

VOLUMINA LEGUM.

PRZEDRUK ZBIORU PRAW

VOLUMINA LEGUM.

TOM IX.

WYDAWNICTWO KOMISYI PRAWNICZEJ AKADEMII UMIEJĘTNOŚCI W KRAKOWIE

(Z FUNDUSZU Ś. P. KS. ADAMA JAKUBOWSKIEGO).

KRAKÓW.

NAKŁADEM AKADEMII UMIEJĘTNOŚCI.

1889.

PRAWA
KONSTYTUCYJNE I PRZYWIŁA
KRÓLESTWA POLSKIEGO

WIELKIEGO KSIĘSTWA LITEWSKIEGO I WSZYSTKICH
PROWINCJI NIEZŁAZNYCH

NA WALKACH SEYMACH KORONNYCH

DO PEWNEJ WYMIARY WYDANIE W 1841 ROKU W WARSZAWIE

WYDAWCA

VOLUMEN PRIMUM

DE REBUS ANNO 1732

ACTA REIPUBLICAE CONTINENS

PRZEDMOWA.

Poświęcając Królowi Augustowi II rozpoczęte w r. 1732 wydawnictwo Zbioru Praw, zwanego Volumina Legum, Kolegium Pijarskie zapowiedziało, że *opus hoc praestantissimum, quod universae Reipublicae Administrationem continet*, w przyszłości po wsze czasy prowadzonym będzie.

Losy jednak zrzuciły inaczej: doprowadzone włącznie do konstytucyj Sejmu 1780 r., wydawnictwo przerwane zostało, pod wpływem tych właśnie okoliczności, jakie na polu prawodawczym i ustawodawczo-politycznym Rzeczypospolitej, najżywością wywołały działalność. Sejm Czteroletni, Konfederacyje, wreszcie Sejm Grodzieński wyłoniły z siebie niezliczone pasmo uchwał i konstytucyj, zarówno cennych dla myśliciela, historyka i statysty, jak i doniosłych, dziś jeszcze w znaczeniu prawa pozytywnego. Wydanie autentycznego zbioru ustaw i konstytucyj, zapadłych na Sejmach 1782, 1784, 1786, 1788—1792 i 1793 stanowiło i konieczność praktyczną i obowiązek naukowy.

Luźny materiał, w postaci projektów do praw, częścią drukowanych, częścią nawet pisanych, jakkolwiek rozstrzelony w posiadaniu osób prywatnych i w księgozbiorach publicznych, znajdował się w obfitości: należało jednak przede wszystkim materiał ten troskliwie przebrać, a tekst jego ustalić, zapomocą porównania z oryginalnymi księgami oblat zachowanymi w archiwach państwowych. Zadanie to, odnośnie do ustawodawstwa Rzeczypospolitej z epoki 1782—1792, spełnionem zostało wspólnymi usiłowaniami niegdy X. Rektora *Adama Jakubowskiego*, profesorów: *Michała Bobrzyńskiego*, *Adolfa Pawińskiego* i *Michała Szymanowskiego*. Nie do tego jednak ograniczył się współdziałanie X. Adama Jakubowskiego. Pragnąc uzupełnić rozpoczęte przez poprzedników swych w Zgromadzeniu Pijarskiem dzieło, przekazał Akademii Krakowskiej 5000 złp., jako fundusz na koszt obecnego wydawnictwa; lecz gdy ten okazał się nie wystarczającym, Akademia, przychodząc ze swojej strony w pomoc temu przedsięwzięciu, uzupełniła brak z własnych funduszy.

Wychodzący więc obecnie, po stuletniej z górą przerwie, tom niniejszy, z porządku IX Voluminów Legum, zawiera w sobie:

1. Konstytucyje Sejmów z r. 1782, 1784 i 1786.
2. Konstytucyje Sejmu Czteroletniego z r. 1788—1792.
3. Indeks całego zawartego w tym tomie materyjału.

Format, papier i układ drukarski zastosowano ściśle do wydanego w Petersburgu przez Józafata Ohryzkę przedruku Voluminów Legum.

Drukiem zajmował się w Krakowie początkowo ś. p. prof. *Aleksander Bojarski*, po jego zaś zgonie adjunkt Archiwum Krajowego w Krakowie Dr. *Zbigniew Kniaziotucki*, który wypracował cały indeks.

Warszawa — Kraków, w Marcu 1889 roku.

KONSTYTUCYE

SEYMU WALNEGO ORDYNARYINEGO WARSZAWSKIEGO SZEŚCIO-NIEDZIELNEGO

roku Pańskiego MDCCLXXXII dnia 30 miesiąca września
odprawiającego się.

W Imię Pańskie Amen.

STANISŁAW AUGUST

z Bożej łaski Krol Polski, Wielki książę Litewski, Ruski, Pruski,
Mazowiecki, Zmudzki, Kijowski, Wołyński, Podolski, Podlaski, Inflantski,
Smolenski, Siewierski, y Czerniechowski.

Wszem wobec, y każdemu z osobna, komu o tem wiedzieć należy, oznajmujemy :
iż podług przepisu prawa przypadający w tym roku seym walny ordynaryiny złożywszy,
a chcąc iak nayusilniey dobro kraju w utrzymaniu praw y swobód co raz pomnażać, za
powszechną stanów zgodą następujące uchwaliliśmy ustawy.

I.

Osoby do Rady nieustaiącej wy-
brane *phuralitate votorum*.

z dawney Rady z senatu.

z prowincyi Małopolskiej.

Wielmożni: Stempkowski kasztelan Kijo-
wski. Alexandrowicz kasztelan Podlaski.

z prowincyi W. X. Litt.

Xiąże Radziwiłł kasztelan Wileński. Ro-
galiński wojewoda Inflantski.

z prowincyi Wielkopolskiej.

Szydłowski wojewoda Płocki. Lipski kas-
ztelan Łęczycki *in paritate* kresek stu dwóch
z W. Oborskim kasztelanem Ciechanowskim,
z rezolucyi Króla Imci, podług prawa.

z dawney Rady z stanu rycer-
skiego.

z prowincyi Małopolskiej.

Urodzeni: Kazimierz Raczyński generał
Wielkopolski. Witosławski oboźny polny ko-
ronny.

z prowincyi W. X. Litt.

Dziękowski ex-strażnik polny Litt. Jerzy
Białopiotrowicz łowczy Lidzki.

z prowincyi Wielkopolskiej.

Xże Poniatowski generał lieutenant. Ana-
stazy Walewski szambelan J. K. Mci.

z nowych kandydatów z senatu
et ex Ministerio.

z prowincyi Małopolskiej.

Przewielebny Garnysz biskup Chełmski.
Wielmożni: Potocki wojewoda Ruski. Oża-
rowski kasztelan Woynicki.

Przewielebny Okęcki biskup Poznański,
kanclerz W. Kor. *qua minister*.

z prowincyi W. X. Litt.

Przewielebny Kossakowski biskup In-
flantski.

Wielmożni: Brzostowski podskarbi W.W.
X. Litt. Mniszech marszałek nadworny W.
X. Litt. Tyszkiewicz hetman polny W. X.
Litt.

z prowincyi Wielkopolskiej.

Przewielebny Xiąże Poniatowski biskup
Płocki.

Wielmożni: Mokronoski wojewoda Mazowiecki. Walicki wojewoda Rawski. Ostrowski kasztelan Czerski.

z nowych kandydatów z stanu rycerskiego.

z prowincyi Małopolskiej.

Urodzeni: Antoni Małachowski sekretarz W. K. Adam Cieciszowski pisarz W. K. Potocki podstoli koronny. Zielonka podkomorzy Lwowski.

z prowincyi W. X. Litt.

Urodzeni: Zabięłłowczy W. X. Litt. Chrapowicki generałmajor. Sulistrowski szambelan J. K. Mei. Józef Szczyt poseł Płocki.

z prowincyi Wielkopolskiej.

Urodzeni: Rzewuski pisarz polny koronny. Miaskowski starosta Gnieźnieński. Sokołowski starosta Nieszawski. Jabłkowski szambelan J. K. Mei poseł Sieradzki.

Za marszałka Rady nieustającej *ex equestri ordine pluralitate obrany.*

Urodzony Kazimierz Raczyński generał Wielkopolski.

Sekretarzem Rady nieustającej obrany pluralitate votorum.

Wielebny Naruszewicz pisarz W. W. X. Litt.

II.

Osoby za sędziów seymowych obrane na sessjach prowincjonalnych.

z prowincyi Małopolskiej.

z województwa Krakowskiego. Urodzeni: Stanisław Badeni poseł Krakowski.

z województwa Sandomirskiego. Zboński starosta Mszański poseł Sandomirski.

z województwa Kijowskiego. Goławiński rotmistrz kawaler: narod: poseł Kijowski.

z województwa Ruskiego. Kunicki starosta Czulezycki poseł Chełmski.

z województwa Wołyńskiego. Podhorodeński pułkownik poseł Wołyński.

z województwa Podolskiego. Kamieniecki stolnik Latyczew: poseł Podolski.

z województwa Lubelskiego. Karniewski wojski Ciechanowski poseł Lubelski.

z województwa Podlaskiego. Zaleski łowczy Drohicki poseł Mielnicki.

z województwa Braclawskiego. Kordysz chorąży y poseł Braclawski.

z województwa Czarniechowskiego. Maniecki pisarz W. Kor., poseł Czarniechowski.

z prowincyi W. X. Litt.

Urodzeni: Xiążę Adam Czartoryski generał leytn: woyska Litt: poseł Wileński An-

toni Kościalkowski poseł Wilkomirski. Józef Jeleński sędzia Tziemski y poseł Trocki. Szymon Zabięłło poseł Kowieński. Jan Nagurski poseł Zmudzki. Antoni Chrapowicki poseł Smoleński. Antoni Bielikowicz poseł Orszański. Adam Rzewuski poseł Nowogrodzki. Stanisław Niemcewicz poseł Brzeski Litt. Zygmunt Tomaszewicz poseł Inflantski.

z prowincyi Wielkopolskiej.

z województwa Poznańskiego. Urodzeni: Ignacy Moszczeński wojski ziemi Stężyckiej. poseł województwa Poznań:

z województwa Kaliskiego. Jan Nepomucen Leszczyce Dobrzycki podkomorzyce Wendeń: poseł Gnieźn:

z województwa Gnieźnieńskiego. Piotr Korytowski podsędek y poseł Gnieźnień:

z województwa Sieradzkiego. Józef Walewski podstarosta y poseł Wieluński.

z województwa Łęczyckiego. Antoni Kossowski ex-starosta Przedecki, poseł Łęczycki.

z województwa Brzesk: Kujawskiego. Dyonizy Mniewski pułkownik poseł Kuiawski.

z województwa Inowroclawskiego. Urban Gliński cześnik Bydgoski poseł Inowroclawski.

z województwa Płockiego. Józef Rokitnicki wojski y poseł Płocki.

z xięstwa Mazowieckiego. Kasper Doliwa podsędek y poseł ziemi Wizkiej.

z województwa Rawskiego. Jan Rzeszotarski sędzia ziemski y poseł Rawski.

III.

Wyznaczenie sędziów seymowych.

Na kadencją pierwszą dnia pierwszego lutego w roku przyszłym tysiąc siedemset ośmdziesiąt trzecim przypadającą.

z Senatu.

Przewielebni: Xiążę Massalski Wileński. Ossoliński kijowski - - - - biskupi.

Jaśnie Wielm: Xiążę Jabłonowski kasztelan Krakowski.

Wielmożni: Sołtyk Sandomirski Ogiński Trocki Małachowski Sieradzki Dzierżbicki Łęczycki Hilzen Mściślawski Ledochowski Czarniechowski - - - - wojewodowie.

Xże Lubomirski marszałek W. kor. Brannicki hetman W. koronny. Zbięwski Poznanski Łęcki Sandomirski Tyszkiewicz Mściślawski Podhorodeński Czarniechowski Podolski Mazowiecki Rogaliński Miedzyrzecki Sołtyk Wiślicki Koszutski Szremski Karśnicki Wieluński Krzycki Biechowski Zboński Raciążki Zieliński Rypiński Komorowski Luba-

czowski Tarnowski Konarski Łęczycki Rzeszczeński Buski Pruszyński Owrucki - - - - kasztelanowie.

z stanu rycerskiego.

Urodzeni: Stanisław Badeni poseł Krakowski. Zboński starosta Mszański poseł Sandomirski. Xże Adam Czartoryski generał leytn: woyska Litt. poseł Wileński. Antoni Kościalkowski poseł Wilkomirski. Ignacy Moszczeński wojski ziemi Stężyckiej poseł wdzstwa Poznań: Jan Nepomucen Leszczyce Dobrzycki podkomorzyce Wendeń: poseł Gnieźn:

Na kadencją drugą dnia pierwszego czerwca przypadającą.

z senatu.

Przewielebni: Turski Łucki Wodziński Smoleński - - - - biskupi.

Wielmożni: Małachowski Krakowski Dąbski Brzeski Kuiawski Moszczeński Inowroclawski Hryniewicki Lubelski wojewodowie.

Ogiński hetman W. Litt. Rzewuski hetman polny koronny. Kęszycki Kaliski Dąbski Brzeski Kuiawski Ledochowski Wołyński Zienkowiec Smoleński Zaba Połocki Grocholski Braclawski Mier Inflantski Ankiewicz Sandecki Zeleński Biecki Swidziński Radomski Moszczeński Łędzki Szydłowski Zarnowski Popiel Małogoski Szeptycki Przemyski Lipiński Halicki Kościelski Bydgoski Zbięwski Konarski Sieradzki Jezierski Łukowski Bierzyński Zytomirski - - - kasztelanowie.

z stanu rycerskiego.

Urodzeni: Goławiński rotmistrz kawalerji narod: poseł Kiiowski. Kunicki starosta Czulezycki poseł Chełmski. Jozef Jeleński sędzia ziemski y poseł Trocki. Szymon Zabięłło poseł Kowieński. Piotr Korytowski podsędek y poseł Gnieźnieński. Jozef Walewski podstarosta y poseł Wieluński.

Na kadencją trzecią dnia pierwszego października przypadającą.

z senatu.

Przewielebni: Rybiński Kuiawski. Giedroyc Zmudzki - - - - biskupi.

Jaśnie Wielm: Xiążę Radziwiłł Wileński.

Wielmożni: Zamoyski Podolski. Tyszkiewicz Smoleński Cetner Bełzki Zyberg Brzeski Litewski Xże Radziwiłł Miński - wojewodowie.

Xiążę Sapięha kanclerz W. W. X. Litt. Rzewuski marszałek nadwor: kor. Giełgud Zmudzki Bohusz Kamieniecki Szeptycki Lubelski Jeleński Nowogrodzki Bniński Chełmiński Przebendowski Elbląski Prusak

Gdański Zakrzewski Krzywiński Karwicki Zawichostski Cieciszowski Połaniecki Węgleński Chełmski Dembowski Czechowski Młodzieiowski Nakielski Przyluski Brzeziński Zaręmba Cielecki Spicimirski Ustrzycki Inowłodzki Sierakowski Słoński kasztelanowie.

z stanu rycerskiego.

Urodzeni: Podhorodeński pułkownik poseł Wołyński Kamieniecki stolnik Latyczewski poseł Podolski. Jan Nagurski poseł Zmudzki Antoni Chrapowicki poseł Smoleński. Antoni Kossowski ex-starosta Przedecki poseł Łęczycki. Dyonizy Mniewski pułkownik poseł Kuiawski.

Na kadencją czwartą dnia pierwszego lutego w roku tysiąc siedemset ośmdziesiąt czwartym przypadającą.

z senatu.

Przewielebny Krasieński biskup Kamieniecki.

Wielmożni: Xiążę Lubomirski Kiiowski Xiążę Sanguszko Wołyński Sosnowski Połocki Niesiołowski Nowogrodzki Prozor Witebski Lanckoroński Braclawski - wojewodowie.

Małachowski koronny Chreptowicz litewski - - - - podkanclerzowie.

Kossowski podskarbi nadwor: kor. Gurowski Gnieźnieński Popiel Lwowski Woronicz Bełzki Kossakowski Witebski Kwilecki Przemętski Garczyński Rozpirski Kwilecki Rogoziński Brzeziński Kruszwicki Lipski Santocki Sobolewski Warszawski Lasocki Gostyński Opacki Wizki Podoski Dobrzyński Strzembosz Sierpski Kanigowski Wyszogrodzki Korzeniowski Zakroczyński - kasztelanowie.

z stanu rycerskiego.

Urodzeni: Karniewski wojski Ciechanowski poseł Lubelski. Zaleski łowczy Drohicki poseł Mielnicki. Antoni Bielikowicz poseł Orszański. Adam Rzewuski poseł Nowogrodzki. Urban Gliński cześnik Bydgoski poseł Inowroclawski. Jozef Rokitnicki wojski y poseł Płocki.

Na kadencją piątą dnia pierwszego czerwca roku 1784 przypadającą.

z senatu.

Nayprzewielebn: Xiążę Prymas. Przewielebny Ossoliński, biskup Kiiowski.

Wielmożni: Xże Sułkowski Poznanski Mielżyński Kaliski Ogiński kasztelan Trocki Ossoliński Podlaski Czapski Chełmiński Czapski Malborski Łoś Pomorski Xże Sułkowski Gnieźnieński - - - - wojewodowie.

Gurowski, marszałek W. Litt. Xże Poniuński podskarbi W. koronny Tyzenhaus podskarbi nadw: Litt. Biernacki Sieradzki Płocki Łuszczewski Rawski Chmara Miński Marchocki Sanocki Grodzicki Oświęcimski Kierski Kamieński Sumiński Kowalski Lasocki Sochaczewski Oborski Ciechanowski Cieszkowski Ławski - - - kasztelanowie.

z stanu rycerskiego.

Urodzeni: Kordysz chorąży y poseł Bracławski. Maniecki pisarz W. kor. poseł Czerniechowski. Stanisław Niemcewicz poseł Brzeski Litt. Zygmunt Tomaszewicz poseł Inflantski. Kasper Doliwa podsedek y poseł ziemi Wizkiej. Jan Rzeszotarski sędzia ziemski y poseł Rawski.

IV.

Osoby do kommissyi skarbu koronnego *ex pluralitate* wybrane.

Z senatu.

z prowincyi Małopolskiej.

Wielmożni: Popiel kasztelan Małogoski. Grodzicki kasztelan Oświęcimski.

z prowincyi Wielkopolskiej.

Wielmożny Sobolewski kasztelan Warszawski.

z stanu rycerskiego.

z prowincyi Małopolskiej.

Urodzeni: Woyna starosta Stanisławowski. Józef Nieborowski. Seweryn Potocki.

z prowincyi Wielkopolskiej.

Urodzeni: Biernacki cześnik Sieradzki. Józef Szymanowski Bieliński-szambelanowie.

V.

Osoby do kommissyi skarbu W. X. Litt. *ex pluralitate* wybrane.

z senatu.

Wielmożny Bystry kasztelan Brzeski Litt.

z stanu rycerskiego.

Urodzeni: Narbutt stolnik Lidzki. Szwykowski stolnik Trocki. Bernowicz podczaszy Nowogrodzki. Kossakowski podstoli Kowieński. Zaleski cześnik Grodzicki. Stetkiewicz pułkownik artylleryi Litt.

VI.

Zaświadczenie czynności Rady przy boku Naszym nieustającej.

Po wysłuchaney przed Nami Królem, senatem y posłami ziemskimi stanami Rzeczypospolitey, relacyi od delegowanych z pomiędzy tychże stanów do examinowania czynności rady nieustającej przy boku Naszym Królewskim, kiedy z porządku seymowania przed rozłączeniem Izb in ordine stanowienia praw nastąpić mającym, przychodzi Nam dawać zaświadczenie radzie nieustającej, wdzięczność przyzwoitą za prace publiczne całej radzie y osobom w niej zasiadającym oświadczamy y deklarujemy, chcąc, aby niniejsze zaświadczenie, podług ustawy, w konstytucyę do druku inserowane było; rezerwując sobie po rozłączonych Izbach, tych czynności y rezolucyi radnych odmianę, ieżliby się która przeciwna prawu zdawała.

VII.

Ratyfikacya dzieła kommissyi granicznej między Ukrainą polską y Nową Rossyą.

Gdy dla zaspokoienia na zawsze sporów, które wynikały częstokroć między obustronnymi obywatelami na pograniczu Ukrainy polskiej y gubernii Nowey Rossyi; My Król z nayjaśniejszą Imperatorową całej Rosyi umowiliśmy się, względem wysłania kommissarzów pełnomocnych; y na ten koniec wyznaczaliśmy y umocowaliśmy U. Karola Malczewskiego, generała majora woyska koronnego, kommanderującego dywizyami ukraińską y podolską, kawalera orderu św. Stanisława, y U. Jozefa de Witte, pułkownika regimentu pieszego grenadyerskiego y rotmistrza kawaleryi narodowej; nayjaśniejsza Imperatorowa wzajemnie z swej strony wyznaczyła y umocowała U. Michała Potemkina generała majora woysk rossyjskich, szambelana, kawalera czwartey klasy woyskowego orderu św. Jerzego, y U. Jakuba Bulhakow, konsyliarza kancelaryi departamentu interessów cudzoziemskich, którzy nayprzód ziechawszy do Kryłowa w lipcu roku tysiąc siedmset ośmdziesiątego, umowili, udecydowali y podpisali w Mirhorodzie w Nowey Rossyi na dniu szesnastym miesiąca stycznia podług nowego, a zaś piątym tegoż miesiąca podług starego kalendarza, roku tysiąc siedmset ośmdziesiąt pierwszego akt uroczysty rozgraniczenia; który rozważywszy, y roztrząsnawszy, a upatrując go

zgodnym w wszystkim ze intencya Naszą, przyięliśmy go, approbowaliśmy y ratyfikowaliśmy, jako niniejszą ustawą za powszechną stanów Rzeczypospolitey zgodą, uroczyste tenże akt rozgraniczenia Ukrainy polskiej od Nowo-Rossyi we wszystkich punktach przyjmujemy, approbujemy, y ratyfikujemy.

VIII.

Approbacya tranzakcyi granicznej między dobrami Dupinem w Polsce, y dobrami Gogolewice.

Grzybielin y Słabocin w Szląsku pruskim.

Gdy rozmaite zachodziły spory o granice między dobrami Dupinem w Polsce U. Augustyna z Iwanowic Koźmińskiego małoletniego dziedzicznymi, a dobrami Gogolewice, Grzybielin y Słabocin hrabstwa Mielickiego w Szląsku Pruskim do U. Joachima hrabi de Maltzan należącymi; My Król za zdaniem Rady przy boku Naszym, do załatwienia tej kontrowersyi reskryptem Naszym kommissarzów nominowaliśmy, którzy kommissarze wraz z kommissarzami Pruskimi ziechawszy na miejsce, komplanaacyą granice między rzeczonymi dobrami ustanawiającą, z przystąpieniem do niej stron, to jest: U. Augustyna Koźmińskiego w asystencyi opiekuna swego, U. Tadeusza Jarczewskiego starosty Soleckiego z jednej strony, a U. hrabi de Maltzan z drugiej, podpisami kommissarzów przez Nas Króla wyznaczonych U. Franciszka Kwileckiego starosty Wschowskiego, Alexandra Mycielskiego generała majora woysk koron., Seweryna Pągowskiego komornika Poznańskiego, tudzież kommissarzów Pruskich, U. Karola de Prittwitz & Gaffrow, Leopolda de Wedel, Rudolfa Weyhartha de Skreboński stwierdzone y ułożone pod dniem dwudziestym siódmym lipca, roku terażniejszego, za zgodą stanów Rzeczypospolitey rzeczony komplanaacye approbujemy, y niewzruszone mieć chcemy.

IX.

Approbacya tranzakcyi o wieś Murzynów.

Gdy z powodu zażaleń J. W. Xcia Antoniego Jabłonowskiego kasztelana Krakowskiego na przywłaszczenie w roku tysiąc siedmset siedmdziesiątym przez U. Brandt y Schwönig do Nowey Marchii połowy wsi

Murzynowa, do starostwa Międzyrzeckiego należącej, My Król za zdaniem Rady przy boku Naszym kommissarzów reskryptem Naszym wyznaczaliśmy, do uprzątnienia y ułatwienia tej kontrowersyi wspólnie z kommissarzami Króla Jmci Pruskiego, którzy to kommissarze, to jest U. Rossen generał adjutant pułkownik woysk koronnych, y U. Różnowski pisarz grodzki Gnieźnieński z U. Janem Scheiblerem y Karolem Wagener konsyliarzami regencyi Nowey Marchii, kommissarzami Króla Jmci Pruskiego na miejsce ziechawszy, komplanaacyą o rzeczony połowę wsi Murzynowa uczynili w treści: iż w bonifikacyą przyłączenia iey do Nowey Marchii Król Jmci Pruski wypłaci skarbowi koronnemu ogulem sumę ośmnaście tysięcy złotych polskich, U. zaś Brandt y Schwönig starostom Międzyrzeckim corocznie złotych polskich trzy tysiące wypłacać obowiązali się. My Król za powszechną stanów zgromadzonych zgodą komplanaacyę tę stwierdzamy y approbujemy.

X.

Zniesienie poboru od furmanów.

Z powodu doniesienia Nam przez Radę nieustającą uczynionego o uwiadomieniu notą ministra dworu cesarsko-królewskiego pod dniem drugim czerwca roku terażniejszego, że opłata drogowego w kraich Nayjaśniejszego Cesarza zniesiona została zupełnie tam, gdzie drogi nie są reparowane, a zmniejszona do połowy po traktach pogranicznych, gdzie drogi są robione z tą kondycyą, aby na wzajem pobór od furmanów z państw Nayjaśniejszego Cesarza, był zniesionym w Polsce, takowy pobór od furmanów rzeczonych wybierany do tych czas wraz z akcydensem officyalistów od tychże furmanów wybieranym, My Król za zgodą stanów Rzeczypospolitey znosimy y uchylamy. Gdyby zaś się podobało Nayjaśniejszemu Cesarzowi w państwach swoich pobór drogowego przywrócić, będzie obowiązkiem kommissyi skarbu koronnego nawzajem, wybierany dotąd pobór y akcydens przywrócić w każdym czasie.

Kazimierz Krasiński oboźny wielki koronny marszałek seymowy.

Michał Ciołek Xże Poniatowski biskup Płocki koadjutor Krakowski deputowany do konstytucyi.

Piotr Ozarowski kasztelan Woynicki deputowany do konstytucyi z senatu, z prowincyi Małopolskiej.

Michał Xże Radziwiłł kasztelan Wileński deputowany z senatu z prowincyi W. X. Litt.

Bazyli Ładzić Walicki wojewoda Rarski deputowany z senatu z prowincyi Wielkopolskiej.

Antoni Michałowski poseł y chorąży wojewodztwa Krakow. deputowany z prowincyi Małopolskiej.

Stanisław z Głogowy Kossowski starosta Sieradzki poseł wdzłwa Lubelskiego deputowany z prowincyi Małopolskiej.

Adam na Klewaniu y Zakowie Xiąże Czartoryski poseł wojewodztwa Wileńskiego deputat do konstytucyi z prowincyi W. X. Litt.

Marcin Supinski pisarz sądow seymowych podstarosta y poseł powiatu Oszmiańskiego deputat do konstytucyi z prowincyi W. X. Litt.

Augustyn Nałęcz Gorzenski poseł y stolnik wdzłwa Poznańskiego deputowany do konstytucyi z prowincyi Wielkopolskiej.

Antoni Nałęcz z Małachowic Małachowski sekretarz wielki koronny poseł z Xięstwa Mazowieckiego ziemi Łomżyńskiej deputowany do konstytucyi z prowincyi Wielkopolskiej. mpr.

Pius Kiciński J. K. Mci
y seymowy sekretarz.
mpr.

KONSTITUCYE

SEYMU WALNEGO ORDYNARYINEGO GRODZIENSKIEGO SZEŚCIONIEDZIELNEGO

roku Pańskiego MDCCLXXXIV dnia 4 miesiąca października
odprawującego się.

W Imie Pańskie Amen.

STANISŁAW AUGUST

z Bożej łaski Król Polski, Wielki książę Litewski, Ruski, Pruski,
Mazowiecki, Żmudzki, Kijowski, Wołyński, Podolski, Podlaski, Inflantski,
Smoleński, Siewierski i Czerniechowski.

Wszem w obec, i każdemu z osobna, komu to wiedzieć należy, oznajmujemy: Iż gdy podług prawa seym walny i wolny ordynaryiny przypadał roku terażniejszego z alternaty w Grodnie, przez obowiązek nasz królewski, jako zawsze o dobro kraju troskliwy, złożyliśmy go, dla utrzymania praw i swobód państw naszych obojga narodów; na którym następnę prawa, za powszechną wszech stanów zgodą stanowimy i uchwalamy.

I.

Osoby do Rady nieustaiącej wybrane pluralitate votorum.

z dawney Rady z senatu.

z prowincyi W. X. Litewskiego.

Przewielebny Kossakowski biskup Inflantski.

Wielmożny Tyszkiewicz hetman polny W. X. Litt.

z prowincyi Wielkopolskiej.

Wielmożni: Xiąże August Sulkowski wojewoda Poznański. Mniszech marszałek W. koronny.

z prowincyi Małopolskiej.

Potocki wojewoda Ruski. Ożarowski kasztelan Woynicki.

z dawney Rady z stanu rycerskiego.

z prowincyi W. X. Litewskiego.

Urodzeni: Zabiello łowczy W. X. Litt: Chrapowicki generał major.

z prowincyi Wielkopolskiej.

Miaskowski ex-starosta Gnieźnieński. Sołkowski starosta Nieszawski.

z prowincyi Małopolskiej.

Potocki ex-podstoli koronny. Zielonka podkomorzy Lwowski.

z nowych kandydatów z senatu et ex Ministerio.

z prowincyi W. X. Litewskiego.

Wielmożni: Ogiński wojewoda trocki. Zyberg wojewoda Brzeski Litewski. Jeleński kasztelan Nowogrodzki. Billewicz kasztelan Mściłowski.

z prowincyi Wielkopolskiej.

Przewielebny Rybiński biskup Kuiawski. Wielmożni: Sumiński kasztelan Brzeski-Kujawski. Sobolewski kasztelan Warszawski. Oborski kasztelan Ciechanowski.

z prowincyi Małopolskiej.

Nayprzewieleb: Xiąże Prymas.

Wielmożni: Popiel kasztelan Sandomirski. Małachowski podkanclerzy koronny. Kossowski podskarbi nadworny koron:

z nowych kandydatów z stanu rycerskiego.

z prowincyi W. X. Litewskiego.

Urodzeni: Straszewicz marszałek Upitski. Plator starosta Inflantski. Kurzeniecki chorąży Piński. Mackiewicz skarbnik Połocki.

z prowincyi Wielkopolskiej.

Bieliński cześnik korony. Górski chorąży Warszawski. Bolesz stolnik Gnieźnieński. Dzierzbicki starosta Wartelski.

z prowincyi Małopolskiej.

Dobiecki podkomorzy Sandomirski. Radzicki podkomorzy Zakroczymski. Kazimierz Ustrzycki. Konarski podpułkownik artyl: koron.

Za marszałka Rady nieustającej *ex equestri ordine pluralitate obrany.*

Urodzony Chrapowicki generał major.

sekretarzem Rady nieustającej obrany *pluralitate votorum:*

Wielebny Naruszewicz pisarz W. W. X. Litt.

II.

Osoby za sędziów seymowych obrane na sessjach prowincjonalnych.

z prowincyi W. X. Litt.

z *województwa Wileńskiego.* Urodzeni: Krzysztof Giedroyé podkomorzy i poseł Wileński. z *województwa Trockiego.* Franciszek de Raés podczaszy i poseł Trocki.

z *księstwa Żmudzkiego.* Jozef Plater poseł Żmudzki.

z *województwa Smoleńskiego.* Ignacy Puzyna poseł Starodubowski.

z *województwa Połockiego.* Korsak poseł województwa Połockiego.

z *województwa Nowogrodzkiego.* Jan Grabowski poseł Wołkowyski.

z *województwa Brzeskiego-Litewskiego.* Matuszewicz poseł Brzeski-Litewski.

z *województwa Mińskiego.* Wiszczyński poseł Rzeczycki.

z *województwa Witebskiego.* Omulski poseł Orszański.

z *księstwa Inflantskiego.* Antoni Sufczyński poseł Inflantski.

z prowincyi Wielkopolskiej.

z *województwa Poznańskiego.* Urodzeni: Xawery Małachowski szamb: J. K. Mei poseł Poznań.

z *województwa Kaliskiego.* Piotr Rogaliński poseł Kaliski.

z *województwa Gnieźnieńskiego.* Alexander Kraszewski star. Ulanowski poseł Gniezn:

z *województwa Sieradzkiego.* Piotr Chodakowski vice-star: Ostrzesz: poseł Wieluń: z *województwa Łęczyckiego.* Jan Saryusz Stokowski chorąży i poseł Łęczycki.

z *województwa Brzeskiego-Kujawskiego:* Michał Sokołowski starosta Kowalski i poseł Inowrocl:

z *województwa Inowroclawskiego:* Jan Wodziński podcz: Kruszewicki poseł Inowrocl:

z *województwa Płockiego.* Ignacy Bachmiński pulkow: kawal: narod: poseł Plocki.

z *księstwa Mazowieckiego.* Jan Nakwaski podkomorzyc i poseł Wyszogrodzki.

z *województwa Rawskiego.* Wincenty Ciochomski lowczy Sochacz: poseł Gostyń:

Z prowincyi Małopolskiej.

z *województwa Krakowskiego.* Bobrownicki szambelan J. K. Mei, poseł Krakowski.

z *województwa Sandomirskiego.* Wężyk Rudzki lowczy Wiślicki poseł Sandom:

z *województwa Kijowskiego.* Jerlicz pulkownik poseł Kijowski.

z *województwa Ruskiego.* Boniecki poseł ziemi Chełmskiej.

z *województwa Wołyńskiego.* Puławski poseł Wołyński.

z *województwa Podolskiego.* Potocki poseł Podolski.

z *województwa Lubelskiego.* Stoiński szambelan J. K. Mei poseł Lubelski.

z *województwa Podlaskiego.* Kuszal stolnik Podlaski poseł Drohicki.

z *województwa Bractawskiego.* Xiążę Antoni Czetwertyński chor: i poseł Bracl.

z *województwa Czarniechowskiego.* Miączynski gener: inspektor poseł Czarniechowski.

III.

Wyznaczenie sędziów seymowych.

Na kadencją pierwszą dnia 1 lutego w Ru przyszłym 1785 przypadającą.

Z senatu.

Przewielebni: Xiążę Massalski Wileński. Garnysz Chełmski - - - - biskupi.

Jaśnie Wielmożni: Xiążę Jabłonowski kasztelan Krakowski. Xiążę Radziwiłł wojewoda Wileński.

Wielmożni: Sołtyk Sandomirski. Mielżyński Kaliski. Dzierzbicki Łęczycki. Dąbski Brzeski Kujawski. Hilzen Mściślawski. - -

- - - - - wojewodowie.

Gurowski marszałek W. Litewski. Ogiński hetman W. Litewski. Zbijewski Poznański.

Kęszycki Kaliski. Gurowski Gnieźnieński. Biernacki Sieradzki. Tyszkiewicz Żmudzki.

Dąbski Inowroclawski. Popiel Lwowski. Młoccki Wołyński. Swiejkowski Kamieniecki Szc-

ptycki Lubelski. Komorowski Bełzki. Alexandrowicz Podlaski. Grocholski Braclawski. Podherodeński Czarniechowski - - - - kasztelanowie.

z stanu rycerskiego.

Urodzeni: Krzysztof Giedroyé podkomorzy i poseł Wileński. Franciszek de Raés podczaszy i poseł Trocki. Xawery Małachowski szam: J. K. M. poseł Pozn: Piotr Rogaliński poseł Kaliski. Bobrownicki szambelan J. K. Mei poseł Krakow: Wężyk Rudzki lowczy Wiślicki poseł Sandom:

Na kadencją drugą dnia I. czerwca przypadającą.

Z senatu:

Przewielebni: Okęcki Poznański. Giedroyé Żmudzki - - - - biskupi.

Wielmożni: Małachowski wojewoda Krakowski. Xiążę Radziwiłł kasztelan wileński. Giełgud Stta Żmudzki. Xiążę Lubomirski Kijowski. Mycielski Inowroclawski. Xiążę Sanguszko Wołyński - - wojewodowie.

Branicki hetman w. koronny. Xiążę Poniatowski podskarbi W. Litewski. Sierakowski Plocki. Ostrowski Czerski. Łuszczewski Rawski. Szczyt Brzeski Litewski. Bniński Chełmiński. Przebendowski Elbląski. Pruszek Gdański. Zabiello Miński. Podoski Mazowiecki. Ankwicz Sandecki. Rogaliński Międzyrzecki. Kwilecki Rogoziński. Moszczeński Łędzki. Koszutski Szremski. Karśnicki Wieluński - - - - kasztelenowie.

z stanu rycerskiego.

Urodzeni: Jozef Plater poseł Żmudzki. Ignacy Puzyna poseł Starodubowski. Alexander Kraszewski stta Ulanow: poseł Gniezn: Piotr Chodakowski vice-stta Ostrzesz: poseł Wieluń: Jerlicz pulkownik poseł Kijowski. Boniecki poseł ziemi Chełm:

Na kadencją trzecią dnia I. paździer: przypadającą.

Z senatu.

Przewielebni: Cieciszowski Kijowski. Wodziński Smoleński - - - - biskupi.

Wielmożni: Xiążę Radziwiłł kasztelan Trocki. Zamoyski Podolski. Tyszkiewicz Smoleński. Hryniewiecki Lubelski. Cetner Bełzki - - - - wojewodowie.

Xiążę Sapieha kanclerz W. W. X. Litt: Raczyński marszałek nadw: koronny. Kosakowski Witebski. Sołtyk Wiślicki. Zeleński Biecki. Swidziński Radomski. Rey Zawichostski. Szydłowski Zarnowski. Sołtyk Małogoski. Szeptycki Przemyski. Lipiński Halicki. Marchocki Sanocki. Węgleński Chełmski. Podoski Dobrzyński. Cieciszowski Po-

łaniecki. Kwilecki Przemętski. Zakrzewski Krzywiński. Dębowski Czechowski - - - - kasztelanowie.

z stanu rycerskiego.

Urodzeni: Korsak poseł województwa Połockiego. Jan Grabowski poseł Wołkowyski. Jan Saryusz Stokowski chorąży i poseł Łęczycki. Michał Sokołowski stta Kowalski poseł Inowroclaw: Puławski poseł wołyński. Potocki poseł Podolski.

Na kadencją czwartą dnia I. lutego w roku 1786

przypadającą

Z senatu.

Przewielebni: Szembek Plocki. Turski Łucki - - - - biskupi.

Wielmożni: Niesiołowski Nowogrodzki. Szydłowski Plocki. Prozor Witebski. Ossoliński Podlaski. Walicki Rawski. Czapski Chełmiński. Lanckoroński Braclawski - - - - wojewodowie.

Chreptowicz podkanclerzy W. X. Litt: Potocki marszałek nadworny W. X. Litt: Mier Inflantski. Młodziejowski Nakielski. Garczyński Rozpirski. Gliszczyński Biechowski. Kościelski Bydgoski. Przyłuski Brzeziński. Rybiński Kruszwicki. Kierski Kamiński. Żaremba Cielecki Spicimirski. Ustrzycki Inowłodzki. Bogatko Kowalski. Lipiński Santocki. Lasocki Sochaczewski - - - - kasztelanowie.

z stanu rycerskiego.

Urodzeni: Matuszewicz poseł Brzeski Litewski. Wiszczyński poseł Rzerzycki. Jan Wodziński podczaszy Kruświe: poseł Inowroc: Ignacy Bachmiński pulk: kawal: nar: poseł Plocki. Stroiński szambelan J. K. Mei poseł Lubelski. Kuszal stolnik Podlaski poseł Drohicki.

Na kadencją piątą dnia I. czerwca roku 1786

przypadającą.

Z senatu.

Przewielebny Krasiński biskup Kamieniecki.

Wielmożni: Czapski Malborski. Łoś Pomorski. Chmara Miński. Rogaliński Inflantski. Wilga Czarniechowski. Xże Sułkowski Gnieźnieński - - - - wojewodowie.

Xże Poniński podskarbi w. koron: Tyzenhaus podskarbi nadw: Litt: Lasocki Gostyński. Opacki Wizki. Zboński Raciążki. Strzembosz Sierpski. Kanigowski Wyszogrodzki. Zieliński Rypiński. Cieszkowski Liwski. Sierakowski Słouński. Ryszczewski Lubaczewski. Zbijewski Konarski Sieradzki.

Hrabia Tarnowski Konarski Łęczycki. Karnowski Konarski Kujawski. Krokowski Bułski. Jezierski Łukowski. Pruszyński Zytmirski. Trzeciak Owrucki - kasztelanowie.

z stanu rycerskiego.

Urodzeni: Omulski poseł Orszański. Antoni Suffczyński poseł Inflantski. Jan Narkowski podkomorzy i poseł Wyszogrodzki. Wincenty Ciechomski łowczy Sochaczewski poseł Gostyński. Xże Antoni Czetwertyński chor.: i poseł Braclaw: Miączyński generał-inspektor poseł Czerniechów:

IV.

Osoby do komisji skarbu

W. X. Lit: *ex pluralitate* wybrane.

z senatu.

Wielmożny Zienkiewicz kasztelan Smoleński.

z stanu rycerskiego.

Urodzeni: Morykoni pisarz W. W. X. Litt: Szwykowski stolnik Trocki. Poniatowski sędzia grodzki Piński. Giełgud poseł Xięstwa Zmudzkiego. Jelski pułkownik Petyhorski. Popiel poseł powiatu Grodzieńskiego. Korsak pułkownik jazdy narodowej Litt:

V.

Osoby do komisji skarbu koronnego *ex pluralitate* wybrane.

z senatu.

z prowincji Wielko-polskiej.

Wielmożni: Małachowski wojewoda Mazowiecki. Lipski kasztelan Łęczycki.

z prowincji Mało-polskiej.

Stempkowski kasztelan Kijowski.

z stanu rycerskiego.

z prowincji Wielko-polskiej.

Urodzeni: Biernacki chorąży Piotrkowski. Górski chorąży Prasnyski. Bieliński starosta Kadzewski.

z prowincji Małopolskiej.

Szymanowski regent koronny. Kamieniecki podczaszy Łatyczewski. Woyna generał-major.

VI.

Zaświadczenie czynności Rady przy boku Naszym nieustającej.

Po wysłuchaniu przed Nami Królem, senatem, i posłami ziemskimi, stanami Rze-

czypospolitey, relacji od delegowanych z pomiędzy tychże stanów do examinowania czynności Rady nieustającej przy boku Naszym królewskim, kiedy z porządku sejmowania przed rozłączeniem izb *in ordine* stanowiącym nastąpić mającym, przychodzi Nam dawać zaświadczenie Radzie nieustającej, wdzięczność przyzwoitą za prace publiczne całej Radzie i osobom w niej zasiadającym oświadczamy i deklarujemy, chcąc aby niniejsze zaświadczenie podług ustawy w konstytucją do druku inserowane było. Rezerwując sobie po rozłączonych izbach, tych czynności i rezolucji radnych odmianę, jeźliby się która przeciwną prawu zdawała.

VII.

Uchylenie rezolucji Rady nieustającej.

Rezolucją Rady pod dniem 14. marca ru 1783. względem opatów Bazyliańskich, jako przeciwną prawu 1768. roku, uchylamy.

VIII.

Uchylenie rezolucji Rady nieustającej.

Rezolucją Rady na sessji ośmnastej ru 1783. dnia 21. miesiąca stycznia, względem pisarzy departamentu wojskowego, jako przeciwną prawu, i ustawom tegoż departamentu, uchylamy; względem zaś zasiadania tychże pisarzy departamentu wojskowego obojga narodów, kiedy *cum voto consultivo*, a kiedy *cum voto decisivo* zasiadać mają, przy konstytucji roku 1775. zachowujemy.

IX.

Uchylenie rezolucji Rady nieustającej.

Rezolucją Rady wypadłą na sessji piętnastej roku 1783. dnia 10 stycznia, o sukcesji po duchownych, znosimy; i prawo o tym roku 1768. ustanowione, *in toto* zachowane mieć chcemy.

X.

Uchylenie rezolucji Rady nieustającej.

Rezolucją Rady nieustającej na sessji 148. ru 1784. dnia 4. czerwca, wzbrania-

iącą zyskiwanie reindukcji w odjęciu dóbr duchownych od possessorów, i zarazem dozwalaiającą od akcessoryjnego dekretu *in minori subsellio*, zapadłego appellacji do wyższej jurysdykcji, jako i legislacją zamykającą, i konstytucją 1764. o appellacjach przeznaczoną obalającą, umarzamy.

XI.

Uchylenie uniwersału Rady nieustającej.

Uniwersał Rady pod dniem 10. miesiąca grudnia 1782. względem exekucji processow wypadły, jako zawierający w sobie prawodawstwo, uchylamy: *non praejudicando* jednakże tym, którzy sposobem przez Radę ustanowionym, processa swoje załatwili.

XII.

Ostrzeżenie względem rezolucji Rady na sessji Nro 169. roku 1784. dnia 24. sierpnia wypadłej.

Rezolucya Rady nieustającej pod dniem 24. sierpnia roku terażniejszego na sessji Numero 169. w interesie dyssydentów *Augustanae Confessionis* wydana, że stosowaną być nie może do nakładania przez synody lub konsystorze samowładnego wszelakich na osoby tychże religii datków, warujemy: ani też wojskowa pomoc do tychże datków wymagana, że dodawaną być nie ma, na zawsze stanowimy. Datki jednak na utrzymywanie tylko ich zborów i pastorów, oraz służb kościelnych dyssydentskich, które mieszkańcy ich religii w dobrach królewskich dobrowolnie, a w ziemskich za wiadomością i zezwoleniem dziedziców przez konwencje na piśmie na siebie do opłacania przyjęli, i które jeszcze przyjąć w takowym sposobie mogą, jako dobrowolnie raz przyjęte ofiary, każdorocznie opłacone być mają, i w tych pieniężnych danin przypadkach *in casu renitentiae* dekretu konsystorskiego i synodalnego *cum communitatibus* exekucją swoją w ziemstwie, lub w grodzie, *etiam adhibito brachio militari*, mieć powinny. Gdyby zaś synod lub konsystorz, przeciwko konwencji coś przysądził, na ten czas forum takowa sprawa *in judicio composito* w assessoryi mieć będzie.

XIII.

Kwit dla departamentu wojskowego.

Odebrawszy od WW. y UU. delegowanych do examinowania czynności departa-

mentu wojskowego zaświadczenie, iż tenże departament wojskowy w swoim urzędowaniu od seymu 1782. roku, do czasu terażniejszego, rząd naydokładniejszy wojska prowadził, liczbę jego podług dodanej ze skarbu płacy pomnożył, z żołdu perceptowanego toż wojsko ściśle obrachował, i każdą czynność swoją wedle prawa dopełnił, tudzież względem doskonałego tegoż departamentu w obowiązkach swoich sprawienia się w dawniejszych dwu latach, to jest: od roku 1780. do seymu 1782. Ciż delegowani z świadectwem swoim do uczynionej w ów czas wiernej przed stanami Rzeczypospolitey relacji odwołali się; ponieważ na przeszłym seymie nie przyszło nam tenże departament zakwitować; przeto teraz winną każdego zasługom oddając pamięć, tak zasiadające od roku 1780. do 1782. w przeszłym departamencie osoby, to jest: WW. Braniczkiego koronnego, Ogińskiego Litewskiego wielkich, Rzewuskiego koronnego, Tyszkiewicza Litewskiego polnych hetmanów, niemniej WW. i UU. Xcia Radziwiłła kasztelana Wileńskiego, Xcia Sułkowskiego wojewodę Gnieźnieńskiego, Brühla generała artylleryi koronnej, Xcia Sapiechę generała artylleryi Litewskiej, Mierzejewskiego strażnika polnego koronnego, Dziekońskiego, Kurdwanowskiego konsyliarzów, i Osniałowskiego w ów czas pisarza wojska Litewskiego; jakoteż terażniejszy departament składających WW. hetmanów obojga narodów, WW. i UU. Xcia Radziwiłła kasztelana Wileńskiego, Potockiego wojewodę Ruskiego, Ożarówskiego Woynickiego, Stempkowskiego Kijowskiego kasztelanów, Szczytła kasztelana Brzeskiego Litewskiego, Zabiellę łowczego wielkiego Litewskiego, Rzewuskiego pisarza polnego koronnego, Dziekońskiego konsyliarzów, UU. Osniałowskiego koronnego, Białopiotrowicza Litewskiego pisarzy wojskowych, w tymże departamencie podług konstytucji 1775. roku zasiadających, z wszelkich czynności, rozrządzeń, i wydatków na potrzeby wojska nastąpionych, kwitujemy, oraz pracom i usiłowaniom ich około dobra wojska Rzeczypospolitey pamiętną wdzięczność zostawujemy.

XIV.

Ostrzeżenie względem sprzedaży szarż w wojsku obojga narodów.

Ponieważ zwyczajona sprzedaż szarż w wojsku obojga narodów, przez takową zmianę officyerów mięszała w awansach dobrego porządek; przeto zachowując *in toto* prawo roku 1776. Nam Królowi w tey mierze służące, warujemy: iż niewolno odtąd będzie, nikomu tak z urzędników koronnych

i Litewskich cywilno - wojskowych, jakoteż z generałów i officyerow, w brygadach, korpasach, pułkach, regimentach, i chorągwiach oddzielnych, wyjednywać u Nas Króla pozwolenia na sprzedanie szarzy swojej, dopóki od czasu wniścia w służbę wojskową lat piętnaście służby swojej niedowiodł; a na ten czas dozwolemy aby starszeństwo do awansu w sztabie generalnym, w brygadzie, korpacie, pułku, lub regimente mający, odchodzącemu czteroletnią gażę zapłacił. A na wyż wspomniane urzędy cywilno - wojskowe w tabelli płacy wojsk obojga narodów wyrażone, sami tylko wysłużeni generałowie amployowani patentowanymi od Nas będą; i tym tylko dozwolemy, aby urzędników wyż wyrażonych piętnastoletnią służbą zaszczyconych czteroletnią gażą spłacali. To oraz warujemy: iż jako te szarże są urzędami koronnymi i Litewskimi, tak do nich ci tylko ze stopnia przychodzić mogą, którzy rodowitą są szlachtą lub indygenatem u Nas zaszczytzeni. Co do rekomendacyi zaś i fortragow wyż wspomnioną konstytucją ru 1776. nie naruszoną mieć chcemy. Officyerowie zaś, którzyby w nadgrodzie lat wysłużonych w woysku, wolność przedania swej szarzy pozyskali, pod żadnym pretextem do mieszczenia się na funduszu inwalidowym należeć nie mogą; na którym to funduszu szczegulnie ci tylko wojskowi, którzyby z przyczyny służby zdrowie swoje stracili, lub kalectwa dostali, a nie doszli lat do sprzedaży szarżów determinowanych, tudzież towarzystwo, unter-officyerowie, i szeregowi z kawaleryi, a z regimentow i korpasow unter-officyerowie i gemeyni za zaświadczeniem o nieposobności ich do służby przez generałów i szeffow wydany, mieszczeni być mają.

XV.

Zalecenie skarbowi W. Xstwa Litt.

Gdy z relacyi przewieleb: WW. y UUr. delegowanych, y z rapportu departamentu wojskowego okazano Nam iest, iż woysko W. X. Lit: dla nie dostateczney ze skarbu płacy swoiey, w aktualnym nawet komplecie swoim utrzymać się nie może; ażeby przeto kommissya skarbu Lit: mając nie co pomnożony dochód publiczny, z którego różne w tych leciech nadzwyczajne poniosła wydatki, odtąd nie pierwey w żadne podobne expensa wdawała się, aż póki corocznie summę zł: pol: 164,433. na dopełnienie etatu dwiema ratami wypłaci, a to poczynając w racie samey septembrowey roku terażniejszego 1784. mieć chcemy.

XVI.

Przyjęcie ofiary W. Potockiego wojewody Ruskiego.

Ponieważ W. Potocki wojewoda Ruski dywizyami Ukrainą i Podolską kommanderujący, do tychże dywizyi do póki niemi kommanderować będzie, regiment pieszy z czterech chorągwi, a z czterechset głów złożony, i dwadzieścia cztery sztuk armat, na usługę Rzpltey własnym expensem wystawić, i utrzymywać oświadcza; My Krol z stanami Rzeczypospolitey tę ofiarę przyjmując, tenże regiment do kompletu wojska przyłączamy, i departamentowi wojskowemu zalecamy dozór, aby w powinnym komplecie, oraz w należytym porządku był utrzymany: płacę jednak onegoż i umundurowanie, ekonomii W. Potockiego wojewody Ruskiego zostawiamy. Po skończonym życiu W. Potockiego wojewody Ruskiego, lub jeżeliby dywizyami Ukrainą y Podolską kommanderować przestał, regiment w wyż wyrażony, żołdem z skarbu koronnego, w ten sam sposób, jak regimenta piesze koronne opatrzony być ma, stanowimy. Dla ustawicznej zaś pamiętki, tak przykładowey obywatelskiej przysługi, tenże regiment aby się regimentem Potockich zawsze nazywał, a szeffostwo jego w imieniu tychże UU. Potockich ażeby zawsze zostawało, postanawiamy.

XVII.

Przyjęcie ofiary U. Kazimierza Xiążęcia Sapiehy.

Przychylając się do usilney proźby Ur: Kazimierza Xiążęcia Sapiehy generała artyleryi litewskiej, starosty i posła województwa Brzeskiego; My Krol za zgodą Rzeczypospolitey stanow, przyjmujemy od tegoż dwanaście sztuk armat jego kosztem ulanych i oporzadzonych, i aby też w arsenale Wileńskim przed przyszłym da Bog seymem umieszczone zostały, mieć chcemy. Aby zaś ten dar obywatelski pamiętnym został, wyrzecie na tychże armatach herbu domu xiążąt Sapiehow z napisem: że od xiążęcia Kazimierza Sapiehy Oyczyźnie dane, dozorowi departamentu wojskowego zlecamy.

XVIII.

Uspokojenie interessu skarbu Litewskiego.

Kładąc koniec pretensjom *ex re* skarbu W. X. Litt: do W. podskarbiego nadwor-

nego wynikłym, a przez niego do officyantow stosowanym, o które konstytucją seymu 1780. sąd był wyznaczony, mieć chcemy: aby z summ przysadzonych sama tylko iszczina do skarbu W. X. Litewskiego była wypłaconą, a z takowey iszcziny tak intraty z dóbr obiętych perceptowane, jakoteż pensye W podskarbiego nadwornego w skarbie zaległe potrącone być mają, reszta zaś iey po obrachunku przez kommissyą skarbową uczynionym, skoro zupełnie temuż skarbowi wypłaconą będzie, dobra na skarb obięte, i w extenuacyi dzierżane, powrócone być mają; a zatym summy *ex judicato duplicis solutionis* urosłe uchylając, i z remanentu rachunkiem kommissyi skarbowey na terażniejszym seymie podanego ekskludując, oraz od opłacania sądzonych dymów dobra W. podskarbiego uwalniając, cały ten process prawny tym sposobem umarzamy. Co iednak przeskadzacie nie ma W. podskarbiemu nadwornemu repetycyi na officyantach, na których dekretem wolne dochodzenie iest zachowane. Przychylając się niemniej do wniesioney proźby UU. posłów prowincyi W. X. Litt: podobnież summy na Ur: Andrzejkowiczu, na majątku zesłego Ur. Zdzitowieckiego, jakoteż na UU. Orzeszce i Czyżu tymże dekretem sądzone, ażeby w samych tylko iszczinach skarbowi W. Litt: były powrócone, mieć chcemy; resztę zaś summ na wspomniane osoby *ex duplici solutione pro poenalitate* wskazanych, ustępując, z remanentu rachunkiem kommissyi skarbowey położonego wyłączamy, a oraz kary personalne na osobach wszystkich wspomnionym dekretem sądzonych, znosimy, i onychże od wszelkiego rygoru uwalniając, *ad capacitatem et activitatem* przywracamy, *nihil quidquam derogando* tym, którzy po nich urzędy osiągnęli; niemniej sądzonych summ repetycyje podług tegoż dekretu zachowujemy.

XIX.

Kwit dla kommissyow skarbu W. X. Litewskiego.

Gdy przewielebny, WW. y UU. do wysłuchania rachunkow kommissyi Rzeczypospolitey skarbu W. X. Litt: na seymie ostatnim 1782. roku delegowani, w porządku doniesienia stanom Rzeczypospolitey wtenczas seymującym, tak o rachunkach kommissyi przez konstytucją 1778. roku naznaczoney, do roku 1780. za rat pięć oddanych; jakoteż o dokładnym drugiey kommissyi skarbu W. X. Litt: przez konstytucją 1780 roku naznaczoney, co do percept y expens z rat czterech następných administrowaniu dostateczne uczynili relacye, niemniej przez pod

pisy swoje na rachunkach od skarbu Litewskiego onym podanych umieszczone, percept y expensa zgodnie z prawem urządzone y szafowanemi donieśli; osobno gdy przewieleb: WW. y UU. do rachunkow skarbu na tym seymie od stanów Rzpltoy wyznaczeni, doskonałem teyże kommissyi percept y expens z rat czterech, to iest: septembrowey 1782, marcowey i septembrowey 1783, oraz marcowey 1784. roku wykalkulowaniu się, i złożeniu jasnych na też percept y expensa dowodow, dali świadectwo; przeto też trzy kommissye skarbu W. X. Litt: jako to: WW. zesłego Michała Brzostowskiego Wielkiego, Antoniego Tyzenhausa nadwornego podskarbieh, i zasiadające osoby od roku 1778. do roku 1780. W Tyszkiewicza *ad praesens* kasztelana Zmudzkiego, UU. Dziekońskiego przesłego strażnika, Billewicza ciwuna Fyragolskiego, Suchodolskiego sędziego Wołkowyskiego, Jelskiego podkomorzego Starodubowskiego, Kozakowskiego sędziego ziem: Kowieńskiego, Potockiego starostę Tłumackiego, Narbutta stolnika Lidzkiego; a od roku 1780. do roku 1782. W. Bystrego kasztelana Brzeskiego Litt: y UU. Jelskiego podkomorzego Starodubowskiego, Suchodolskiego sędziego Wołkowyskiego, Potockiego starostę Tłumackiego, Chrapowickiego y Sliźnia W. X. Litewskiego instygatorow, Zaleskiego wojskiego Litewskiego, Bernowicza sędziego ziemskiego Nowogródzkiego; naostatek od roku 1782. do 1784. W. Andrzeja Zienkowicza kasztelana Smoleń: UU. Narbutta podkomorzego Lidzkiego, Szwykowskiego wojskiego Trockiego, Bernowicza sędziego ziem: Nowogr: Kossakowskiego podstolego Kowień: a *post fata* onego Poniatowskiego sędziego Grodzkiego Piń: Zaleskiego wojskiego Litew: Dziekońskiego skarbnika Wołkowyskiego, Stetkiewicza generał majora, z ichże successorami, *de perceptis et expensis* zupełnie kwitujemy; oświadczając wdzięczność tymże zasiadającym w rzeczonych kommissyach osobom. A remanent, summa rachunkiem kommissyi na seym terażniejszy podanym zł: pol: 4,336. gr: 9. jakoteż summa, która po obrachunku kommissyi skarbowey z W. podskarbiem nadworn: i z officyantami przez seym terażniejszy zaleconym wyniknie, *ad futurum calculum* stanowić będzie.

XX.

Warunek dla skarbu W. Xięstwa Litt.

Pensyą marszałka Wielkiego Litew: z pensjami marszałkow, kanclerzow, i hetmanow Wielkich porównywając, y onę skarbowi Li-

tewskiemu *in quantitate* sześciudziesiąt tysięcy zł: pol: odtąd do wypłacenia naznacząc; wydatki tabellą konstytucyi 1775 roku w nadzieję percepty ułożone znosiemy, i żadney o nie do skarbu Litewskiego pretensyi nie zachowujemy, a skarb Litewski ażeby nie inaczej, jak tylko wedle tabelli 1776. roku, y praw pośledniejszych opłacał, dysponujemy.

XXI.

Zakwitowanie kommissyi skarbu koronnego.

Ponieważ WW. Adam Łozdia Xiąże Poniński Wielki, Roch z Głogowy Kossowski nadworny, podskarbiowie koronni, tudzież WW. i UU. Tomasz Ostrowski Czerski, Maciej Sobolewski Warszawski kasztelanowie, Michał Walewski podkomorzy krakowski, Franciszek Miaskowski bywszy starosta Gnieźnień: Jozef Szymanowski podkomorzy Nasz, Gaspar Jozef Nieborowski starosta Goszczyński, na seymie roku 1780. tudzież W. Paweł Popiel kasztelan Sandomirski na mieysce JW. Antoniego Xzcia Lubomirskiego kasztelana krakowskiego zmarłego, Ur. Kazimierz Rzewuski pisarz polny koronny na mieysce U. Miączyńskiego wojewodzica Podlaskiego z kommissyi wyszłego, przez Nas y Radę przy boku Naszym nieustającą, wyznaczeni skarbu koronnego kommissarze; Stanisław Kostka Krajewski instygator koronny, i Jozef Mikorski podkomorzy Gostyński pisarz kommissyi skarb: *cum voto decisivo* w teyże kommissyi zasiadający; dochodów i wydatków skarbu koronnego od dnia pierwszego miesiąca września roku 1780. do dnia ostatniego miesiąca sierpnia roku 1782. przez nich rządzonego, i remanentu seymowego roku tegoż 1780. przed przewielebnym, WW y UU. z senatu i stanu rycerskiego do konfrontowania tych rachunków z dowodami z seymu roku 1782. od Rzpltey delegowanymi. o dokładnych kommissyi czynnościach, i rozrządzeniach zaświadczającymi, a z percept i expens tegoż skarbu, od dnia pierwszego miesiąca września roku 1782. do dnia ostatniego miesiąca sierpnia roku terażniejszego 1784. jakoteż remanentu seymowego roku 1782. Ciż WW. podskarbiowie Wielki i nadworny koronni, WW. i UU. Popiel Sandomirski, Grodzicki Oświecimski, Sobolewski Warszawski kasztelanowie, Biernacki chorąży Piotrkowski, Woyna Stanisławowski, Nieborowski Goszczyński starostowie, Piotr Bieliński. Seweryn Potocki, seymem roku 1872. Ur: Franciszek Szymanowski regent koronny. na mieyscu U. Jozefa Szymanowskiego podkomorzego Naszego z kom-

missyi wyszłego, przez Nas y Radę przy boku Naszym nieustającą, wyznaczeni skarbu koronnego kommissarze, jako też przereczeni UU. Stanisław Kostka Krajewski instygator koronny, Jozef Mikorski podkomorzy Gostyński pisarz kommissyi skarbu koronnego *cum voto decisivo* zasiadający, przed przewielebnym WW. y UU. z senatu i z stanu rycerskiego teraz seymujących deputowanymi, i o dobrych rządach kommissyi stanem zgromadzonym donoszącamei, dostateczną uczynili kalkulacją, dokumenta, tudzież protokoły i wszelkie akta swoje pokazali, dochodów, i wydatków za czas wyżey wyrażony, oraz *de omnibus gestis et transactis suis* uścili się. Przeto za przykładaną administracją skarbu koronnego wiernie zawsze y przezornie czynioną, chwalebne urządzenia, usilne *pro publico* prace i starania, o względach i wdzięczności ich upewniwszy, żadney nie zostawując pretensyi, zupełnie wyżey wyrażonych WW. podskarbiów, WW. i UU. kommissarzów, y zasiadających, jako wyżey, z ich successorami, jakoteż successorów niegdy JW. Xcia Antoniego Lubomirskiego kasztelana krakowskiego, oraz successorów U. Cieciszowskiego pisarza W. koronnego kwitujemy.

Summy zaś resztujące, to iest: w gotowiznie milion ośm kroć dwa tysiące ośmset czterdzieści pięć złotych, groszy siedm, denarów ośm i ćwierć polskich; na retentach dwakroć sześćdziesiąt ośm tysięcy sześćset siedm dziesiąt ośm złotych polskich, groszy trzy, i trzy ćwierci denara polskich zostające, w rachunkach przez tychże przewielebnego WW y UU. deputowanych wyrażone, *ad dandam* z nich *rationem* następującej kommissyi zostawujemy.

XXII.

Fundusz na opłacenie reszty długów Naszych Królewskich.

Gdy stany seymujące, chcąc Nam obmyślić sposob uspokojenia reszty długów Naszych Królewskich, *Subsidium Charitativum*. od duchowieństwa w Koronie i Litwie. Nam na lat dziesięć odstępuią, zacząwszy od upłynienia ostatniego terminu konstytucyi 1776. pod tytułem: *Ubezpieczenie długów Naszych Królewskich*. My Krol tę narodu offiarę wdzięcznym sercem przyjmujemy. á kommissye skarbowe obu narodów takową należytość za każdą od skarbu Naszego rekwizycją, wypłacać rok rocznie obowiązane będą. Po którym wypłaceniu, aby tenże fundusz na powiększenie potrzeby wojska obrócony był waruiemy.

XXIII.

Uspokojenie długu J. W. wojewodzie Wileńskiemu, i U. podkomorzemu W. X. Litewskiego Xiążętom Radziwiłłom należnego i successorom hrabiego Ogińskiego.

Obmyślając według prawa 1780. roku satysfakcją długu dwóch milionów Xiążętom Radziwiłłom zabezpieczonego, postanawiamy: ażeby skarb koronny (wyłączając już przez Nas dysponowane *Subsidium Charitativum*) z funduszów umarżających długi Rzeczypospolitey *primae classis* po dwakroć sto tysięcy złotych pol: Xiążętom Radziwiłłom przez lat dwa opłacał od daty tego prawa, a w latach następujących, cały ten fundusz, który po zaspokojeniu Xiążąt Saskich pomnożony będzie, nie inaczej, jako na zaspokojenie tegoż długu Xiążętom Radziwiłłom, i długu successorów Hrehorego Ogińskiego był obrócony, á przez te dwa pierwsze lata, tymże successorom, lub ich prawnemu cessionaryuszowi, z wyżey wspomnionego funduszu długów *primae classis* skarb koronny ma wypłacać corocznie po złotych polskich 26,666. groszy 20. A skarb Litewski z takiegoż funduszu po złotych polskich 13,333. gr: 10. *usque ad totalem extinctionem* długu, z detrunkacją summ w tym skarbie, w którym kwity są znalezione, lub znaleźć się mogą. Skarb zaś W. Xięstwa Litewskiego długowi Xiążąt Radziwiłłom nie podlegać nie ma. Przy tym waruiemy: iż resztująca od niniejszego postanowienia summa z funduszów umarżających długi, ma iść na zaspokojenie długów *secundae classis*.

XXIV.

Kwit dla kommissyi edukacyi narodowej.

Odebrawszy od przewielebnego WW. i UU. delegowanych do kommissyi edukacyi obojga narodow dokładną relacją, o należytych sprawieniu się teyże kommissyi *de perceptis et expensis ad mentem* konstytucyi roku 1776. i że też kommissya za czas czteroletni od dnia 1 miesiąca lipca roku 1780. do dnia 1. lipca roku terażniejszego 1784. jasne i dowiedzione percept i expens okazała rachunki, które delegowani od Nas, na przeszłym seymie z lat dwóch, to jest od dnia 1. miesiąca lipca Ru 1782. na terażniejszym zaś podobnie z lat dwóch od dnia 1. lipca roku 1782. do dnia 1. lipca 1784. po pilnym roztrząśnieniu podpisami

swemi zaświadczyli; My Krol i stany Rzeczypospolitey też kommissyą edukacyjną *de perceptis et expensis* czteroletniej funduszu administracyi kwituujemy i zaspokajamy. Summy zaś remanentowe, pierwszą złch poll: 10,129. gr: 27. $\frac{3}{12}$ w kassach kommissyi edukacyi narodowej w gotowiznie zostająca, drugą złch pol: 12,141. gr: 9. windykacyi prawney podległą, do wciągnięcia w przyszłe rachunki zostawujemy.

XXV.

Decreta executionis.

Zalätwiając trudności względem exekucyi processow zachodzące, i objaśniając konstytucyą 1768. i 1776. roku, stanowimy: iż odtąd w każdej juryzdykcyi sądowej *ultimae instantiae*, oprócz sądów marszałkowskich, które przy dawnym sposobie exekucyi z opisu prawa zostawuią się, także w ziemstwach i grodach, gdzie sprawa sądzona, albo dostateczna konwikcyą podług niższego przepisu prawa niniejszego otrzymana będzie, do teyże samey juryzdykcyi po dekret jeden *executionis* strony udać się powinny, i we wszystkich juryzdykcyach wyżey wspomnionych, osobny registr *executionis processus*, szczególnie do dekretów *executionis* być powinien. Wpisy w tym registrze tym sposobem mają być czynione: — *contra capitaneos* — w juryzdykcyach *ultimae instantiae*. A w ziemstwach i grodach — *contra officiales castren: proprii districtus* (gdzie dobra leżeć będą processowane), *et partem seu partes specificae expressas in negotium intrantes* — i też wpisy w trybunałach koronnych w jedną sobotę przez marszałka podpisane, z regestrów na wokandę wypisane, i na drzwiach izby sądowej przybite, dopiero w drugą sobotę wołane i sądzone być mają. Assesoria zaś, kommissya skarbowa koronna, i inne juryzdykcyje *ultimae instantiae* do ordynacyi prawem approbowanej rezolucyą swoją przydadzą, z wyznaczeniem dnia iednego w każdy tydzień sądowy dla tegoż regestru: a to wyznaczenie dnia raz ustanowionego odmienne być nie może, i sposobem dla trybunałów opisanym porządek wołania tegoż regestru zachowają. W dni dla tego regestru wyznaczone choć zaczęta sprawa, tego regestru tamować nie będzie mogła. W ziemstwach zaś i grodach na każdej kadencyi registr *executionum* pod osobną feryą dnia ostatniego przed zakończeniem sądów brany, i do ostatniego wpisu odsądzony być powinien, a po zaczęciu kadencyi sądowej, regestra ordynaryjne w tydzień, albo gdy przedzwy kończyć się sądy będą, tedy przy do-

kończeniu onych podpisane przez prezydującego być powinny. W sprawach z starostą własnym grodowym lub sędziami ziemskimi i grodzkimi wolno będzie obywatelowi, gdy zechce, prosto udać się po dekret *executionis* do trybunału. Przypozwy do tegoż rejestru *executionum, non involvendo quidquam principale negotium, ani pro cassando processu, szczególnie pro simplici justificatione processus* na cztery tygodnie przed przypadaniem wpisu do trybunału i innych jurysdykcji *ultima instantiae* wydawane być powinny. Sprawy zaś wexlowe podług praw onymże służących sądzone być mają. A w ziemstwach za przypozwek dwóch-tygodniowych, w grodach zaś za tygodniowym podług praw pomienione dekreta *executionis* następować mają, z wyrażeniem *specificie* dóbr ruchomych lub nieruchomych, do których tradycya ściągac się ma. Gdyby zaś kto *ex loco delicti* lub *ex re inscripti fori* w innej jurysdykcji dobra będące skonwinkował, takowy po dekret *executionis ad propriam* ziemstwa lub grodu *ex vi consistentiae convictorum bonorum jurisdictionem*, lub też do trybunału teyże prowincyi udać się powinien po dekret *executionis*. Y choćby strona przypozwana do trybunału w trybunale, a do innych jurysdykcji *ultima instantiae* w tychże, a w ziemstwach i grodach nie stawała; wszelako powodowa strona *cum capitaneis et officialibus castrensibus proprii districtus, decretum executionis* po roztrząśnieniu dostatecznym processu zyskiwać powinna. Gdzieby się zaś *insufficienter* albo *illegaliter* otrzymany process pokazał; sąd niedopuszczając *traditionis decretum, continuationem processus sufficientioris* nukaże. A gdyby kto officialisnie w dekrecie *executionis* wyrażonemu i sprowadzonemu chciał czynić opozycyę; za uczynioną przez officialistę exekwującego supersessyę, w grodzie własnym gdzie dobra leżą, wraz z manifestem oblatować mianą, tudzież listem do departamentu wojskowego adresowanym, z doniesieniem o impugnie, departament wojskowy nie wchodząc w poznanie processu, pod żadnym pretextem pomocy wojskowej rekwirujący stronie odmówić nie będzie mógł: a niedopuszczający tradycyi za dekretem *executionis*, w tey jurysdykcji, gdzie process przewidziany, *ad instantiam* powodowej strony, siedzeniem sześć tygodni w wieży górney, i zaplaceniem tysiąca grzywien, nie wchodząc w rozpoznanie pryncypalney sprawy, za samo tylko niedopuszczenie tradycyi, z rejestru taktowego karany być powinny. Dla zachowania zaś porządku do uczynienia wpisow w departamencie wojskowym, registr pod tytułem dodawania pomocy wojskowej stanowimy: który przy kancelaryi wojskowej być powinien, i każdego czasu żądającemu pomocy

wojskowej, trzymający registra, wpis w registr pomieniony natychmiast bez opłaty przyjąć obowiązany będzie.

Wpisy mają być czynione tym sposobem: Urodzony N. przeciwko N. mając supersessyę od officialisty N. na gruncie dóbr N. uczynioną, żąda pomocy do tradycyi, lub dla bezpieczeństwa sądu do dóbr N. i też wpisy na wokandę wpisane, na drzwiach w izbie departamentu wojskowego dla wiadomienia wszystkich przybite, porządkiem wołane, i rezolwowane być powinny. A gdyby zaś komu pomoc wojskowa za okazaniem dekretu *executionis et actus supersessionis* z listem i manifestem officialisty żądana, odmówiona była; na ten czas udać się powinien do rady, która nieodwłocznie na pierwszej sessyi departamentowi wojskowemu dopełnienie tego prawa zaleci. Po wypadłym zaś ordynansie z departamentu wojskowego, kommandanci lub ich subalterni pod surowością prawa wojskowego wstrzymywać ordynansu *ullo modo* nie powinni, ale za najpierwszą rekwizycyą strony onże uskutecznić. A gdyby kto bez dekretu *executionis* kupę swawolną zebrawszy *violenter* do posesyi zabierać się chciał, i officialista bez dekretu *executionis* tradować odważył się; strona i officialista takowy *pro sola inequitatione, ultra delictum facti*, gdyby się jakowy zabój stać miał, siedzeniem wieży *in fundo* dwanaście niedziel, i dwoma tysiącami grzywien w tey jurysdykcji ziemskiej lub grodzkiej, gdzie dobra leżą, karani być mają *ad instantiam* powodowej strony, z rejestru taktowego lub *expulsionum*: a gdyby miał być zabój popełniony, z rejestru *incarceratorum*, który niniejszym prawem w trybunałach, ziemstwach, grodach do takowych spraw, jakoteż i innych samych tylko kryminalnych, postanawiamy. A ten registr aby *ante omnes causas* do sądenia był brany, waruimy. Jeżeliby zaś strony pryncypalne zagadzając sprawę, przemilczały o zaboju, lub przez ugodę popełnione zaboje chciały umorzyć, w takowym przypadku instygator tego grodu, gdzie zabój popełniony, z rozkazu sądu powinien będzie pozywać, a strony zapozwane za suppressyą kary publiczney, dwónastą niedziel wieży *in fundo*, i dwoma tysiącami grzywien, zabójcy zaś podług prawa karani być powinni. A gdyby grod najdaley półroku zaniedbał obowiązku tego, vice-starosta, czyli surrogator, sędzia i pisarz grodzcy, *ex persona*, czterema tygodniami wieży górney, i tysiącem grzywien *ad instantiam* kogokolwiek karani być powinni. Pod bezprawny jednak zajazd podpadać nie mogą dobra z kontraktow zastawnych i arendownych wychodzące, tudzież *juxta obloquentiam* karty lub tranzakcyi roborowanych objęte, a to podług przepisu

prawa 1768. Ru *in materiis status* w artykule XIII. wyrażonego.

A że doświadczenie okazuje, jak pomoc wojskowa na mocy prawa przydawana, częstokroć gwałtownie z pogardą praw i pokrzywdzeniem wojskowych ludzi rugowana bywa, przeto zapobiegając tym inkonweniencyom, stanowimy: iż odtąd, jeżeliby kto pomoc wojskową podług przepisu prawa niniejszego od departamentu wojskowego przydaną zuchwale wyrugował, powtórnie pomoc wojskowa dodana być powinna, a za samo wyrugowanie pomocy wojskowej (gdy to bez pobicia, lub ranienia wojskowych nastąpi) oskarżona strona, za dostatecznym dowiedzeniem, wieżę górną cztery tygodnie siedzieć będzie, i grzywien pięćset stronie zapłaci: a gdyby przy gwałtownym rugowaniu pomocy wojskowej miał być raniony żołnierz, siedzeniem wieży górney sześć tygodni, i tysiącem grzywien winny karany będzie. Jeżeliby zaś zabój na wojskowych miał być popełniony, strona okazyją do tego będąca siedzeniem dwanaście tygodni wieży *in fundo*, i dwoma tysiącami grzywien ukarana zostanie, a zabójcy kryminalnie *ad instantiam* instygatora departamentu wojskowego w tym grodzie, gdzie pomoc wojskowa rugowana zostanie, (za złożeniem sądow chociaż oprócz kadencyi) karani być powinni, a takowa sprawa zaraz ma być rozsądzona. Tych zaś grzywien i wieży pozywający instygator departamentowy, i sam departament wojskowy nie będzie mógł nikomu ustąpić, z których grzywien odebrać mianych departament wojskowy ranionym, lub zabitego successorom połowę, a drugą połowę do skarbu koronnego oddać nukaże. W takowym gatunku spraw My Król za zdaniem Rady nieustaiący na expensa prawne proporcjonalne do skarbu koronnego z summy extra-expensowej prawem do rozrządzenia w Radzie oznaczoney, assygnacyą przez większość wotow głośnych udecydowaną wydamy, a Komissya skarbową wyznaczoną na expensa sumnę wypłacić będzie obligowana. Z tey zaś summy kommandant expensujący, rzetelny rachunek oddać powinien będzie. Officialista zaś tradycyą czyniący nie ma się wdawać w poznanie wydatkow, czyli kosztow prawnych, ani w nich tradować, chyba, żeby były dekretem już przysądzone.

XXVI.

Process dostatecznie otrzymany tak ma być rozumiany:

Imo: Po dekrecie sądu *ultima instantiae*, lub ziazdowego, oraz po dekrecie ziemskim i grodzkim (od którego appellacya niedopu-

szczona) finalnie decydującym, satysfakcyą pod rygorem publikaty naznaczącym, na terminie dosyć-czynnym publikata otrzymana dostateczną będzie konwikcyą.

2do: W sprawach *expulsionis* we wszystkich subselliach, do których rodzaj takowych spraw z prawa należy, jedna kondemnata na jednym z liczby pozwanych, lub na wszystkich zapozwanych otrzymana, dostatecznie konwinkować będzie.

3tio: W sprawach prostego i rękodaynego długu pożyczanego, dwie kondemnaty podobnie jak wyżej, na jednym lub na wszystkich zapozwanych otrzymane, za dostateczną będą konwikcyą.

4to: We wszystkich sprawach cywilnych wyjąwszy wyżej wymienione, trzy kondemnaty w jednym aktoracie z pozwow na jednych dobrach kładzionych otrzymane, będą dostateczną konwikcyą. Aże trafiać się zwykło, że gdzie wiele osob do jedney sprawy wchodzi, te dla przedłużenia prawney konwikcyi na przemianę raz stając, drugi raz kondemnować się dopuszczają; przeto zabiegając takowym zwłókom, stanowimy: że w sprawach do dostateczney konwikcyi trzech kondemnat wymagających po dwóch suspensach decyzji, na trzecim terminie dekret *in contumaciam* nie stawających *cum comparantibus* nastąpić ma: albo gdy wszyscy nie staną, dekret zaoczny następować powinien. Z którego, gdy na terminie dość czynnym nastąpi publikata, będzie konwikcyą dostateczna. A gdyby wierzyciel zapis grodowy mający, lub wybity z dobr, otrzymał process na debitorze, i dobrach jego, lub dekret między temiż stronami zapadły satysfakcyą wyznaczył, a ta nie dopełniona jeszcze była; na ten czas inny wierzyciel wexlowy wexel przed prawem roku 1780. mający, do tychże dobr samych udawać się nie będzie mógł, lecz inne dobra tegoż debitora, rzeczy i osobę w odpowiedzi mieć może.

5to: W sprawach kryminalnych, jako to: zaboju, kradzieży, rozboju, po hultajsku najechania, i domu zrabowania (jeżeli *in recenti crimine* nie będą poimani popełniający też kryminały) dwie infamie, w sprawach honoru y uczynkowych, lecz nie kryminalnych, trzy kondemnaty w sądzie przyzwoitym otrzymane, dostateczną będą konwikcyą: Y po takowych otrzymanych w sądzie przyzwoitym infamiach, albo kondemnatach, dekret choć zaocznie za poprzedzającymi inkwizycyami w sądach przyzwoitych następować będzie. A gdyby w takowych przypadkach oskarżony, wyprowadziwszy sprawę do trybunału, ony nie popierał; wolno będzie drugiey stronie *etiam in contumaciam* prozekwować. A dwa dekreta trybunalskie choć zaoczne *conformiter* zapadłe, kończyć będą sprawę.

Że zaś częstokroć przez zuchwałość dekreta sądowe karę więzy rozciągając nie dopełnione bywają, y z tąd powiększają się złe uczynki; przeto mieć chcąc w exekucyi prawa, stanowimy: iż gdyby kto w sprawie uczynkowej lub honoru ukarany będąc, na więźą dekretem ziemskim lub grodzkim, i od takowego dekretu appellował do trybunału, a w trybunałach dwóch, jeden i drugi dekret ukarania więźą *conformiter* zapadłby, i strona ukarana upórcozością postępując, nie chciałaby dopełnić kary dekretemi oznaczony, i więzy wysiedzieć, oraz na terminie dość czynnym dozwoliła na sobie otrzymać publikatę; strona mająca konwikcyą, powinna udać się po dekret *executionis* do trybunału sposobem wyżej przepisany. A gdy zapadnie dekret *executionis* przydania pomocy wojskowej do zasadzenia upornego w więzy, departament wojskowy za rekwizycyą strony powinien będzie dodać pomoc wojskową do wzięcia skonwinkowanego, i zasadzenia do teyże więzy.

XXVII.

Illegalność processu tym sposobem ma być rozumiana.

1mo: Gdy po dekrete *suspensae decisionis cum comparente ad convictionem disparentis vel recedentis*, po konwikcyi onego dekretu *cum comparente ex seriis controversiis*, lub *in contumaciam* podług wyższego przepisu nie nastąpi.

2do: Gdy sąd polubowny między stronami zapisany, stronę nie wchodzącą w zapis kompromissarski, i temuż sądowi nie poddającą się kondemnuie.

3tio: Gdy dwóch *in praejudicium* trzeciego idąc, onego do sądu nie pociągając, dopuszczonym między sobą processem, dobra jego inwolwują.

4to: Gdy urzędnicy lub urzędy zjazdowe rozpiszą się.

5to: Gdy przed wyściem czasu relacji pozwu prawem przepisanego, lub z pozwu *in proprio districtu* nie zeznanego, kondemnata otrzymana będzie.

6to: Gdy kto *extraforane* i *extra districtum*, gdzie zapozwany żadney nie ma possessyi, i nie w czasie wakujących w własnym powiecie, i województwie sądow processu podstępnie otrzymuje.

7mo: Gdy kto z dobr w iedney tylko prowincyi mianych do sądow drugiej prowincyi, lub w przypadku w obydwóch prowincyach mienia dobr, *ultra praeventionem fori* pociągany będzie, oprócz przypadku niżej excypowanego: Także, gdy przeciwko dekreto *extra provinciam amputata exceptione fori*

ferowanemu, manifest, pozew i wpis *in ordine* prozekucyi *pro evocatione* produkowany będzie.

Sprawy *simplicis debiti, expulsionis, tenutae, extraditionis subditorum*, dziesięciny, *recentis criminis* o zabój, to jest: gdy zabójca *in recenti crimine* złapany będzie, tudzież w sprawach *juris* złotych tysiąc wartości nie przenoszących, w ziemstwach i grodach *praecisa appellatione* sądzone bydz powinny. W innych zaś wszystkich sprawach powyższą excecpcyą nie wyłączonych, sąd ziemski i grodzki *à definitiva* tylko, *in negotio principali sententia*, żadaney appellacyi *omnino* dopuścić powinien, którey gdyby sąd nie dopuścił, takowy każdy sędzia *ex persona* w trybunale dwoma tygodniami więzy górnoy, i tysiącem grzywien karany być powinien. Dla czego konstytucyą 1764. roku względem zapisywania sentencyi w ziemstwach, wielkiej Pol szezce służącą, na całą koronę rozciągają.

Gdyby zaś trafić się miało, iżby kto nie prawnie, lub zuchwale, i zabraniami ludźmi expedycyą wszelkich sądow zjazdowych dekretemi któreykolwiek juryzdykcyi wyznaczonych, przeszkadzać ważył się, na ten czas za uczynioną przez tenże sąd zjazdowy do departamentu wojskowego rekwizycyą, sposobem wyżej przepisany, departament wojskowy szczegulnie dla bezpieczeństwa sądu, pomoc wojskową dodać obligowanym będzie. A ta pomoc wojskowa bezpieczeństwa tylko sądu zjazdowego przestrzegając, nie będzie mogła być zaraz użyta do exekucyi tegoż dekretu zjazdowego.

Gdyby zaś kto o tradycyą kondyktową obwiniony został, tedy tak prokurujący, jakoteż i przyjmujący onę, tudzież i officyalista tradujący, jeżeli kondyktu okaże się być wiadomym gdy się z niego przez inkwizycyą, lub własne nie oczyszcza przysięgi, czyli innym sposobem dowiedzionymże będzie, siedzeniem więzy górnoy tygodni dwa, i tysiąc grzywien każdy *ex persona* ukarani być mają.

To się przytym ostrzega niniejszym prawem, iż w sądach *ultimae instantiae* dekretemi do dzieł tradycyinych i exekucyi processow sądy y urzędy z Wielkopolskiej prowincyi do Małopolskiej, et *è converso* wyznaczone nie będą, lecz w każdej prowincyi własni prowincyonalni officyaliści grodzcy do exekucyi wyznaczeni być mają, i exekwować *sub poenis contra negligentis officiales praescriptis* obowiązani będą.

Co się zaś tycze spraw granicznych z mocy odesłania od sądow ziemskich do juryzdykcyi podkomorskich przychodzących, gdyby na gruncie sądowi podkomorskiemu strona oppugnę zrobiła, tedy supersessyą uczynić, i do departamentu wojskowego o pomoc sposobem jako wyżej przepisany udać się,

i onęz zyskać powinien; *post definitivam* jednak *sententiam* tenże sąd podkomorski stronie uciążoną być się czującej, appellacyi przed sypaniem kopcow dopuścić powinien będzie, a to *sub nullitate decreti*.

XXVIII.

Przystosowanie resztującej ustawy do dekretow executionis.

Jeżeliby wierzyciel skonwinkowawszy dobra dłużnika w jedney prowincyi koronney, nie mógł znaleźć funduszu w teyże prowincyi, będzie mógł z tym processem udać się do dóbr dłużnika w drugiej prowincyi koronney mianych a w takim przypadku jedna kondemnata do gotowego już processu otrzymana, dostateczną będzie konwikcyą; a to się do W. X. Litt: ściagać nie ma. *In elusionem lucrandi decreti executionis* transfuzy, dbnacya fortuny, o którą rzecz, bądź *a plenariae convicto*, bądź po zaczętych processie uczyniona, lub *nova acquisitio*, iż przeszkadzać nie ma do otrzymania dekretu *executionis*, postanawiamy.

XXIX.

Warunek dla Wielkiego Xięstwa Litewskiego.

1mo: Że w Wielkim Xstwie Litewskim juryzdykcyo sądowe nie mają *executionum* rejestru, i dekretow *executionis processus* nie piszą; ale obywatele za przewidzianą stopniami prawa do ostatniego stopnia w sądach krajowych konwikcyą, albo za dekretem oczewistym trybunalskim, czy też innego sądu *ultimae instantiae*, albo innych subselliow nie apelowanym, zyskiwać powinni pomoc wojskową; więc za takowemi konwikcyami albo dekretemi, gdy sędzia, urzędnik, tradycyi nie będzie mógł dopełnić, dla oppozycyi strony skonwinkowanej, tedy za oświadczeniem tegoż urzędnika w aktach własnego województwa lub powiatu uczynionym o nie dopuszczeniu wedle przewidzioney konwikcyi lub dekretu, tradycyi, manifestującym, i za uczynioną od tegoż urzędnika listowną rekwizycyą departament wojskowy pomocy wojskowej pod żadnym pretextem odmówić nie będzie mógł, a jednak względem ukarania osob skonwinkowanych kontrawencye dekretem czyniących, trybunały, i subsellia W. X. Litt: według praw temuż W. X. Litewskiemu służących zachować się mają.

2do: Rejestr w departamencie wojskowym do otrzymania pomocy wojskowej, tenże sam ma służyć Xięstwu Litewskiemu co i Koronie, i co do wpisywania w niego wpi-

sow, i wołania onego zachowane być mają też powinności dla Xięstwa Litewskiego co i dla Korony, jakoteż w odmówieniu komu w departamencie wojskowym pomocy wojskowej, Rada równie postąpi dla obywatelów Litewskich w zaleceniu i dopełnieniu dodania pomocy wojskowej. A trybunały i subsellia W. Xstwa Litewskiego w kondemnatach i dekretech nie będą tego dokładać terminu: *nota nobilitate*, jakoteż urzędnik i strony do exekucyi niestannych i oczewistych dekretow nie będą powinni sprowadzać kupy żadnych ludzi i onych używać.

3tio: Względem zdarzonego wyrugowania pomocy wojskowej i ztąd wynikać mogących uczynkow, równy warunek służyć ma W. Xstwu Litewskiemu iako i Koronie.

4to: Względem dodawania pomocy wojskowej dla bezpieczeństwa odprawowania się w Wielkim Xięstwie Litewskim aktow kondescensyonalnych, i sądowych, departament wojskowy podobnym sposobem ma dodawać pomoc wojskową urzędnikom sądowym Litewskim, jako jest dla Koronnych prowincyi opisanym.

5to: Każdy kredytór czyli za jakim słusznym prawem pretensor, czyli w sprawach uczynkowych, *ex loco delicti* krzywdę ponoszący, a chcący process subselliow prowincyi Koronnych dla niedostarczającego tam funduszu zastossować takowy process do dóbr i majątkow w Wielkim Xięstwie Litewskim będących, powinien udać się do subselliow Wgo Xstwa Litewskiego sprawie przyzwoitych, i w tychże subselliach zapozwani w Wielkim Xięstwie Litewskim prawnie podanemi i zeznanemi obyczaiem i obrządkiem prawa Litewskiego procedować, a za otrzymaną w subselliach Xięstwa Litewskiego *ultimae instantiae* konwikcyą po pomoc wojskową do departamentu udać się. To jednak ostrzegając: że na obwinionym bądź też na dłużniku przewidziona konwikcyja nie może *praejudicare* aktualnym pierwszym znajdującym się possessorom. A *in concursu* kredytorów i pretensorów zdarzonym *potioritas ex prioritate juris* zachowana być powinna według reguł konstytucyą roku 1588. postanowionych. Co też wzajemnie z processem Litewskich subselliow dla niedostarczającego w Litwie funduszu do dóbr w Koronnych prowincyach sytuowanych zastossować się mianym, zachowywać się ma.

XXX.

Process sądowy w Wielkim Xięstwie Litewskim. Manifesta i remanifesta.

Manifesta y remanifesta w juryzdykcyach krajowych w Wielkim Xięstwie Litewskim

y przed aktami od stron zanaszane, ażeby w sobie zawierały rzecz całą o co są czynione, y *per extensum* w protokół potoczny z podpisem aktora lub zanoszącego wpisywane były, stanowiąmy; a to pod nieważnością u każdego sądu tych wszystkich, któreby czynione były bez tey zachowanej reguły, zniszczenie zaś ich *in causa facti* bez popierania dalszego prawem według nauki statutu w artykule trzydziestym piątym z rozdziału czwartego, a *in causa juris* według praw Xięstwu Litewskiemu służących przeznaczamy.

XXXI.

P o z w y.

Pozwy odstepnie dotąd od prawa podawane w kopiach bez wyrażenia rzeczy, o co, ażeby u żadnego sądu przyjmowane nie były, mieć chcąc, stanowiąmy: iż strona powodowa wszystkie pretensye swoje o które sprawę mieć zechce, zupełnie w pozwie wyraziwszy, w własnym grodzie, lub ziemstwie gdzie dobra strony pozwanej leżą, y na których takowy pozew kładzionym być ma, do ksiąg sposobem oblaty podać, a potom ekstrakt z kancelaryi wydany przez woźnego stron nie pozwanej na dobrach położyć, lub oczewisto do rąk podać ma. Na którym tak w ekstrakcie, iako y na oryginalnie tenże woźny podania swojego relacją podpisawszy, zeznać, y dowód zeznania wraz z oryginałem pozwu stronie powodowej wydać powinien. Jednak *ex agnito errore* na żalobie poprawić się wolno każdego czasu, y w czasie przypadnienia sprawy przez nowy bez terminu przypożew, *non derogando* dawnym pozwom *ante hanc legem* zaszył. A termin do rozprawy nie od aktykacji pozwu, lecz od daty podania liczoną będzie, co się nie ma rozumieć o pozwach rekonywencyonalnych, które przy przypadniu nawet sprawy plenipotentowi do sprawy należącemu podawane być mogą y zeznane *non attento termino*, ani o zakazach z prawa tey formalności nie podpadających.

XXXII.

K o n d e m n a t y:

Kondemnaty, za którymi z przepisu prawa urzędowe nie następują tradycye, exekwowanemi być niepowinno dla wycięczenia stron, lecz strona konwinkująca nie prowadząc urzędnika na exekucyę do dojr processowi podległych, pozew tylko sposobem wyżey w tym prawie opisanym *loco peragenda executionis* do tego sądu, z którego

wypadła kondemnata, przez woźnego położyć ma. W dalszey zaś konwikcyi urzędy według stopniow exekucyę czynić powinni. Gdy tą ustawą znosi się potrzeba sprowadzania urzędników y łożenia kosztu na exekucyę za dekretami tradycyi nie ciągnącemi, naznacza się woźnym od mili złoty y groszy piętnaście, nie więcej; kancelarye zaś za oblatę pozwow więcej wymagać niemają, jak brać powinni za zeznanie pozwow.

XXXIII.

Kadencyow sądowych ubezpieczenie:

Ubezpieczając pewność kadencyi sądow ziemskich y grodzkich, stanowiąmy: Że odtąd gdy z porządku wołanych wpisow przypadać będzie sprawa, dla której komplet aktualny sądowy nie byłby dostatecznym, sąd przy aktoracie takowym zapisawszy świadectwo: iż w tey sprawie kompletu sądowego nie było; następujące po nim wpisy wołać y sądzić ma. A za odmianą kompletu na teyże, lub następującej kadencyi, aktorat z powyższym świadectwem zostawiony; *ante omnia* wołany być powinien. Jeśliby zaś sąd który w większości liczby osob komplet składających, do iakiey sprawy był inwolwowanym, tak: iż dla tey przyczyny sprawa nie mogłaby być sądzoną, na ow czas strony do trybunału głów: W: Xstwa Litews: *pro determinatione fori* udać się mają; a sąd trybunalski roztrząsnawszy zapozwy sędziom łożone, jeśli w nich znajdzie *temeritatem* strony komplet sądowy zrywającej, nie tylko ją powróceniem expensow wszystkich prawnych, ale też siedzeniem więzy cywilney niedzieli sześciu ukarze, y sprawę do tegoż sądu odesłać ma. Stanowiąmy przytym, ażeby urzędnicy ziemscy y grodzcy na expedyowanie aktow inkwizycyi, kalkulacyi y weryfikacyi, iakoteż do exekucyi kondemnat, obwieszczeniami urzędowemi terminow nie wyznaczali, ani wspomnianych aktow odbywali w czasie dla kadencyi sądowych przez prawo postanowionym, od których *sub poenis de negligentia officii sancitis* absentować się nie powinni zrywając komplet.

XXXIV.

UU. patronowie:

UU. patronowie lub inni plenipotenci, tak od strony powodowej, jako równie i od strony pozwanej do sprawy należący, plenipotencyą od aktorów swoich umocowani, z imion y nazwisk w dekretach akcesoryjnych y pryn-

cypalnych wyrażeni być mają; dla zapobieżenia tym skargom, które częstokroć o zdradę plenipotentow wynikają.

XXXV.

Sessye sądowe:

Postrzegając tego, aby w sądach święta sprawiedliwość nie tylko z pospiechem, ale też w czystym rzeczy pojęciu i z największą pilnością administrowaną była; z tych względów sessye poobiednie w jurydykcyach sądowych W. X. Litews: znosimy, a tylko jedną sessyą na każdy dzień sądowy, to jest od godziny ósmey zrana, do godziny pierwszej *inclusive* z południa dla trybunałów W. X. Litew: i wszystkich sądow w Litwie postanawiamy; wyjąwszy z tey ustawy sessye sądow granicznych. Niemniey chcąc w skróceniu processu stronom prędsze spraw zbliżyć dokończenie we wszystkich sądach *beneficium juris*, to jest godzinę jedną dozwoloną uchylamy, y ażeby odtąd ani powodowey, ani pozwanej stronie w żadnych sprawach użyczaną nie była, stanowiąmy.

XXXVI.

Inkwizycye, kalkulacye, i weryfikacye:

Znaydując sposob expedyowania weryfikacyi y kalkulacyi urzędowych w prowincyi W. X. Lit: i stronom niepożyteczny, y sądom większe zawikłanie czyniący, stanowiąmy: ażeby odtąd UU. urzędnicy, dekretom do expedyowania wspomnianych aktow wyznaczeni; po ziechaniu *ad fundum*, zakończywszy *actum inquisitionis*, pretensye stron do weryfikacyi, lub kalkulacyi urzędowey proponowane decydowali; tym sposobem: gdy jedna strona pretensyą swoją *in proposito* poda, a druga *in reposito* na nią odpisze, na ow czas urzędnicy z łożonych przez strony dowodow, lub z examinu stawionych do świadectwa ludzi, a naostatek z własnego widzenia y uważenia, takową pretensyą roztrząsnawszy, za ustąpieniem stron, *in ocluso* osądzić, y decyzją swoją promulgować powinni będą: którym wyrokiem jeśliby strony kontentowały się, summę z pretensyi osądzoney wynikającą, do linii realney umieścić mają; a jeśliby którakolwiek strona appellowała, tedy appellacyi do sądu z którego takowe *actus* będą naznaczone, dopuszczają, y podobnie summę pretensyina do linii kontrowersyney wprowadzają; a tak po każdym punkcie propozytow y repozytow postępując, dzieło urzędowey weryfikacyi y kalkulacyi

expedyować obowiązani będą. Jeźliby zaś w udecydowaniu którejkolwiek pretensyi między urzędnikami różność zdań nastąpiła, tedy każdy z nich przyczyny przekonania swojego dokładnie wyraziwszy, zdanie swoje, takż *in ocluso* pod punktem pretensyi sądzoney *distinctim* położy. Po promulgowaniu którego rozpisu, summa pretensyina *ex ratione paritatis* do linii kontrowersyney zapisana być ma, to iednak weryfikacyi, ani kalkulacyi urzędowey zrywać nie może, lecz takowe *actus* aż do zupełnego zakończenia kontynuować się mają. Gdy zatym wszystkie stron pretensye do weryfikacyi, lub kalkulacyi podane, sposobem wyż wyrażonym przez urzędnikow rozdecydowane będą, na ow czas UU. urzędnicy przy dokończeniu weryfikacyi y kalkulacyi aktow, juramenta przez nich decydowana na pretensyach osądzonych, od których appellacye nie zaydą, osobom do ich wykonania obowiązany, w przytomności stron lub ich plenipotentow, z rotty przez się konnotowanej wypełnić nakażą. Naostatek summy pretensyine na linii realney wpisane w jeden komput zniosłszy, o termin y mieysce zapłacenia, do sądu z którego weryfikacya wyszła, odeszłą; a osobno summy pretensyine iuż to z przyczyny zaszyły appellacyi, iuż to z przyczyny rozpisu, do linii kontrowersyney wprowadzone, takż w jeden komput zlikwidowawszy, po rozszadzenie onych do sądu, którego dekretom byli wyznaczeni odeszłą; y w tym porządku instrumenta *calculationis et verificationis* sporządzone i podpisane stronom do rozprawy wydać mają, sąd zaś w poznanie y sądzie nie pretensyi nie appellowanych, ani summ *in linea reali* łożonych nie wdając się, same tylko pretensye *in controverso* odesłane rozsądzać ma; w których jeźliby strona nie słusznie appellującą być się pokazała, zaplaceniem winy stronie za każdy punkt takowey appellacyi; po czterdzieści kop groszy Litewskich karaną być powinna; a względem inkwizycyi y na niey przyjęcia lub odrzucenia świadkow UU. urzędnicy według statutu z rozdziału czwartego artykułu siedmdziesiąt osmego y siedmdziesiąt dziewiątego, postąpić mają.

XXXVII.

Trybunał główny Wielkiego Xięstwa Litewskiego koła ziemskiego.

Gdy w ustanowieniu rejestrow y spraw mających się w nich umieszczać, konstytucya tysiąc siedmset sześćdziesiąt 4tego roku na sprawy *pro determinatione fori* rege-

stru nie nazaczyła; przeto zachowując dawny porządek wołania spraw i ich sądzenia z kolei rejestrow tymże prawem opisanej *registr remissyiny* przydajemy: w którym same sprawy bez żadnego łączenia innych, *pro sola determinatione fori* y do wyznaczenia sądów granicznych ostatecznych po appellacyach od podkomorzego (*non derogando* prawom Xięstwu Zmudzkiemu służącym) mają być wpisywane, y na początku każdej kadencji trybunału aż do ostatniego wpisu przewołane; toż ostatni tydzień każdej kończącej się kadencji na ten registr ma być obrócony, jeśli by zaś w nim spraw nie było, lub wcześniej przewołane zostały, marszałek trybunalski wołanie innych rejestrow kontynuować ma. Ze zaś przeciwko wyraźnym prawom szkodliwy zwyczaj jest wprowadzony, łączenia spraw cywilnych w registr taktowy; przeto zapobiegając tej odstępności od prawa stanowimy: iż w takowy registr same tylko sprawy *laesae securitatis iudiciorum*, y o akcyce wiołencyjne pod sądami, tudzież na zjazdach publicznych stałe, iako też z plenipotentami, palestrantami y woźnami, niemniej sprawy szczególnymi konstytucyami temu registrowi przeznaczone, wpisywane być mają, a łączyć sprawy cywilney do tego rejestru nie będzie nigdy wolno. Gdyby zaś na przeciw tej ustawie któżkolwiek ważył się sąd tentować, y sprawę inney natury łączyć, tedy nietylko dekret uzyskany *nullitati* podlegać ma, ale też patron stawający odsadzeniem, a strona wieżą dwónastu niedziel, i dwóma tysiącami kop do zapłacenie sądowi i stronie przez połowę; ukarani być mają. Ten zaś registr taktowy chcemy mieć dwojaki, *jeden* aktualny na same tylko jako się wyżej wyraziło sprawy naturze tego rejestru właściwe, który w każdym czasie, a szczególniej i koniecznie *in tractu* każdej oczywistej z innych rejestrow ordynaryjnych sądzącej się sprawy, porządkiem aktoratów, tak, jak wpisanymi będą, wołanym być ma; *drugi* extraordinaryjny, do którego urodzeni pisarze trybunalscy, aktoraty w sprawach pokommissyinych konstytucyą tysiąc siedmset siedmdziesiąt szóstego odesłanych, i podług teyże konstytucyi, tamże należeć powinny, jakoteż w sprawach dekretami oczywistymi trybunalskimi *ante hanc legem* zapadłemi łączonych, z dawniejszego rejestru tym porządkiem iak w nim wpisanymi były, bez żadney opłaty przeniesić, i tego tylko dwojakiego rodzaju wpisy umieszczać powinni będą; a ten registr po rozsądzeniu, z któregokolwiek bądź rejestru ordynaryjnego sprawy oczywistej, przed registrem obligowym przez marszałków trybunalskich brany być ma, i także porządkiem wpisow do odsadzenia jedney oczywistej wołanym być

powinien, po którym registr obligowy w kolei dalszey rejestrow następować będzie, który to registr taktowy extraordinaryjny doczesnym tylko mieć chcemy, dopóki wspomnionego gatunku sprawy zupełnie rozszadzone i pokończone nie będą, a potym nazawsze ustawać ma. Tej zaś ustawy wykonania od następującej kadencji Grodzienkiej roku tysiąc siedmset ośmdziesiąt piątego zalecając, trybunałowi Wileńskiemu terazniejszemu *immediate* poczynającemu się, dawny sposób wołania rejestru taktowego na ten raz tylko pod tymże warunkiem nie łączenia spraw cywilnych zostawujemy. Tymże trybunałom W. Xstwa Litt: koła ziemskiego i duchownego, prawa w narodzie polskim dla subselliow *ultima instantiae* stanowione, wotowania *in tertio turno per vota secretu* kalkulami, sposobem o Radzie nieustającej przepisany, do wykonania polecamy: w których wotach sekretnych, jeśli by *paritas votorum* przydarzyć się miała, sprawa do rezolucyi przyszłym trybunałom odesłana być powinna; a takowy sposób wotowania kalkulami *in votis secretis* i na trybunały koronne rozciągamy.

XXXVIII.

Trybunał duchowny W. X Litt:

Reassumując konstytucyą tysiąc siedmset dwudziestego szóstego, i tysiąc siedmset sześćdziesiąt czwartego roku o trybunale duchownym stanowione, mieć chcemy: aby tenże sąd odtąd zachowując się ściśle w obrębach władzy swoiey, żadnych innego rodzaju spraw tej jurysdykcyi nie właściwych, wspomnionymi konstytucyami wyłączonych, a szczególniej spraw taxę i exdywizyą za sobą porządkujących, albo o granice wynikłych, albo *ex inscripto foro* nie należnie zapisanych, albo na koniec za obligami między samymi świeckimi osobami wydarzonych, i do dobr ziemskich stanu świeckiego przywiązanych, jako sądowi swojemu nie należnych, *sub nullitate decretorum* nie przyjmował, i remiss na sądy graniczne i exdywizye nie czynił, a koby mimo niniejsze ustawy w sprawie do trybunału *compositi fori* nie należącey pozyskiwać, i dekreta tego sądu *evocatorie* zyskiwać ważył się, taki każdy *poenis evocationum* siedzeniem sześciu niedziel wieży górney, i zaplaceniem dwóch tysięcy kop groszy Litewskich przez połowę sądowi, i stronie, w trybunale koła ziemskiego *irremissibiliter* karany być ma. Niemniej na UU. palestrantow, którzyby w takowych sprawach stawać podejmowali się, rygor konstytucyi tysiąc siedmset sześćdziesiąt czwartego roku ponawiamy.

XXXIX.

Sądy grodzkie i ziemskie województwa Trockiego.

Na żądanie urodzonych posłów województwa Trockiego z instrukcyi przyniesione, sądów ziemskich Trockich dwie kadencye w jedną, sądów zaś grodzkich Trockich trzy kadencye także w jedną łączamy, i żeby sądy ziemskie Trockie zaczawszy od roku tysiąc siedmset ośmdziesiąt piątego, dnia drugiego *Novembris*, ciągiem przez dwie kadencye sześcioniedzielne razem łączone; sądy zaś grodzkie województwa Trockiego, zaczawszy od roku tysiąc siedmset ośmdziesiąt szóstego, dnia pierwszego *Februarii* przez trzy kadencye czteroniedzielne w jedno łączone, *non interrupte* sądziły się, stanowimy. W ciągu których kadencji, ażeby sędziowio dla gwałtownych tylko potrzeb oddalić się mogąc, przez kolejną między sobą oddalenia się zamiarę, sądowy komplet utrzymywali, *sub poenis de negligentibus* nakazujemy. Kadencye zaś sądów terazniejszych, że do czasu rozpocząć się mających kadencji niniejszym prawem zamienionych, trwać tylko będą, ostrzegamy: = takowe prawo i na powiaty Wołkowyski i Brasławski rozciągamy. A ten process prowincyi Wielkie Xięstwa Litewskiego, niema się bynajmniej ścigać do prowincyi Koronnych, ani do województw i powiatow Koronnych statutem W. X. Litt: sądzących się; oprócz punktu co do sposobu sekretnego wotowania trybunałom powyżey przepisanygo

XL.

Ratyfikacya konwencyi handlowey i granicznej przez kommissarzow Najjaśniejszey Imperatorowey całej Rossyi, i Xięstw Kurlandyi i Semigallii zawartej, tudzież aktu przystąpienia powiatu Piltyńskiego do teyże konwencyi.

Reassumując konstytucye dawniejsze względem przywilejow i prerogatyw Xięstw Naszych Kurlandyi i Semigallii, tudzież powiatowi naszemu Piltyńskiemu służących, konwencyą handlową i graniczną przez umocowanych kommissarzow Najjaśniejszey Imperatorowey całej Rossyi z Xięstwem Kurlandyi i Semigallii urządzoną i podpisaną w Rydze dnia 10/21 maja roku zesłego 1783. pod wyjednaniem ratyfikacyi, i stwierdzenia stanow Rzeczypospolitej, tudzież akt przystąpienia powiatu naszego Piltyńskiego, do teyże

konwencyi w Nitawie dnia 17. stycznia roku terazniejszego dopełniony, My Król za powszechną stanow Rzeczypospolitej zgodą wo wszystkich punktach i artykułach stwierdzamy i ratyfikujemy, tudzież akt ratyfikacyi z kancelaryi ekspedyować zalecamy.

XLI.

Ponowienie interessu z dworem Berlińskim.

Gdy dotąd dawniejsze starunki Nasze w negocyacyi z dworem Berlińskim, tak względem ułatwienia i polepszenia handlu, alleviacyi cła lądowego, i wodnego na Wiśle i innych rzekach krajowych Rzeczypospolitej, jako i rozgraniczenia od sciany Wielkopolskiej obywatelow polskich z szląskiemu pożądanego nie wzięły skutku, z woli wszech stanow na seymie terazniejszym zgrupowanych, zlecamy Radzie przy boku Naszym nieustającej, aby daley nayusilniejszych i nayprzyzwoitszych podług okoliczności sposobów zażyła, dla prędszego uszczęśliwienia obywatelow, i teyże Radzie podług prawa 1776. potrzebną w tej mierze moc dajemy; a jak rozpoczęte kommissye graniczne między obywatelami polskimi i szląskimi swóy skutek wezmą, pod ten czas po approbacyi do stanow seymujących udać się mają

XLII.

Zalecenie Radzie nieustającej traktowania z Dworem Wiedeńskim.

Gdy obywatele Nasi mający swoje possessyie w państwach Rzeczypospolitej, jako też w krajach Jego Cesarskiej Mości, są obowiązani wyrokiem rządu tamecznego, mimo traktatu, do pulcznego mieszkania, lub podwoynego placenia z swych possessyow podatku; przeto My Król na przełożenie Nam przez UU. posłów województw, w Radzie nieustającej, nayskuteczniejszych użyjemy środków za wezwaniem medyacyi dworow Petersburskiego i Berlińskiego, aby ciż obywatele od wyrokow wspomnionych uwolnionymi byli.

XLIII.

Załatwienie handlu krajow Rzeczypospolitej.

Gdy wdzięczność dla Najjaśniejszey Imperatorowey rossyjskiej za rozmaite dowody przyjacielskich jey sentymentow dla Rzeczy-

pospolitey, mianowicie w materji handlowey, i własny krajow Rzeczypospolitey interes, wymagają handlu załatwienia, cła importacyi i exportacyi na komorach Rzeczypospolitey województw Kijowskiego, Podolskiego i Braclawskiego, po cztery od sta od importacyi produktow zagranicznych, a jeden od sta od exportacyi produktow krajowych odtąd wybierane mieć chcemy. A co do taxy i ewalucyi towarow, to ma być podług dawnego instruktarza, na komorach rzeczonych województw dotąd używanego, z wolną przez kommissyą skarbu koronnego tych artykułow znizienia lub podwyższenia odmianą, któreby dobro kraju i okoliczności, mianowicie, podniesione lub znizone za granicą taxy wyciągały; płacenie zaś transytu od kupców Rossyjskich, jak jest konstytucyą roku 1768. ustanowione, w zupełności zostawiamy. A kommissya skarbowa cokolwiek względem instruktarza uczyni, do approbacyi przyszłego seymu podać winna będzie.

XLIV.

Handel wschodni.

Uformowanie towarzystwa handlowego pod imieniem polskiej handlów wschodnich kompanii, tak w kraich Rzeczypospolitey, jako i za granicą czynić mającey, bez ubliżenia handlu wolnego każdemu obywatelowi, nie tylko protegować przyrzekamy, ale oraz przywilecie z nadaniem mieysc w starostwach i królewsczyznach do składow potrzebnych i wolności kompaniom takowym zwykłych damy, i aby cło od transportow obywatelskich i kompanicznych tak wodne jako lądowe w wywozach z kraju nie było większe jak jeden od sta, a w przywozach do kraju jak cztery od sta zabezpieczamy. W okolicznościach zaś tegoż handlu, które się do zagranicznych mocarstw ściągają, dajemy moc zupełną Radzie przy boku Naszym nieustającej negocyacyą całą przez interessowanie się obydwóch dworow cesarskich do uszczęśliwiającego kraie Nasze skutku przyprowadzić. Ustanawiamy oraz, aby odtąd kommissya skarbu koronnego od powracających z Wołoszczyzny poddanych Naszych zbiegłych, żadnego cła lub podatku nie wybierała.

XLV.

Indygenat.

Jako prawem 1775. pod tytułem: ostrzeżenie względem indygenatu i nobilitacyi uznaliśmy użyteczność publiczną w dozwoleniu cudzoziemcom mającym wnoszenia do oy-

czynny Naszey fortun swoich, tak i dzisiaj skłaniamy się chętnie do prozb Nam uczynionych od Xiążąt Frydrycha d'Anhalt Koetten i Karola de Nassau Siegen dystyngowanych za granicą mężów, tymże *cum successoribus de lumbis precedentibus* dozwalamy indygenatu obywatelstwa polskiego pod warunkami w prawie 1775. wyrażonemi, oraz by ciż dóbr *quocunque titulo* w państwach Naszych na nich spadłych niewyprzedawali.

XLVI.

Zwrócenie prerogatywy podkomorstwa Nowogrodzkiego dla successorow

U. Jana Niezabitowskiego.

Rygor dekretu trybunału głównego W. X. Litt: z odsądzeniem *ab officio* urzędu podkomorstwa Nowogrodzkiego na U. Jana Niezabitowskiego, w roku 1782. *junii* 22. dnia ferowanego co do tytułu dzieciom zwalniamy.

Xawery Chominski starosta i poseł Piński marszałek seymowy.

Stefan Xiąże Giedroyc biskup Zmudzki deputat z narodu Litt: do konstytucyi.

Adam Michał Chmara wojewoda Miński deputowany do konstytucyi z narodu W. X. Litt:

Antoni Natęcz z Małachowic Małachowski wojewoda generał ziem Xięstwa Mazowieckiego deputat z senatu z prowincyi Wielko-Polskiej.

Stanisław Szczęsny Potocki wojewoda ziem Ruskich deputowany do konstytucyi z prowincyi Małopolskiej.

Hieronim Xże Radziwiłł podkomorzy W. W. X. Litt: poseł Wileński deputowany do konstytucyi z prowincyi W. X. Litt:

Kazimierz Xiąże Sapieha generał artyleryi Litt: starosta i poseł województwa Brzeskiego Litewskiego deputowany do konstytucyi z prowincyi W. X. Litt:

Ignacy Wyssogotta Zakrzewski poseł województwa Poznańskiego z ziemi Wschowskiej deputowany do konstytucyi z prowincyi Wielkopolskiej.

Jan Komarzewski generał przy boku J. K. Mci. poseł z województwa Rawskiego deputowany do konstytucyi z prowincyi Wielkopolskiej.

Michał Granowski sekretarz W. koronny poseł z województwa Lubelskiego, deputowany do konstytucyi z prowincyi Małopolskiej.

Adam Jakub Szydłowski starosta i poseł Mielnicki, deputowany do konstytucyi z prowincyi Małopolskiej.

Mateusz Tukalski Nielubowicz, Sekretarz Seymowy.

REGISTR KONSTITUCYI.

Osoby do Rady nieustającej wybrane <i>pluralitate votorum</i> na karcie - - -	7	cego i successorom Hrehorego Ogińskiego - - - - -	15
Osoby za sędziow seymowych obrane na sessyach prowincjonalnych - - -	8	Kwit dla kommissyi edukacyi narodowej Dekreta <i>executionis</i> . (Process dostatecznie otrzymany tak ma być rozumiany. — Illegalność processu tym sposobem ma być rozumiana). - - - - -	15
Wyznaczenie sędziow seymowych na kadencye - - - - -	8	Przystosowanie resztuiącej Ustawy do dekretow <i>executionis</i> - - - - -	19
Osoby do kommissyi skarbu W. X. Litt: <i>ex pluralitate</i> wybrane - - - - -	10	Warunek dla W. X. Litewskiego - - - - -	19
Osoby do kommissyi skarbu koronnego <i>ex pluralitate</i> wybrane - - - - -	10	Process sądowy w W. Xięstwie Litewskim. (Manifesta i Remanifesta. — Pozwy. — Kondemnaty. — Kadencyow sądowych ubeśpieczenie. — UU. patronowie. — Sessye sądowe. — Inkwizycye, kalkulacye i weryfikacye. — Trybunał główny Wielkiego Xięstwa Litewskiego koła ziemskiego. — Trybunał duchowny W. X. Litt: — Sądy grodzkie i ziemskie województwa Trockiego - - - - -	19
Zaświadczenie czynności Rady przy boku Naszym nieustającej - - - - -	10	Ratyfikacya konwencyi handlowey i granicznej przez kommisarzow Najjaśniejszy i Xięstw Kurlandyi i Semigalii zawartej, tudzież aktu przystąpienia powiatu Piltyńskiego do teyże konwencyi - - - - -	23
Uchylenie rezolucyi Rady nieustającej -	10	Ponowienie interessu z dworem Berlińskim - - - - -	23
Uchylenie rezolucyi Rady nieustającej -	10	Zalecenie Radzie nieustającej traktowania z dworem Wiedeńskim - - - - -	23
Uchylenie rezolucyi Rady nieustającej -	10	Załatwienie handlu kraioy Rzeczypospolitey - - - - -	23
Uchylenie rezolucyi Rady nieustającej -	10	Handel wschodni - - - - -	24
Ostrzeżenie względem rezolucyi Rady na na sessyi Nro 169 roku 1784. dnia 24. sierpnia wypadley - - - - -	11	Indygenat - - - - -	24
Kwit dla departamentu wojskowego -	11	Zwrócenie prerogatywy podkomorstwa Nowogr: dla successorow U. Jana Niezabitowskiego - - - - -	24
Ostrzeżenie względem przedaży szarż w woysku obojga narodow - - - - -	11		
Zalecenie skarbowi W. X. Litewskiego Przyjęcie ofiary W. Potockiego wojewody Ruskiego - - - - -	12		
Przyjęcie ofiary U. Kazimierza Xiążęcia Sapiehy - - - - -	12		
Uspokojenie interessu skarbu Litewskiego	12		
Kwit dla kommissyow skarbu W. X. Litt.	13		
Warunek dla skarbu W. X. Litt: - - -	13		
Zakwitowanie kommissyi skarbu Koronnego - - - - -	14		
Fundusz na opłacenie reszty długow Naszych Królewskich - - - - -	14		
Uspokojenie długu JW. woiewodzie wileńskiemu i U. podkomorzemu W. X. Litt: Xiążętom Radziwiłłom należą-			

1.

Nota od J. W. Jmci Pana hrabi Stackelberga ambadora extra-ordynaryinego i pełnomocnego Rossyjskiego.

Le Soussigné Ambassadeur extraordinaire et Plenipotentiaire de Sa Majesté Imperiale de toutes les Russies muni de nouveaux ordres relativement à l'affaire de Mr. le Sénateur et Lieutenant Général Czerniszew au sujet du Privilège Royal, qu'il a reçu sur les Biens de Czarna Kamionka, et des irrégularités avec lesquelles on a jugé cette cause en général, prie Niżej wyrażony extra ordynaryiny i pełnomocny ambador Najjaśniejszy Imperatorowey Jeymci całej Rossyi; stosując się do ponowionych ukazow względem interessu W. Czerniszewa generała leytnanta i senatora rossyjskiego z przyczyny przywileju przez Najjaśniejszego Króla Jmci Polskiego tytułem innowacyi lenności na dobra Czarno-

S. E. M. le Maréchal de la Diète de proposer le projet cijoint aux Illustres Ftats de la République, comme un moyen par le quel M. le Général de Czerniszew pourra parvenir à se procurer la justice, qui n'a pas été bien observée envers un sujet de l'Impératrice, que Sa Majesté Imperiale a pris sous sa protection immédiate.

Grodno ce 4. Novembre 1784.

C. Stackelberg.

Kamionkę onemuż łaskawie nadanego, i z przyczyny nieregularności w sposobie sądzenia tej sprawy popełnionej, uprasza Jasnio Wielmożnego marszałka seymowego, iżby uczynił przełożenie prześwietnym stanom Najjaśniejszey Rzeczypospolitej teraz seymującym projektu, który się tu przyłącza jako szczegulny sposob przez któryby temuż Wu generałowi Czerniszew przyzwoita stać się mogła sprawiedliwość, która się okazała niedokładną względem poddanego Najjaśniejszey Imperatorowej Jeymości, i który w aktualney teyże Imperatorowej Jeymości zostaje protekcyi.

Dan w Grodnie dnia 4. miesiąca listopada 1784 roku.

Hrabia Stackelberg.

Pismo przy nocie podane:

Przywodząc do egzekucyi dekret Nasz seymowy w roku 1645. za panowania Władysława IV. z popierania urodzonych instygatorów koronnych z Wznym niegdyś Marcinem na Husiatynie Kalinowskim wojewodą Czerniechowskim i Ur: Konstantym Lubomirskim starostą Biało-Cerkiewskim z kontrowersyi zapadły, kommissyą na grunt do rozgraniczenia Biało-Cerkwi od dóbr Humanszczyzna zwanych determinujący; za kommissarzow WW. UUr: NN. naznaczamy, i moc skutecznienia rozpoczętego dzieła granicznego pod dniem 24. 8bra w tymże roku nad rzeką Uhorskim Tykiczem z mocy namienionego dekretu onymże nadajemy, a dla tym większej pewności doyscia i urzadzenia tegoż dzieła granicznego jako całości dóbr Rzeczypospolitej w sobie zawierającego, też kommissyą expensem skarbu Koronnego z summy na expensa extraordinaryne prawem determinowanej w jak nayprętszym czasie za poprzedzającym na niedziel 4. przez innotescencye obwieszczeniem stron prawa i pretensye do tegoż gruntu, z jakiegokolwiek źródła mających odbytą mieć chcemy. Actus zaś wszelkie i dekreta około dóbr tychże w kwestyi będących i do pomienionych dóbr jakimkolwiek prawem dotakających w którymkolwiek sądzie zapadłe, aż do zupełney i finalney sprawy pryncypalney granicznej w sposobie zwyż opisanym przez kommissarzow teraz wyznaczonych rozsądzić się mającey in suspenso zostawujemy.

Odpowiedź na tę notę dana dnia 6. 9bra.

Le Soussigné a l'honneur d'informer S. E. Mr: le Comte de Stackelberg Ambassadeur Plénipotentiaire de Sa Majesté Imperiale de Toutes les Russies, que sa note datée d'Avantthier, a été lue dans la Chambre des Nonces, avec les égards et la consideration qui lui sont dues, et que la response suivante est l'effet des ordres de la Chambre.

L'Ordre Equestre ayant de tout tems révééré, avec la confiance dans la personne de Sa Majesté L'Imperatrice, et la souveraine équitable et la garante efficace des loix de la République, a prouvé particulièrement à la Diète présente, dans plusieurs de ses actes par son unanimité le respect et la bonne volonté, dans lesquelles, il se conforme aux vues et aux desirs de Sa Majesté Imperiale.

Niżey podpisany ma honor donosić JWu hrabi de Stackelberg ambassadorowi Najjaśniejszey Imperatorowej Jeymci całego Rossyi, iż z przyzwoitym poważeniem czytana była nota jego pod datą wczorayszą w izbie poselskiej, z której zlecenia następująca daie się odpowiedź:

Stan rycerski jak zawsze czcil ufnością swojną w osobie Najjaśniejszey Imperatorowej Jeymci i sprawiedliwą monarchinią i dzielną praw Rzeczypospolitej gwarantkę, tak i w terażniejszym seymie dowiodł przez różne ustawy swoie, jednomyślnością działane, tego respektu, i dobrej chęci, z której do myśli i żądania jey stosuje się.

Cette même confiance parfaite anime l'Ordre Equestre à prier S. E. Mr: L'Ambassadeur qu'il veuille bien s'employer, à obtenir à la Partie interpellée un accès favorable auprès du Trone de sa Majesté Imperiale, pour y présenter dans tout son jour le mérite de sa Cause, et du jugement qui y a prononcé.

En même tems Son E. est priée de représenter à son Auguste Souveraine, que toute la sureté interieure de la Nation repose uniquement sur le maintien immuable des Decrets de dernière instance, et d'autant plus du prononcé d'une Commission émanée directement du pouvoir législatif de la République eu Diète: Droits assurés le plus solennellement par le Traité et les Loix Cardinales de 1768. garanties par sa Majesté Imperiale.

On se flatte que la tranquillité des Citoyens, et parla même le bonheur de la Nation entiere, seront sans doute toujours pour cette Grande Souveraine les motifs les plus déterminans, comme ils sont essentiels à la Constitution de la République.

Fait a Grodno ce 6. 9br: 1784.

Xavier Chomiński Staroste et Nonce de Pińsk, Maréchal de la Diète.

Taż naydoskonalsza ufnosc jest pobudką do proszenia JWu Jmci Pana ambassadora, ażeby wyiednal stronie zażaloney przystep pomyślny do tronu Najjaśniejszey Imperatorowej Jeymości na objaśnienie dobroci sprawy swoiey, i sądu w niey wypadłego, i razem ażeby reprezentować chciał tej wielkiej monarchini, iż wewnętrne całego narodu bezpieczeństwo polega szczegulnie na niewzruszonej mocy dekretow ultimae instantiae, a dopieroż wyrokow kommissyi directe z prawodawczyej mocy seymującej Rzeczypospolitej ustanowionej, zwłaszcza, że takowe wyroki traktatem 1768. prawami kardynalnemi i gwarancją teyże Najjaśniejszey Imperatorowej Jeymości, są naysolenney utwierdzone.

Obiecuje sobie stan rycerski, że spokojność obywatelow, a przez nią szczęśliwość powszechna narodu, będą pewnie zawsze nayskuteczniejszymi w oczach teyże monarchini pobudkami, tak, jak są dla rządowego Rzeczypospolitej składu istotnemi.

Dan w Grodnie, dnia 6 listopada 1784 r.

X. Chomiński starosta i poseł Piński, marszałek seymowy.

2.

Nota podana od. W. JP. de Buchholtz ministra rezydenta pruskiego.

Le soussigné a l'honneur en vertu des Ordres, qu'il vient de recevoir de Sa Cour, de s'adresser à sa Maiesté le Roy et aux Etats du Royaume de la République de Pologne, pour porter des Plaintes d'un Decret du Tribunal de Lublin, rendu en faveur du Comte Joseph Potocki, sur des sentences en Contumace, lui adjugeant à titre d'Amélioration du Prix de vente de la Terre de Krotoszyn, une somme de Vingt mille Ducats, payable par le Possesseur d' à présent, le Conseiller de Paulitz de Culm.

Il s'empresse de remettre cijoint un Status Causae imprimé et le Contract de donation et de Resignation, fait entre le Krayczy de la Couronne Joseph Potocki et le Général Gadowski, ainsi que les Ecrits reversaux respectifs y appartenants, Pieces, qui peuvent être communiquées à Messieurs les Nonces et par lesquelles il est évident, que la Seigneurie de Krotoszyn a été vendue et cédée pour un Prix convenu, qui après ne pouvoit plus être altéré ni changé sans le consentement volontaire du Propriétaire actuel, par aucune jurisdiction quelconque, ou sans quelque Transaction Autentique.

Niżey podpisany ma honor na mocy rozkazów, które od swego dworu odebrał udać się do J. K. Mci i Rzeczypospolitej polskiej, aby zaskarżył dekret trybunału Lubelskiego wypadły na stronę JW. Józefa Potockiego kontumacyiny przysądzaiący jemu pod tytułem melioracyi ceny przedażney dóbr Krotoszyzna summę 20,000. czerwonych złotych mającą być opłaconą przez possesora terażniejszego konsyliarza de Paulitz z Chełmna.

Składa on tu przyłączone ktemu status causae drukowane, kontrakt donacyi i rezygnacyi zaszły między JW. Józefem Potockim krayczym koronnym i generałem Gadowskim; równie jak i pisma rewersalne tyżące się tego i ktemu należące, które mogą być komunikowane JJ. WW Ichmościom panom posłom: Z nich jest oczewistą rzeczą, iż dobra Krotoszyn były przedane i postapione za cenę umówioną, która nie mogła być pośledniey przez jakąkolwiek juryzdykcyą ani odmienioną, ani zmitręzoną bez zezwolenia dobrowolnego właściciela aktualnego, lub bez autentycznej tranzakcyi

Not obstant tout ceci, le susdit Tribunal a de son Chef decerné l'Execution sur la susmentionnée Somme de 20. M. Ducats au Comte Potocki, sans même être autorisé par les loix de Pologne de s'en mêter, ou de décider cette affaire, parce qu'elles defendent aux Tribunaux de la petite Pologne de juger les causes de la grande Pologne comme cela s'est pratiqué dans le cas présent.

Outre cela, tous les Jurisconsultes sont unanimement d'accord, que cette Procédure, porte une injustice Manifeste en ce qu'on a reconnu (sans avoir eu égard aux objections de l'Avocat du Sieur de Paulitz) pour Preuves valables, de simples assertions ni constatées ni vérifiées de la Partie adverse; Procédé aussi inoui, que violent et illégal, et par l'admission duquel, il ne seroit pas difficile d'enlever tous les Biens fonds.

Le Resident de Prusse, chargé par des instructions de sa Cour, qui s'intéresse vivement dans cette affaire, de protester contre cette sentence, s'en acquitte par la présente Note en requérant l'Illustre assemblée de la diète, de vouloir bien par une Constitution particulière annuller l'arret en question, ou d'établir une Commission, pour en rechercher le contenu, ou renvoyer toute cette affaire à la décision de la Commission du Trésor de la Couronne à Varsovie comme le fór, que les parties contractantes se sont expressément stipulé, pour applanir tous les differends, qui pourroient provenir de l'achat et de la Possession de Krotoszyn.

Il se flatte d'autant plus d'une Resolution favorable, que sa demande est fondée sur la loi et la justice, et que cette affaire, faute d'expedient d'y remedier, pourroit aisément entraîner des suites facheuses et mettre Sa Majesté le Roi de Prusse, dans le Cas de se servir des Repressailles d'un procédé aussi arbitraire et Prejudiciable à un de ses Vassaux.

Son Excellence Monsieur le Maréchal de Chomiński est requis de faire de ce que cidesus, son Rapport là, où il convient.

à Grodno ce 3. Novembre 1784.

de Buchholtz.

Odpowiedź dana na notę ministra Pruskiego dnia 8. 9bra.

Le Soussigné ayant communiqué à la chambre des Nonces, la Note de Mr: le Ministre Resident de Prusse en datte du 3. de 9bre, est chargé par l'Ordre Equestre, de lui donner en rewonse ce qui suit.

Le Tribunal de Lublin venant de porter un decret de concours sur toute la masse des biens de Mr. Joseph Potocki, ce prononcé se-

Mimo to wszystko, wyżey wzmieniony trybunał sam przez się uznał egzekucją za wzwyż wyrażoną summę 20,000. czerwonych złotych JW. Potockiemu nie mając na to upowaznienia od praw polskich, które bronią trybunałom Mało-polskim sądzić sprawy Wielko-polskie, jak się zdarzyło w terażniejszej okoliczności.

Prócz tego wszyscy juryzkonculci są jednomyślnie zgodni, że te procedowanie ocze-wistą ma w sobie niesprawiedliwość, albowiem uznano (nie mając względu na obiek-cye patrona pana de Paulitz) za dowody ważne, assercyje same, ani uprawdzone, ani uokolicznione przez stronę przeciwną, postępkiem równie niesłychanym jak gwałtownym i nieprawnym, przez którego przypuszczenie nie byłoby trudną rzeczą wszystkie dobra ziemskie zaiąć.

Rezydent Pruski mający sobie dane instrukcye swego dworu, który się żywo za tą sprawą wdaie; aby zaskarżył takowy wyrok, uiszcza te zlecenie niniejszą notą pro-sząc prześwietnych stanów seymujących: aby chciały przez konstytucją osobną pomienio-ny dekret zniszczyć, lub wyznaczyć kommi-ssyą, aby go roztrząsnęła lub odesłała całą tę sprawę pod wyrok kommissyi skarbu ko-ronnego w Warszawie jako do forum, które sobie strony zawierające wyraźnie obwaro-wały, aby ułatwić wszelkie różnice jakieby mogły z przedaży lub possessyi dóbr Krotoszyzna wyniknąć.

Tym bardziey sobie podchlebia, że zyszcze rezolucją pomyslną, iż jego proźba fundue się na prawie i sprawiedliwości, i że ten interess gdy się mu nie zaradzi mógłby łatwo pociągnąć za sobą skutki przykre, i dać przyczynę J. K. Mei Pruskiemu użyć repressalii postępku tyle arbitralnego i szkodliwego jednemu z jego Wazalów.

JW. Jmci Pana marszałka Chomińskiego uprasza, aby z tym jego doniesieniem to uczynił, co przynależy.

Dan w Grodnie dnia 3. Nowembra 1784 roku.

de Buchholz.

lon les loix du pays, c ncerne également ses terres situées dans la grande et la petite Pologne. Il resulteroit évidemment une collision des juridictions préjudiciable au bon Ordre, si la commission du Trésor pouvoit s'ingérer dans une affaire, jugée par le Tribunal, qui est le jugement du dernier ressort. Eu outre le premier decret porté dans le Tribunal de la Couronne, pouvant être reformé par un second, et chaque procès ne pouvant être regardé comme entierement terminé que par deux decrets totalement conformes, il reste encore en vertu des loix et des Constitutions nationales à la partie qui se croit tézée, le droit de cerlamer un second jugement.

Comme toute cette réponse est fondée sur les regles et les formalités prescrites par les loix de Pologne, Monsieur le Ministre de Prusse est prié de vouloir bien mettre sous les deux de sa Majesté le Roi son Maitre, tout le poids de ces représentations, qui tendent uniquement à garder le Cour ordinaire de la justice, si bien observé dans de Etats de ce grand Souverain.

Xavier Chomiński Staroste et Nonce de Pińsk, Maréchal de la Diète.

dług praw krajowych równo do dóbr w Wielkiej Polsce, jak i w Małej Polsce leżących. Widocznie zaś wynikałaby kollision między jurydykcyami dobry porządek mieszejąca, gdyby kommissya skarbową mogła się wdawać w sprawę sądzoną przez trybunał, który jest sądem *ultima instantiae*. A nadto gdy pierwszy wypadły z trybunału koronnego dekret może jeszcze być roztrząśniony przez drugi, i gdy żadna sprawa pierwey się skończoną nazwać nie może, jak tylko po zayściu dwóch zupełnie z sobą zgodnych dekretów; zostaje zatem wolność z mocy praw i konstytucyi narodowych stronie mieniającej się być ukrzywdzoną odwołać się do powtórnego w tymże sądzie wyroku.

Ponieważ ta cała odpowiedź gruntuie się na prawidłach i przepisach ustaw polskich, proszony więc jest W. JP. minister Pruski, aby wyobrazil Najjaśniejszemu Królowi Jmci Panu swojemu całą wagę tych reprezentacyi, jako dążących jedynie do zachowania zwyczajnego biegu sprawiedliwości, który tak dobrze strzeżony jest w państwach tego Wielkiego Monarchy.

X. Chomiński starosta i poseł Piński, marszałek seymowy.

Te noty i odpowiedzi na nie są zgodne z oryginałami.

X. Chomiński starosta i poseł Piński marszałek seymowy.

KONSTYTUCYE

SEYMU WALNEGO ORDYNARYINEGO WARSZAWSKIEGO SZEŚCIO-NIEDZIELNEGO

roku Pańskiego MDCCLXXXVI dnia 2. miesiąca października
odprawiającego się.

W Imię Pańskie Amen.

STANISŁAW AUGUST

*z Bożej łaski Krol Polski, Wielki książę Litewski, Ruski, Pruski,
Mażowiecki, Zmudzki, Kijowski, Wołyński, Podolski, Podlaski, Inflantski,
Smolenski, Siewierski, y Czerniechowski.*

Wszem w obec, y każdemu z osobna, komu o tem wiedzieć należy, oznaymiemy:
iż podług przepisu prawa przypadający w tym roku seym wolny ordynaryiny złożywszy,
a chcąc iak nayusilniey dobro kraju w utrzymaniu praw y swobód co raz pomnażać, za
powszechną stanów zgodą następujące uchwaliliśmy ustawy.

I.

Osoby do Rady nieustającej wy-
brane *pluralitate votorum.*

z dawney Rady z senatu
et ex Ministerio.

z prowincyi Wielkopolskiej.

Wielmożni: Sumiński kasztelan Brzeski
Kujawski. Sobolewski kasztelan Warszawski.

z prowincyi Małopolskiej.

Popiel kasztelan Sandomirski. Małachow-
ski podkanclerzy Koronny.

z prowincyi W. X. Litt:

Zyberg wojewoda Brzeski Lit: Bilewicz wo-
iewoda Mściłowski.

z dawnej Rady z stanu rycer-
skiego

z prowincyi Wielkopolskiej.

Urodzeni: Górski chorąży Warszawski.
Dzierżbicki starosta Wartelski.

z prowincyi Małopolskiej.

Radzicki podkomorzy Zakroczymski. Ko-
narski podpułkownik artylleryi kor:

z prowincyi W. X. Litt.

Plater starosta Inflantski. Kurzeniecki cho-
rąży Piński.

z nowych kandydatów z senatu
et ex Ministerio.

z prowincyi Wielkopolskiej.

Przewielebny Szembek biskup Płocki.
Wielmożni: Lipski kasztelan Łęczycki.
Ostrowski kasztelan Czerski. Zieliński ka-
sztelan Wyszogrodzki.

z prowincyi Małopolskiej.

Przewielebny Turski biskup Łucki.
Wielmożni: Stempkowski wojewoda Ki-
jowski. Szydłowski kasztelan Zarnowski. Ra-
czyński marszałek nadworny koron:

z prowincyi W. X. Litt.

Przewielebny Xiąże Giedroyć biskup
Zmudzki.

Wielmożni: Szczyt kasztelan Brzeski Lit:
Ogiński hetman W. Lit: Xże Poniatowski
podskarbi W. Lit:

z nowych kandydatów z stanu
rycerskiego.

z prowincyi Wielkopolskiej.

Urodzeni: Jan Saryusz Stokowski podkom:
Łęczycki. Biernacki chorąży Piotrkowski.
Przebendowski starosta Solecki. Ośniałowski
pisarz wojskowy koronny.

z prowincyi Małopolskiej.

Szydłowski starosta Mielnicki. Romuald
Walewski. Woyna starosta Stanisławowski.
Konstanty Jankowski szambelan.

z prowincyi W. X. Litt.

Niemcewicz starosta Rewiatycki. Michał
Gielgud staroście Zmudzki. Szymon Korwin
Kossakowski. Tadeusz Sulistrowski szambelan.

Za marszałka Rady nieustającej *ex equestri ordine*
pluralitate obrany.

Urodzony Przebendowski starosta Solecki.

Sekretarzem Rady nieustającej obrany
pluralitate votorum:

Wielebny Skarszewski pisarz W. koronny.

II.

Osoby za sędziów seymowych
wybrane na sessjach prowincyo-
nalnych.

z prowincyi Wielkopolskiej.

z *województwa Poznańskiego.* Urodzeni: Go-
rzeński stolnik y poseł Poznański.

z *województwa Kaliskiego.* Zakrzewski podcz:
Poznań: poseł Kaliski.

z *województwa Gnieźnieńskiego.* Radziwiński
sędzia ziem: y poseł Gnieźn:

z *województwa Sieradzkiego.* Cielecki szamb:
J. K. Mci poseł Sieradz:

z *województwa Łęczyckiego.* Dąbrawski cho-
rąży Orłow: poseł Łęczyce:

z *województwa Brzeskiego Kuiawskiego.* So-
kołowski generał poseł Brzeski Kuiawski.

z *województwa Inowrocławskiego.* Raczyński
woyski y poseł Inowrocławski.

z *województwa Płockiego.* Brohocki szamb:
J. K. Mci poseł Dobrzyń:

z *księstwa Mazowieckiego.* Kadłubowski pod-
sęd: y poseł zie: Wyszogr:

z *województwa Rawskiego.* Cholewski cześ:
podst: gr: y poseł z. Soch:

z prowincyi Małopolskiej.

z *województwa Krakowskiego.* Urodzeni:
Chwalibog woyski y poseł Krakowski.

z *województwa Sandomirskiego.* Strzałkow-
ski szamb: J. K. Mci poseł Sandom:

z *województwa Kijowskiego.* Rybiński pod-
komorzyc y poseł Kiiowski.

z *województwa Ruskiego.* z *ziemi Chełm-
skiej.* Rzewuski pisarz Polny. Kor: poseł
Chełmski.

z *województwa Wołyńskiego.* Turno rot-
mistrz poseł Wołyński.

z *województwa Podolskiego.* Oyrzyński puł-
kownik poseł Podolski.

z *województwa Lubelskiego.* Graiewski pod-
stolic Smoleń: poseł Lubelski.

z *województwa Podlaskiego.* Czarnocki pod-
czaszy Drohicki poseł Podlaski.

z *województwa Bractawskiego.* Moszczeński
chorąży Winnicki poseł Bract:

z *województwa Czerniechowskiego.* Frankow-
ski podstta Mielnicki poseł Podlaski.

z prowincyi W. X. Lit.

z *województwa Wileńskiego.* Urodzeni: Ka-
zimierz Kościłkowski poseł Wilkomir:

z *województwa Trockiego.* Jozef Werc-
szczyński ssta y poseł Upitski.

z *księstwa Zmudzkiego.* Michał Wołłowicz
poseł Zmudzki.

z *województwa Smoleńskiego.* Tadeusz Wys-
sogierd poseł Smoleński.

z *województwa Połockiego.* Ign: Burzyński
stta Krasnosiel: poseł Brasław:

z *województwa Nowogrodzkiego.* Mik: Woy-
niłowicz sędzia G. y poseł Nowogr:

z *powiatu Orszańskiego.* Winc. Ilasko
szamb: J. K. Mci poseł Orszań:

z *województwa Brzeskiego Lit:* Ant: Oskier-
ko ssta Bahrymow: poseł Mozyr:

z *województwa Mińskiego.* Jozef Wanko-
wicz pisarz ziem: y poseł Miński.

z *księstwa Inflantskiego.* Mik. Morawski
szamb. J. K. Mci poseł Inflan.

III.

Wyznaczenie sędziów seymowych.

Na kadencją pierwszą
dnia 1 lutego w Ru przyszłym 1787
przypadającą.

Z senatu.

Przewielebni: Okęcki Poznański. Cicc-
szowski Kiiowski - - - - biskupi.

Jaśnie Wielm: Xże Jabłonowski kasz: Krak:

Wielmożni: Sołtyk Sandomirski Ogiński
Trocki Walewski Sieradzki Dzierżbicki Łę-
czycki Wilga Czerniechowski-woiewodowie.

Muiszech marszałek W. Kor: Branicki
hetman W. Kor: Kossowski podskarbi nad:

Kor: Zbiłewski Poznański Gurowski Kaliski
Sieliński Połocki Xże Czetwertyński Czer-
niechowski Podoski Mazowiecki Kwilecki

Międzyrzecki Sołtyk Wiślicki Koszutski
Szremski Karśnicki Wieluński Głiszczyński

Biechowski Zboiński Raciążki Zieliński Ry-
piński Rzyszczewski Lubaczowski Hrabia
Tarnowski Kon: Łęcz: - - kasztelanowie.

z stanu rycerskiego.

Urodzeni: Gorzeński stolnik y poseł Po-
znański. Zakrzewski podcz: Poznań: poseł

Kaliski. Chwalibog Woyski y poseł Krakowski. Strzałkowski szamb: J. K. Mci poseł Sandom: Kościalkowski poseł Wilkomirski. Wereszczyński stta y poseł Upitski.

Na kadencją drugą
dnia pierwszego czerwca roku 1787
przypadająca.

z senatu.

Przewielebny Garnysz biskup Chełmski. Wielmożni: Małachowski Krakowski Dąbski Brzeski Kuiawski Mycielski Inowrocławski Hryniewiecki Lubelski Rogaliński Inflantski - - - - - wojewodowie.

Chreptowicz podkanclerzy Lit: Tyszkiewicz hetman polny Lit: Ożarowski Woynicki Xże Lubomirski Kiiowski Młocki Wołyński Zienkowiec Smoleński Chrapowicki Mściślawski Grocholski Braclawski Ankwicz Sandecki Zeliński Biecki Swidziński Radomski Moszczeński Łędzki Bystrzonowski Małogoski Szeptycki Przemyski Lipiński Halicki Kościelski Bydgoski Zbiłewski Konarski Sieradzki Jezierski Łukowski Trzeciak Owrucki - - - - - kasztelanowie.

z stanu rycerskiego.

Urodzeni: Radziwiński sędzia Z. y poseł Gnieźń: Cielecki szamb: J. K. Mci poseł Sieradzki. Rybiński podkomorzyc y poseł Kiiowski. Rzewuski pisarz Pol: Kor: poseł Chełmski. Wołłowicz poseł Zmudzki. Wysogierd poseł Smoleński.

Na kadencją trzecią
dnia pierwszego października
roku 1787.
przypadająca.

z senatu.

Przewielebni: Xiążę Massalski Wileński. Krasieński Kamieniecki - - - - - biskupi. Jaśnie Wielm: Xże Radziwiłł wda Wileński.

Wielmożni: Giełgud starosta Zmudzki. Zamoyski Podolski Tyszkiewicz Smoleński Cetner Bełzki Małachowski Mazowiecki Chmara Miński - - - - - wojewodowie.

Xże Sapieha kanclerz W. Lit: Rzewuski hetman Polny Koronny. Swieykowski Kamieniecki. Szeptycki Lubelski Jeleński Nowogrodzki Bniński Chełmiński Przebendowski Elbląski Pruszek Gdański Sieroszewski Krzywiński Sołtyk Zawichostski Cieciszowski Polaniecki Poletyło Chełmski Młodziejowski Nakielski Przyłuski Brzeziński Zaręmba Cielecki Spicimirski Sierakowski Słoiński - - - - - kasztelanowie.

z stanu rycerskiego.

Urodzeni: Dąbrowski chor: Orłow: poseł Łęczycki. Sokołowski generał poseł Brzeski

Kuiawski. Turno rotmistrz poseł Wołyński. Oyrzyński pułkownik poseł Podolski. Burzyński stta Krasnosiel: poseł Brasławski. Woyniłowicz sędzia Gr: y poseł Nowogrod:

Na kadencją czwartą
dnia pierwszego lutego w roku 1788.
przypadająca.

z senatu.

Przewielebni: Rybiński Kuiawski Kossakowski Inflantski - - - - - biskupi.

Wielmożni: Mielżyński Poznański Xże Sułkowski Kaliski Xże Sanguszko Wołyński Zaba Połocki Niesiołowski Nowogrodzki Prozor Witebski Walicki Rawski Lanckoroński Braclawski Kęszycki Gnieźniński - - - - - wojewodowie.

Potocki marszałek nadworny Lit: Xże Czetwertyński Lwowski Komorowski Bełzki Kossakowski Witebski Kwilecki Przemęski Garczyński Rozpirski Krzyżanowski Santocki Lasocki Gostyński Opacki Wizki Podoski Dobrzyński Strzembosz Sierpski Prazmowski Zakroczymski Karnkowski Konarski Kuiawski Załuski Buski - - kasztelanowie.

z stanu rycerskiego.

Urodzeni: Raczynski Woyski y poseł Inowrocław: Brochocki szamb: J. K. Mci poseł Dobrzyń: Graiewski podstolic Smoleński poseł Lubelsk: Czarnocki podcz: Drohicki: poseł Podlaski. Hłasko szamb: J. K. Mci poseł Orszański. Oskierko stta Bahrymow: poseł Mozyrski.

Na kadencją piątą
dnia pierwszego czerwca roku 1788
przypadająca.

z senatu.

Przewielebny Wodziński biskup Smoleński. Wielmożni: Xże Radziwiłł kasztelan Trocki Potocki Ruski Szydłowski Płocki Ossoliński Podlaski Czapski Chełmiński Czapski Malborski Łoś Pomorski - - wojewodowie.

Gurowski marszałek W. Lit: Xże Poniński podskarbi W. Koronny. Dziekoński podskarbi nadworny Lit. Biernacki Sieradzki Dąbski Inowrocławski Sierakowski Płocki Łuszczewski Rawski Zabiello Miński Mier Inflantski Marchocki Sanocki Grodzicki Oświecimski Gorzeński Kamiński Bogatko Kowalski Lasocki Sochaczewski Oborski Ciechanowski Kossowski Inowłodzki Cieszkowski Liwski - - - - - kasztelanowie.

z stanu rycerskiego.

Urodzeni: Kadłubowski podse: y poseł Z. Wyszogr. Cholewski cześć: podstta Gr: y poseł Z. Soch. Moszczeński chor: Winnic: poseł Braclawski. Frankowski podstta Mieln: poseł Podlaski. Wankowicz pisarz Ziemi

y poseł Miński. Morawski szamb: J. K. Mci poseł Inflantski.

IV.

Osoby do kommissyi skarbu koronnego wybrane *pluralitate votorum*.

Z senatu.

Z prowincyi Wielkopolskiej.

Wielmożny Małachowski wojewoda Mazowiecki.

Z prowincyi Małopolskiej.

Wielmożni: Komorowski kasztelan Bełzki. Załuski kasztelan Buski.

Z stanu rycerskiego.

Z prowincyi Wielkopolskiej.

Urodzeni: Kossowski starosta Sieradzki. Gorski chorąży Ciechanowski. Okęcki podsedek Warszawski.

Z prowincyi Małopolskiej.

Czacki starosta Nowogrodzki. Kamieniecki podczaszy Łatyczewski. Lanckoroński rotmistrz kawaleryi narod:

V.

Osoby do kommissyi skarbu W. X. Litt. *ex pluralitate* wybrane.

Z senatu.

Wielmożny Chrapowicki kasztelan Mściślawski.

Z stanu rycerskiego.

Urodzeni: Morykoni pisarz W. W. X. Lit: Wołłowicz chorąży nadwor: W. X. Lit. Jelski pułkownik Petyhorski. Korsak pułkownik jazdy narodowej. Sobolewski starosta Koniuchowski. Ogiński wojewodzie y poseł Trocki *in paritate* kresek dziewięćdziesiąt dziewięciu z Ur: Chrzanowskim koniuszym powiatu Pińskiego, z rezolucyi króla Imci podług prawa. Horain poseł Starodubowski.

VI.

Osoby do sądów zadwornych koronnych wybrane *pluralitate votorum*.

Z senatu.

Z prowincyi Wielkopolskiej.

Wielmożny Pruszek kasztelan Gdański.

Z prowincyi Małopolskiej.
Wielmożny Ankwicz kasztelan Sandecki.

Z stanu rycerskiego.

Z prowincyi Wielkopolskiej.

Urodzeni: Mielżyński stta Grodowy Wałeczki. Zapolski Szambelan J. K. Mci.

Z prowincyi Małopolskiej.

Urodzeni: Stanisław Potocki kaw: ord: orła biały: Krasieński poseł Sandomirski.

VII.

Osoby do sądów zadwornych W. X.

Lit: wybrane *pluralitate votorum*.

Z senatu.

Wielmożni: Ogiński wojewoda Trocki. Zaba wojewoda Połocki.

Z stanu rycerskiego.

Urodzeni: Jan Korsak podw: sądowy y poseł Połocki. Mikołaj Jankowski miecznik Oszmiański. Jerzy Potocki poseł wdztwa Braclawskiego. Jozef Szwykowski, szambelan J. K. Mci.

VIII.

Zaświadczenie czynności Rady przy boku Naszym nieustającej.

Po wysłuchaney przed Nami Królem, Senatem, y posłami Ziemiemi, stanami Rzeczypospolitey, relacyi od delegowanych z pomiędzy tychże stanów do examinowania czynności Rady nieustającej przy boku Naszym krolewskim; kiedy z porządku seymowania przed rozłączeniem Izb *in ordine* stanowienia praw nastąpić mającym, przychodzi Nam dawać zaświadczenie Radzie nieustającej; wdzięczność przyzwoitą za prace publiczne całej Radzie y osobom w niej zasiadającym oświadczamy, y deklarujemy: chcąc, aby niniejsze zaświadczenie podług ustawy w konstytucyą do druku inserowane było; rezerwując sobie po rozłączonych izbach tych czynności y rezolucyi radnych odmianę, ieżliby się która przeciwna prawu zdawała.

IX.

Uchylenie rezolucyi Rady nieustającej.

Rezolucye Rady nieustającej pod dniem osmym lipca 1785. na memoryał Ur: Szczuki,

iako y drugą pod dniem czternastym marca 1786. na memoriał Ur: Dorożyńskiego, iako powadze y prerogatywie mężowskiej, co do separatek, szkodne, uchylamy.

X.

Uchylenie rezolucyi Rady nieustaiącej.

Rezolucyą Rady nieustaiącej pod dniem 19. sierpnia 1785. iako znoszącą prawo 1776. *de foro ubiquinario* w W. X. Lit: a zatym legislacyją popełniającą, uchylamy.

XI.

Uchylenie rezolucyi Rady nieustaiącej.

Rezolucyą Rady pod dniem dwudziestym piątym sierpnia roku 1786. odmawiającą pomocy wojskowej do wykonania dekretu oczeziwego asesorskiego Ur: Stanisławowi Czyszowi, iako przeciwną prawu, uchylamy.

XII.

Uchylenie rezolucyi Rady nieustaiącej.

Rezolucyą Rady wypadłą między Ur: Mniszkową chorążyną nadworną koronną, y Ur: Kossakowskim oskarżoną memoriałem, iako przeciwną prawu wyraźnemu 1784. roku, na seymie Grodzieńskim uchwalonemu, uchylamy.

XIII.

Uchylenie rezolucyi Rady nieustaiącej.

Rezolucyą Rady pod dniem trzecim czerwca 1785. roku w pretensyi skarbu Litewskiego do skarbu Koronnego zaszłą, odsyłającą też pretensyą do decyzji seymujących stanów, iako przeciwną wyraźnemu prawu 1768. roku, *titulo* = Uregulowanie ekspedycji celnych etc. = uchylamy. A wszelkie dotąd pretensye wzajemne względem odbierania ceł tych skarbow umorzywszy, skutecznie też konstytucyi 1768. obydwom komisjom na wzajem zalecamy.

XIV.

Kwit dla departamentu wojskowego.

Odebrawszy od Przewielebnego, WW. y UUr: delegowanych do examinowania czynności departamentu wojskowego zaświadczenie: iż tenże departament wojskowy w swoim urzędowaniu od seymu Grodzieńskiego 1784. roku, do czasu teraźniejszego, rząd naydokładniejszy wojska prowadził, z żołdu perceptowanego toż wojsko ściśle obrachował, y każdą czynność swoją wedle prawa dopełnił; przeto winną każdego zasługom oddając pamięć, zasiadających w tymże departamencie WW. Branickiego Koronnego, Ogińskiego Lit: Wielkich; Rzewuskiego Koronnego, Tyszkiewicza Lit: Polnych hetmanów; niemniej WW. y UU. Xcia ordynata Sułkowskiego Poznańskiego, Potockiego Ruskiego, wojewodów; Ożarówskiego kasztelana Woynickiego, Billewicza przedtym kasztelana, a teraz wojewodę Mściwławskiego, Zabiellę łowczego W. W. X. Lit: Straszewicza marszałka Upitskiego, Zielonkę podkomorzego Lwowskiego, Kurzenieckiego chorążego Pińskiego, y Konarskiego podpułkownika artylleryi Koronney, konsyliarzów; tudzież UU. Osniałowskiego Koronnego, Białopiotrowicza Lit: pisarzów wojskowych, w tymże departamencie, podług konstytucyi 1775. roku, zasiadających; z wszelkich czynności, rozrządzeń, y wydatków na potrzeby wojska nastąpionych kwituujemy; oraz pracom y usiłowaniom ich około dobra wojska Rzeczypospolitey, pamiętną wdzięczność zostawujemy.

Szarże generała kawaleryi, y generała infanteryi, tudzież generała kwatermistrza, za wzięte z ostatniego regulaminu 1786*ti* mieć chcemy, y że liczba generałów konstytucyą 1775*ti* nie przejdzie, warujemy.

Kawaleryą narodową przy etacie 1775*ti* zostawując, formacyą szwadronów kawaleryi narodowej tym sposobem wynalezioną mieć chcemy: aby każdy towarzysz zaciągnięty pod znak y chorągiew, swoje miejsce w szwadronie miał, y do dawania na miejscu swoim switego pocztu pod żadnym pretekstem nie był niewolony. Sam zaś gdy się od chorągwi oddalić zechce, za wiedzą komendantów brygad, na swoim miejscu zostawić swity poczet że mu wolno będzie, stanowimy. Urzędników Koronnych y Litewskich cywilno-wojskowych przy prawach y prerogatywach 1775*ti*, et 1776*ti* im służących, zostawujemy. Honory wojskowe do ich *respectivè* rangi przywiązane, w całym wojsku obojga narodów czynić onym nakazujemy. Co do rozdziału y paragrafu dziewiątego

służby garnizonowej, *titulo* = O subordynacyi y karności wojskowej = *pagina* 50. w wierszach iedynastym y dwunastym, zamiast słów: „do sądów wojskowych *zapozywany byđź ma, y podług artykułów sądzony*“ następujące słowa z regulaminu 1775*ti*: „*ad forum competens pozwany, na karę przykładną osadzony, y karany będzie*“ w regulaminie 1786. umieszczamy. Kommandanci brygad kawaleryi narodowej, a szeffowie regimentów y pułków, sztabs-officerów swoich urlopować nie będą mogli, procz pozwolenia im dawać na kilka dni oddalenia się od sztabu; innych zaś officerów na ieden miesiąc urlopować mogą, y to nie w czasie musztry. Wszystkie zaś urlopy na dłuższy czas że iść powinny od generała kommanderującego, a za granicę od departamentu wojskowego, mieć chcemy. Abcygi na kaszę inwalidową od całego wojska uchylamy; procz generałsztabu, urzędników cywilno-wojskowych, *inclusive* z szeffami reymentów y pułków. *In reliquo* zaś regulamen 1786*ti* w swoicy zupełney mocy zostawujemy.

W kawaleryi narodowej że tylko sama rodowita szlachta polska byđź ma, ostrzegamy: rownie w regimentach autoramentu cudzoziemskiego obojga narodów, szlachta rodowita polska mieszczona na generałów, sztabs-officerów, y officerów byđź ma: a od kreacyi, odtąd, cudzoziemców zupełnie wyłączamy: *salvis modernis possessoribus*. W pułkach zaś przedniey straży narod Tatarów umieszczony być może.

XV.

Zakwitowanie komisyyi skarbu Koronnego.

Ponieważ WW. Adam Łodzia Xiąże Poniński Wielki, Roch z Głogowy Kossowski Nadworny, podskarbiowie Koronni, tudzież WW. y UUr: Jozef Stempkowski Kiiowski, Antoni Nałęcz Małachowski Mazowiecki, wojewodowie; Tadeusz Lipski kasztelan Łęczycki, Franciszek Szymanowski regent Koronny, Paweł Biernacki Piotrkowski, Adam Gorski Ciechanowski, chorążowie; Dominik Kamieniecki podczaszy Łatyczewski, Franciszek Woyna generał maior, Piotr Bieliński starosta Kadzewski, wyznaczeni na seymie Grodzieńskim roku 1784. kommissarze skarbu Koronnego; Stanisław Kostka Kraiewski instygator Koronny, Jozef Mikorski podkomorzy Gostyński, pisarz komisyyi skarbowey, *cum voto decisivo* w teyże komisyyi *ad fata* lub *ascensum* zasiadający; dochodów y wydatków skarbu Koronnego od dnia 1. miesiąca września roku 1784. do dnia ostatniego miesiąca sierpnia roku tera-

źniejszego 1786. przez nich rządzonego, y remanentu seymowego roku 1784. przed Przewielebnym, WW. y UUr: z senatu y stanu rycerskiego teraz seymujących deputowanymi, y o dobrych rządach komisyyi stanom zgromadzonym donoszącymi, dostateczną uczynili kalkulacyą, dokumenta, tudzież protokoły, y wszelkie akta swoje pokazali, z dochodów y wydatków za czas wyżey wyraźony, oraz *de omnibus gestis et transactis suis* uścili się; przeto za przykładną administracyą skarbu Koronnego, wiernie zawsze y przezornie czynioną, chwalebne urzadzania, usilne *pro publico* prace y starania, o względach y wdzięczności ich upewniwszy, żadney nie zostawując pretensyi, zupełnie wyżey wyraźonych WW. podskarbiach, WW. y UUr: kommissarzów, y zasiadających, iako wyżey, z ich sukcesorami zupełnie kwituujemy.

Summy zaś resztujące, to iest w gotowiznie zł: pol: 1,717,775. gr: 12. den: 4¼; w skupionym do magazynów Rzeczypospolitey zbożu zł: pol: 225,692. gr. 12., na retentach zł: pol: 187,888. gr. 13¼, *summa summarum* remanentu wszystkiego w gotowiznie, w zbożu, y na retentach, złotych polskich dwa miliony, sto sześćdziesiąt ieden tysięcy trzysta pięćdziesiąt sześć, gr. siedm, denarów pięć, zostające w rachunkach przez tychże Przewielebnego WW. y UUr: deputowanych wyrażone, *ad dandum* z nich *rationem* następującej komisyyi zostawujemy.

A zostawując w całości y nienaruszaniu prawo, aby przybywające intraty skarbu Koronnego szły zawsze na powiększenie liczby żołnierza w towarzyszu, szeregowym y gemeynach; zlecamy komisyyi skarbu Koronnego, aby użyła summy trzykroć sto tysięcy z remanentu skarbowego, na skupienie tytoniów wczesne, y fabrykowanie tabaki dla kraju, y te u siebie zakonserwowała w magazynach do przyszłego seymu, by w czasie po skończonym kontrakcie arendowania tabaki, mógł skarb Koronny sam administrować antreprzyę tabaki, dla większego skarbu Koronnego dochodu; tudzież loteryą skarb Koronny na siebie odbierze, y administracyą oney ułoży, y fundusz dla grających w loteryą zabezpieczy.

XVI.

Zakwitowanie komisyyi skarbu W. X. Lit.

Ponieważ WW. Stanisław Xże Poniatowski Wielki, Antoni Dziekoński Nadworny, podskarbiowie W. X. Lit: tudzież W. y UUr. Andrzej Zienkowiec kasztelan Smo-

leński, Benedykt Morykoni pisarz W. W. X. Lit: Bernard Szwykowski wojski Trocki, Franciszek Poniatowski sędzia Grodzki Piński, Michał Giełgud staroście Zmudzki, Stanisław Jelski pułkownik, Stefan Popiel starosta Tuczapski, Samuel Korsak pułkownik hussarski, na seymie roku 1784. wyznaczeni, tudzież urodzony Jozef z Kozielska Puzyna rotmistrz kawalerji narodowej, na mieyscu Ur: Stefana Popiela starosty Tuczapskiego zmarłego, przez Nas y Radę przy boku Naszym nieustającą obrany, w kommissyi skarbu Litewskiego zasiadający kommissarze, z dochodow y wydatkow skarbu Litewskiego w ratach czterech: septembrowey 1784. roku, marcowey y septembrowey 1785. tudzież marcowey 1786. przez siebie rządzonego, oraz z remanentu seymowego 1784. roku tak w gotowiznie w kassie podanego, iako też z summy na zesłym W. podskarbin Nadwornym Lit: y officyalistach dekretem kommissyi sądzoney (po odrączeniu summy *ex judicato duplicis solutionis* wynikłej) przed Przewielebnym, WW. y UUr: z senatu y stanu rycerskiego deputowanymi, y o dobrych rządach kommissyi zgromadzonym stanom donoszącymi, dostateczną uczynili kalkulacją, dokumenta, tudzież protokoły, y wszelkie akta swoje pokazali, oraz *de omnibus gestis et transactis suis* uścili się; przeto za przykłądną administracją skarbu Litewskiego, o względach, y wdzięczności upewniwszy, żadney nie zostawując pretensyi, zupełnie wyżey wyrażonych WW. podskarbin, tudzież W. y UUr: kommissarzy z ich sukcesorami wiecznie kwituujemy.

Summy zaś resztujące, to iest: dla officyalistow łaski pod seym w Grodnie złotych 8516. groszy 20. y druga takż na nąjęcie pałacu dla posta złotych: 8516. groszy 20. *ad mentem* konstytucyi 1776. roku, z rat przeszłych w kassie odłożone, oraz od funduszu na allewiacye y różne wydatki przeznaczonego 18,429. złotych: gr. 28. z tychże przeszłych rat w kassie zostające, niemniej za dekretem kommissyi z seymu 1780. roku naznaczoney, na dobrach zesłego W. Tyzenhausa podskarbiniego nadwornego Lit: w extenuacyi będących, złotych 128,622. gr: $11\frac{2}{3}$, także na dobrach Ur: Andrzejkowicza złotych: 23,038. gr. 21. a na officyantach dawniey odecessowanych, wedle rachunku złotych 77,802. gr: $3\frac{1}{2}$. y na Ur. Buynickim złotych. 26,310. gr: 18. *ad vindicandum* (ieźli majątki onych bydź się okaza); *in summa* w gotowiznie złotych 35,463. gr: w a na retentach złotych: 255,773. gr: 19. 8. rachunkach przez tychże przewielebnego, WW. y UUr: deputowanych wyrażone, *ad dandam* z nich *rationem* następującej kommissyi zostawujemy. A konstytucją roku 1768. *titulo*: = Uregulowanie expedycji cel-

ney od kupcow Koronnych y Litewskich = odtąd uskutecznią mieć chcemy. Niemniej zaległą należytość dla Przewielebnego Wodzińskiego biskupa Smoleńskiego, po zaspokoiniu długow pierwszej y drugiej klasy, z funduszu długi Rzeczypospolitey umarzającego, zapłacić zalecamy.

XVII.

Ostrzeżenie względem kursu złota y monety.

Dogadzając potrzebie y wygodzie publiczney, kurs czerwonego złotego w Koronie y W. Xięstwie Litewskim odtąd do złotych polskich ośmnastu podnosimy; a względem monety srebrney, zlecamy kommissyom obojga narodow, aby zniosły się między sobą, oraz z kommissją menniczną, kurs teyże monety srebrney do ligi monet krajow zagranicznych z nami sąsiadujących, *in tractu* dwoch miesięcy wyproporcyonowały; *nihil quidquam derogando* dobrowolnym opisom y dekretem.

XVIII.

Zakwitowanie kommissyi edukacyi narodowej.

Mając uczynioną przez Przewielebnego, WW. UUr: delegowanych do kommissyi edukacyi obojga narodow dokładną relacją: iż taż kommissya podług opisu konstytucyi roku 1776. z percept y expens funduszu edukacyjnego od dnia 1. miesiaca lipca roku terażniejszego 1786. iasne y dowiedzione okazała rachunki, ktore ciż od Nas delegowani po pilnym roztrząśnieniu podpisami swemi zaświadczyli; przeto My Krol y stany Rzeczypospolitey Nayprzewielebniejszymu Xiążęciu Imci Michałowi Poniatowskiemu, arcy-biskupowi Gnieźnieńskiemu, prymasowi y pierwszemu Xiążęciu Korony Polskiej, y W. X. Lit: Przewielebnym: Xciu Ignacemu Massalskiemu Wileńskiemu, Macieiovi Garnyszowi Chełmskiemu, biskupom; Wielmożnym: Xciu Michałowi Radziwiłłowi kasztelanowi Wileńskiemu, Stanisławowi Potockiemu Ruskiemu, Antoniemu Małachowskiemu Mazowieckiemu, wojewodom; Joachimowi Chreptowiczowi podkaclerzemu, Stanisławowi Xciu Poniatowskiemu podskarbinemu Wielkiemu, Ignacemu Potockiemu marszałkowi Nadwornemu W. X. Lit: Urodzonym Adamowi Xięciu Czartoryskiemu generałowi ziem Podolskich, Ignacemu Prze-

bendowskiemu staroście Soleckiemu, y Felixowi Oraczewskiemu kommissarzom edukacyi narodowej winną upewniwszy wdzięczność, nietylko za doskonałe y przykłądne urzędowych obowiazkow sprawowanie, ale też za prace bez żadney nagrody y pensyi dla dobra publicznego podjęte, nie szukając w tym nigdy swego, tylko powszechnego pożytku y uszczęśliwienia; tychże edukacyjnych kommissarzow z ich sukcesorami, żadney nie zostawując pretensyi, zupełnie kwituujemy. Summę remanentową złotych: pol: 49,432. gr: $4\frac{1}{2}$. rachunkami okazaną, y w kassach kommissyi edukacyjney w gotowiznie zostającą, do wciągnięcia w przyszłe rachunki od dnia 1. lipca roku terażniejszego 1786. zostawujemy.

Ponieważ zaś kommissarzom edukacyi obojga narodow wyżey wyrażonym, czas do sprawowania ich funkcji prawem oznaczony teraz wypływa; zaczym chcąc w czas dalszy zabezpieczyć nieprzerwany ciąg edukacyi narodowej, też same osoby, a to pod prezydencją Nayprzewielebniejszego Xcia Imci Michała Poniatowskiego arcy-biskupa Gnieźnieńskiego, prymasa y pierwszego Xiążęcia Korony Polskiej y W. X. Lit: lub w niebytności iego, pierwszego *in ordine* przytomnego kommissarza; do dalszego sprawowania tychże urzędow na lat sześć potwierdzamy; w przypadku zaś śmierci lub urzędowego odstąpienia ktorego z kommissarzow, Nam Królowi wolność nominowania osoby na mieysce wakujące ostrzegamy.

XIX.

Ratyfikacya zamiany funduszow dla erekcyi biskupstwa Tarnowskiego.

Gdy Nayiaśniejszy Cesarz Imć, za przychyleniem się do tego Oyca S. chcąc mieć erygowane biskupstwo Tarnowskie na tey części dyecezyi krakowskiej, ktora w Galicyi leży, żądał usilnie zamiany funduszow, y ta pod dniem 4. miesiaca lipca roku zesłego 1785. w Warszawie do approbacyi Nas Krola y stanow Rzeczypospolitey ułożoną została; przeto aby taż zamiana zupełną ważność y moc niewzruszoną otrzymała, w całej ią osnowie y brzmieniu, w względzie pokrzywdzonych dyecezyi przez poniesione w Galicyi y Lodomeryi straty, ninieyszą konstytucją potwierdzamy. Rozządzenie zaś funduszow *pro bono publico* z tey zamiany pochodzących, zostawujemy Nayprzewielebniejszemu Xiążęciu Imci prymasowi, *salva approbatione* na przyszłym seymie.

XX.

Potwierdzenie rozgraniczenia między Polską a Szląskiem, wraz z indemnizacją UUr: Zakrzewskiemu podczaszemu Poznańskiemu, Mycielskiemu staroście Ośnickiemu, Krzyckiemu kasztelanicowi Krzywińskiemu, Rogalińskiemu, Bronikowskiemu y Gaiewskiem.

Gdy w kontynuacyi dzieła iuz na seymie 1782. approbowanego, do zupełnego końca doprowadzone iest ułatwienie wszelkich granicznych kontrowersyi między obywatelami Polskimi a Szląskiem, mocą wszech stanow toż dzieło potwierdzamy w całości swojej, y oneż ratyfikujemy, wyznaczając oraz z expens extraordinarynych dla Rady postanowionych summę trzykroć sto tysięcy złotych: A to, Ur. Ignacemu Zakrzewskiemu podczaszemu Poznańskiemu 150,000. Mycielskiemu staroście Ośnickiemu 100,000. Krzyckiemu kasztelanicowi Krzywińskiemu 20,000. Hipolitow Rogalińskiemu, Gaiewskiem kasztelanicom Rogozińskim, y Antoniemu Bronikowskiemu 30,000. złotych polskich, w nagrodę za uczynioną w tey okoliczności znaczną, a prawdziwie obywatelską ofiarę własnych majątkow dla powszechnego dobra; ktora to summa ratami aż do czasu przyszłego da Bog seymu ordynaryinego w roku 1792. wypłacana bydź ma po 25,000. złotych co rata, *per regulam proportionis* każdemu z wyż wymienionych obywatelow. Te zaś 25,000. złotych: w każdej racie z funduszu na expensa extraordinaryine Rady wyznaczonego, wypłacane mieć chcemy. Ktora to ogulna summa 300,000. złotych polskich nie zkad inąd, iak z expens extraordinarynych dla Rady wyznaczonych, iak wyżey, wypłaconą będzie. A gdy Ur: Kwilecki starosta Wschowski służąc z dawna oyczyźnie, tak za granicą, iako też na granicach z Szląskiem, dla niedostarczających skarbu Rzeczypospolitey dochodow, rekompensy nie żądał, y ofiarowaney nie akceptował; więc My Krol łaskę naszą dla niego zapewniamy.

XXI.

D e k l a r a c y a.

Ponieważ dekret sądow marszałkowskich na dniu 15. marca 1785. zapadły, stosowną

co do kar kryminalnych odebrał exekucyą, a edukt processu kryminalnego, obeymując rozliczne okoliczności, ślady po sobie zostawia delacyi, y przestępstw, pogardy tylko y wieczney niepamięci godnych; przeto, w sprawie całej, wieczne w ogólności nakazawszy milczenie, juryzdykcyą marszałkowską pod boki Naszym obligujemy; aby dekret, co do kategorii stron odstępujących, iako y stosowne do niego inkwizycye, depozycye, zgoła wszystkie pod iakimkolwiek tytułem dokumenta, z kancelaryi swoiey extradować zabroniła, y po niniejszey deklaracyi iako za niebyłe rozrzadziła.

XXII.

Czułość obywatelska.

Imie W. Franciszka Xawerego Branickego hetmana W. Koronnego umieszczone w edukcie kryminalnego dekretu dnia 15. marca 1785. roku w sądach juryzdykcyi marszałkowskiey ferowanego, iako bezwinnie podeyżrzenia nawet ściagnąć nie mogącego, przy głośnie za nim mówiącym urodzeniu, enocie, y znakomitych wierności Krolowi y oyczyźnie czynach, aby w ciągłej swey nieskazitelności z sławą kwitnęło, y do późnych przechodziło wieków, za wyięte, tak w samym akcie dekretu, iako y w kopiach onegoż po kancelaryjach, mieć chcemy. Z tychże powodow, imiona, niegdyś W. Antoniego Tyzenhauza podskarbiego Nadwornego W. X. Lit: y Ur: Xcia Adama Czartoryskiego generała ziem Podolskich z tegoż eduktu, y w tymże miejscu, za wyięte mieć chcemy.

XXIII.

Odmiana kadencyi sądow Ziemskich y Grodzkich dla niektórych wojewodztw y powiatow W. X. Lit.

Przychylając się do ządania posłow wojewodztw y powiatow niżej wyrażonych, odmiany dla kadencyi sądow ziemskich y grodzkich z mocy instrukcyi swoich dopraszających się; My Krol za zgodą stanow Rzeczypospolitey naznaczamy:

Dla wojewodztwa Wileńskiego, czas rokow ziemskich od dnia 1. oktobra, do dnia ostatniego januarii; a dla roczkow grodzkich od dnia 1. januarii, do ostatniego apryla.

Dla wojewodztwa Połockiego, ziemstwo

od 1. oktobra, do ostatniego decembra; Grod od 1. januarii, do ostatniego marca. Toż samo dla powiatu Orszańskiego.

Dla powiatu Oszmiańskiego, Wilkomirskiego, Kowieńskiego, y Xięstwa Zmudzkiego obydwóch repartycyi, czas rokow ziemskich od dnia 1. oktobra *non interrupte*, do ostatniego januarii; a dla roczkow grodzkich od dnia 1. februarii niedziel szesnaście; zachowując co do powiatu Oszmiańskiego: aby iedna kadencya tak rokow iako y roczkow w Oszmianie, a druga w Postawach, y tak zawsze też zachowując alternatę, sądziła się.

Dla wojewodztwa Nowogrodzkiego, czas rokow ziemskich od dnia 1. oktobra, do dnia ostatniego januarii; roczki grodzkie przy dawnym kadencyi czasie zostawiając.

Dla wojewodztwa Brzeskiego Lit: y Mińskiego, czas rokow ziemskich od dnia 1. oktobra, do dnia ostatniego januarii, roczkow grodzkich od dnia 1. februarii do dnia ostatniego kwietnia.

Dla powiatu Mozyrskiego, czas rokow y roczkow dotąd zachowany zostawiając, rokom tylko ziemskim kadencyą trzech-krolską na kadencyą święto-troiecką zamieniamy.

Dla powiatu Rzeczyckiego, czas rokow ziemskich dotąd używany potwierdzając; roczkow tylko grodzkich trzy kadencye czteroniedzielne: februarową, juniową, y sepiembrową naznaczamy.

Ktore to wzywz wzmiankowane wszystkie kadencye tak rokow, iako y roczkow, bez żadney przerwy sądzone być mają, y na one ażeby sędziowie koniecznie podług praw dawnych y obowiązkow przysięgi swoiey zieżdzali, mieć chcemy. Zeby zaś sprawiedliwość zwłoki nie cierpiała, postanawiamy: ażeby po otrzymaney kondemnacie, lub dylacyi, we cztery niedziele po wyniesionej nowej załobie, y wpisaniu nowego aktoratu, strony *etiam* na tychże samych rokach y roczkach rozprawiać się mogły; a tego prawa exekucya od dnia 1. februarii w roku da Bog przyszłym 1787. ma nastąpić.

XXIV.

O pozwach w Wielkim Xięstwie Litewskim.

Sposob podawania pozwow konstytucyą 1784. roku przepisany, gdy dla prowincyi Litewskiey iest uciążliwy; zaczym ony zmieniając, a statut Litewski reassumując, podawanie *copiatim* odtąd wszystkich pozwow z podpisem woźnych dozwalamy; w których to kopiach, ażeby cały interest, o co się do sądu powołać, był wyrażony, y ażeby też kopia z autentyczną załobą zeznać się

przy relacyi *per extensum* powinną, zgodna była, *sub nullitate* aktoratu, warujemy; zachowując wolność poprawy pozwow *ex agnito errore*, lub z nowo przybyłego uczynku według konstytucyi 1726. y 1784. A że na urzędzie woźnych wiara publiczna we wszystkich ich czynnościach gruntuie się; więc reassumując w tym statut Litewski mieć chcemy: ażeby woźnemi sama szlachta była do tych urzędow przez ziemstwa y grody własnego wojewodztwa y powiatu przypuszczana, *sub nullitate* tego urzędu, *ad cuiusvis instantiam ex termino tacto: salvis modernis possessoribus*.

XXV.

Ubeśpieczenie dobr exulantom wojewodztwa Smoleńskiego, y powiatu Starodubowskiego nadanych.

Konstytucye *annorum* 1662. 1699. 1717. 1764. *convocationis*, 1768. y 1775. pewność dobr exulantskich *in naturam terrestrem* obroconych zabezpieczając reassumując, niniejszym prawem stanowimy: iż gdy konstytucya 1717. roku z dobr reklinatorycznych exulantom nadanych tytuł krolewsczyzny zniosła, a one ze wszystkimi dobrami ziemskimi porównała, pośledniey konstytucya 1775. roku wszystkie prawa dawniejsze reassumująca, *possessye* tychże dobr *tam ante, quam post ex divisionem, cum omnibus attinentiis* exulantom potwierdziła y zabezpieczyła; przywilej zaś roku 1785. julii 19. dnia na presuperaty gruntow *circa fundum* Olwity wyprawiony, nikczemni powyższe prawa, y onym się przeciwi; przeto aby odtąd przywileia żadne *sub ullo titulo* na dobra w powyższych prawach, mianowicie w konstytucyi 1717. *specificata*, nie wychodziły, *sub nullitate* onych waruiąc, każde przy *possessyi* swoiey ubeśpieczamy; *cognitionem* wyszłych iuz y otrzymanych przywileiow na takowe, lub *in toto*, lub *in parte*, dobra, *in foro competenti* przeznaczamy.

XXVI.

Reassumpcyja kommissyi dla powiatu Pińskiego.

Reassumując konstytucyą 1717. y 1768. o rozsądzeniu sporow między ekonomią y Krolewsczyznami w powiecie Pińskim sytuowanemi, a dobrami dziedzicznymi szlacheckimi, gdy dla śmierci y roźnych awansow osob naznaczonych skutku też prawo nie odebrało; przeto stany zgromadzone

UUr: Wysłoucha Brzeskiego, Ludwika Orzeszkę Pińskiego, y Makowieckiego Słonimskiego, podkomorznych; y wszystkich urzędnikow powiatow Słonimskiego Pińskiego, y Brzeskiego, *non obstante aliorum absentia, dummodo* przy iednym podkomorzym dwoch rotą sądową przysięgłych znajdowało się, naznaczając; ktorzy za obwieszczeniem zechawszy, finalnie rozsądzić, szachownice zamienić, okopcować, w *possessya* podać, mapy y inwentarze iedne *in fundo* podpisać, drugie do akt kommissyi oddać obowiązani.

XXVII.

Prorogacya.

Ponieważ niektore zaczęte w Izbie poselskiej materye, potrzebią dalszego tamże posłow ziemskich przed złączeniem się z Nami y senatem zabawienia; przeto dogadzając w tym publiczney potrzebie, iednością zdań łączenie się Izb do dnia iutrzeyszego, to iest siodmego listopada *inclusivè, praesenti Lege* prorogujemy.

XXVIII.

Odmiana kadencyi sądow Ziemskich Czerskich y Liwskich.

Dogadzając wygodzie tak sądu, jako y obywatelow, kadencyą sądow ziemskich Czerskich w poniedziałek po święcie narodzenia się s. Jana chrzciciela, na poniedziałek po święcie świętych trzech krolow przekładamy, ktora na tym terminie w następującym roku 1787. sądzona bydz ma. Kadencye zaś sądow ziemskich Liwskich tym sposobem ustanawiamy: pierwszą w poniedziałek po święcie Panny Maryi Gromniczney; drugą w poniedziałek po przewodniey niedzieli; trzecią w poniedziałek po święcio wszystkich świętych; ktore to sądy Ziemskie Liwskie w kancelaryi sądzone mieć chcemy.

XXIX.

Odmiana kadencyi sądow Ziemskich Zakroczymskich.

Kadencye sądow Ziemskich Zakroczymskich dawne odmieniając, postanawiamy: ażeby pierwsza dnia 15. stycznia; druga dnia 20. maia; trzecia dnia 15. października sądzone były, według prawa 1775. co do kolei miejsc sądenia, mieć chcemy. Kadencye zaś sądow Grodzkich Zakroczym-

skich, *post promulgatam hanc legem*, nie przeszkadzając sądom Ziemi, ażeby Ur: starosta ułożył, nakazujemy; które raz ułożone, odmienione być nie mogą.

XXX.

**Wyznaczenie sądu do sprawy
W. Piotra Ożarowskiego
kasztelana Woynickiego, iako
starosty Surazkiego,
z UUr: Borowskiemi
o wieś Kościany.**

Cheąc iak najszybciej każdemu sprawiedliwości przyspieszyć, y szkodziwą między jurysdykcjami kolidującą uprzatnąć, która z okazji sprawy o wieś zwaną Kościany przez W. Ożarowskiego, a przez UUr: Borowskich Borowa Kościany mianowaną, między temiż W. Piotrem Ożarowskim kasztelanem Woynickim, a UUr: Borowskiemi z drugiej strony, w trybunale Koronnym Lubelskim, y w sądzie Naszym asesorskim toczoney, dzieje się; do rozszczenia więc tej sprawy, sąd szczerze mocą y powagą Rzeczypospolitey stanowimy; y za komisarzy: Przewielebnych Jozefa Kossakowskiego biskupa Inflantskiego, Jana Szykowskiego biskupa Synopeyskiego, W. Macieja Sobolewskiego kasztelana Warszawskiego, Stanisława Małachowskiego referendarza, Stanisława Karwowskiego regenta, Koronnych; Marcina Łopuskiego podkomorzego Drohickiego, Adama Szydłowskiego starostę, Jozefa Markowskiego chorążego, Mielnickich; Starzyńskiego starostę Brańskiego, Antoniego Bądzynskiego sędziego Mielnickiego, Hryniewieckiego sędziego Ziemi Bielskiego, Woyciecha Jaruzelskiego stolnika Bielskiego, Jana Czarnockiego podczaszego Drohickiego, Bartochowskiego, Serwacego Zaleskiego pisarza Ziemi Bielskiego, Bielińskiego pisarza Drohickiego, naznaczamy; ktorzy za poprzedzającymi innotescencjami, na niedziel cztery przed przypadniem terminu komisarzy, w miesiącu maju po święcie sw. Stanisława w roku przyszedłym 1787. przez strony umowionego, stronom wydać, y przez pierwszego *in ordine* podpisać, a w aktach własnego województwa y powiatu zeznać mianami, zechawszy do miasta Bielska, na miejsce przez pierwszego *in ordine* komisarza wyznaczone, wykonawszy przed aktami grodu Brańskiego przysięgę, ktorzyby dotąd z sędziów wyznaczonych przysięgą sądową nie był obowiązany, jurysdykcją swoją, byle ich trzeba było, ufundują. Po ktorej ufundowaney, nie zważając na nie-

bytność ktoreykolwiek strony, lub od komparycyi odstąpienie, sprawę namienioną o rozeznanie natuty wsi Kościan, czyli iest Ziemi, albo raczy do starostwa Surazkiego należącą, y podług złożonych dokumentów, dowodów y odwodów, podług prawa y sprawiedliwości w wszelkich okolicznościach finalnie y ostatecznie rozsądzą, y zupełnie strony zaspokoją, które ich rozsądzenie za niewzruszone mieć chcemy, y stanowimy.

XXXI.

**Wzgląd na zasługi narodu
Tatarskiego.**

Ponieważ konstytucya roku 1768. folio 271. zabezpieczając naród Tatarski przez wzgląd na wierne ich w oyczyźnie zasługi; za possessyę w dobrach Naszych Krolewskich od antecessorów łaskawie im nadane, dwa starostwa, iedne w Koronie, drugie w Litwie, prawem dziedzicznym temuż narodowi nadać dozwoliła; a ten naród mając w nadanych sobie dobrach już to stołowych, już to w innych, bądź lennych, bądź dożywotnich hybernowych, pofundowane domy, meczety, y groby swoje, utrzymania siebie przy tychże possessyach dziedzicznie, Nas Krola y stanów zgromadzonych dopraszał się; przeto za powszechną stanów Rzeczypospolitey zgodą, tychże Tatarów przy nadaniach Krola Jana Kazimierza, y Jana III. y poślednieyszych, przez Nas y antecessorów Naszych prawem lennym y dożywotnim danych, wieczyste zachowujemy; oraz takowe ich possessyę, czy to lenne, czyli też dożywotnie, w dziedziczne zamieniamy, y prawu Ziemi poddajemy; zostawiając wolność komisarzy naszej ekonomiczney ułożenia się z nimi dobrowolnie o zamianę *in aequivalenti*, jeżeli części z tych nadań byłyby potrzebne do ekonomów. A na to miejsce, podług wzywu mianowaney konstytucyi, dwa starostwa, iedne w Koronie, a drugie w Litwie, w rowney intracie, iaką przynoszą possessyę Tatarskie wzywu wzmiankowane, gdy po uprzywilejowanych possessorach zawakują, do ekonomów Naszych przyłączemy. Przytym wszystkie prawa y konstytucye narodowi Tatarskiemu służące stwierdzamy; y za niewzruszone mieć chcemy.

XXXII.

**Nadgroda zasług urodzonego
Dąbrowskiego.**

Dowody męstwa Ur: Tomasza Dąbrowskiego towarzysza kawalerii narodowej za-

służonego w wojsku, przy obronie granic okazane, nadgradzając, a innych do podobnego w oyczyźnie zasługiwania chcąc przez to zachęcić; sumnę dwa tysiące złotych polskich z skarbu Koronnego z funduszu na expensa extraordinaryne temuż Ur: Tomaszowi Dąbrowskiemu wyznaczamy, y oneż kommissyi skarbowey dla tegoż Ur: Dąbrowskiego wypłacać corocznie zlecamy.

Stanisław Gadomski podkomorz Sochaczewski marszałek seymowy.

Józef Rybiński biskup Kuiawski y Pomorski deputowany do konstytucyi.

Bazyli Ładziec Walicki wojewoda Rawski delegowany z senatu do konstytucyi z prowincyi Wielkopolskiej.

Paweł Popiel kasztelan sandomirski delegowany do konstytucyi z senatu z prowincyi Małopolskiej.

Andrzej z Kozielska Ogiński wojewoda Trocki deputowany z senatu do konstytucyi z prowincyi W. X. Lit.

Celestyn Nowina Sokolnicki podstoli Poznański poseł Kaliski deputowany do konstytucyi z prowincyi Wielkopolskiej.

Józef Mikorski podkomorz y poseł Gostyński deputowany do konstytucyi z prowincyi Wielkopolskiej.

Leon Korwin Kochanowski stolnik y poseł Sandomirski deputat do konstytucyi z prowincyi Małopolskiej.

Michał Granowski sekretarz W. Kor: poseł województwa Lubelskiego delegowany do konstytucyi z prowincyi Małopolskiej.

Alozy Sulistrowski stta Blu: poseł Oszmiański deputowany do konstytucyi z prowincyi W. X. Lit.

Józef Judycki strażnik W. Lit: poseł Rzezycki deputowany do konstytucyi z prowincyi W. X. Lit.

Józef Deszert

J. K. Mci y seymowy sekretarz

REGESTR KONSTITUCYI.

	na karcie.		na karcie.
Osoby do Rady nieustaięcej wybrane pluralitate votorum. - - - - -	30	ską a Szląskiem, wraz z indemnizacją UUr: Zakrzewskiemu podczaszemu Poznańskiemu, Mycielskiemu staroście Ośnickiemu, Krzyckiemu kasztelanowi Krzywińskiemu, Rogalińskiemu, Bronikowskiemu, y Gaiewskim. - - - - -	37
Osoby za sędziów seymowych wybrane na sessyach prowincjonalnych. - - -	31	Deklaracya. - - - - -	37 & 38
Wyznaczenie sędziów seymowych na kadencyę. - - - - -	31	Czułość obywatelska. - - - - -	38
Osoby do kommissyi skarbu Koronnego wybrane pluralitate votorum. - - -	33	Odmiana kadencyi sądów Ziemi y Grodzkich dla niektórych województw y powiatów W. X. Lit. - - - - -	38
Osoby do kommissyi skarbu W. X. Lit: pluralitate wybrane. - - - - -	33	O pozwach w W. Xięstwie Litewskim. -	38
Osoby do sądów zadwornych Koronnych wybrane pluralitate votorum. - - -	33	Ubezpieczenie dobr exulantom województwa Smoleńskiego y powiatu Starodubowskiego nadanych - - - - -	39
Osoby do sądów zadwornych W. X. Lit. wybrane pluralitate votorum. - - -	33	Reassumpcyja kommissyi dla powiatu Pińskiego. - - - - -	39
Zaświadczenie czynności Rady przy boku Naszym nieustaięcej. - - - - -	33	Prorogacya. - - - - -	39
Uchylenia rezolucyi Rady nieustaięcej. 33 & 34		Odmiana kadencyi sądów Ziemi y Czerskich y Liwskich. - - - - -	39
Kwit dla departamentu wojskowego. - 34 & 35		Odmiana kadencyi sądów Ziemi y Zakroczymskich. - - - - -	39 & 40
Zakwitowanie kommissyi skarbu Koronnego. - - - - -	35	Wyznaczenie sądu do sprawy W. Piotra Ożarowskiego kasztelana Woynickiego, iako stty Surazkiego, z UUr: Borowskiemi o Wieś Kościany - - -	40
Zakwitowanie kommissyi skarbu W. X. Lit. - - - - -	35 & 36	Wzgląd na zasługi narodu Tatarskiego	40
Ostrzeżenie względem kursu złota y monety. - - - - -	36	Nadgroda zasług Ur: Dąbrowskiego 40 & 41	
Zakwitowanie kommissyi edukacyi narodowey - - - - -	36 & 37		
Ratyfikacya zamiany funduszu dla erekcyi biskupstwa Tarnowskiego - - -	37		
Potwierdzenie rozgraniczenia między Pol-			

1

Nota do J. W. Jmci Pana hrabi Stackelberga
ambassadora extra-ordynaryjnego i pełnomocnego Rossyjskiego.

Les Citoyens des Palatinats de Bractaw, de Kijowie, de Volhinie, & de Podolie, éprouvant toute sorte de vexations, de la part du Corps des troupes Impériales de Russie, qui séjournent jusqu'à ce moment dans ces contrées & les soldats de ce corps exigeant des fourrages & des provisions sans payement, enlevant les habitans pour les emmener hors du Pays, extorquant enfin des quittances comme si tout ce qui a été fourni, eût été payé exactement; ces citoyens réduits à l'état le plus triste, ont chargé leurs Nonces, de porter les plus vives représentations à ce sujet aux Etats Assemblés, & de demander l'intervention de la République à l'effet d'obtenir de Sa Majesté l'Impératrice de toutes les Russies, la sortie de ces troupes & le redressement de ces plaintes, au moyen d'une Commission bilatérale, en nombre égal, qui prendroit connaissance des plaintes, & procureroit aux Habitans Polonois une indemnité proportionnée aux pertes & dommages, qu'ils ont essuyé.

Les sentiments connus de Sa Majesté l'Impératrice de toutes les Russies, les ordres, que cette Auguste Souveraine a toujours donné à Ses troupes, d'observer une conduite opposée à celle, qu'elles ont tenuë, ne laissent aucun lieu de douter, du plein effet, des demandes ci-dessus, que le Soussigné Maréchal de la Diète, par ordre des Etats Assemblés de la République, a l'honneur d'adresser à Son Ex: M. le Comte de Stackelberg Ambassadeur de la Cour Impériale de toutes les Russies.

Le Soussigné en s'acquittant ici de ce qui lui a été commis, est chargé en même tems d'y énoncer les sentiments des Etats Assemblés de la République, pour cette Grande Souveraine, dont la magnanimité a été & sera toujours la base fondamentale des espérances de la Nation.

Varsovie ce 30. 8bre. 1786.

Gadomski Maréchal de la Diète.

Odpowiedź na tę notę:

Le soussigné Ambassadeur Extraordinaire & Plénipotentiaire de Sa Majesté l'Impératrice de toutes les Russies en possession de la Note qui lui a été remise, par S. E. M. le Maréchal de la Diète, le prie de vouloir bien être auprès des illustres Etats assemblés l'interprete

Gdy obywatele województw Bractawskiego, Kiiowskiego, Wołyńskiego, y Podolskiego doświadczają różnego gatunku krzywd y ucisków ze strony pułku wojsk Rossyjskich, dotąd w tamtych stronach bawiącego; gdy żołnierze tegoż pułku wymagają bezpłatnie furazów y żywności, ludzi kraioowych wybierają, nakoniec przymuszają do dawania im kwitów iakby wszystko w zupełności zapłacili; ciż obywatele w najsmutniejszym zostający stanie, iednomyslnie zalecili posłom swoim uczynienie iak najwyższych w tey okoliczności przełożeń stanem seymującym dla ziednania interessowania Rzeczypospolitey, w zamiarze otrzymania od Najiaśniejszey Imperatorowy wyścia wojska rossyjskiego z krain, y zaspokoienia tych zażaleń, przez wyznaczenie kommissyi z obojga stron *in pari numero*, któraby rozemnała te zażalenia, y ziednała obywatelom Polskim nadgodzenie stosowne do strat y szkód poniesionych.

Znaiome światu sentymenta Najiaśniejszey Imperatorowy; rozkazy, które ta Monarchini zawsze dawała, aby wojska Jey wcale odmiennie postępowały, żadney nie zostawiają wątpliwości o zupełnym skutku wyżey rzeczonych żądań, które niżej podpisany marszałek seymowy ma honor przesłać J. W. Jmci Panu hrabi de Stackelberg ambassadorowi Najiaśniejszey Imperatorowię całej Rossyi.

Niżej podpisany dopełniając co mu iest zleconym, ma rozkaz wyrazić oraz sentymenta stanów zgromadzonych Rzeczypospolitey, względem tey wielkiej Monarchini, której wielkomyślność była zawsze y będzie nadziei narodu zasadą nayistotniejszą.

w Warszawie dnia 30. Pazdz: roku 1786:

Gadomski marszałek seymowy.

Niżej podpisany ambassador extraordinaryny y pełnomocny Najiaśniejszey Imperatorowej całej Rossyi, odebrawszy notę zaslaną mu przez J. W. marszałka seymowego, uprasza go, aby raczył oświadczyć Prześwietnym zgromadzonym Rzeczypospo-

de l'empressement avec lequel il fera parvenir à Sa Cour les plaintes & les représentations qu'elle contient. Les sentiments de justice, et de magnanimité, qui caractérisent le Règne de l'Impératrice, & l'intérêt constant, que sa Majesté Imperiale prend au bien être & à la conservation de la Pologne, peuvent être aux Illustres Etats de la République des garants irréfragables des mesures, qui seront prises pour approfondir les motifs des plaintes contenues dans la susdite Note, dont le soussigné a déjà fait un rapport à Sa Cour.

Fait à Varsovie ^{26 Oct.}_{6 Nov.} 1786.

C. Stackelberg.

litey stanom skwapliwość, z którą zasła dworowi swemu zażalenia, y reprezentacye w teyże nocie zawarte. Sentymenta sprawiedliwości y wielkomyślności, które oznaczają panowanie Najiaśniejszey Imperatorowy, ciągle interessowanie tey Monarchini do losu y pomyślności Polski, mogą być dla Prześwietnych Rzeczypospolitey Stanow najmocniejszym zapewnieniem śródzków, które użyte będą do powzięcia dokładney wiadomości o przyczynach zażaleń w rzeczoney nocie zawartych, a o tych niżej podpisany, iuż donosił Dworowi swemu.

w Warszawie dnia ^{26 Paźd.}_{6 Listop.} 1876.

Hr. Stackelberg.

2.

Nota do W. Jmci Pana de Buchholtz ministra rezydenta Pruskiego.

Le soussigné Maréchal de la Diète, par ordre des Etats Assemblés de la République, a l'honneur d'adresser la Note actuelle à Monsieur de Buchholtz Résident de Sa Majesté le Roi de Prusse.

Les Députations chargées d'examiner les opérations des Dicastères de la République ayant rapporté, aux Etats Assemblés, qu'à l'occasion d'une sentence émanée de la part de la Commission du Trésor de la Couronne dans l'affaire de la prétention de Son Altesse Royale le Prince Charles de Saxe, à la charge de la masse des biens en Pologne du ci-devant Ministre d'Etat de Prusse Monsieur de Görne, la Chambre de Sa Majesté Prussienne à Bromberg a fait expédier un dispositif de séquestration des Terres en Prusse de Mr. Kossowski Trésorier de la Cour de la Couronne, & de Mr. Małachowski Grand Référendaire de la Couronne, dont le premier ne siégeant pas seul d'ailleurs dans la Commission du Trésor de la Couronne, doit conformément à l'Art: IV, de l'Acte séparé du Traité de 1775. avec Sa Majesté le Roi de Prusse, exercer son Ministère public & son Emploi sans aucun empêchement quelconque, le second savoir: Mr. le Grand Référendaire de la Couronne Małachowski n'a même aucune relation avec les Jugemens de la dite Commission.

Les Etats de la République Assemblés ont enjoint en conséquence au soussigné de renouveler à Mr. de Buchholtz Résident de Sa Majesté le Roi de Prusse toutes les représentations faites par le Conseil permanent à ce sujet. Les faits, qui ont déjà illustré les commencemens du nouveau Règne de Sa Majesté Prussienne, ne laissent aucun lieu de douter,

Niżej podpisany marszałek seymowy, z rozkazu zgromadzonych stanów Rzpltey ma honor przesłać notę niniejszą Jmci Panu de Buchholtz rezydentowi najiaśniejszego króla Jmci Pruskiego.

Delegacye do examinowania czynności magistratur Rzeczypospolitey doniosły stanom zgromadzonym, że z powodu dekretu ferowanego przez kommissyą skarbu Koronnego. w interessie pretensyi Najiaśniejszego Królewicza Karola z domu Saskiego do massy dobr w Polsce, bywszego ministra *Statūs* Pruskiego Jmci Pana de Görne, Kamera Bydgoska Najiaśniejszego Króla Jmci Pruskiego zleciła sekwestrować dobra w Prusiech J. W. Jmci Pana Kossowskiego podskarbiego nadwornego Koronnego, y J. W. Jmci Pana Małachowskiego referendarza Koronnego, z których pierwszy nie sam ieden zasiadający w kommissyi skarbowey Koronney, powinien stosownie do artykułu IV. aktu osobnego traktatu 1775. z Najiaśniejszym Królem Jmci Pruskim, sprawować ministerium swoje y urząd swój publiczny bez żadney od nikogo przeszkody; drugi zaś, to iest Jmci Pan referendarz Koronny Małachowski nie ma żadney konneksyi z sądami y dekretami tey jurydykcyi.

Zgromadzone Rzępltey stany zleciły *in consequenti* niżej podpisanemu, ponowić Jmci Panu de Buchholtz rezydentowi Króla Jmci Pruskiego wszystkie przełożenia w rzeczoney okoliczności przez Radę nieustającą dopełnione. Te czynności, które iuż ozdobiły początki nowego panowania Najiaśniejszego Króla Jmci Pruskiego, nie zostawiają żadney

que l'équité de ce Prince le portera à faire révoquer l'ordre ci-dessus mentionné émané avant Son avènement au Trône, & aussi contraire à la justice, qu'aux stipulations des Traités subsistants entre les deux États.

Varsovie ce 3. Novembre 1786.

Gadomski Maréchal de la Diète.

wątpliwości, że miłość sprawiedliwości Monarchę tego nakłoni do cofnięcia wyżey rzezonego rozkazu wydanego przed wstąpieniem Jego na tron, a tak z słusnością, iako y z traktatami, między obojga państwami ustanowionemi niezgodnego.

w Warszawie dnia 3. Listopada 1786.

Gadomski marszałek seymowy.

Odpowiedź na tę notę:

Le soussigné a reçu la Note, que Son Excellence Monsieur le Maréchal de la Diète a jugé à propos, de lui adresser en date du 3. de ce mois, au sujet du Procès de S. A. R. Mgr le Prince Charles de Saxe avec la Masse générale du Concours des biens de Mr de Görne.

Pour y répondre le soussigné se réfère entièrement à la Note remise le 28. Mai de cette année par le Ministère de Berlin, au Resident de Pologne près Sa Majesté le Roi de Prusse, & il se borne seulement de rappeler quelques observations y alleguées, qui font voir bien évidemment, que les inconvénients arrivés de cette Cause auroient assurément pu être évités, si on avoit voulu s'en tenir dès le commencement au Traité.

Il n'y a rien de plus juste, qu'une partie de la prétention de lettres de change, que forme le Prince Charles de Saxe, ou ses Cessionnaires à la Masse de Görne.

Mais le Concours général de cette Masse s'étant trouvé ouvert à Berlin, S. A. R. Mgr le Prince Charles de Saxe y ayant porté avec tous les autres Créanciers ses prétentions, y ayant été jugé même par son propre choix, & n'ayant recède des Tribunaux de Berlin, qu'au dernier instant, n'avoit plus de droit de réclamer par des Cessionnaires, le Jugement de la Pologne, après l'Article VI. de l'Acte Séparé de 1775. qui dit qu'on maintiendra de part & d'autre les Transactions, les Sentences. & l'exécution des Décrets émanés dans les Tribunaux en dernier ressort.

La Cour de Berlin voyant, que ses représentations en Pologne n'avoient point d'effet, & que la Commission du Trésor de la Couronne poursuivoit ce Procès en faveur des Cessionnaires de S. A. R. Mgr le Prince Charles de Saxe, avec une vivacité tout à fait extraordinaire, a, pour prévenir la cupidité des dits Cessionnaires, le préjudice des Créanciers, pour soutenir enfin la stipulation ex-

Niżey podpisany odebrał notę, którą J. W. Jmć Pan marszałek seymowy sądził przyzwoitem zasłać mu pod dniem 3. torażniejszego miesiąca, względem sprawy Najiaśnieyszego królewicza Karola z domu Saskiego ściągający się do massy generalney dobr Jmć Pana de Görne pod konkurs podanych.

W odpowiedzi niniejszey, niżey podpisany odwołując się zupełnie do noty zasłanej pod dniem 28. Maia roku terażniejszego przez ministerium Berlińskie J. P. rezydentowi Polskiemu u dworu Króla Jmci Pruskiego, ponawia tylko tutaj niektóre uwagi w rzeczoney nocie wyrażone, widocznie okazujące, że można było inkonwencji w tey okoliczności zdarzonych uniknąć, trzymając się przepisu traktatów w początkach tey sprawy.

Nic sprawiedliwszego nad część pretensyi z wexłów wynikającej przez Xcia Jmci Karola, czyli iego cessionaryuszów do massy dobr Jmć Pana de Görne formowaney.

Lecz gdy Konkurs generalny do tey massy dóbr był podniesiony w Berlinie, a Najiaśnieyszy królewicz Karol z domu Saskiego tam popisywał się z swą pretensyą wraz z wszystkimi innemi wierzycielami, gdy ta pretensya tam była sądzona z własnego jego wyboru, y odstąpił królewicz Karol od dworu berlińskiego w ostatnim momencie dopiero, nie miał już prawa żądania przez cessionaryuszów swoich sądu w Polsce, stosownie do artykułu VI. aktu osobnego traktatu r. 1775. podług którego z obojga stron transakcyje, sentencyje, y ekucyja dekretów wypadłych w sądach *ultimae instantiae* utrzymane być powinny.

Dwór Berliński widząc, że jego reprezentacye w Polsce bezskuteczne zostały, y że kommissya skarbu Koronnego przedsięwzięła sąd tey sprawy favore cessionaryuszów Najiaśnieyszego królewicza Karola z domu Saskiego, a to z szczegulnieyszym pośpiechem; dla zapobieżenia zatem chciwości rzeczonych cessionaryuszów, iako też uszkodzeniu wierzycielów; dla utrzymania nakoniec wy-

presse, des Traités & pour empêcher par leur infractions, des suites encore plus facheuses, jugé bien contre ses principes, indispensablement nécessaire, de prendre de son côté en caution en Prusse, pas par manière de sequestre, mais par une simple inhibition de vente les Terres de M. le Trésorier Kossowski, & de M. le Référéndaire Małachowski, lesquels cependant n'ont pas été empêchés pour cela de jouir des revenus des dites Terres.

Après cet exposé le soussigné a l'honneur d'informar Son Excellence Monsieur le Maréchal de la Diète, qu'il sera passer à Sa Cour la Note, qui lui a été adressée, & qu'il espere surtout comme cette affaire est déjà à la veille de finir à l'amiable, de réussir incessamment en saveur de la réquisition, qui lui a été faite, & qui fournira à Sa Cour une nouvelle occasion, de montrer le désir, qu'elle a d'entretenir avec la Pologne la bonne harmonie, qui ne seroit guères interrompue, si les États Assemblés de la Diète vouloient récommander aux Jugemens de Pologne, d'adopter toujours des principes de justice envers les Sujets de Sa Majesté le Roi de Prusse, qui sont dans le cas d'avoir des Procès & d'exécuter en cela les Traités subsistants entre les deux États.

Varsovie ce 5. Novembre 1786.

De Buchholtz.

rażnych warunków traktatu, a razem dla zagrozenia ieszcze przykrzeyszym skutkom z naruszenia onych wyniknąć mogącym, przeciwko zwyczajnym prawidłom postępowania swego, osądził nieodbicie potrzebnym z swey strony wziąć się do dobr Jmć Pana Kossowskiego podskarbiego nadwornego Koronnego, y Jmć Pana referendarza Małachowskiego, tytułem kaucyi, nie zaś sekwestru, zakazując tylko sprzedaż tych dobr, ale zostawując im wolny intrat y dochodow użytek.

Po tym przełożeniu, niżey podpisany ma honor donieść J. W. Jmć Panu marszałkowi seymowemu, że przesła Dworowi swojemu notę, która mu oddana była, oraz spodziewa się, że gdy ten interes iest bliskim zakończenia przez ugode, wkrótce będzie mógł widzieć skutek tey rekwizycyi, a niieysza okoliczność Dworowi iego poda nową sposobność okazania chęci utrzymywania z Polską dobrej harmonii, która wealeby nie była przerywana, gdyby stany seymujące raczyły zalecić jurydykcyom Polskim trzymanie się prawideł sprawiedliwości w sprawach poddanych Najiaśnieyszego Króla Jmci Pruskiego, y dopełnianie w tym traktatów między obojga państwami zawartych.

w Warszawie dnia 5. Novembra 1786.

De Buchholtz.

Te noty y odpowiedzi na nie, są zgodne z oryginałami.

Stanisław Gadomski podkomorzy Sochaczewski, marszałek seymowy.

KONSTYTUCYE SEYMU

pod związkim

KONFEDERACYI

w WARSZAWIE AGITUIĄCEGO SIĘ

Od dnia 7. Października w roku 1788. do dnia 31. maja roku 1792.

I.

Actum in Curia Regia Varsaviensi die nona mensis Octobris, anno Domini millesimo septingentesimo octuagesimo octavo.

Ad officium & acta praesentia Castrensia Capitanealia Varsaviensia personaliter veniens Magnificus Joannes Paulus Łuszczewski Sacrae Regiae Majestatis & Confoederationis generalis atque Comitiorum ordinariorum generalium Regni Secretarius, eidem officio & actis ejus actum Confoederationis generalis utriusque gentis infrascriptum obtulit, & ad ingrossandum in acta praesentia porrexit, tenoris talis:

Akt konfederacyi generalney w seymuiących stanach obojga narodów.

My Rady duchowne i świeckie, i posłowie w obecności Najjaśniejszego Króla Jmci Pana Naszego Miłościwego z najwyższą aprobacją i przewodniczym podpisem najłaskawszej ręki Jego, zgromadzeni nie innym tchnący duchem, iako tylko gorącego żądania najdokładniejszego ubezpieczenia i ulepszenia Ojczyzny naszej, bie-

rzemy przed się iedyny sposób, tym celom wydolać mogący, to iest: Związek konfederacyi generalney, pod którym wszystkie obrady nasze mieć chcemy nierozzerwane przy zachowaniu nayświętobliwszym wszystkich praw, które nam ubezpieczają wiarę świętą naszą katolicką rzymską, całość krajów Rzeczypospolitey, rząd wolny republikantski, osobę dostoięństwo i wszystkie prawa i prerogatywy tronu Najjaśniejszego Króla Stanisława Augusta łaskawie nam panującego, iako i magistratur wszelkich w zwykłych powinnościach, i obrębach swoich i całość obywatelskich własności.

A że żaden z tych naydroższych zaszczytów narodowych nie będzie mógł być nazwany prawdziwie naszym, póki nie będą wszystkie zabezpieczone narodową siłą dostarczającą do usunięcia niebezpieczeństw, które o tylu postaciach grozić mogą oyczyźnie naszej; więc na ten obiekt przed wszystkiemi innemi chcemy nie uskąpić ofiary majątków naszych na powiększenie komputu wojsk Rzeczypospolitey, ile możność y sposobność nasza dobrze zważona nam pozwoli. Zachowujemy sobie w dalszym ciągu seymowym te ulepszenia wewnętrzne, których uznamy według sposobności potrzebę równo iako i obmyślenie wszelkich użyteczności Rzeczypospolitey, w prywatne interessa nie wdając się. Za marszałka konfederacyi Koronney iuż obranego marszałka

seymowego urodzonego Stanisława Małachowskiego referendarza Koronnego, posła województwa Sandomirskiego, postanawiamy, a z prowincyi Wielkiego Xięstwa Litewskiego żadanego od prowincyi Litewskiej urodzonego Xięcia Kazimierza Sapiechę generała artyleryi Litewskiej, posła województwa Brzeskiego Litewskiego, których w następującą rotę obowiązaliśmy. Ja N. N. przysięgam Panu Bogu Wszchemogącemu w Troycy Świętej Jedynemu, iż Najjaśniejszemu Królowi Stanisławowi Augustowi łaskawie nam panującemu, y generalney konfederacyi obójga narodów wiernym będę, w sprawowaniu urzędu funkcyi marszałka teyże konfederacyi to wszystko zachowam, co przepisy oneyże w sobie zamykają; w żadne konwencye sekretne, bądź z krajowemi, bądź z zagranicznymi osobami, bez wiadomości Króla i Narodu wchodzić nie będę, żadnym względem, datkiem, obietnicą, przyjaźnią, groźbą nie uwiode się; żadnych saneytów ani aktów prywatnych pod iakimkolwiek bądź nazwiskiem, ani assygnacyi pieniężnych nie wydam, ale tylko te materye w akta seymowe umieszczają będę, które od wszystkich stanów skonfederowanych *per pluralitatem* decydowane zostaną; w rachowaniu kresek i ogłoszeniu *pluralitatis* wiernie się zachowam, w któreyby materyi senator, minister, lub poseł żądał sekretnych wotów, tedy do tych sposobem w prawie przepisany na żądanie iednego po pierwszych iednych wotach głośnych zawsze przystąpię, i te równie wiernie i sprawiedliwie zliczać, i *pluralitatem* z nich ogłaszać przyrzekam. W iedney tylko materyi podatowania wotów sekretnych nie przyjmę, ale one głośno odbierając, *ex pluralitate* stanom seymuiącym doniosę, i aby wszelkie udziałania wiadome stanom i krajowi były, tak czynić pod nieważnością onych przyrzekam. Tak mi Boże dopomóż. = Do takowego więc świętobliwego i dla Rzeczypospolitey pożądanego dzieła, wszystkich, Najprzewielebniejszego, Przewielebnych, Jaśnie Wielmożnych i Wielmożnych senatorów i ministrów, tudzież Urodzonych posłów Ziemskich obójga narodów zachęcamy, i miłością ku y Oyczyźnie, oraz wiernym przywiązaniem do nas Króla obowiązujemy. W Warszawie dnia siódmego Października tysiąc siedemset osiemdziesiąt osmego.

STANISŁAW AUGUST KRÓL.

Michał Xże Poniatowski prymas Korony Polskiej i W. X. Lit. Antoni Okęcki biskup Poznań. Ignacy Xże Massalski biskup Wileński. Krzysztof Hil; Szembek biskup Płock. Felix Turski biskup Łucki. Stefan Xże Gedroyć bisk. Zmudz. Kasper Kolumna. Cieciszowski biskup Kiiow; i Czerniech. Józef

Korwin Kossakowski bis. Infl. Xże Jabłonowski kasztelan Krakowski. Michał Walewski wojewoda Sieradzki. Michał Mniszech mar. W. K. Władysław Gurowski Mar. W. Litt. Michał Ogiński H. W. L. Małachowski kanc. Wielki Koronny. Alexander Xże Sapieha kanc. W. W. X. Lit. Maciej Poray Garnysz bisk. Chełm. podkan. Kor. Joachim Chreptowicz podkan. W. X. Lit. A. Ł. Xże. Poniński P. W. K. S. X. Poniatowski P. W. Lit. Kazimierz Raczyński M. N. K. Ignacy Potocki M. N. W. X. L. Stanisław Gadomski wojewoda Łęczycki. Antoni Giełgud starosta Gliny Xtwa Zmudzkiego. Kaetan Hryniewicki wojewoda Lubelski. Jozef Niesiolowski wojewoda Nowogrodzki. Michał Korwin Kossakowski wojewoda Witeb. Lud; Tyszkiewicz H. P. Litt. R. z Głogowy Kossowski P. N. K. Antoni Dziekoński P. N. W. X. L.

Antoni Nałęcz Małachowski wojewoda generalny Xięstwa Mazowieckiego. Bazyl z Walsk Ładzie Walicki wojewoda generalny ziem Rawskich. Jan Zyberk wojewoda Brzeski Litt. Ant. Felix z Grodkowa Łódź wda Pomorski. Ludwik Wilga wojewoda Generalu Czerniechow. Piotr Ozarowski kasztelan Woynicki. Franciszek Salezy Miaskowski kasztelan Gnieźniń. Paweł Poray Biernaćki kasztelan Sieradzki. Tadeusz z Lipigo Lipski kasztelan Łęczycki. Sław hrabia Tyszkiewicz kasztelan Xtwa Zmudzkiego. Piotr Sumiński kasztelan Brzeski Kujawski. Franciszek Młocki kasztelan Wołyń. Jz. Sielicki kasztelan Połocki. Jozef Joachim Komorowski kasztelan Bełzki. Adam Felkerzamb kasztelan Witebski. Tomasz Ostrowski kasztelan Czarski. Tomasz Alexandrowicz kasztelan Podlaski. Jozef Szczytt kasztelan Brzeski Litt. Jozef Chrapowicki kasztelan Mścisławski. Walenty Gozimierski kasztelan Elbląski. Marcin Grocholski kasztelan Braclaw. Tomasz Pruszek kasztelan Gdański. Szymon Zubieli kasztelan Miński. Janusz Xiążę Swiatopełk Czetwertyński kasztelan Czerniechowski. Jozef z Posławic Ankwicz kasztelan Sandecki. Adam Skarbek Malczewski kasztelan Rogoziński. Jozef Sołtyk kasztelan Zawichostski. Józef Nałęcz Mosszczeński kasztelan Łędzki. Symeon Kazim: Szydłowski kasztelan Zarnowski. Ludwik Fundament Karśnicki kasztelan Wieluński. Franciszek Markowski kasztelan Sanocki. Woyciech Poletyło kasztelan Chełmski. Adam z Kwilcza Kwilecki kasztelan Przemęcki. Antoni Sieroszewski kasztelan Krzywiński. Stefan Dembowski kasztelan Czechowski. Wacław Wyssogota Zakrzewski kasztelan Nakielski. Jozef Gliszczyński kasztelan Biechowski. Kazimierz Bogatko kasztelan Kruświcki. Michał Grodzicki kasztelan Oświecimski. Makary Gorzeński kasztelan

Kamiński. Adam Męciński kasztelan Spicimirski. Antoni Kossowski kasztelan Inowłodzki. Michał Krzyżanowski kasztelan Santocki. Maciej z Piętek Sobolewski kasztelan Warszawski. Antoni Lasocki kasztelen Gostyński. Chryzanty hrabia z Mińska Opacki kasztelan Wizki. Xawery Zboński kasztelan Raciążki. Kajetan Mlicki kasztelan Sierpski. Ignacy Zieliński kasztelan Wyszogrodzki. Ludwik Marian Zieliński kasztelan Rypiński. Franciszek Prażmowski kasztelan Zakroczymski. Józef Oborski kasztelan Ciechanowski. Adam Ryszczewski kasztelan Lubaczewski. Teofil Woyciech Załuski kaszt.: Buski. Stanisław Nałęcz Małachowski referendarz W. Koronny a marszałek Koronnych skonfederowanych prowincyi i seymowy. Kazimierz Xiążę Sapieha generał artylerji Litewskiej, poseł Brzeski Litt: marszałek konfederacyi W. Xtwa Litt.

Woiewodztwo Krakowskie.

Antoni Michałowski poseł wdzstwa Krakow. Józef z Wielogłów Wielogłowski poseł wdzstwa Krak. Józef Małachowski poseł wdzstwa Krakowskiego. Jerzy Ożarowski poseł wdzstwa Krakow. Marcin Słaski poseł wdzstwa Krakow. Alexander Remiszowski poseł wdzstwa Krakow. Kasper Walewski poseł wdzstwa Krakow. Jan z Zakliczyna Jordan poseł wdzstwa Krakow.

Woiewodztwo Poznańskie.

Franciszek Antoni na Kwilczu Kwilecki stta sądowy. Deputowany do konstytucyi. Augustyn Nałęcz Gorzeński chorąży i poseł Poznański. Ignacy Wyssogota Zakrzewski stolnik i poseł wdzstwa Poznańskiego. Adam Nałęcz Moszczeński chorąży Winn. poseł wdzstwa Poznańskiego. Deputowany do konstytucyi. Jan Potocki poseł wdzstwa Poznańskiego.

Ziemia Wschowska.

Jan z Lipiego Lipski G. M. Xawery Działyński.

Woiewodztwo Wileńskie.

Fran: Seybut Romanowicz przydujący sędzia ziemski i poseł wdzstwa Wileń. Gaspar na Woronney Ożyż sędzia Grod. Kon-szy. i poseł wdzstwa Wilen.

Powiat Oszmiański.

Michał Poklewski Koziełł starosta Dzie-sieński poseł Oszm. Józef Kociełł pułkownik W. X. L. poseł Oszm.

Powiat Lidzki.

Bndkt Tdsz Kamiński pisarz ziem. i poseł pttu Lidz. Woyciech Narbutt szambelan J. K. Mci poseł pttu. Lidz.

Powiat Wiłkomirski.

Ignacy Morykoni starosta Grodowy i poseł

pttu Wiłkomirskiego. Tadeusz Kościółowski stta Czotyński i poseł pttu Wiłkomirskiego.

Powiat Brasławski.

Tomasz z Skrzetuszewa Wawrzecki podkomorzy pttu Kowieńskiego, poseł Brasławski. Stanisław Mirski Szambell: i poseł z pttu Brasł.

Woiewodztwo Sandomirskie.

Jan Nepomucen Małachowski starosta Opoczyński poseł wdzstwa Sand. Michał z Białaczowa Odrowąż Strasz podędek Ziemi Radomski poseł wdzstwa Sandom. Antoni Karski łowczy i poseł woiewodztwa Sandomirskiego. Antoni na Mikułowicach Drzewica Mikułowski pisarz ziemski Radomski poseł woiewodztwa Sandomirskiego. Michał Korwin Kochanowski poseł woiewodztwa Sandomirskiego. Kazimierz Albin Saryusz na Skorkowicach Skorkowski poseł woiewodztwa Sandomirskiego.

Woiewodztwo Kaliskie.

Felicjan Wierzchlejski podędek i poseł wdzstwa Kalisk. Paweł Drogosław Skorzewski podstoli Poznański poseł woiewodztwa Kaliskiego. Józef Zabłódzki cześnik Poznań: i wdzstwa Kaliskiego poseł, Jan Suchorzewski woyski Wschowski poseł woiewodztwa Kaliskiego, z salwą, iż jeźliby, czego się nie spodziewam, miała być pluralitas negująca podatki w głośnych kreskach, iż w tenczas żądać będę sekretnych kreszek końcem koniecznego powiększenia woyska. Franciszek Xawery Mikorski pisarz ziemski poseł woiewodztwa Kaliskiego. Piotr Radoliński szambelan Jego Krole: Mci poseł woiewodztwa Kaliskiego. Maxymian Zielonacki poseł woiewodztwa Kaliskiego. Piotr Sekolnicki szambelan J. K. Mci poseł wdzstwa Kaliskiego.

Woiewodztwo Gnieźnieńskie.

Józef Radziwiński sędzia ziemski Gnieźnieński poseł tegoż woiewodztwa. Antoni z Skotow i z Roznowa Nowina Roznoski pisarz ziem. i poseł woiewodztwa Gnieźnieńskiego. Piotr Krzyżanowski woyski i poseł woiewodzt: Gnieź. Antoni Madaliński pułkó: K. B. M. poseł woiew: Gnieź.

Woiewodztwo Trocki.

Michał Zaleski woyski W. X. Lit: poseł wttwa Trockiego. Michał Brzostowski starosta Miński poseł wdzstwa Trockiego.

Powiat Grodzieński.

Kazimierz Wolmer marszałek i poseł Grodzieński. Alexander Michał Eysymontt woyski podstar: i poseł Gr.

Powiat Kowieński.

Ignacy Zabieło marszałek i poseł pttu Kowieńskiego. Antoni Korwin Kosakowski chorąży i poseł powiatu Kowień.

Powiat Upitski.

Józef Wereszczyński starosta i poseł pttu Upit. Benedykt Karpp chorąży i poseł Upitt.

Woiewodztwo Sieradzkie.

Fel: Wład: Pomian Łubieński star: Nak; poseł Sieradzki. Andrzej Zaręba Cielecki chorąży Szadkowski poseł Sieradzki. Ignacy Tymowski stolnik i poseł Sieradzki. Stefan Juliusz Kolumna Walewski podędek i poseł Sieradzki.

Ziemia Wieluńska.

Woyciech Mączyński S. J. K. M. Ignacy Szembek E. O. poseł Wieluński.

Woiewodztwo Łęczyckie.

Franciszek Jerzmanowski chorąży Inowł. poseł Łęczycki. Jan Nepom: Gaiewski podęd: i poseł W. Łęczye. F. Mączyński cześnik i poseł Łęczycki. Cypryan Nkwaski szambelan J. K. M. poseł Łęczycki.

Xięstwo Zmudzkie.

Jz Zabieło łowczy Wki Littski poseł z Xięstwa Zmudzkiego, deputowany do konstytucyi z Xięstwa Litt. Stanisław August Górski pisarz skarbowy W. X. Litt. poseł Xa. Zo. Ignacy Gielgud poseł Zmudzki. Jerzy Tyszkiewicz poseł Zmudzki. Ignacy Przewozowski sędzia Grodzki poseł Xtwa Zo. Józef Plater poseł X. Zmudzkiego.

Woiewodztwo Brzeskie Kujawskie.

Stanisław Dąbski podkomorzy i poseł woiew: Brzes: Kujaw. Ignacy Zakrzewski starosta Radzieiowski poseł z wtwa Kujawskiego.

Woiewodztwo Kijowskie.

T. Łukasz Rybiński podkomorzy Woi: Kijowski: poseł z tego woiewodztwa. Józef Bierzynski podkomorzy Zytom: poseł Kijowski. Michał Pawsza sędzia zie: Owr: poseł Kijow. Mikołaj Zaleski pódk: ziem: Owr: poseł wwa Kijów. Kajetan Suszczański Proskura poseł z wttwa Kij. Antoni Trypolski sędzia Gr. Owr: poseł Kijowski.

Woiewodztwo Inowrocławskie.

Serafin Rafał Sokołowski stta Niesz: poseł Inowr. Decyderyusz Leszczyński poseł z wttwa Inowrocław.

Ziemia Dobrzyńska.

Jan Nepomucen Zboinski stta Mzański poseł ziemi Dobrzyńskiej. Antoni Nałęcz podstoli Rypiński poseł Dobrzyński.

Woiewodztwo Ruskie.

August Kicki stta Krasnostawski. W. W.

z Suchodol Suchodolski z Salwą nie mięszania się w wojnę dzisiejszą z Turkiem.

Woiewodztwo Wołyńskie.

Józef Xiążę Czartoryski S. L. poseł i deputowany do konstytucyi. Stanisław Xiążę Jabłonowski poseł Wołyński. Woy: Aug: Świętosławski stolnik powiatu i pisarz grodu Krzemień. poseł Wołyński. Benedykt Hulewicz P. Z. Wł. towa: kawa: nar: poseł Wołyński. Waleryan Strzemień z Stroynowa Stroynowski podkomorzy Buski poseł Wołyński. Krzysztof Dunin, Karwicki poseł Wołyński.

Woiewodztwo Podolskie.

Kazimierz Rzewuski pisarz polny Kor. poseł wtwa Podolskiego Józef Woyciech Mierzewski strażnik polny Kor. poseł wt. Podolskiego. Ignacy z Sielca Witosławski oboźny pol. Kor. poseł Podol. Jerzy Potocki poseł woiewodztwa Podolskiego. Jan Krasinski poseł woiewodztwa Podolskiego. Onufry z Morska Morski poseł woiewodztwa Podolskiego.

Woiewodztwo Smoleńskie.

A. Suchodolski S. W. X. L. poseł Smoleń: deputat do kons. Dom: Eydziatowicz chor: i poseł Smoleński.

Powiat Starodubowski.

Antoni Chrapowicki stta Starod: poseł Starod. Michał Radziszewski chorąży i poseł pttu Starod.

Woiewodztwo Lubelskie.

Adam na Klewaniu i Zukowie Xiążę Czartoryski Gł. ziem Podol. poseł Lubelski. Stanisław Potocki poseł Lubelski dep. do kons. Sebastian Dłuski stta Łukowski poseł Lubelski. Ignacy Wybranowski stolnik i poseł woiew: Lubel. z salwą nie mięszania się w wojnę Turecką. Eustachi Xiążę Sanguszko poseł Lubelski. Felix Imosza Rościszewski poseł wtwa Lubel.

Woiewodztwo Połockie.

Aloizy Sulistrowski prz. W. X. L. poseł wetwa Połockiego. Antoni Sielicki kasztelanie Połocki i poseł Poł.

Woiewodztwo Nowogrodzkie.

Michał Bernowicz sędzia ziem. i poseł wa Nowogr. Stefan Weraszczaka stta Sitkow. poseł z wdzstwa Nowogr.

Powiat Słonimski.

Stanisław Sołtan chorąży W. W. X. Litt. starosta i poseł Słonimski. Kazim. Jan Gławicz Przeclawski Grodzki pttu Słonimskiego pisarz i poseł.

Powiat Wołkowyski.

Paweł z Konopnice Grabowski starosta poseł Wołkowyski. N. Bułharyn pisarz ziemski i poseł pttu Woł.

Województwo Płockie.

Bartłomiej Mazowiecki sędzia ziem. Zawskrzyński poseł województwa Płockiego. Jan Junosza Rościszewski podczaszy Raciążki poseł wództwa Pło. Józef Bońkowski cześnik ziemi Zawkrzyń: poseł wództwa Płockiego. Antoni Zieliński szambelan J. K. Mci poseł wództwa Płockiego.

Powiat Orszański.

Ludwik Gutakowski starosta Kapinowski poseł pttu Orszań. Wincenty Ilcicki Jozofowicz starosta Merecki poseł pttu Orszańskiego.

Xięstwo Mazowieckie.

Ziemia Czerska.

Andrzej z Rostworowa Rostworowski sędzia ziemski i poseł teyże ziemi Czerskiej. Jan Szymanowski poseł ziemi Czer

Ziemia Warszawska.

Arnold z Drozdowa Byszewski podkomorzy Koronny poseł ziemi Warszawskiej gnał. Walenty Faustyn z Piętek Sobolewski starosta i poseł ziemi Warszawskiej.

Ziemia Wizka.

Franciszek Wilczewski starosta i poseł ziemi Wizkiej. Marcin Ledochowski starosta Bronowski poseł ziemi Wizkiej.

Ziemia Wyszogrodzka.

Floryan Gozdawa z Małeywsi Małowieyski sędzia ziem. i poseł. Stanisław Mokronowski poseł ziemi Wyszogrodzkiej.

Ziemia Zakroczyńska.

Kazimierz Łempicki stolnik i poseł ziemi Zakr. Jan Zieliński poseł ziemi Zakroczymskiej.

Ziemia Ciechanowska.

Jan Nosarzewski sędzia ziemski i poseł Ciechanowski. Józef Wołłowicz stolnik i poseł zi. Ciechanowskiej.

Ziemia Łomżyńska.

Floryan Junosza Drownowski podczaszy sędzia Grodz: i poseł ziem. Łom Jan Wądołkowski vice-starosta Grodzki Ostrolęcki poseł ziemi Łomżyń.

Ziemia Rożańska.

M. Glinka chorąży i poseł ziemi Rożańskiej. Fabian Cholewski sędzia ziemski Soch: poseł Rożański.

Ziemia Liwska.

Onufry Oborski poseł Liwski. Pius Rogala Kiciński szeff gabinetu J. K. Mci poseł Liwski.

Ziemia Nurska

Antoni Gozdawa Godlewski sędzia ziemski i poseł ziemi Nurskiej. Alexander Zieliński podstoli i poseł ziemi Nurskiej.

Województwo Podlaskie.

Ziemia Drobińska.

Wiktoryn Kuczyński chorąży i poseł Ż. Drochickiej województwa Podlaskiego. Jan Krasnodębski łowczy Podlaski poseł ziemi Drochickiej.

Ziemia Mielnicka.

Ignacy Szymon Kuczyński stolnik i poseł ziemi Mielnickiej. Kazimierz z Wielkiej Rudy Wężyk podstoli Wiślicki poseł z ziemi Mielnickiej.

Ziemia Bielska.

Józef Ossoliński starosta Sandomirski poseł ziemi Bielskiej. Franciszek Piotr Potocki poseł ziemi Bielskiej nie uwłaczając w niczym samowładności seymujących stanów.

Województwo Rawskie.

Ziemia Rawska.

Michał Pikarski stolnik i poseł z województwa Rawskiego. Józef Leszczyński cześnik i poseł Rawski.

Ziemia Sochaczewska.

Franciszek Szymanowski regent Koronny poseł ziemi Soch. Roch Lasocki podkomorzy i poseł Sochaczewski.

Ziemia Gostyńska.

Józef Mikorski podkomorzy i poseł Gostyński. Dyonizy Łączyński poseł Gostyński.

Województwo Brzeskie Litewskie.

Tadeusz Matuszewicz poseł z wództwa Brzeskiego Lit.

Powiat Piński.

Paweł Szyrma podstoli pisarz Grodzki poseł Piński. Mateusz Topory Butrymowicz podstarosta miecznik i poseł pttu Pińskiego.

Województwo Braclawskie.

Moszyński sekretarz W. W. X. Litt. poseł wództwa Braclawskiego. Stanisław Szcz: Potocki generał artylleryi poseł W. Bracl. Fr: z Grabowa Grocholski M. K. P. W. B. A. J. Np. X. S. Czetwertyński chor. Bracl. i poseł Bracl. Ignacy Myszkowski Choleński S. Kol. poseł Braclawski. Seweryn Potocki poseł Braclawski.

Województwo Minskie.

Piotr Pawlikowski skar. i poseł wa Mingo. Józef Wołodkowicz star. Haien. poseł wa. Mino.

Powiat Mozyrski.

Jan Oskierka strażnik Polny W. X. Lit. Konstanty Ludwik Jeleński podkomorzy i poseł pttu Moz.

Powiat Rzeszycki.

Tadeusz Downarowicz chorąży i poseł pttu Rzeszyckiego. Mikołaj Morawski pisarz wojskowy W. X. Lit. poseł powiatu Rzeszyckiego.

Xięstwo Inflantskie. = z Korony.

Piotr Potocki starosta Babimoski poseł Inflantski. Józef Borch poseł Inflantski.

Z Litwy.

Michał Zabięto generał major poseł Inflantski z W. X. Lit. Julian Ursyn Niemcewicz poseł Inflantski z W. X. Lit.

Z Infant.

Józef Weyssenhoff kapitan W. Litt. poseł Inflantski. Stanisław Kublicki. R. W. X. L. poseł Infl.

Województwo Czarniechowskie.

Michał Czacki podczaszy Koronny poseł Czarniechowski. Kai: Miączyński generał inspek: poseł z woi. Czer. Kaietan Kurdwanowski generał mai. poseł Czarnie. Stanisław Krasicki poseł Czarniechowski.

Stanisław Natęcz Małachowski referendarz Wielki Koronny marszałek seymowy i prowincyi Koronnych skonfed.

Kazimierz Xiążę Sapieha generał artylleryi Litewskiej marszałek konfederacji Wo Xtwa Littgo.

Ignacy Xże Massalski biskup Wileński deputat do konstytucyi z senatu. Antoni Xże Jabłonowski kasztelan Krakowski, deputat z senatu z Małey Polski. Bazyl: z Walisk Ładzic Walicki wda generał ziem Rawskich deputowany do konstytucyi z prowincyi Wielkopolskiej manu propria. Antoni Giełgud starosta generalny Xięstwa Zmudzkiego deputowany do konstytucyi z senatu z prowincyi Wo Xstwa Litt. manu propria. Józef Xiążę Czartoryski. S. L. starosta Łucki deputowany do konstytucyi. Stanisław Potocki dep: do konstytucyi. Franciszek Antoni na Kwilczu Kwilecki starosta sądowy Wschowski poseł z województwa Poznań. deputat do konstytucyi manu propria. Adam Natęcz Moszczeński cho. Win. poseł z wtda Poznańskiego deputowany z prowincyi Wielkopolskiej do konstytucyi manu propria. Józef Zabięto łowczy Wki Littski poseł z Xięstwa Zmudzkiego deputowany do konstytucyi z prowincyi Wgo Xtwa Littgo. Antoni Suchodolski S. W. X. L. poseł z wa Smoleńskiego deputowany do konstytucyi z Wgo X. Litigo. Jan Paweł Łuszczewski sekretarz J. K. Mci seymowy i skonfederowanych prowincyi Koronnych manu propria. Jan

Ancuta sekretarz seymowy i konfederacji W. X. L.

Post cujus quidem actus Confoederationis generalis in acta praesentia ingrossationem originale ejusdem idem offerens, rursus ad se, praevia Officii sui quietatione, recepit.

Jan Paweł Łuszczewski sekretarz J. K. Mci seymowy i skonfederowanych prowincyi Koronnych.

II.

Actum etc. die decima octava mensis Octobris A. D. 1788-vo.

Oblata. Mficus Joannes Paulus Łuszczewski S. R. Mtis Comitiorum ordinariorum generalium & Confoederationis generalis Regni Secretarius eidem officio et actis ejus constitutionem infrascriptam obtulit, ad ingrossandumque in acta praesentia porrexit, tenoris talis:

Nakaz przysięgi.

My Król, y stany skonfederowane Rzeczypospolitey, gdy ciągle rząd wojska swojej wymaga exystencyi, a ten zawsze naywyższej znowu zwierzchności winien wiary i posłuszeństwa zachowanie, nakazujemy, aby schodzący departament wojskowy, przed Nami Królem i stanami skonfederowanymi nieodwłoczną teyże wiary i posłuszeństwa wykonał przysięgę, a to na takową rotę: „My NN. przysięgamy, że Tobie Stanisławowi Augustowi Królowi Polskiemu, Wielkiemu Xiążęciu Litewskiemu, Panu Naszemu Miłościwemu, i konfederacyi generalney „oboyga Narodów wierni i posłuszni będziemy, i że od nikogo, oprócz od J. K. Mci „i konfederacyi generalney, rozkazów, ordynansów nie przyjmujemy, i we wszystkim „wiarę, i posłuszeństwo J. K. Mci i skonfederowanym oboyga narodów stanom zachowamy. Rapporta Królowi Jegomości, „i marszałkom konfederacyi oboyga narodów „oddawać będziemy; tak mi Panie Boże dopomóż“. To zaś wykonanie przysięgi departamentu poprawom i odmianom, w czym się potrzeba onych okaże, przeszkadzać i tamować nie będzie.

Stanisław Natęcz Małachowski ref. W. Koron. marszałek seymowy y konfederacki prow. Kor.

Ignacy Xiążę Massalski biskup Wileński. Antoni Xże Jabłonowski kasztelan Krakowski deputat z Małey Polski z senatu. Bazyl: Walicki wda gener. ziem Rawskich deputowany do konstytucyi Wielkop. Antoni Giełgud starosta glny Xstwa Zmudz-

kiego deputowany do konstytucji z senatu z prowincji Wo Xstwa Litt. m. p.

Kazimierz Xiążę Sapieha generał artt. Litt. marszałek konfederacji Wo Xa Litt. m. p. Józef Xiże Czartoryski S. L. poseł Wołyński deputowany do konstytucji.

Stanisław Potocki poseł Lubelski dep. do kon. z prow. Mało-Polskiej.

Franciszek Antoni na Kwilczu Kwilecki starosta sądowy Wschowski, poseł wództwa Pozn. deput. do konstyt. m. p.

Adam Nałęcz Moszczeński chor. Win. poseł Poznański deputowany do konstytucji z prow. Wielkop. m. p.

Jzef Zabięto łowczy Wki Litewski poseł z Xięstwa Zmudzkiego deputowany do konstytucji z prowincji Lteskiej.

Antoni Suchodolski S. W. Xa Litt. poseł z wa Smolen. deputowany do konstytucji.

Post cujus quidem constitutionis superioris praesertae in acta praesentia ingrossationem, originale ejusdem idem offerens, praevia officii sui quietatione rursus ad se recepit.

Jan Paweł Łuszczewski sekretarz J. K. Mci seymowy y konfederacji koronney m. p.

III.

Actum etc. die vigesima secunda mensis Octobris anno Domini 1788.

Oblata. (jak wyżej).

Materje wojskowe.

Chcąc aby kraje Rzeczypospolitey obojga Narodów siłą wewnętrzną w granicach swoich zabezpieczone były; tym iedynym celem, My Król za powszechną skonfederowanych stanów, obojga narodów zgodą, aktualną liczbę wojska sto tysięcy w Koronie, i w Wielkim Xięstwie Litewskim na terażniejszym postanawiamy sejmie.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej).

IV.

Actum etc. die sexta mensis Novembris A. D. 1788-vo.

Oblata. Ad officium etc. venientes Illustris Mficus Stanislaus Nałęcz Małachowski supremus Regni referendarius ordinum Regni Poloniae eques comitiorum ordinariorum generalium et confederationis generalis Regni, atque Illustrissimus Casimirus Princeps Sapieha generalis artilleriae et confederationis generalis M. D. Litt. mareschalei eidem officio et actis illius decisionem ac constitutionem

statuum infrascriptam obtulerunt et ad ingrossandum in acta praesentia porrezerunt tenoris talis:

Czyli ma bydz departament wojskowy z opisaniem jego władzy?

Affirmativè departament.

Wotów było sto dwadzieścia dwa.

Czyli ma bydz kommissya wojskowa z opisaniem jej władzy?

Negativè kommissya.

Wotów było sto czterdzieści.

(Podpisy jak poprzednio).

Post cujus decisionis ac constitutionis in acta praesentia ingrossationem originale ejusdem idem offerentes rursus ad se praevia officii sui quietatione receperunt.

Stanislaus Nałęcz Małachowski, supremus Regni Poloniae referend. comitiorum et confederationis Regni generalis mareschaleus.

Casimirus Princeps Sapieha generalis artilleriae magni duc. Litt. mareschaleus confederationis magni ducatus Lithuaniae.

V.

Actum etc. die undecima mensis Novembris A. D. 1788.

Oblata. Ad officium etc. veniens Mficus Joannes Paulus Łuszczewski (itd. jak wyżej).

Kommissya wojskowa.

Rząd wojska dotąd departamentowi wojskowemu powierzany, My Król, za zgodą Rzeczypospolitey stanów, odtąd przy kommissyi wojskowej zostawionym mieć chcemy, a to w poniższych opisach.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej).

VI.

Actum etc. (jak wyżej).

Oblata. (jak wyżej).

Prorogacya seymu.

Gdy dozierać nam przychodzi, że namnożone oyczynny naszej potrzeby, w przeciągu seymu sześćo niedzielnego prawem wyznaczonego czasu, zaskutecznienia swego odebrać nie mogą; przeto seym niniejszy pod węzłem terażniejszej konfederacji do dnia piętnastego miesiąca grudnia roku terażniejszego, z wolnym na czas dłuższy odroczeniem, i limitowaniem przedłużamy.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej).

VII.

Actum etc. die vigesima sexta mensis Novembris A. D. 1788.

Oblata. Ad officium etc. veniens Mficus Joannes Paulus Łuszczewski (itd. itd.)

1-mo. Kommissya wojskowa ma się zaw sze w trzecim biennium, według alternaty seymów i mieysca, w Wielkim Xięstwie Litewskim, do następnego pierwszego seymu agitować; składać się zaś będzie z osób ośm-nastu: z którey to liczby dwie części ma być cywilnych, trzecia wojskowych, to iest: hetmana i pięciu wojskowych lub cywilno-wojskowych w następujący sposób: z WW. hetmanów Wielkich i Polnych obojga narodów, z których każdy po iednemu w roku całym przez trzy miesiące, przy przyzowaniu kommissyi wojskowej zasiadać i przyzdywać w niey powinien będzie. A nay-przod W. hetman W. Koronny pierwsze od czasu zacząć się mającey terażniejszej kommissyi trzy miesiące, po nim W. hetman Polny Litewski drugie trzy miesiące, W. hetman Litewski Wielki trzecie trzy miesiące, W. hetman Polny Koronny ostatnie roku trzy miesiące w kommissyi przyzdywać będzie, i tak ten porządek prawem niniejszym przepisany w następnym latach, WW. hetmani Wielcy i Polni obojga narodów w zasiadaniu i przyzdywaniu kommissyi zachowywać będą pod utratą pensyi kwartalney. Ostrzegamy, iż WW. hetmani wszyscy, oprócz iednego tego, na którego kolej z prawa przypadać będzie zasiadania, przez trzy miesiące w kommissyi razem zasiadać nie będą mogli; ani też ten wojskiem kommanderować nie będzie mógł w tym czasie, kiedy kolej na niego przypadać będzie, chociażby na kadencyą trzechmiesięczną nie ziechał, podług ustawy niniejszej zasiadania i przyzdywania w kommissyi, aby wydawanie ordynansów samey kommissyi zostawione, w osobie jedney podpisywanie onych i wykonywanie nie zostawało: tudzież generałowie dywizjami, i w dywizjach kommanderujący, jako też i w służbie aktualney iakieykolwiek wojskowej będący, obrani, obowiązków swoich prócz kommissarskich, przez czas funkcyi swojej, pełnić nie będą mogli. Oprócz tedy hetmana przyzdywającego, też kommissya składać się ma z pięciu wojskowych aż do pułkownika *inclusivè*, a ci mają być szlachta rodowita i possessyonaci, łącząc w to i urzędników cywilno-wojskowych, z których trzech z Korony, dwóch z Litwy być może obranych, warując, aby między obranymi, dwoch nie było z iednego nazwiska, i domu kommissarzy; w czasie zaś trzy-miesięczney kadencyi

przypadającej na hetmana z tego imienia i domu, z którego iest obrany kommissarz, tenże kommissarz nie będzie mógł w kommissyi *cum voce decisiva* zasiadać; którzy to wojskowi i cywilno-wojskowi bez udzielney pensyi zasiadać powinni; tudzież z dwunastu kommissarzy cywilnych, z każdej prowincyi po czterech, to iest: trzech senatorów, a dziewięciu ze stanu rycerskiego, rangi wojskowej aktualney żadney, oprócz rotmistrzowskiej, w kawaleryi narodowej, służby nie czyniącey na sobie niemających, obierać się sposobem i przepisem, dla kommissyów skarbowych obojga narodów ustanowionym powinny, z tym ostrzeżeniem: iż elekcyja tych kommissarzy wojskowych w seymach następujących zaraz po złączeniu się izb naypierwey *pluralitate votorum* odprawiać się będzie powinna *per vota secreta*. Gdyby zaś rotmistrz kawaleryi narodowej aktualnie w służbie będący za kommissarza był obranym, ten więc obrany do rzędu kommissarzy pięciu z osób wojskowych lub cywilno-wojskowych wybranych należeć będzie. Zeby zaś w tey kommissyi wojskowej przez umieszczenie osób wojskowych służba i moc regulaminów ściśle zachowana była, z każdego korpusu artyleryi, i z każdej dywizyi wojska generałowie artyleryi, i generałowie dywizjami kommanderujący po iednemu sztabsofficyerze lub subalternie za ordynansem i wymienieniem kommissyi wojskowej przysyłać będą, którzy na sekret izby & *super veram informationem* przysięgę wykonawszy, zasiadać w kommissyi mają, gdy będą wezwani, *cum voce informativa* w zdarzeniach tychże dywizyów, dla uwiadomienia i reprezentowania potrzeb dywizjonalnych. Kommissarze i pisarze wojskowi na żadnych seymikach bywać nie będą mogli, ani też osoba podająca się za kandydata do kommissyi wojskowej, gdy obraną za kommissarza zostanie, *nullò titulò* od sprawowania funkcyi kommissarskiej recessować się nie będzie mogła.

Stanisław Nałęcz Małachowski itd. (Podpisy i zakończenia jak wyżej).

VIII.

Actum etc. die vigesima octava mensis Novembris A. D. 1788.

Oblata. (jak wyżej).

2-do. Wszystkie osoby składające kommissyą, wprzód nim mieysce swoje zasiędy, przytomnie przed Nami Królem i stanami Rzeczypospolitey przysięgę wypełnią, a nie-

przytomne elekcyi przed ufundowaną kommissyą wojskowa onę wykonaia w tę rotę: „Ja NN. przysięgam Panu Bogu Wszechmogącemu w Trócy świętej i edynemu: Iz Nayiaśnieyszemu Stanisławowi Augustowi Królowi Polskiemu: Wielkiemu Xiążęciu Litewskiemu, i Rzeczypospolitey, wierny będę; iako zasiadaiący w tey kommissy żadnego z obcami potencyami, ani ich ministrami znoszenia się mieć nie będę, a tym bardziey zagranicznych pensyi pod żadnym pretextem i nazwiskiem, przez czyiekolwiek ręce nie brałem, ani brać będę, woyska, mimo woli Rzeczypospolitey na żadne z sąsiadującemi zaczepki, ani prywatne potrzeby nie użyję, tymże woyskiem całości granic Rzeczypospolitey i bezpieczeństwa obywatelów przestrzegać będę, onego ku przeszkodzie, lub tamowaniu obrad publicznych nie wezmę, ani ordynować nie będę, na zatrzymanie, postrach, lub niebezpieczeństwo osób urzędowych nie zażyję, i zażyć nie dopuszczę, we wszystkim prawu i opisom teyże kommissy, woli Nayiaśnieyszego Pana wraz z Rzeczpospolitą seymującą złączoney szczególnie, a nie komużkolwiek innemu podległym i posłusznym będę, sekret izby zachowam, przy likwidacyi wszelkiej woyska, bez żadnego na kogożkolwiek względu, sprawiedliwości rachunków dozierać, i przysięgi dokładne, od kogo należeć będzie, odbierać będę, ordynansów na zemstę, lub czyie uciemiężenie nie podpiszę, owszem aby się prawu i wszystkim przez niego obowiązkom na kommissyą włożonym we wszystkim dość działo, przestrzegać mam, woysko w karności naysciślejszey, podług praw i artykułów wojskowych, trzymać będę, ordynansu na uwieszenie obywatela przed ostatecznym w sądach przekonaniem, wyiawszy *recens crimen*, podług praw każdej prowincyi *respectivè* służących, pod żadnym pretextem nie wydam, spraw wszelkich innych, oprócz władzy kommissy wydzielonych przywłaszczając sobie nie będę; w tych zaś, które do kommissy iurydykcyi przychodzą i należeć będą, podług prawa i sprawiedliwości, datku żadnego, ani obietnicy, ani pensyi od nikogo nie przyjmując, ani się żadnymi względami lub boiaźnią nie uwodząc, sentencye podług praw i artykułów wojskowych, i wszystkie zdania moje bez żadney od nikogo dependencyi, ku i edynemu dobru Rzeczypospolitey, a nie własney, lub czyiey prywatney, obracać będę; tak mi Panie Boże dopomóż i niewinna Męka Chrystusa Pana.“

3-tio. W tey kommissy wojskowej ieden z WW. hetmanów podług opisu w punkcie pierwszym, a w nieprzytomności hetmana,

primus ex ordine senator, w nieprzytomności tych, pierwszy z urzędu stanu rycerskiego, przydować ma.

4-to. Kommissya sessye swoje ordynaryjne, co dzień od godziny ósmey z rana poczynając, mieć powinna, podług ordynacyi przez teyże kommissyą ułożyc się maiącey, stosowney do niższego opisanias czasu kadencyom sądowym.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej).

IX.

Oblata. (jak wyżej).
Idem offerens . . . tenoris talis.

5-to. Karność, posłuszeństwo, musztra, ubiór oszczędny, a do podobieństwa stroiu Polskiego zbliżony, dla gemeynów, i unter-officerów, a zacząwszy od WW. hetmanów, generałów całego woyska i officerów aktualną służbą obowiązanych, nie wyłączając urzędników cywilno-wojskowych i rotmistrzów kawaleryi narodowej, w całym woysku, zupełnie Polski ninieyszego seymu ustawą nakazany, obozowanie, i ednym słowem: kommenda generalna woyska dependować będzie i edynie od tey kommissy wojskowej, która odtąd przed każdym seymem plan dislokacyi woyska i obozowania zrobić ma, stosując się do praw, woyska Koronne w Koronie, Litewskie w Litwie, lokować nakazujących, i stanom zgromadzonym do approbaty podać. Te lokacyi i obozowania, kommissya odmieniać nie będzie mogła, i choćby korpus który za ordynansem z leży swoiey na powinność iaką ruszył, po odbytey powinności na tey leżę wrócony bydz ma. Jeżeliby naglących nie było okoliczności, kommissya rapporta Nam Królowi co miesiąc podczas nie agitującego się seymu, a w czasie seymu stanom Rzeczypospolitey zgromadzonym ciągle we wszelkich czynnościach odsyłać ma. W zdarzonych zaś napadnieniach granic, lub wewnątrznie obywatelów bezpieczeństwo naruszających przypadkach, i w tym wszystkim, coby całości kraiu i obywatelów gromącym bydz widziała, iakie w tey mierze przedsięweźmie zaradzenia, i iakie do korpusów wyda ordynanse (których do przeyscia granic Rzeczypospolitey wydawać mocna nie będzie) iako nayrychley Nam Królowi i straży niżej prawem na tym seymie ustanowionej, donosić powinna; My zaś Król z dopiero wzmiankowaną strażą potrzebę seymu podług ustaw niżej opisanych udecydowawszy, natychmiast seym zwołamy; aby Rzeczpospolita zawsze w trzech stanach na seym zgro-

madzona, a w czasie bezkrólewia w dwóch stanach o potrzebach swoich zaradzała.

6-to. Ordynanse, rezolucye na rapporta, i wszelkie rozrządzenia w komplecie zawsze naymniey ieden cywilny wojskowych składających kommissyą przewyższać ma, a prócz tego zawsze dwóch naymniey cywilnych kommissarzy dla przypadku choroby, znaydować się w mieyscu kommissy powinno, którzy wraz z kompletem zasiadać zawsze mogą, kommissya *pluralitate votorum* przez kreski głośnie decydować ma, i takowe przez przyduiącego podpisane będą; a w przypadku *paritatis votorum* dodaniem kreski iedney przyduiący rezolwować *paritate* będzie z wolnym dla każdego zapisaniem zdania swego rozpisowego w protokule, czyli sentencyonarzu, który od iednego z kommissarzów, zwyczajem kommissy skarbowey Koronney, trzymanym bydz ma.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej).

X.

Actum etc. die vigesima nona mensis Novembris A. D. 1788.

Oblata. (jak wyżej).

7-mo. Co się tyczy sądów, kommissya wojskowa rozsądzać będzie *formá judicariá* sprawy między wojskowemi wszystkimi, bez excepcyi w materyach wpływających z służby; do sądenias zaś spraw *ex appellatione* przychodzących, między cywilnym i wojskowym w pokrzywdzeniach od wojskowego cywilnemu zdarzonych, kommissya przez ordynacyą trzy dni w każdym tygodniu wyznaczyc, sprawy zaś Koronne w Koronnym, Litewskie w Litewskim osobnym regestrze zapisane, tak sądzić będzie, iż po każdych dwóch sprawach koronnych odsądzonych, trzecią z regestru Litewskiego sądzić będzie; jeżeliby zaś w którym regestrze spraw zabrakło, to kontynuacyi drugiego przeszkadzać nie będzie, do których spraw pozwy czterema tygodniami wydawane, i u sztabu kładzione bydz maia; a kommissya żadnych spraw cywilnych, *etiam ex vi inscripti fori*, oraz do innych sądów z opisu praw im należących, przywłaszczając sobie nie ma. *In reliquo*, co do sądenias ściągac się, kommissya wojskowa przy dawnych ordynacyach i sprawach zostawiac się, w tym wszystkim, co się artykułom ninieyszego prawa nie sprzeciwia.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej).

XI.

Actum etc. die prima mensis Decembris A. D. 1788.

Oblata. (jak wyżej).

8-vo. Co się zaś tyczy pomocy wojskowej, tey chcąc łatwieysze obywatelom prowincyi Koronnych przyspieszyć pozyskanie; więc podnosząc prawo tysiąc, siedemset, ośmdziesiąt, czwartego roku Grodzińskiego seymu, szczególnie tylko co do punktu żądanej teyże pomocy wojskowej, i wydawanej dotąd; stanowimyc odtąd: izby każdy obywatel dekret *Executionis*, podług prawa wyżey wyrażonego tysiąc, siedemset, ośmdziesiąt, czwartego roku, w któreykolwiek sądowej jurydykcyi pozyskany maiać, w których odtąd jurydykcye sądowe dokładać maiać następane słowa: *Z użyciem nawet pomocy wojskowej, i nie zajmując dóbr poprzedniczo zatradowanych*, w przypadku odbicia, i nie dopuszczania tradycyi za poprzedzającym przez officyalistę exekwującego, (którcy podług dawnych praw w swoim województwie, ziemi, lub powiecie koniecznie *sub incapacitate exequendi Officii* bydz powinni possessyonaci) podług tegoż prawa Grodzińskiego z zaskarżeniem o pomoc wojskową do naybliższego generała lieutenanta, lub generała majora dywizyą kommenderujących, albo do kommissy wojskowej udać się ma; który to generał kommenderujący, lub generał major, albo kommissya wojskowa maiać sobie okazany dekret *Executionis cum adhibita copia Militari supersessyą*, i zażalenie grodowe officyalisty exekwującego, oraz list od niego rekwirujący o pomoc wojskową, nie wdaiąc się w poznanie dekretu *Executionis*, podług obmowy tegoż prawa Grodzińskiego, natychmiast pomoc wojskową w liczbie dwóch gemeynów i unter-officyera, dodać powinien; i generałowie leutnanci, oraz generałowie majorowie kommenderujący przysiędz obowiązani będą, iako pomoc wojskową za dekretami *Executionis* za poprzedzającą supersessyą przez officyalistę uczynioną, oraz listem rekwirującym o pomoc wojskową, temuż rekwirującemu officyalistcie wraz z stroną nieodwłocznie dawać będą; gdyby zaś generał lieutenant, lub generał major, za dekretem *Executionis* pomocy wojskowej podług powyższego przepisu, rekwirującej stronie niedodał: zapozwany do kommissy wojskowej, tysiącem grzywien na rzecz żądającego pomocy wojskowej, skarany bydz ma, a strona teyże pomocy wojskowej od kommissy wojskowej żądać powinna. Gdyby zaś kommissya wojskowa za dekretem *Executionis* miała

odmówić pomoc wojskową, pokrzywdzony taką rezolucją, mocen będzie o niedopełnienie prawa, kommissją wojskową na sądy seymowe zapoznać. Gdyby zaś kto po dopuszczonej dobrowolnie, lub za pomocą wojskową nastąpionej tradycyi, bezprawnie z dóbr zatradowanych wypędzonym został, również za rekwizycją listowną officyalisty tradycją sporządzającego, lub innego dekretem *Executionis* wyznaczonego, za poprzedzającym manifestem w grodzie, lub ziemstwie własnego powiatu uczynić mianym, pomoc silniejsza wojskowa sposobem powyższym rekwirowana, dodana być powinna; której dodawanie nie od kogo innego, iak tylko szczególnie od kommissyi wojskowej, i od generałów kommanderujących żądane być ma. Generałowie zaś kommanderujący, ani kommissya wojskowa za dodanie pomocy wojskowej, za okazaniem im dekretu *Executionis* supersessyi, i listu officyalisty do żadnego sądu pociągani, ani odpowiadać nie powinni *sub nullitate processus & iudicati* kommissya, ani żadna komenda wojskowa *quocunque titulo* z processow konsystorskich, dyssydentskich, lub synodalnych, i seniorow, lub w innym sądzie otrzymanych, ze źródeła materyi religii, i składek pieniężnych wymaganych, lub narzucanych wypływających, iako nigdy im nie pozwolonych, pomocy wojskowej nie da dyssydencom pod żadnym pretextem: dla tego wszelkie ich komplany w takich okolicznościach wymuszone i dekreta przemocnie wystarane, jeżeliby iakie znadowały się, choć przez iednego zaskarżone będą, przez sąd przywoity zniesione być mają. Jeżeliby także strona bez processu, lub przed wyściem czasu terminowi zamierzzonego, dekret w trybunale *Executionis* zyskała, a zaś sądy ziemskie, lub urzędy Grodzkie, takowy nieprawny wydały wyrok, tedy za wystarany w trybunale dekret, strona, a zaś za wydany w ziemstwie, lub grodzie, sąd ziemski, bądź urząd grodzki, w trybunale z rejestru *Paenarium* tysiącem grzywien i siedzeniem przez tygodni cztery wierzy, iako *pro male gesto Officio*, karani być mają; a strona skarżąca się, i nie dowodząca, równej karze z tegoż rejestru podlegać nie stanowimy, aby kommissya wojskowa, lub generałowie kommanderujący, za rekwizycjami sądow, czyli zaiazdow sądowych, prawo tysiąc, siedmset, ośmdziesiąt, czwartego roku dopełniali, z dodaniem tylekroć razy, ile potrzeba będzie, silniejszej pomocy wojskowej bez żadney referencyi. W wydawać zaś mianych ordynansach, ma być potrzeba pomocy wojskowej wyszczególniona. Żołnierze zaś na pomoc dodani, za swoy żołąd żyć powinni, i nie wymagać żadney nadgrody: pod piechotnego

zaś żołnierza na pomoc przydanego, strona zyskująca też pomoc, podwodę obowiązana będzie dodać.

Co się zaś ściąga do prowincyi, Litewskiej względem pomocy wojskowej, tak stanowimy: strona czy to oczywisty *Ultimae instantiae*, czy niestanny *Ultimae convictionis* zyskująca dekret od sądu, z którego dekret wychodzi, weźmie osobne zaświadczenie, razem przy dekreście, iako za tym dekretem pomocy wojskowej prawnie żąda; którego zaświadczenia, że dekreta przed ogłoszeniem terażniejszego prawa zapadłe nie mają: przeto one za wniesieniem od strony o to, u każdego sądu dekret wydającego, odnowione nie będą. Z takim zaświadczeniem urzędnik do exekucyi dekretu przez stronę zażyty po odbytey tentacyi do dobr niedopuszczony, uczyni do najbliższego sztabu rekwizycją, podług której komenda, zostawiając przy sobie zaświadczenie sądowe o dekrecie, i rekwizycją urzędnika, w przeciagu naydaley dni dziesięciu, da taką pomoc, iakiej do aktualnego dobr tradycyi ulegających obięcia urzędnik potrzebować będzie, nie odmawiając oney pod żadnym pozorem. Wykommanderowani żołnierze, własnym obchodząc się żołądem, żadnych osobnych od strony wymagać nie będą opłat, ani iakichkolwiek dostarczeń, prócz podwod dla pieszych. Jeżeliby się przecież zdarzyła komenda tym ustawom przeciwna, i pomocy wojskowej na rekwizycją odmówiła, w takowym przypadku strona, wzięwszy świadectwo od urzędnika o odmowieniu rekwirowanej pomocy, uda się do kommissyi wojskowej razem o pomoc wojskową, i o ukaranie kommandy. Kommissya wojskowa kommandanta pomocy nie dodającego, za nieposłuszeństwo prawu, według artykułów wojskowych, a za zwłokę czasu i przyczynę expensów stronie, nadgodą utratę niewłócznie wypłacić się mających, ukarze; i w przeciagu dni trzech od daty złożoney odezwy i skargi, pomoc wojskową, iaka przez stronę do skuteczności dekretu żadaną będzie, zalecić powinna; pod karą odpowiedzialności z własności, i nadgodzeniem dalszych szkód i wydatków stronie przez sądy seymowe uznać się powinny, na osobach kommissyi wojskowej składających. Wojska też po wojewodztwach i powiatach konsystujące sądom assistować, ich powagę i bezpieczeństwo na urzędow rekwizycją wspierać, więźniów dekretowanych, i za dekretami pod straż swoją sądownie oddanych, a kosztem strony być żywionemi, i utrzymywanemi mianych, pilnować, do exekucyi dekretów dostawiać, i w przypadku założoney do trybunału appellacyi, tychże więźniów do trybunału doprowadzać powinny będą. A co iest wyrażono o dyssy-

dentach w konstytucyi Koronie służący w powyższym punkcie, toż i Xięstwu Litewskiemu służyć ma.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej).

XII.

Actum etc. die tertiu mensis Decembris A. D. 1788.

Oblata. (jak wyżej).

9-no. Płaca wojskowa obojga narodów przez kommissją wojskową co kwartał *anticipativè* podpisowaną i klarygowaną być powinna.

10-no. Etatu wojska niniejszym seymem ułożonego, gdy *successivè* dokompletowane będzie, kommissya w naymniejszym punkcie tak co do płacy, iako i formacyi korpusów liczby, generał-sztabu i officyerów, zgola naymniejszego tegoż etatu rozrządzenia odmieniać, ani nowych rang kreować, ani nowych rang forsztelować nie może. Do wszystkich szarzy wojskowych obojga narodów, bez excepcyi, aż do naymniejszego officyera, subalterna, łącząc w to strażników, i obożnych polnych obojga narodów; My Król mianować i patentować będziemy, podług starszeństwa i zdatności; szefowie ragimentów przysyłać Nam będą za każdym wakansem opis starszeństwa i rekomendacye swoje *favore* officyerów, którzyby więcej zasług lub zdolności mieli; z pomiędzy których My wybierać będziemy, a kommissya wojskowa każe publikować wojsku bez opozycyi wszystkie patenta nasze. Rotmistrze chorągwi polskich zostaną przy dawnym prawie nominowania towarzyszy i officyerów a tych officyerów My patentować będziemy; kommissya zaś wojskowa nie będzie mogła odmówić tym nominacyom forsztelacyi. Taż kommissya wojskowa, żadnych assygnacyi do kass regimentowych nie wyda, prócz na potrzeby właściwe tychże *respectivè* korpusów i pułków, z których explikacya iak od korpusów i pułków kommissyi dawana być ma, tak wzajemnie kommissya przed stanami Rzeczypospolitey rachować się powinna. Co zaś regulamentu dla wojska tyczy się, kommissya regulament prawem roku tysiąc siedmset ośmdziesiąt szóstego ztwierdzony stosownie do dzisiejszego wojska układu poprawi, lub, gdy tego uzna potrzebę, nowy napisze, który na przysłym da Bóg seymie do aprobacyi zgromadzonych stanow ma być podanym, i na nim *pluralitate votorum*, nawet przez kreski sekretne, za żądaniem iednego, decydowanym.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej).

XIII.

Actum etc. die sexta mensis Decembris A. D. 1788.

Oblata. (jak wyżej).

Prorogacya.

Dla dokończenia przedsięwziętych materyi, na niniejszym seymie, dla zaradzenia wszelkim Rzeczypospolitey aktualnym potrzebom, i przez wzgląd sytuacji polityczney kraju naszego, w dzisiejszych okolicznościach; seym terażniejszy pod związkiem trwającej konfederacyi prorogujemy do czasu, w którym wszystkie Rzeczypospolitey interessa, szczególnie do ubezpieczenia narodowego rządu, a potym do opatrzenia potrzeb ściągając się, załatwionemi uznamy.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej).

XIV.

Actum etc. die undecima mensis Decembris A. D. 1788.

Oblata. (jak wyżej).

Wyznaczenie posłów do Dworów cudzoziemskich.

Gdy okoliczności terażniejsze państw Rzeczypospolitey naszej potrzebują niebawnego porozumienia się z Nayjaśniejszymi potencyami, i przełożenia onym sprawiedliwej troskliwości o całość, spokoiność, i bezpieczeństwo krajów Rzeczypospolitey; przeto My Król za zgodą stanów Rzeczypospolitey, wysyłamy posłów extraordinarainych do dworów: Wiedeńskiego, Ur. Xawerego Woynę starostę Stanisławowskiego: Petersburgskiego Ur. Stanisława Szczęsnego Potockiego generała artyleryi Koronney Stambulskiego Ur. Piotra Potockiego starostę Szczerzeckiego: Berlińskiego Ur. Xcia Jozefa Czartoryskiego stolnika W. Xa Litt: Francuzkiego Uro. Stanisława Kostkę Potockiego kawalera orderów Orła białego i So. Stanisława: Angielskiego uro. Franciszka Bukatego dawniey nominowanego, tamże zostawujemy, dla których od Nas wyznaczonych posłów przyspieszenie expedycyi, WW. kanclerzom obojga narodów *respectivè* za zgodą stanów zlecany, niemniey za tąż zgodą mieć chcemy, aby UUi marszałkowie stanów seymujących i konfederacyi generalney na potrzebne expensa w tey mierze wydali assygnacye do skarbów obojga narodów do remanentu seymowego.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej).

XV.

Actum etc. die decima quinta mensis Decembris A. D. 1788.

Oblata. (jak wyżej).

11-mo. Kommissya wojskowa i osoby też kommissyą składające w wykroczeniach przeciw obowiązkom prawem teraźniejszego seymu i dawniejszym, niniejszemi nie zniesionym ustawami, opisanym, odpowiedzieć powinny te, któreby zdania swego rozpisem nie usprawiedliwiły na sądach seymowych: do których odtąd osoby z senatu sześciu, *ex ministerio*, to jest: z WW. marszałków ieden, z WW. hetmanów ieden, z WW. pieczętarzów ieden, z WW. podskarbach ieden, a z posłów dwudziestu czterech, w równej liczbie z każdej prowincyi przez losy osobne wybierani będą; a komplet najmniey z osob dwudziestu czterech składać się ma, a to pod pierwszeństwem Nas Króla, gdy zasiadać zechcemy, a w nieprzytomności Naszey, *primus ex ordine* przydywać będzie; gdyby zaś przeciwko któremu ministrowi z urzędu do tych sądów przez losy wybranemu przyszła sprawa, na tey sprawie ten minister zasiadać nie ma. A tym sposobem i deputowani do examinowania czynności kommissyi wojskowej z stanu ryckiego odtąd losami wybierani być mają; z senatu zaś, My Król nominować będziemy. Przystępstwem zaś kommissyi wojskowej i osob też kommissyą składających, w szczególności rozumieć się ma: gdyby gwałt bezpieczeństwa seymu Rzeczypospolitey zrobiła, lub od kogożkolwiek bądź robiącego takową gwałtowność oney nie zasłoniła; gdyby którymkolwiek bądź seymikom w kraiu obrad wojewodzkich przeszkadzała, lub się w nie mieszała; gdyby obywatelowi przychodzącemu po sprawiedliwość, onę odmówiła, i reasumpcyi trybunałów i innych sądów nie dopuszczała: gdyby granice władzy swey na teraźniejszym seymie wyżej i niżej opisane przestąpiła, albo też o pensyą zagrażającą, który z składających kommissyą przekonany został; gdyby szlachcica przed ostatnim jego przekonaniem, wyjąwszy *recens* podług praw *crimen*, więziła, w których to występkach publiczność tykających, iako to:

1-mo. Za wzniecenie bez woli seymujących stanów wojny zaczepney z sąsiadującymi potencjami przez umyślnie wyprowadzenie wojska Rzeczypospolitey za granicę lub gdyby w przypadku wpadnięcia wojsk obcych, kommissya wojskowa tychże granic Rzeczypospolitey wojskiem krajowym nie opatrzyła i nie broniła, tedy za dowodem i dokładnym

przekonaniem osoby też kommissyą składające przekonane, kryminalnie sądzone i karane bydź mają, nawet skonfiskowaniem dobr na skarb Rzeczypospolitey.

2-do. Za niedopuszczenie seymu przez otoczenie wojskiem narodowym, pod kommandą kommissyi wojskowej będącym, mieysca obrad Rzeczypospolitey, i nie wpuszczenia do tychże obrad osob seymujących, równie iako pod pierwszym artykułem, karane bydź mają.

3-tio. Za nie zasłonięcie tychże obrad seymowych i nie usunięcie gwałtu wolności narodowej, gdyby też obrady seymowe wojskiem iakowym pod kommandą kommissyi wojskowej nie będącym otoczone, i wniycie do tychże obrad osobom seymującym bronione było, równie i za branie pensyi zagranicznej przez czyieżkolwiek bądź ręce, lub od kogożkolwiek *irrevocabiler* na całe życie odsadzone *ab omni activitate* bydź mają.

4-to. Za popełniony gwałt seymikom przez wykommenderowanie wojska, lub niedopuszczenie reasumpcyi trybunałom, albo iakimkolwiek bądź sądom, pół roku więzy *in fundo* karane bydź mają.

5-to. Za uwięzienie szlachcica przed ostateczną konwikcyą (wyjąwszy *recens crimen*) równie pół roku więzy *in fundo*; a za odmówienie sądu ukrzywdzonemu od wojskowych, lub odmówienie pomocy wojskowej, w przeciwieniu się artykułowi *sub Nro 8-vo* opisanemu, dwóch tygodniami górney więzy przy słusznym dowodzie i konwikcyi karane bydź powinny.

W takowych tedy kommissyi występów zarzutach, pod artykułami wyżej opisanymi wyrażonych, przez osoby do examinowania deputowane stanom doniesionych, kommissya wojskowa, lub osoby w kommissyi zasiadające, któreby rozpisem swego zdania nie usprawiedliwiły, odpowiadać będą w sądach seymowych. Gdyby zaś krzywdy uczynione dokładnie doniesione nie były, lub zamilczane zostały, od deputowanych do examinu kommissyi: wtedy też *ad instantiam cuiusvis Nobilis Possessionati* w assystencyi instygatorów obóyga narodów, którzy żadnym sposobem wymówić się nie będą mogli *sub amissione officii*, w sądach seymowych odpowiadać będzie, w krzywdach publicznych: w krzywdach zaś partykularnych osób dotykających, i o niedodanie pomocy wojskowej, podług przepisu powyższego pod artykułem piątym, chcemy mieć każdego szlachcica pokrzywdzonego za dostatecznego delatora, który i w każdym czasie przez ordynacyą seymowym sądom do sądenia przepisany, mocen będzie swego pokrzywdzenia dochodzić.

Podczas bezkrólcwia kommissya wojskowa wojsko Rzeczypospolitey *excluso omni prae-*

textu przy granicach zatrzyma i na leżach zostawi, ani elekcyi króla żadnym sposobem przeszkadzać, i do żadnych rozruchów mieszać się nie będzie, ale samey szczególnie we dwóch stanach ziednoczoney Rzeczypospolitey rozkazy wypełniać, i aby wypełnione były, starać się o to będzie. Oraz, aby też kommissya w każdym czasie rokoszom wojskowym zapobiegała, stanowiemy; a w przestępstwie tegoż prawa, osoby kommissyą wojskową składające *pro Crimine Status* sądzone i karane bydź mają.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej).

XVI.

Actum etc. die septima decima mensis Decembris A. D. 1788.

Oblata. (jak wyżej).

12-mo. Kommissya wojskowa ma się odbywać w miastach seymom oznaczonych. Kommissarze przez seym wybrani, każdy po półroczu w każdym roku siedzieć będąc obowiązani; zaraz po obraniu siebie porządek zasiadania między sobą ułożą, i ten w protokule kommissyiny zapiszą; w pierwszym zaś teraźniejszym półroczu wszyscy kommissarze siedzieć mają.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej).

XVII.

Actum etc. (jak wyżej).

Oblata. (jak wyżej).

Dobrowolna ofiara na nagłace potrzeby oyczyzny.

Biorąc miarę gorliwości obywatelskiej ze wspaniałych ofiar, któremi zaradzając nagłym oyczyzny potrzebom, cnotliwi jey synowie swoje razem na odwdzięk i wzór nayodlegleyszey potomności uwiecznili imiona, mając oraz niepłonną nadzieję, iż i inni pod różnych kondycyi postaciami oboyga narodów obywatele, równym szlachetnego patriotyzmu z czułości kraiu zagrzani duchem, nie uskąpią dobrowolnego z majątku swego udziału, i co komu chęć dania mu w iakieyżkolwiek przysłudze pomocy, zgodna z wspaniałością i wtkiem każdego doradzi, i w tym zaufaniu chcąc do tak zbawienych wywarcia chęci, gotową dla wszystkich

ułatwić zrzeczność, my skonfederowane stany następujące czyniem urządzenia:

1-mo. Kancellarye Grodzkie, dla obywatelów szlacheckiego stanu, plebanie dla prostego pospólstwa, kahały dla Żydów, cechy dla rzemieślników, a kantory po wszystkich celniejszych miastach państwa naszego, przez kommissye skarbowe oboyga narodów wyznaczone, a ludziom cnotliwym i pewnym w tychże miastach osiadłym powierzone, będą mieyscem, dokąd gorliwi obywatele dobrowolny majątku swego udział w darze oyczyźnie czynić będą.

2-do. Daiący, siebie, i dar swoy, bądź najmnieyszy, przez się, albo przez kolektora, lub umocowanego, gdy zechce, zapisze, i na niego regent, pleban, cechmistrz, kahalny, i iakiżkolwiek wyznaczony kolektor, rewers onemu wyda, ani za wydanie onego, opłaty iakiey żądać i brać może.

3-tio. Co każdy miesiąc skończony od zaczęcia subskrypcyi, wszyscy kolektorowie rejestra z imionami, i darami ofiarujących, w kancellaryach zaoblataui, zebrane summy w nich za rewersem ulokują, które regenci wraz z rejestrami nicodwólcnie do kommissyów skarbowych odeszłą.

4-to. A po ustalych subskrypcyach, którym pewnego czasu nie zamierzamy, przy rozwiązaniu niniejszey konfederacyi, ofiary takowe, tytułami woiewodztw, Xięstw, ziem i powiatów, tudzież miast stołecznych, i większych, w ogół zniesione, gwoli umieszczeniu gorliwej hojności pamiatki, my skonfederowane stany, *in volumen legum* zapisać przyrzekamy.

5-to. Aby zaś tak przykładna, niewymuszona, ani nakazana, lecz samey miłości oyczyzny względem radzona szczodroblivość, tym rychley początek swoy wzięła, zalecamy kommissyom oboyga narodów: Iżby natychmiast po podpisaniu, i zaoblataowaniu tey konstytucyi, uniwersały z wyrażeniem przyczyn, pobudek, oraz danych już świeżo przez wielu wspaniałych i gorliwych mężów przykładów, do wszystkich kanclerzów, miast i miasteczek, po całym państwie naszym będących, rozesłali: a regenci do plebanów ie rozsyłając, plebani zaś ogłaszając, tłumacząc, i z ambon we dni święte lud stosownie do nich zagrzewając; magistratowi zaś miast, na cechy rozdając, i co święto, iako też we dni targowe pod trąbą, lub bębniem obwołując, iak naysposobniejszemi one uczynić starali się.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej).

XVIII.

Actum etc. die decima nona mensis Decembris A. D. 1788.

Oblata. (jak wyżej).

Deputacya do ułożenia instrukcyi urodzonym posłom za granice i dozoru negocyacyi z Dworami zagranicznymi.

Iz nam w pilnych Rzeczypospolitey sprawach do zagranicznych Dworów, za zgodą skonfederowanych na tym seymie stanów, posłów wysłać przychodzi; przeto dla spisania tymże urodzonym posłom instrukcyi przed stanami seymującymi *semotis arbitris* mającey być czytanej, do Wielmożnych czterech pieczętarzy obojga narodów, Deputatów dziewięciu, to jest: trzech z senatu i ministerio, a sześciu z stanu rycerskiego, po dwóch z każdej prowincyi z liczby posłów *pluralitate per Vota secreta* sposobem elekcyi kommissyom skarbowym przepisany obierzemy; ktorzy to, Wielmożni i Urodzeni Deputaci wraz z Wielmożnemi pieczętarzami i urodzonymi marszałkami konfederacyi obojga narodów, instrukcyje dla urodzonych posłów extraordinarynych *pro ratione et exigentia* interesów publicznych formować, a kancelarye koronne i Wielkiego Xięstwa Litewskiego, z wszelką ostrożnością one wydawać będą; i żeby sobie Urodzeni posłowie nie nad nie z potencjami zagranicznymi traktować nie pozwalali, *et cum singulari fructu* Rzeczypospolitey funkcyje swoje odprawowali, i relacye po dokończonym da Bóg poselstwie *in facie omnium ordinum* oddali, w nie takowego nie wdając się, coby *damnum* Nam Królowi i Rzeczypospolitey *inferre* mogło. Ze zaś równie Nam i na tym zależy, aby My Król wraz z stanami seymującymi od Urodzonych posłów do dworów zagranicznych wysłanych, o wszelkich czynnościach w traktacie ich funkcyi nieprzerwaną i ciągłą wiadomość mieli, a z tey podług potrzeby rezolucyje nasze dalsze wydawali, zaczym wspomnioną wyżej deputacyą w czasie seymu terażniejszego do woli stanów, z osób piętnastu składającą się do utrzymania ciągłej z Urodzonymi posłami korespondencyi, końcem informowania Nas Króla i stanów zgromadzonych o wszelkich czynnościach, rezolucyi seymowej wyciągających, ustanawiamy; a ta deputacya pod prezydencyą Wielmożnych kanclerzów, a w ich niebytności pod prezydencyą *Primi ex Ordine* w komplecie najmniej osób pięciu utrzymywać będzie ciągły porządek dozoru negocyacyi z dworami zagranicznymi

w czasie seymu terażniejszego, z obowiązkiem wiernego i dostatecznego przekładania Nam Królowi i stanom tego wszystkiego, co wymagać będzie rezolucyi i doczyzy seymujących skonfederowanych stanów. We wszystkich zaś przypadkach, gdzie będzie chodziło o krok iaki publiczny, który wyciąga not, deklaracyi, traktatów, lub publiczney pod iakimkolwiek nazwiskim czynności, takowey deputacya wiernie Nam Królowi i Rzeczypospolitey *etiam* przez iedną osobę w skład deputacyi wchodzącą donieść, do decyzyi podać, i podług Naywyższej trzech stanów w każdej okoliczności decyzyi regulować się koniecznie sędzić powinna. Do dozoru protokołu i zachowania w porządku wszelkich korespondencyi, i stosujących się do nich annexów Urodzonego Dzieduszyckiego pisarza Wielkiego Wielkiego Xięstwa Litewskiego na assessora *cum voce activa* naznaczamy, i pozwalamy teyże deputacyi obrać *pluralitate votorum* sekretarza, który po wykonaney przysiędze, wszelkie expedyce od Urodzonych posłów z zagranicy pod swoją kopertą odbierać będzie, z obowiązkiem oddania ich zapieczętowanych, bez najmniejszey zwłoki, na najpierwszą sessyą deputacyi, oraz doniesienia Nam Królowi o tym wszystkim, co się w tych expedycyach zawierać będzie, iako i o wszelkich czynnościach deputacyi. A pisma i transakta wszelkie do archivum Rzeczypospolitey obojga narodów też deputacya odda.

Przysięga dla składających też deputacyą.

„Ja N. przysięgam Panu Bogu Wszechmogącemu w Troycy Świętey Jedynemu, iako Tobie Nayaśnieyszemu Stanisławowi Augustowi Królowi Polskiemu, Wielkiemu Xięciu Litewskiemu, i Rzeczypospolitey seymującej, w obowiązkach deputowanego do ułożenia dla Urodzonych posłów instrukcyi, i do dozoru negocyacyi w czasie seymu z dworami zagranicznymi, podług Boga, prawideł nam przepisanych niniejszym prawem, i sumienia zupełnie wiernym będę, i iako zagranicznych pensyi nie brałem, i brać nie będę, i nikomu bądź z obcych, bądź z rodaków, nie z tego, co mi powierzonego będzie, nie wydam, prócz stanom Rzeczypospolitey seymującym; we wszystkich przypadkach, które rezolucyi Jego Królewskiej Mości Pana Naszego Miłościwego i seymujących Rzeczypospolitey stanów wyciągać będą, wiernie informować, i do decyzyi naywyższej trzech stanów, we wszystkich okolicznościach zapadłej regulować się iedynie przyrzekam; tak mi Boże dopomóż, i niewinna męka Chrystusa Pana.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej).

XIX.

Actum etc. die vigesima mensis Decembris A. D. 1788.

Oblata. (jak wyżej).

13-tio. Pensyi Kommissarzom, po złotych polskich ośm tysięcy rocznie wyznaczamy, która w raty, każdemu z nich, za poprzedzającym okazaniem zaświadczenia przez prezydującego podpisanego, iako w ciągu co rok swoje półroczne w kommissyi sessyie odbył, opłacana przez kommissyą skarbową być ma. A gdyby który z urodzonych kommissarzów swojego półrocza nie wysiedział, tedy w proporcya absencyi, całoroczne kommissarzów pensyie w połowie na przytomnych na sessyach kommissarzów rozdzielone, a w drugiej do kassy extraexpensów, kommissyi woyskowej oddane być mają; od czego sama tylko choroba wyłączyć może.

14-to. Kommissyja do porządnego wszystkich aktów swoich pisania, pisarzów woyskowych obojga narodów, i regentów woyskowych dawniey umieszczonych, ktorzy bez wiadomości kommissyi oddalać się nie mają, dotąd za patentami naszymi przy departamencie woyskowym kreowanych, oraz i sekretarza na potem przy iurydykcyi swojej y zachowaniem ich przy pensyach ustanowionych, utrzyma, a tymże potrzebnych kancelarzystów, zachowując dawniey będących, mając atoli wzgląd na zasłużonych i umieszczonych w kancelaryi woyskowej, z iak naywiększą oszczędnością doda i wyznaczy. Regenta zaś likwidacyjnego iednego koronnego z pensyą dawną przez Rzeczypospolitą ustanowioną utrzymujemy, i powinności służby iego do woysk obojga narodów, rozciągamy. A w przypadku wakansu pisarzów i regentów obojga narodów, z liczby kancelarzystów szlachty rodowitey possessyonatów w swoich *respective* prowincyach, zachowując trzecią część prowincyi Wo Xa Litto Nam Królowi kommissyja *pluralitate* obrawszy, fortragi na szarże podawać do patentowania będzie, wreszcie zaś rozrządzeniu kommissyi woyskowej w ordynacyi zostawujemy.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej).

XX.

Oblata. (jak wyżej).

15-to. Gwardye konne i piesze obojga narodów konstytucyą roku tysiąc, siedmset,

sześćdziesiąt czwartego, pod kommendę Nas Króla oddane, pod nią zostawać mają. Likwidacye zaś ich, zwyczajem i prawem dawniey opisanym, zwmissyi woyskowej oddawane będą. Szeffowie i kommandanci równo w gwardyach, iak w całym Rzeczypospolitey woysku, naystarszego zawsze na wakanse fortragować będą, a w przypadku oczywistej niezdatności iego, następnego zaraz po nim podawać mają, prócz maiorów, ktorzych szeffowie iedynie podług zdatności fortragować mają; a iako szeffowie w regimentach, officyerów do awansu Nam fortraguia, tak kommissyja woyskowa na zawakowane place regimentów i pułków, szeffów i generałów maiorów, i leitnantów dywizyami i korpusami kommanderujących, zdanych, i zasłużonych dwóch prezentować, i rekomendować do patentu będzie. Jeżeli zaś w tym niesprawiedliwość i krzywdę iaką, szeffowie pierwszemu uczynili, w kommissyi woyskowej odpowiadać powinni, i tam karani będą zapłaceniem ukrzywdzonemu czteroletniej gaży na awans, który utracił. Względem zaś kadetów umieszczenia i officyerów rodaków z obcych służb do oyczystey wrócić chcących, przy uformowaniu etatu woyska, rozrządzenie stosowne uczynić warujemy; wszystkich szarz cywilno-woyskowych Nam Królowi, nominowanie i patentowanie zostawujemy, zachowując dawnieysze prawa, a mianowicie roku 1784. którą konstytucyą względem przedaży rang w całym woysku po wysłużeniu lat piętnastu, reassumujemy; a zaś konstytucyą roku tysiąc siedemset ośmdziesiąt szóstego do całego woyska, względem rodowitey szlachty, rozciągamy.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej).

XXI.

Actum etc. die vigesima tertia mensis Decembris A. D. 1788-vo.

Oblata. (jak wyżej).

Osoby za deputatów do ułożenia instrukcyi UUr: posłom za granice, i dozoru negocyacyi z dworami zagranicznymi *pluralitate votorum* wybrane.

Ex senatu et ministerio.

Przewielebny: Rybiński biskup Kniawski. Wielmożni: Zeleński kasztelan Biecki Potocki marszałek Nadwor: Litt.

Z stanu rycerskiego.

z prowincyi Małopolski.

Urodzeni: Seweryn Potocki poseł Braclawski. Czacki podczaszy kor: poseł Czerwiech.

z prowincyi Wielko-Polskiej.

Urodzeni: Łubieński ssta Nakielski poseł Sieradzki. Sobolewski ssta Warszawski poseł Warszawski.

z prowincyi Wo Xa Litt.

Urodzeni: Matusiewicz poseł Brzeski Litt. Zabiello generał-maior poseł Inflantski.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej).

XXII.

Actum etc. die vigesima septima mensis Decembris A. D. 1788-vo.

Oblata. (jak wyżej).

Zlecenie komisyyi skarbu Koronnego.

Gdy dotąd nam seymującym Rzeczypospolitey stanom nie przyszło nowe uformować podatki, któreby mogły zastąpić pierwsze konieczne woyska potrzeby; zacyz ninieyszym zleceniem komisyyi skarbu Koronnego, dozwalamy: aby summ na pożyczzenie z naytańszym procentem za granicą wyszukiwała, i o skutku starań swoich Nam stanom seymującym nieodwłocznie doniosła.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej).

XXIII.

Actum etc. (jak wyżej).

Oblata. (jak wyżej).

Zlecenie komisyyi woyskowej oboysa narodów.

W celu przyspieszenia skutków seymowania Naszego, zalecamy komisyyi woyskowej oboysa narodów, aby pod prezydencyą WW. hetmanów, nim przydzie Nam do approbaty etatu woyska, w projekcie przez nią Nam podanego; tabelę komputu woyska, z wyrażeniem regimentów i brygad, w ich dokompletowaniu, lub nowych uformowaniu, do myśli prawa, oraz liczby głów, jaka w którym znajdować się może, podała, dla snadniejszego i prędszego liczby woyska ustanowienia. A że dla tegoż woyska w arsenale Rzeczypospolitey broni wystarczającej nie masz; zacyz ninieyszym zleceniem

dozwalamy teyże komisyyi wyszukiwania w zagranicznych państwach na trzydzieści tysięcy woyska tymczasem strzelby, na którą, za zniesieniem się z komisyyą skarbu koronnego, i za ukazaniem iey kontraktów, lub zapewnień, remanentu skarbowego, równie iako i summ w ofiarach dobrowolnych złożonych użyć będzie mogła, z zakwitowaniem osób; którym publiczność swoje ofiary powierzyła.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej).

XXIV.

Actum etc. (jak wyżej).

Oblata. (jak wyżej).

Osoby do komisyyi woyskowej oboysa narodów wybrane pluralitate votorum.

Ex senatu.

Z prowincyi Mało-Polskiej.

Wielmożny Grocholski kasztelan Braclawski.

Z prowincyi Wielko-Polskiej.

Wielmożny Karśnicki kasztelan Wieluński.

Z prowincyi W. X. Litt.

Wielmożny Niesiołowski wojewoda Nowogrodzki.

Ex ordine equestri.

Z cywilnych.

Z prowincyi Mało-Polskiej.

Urodzeni: Czaplic bywszy łowczy Koronny. Michał Starzeński starosta Brański. Romuald Walewski.

Z prowincyi Wielko-Polskiej.

Urodzeni: Stanisław Bieliński cześnik Koronny. Tadeusz Dembowski starosta Jańkowski. Teodor Szydłowski chorąży Nurski.

Z prowincyi W. X. Litt.

Urodzeni: Mikołaj Xiążę Radziwiłł. Józef Szwykowski. Jerzy Zabiello.

Z cywilno-woyskowych i woyskowych.

Z Korony.

Urodzeni: Krasiński obożny Wki Koronny. Józef Czapski Pułkownik. Fabian Ozyński pułkownik.

Z prowincyi W. X. Litt.

Urodzeni: Tadeusz Stetkiewicz generał-maior. Jeleński pułkownik przedniey straży.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej).

XXV.

Actum in Curia Regia Varsaviensi die nona mensis Januarii A. D. 1789-no.

Oblata. Mficus Joannes Paulus Łuszczewski Sacrae Regiae Majestatis et Comitiorum ordinariorum generalium atque Confoederationis generalis Regni Secretarius eidem officio actisque Illius constitutionem infrascriptam obtulit et ad ingrossandum in acta praesentia porrexit, tenoris talis:

Zaczącie rekrutu.

Komisyye skarbowe oboysa narodów mają dodać szeffom regimentów połowych pieniędzy z remanentów po dziesięć tysięcy na każdy regiment, aby ci natychmiast za ordynansem i rozrządzeniem komisyyi woyskowej oboysa narodów, rekrut tymczasem tu w Warszawie, iako i innych miastach i miasteczkach, Królewskich i duchownych, excepto dziedzicznych, z luźnych ludzi rozpoczęli, o zarekrutowanych komisyyą uwiadomiali a ta na lenung dla nich, do komisyyi skarbowey rekwizycyą uczyni; pod surową karą woyskową zalecając, aby ludzi mających od panów swoich na piśmie z pieczęcią, choć nie na stępowanym papierze zaświadczenia, i chłopów z takimże zaświadczeniem od pana, czyli dozorca, iakoteż rzemieślników i czeladzi mieyskiej, pod żadnym pretextem nie brano, a z tych wziętych na to pieniędzy, ściśle się JJ. PP. szeffowie przed komisyyą woyskową kalkulowali. Miasta zaś i miasteczka wszystkie pograniczne, o milę od granicy odległe, mnieyszym opisem od rekrutów excypują się i ludzie zagraniczni wchodzący do Polski, i na gruncie osiadać chcący. Ktoby zaś fałszywe dał zaświadczenie któremu z ludzi luźnych, bądź niewłasnemu poddanemu, bądź w służbie u siebie nie będącemu, takowy zapozwany od kogożkolwiek, bądź do naypierwszego Grodu, tysiącem grzywien karany bydz ma, których połowa delatorowi, a połowana dalszy rekrut obrocona bydz ma. Gdyby zaś przypadkiem iakim gospodarz, lub służący, gdzie był wzięty, wolność rekwizycyi do kommendy zostawia się, a te znieść się winny z dziedzicem, i takowego wydać człowieka, ktore to rekruty, i w Wielkim Xięstwie Litewskim, zaczynać się mają.

Stanisław Natęcz Małachowski ref. W. K. seymowy i konfederacyi prowincyi Koronnych marszałek.

Kazimierz Xiążę Supieha generał artyl. Lit. marszałek konfederacyi W. X. Littgo.

Ignacy Xze Massalski biskup Wileński. Antoni Xze Jabłonowski kasztelan Krakowski, deputat z senatu z Małey Polski. Bazyli Walicki wojewoda generał ziem Rawskich deputowany do konstytucyi z senatu z prowincyi Wielko-Polskiej. Antoni Giełgud starosta generalny Xa Zmudzkiego deputowany do konstytucyi z senatu z prowincyi W. X. Lit. m. p. Jozef Xiążę Czartoryski S. L. starosta Łucki poseł Wołyński deputowany do konstytucyi. Stanisław Kostka Potocki poseł Lubelski dep: do kon. z prow. Małopolskiej. Franciszek Antoni na Kwilczu Kwilecki starosta sądowy Wschowski poseł z wdzwa Pozn. deputowany do konstytucyi z prowincyi Wielkop. Adam Natęcz Moszczeński chor. Win. poseł wtwa Poznańskiego deputowany do konstytucyi z prow. Wielkop. Jzf Zabiello łowczy Wki Litki poseł z Xięstwa Zmudzkiego deput. do konsty. Antoni Suchodolski S. W. X. L. wwu Smy. dep. do kon.

Post ejus quidem constitutionis superius praesertae in acta praesentia ingrossationem originale ejusdem eidem offerenti praevia officii sui quietatione est extraditum.

Jan Łuszczewski etc.

XXVI.

Actum etc. die decima quarta mensis Januarii A. D. 1789-no.

Oblata. (jak wyżej).

Przysięga dla komisyyi i woyska oboysa narodów.

Gdy osoby komisyyą woyskową składające, w rocie na przyszłość prawem ustanowioney poprzysięgłe, nie mają dołączonych obowiązków wierności i posłuszeństwa stanom aktualnie teraz skonfederowanym; przeto My Król, za powszechną tychże stanów zgodą, ustanawiamy, aby cały skład komisyyi woyskowej na rotę w prawie terażniejszego seymu dla zeszłego departamentu opisaną, przed Nami Królem, i stanami Rzeczypospolitey skonfederowaney wykonali Iurament, po wykonaniu którego, aby też komisyya woysku całemu Rzeczypospolitey oboysa narodów kommandantom fortec, i kommanderującym dywizyami poprzysięż rozkazała, zlecamy, w niżej opisaney rocie: „Ja N. przysięgam Panu Bogu Wszechmogącemu w Trójcy Świętey iedynemu, iako Nayaśnieyszemu Stanisławowi Augustowi Królowi Polskiemu, i Wielkiemu Xięciu Litewskiemu, tudzież stanom skonfederowanym Rzeczypospolitey, pod ak-

„tem siódmego Października, tysiąc, siedmset, ósmdziesiąt, osmego roku, w Warszawie pod laskami Ugo: Stanisława Małachowskiego Koronnego, i Ugo: Kazimierza Xięcia Sapiechy Litt: marszałków konfederacyą związanym, wiernym, a kommissyi woyskowej obojga narodów posłusznym będę, tak mi Boże dopomóż.“ A nadto: lustracyą iak naysciśleyszą całego woyska obojga narodów, wszystkich brygad, regimentów, pułków, korpusów, arsenałów i fortec Kamieńca i Częstochowy, przez wysłać się mające nieodwłocznie osoby też kommissya woyskowa uczyni, i rapport stanom Rzeczypospolitey skonfederowaney odda.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej).

XXVII.

Actum etc. die vigesima prima mensis Januarii A. D. 1789.

Oblata. Mficus Joannes Paulus Luszczewski Scr. R. Mtis et comitorum generalium et ordinarium ac Confoederationis generalis Secretarius eidem officio (itd. jak w poprzednich), ... tenoris talis.

Czyli Rady nieustaiącej ustawa z jey opisami seymów 1775 y 1776 roku ma być uchyloną lub nie?

Uchyla się.

Affirmative.

Było tedy votów affir. sto dwadzieścia.

Nie uchyla się.

Negative.

Zas negative było votów jedynaście.

Stanisław Nałęcz Małachowski ref. W. Koron. seymowy i konfed. marszałek.

Kazimierz X. Sapieha gat. A. L. M. K. W. X. Litgo.

(Podpisy deputatów konst. oraz zakończenie jak w poprzednich).

XXVIII.

Actum etc. (jak wyżej).

Oblata. (jak wyżej).

Uchylenie Rady nieustaiącej.

Rady nieustaiącej Ustawy z jey opisami seymów tysiąc, siedmset, siedmdziesiąt, piątego, i tysiąc, siedmset, siedmdziesiąt, szóstego rokow: My Król, za zgodą stanów skonfederowanych seymujących, uchylamy.

(Podpisy i zakończenie jak w poprzednich).

XXIX.

Actum etc. (jak wyżej).

Oblata. (jak wyżej).

Pozwolenie zaciągnięcia summ dla woyska Koronnego przez kommissyą skarbu Koronnego.

Ponieważ doniesiono Nam iest od kommissyi skarbu Koronnego: iż zaciągnięcie summ za granicą na procent prawem ustanowiony, nie może odebrać swego skutku; przeto zlecamy kommissyi skarbu Koronnego, aby na nayspierwsze, i konieczne potrzeby woyska, zaciągnęła kommissya skarbu Koronnego, bądź za granicą, bądź w państwach Rzeczypospolitey summę do zł. polskich dziesięć milionów wynoszącą, etiam z ofiarowaniem wyższego procentu, (w czym jednak kommissya skarbową, i osoby w niej zasiadające, z wierności swoiey dla Rzeczypospolitey iak nawiększą oszczędność mieć będą) a cokolwiek też kommissya skarbu koronnego ułoży, i postanowi, Nam stanom skonfederowanym seymującym podać mu nieodwłocznie.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej).

XXX.

Actum etc. die vigesima tertia mensis Januarii A. D. 1789-no.

Oblata. (jak wyżej).

Pozwolenie zaciągnięcia summ dla woyska W. X. Lit: przez kommissyą skarbową W. X. Lit.

My Król, za zgodą stanów Rzeczypospolitey, zlecamy kommissyi skarbu Wielkiego Xstwa Littskiego, aby na nayspierwsze potrzeby woyska, zaciągnęła kommissya skarbową W. X. Litt: bądź za granicą, bądź w państwach Rzeczypospolitey summę złotych polskich trzy miliony wynoszącą: (w czym jednak kommissya skarbową, i osoby w niej zasiadające, z wiernych swoich dla Rzeczypospolitey czynności, iak nawiększą oszczędność mieć będą) a cokolwiek też kommissya skarbową ułoży, i postanowi, Nam stanom skonfederowanym seymującym podać ma nieodwłocznie.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej).

XXXI.

Actum etc. (jak wyżej).

Oblata. (jak wyżej).

Warunek.

Gdy terażniejsze okoliczności Rzeczypospolitey wyciągają rychłego wystawienia woyska, po uchwaleniu zaciągu summ przez skarby publiczne obojga narodów, i po rezolucyi mającej nastąpić, doczesnych na wystawienie woyska nieodbicie potrzebnych fundusów, które na pierwsze erygowanie woyska tegoż obróconemi mieć chcemy; warujemy niniejszym prawem: iż zaraz przystąpimy do powiększenia ze wszystkich źródeł dochodów publicznych, i ustanowienia trwałych podatków; w ciągu których materyi, nie zabraniamy przecież sobie traktowania wszelkich materyi tyczących się zaciągu woyska narodowego, i dopełnienia uchwalonych już sił onego, niemniej zagranicznych interessów naglących, iakowe zdarzyć się będą mogły. Niniejszy zaś warunek in volumen legum inserowany być nie ma.

(Podpisy i zakończenie jak poprzednio).

XXXII.

Actum etc. die vigesima octava mensis Januarii A. D. 1789-no.

Oblata. (jak wyżej).

Ofiara na ten raz uczyniona.

Nagle Rzeczypospolitey potrzeby wymagając iak nayprętszego funduszu na woysko; przeto nim przyjdzie na tym seymie do ustanowienia i wybierania stałych, i uproporcyonowanych podatków, na utrzymanie tegoż, dziedzice i possessorowie dóbr wszelkich ziemskich i duchownych w Koronie, na ten raz, do kominowego przez rolników i dwory, opłacanego; czynszownicy zaś i holendry, oraz okupniki sami za siebie złożą całoroczne kominowe w dwóch czasach, to iest: przy racie marcowey iedną połowę, a drugą w miesiącu czerwcu, którey złożenie w dniu pierwszym zaczynać się, a w dniu ostatnim kończyć się ma, aby nie uczynić ściśnięcia cyrkulującym w kraiu pieniądзом, z tym warunkiem: iż ten podatek na dwory, nie na rolników, iest nałożonym, i nieodwłocznie tymże ma być potrąconym z pierwszych rat podatku ustanowić się mającego, wyłączając od opłacenia tego całorocznego podymnego szlachtę, niemających pod sobą żadnego, oprócz mieszkalnego dymu, niemniej dymy zakonników Mendican-

tium, wikaryuszów, plebanów, i szpitalne, iako też zydowskie, (którzy pogłównie podwyższone mieć będą). Co zaś dóbr Królewskich tycze się, opłatę całorocznego podymnego z wsiów Królewskich, possessorowie tychże za poddanych pańszczyznę robiących, na ten raz tylko w czasach possessorom dóbr ziemskich i duchownych przepisanych zastąpią, która z ustanowić się mających podatków ogólnych potrącona im będzie. Miasta zaś Królewskie i duchowne same za siebie całoroczne podymne złożą w wyżej opisanych czasach, i z równym bonifikacyi warunkiem przez skarby koronny. Pochodzący zaś fundusz z takowey całorocznego podymnego opłaty, na pierwiastkowe woyska potrzeby, nie na żaden inny wydatek obrócony mieć chcemy.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej).

XXXIII.

Actum etc. die vigesima nona mensis Januarii A. D. 1789-no.

Oblata. Mficus Joannes Ancuta, confoederationis generalis M. X. Lit. secretarius etc.

Ofiara na pierwsze potrzeby dla woyska W. X. Litt.

Chcąc zaradzić nagłym Rzeplitey na powiększenie woyska w prowincyi W. X. Litt: potrzebom, mocą niniejszego prawa, My Król, za zgodą Rzeczypospolitey stanów, postanawiamy; iż w prowincyi W. X. Litt: oprócz zwyczajney prawem przepisanej opłaty podatków, na ratę marcową w roku terażniejszym przypadających; drugą takową ratę iako to: z kwart, starostw, iakimkolwiek tytułem, prócz przez licytacyą posiadanych, z czopowego, młynowego, podymnego, et ex subsidio charitativo, possessorowie wszystkich dóbr, i miast *cujuscunque tituli*, w roku terażniejszym od dnia pierwszego marca, do dnia piętnastego kwietnia, pod exekucyą dotąd praktykowaną, do kancelaryów, bez opłaty kwitowego i szelagowego, od tey tylko ofiary, złożony będą powinni, złotem lub monetą srebrną, kurs stosowny do redukcyi w W. X. Lit: mającą, lub miedzianą kraiową, a to *pro hac sola vice*; zostawując szlachtę i plebanów żadnego poddanego niemających przy zwyczajney tylko podatku opłacie. A takowa ofiara nie inaczej ma być obrócona, iak na pierwiastkowe potrzeby woyska. Possessorowie zaś zastawni, dożywotni i tradycyni, względem opłaconey tey ofiary, nie mają żadney do dziedziców formować pretensyi, wiańszy zastawnych possessorów tych, któ-

rzy w tym roku wykupionemi bydź maia, i possessorów za kontraktami arendownemi nie dłużey, nad czteroletni przeciąg, dobra *cujuscunq̄ue tituli* posiadających.

Podpisy też same i zakończenie, lecz podpisano Jan Ancuta sekretarz konfeder. W. X. Lit.

XXXIV.

Actum etc. die quinta mensis
Februarii A. D. 1789-no.

Oblata. Mficus Joannes Paulus Luszczewski S. R. Mfis et comitorum etc.

Pomnożenie dochodu z papieru stęplowanego.

Gdy przy terażniejszym powiększeniu sił narodowych, nieodbita wypada potrzeba pomnożenia dochodów publicznych; przeto podatek papieru stęplowanego w Koronie, prawami roku 1775. i 1776. ustanowiony, w niżej wyrażonych klasyfikacjach rozciągamy.

Pierwsza klasa dystrybucyi za przywilejami
I. K. Mei chodzących:

1-mo. Od przywileju na arcy-biskupstwa od godności czerwonych złotych tysiacy.

2-do. Od przywileju na biskupstwa czerwonych złotych sześćset, a osobno od intraty czteroletniej, po pięć złotych od każdego sta złotych; co się rozumieć ma i o koadiutorach. A gdyby koadiutor nie dożył intraty, tedy sam procent opłacony, wrócony successorom jego bydź powinien; a biskup nie mający trzydziestu tysiacy intraty, od wyżey wyrażonego procentu iest uwolniony.

3-tio. Od przywilejów na województwa i kasztelaniją Krakowską między województwami policzoną, tudzież na ministerya po czerwonych złotych dwieście; a osobno od intrat do ministeryów przywiązanych, od intraty czteroletniej po pięć złotych, od każdego sta złotych.

4-to. Od przywilejów na kasztelanie wojewódzkie, po czerwonych złotych sto; powiatowe po czerwonych złotych pięćdziesiąt.

5-to. Od przywilejów na dygnitarstwa i urzędy koronne, duchowne, i świeckie, cywilne i wojskowe = na sekretarye wielkie po czerwonych sto pięćdziesiąt. Referendarye czerw: złotych sto czterdzieści pięć. Podkomorstwa czerw: złotych sto czterdzieści. Pisarstwa czerw: złotych sto trzydzieści pięć. Chorągwa czerw: złotych sto trzydzieści. Miecznikostwa czerwonych złotych sto dwadzieścia pięć. Koniuszostwa czerw: złot: sto dwadzieścia. Kuchmistrzostwa czerw:

złot: sto piętnaście. Stolnikostwa czerw: złot: sto dziesięć. Podezastwa czerw: złot: sto pięć. Krayczostwa czerw: złot: sto. Podstolstwa czerw: złot: dziewięćdziesiąt pięć. Cześnikostwa czerw: złot: dziewięćdziesiąt. Łowiectwa czerw: złotych osmdziesiąt pięć. Pisarstwa polne czerw: złotych osmdziesiąt. Strażnikostwa wielkie czerw: złot: siedmdziesiąt pięć. Obozienstwa czerw: złot: siedmdziesiąt. Generalstwa artylleryi czerw: złot: sześćdziesiąt pięć. Generalstwa Inspektostwa czerw: złot: sześćdziesiąt. Instygatorye czerw: złot: pięćdziesiąt pięć. Chorągwa nadworne czerw: złot: pięćdziesiąt. Podkoniuszostwa czerw: złot: czterdzieści pięć. Łowiectwa nadworne czerw: złot: czterdzieści. Strażnikostwa polne czerw: złot: trzydzieści pięć. Obożenstwa czerw: złot: trzydzieści. Regentostwa Koronne czerw: złot: dwadzieścia pięć. Kustosostwa Koronne czerw: złot: dwadzieścia pięć; a do którego dygnitarstwa lub urzędu przywiązana jest iaka placą, tedy osobno od intraty czteroletniej po pięć złotych od każdego sta złotych.

6-to. Od przywilejów na ordery: Białego Orła czerw: złot: sto. Świętego Stanisława czerw: złot: pięćdziesiąt; która to od stępla opłata nie ma uwłaczać przez *Institutum* ustanowionej.

7-mo. Od przywilejów na prelatyry duchowne; od suffraganii czerw: złot: dwadzieścia pięć. Od opactwa świeckiego i klaustralnego czerw: złot: pięćdziesiąt. Od prelatyry w katedrach czerw: złot: dwadzieścia takż w kollegiatach czerw: złot: dziesięć; od kanonii w katedrach po czerw: złot: dwanaście; takż w kollegiatach po czerw: złot: sześć. Biskupowi iednak, któryby po opłaceniu procentu od intraty *in spatio* roku umarł, powrot za resztę lat takowego wyłożonego procentowego *quantum*, ostrzega się. A ponieważ wyrażona tu opłata stępla, a *sola dignitate* iest tylko ustanowiona, przeto osobno od intraty drugi stempel ma bydź przyłożony, rachując pięć od sta złotych od czteroletniej intraty; toż samo o prelaturach *ritus graeci uniti*, na przywileie, czyli prezenty wszelkich beneficjów, takż pięć od sta od czteroletniej intraty rachować się ma, z tym ostrzeżeniem: iż *à beneficio curato*, które dwóch tysiacy złotych nie ma intraty, papier sześciolotowy używany będzie, bez opłacenia procentu. Ze zaś takowe dostoięnstwa, prelatyry, kanonie i beneficia, nie wszystkie zawisły od kollacyi Nas Króla, ale konferują się niektóre od świętey stolicy apostolskiej, niektóre od biskupów, niektóre też chodzą za prezentami obywatelów i mieszczan; przeto z takowych osób prezentowanych, żaden do possessyi dostoięnstwa swego przyiść nie będzie mógł, pokąd in-

strumentu nie będzie miał odstęplowanego na przywoitey ceny papierze, podług wyższej klasyfikacyi; i expedyca jego *nullitati* podpadać ma, czego dozór i exekucyą jurydykyom duchownym *respectivè* swoich dyecezyi zalecamy; względem metropolii, episkopii, i opactw *ritus graeci*, toż samo zachowane bydź ma, co względem obrządku łacińskiego powiedziano; excypuiąc od procentu tych episkopów, których intrata do dziesięciu tysiacy nie dochodzi.

8-vo. Od przywilejów, na urzędy wszelkie ziemskie: od podkomorstwa czerw: złot: dziesięć. Od starostwa grodowego czerw: złotych dwadzieścia. Od urzędów ziemiańskich wszystkich, począwszy od chorążego; aż do skarbnika po czerwonych złotych dwa; od horodniczostwa, zupnikostwa, burgrabstwa Krakowskiego, i innych urzędów, po czerwonych złotych dwa.

9-no. Od indygenatu na którymkolwiek seymie przyznanego, i iedney osobie z potomstwem służącego, na który dyploma teraz exportowane będzie, czerw: złot: tysiacy.

10-mo. Od nobilitacyi *praeciso scartabellatu*, na którymkolwiek seymie przyznaney, i iedney osobie z potomstwem służącey, na którą dyploma odtąd exportowane bydź ma, czerw: zł: tysiacy, *cum scartabellatu* czerw: złot: pięćset. Za osobliwe zaś zasługi wojskowe w służbie Rzplitey, otrzymujących nobilitacyą od tey opłaty uwalniamy.

11-mo. Od przywilejów, czyli patentów na rotmistrzostwa w kawaleryi narodowej czerw: zł: dwanaście; od szefostw regimentów czerw, złot: trzydzieści.

12-mo. Od przywilejów na burgrabstwa różne: od Gdańskiego czerw: złot: dwadzieścia; od Toruńskiego czerw: złot: dziesięć.

13-tio. Od przywilejów *confirmationis* praw, od znaczniejszych miast po czerw: złot: sześć; od mniejszych po czerw: złot: trzy.

14-to. Od przywileju czyli reskryptu na kommissyie graniczne, konkursowe, i innego rodzaju po czerw: złot: dwa.

15-to. Od przywilejów *additionis commissariorum vel commissarii* na też kommissyie po czerw: złot: dwa.

16-to. Od reskryptu lub listu napominalnego do miast i włościów czerwonych złotych dwa.

17-mo. Od przywileju *cobonestationis* lub *legitimationis* w stanie mieyskim iedney osoby, czerwonych złotych trzy.

18-vo. Od przywileju *locationis* miasta ze wsi, czerw: złotych dwanaście.

19-no. Od przywileju *juris caduci* na dobra lub summy, od każdego sta złotych po złotych ośm, a gdzie nie będzie specyfikowanej wartości dóbr w przywileju, zaświadczenia urzędowo zachodzić maia.

OSTRZEŻENIE. 1-mo. Ktobykolwiek dostoięnstwem senatorskim, lub ministerskim był zaszczycony, a przywileju na to nie exportował, i stępla nie opłacił *in spatio* sześciu miesięcy, oprócz czasu seymu, takowy do przysięgi przypuszczanym bydź, i mieysca swego w senacie zasiadać, ani tym dostoięnstwem tytułować się nie ma, ale toż *pro vacanti* deklarowanym bydź powinno. Czego WW. marszałkowie i pieczętarze Koronni dostrzegać winni będą.

2-do. Podobnyż warunek kładzie się na dygnitarstwa i urzędy koronne, tudzież na prelatyry, duchowienstwo i beneficya duchowne iako też na urzędy ziemskie, urzędy zadworne, wojskowe, chcąc mieć, żeby nikt nie maiać przywileju exportowanego i odstęplowanego, nie tylko się nie tytułował pozyskanym urzędem lub godnością, ale nawet mieysca swego na zjazdach publicznych nie zasiadł: żeby zaś z tych miar nikt przykrości iakiey nie doświadczał, każdy, kto otrzyma iaki urząd, godność, dostoięnstwo, przywileju swoy lub instrument odstęplowany do aktów *proprii districtus* od oblaty podać ma.

3-tio. Mający bydź zaszczycony odtąd orderami Koronni obywatele, używać onych i nosić inaczej nie będą, aż za opłaceniem wprzód stępla na przywileju, do sześciu miesięcy podług niniejszego prawa, pod wolnością przez instygatora, iako dochod Rzplitey uszkadzających do kommissyji skarbu Koronnego zapozwania.

4-to. Zaświadczenia względem intrat i dochodów duchownych, zwierzchności duchowne, każda *respectivè* w swoiey dyecezyi, a względem kaduków wypaść mogących, urzędy ziemskie lub grodzkie, po miastach zaś magistraty sprawiedliwe i rzetelne *in ordine* do stępla dawać będą, i odmawiać onych nie powinny.

Druga klasa stęplowanego papieru za różnemi
dystrybucyami chodząca.

1-mo. Od instrumentów na urzędy grodzkie i powiatowe, na podstarostwo czerw: zł: dwa. Sęstwo czerw: zł: dwa. Pisarstwo czerw: zł: dwa. Na komornikostwa graniczne lub ziemskie, subdelegactwa, burgrabstwa, namiesnikostwa, regencye ziemskie lub grodzkie czerw: zł: ieden. Na vice-regencye, susceptanctwa, podwoiewództwa i inne, czerw: zł: ieden.

2-do. Od instrumentów na *officia* pocztamtowe: na dyrekcją generalną poczt: Koronnych i Litt: czerw: zł: sto. Na kommissoryat generalny czerw: zł: trzydzieści. Na kontrolerstwo generalne czerw: zł: dwadzieścia. Na sekretaryą i pocztmistrzostwo czerw: złot: trzy.

3-tio. Od kart polskich złoty ieden. Od

francuzkich zł: dwa opłaty ustanawia się; z zagranicy zaś przychodzące, podwoioney podlegać mają opłacie.

OSTRZEŻENIE. 1-mo. Ktobykolwiek odtąd *officia* z wyżej przepisanych wzięte nosił, a instrumentu na papierze stęplowanym ceny przyzwoitey nie miał, takowy nie tylko utracąc do *officium* będzie, ale zapozwany na czyjąkolwiek instancją, do sądu kommissyi skarbu Koronnego w troy-nasob winę od stępla opłacić będzie powinien, z których iedna część delatorowi dostać się ma. Dla wiadomości zaś każdego wspomnionego instrumenta do oblaty do grodów *proprii districtus* podawane bydź powinny, a w przyiętych oblatie cena papieru wyrażona będzie.

2-do. Wszyscy Jchmość regenci, vice-regenci, susceptanci, komornicy, subdelegaci, namiesnicy, metrykańci, i pisarze, tak duchownych, iako i świeckich iuryzdykcyi, i inne wszystkie osoby tranzakcyje po kancelaryach przyjmujący, podług prawa y ordynacyi roku 1776. i rotą tamże przepisana, przysięgli bydź powinni, a to *sub amissione officii*, i karą pięćset grzywien. Mają oni w utrzymaniu wszelkich tranzakcyi, podług wspomnioney ordynacyi 1776. (w czym tylko teraz nie iest odmieniona) sprawić się, żadnego dokumentu pieniężnego, i innych tranzakcyi, lub pod jakimkolwiek nazwiskiem pism prawem opisanych, na papierze niestęplowanym, lub nienależytey ceny będących do oblaty lub roboracyi wcale nie przyjmować, a tranzakcyje do protokołu stęplowanego należące, na papierze ceny przyzwoitey zapisywać: za granicą zaś sporządzone o dobrach w Polsce tranzakcyje, na przyzwoitey ceny papier przenosząc, aby w czym skarb publiczny nie był uszkodzony, troskliwie dopilnować, a to nietylko pod obowiązkiem nagrodzenia szkód wynikłych, ale i utratą urzędu swego na zawsze. Na które to urzędy osoby zniomością prawa obdarczone, osiadłe, lub *pignus sufficiens responsionis* mające (od kogo zależy) obierane bydź powinny.

3-tio. O niedopełnienie przez kogożkolwiek i w czymkolwiek niniejszey ustawy względem papieru stęplowanego, *forum* iedynie sądu kommissyi skarbu Koronnego naznacza się; do którego to sądu przewiniający, i skarb publiczny krzywdzący, *ad delationem cuiusvis* zapozwany być może.

4-to. Zeby zaś dla wygody publiczney wszędzie przy grodach (gdzie komor skarbowych nie masz, lub te zbyt odległe są) znajdował się papier stęplowany; wkładamy obowiązek na trzymających rząd kancelaryi, aby każdy *seorsivè* w swoim grodzie osoby do trzymania takowego papieru pewne, i *pignus sufficiens responsionis*, lub

kaucyą za sobą dostateczną mające dobiebrał, i kommissyi skarbu Koronnego prezentował, a kommissya procent przyzwoity onymże z dochodu tego podatku ustanowi. Inne zaś wszystkie artykuły i przepisy tu nie wymienione, a prawami lat 1775. 1776. tudzież ordynacją tegoż roku sporządzoną opisane, w nienaruszoney mocy i ekucyji zostawujemy.

(Podpisy też oraz zakończenie podpisane przez Jana Łuszczeńskiego).

XXXV.

Actum etc. (jak wyżej).

Oblata. Mficus Joannes Ancuta Confoederationis M. J. L. secretarius.

Ustanowienie opłaty od przywileiów w W. X. Litewskim.

Na miejsce stempla do papieru używanego w prowincyach Koronnych, stosując się do taxy opłaty od urzędów i orderów tak krzesel, senatoryi, ministeryów, iako i innych w Koronie wyznaczoney, stanowimy: Iż każdy otrzymujący odtąd przywilej od Jego Królewskiej Mci nie pierwey używać może urzędowania, ani inaczey kanclerze pieczętować będą, aż po opłacie taxy niżej opisanej *distinctim* od każdego urzędu. A ciż kanclerze, zebraną summę przed każdą ratą, kommissyi skarbowey za kwitami odesłać będą powinni wraz z sygillatą, w każdym półroczu następną; a to w następującym sposobie, i pod warunkiem: iż summa takowey opłaty nie na co innego, tylko na wojsko W. X. Lit: ma być obrócona.

1-mo. Od przywileiu na biskupstwa czerwonych złotych sześćset, wyjąwszy Smoleńskie, i Inflantskie, które tylko równo z woiewodami płacić będą; a osobno od intraty czteroletniey po pięć złotych od każdego sta złotych. Biskup zaś nie mający trzydzięci tysięcy złotych intraty, od wyżej wyrażonego procentu iest uwolniony; koadiutor zaś nie ma wprzód obiać biskupstwa, póki nie opłaci do skarbu Wielkiego Xięstwa Litgo taxy od pieczęci i od intraty, wyżoy położoney, a to pod odpowiedzialnością w sądach teyże kommissyi *ad instantiam cuiusvis*.

2-do. Od przywileiów na woiewództwa i kasztelanie, Wileńską, Trocką, tudzież starostwo Zmudzkie, między woiewództwami policzone, iakoteż na ministerya, po czerwonych złotych dwieście, osobno od intrat do ministeryów przywiązanych, od intraty

czteroletniey, po pięć złotych od każdego sta złotych.

3-tio. Od kasztelanii po czerwonych złotych sto.

4-to. Od przywileiów na dygnitarstwa i urzędy Litewskie duchowne i świeckie, cywilne i woyskowe: na sekretarye wielkie po czerwonych złotych sto pięćdziesiąt, referendarye po czerwonych złotych sto czterdzięci pięć, podkomorstwa po czerwonych złotych sto trzydzięci pięć, chorągstwa po czerwonych złotych sto trzydzięci, miecznikostwa po czerwonych złotych sto dwadzieścia pięć, koniuszostwa po czerwonych złotych sto dwadzieścia, kuchmi-strzostwa po czerwonych złotych sto piętnaście, stolnikostwa po czerwonych złotych sto dziesięć, podczastwa po czerwonych złotych sto pięć, kracyzostwa po czerwonych złotych sto, podstolstwa po czerwonych złotych dziewięćdziesiąt pięć, cześnikostwa po czerwonych złotych dziewięćdziesiąt, łowietwa po czerwonych złotych osmdziesiąt pięć, pisarstwa polnego po czerwonych złotych osmdziesiąt, strażnikostwa wielkiego po czerwonych złotych siedmdziesiąt pięć, obozienstwa po czerwonych złotych siedmdziesiąt, generalstwa artylleryi po czerwonych złotych sześćdziesiąt pięć, generalstwa inspektorstwa po czerwonych złotych sześćdziesiąt, instygatorye po czerwonych złotych pięćdziesiąt pięć, chorągstwo nadworne czerwonych złotych pięćdziesiąt, podkoniuszostwo czerwonych złotych czterdzięci pięć, łowietwo nadworne czerwonych złotych czterdzięci, strażnikostwo polne czerwonych złotych trzydzięci pięć, obozienstwo czerwonych złotych trzydzięci, regentostwo czerwonych złotych dwadzieścia pięć, woyskostwo Litewskie czerwonych złotych dwadzieścia pięć, piwniczostwo, czyli podczastwo nadworne Litewskie czerwonych złotych dwadzieścia, skarbn i pisarze skarbowi Wielkiego Xięstwa Litgo po czerwonych złotych piętnaście, pisarze dekretowi Wielkiego Xięstwa Litgo po czerwonych złotych piętnaście, metrykańci po czerwonych zł: piętnaście. A do którego dygnitarstwa lub urzędu przywiązana iest iaka płaca, tedy osobno do intraty czteroletniey po pięć złotych od każdego sta złotych.

5-to. Od przywileiów na ordery odtąd brać się mające Orła Białego, po czerwonych złotych sto, Świętego Stanisława po czerwonych złotych pięćdziesiąt, z warunkiem; aby obywatelom prowincyi Wielkiego Xięstwa Litgo dyplomata na też ordery u pieczęci Wielkiego Xięstwa Litgo były pieczętowane, od których opłatę, podług wyżej wyrażonego warunku, pieczętarze do skarbu Wielkiego Xięstwa Litewskiego odsyłać będą.

6-to. Od przywileiów na prelatury duchowne: od suffraganii po czerwonych złotych dwadzieścia pięć, od opactwa po czerwonych złotych pięćdziesiąt, od prelatury w katedrach po czerwonych złotych dwadzieścia, takż w kollegiatach po czerwonych złotych dziesięć, od kanonii w katedrach czerwonych złotych dwanaście, takż w kollegiatach czerwonych złotych sześć. Biskupom iednak, którzyby po oplaceniu procentu od intraty, *in spatio* roku umarli, powrót za resztę lat takowego wyłożonego procentowego *quantum* ostrzega się, toż samo o prelaturach *ritus graeci-uniti*. — Na przywileie czyli prezenty wszystkich beneficjów, takż pięć od sta, od czteroletniey intraty rachować się ma, z tym ostrzeżeniem: iż *beneficia curata*, które dwóch tysięcy nie mają intraty, od tey opłaty wolne będą. Ze zaś takowe dostoięstwa, prelatury, kanonie i beneficja, nie wszystkie zawisły od kolłacyi Nas Króla, ale konferują się niektóre od świętey stolicy apostolskiey, niektóre od biskupów, niektóre chodzą zaś za prezentami obywatelów i mieszczan; przeto z takowych osób prezentowanych żaden do possessyi dostoięstwa swego przyjąć nie będzie mógł póki od instrumentu nie zapłaci do skarbu Wielkiego Xięstwa Litgo, podług taxy wzwyż wyrażoney, i expedycja iego *nullitati* podpadać ma; czego dozór i ekucyją iuryzdykeyom duchownym *respectivè* swoich dycezyi zalecamy. Względem metropolii, episkopii, opactw *ritus graeci*, toż samo zachowane bydź ma, co względem obrządku łacińskiego powiedziano, excypując od procentu tych episkopów, których intrata do dziesięciu tysięcy nie dochodzi.

7-mo. Od przywileiów na urzędy wszelkie ziemskie: ciwun Wileński i Trocki, po czerwonych złotych dziesięć, ciwunowie Zmudzcycy po czerwonych złotych pięć, marszałek czerwonych złotych dziesięć, podkomorzy czerwonych złotych dziesięć, starosta grodowy czerwonych złotych dwadzieścia. Wszystkie zaś oprócz tych, insze woiewódzkie lub powiatowe urzędy, od przywileiów lub kredensów płacić będą, po czerwonych złotych dwa; a urzędy inflanckie do skarbu Wielkiego Xięstwa Litgo, od pieczęci płacić będą.

8-vo. Od indygenatu na którymkolwiek seymie przyznanego, i iedney osobie z potomstwem służącego, na który dyploma teraz exportowane będzie, czerwonych złotych tysiąc.

9-no. Od nobilitacyi *praeciso scartabellatu*, na którymkolwiek seymie przyznaney, i iedney osobie z potomstwem służącey, na którą dyploma odtąd exportowane bydź ma, czerwonych złotych tysiąc; *cum scartabellatu*, czerwonych złotych pięćset. Za osobliwe zaś

zasługi wojskowo w służbie Rzeczypospolitey otrzymujących nobilitacyą, od tey opłaty uwalniamy.

10-mo. Od przywileiów czyli patentów na rotmistrzostwa w kawalerii narodowej po czerwonych złotych dwanaście, od szefów regimentów po czerwonych złotych trzydzieści.

OSTRZEZENIE. 1-mo. Ktobykolwiek dostojenstwem senatorskim lub ministrowskim był zaszczycony, a przywileiu na to nie exportował, *in spatio* sześciu miesięcy, oprócz czasu seymu takowy do przysięgi przypuszczonym byź, i miejsca swego w senacie zasiadać, ani tym dostojenstwem tytułować się nie ma, ale *pro vacanti* deklarowanym byź powinno; czego Wielmożni marszałkowie i pieczętarze Litewscy dostrzegać winni będą.

2-do. Podobnyż warunek kładzie się na dygnitarstwa i urzędy Litewskie, tudzież na prelatury, duchowieństwo i beneficia duchowne, iakoteż na urzędy ziemskie, urzędy zadworno, wojskowe; chcąc mieć, żeby nikt nie mając przywileiu exportowanego, nietylko się nie tytułował pozyskanym urzędem lub godnością, ale nawet miejsca swego na zjazdach publicznych nie zasiadał. Zeby zaś z tych miar nikt przykrości iakiey nie doświadczał, każdy kto otrzyma iaki urząd, godność, dostojenstwo, przywilej swój, lub instrument zapieczętowany do aktów *proprii districtus*, do oblaty podać ma.

3-tio. Maiący byź zaszczytenci odtąd orderami Litewscy obywatele, używać onych i nosić inaczej nie będą, aż za opłaceniem wprzód pieczęci przywileiu do sześciu miesięcy podług niniejszego prawa, pod wolnością przez instygatora, iako dochod Rzeczypospolitey uszkadzających, do kommissy skarbu Litewskiego zapozwania.

4-to. Względem indygenatów i nobilitacyi takowy ustanawia się porządek: iż po trzech dyplomatach z koronnej kancelaryi exportowanych, czwarte Litewską pieczęcią ma byź pieczętowane, i od niego opłata do skarbu Litewskiego importowaną; a takowa alternata zawsze zachowaną będzie.

(Podpisy też oraz zakończenie podpisane przez Jana Ancuty).

XXXVI.

Actum etc. die nona mensis Februarii A. D. 1789-no.

Oblata. (jak wyżej).

Zaciąg kawalerii narodowej i pułków przedniej straży w Koronie.

Chcąc przyspieszyć powiększenie kawale-

rii narodowej w brygadach i pułkach przedniej straży, na sposób których i trzy regimenta konne dragonii transformować, tak, aby każda chorągiew kawalerii narodowej z głów sto pięćdziesiąt, a zaś przedniej straży z głów sto trzydzieści pięć, miarkując towarzysza z iednym szeregowym, formowała całkowity szwadron, do których to pułków i Tatarowie wchodzić mogą: My Król, za powszechną skonfederowanych stanów zgodą, tego wszystkiego iak najprędsze urządzenie i do skutku doprowadzenie kommissy wojskowej obojga narodów zlecamy, która do komendantów dywizyi wyda nayedaley *in spatio* tygodnia rozkazy, zdatność zaciągnąć się mających zaleciwszy, iako też do rotmistrzów i szefów, aby ciż rotmistrze chorągwie swoje do liczby głów, iako wyżej, sto pięćdziesiąt, pułki zaś w proporcji stu trzydziestu pięciu głów na iedną kompanią kompletowali. A gdyby w zamierzonym komplecie na dzień ostatni maja roku terażniejszego nie znajdowały się, złożeniem koniecznym rangi ukarani będą; dla uskutecznienia czego kommissya wojskowa do rotmistrzów kawalerii narodowej, i do szefów półkowych wyda ordynanse i do wiadomości publiczney iak najprędszym podać sposobem, aby się w przeciągu czterech tygodni od oblaty w każdym grodzie zaszły stawili przed kommissyą wojskową; oprócz rotmistrzów dzisiejszego dnia na funkcyi publiczney będących, chyba że sami swą w tey mierze chęć zaciągu oświadczą: którzy rotmistrze, i szeffowie ukazawszy *pignus responsionis* pół płacy roczney na zaciąg do kompletowania swojej chorągwi z skarbu koronnego odbiorą. Gdyby się zaś w wyżej wyrażonym czasie nie stawili, i *pignus* nie okazali, *eo ipso* rangę utracą, a My Król innemu *pignus* mającemu, który się podeymie, na ostatniego maja chorągiew kompletować, patenta wydamy. Kommissya zaś skarbowa Koronna za rekwizycyą kommissy wojskowej, połowę płacy każdemu takowemu rotmistrzowi i szefowi wyda, a z drugiej połowy kassy chorągwiiane i pułkowe na żołd opatrzyć z funduszu na wystawienie wojska obmyślonego, i płacy zaciągniętym regularney nie ubliży; a o uskutecznieniu takowego zalecenia bez-zwłocznie i następnie za każdym raportem skonfederowane stany przez Urodzonych marszałków uwiadomić będzie. Niemniej werbunek do regimentów polowych udysponowany przyspieszać rozkaże. Waruiemy przytym iak naysurowiey, aby ten cały zaciąg bez żadnego uciemnienia obywatelów po województwach uskuteczniiony został; we wszelkich zaś krzywdach, coby albo przez tych, co zaciągają będą, albo przez nowo zaciągniętego żołnierza, stać się mogły, *forum* przy-

zwoite *ex loco delicti*, lub prosto kommissy wojskowej (do woli pozywającego) naznaczamy, póki sądów cywilno-wojskowych nie ustanowimy.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej).

XXXVII.

Actum etc. die decima octava mensis Februarii A. D. 1789-no.

Oblata. (jak wyżej).

Zlecenie deputacyi do interessów zagranicznych.

Gdy deputacyi do ułożenia instrukcyi UU. posłom za granice i dozoru negocyacyi z dworami zagranicznymi, na niniejszym seymie wyznaczony, do woli stanów trwać mający, zaleciliśmy utrzymywanie ciągłej z UUm posłami korespondencyi; a ta przełożyła Nam Królowi, i stanom Rzeczypospolitey potrzebę utrzymywania, i uregulowania kancelaryi, dla porządnego rozmaitych korespondencyi, i negocyacyi prowadzenia; przeto dozwalamy deputacyi, ażeby też kancelaryą urządziła, z wolnym wydawaniem assygnacyi do skarbow obojga narodów, do funduszu dotąd wyznaczonego na interessa zagraniczne, na opłatę osób, i potrzeb teyże kancelaryi.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej).

XXXVIII.

Actum etc. die vigesima tertia mensis Februarii A. D. 1789-no.

Oblata. (jak wyżej).

Opatrzenie bezpieczeństwa województw Ruskich.

Maiąc wzgląd na doniesienia z województw Ruskich o grożących zamieszkach poddaństwa, zaradzając bezpieczeństwu obywatelów tam zamieszkałych: My Król z stanami skonfederowanymi mieć chcemy; aby kommissye porządkowe w tychże województwach dla obmyślenia furazów i innych potrzeb dla wojska kraiowego *ad interim* ustanowione, oraz przez lauda; porządek i bezpieczeństwo obywatelów utrzymywać obowiązane, natychmiast obmyśleniem środków najprzyzwoitszych zapobieżenia rozruchom poddaństwa zatrudniły się, i stosownie do uniwersałów od marszałków skonfederacyi generalney wydać się mianych, rozrządzenia swoje czyniły.

Kommissya zaś wojskowa wyda ordynans do wojsk tak Koronnych, iako Wielkiego Xięstwa Litewskiego naybliższych kommend, by w części, w tamte ruszyły strony; tudzież znieść się ma z kommissyą skarbu Koronnego o expens potrzebną dla przechodu i furazu wspomnionego wojska. Kommandy zaś tam konsystujące znosić się mają z kommissyami porządkowymi, na których żądania, bezpieczeństwu obywatelów zabiegające, za ordynansami naybliżej kommanderującego, pomocy odmawiać nie mają. A co się tycze broni i ammunicyi wprowadzonych przez komorę Wereszczaki, i inne ukraińskie, tę komenda kraiowa ma zatrzymać, i w składach bezpiecznych pod swoją strażą zachować. A odtąd broń żadna żeby bez paszportu kommissy skarbowey do kraiu wpuszczana nie była, komory i kommandy dostrzegać na pograniczach obowiązane będą. Te kommissye z czynności swoich zgłaszać się do stanów mają, i żądania swoje przysyłać.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej).

XXXIX.

Actum etc. die vigesima quinta mensis Februarii A. D. 1789.

Oblata. (jak wyżej).

Approbacya konwencyi między kommissyą skarbu Koronnego, a Urodzonym Protym Potockim orderów polskich kawalerem, z Jmć Panem Piotrem Tepperem, Karolem Schultzem, Wilhelmem Arndtem zaszły.

Gdy kommissya skarbu Koronnego, dopełniając uchwałę na seymie terażniejszym, względem pożyczania dziesięciu milionów złotych polskich za granicą, konwencyą na dniu czwartym miesiąca Lutego z Jmć Panem Tepperem spisała, następnie zaś za wspólnym czwoleniem, a śródkiącym układem z Urodzonym Protym Potockim orderów polskich kawalerem, i od nich przybranymi, Karolem Schultzem, Wilhelmem Arndtem na dniu dwudziestym trzecim lutego obiaśniła, i takowe dzieło Nam Królowi i Rzeczypospolitey stanów, takową umowę za słuszną uznawszy, we wszystkich jey opisach zatwierdzamy, a w uskutecznieniu pomienioney konwencyi pozwalamy zięciem tegoż Piotra Teppera i ich sukcesorom, to iest Karolowi Schultzowi jurydykę

Tłomackie zwaną, od Wielmożnych i Urodzonych Potockich wyszłą, prawu ziemskiemu podległą, przytym tak Jemu, iako i Augustowi Arndtowi inne dobra ziemskie nabywać, i posiadać.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej).

XL.

Actum etc. die trigesima mensis Martii A. D. 1789-no.

Oblata. (jak wyżej).

Ofiara od Nas Króla.

Gdy nagle Rzeczypospolitey potrzeby wymagały prędkiego i skutecznego funduszu na pomnożenie wojska; przeto My Król widząc Rzeczypospolitey stany, gorliwie się ubiegające z ofiarami majątków własnych, co prawdziwą sercu Naszemu przynosi radość, niezastaniając się wielą-licznymi prawami, całość dochodów i prowentów wszelkich stołu Naszego, Nam zabezpieczających, prowent czopowego z miast Naszych stołowych, Grodna i Brześcia, dotąd do skarbu Naszego wpływający, na potrzeby wojska Wielkiego Xięstwa Litewskiego zupełnie odstępujemy, i aby skarb w swoją go obiał administracją, mieć chcemy. Którą to część dochodu Naszego chętnie dla dobra oyczyny ustępując, przestaliśmy na tych pozostających prowentach, które dotąd do skarbu Naszego Królewskiego wpływały, i których całość niniejszym prawem warujemy.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej).

XLI.

Actum etc. die prima mensis Aprilis A. D. 1789-no.

Oblata. Mficus Joannes Ancuta Confoederationis generalis magni ducatus Lithuaniae secretarius eidem etc.

Zaciąg kawalerii narodowej i pułków przedniej straży

w Wielkim Xięstwie Litewskim.

Chcąc przyspieszyć powiększenie kawalerii narodowej w brygadach i pułkach przedniej straży tak, aby każda chorągiew kawalerii narodowej z głów dziewięćdziesiąt dziewięć, a zaś w przedniej straży z głów dziewięćdziesiąt (zawieszając powiększenie głów do generalnego etatu) miarkując towarzysza z iednym szeregowym, składała się, do których przedniej straży pułków, i Ta-

tarzy wchodzić mogą; My Król, za powszechną skonfederowanych stanów zgodą, tego wszystkiego iak nayprętsze urządzenie i do skutku doprowadzenie kommissyi woyskowej obojga narodów zlecamy; która do komendantów dywizyi wyda naydaley in spatio tygodnia rozkazy, zdatność zaciągając się mających zaleciwszy, iako też do rotmistrzów i pułkowników, aby ciż rotmistrze kawalerii narodowej i pułkownicy, w przeciągu czterech tygodni od oblata w każdym grodzie zaszły, stawili się przed kommissyą woyskową, oprócz rotmistrzów dzisiejszego dnia na funkcyach publicznych będących, chyba że sami swe w tej mierze chęci zaciągu oświadczą. Którzy rotmistrze i pułkownicy ukazawszy *pignus responsionis*, pół płacy roczney równey z Koroną na zaciąg do kompletowania swojej chorągwi z skarbu Litewskiego odbiorą. Gdyby się w wyżej wyrażonym czasie nie stawili, i *pignus* nie okazali, *eo ipso* rangę utracą, a My Król innemu *pignus* mającemu, który się podeymie, na dzień ostatni Augusta roku bieżącego, chorągiew kompletować, patenta wydamy. Skoro zaś pieniądze przez kommissyą woyskową, podług prawa niniejszego, dostarczone rotmistrzom i pułkownikom będą, gdyby który z nich chorągwi swojej kawalerii narodowej, lub pułku, do liczby niniejszym prawem przeznaczoney na dzień trzydziesty pierwszy augusta roku bieżącego nie dokompletował, złożeniem koniecznym rangi ukarany byź ma; kommissya zaś skarbową Litewską, za rek wizycyą kommissyi woyskowej, połowę płacy każdemu takowemu rotmistrzowi i pułkownikowi wyda, z drugiey połowy kassy chorągwianej i pułkowej w zold opatry, z funduszu na wystawienie wojska obmyślonego, i płacy zaciągnionym regularney nie ubliży; o skutecznieniu takowego zalecenia bez-zwłocznie i następnie za każdym raportem skonfederowane stany przez Urodzonych marszałków uwiadomić będzie. Niemniej werbunek do regimentów polowych udysponowany przyspieszać rozkaże; zlecamy też kommissyi woyskowej, aby dla łatwiejszego zaciągu chorągwie brygadę składające na województwa rozesała. Warujemy przytym iak najmocniej, aby ten cały zaciąg bez najmniejszego uciemnienia ohywateľow po województwach skuteczniony został; we wszystkich zaś krzywdach, coby albo przez tych, co zaciągając będą, albo przez nowo-zaciągnionego żołnierza stać się mogły, *forum* przyzwoite *in loco delicti* z rejestru takowego, lub prosto w kommissyi woyskowej do woli pozywającego naznaczamy, poki sądy cywilno-woyskowych nie ustanowimy. (Podpisy i zakończenie jak wyżej. — Jan Ancuta sekretarz konf. i W. X. I.).

XLII.

Actum etc. die sexta mensis Aprilis A. D. 1789-no.

Oblata. Mficus Joannes Paulus Luszczeński Scr. R. Mtis etc. (jak wyżej).

Ofiara wieczysta Prowincyów obojga narodów; na powiększenie sił krajowych.

Gdy w ustanowieniu podatku doczesnego ostrzeżliśmy sobie, iż do trwałych i wieczystych podatków przystąpimy; przeto chcąc nayprędszej uskutecznić widzieć to prawo, My Król, za powszechną skonfederowanych Stanów zgodą, stanowimy; iż dobra Nasze Królewskie uprzywilicjowane, w dożywotnim dzierżeniu zostające, które kwarty opłacaia, dwie kwarty podług nowej lustracyi płacić będą, expektanci tak ci, którzy są w posesyi prawa expektatywy, iako i oczekujący prawa tego, umieszczeni w konstytucyach 1775. i 1776. roku mają płacić pół-trzeciej kwarty, podług nowej lustracyi. Z królewskiego zaś prawem emfiteutycznym w roku 1775. oddanych, to jest ci, którzy za prawem emfiteutycznym już posiadają, zaraz po odbytey nowej lustracyi, a ci, którzy dochodzić dopiero będą, od czasu wniesienia w toż prawo, według teraz nowo nastąpić mającey lustracyi, pół-czwartey kwarty opłacać będą. Z dóbr zaś i dochodów wszelkich stałych i pewnych duchownych, gdy przezacne duchowieństwo dwadzieścia od sta procentu od swych dochodów, oraz *subsidium charitativum* prawem 1784 roku w Grodnie zabezpieczone, nie ubliżając dawnym zwyczajom i obrządkom kościoła naszego, dobrowolnie ofiaruie; My Król i Stany skonfederowane Rzeczypospolitey, takową ofiarę mile przyjmując, uprzeymą wdzięczność naszą za tak hojne i przykładne nagłych Rzeczypospolitey potrzeb zasilenie, naypóźniejszey potomości w xięgach praw naszych podaną mieć chcemy; plebani iednak *curam animarum* mający, którzy więcej nad dwa tysiące złotych roczney pewney i stałej intraty nie mają, i te klasztory, które szkoły publiczne przynajmniej o trzech professorach, i od komissyi edukacyjney approbowane, kosztem swoim utrzymują, i podziśdzień aktualnie uczą, i uczyć będą, równie iako zgromadzenia do edukacyi publiczney z reguły i powołania swego przeznaczone, taki tylko podatek, iaki na dobra ziemskie włożony będzie, opłacać mają. Tym zaś klasztorom, które za urządzeniem kommissyi edukacyjney utrzymywać swym kosztem szkoły publiczne podeimają się, kom-

missya skarbową, zniósłszy się z kommissyą edukacyjną, uczyni rzeczonym klasztorom allewiacyą podatków, w miarę wydatków, na edukacyą publiczną od nich podjętych. Fundusze na *Seminaria Dioecessana*, do edukacyi tylko kapłanów świeckich, wikaryuszów, mausyonarzów, *ad curam animarum* należących, i pięćset złotych tylko na osobę dochodu mających, szpitale dla podrzutek, chorych, i ubogich, pod czyimkolwiek dozorem zostające, a które całkowity prowent na opatrywanie ubogich i chorych obracaia, oraz fundusze i konwikty ubogich studentów, tudzież plebanów *utriusque ritus*, bez dziesięciny, *cujusvis tituli summ*, i poddanego, na szczególnych funduszach samego gruntu zostających, od podatku, na terażniejszym seymie ustanowionego, uwalniamy; klasztory zaś *utriusque sexus*, dwa tysiące złotych tylko dochodu rocznego na całe zgromadzenie mające, podatek ziemiański tylko opłacać będą. A że przezacne duchowieństwo *cujuscunque ritus* chcąc okazać sprawiedliwość do intraty każdego *cujuscunque dignitatis, gradus & tituli* duchownego stosownie *subsidiu charitativi* rozłożenie na nowo uczynić oświadcza; więc stosując się do tak chwalebney myśli, dozwalamy tenże układ w proporecy intrat z dóbr i dochodów stałych i pewnych, wyprowadzić się mających całego duchowienstwa (z uwolnieniem od opłaty *subsidiu charitativi* plebanów *ritus latini* tysiąc złotych tylko intraty mających, a podatek ziemski opłacać winnych) a to po wynalezieniu intrat, na podatek ustanowionego procentu, na pierwszą ratę, roku następującego 1790. *quo ad subsidium charitativum collegio episcoporum* uskutecznić, i taryffy kaźdey dyecezyi, kommissyom skarbowym obojga narodów, oddać kaźdy *distinctim* z swojej dyecezyi biskup obowiązany będzie; ruskiego zaś obrządku plebanów do opłaty *subsidiu charitativi* obligujemy, a natomiast wybieranie *cathedratici* zakazujemy pod animadwersyą kaźdego sądu. Ponieważ zaś summy i dobra wszystkie i wszelkie, które od biskupstw, dyecezyów, opactw, kapituł, klasztorów, i różnych fundacyi *utriusque ritus à corpore Reipublicae* po roku 1773 odpadłych, za konwencyą z dworem Wiedeńskim, konstytucyą 1786 roku potwierdzoną, powróciły do rozrządzenia Rzeczypospolitey; przeto też dobra i summy z ich prowentami choćby i kadukami zajęte były (które *exmunc* znosimy) na fundusz wojska obrócone mieć chcemy, i tych dochodzenie kommissyi skarbowey koronney zlecamy; wyiawszy części przez nayprzewielebniejszego xiążęcia Prymasa rozrządzone, których rozrządzeń ważność decyzyi Naszey zostawiamy; nie zajmując iednak żadnych funduszów, kościołów parafialnych, prebend i altaryi w Polsce będących, erekcyami da-

wnemi i prawami zabezpieczonych. Tyle rodzajów klęsk i utrat, które oyczyna nasza poniosła, wystarczają do przeświadczenia naszego; iż oszczędzając na ogólną krajową obronę, siebie i wszystko nasze niebezpieczne zostawiamy; a przodków naszych wzbudziwszy przykładem, miłość oyczyną przekładając nad miłość siebie samych, iednomyślnie postanawiamy: iż wszystkie dobra ziemskie dziedziczne, część dziesiątą stałych i pewnych intrat do skarbu publicznego, na utrzymanie obrony kraju, opłacać będą. Lennych zaś i summowanych starostw dekretami kommissyi seymowych i konstytucjami zabezpieczonych, tabelle z dowodami praw kommissyje skarbowe obojga narodów, nam stanom seymującym w przeciągu niedziel sześciu, od daty obwieszczenia przez kommissyje uczynionego, do wiadomości podadzą. Co zaś do dóbr dziedziczno-lennych w Wielkim Xięstwie Litewskim będących, zachowując je w całkowitych prerogatywach, te, które porównane są aktem unii, statutem litewskim i konstytucjami 1661 i 1677 roku z dobrami ziemskimi opłacać będą dziesiąty grosz, tak, jak dobra dziedziczne; co i do Korony rozciągamy.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej).

Jan Paweł Łuszczewski
sekretarz seymowy y konfederacji koronnej.

XLIII.

Actum etc. die vigesima mensis Aprilis A. D. 1789-no.

Oblata. (jak wyżej).

Zlecenie kommissyi wojskowej obojga narodów.

Chcąc przyspieszyć powiększenie piechoty: zalecamy kommissyi wojskowej obojga narodów, ażeby, nim ustanowiony będzie etat, tymczasem po pięćdziesiąt gemeyna do każdej kompanii, nad tych, które już dziś znajdują się, w pieszych polowych regimentach, i w korpusach artylleryi obojga narodów zaciągała; o szlachtę starać się z preferencyą nakazać; a dla nowo zaciągniętych na lenung, tudzież na lederwerk, pałasze, moderunek, i wszelką amunicyą, skarby obojga narodów wypłacać mają za assygnacyami, kommissyi wojskowej, oprócz dawniej po dziesięć tysięcy na każdy regiment assygnowanych. Z warunkiem zachowania iak najsćisley prawa, względem rekrutowania na terażniejszym seymie ustanowionego.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej). — (Z wyjątkiem Walickiego Bazylego, którego brak).

XLIV.

Oblata. (jak wyżej).

Zabezpieczenie spokojności publiczney.

Gdy spokojność publiczną mamy za pryncypalny cel obrad naszych; przeto My Król, za powszechną stanów skonfederowanych zgodą, nakazujemy: aby markietani, czyli kupcy moskiewscy, istotnie handlem się bawiący, od kommissyi skarbowych obojga narodów, lub od najbliższej jurydykcyi sądowej w Polsce, brali zaświadczenia, iako rzetelnie i uczciwie handlują. Inni zaś wszyscy, pod imieniem markietanów w krajach Rzeczypospolitey nie osiedli, włączający się, zwoszczyki, filipony obcy, i xięża zagraniczni nie-unici, Czerocy zwani, których urzędowe rapporta o poddawianie do buntów, i burzenie chłopstwa oskarżają, aby od daty publikowanego tam prawa, w niedziel dwie z granic Państwa Naszego wyszli, inaczej przez kommandy wojsk Naszych poimani do fortec, lub przykładnie i surowo karani zostaną: a gdzie kommand nie ma, obywatela imać ich, i do kommand odwozić mają.

Że zaś w obrządku dysuniem był do tych czas zwyczaj, iż kapłani duchowieństwa tego, nie tylko iż na wierność krajowi naszemu bywali nie przysięgli, ale nawet w modlitwach i służbach swoich wspominali monarchów i xiążąt krajowi naszemu obcych, co pospółstwo tego obrządku w kraju naszym mieszkające, w przywiązaniu do Nas Króla osłabiać, i rozdzielać mogło, a nawet powadze i niepodległości Rzeczypospolitey naszej uwłaczało; przeto za zgodą skonfederowanych stanów, postanawiamy: ażeby starsi, i całe duchowieństwo dyzunickie teraz w kraju będące, i potym swoje beneficja obejmujące, nayspierwej przysięgę na wierność Nam Królowi, i Rzeczypospolitey polskiej, przed urzędem grodzkim lub ziemskim tego woiewództwa, czyli powiatu, gdzie beneficjum leży, w czasie dwóch tygodni od daty oblata prawa, wykonywało; potym w modlitwach i służbach swoich, nie wspominało otdąd nikogo z monarchów, ani xiążąt zagranicznych, tylko Nas Króla Stanisława Augusta, i pomysłność Rzeczypospolitey; po długim zaś życiu Naszym, królów następców Naszych. Jeżeli zaś który z duchownych dyzunickich czynić inaczej ważył się, takiego o winę przekonanego w każdym sądzie cywilnym, utraceniem beneficji, i wyśoiem z kraju karany mieć chcemy, i pod animadwersyą tychże sądów to oddaemy.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej).

XLV.

Actum etc. die vigesima quinta mensis Aprilis A. D. 1789-no.

Oblata. (jak wyżej).

Zlecenie UU. marszałkom obojga narodów konfederacji generalney.

W nagłej Rzeplitey potrzebie, My Król, za zgodą stanów Rzeczypospolitey skonfederowanych, na mocy prawa tysiąc, siedmset, sześćdziesiąt, czwartego roku, a w konwencyi pod rokiem tysiącnym, siedmsetnym, trzydziestym, siódmym, w Gdańsku uczynionej, artykułu czwartego, iasno opisanego, urodzonym marszałkom obojga narodów, zalecamy, aby rekwizycyą do JW. xiążęcia Kurlandzkiego uczynili, który to JW. xiąże, podług tej rekwizycyi, pięćset piechoty do użycia Rzeczypospolitey w okolicznościach smutnymi skutkami grożących, nieodwłocznie przystawić raczy, mieć chemy.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej).

XLVI.

Actum etc. die secunda mensis Maii A. D. 1789-no.

Oblata. (jak wyżej).

Zlecenie kommissyi wojskowej obojga narodów.

Chcąc tak iazdę, iako piechotę i artylleryą wojska koronnego dla zabezpieczenia spokojności powszechney, w częściach ruszone, inne bydź w gotowości przez kommissyą wojskową nakazane, w potrzebną amunicyą opatrzyć, summę złotych polskich sto tysięcy z skarbu koronnego do rozrządzenia kommissyi wojskowej obojga narodów, natychmiast wypłacić przeznaczamy; z których na ten szczególnie zamiar użytych, rachunek od teyże, Nam w czasie ostrzegamy. A że pułki trzy Litewskie przednicy straży, Baranowskiego, Jeleńskiego, Romanowskiego, dla szczupłej dotąd po złotych trzysta na dwa konie płacy, do powinności użyte bydź nie mogą; przeto poprzednicze na kilku seymach przywodząc do skutku zapewnione onymże względy, płacę onychże, do płacy nowozacieżnych w tychże pułkach *ad mentem* konstytucyi seymu terażniejszego porównyując, kommissyi wojskowej obojga narodów, rekwizycyą do kommissyi skarbu Litewskiego uczynić na powiększony onymże żold na ratę

niniejszą, a kommissyi skarbu Litewskiego wypłacić nieodwłocznie zlecamy.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej z wyjątkiem podpisu Jabłońskiego, w miejsce którego Bazyl Walicki wojewoda generalny ziem koronnych etc.)

XLVII.

Actum etc. die sexta mensis Maii A. D. 1789-no.

Oblata. Mficus Joannes Ancuta Confoederatio generalis M. D. Lit. secretarius etc.

Przyspieszenie sprawiedliwości kryminalnym sprawom w Wielkim Xięstwie Litewskim.

Chcąc przyspieszyć dla Wielkiego Xięstwa Litewskiego wymierzenie sprawiedliwości w sprawach kryminalnych; My Król, za zgodą skonfederowanych Rzeczypospolitey stanów, prawa o extra-kadencyi sądów Grodzkich, Koronie dotąd służące, i do Wielkiego Xięstwa Litewskiego rozciągamy; zachowując, ażeby pod niebytność w granicach jurydykcyi woiewody gród mającego, lub starosty sądowego, pierwszy z porządku grodzki urzędnik, komplet natychmiast prawem przepisany, przez wezwanie kolegów, zgroładził; warując: aby podczas takowej extra-kadencyi w żadne inne sprawy, oprócz *recentis Criminis*, nie wdawał się; w tych zaś, by dopuszczoną była appellacya, podług praw Wielkiemu Xięstwu Litewskiemu służących, a trybunał główny W. Xięstwa Litewskiego za oddaniem pod jego wartę delinkwenta, zaraz sprawy tego rodzaju sądzić *etiam in tractu* rozpoczętej innej sprawy, bez żadnych zapozwów, tylko na mocy założonej appellacyi, powinien będzie.

(Podpisy oraz zakończenie jak w poprzedniej)

Jan Ancuta sekretarz kor. W. X. L.

XLVIII.

Actum etc. die decima sexta mensis Maii A. D. 1789-vo.

Oblata. (jak wyżej).

Zalecenie kommissyi skarbu Wielkiego Xięstwa Litewskiego.

Gdy pomnażające się w tym czasie nowe i rozmaite gatunki przychodów do skarbu Wielkiego Xięstwa Litewskiego, wymagają ciągłej i nieustannej pilności, i dozoru zasiadających w kommissyi skarbowej Litewskiej; zalecamy przeto teyże kommissyi, aby nie

przywiązując się do czasu kadencyom prawem przepisanego, lecz bez przerwania i ciągle, w komplecie osób przynajmniej pięciu, znajdowała się, i czynności wszelkie, prócz sądowych kadencyi przyzwoitych, odbywała. (Podpisy i zakończenie jak wyżej).

XLIX.

Actum etc. die vigesima mensis Maii A. D. 1789-no.

Oblata. Mficus Joannes Paulus Luszczewski.

Zlecenie kommissyi woyskowej obojga narodów.

Nizeli do zupełnego etatu woyskowego przydzie Nam dokończenia, dla ułatwienia nagłych okoliczności trudniących zaciąg kawalerii narodowej, iuż prawem determinowany, niektóre tym czasem stanowimy rozrządzenia.

A nayprzód dla namiestników, unter-officerów, i unter-sztabu, w kaźdey chorągwi kawalerii narodowej, do myśli prawa w głowach stu pięciudziesiąt w Koronie; a w dziewięciudziesiąt dziewięciu w Litwie dokompletowaney: tudzież do pułków przedniey straży równie podług prawa, co do liczby głów, kommissya woyskowa rownymże sposobem, iak dla towarzystwa, połowy placu awansowaney uczyni rozrządzenie; a takowey połowy wypłacenia u kommissyów skarbowych obojga narodów nieodwłocznie się dopomni.

Aby zaś pracą, i nakładem znacznym dokończoną chorągwie kawalerii narodowej, i pułki przedniey straży bez sufficyencyi, i utrzymania od pierwszego Junii, iako od terminu wystawienia iuż chorągwiów nie zostawały, i zupełnemu nie podpadały zniszczeniu, prawo zaszłe, drugą połową kassy chorągwianej i pułkowe opatrzyć na żołd nakazujące, do skutku kommissyi woyskowej doprowadzić zlecamy; pułki zaś przedniey straży w woysku W. X. Litewskiego generała-majora Bielaka, i pułkownika Byszewskiego w placu swoiey z koronnemi pułkami przedniey straży porównane byđź mają.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej)

L.

Actum etc. die vigesima octava mensis Maii A. D. 1789-no.

Oblata. (jak wyżej).

Wyznaczenie examinatorów w sprawie o bunt oskarżonych.

W celu odkrycia źródła podniety buntów, o których nowe coraz odbieramy wiadomo-

ści, do wyexaminowania oskarżonych, wyznaczamy:

Z senatu.

z prowincyi Mało-Polskiej.

Przew: Turskiego biskupa Łuckiego.

z prowincyi Wielko-Polskiej.

Wiel: Prażmowskiego kasztelana Zakroczymskiego.

z prowincyi W. X. Litt.

Wiel: Felkierzamba kasztelana Witebskiego.

Z stanu rycerskiego.

Z prowincyi Mało-Polskiej.

UU. Zaleskiego posła Kijowskiego. Stroynowskiego podkomorzego Buskiego, posła Wołyńskiego. Dłuskiego starostę Łukowskiego, y posła Lubelskiego.

z prowincyi Wielko-Polskiej.

UU. Rożnowskiego pisarza, y posła Gnieźnińskiego. Małowieyskiego sędziego ziemskiego, i posła Wyszogrodzkiego. Szymanowskiego regenta koronnego posła Sochaczewskiego.

z prowincyi W. X. Litt.

UU. Zaleskiego woyskiego Litewskiego, posła Trockiego. Grabowskiego starostę, i posła Wołkowyskiego. Butrymowicza podstarostę, i posła Pińskiego.

Którzy to WW. i UU. examinatorowie z Stanów skonfederowanych wyznaczeni, przysięgę przed Nami Królem, i Stanami skonfederowanemi nieodwłocznie wypełnią, w te słowa: „Ja N. przysięgam Panu Bogu „w Trójcy Ś. Jedynemu, jako stawionych „delinkwentów o bunt oskarżonych, z nay- „większą rozwagą i powolnością examino- „wać będę, dochodząc, i wywiadując się „wszystkich źródeł, i najszczegulniejszych „okoliczności, tudzież przez iakie osoby „okropne buntów zamysły początek swóy „wzięły, a w tym słuchaniu examiów, ani „datkiem, ani obietnicą, ani przyjaźnią, ani „niechęcią lub bojaźnią, nie uwiodę się, „lecz same dobro Ojczyzny, i bezpieczeń- „stwo kraiu przed oczyma mając, podług „sumnienia sprawiedliwości, i kaźdego z de- „linkwentów wyznania, wszystko iaśnie, rzetelnie, i iak nayściśley indagować, i kon- „notować będę, a co się w tych wyznaniach „zawierać będzie, nikomu wcześniej nie obja- „wię, lecz ściśley w tym dochowam sekret; „tak mi Panie Boże dopomóż“. Po wyko- „naney tym sposobem przysiędze, ciż WW. i UU. deputowani pod prezydencją UU.

marszałków Konfederacji obojga narodów (gdy znajdować się obydwaj, lub który z nich zechcą) w komplecie naymniej osób siedmiu, przejrząwszy wszystkie rapporta, doniesienia, i listy prywatne, zkaźkolwiek tu o buntach donoszące, z nich punkta do zapytania, czyli *interrogatoria*, ułożą, i podług tych examiowanie swoie w pałacu Rzplitey rozpoczną, w czasie którego, ieżeliby z wyznania delinkwentów, nowe iakie uformowały się wiadomości i kwestye, więc i o to wszystkich przytomnych delinkwentów examiować obligowani będą, a ieżeliby ci delinkwenci współników swoiego występku powoływali, a ci osiadłości ziemskich niemający, i szlachetnością nie zaszczytzeni, ieszcze nie byli aresztowani, tedy ciż deputowani, onych aresztować, i tu dla examinu sprowadzić, kommissyą woyskową zarekwirują, lub na mieyscu sądom ziemskim, czyli urzędom grodzkim, w komplecie prawem przepisany, takowe zeznania odebrać, i inkwizycją wyprowadzić dla przysłania sobie nakażają; a z szlachtą osiadłemi process sprawom tego rodzaju właściwy przedsięwziąć instygatorom narodowym zalecą. Po których wyprowadzonych, kaźdego z osobna aresztanta, examinach, też wyznania i inkwizycye od wszystkich examinatorów podpisane, i zapieczętowane do Stanów skonfederowanych Rzeczypospolitey przyniosą, odpieczętują, i *semotis arbitris* czytać będą, po których przeczytaniu, Stany skonfederowane decyzyą swoią położą, co daley w tey okoliczności ma byđź czyniono. Gdyby zaś który z wyżej oznaczonych deputowany dla choroby, lub naglących swych interessów nie mógł znajdować się w teyże deputacyi, a przez toby komplet upadał, tedy za doniesieniem Stanom, i przełożeniem przyczyny, inny nominowany będzie.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej).

LI.

Actum etc. die trigesima Maii A. D. 1789-no.

Oblata. Ad officium personaliter veniens Mficus Joannes Paulus Luszczewski etc.

Sposób wynalezienia ofiary z dóbr ziemskich i duchownych w Koronie i w Wielkim Xięstwie Lit.

Gdyśmy iuż ku zmocnieniu ojczyzny naszej i utrzymaniu narodowej wolności części z dochodów naszych przeznaczyli, iako w obronney ojczyźnie Nas samych bezpieczeństwa widzieć żądamy, tak nie wątpimy, iż części na wspomnioną obronę ofiarowane

tym wierniey do skarbu publicznego przez kaźdego obywatela wnoszone będą, iż uyma z onych stając się uymą dostarczeń publicznych, wracałyby Nas albo smutnym powtorzeniem doznanych dotkliwości, albo Nas zniewoliła do czynienia nowych ofiar oyczyźnie. Takich iednak lubo niespodziewanych chroniąc się doświadczeń, dla wyexaminowania ogólnych intrat z dóbr ziemskich, duchownych i świeckich, a z nich wyłączenia części na uchwalone woysko ofiarowanych, do kaźdego woiewództwa, ziemi i powiatu oznaczamy kommissye. A lubo podług dawnych praw i zwyczajów, oraz składu republikańskiego rządu, wybór kommissarzy do obywatelów kaźdego *respectivè* woiewództwa należy, mając iednak wzgląd na rychłe zarządzenie potrzeb Rzplitey *pro hac sola vice & nunquam practicanda*; następujących wyznaczamy kommissarzów:

Prowincya Małopolska.

do województwa Krakowskiego.

Powiat Krakowski.

UU. Dembiński Chorąży Krakowski. Ożarówski podstoli Krakowski. Kasper Otfinowski burgrabia Krakow: Chwalibóg Woyski Krakowski. August Otfinowski burgrabia Krakow: Wielowieyski szambelan J. K. Mci. Szczepanowski z Rudna. Slaski starosta Bocheński. Roch Dąbski burgrabia Krak: Trzebiński szambelan. Gostkowski szambelan. Karol Kowalski. Czerniecki komornik. Straszewski skarbnikiewicz. Trembecki szambelan.

Powiat Proszowski.

UU: Łętowski stolnik. Wielogłowski miecznik. Bobrownicki woyski Krakowski. Bzowski skarbnik Krakowski. Zieliński burgrabia. Andrzej Slaski. Szuyski starosta. Stefan Romer. Józef Dobiński. Paprocki kapitan. Ligocki podczaszy. Franciszek Komar. Jeziorkowski komornik. Jan Starowieyski starosta Berwałdski. Jordan z Jaronowic.

Powiat Xiazki.

UU: Walewski podczaszy Krakowski. Russocki cześnik Krakowski. Sikorski burgrabia Krakowski. Dembski burgrabia Krakowski. Kosiński komornik. Dominik Błęszyński komornik. Kmita komornik. Karol Głębocki. Chwalibóg pisarziewicz Grod. Krakow: Woyciech Linowski szamb: J. K. M. Misiowski starosta. Stanisław Mieroszewski szambelan. Dąbski z Mieszkowa. Bystrzanowski z Dombrowki. Łuczycycki.

Powiat Lelowski.

UU: Skorupka łowczy Krakowski. Jan Bzowski burgrabia Krakowski. Woyciecki.

burgrabia. Andrzej Rottermund komor: Gr: Krak: Zieliński komornik. Jan Szweykowski komornik. Kownacki podwojewódzcy. Napierkowski podwojewódzcy. Psarski szambelan J. K. M. Jakób Jordan. Franciszek Bukowski. Maciej Błeszyński. Nieprski kapitanowicz. Witkowski. Jan Woźnicki.

Do województwa Sandomirskiego.

Powiat Sandomirski.

UU: Kazimierz Karski podez: Sandom: Jozef Brzeski podsędek ziem: Sandom: Gabriel Popiel woyski i podstarosta Grodzki Sandomirski. Karol Kochanowski miecznik Sandom: Jakób Mszanski woyski Pilźniński. Antoni Ławski sędzia Gr: Sandomir: Jozef Wierciński cześn: Sanoeki. Woyciech Jawornicki cześn. Malbor: Ignacy Grodecki starosta Dymidowski. Jozef Szczepanowski ssta. Skalski. Bukowski generał woysk Koronnych. Jan Malicki pułkownik woysk Kor: Mikołaj Jasiński kapitan woysk Kor: Rafał Konarski szambelan J. K. M. Józef hrabia Rogaliński.

Powiat Wiślicki.

UU: Kasper Popiel chorąży Wiślicki. Franciszek Rupniewski sęd: ziem: Sandom: Celestyn Gołuchowski podez: Wiślic: Jozef Skornicki cześnik Wiślicki. Saba Mikułowski łowczy Wiślicki. Wincenty Dembiński miecz: Wiślic: Jan Darowski podstarosta Nowomieys: Kaletan Ankwicz sędzia Gr: Nowom: Joachim hrabia Tarnowski starosta Sulejowski. Kazimierz Boniecki kom: Gran: Sand: Antoni Lipski komor: ziem: Sandom: Siemuński generał-adiutant J. K. M. Ludwik Marcjan Rożycki generał-adiutant J. K. M. Józef Wysocki. Jędrzey Niemiercy woyski Wiślicki.

Powiat Radomski.

UU: Alexander Potkański ssta Radom: Woyciech Święcicki chorąży Radom: Roch Romer podczasy Radomski. Józef Niemirycz podstoli Stężycki. Cypryan Wąsowicz cześnik Radomski. Jacek Rudnicki cześnik Stężycki. Franciszek Kietliński łowczy Radoms: Jan Stadnicki łowczy Opoczyński. Stanisław Kochanowski miec: Radom: Bartłomiej Zdziechowski woyski Radomski. Ignacy Krasiński ssta Siemiechowski. Dominik Pieniążek łowczy Bydgoski. Woyciech Strasz szambelan J. K. M. Jozef Mężeński podstolic Mścisławski. Rafał Kamieniecki chorąży w woysku Koronnym.

Ziemia Stężycka.

UU: Woyciech Zebrowski sędzia ziemski Stężycki. Ignacy Scypion bywszy podstoli Lit: Ignacy Hussarzewski stolnik Stężycki. Adam Podoski podsędek. Stężycki. Stefan Chomentowski woyski Stężyc: Ignacy Ru-

dnicki pisarz ziem: Stężyc: Ignacy Boski miecznik Stężycki. Franciszek Niewęglowski woyski mniejszy Stężycki. Konstanty Rostworowski podstarosta Stężycki. Kazimierz Dmiński pisarz Grodz: Stężyc: Rafał hrabia Tarnowski orderu S: Stanisława kawaler. Franciszek Brzozowski ssta Ożarówski. Jacek Bętkowski szambelan J. K. M. Stanisław Treter szambel: J. K. M. Stanisław Sobieski wicesgerent Grodzki Stężycki.

Powiat Opoczyński.

UU: Jan Skorkowski chorąży Opoczyński: Ignacy Pomianowski cześ: Opoczyński: Anastazy Radoński woyski Opoczyński: Kaletan Woiski miecznik Opoczyński. Leon Libiszewski skarbnik Opoczyński: Jan Kanty Wolski podstarosta Opoczyński: Tomasz Modliński pisarz Grodz: Opocz: Jan Krosnowski ssta Snochowski. Jan Faygel szambelan J. K. M. Zaiączkowski podstoli Buski. Karol Snarski komor: ziem: Radoms: Adam Karwicki podkomorzyc Sandom: Jacek Potkański podkom: Sandomirski. Karol Siedlewski łowczy Sochaczew: Józef Rostkowski łowczy Smoleński.

Powiat Chęciński.

UU: Andrzej Dobiecki podkomorzy Sandomirski. Jan Radoński stolnik Chęciński. Ant: Lisicki podst: i podssta Chęciński: Ignacy Kossowski cześnik Chęciński. Jan Kanty Karwosiecki łow: Chęciński. Onufry Gosławski woyski Chęciński: Roch Grabkowski miecznik Chęciński: Jan Oraczewski skarbnik Chęciński. Ignacy Malczewski komornik graniczny Sandomirski. Michał Czapliski komornik graniczny Sandomirski. Józef Bierzyński ssta Peryosławski. Konarski maior w woysku Koron: Baier staroście Kiszyński. Wolski szambelan J. K. M. Kazim: Bystrzonowski podkomorzyc.

Do województwa Kiiowskiego.

Powiat Kiiowski.

UU: Walenty Bierzyński stol: Kiiowski. Hilary Choiecki sędzia Antoni Wieffński podsędek Teod: Paszkowski pisarz - - - - - ziemscy Kiiowscy. Jan Boreyko podczasy Zytomirski. Paweł Sobański podstoli Kiiowski. Jozef Niezwoiewski podstoli Zytomir: Mikołaj Proskura cześnik Kiiowski. Michał Głębocki woyski Owrucki. Dominik Pruszyński skarbnik Kiiowski: Szymon Jakubowski miecznik Owrucc: Antoni Rybiński szambelan J. K. M. Stanisł: Iliński rotmistrz kaw: narod: Franc: Goszczycki komor: ziem: Kii: Wiktor Zaleski regent ziem: Zytomir:

Powiat Zytomirski.

UU: Maxym: Potocki chor: Zytomirski. Adam Bukar sędzia Jakub Moczulski podse:

Jan Zaleski pisarz - - ziemscy Zytomirscy. Jozef Peszyński podstoli Owrucki. Jozef Zawadyński łowczy Zytomirski. Jan Choiecki woyski Kiiowski. Jozef Rybicki podczasy Nowogrodzki. Jozef Charzewski podstoli Nowogrodz: Alexan: Piotrowski kom: ziem: Kiiow: Antoni Pieńkowski ssta Przyluski. Jakub Pawsza podkomorzyc Owrucki. Piotr Łoś podstoli Zydaczewski. Lud: Hurkowski kom: granic: Zytom: Kazimierz Fiedorowicz wicesgerent Grodzki Zytomirski.

Powiat Owrucki.

UU: Tade: Niemirycz podk: Owrucki. Szym: Grzybiński pisarz ziem: Owru: Jozef Borowski komor: grani: Kiiow: Mikołaj Eligiusz Baykowski komornik graniczny Owrucki. Tadeusz Teleżyński komornik graniczny Czerniechowski. Xawe: Baranowski komor: ziem: Zyto: Antoni Gałeccki Atanazy Wykowski - - komornicy ziemscy Owruccy. Jerzy Jerlicz miecznik Owrucki. Ludwik Trzeciak chorąży Kiiowski. Ignacy Omieciński ssta Jastrzębieńec. Stanisław Potocki stolnik Przemyski. Stani: Kirkur wicesgerent Grodzki Kiiowski. Franciszek Ziolkowski wicesgerent Grodzki Owrucki. Jakub Kościuszko regent ziem: Owru:

Do województwa Ruskiego.

Ziemia Chełmska.

UU: Kunicki podkomorzy Chełmski. Suffczyński ex-kasztelan Czerski. Wereszczyński sędzia ziem: Chełmski. Suchodolski ex-chorąży Chełmski. Rzewuski podsędek Chełmski. Swirski stolnik Chełmski. Węgliński podczasy Chełmski. Boniecki podstoli Chełmski. Węgliński ssta sądowy Chełmski. Suchodolski generał. Gałęczowski pisarz ziemski. Ołędzki pułkownik. Nowicki łowczy Chełmski. Kaznowski komornik. Pongowski starosta.

Powiat Krasnostawski.

UU: Węgleński chorąży Krasnostawski. Dydyński stolnik. Ciemniwski podczasy. Wyszyński podstoli Krasnostawski. Grotkowski cześnik Krasnostawski. Stamirowski ex-starosta Krasnostawski. Szlubowski vice starosta Krasnostaw. Pęczkowski woyski. Stamirowski. Paweł Bielski. Jan Węgleński szambelan J. K. M. Szekliński. Piotr Piasecki. Doręgowski woyszczyce. Kochanowski vice regent Krasnostawski.

Do województwa Wołyńskiego.

Powiat Łucki.

UU: Jozef Zagorski podkomorzy Łucki. Antoni Sobolewski chorąży Wołyński. Stanisław Kostka Hulewicz chorąży Łucki. Jozef Ledochowski stolnik Wołyński. Franciszek Besiekierski stolnik Nowogrodzki. Ta-

deusz Wilczopolski podczasy Łucki. Zymunt Bętkowski łowczy Łucki. Stanisław Jełowicki miecznik Łucki. Jan Tomaszewski podstoli Łomżyński. Ludwik Szemiot cześnik Wołkowycki. Kaletan Aksak szambelan J. K. M. Dymitr Porczyński szambelan J. K. M. Dyonizy Wiśnioski sędzia Grodzki Czerniechowski. Iwo Stecki starosta Radziński. Konstanty Hołowiński starosta Dymidowski.

Powiat Włodzimirski.

UU: Stanisław Cieszkowski chorąży Włodzimirski. Stefan Załęski Nowogrodzki. Dymitr Ledochowski stolnik Włodz: Franciszek Janiszewski sędzia ziemski Czerniechowski. Jozef Radziwiński stolnik Czerniech: Stefan Aksak podstoli Włodzimirski. Adam Czarnołuński podstoli Czerniech: Stanisław Borzęcki łowczy Nowogr: Stanisław Rohoziński miecznik Włod: Piotr Postruski skarbnik Czerniech: Xze Janusz Czetwertyński kawaler orderu S. Stanisława. Felicjan Pilawski podstarosta Nowogr: Piotr Skąpski komornik graniczny Włodzimirski. Tomasz Chaięcki komornik graniczny Nowogrodzki. Felix Hulewicz.

Powiat Krzemieniecki.

UU: Bruno Kamieński stolnik Krzem: Kaletan Wyleżyński podstoli Krzem: Filip Radziwiński cześnik Wołyński. Maciej Łaganowski cześnik Krzem: Kanut Maliński miecznik Wołyński. Jan Borzęcki podsędek Czerniech: Michał Kosielski miecznik Czernie: Franciszek Burzyński woyski Włodz: Mateusz Falkowski miecznik Krzem: Zarzycki skarbnik Łucki. Bonawentura Charniec horodn: Łucki. Pisarski podczasy Mścisławski. Kołysko podwojewódzcy Wołyński. Paweł Kondracki pisarz Grodzki Now: Ignacy Kadłubiski komornik graniczny Krzemieniecki.

Do województwa Podolskiego.

Ziemia Kamieniecka.

UU.: Lipiński podkomorzy Podolski. Wincenty Gawronski podkomorzy Latyczewski. Trzeciecki chorąży Chełmski. Kosecki podczasy Podolski. Darowski podsędek Podolski. Tyrawski cześnik Podolski. Antoni Wąż cześnik Latyczewski. Antoni Jaszowski sędzia pograniczny. Pius Raciborowski. Seweryn Kaczkowski. Jędrzey Pieglowski. Witosławski szambelan. Przylucki szambelan. Jan Komarnicki regent Grodz. Kamie. Andrzej Łabęcki.

Powiat Latyczewski.

UU. Raciborowski chorąży Dąbski sędzia ziemski Dulski stolnik Mytko łowczy - - - - - Latyczewscy.

Dębowski stolnik Czerwonogrodzki. Grzymała cześnik Braclawski. Stadnicki wojski Latyczewski. Lipiński wojski. Kawiecki wojski. Dyonizy Chulkowski. Michalski starosta. Drużbacki pisarz Grodzki Latyczew. Czaykowski vicesgerent Latyczew: Teodor Dzierżek. Erazm Starzyński.

do województwa Lubelskiego.

Ziemia Lubelska.

UU. Tomasz Dłuski podkomorzy Lub. Jozef Suchodolski ex chorąży Lubel. Mikołaj Trzeiński podczaszy Łukow: Jozef Raszowski podstoli Lubelski. Adam Suffczyński cześnik Lubelski. Jakob Janiszewski pisarz ziemski Lubelski. Jozef Jezierski wojski wyższy Lub: Antoni Rojewski expodczaszy Urzędowski. Franciszek Grabowski miecznik Prasnyski. Gałęzowski komornik ziemski Lubel: Gruszecki komornik graniczny Lub: Jzycki vicesgerent Grodzki Lubelski. Radziszewski podczaszy Lubelski. Jędrzej Głuski miecznikowicz Lub: Jędrzej Siekierzyński podstolic Latyc:

Ziemia Łukowska.

UU. Antoni Łaski chorąży Łukowski. Jozef Jastrzębski sędzia ziemski Łuk. Paweł Domaszewski stolnik Łukow: Jakób Kłębowski podstoli Łukowski. Xawery Jasieński miecznik Łukowski. Cyprian Radzikoński wojski Łukow: Woyciech Łaski skarbnik Łukowski. Kazimierz Zaleski pisarz Grodzki Łukowski. Lemnicki starosta Janowski. Urban Mysłowski podwojewódzcy Łuk: Ewaryst Wielgorski komornik ziemski Łukowski. Grzegorz Chromiński Antoni Radomyski vicesgerenci Łukowsy. Łukasz Krassowski regent ziemski Łuk: Jędrzej Turski.

Powiat Urzędowski.

UU. Tomasz Wronowski stolnik Urzęd: Jan Nieprzecki podczaszy Urzędow: Jaciek Wirzbicki cześnik Urzędow. Michał Suchodolski łowczy Urzęd: Kazimierz Jastrzębski wojski Lubel: Jozef Kiełczewski wojski Urzędow: Jozef Choynacki podczaszy Włodzimiers: Woyciech Wiereński podstarosta Drohiccki. Raymond Wybranowski skarbnik Lub: Kaetian Witkowski skarbnik Urzęd: Jozef Moszyński kasztelan Lubels: Ignacy Trzeiński podczaszy Winnic: Jakob Janiszewski komornik Radom: Kazimierz Rzezycki komornik ziemski Lubelski Stanisław Moszyński vicesgerent Grodzki Lubelski.

Do województwa Bełzkiego.

UU. Cesław Siekierzyński starosta Horodelski. Prandota Wilczopolski chorąży Bełzki. Ignacy Radziwiński chorąży Urzęd: Dominik Radecki chorąży Grabowiec: Stani-

śław Polanowski chorąży Lubacz: Franciszek Prażmowski chorąży Czerniechowski. Kazimierz Obniski stolnik Bełzki. Świętosław Russanowski stolnik Grabowiecki. Tomasz Wydźga stolnik Lubaczew: Ignacy Stecki podczaszy Lubaczew: Klemens Leszczyński podstoli Grabowiecki. Jozef Zbrożek wojski większy Bełzki. Jozef Stroynowski szambelan J. K. M. Jozef Zmigrodzki generał adjutant J. K. M. Wincenty Iwanicki regent ziemski Czerniechowski.

Miejsce zjazdu dla kommissarzy miasteczko Dubienko.

Do województwa Podlaskiego.

Ziemia Drohiccka.

UU. Marcin Łopuski podkomorzy ziemi Drohicckiej. Jan Ossoliński starosta Drohiccki. Franciszek Zaleski sędzia ziemski Drohiccki. Franciszek Kuszell stolnik Podlaski. Woyciech Kosiński podstoli ziemi Dr: Ignacy Pudłowski cześnik Podlaski. Tomasz Ossoliński cześnik Drohiccki. Teodor Bieliński pisarz ziemski Dr: Karol Urbański miecznik Podlaski Marcin Czarnocki miecznik Mielnicki sęd: Grodz: Drohiccki. Tomasz Morżkowski Jan Smorzewski

komornicy ziemscy Drohiccy. Woyciech Piękowski reg: ziem: Dr: Antoni Poroziński burg: Grodz: Droh: Jan Kobylński burgrabia Grodz: Miel.

Ziemia Mielnicka.

UU. Jozef Markowski chorąży Miel: Antoni Bądzynski sędzia ziem: Miel: Marcell Niemcewicz podstoli Miel: Ignacy Bobrownicki cześnik Mielnicki Adam Nowosielski pisarz ziem Miel. Leon Zaręba skarbnik Mielnicki. Woyciech Obniski pisarz Grodz. Miel. Stanisław Ossoliński starosta Suleiow. Franciszek Ossoliński szambel: J. K. M. Jozef Wyczolkowski komor. ziem. Miel Jan Niemiera chorąży Mielnicki. Michał Suchodolski wojszczy Miel. Karol Płoszczyński regentowicz. Tomasz Wyrzykowski vice-regent ziem. Mielnicki Antoni Wyrzykowski subd: Grodz. Miel.

Ziemia Bielska.

UU. Ludwik Kruszewski choł. Paweł Hryniewiecki sędz: z. Stanisł. Bartochowski stolnik Paweł Rożnowski podsędek Jozef Karwowski podstoli Szymon Zawistowski cześnik Tomasz Kurzeniecki łowczy Woyciech Szepietowski wojski Felix Troianowski pisarz z. Woyce Wnorowski podstarosta Maciej Wnorowski miecznik Jozef Kruszewski skarbnik ziem Bielscy Wawrzyniec Markowski miecznik Drohiccki. Władysław Markowski sędzia Grodz Brański. Antoni Wąsowski pisarz Grodzki Brański

Do województwa Braclawskiego.

Powiat Winnicki, w mieście Winnica.

UU. Bogdan Ostrowski podkomorzy Bra: Jan Grocholski starosta Zwinogrodz. Paweł Rakowski chorąży Zwinogrodz. Kasper Wyrzykowski sędzia ziem: Br. Gabryel Porczyński stolnik Winnicki. Tomasz Czarkowski wojski Zwinogr. Franciszek Bekierski podczaszy Winni. Ignacy Łoskiewicz wojski mniejszy Zwinogrodzki. Roman Bykowski sędzia pogr: Brac. Gabryel z Czetwertynski. Rafał Chołoniewski starosta Dubień: Jozef Pruszyński rotmistrz K. N. Dunin szambelan J. K. M. Antoni Radliński burgrabia Grodzki Winnicki. Antoni Budzyński.

Powiat Braclawski w mieście Braclawiu.

UU. Leonard Worcell kuchmistrz Kor: Tadeusz Kozłowski starosta Braclaw. Ignacy Moszezeński podczaszy Bra: Felix Brzozowski podsęd: ziem: Bracl. Onufry Szczeniowski podstoli Winnic. Michał Sobański łowczy Zwinogrod. Franciszek Rakowski skarbnik Bracl. Marcelli z Czerwertynski. Felix Polanowski starosta Stęgwilski. Marcin Kątski V. G. Winnicki. Marcin Leżyński szambelan J. K. M. Hipolit Jaroszyński szambelan J. K. M. Wigurski komornik ziem: Braclawski. Ignacy Podczaski subd: Grodz: Winnic. Mikołaj Czaykowski subd: Gr. Winn:

Powiat Zwinogrodzki w mieście Winnica.

UU. Mikołaj Jaroszyński stolnik Zwin: Alexander Nehrebecki podczaszy Zwi. Marcin Rakowski wojski Winnicki. Franciszek Biedrzycki wojski mniejszy Zwinogrodzki. Franciszek Rokicki skarbnik Braclaw. Moszakowski szambelan J. K. M. Hulewicz szambelan J. K. M. Swieykowski kasztelan Kamienicki. Karol Domaniewski sęd: Gr. Winnic. Felix Barcikowski podwoiewod: Bracl. Wolański sędzia pograniczny. Tom: Zarczyński subdel: gr. Winnic. Kajet. Porczyński subdel. gr. Winnic. Alexan: Moszezeńgen: adj. J. K. M. Franciszek Xawery Poniatowski regent Grodzki Winnicki.

Prowincya Wielkoposka.

do województwa Poznańskiego.

UU. Mielżyński pisarz W. Kor. Niegolewski stolnik Wschowski. Chłapowski podczaszy Wschowski. Zakrzewski łowczy Poznański. Kurzewski wojski Poznański. Drzewski pisarz ziemski Poznański. Brodnicki pisarz Grodzki Poznański. Bniński starosta Sredzki. Węgorzewski generał. Wybicki szambelan. Szymon Komorowski. Teodor Cielecki. Michał Moszezeński. Maciej Kowalski. Jozef Gronowski.

Powiat Kościański

UU. Turno stolnik Kaliski. Sokolnicki podczaszy Poznański. Malczewski podstoli Kaliski. Zakrzewski łowczy Gnieźniński. Mierzewski wojski Kaliski. Przeuski miecznik Kaliski. Kazimierz Bolesz bywszy stolnik. Starzeński kasztelan Gnieźniński. Gliczyczyński kasztelan Biechowski. Boianowski szambelan. Dobrosławski rejent Grodz. Kościań. Bogusław Szczantecki. Hippolit Rogaliński. Antoni Bronikowski. Jan Pruski.

Ziemia Wschowska.

UU. Mielżyński podkom: Wschowski. Kwilecki ssta Wschowski. Krzycki chorąży Wschowski. Krzyżanowski pisarz ziem: Wschow. Zołtuwski surrogator Wschowski. Jonemann pisarz Grodz: Wschowski. Zakrzewski pisarz Kościański. Skoroszewski szambelan. Węgorzewski szambelan. Potworowski szambelan. Zaborowski burgrabia Wschowski. Koszutski z Dębowej Łęki. Moiaczewski z Olbrachcie. Szlichting z Osowey Siny. Michał Stanisławski.

Do województwa Kaliskiego.

Powiat Kaliski.

UU. Kiełczewski chorąży Kaliski. Lipski podczaszy Kaliski. Lipski łowczy Kaliski. Grabowski podstarosta Kaliski. Malczewski pisarz Grodzki Kaliski. Siraszewski szambelan. Nicefor Gorzeński szambelan. Marcin Skorzewski szambelan. Pągowski komornik granicz: Pozna: Otuski komornik graniczny Kaliski. Kiedrzyński burgrabia Kaliski. Stanisław Breza. Węgierski pułkownik. Godlewski łowczy. Stanisław Kwiatkowski.

Powiat Pyzdrowski.

UU. Zbijewski podstoli Wschowski. Bogdański wojski Kaliski. Jozef Krzyżanowski skarbn: Poznań: Chełmski skarbnik Wschowski. Jaraczewski starosta Solecki. Józef Szczaniński szambelan. Leo Miaskowski kasztelan Lędzki. Koszutski kasztelan Szremski. Onufry Krzycki kasztelan. Gorzeński rejent ziem: Wschowski. Radoliński rejent Grodzki Pyzdrowski. Jan Niepomucen Dobrski. Paweł Sokolnicki. Franciszek Pruski. Jakób Skowroński.

Powiat Koniński.

UU. Zielonacki podkomorzy Kaliski. Boianowski miecznik poznański. Dobrzycki podstarosta Wschowski. Bronikowski szambelan. Sokolnicki generał. Rapacki komornik ziemski Kaliski. Konopka komorn: ziem: Gnieźnin: Kurnatowski kapitan. Karczewski bywszy podwoiewodzy. Ludwik Zychliński. Franciszek Zabokrzycki. Antoni Mierzewski. Antoni Rudnicki. Antoni Mąkowski. Stanisław Ulatowski.

Do województwa Gnieźnieńskiego.**Powiat Gnieźnieński.**

UU. Gurowski podkomorzy Gnieźni: Ra-
doński chorąży Gnieźniński. Węsierski stol-
nik Gnieźniński. Białołęcki podsedek Gnie-
źniński. Trąndczyński cześnik Kaliski. Po-
niński wojski Gnieźniński. Brzeski pisarz
Grodzki Gnieźniński. Michał Wołłowicz Cy-
wun. Kazimierz Krzycki generał. Leo Mo-
szczeński starosta. Józef Drzewiecki szam-
belan. Złotnicki z Wysoki. Tadeusz Barano-
wski. Jan Nieżychoński. Xawery Molski.

Powiat Kcyński w mieście Wągrowcu.

UU. Alexander Moszczeński starosta. Brze-
ski Kuiawski. Andrzej Sulerzycki cześnik
Gnieźni: Ignacy Moszczeński cześni: rad:
Jakób Korytowski miecznik Kaliski. Marcelli
Trzeciński miecznik Dobrzyń: Jan Gozimier-
ski skarbnik Kaliski. Stanisław Grabowski
szambelan. Mich. Krzywosądzi komornik
ziemski Gnieźniński. Michał Gutry chorąży.
Adam Goliszewski. Ignacy Stanisławski.
Stanisław Dorpowski. Józef Koszurski z Łu-
kowa. Ludwik Zołtowski. Adam Miaskowski.

Do województwa Sierackiego.**Powiat Sieradzki.**

UU. Tomasz Bleszyński podk: Sieradz.
Jan Walewski chorąży Sieradzki. Xawery
Turski stolnik Szadkowski. Kazimierz Bier-
nacki stolnik Piotrk: Ignacy Gałęcki staro-
sta Bydgoski. Michał Łubieński szambelan.
Józef Mączyński. Walenty Zeromski komor:
Sieradzki. Stanisław Chrzanowski. Pstrokoń-
ski wojszczyk Sieradzki. Karol Tymienicki.
Józef Zdżeniecki. Mikołaj Jabłkowski pod-
stolic Sieradz: Alexy Harehowski. Franciszek
Komorowski.

Powiat Szadkowski.

UU. Stefan Walewski chorąży Radomski.
Piotr Łubieński podczaszy Szadkowski. Jan
Jabłkowski cześnik Szadkowski. Jan Mniew-
ski wojski Sieradzki. Franciszek Stra-
wowski skarbn: Szadkow: Hieronim Łaszew-
ski skarbn: Radomski. Daniel Suchecki staro-
sta Szadkowski. Ignacy Bleszyński staro-
sta Brodnicki. Jan Krąkowski komor: ziem-
ski Sieradz: Bogumił Tarnawski komor: ziem-
ski Sieradzki. Jan Kanty Gołembowski kom-
mor: Graniczny Sieradzki. Ignacy Cielecki
szambelan. Józef Kossowski starosta Bali-
kowski. Dominik Dobek. Józef Starzyński.

Powiat Piotrkowski.

UU. Ignacy Suchecki chor: Sieradzki.
Ludwik Walewski chor: Piotrkowski. Dyo-
nizy Budziszewski podcza: Sieradz: Tomasz
Domanowski podcza: Piotrk: Ant: Ostrow-
ski podstoli Piotrkowski. Franc: Zaremba

cześnik Piotrkowski. Franc: Zabicki cześnik
Radomski. Józef Rychłowski wojski Piotrk-
owski. Daniel Spinek skarbnik Radomski.
Józef Walewski kasztelan Spicimir: Ję-
drzey Gołembowski regent ziemski Siera-
dzki. Maciej Dobrzelewski. Roch Wielo-
bicki. Piotr Bielski. Filip Kałdowski.

Powiat Radomski.

UU. Michał Ostrowski chor: Piotrkw:
Alexy Ostrowski podczaszy Radomski. Jan
Komornicki łowczy Radomski. Stanis: Tymo-
wski łowczy Radomski. Józef Wężyk mie-
cznik Radomski. Józef Kaczkowski wojski
Radomski. Jacek Karśnicki starosta. Ignacy
Sapiński komor: gran: Sieradz: Jan Sie-
mieński. Franciszek Paciorkowski. Stefan
Kosiński. Antoni Sławianowski. Felicyan Ry-
chłowski. Felicyan Strzelecki. Józef Kala-
santy Święcicki.

Ziemia Wieluńska.

UU. Męciński starosta Wieluński. Wale-
wski chorąży Ostrzeszowski. Bartochowski
podczaszy Wieluński. Myszkowski podczaszy
Ostrzeszowski. Niemojewski cześnik Wieluń-
ski. Święcicki podstoli Ostrzeszowski. Ma-
słowski łowczy Wieluński. Bronikowski szam-
belan J. K. Mci. Michał Walewski szam-
belan J. K. Mci. Karśnicki komornik. Pacy-
nowski komornik. Kasper Kępiasty wojski
Ostrzeszowski Eustach Skorzewski. Maciej
Stokowski. Święcicki podstolic Ostrzeszowski.

Powiat Ostrzeszowski.

UU: Myszkowski stolnik Wieluński. Kar-
śnicki stolnik Ostrzeszowski. Masłowski łow-
czy Ostrzeszowski. Trzeciński wojski Wie-
luński. Masłowski wojski Ostrzeszowski.
Psarski miecznik Wieluński. Wierzchlejski
skarbnik Wieluński. Wężyk Stolnikiewicz.
Swiniarski szambelan J. K. Mci. Xawery
Olszewski. Krąkowski podwojewódzcy. Zy-
gler. Czyrnik. Siewierski. Ant: Karśnicki
stolnikiewicz Ostrzeszowski.

Do województwa Łęczyckiego.**Powiat Łęczycki.**

UU: Jan Stokowski podkom: Tomasz Tur-
ski chorąży Rupert Dunin chorąży Paw:
Mikorski sędzia ziem: Mikoł: Stokowski pod-
czaszy Wincenty Bardziński podst: Wład:
Wardęski wojs: więk: Joz: Grabowski pi-
sarz ziem: Woyciech Byszewski skar: Mar-
cin Łobodzki cześnik - - - Łęczyccy.
Kossowski ssta. Kłodawski. Woyc: Kamie-
ński komor: ziem: Łęczyccy: Woyc: Gliński
komor: ziem: Łęczyccy: Franciszek Głozkowski
burgrabia Grodzki Łęczycki. Teodor
Skrzyński podwoiewo: Łęczyccy:

Powiat Inowłodzki.

UU. Jan Krosnowski stolnik Inowłodzki.
Michał Wężyk podczaszy. Walenty Kobrzyń-
ski podstoli. Tomasz Gorski cześnik. Grze-
gorz Czarnecki miecznik. Felix Zawisza
wojski więkzy. Kazimierz Piwo wojski
mniejszy. Ignacy Szamowski skarbnik. Stani-
ni: Krasnodębski burgrabia Grodzki Łęczy-
cki. Elzanowski burgrabia Grodz: Łęczyccy:
Bugumił Szolowski. Woyciech Plichta. Jan
Szczeniński ex podstoli Inowłodz: Józef
Kossobudzki. Stanisław Terawski.

Powiat Brzeziński.

UU. Moszkowski stolnik Brzeziński. Jan
Zieleniewski podczaszy Brzeziński. Wincenty
Starzyński podstoli Brzeziń: Hilary Zabo-
krzecki cześnik Brzeziń: Stanisław Kossow-
ski wojski więkzy Brzeziński. Walenty
Bieliński miecznik Brzeziński. Kossobudzki
wojski mniejszy Brzez: Ignacy Dzierzbicki
szambel: J. K. Mci Byszewski rejent ziem:
Łęczycki. Krosnowski łowczy. Karol Le-
szewski. Kazimierz Dąbrowski. Ignacy Zię-
mięcki komor: gran: Łęcz. Jakub Zdżenie-
cki. Felix Wilkanowski sędzia ziem: Łęcz:

Powiat Orłowski.

UU. Onufry Dąbrowski chor: Orłowski.
Bratoszewski chorąży Gostyński. Faustyn
Stokowski stolnik Orłowski. Ignacy Szamo-
wski podczas: Orłowski. Adam Wodziński
łowczy Orłowski. Trzeciński łowczy Brzeziń-
ski. Kretkowski podstoli Kowalski. Robert
Zdżeniecki wojski Orłowski. Ignacy Stoko-
wki wojski Orłowski. Brochocki szambe-
lan. Błociszewski generał. Jan Mikorski re-
jent Grodz: Łęczycki. Bogumił Grabowski
burgr: Grodz. Gliński burgr: Grodzki Łę-
czycki. Bagniewski stolnik Inowłodzki.

Do województwa Brzeskiego Kuławskiego.**Powiat Brzeski Kuiawski w mieście Brześciu.**

UU. Trzeciński starosta Kruświcki. Wo-
dziński chorąży Brzeski Kuiawski. Sokoło-
wski chorąży Kowalski. Umiński stolnik Ino-
wrocl. Słubicki podczaszy Brzeski Kuiawski.
Mniewski podstoli Radzieiowski. Madaliński
cześnik Brzeski Kuiawski. Rybiński cześnik
Przedeci. Rudnicki pisarz ziem: Brzeski
Kuiaw. Dąbski szambelan J. K. Mci.
Ośniałowski wojski Rypiński. Bolewski
skarbnik Bydgoski. Domeracki komor: ziem
Brze: Kuiaw: Józef Ujazdowski komornik
ziemski Brzeski Kuiawski. Wardęski burgra-
bia Grodzki Przedeci.

Powiat Radzieiowski w mieście Radzieiowie.

UU. Wysocki chorąży Inowroclawski. Ka-
rol Rudnicki bywszy chor: Radzie: Soko-
łowski sędzia ziemski Inowrocl: Dziecielski

podczaszy Radzieiowski. Zakrzewski łowczy
Brzeski Kuiawski. Mehowski łowczy Bidgo-
ski. Racięcki wojski Radzieiowski: Kościel-
ski starosta Słonski. Morzycki pisarz Grodz:
Brzes: Kuiaw: Gzowski komornik graniczny
Brzeski Kuiawski. Wolski podwojewódzcy
Brze: Kuiawski. Bogusławski pisarz Grodz:
Radzieiow. Piotr Trzebuchowski. Floryan
Ubysz regent Grodz: Radzie: Kacper Skar-
bek kasztelan Inowrocl.

Powiat Przedeci w mieście Przedecz.

UU. Kretkowski ssta Przedeci. Gliński
chorąży Bgdoski. Kielczewski stolnik Prze-
decki. Mirzyński stolnik Bgdoski. Daniel
Słubicki podcz: Kowalski. Sikorski podcza-
szy Bgdoski. Kraiewski podstoli Radzieio-
wski. Trzebuchowski cześnik Kowalski. Ko-
siński miecznik Bgdoski. Pogonowski pod-
star: i sędzia Grodzki Brzeski Kuiawski.
Eugeniusz Skarbek kasztelan Inow: Zie-
mecki wojski Radzieiowski. Wardęcki pi-
sarz Grodzki Przedeci. Gąsiorowski szam-
belan J. K. Mci. Ignacy Ujazdowski.

Powiat Kowalski w mieście Kowalu.

UU. Sokołowski star: Kowalski. Zagaiew-
ski stoln: Kowalski. Dąbski podstoli Kow-
al: Moszczeński podstoli Radzieiowski.
Brzeski wojski Kruświcki. Lubowiecki mie-
cznik Radzieiowski. Rudnicki sędzia Gro-
dzki Kowalski. Rybiński kasztelan Kru-
świcki. Dunin łowczy. Stanisławski regent
Grodzki Brzeski Kuiawski. Popowski kom:
ziem: Brzeski Kuiaw: Kosiński regent Gro-
dzki Przedeci. Wichrowski. Andrzej Kło-
buchowski. Tomasz Łęcki.

Do województwa Inowroclawskiego**w mieście Podgórzu.**

UU. Mirosławski podkom: Inowroclaw: Sokołowski ssta Inowroclawski. Wolski ssta
Bydgoski. Morzycki chorąży Przedeci. Wo-
dziński podczaszy Kruświcki. Gostomski cho-
rąży Michałowski Zakrzewski cześnik Ino-
wroclawski. Dąbski cześnik Kruświcki.
Walenty Moszczeński cześ: Bydgoski. Przy-
łubski wojski Bydgoski. Ant: Kosiński kom:
ziem: Brz: Kuiaw: Antoni Murzynowski.
Pomorski regent Grodz: Kowalski. Popow-
ski regent ziem: Inowroclaw: Dziecielski
cześnikiewicz Kruświcki.

*Miejsce przysięgi dla tych województwo obydwóch
kommissarzy Grod Brzeski Kuiawski.*

Do ziemi Dobrzyńskiej.**Powiat Dobrzyński.**

UU. Nałęcz chor: Dobrzyński. Mioduski
sędzia ziem: Dobrzyński. Koziębrodzki pod-
sedek Dobrzyński. Chelmicki stolnik Ry-
piński. Sierakowski podczaszy Rypiński. Pa-
procki cześnik Rypiński. Czarnomski łowczy

Dobrzyński. Trzcinański miecznik Dobrzyński. Kuczkowski sędzia Grodz: Bobrownic: Mikołaj Chełmiński skarbnikowicz Dobrzyński. Onufry Chełmiński. Tomasz Koziębrodzki. Michał Płaskowski. Wyczalkowski regent Grodzki Bobrownicki. Woyciech Łempicki.

Powiat Lipiński.

UU: Sumiński podkomorzy Dobrzyński. Chełmiński stolnik Dobrzyński. Zboiński cześnik Dobrzyński. Kuczkowski woyski Dobrzyński. Rościszewski miecznik Rypiński. Osniałowski cześnik bywszy. Nałęcz woyski Rypiński. Murzynowski skarbnik Rypiński. Chlebowski pisarz Grodz: Bobrownic: Zieliński szambelan J. K. Mci. Borzewski komornik graniczny. Felicyan Łempicki komornik ziemski Dobrzyński. Franciszek Rokicki. Jakob Suchorski. Antoni Czerwiński.

Powiat Rypiński.

UU: Osniałowski chorąży Rypiński. Rutkowski chorąży Michałowski. Murzynowski podczaszy Dobrzyński. Paprocki łowczy Rypiński. Przeradzki łowczy Chełmiński. Chełmiński skarbnik Dobrzyński. Łempicki vice-regent Grodzki Bobrownicki. Rokitnicki szambelan J. K. Mci. Michał Łukowski. Tomasz Cisowski. Rumocki szambelan J. K. Mci. Mysłakowski komornik ziem. Płaskowski komornik ziem. Gotard Mystkowski. Andrzej Rokicki.

Do wolewództwa Płockiego.

Powiat Płocki.

UU: Gabr: Karwosiecki podkom: Płocki. Antoni Sierakowski chor: Zawikrzeń. Pankracy Karniewski stolnik Sierpski i podstarosta Płocki. Zygmunt Lasocki podczaszy Raciążki. Jozef Kleniewski łowczy Płocki. Zygmunt Skwarski komor: ziem: Płoc. Michał Miłobędzki komor: ziemski Płocki. Grzegorz Woźnicki reg: Grodz: Płoc. Paweł Zoltowski regent ziem: Płocki. Tomasz Trzcinański susceptant Grodzki Płocki. Ignacy Rościszewski podcza: Raciążki. Michał Lasocki kasztelan Wyszogr: Ludwik Łempicki. Fortunat Cieszewski. Paweł Sułkowski susceptant Grodzki Płocki.

Powiat Bielski.

UU: Jozef Zakrzewski podcz: Sierpski. Jozef Rokitnicki cześnik Płocki. Sebestyan Kozłowski skarbn: Sierpski. Stefan Karnowski kasztelan Radziejowski. Miko: Sumiński zupnik Dobrzyński. Jozef Łempicki pisarz Grodz: Płocki. Piotr Rudowski komor: ziem: Płocki. Bartłomiej Zakrzewski chorąży Zawskrziński. Stanisław Ubysz podsędkowicz Płocki. Mikołaj Starzewski burgrabia Grodzki Płocki. Antoni Zorawski

podstolic Orszański. Adam Trzcinański. Łukasz Ciesliński. Piotr Cieszewski. Jan Kuskowski.

Powiat Sierpski.

UU: Onufry Bromirski ssta Płocki. Bartł Zboinski podstoli Raciążki. Franciszek Zorawski woyski wyższy Zawskrziński. Benedykt Jaworowski woyski wyższy Sierpski. Adam Święcicki zupnik Płocki. Stanisław Rokitnicki woyski mniejszy Sierpski. Michał Zorawski szambelan J. K. Mci. Adam Chamski podwoiewodzy Płocki. Adam Łączynski komornik graniczny Płocki. Józef Kamiński stolnik Łukowski. Ignacy Jezewski generałowicz woysk Koronnych. Maciej Mazowiecki burgrabia Grodzki Płocki. Klemens Kozłowski - - - burgrabiowie Szymon Krzywkowski. Zawskrzińscy. Jozef Brumirski sędzie Grodz: Płocki.

Powiat Raciążki.

UU: Jan Gumowski sędzia ziem: Płocki. Antoni Mdzewski cześnik Sierpski. Ignacy Myckiewicz mieczn: Sierpski. Jozef Chamski woyski Raciążki. Piotr Bońkowski chorąży Raciążki. Antoni Wessel szambelan J. K. Mci. Ludwik Łepkowski chorąży bywszy kawalerji narod. Stanisław Turowski vices-gerent gr: Płocki. Stanisław Rudowski szambelan J. K. M. Jozef Koziębrodzki komor: zi: Dobrz: Chryzostom Zieliński podstolic Płocki. Jan Kocięcki burgrabia Grodz: Płocki. Walenty Sutkowski stolnikowicz Łukow. Fabian Rościszewski mieczniko: Dobr. Wawrzeniec Drozdowski.

Powiat Płoński.

UU: Franciszek Bonkowski podcz: Zawsk. Antoni Woźnicki podsędek Płocki. Jan Zorawski cześnik Zawskrziński. Stanisław Wołowski skarbnik Raciążki. Jozef Dębowski chorąży Zawskrziński: Jacek Przedpełski komor: ziem: Płoc: Piotr Bogurski vice: ziem: Zawskrz: Łoś pułkownikowie woysk Kor. Floryan Lasocki podczaszy Raciążki. Maciej Strzeszewski burgr: Gr: Płoc: Jozef Łosowski burgr: Grodz: Płocki. Fabian Grzybowski komornik bywszy Zawskrziński. Tomasz Glinowiecki chorąży bywszy kawalerji narodowej. Edward Lasocki. Ignacy Miłobędzki.

Ziemia Zawskrzińska.

Powiat Sreński.

UU: Woyciech Kosiński stol: i podstarosta ziem: Zawskrziński Karol Sękowski podsęd: ziem: Zawskr. Maciej Kuczborski woyski wyższy Płocki. Szymon Kowalewski woyski wyższy Raciążki. Stanisł: Bromirski miecz: zie: Zawskr: Dominik Kraiewski skar: zie: Zawskr: Felix Strzembosz szambelan J. K. Mci: Jakob Kruszowski pisarz

Grodz: Zawskr: Antoni Bońkowski komor: zie: Zawskr: Franciszek Modzelewski regent ziemi Zawskrzińskiej. Ignacy Poliwczyński cześnik Wendeń: Franc: Miczkiewicz miecznikow: Bracl: Jozef Kamiński stolnikw: Łukowski. Jan Gadomski burgr: Grod: Zawskrziń: Franciszek Waśniewski geometra.

Powiat Mławski.

UU: Piotr Lasocki chorąży Płocki. Maciej Bagiński podse: bywszy Zawskr: Jozef Zieliński łowczy Płocki. Jozef Mostowski łowczy Raciążki. Ignacy Oborski miecznik Płocki. Jakob Kamiński woyski mn: Zawskr: Michał Krępski sędzia Grod: Zawskr: Andrzej Grzybowski komor: zi: Zaws: Walenty Chmielewski vice-reg: Gro: Zawskrziński. Jozef Kosiński stolnikowicz Płocki. Franciszek Bogurski suscept: Gr: Zaws: Jan Naszyski skarbnikow: Zawskrz: Kraiewski geometra. Stanisław Kosiński. Raymond Woźnicki.

Powiat Niedzborzski.

UU: Bartłomiej Kraiewski podcz: Płoc: Szymon Zorawski podstoli Sierpski. Mikołaj Jezewski miecznik Raciąż: Ignacy Łepkowski regent Gro: Płocki. Walenty Borski łowczy Podlaski. Leon Gorski burgr: Grodz: Przedecki. Michał Kosiński burgr: Grodz: Płocki. Benedykt Ostaszewski skar: Winnicki. Jozef Szydłowski chorąży zi: Zawskr: Felix Kowalewski geometra. Norbert Kondracki. Michał z Grzybowa Gadomski. Tomasz Łepkowski. Mateusz Mostowski burgr: Gr: Zawskr. Antoni Karski podwoiew: zi: Dobrzyń:

Do Xięstwa Mazowieckiego.

Ziemia Czerska.

Powiat Czerski.

UU: Paweł Boski podkomorzy. Andrzej Puchała podstarosta. Paweł Mrokowski skarbnik. Koziętułski ssta Bendzyński. Jozef Komirowski cześnik Inowrocł: Filip Puszet staroście Duninowski. Komar. Floryan Szymanowski. Antoni Łochowski podwoiewodzy. Walenty Rudzki komornik ziemski. Antoni Domański komor: ziemski. Korneli Jasiński komor: ziemski. Franciszek Makowiecki burgrabia. Franciszek Kalisz burgrabia. Marcelli Magnuszewski susceptant.

Powiat Garwoliński.

UU: Adam Kiciński chorąży. Jozef Suffczyński łowczy. Baltazar Jasiński pisarz Z. G. Karol Jezierski kasztelan Łukowski. Rudziński woiewodzie Mazowiecki. Hyłkowski szambelan. Alexander Młyński stolnik Inowrocł: Bedoński. Jacek Brzozowski podwoiewodzy. Nikodem Domański stoln: Sanocki. Ignacy Zaborowski vice-regent. Re-

migiusz Kiełczewski chorąży. Roch Dombrowski. Rogowski gnał-adjut: Grabianka starosta.

Powiat Warecki.

UU: Jozef Mrokowski podsędek. Konstanty Zaborowski cześnik. Ignacy Koziętułski woyski. Michał Rożeczki sędzie Gr: Czerski. Fabian Staniszewski szambelan. Faliński szambelan. Rosnowski stolnik Sanocki. Ignacy Zapolski szambelan. Jan Boski staroście Strumiecki. Marcin Zbierzechowski pułkownik. Gorayski pułkownik. Ignacy Domański komor: granicz: Felix Puchała podwoiewodzy. Dyonizy Ciborowski komor: ziem. Czaczkowski starosta.

Powiat Groiecki.

UU: Felix Mrokowski stolnik. Jozef Grzybowski podstoli. Teodor Słanka miecznik. Jozef Nioborowski starosta Goszczyń: Ignacy Boski podkomorzy Czerski. Rychłowski szambelan. Tadeusz Staniszewski szambelan. Trzcinański generał. Alexy Jasiński komor: Gr: Nikodem Cebulski komor: ziem: Paweł Młochowski komor: ziemski. Henryk Laskowski podwoiewodzy. Michał Ostromęcki. Kazimierz Grobicki burgrabia. Piotr Zbrocki.

Ziemia Warszawska.

Powiat Warszawski.

UU: Walenty Sobolewski podk: Franciszek Młocki stolnik. - - - Warszawscy. Szczepan Zambrzycki stolnik ziemi Liwskiej sędzia Grod: Warszaw: Stanisław Bystrzycki woyski większy. Jan Gołaszewski woyski mn: - - - - - Warszawscy. Xawery Rostworowski kasztelan. Jakob Młocki Staroście - - - - Zakroczymscy. Ignacy Skulski podwoiewodzy Warsz: Teofil Szymanowski staroście Klonow: Felix Swieszewski komor: zie: Warsz: Bogusław Stokowski Kazim: Orzechowski Andrzej Stokowski Antoni Ziemięcki - - - - - burgrabiowie Grod: Warsz: Alexy Puchała vice-gerent ziemski i Grodz: Warsz:

Powiat Błoński.

UU: Felix Górski chor: ziemi i podstar: Grodz: Warszawski. Wiktor Okęcki podczaszy Marcin Chrzanowski podse: Nikodem Łoski podstoli Romuald Rogowski cześnik Seweryn Szamota skarbnik - - Warszawscy Mateusz Roguski szambelan J. K. Mci. Jozef Wichliński metrykant skar: Kor: Franciszek Jasiński podwoiew: Błoński. Jozef Nietyxa komor: ziem: Warszaw: Mateusz Stokowski Alexan: Skwarski Piotr Suliński - - - burgrabiowie Grodzcy Warszawscy. Wiktoryn Herman susceptant aktów ziem:

gowski sędzia Grodzki Rożański. Piotr Brzozowy burgrabia Grodzki: Rożański.

Powiat Makowski.

UU. Ignacy Karniewski stolnik Rożański: Jozef Kliński łowczy Makowski. Jan Karski woyski wyższy. Franc: Przeradowski miecznik. Andrzej Karniewski woyski mniejszy. Rzechowski żupnik Rożański. Baltazar Rzewnicki sędz: Grodz: Roż: Michał Gorski regent ziem: i Grodzki Rożański. Ludwik Młocki szambelan J. K. Mci. Tadeusz Łempicki szamb: J. K. Mci. Tomasz Milewski komor: ziem: Roż: Wojciech Dzwonkowski podwojewódzcy Makowski. Krzyżewski kapitan w woysku Koron: Dziedzicki burgr: Grodz: Rożański. Antoni Przeradowski stolnikiewicz Rożański.

Ziemia Liwska.

UU. Ignacy Cieciszowski podkomorzy Michał Cieszkowski chor: Leon Jasiński podczasy Franc: Radzikowski podsej: Jozef Grzybowski podstoli Karol Lelewel cześnik Piotr Roguski pisarz ziemski i Grodzki. Francis: Wielądko woyski większy Jozef Sobieski miecznik Alexy Buyno skarbnik - - - - - Liwscy. Floryan Cieszkowski ssta Kleszczew: Wojciech Popławski podsta Grodzki. Floryan Dłużewski ssta Staniński. Tomasz Roguski Franciszek Roguski - - - burgrabiowie.

Ziemia Nurska.

Powiat Nurski w mieście Nur.

UU. Karol Wodziński ssta Hieronim Zieliński łowczy Jędrzey Swiderski miecz: Ludw: Barański podstarosta Franciszek Godlewski sędzia Grodzki Dyoni: Slaski podwojewódzcy Tomasz Bienkowski komor: Jozef Zaręba komornik Kasper Morawski burgrab: Jakob Godlewski burgrab: Maciej Budziszewski vice regent Andrzej Slaski komornik: Walenty Bogucki susceptant - - - - - Nurscy. Tadeusz Bogucki cześnikow: Zytom: Tomasz Morawski.

Powiat Kamieńczykowski w mieście Kamieńczyk.

UU. Jan Zambrzycki stolnik Franc: Madaliński cześnik Wawrzen: Obrębski skarbnik - - - - - Nurscy. Wiktor Lipiński podwojewódzcy Kamieńczykowski. Kajtetan Pudłowski podwoiew. Ostrow: Jozef Kulesza Paw: Podbielski - - - - - komornicy Nurscy. Karol Kownacki regent Nurski. Antoni Godlewski Tad: Domaszewski - - - - - burgrab: Nurscy. Jozef Czarnowski podczasy Nurski. Michał Kozłowski stolnikiewicz; Owru: Franci-

szek Domaszewski. Jozef Jankowski. Alexander Zaręba.

Powiat Ostrowski w mieście Ostrow.

UU. Jan Zambrzycki podcz: Baltazar Kamiński podsej: Wiktor Staniszewski woyski wyższy - - - - - Nurscy. Roch Godlewski podstarosta Ostrows: Wacl: Kempisty sędzia Grodz: Ostro: Piotr Godlewski komorn: Nurski: Stanisław Wyszomierski regent Kamieńczykowski. Karol Szulborski Ignacy Sieniński - burgr: Nurscy. Joachim Obrębski sędzic Nurski. Jan Staniszewski podstolic. Jan Budziszewski pisarzewicz Nurski. Franciszek Cichocki. Jan Swierzewski. Mikołaj Gostkowski.

Do województwa Rawskiego.

Ziemia Rawska, i powiat Bielski, miasto Rawa i Biała.

UU. Franciszek Leszczyński chor: Raw: Dominik Jaxa Bykowski chor: Bielski. Jan Rzeszotarski sędz: ziem: Rawski. Baltazar Jaxa Bykowski podcz: Biel: Ignacy Pruski podsej: ziem: Rawski. Jan Lesiewski podstoli Bielski. Wincenty Woyczyński cześnik Bielski. Felicjan Libiszewski łowczy Rawski. Marcin Odrowąż Bebnowski łowczy Bielski. Wacław Trzciniński pisarz ziem: Raws: Franciszek Rzeszotarski woyski Raw: Teodor Pruski miecznik Rawski. Jozef Lasocki miecznik Bielski. Karol Prandota Trzciniński woys: Biels: Teodor Boski skarbnik Rawski. Dominik Szymanowski szamb: J. K. M. Antoni Swidziński rotm: kaw: nar: Alexander Mirecki sędz: Gr: Rawski. Stanisław Szymoński pisarz Gr: Raws: Jozef Kurzewski podwoiewod: Rawski. Jozef Babski komor: gran: Rawski. Ignacy Walewski komor: ziem: Raws: Grzegorz Grotowski sędzic ziem: Raw: Jozef Krasowski podstolic Rawski. Ludwik Bogusławski podwoiewodzie Rawski. Kasper Golian. Kazimierz Szepliński. Stanisław Rykaczewski stolnik Owru: Cyprian Snarski burgr: Grodz: Raws. Marcin Lutoborski burgr: Grodz: Raws:

Ziemia Sochaczewska i powiat Mszczonowski.

UU. Kazimierz Walicki ssta Sochaczew: Jozef Walicki ssta Mszczonowski. Władysław Mieczynski chor: Sochacz: Marcin Goyzewski chor: Mszczonow. Jan Rogatko stol: Mszczonowski. Jozef Dłużewski podcz: Mszczonows: Jan Nepomucen Magnuszewski podsej: ziem: Sochaczewski. Jan Nepomucen Łuszczewski podstoli Sochaczewski. Wincenty Ciechomski cześnik: Sochacz: Jozef Rzeszotarski cześnik: Mszczonow: Antoni Locci łowczy Mszczonowski. Antoni Sławiński pisarz ziem: Sochac: Marcelli Zembruwoys: Mszczon: Jozef Rusiecki miecznik Mszczonows: Teodor Staniszewski miecz:

Mszczon: Jan Jawornicki woyski Sochaczewski. Ludwik Bieniewski skarbn: Sochacz: Maciej Chądziński skarbn: Mszczon: Jan Szymanowski pułkown: woysk K. Jerzy Skarżyński podstar: Gr: Sochacz: Antoni Rogowski pisarz Gr: Sochacz: Kazimierz Plichta reg: Gr: Sochacz: Ignacy Plichta komor: gran: Sochacz: Andrzej Choynacki Jozef Przebołowski. Kułakowski. Kasper Zaboklicki. Antoni Chmielecki. Antoni Fulgierski. Franciszek Myszczyński.

Ziemia Gostyńska, i powiat Gąbiński.

UU. Maciej Łączyński ssta Gostyński. Stanisław Łączyński chor: Gąbiński. Wawrzeniec Zabłocki sędz: Z. Gostyń: Piotr Łączyński Gostyń: Marcin Czaykowski Gąbiński: - - - - - stolnikowie. Walenty Rzętkowski Gostyński Gordyan Podczaski Gąbiński - - - - - podczaszowie. Franciszek Stempkowski podsej: ziem: Gostyński. Filip Nereusz Dembowski podstoli Gostyński. Barnaba Zawisza podstoli Gąbiński. Stanisław Zabłocki Gostyński Paweł Kurdwanowski Gąbiński - - - cześnikowie. Franciszek Gadomski Gostyński Walenty Gorski Gąbiński - - - - - łowczowie. Franciszek Słubicki woyski większy Gąbiński. Andrzej Bratoszewski pisarz ziemski Gostyński. Antoni Zabłocki miecznik: Gąbiński. Stanisł: Kleniewski Gostyń: Woyce: Ciechowski Gąbiński: - - - - - woyscy mniejsi. Jozef Słubicki woyski Kowalski. Jan Rzętkowski Gostyń: Ignacy Podczaski Gąbiński: - - - - - skarbnikowie. Jan Kanty Bratoszewski sędzia Grodz: Gostyński. Kazimierz Kurdwanowski komornik granicz: Gostyński. Ludwik Roguski komornik graniczny Wyszogrodzki. Piotr Rzętkowski Stanisław Piętkowski - - - - - komorn: ziem: Gostyńscy. Ignacy Wodziński gen: adj. J. K. Mci. Stefan Skarżyński reg: Grodz: Gostyń: Paweł Wieszczycki woyszczyc Gostyński.

Prowincya W. X. Litewskiego.

Województwo Wileńskie.

UU. Krzysztof Giedroyc podkomorzy. Władysław Szadurski sędzia ziemski. Ignacy Kończa pisarz ziemski. Antoni Buchowiecki podwojewódzcy. Ignacy Jasiński woyski. Krzysztof Koziełł pisarz Grodzki. Tomasz Marcinkiewicz podczasy. Piotr Towiański horodniczy. Hippolit Podpereski strażnik. Dydiński stolnik. Karol Gieccewicz regent ziemski. Antoni Romanowicz stolnik. Kordziuk szambelan J. K. Mci. Dominik Rodziewicz. Leon Horaim woyskowiec Wileński.

Powiat Oszmiański.

Na repartycyę Oszmiańską.

UU. Marcin Oskierka marszałek. Tadeusz

Kocień ssta. Franciszek Poźniak sędzia ziemski. Marcin Supiński podstarosta. Andrzej Zabłocki pisarz Grodzki. Ignacy Cechowicz sędzia Grodzki. Sulistrowski szambelan. Chodźko łowczy. Dederko koniuszy. Ważyński szambelan. Jankowski sędzia assessor: W. X. Lit. Antoni Hutorowicz rotmistrz. Koziełł podstolic. Aloizy Rokicki chor: woysk W. X. L. Umiasztowski regent ziemski.

Na repartycyę Postawską.

UU. Jozef Ważyński podkomorzy. Koziełł chorąży. Chomiński sędzia ziemski. Jankowski sędzia ziemski. Hutorowicz sędzia Grodzki. Chodźko sędzia Grodzki. Ignacy Oskierka szamb: J. K. Mci. Danielewicz sędzia Grodz: Smoleński. Leon Soroka pisarz Grodzki. Czechowicz mieczny. Krzywobłocki strażnik. Hałko Kracycy. Stefan Sulistrowski staroście Iżycki. Święcicki szambelan. Zabłocki regent Grodzki.

Powiat Lidzki.

UU. Franciszek Alexandrowicz marszałek. Jozef Scypion starosta. Jan Olszewski podstoli. Augustyn Szemiott cześnik. Fulgenty Kamiński horodniczy. Michał Skinder miecznik. Joachim Narbutt pułkown: bryg: Usar. Franciszek Jodko komornik granicz. Ignacy Kostrowicki genera adjutant J. K. Mci. Tomasz Wilkaniec regent ziem. Jozef Rosadowski rotmistrz Lidzki. Adam Turski rotmistrz Lidzki. Jozef Korzeniewski rotmistrz. Popławski. Tadeusz Pawłoski rotmistrz.

Powiat Wilkomirski.

UU. Kazimierz Kościatkowski chorąży. Ignacy Komar sędzia ziemski. Dominik Micewicz sędzia ziemski. Marcyan Janowicz stolnik. Seweryn Siesicki pisarz ziemski. Jozef Morykoni podstarosta. Wincenty Tomaszewicz pisarz Grodz: Jozef Hoppen strażnik Wilkomirski. Franciszek Zabielski skarbnik. Parafianowicz łowczy. Antoni Łachnicki oboźny. Jozef Kupś budowniczy. Stanisław Wołodko regent Grodzki. Nikodem Koško szambel: J. K. Mci. Pomarnacki.

Powiat Brasławski.

UU. Michał Ogiński marszałek. Bogustaw Mirski podkomorzy. Ignacy Burzyński starosta. Jan Zaba chorąży. Adam Klott sędzia ziemski. Ludwik Zachorski sędzia ziemski. Kazimierz Rachoza horodniczy. Karol Masłowski skarbnik. Ignacy Szyryn koniuszy. Jakob Podbreski oboźny. Tadeusz Szmigielski kracycy. Wawrzecki generał. Rudnicki starosta. Jozef Juszkiewicz regent. Jozef Czarnocki regent graniczny.

Województwo Trockie.

UU. Romer podkom: wwdztwa Trock: Robert de Rács sędzia ziemski. Bernard

Szwykowski stolnik. Piotr Kleczkowski pisarz ziemski. Strawiński ex pisarz Grodzki. Jan Skarzyński budowniczy. Bernard Siwki: Karłowicz regent ziemski. Tur szambelan J. K. Mci. Godlewski regent Grodzki. Odyniec skarbnik: Tomaszewicz. Jozef Tomaszewski. Hermann podczaszy Starodubowski. Gieysator mieczn: wwdztwa Trock.

Powiat Grodzieński.

UU. Franciszek Bouffał łowczy nadworny W. X. Lit. Franciszek Jundziłł podkom: Grodzien: Ignacy Ichnatowicz chor. Tadeusz Alexandrowicz sędzia ziem. Jakob Rukiewicz sędzia ziemski. Andrzejkowicz sędzia Grodzki. Wiktor Szumkowski sędzia Grodz. Jan Moroz podczaszy. Tadeusz Wolmer łowczy. Andrzej Eysymont cześnik. Hippolit Wołkowiński strażn: Grodz: Jozef Siedzieniewski rotmistrz Grodz: Jan Obuchowice vice regent Grodz: Zacharyasz Dobrylewski rotmistrz. Mateusz Brzozowski rotmistrz.

Powiat Kowiński.

UU Adam Kozakowski prezes sędzia ziemski. Jozef Siruć ex-sędzia ziemski. Rafał Szymkowski stolnik. Antoni Blinstrupp podstoli. Tomasz Mineyko pisarz ziemski. Szymon Wiszniewski pisarz Grodzki. Michał Dylewski rotmistrz Smol. Antoni Szore cześnik. Onufry Poślawski. Tomasz Illinicz oboźny. Stanisław Babecki koniuszy starod: Ignacy Siwicki staroście Rakacieyski. Onufry Swirski regent ziemski. Antoni Sławiński regent ziemski. Kulwiec Strukezaszy.

Powiat Upitski.

UU. Michał Straszewicz marszałek. Jozef Straszewski podkomorzy. Bartłomiej Bystram prezes sędzia ziemski. Jakob Puzyna woyski. Jozef Kimbar podstoli. Karol Brunnow pisarz Grodzki Jan Truskowski ssta Rumszyski. Jozef Szyszło stolnik Inflantski. Stanisław Łopaciński podczaszy. Boban starosta Jancuński. Adam Szwoynicki skarbnik. Tomasz Koryzna miecznik. Tomasz Oświecimski reg: ziemski. Tadausz Olechowicz regent ziemski. Szukszta pisarzewicz ziemski.

Księstwo Zmudzkie.

Na repartycję do Rosień.

UU. Jan Udachowski ciwun Eyragolski. Tadeusz Białozor ciwun Wielkich Dyrwian. Waleryan Billewicz ciwun Małych Dyrwian. Ludwik Gorski ciwun Retowski. Antoni Gaddon ciwun Uzweński. Jozef Terebesz ciwun Pojurski. Wincenty Przeciszewski ciwun Sadowski. Benedykt Wołłowicz sędzia ziemski. Michał Mikucki stolnik Zmudzki. Ignacy Sylwestrowicz sędzia ziemski. Kazimierz Chlewiński podstar: sąd: Gr: Tomasz Hryniewicz sędzia Grodzki. Karol Janczewski sędzia Grodzki. Stanisław Dowgieft kracyczy. Jozef Zaleski.

Na repartycję do Szawet.

UU. Tadeusz Jagmin ciwun Twerski. Leon Przeciszewski ciwun Berzański. Szymon Goniprowski ciwun Tędziagolski. Jozef Sławczyński ciwun Korszewski. Ignacy Piłsudzki ciwun Wieszwiański. Jakub Nagurski podkom: Zmudzki. Franciszek Kownacki sędzia ziemski. Jan Iwanowicz sędzia ziemski. Adam Rupeyko sędzia ziemski. Mateusz Jeleński podstoli. Jerzy Choyżewski podstarosta. Jan Burba sędzia Grodzki. Jerzy Juciewicz oboźny. Jan Swiderski kuchmistrz. Antoni Węclawski mostowniczy.

Dobra exulantskie obywatelów województwa Smoleńskiego i powiatu Starodubowskiego przez kommissarzy tych województw i powiatów maia bydż wyprowadzone, w których leżą.

Województwo Połockie.

UU. Antoni Zienowicz podkomorzy. Jan Nornicki chorąży. Tadeusz Buynicki sędzia ziem: Marcin Szczyt sędzia ziemski. Marcin Borowski pisarz Grodzki. Kazimierz Swiacki kracyczy. Antoni Obrąpalski miecznik. Mikołaj Przysiecki mostowniczy. Stefan Korsak sędzia pograniczny. Piotr Szystowski podczaszy. Joachim Dobroszyński szambelan. Dyonizy Hrebnicki szambelan Jozef Bielikowicz szambelan. Mikołaj Reutt szambelan. Dawid Miłaszewicz.

Województwo Nowogrodzkie.

UU. Adam Woyniłowicz podk: Nowogr: Jabłoński strażnik. Joachim Kmita sędzia Grodzki. Adam Wierzeyski pisarz Grodzki. Korbut cześnik Nowogrodzki. Jerzy Białopiotrowicz ex-pisarz woys: Adam Broniec podczaszy Wilkomirs: Stanisław Wochuń strażnik Mściśław: Peterson szambelan Kazim: Strzelbicki stolnik Witebski. Michał Olszewski rotmistrz Grodzien: Antoni Ańcuta sędzie ziem: Brzeski. Ignacy Gosławski skarbnikiewicz Nowogrodzki. Bohdanowicz ssta Kowalkowski. Xawery Czarnocki rotmistrz Miński.

Powiat Słonimski.

UU. Antoni Kobyliński podkoniuszy W. X. Lit: Wołłowicz skarb: W. X. Lit: Jozef Jelec regent W. X. Lit: Jan Makowiecki podkomorzy. Alexander Mikulski chorąży. Wiktor Połubiński woyski. Strawiński ex-starosta Słonimski. Adam Szukiewicz stolnik. Ignacy Bychowicz podstoli. Tomasz Korczyce podczaszy. Jan Przeclawski oboźny. Zienkowiec staroście Ducki. Rostocki starosta Borowski. Jundziłł kapitan woysk Pruskich. Woyciech Pusłowski podstolic.

Powiat Wołkowyski.

UU. Zygmunt Grabowski Kracyczy W X. Lit. Jan Bychowicz marszałek. Mikołaj Buł-

haryn podkomorzy. Kazimierz Zołkowski chorąży. Franciszek Kołupayło sędzia ziemski. Onufry Dziekoński stolnik. Franciszek Iwaszkiewicz podstarosta. Paweł Zawisza podstarosta Grodzki. Michał Suchodolski koniuszy. Adam Jelski strażnik. Franciszek Tarassowicz regent Grodz: Siehen chor: brygady ussarskiej. Michał Zyniew oboźnie Wołkowys: Kulesza dworzani J. K. Kci. Antoni Pisanko rotmistrz Wołkowys:

Województwo Witebskie.

UU. Kazimierz Łuskina woyski Witeb: Jan Kossakowski stolnik Witebski. Kazimierz Iwanowski podstoli Witeb: Ferdynand Kontrym cześnik Witeb: Boguszewski podczaszy Witebski. Kazimierz Hurko horodniczy. Pioro miecznik. Wasilewski koniuszy. Aloizy Bagiński oboźny. Szeżanowski szambelan. Ludwik Bartoszewicz szambelan. Stanisław Przesmycki szambelan (brak w orygin.) Tomkowicz sędzie ziem: Orzański. Adam Rakosza, koniuszyce Witebski. Wilczyński.

Zjazd dla województwa Witebskiego naznacza się w tym miejscu, gdzie zjazdy powiatu Orszańskiego odbywają się.

Powiat Orszański.

UU. Mikołaj Sabba Chrapowicki marsz. Jozef Zambrzycki sędzia ziem: Stanisław Tumkowicz sędzia ziem: Tadeusz Zdroiewski sędzia ziem: Tadeusz Przysiecki woyski. Ignacy Omulski podstarosta. Tadeusz Bartoszewicz sędzia Grodz: Michał Szemesz podczaszy. Michał Przesmycki cześnik. Ignacy Boguszewski horodniczy. Wincenty Kaciuciewicz skarbnik. Tadeusz Hornowski łowczy. Antoni Szeżanowski oboźny. Jozef Szostak strażnik. Michał Czereyski reg: ziem: Orszańs:

Województwo Brzeskie Lit.

UU. Zenon Wisłouch podkomorzy. Tomasz Koiszewski sędzia ziem: Paweł Czyż woyski. Jan Kłokocki woyski Miński. Jacek Paszkowski podstoli i podstar: Felix Chrzanowski pisarz Grodzki. Władysław Wankowicz strażnik. Wrett woyski Inflantski. Siarakowski ssta Olszański. Wincenty Matuszewicz kasztelan. Stanisław Łaskowski chor: Petychor. Ruszczyce szambelan J. K. M. Jan Grabowski sędzie ziemski. Załęski rotmistrz. Buchowiecki ex-buńczuczny.

Powiat Piński.

UU. Kaietan Korzeniecki reg: W. X. L. Franciszek xże Drucki Lubecki marsz: Ignacy Kurzeniecki chorąży. Antoni Plater ssta Giełdziuński. Jan Orzeszko woyski. Teodor Rodziewicz cześnik. Michał Seyffard horodniczy. Alexander Skirmond komornik. Jan

Butrymowicz szambelan J. K. M. Adam Szyrma regent ziemski. Onufry Kostrowicki szambel: J. K. M. Michał Orda ssta Radochowski. Ignacy Hołowko Kracyczy ptu Pińsk: Jan Strachowski komorn: ptu Pińsk: Giedroyc generał adjut: buławy Pol:

Województwo Minskie.

UU. Jozef Bykowski chorąży. Jan Pawlikowski sędzia ziem. Joachim Chmara stolnik. Stanisław Pruszyński podstarosta. Mikołaj Świętorzecki oboźny. Ignacy Ratyński koniuszy. Jozef Hołodkowicz gnał adjutant. Wankowicz ssta Krasowicki. Osztorpp pułkownik. Michał Bohuszewicz chor. Mozejko łowczy Trocki. Michał Chełchowski. Godlewski szambelan. Gaspar Horain szambelan. Jeszmau kapitan.

Powiat Mozyrski.

UU. Kazimierz Oskierko marszałek. Trojan Przybora sędzia ziemski. Stanisław Jeleński sędzia ziemski. Ignacy Obuchowicz podstar. Kazimierz Węclawowicz sędzia Grodz. Stanisław Łękwicz sędzia Grodzki. Kazimierz Oranowski podczaszy. Ludwin Pancerzyński miecznik. Jozef Stocki skarbnik. Kazimierz Rusiecki horodniczy. Joachim Jankowski kracyczy. Dominik Bohusz łowczy. Kazimierz Buiański oboźny. Michał Zudra pisarzewicz. Ignacy Ostrowski rotmistrz.

Powiat Rzeczycki.

UU. Kazimierz Chlewiński marszałek. Stanisław Wołłowicz podkomorzy. Jan Kiełczewski sędzia ziem. Seweryn Dernałowicz pisarz ziem. Felicyan Rudnicki sędzia Grodzki. Ignacy Oskierko sędzia Grodzki. Alexy Iwaszkiewicz podczaszy. Krzysztof Sołtan łowczy. Kazimierz Chalecki oboźny. Alexy Lewonowicz strażnik. Hryniewicz szambelan J. K. Mci. Jozef Pruszanowski podkom: Rzeczyce. Malinowski szambelan J. K. Mci. Jan Żelichowski rotmistrz. Stanisław Jastrzębski rotmistrz.

1-mo. Do każdego województwa, ziemi, lub powiatu, wyżey wyznaczeni kommissarze ziechać się maia na dzień 1. Lipca, roku terażniejszego tysięcznego siedmsetnego ośmdziesiątego dziewiątego do miast *respectivè* swoich, uwiadomiwszy przez pierwszego kommissarza poprzedzonymi na dwie niedziel innotescencyami o terminie kolejnym przez dnie wyznaczone parałów przystępowaniu do intrat swoich pokazania; kommissarze zaś czynność swoją naydalej na ostatni dzień Września zakończyć maia.

2-do. Kommissarze niniejszym prawem wyznaczeni w przytomności obywatelów przed pierwszym z porządku, a pierwszy w przy-

tomności kolegów wykonać mają przysięgę w rotę niżej przepisaną.

Rota przysięg dla kommissarzów.

„Ja N. przysięgam Panu Bogu w Trójcy s. iedynemu, iako rzetelnie bez faworu „przyjaźni, ani nienawiści, ani nie uwodząc „się żadnym datkiem, lub obietnicą, każde- „go obywatela intratę stałą stosownie do „zwyczaju przy sprzedaży dóbr używanego, „i podług opisów terażniejszego prawa exa- „minować będę, a gdziebym postrzegł omył- „kę, czyli umyślnością zmniejszenie, lub „zataienie, ostrzedz i zreflektować nie za- „niedbam, a dopiero po takim ścisłym wy- „examinowaniu, właściciela lub dyspozytora, „do zaprzysiężenia intraty przypuszczę, oraz „wartość produktów, sposobem przy prze- „dazy dóbr używanym, sprawiedliwie usta- „nowię, tak mi Boże dopomóż.“

3-tio. Po zafundowaniu tym sposobem kommissyji, kommissarze najprzód ułożą ta- „xę pańszczyzny, robocizny, lub zboża i „wszystkich rzeczy intratę składających sto- „sownie do zwyczaju województwa, ziemi lub „powiatu, oprócz artykułów poniżej wyłąc- „zyć się mających, aby nie czyniąc odmien- „nego dla każdej wsi szacunku, generalnej „dla całego powiatu ustanowionej trzymali „się reguły, zachowując do dystynkcji po- „wiatów różności ceny, i ich położenia. Je- „żeli by zaś nie mogli wszyscy kommissarze „zawsze być przytomni, obowiązani będą „układ między sobą uczynić, i onże podpisać, „który, w którym czasie ma siedzieć, z ostrze- „żeniem: aby zawsze sześciu przytomnych „było, a komplet najmniejszy z pięciu, łącząc „w to duchownego iednego, składać się ma; „a jeżeli by duchowny nie ziechał, sami świec- „cy komplet składać będą, przydawać zaś „ma zawsze świecki, i te obowiązki, oraz „układ pod karą oddalenia *ab activitate* na „lat sześć, każdy kommissarz dopełnić po- „winien, wyjąwszy prawdziwą chorobę, o „której uwiadomić kommissyją powiatową, a „potym onę przed tą kommissyją powiatową „zaprzysiężony będzie. Gdyby zaś „w której okoliczności kommissarze *unanimi- „tate* zgodzić się nie mogli, więc większością „zdań decydować mają, a w przypadku ró- „wności zdań przydujący przydaniem swej „kryski rezolwować będzie.

4-to. Właściciel, possessor, lub dyspozy- „tor dóbr duchownych i świeckich, złożyć „ma inwentarz intraty, a gdzieby inwentarzy „nie było, rejestra wysiewów wszelkich, lub „zbioru na dworskich folwarkach podług zwy- „czaju województwa, ziemi, lub powiatu, bądź „pańszczyzny, czyli robocizny, i różnych przy- „chodów trzech lat ostatnich, a jeżeli by kto „nie miał trzechletnich rejestrów, przynay-

mniey ostatnie dwuletnie, *ad annum millesi- „mum septingentesimum octuagesimum octavum „inclusivè* okazać powinien, a ktoby rokiem „przed prawem kupił dobra, z roku tylko te- „go, iak dziedziczy; z których inwentarzów, „lub rejestrów, wyciągnięta ma być iedno- „roczna średnia intrata z produktów ziemi, „nie mniey z wszelkich pewnych i stałych „dochodów stosownie do zwyczaju wojewódz- „twa, ziemi, lub powiatu, przy sprzedażach „dóbr używanego. Za stałe zaś i pewne in- „traty te wszystkie proweniencye rozumiane „mieć chcemy, które poniższymi opisami pra- „wa wyłączone nie będą. A gdy kommissar- „rze za dokładny uznają inwentarz, lub re- „gestra, i te podpiszą, wtenczas właściciel, „lub possessor, albo w ich nieprzytomności, „kommissarz, lub ekonom wiary godny, a nie „w celu czynienia wiadomości z umniejsze- „niem intraty dla uszczerbku skarbu przyię- „ty, przysięgę ma wykonać, w te słowa: = „Ja „N. przysięgam Panu Bogu w Trójcy s. ie- „dynemu, iako podana przezemnie intrata „majątności N. w niczym na pokrzywdzenie „ofiary dla Rzplitej zmniejszona i utajona „nie iest, tak mi Boże dopomóż.“ = Oprócz „zaś przysięgi przez kommissarza, lub ekono- „ma, lub dyspozytora miejscowego wypełnio- „ney, dziedzic w różnych województwach, „czyli powiatach mający dobra, tam gdzie „mieszka w Grodzie, lub ziemstwie, ma przy- „siądz, iako kommissarzom i ekonomom zale- „cić, iak naysprawiedliwiej intraty podać sto- „sownie do zwyczaju kraju, i podanie tako- „we intraty naywiadomszym ludziom polecić, „i do podania intraty na szkodę skarbu, ani „przez siebie, ani przez subordynowane oso- „by, nie namówił, a tey wykonanej przysię- „gi, gdy ekstrakt wyięty odeszle kommissarzom „powiatowym, kommissarze przy kwalifikacyi „intraty dóbr iego przysięgę dopełnioną, za- „konnotują. Osoby znajdujące się na funkcy- „ach publicznych, mogą wykonać przysięgę „wyżey przepisaną, w którymkolwiek grodzie, „co się ma rozumieć i o wojskowych służbą „aktualną obowiązanych. Ktoby zaś za gra- „nicą przed niniejszym prawem znajdował „się, i w czasie odbywającej się kommissyji „nie mógł ziechać, za granicą przed aktami „publicznymi przysięgę wyżey przepisaną, „wykonać będzie obowiązany, i zaświadczenie „oneyże do kommissyji wojewódzkiej przesłać. „Gdy z kolei parafii na kommissarza za- „siadającego okazanie z dóbr iego intraty na- „stąpić będzie, obowiązany natenczas od- „dalić się od zasiadania, i intratę z dóbr „swych przed kolegami w komplecie wyżey „opisanym przez siebie, lub kommissarza, lub „ekonoma, okazać i zaprzysiężony, a gdy przez „ekonoma intratę podawać będzie, przysięgę „osobistą, iak inni obywatele, wykona.

Z dóbr razem chodzących i w iednę ma-

iętność lub klucz złączonych, choćby w kil- „ku województwach, lub powiatach, albo pa- „rafiach, rozciągających się, w tym powiecie, „i pod tą parafią okazana być powinna in- „trata, w którym dobra klucza, lub majątno- „ści pryncypalne leżą, nie zważając na al- „ternatę. W przypadku zaś gdzie dobra pryn- „cypalne nie w tym powiecie leżą, w którym „parafia sytuowana, więc do tego powiatu „należć będą, w którym takowe dobra leżą. „O czym kommissyie powiatowe na wzajem „uwiadomiać się powinny. A w zapisywaniu „intraty wyraźnie każda wieś, lub folwark, „do którego powiatu, lub parafii należy, kom- „missyie zapisywać obowiązane będą.

5-to. Po takowych dopełnionych przysię- „gach, inwentarz, lub rejestra intraty podpi- „sując kommissarze, część dziesiątą z stałych „i pewnych dochodów, to iest: tych, które „w sprzedażach dóbr na intratę liczonemi są, „zapiszą, podług zwyczaju ziem, powiatów, „i województw, w których się te dobra znaj- „dują. Kommissarze zaś to z intrat excypow- „wać będą, co się przy sprzedaży za zwyczaj „do stałej intraty nie podaje.

6-to. Z fabryk wszelkich lasowych, kop- „alni i innych z handlów i rękodziel w do- „brach ziemiańskich i duchownych, kommis- „sarze do wyciągnięcia intraty wdawać się „nie będą, chyba z tey pańszczyzny, co na „nie obrocona bywa, która raz rachować się „będzie i ta pańszczyzna, podług zwyczaju „województwa, ziem, i powiatów ma być „oceniona, a z niey grosz ofiarowany na rzecz „skarbu publicznego oznaczony, propinacya „zaś do intraty rachowana być powinna.

A że przezacne duchowieństwo dziesięci- „ny i meszne w zbożu lub pieniądzech, z fol- „warków, z dóbr dziedzicznych i duchow- „nych odbierane, do intrat podawać obowią- „zane będzie, więc każdemu dziedzicowi, lub „possessorowi, dziesięcinę i meszne w zbożu „lub pieniądzech z folwarków, tam gdzie iest „wydawana, z intrat do wyciągnięcia ofiary „podać mianych, kommissyja potraci.

7-mo. Podczas tey zgromadzonej kommis- „syji, ieden z kommissarzów trzymać będzie „protokół, pod tytułem: *Ofiara na wojsko „z dóbr ziemskich, tak świeckich, iako i duchow- „nych powiatu N.* w którym protokule wsi „każdey, lub folwarku, summarusz intraty „krótko zebranej zapisany być powinien; „a ten protokół, po zakończeniu generalnym „i podpisaniu kommissarzy, ieden do grodu „własnego, drugi do kommissyji skarbowey „odesłać należy, same zaś inwentarze i re- „gestra, obywatelowi nazad zwrócone, i do „konserwacyi onemuż zlecone, w sprawach „obywatelskich u iakiegokolwiek bądź sądu, „za żaden dowód, lub dokument brane być „nie mają.

Co przynależy dóbr dawniey do ordyna- „cyi Ostrogskiej należących, kommissyie po- „wiatowe intratę z nich całkowitą, podług „wyżey opisanego sposobu, bez wytrącenia „dziesiątego grosza na skarb i tey opłaty, „którą teraz czynią, ustanowią i w protokół „zapiszą. Ponieważ zaś kommissyja Dubień- „ska roku tysięcznego siedmsetnego siedm- „dziesiątego piątego, dla nieiasney reguły „nierównie do każdego intraty z tych dóbr „summę trzykroć sto tysięcy złotych polskich „aplikowała, przeto kommissyja skarbu Ko- „ronnego, co do tych dóbr zebrawszy całko- „witą intratę z protokołów kommissyji powia- „towych, część iaka należeć będzie na opła- „tę rzeczoney summy trzykroć sto tysięcy „złotych polskich uproporcyonuie, i do każ- „dych w szczególności dóbr przyłączy, a „dopiero z resztującey intraty, grosz dziesią- „ty na opłatę do skarbu Koronnego zapisze.

8-vo. Szlachta żadnych poddanych niema- „jąca, i nie więcej nad korcy dziesięć, ra- „chując korzec po garcy trzydzieści dwa, „wszystkiego ogółem zboża na częściach dzie- „dzicznych wysiewająca, oprócz podymnego, „podatkom niniejszym podpadać nie ma. Prop- „inacye zaś, i przychody pieniężne, lub osep- „y pod tę excepcyą podchodzić nie mają. „A że podatku pewność nie do osób, lecz do „gruntu przywiesznie się, przeto właściciele dzie- „dzin, gdy rezygnują części swoje, wyrazić „w donacyi powinni podatku Rzeczypospoli- „tey ilość, aby tym sposobem przy zmianie „dziedziców nie nikła wiadomość ofiary na „wojsko, co się zastrzega pod nieważnością „donacyi. Gdyby zaś kiedy skupiający części „małe dziedziny, oneż powiększył, takowego „kommissyja wojewódzka uwiadomiona od „kancellaryi o zaszczytnej tranzakcyi pociągać „w czasie będzie mocna, aby *ad normam* ni- „niejszego prawa, inwentarz intraty spisał, „i teyże kommissyji podał, która kommissyją „skarbową ostrzeże o takowym przybytku in- „traty i dochodu publicznego.

9-no. Dobra, które są w zastawie, lub pod „dożywociem, nie dziedziców, lecz zastawni- „ków i dożywców, do opłacenia ofiary „obowiązanymi czynią, i z tey opłaty aż do „czasu okupna punktualnie dopełnianey za- „dneuy bonifikacyi od dziedzica pretendować „nie mają. Tam zaś, gdzie dziedzic zastawni- „kowi względem siebie excepcyie w kontra- „kcie położył, lub intratę sobie iaką excypow- „wał, lub addytament sobie rezerwował, „tam dziedzic do opłaty proporcjonalney re- „zerwowanej intraty, pociągany być ma.

Gdyby zaś dziedzic zastawnikowi summ „na terminie kontraktem oznaczonym po uczyn- „ionym urzędowym obwieszczeniu nie wy- „płacił, i zastawnik chcący summy swoje po- „nieść zaskarżenie do grodu własnego woie- „wództwa, ziemi lub powiatu, o nie uczynie-

nie zadosyć kontraktowi zaniósł, a po zakarzeniu dekret *solutionis* otrzymał, więc od uchybionego terminu dekretem oznaczonego, całkowitą ofiarę dziedzic zastawnikowi nadgrodzić będzie obowiązany.

A nie wykupiony possessor zastawny zastępując, dziedzica w opłaceniu skarbowi dziesiątego grosza od terminu dekretem *ad instantiam sui* do wykupna wyznaczonego zostając w possessyi, winien będzie zaprzyjężoną kalkulacją próbować, iż procent z dóbr zastawą trzymany, po odrąceniu na rzecz swoją prowizyi siedem od sta, nie wystarczy na opłacenie skarbowi podatku, w przeciwnym bowiem przypadku żadna bonifikacya od dziedzica żądana być nie może. Gdyby zaś possessor zastawny nie żądał powrócenia dziesiątego grosza ofiary od dziedzica, nie będzie podług dawnych praw o zastawach stauowionych do kalkulacyi pociągany.

10-mo. A gdy z dóbr szlacheckich z intraty stan rycerski grosz dziesiąty od sta, a zaś z dóbr duchownych, stan duchowny groszy dwadzieścia także od sta na potrzeby Rzeczypospolitey, szczególniej na utrzymanie wojska ofiarował, a w krajach państw Rzeczypospolitey Naszey, miasta różne i przedmieścia, tak królewskie, iak duchowne, oddzielno wsie i folwarki za różnemi przywilejami, tudzież mieszczanie w miastach i przedmieszczanie po kilka włók roli trzymając i posiadając, przeto czyniąc sprawiedliwość w podatkowaniu z wszystkich wsiów do miast należących, a z włók i półwłoczków przez mieszczan w miastach trzymany (oprócz miast w Wielkim Xięstwie Litewskim osobny podatek opłacających z gruntu po skassowanych magdeburgiach) grosz dziesiąty z intraty wszelkioy stałej na wzór dóbr ziemiańskich do skarbu Rzeczypospolitey odtąd wnoszony mieć chcemy, i podawanie takowych intrat w całej Koronie i w Wielkim Xięstwie Litewskim, podług porządku dla dóbr szlacheckich w przystępowaniu do klasyfikacyi, i w podaniu intraty przepisanego, postanawiamy.

11-mo. Zabeśpieczając niezawodność przychodów dla skarbu Rzplitey z dochodów duchownych, równie iak i od intrat z dóbr ziemskich, i nie zmniejszając bynajmniej dochodów dziedzicznych dla Rzeczypospolitey przez lokacyą summ duchownych, od których osobna, iako duchownych opłata do skarbu Rzplitey następować powinna, iako też zapewniając sprawiedliwość w prędkim i niezawodnym odbieraniu resztujących czynszów i prowizyi stanowi duchownemu od kogożkolwiek przychodzących, stanowimy: Iż każdy właściciel i possessor dóbr ziemskich summy wyderkaffowe czyli funduszowe podnieść się mogące, duchowne, potracając z in-

trat dziedzicznych nie będzie mocen; czynszowe zaś lub zapisowe wieczyste dla kościołów, do dóbr przywiązane, i na nich zabezpieczone mający, z intrat dziedzicznych potraciwszy, grosz z prawa wyznaczony według różnicy dochodu dla Rzplitey z funduszu duchownego do skarbu składać, resztę zaś takowych czynszów, albo prowizyi duchownym osobom, komu należą, punktualnie wypłacać będzie; gdyby zaś kto reszty czynszów, lub też prowizyi po odrąceniu należitości duchowuey dla skarbu Rzeczypospolitey, duchownym nie opłacił, takowy od uchybionego terminu, za karę po pięć od sta opłacać będzie obowiązany, od czasu oblaty terażniejszego prawa.

12-mo. Jako zaś kommissya obowiązana jest do pilności, żeby żadna czyiażkolwiek osiadłość opuszczoną nie była, tak właściciele i possessorowie w czasie z kolei na siebie przypadającym, zaniebając podania inwentarzów, lub regestrów swojey intraty nie będą powinni, i gdyby kto znalazł się taki, któryby obowiązku tego uchybił, kommissya przez woźnego rekwirować go będzie, a gdyby po czasie rekwizycyi (która w aktach ziemskich, lub Grodzkich, oblatowaną ma być) w przeciągu czterech tygodni rekwirowany sam nie stanął, lub nikogo do okazania intrat nie zesał, kommissya lustracyą z osób trzech przez siebie wybranych na grunt do wyprowadzenia intraty zesze, którą przez lustratorów przed sobą złożoną wyexaminuje, i przysiędz właścicielowi, lub iego domowemu, podług wyższych ostrzeżeń zeslanemu rozkaże, dla lustrujących zaś nadgrode z sprawiedliwości wynikającą na dobrach lustrowanych przyzna, i lustrującym na piśmie wyda, za którym lustrowany, iak za inskrypcyą *liquidi debiti*, odpowiedzialny obowiązany będzie. Takowy zaś, któryby dobrowolnie intraty podług przepisu prawa nie podał, a z tego powodu kommissya woiewódzka przynaglona byłaby do zesłania z pomiędzy siebie lustratorów na grunt, wtedy każdy lustracyą do siebie ściągający za karę podwójny procent z dóbr wyciągnięty przez lat cztery do skarbu Rzeczypospolitey wnosić powinni.

Gdyby zaś kto nie tylko do kommissyi po rekwizycyi nie stanął, ale i lustracyi nie dopuścił, alboliteż przeciw kommissyi woiewódzkiej i pomocy woyskowej targnął się, i tę wypierał gwałtownie, takowy, iako nieprzyjaciel oyczyzny, prawu nieposłuszny, własność w oyczyźnie utraci, a majątek iego *plus offerenti*, na wieczny czynsz przez tę kommissyą przedany na użytek skarbu zostanie, sposobem na licytacyą starostów opisanym, do czego pomoc woyskowa przez kommissyą u naybliższej kommendy rekwirowana, dodaną ma być.

13-cio. Z dóbr po zniesionym zakonie Jezuickim dziedzicznie posiadanych, nie potracając procentu od summ kapitalnych za szacunek dóbr ustanowionych, od całej intraty, tak iak z dóbr ziemskich dziesiąty grosz do skarbu oboyga narodów wnoszony, i ten przez kommissarzy po woiewództwach, ziemiach, i powiatach, teraz ustanowionych, przyimowany mieć chcemy, wolne przy tym złożenie summ kapitalnych dobra tey natury ciężących w każdym czasie, *praevia quietatione & evictione*, dozwalamy za wiadomością i dołożeniem się kommissyi edukacyjney. Procent od summ po-Jezuickich na dobrach będących, iako już w dziedzictwo obróconych, w Koronie i w Litwie po pięć od sta, odtąd żeby był opłacany, mieć chcemy, co i o summach oryginalnych po-Jezuickich pozostałych rozumiane ma być, gdyby iednakże od summ po Jezuickich kapitalnych, rękodaynych, zapisowych, lub szacunku dóbr po Jezuickich wynikających, inni obywatele krajowi większy procent siedm od sta nieprzewyższający, z równym bezpieczeństwem i zaświadczeniem od kompletu sądu ziemskiego, lub urzędu Grodzkiego, o pewności majątku obywatela o sumę po-Jezuicką konkurującego (w czym odpowiedź o bezpieczeństwie ewikcyi na osoby zaświadczające sądowe wkładamy) ofiarowali, wolne onych podniesienie w każdym czasie za awizacyą przez kommissyą półroczną na terminu zwyczajne *respectivè* prowincyi ostrzegamy, pierwszość iednakże utrzymania się przy summie kredytorowi pierwszemu równie ofiarowany od kogo innego procent determinującemu, zachowując.

14-to. Ponieważ Rzeczypospolitey potrzeby wymagają nieodbicie, ażeby ustanowiona na niniejszym seymie z dóbr ziemiańskich i duchownych stała ofiara, całkowicie do skarbu Rzeczypospolitey za rok bieżący tyśiączny siedmsetny ośmdziesiąty dziewiąty, wniesioną była; przeto takowemu wniesieniu całorocznego procentu w roku terażniejszym ratę septembrową, przeciągając ją *ad ultimum Octobris*, przepisujemy, i potracenie ofiary doczesney każdemu obywatelowi w Koronie przez skarb Rzeczypospolitey ostrzegamy. W roku zaś przyszłym tyśiącznym siedmsetnym dziewięćdziesiątym, i w każdym potym następnym roku dawnych podatków wnoszenie w ratach Marcowey i Septembrowey, a zaś teraz nowo ustanowionych w ratach Stycznia i Czerwca, postanawiamy, i w tey mierze urządzenie kommissyi skarbu Koronnego przepisać polecamy. Co i do Wielkiego Xięstwa Litewskiego w równym sposobie rozciągamy.

Podpisy i zakończczenie jak w poprzedniej z wyjątkiem Moszczańskiego którego nie ma.

LII.

Actum etc. die sexta Junii A. D. 1789-no.

Oblata. (jak wyżej).

Opłata do skarbu publicznego z dóbr po-Jezuickich.

Na przełożenie urodzonych posłów o krzywdach Rzeczypospolitey w rozrządzeniu dóbr po-Jezuickich z mocy konstytucyi tyśiącz siedmset siedmdziesiąt szóstego nadanych, zlecamy kommissarzom woiewództw, ziem, i powiatów, aby sposobem przepisany do odbierania intrat ziemiańskich procentów z dóbr wszelkiego gatunku po-Jezuickich dochodzili, i superatę, iaka się nad procent od kapitału, i nad opłatę dziesiątego grosza znajdzie, do protokołu ofiary na wojsko z tychże dóbr wpisali, którą to superatę płacić corocznie dziedzic i possessorowie dóbr po-Jezuickich, razem z dziesiątym groszem do skarbu oboyga narodów powinni będą, nawet gdy który z tych dziedziców kapitał za szacunek dóbr ustanowiony złoży, tedy procentu od kapitału natenczas płacić już nie będzie, lecz superatę wyżej wspomnianą, i grosz dziesiąty od całej intraty płacić nazawsze obligowanym zostanie. Gdyby zaś superata niepokazała, mają procenta do skarbów tak być wnoszone, iak prawa dotąd ustanowione chcą rozumieć; obywatelom iednak tym, którzy od dziedziców tych, co od kommissyi rozdawniczey, lub edukacyjney mieli sobie nadane po Jezuickie dobra, a te innym odprzedali, gdyby poszukiwać wynalezioney w szacunku superaty sposobem ewikcyi chcieli, odstąpienie od tranzakcyi, i oddanie dóbr za powróceniem sobie przez przedającego wyłożony za te dobra summy, wolne zostawia się, a takowe o rescyssyą i ewikcyą rozpoczęcie processu, od daty niniejszego prawa, do lat trzech zachowuje się; summom zaś z dóbr po-Jezuickich wynikającym, *in potioritate*, iako summom Rzeczypospolitey, przed innemi summami pierwszeństwo zostawujemy. *Institutum* po-Jezuickiego, processa o dziedzictwa dóbr, przez tenże zakon posiadanych w subselliach sądowych toczyli, a te nieukończone mając, z powodu ochronienia się od processu dalszego, prawo dyplomatyczne otrzymali, iako też i tych, którzy takowe processa w kommissyi edukacyjney ukończyli, od obowiązku opłacenia superaty, z powodu sprawiedliwości uwalniamy, iezeli w ręce toczących process dostały się.

Stanisław Natęcz Małachowski Ref. W. K. seymowy y konfederacyi prowincyi Koron.

nych marszałek. Kazimierz xiążę Sapieha general art. Lit. marszałek konfeder. W. X. Lit.

Ignacy xiążę Massalski biskup Wileński, Antoni Giełgud starosta generalny xstwa. Żmudzkiego deputowany do konstytucyi z senatu z prowincyi W. X. Litt. Stanisław Kostka Potocki poseł Lubelski depu. do Kon. z prow. Małopolskiej, Franciszek Antoni na Kwilczu Kwilecki poseł z wdztwa Poznań. deput. do konstytucyi z prowincyi Wielkopól. Jzef Zabieło łowczy Wki. Lteski poseł z xięstwu Żmudzkiego deputowany do konstytucyi. A Suchodolski S. W. X. L. poseł Wa. Smo. dep. do konstyt. Post cujusquidem constitutionis superius praeinvenit in acta praesentia ingrossationem, origine eiusdem, eidem offerenti, praevia officij sui quietatione est extraditum.

Jan Paweł Łuszczewski sekr. J. K. Mci seymowy y konf. Kor. mp.

LIII.

Oblata. (jak wyżej).

Wymiar sprawiedliwości.

Ponieważ w województwach Kiiowskim, Wołyńskim i Braclawskim statutem Wielkiego Xięstwa Litewskiego sądzących się, z zadawnionego zwyczaju sądy grodzkie w komplecie trzech osób, to jest: podstarosty, sędziego i pisarza, sędzić się zwykły, a w przypadku nie ziechania iedney osoby sądowej zawsze tylko iednego surrogata, bądź za wybraniem obywatelów, albolu też za instrumentem urodzonego starosty mieysca zasadzają, dwie zaś osoby sądowe koniecznie na sądach znaydować się powinny, inaczey sądy za upadłe ogłoszone bywają, gdy iednak w czasie terażnieyszym, z przyczyny okazanej zuchwałey swywoli chłopskiej, przez urodzonych marszałków konfederacyi obojga narodów iest polecono, aby nieustannie sądy kryminalne dla wymierzenia sprawiedliwości dostawionym delinkwentom agitowały się, a prawie rzeczją niepodobną iest, aby bez pauzy i ulgi osoby sądowe takowych sądów dopilnować mogły; przeto nie znosząc dawnego zwyczaju, i owszem ten w swej mocy zachowując, tylko co do przypadku w czasie terażnieyszym, sądów kryminalnych iedney osobie sądowej z dwoma surrogatami obranemi, lub od urodzonego starosty mieysca instrumentowanymi, sądy kryminalne sędzić dozwalamy, które sądy nieprzestannie pótty sędzić się mają, póki wszyscy arezstanci o bunty oskarżeni wymiaru sprawiedliwości nie odbiorą; na daley zaś, że terażniejsze dozwole nie se-

quelam obierania dwóch surrogatów iść nie ma, waruiemy.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej).

LIV.

Actum etc. die decima mensis Junii A. D. 1789-no.

Oblata. (jak wyżej).

Ad officium etc. veniens Mficus Joannes Paulus.

Opłata do skarbu Rzeczypospolitey z dóbr kawalerów Maltańskich

Z dóbr i summ kommanderyi Maltańskich, tak dawniey, iako też za konstytucyą tyśiąc siedmset siedmdziesiąt piątego roku ufundowanych dla imion nadanych, *ex vi instituti* z dobrami duchownymi porównanych, groszy dwadzieścia od sta na pomnożone woysko naznaczamy, i opłatę tego podatku przez kawalerów Maltańskich, sposobem dla klasy dóbr duchownych ustanowionym, determinuiemy. Od summy zaś stu dwudziestu tyśiący (złoty polski nie ma w oryginalu) z dóbr Ostrogskich wypłacaney dla kawalerów Maltańskich, posiadający kommanderye z tey summy opłacać mają trzydzieści od sta.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej).

LV.

Oblata. (jak wyżej). Idem offerens etc.

Warunek do konstytucyi pod tytułem: przyspieszenie sprawiedliwości kryminalnym sprawom Wielkiego Xięstwa Litewskiego.

Gdy w konstytucyi pod tytułem: przyspieszenie sprawiedliwości kryminalnym sprawom Xięstwa Litewskiego; nakazuje się trybunałowi głównemu tegoż Wielkiego Xięstwa Litewskiego za oddaniem pod iego wartę delinkwenta, zaraz sprawy tegoż rodzaju sędzić, *etiam in tractu* rozpoczętey inney sprawy, bez żadnych zapozwów, tylko na mocy appellacyi założoney; przeto zapobiegając temu, aby ztąd *subdole* nieotworzył się kiedykolwiek registr, mogący się stać narzędziem arbitralności i intryg, podobny w skutku uciążliwości doznanych, przez tak długi lat przeciąg do rejestru taktowego, świeżo do klub i pierwiastkowej instytucyi przywróconego. objaśniając iak naydokładniey

umysł konstytucyi, sprawiedliwość w sprawach kryminalnych Wielkiego Xięstwa Litewskiego, mieć chcemy: ażeby żadna sprawa pod pretextem kryminału w sporach differencyi granicznych stałego, a istotnym końcem wciągnięcia *principalis negotii* do sądu przez *motiva* nie mogła być podciągnięta w grodach *sub nullitate decretorum & pae-na de abusu officii*, na łamiących prawa sędziów, *extendenda*, pod naturę spraw do sądów extra-kadencyjnych należących, ani tych, co po appellacyi do trybunałów przychodząc, *in tractu etiam* inney sprawy wołanemi być mogą, niedozwalając żadnego łączenia aktoratu *in causis iuris & differentiarum*; waruiąc aby ani *incidenter*, ani oczwiescie wprowadzonemi do rozpoznania przed sąd extra-kadencyjny być nie mogły, i mieć chcemy, aby *simpliciter* sprawy uczynkowe, to iest naruszoney kryminałem spokoyności publiczney, przez formuiące się spiski do buntów prowadzące, następowania na życia, *cujusvis generis* zabójstwa, rozboje, podpalania, i gwałty osobom w domach, i na gościńcach uczynione do extra-kadencyjnych należały sądów; kryminały zaś *ex re* granicznych sporów zasze i z cywilnych powodów w dochodzeniu własności ziemskich wynikłe, wyłączone mieć chcemy; surowo zakazując trybunałowi głównemu Wielkiego Xięstwa Litewskiego, wyrwać z porządku ordynaryjnych regestrów, pod pretextem *recentis criminis* sprawy do tychże regestrów właściwie należące, tudzież naciągać i rozszerzać umysł prawa, mocą którego ustanowienie sądów extra-kadencyjnych końcem przyspieszenia sprawiedliwości, w sprawach kryminalnych powiększać zmierza, spokoyność i bezpieczeństwo obywatelów; a tego prawa mylne lub wykrętne tłómaczenie w dawne inwolucye i uciski, pograżyłyby prowincyą Wielkiego Xięstwa Litewskiego.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej).

LVI.

Actum etc. die decima tertia mensis Junii A. D. 1789-no.

Oblata. (jak wyżej).

Potwierdzenie układu zaciągnięcia summy dziesięciu millionów.

Gdy Nam Królowi i Stanom skonfederowanym kommissya skarbowa Koronna donosi, iż dopełniając prawa pod tytułami = pozwolenie zaciągnięcia summ = i approbacya konwencyi kommissyi skarbu Koronnego = uchwalone przez upełnomocnionych urodzonych Prota Potockiego kawalera orderów polskich, Jmci pana Piotra Teppera, Karola

Szultza, Wilhelma Arendta układy w Genuy, o pożyczenie dziesięciu millionów złotych polskich, na pięć procentu uczyniła, i summom tak iuż złożonym, iako też złożonym, fundusze dochodów Rzeczypospolitey podymnego i czopowego, za hypotekę oznaczyła; My Król, za zgodą skonfederowanych Rzeczypospolitey Stanów, takowych funduszow na hypotece oznaczenie, i inne wszystkie warunki, między wyżej wyrażonemi urodzonym Protem Potockim, JP. Piotrem Tepperem, Karolem Szultzem, i Wilhelmem Arendtem, a Imé panem Janem Babtystą Rossi w Genuy zasze, approbuiemy.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej).

LVII.

Actum etc. die decima septima mensis Junii A. D. 1789-no.

Oblata. (jak wyżej).

Opłata do skarbu Rzeczypospolitey od kaduków.

Chcąc ze wszystkich źródeł pomnażać dochody skarbu publicznego, ustanawiamy: ażeby dobra i wszelkie majątki, które po oblacie prawa terażniejszego *iure caduco* do szafunku naszego przychodzić będą, i o które za wyszłemi dawniey przywilejami, toczące się teraz processa ostatecznymi dekrety ukończonemi nie są, po doysciu onych i obięciu w possessyą *per privilegiatum*, w następującym sposobie pożytek do skarbów, tak Koronnego, iako i Wielkiego Xięstwa Litewskiego przynosiły: z dóbr leżących *iure caduco* otrzymanych dziedzicznych ziemskich, lub mieyskich, po wyprowadzoney taxie przez urząd ziemski czyli grodzki, lub mieyski, dobrom tym przyzwoity, połowa szacunku tych dóbr do skarbu raz na zawsze opłacić się ma; czego dozór kommissyom skarbowym zalecamy. Po opłaceniu zaś do skarbów Rzeplitey połowy szacunku dóbr prawem kaduka otrzymanych, grosz dziesiąty całkowitey intraty, dziedzic tychże dóbr iak i inni ziemianie, opłacać będzie. Co zaś do summ i ruchomości, któreby *iure caduco* od Nas Króla komu oddane były, po osiągnięciu ich *per privilegiatos*, połowę summy odebraney, a walor połowy ruchomości iurydycznie otaxowanej do skarbu Rzeczypospolitey oddany być ma. Excypuią się iednak od tego prawa i obowiązku płacenia takowe kaduki, na które dziedzice szlachta przywileie *iuris caduci*, na utwierdzenie spokoynego posiadania swego, exportowaćby chcieli.

(Podpisy jak wyżej z wyjątkiem Kwileckiego Franciszka. Zakończenie jak wyżej).

LXIII.

Oblata. (jak wyżej).

Ostrzeżenie względem importancyi podatków.

Od podatków wszelkich w Koronie, a w Wielkim Xięstwie Litewskim, od nowo ustanowionych przez kommissyę wyprawdzać się mających, a w racie septembrowej roku terażniejszego i w następnych importować nakazanych, żadne *salarium* kwitowego brany być nie ma, tudzież kancelarye żadne opłaty od przysięg przy podatkach, i tychże ekstraktów pretendować nie mają (prócz wrócenia w Koronie za papier stęplowany srebrnogroszowy) za powszechną skonfederowanych stanów zgodą, ostrzegamy.

(Podpisy i zakończenie jak w poprzednich.)

LXIV.

Oblata. (jak wyżej).

Bezpieczeństwo podatku z dóbr królewskich.

Dla zapewnienia przychodów pospolitych na seymie terażniejszym uchwalonych, a po większej części do dóbr królewskich przywiązanych, stanowimy: aby kommissyę woiewodzkie trzech lustratorów z obywateli każdego woiewodztwa i powiatu z pomiędzy siebie, żadney królewskiej nieposiadających, wybrali, i wysłali na lustracyę do wszystkich starostw i królewskich, oprócz licytowanych w swoim powiecie, którzy przysięgę rotą konstytucyi 1764. roku *titulo*: = *kwarta sprawiedliwa* = przed temż wykonawszy, na grunt każdego starostwa i królewskiej ziechawszy, wspólnie z dóbr tej natury intratę przez possessorów podaną sposobem ziemiańskim, examinaować będą, żadnego rodzaju przychodów stałych i pewnych nie opuszczając, i nie potrącając żadnych *expensów fundi*, owszem *ad normam* ceny przez kommissyę woiewodzkie terażniejsze do wynalezienia intrat z dóbr ziemskich i duchownych wyznaczone ustanowionej stosując się. Possessorowie zaś królewskiej podobną, iak ziemianie wykonają przytomni przed lustratorami a nieprzytomni przed kłóremikolwiek aktami grodzkiemi lub ziemskimi przysięgę. Co się zaś tycze lasów w dobrach naszych królewskich, aby z tych Rzplita, iako z własności swojej użytek ciągnęła, mieć chcemy: aby possessorowie, lub kommissarze z kommissyą

skarbową z wyszczególnieniem dokładnym do iakiego handlu, lasu czyli boru potrzebią, kontraktowali; a z takowego wprzód umowionego z kommissyą skarbową kontraktu, *praevio reddendo de expensis & praestando*, na rzetelność wydatku przed kommissyą skarbową *juramento*, połowę zysku kommissyji opłacali; w miejscach zaś gdzie mało lasów, kommissyja niszczenia tych dozwalać nie będzie mocna. i owszem w miejscach tych, gdzie lasów niemasz, zasiać te i utrzymywać poleci. A ktoby bez wiedzy kommissyji skarbowej ten handel prowadzić odważył się, ten doniesiony trzy razy tyle ile odniósł zysku, zapłacić ma. Kommissyę skarbowe zaś po takowym wyprawdzeniu przez lustratorów na gruncie nowych lustracyi, na ten raz całoroczną, wedle myśli prawa ofiary z ziemskich od uprzywilejowanego possessora starostwa lub królewskiej należącej proweniencyą za ratę marcową i septembrową roku terażniejszego zapłacić do skarbu nakazą, potrąciwszy całkowity podatek protunkowy i weszły w racie marcowej kwarciany, w następnych zaś latach takowej kwarty z nowej lustracyi w ratach marcowej i septembrowej sposobem dawniej używanym, possessorowie dóbr królewskich do skarbu obojga narodów, bez opłacenia wszelkiego, exaktorom wnosić będą. Takowe zaś zaczęcie lustracyów w dniu siedemnastym miesiąca Lipca roku 1789. a ukończenie równo z ziemiańskimi, aby nastąpiło, stanowimy.

(Podpisy i zakończenie jak w poprzednich.)

LXV.

Oblata. (jak wyżej).

Approbacya funduszu przez Wielbego opata klaustralnego Trzemeszyńskiego uczynionego, z uwolnieniem od podatków duchownych.

Gdy Wielbny Imię xiądz Michał Kosmowski klaustralny Trzemeszyński, ku pomnożonemu edukacyi młodzieży szlacheckiej, z intrat opatskich, szkoły w Trzemesznie i alumnat dla dwunastu synów szlacheckich, oraz osobno szpital dla ubogich trzydziestu obojey płci, z powodu zgrzybiałej starości, albo odniesionego kalectwa, pracować niemogących, wspaniale wymurował, i funduszem wieczystym opatrzył; przeto My Król, za powszechną skonfederowanych stanów zgodą, takowy fundusz na zawsze utwierdzając, następnych opatów klaustralnych

Trzemeszyńskich, do zadosyć czynienia *tefunduszowi* obowięzując, dobra do tegoż opactwa klaustralnego Trzemeszyńskiego należąca, na żądanie posłów generału Wielkopolskiego od uchwalonego z duchownych dóbr podatku, uwalniamy; i że tylko podatkowi z dóbr szlacheckich postanowionemu, podlegać na zawsze też dobra mają, stanowimy; a to dobrodzieystwo następnym potąd służyć będzie, dopokąd zadosyć funduszowi czynić będzie, co dozorowi woiewodztwa Gnieźnińskiego polecamy.

(Podpisy i zakończenie jak w poprzedniej.)

LXVI.

Oblata. (jak wyżej).

Warunek dla kommissarzów powiatowych.

Cheąc mieć uskutecznione niezawodnie w swoim czasie kommissyę woiewodzkie, do wynalezienia części na ofiarę z dóbr ziemskich, świeckich, duchownych, i królewskich, ustanowione, obywatelów w nich miejsce swoje osiadających, od obiekyi processami, co do tego tylko zasiadania przypadku, *pro hac sola vice*, nie naruszając dawnych praw w innych przypadkach, uwalniamy; co ma służyć i Wielkiemu Xięstwu Litewskiemu.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

LXVII.

Oblata. (jak wyżej).

Forteca Częstochowska.

Co się tycze starostw nadanych na fortecę i garnizon Częstochowski, zalecamy kommissyji skarbu Koronnego, aby ta, zniosłszy się z kommissyą wojskową, intratę tych starostw, stosownie do praw nadawczych, wyklikwidowała, i iaki garnizon utrzymywany z nich być może, ułożyła, i nam stanom Rzeczypospolitej doniosła.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

LXVIII.

Oblata. (jak wyżej).

Zlecenie kommissyji wojskowej obojga narodów.

Nim decyzja etatu dla wojska Rzeczypospolitej przez deputacyą ułożonego, w sta-

nach skonfederowanych Rzeczypospolitej nastąpi, zlecamy kommissyji wojskowej obojga narodów, ażeby prócz nakazanego dotąd z ustawy seymu terażniejszego werbunku, do każdej kompanii, tak w korpusach artyleryi, iako i regimentach pieszych polowych, wojska Koronnego i Litewskiego, po głów pięćdziesiąt nowo zaciągnąć, a do korpusu artyleryi każdego, prócz tego, pierwsze głów sto dwadzieścia dla regimentów pierwszych wyznaczone, rozkazała, i w proporcją przybywającego kompletu, liczbę unter-officerów i unter-sztabu, do tychże korpusów przydała; na których zaciąg, lenung, umundurowanie, lederwerk, pałasze, polowe rekwizyta, i wszelką amunicyą, potrzebne summy skarby obojga narodów, za rekwizycyami kommissyji wojskowej, wypłacić mają.

(Podpisy i zakończenie jak w poprzednich.)

LXIX.

Lustracya dymów i podanie ludności.

Ponieważ od ustawy podatku podymnego lustracyi kominów dotąd nie było, przeto nakazujemy; aby wszystkich miast, miasteczek i wsiów królewskich, także naszych stołowych, oraz duchownych i ziemskich, tak dawnych, iako nowo osadzonych i przybyłych, dziedzice, possessorowie, lub dyspozytorowie, a co do dóbr naszych stołowych vice-administratorowie, w miastach zaś wolnych królewskich magistraty wielość kominów, nie wyłączając żadnego w Koronie kominu, czyli dymu, i równie w Wielkim Xięstwie Litewskim, nie opuszczając żadnego dymu, z wyszczególnieniem różnicy kominów gruntowych, ogrodowych, i chałupników, przed kommissyami powiatowemi zaprzysięgli. Dwory zaś tylko ieden komin z wszystkich dworskich budynków podawać mają. Tam, gdzie w iedney chałupie więcej gospodarzy na osobnych gruntach siedzi, i osobne odbywają powinności, to nie za ieden dym, ale podług liczby gospodarzy rachowano być powinno. Szlachta żadnych poddanych nie mająca, tylko podatek podymnego opłacająca wielość kominów, bądź dymów u siebie przybyłych, podobnie przed kommissyami powiatowemi pod przysięgą podać jest obowięzana. Takowe taryffy wielości kominów kommissyę powiatowe do kommissyji skarbowych obojga narodów odesła, dla dalszego urządzenia, i sprawiedliwego uproporcjonowania w tym Rzeczypospolitej; opłata zaś kominowego do czasu nowego takowego urządzenia dawnym sposobem podług dawney taryffy do skarbu wnoszona

bydź ma. Takowa zaś lustracja komnów, iż do lat dwudziestu ponowiona nie będzie, warujemy. Przy tym zaprzysiężeniu podymnego, zaraz liczbę dusz w ich dobrach podług schemmatu przez kommissye skarbowe obojga narodów ułożyć się, i nieodwłocznie rozesłać mianego, podać będą powinni.

(Podpisy i zakończenie jak w poprzednich.)

LXX.

Bezpieczeństwo listów.

Gdy Rzeczypospolitej naszej wiele na tym zależy, ażeby korespondencye wszystkie, tak publiczne, iakoteż i partykularne, wiernie dochodziły rąk tych, do których przeznaczone; więc uznaiemy potrzebą, ażeby tak generalny pocztamt, jako też i wszystkie w kraiu naszym pocztamty, tudzież wszyscy officyalistowie na różnych miejscach poczty dozoruący, tak ci, co teraz znajdują się w funkcyjach, iakoteż i ci, którzy potym miejsca ich zastępować będą, Nam królowi i stanom seymuiącym teraz skonfederowanym przysięgę wierności przed najbliższym sądem ziemskim, czyli urzędem grodzkim wykonali, i wykonywali w tę rotę: „Ja NN. przysięgam Panu Bogu w Trójcy świętej, iedynemu, iako wszystkie publiczne i partykularne korespondencye, zkądkolwiek i do kogokolwiek adressowane, wiernie, nie naruszenie, i w całości, żeby do rąk, do których przeznaczone będą dochodziły, pilnować będę; jako za żadną pobudką i iakimkolwiek względem nikomu cudzych listów otwierać nie dopuszczę, iako, gdybym to przez kogokolwiek czynionym postrzegł, lub o iakich szkodliwych dla kraiu układach wiedział, zwierzchność moję natychmiast ostrzegę i uwiadomię, iako we wszystkim Nayiaśnieszemu Królowi Imci i stanom Rzlitey posłusznym i wiernym będę, tak mi Panie Boże dopomóż.

(Podpisy i zakończenie jak w poprzednich.)

LXXI.

Oblata. (jak wyżej.)

Actum etc. die decima quarta mensis Julii A. D. 1789-no.

Zlecenie kommissyi wojskowej obojga narodów.

Nim przyjdzie nam ieszcze do ustanowienia istotnego etatu wojska na seymie terażniejszym, My Król, za zgodą skonfederowanych

Rzeczypospolitej stanów, zalecamy kommissyi wojskowej obojga narodów, aby zniósłszy się z kommissją skarbową Wielkiego Xięstwa Litewskiego. na komplet aktualny, prawem iuz przepisany, tak kawaleryi, iako i piechoty regimentów polowych, dla wojska Wielkiego Xięstwa Litewskiego, broń i pałasze sprowadzić iak nayprędzey rozkazała.

Stanisław Natęcz Małachowski ref. W. K. seymowy i konfederacji prowincyi Koronnych marszałek, Kazimierz Xiążę Sapieha generał art. Lit. marszałek konfe. W. X. Litgo.

Bazyli Walicki wojewoda generał ziem Rawskich deputowany do konst. z senatu prowincyi Wielkopolskiej. Antoni Gietgud starosta generalny xtuwa. Zmudzkiego deput. do kon. z senatu z prowincyi W. X. Lit. m. p. Sz. Zabięto łowczy wki. Lit. poseł z xięstwa Zmudzkiego deput. do konstytucyi. Post cyus constitutionis (etc.)

LXXII.

Oblata. (jak wyżej.)

Odesłanie sprawy z urodzonym Bonawenturą Klityńskim.

Oskarżenie przeciw ur: Bonawenturze Klityńskiemu o sfabrykowanie pisma konstytucyjnego mianowanego, iako niezwycajny zarzucające występek, do sądów seymowych należeć uznaiąc, popieranie sprawy w tey mierze uur. instygatorom narodowym, za zniesieniem się z wwmi marszałkami obojga narodów, zlecamy.

(Podpisy i zakończenie jak w poprzedniej.)

LXXIII.

Actum etc. die decima octava mensis Julii A. D. 1789-no.

Oblata. (jak wyżej.)

Przydanie kommissarzów do ziemi Bielskiej.

Za wniesieniem i przełożeniem przez urodzonych posłów ziemi Bielskiej województwa Podlaskiego, nieodbitej potrzeby pomnożenia liczby kommissarzów do odbierania intrat teyże ziemi wyznaczonych, tę za sprawiedliwą uznawszy; My Król wraz z skonfederowanymi Rzeczypospolitej stanami, oprócz wyznaczonych piętnastu, co drugich

dwóch powiatów po piętnastu nadto przydaiemy.

UU: Jozef Wilczewski kasztelaniec Podlaski. Jozef Kuczyński podkomorzyc ziemi Bielskiej. Jan Węgierski szambelan Jego Królewskiej Mci. Dyonizy Orsetty miecznikowicz ziemi Bielskiej. Jozef Orsetty łowczy ziemi Bielskiej. Dyonizy Lewicki chorąży Bracławski. Stanisław Karwoski kapitan wojsk Koronnych. Ambroży Łyszczyński cześnikowicz Brzeski Litewski. Appolinar Dzierżek Antoni Olszewski Antoni Gąsowski Wojciech Mościcki - - - - - komornicy ziemscy Bielscy. Alexander Bogusz regent ziemi Bielskiej. Stanisław Woynitz komornik graniczny Lidzki. Adryan Łada chorąży Lubaczewski. Mikołaj Skirmuntt podwojewódzic Mielnicki. Felix Łuniewski cześnik Halicki. Jakub Zdrodowski vicesgerent Adam Kramkowski vicesgerent - - - - - Grodzcy Brańscy. Kazimierz Woyno Sylwester Smorzewski Wincenty Grodzki Franciszek Dworakowski - - - - - subdelegaci Grodzcy Brańscy. Kazimierz Płoński Jakob Popławski Walenty Pułaski Bartłomiej Woyno - - - - - subdelegaci Grodzcy Brańscy. Jozef Tworkowski Franciszek Olędzki - - - - - vice regenci Grodzcy Brańscy. Antoni Sliwowski vicesgerentowicz Grodzki Brański

(Podpisy i zakończenie jak poprzednie.)

LXXIV.

Actum etc. die vigesima quinta mensis Julii A. D. 1789-no.

Oblata. (jak wyżej.)

Chcąc ułatwić kommissyom wyznaczonym do wynalezienia ofiary dziesiątego grosza z dóbr ziemskich exekucją prawa, w tey mierze na terażniejszym seymie uchwalonego: gdy nam iest przez posłów ziemskich przełożono, iż w województwach, ziemiach i powiatach zaludnionych w dziedziców podanych nie mających, i rozlicznie między sobą wsie na drobne części dzielących, wprowadzenie ich intrat z wielości wysiewów, przez nich nieuważanych i nierachowanych, staie się zatrudne; zaradzaiąc takowym trudnościom, gdzieby się zdarzać mogły, dozwalamy kommissyom po województwach, ziemiach i powiatach ustanowionym, aby na miejsce wysiewów użyły pol pomiaru, i stawniując długość staja łokci sto pięćdziesiąt, a szerokość zagona łokci trzy, stosownie do zwyczaju województw, ziem i powiatów, podług którego, takowe stajowe zagony, w arędowne puszczaniem są possessyie, tudzież w tradycjach kalkulacye z nich urzędownie czynionemi, każdego mniejszych części dzie-

dzica wynalazszy dochód, dziesiątą część iego, na ofiarę dla skarbu Rzeczypospolitej postanowiły, a lubo niniejszym prawem przez słuszne względy dziedziców dziesiąciu korcy wszelkiego zboża nie wysiewaiących, od ofiary dziesiątego grosza uwolniwszy, przy opłacie tylko podymnego zostawiliśmy; gdzieby iednak gorliwa miłość oyczyzny z nayszczuplejszego dochodu swojego, część dziesiątą dla niey oddać chciała; wyznaczenie takowej ofiary z dochodu przez pomiar wynalezionego, kommissyom zalecamy. Zeby zaś tym łatwiej na czas prawem przepisany, osobliwie w województwach, ziemiach i powiatach w obywatelów zaludnionych, i gdzie wypadnie potrzeba rozmiaru, dzieła przez kommissyie dokonane bydź mogły; dozwalamy tymże kommissyom, dwa razem uformowawszy kompleta, każdy z liczby pięciu kommissarzów, prawem oznaczoney, i te na dwie podzieliwszy parafie, w miejscach parafalnych swoje odbywać czynności. A to prawo tylko województwu Lubelskiemu i województwu Podlaskiemu służyć ma.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej z wyjątkiem Zabięty.)

LXXV.

Oblata. (jak wyżej.)

Zalecenie kommissyi wojskowej obojga narodów.

Kommissya wojskowa znaiomych officyerów na materyi żelazney ku robieniu broni, pałasów, laniu moździerzy, kul, bombów zdatney, do kuźnic biskupstwa Krakowskiego, kosztem skarbu Koronnego wysła, kommissją skarbu Koronnego zainformuie; która iak naypilniej fabryki woienne i gospodarskie, ieżli bydź mogą, rozpocznie, inspektora nad niemi ustanowi, maystrów wszelkich kunsztów żelaznych przez gazety obwieści i o robocie upewni, tudzież ludwisarnią w naysposobniejszym w tych dobrach miejscu założyć, skoro tego dochody skarbu Koronnego dozwolą, rozkaże; a to pod dozorem ur. mayora Wągrowskiego.

(Podpisy i zakończenie jak w poprzednich.)

LXXVI.

Actum etc. die vigesima septima mensis Julii A. D. 1789-no.

Oblata. (jak wyżej.)

Ubezpieczenie czasu seymowego.

Czas seymowym obradom poświęcony nie użyty podług przeznaczenia swojego, ieżli

gorszych nie sporządza skutków, to przynajmniej szkodliwym świętych obowiązków stać się zaniechaniem, z tych względów My Król, z jednogłówną stanów skonfederowanych zgodą i życzeniem, na czas terażniejszy, i na wszystkie następne czasy stanowiemy: iż w przeciagu seymów każdy dzień powszedni, wyłączaiąc tylko dni niedzielne i świąt uroczystych, sessye mieć będziemy, które o godzinie dziesiątej z rana zaczynane będą; a My Król, i następnie po Nas obrani solwować nie będziemy, tylko do dnia następującego, a to po skończeniu materyi, o którąby był *turnus* zaczęty; chybaby na solwowanie do dni kilku, lub kilkunastu jednogłówna na trzykrotne marszałka seymowego zapytanie zachodziła, i była oświadczona stanów seymujących zgoda. Jako zaś to prawo do koniecznego na sessyi seymowej znajdowania się Nas Króla obowiązywać nie będzie, tak gdybyśmy dla zdrowia Naszego, lub dla zatrudnień znajdować się na sessjach niechcieli, albo nie mogli, to seymowania przerywać nie będzie, a pieczętarze imieniem Naszym sessye solwować będą. Prawa zaś przez seymujące stany *unanimitate*, albo *pluritate votorum* zarówno uroczyste, iak w obecności Naszey stanowane, poczytane będą.

Stanisław Nałęcz Małachowski etc... Kazimierz xiążę Sapięha etc...

Bazyli Walicki wojewoda generał ziem Raskich deputowany do konstytucyi z senatu prowincyi Wielkopolskiej. Antoni Giełgud starosta generalny xstwa Zmudzkiego deputowany do konstytucyi z senatu z prowincyi W. X. L. m. p. Stanisław Kostka Potocki poseł Lubelski deput. do konst. z prow. Małopolskiej Jz. Zabieło łowczy wki Litki z xięstwa Zmudzkiego deputowany do konstytucyi Post cujus quidem constitutionis etc...

LXXVII

Oblata. (jak wyżej).

Fundusz dla woyska.

Chcąc mieć powiększone dochody publiczne, i pewny dla woyska uchwalonego fundusz, zawakowane biskupstwo Krakowskie i xięstwo Siewierskie, czyli intraty dóbr tychże, odtąd na płacę woyska destynuujemy, zostawiając do rezydencji biskupom Krakowskim pałace w Warszawie i w Krakowie będące, a zlecaiać kommissyi skarbowey Koronney Rzeczypospolitey, aby dobra rzeczony, przez lustratorów od siebie wyznaczonych, i przysięgłych zrewidowawszy, i intraty z nich wyciągnawszy, prowenta

z tychże dóbr *per licitationem plus offerentibus* na lat sześć szlachcie rodowitey, stanu świeckiego arędowała, z tym warunkiem: aby *anticipativè* od dzierżawców półroczenia była wypłacana do skarbu Rzeczypospolitey aręda, której gdyby dzierżawca nie zapłacił regularnie, odpadać w sześć tygodni po terminie powinien od possessyi, a ta innemu przez licytacją, ma być zaraz puszczone, i nawet, aby krzywda skarbu Rzeczypospolitey, gdyby dzierżawca nie był possessyonat, na osobie dłużnika, i na majątku poręcznika (którego przy braniu dzierżawy przystawić powinien) była poszukiwana; który to rygor, tym bardziey na takowego rozciagnionym mieć chcemy, któryby prawnie przekonany został o spustoszeniu dóbr przez licytacją otrzymanych. A z takowych dochodów, najprzód aby kommissya skarbowa biskupowi Krakowskiemu sto tysięcy intraty dwoma ratami rok rocznie wypłacała, lub gdyby który z biskupów Krakowskich żądał w dobrach teyże stotysięczney intraty, tedy do licytacji przypuszczonym być może, dla którego do lat dwunastu taż licytacją ciągle bez powtórzenia trwać ma, aby tylko nie więcey iak sto tysięcy dobra czyniły, wyjąwszy z pod licytacji takowe dobra, które mają *fossilia*, kruszce i minerały, oraz dobra Kielce, gdzie fabryki założone być mogą; resztę zaś intrat na płacę regularną woysku szczególnie obracała, z odebraniem ściśle kalkulacy i prowentów, od kogo należeć będzie, od momentu zeszłego biskupa Krakowskiego, i z weyrzeniem w stan dóbr, w iakowym też w czasie zdrowia przewielebnego xięcia Sołtyka biskupa Krakowskiego zostawały, niezważiając na żadne kontrakty lub tranzakcy przez kogożkolwiek zasze, nakazujemy; układ zaś skarbu naszego królewskiego o Miedzianą Górę i Niewachłów, nowym kontraktem przez kommissyą skarbu Koronnego na lat czterdzieści zaczynaiać od dnia pierwszego miesiąca Grudnia, tysiąc siedmset ósmdziesiątego szóstego roku, bez żadney klauzuli i pretensyi zabezpieczony mieć chcemy; po którym czasie upłynionym, skarb Koronny pod rząd swoy też dobra odbierze. Papiery zaś i wszelkie dokumenta, do całości dóbr tegoż biskupstwa Krakowskiego i xięstwa Siewierskiego należące, kapitule krakowskiej, lub komu należeć będzie, pod przysięgą do kommissyi skarbu Koronnego oddać zalecamy. *Subsidium* zaś *charitativum* w dobrach biskupstwa Krakowskiego, przez kogo dotąd było opłacane, i teraz do skarbu wnoszone być ma: zostawujemy w całości familii zmarłego biskupa Krakowskiego, cokolwiek się jej ieszcze z tegoż biskupstwa podług słusznosci i prawa, tak w pieniądzach, iak innych remanentach należeć okaże. Jako zaś roz-

ządzeniem dóbr biskupstwa Krakowskiego pomnożyć siły krajowe, a tych pomnożeniem ubezpieczyć panująca świętą religią Rzymską katolicką życzymy, tak upewniaiać skutek życzenia naszego, chcąc oraz przez porównanie dochodów wszystkim w państwach naszych biskupom opatrzyć przystoynne ich stanu potrzeby; nayprzewielebniejszemu xiążęciu Imci prymasowi arcy-biskupowi Gnieźnińskiemu złotych dwakroć sto tysięcy na rok, wszystkim innym przewielebnym biskupom w senacie krzesła mającym po złotych sto tysięcy, nayprzewielebniejszemu metropolicie *ritus graeci uniti* sto tysięcy, przewielebnym biskupom tegoż obrządku po złotych pięćdziesiąt tysięcy na rok wyznaczamy; *modernos possessores* przy possessyi dóbr i dochodów z obowiązkiem płacenia do skarbu oboyga narodów tego, co na terażniejszym seymie ustanowionym zostało, zachowuiać. Polecamy zatym kommissyom skarbowym oboyga narodów, ażeby po zgonie, lub po postąpieniu teraz żyjących biskupów, dobra, iako zawakowane, nieodwlocznie obiawszy, i one zlustrowawszy (zostawiając *pro usu* następnych biskupów pałace ich, w miastach katedralnych, i pałac nayprzewielebniejszemu xiążęciu Imci prymasowi w Warszawie) sposobem iako wyżey szlachcie rodowitey osiadłość, albo kaucją odpowiedzi dostarczaiącą mającey, wypuściła; ubezpieczaiąc zaś całość dóbr od umnieyszenia, tymże kommissyom skarbu oboyga narodów zalecamy, żeby odebrawszy przy obięciu dóbr, wszystkie dobrom słuzące z kapituł do archiwum swojego pod registrami (których rewersa przy kapitułach zostawia) dokumenta, geometryczne wszystkich rozległościów wymiary poczynić kazaly, i przy podaniu *plus offerenti*, jeden exemplarz mappy possessorowi, drugi w archiwum skarbowym zostawiały, co i w dobrach rozrządzonego biskupstwa Krakowskiego wykonane mieć chcemy. Uprzątaiać zawady do skutku terażniejszey ustawy naszej, konstytucją tysiąc siedmset siedmziesiąt piątego, dobra biskupstwa Wileńskiego, bez zamiaru czasu, arędować dozwalaiącą, znosimy. Odnawiaiać też dawne prawa na biskupstwa tak łacińskie, iako i *ritus graeci*, samą tylko rodowitą, nie nowo wyniesioną szlachtę przekładaną, mieć chcemy, inaczey przełożony *tanquam pro crimine status* w sądach seymowych odpowie, i urząd utraci: biskupi podług terażniejszey ustawy po zgonie, lub po postąpieniu, ze skarbu, *respective* prowincyi pensye wyznaczone mający, dwiema ratami przez połowę, w każdej *anticipativè*, i niezawodnie płaceni być mają, a groszy dwadzieścia od sta, z dochodów duchownych, na woysko Rzeczypospolitey ofiarowane, z takowych pensyi potrącane nie mają być. Zeby zaś przewielebni

biskupi w punktualnym opłaceniu pensyi sobie wyznaczonych, pod żadnym pretextem od skarbu oboyga narodów, nie byli zawiedzionemi; przeto zostawiaie się im wolność też dobra duchowne, w proporcją pensyi swoich, i *respectivè* dyecezyi arędować przez licytacją na lat dwanaście, a któryby biskup niechciał arędować, z całkowitey summy i percepty dóbr biskupich do administracyi skarbu wziętych, iako z przyzwoitego funduszu naypierwey pensyą swoją odbierać ma, a to pod rygorem na kommissarzów w szafunku funduszu długi Rzeczypospolitey umarzaiącego włożonym. Gdy zaś porównanie dochodów między biskupami, czyni do porównania obowiązków, i do rozrządzenia dyecezyów pobudkę, a we wszystkich zamysłach naszych świętey stolicy apostolskiej iako głowy kościoła, błogosławieństwa i pomocy życzymy: My Król i stany skonfederowane o ułożeniach rozległości dyecezyów, o artykułach *jurium stolae* przez biskupa Krakowskiego Bodzantę za Władysława Jagiełły tysiąc czterechset trzydziestego trzeciego roku approbowanych, i o innych, które między duchowieństwem a stanem cywilnym urzędzenia wyciągaiać okolicznościach, zniesienie się z przewielebnymi biskupami Naszemi, i nayprzewielebniejszym nuncyuszem świętey stolicy apostolskiej potrzebne i przyzwoite być uznaiąc, osoby do takowego zniesienia się wyznaczamy:

z senatu.

z prowincyi Małopolskiej.

W. Ankwicza kasztelana Sandeckiego:

z prowincyi Wielkopolskiej.

W. Walewskiego wojewodę Sieradzkiego.

z prowincyi W. X. Litt.

W. Zyberga wojewodę Brzeskiego Litewskiego.

z stanu rycerskiego.

z prowincyi Małopolskiej.

Ur. Ossolińskiego starostę Sandomirskiego, posła ziemi Bielskiej.

z prowincyi Wielkopolskiej.

Ur. Działyńskiego wojewodzica i posła Kaliskiego.

z prowincyi W. X. Litt.

Ur. Juliana Niemcewicza posła Inflantskiego.

którzy ażeby w przeciagu trzech miesięcy to, co zniesienia się, w namienionych i przez się upatrzonych potrzebach ułożą, do roztrząśnienia i do approbaty seymuiącym stanom

podali, mieć chcemy. A do tey deputacyi, każdemu świeckiemu i duchownemu, uwagi i projekta swoje podawać wolno będzie.

(*Podpisy i zakończenie jako w poprzedniej*).

LXXVIII.

Actum etc. die vigesima nona mensis Julii A. D. 1789.

Oblata. (jak wyżej).

Potwierdzenie konwencji między kommissyą skarbu Wo. Xstwa Litewskiego, a urodzonym Protym Potockim orderów Polskich kawalerem, tudzież Imć pp. Piotrem Tepperem, Fryderykiem Kabritt, Karolem Szultzem, Wilhelmem Arndtem zawartey.

Gdy kommissya skarbu Wo Xa Litewskiego dopełniając uchwałę terażniejszego seymu względem zaciągnięcia trzech milionów złotych Polskich, na potrzeby wojska, układ z urodzonym Protym Potockim, orderów Polskich kawalerem, tudzież JJ. PP. Piotrem Tepperem, Fryderykiem Kabritt, Karolem Szultzem, i Wilhelmem Arndtem, na dniu dwudziestym drugim miesiąca Lipca spisała, i takowy układ Nam Królowi, i Rzeczypospolitey stanom do potwierdzenia przyniosła; My Król, za zgodą stanów Rzeczypospolitey pomienioną umowę, z wszystkimi iey opisami stwierdzamy, w której uskutecznieniu J. panu Fryderykowi Kabritowi dobra ziemskie nabywać, i posiadać dozwalamy.

(*Podpisy jak w poprzedniej z wyjątkiem Zabięły i zakończenie jak wyżej*).

LXXIX.

Actum etc. die decima septima mensis Augusti A. D. 1789-no.

Oblata. (jak wyżej).

Wzgląd na zasługi adjutantów aktualnych przy boku Nas Króla, będących.

Mając wzgląd na zasługi urodzonych Stanisława Byszewskiego, Onufrego Dzierżbickiego, Jana Michniewicza, Michała Kirkora, adjutantów przy boku Naszym zostających,

My Król, za zgodą skonfederowanych stanów, tymże dalszy awans pułkowniczy, lub szeffowski, podług starszeństwa ich patentów, zapewniamy, którzy to dzisiejsi adjutanci, dopóki w służbie adjutantów zostawać będą, kommanderować pułkiem, lub regimentem swoim nie mogą; każdy zaś z nich, gdy urlopowany z służby adjutanckiey będzie, skoro do pułku, czyli regimentu swojego przyedzie, zupełną nad nim powinien obiąć kommendę, zostając już wtedy pod ordynansem kommissyi wojskowej, i pod odpowiedzialnością w iey sądach, od której go ranga i służba adiutanta przy boku Naszym, zasłaniać nie będzie mogła; gdyby zaś podług prawa o starszeństwie, do stopnia generał-majora doszli, pod ów czas w wojsku amployowani, adiutantami przy boku Naszym być przestaną.

Stanisław Natęcz Małachowski etc... Kazimierz wiązę Sapiaha etc...

LXXX.

Actum etc. vigesima quarta mensis Augusti A. D. 1789-no.

Oblata. (jak wyżej).

Przyspieszenie lustracyi starostw województwa Trockiego.

Gdy województwo Trockie w rozległości swego obrębu, przeszło dziewięćdziesiąt starostw osobnych licząc, przez kommissyą do examinowania intrat przeznaczoną, Nam stanom skonfederowanym przekłada, że trzej lustratorowie stosownie do prawa wybrani, zlustrować tych starostw na czas prawem wyznaczony nie zdołają; ułatwiając zatem tę trudność, teży kommissyi polecamy, ażeby, czy to z pośrodku swego kompletu, czyli z innych obywatelów, cnotą, zdolnością i miłością oyczyzny zaleconych, starostwa w tymże województwie nie posiadających, sześć osób wybrała, i po wykonanej, podług prawa przysiędze, na dwie partye po trzy osoby składające się, podzielonym, każdej pewną liczbę starostw, do lustrowania wyznaczyła, tak żeby dawniej wyznaczeni, i nowo wybrani, z osobna swój wydział kontynuowali, a po skończonych lustracyach, przepisowi pierwszego prawa, zadość uczynienie ostrzegamy.

(*Podpisy i zakończenie jak w poprzedniej*).

LXXXI.

Oblata. (jak wyżej).

Zrzeczenie się summ ur. Nestorowi Kazimierzowi xciu Sapiahe generałowi artylleryi Wo. Xa. Littgo należących na rzecz skarbu Littgo.

Gdy ur. xże Nestor Kazimierz Sapiaha generał artylleryi, i marszałek konfederacyi Wo Xa Littgo, w chęci pomnożenia usług i dowodów gorliwości ku swey oyczyźnie czyni ofiarę, należących mu summ ze skarbu Wo Xa Littgo, pierwszey za rezolucyą departamentu wojskowego pod dniem dwunastym miesiąca Kwietnia, tysiąc, siedm set ośmdziesiątego roku, pięćdziesiąt cztery tysiące dziewięćset trzynaście złotych, groszy siedm przyznanej; drugiey też rezolucyą na mundury dla artylleryi assygnowanej, a za rat dziewięćnaście nieodebranej summy sześćdziesiątusiedm tysięcy, pięćdziesiąt pięć złotych, groszy sześć; trzeciey na restauracyą i reparacyą arsenału Wileńskiego, podług rejestru, ręką ur. Kronnemana pułkownika teży artylleryi podpisanego, wyłożoney, trzydziestu czterech tysięcy, dwóchset iednastu, groszy dwudziestu czterech, ogólnie summy złotych Polskich sto pięćdziesiąt sześć tysięcy, sto ośmdziesiąt; przeto My Król, za powszechną stanów skonfederowanych zgodą, takową ofiarę mile przyjmując, wdzięczność mu oświadczamy.

(*Podpisy i zakończenie jak w poprzedniej*).

LXXXII.

Actum etc. die tertia mensis Septembris A. D. 1789-no

Oblata. Ad officium etc. veniens Mficus Johannes Paulus Łuszczewski. etc. (jak wyżej).

Urządzenie gwardyów obojga narodów, tudzież milicyi Naszey królewskiej.

Jakośmy zawsze szczęścia Naszego szukali w szczęściu narodu, któremu królem Bóg Nas przeznaczył, tak w sile krajowej i siłę Naszą upatrując, i pokładając ubezpieczenie Nasze, cztery regimenta gwardyi władzy Nas Króla, przez *pacta conventa* oddane, w tey samey głów liczbie, iak dziś się znajdują, i przy terażniejszey płacy zostawuemy, i zachować przyrzekamy. Stosując zaś zawsze chęci Nasze do chęci narodu, iako

i własnego serca skłonności My Król, dogadzając, batalion Grodzieński kosztem Naszym erygowany, i dotąd utrzymywany, do wojska Rzeczypospolitey w ofierze natychmiast przyłączamy i inkorporować d regimentów Liteckich kommissyi wojskowej w żołd skarbu tegoż polecamy, z ostrzeżeniem rang wszystkim officyerom, na iakie przez Nas w tymże batalionie patentowani byli. Przytym chcąc mocniej przychylność Naszą dla narodu zawsze Nam miłego okazać, nayuroczyściey waruujemy iż uchylając konstytucyą tysiąc siedmset, siedmdziesiąt, szóstego roku *folio* 868. o milicyi Naszey napisaną, pułki Nasze dwa konne nadworne, po długim życiu Naszym, w usługę Rzeczypospolitey oddane mieć chcemy, i wówczas żołnier ten, iako krajowy, nieodwłocznie na wierność i posłuszeństwo Rzeczypospolitey, i iey kommandzie wykonać przysięgę będzie obowiązany; czego kommissyi wojskowej dopilnować zlecamy, i pułki te w takowym smutnym przypadku, iako w służbę i żołd Rzeczypospolitey wchodzące, w kommendę swoją obiąć nakazuujemy. A to obięcie pod swą władzę, i względem gwardyów po zeyściu Naszym, kommissyi wojskowej obojga narodów zostawuemy. Zaś postanowienia terażniejszego na żadnym seymie pod panowaniem Naszym odmieniać nie dopuścimy.

Stanisław Natęcz Małachowski Ref. W. K. seymowy i konfeder. prow. Koron. marszałek, Kazimierz xże Sapiaha generał art. Lit. marszałek konf. W. X. Lit.

Antoni Giełgud starosta generalny xstwa Zmudzkiego deputowany do kon. z senatu z prow. W. X. Lit. mp. Stanisław Kostka Potocki poseł Lubel. dep. do kon. z prow. Małopol. Jzf. Zabiętko łowczy wki Lit. dep. do konstytucyi. Post cujus quidem constitutionis etc.

LXXXIII.

Actum etc. die decima mensis Septembris Anno Domini 1789-no.

Oblata. (jak wyżej).

Wyznaczenie osób do ułożenia projektów do formy rządu.

Gdy pomyślność narodu, a w niey ugruntowana sława Nas Króla, i bezpieczeństwo obywatela od trwałości rządu zawisły. Pomnożone zaś wojsko, powiększone dochody publiczne, bez utworzenia nieodmiennych ustaw, urzędzenia i rozdziału władz magistratur, i ich między sobą związków, szkodliwym stawałyby się ciężarem, a sama wewnętrzna spokojność, którą zapewnić za cel

troskliwości Naszey mamy, wzruszoną być mogła; przeto My Król zawsze z ukochanym narodem złączeni, chcąc dwudziesto-pięcioletnie trudy dla kraiu czynione, przyłożeniem się do iego szczęścia mieć nadgrodzonemi, wraz z Rzpłtey skonfederowanemi stanami, do takowego dzieła naydokładniejszego rozważenia, osoby następujące wyznaczamy:

z senatu.

Przewielebnego Krasińskiego biskupa Kamienieckiego.

ex ministerio.

WW. Ogińskiego hetmana wielkiego Litewskiego. Chreptowicza podkanclerzego Litewskiego. Potockiego marszałka nadwornego Litewskiego. Kossowskiego podskarbnego nadwornego Koronnego.

z stanu rycerskiego.

z prowincyi Małopolskiej.

UU. Suchodolskiego posła Chełmskiego. Moszyńskiego sekr. W. Litt. posła Braclawskiego.

z prowincyi Wielkopolskiej.

UU. Działyńskiego posła Poznańskiego. Sokołowskiego posła Inowrocławskiego.

z prowincyi W. X. Litt:

UU. Wawrzeckiego posła Braclawskiego. Weysenhoffa posła Inflantskiego.

którzy prawa kardynalne, magistratur zwierzchnich obowiązki, władzę, i między niemi stosowność: zgoła całą rządu politycznego państw Rzpłtey formę opiszą, projekta, jeżeli kto zechce podawać do tey materii ściągające się, przyjmą, i rozważą, całkowite zaś dzieło do decyzji Nam Królowi, i stanom Rzeczypospolitey przyniosą.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej).

LXXXIV.

Actum etc. die decima septima mensis Septembris Anno Domini 1789-no.

Oblata. (jak wyżej).

Batalion skarbu Koronnego.

Batalion dotąd pontynierów zwany, odtąd pod imieniem batalionu skarbowego na asystencyą, i posługę kommissyi skarbowey Koronney, w takim, w jakim iest dzisiay komplecie, i przy takiej płacy zachowujemy; który to batalion pod władzą kommissyi skarbu Koronnego, podług dawnych praw zostawiając, aby był poważany równie z polowemi regimentami, i aby officyerowie przez Nas

Króla, zawsze patentowani, równie do awansu w całym woysku należeli, podług praw o awansach i fortragach, mieć chcemy; a to prawo względem awansu i do chorągwi skarbowi Litewskiemu służącey, rozciągamy.

Stanisław Natęcz Małachowski ref. W. K. seymowy y konfed. etc. Kazimierz xiążę Sapieha generał art. Lit. etc. Antoni xże Jabłonowski, kasztelan Krakowski deputat z senatu z Małey-polskiej. Antoni Giełgud itd. jak w poprzednich, zakończenie również jak poprzednio).

LXXXV.

Oblata. (jak wyżej).

Ofiara obywatelska.

Gdy JW. Karol xiążę Radziwiłł wojewoda Wileński wielkie poprzedników swoich w oyczynie naśladować dzieła, a z swoyey znaiomy dla dobra powszechnego nieodstępney gorliwości ofiaruie swoim kosztem wystawić regiment ieden piechoty w zupełnym komplecie i porządku, stosownie we wszystkim do prawa o kommissyi woyskowej, i do etatu woyska na terażniejszy seymie ustanowionego, i takowy regiment, na dzień pierwszy miesiąca Marca, w roku przysłym tysiącnym, siedmsetnym, dziewięćdziesiątym, zupełnie skompletować z umundurowaniem, bronią, i wszelkiemi polowemi rekwizytami, obowięzue się, a nadto do każdego batalionu w tym regimentie po dwie armaty polowe spiżowe ofiaruie; przeto My Król, za powszechną skonfederowanych stanów zgodą, tę ofiarę z wdzięcznością przyjmując, aby rzezony regiment w komput woyska Litewskiego był zaraz zapisany, mieć chcemy; kommissya zaś woyskowa oboygą narodów za rekwizycyą JW. xiążęcia Imci Karola Radziwiłła wojewody Wileńskiego, lustracyą do tego regimentu zesłać ma, i na komplet z lustracyi okazany, summę na garze officyerskie, i lenungi dla gemeynów i unter-officyerów, podług przepisu etatowego, do kommissyi skarbowey Litewskiej zaassygnuie na ratę marcową. Chcąc zaś pamięć tey ofiary w potomne czasy zabezpieczyć, imię domu Radziwiłłowskiego temu regimentowi nadaemy: JWmu zaś xięciu wojewodzie Wileńskiemu szeffostwo tego regimentu bezpłatne z rangą generała-lieutnanta, dla samey osoby JW. xięcia Karola Radziwiłła służącą, i z prerogatywą do szeffostwa przywiązaną, nie obowięzując go do aktualney służby, przyznaiemy. Armaty przy sztabie tegoż regimentu, a regiment w województwie Nowogrodzkim lokować dozwalamy, (prócz czasu wojny, lub nagley potrzeby) i onże zupełnie władzy kommissyi woysko-

wey oddaiemy. Ten zaś regiment ma zastępować miejsce iednego z regimentów dwóch pieszych w Wielkim Xięstwie Litewskim, nowo erygować się mających.

Stanisław Natęcz Małachowski ref. W. X. itd. Kazimierz xże Sapieha generał arty. W. X. L. itd.

Antoni Giełgud star. generalny xstwa Zmudzkiego deput. do konsty. z senatu z prow. W. X. L. Stanisław Kostka Potocki poseł Lub. dep. do kon. z prow. Małoy-polskiej. Jzf. Zabieło łowczy Wki. Litski poseł z xstwa. Zmudzkiego dep. do kon. A. Suchodolski P. W. S. dep. do kon. Post cujus quidem constitutionis itd.

LXXXVI.

Oblata. (jak wyżej).

Ofiara obywatelska.

Ofiarę ur. Jana Potockiego posła Poznńskiego płacenia corocznie dziesięciu tysięcy ośmset złotych na wsi Sobolówce w województwie Braclawskim położoney, zabezpieczonych na powiększenie dochodów skarbu publicznego; My Król, za zgodą skonfederowanych stanów, z wdzięcznością przyjmując, mieć chcemy: ażeby odtąd też summa, nie na co innego, iak na powiększenie saperów w korpusie indzynieerów Koronnym obrócona została.

(Podpisy i zakończenie jak w poprzedniej).

LXXXVII.

Actum etc. die vigesima tertia mensis Septembris anno Domini 1789no.

Oblata. (jak wyżej).

Powiększenie czopowego od trunków zagranicznych.

Pomnażając dochód Rzeczypospolitey skarbu oboygą narodów, od wszelkich trunków zagranicznych, i likworów, do kraiu wchodzący, stanowimy: aby odtąd czopowe, w mieyscach, gdzie się kommissyi skarbowey zdawać będzie, wybierane było, następnym sposobem: od beczki wina węgierskiego, złotych polskich pięćdziesiąt, od oxestu wina francuzkiego, złotych Polskich trzydzieści sześć, od wołoskiego wina, i piwa angielskiego, *in duplo* iak teraz, od innych zaś wszystkich win zagranicznych, podwyższyć czopowe do opłaty, iaka podług tego prawa wypada od garca wina węgierskiego, kom-

missyi skarbowey oboygą narodów zlecamy szampańskie i burgońskie wina, dla pewności gatunków, za paszportami tylko kommissyi skarbowey sprowadzone być mogą.

(Podpisy i zakończenie jak poprzednio).

LXXXVIII.

Oblata. (jak wyżej).

Przedaż dóbr niżej wyrażonych.

Gdy dobra duchowienstwu zakordonowane-mu dawniey należące w Polsce pozostałe, za konwencyą z dworem Wiedeńskim zawartą, konstytucyą tysiąc, siedmset, ośmdziesiąt, szóstego roku zatwierdzoną, do rozrządzenia Rzeczypospolitey powrócone, a prawem seymu terażniejszego na fundusz dla woyska obrócone przez przysięgłych lustratorów, od kommissyi skarbu Koronnego wyznaczonych, zlustrowane, w kilku województwach są rozrzucone, nagłe zaś potrzeby woyska zaciągnionemi summami, w części zaspokoionemi zostały; przeto My Król, za zgodą skonfederowanych Rzeczypospolitey stanów, dozwalamy kommissyi skarbu Koronnego, dobra pomienione, wytrąciwszy część dziesiątą intraty na podatek ziemski należącą, sposobem licytacyi na wieczność szlachcie rodowitey, i tym, którym prawo nabywać dóbr ziemskich pozwoliło (osoby do administracyi skarbu należące, i do lustracyi użyte, wyłączając i nie uważając na żadne kontrakty) sprzedać *partitim*, wieś od wsi wprzód teyże natury oddzieliwszy, i ten oddział oznaczysz, który odtąd po między dobrami za niewzruszony, i za granicę po między temi wsiami służący, mieć chcemy; *non praecando totalitati* granic wsiów przyległych inney natury. A jeżeliby termin pierwszy licytacyi *partitim* upłynął bezskutecznie dla niebyłych licytuących, mocna będzie kommissya skarbowa użyć kroków do dalszey licytacyi takich, iakie iey się będą zdawały, z dobrem naylepszym skarbu Rzeczypospolitey. Tranzakcyje kupna i przedaży, grodównie sporządzić, a wzięte gotowe pieniądze na uspokoienie długi zaciągnionego Rzeczypospolitey obrócić, teyże kommissyi skarbowey zalecamy; po spisanych tranzakcyach, i skutecznioney przedaży, też dobra w podatkach z dobrami ziemskimi dziedzicznymi, porównane mieć chcemy, daczego *subsidi-um charitativum*, iakie dotąd, tak z folwarków dworskich, iako i od poddanych, z dóbr tych płacone iest, kommissya skarbu Koronnego z funduszu prawem na allewiacyą i decessa oznaczonego, zastąpić ma. Pańszczyznę, czynsze, daniny, i wszelkie po-

winności, tak, iak inwentarzami kommissy skarbowey będą opisane, na zawsze zachowanemi mieć chcemy.

(Podpisy i zakończenie jak poprzednio).

LXXXIX.

Actum etc. die vigesima quinta mensis Septembris A. D. 1789no.

Oblata. (jak wyżej).

Uwolnienie uu. Ignacego Napiorkowskiego i Antoniego Smolińskiego.

Gdy uu. posłowie wnieśli do Nas Króla i stanów seymujących proźby za u. Ignacem Napiorkowskim kapitanem artylleryi Koronney, i urodzonym Antonim Smolińskim porucznikiem regimentu szefostwa urodzonego Działyńskiego; My Król, wraz z stanami seymującemi, z skłonnego zawsze do litości serca Naszego oycowskiego, tychże od rygору krygsrehtu przez kommissyą woyskową pod dniem ośmnastym miesiąca września roku bieżącego approbowanego, uwalniamy.

(Podpisy jak w poprzednich z wyjątkiem Zabięty. Zakończenie jak wyżej).

XC.

Oblata. (jak wyżej).

Nagroda dla kawaleryi narodowej.

Chcąc waleczność kawaleryi narodowej do naychwałebniejszych dzieł zachęcić, znajdujących się pod Hulaypołem, i tamże znakomite meztwa dawających dowody, namiestnika ur. Jozefa Hoszowskiego, towarzysza ur. Stanisława Nelickiego rangą officyerską zaszczyconych, szeregowych zaś urodzonych Józefa Błońskiego, Marcina Krzywickiego, Józefa Szymańskiego, Teodora Fiałkowskiego na towarzyszów umieszczonych, tych zaś ostatnich kosztem Rzeczypospolitey uekwirowanych mieć chcemy.

(Podpisy jak w poprzednich).

XC I.

Oblata. (jak wyżej).

Wzgląd na ur. Bogumiła Rudnickiego i ur. Jozefa Paruszewskiego.

Chcąc tym bardziej zachęcić gorliwość i pilność w usługach Rzeczypospolitey, gdy teyże dali szczególniejsze dowody ur. Bogumił Rudnicki chorąży regimentu fizylierów, i ur. Jozef Paruszewski towarzysz kawaleryi narodowej; przeto My Król, za zgodą skonfederowanych stanów nadgrózonemi ich

mieć chcemy prędkim awansem, podług zalecenia, które z woli Naszey od marszałków konfederacyi oboygą narodów kommissy woyskowej wydane będzie.

(Podpisy jak poprzednio).

XCII.

Actum etc. die vigesima sexta mensis Septembris A. D. 1789no.

Oblata. (jak wyżej).

Zlecenie lustracyi dóbr i spisania summ od nayprzewielebniejszego xiążenia prymasa rozrządzonych.

Ponieważ przez nayprzewielebniejszego xiążenia prymasa Korony Polskiej i W X Lit. i summ rozrządzonych decyzyą w dalszym czasie, My Król z Rzeczypospolitey stanami sobie zachowaliśmy, przeto dopełnienie lustracyi dóbr i domów, i naydokładniejsze spisanie summ kommissy skarbu Koronnego polecamy; co się ma rozumieć i o dziesięcinach wszelkich przez konwencyą Wiedeńską w kraiu Rzeczypospolitey pozostałych.

(Podpisy jak w poprzednich).

XCIII.

Oblata. (jak wyżej).

Zlecenie uur. marszałkom konfederacyi generalney oboygą narodów

Chcąc mieć iak naydokładniejszą wiadomość o stanie dóbr, summ i funduszów pu duchowieństwie w kordon Rossyjski odpadłym, tu w Polsce pozostałych, zlecamy uu. marszałkom konfederacyi generalney oboygą narodów, ażeby zalecili kommissy skarbu Litewskiego wysłać do tychże dóbr lustracyą, końcem uwiadomienia stanów seymujących o wszelkich funduszach; które to uwiadomienie naydaley in spatio trzech miesięcy od daty zalecenia ma być uczynione.

(Podpisy i zakończenie jak w poprzedniej)

XCIV.

Oblata. (jak wyżej).

Zapewnienie hypoteki długów Rzeczypospolitey

Gdy Nam Królowi i stanom skonfederowanym, kommissyą Rzeczypospolitey skarbu

Koronnego donosi, iż pożyczający summę w Genuy dziesięciu milionów złotych Polskich, czyli siedmiu milionów siedm kroć siedmdziesiąt siedmiu tysięcy, siedmset siedmdziesiąt siedmiu lirów monety Genueskiej, żądają od Nas Króla i skonfederowanych Rzeczypospolitey stanów, aby generalna hypoteka pożyczoney i pożyczyc mianey summy na wszystkich dochodach państw Rzeczypospolitey była zapisana, oraz abyśmy tychże wierzycielów zapewnili, iż na szczególną hypotekę upewnione podatki podymnego i czopowego nie zniesiemy; My Król, za zgodą skonfederowanych Rzeczypospolitey stanów, za hypotekę generalną summy dziesięciu milionów złotych Polskich w części pożyczonych i pożyczyc mianych, wszystkie przychody skarbow oboygą narodów, podymne zaś i czopowe w Koronie za szczególną hypotekę naznaczamy, i że nie będzie podatek podymnego i czopowego zmniejszony lub zniesiony, poki dług oryginalny wraz z prowizyą zapłaconym nie zostanie, zabezpieczamy; co iednak nowego urzędzenia, końcem sprawiedliwego umiarkowania czopowego i podymnego tamować nie ma. Tudzież wydać potrzebną ratyfikacyą marszałkom, imieniem Nas Króla i stanów zlecamy. Ze zaś kommissy W. X. Kit. trzy miliony złotych Polskich, z zlecenia Nas Króla i stanów zaciąga: że równie hypoteka generalna na wszystkich dochodach Koronnych i Litewskich, a szczególna na wszystkich dochodach prowincyi W. X. Litew. zapisaną zostanie, ubezpieczamy.

(Podpisy i zakończenie jak poprzednio).

XC V.

Oblata. (idem offerens).

Urządzenie summ poniżej wyrażonych.

Uskuteczniając prawo seymu tezańniejszego względem summ klasztorów i xięży zakordonowanych, za konwencyą Wiedeńską, prawem seymu 1786. roku zatwierdzoną, na fundusz woyska płacy destynowanych, zalecamy kapitulom, ziemstwom, i grodom, ażeby wypisy summ i dowody, iakie tylko do rzeczonych długów mieć mogą, kommissy skarbowey przesyłali: która ponowi swój uniwersał do wszystkich obywatelów z przyłączeniem kary, iż gdyby który z obywatelów mający na dobrach swoich zapisane summy, w przeciągu sześciu miesięcy od daty uniwersału nieodwłócznie wydać się mającego, nie donosił kommissy skarbu Koronnego o takowym funduszu, a był przez kogożkolwiek doniesiony i prawnie przeko-

nany, tedy in duplo zapłacić winien będzie do skarbu Koronnego dług przez siebie winny, którego czwarta część delatorowi dostać się ma; procent zaległy od dnia dwudziestego czwartego Junii 1789. od ostatniego kwitu podług opisu funduszu stosownie do prawa późniejszego, a od tegoż dnia po pięć od sta przez kommissyą skarbu Koronnego, lub od niey wyznaczoną kondescencyą likwidować nakazujemy, i takowy procent na płacę woyska obracany mieć chcemy. Gdyby iednak od summ takowych funduszowych inni obywatele kraiovi większy procent siedm od sta nie przewyższający, z równym bezpieczeństwem i zaświadczeniem od kompletu sądu ziemskiego lub urzędu grodzkiego o pewności majątku obywatela, o summę takową konkurującego (w czym odpowiedź o bezpieczeństwie ewikcyi na osoby zaświadczaące sądowe wkładamy) ofiarowali, wolne onych podniesienie w każdym czasie za awizacyą półroczną przez kommissyą skarbową na termina zwyczajne ostrzegamy, i bezpieczne ich ulokowanie teyże kommissy zalecamy; pierwszość iednakże utrzymania się przy summie dłużnikowi pierwszemu równie ofiarowany od kogo innego procent determinującemu zachowujemy. Gdyby zaś który obywatel chciał summę w siebie mianą złożyć w skarbie Rzeczypospolitey, półroczem wprzódy oświadczyć powinien kommissy oddanie summy, a taż kommissy obowiązana będzie z naywiększym pożytkiem skarbu u obywatelów osiadłych onę lokować.

(Podpisy i zakończenie jak poprzednio).

XC VI.

Actum etc. die tertia mensis Octobris A. D. 1789no.

Oblata. (jak wyżej).

Urządzenie względem generała lieutenanta, generałów majorów, i innych szarż w woysku oboygą narodów.

My Król, za zgodą Rzeczypospolitey skonfederowanych stanów, chcąc przy niniejszey tytu rang woyskowych kreacyi, i zasługi dawniey służących officyerów nadgrózić i przychodzących rodaków z obcey służby zachęcić, i sposobność służenia będącym iuż w służbie, lecz nie użytym, iako też powracającym do niey otworzyć, a wszystkich tych chwalebney służenia oyczyźnie chęci, i dobrej woli dogózić, a to nie naruszając w niczym na przyszłość praw kommissy woyskowej, o fortragowaniu służących, stanowiąmy generał lieutenanta dywizyą czwartą

kommenderować mającego; fortragowanie i patentowanie do dnia pierwszego Marca odkładamy, wyjąwszy *in hoc interstitio* nagłą potrzebę, którą stany zgromadzone kommissyi wojskowej wskażą; a gdy fortragowania tegoż generała lieutenanta, czyli czas, czyli potrzeba wypadnie, My Król, za zgodą stanów Rzplitey skonfederowanych, z zupełnym w tej mierze przepisem uskutecznienie tegoż fortragowania zaleciemy. Generał maiorowie zaś trzech z aktualnej służby Nam Królowi fortragować, kommissyi wojskowej, podług prawa zalecamy, a czterech z pomiędzy osób dawniej przez Nas patentami zaszczyconych, tudzież z zagranicznej służby powróconych kandydatów przez stany seymujące zaleconych, My Król, przychylając się do żądań stanów względem nominacyi, mianujemy, a najprzód urodzonego xiążęcia Józefa Poniatowskiego, urodzonego Michała Zabiłę, urodzonego Jana Suffczyńskiego, urodzonego Tadeusza Kościuszkę, iako też na kommandanta fortecy Kamieńca, urodzonego Jozefa Orłowskiego, których przecie nie prędzey płatnych mieć chcemy, aż w tym wolę naszą My Król, wraz z skonfederowanymi stanami w dalszym ciągu oznaczemy.

Stanisław Nałęcz Małachowski Ref. W. K. seymowy itd. Kazimierz xże Sapieha generał art. Lit. itd.

Antoni Gietgud starosta generalny xstwa Zmudzkiego deputow. do konst. z senatu z prow. W. X. Lit. Jzef. Zabięto łowczy W. Litski poseł z xstwa Zmudzkiego deputow. do konst. A. Suchodolski etc. etc.

XCVII.

Actum etc. die octava mensis Octobris anno Domini 1789.

Oblata.

Mficus Joannes Paulus Luszczewski S. R. Mtis et Comitiorum ordinariorum generalium et confaederationis generalis Regni secretarius, constitutionem sub titulo „Etat woyska oboygą narodów“ in comitiis modernis sancitam obtulit, originale circa acta reliquit.

Etat woyska oboygą narodów.

Sztab generalny woyska Koronnego.

Głowy	zł.
1 Hetman Wielki Koronny . . .	60,000
1 Hetman polny Koronny . . .	40,000
1 Pisarz polny Koronny z rangą generała lieutenanta . . .	20,000
1 Strażnik wielki Koronny . . .	

Głowy	zł.
1 Generał artylleryi Koronney .	30,000
2 Generałów inspektorów à fl: 20,000	40,000

Generałów inspektorów terażniejszych przy randze i pensyi zostawujemy, z tym warunkiem: iż gdyby który z generałów inspektorów nie mógł dopełnić powinności swojej, kommissya wojskowa na miejsce jego, innych officyerów wyznaczy i z pensyi inspektorskiej, koszt dla nich opatrzy; *post decessum* zaś *vel ascensum*, lub dobrowolnym złożeniu terażniejszych generałów inspektorów, urząd ten ustanie, który niniejszym prawem uchylamy, i za niemogący się przenieść do innych osób, deklarujemy: a obowiązki urzędu kommissya wojskowa upatrzonym przez siebie officyerom polecać będzie, i funduszu po inspektorach wakującego, na nadgodę proporcjonalnie użyje.

1 Strażnyk polny	8,000
1 Obożny polny	6,000
4 Generałów lieutenantów, każdy osobno dywizyą swoją kommanderujący à fl: 18.000	72,000
1 Generał przy boku Nas Króla	12,000

Generał maiora przy boku Nas Króla z liczby generałów-maiorów ampioowanych oboygą narodów i aktualnych, My Król wybierać będziemy, ostrzegając: iż tymże generałom przy boku Nas Króla konserwuje się awans w woysku podług starszeństwa ich patentu, a za fortragem kommissyi wojskowej; konstytucyą zaś 1778. roku, bywшему generałowi ampioowanemu przy boku Nas Króla służącą uchylając, pensyą 6,000 zł. do rangi generałów majorów przy boku Nas Króla ze skarbu prowincyi Litewskiej przywiązujemy.

8 generałów majorów w dywizyach kommenderujących à 12,000	96,000
1 kommandant fortecy Kamienieckiej z rangą generała majora.	12,000

Kommandant fortecy Kamienieckiej niedożywotni, placu swego zbywać nie mogący, szlachcie rodowity, possessyonat w kraich Rzeczypospolitey, w którymkolwiek bądź województwie, podług obmowy konstytucyi roku 1699. z rangą generała majora przez kommissyą wojskową ordynowany, z awansem w woysku podług starszeństwa ma

Głowy.

brać culagu 12.000. którego kommissya odmieniać, iako zwierzchnia nad woyskiem władza, za uznaniem potrzeby, mocna będzie.

4 adjutantów Naszych z rangą aktualnych pułkowników z skarbu Naszego królewskiego płatnych.

Czterech adjutantów przy boku Naszym od Nas Króla szczególnie, co do służby adjutanckiej, dependujących, z sztabs-officyerów aktualnych w służbie z woyska oboygą narodów na te miejsca wybierać będziemy. Ci zaś rangi *respectivè* korpusu, z którego są wzięci, tracić nie będą, i do awansu z kolei swojej, podług starszeństwa patentu, z którym do służby adjutanckiej przyszli, należeć mają, a ci adjutanci, gdy dojdą z pułkownika na wyższy stopień, powrócić do woyska mają.

4 adjutantów hetmańskich z rangą aktualnych podpułkowników à 3.000

12.000

Z których do adjutantów hetmańskich, dzisiejsi podług starszeństwa ich patentów miejsce aktualnych pod-pułkowników w regimentach lub pułkach osiągnąć mają, na przyszły zaś czas z liczby aktualnych majorów adjutanci hetmańscy za fortragem hetmańskim od Nas Króla patentowani będą, a lubo w regimencie, lub pułku inny ich miejsce maiorowskie według prawa o fortragach zastąpi, przecięż awans swój, podług starszeństwa zachować mają. Rangi zaś adjutanckiej przedać odtąd nie będzie wolno.

2 buńczucznych hetmańskich, każdemu z terażniejszych *ad vitae tempora* à 3000

6.000

Urząd buńczucznych Naszych z skarbu Nas Króla płatnych, tudzież buńczucznych hetmańskich z pensyą 3.000 złotych z skarbu Rzeczypospolitey, bez awansu, *ad vitae tempora* zachowując, *post decessum modernorum possessorum*, znosimy.

Na doktora wojskowego, sztabs-chirurga, chirurgów, i wysłanie za granicę uczniów, końcem wydoskonalenia ich w nauce chirurgii

24.400

34 głów summa 488.400

Złoto.

Jeżeli w każdym czasie litość zniewala żyjących, to tym silniey w czasie, gdy My Król, wraz z stanami Rzeczypospolitey powiększamy woysko Nasze, które z swego powołania iest zawsze wystawione na różne przypadki rażące żyjących; zaczym My Król, za zgodą skonfederowanych stanów, zlecamy kommissyi wojskowej, aby tak w swoim kraiu wyszukała, iakoteż i z zagranicy doktora sztab-chirurga, tudzież chirurgów ściągając; którzy w czasie woyny przy generalnym lazarecie znaydować się mają, a w czasie pokoju, ciż obieżdzać lazarety, rewidować apteki, i examinaować sztabs i unter-chirurgów po korpusach powinni będą; niemniey innych do wydoskonalenia się w nauce chirurgii do akademii sławniejszey wysyłała, a to z funduszu summy zł. 24.400. na ten cel etatem oznaczoney, z której w czasie przed stanami też kommissya, bez żadnego względu na osoby, tylko uważając zdaństwo, ściśle rachunek oddać będzie winna. A z skarbu Wielkiego Xięstwa Litewskiego na ten sam koniec, i pod zwyż rzezonemi warunkami, summę 12.200 złotych przeznaczymy, z której to summy 12.200 złotych wyćwiczeni za granicą chirurgowie w woysku Litewskim służyć mają.

Officyaliści kommissyi wojskowej, z skarbu Koronnego płatni.

Złoto.

Pisarzy i regentów wojskowych oboygą narodów, przy pensyach etatem 1776. roku wyznaczonych, a sekretarza przy pensyi dotąd opłacanoy 4.000 zachowujemy.

Pisarz wojskowy Koronny z rangą rotmistrza kawaleryi narodowej, pensyi, podług konstytucyi 1776. roku,	10.000
Temuż na expensa potoczne, podług konstytucyi 1776. roku,	1.600
Regent wojskowy Koronny, z rangą porucznika kawaleryi narodowej.	7.000
Pułkownik kart geograficznych	8.000
Generał-audytor	3.000

Przez wzgląd na wieloletnie zasługi terażniejszego ur. Gretza, zostawuje się *ad vitae tempora*, miane zł. drugie 3.000., które to drugie 3.000 zł. z summy extra-expensy mają być wypłacane.

Regent likwidacyi, i kassy oboygą narodów, z rangą porucznika kawaleryi narodowej, z funduszu 25.726. kommissyi wyznaczoney, z Korony zł: 4.000.

Plac-major w Warszawie <i>ad facta</i> terażniejszego	3.000
Plac-major w Kamieńcu	3.000
Generał-adjutant kommissyi, z rangą pod-pułkownika. i dalszym awansem w woysku	4.000

Adjutanci kommissyi woyskowej, odtąd z zasłużonych w kancelaryi teyże kommissyi, do patentu nayiaśniejszemu Panu fortragowani będą, z pensją 4.000. bez awansu w woysku.

Dzisiejszym zaś w nadgrode ich zasług, zostawiając awans, podług starszeństwa ich patentów na pod-pułkownikostwo w woysku, Koronnemu w woysku Koronnym, Litewskiemu w Litewskim, zostawujemy, z placą 4.000.

Sekretarz z rangą majora	4.000
Na regenta likwidacyjnego, jako wyżey z Korony	4.000
Na archiwistę	3.000
Na instygatora	2.726
Na kancelarzyków, kopistów, aplikantów, z skarbu Koronnego	16.000

Na regenta likwidacyjnego, archiwistę, instygatora, kancelarzyków, kopistów, aplikantów, z skarbu Koronnego 15,726. z skarbu Litewskiego 10.000 zł. do rozrządzenia kommissyi woyskowej wyznaczając, sprawiać się z użycia tych summ na seymach obowiązuemy.

Ponieważ przy pomnożonym teraz tak licznym woysku, kancelaryja woyskowa wystarczyć nie może razem i obowiązkom kommissyi i żądaniom obywatelskim, a oszczędność skarbu powiększyć liczby osób kancelaryi nie dozwala; przeto zalecamy kommissyi woyskowej przyczynienie sześciu expektantów, *respectivè* swych prowincyi bezpłatnych, wypisujących z kancelaryi excerpta na żądania obywatelskie, za dozwoleń kommissyi, którzy, ażeby zawsze byli na zawołanie obywatelskie gotowi, nie mają być zatrudnieni obowiązkami płatnych, w nadgrode zaś prac swoich, awans zaważowanego naymłodszego miejsca w kancelaryi, im waruje się; a tak dla promocyi tychże expektantów, jako i przez wzgląd na wszystkie sprawiedliwe powody, przedaży funkcyi wszel-

kich kancelaryi woyskowej, <i>ab-hinc</i> zakazujemy.	
Na extra-expens kommissyi woyskowej, <i>salvo calculo</i> , z Koronnego skarbu	30.000
	summa 99.326

Komput i placu iedney brygady kawaleryi narodowej, z 12 chorągwi 150 koni złożoney.

Sztab wyższy.

Głowy	Złote.	Gr.
1. komendant brygadyer	10.000	—
1 vice-brygadyer	8.000	—
3 majorów à 6.500	19.500	—
Ci wszyscy sztabs-officerowie nie mają być razem porucznikami.		
5 głów	summa	37.500 —

Sztab sredni i niższy.

1 kwatermistrz	2.000	—
1 audytor	2.000	—
2 adjutantów à 1.800	3.600	—
1 kapelan	600	—
1 sztabs-felczer	2.400	—
1 sztabs-furyer	734	7½
1 paukier	734	7½
1 sztabs-trembacz	734	7½
1 wagen-mayster	602	7½
1 profos	602	7½
1 konował	602	7½
1 puszkarz do reparacyi broni	648	—
1 podprofos	227	—
2 wozy 4konne sztabowe, 1 pod kassę i archivum, 2gi pod aptekę à 1.000	2.000	—
14 głów	summa	17.484 15.

W chorągwiach.

12 rotmistrzów bez gaży	40.800
12 poruczników à 3.400	40.800
12 podporuczników à 2.000	24.000
12 chorążych à 1.600	19.200
48 namiestników à 1.200	57.600
12 namiestników sztandarowych à 1.000	12.000
768 towarzystwa à fl. 1.200 z utrzymywaniem szeregowych, z końmi, bronią, mundurem, lenungiem, furazem	921.600

Chociaż się nie zagrada towarzystwu stawienia sowitych pocztów na miejscu swoim, podług opisanja prawa 1786. kommissya iednak woyskowa dla równey liczby głów we wszystkich chorągwiach, obligowana będzie za-

Głowy.	Złote.	Gr.
mierzyć liczbę, w iakiey towarzysze osobiście przy chorągwiach służyć mają, a to dla iednostayney formacyi szwadronów, połowa iednak koniecznie sowitych pocztów bydź powinna.		
12 wachmistrzów ze wszystkim à 734½	8.811	—
12 furyerów	} à 602½	65.043 —
72 kapralów		
24 trembaczów		
768 szeregowych z 1.200 zł. utrzymywanych.		
12 felczerów ze wszystkim à 770	9.240	—
12 kowalów à 500	6.000	—
12 siodlarzów à 500	6.000	—
12 wozów 4konnych chorągwianych à 1.000	12.000	—
1.800 głów w kompaniach; summa	1,182.294	—
1.819 głów w iedney brygadzie.		

Na medycynę dla 10 głów niższego sztabu, 96 unter-officerów, 24 trębaczów, 768 szeregowych, 12 felczerów, 12 kowalów, 12 siodlarzów, ogółem 934 głów à fl. 3	2.802	—
Na sprzęty lazaretowe, i utrzymanie onychże na 934 głów à fl. 2	1.868	—
Na extra-expens, dzienniki, expedyce,	1.000	—
Na szarff amunicyją, tudzież na proch exercerunkowy	2.861	—
Fundusz na upadłe konie towarzyskie w czasie musztry i manewrów	18.000	—
	summa	26.531 —

salvo calculo przy likwidacyach, aby resztująca summa w kassie brygadowey zanotowaną została.

Polowe rekwiżyta na lat 18.

2 namioty duże, lub 10 celtów, i 1 officerski dla warty sztandarowej i ogniowej	800	—
1 namiot na kaplicę	500	—
2 namioty lazaretowe à 500	1.000	—
266 celtów dla namiestników sztandarowych, i towarzystwa, po pięć głów na celt rachując, 14 celtów na szwadron, celtów 168. dla unter-officerów szeregowych, felczerów, kowalów, siodlarzów, po 10 głów na celt rachując, wypada po 8 na szwadron, dla niższego sztabu 2 celtów, 98 celtów à fl. 80	21.280	—
194 kociołków à fl. 10	1.940	—

459 sztuk szanćowego naczynia à fl. 3	1.377	—
929 flasz blaszanych à fl. 3	2.787	—
13 płaszczów na skład broni à fl. 36	468	—
Na liny, kute koły, i torby do obroku	600	—
25 trąb à fl. 54	1.350	—
24 chorągiewek obozowych à fl. 6	144	—
1 kuźnia polowa	1.200	—
	summa	33.446 —

Corocznie wchodzi do kassy 1.858 4
1.819 głów iedney brygady, kosztując rocznie 1,265,667 19

Jedna chorągiew szwadron formująca, składa się.

1 rotmistrz.	
1 porucznik.	
1 podporucznik.	
1 chorąży.	
4 namiestników, 2 starszych mieysce officerskie w cugach zastępują.	
1 namiestnik sztandarowy.	
64 towarzystwa.	
1 wachmistrz.	
1 furyer.	
6 kapralów.	
2 trębaczów.	
64 szeregowych.	
1 felczer.	
1 kowal.	
1 siodlarz.	
1 wóz 4konny chorągwiany.	
150 głów w iedney chorągwi szwadronowej.	

Rotmistrzom bez gaży będącym kawaleryi narodowej, za prace ich, i starania w wystawieniu chorągwi swoich, oświadczywszy wdzięczność; My Król, za zgodą skonfederowanych stanów, tymże rotmistrzom, moc fortragowania w ich chorągwiach officersów, podług stosownych do tego praw, zaciąg towarzystwa, i wybieranie namiestników, podług zdatności, zabezpieczamy, wolność zostawiając rotmistrzom, gdy ziada do chorągwi, odebrania kommandy teyże chorągwi; czyniąc iednak rotmistrzów za ten czas kommanderowania podległych subordynacyi, i odpowiedzialnych za przestępstwa oney, podług artykułów woyskowych. Co się zaś tycze gospodarstwa, w to rotmistrze wglądać dla porządku powinni, prowadzone zaś toż gospodarstwo przez porucznika bydź ma. Jeżeli zaś rotmistrz ciągle tym się sam chciał zatrudniać, przy nim toż gospodarstwo zostawać będzie. Porucznicy rotmistrzom nieprzytomnym, miesięczne rapporta mają osyłać.

Komput i płaca iednego pułku przedniej straży z 10 chorągwi szwadronowych od 155 koni złożonego.

Sztab wyższy.		
Głowy.	Złote.	Gr.
1 szeff	10.000	—
1 pułkownik	6.000	—
1 pod-pułkownik	4.500	—
2 maiorów à 3.000	6.000	—
5 głów.	summa	26 500 —

Sztab sredni i niższy.		
1 kwatermistrz	2.000	—
1 audytor	2.000	—
1 adiutantów à 1.800	3.600	—
1 kapelan	600	—
1 sztabs-felczer	2.400	—
1 sztabs-furyer	734	—
1 paukier	734	—
1 sztabs-trębacz	734	—
1 wagen-mayster	602 7½	—
1 profos	602 7½	—
1 puszkarz do reparacji broni.	648	—
1 konował	602	—
1 pod-profos	227	—
2 wozy 4kone sztabowe à 1.000	2.000	—
14 głów	summa	17.483 15

W chorągwiach.		
5 rotmistrzów z chorągwiemi, i 5 sztabowe chorągwie à 3.000	30.000	—
5 sztabs-rotmistrzów à 2.000	10.000	—
10 poruczników à 1.800	18.000	—
10 chorążych à 1.200	12.000	—
40 namiestników na swoją osobę à 1.000	40.000	—
580 towarzystwa z utrzymywaniem szeregowych z końmi, bronią, mundurem lenungiem, à 1.000	580.000	—
10 wachmistrzów à 734½	7.342 15	—
60 unter-officyerów } à 602½	48.180	—
20 trębaczów		
580 pocztów z 1.000 zł. utrzymywanych		
10 felczerów à 770	7.700	—
10 kowalów } à 500	10.000	—
10 siodlarzów		
10 wozów 4konnych chorągwianych à 1.000	10.000	—
1.350 głów.	summa	773.222 15

Na medycynę dla 40 namiestników, 580 towarzystwa, 70 unter-officyerów, 20 trębaczów, 580 szeregowych, 10 felczerów, 10 kowalów, 10 siodlarzów, i 8 głów przy niższym sztabie, ogółem 1.228 głów à fl. 3 3.984 —

Na utrzymanie lazaretu, i sprzęt onegoż dla tychże à fl 2	2.056	—
Na extra-expens, dzienniki, expedyce	2.000	—
Na szarff ammunicyą, tudzież na proch exercerunkowy	3.960	24
Fundusz na upadłe konie towarzyskie, w czasie mustry i manewrów	15.000	—
	summa	27.600 24

Polowe rekwizyta na lat 18.		
2 namioty duże, lub 10 celtów i 1 officyerski dla warty sztandarowej i ogniowej	800	—
1 namiot na kaplicę	500	—
2 namioty lazaretowe à fl. 500	1.000	—
152 celtów po 15 na szwadron, i 2 do niższego sztabu à 80	12.160	—
340 kociołków à 10	3.400	—
456 sztuk szanconego naczynia à 3	1.368	—
1287 fasz blaszanych à 3	3.861	—
12 płaszczów na skład broni à 30	432	—
Na liny do obozu, kute koły i torby do obroku	500	—
21 trąb à 54	1.134	—
20 chorągiewek 6	120	—
1 kuźnia polowa	1.200	—
	summa	26.475 —

Corocznie wchodzi do kassy 1.470 2
1369 głów iednego pułku przedniej straży, kosztuie 846.277 19

Jedna chorągiew szwadron formująca składa się.

1 rotmistrz	
1 porucznik.	
1 chorąży.	
4 namiestników, z których ieden sztandarowy	
58 towarzystwa.	
1 wachmistrz.	
6 unter-officyerów.	
2 trębaczów.	
58 pocztowych.	
1 felczer.	
1 kowal.	
1 siodlarz.	
wóz 4konny szwadronowy.	
135 koni w iedney chorągwi.	

Ponieważ zapadłym prawem trzy regimenta dragonii przeistoczone na pułki przedniej straży, i etat terażniejszy służy już dla wszystkich pułków, officyerowie zaś z trzech regimentów dragonii na pułki przeistoczonych, biorąc dawniej nieco większą płacę, gdy schodzą na mniejszą, przeto tę różnicę w żołdzie każdy z nich ma mieć sobie czteroletnią dopłatą niedobierającej się dawniej gaży nadgradzoną, uskutecznienie czego ko

missy wojskowej zlecamy. Szeffowie w pułkach i regimentach, odtąd przy korpusach swoich znajdować się powinni, oraz miejsce, i obowiązki pierwszych pułkowników zastępować będą, dla których kommissya wojskowa stosownie do tego przepisze powinności. Szeffostwa zaś ww. hetmanów obojga narodów płatnemi nie będą, i do obowiązków wyżey wyrażonych, nie należą.

Komput i płaca korpusu artylleryi Koronnej wraz z korpusem inżynierów.

Sztab wyższy i niższy		
Głowy.	Złote.	Gr.
1 generał major	12.000	—
1 pułkownik	10.000	—
2 podpułkowników à 8.000	16.000	—
3 maiorów, z tych ieden dyrektor ludwisarni à 7.000	21.000	—
1 adjutant generalski	2.600	—
1 kwatermistrz	3.000	—
2 ober-ceukwartów à 2.450	4.900	—
2 ceukwartów à 1.500	3.000	—
2 adjutantów à 2.000	4.000	—
2 adjutantów z końmi à 1.960	3.920	—
2 ober felczerów à 2.400	4.800	—
1 kapelan do kaplicy koszarnej Warszawskiej	600	—
21 felczerów à 648	13.608	—
2 sztabs furyerów z mundurami à 1.000	2.000	—
4 pisarzów ceughauzowych z mundurami à 1.000	4.000	—
2 prochowników z mundurami à 700	1.400	—
2 regiments doboszów à 360	720	—
2 profosów à 360	720	—
2 podprofosów à 192	384	—
1 murgrabia ceughauzu Warszawskiego zawsze z inwalidów	360	—
2 wozy 4konne sztabowe, ieden pod kassę i archiwum, drugi pod aptekę à 1.000	2.000	—
56 głów	summa	111.012

20 kompanii artylleryi każda od 156 głów.

14 kapitanów à 4.000	56.000
6 sztabs kapitanów à 2.450	14.700
20 poruczników à 1.676	33.500
20 podporuczników à 1.470	29.400
20 sztuk junkrów à 1.274	25.480
20 ober feuerwerków à 720	14.400
60 feuerwerków à 600	36.000
20 furyerów à 432	8.640
200 ober-bombardyerów à 360	72.000
480 bombardyerów à 240	115.200
2140 kanonierów à 216	462.240
80 rzemieślników à 480	38.400

	Złote.	Gr.
40 doboszów à 168	6.720	—
20 wozów 4konnych prowiantowych à 1.000	20.000	—
3.120 głów	summa	932.680 —

Ludwisarnia.

1 ludwisarz	3.000	—
1 pisarz z mundurem	1.000	—
15 majstrów różnego rzemiosła à 900	13.500	—
30 czeladników à 450	13.500	—
1 wóz 4konny prowiantowy	1.000	—
47 głów	summa	32.000 —

3.223 głów korpusu artylleryi.	
Na wielki mundur dla 308 unter-officyerów, 21 felczerów, 4 unter-officyerów przy unter sztabie, 15 majstrów rzemieślniczych, przy unter sztabie, ogółem 340 głów à fl. 52½	17.850 —
Na wielki mundur dla 2.772 głów gemeynów z pod-profosami à 37	102.564 —
Na mały mundur dla 3.112 głów à 32	99.584 —
Na 3.112 płaszczów à fl. 28 co lat 4 sprawując co rocznie wchodzi do kassy po 7	21.784 —
Na medycynę dla 3.121 głów à 3	9.363 —
Na sprzęty lazaretowe kaźdey kompanii à 300	6.000 —
Na ochędostwo, kredę i farbę, tudzież na reperacyą rekwizytów na 3.112 głów à 4	12.448 —
Na utrzymanie ochędostwa w ceughauzach, tudzież małe reparacye i extra expens salvo calculo przed kommissyą	8.000 —
Na exercycya korpusu salvo calculo przed kommissyą	24.000 —
	summa 301.593 —

Sprawunek na lat 9.

3.121 pendentów à fl. 6	18.726	—
3.112 tornistrów à fl. 5	15.560	—
3.045 insignia na czapki à fl. 4	12.180	—
42 pasów do bembnów à fl. 5	210	—
	summa	46.676 —

Corocznie wchodzi do kassy 5.186 6½

Sprawunki i polowe rekwizyta na lat 18.

3.121 pałaszów à fl. 15	46.815	—
3.045 pulwerflaszów à fl. 18	54.810	—
42 bębnów à fl. 90	3.780	—
Ekwipaż koński dla 20 furyerów	2.900	—
2 namioty haubdwachowy, i brandwachowy	800	—
5 namiotów dużych 1 na kaplicę 2 do robót rzemieślniczych i		

laboratorium i 2 na lazaret à fl. 500 2.500 —	3.600 funt. lontu à fl. 1 . . . 3.600	
312 celtów dla unter-officerów i gemeynów à fl. 72 22.464 —	4.500 sztuk szanćowego naczynia à fl. 3 13.500	281.900
624 kościółków à fl. 10 6.240 —	Na zapasowe żelaza, naczynia rzemieślnicze, windy do dział,	
936 sztuk szanćowego naczynia à fl. 3 2.808 —	różne materyały do laboratorium wielorakie liny, postronki, szpa-	
3121 feldflasz à fl. 3 9.363 —	gat, &c. 64.400	
Na liny i kute koły do opasania parków 500 —	112 wozów do 12 funt. ładun-	
40 chorągiewek dla furyerów à fl. 6 240 —	ków à fl. 700, 78.400	
3.121 torbów chlebowych à fl. 6 9.463 —	56 wozów do 6 funt. ładunków à fl. 700. 39.220	
3.121 koców obozowych 17.452 —	70 wozów 3 funt. ładunków à fl. 700 49.000	
summa 200.035 —	40 wozów 8 funt. ładunków à fl. 700 28.000	
Corocznie wchodzi do kassy 11.113 1/2	125 wozów do flintowych ładun-	
3.223 głów korpusu artylleryi ko-	ków à fl. 700 87.500	
sztułą rocznie 1,393.584 8 1/2	20 wozów do 24.000 funt. kul ołowianych à fl. 600 12.000	329.500
	12 wozów do 16.800 funt. pro-	
Wyprawa artylleryi polowej dla 50 ba-	chu à fl. 600. 7.200	
talionów piechoty z amunicją na iednę	3 wozów do 3.600 funt. lontu à fl. 600 1.800	
kampanią będzie kosztować około,	18 wozów do 4.500 sztuk szan-	
jak niżej wyrażono:	ćowego naczynia à fl. 600. 10.800	
50 sztuk 12 funt. armat à fl.	28 wozów pod windy do armat, drzewo zapasowe, węgle, naczy-	
10.000 500.000	nia rzemieślnicze, laboratorium, &c. à fl. 600. 15.600	
50 sztuk 6 funt. armat à fl. 4.000	482 wozów.	
. 200.000	6 połowych kuźni z zupełnym na-	
100 sztuk 3 funt. à fl. 2.000 200.000	czyniem à fl. 2.000 12.000	
20 sztuk 8 funt. haubic à fl. 4.000	3.316 chomontów z potrzebnymi do nich licami, kantarami, oraz	
. 80.000	879 siodeł dla woźniców, 24 siodeł dla szyr i wagen-maystrów, wyniesie summę 200.960	
220 dział.	summa 2,116.360	
8 zapasowych łożów do 12 funt. armat à fl. 800 28.000	Z tego wydatku rachunek iak naysciślejszy przed kommissyą woyskową warnie się.	
8 zapasowych łożów do 6 funt. armat à fl. 800 28.000	W arsenale Warszawskim znajduie się gotowych dział:	
16 zapasowych łożów do 3 funt. armat à fl. 800 28.000	12 sztuk 12 funt. armat à fl.	
3 zapasowych łożów do 8 funt. haubic à fl. 800	10.000 120.000	300.000
35 zapasowych łożów.	18 sztuk 6 funt. armat à fl. 4.000 72.000	
7.500 kul i kartaczowych wy-	42 sztuk 3 funt. armat à fl. 2.000 84.000	
strzałów do 12 funt. armat à fl. 16 120.000	6 sztuk 8 funt. haubic 24.000	
7.500 kul i kartaczowych wy-	78 dział.	
strzałów do 6 funt. armat à fl.	36 wozów amunicjonalnych à fl. 700 25.200	
8 60.000	1 kuźnia polowa à fl. 700 2.000	
20.000 kul i kartaczowych wy-	96 chomontów z potrzebnymi do	
strzałów do 3 funt. armat à fl. 4.		
. 80.000		
2.000 nabitych granatów do 8 funt. haubic 12 à fl. 24.000		
37.000 wystrzałów armatnych		
1,650.000 flintowych ładunków dla piechoty à gr. 3 165.000		
24.000 funt. kul flintowych ołowianych à gr. 18 14.400		
16.800 funt. prochu à fl. 1 gr. 7 1/2 21.000		

nich licami, kantarami, oraz 33 siodeł dla woźniców 6.120	} 33.320
Od ur. Małachowskiego marszałka seymowego i konf. Kor.	
12 armat 3 funt. à fl. 2.000 24.000	
Od ur. Potockiego generała artylleryi Koronney.	
24 sztuk armat 3 funt. à fl. 2.000 48.000	
Od ur. Potockiego starosty Olsztyńskiego pułkownika korp. arty.	
6 sztuk 3 funt. armat à fl. 2.000 12.000	
Od regimentu pierszego pod imieniem królewicza szeff. ur. Wodzickiego.	
2 sztuk 3 funt. armat à fl. 2.000 4.000	
summa 421.320	

Rekapitulacya.

Wyprawa artylleryi polowej dla 50 batalionów piechoty, wraz z amunicją na iednę kampanią rachuiąc na każdą 12 funt. i 6 funt. armatę, po 150 ładun-	
ków, a do 3 funt. po 200, do haubic po 100 &c. potrzebuie summy 2,116.360	
Wytraciwszy co się teraz w ar-	
senale Warszawskim znajduie, tudzież działa zwyż wyrażone w ofercie dane, co uczyni 421.320	
trzeba więc funduszu 1,695.040	

Obiaśnienie summy zł. 282.506 gr. 20
na przysposobienie nowych armat, wo-
zów, &c. potrzebney.

Podług wyszczególnienia powyższego ekspensy na pierwszą wyprawę woyska, złożonego z 50 batalionów piechoty, i potrzebney doniey artylleryi polowej, rachuiąc na każdy batalion iedną armatę 12 funt. iedną 6 funt. a dwie 3 funt. do całcy zaś piechoty 20 haubic, 6 kuźni, polowe amunicyje na iednę tylko kampanią nieodbicie potrzebne, narzędzia szanćowe, tudzież 484 wozów amunicjonalnych i transportowych, 3.316 chomontów ze wszystkimi potrzebami do zaprzęgu, *inclusivè* 803. siodeł (wytraciwszy to wszystko, co się iuż aktualnie znajduie w arsenale Warszawskim przysposobionego, niemniej wyrażone powyżey w ofercie dane armaty) potrzebna iest summa złotych 1,695.040., którą na lat 6. rozłożywszy, wypada summa złotych 282,506 gr. 20 funduszu potrzebnego.

Kiedy iuż wyrażone sprawunki uskutecznione będą, ta summa używaną bydź ma podług rozporządzenia, iakie udecydowane będzie.

Oprócz tego należy do pierwszey wyprawy, czyli przed ruszeniem w pole 2 konowalów, 12 wagen-maystrów, 12 szyr-may-876 woźnic, i 3.340 koni, co wszystko podtenczas z extra-ordynaryinego funduszu woyskowego, dodane i utrzymywane bydź powinno.

Nadewszystko zlecamy kommissyi woyskowej oboygą narodów, aby były wystawione magazyny, bezpieczne od ognia, tak na skład prochów, iakoteż chowanie wszystkich artyllerycznych sprzętów zwyż wzmiankowanych, i z czasem pomnożonemi bydź powinny, tudzież obszerniejsza ludwisarnia, pomieszkania, i mieysca przyzwoite warsztatom różnego gatunku rzemiosł.

Ponieważ dla wysłużonych officyerów był przy artylleryi fundusz zł. 18.252 i z takowego funduszu odbierali pensyą, teraz zaś ten fundusz z pod korpusu artylleryi przenosi się, i włącza do funduszu generalnego inwalidów, z warunkiem: że ci pensyoniowani officyerowie z wyż wyrażonego funduszu inwalidowego 18.252., każdy swą należytość, iaką dotąd bierze, do życia odbierać będzie z funduszu generalnego inwalidów.

A że do artylleryi potrzebni są officyerowie umieiętni i zdadni, których uformowanie i usposobienie, kilkoletniey aplikacyi wyściaga, przeto obowiązkiem będzie tegoż korpusu starać się o zaciągnięcie cudzoziemców umieiętnych i zdatnych, dla których awans równy z rodowitemi zapewnia się, a to tylko ściagać się ma do korpusów artylleryi i inżynierów.

Komput i płaca korpusu inżynierów.

Głowy	zł.	Gr.
1 szeff	10.000	—
1 pułkownik	10.000	—
1 pod-pułkownik	8.000	—
4 kapitanów à 4.000	16.000	—
6 poruczników à 1.675	10.050	—
6 pod-poruczników à 1.470	8.820	—
8 konduktorów z mundurami à 720.	5.760	—
1 felczer	548	—
15 unter-officyerów à 432.	6.480	—
20 minierów à 240	4.800	—
30 saperów à 240	7.200	—
1 wóz 4konny prowiantowy	1.000	—
93 głów.	summa 78,858	—
Na wielki mundur dla 16 unter-officyerów <i>inclusivè</i> felczera à fl 52 1/2	840	—
Na wielki mundur dla 50 gemeynów à fl. 37.	1.850	—
Na mały mundur dla 66 głów à fl. 32	2.112	—
Na 66 płaszczów, à 28 co lat 4 sprawuiąc corocznie wchodzi do kassy po 7	462	—
Na medycynę dla 74 głów à fl. 3	222	—

Na utrzymanie oświadczenia i re-	
paracye rekwiżytów na 66 głów	
à fl. 4	264 —
Na sprzęty lazaretowe	200 —
summa	5.950 —

Sprawunki na lat 9.

66 pendentów à fl. 6	396 —
66 tornistrów à fl. 5	330 —
65 insignia na czapki à fl. 4	260 —
summa	986 —

Corocznie wchodzi do kassy 109 16½

Sprawunki na lat 18.

66 pałaszów à fl. 15	990 —
50 patronaszów à fl. 18.	900 —
7 celtów à fl. 72	504 —
14 kociołków à fl. 10	140 —
21 sztuk szanćowego naczynia à fl. 3	63 —
66 flasz blaszanych à fl. 3	198 —
summa	2.795 —

Corocznie wchodzi do kassy 155 8½

93 głów korpusu inżynierów ko-	
sztućią na rok	94.972 25

Inżynierowie w czasie pokoju użytemi być mają do wymiaru kraju, robienia kart geograficznych i topograficznych, opisywania dróg, i t. d.

Szkoła korpusu artylleryi i inżynierów.

1 dyrektor szkoły artylleryczney	5.000
1 professor matematyki wyższej klasy	4.000
1 repetytor niższej klasy	2.000
1 professor artylleryczney wyższej klasy	4.000
1 professor artylleryczney niższej klasy	2.000
1 professor do ręcznych rysunków	3.000
1 pod-professor dla inżynierów	2.000
1 pod-professor do wojskowych i ochotniczych ognia	2.000
1 professor do map geograficznych i topograficznych dla korpusu inżynierów	4.000
1 professor do fortyfikacyi dla korpusu inżynierów	4.000
Na utrzymanie szkoły artylleryczney, instrumenta, papier, farby, ołówki, opał, i t. d.	4.000
Na utrzymanie szkoły korpusu inżynierów, instrumenta, papier, farby, ołówki, opał, i extra-expens korpusu inżynierów	6.000
10 głów szkoły	summa 42.000

Szkoła korpusów artylleryi i inżynierów niniejszym etatem ustanowiona, ma być

przez kommissyą wojskową, podzielona na szkołę w Warszawie i w Kamieńcu.

Rekapitulacya.

3.223 głów korpusu artylleryi Koronney wynosi płacy roczney	1.393 584	9½
93 korpusu inżynierów	94 972	25½
10 szkoły korpusów artylleryi i inżynierów	42.000	—
Wyprawa artylleryi polowej, kosztuie summę zł. 1.695.040, którą na lat 6 rozłożywszy, wypada na rok		
Summa	282.506	20

3.326 głów artylleryi Koronney, kosztuie ogółem na rok	1.813.063	24½
--	-----------	-----

Komput i płaca iednego regimentu piechotowego z 12 kompanii od 176. głów złożonego na 3 bataliony dzielącego się:

Głowy	Zł.	gr.
1 szef	10 000	—
1 pułkownik	5.000	—
1 pod-pułkownik	4.000	—
2 maiorów à 3.000	6.000	—
1 regiments-kwatermistrz	1.800	—
1 audytor	2.000	—
3 adjutantów à 1.500	4.500	—
1 kapelan	600	—
1 regiments-felczer	2.400	—
12 felczerów miesięcznie à fl. 54	7.776	—
1 sztab-furyer à fl. 40	480	—
Na konia dla tegoż	250	—
12 pod-chorążych à fl. 30	4.320	—
1 regiments-dobosz à fl. 32	384	—
1 puszkarz à fl. 54	648	—
1 wagen-mayster à fl. 30	360	—
Na konia dla tegoż	250	—
1 profos à fl. 25	300	—
1 mayster do osady à fl. 54	648	—
1 pod-profos	227	—
2 wozy 4konne sztabowe, 1 pod archiwum i kassę, drugi pod aptekę i sprzęty lazaretowe à 1.000	2.000	—
43 głów	summa 53.943	—

W kompaniach.

7 kapitanów z kompaniami i 5 sztabowe kompanie à 3.000	36 000	—
3 sztab-kapitanów à 2.000	6.000	—
12 poruczników à 1.500	18.000	—
12 pod-poruczników à 1.200	14.400	—
12 chorążych à 1.080	12.960	—
12 feldfeblów miesięcznie à 36. 432	5.184	—

Głowy	Zł.	gr.
2.092 tornistrów à fl. 5	10.460	—
summa	29.317	—
Corocznie wchodzi do kassy	3.257	13½
<i>Sprawunki na lat 18.</i>		
246 ładownic unter-officerskich, inclusivè dwóch dla niższego sztabu à fl. 12	1.752	—
1896 patronaszów żołnierskich à fl. 18	34.128	—
2.040 flint z bagnietami à fl. 36	73.440	—
2.092 pałaszów à fl. 11	23 012	—
37 bębnow à fl. 90	3.330	—
14 par pistoletów dla sztabu furyera, wagen maystra i 12 furyerów à fl. 24.	336	—
24 siekier i fartuchów ciesielskich à fl. 32	768	—
summa	136.766	—
Corocznie wchodzi do kassy	7.598	3½
<i>Polowe rekwiżyta na lat 18.</i>		
2 namioty duże, lub 10 celtów i officyerski dla warty chorągwaney i ogniowej	800	—
1 namiot na kaplicę	500	—
3 namioty lazaretowe à fl. 500	1.500	—
220 celtów po 18 na kompanię, i 4 dla niższego sztabu à fl. 80	17.600	—
440 kociołków à fl. 10	4.400	—
600 sztuk szanćowego naczynia à fl. 3	1.998	—
2.092 flasz blaszanych à fl. 3	6.276	—
26 płaszczów na skład broni à fl. 36	936	—
24 chorągiewek do wytknięcia obozu à fl. 6	144	—
2.092 koców obozowych à fl. 12	25.104	—
2.092 torbów prowiantowych z rze-miennym pasem à fl. 3	6.276	—
summa	65.534	—
Corocznie wchodzi do kassy	3.640	23½
2,156 głów iednego regimentu ko-		
sztućią rocznie	737.417	28

Jedna kompania składa się

1 kapitan
1 porucznik
1 podporucznik
1 chorąży
1 feldfebel
1 szerszant
1 furyer
8 kapralów
2 cieśłów umiejętnych
3 doboszów
156 gemeynow
1 wóz 4konny kompaniczny i koń furyerski.
176 głów

Nota: Podchorążowie i felczerowie przy niższym sztabie położeni.

Głowy	Zł.	gr.
12 sierżantów miesięcznie à 32 gr. 12 384½	4.665	18
12 furyerów } miesięcznie à 25 300 32.400 —		
96 kapralów }		
24 cieśłów umiejętnych miesięcz-		
nie à 16 192	4.608	—
36 doboszów miesięcznie à 14 168 6.048 —		
1872 gemeynow miesięcznie à 14 168	314.496	—
12 wozów 4konnych kompanicznych, i 12 koni furyerskich à 1.350	15.000	—
2.110 głów w kompaniach. Summa	469.761	18
2.153 głów iednego regimentu polowego.		
Na medycynę dla 19 głów niższego sztabu, 144 unter-officyerów, 36 doboszów, 24 cieśłów, 1.872 gemeynow, ogółem 2.095 głów à fl. 3	6.285	—
Na sprzęty lazaretowe i utrzymanie onychże na tyleż głów à fl. 2 4.190 —		
Na reparacyą broni i lederwerku na 2.092 głów à fl. 4	8.368	—
Na oświadczenie, kredę i farbę na 2.092 głów à fl. 2	4.184	—
Na szarf ammunicyą corocznie 2.720 —		
Na exercerunkową ammunicyą corocznie na każdego żołnierza 8. razy z ogniem, po 18 ładunków na raz	10.238	—
Na extra expens, dzienniki, expedycye	2.000	—
summa	37.985	—

Sprawunek mundur.

Na wielki mundur dla sztabu furyera, regiments dobosza, wagen maystra, 12 felczerów, 144 unter-officyerów, ogółem 160 głów à fl. 51	8.160	—
Dla 1.932 cieśłów, doboszów i gemeynow à fl. 37	71.484	—
Na przymundur corocznie wydawać się mający dla 2.092 głów à fl. 32	66.944	—
Na płaszcze po 28 zł. co lat 4 sprawować się mające na głów 2.092 corocznie wchodzi do kassy po 7	14.644	—
summa	161.232	—

Sprawunek na lat 9.

2.092 pendentów à fl. 6	12.552	—
37 pasów do bębnow à fl. 5	185	—
2.040 flintpasów i fandekłów à fl. 3	6.120	—

Korpus strzelców.

Strzelcy, gdy się we wszystkich wojskach znajdują, i są potrzebni do formowania korpusu awant-gwardyi, rezerwy, lub zasłony wojska, przeto formują się 4 bataliony strzelców oddzielne z 16 kompanii, do każdej dywizyi po jednym batalionie, które w czasie wojennej wyprawy, gdyby zostały w jeden korpus złączone, miałyby swój sztab i pułkownika kommanderującego, przeto łącznie się przy batalionie:

- 1^{szym} pułkownik, jako kommandant.
2im pod-pułkownik.
3 i 4 maiorowie.

Komput i płaca korpusu strzelców.

Sztab wyższy i niższy.

Głowy	Złote.	Gr.
1 pułkownik	5.000	—
1 pod-pułkownik	4.000	—
2 maiorów à fl. 3.000	6.000	—
4 adjutantów à fl. 1.500	6.000	—
4 batalions-felczerów à fl. 1.200	4.800	—
4 sztabs furyerów à fl. 480	1.920	—
Na konie dla tychże à fl. 250	1.000	—
16 felczerów à fl. 648	10.368	—
4 puszkarzów ze wszystkim à fl. 448	2.592	—
4 pod-profosów à fl. 227	908	—
4 wozy 4konne sztabowe pod kasę archiwa, aptekę, i sprzęty lazaretowe à fl. 1.000	4.000	—
40 głów	summa	46.588

W kompaniach.

12 kapitanów z kompaniami, i 4 sztabowe kompanie à fl. 3.000	48.000	—
4 sztabs-kapitanów à fl. 2.000	8.000	—
16 poruczników à fl. 1.500	24.000	—
16 pod-poruczników à fl. 1.200	19.200	—
16 chorążych à fl. 1.000	16.000	—
16 feldfeblów à fl. 432	6.912	—
16 szierzantów à fl. 388½	6.220	24
112 furyerów i kapralów à fl. 300	33.600	—
32 trębaczów à fl. 300	9.600	—
2.112 strzelców à fl. 168	354.816	—
16 wozów 4konnych kompanicznych à 1.000 fl.	16.000	—
Na 16 koni furyerskich à fl. 250	4.000	—
2.392 głów	summa	546.348
2.302 głów korpusu strzelców		
Na medycynę dla 4 sztabs furyerów, 4 puszkarzów, 4 pod-profosów, 144 unter-officerów, 32 trębaczów, 16 felczerów, 2.112 strzelców, ogółem 2.316 głów à fl. 3	6.948	—
Na utrzymanie lazaretu na 2.316. à fl. 2	4.932	—
Na reparacją broni i lederwerku		

na głów 2.292. à fl. 4	9.168	—
Na szarff amunicją corocznie	3.013	10
Na exerceunkową amunicją z strzelaniem do celu, na 2.112 strzelców, po 50 wystrzałów	10.700	24
Na extra-expens, dzienniki, expedyce	2.000	—
summa	36.462	4

Sprawunek mundur.

Na wielki mundur dla 4 sztabs-furyerów, 16 felczerów, 144 unter-officerów, 32 trębaczów, ogółem 196 głów à fl.	51	9.996	—
Na tenże dla 2.112 strzelców à fl. 37	78.144	—	—
Na przymundur dla 2.308 głów à fl. 32	73.856	—	—
Na 2.308 płaszczów à 28 co lat 4 sprawując, wchodzi corocznie do kassy 7	16.156	—	—
summa	178.152	—	—

Sprawunki na lat 9.

2 316 pendentów dla 4 sztabs-furyerów, 4 puszkarzów, 16 felczerów, 144 unter-officerów, 32 trębaczów, 2.122 strzelców à fl. 6	13.896	—
2.256 flint-pasów, 144 unter-officerskich, i 2.112 strzeleckich à fl. 3	6.768	—
2.316 tornistrów à fl. 5	11.580	—
32 trąb à fl. 54	1.728	—
summa	33.972	—

Corocznie wchodzi do kassy 3.774 20

Sprawunki i polowe rekwizyta na lat 18.

2.256 sztuk broni strzeleckiej gwińtowej à fl. 54	121.824	—
2.256 ładownic z kartuzami à fl. 12	27.072	—
2.316 pałaszów à fl. 16	37.056	—
20 par pistoletów furyerskich à fl. 24	480	—
2.256 pistoletów strzeleckich pojedynczych à fl. 12	27.072	—
16 celtów, 12 małych wartowych, i 4 lazaretowe duże	2.800	—
244 celtów, po 15 do kompanii, i 4 do niższego sztabu à fl. 80	19.520	—
488 kociołków à fl. 10	4.880	—
2.316 flasz blaszanych à 3 fl.	6.948	—
732 sztuk szanćowego naczynia à fl. 3	2.196	—
36 płaszczów do składania broni à fl. 36	1.296	—
32 chorągiewek furyerskich à fl. 6	192	—
2.316 koców obozowych à fl. 12	27.792	—
2.316 torbów prowiantowych à fl. 3	6.948	—
summa	286.076	—
Corocznie wchodzi do kassy	15.893	—
2.392 głów korpusu strzelców, kosztaie rocznie	827.218	—

Jedna kompania strzelecka składa się.

1 kapitan.	
1 porucznik.	
1 pod-porucznik.	
1 chorąży.	
1 feldfebel.	
1 szierzant.	
7 kapralów, <i>inclusivè</i> furyera.	
2 trębaczów.	
132 strzelców.	
1 wóz 4konny prowiantowy, i koń furyerski.	
147 głów iedney kompanii strzeleckiej.	

Komput i płaca iedney chorągwi Węgierskiej przy buławach wielkiej i polney.

Głowy.	Złote.	Gr.
1 kapitan	3.000	—
1 porucznik	1.500	—
1 chorąży	1.000	—
1 feldfebel	432	—
1 szierzant	360	—
1 furyer	300	—
3 kapralów à fl. 300	900	—
1 felczer	648	—
3 doboszów } à fl. 168	10.584	—
60 gemeynow }		
1 wóz 4konny i koń furyerski	1.250	—
63 głów	summa	19.974
Na medycynę dla 70 głów à fl. 3	210	—
Na utrzymanie lazaretu na 70 głów à fl. 2	140	—
Na reparacją broni i lederwerk à fl. 4	280	—
Na ochędostwo, krede, i farbę à fl. 2	140	—
Na szarff i exerceunkową amunicją	412	—
Na extra-expens, dzienniki, expedyce,	120	—
summa	1.302	—

Sprawunek mundur.

Na wielki mundur dla 6 unter-officerów, i 1 felczera à fl. 51	357	—
Na wielki mundur dla 3 doboszów i 60 gemeynow à fl. 37	2.331	—
Na mały mundur dla 70 głów à fl. 32	2.240	—
Na 70 płaszczów, à fl. 28 co lat 4 sprawując, wchodzi corocznie do kassy po 7	490	—
summa	5.418	—

Sprawunek na lat 9.

70 pendentów à fl. 6	420	—
3 pasy do bębnów à fl. 5	15	—

70 flintpasów i fandekłów à fl. 3	210	—
70 tornistrów à fl. 5	350	—
summa	995	—
Corocznie wchodzi do kassy	110	16½

Sprawunki i polowe rekwizyta na lat 18.

70 sztuk broni z bagnietami à fl. 36	2.520	—
70 pałaszów à fl. 11	770	—
3 bębny à fl. 90	270	—
6 ładownic unter-officerskich à fl. 12	72	—
60 patrontaszów żołnierskich à fl. 18	1.080	—
9 celtów, <i>inclusivè</i> wartowego i lazaretowego à fl. 80	720	—
18 kociołków à fl. 10	180	—
21 sztuk szanćowego naczynia à fl. 3	63	—
70 flasz blaszanych à fl. 3	210	—
1 płaszcz na skład broni	36	—
2 chorągiewek furyerskich à fl. 6	12	—
70 torbów prowiantowych z rze-miennym pasem à fl. 3	210	—
summa	6.143	—
Corocznie wchodzi do kassy	341	8½

73 głów iedney chorągwi Węgierskiej, kosztują	27.145	25
146 głów w dwóch chorągwiach	54.291	20

Tabela generalna komputu i płacy wojska Koronnego.

Głowy.	Złote.	Gr.
45 sztab generalny, i officjaliści kommissyi wojskowej	537.726	—
Kawaleria.		
1.819 1wsza. brygada kawalerii narodowej	1,265.667	19
1.819 2ga. brygada kawalerii narodowej	1,265.667	19
1.819 3cia. brygada kawalerii narodowej	1,265.667	19
1.819 4ta. brygada kawalerii narodowej	1,265.667	19
1 819 5ta. brygada kawal. narod.	1,265.667	19
1.819 6ta. brygada kawalerii narodowej	1,265.667	19
1.819 7ma brygada kawal. narod.	1,265.667	19
1.819 8ma. brygada kawal. narod.	1,265.667	19
465 regiment gwardyi konney Koron. iak się teraz znajdująe	471.900	—
1.369 pułk przedniey straży pod imieniem królowey szeff. ur. Karwickiego	846.277	19
1.369 buławy wielkiej szefostwa bez płacy	835.277	19
1.369 buławy polney szefostwa bez płacy	836.277	19
1.369 szefostwa ur. Byszewskiego generała-majora	846.277	19

1.369 ur. xcia. Józefa Lubomirskiego	846.277	19
21.862 głów.	summa 14,808.629	7
Plechota.		
1.556 regiment gwardyi pieszey, iak się teraz znayduie	743.497	20
3.326 korpus artylleryi Koronney	1,813.063	24½
2.153 regiment pieszy królowey, szeffostwa ur. <i>Ożarówskiego</i>	737.417	28
2.153 regiment pieszy pod imieniem królewicza, ur. <i>Wodzińskiego</i>	737.417	28
2.153 regiment pieszy pod imieniem królewicza, ur. <i>Czapskiego</i>	737.417	28
2.153 regiment pieszy buławy wielkoy szeffostwa bez gaży	727.417	28
2.153 regiment pieszy buławy polney szeffostwa bez gaży	727.417	28
2.153 regiment pieszy fizyliarów szeff. artylleryi Koron.	727.417	28
2.153 regiment pieszy łanowy ur. <i>Brodowskiego</i>	737.417	28
2.153 regiment pieszy ur. <i>Potockiego</i> sty. <i>Szczerzeckiego</i>	737.417	28
2.153 regiment pieszy ur. <i>Raczyńskiego</i> generała-majora	737.417	28
2.153 regiment pieszy ur. <i>Działyńskiego</i> pułkownika	737.417	28
2.153 regiment ur. <i>Ilińskiego</i> pułkownika	737.417	28
2.153 regiment pieszy ur. <i>Malczewskiego</i> pułkownika	737.417	28
2.153 regiment pieszy ordynacyi Ostrogskiej ur. xcia Michała Lubomirskiego generała majora 180.000, które z teyże ordynacyi bierze, potrąca się	557.417	28
2.153 regiment pieszy imienia <i>Potockich</i>	737.417	28
2.153 regiment pieszy nowo erylować się mający	737.417	28
2.153 regiment pieszy nowo erylować się mający	737.417	28
2.153 regiment pieszy nowo erylować się mający	737.417	28
146 dwie chorągwie piesze Węgierskie, buławy, wielkoy i polney	54.291	20
2.392. 4 bataliony strzelców z 16 kompanii złożone, nowo erylować się mające	827.218	21½
44.021 głów	summa 15,764.176	22
65.928 głów woyska w koronie	Summa ogółem 31,110.531	29

Batalion fizyliarów, gdy już w liczbę regimentów pieszych jest powrócony, przeto do tegoż regimentu tyle sztabs-officerów, iak i w innych re-

gimentach pieszych, mieć chcemy, wyjąwszy szeffa generała artylleryi, który podług etatu w tabelli umieszczony, iest bez gaży.

Sztab generalny woysk W. X. Litewskiego.

Głowy.	Złote.	Gr.
1 hetman wielki Litewski	60.000	—
1 hetman polny Litewski	40.000	—
1 pisarz polny Litewski	15.000	—
1 strażnik wielki Litewski <i>ad ascensum, vel decessum</i> , terażnieyszego possessora	14.000	—
1 oboźny wielki Litewski		
1 generał artylleryi Litewskiej, z dóbr Lipniszki i Geranowey, płatny, <i>ad mentem</i> konstytucyi 1775. i 1776. anni.		
Co tylko terażnieyszemu u. xciu Sapiechże generałowi artylleryi służyć ma, a <i>post ascensum vel decessum</i> , na pensyą dla generała artylleryi Litewskiej, równą iak dla Koronnego 30 000 zł. Pol. ze skarbu Litewskiego, opłacać się powinna, wyznaczając, dobra Lipniszki, Gieranowey, Mostowicze, Remizowo, Antokoł, ze wszystkimi przyległościami kommissyi skarbowey Lit. obiać, i przez licytacją, iak inne królewsczyzny, <i>plus offerenti</i> puszczać, zlecamy. Dochód zaś z takowych dóbr, na potrzeby artylleryi i woyska, obracany będzie za rekwiizycją kommissyi woyskowej, przez kommissyą skarbu Lit.		
1 generał inspektor	12.000	—
Generała inspektora dzisieyszego u. Pawła Grabowskiego starostę Wołkowyskiego, przy randze i pensyi zostawiając, <i>post decessum, vel ascensum</i> tegoż, urząd inspektora uchylając, pensyą jego do skarbu Rzeplitey należąc deklarujemy, a obowiązki urzędu, upatrzonym przez siebie officyerom kommissya woyskowa polecać będzie, funduszu zaś po inspektorach Koronnych wakującego, na nadgrodzie proporcjonalnie użyie.		
1 strażnik polny	6.000	—
1 oboźny polny	4.000	—
2 generałów-lieutenantów dywizyami kommitteruiących à fl. 18.000	36.000	—
Dla generała przy boku Nas Króla, podług konstytucyi 1778 r.	6.000	—
4 generałów majorów w dywizjach kommitteruiących à fl. 12.000	48.000	—
4 adiutantów hetmańskich à fl.	3.000	12.000

Co się tycze rangi i awansu, przepis tenże sam, co i dla adiutantów ww. hetmanów Koronnych służyć ma.

2 buńczucznych hetmańskich, *ad vitae tempora*, terażnieyszych à fl. 3.000 6.000 —

Prawo zaś o buńczucznych ww. hetmanów Koronnych, i do Litewskich rozciągamy.

Teraźnieyszemu stanowniczemu, i sędziemu woyskowemu po 2.000 zł. z funduszu inwalidów, *ad vitae tempora*, zapewniając, te urzędy znosimy.

Na doktora woyskowego, sztabs-chirurga, chirurgów, i wysłanie za granicę uczniów, końcem wydoskonalenia ich w nauce chirurgii 12.200 —

21 głów summa 271.200 —

Officyaliści kommissyi woyskowej z skarbu Litewskiego płatni.

Głowy.	Złote
1 pisarz woyskowy Litewski z rangą rotmistrza kawaleryi narodowej, podług konstytucyi 1776 roku	9.000
1 regent woyskowy Litt. podług konstytucyi 1776 roku	2.500

Pensyą regenta woyskowego Litt. porównywuiać z pensyą regenta Koronnego, fundusz na toż z kassy extra-expensy naznaczamy, ostrzegając: aby z tego funduszu, żadne pensye, ani culagi na stancye dawane nie były dla innych officyalistów teyże kommissyi woyskowej.

1 generał-audytor, *ad vitae tempora*, terażnieyszego 2.500

1 generał-adiutant Litewski, z rangą pod-pułkownika 4.000

Co się tycze rangi i awansu terażnieyszego, i dalszych adiutantów, konstytucją Koronie służącą, i na prowincyą W. Xstwa Litt. rozciągamy.

1 exercyer-mayster, *ad vitae tempora* terażnieyszego 4.000

1 kassyer woyskowy, *ad vitae tempora* 4.000

Na regenta likwidacyjnego z skarbu Litt. à fl. 2.100

Na kancelarzystów, kopistów, aplikantów, z skarbu Litt. à fl. 8.000 10.000

Na extra-expens kommissyi woys-

skowey z skarbu Litewskiego, <i>salvo calculo</i>	15.000
6 głów	summa 51.000

Komput i płaca iedney brygady kawaleryi narodowej z 16 chorągwi szwadronowych od 150 koni złożoney.

Sztab wyższy i niższy.

Głowy.	Złote.	Gr.
1 komendant brygadyer	10.000	—
1 vice-brygadyer	8.000	—
3 maiorów à 6.500	19.500	—
1 kwatermistrz	2.000	—
1 audytor	2.000	—
2 adiutantów à 1.800	3.600	—
1 kapelan	600	—
1 sztabs-felczer	2.400	—
1 sztabs furyer	734	7½
1 paukier	734	7½
1 sztabs trembacz	734	7½
1 wagen mayster	602	7½
1 profos	602	7½
2 puszkarczów à 648	1.296	—
2 konowałów à 602	1.204	—
1 podprofos	227	—
2 wozy 4konne sztabowe pod archiwum, kassę, aptekę i sprzęty lazaretowe à 1.000	2.000	—
21 głów	summa 56.234	7½

W chorągwiach.

16 rotmistrzów bez gaży		
16 poruczników à 3.400	54.400	—
16 pod-poruczników à 2.000	32.000	—
16 chorążych à 1.600	25.600	—
64 namiestników à 1.200	76.800	—
16 namiestników sztabowych	1.000	16.000
1.024 towarzystwa z utrzymywaniem szeregowych, z koźmi, bronią, mundurem, lenungiem, furazem		1,228.800
Chociaż się niezagradza towarzystwu stawienia sowitych pocztów na miejscu swoim podług opisania prawa 1686. Kommissya iednak woyskowa, dla równey liczby głów we wszystkich chorągwiach, obligowaną będzie zamierzyć liczbę, do której stosownie towarzysze przy chorągwiach służyć mają, a to dla iednostayney formacyi szwadronów, połowa iednak koniecznie sowitych pocztów być powinna.		
16 wachmistrzów à 734	11.744	—
16 furyerów		
96 kapralów		
32 trembaczów	144 głów à 602½	86.724

Głowy.	Złote.	Gr.
1.024 szeregowych z 1.200 zł. utrzymywanych		
16 felczerów à 770	12.320	—
16 kowalów } à 500	16.000	—
16 siodlarzów }		
16 wozów 4konnych chorągwi- nych à 1.000	16.000	—
2.400 głów	summa	1,576.388
2.421 głów iedney brygady.		
Na medycynę dla 10 głów niż- szego sztabu, 128 unter-officje- rów, 32 trebaczków, 1.024 sze- regowych, 16 felczerów, 16 ko- walów, 16 siodlarzów, ogółem 1.242 głów à fl. 3	3.726	—
Na utrzymanie lazaretu na tylcz głów à fl. 2	2.484	—
Na szarff i exercerunkową ammu- nicją	6.407	18
Na extra expens, dzienniki, expe- dycje	2.000	—
Fundusz na upadłe konie towa- rzyskie w czasie musztry i ma- newrów	24.000	—
	summa	38.617

Polowe rekwizyta na lat 18.

2 namioty duże lub 10 celtów i 1 oficerski dla warty sztan- darowej i ogniowej	800	—				
1 namiot na kaplicę	500	—				
2 namioty lazaretowe à 500	1.000	—				
<table border="1"> <tr> <td rowspan="2">celtów 354</td> <td rowspan="2">Dla namiestników sztanda- rowych, towarzystwa, 14 celtów na chorągiew rachui- jąc na iedną brygadę 224 celtów à 80</td> <td rowspan="2">28.320</td> </tr> <tr> <td>Dla unter-officjerów, fel- czerów, trebaczków, sze- regowych, kowalów, sio- dlarzów na chorągiew po 8 celtów rachuiąc, a 2 do niższego sztabu 130 celtów, na iedną brygadę.</td> </tr> </table>			celtów 354	Dla namiestników sztanda- rowych, towarzystwa, 14 celtów na chorągiew rachui- jąc na iedną brygadę 224 celtów à 80	28.320	Dla unter-officjerów, fel- czerów, trebaczków, sze- regowych, kowalów, sio- dlarzów na chorągiew po 8 celtów rachuiąc, a 2 do niższego sztabu 130 celtów, na iedną brygadę.
celtów 354	Dla namiestników sztanda- rowych, towarzystwa, 14 celtów na chorągiew rachui- jąc na iedną brygadę 224 celtów à 80	28.320				
			Dla unter-officjerów, fel- czerów, trebaczków, sze- regowych, kowalów, sio- dlarzów na chorągiew po 8 celtów rachuiąc, a 2 do niższego sztabu 130 celtów, na iedną brygadę.			
1.241 fasz blaszanych à 3	3.723	—				
360 kociołków à 10	3.600	—				
614 sztuk szanćowego naczynia, 130 rydlów, 130 motyk, 354 toporków à 3	1.843	—				
18 płaszczów na skład broni à 36 Na liny do obozu, kute koły, i torby do obroku	648	—				
33 trąb à 54	1.782	—				
32 chorągiewek do wytknięcia obozu à 6	192	—				
1 kuźnia polowa	1.200	—				
	summa	44.407				
Corocznie wchodzi do kassy	2.467	3				
2.421 głów iedney brygady ko- sztuia na rok	1.673.706	6 3/4				

*Jedna chorągiew szwadron formuiąca
składa się.*

1 rotmistrz.	
1 porucznik.	
1 pod-porucznik.	
1 chorąży.	
4 namiestników.	
1 namiestnik sztandarowy.	
64 towarzystwa.	
1 wachmistrz.	
1 furyer.	
6 kapralów.	
2 trebaczków.	
64 szeregowych.	
1 felczer.	
1 kowal.	
1 siodlarz.	
1 wóz 4konny chorągwi- any.	
150 koni w iedney chorągwi szwa- dronowej.	
<i>Komput i płaca iednego pułku prze- dniey straży z 8 chorągwi szwadrono- wych od 135 koni złożonego.</i>	

Sztab wyższy i niższy.

Głowy.	Złote.	Gr.
1 pułkownik	6.000	—
1 pod-pułkownik	4.500	—
2 maiorów à fl. 3.000	6.000	—
1 kwatermistrz	2.000	—
1 audytor	2.000	—
2 adiutantów à fl. 1.800	3.600	—
1 kapelan	600	—
1 sztabs-felczer	2.000	—
1 sztabs-furyer	734	7 1/2
1 paukier	734	7 1/2
1 sztabs-trebacz	734	7 1/2
1 wagen-mayster	602	7 1/2
1 profos	602	7 1/2
1 puszkarz bez konia ze wszy- stkim	648	—
1 konował	602	—
1 pod-profos	227	—
2 wozy 4konne sztabowe pod ka- sę, archiwum aptekę i sprzęty lazaretowe à fl. 1.000	2.000	—
18 głów	summa	33.984

W chorągwiach.

4 rotmistrzów z chorągwi- ami, i 4 sztabowe chorągwie à fl. 3.000	24.000	—
4 sztabs-rotmistrzów à fl. 2.000	8.000	—
8 poruczników à fl. 1.800	14.400	—
8 chorążych à fl. 1.000	9.600	—
32 namiestników à fl. 1.000	32.000	—
464 towarzystwa z utrzymywa- niem szeregowych à fl. 1.000	464.000	—
8 wachmistrzów à fl. 73 1/4	5.874	—

Głowy.	Złote.	Gr.
48 unter-officjerów à fl. 60 1/4	28.908	—
16 trebaczków à fl. 60 1/4	9.636	—
464 szeregowych z 1.000 zł. utrzy- mywanych		
8 felczerów à fl. 770	6.160	—
8 kowalów à fl. 500	4.000	—
8 siodlarzów à fl. 500	4.000	—
8 wozów 4konnych chorągwi- nych à fl. 1.000	8.000	—
1.080 głów	summa	618.578
1.098 głów iednego pułku prze- dniey straży.		
Na medycynę dla 8 głów przy niższym sztabie, 32 namiestni- ków, 464 towarzystwa, 56 un- ter-officjerów, 464 szeregowych, 16 trebaczków, 8 felczerów, 8 ko- walów, 8 siodlarzów, ogółem 1.064 głów à fl. 3	3.192	—
Na utrzymanie lazaretu i sprzęty onychże dla tychże à fl. 2	2.128	—
Na szarff amunicją	446	—
Na amunicją exercerunkową	2.508	—
Fundusz na upadłe konie towa- rzyskie w czasie musztry	12.000	—
Na extra-expens	2.000	—
	summa	22.274

Polowe rekwizyta na lat 18.

2 namioty duże, lub 10 celtów i 1 oficerski dla warty sztan- darowej i ogniowej	800	—
1 namiot na kaplicę	500	—
2 namioty lazaretowe à fl. 500	1.000	—
122 celtów po 15 na chorągiew à fl. 80	9.760	—
1.063 feld-fasz à fl. 3	3.189	—
244 kociołków à fl. 10	2.440	—
366 sztuk szanćowego naczynia à fl. 3	1.098	—
10 płaszczów na skład broni à fl. 36	360	—
17 trąb à fl. 54	918	—
16 chorągiewek do wytknięcia obozu à fl. 6	96	—
Na liny do obozu, kute koły, i torby do obroku	400	—
1 kuźnia polowa	1.200	—
	summa	21.761

Corocznie wchodzi do kassy 1.208 28 1/2

1.098 głów iednego pułku prze-
dniey straży kosztuia na rok 676.045 5 3/4

*Jedna chorągiew szwadron formuiąca
składa się.*

1 rotmistrz.	
1 porucznik.	
1 chorąży.	
4 namiestników.	
58 towarzystwa.	
1 wachmistrz.	
6 unter-officjerów.	

2 trebaczków.	
58 szeregowych.	
1 felczer.	
1 kowal.	
1 siodlarz.	
1 wóz 4konny chorągwi- any.	
135 koni w iedney chorągwi szwadronowej.	
<i>Komput i płaca korpusu artylleryi W. X. Lit. wraz z korpusem inżynierów.</i>	
<i>Sztab wyższy i niższy.</i>	

Głowy.	Złote.
1 pułkownik z rangą generała maiora	10.000
1 pod-pułkownik	8.000
1 maior	7.000
1 adiutant generalski	2.600
1 kwatermistrz	3.000
1 ober-ceukwart	2.450
1 ceukwart	1.500
1 audytor	2.000
1 adiutant z koniem	1.960
1 kapelan	600
1 ober-felczer	2.400
11 felczerów à fl. 648	7.128
1 sztabs-furyer à mundurem	1.000
2 pisarzów ceughauzowych z mun- durami à fl. 1.000	2.000
1 prochownik z mundurem	700
1 regiments-dobosz	360
1 profos	360
1 podprofos	192
1 wóz i 4 konie prowiantowe	1.000
29 głów	summa

10 kompani artylleryi każdą od 156 głów.

7 kapitanów à 4.000	28.000
3 sztabs-kapitanów à 2.450	7.350
10 poruczników à 1.675	16.750
10 pod-poruczników à 1.470	14.700
10 sztuk junkrów à 1.274	12.740
10 ober-feuerwerków à 720	7.200
30 feuerwerków à 600	18.000
10 furyerów à 432	4.320
100 ober-bombardyerów à 360	36.000
240 bombardyerów à 240	57.600
1.070 kanonierów à 216	231.120
40 rzemieślników à 480	19.200
20 doboszów à 168	3.360
10 wozów 4konnych prowianto- wych à 1.000	10.000
1.560 głów	summa
<i>Ludwisarnia.</i>	
1 ludwisarz	30.000
1 pisarz z mundurem	1.000
7 majstrów rzemieślniczych à 900	6.300
14 czeladników à 450	6.300
1 wóz i 4 konie prowiantowe	1.000
23 głów	summa
1.612 głów korpusu artylleryi	17.600

Na wielki mundur dla 150 unter-officerów, 11 felcerów, 21 unter-officerów przy unter-sztapie, 7 maystrów rzemieślniczych przy ludwisarni, ogółem 170 głów a fl. 52½	8.925	—
Na wielki mundur dla 1.385 gemeynów a fl. 37	51.245	—
Na mały mundur dla 1.555 głów a fl. 32	49.760	—
Na 1.555 płaszczów a fl. 28 co lat 4 sprawując, corocznie wchodzi do kassy po 7	10.885	—
Na medycynę dla 1.560 głów a fl. 3	4.680	—
Na utrzymanie lazaretu każdej kompanii a fl. 300	3.000	—
Na ochędostwo, farbę, krede, i reparacye rekwizytów, na 1.555 głów a fl. 4	6.220	—
Na utrzymanie ochędostwa po ceughauzach, tudzież małe reparacye, i extra-expens	5.000	—
Na exercycya dla całego korpusu artylleryi	12.000	—
summa	151.715	—

Sprawunki na lat 9.

1.560 pendentów a fl. 6	9.360	—
1.555 tornistrów a fl. 5	7.775	—
1.511 insygnia na czapki a fl. 4	6,044	—
21 pasów do bębnów a fl. 5	105	—
summa	23.284	—
Corocznie wchodzi do kassy	2.587	3½

Sprawunki i polowe rekwizyta na lat 18.

1.560 pałaszów a fl. 15	23.400	—
1.511 pulverflaszków a fl. 18	27.198	—
21 bębnów a fl. 90	1.890	—
1 ekwipaż koński dla 10 furyerów a fl. 145	1.450	—
2 namioty duże haubdwachowy i brandwachowy	800	—
4 namioty duże, 1 na kaplicę, a 3 do robót rzemieślniczych, laboratorium i lazaret a fl. 500	2.000	—
156 celtów dla gemeynów a fl. 72	11.232	—
468 sztuk szanćowego naczynia a fl. 3	1.404	—
312 kociołków a fl. 10	3.120	—
1.560 fasz blaszanych a fl. 3	4.680	—
10 chorągiewek dla furyerów a fl. 6	60	—
Na liny do obozu, i kute koły do opasania parków	250	—
1.560 torbów prowiantowych z rze-miennym pasem a fl. 3	4.680	—
1.560 koców obozowych a fl. 12	18.720	—
summa	100.884	—

Corocznie wchodzi do kassy 5.604 20
1.612 głów korpusu artylleryi, ko-sztują na rok 698.096 23½

Wyprawa artylleryi polowej do 24. ba-talionów piechoty w Wielkim Xięstwie Litewskim wraz z amunicyą wyracho-waną na iedną kampanią kosztować bę-dzie około iak niżej wyrażono :

24 sztuk 12 funt. armat a fl. 10.000	240.000	} 472.000
24 sztuk 6 funt. armat a fl. 4.000	96.000	
48 sztuk 3 funt. armat a fl. 2.000	96.000	
10 sztuk 3 funt. haubic a fl. 4.000	40.000	
106 dział		
4 zapasowych łożów do 12 funt. armat a fl. 800		} 14.400
4 zapasowych łożów do 6 funt. armat a fl. 800		
3 zapasowych łożów do 3 funt. armat a fl. 800		
2 zapasowych łożów do 8 funt. haubic a fl. 800		
18 łożów zapasowych		

3.600 kul i kartaczowych wystrza-łów do 12 funt. armat a fl. 16	57.600	} 136.800
3.600 kul i kartaczowych wystrza-łów do 6 funt. armat a fl. 8	28.800	
9.600 kul i kartaczowych wystrza-łów do 3 funt. armat a fl. 4	38.400	
1.000 nabitych granatów do 8 funt. haubic a fl. 12	12.000	

17.800 wystrzałów armatowych		
792.000 flintowych ładunków dla piechoty a gr. 3	79.200	} 145.240
14.400 kul flintowych ołowianych a gr. 18	8.640	
1.200 funt. prochu a fl. 1 gr. 7½	16.000	
2.400 funt. lontu a fl. 1	2.400	

3.000 sztuk szanćowego naczynia a fl. 3	9.000	
Na zapasowe żelaza, naczynia rze-mieślnicze, windy do dział, ró-żne materyały do laboratorium, wielorakie liny, sznury, po-stronki, szpagat, &c. 30.000	30.000	

54 wozów do 12 funt. ładunków a fl. 700	37.800	} 145.240
27 wozów do 6 funt. ładunków a fl. 700	18.900	
34 wozów do 3 funt. ładunków a fl. 700	23.800	
20 wozów do 8 funt. granatów a fl. 700	14.000	

60 wozów do flintowych ładun-ków a fl. 700	42.000	} 171.300
12 wozów do 14.400 funt. kul ołowianych a fl. 600	7.200	
10 wozów do 12.000 funt. prochu a fl. 600	6.000	
2 wozów do 2.400 funt. lontu a fl. 600	1.200	
12 wozów do 3.000 sztuk szan-ćowego naczynia a fl. 600	7.200	
12 wozów pod windy do armat, drzewo zapasowe, węgło, nac-zynia rzemieślnicze, laborato-rium &c. a fl. 600	7.200	
3 polowe kuźnie z zupełnym nac-zyniem a fl. 2.000	6.000	
1.632 chomontów z potrzebnymi do nich licami, kantarami, oraz 435 siodeł dla woźniców, 12 siodeł dla szyr, i wagen-maystrów	99.480	
summa summarum	1,039.220	

Z tego wydatku rachunek jak najściślejszy przed kommissyą woyskową waruie się.

W arsenale Wileńskim.

Znayduie się 8 sztuk 3 funt. armat od Nas Króla, 12 sztuk 3 funt. od ur. xcia. imci Sapielhy generała artylleryi Litt. i 2 sztuk armat od ur. Szymona Kossako-wskiego, co wyniesie 40.000., od-ciągnąwszy to od ogólney summy wzwyż wyrażoney, wyprawa ar-tylleryi na iedną kampanią ko-sztować będzie 999.220

Dodać ieszcze potrzeba w cza-sie woyny, lub przed wyciągni-eniem w pole, przynajmniey 2 ko-nowałów, 6 wagen-maystrów, 6 szyr-maystrów, 435 woźniców, i 1.644 koni. Którą to summę zł. 999.220 na na lat 6 rozłożywszy, wypada na rok 166.536½

Objaśnienie

summy zł. 166.536 gr. 20 na sprawienie woeych armat, łożów, wozów, &c. potrzebney.

Dając wyprawę artylleryi, stosowną do 24 batalionów piechoty, w W. X. Lit. do każdego z tych batalionów, rachueie się iedna armata 12 funt., iedna 6 funt. dwie 3 funt. a do całej piechoty 10 haubic 8 funt., 3 po-łowe kuźnie, i amunicya na iedną tylko kampanią, nieodbicie dostarczyć się mająca. Narzędzia szanćowe, 243 wozów ammuni-cyalnych, i transportowych, 1.633 chomon-tów z wszelkimi porządkami do zaprzęgu

inclusivè 435 siodeł (wytrąciwszy 8 sztuk 3 funt. armat od Nas Króla, 12 sztuk 3 funt. od ur. xcia. Sapielhy generała artylleryi Lit. i 2 sztuk od ur. Szymona Kossakowskiego darowanych) cała ta wyprawa kosztować będzie summę zł. 999.220, którą na lat 6 rozłożywszy, wypada, na rok zł. 166.536 gr. 20.

Wystawienie ludwisarni, i magazynów bez-piecznych od ognia na składy prochów, iako też i wszystkich innych rekwizytów artyllerycznych, wzwyż wyrażonych, koniecz-nie iest potrzebne.

Komput i płaca korpusu inżynierów.

Głowy.	Złote.	Gr.
1 pułkownik	10.000	—
1 podpułkownik	8.000	—
2 kapitanów a fl. 4.000	8.000	—
2 poruczników a fl. 1.675	3.350	—
4 pod-poruczników a fl. 1.470	5.880	—
4 konduktorów z mundurami a fl. 720	2.880	—
2 unter-officerów a fl. 432	3.024	—
1 felczer	648	—
20 minierów a fl. 240	4.800	—
1 wóz i 4 konie prowiantowe	1.000	—
42 głów, summa	47.582	—

Na wielki mundur dla 7 unter-officerów, i 1 felczera a fl. 52½	420	—
Na wielki mundur dla 20 gemey-nów a fl. 37	740	—
Na mały mundur dla 28 głów a fl. 32	896	—
Na 28 płaszczów, a fl. 28 co lat 4 sprawując, wchodzi corok a fl. 7	196	—
Na medycynę dla 32 głów a fl. 3	96	—
Na utrzymanie lazaretu i sprzęty onegoż	200	—
Na reparacyą rekwizytów, i ochę-dostwo na 28 głów a fl. 4	112	—
summa	2.660	—

Sprawunki na lat 9.

28 pendentów a fl. 6	168	—
28 tornistrów a fl. 5	140	—
27 insygnia na czapki a fl. 4	108	—
summa	416	—

Corocznie wchodzi do kassy 46 6½

Sprawunki na lat 18.

28 pałaszów a fl. 15	420	—
20 patronaszów a fl. 18	360	—
4 celtów a fl. 72	288	—
8 kociołków a fl. 10	80	—
12 sztuk szanćowego naczynia a fl. 3	36	—

28 flasz blaszanych à fl. 3	84 —
summa	1.268 —
Corocznie wchodzi do kassy	70 13
42 głów korpusu inżynierów, kosztuie na rok	50.358 19½

Szkola korpusów artylleryi i inżynierów.

Głowy.	Złote.
1 dyrektor szkoły z zasłużonych officyerów wybrany	5.000
1 professor matematyki	3.000
1 professor artylleryi	2.800
1 professor do ręcznych rysunków i sytuacji	2.500
1 professor do feuerwerków wojennych, i innych	1.750
1 professor do mapp geograficznych i topograficznych	3.000
1 professor do fortyfikacji i architektury cywilney	3.000
Na utrzymanie szkoły korpusu artylleryi, instrumenta, papier, farby, ołówki, opał, i inne potrzeby	2.000
Na utrzymanie szkoły korpusu inżynierów, instrumenta, papier, farby, ołówki, opał, &c. i extra expens korpusu inżynierów	3.000
7 głów.	summa 26.050

Rekapitulacya.

1.612 głów korpusu artylleryi, kosztuia rocznie	698.096 23½
Wyprawa artylleryi polowey, wynosi	166.536 20
24 głów korpusu inżynierów	50.358 19½
7 głów szkoły	26.050
1.661 głów korpusu artylleryi, summa ogólna	941.042 3

Komput i płaca.

Regimentów pieszych polowych Korpusu strzelców	} iak w Koronie.
2ch chorągwi Węgierskich	

Tabella generalna komputu i płacy wojska W. X. Litt.

Głowy.	Złote. Gr.
27 sztab generalny, i officjaliści kommissyi wojskowej	322.200 —
Kawalerya.	
2.421 1wsza. brygada kawaleryi narodowey	1,673.706 26½
2.421 2ga brygada kawaleryi narodowey	1,673.706 26½

318 regiment gwardyi konney, iak się teraz znajduje	269.344 —
1.098 pułk przedney straży I. K. Mei. pułkownika ur. <i>Baranowskiego</i>	676.045 26½
1.098 pułk buławy wielkiej pułkownika ur. <i>Jeleńskiego</i>	676.045 26½
1.098 pułk buławy polney pułkownika ur. <i>Romanowskiego</i>	676.045 26½
1.098 pułk pułkownika ur. <i>Byszewskiego</i>	676.045 26½
1.098 pułk ur. generała majora <i>Bielaka</i>	676.045 26½
10.650 głów.	summa 6,996.983 22½

Piechota.

568 regiment gwardyi pieszej, iak się teraz znajduje	273.969 —
1.661 korpus artylleryi, z korpusem inżynierów	941.042 3
2.153 regiment pieszy, 1wszy buławy wielkiej szeff bez płacy	727.417 28
2.153 regiment pieszy, 2gi buławy wielkiej szeff bez płacy	727.417 28
2.153 regiment pieszy, 3ci buławy polney szeff bez płacy	727.417 28
2.153 regiment pieszy, 4ty buławy polney szeff bez płacy	727.417 28
2.153 regiment pieszy, 5ty szeffostwa ur. xcia generała artylleryi, (szeff bez płacy) nowo erylgować się mający	737.417 28
2.153 regiment pieszy, 6ty ur. <i>Grabowskiego</i>	737.417 28
2.153 regiment pieszy, 7my ur. <i>Niesiołowskiego</i>	737.417 28
2.153 regiment pieszy, 8my nowo erylgować się mający, domu książąt <i>Radziwiłłów</i>	727.417 28
146 dwie chorągwie przy buławach wielkiej i polney	54.291 20
2.392 4 bataliony strzelców z 16 kompanii złożone, nowo erylgować się mające	827.218 21
21.991 głów piechoty, summa	7,945.864 28
32.668 głów wojska w W. X. Lit. summa ogółem.	15,265.048 21

Tabella generalna komputu i płacy wojsk obojga narodów.

Głowy.	Zł. Gr.
W Koronie.	
45. sztab generalny <i>inclusivè</i> 2 generałów inspektorów dożywotnych, po których gaże podług prawa, przy kommissyi wojskowej, 2 buńczucznych z dożywotnemi tylko gażami, wraz 2 officyalistami kommissyi wojskowej	537.726 —
Kawalerya.	
14.552 w 8 brygadach kawaleryi narodowey złożonych, każda z 12 chorągwi szwadronowych od 150 koni, w brygadzie iedney głów 1.819 kosztuie iedna na rok złł. 1,265.667 gr. 19 wszystkie	10,125.341 2
465 regiment gwardyi konney, iak się teraz znajduje	471.900 —
6.845 pięć pułków przedney straży, każdy po 10 chorągwi szwadronowych od 135 koni, w iednym pułku głów 1.369 kosztuie każdy złł. 846.277 gr. 19, prócz pułków hetmańskich, w których szeffostwa będą bez płacy	4,211.388 5
21.862. głów kawaleryi	summa 14,808.629 7
Piechota.	
1.556 regiment gwardyi konney, iak się teraz znajduje	743.497 20
3.326 korpus artylleryi Koronney, z 20 kompanii złożony, wraz z ludwisarnią i korpusem inżynierów, łącząc w to summę na przysposobienie nowych armat, łożów, &c. podług osobnego wyszczególnienia	1,813.063 24½
36.601 17 regimentów pieszych polowych, 14 dawniejszych, a 3 nowo erylgować się mające, każdy z 12 kompanii od 176 głów złożony, na 3 bataliony dzielący się. W iednym regimentie głów 2.153 kosztuie każdy na rok złł. 737.417 gr. 28	

prócz regimentów hetmańskich, w których szeffostwa będą bez płacy, z ogólney summy wytrąca się 180.000 złł. z ordynacyi Ostrogskiej regimentowi teyże ordynacyi płatne, tudzież gaża szeffostwa, to iest: szeffostwa regimentu polowego, generała artylleryi Koronney.

W regimentcie imienia *Potockich* 400 głów płatnych podług konstytucyi Grodzieńskiej 1784 roku przez terażniejszego generała artylleryi Koronney, *ad sonantiam* teyże konstytucyi z płacy w rubryce położoney, potrącać kommissya wojskowa powinna. Który to regiment potym, iak inne regimienta, *ad sonantiam* teyże konstytucyi, płacony bydz powinien 12,326.104 26

146 dwie chorągwie piesze Węgierskie przy buławach wielkiej i polney Koronnych 54.291 20

2.392 4 bataliony strzelców z 16 kompanii złożone, nowo erylgować się mające 827.218 21½

44.021 głów piechoty, summa 15,764.176 22

65.928 głów wojska w Koronie, summa summarum 31,110.531 20

W W. X. Litewsklm.

27 sztab generalny *inclusivè* strażnika wo. generała inspektora, 2 buńczucznych, exercyer-maystra, i kassjera, z dożywotnią tylko gażą, i officjaliści kommissyi wojskowej 322.200 —

Kawalerya.

4.842 W 2 brygadach kawaleryi narodowey, złożonych, każda z 16 chorągwi szwadronowych, od 150 koni w iedney brygadzie 2.421 głów kosztuie każda na rok złł. 1,673.706 gr. 26½. Tymczasem zaś prawo terażniejszego seymu zaciągi uczynić kazało w chorągwi po 99 koni 3,347.413 23½

318 regiment gwardyi konney, iak się teraz znajduje 269.344 —

5.490 5 pułku przedney straży,

Głowy.	Złote. Gr.
każdy po 8 chorągwi szwadronowych od 135 koni. W iednym pułku 1.098 głów, kosztuje każdy na rok zł. 676.045 gr. 5 $\frac{1}{2}$. Tymczasem zaś prawo terażniejszego seymu zaciągi uczynić kazało w chorągwi po 98 koni . . . 3,380.225 29 $\frac{1}{2}$	
10.650 głów kawaleryi	summa 6,996.983 22 $\frac{1}{2}$
Plechota.	
568 regiment gwardyi pieszey, iak się teraz zuayduie . 273.969 —	
1.661 korpus artylleryi z 10 kompanii od 156 głów złożoney, wraz z ludwisarnią i korpusem inżynierów, łącząc w to summę na przysposobienie nowych armat, łożów, wozów, &c. podług osobnego wyszczególnienia 941.042 3	
17.224 w 8 regimentach pieszych, 6 dawniejszych, a 2 nowo erygować się mających, każdy z 12 kompanii od 176 głów złożoney, na 3 bataliony dzielący się, w iednym regimencie 2.153 głów kosztuje każdy na rok zł. 737.417 gr. 28, prócz 4 regimentów hetmańskich, i regimentu polowego, generała artylleryi Litewskiej, w których szeffostwa będą bez płacy 5,849.343 14	
146 dwie chorągwie przy buławach, wielkiej i polney 54.291 20	
2.392 4 bataliony strzelców z 16 kompanii złożone, nowo erygować się mające . 827.218 21 $\frac{1}{2}$	
21.991 głów piechoty. Summa 7,945.864 28 $\frac{1}{2}$	
32.668 głów woyska W. X. Lit. summa summarum 15,265,048 21 $\frac{1}{2}$	

Niezawodność i porządek opłaty, dla woyska zabezpieczając, mieć chcemy, aby pensye dożywotne dla osób posiadających rangi woyskowe, prawem niniejszym bądź skasowane, bądź po zeyściu terażniejszych possessorów bezpłatne zostawione, niepierwey kommissya woyskowa, *sub responsione de proprio*, assygnowała, aż po zupełnym zołdu dla żołnierza w aktualney służbie nazawsze trwać przeznaczonogo, wypłaceni; a to ostrzeżenie ściągac się ma do osób szczególnie tych, których płaca, *salvis* tylko *modernis possessoribus* iest zostawiona.

XCVIII.

Actum etc. die nona mensis Octobris A. D. 1789.

Oblata. (jak wyżej.)

Na mieysca nowo kreowanych brygadyerów, vice-brygadyerów i maiorów, kommissya woyskowa Nam Królowi, za wyraźną na ten raz stanów zgodą, do połowy z officyerów starszeństwo i zdatność za sobą mających, a w aktualney służbie będących; a zaś z rotmistrzów kawaleryi narodowej i z rodaków z obcey służby powracających, do połowy fortragować ma; a to nie naruszając w niczym na przyszłość prawa o fortragach na tym seymie ustanowionego. To zaś dalszey decyzji o awansie dla rotmistrzów kawaleryi narodowej, jeżeli onże mieć mają? lub nie? nastąpić nieodwłocznie mającey, przeszkadzać nie ma. Zaś urodzonym marszałkom konfederacyi oboygą narodów zalecamy, aby urodzonych Antoniego Madalińskiego i Stanisława Kublickiego patentami naszymi dawniey zaszczyconych, kommissyi woyskowej zalecili fortragować Nam Królowi na maiorów kawaleryi narodowej.

Stanisław Natęcz Małachowski Ref. W. K. seymowy i konfederacyi prowincyi Koron. marszałek, Kazimierz Xiążę Sapieha generał art. Lit. marszałek konfe. W. X. Litgo.

Antoni Gielgud starosta gener. xstwa. Zmudzkiego deput. do konst. z senatu z prow. W. X. L. m. p. Stanisław Kostka Potocki poseł Lubel. dep. do kon. z prow. Małopolskiej. Jzf. Zabięto łowczy wki. Lit. poseł z xstwa Zmudzkiego deput. do konst. A. Suchodolski P. Wa. S. M. dep. do kon. Post cujus... i t. d. (jak wyżej.)

XCIX.

Actum etc. die decima quinta mensis Octobris Anno D. 1789.

Oblata. (jak wyżej.)

Zalecenie kommissyom skarbowey i woyskowej oboygą narodów.

Ponieważ kommissya woyskowa oboygą narodów przekłada konieczne potrzeby, wyznaczenia culagu dla kommend w garnizonie Warszawskim, iako też na kresach kommenderowanych, tudzież opatrzenie potrzeb w koszarach Warszawskich, przez garnizon zamieszkałych, na utrzymywanie i opatrzenie

więźniów w fortecy Kamienieckiej, powrócenie expensy na aresztantów, o bunty obwinionych, przez kommissyą woyskową dotąd z funduszów swoich utrzymywanych; przeto My Król, za powszechną stanów skonfederowanych zgodą, kommissyi woyskowej z kommissyą skarbową Koronną wspólnie w przytomności urodzonych marszałków seymowego i konfederacyi oboygą narodów znieść się nakazujemy, i w tym celu ażeby kommissya skarbu Koronnego na przełożone potrzeby za rekwizycyą kommissyi woyskowej udeterminowaną summę, *salvo calculo*, przed stanami Rzeczypospolitey wypłaciła, zalecamy.

Stanisław Natęcz Małachowski Ref. W. K. seymowy itd. Kazimierz xże Sapieha generał art. Lit. itd.

Antoni xiążę Jabłonowski kasztelan Krakowski deput. z senatu z Małopolskiej. Antoni Gielgud starosta general. xstwa. Zmudzkiego deput. do konst. z senatu z prow. W. X. Lit. Jzf. Zabięto łowczy wki. Lit. poseł z xstwa Zmudzkiego do konst. A. Suchodolski P. W. M. dep. do kon. Post cujus i t. d. (jak wyżej.)

C.

Actum etc. die decima sexta mensis Octobris A. D. 1789.

Oblata (jak wyżej.)

Pomnożenie dochodu z miast naszych Królewskich, w Koronie i w Wielkim Xięstwie Litewskim.

Lubo mieszczenie ustawą seymu terażniejszego do podatku dziesiątego grosza z włók od siebie trzymany, i dóbr miastu nadanych są obowiązani, gdy iednak miasta więcey mając przychodu pomnożyć ofiarę winny; przeto mieszkańcy wszystkich miast Naszych Królewskich, większych i mniejszych, z przedmieściami i jurydykami, podług terażniejszey abjuraty kominów, nie wyłączając i żydowskich, połowę tego co dotąd pod tytułem: kominowego, czyli podymnego, płacili według klasyfikacyi miast, roku tysięcznego, siedmsetnego, siedmdziesiątego, piątego, że *insuper* dawnych podatków płacić odtąd dwiema ratami będą powinni, stanowiemy. My Król, za zgodą stanów skonfederowanych, wyznaczamy deputacyą, to iest:

Z senatu.

Z prowincyi Małopolskiej.

J. W. xcia. Jabłonowskiego kasztelana Krakowskiego.

Z prowincyi Wielkopolskiej.

W. Walewskiego wojewodę Sieradzkiego.

Z prowincyi W. X. Litewskiej.

W. Felkerzamba kasztelana Witebkiego.

Z stanu rycerskiego.

Z prowincyi Małopolskiej.

UU. Strasza podsędką Radomskiego posła Sandomirskiego. Bierzyńskiego podkomorzego Zytomirskiego posła Kiiowskiego.

Z prowincyi Wielkopolskiej.

UU. Mikorskiego pisarza ziemskiego i posła Kaliskiego. Walewskiego podsędką i posła Sieradzkiego.

Z prowincyi W. X. Litewskiej.

UU. Jeleńskiego podkomorzego i posła Mozyrskiego. Kublickiego posła Inflantskiego.

Która to deputacya zasiągnawszy wszelkiej wiadomości, zkad będzie potrzeba, za złożeniem wszelkich dowodów, i tych za przysiężeniem o źródlach, z którychby miasto Warszawa z przedmieściami i jurydykami, podatek przyzwoity, do skarbu Koronnego opłacać mogło; proiekt do tegoż podatku, ułoży, i stanom do decyzji przyniesie, naydaley w przeciągu czterech tygodni. Podatek ustanowić na miasto Warszawę miany, w dwóch ratach zajmując czas opłaty à *Januario anni millesimi, septingentesimi, octuagesimi, noni* opłacany będzie, zktórego protunkowy podatek, jak i innym mieszkańcom państw naszych potrącony, mieć chcemy.

Miasta i miasteczka nasze królewskie tenże podatek półpodymnego, zaczawszy à *primâ Januarii*, roku tysiąc, siedmset, ośmdziesiąt, dziewiątego, z wolnym potrąceniem protunkowego podatku, opłacać będą.

Przez wzgląd zaś dla miasta Krakowa, iako stolicy Królestwa Polskiego, a w czasie zamieszek kraiowych naybardziej kłeskami dotkniętego, mieć chcemy: aby podatek pół-podymnego do miast królewskich nowo ustanowiony, przez lat piętnaście w tymże mieście Krakowie ze wszystkich domów, przedmieściów, i jurydyk duchownych, szlacheckich, i mieyskich, oprócz szpitalów i klasztorów *mendicantium*, opłacony był do kassy mieyskiej, która użyć go powinna na podniesienie upadającego miasta, *salvo calculo*, przed kommissyą wojewódzką, i z referencyą do niey w mających nastąpić wydatkach, bez którey zezwolenia nie przedsiębrać nie będzie mógł magistrat, a po upłynieniu lat piętnastu, ten podatek na powiększenie i ulepszenie woyska, obrócony byđz ma.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CI.

Actum etc. die vigesima prima mensis Octobris A. D. 1789.

Oblata. (jak wyżej.)

Przedłużenie czasu wyznaczonego dla deputacyi do interessów duchownych.

Ponieważ deputacya do interessów duchownych wyznaczona, przy pilnym dopełnianiu obowiązków swych, dzieła swego dokończyć nie mogła, więc teyże deputacyi czas dwóch miesięczny do skutecznienia prawa przedłużamy.

Stanisław Natęcz Małachowski Ref. W. K. seymowy y konfederacyi prow. K. marszałek. Kazimierz xże. Sapieha generał art. Lit. marszałek konfed. W. X. Lit.

Antoni xiąże Jabłonowski kasztelan Krakow. deput. z senatu z Małey polskiej. Antoni Giełgud staros. gener. xstwa. Zmudzkiego deput. do kon. z senatu z prow. W. X. Litgo. Stanisław Kostka Potocki poseł Lubelski dep. do kon. z prow. Małopolskiej. Adam Natęcz Moszczeński cho. win. poseł Poznański deputoiv. Jzef. Zabięto łowczy wki. Litki poseł z xstwa. Zmudzkiego deput. do konstyt. A. Suchodolski P. W. S. dep. do kon. Post. cujus constitutionis i t. d. (jak wyżej.)

CII.

Actum etc. die secunda Novembris A. D. 1789.

Oblata. (jak wyżej.)

Podatek z skór.

My Król, za zgodą powszechną skonfederowanych stanów, celem pomnożenia podatku na wojsko istotnie potrzebnego, stanowimy: ażeby odtąd w miastach tak Naszych Królewskich większych i mniejszych, nie wyłączając nawet i dóbr stołowych, iako też w miastach i miasteczkach szlacheckich i duchownych, tudzież w wsiach wszelkiej natury, skóry wołów, krów, i cieląt od rzeźników były oddawane na skarb *in natura*. Zamiast zaś skór oddawania z kozłów i baranów, opłacać będą rzeźnicy od kozła złoty ieden, od kozy groszy piętnaście, od owcy groszy dziesięć, od jagnięcia groszy pięć, od

rzezi zaś wieprzy karmnych złotych trzy, od chudców złoty ieden; a to prawo o rzezi na wyszynk i sprzedaż mięsa, ma się równie rozciągać do karczmarzy, austerników i trakterów, tudzież wszystkich po miastach wszelkiej natury mieszkających obywateli i mieszkańców do oddania skór na skarb z bitego nawet na swoją potrzebę bydła, i do opłaty stosownie do powyższych przepisów o rzeźnikach wiązać koniecznie powinno; skóry zaś z wołów i krów na własną potrzebę we wsiach i dworach zabitych nie są przeznaczone na pomnożenie dochodów skarbu, stępel iednak na te skóry wołowe, krowie, ialowicze i cielęce na handel i do garbarniów idące, tudzież surowe na sprzedaż rymarzom ma być od skarbu dawany, a zapłatę od stępla takowych skór stosownie do wagi kommissye skarbowe mają tak umiarkować, żeby czwartą część wartości wyrównała. Kommissye skarbowe bacność należną mieć będą, aby tylko skóry na potrzebę krajową zbywające, za paszportem teyże kommissyi, przedawane były. Od skór z bydła upadłego stępel bez opłaty dawany będzie; od tego zaś prawa oddawania skór na skarb z bydła i przepisaney od rzezi pomniejszego bydła opłaty (wyjąwszy własną potrzebę wyżej opisaną) nikt na zarobek biający nie ma być excypowany. A tego prawa o skórach administracyą i exekucyą nieodwloczną kommissyom skarbowym oboyma narodów zlecamy.

(Podpisy i zakończenie jak w poprzedniej.)

CIII.

Oblata. (jak wyżej.)

Zlecenie deputacyi do roztrząśnienia dochodów miasta Warszawy.

Przychylając się do dobrowolnego oświadczenia wielmożnego Michała Wandalina Mniszcha marszałka wielkiego Koronnego, wyexaminowanie wszelkich dochodów i wydatków, tak jurydykyei marszałkowskiej, pod bokiemy Naszym Królewskim iako i kommissyi brukowej dotąd, za czasu urzędowania tegoż wielmożnego marszałka, deputacyi do roztrząśnienia prowentów miasta Warszawy prawem tego seymu wyznaczony, My Król, za zgodą stanów Rzeczypospolitey skonfederowanych, zlecamy.

(Podpisy i zakończenie jak w poprzedniej.)

CIV.

Actum etc. die quinta mensis Novembris A. D. 1789.

Oblata. (jak wyżej.)

Zlecenie kommissyi skarbu Koronnego.

Gdy kommissya Rzeczypospolitey skarbu Koronnego Nam Królowi i Rzeczypospolitey skonfederowanym stanom donosi, że w skutkowaniu prawa seymu przeszłego, oprócz trzech kroć sto tysięcy złotych z remanentu seymowego oznaczonych i już na zakupienie tytuniów wydanych, ieszcze daleko znaczniejszej summy potrzebuie; przeto My Król, za zgodą stanów i Rzeczypospolitey skonfederowanych, pozwalamy teyże kommissyi skarbowey, ażeby z przychodów skarbowych odciągnęła taką sumę, iaka będzie potrzebna, aby na skarb dochód tabacznym z naylepszym kraiu użytkiem był administrowany.

(Podpisy jak w poprzedniej, tylko brak Moszczeńskiego i Zabięty.)

CV.

Actum etc. die nona mensis Novembris A. D. 1789.

Oblata. (jak wyżej.)

Indygenat dla xcia Ludwika Würtemberga.

Mając wzgląd na zacność urodzenia, na spokrewnienie w kraiu naszym, i na osobiste przymioty xiążęcia Ludwika syna xcia Fryderyka Eugeniusza Würtemberga i Fryderyki Zofii z margrabiów Brandebourg Schwedt xiężniczki Pruskiej, za wdaniem się posłów ziemskich, do indygenatu i do używania wszystkich prerogatyw szlacheie rodowitey w państwach Rzeczypospolitey służących, niniejszą ustawą seymową przypuszczamy.

(Zakończenie jak w poprzedniej. Podpisy też same, tylko przybył Jzef. Zabięto łowczy.)

CVI.

Oblata. (jak wyżej.)

Zlecenie kommissyom skarbowym oboyma narodów.

Gdy Nam kommissye Rzeczypospolitey skarbow oboyma narodów donoszą, iż dla nie

nadesłanych protokołów ofiary wieczystey z dóbr ziemskich i duchownych, oraz królewsczyzn, acz po zamierzonym prawem seymu terażniejszego czasie, exakcy bez wydania taryff zaczynać się nie mogą; przeto nie zagradzając sobie dalszego weyrzenia i roztrząśnienia taryff, gdy tego uznamy potrzebę, od tych województw, ziem i powiatów, od których nadeszły taryffy, exakcyą kommissyom rozpocząć zaraz zlecamy, a czas odbierania ofiary wieczystey z dóbr królewskich, ziemskich i duchownych do dnia ostatniego miesiąca grudnia, roku bieżącego przeciągamy. Że zaś teyże kommissye skarbowe, Nas Króla wraz skonfederowanymi stanami uwiadomiają, iż niektóre kommissye wojewódzkie niestosownie do prawa, pod tytułem: *sposób wynalezienia ofiary* w artykule 7mym, summaryuszu intrat krótko zebranego przy dziełach swoich nie przyłączały, nakazujemy: aby uu. marszałkowie konfederacyi oboyma narodów takowe kommissye wojewódzkie uniwersalami obwieścili i skutecznienie prawa w tey mierze zalecili. A kommissye podatkowe tych województw, gdzieby szczegółów intrat, podług prawa, w protokole swoim wypisanych nie miały, celem dopełnienia tego zalecenia na nowo zjechać się i obywatelów duchownych i świeckich, oraz miasta, w sposobie przez prawo pozwolonym, do podania szczegółów intrat obowiązacć powinny będą. A te protokoly naydaley do piętnastego dnia miesiąca grudnia, roku terażniejszego kommissyom skarbowym oboyma narodów mają być odesłane, pod rygorem w prawie opisanym. Co się zaś tycze zaskarżeń od lustratorów dóbr królewskich, iako też nawzajem od starostów i dzierżawców przeciwko lustratorom, z powodu lustracyi nastąpionych i zaskarżeń od dziedziców, possessorów i miast rolniczych mieszkańców tak świeckich iako i duchownych przeciwko kommissyom i nawzajem nastąpionych, te do uu. marszałków konfederacyi oboyma narodów w przeciagu jednego miesiąca odesłane być mają do dalszego Nas stanów rozrządzenia.

(Podpisy i zakończenie jak w poprzedniej.)

CVII.

Actum etc. die decima quarta mensis Novembris 1789.

Oblata. (jak wyżej.)

Zlecenie kommissyi woyskowej.

Nim stany skonfederowane ustanowioną liczbę stutysięcznego woyska dostarczającym na terażniejszym seymie opatrzą funduszem,

tym czasem zlecają kommissyi woyskowej, aby woysko już teraz do większej liczby podniesione, aktualnie exystujące, we wszystkie potrzeby woyskowe dostatecznie tak opatrzyła, iżby w każdym czasie do użycia sposobnym było. Dywizye do myśli prawa urządziła, brygady podzieliła, konsystencyi projekt ułożyła, i o nim stany uwiadomiła, kawalerją narodową nowozacieczną do tych czas ieszcze z dawnymi nie połączoną zaciągami na miejsca konsystencyi brygad przez nią oznaczone, ściągnąć rozkazała, officyerów teraz świeżo od Nas Króla patentowanych *respectivè* aby się każdy w swojej znajdował brygadzie, ordynasowała, i to wszystko, co woysko regularnym i zdatnym do służby czynić może, iak naydokładniej urządzić starała się; a o dopełnieniu terazniejszego zlecenia Nas Króla, wraz z stanami seymującymi, iak nayprędzej raportem zawiadomiła; oraz o rotmistrzach, którzy swoje chorągwie skompletowali, stanom seymującym doniosła; kommissya woyskowa uwiadomi także, o transformowanych regimentach w pułku, w następujących punktach:

1mo regimenta transformowane, wiele w szczególności każdy głów podług etatu zawierały?

2do. Wiele koni skarbowych znajdowało się, i iakowy na nich co rok ze skarbu forszus przychodził?

3tio. Jakowy forszus na inne rekwiizyta, to iest: na broń, lederwerk, mundury, przez etat do kassy regimentów przychodził, i ten w iakowej kwocie i z wielu *respectivè* lat zaległ, tudzież czas wysługi mundurów większych i mniejszych, czyli z czasem transformowania regimentów stósował się.

4to. Przynależność za broń, siodła i inne rekwiizyta woyskowe w iakiej kwocie zbrana iest? i te iak cenione były?

5to. Przynależność za konie, które dla uformowania swego i zdatności do woyskowej służby brakowane, zwłaszcza corocznie znacznyby artykuł proveniencyi kassie, czyli skarbowi uczynić mogły, iak rozporządzone, cenione, i pieniądze za nie są dysponowane.

6to. Z powyższych artykułów proveniencya, czyli przynależność na własność Rzeczypospolitey, z każdego *respectivè* regimentu bądź to z remanentów w kassach regimentowych, bądź to za broń i rekwiizyta, bądź to za konie, iakową summę wynosi, i ta summa gdzie się znajduje, lub iak rozdysponowana iest? Fortragować nieodwłocznie podporuczników w kawalerji narodowej, rotmistrzom zalecamy, tam zaś gdzie dwa miejsca będą wakujące, rotmistrze i odnego z zagranicznej służby powracającego rodaka fortragować mogą na ten raz.

(Podpisy i zakończenie jak w poprzedniej.)

CVIII.

Actum etc. die decima octava mensis Novembris A. D. 1789.

Oblata. (jak wyżej.)

Zlecenie exekucyi prawa kommissyi woyskowej.

Gdy do tych czas prawo seymu terazniejszego, względem powiększenia nakazanym rekrutem woyska, nie iest dopełnione; przeto, aby kommissya woyskowa w posłuszeństwie prawu ordynanse wyraźne i najmocniejsze do szeffów wszystkich wydała, i tych do dokompletowania nakazanych wszystkich trzech werbunków, iak nayprędzej obowiązowała, mieć chcemy, i nakazujemy.

(Podpisy i zakończenie jak w poprzedniej.)

CIX.

Actum etc. die decima nona mensis Novembris A. D. 1789.

Oblata. (jak wyżej.)

Kommissye woiewódzkie i powiatowe w Wielkim Xięstwie Litewskim.

Rząd dobry gdy iest iedyną całości, ozdoby i pożytków kraioowych zasada, ażeby przeto do uskutecznienia tych szczęśliwości dążącemu powszechnemu ustaw seymu niniejszego zamiarowi, odpowiadały i pomagały, szczególne każdego woiewództwa i powiatu urządzenia: My Król za zgodą seymujących stanów ustanawiamy, po wszystkich woiewództwach, powiatach, i w xięstwie Zmudzkiem prowincyi Wielkiego xięstwa Litewskiego, kommissye porządkowe, w następujących przepisach:

Każde woiewództwo i powiat na pierwszym seymiku gromnicznym gospodarskim, obywatelów swego woiewództwa, czy powiatu dobrze osiadłych, pod kondemnatami niezostających, w niczym podług prawa nie notowanych, osób piętnaście naymniej (zostawiając wolność każdemu woiewództwu i powiatowi obierania więcej kommissarzów, iezeliby tego uznały potrzebę) czy iednomyślnością, czy większością głosów wybierze, i na lat dwa kredensować będzie, a xięstwo Zmudzkie i powiat Oszmiański iako dwie repartyce mający, na każdą repartycę po osób piętnaście wybierać ma.

Z urzędników ziemskich i grodzkich po iedney tylko osobie z ziemstwa i grodu umieszczonemi w kommissyi bydź mogą, celem nieubliżenia kompletu sądowego w grodach, i ziemstwach; senatorowie woiewódzcy, cywunowie, marszałkowie powiatowi, podkomorzowie, starostowie grodowi i chorążowie w tey kommissyi bez obrania zawsze zasiadać mogą, a przy reasumowaniu się każdej kommissyi zasiadać powinni, gdy nie są zajęci usługą publiczną.

Funkcyą tę kommissarską pracowitą, a bezpłatnie odbywać się mianą mieć chcemy stopniem zasług obywatelskich.

Kommissarze wybrani natychmiast, tak iak deputaci, w przytomności obywatelów w izbie seymikowej wykonać mają iurament na tę rotę: „Ja N. przysięgam Panu Bogu Wszchemogącemu w Trójcy świętej iedynemu, iako w sprawowaniu tego urzędu „moiego, wiernie i sprawiedliwie pilnując „powinności prawem przepisanych czynić i „zachowywać się będę, ku naywiększemu dobru i pożytkowi kraioowemu, oraz woiewództwa mego, i każdego w szczególności „w nim obywatela, starania moje kierować, „sprawy urzędowi moiemu do sądenia prawem zleczone, bez parcyalności, bez bojaźni, i nienawiści, nie biorąc ani nadziei, waiąc się żadnych offerencyi, wedle Boga, „sumienia, praw cywilnych i woyskowych, „i według sprawiedliwości sądzić i sprawować się będę. Tak mi Boże dopomóż“ Iezeliby który z kommissarzy w ciągu funkcyi kommissarskiej był obrany na deputacyą, lub poselstwo, tedy na czas oddalenia się deputata, lub posła, na tymże seymiku obierze woiewództwo drugiego, w przypadku zaś którego z nich śmiereci, woiewództwo czy powiat na miejsce zmarłego na pierwszym następującym seymiku obracć ma.

Niżeli zaś elekcya dwuletnia kommissarzów na następującym gromnicznym seymiku uskuteczni się, tym czasem do kommissyów woiewódzkich i powiatowych determinujemy kommissarzów tych, którzy prawem terazniejszego seymu do likwidowania intrat w każdym woiewództwie, powiecie i xięstwie Zmudzkiem są wyznaczeni, a ci na dniu piętnastym miesiąca Grudnia, roku tysiąc siedemset ośmdziesiąt dziewiątego, do miast kapitalnych swych woiewództw i powiatów ziechawszy się, przysięgę z rot wyżej przepisanej przed aktami ziemskimi lub grodzkimi wykonać, i funkcyę kommissarskie do czasu seymików gromniczych, podług objaśnionych niniejszym prawem powinności, zastępować i exekwować będą.

Miejsce do czynności i sądów, dla teyże kommissyi miasta stołeczne *respectivè* każdego woiewództwa, lub powiatu determinujemy. Sessye codziennie (oprócz świąt) od

godziny ósmey ranney, do godziny pierwszej z południa trwać mające, naznaczamy; samą zaś kommissyą nieustannie ciągłą w komplecie osób naymniej trzech mieć chcemy, w której liczbie (iezeliby się tak mały znajdował komplet) tedy z kommissarzów, którzy są urzędu swego *assessores nati*, nie więcej iak ieden z porządku zasiadać będzie.

Dlaczego obrani kommissarze na miejsca wyznaczone naydalej we dwa tygodnie po obraniu siebie ziechawszy się, pod prezydencyą zawsze cywilną, pierwszego z urzędu lub instrumentu *electionis*, kommissyą woiewódzką ufundują, czas zasiadania, i kadencyę między sobą ułożą, i rozdzielać tak, aby zawsze niemniej iak trzech kommissarzów przytomnych było, i ten układ swój w protokule każdodziennie czynności kommissyine zawierać mającym, przez iednego z kommissarzów utrzymywać się powinnym, zapiszą. Regenta *unanimitate* czy *pluralitate* głosów obranego, i rotą dla regentów sądowych przysięgłego kredensować będą, i do dopełnienia czynności urzędowi swemu powierzaających się, wraz przystąpią; a te kommissarye w takim upoważnieniu i bezpieczeństwie osób mieć chcemy, iakie iest wszystkim prawem zastrzeżone juryzdykcyom sądowym w sprawach ich funkcyi.

Szczególne dla kommissyi obowiązki osobnemi opisują się artykułami.

O materyi cywilno-woyskowej.

Gdy woyska konsystujące w czasie pokoju stale po woiewództwach i powiatach rozłożone mieć chcemy; powinnością przeto będzie kommissyi woiewódzkiej za uwiadomieniem siebie od kommissyi woyskowej o wielości i rodzaju konsystować mającego żołnierza znosić się z tą kommissyą woyskową we wszystkim tym, co tylko do potrzeby rozkwaterowania, rekrutowania, furazowania, i ochronienia obywatelów od przemocy ściągać się może, a to według następujących reguł.

1mo. O kwaterowaniu. Kommissya woiewódzka zważywszy pozycyą swego woiewództwa, czy powiatu, do utrzymania kawalerji, czy infanterji zdolniejszą, tudzież obszerności miast pryncypalniejszych, wielość dóbr i miast stołecznych starościńskich, ekonomicznych, duchowaych, i kawalerów Maltańskich, dostatecznie do kommissyi woyskowej opisze, i porozumiawszy się z tą kommissyą woyskową, rozkwateruje żołnierza po tych dobrach i miastach, tak, żeby i regimenta wygodną miały lokacyą, i mieszkanie ieden nad drugiego faworyzowany, ani uciążony nie był, i aby utrzymujący na kwaterze po miastach żołnierza, sami tylko skrzywdzonemi nie zostali, dojrzy kommissya

wojewódzka przez składkę miasta ogólną nadgrody dla nich.

W dobrach ziemskich lubo prawa dawne konsystować żołnierzowi nie dozwalaia, przecieź gdyby który obywatel z gorliwości dla dobra publicznego od każdego spodziewany, oświadczył przed kommissją woyskową ochotę, iż chce przyiąć, i dać wygodną w dobrach swoich dla żołnierza konsystencyą niemnieyszą jednak, iak dla iedney chorągwi kawaleryi, lub iedney kompanii infanteryi; kommissya wojewódzka za zniesieniem się w tey mierze z kommissją woyskową w ofiarowanych na konsystencyą dobrach rozkwaterować żołnierza będzie mogła; w przypadku zaś uciążliwości od woyska konsystującego, dziedzić dóbr za odezwaniem się w tym do kommissyi wojewódzkiej, a przez tę do kommissyi woyskowej, konsystencyą uproszoną sprowadzić z dóbr swoich będzie mógł. Possessye zaś ziemskie po nadgraniczu leżące, według dawnych praw konsystencyi żołnierskiej ulegać mają: którego pogranicza extensyą, naydaley do mil pięciu rozciągamy.

Ażeby przez arbitralne miary i wagi między żołnierzem kupującym, a mieszkańcem przedającym, wzajemne nie działy się pokrzywdzenia, kommissya wojewódzka, każda *respectivè* swego województwa, czy powiatu, aby wszędzie miary i wagi według prawa były iednostaine, pieczęcią skarbową oznaczone dozierać i występnych w tey mierze według przepisu konstytucyi tysiąc, siedmset, sześćdziesiąt, szóstego, roku tytuło „Ustanowienie miary“ stem kóp groszy Litewskich karać *indilute* w sądzie swoim powinna, czego dozór, aby był nieprzerwany, dozwalamy kommissjom wojewódzkim wyznaczyć, czy na każdą, czy na kilka parafii officyanta swego, któryby tego dostrzegł, kommissyą o przestępstwie zawiadomił, i wykraczających pozywał.

Bezpieczeństwa publicznego całego województwa, czy powiatu, gdzie mają konsystencyą, iak są obowiązane pułki dostrzegać, tak na zasłonięcie od hultajów i wszelkich włóczęgów, iezeliby potrzeba wyciągała, za rekwiżycyą od kommissyi wojewódzkiej, w komplecie na piśmie uczynioną, wysłać pułk konsystujący kommendę powinien, a kommissyi woyskowej o tym zarapporować.

2do. O rekrutowaniu. Aby rekrutowanie żołnierza według osobnego w tym przepisu prawa, równym dzieląc się rozkładem, iednego nad drugiego więcej nie dotykało z obywatelów, kommissya przeto wojewódzka zawiadomiwszy się od kommissyi woyskowej o czasie, w którymby miała dostarczać rekruta, dyspartymet rekruta według prawa bez pokrzywdzania żadnego uczynić,

dziedziców, lub possessorów dóbr i miasta o tym dyspartymencie obwieścić, dostarczonych rekrutów regimentowi w swoim województwie, czy powiecie konsystującemu oddać, z dostarczenia onych od regimentu kwit wziąć, a sama dziedzić kwitować jurydycznie, i dostarczenie takowe w protokół zapisać obowiązana będzie.

Na zapobieżenie tak dezercyi żołnierza, iako też hultajstwa bezczynnie włóczącego się, kommissya wojewódzka wraz z komendantami korpusów konsystujących obmyśli najskuteczniejsze sposoby wprowadzenia w całym województwie, czy powiecie paszportów pewnych, tak, aby każde miasto, dwór, wieś, karczmy, młyny, ludzi bez urlopu regimentowego, lub bez paszportu powiatowego, czy też przez dziedzić formą ustanowioną wydanego zatrzymywały, i do kommissyi wojewódzkiej dostarczały, których kommissya wyexaminowawszy, iezli się czy dezercerami, czy rok cały bez służby bawiacemi włóczęgami bydz pokażą, do regimentu ich odda, dopomniawszy się od regimentu słuszney za przytrzymanie, i dostarczenie przywożącemu nadgrody.

Ktoby zaś w takim gatunku przechodzących ludzi wiadomie przepuszczał, a tym bardziey przechowywał, takowy za dowodem słusznym, w sądach kommissyi wojewódzkiej ukaranym bydz ma, zapłaceniem za każdego wiadomie przechowywanego, lub przepuszczonego zbiega, po złotych dwieście do kassy kommissyi wojewódzkiej, dla nadgrodenia uszkodzonemu.

Odgłos rekrutowania żołnierza, że się stawać może przeszkodą do zaludnienia się, które iest nayważniejszą kraiu szczęśliwością, na zabiezenie temu, kommissye wojewódzkie, każda w swoim województwie, czy powiecie wyda uniwersały obwieszczające, iż czy to rodak do oyczyny powracający, czy zagraniczny na nowo osiadający wolen będzie do trzeciego pokolenia od rekrutowania z iego familii żołnierza; dlaczego kommissya wojewódzka takowemu osiadającemu wyda udzielne na piśmie, pod pieczęcią wojewódzką zaręczenie, które aby *sacro sancte* dotrzymane było waruiemy, o czym plebani we wszystkich parafiach w święto z ambon lud uwiadomiać mają.

3tio. O furazowaniu. W szczególnym furazowaniu, aby i żołnierz niedostatku i obywatel nie cierpiał krzywdy, magazyn furazów żołnierskich generalny nazawsze trwały dla woyska Wielkiego Xięstwa Litewskiego mieć chcemy; na założenie którego, z każdego według nowej abjuraty dymu, bez excepcyi żadnych dóbr, i naszych stołowych, złożyć mają obywatele prowincyi Wielkiego Xięstwa Litewskiego, w racie przyszley Marcowey 1790. roku przy wniesieniu in-

nych podatków po złotym polskim iednym, a to na raz tylko ten ieden.

Magazyn ten generalny ma bydz pod urzędzeniem ogólnym kommissyi woyskowej, a pod dozorem szczególnym kommissyów każdego województwa, czy powiatu, który ażeby był nazawsze trwały, ku utrzymaniu onego następnie przepisują się reguły.

Kommissye wojewódzkie zaczynając od dnia pierwszego Januarii 1790. roku przesyłać będą do kommissyi woyskowej raporta przez siebie i officyera w kommissyi wojewódzkiej zasiadającego podpisane, o cenie zboża, siana, i różnych wiktuałów, iaka iest na targach po miastach i miasteczkach, każda *respectivè* swego województwa czy powiatu. Tym sposobem zawiadomiona o cenie, iaka iest w całym kraiu, kommissya woyskowa, w proporcycą potrzeby rozlokowanego po prowincyi woyska, zaleci kommissjom wojewódzkim, aby każda wspólnie z wykomenderowanym do tego od pułku konsystującego officyrem za summę z podatku po złotemu z dymu wybraną, furazū i prowiantu zakupiła, o wielości skupionego furazū, i o ogólney na skupno wydaney summie kommissyą woyskową zawiadomiła. Kommissya woyskowa z abecugowanych od żołnierzy traktamentów, wypłaci niezwłocznie każdemu województwu i powiatowi summę taką, iaka które na skupienie furazów złożyło, żeby ta nieustannie i trwale na nowo potrzebne zawsze skupienie znaydowała się. A tę summę bądź w istocie, bądź w zakupionych magazynach zawsze całkowitą kommissarze funkcyą kończący, zdawać będą następnym kommissarzom wraz po ich obraniu, wespół ze wszystkimi aktami czynności ich zawierającymi, pod odpowiedzialią z własności za stratę, tak iak za summę skarbu publicznego w sądach teyże kommissyi cywilno-woyskowej.

Że zaś furaz w iednym województwie taniey, w drugim drożey kupować się może; przeto kommissya woyskowa z ogółu wydaney na skupienie w całej prowincyi summy zlikwiduie, poczemu kosztuie beczka zboża, kamień siana, i tam daley, i takową z ogółu kupna wylikwidowaną ceną, dostarczać każe dla żołnierza po wszystkich konsystencyach, żeby żołnierz po całej prowincyi za równą cenę dostając furazū z magazynu, nie miał przyczyny skarżenia się.

Na składy takowych magazynów w mieyscach konsystencyi woyska, aby budowle wygodne i bezpieczne były, kommissya wojewódzka dostrzegać wygody, a pułk konsystujący wartość dodawać powinien.

Że w przechodzie woyska, tak dla przewiezienia furazów, iakoteż pod chorych tylko infaterzystów podwoły są potrzebne, każda przeto kommenda do marszu ordynowana,

tygodniem naymniey obwieści kommissyą wojewódzką tę, przez które województwo czy powiat przechodzić ma, o marszu, w którą stronę dąży, i o potrzebie wielości podwód; za odebraniem tey wiadomości, kommissya wojewódzka uczyni dyspartymet bez krzywdy, aby obywatele nie daley nad mil trzy od mieysc przechodu woyska mieszkaający dostarczali potrzebne podwoły, z ostrzeżeniem w tymże dyspartymencie każdego obywatela podwodę dającego, iż podwoda więcej nad mil trzy pędzona bydz nie powinna, i od każdego konia na milę po groszy piętnaście zapłacić kommenda iest obowiązana, a pędzący podwoły daley nad mil trzy, lub biorący też podwoły więcej niż potrzeba pod chorych wyciąga, kommandant mocą prawa niniejszego ukarany ma bydz zapłaceniem czterech złotych od każdego konia na milę, i powróceniem wszelkich szkód zdarzonych, i razem odpowiedzialieć za wszystkie krzywdy w przechodzie poczynione przed sądem cywilno-woyskowym tegoż województwa, czy powiatu, które *locum delicti* obeymować będzie.

4to. O czynieniu sprawiedliwości. Opatrzony we wszystko według powyższych artykułów żołnierz, ażeby ani na leżach, ani w przechodach swoich nie stawał się uciążliwym dla obywatelów, dostrzegać tego nayistotnieyszym będzie obowiązkiem kommissyów wojewódzkich tak, iżby za iey pośrednictwem żołnierz nie znalazł nigdy przyczyny sam sobie co naznaczać i nakazywać.

Dlaczego wszystkie sprawy, czyto z niekarnościami żołnierskiej i przestępstwami reguł prawem dla woyska przepisanych wypływające, a obywatela cywilnego krzywdzące, czy też nawzajem od obywatela cywilnego żołnierzowi szkodę lub krzywdę przynoszące, też kommissya wojewódzka rozsądzać będzie, nie przyimując żadnych spraw temu sądowi nieprzyzwoitych, to iest: albo wcale cywilnych żołnierza nie tykających, lub nawzajem z samey służby woyskowej pochodzących, obywatela cywilnego nie krzywdzących.

Dla wiadomości o artykułach woyskowych kommissya woyskowa, kommissjom wojewódzkim też artykuły komunikować powinna, na których sądach sztabs lub oberofficer ieden z kommissyi woyskowej w pułku konsystować *respectivè* z każdego województwa i powiatu mającym destynowany pod prezydencyą stanu cywilnego *cum voce decisiva* zasiadać będzie, wykonawszy przed kommissyą przysięgę następną: „Ja N. przysięgam Panu Bogu Wszechmogącemu w Trócy świętey iednemu na tym: iako w tych sądach cywilno-woyskowych zasiadający, wszystkie materye między cywilnością, a woyskowością zachodzące, sumiennie i sprawiedliwie ułatwiać, sprawy temu są-

„dowi należne według praw cywilnych krajowych, artykułów wojskowych, bez parcjalności, bez respektu na stronę, bez bojaźni i nienawiści, nie oglądając się na żadne względy, promocye, i przyjaźni, i jakie bądź związki, samego Boga, sprawiedliwość i prawa na celu mając, sędzić i odprawować będę, na czym iako sprawiedliwie przysięgam, tak mi Boże dopomóż.“

W przypadkach kłótni, przestępstwa, i szkód w jakimkolwiek rodzaju między wojskowym a cywilnym iakiego bądź stanu zdarzonych, strony przed zapozwaniem się do komisyyi, mają wprzód kommandantom konsystuującym, w porządku odniesienia sprawiedliwości donieść, a tam gdyby albo się nie ugodziły, albo doważnego w swych krzywdach dosyć uczynienia nie miały, czy też mieć iego, według własnego przekonania, nie sędziły, dopiero przez zapozwy udadzą się po rozsądzenie do komisyyi.

Pozwy na też sądy pod tytułem sądu cywilno-wojskowego wydawać się i pokładać mają, od cywilnego po żołnierza u sztabu, a po cywilnego, według dawnych praw, i zeznawać się nieodwłócznie w aktach ziemskich, grodzkich, lub komisyyi woiewódzkiej.

Termin do wyścia pozwom obustronnym naznaczamy od zeznania dwu-niedzielny w sprawach tych, któreby się w odleglejszych od miasta kapitałnego miejscach przytrafiły, a w akcyach pod sądem wypadłych, lub w okręgu miasta stołecznego, gdzie się komisyya odbywa, o miłę, między cywilnym a wojskowym rozprawę za zakazem podobnie zeznanym *in triduo* determinujemy. Inkwizycye z tego sądu przez osoby składające odbywać się mają bezpłatnie, sposobem inkwizycyi wojskowych, a żadne zgoła delacye i suspensy w tym sądzie iść nie mają. Appellacya od komisyyów woiewódzkich do komisyyi wojskowej wolna zachowuje się w tych tylko sprawach, które wartość pięćset złotych, lub moc ukarania żołnierza kommandantowi z przepisów wojskowych dozwolonego przewyższają, nieprzewyższające zaś w tymże sądzie bez dopuszczenia appellacyi, do ultymaryney dekretu wykucyi, kończyć się powinny.

Jeżeli w którym woiewództwie lub powiecie kampament przez komisyyą wojskową wyznaczony będzie, kommissarze tego woiewództwa, czy powiatu, czterema miesiącami obwieszczeni od komisyyi wojskowej, wcześniej się o miejsce obozowania, o potrzebie pastwiska, furażów, umówić, i ukontraktować powinni tak, ażeby obywatele, ani w ciągnięciu, ani obozowaniu wojska szkody nie ponosili.

W czasie tegoż kampamentu, z przepisu ustawy niniejszey nie dłużej iak dwa tygodnie trwać powinno, też komisyya z po-

między siebie dwóch wybranych delegować ma, którzy przez czas cały kampamentu przytomni bydź, obowiązków komisyyi poleconych, we wszystkim dostrzegać, i sprawy sądowi cywilno-wojskowemu należne w czasie tegoż kampamentu wydarzyć się mogące, z wykommenderowanym do tegoż officyerem, rozsądzać powinni będą.

O materyi ekonomiczney woiewódzkiej.

1mo. Wiadomość przybywającej i ubywającej coraz ludności w kraiu, że każdemu państwu rządnemu jest przywoita, komisyya woiewódzka wyda uniwersał do wszystkich plebanów obojga obrządków, i do wszelkiego rodzaju dyssydentskich, ażeby wszyscy przed też komisyyą corocznie na dzień pierwszy Januarii, metryki ślubów, chrztów i pogrzebów w roku zdarzonych, likwidując one od roku 1790. Januarii pierwszego dnia, tudzież rejestra wszystkich osób w parafii znajdujących się, z specyfikacją płci, lat i miejsca pomieszkania każdej osoby, a to według schemma na to od komisyyi skarbowey wydać się, a od komisyyów woiewódzkich parafiom komunikować powinni; nieposłusznych w tej mierze plebanów karać ma w sądach swoich komisyya stem złotych polskich do kassy woiewódzkich płacić się powiniących, pod exekucyą tak, iak za delatą podatkową nastąpić mającą i prawa wykonanie pod karą kontrawencyi nakazać.

Komisyye woiewódzkie, ludność chrześcian osobnym, Tatarów osobnym, Karaimów osobnym, Żydów osobnym rejestrem spisana przesła do komisyyi skarbowey, z których rejestrów woiewódzkich komisyya skarbowa ekonomiczna ogólną w kraiu ludność zebrawszy, na każdym seymie prezentować oną stanom będzie.

2do. Ubezpieczając, aby podatki skarbowe przed woiewództwa i powiaty składające się w tychże woiewództwach i powiatach cykulując, obywatelów sposobnemi do podatkowania na zawsze czyniły, ochraniając oraz niepotrzebne na wożenie i odwożenie pieniędzy expensa, ile gdy wojska w czasie pokoju stale po woiewództwach i powiatach rozlokowane, z kąd płacę brać będą, mieć chcemy; kassę skarbową w każdym woiewództwie i powiecie, pod trzema kluczami, to jest: prezydującego, iednego z kommissarzów i kassyera woiewódzkiego, pod dostateczną i nieodstępną strażą wojska, w bezpiecznym przez woiewództwo czy powiat opatrzyć się powinnym miejscu, ustanawiamy. Kassyerem ma bydź ieden z regentów grodzkich przez pisarza kredensowanych, *pignus sufficiens* z siebie, lub kaucyą dostateczną za sobą mający, czyli też ktokolwiek z obywatelów, którego komisyya obra-

zechce, i dostateczność ewikcyi w osiadłości albo złożoney rękocyi uzna. Do której kassy wszystkie podatki z woiewództwa czy powiatu wypadające, według summaryusza onych od komisyyi skarbowey corocznie przed każdą ratą nadesłać się powinno, kassa komisyyi woiewódzkiej wybierać będzie, kursem monety każdej takim, iaki jest i bydź ma przez redukcya komisyyi skarbowey ogłoszony, dostrzegać oraz też komisyya będzie, żeby w tymże kursie od wojskowych i od wszystkich obywatelów monety cyrkulowały, a wybranych pieniędzy, ani pożyczac komu, ani w gatunku odmieniać, ani wypłacać komużkolwiek, bez wyraźney na to assygnacyi od komisyyi skarbowey, bez kwitów od osób za assygnacyami pieniądze odbierających, nie będzie wolna, pod rygorem kary w prawach: „O kradzieży skarbu publicznego“ przepisaney.

W każdej racie po upłynieniu dnia na wnoszenie podatku prawem determinowanego, komisyya woiewódzka przeszła do komisyyi skarbowey rapport w tej racie wybranych i na remanencie zostałych, a do exekwowania wojsku w woiewództwie konsystuującemu na delatę wydanych, tudzież za assygnacyami komisyyi w przeszłej racie wypłaconych pieniędzy; a dla przekonania się każdego z obywatelów o sprawiedliwym podatków wybieraniu, i że wybrane nie inaczej iak tylko zgodnie z ustawami narodu na interest publiczny obracają się, ułoży komisyya woiewódzka tabelę wszystkie percepty i expensa iasnie okazującą, i onę na ścianach kancelaryi woiewódzkiej zawieszoną od raty do raty mieć będzie, nie brojąc nikomu, ktoby chciał, kopiowania oney.

3^{tio}. Produkta ziemne, rękodzieła i handel, że są istotnym każdego państwa bogactwem, przeto obowiązkiem komisyyi woiewódzkiej będzie, co do produktów, ułożyć projekt gospodarstwa do pozycyi gruntów swego woiewództwa naybliżej stosowny, doradzający iakim sposobem produkta zbożowe i inne rozmaite pomnażaćby się mogły, i rozesłać go po parafiach, aby obywatele wybierając z onego pożyteczne przepisy, nabierali ochoty do polepszenia reguł rolnictwa; obowiązkiem też będzie komisyyi w latach karystyinych używać sposobów ku zaradzeniu od głodu, w czym ma rząd krajowy uwiadomić. a oraz woiewództwo swoje, czy powiat, jeżeliby w której stronie pomor, i zaraza bydła okazała się, ile możności ochraniać, przepisując doświadczone sposoby ku ratunkowi, i one po parafiach rozsyłając, nie iednak w tym wszystkim nie czyniąc *impositivè*.

Taż komisyya woiewódzka wglądać powinna w przeszkody bądź wodą, bądź lądem sprzedaż produktów tamujące, i ich ułatwiać

tym sposobem: gdzie są rzeki spławne załączeniem grobel, jazów, czy innemi zawadami, defluitacyi szkodzące, lub czyszczenia, czy prostowania onych potrzebne, doniesie o tym komisyya woiewódzka komisyyi skarbowey, która mocą praw dawnych sobie nadaną, wszelkie zawady na rzekach ułatwić nieodwłócznie nakaze, a względem czyszczenia, lub prędszego spławu prostowania, projekt na seymie podać powinna będzie. Aby zaś złe drogi dotąd w kraiu praktykowane, nie stawały się podobną przeszkodą, iuż to do wywozu produktów, iuż to dla kupców własnego i obcego kraiu lądem handlujących, komisyye woiewódzkie zlustriują pryncypalniejsze swego woiewództwa czy powiatu trakty, iuż to do stołecznych krajowych, iuż to do portów spławnych idące, i one dokładnie opisawszy, do komisyyi skarbowey odeszła. Komisyya skarbowa z takowych opisów, według nakazu prawa 1764. roku, uterminuie trakta kupieckie, osobiwie te, któremi kupcy na granice wchodząc, i za granicę wychodząc mają, żeby się tych iedynie pilnując, mniej sposobności mieli do depaktacyi skarbu publicznego. Na tych traktach mostowe czy grobelne zgodnie z dozwoleciem w tym prawa naznaczy, i o tym komisyye woiewódzkie zawiadomi.

Komisyya woiewódzka o tym uwiadomiona dostrzegać będzie, aby na takowych traktach mosty, groble, i wszelkie przeprawy, według przepisu prawa 1764. roku, *titulo*: „Cło generalne“ naprawiane były, kupcy z traktów zwracanemi gwałtem nie byli, a przestępnych podług tegoż prawa, pięćset kopami groszy Litewskich ukarze, i wypadającą zład summę na reparacyą dróg użyje.

Co się zaś tycze traktów ku wygodzie własnego woiewództwa czy powiatu służących, komisyya woiewódzka za zniesieniem się na seymikach gospodarskich z obywatelami skuteczne do ulepszenia onych środki obmyśli, obmyślone do skutku przyprowadzać ma, przez *lauda* woiewódzkie, czy powiatowe *etiam pluralitate* decydowane do tego tylko zamiaru dozwalające się.

4to. Jeżeliby który z officyalistów skarbowych wymagając od kupców nad prawa i regulamina skarbowe opłaty, onych krzywdził, lub w odecieniach na cłach, osobiwie spławnych spóźnieniem się szkodę kupcom przynoszących, mitrężył, w takowym przypadku komisyya woiewódzka za zaskarżeniem się kupca krzywdę cierpiącego, iako z bliskości miejsca, prędszą sprawiedliwość kupcowi uczynić mogąca, nie zwłocznie weźrzy, kupca od krzywdy uchroni, a officyanta wykracającego do komisyyi skarbowey doniesie.

5to. Podobnie, że aresztów zakładanie na towary kupieckie bądź ładem, bądź wodą idące szkód nie nadgrodzonych staie się przyczyną dla kupców, przez spóźnienie się na czas zamierzonych kontraktów; w takowym przeto zdarzeniu kommissya woiewódzka, w której obrębie coby się działo w najprędsze ma weyść słuszności rozpoznanie, i *etiam* za zakazem *in triduo* sprawy rozsądzenie, w której jeżeli znajdzie areszt założony bez poprzedzonego *in foro competenti* dekretu ten areszt nakazującego, lub aprobującego, natychmiast towary z pod aresztu uwolni, a w samej sprawie rozsądzenie nie wdając się, oną do sądu kommissyi skarbowej odeszle.

6to. Rękodziela i różno minery, iakie się w którym woiewództwie czy powiecie znajdują, bądź już w założonych, bądź w założyc się mających fabrykach wiadomości o nich kommissya woiewódzka komissyą skarbową z dostatecznym wielości i gatunku wyrabiających się, lub wyrabiać się mogących materiałów opisaniem, a to tak dla zniesienia się kommissyi skarbowej z kommissyą wojskową, ażeby materiały w kraiu fabrykujące się, mundur, broń, i inne rekwiizyta dla żołnierza dostarczyć mogące przez pułki zakupywane pomnażały ochotę i sposobność zakładania i utrzymywania fabryk krajowych; iako też dla tego, żeby też kommissya skarbowa uwiadomiona o bogactwach mineralnych według prawa sobie służącego formowała, i podawała stanom projekta do wydobywania onych z ziemi, nie uwłaczając atoli prawom dziedziców i samowładności nad ich własnościami.

7mo. O zawakowanych w woiewództwie czy powiecie starostwach, i dzierżawach licytacji podpadających, o zdarzonych nieszczęśliwie przypadkach, miasta przez ogień wyniszczających, a z dozwoleń prawa allewicyą dla siebie mających, o przybyłych z nowy erekcyi karczmach, podatek czopowego pomnażać powinnych, też kommissya woiewódzka dokładnie donosić będzie kommissyi skarbowej, i przybyłe karczmy do taryficy wciągnie. Nawzajem kommissya skarbowa wszystko to, co się tycze w materji podatków uskutecznienia, lub powiększenia, kommissyi woiewódzkiej lub powiatowej stosownie do prawa polecać, na rapporta i zapytania rezolucye bezzwłocznie wydawać, i dopełnienie onych poruczać będzie tak, żeby przez ciągłą kommissyów woiewódzkich z kommissyą skarbową komunikacją czynności ekonomiczne kraiu całego nierozdzielny ciągnęły się pasmem.

8vo. Świetnością iest kraiu, mieć obywatelów światłych, staraniem przeto najusilniejszym być powinno kommissyów woiewódzkich, aby przy plebaniach znajdowały

się szkoły parafialne, mianowicie przy tych, którzy *eo motivo* podatki nie tak iak z dóbr duchownych, lecz równie z dobrami ziemskimi płacą, a dla oświecenia ciemney prostoty poddaństwa zniósłszy się z dziedzicami i possessorami ustanowią porządek, aby każda wieś chowała bakałarza, dla dania przynajmniej początkowej nauki młodzieży pod dozorem plebanów. Tychże zaś plebanów obowiązkiem będzie przy oznajmieniu o ludności parafii do kommissyi czynionym, donieść o wielości czytać i pisać wuczony młodzieży, a kommissya woiewódzka swoje uwagi względem edukacyi krajowej reprezentować będzie kommissyi edukacyjney, donosząc teyże, jeżeliby co zbocznego w kursach edukacyi dostrzegła.

9no. Zapobiegać nędzy ubóstwa, iako iest najszlachetniejszym każdej magistratury celem, tak szczególnym będzie obowiązkiem kommissyów woiewódzkich, aby każda z nich w swoim woiewództwie czy powiecie znajdujące się szpitale zlustrowała, fundusze onych przejrzała, dochody, funduszami przeznaczone zregestrowała i o uskutecznieniu tychże funduszów tak co do pewności dochodów, iako też co do dopełnienia myśli fundatorów, nieustanną bacność miała.

10mo. Że w materji cywilno-wojskowej przepisany obowiązek dla kommissyi, ażeby regularności miar i wag, dostrzegala; przeto zapobiegając oszukaniu, ażeby też kommissya miary na zboża i wagę na siano po karczmach wszelkich ustanowiła, dziedzice zaś i possessorowie onych, ażeby tabelę sprawiedliwej taxy *vendibilium* podpisem i pieczęcią swą autentyczną w karczmach swych utrzymywali, podróżnych extorsyami nie uciskali, fałszowania miar i wag bronili pod odpowiedzialnością na każdego skrzywdzonego instancją w tychże sądach kommissyjnych, mieć chcemy.

11mo. Żeby zaś te kommissye woiewódzkie bezpłatne funkcyje swe odbywające nie były ieszcze obligowane do wydatków nieuchronnie potrzebnych; przeto od każdego złotego w podatkach importującego się po szelągu iednym wybierać dozwalamy, z których połowę na kancelaryą, kassyera, papier, lak, światło, drugą zaś połowę na nieuchronne, nieprzewidziane potrzeby z dobrem woiewództwa czy powiatu zgodne, kommissye obracać mają.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CX.

*Actum etc. die trigesima mensis
Novembris A. D. 1789.*

Zlecenie kommissyi wojskowej
o boygą narodów.

Oblata. (jak wyżej.)

My Król, za zgodą skonfederowanych stanów, kommissyi wojskowej nakazujemy: ażeby wzmocnieniem kommend ubeścięzyła granice Wielkiego Xięstwa Litewskiego nawet i wojskiem Koronnym, gdyby tego była potrzeba, a szczególniej te, które z rapportów odebranych niebezpieczeństwem lub zgwałceniem grożących takowego zasilenia widzieć będzie potrzebujące; iako też, iżby rekwirowała skarb Koronny o summę potrzebną na amunicyą dla wojska Litewskiego, *salva restitutione* skarbowi Koronnemu.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej z wyjątkiem Antoniego x. Jabłonowskiego.)

CXI.

*Actum etc. die septima mensis
Decembris A. D. 1789.*

Oblata. (jak wyżej.)

Sposób dawania rekrutów w Koronie i Wielkim Xięstwie Litewskim.

Ponieważ sposób rekrutowania żołnierzy dotąd praktykowany wiele przynosił przykrości obywatelom, i nagle potrzeba kompletowania wojska, wymaga przyspieszenia rekrutu; więc My Król, za powszechną stanów skonfederowanych zgodą, stanowimy: aby kiedy z dóbr i miast królewskich, nie wyłączając stołowych, tudzież z duchownych *utriusque ritus* i zakonu Maltańskiego z dymów pięciudziesiąt ieden rekrut, wtedy z dóbr i miast dziedzicznych z 100 dymów również ieden rekrut, podług nowej abjuraty dymów, był wydany.

Z dóbr zaś na pograniczu leżących w głąb kraiu o mil dwie, zostawia się wolność albo za rekruta z dóbr dziedzicznych po dwa z dymu, a z królewskich i duchownych po złotych cztery z dymu zapłacenia, albo rekruta wydania.

Od wydawania rekrutów excypują się dymy klasztorów *mendicantium* i szpitalów,

żadnych dóbr i summ nie mających. Szlachcie na dziedzictwach i czynszach siedzącej, własny tylko mieszkalny dym mającej zostawiamy wolność albo dania dobrowolnie rekruta do liczby, iako wyżej dymów, albo dania opłaty wyższej. Szlachta zaś żadnego z pomiędzy siebie na rekrut przymusić nie może.

A tego prawa, (które uzupełnienia liczby statysyicznego wojska na terażniejszy seymie po wynalezieniu żrzoł, i dalszych podatków, dostateczny fundusz gruntujących i zabezpieczających, do których nieodwłocznie przystąpimy, zastanawiać nie będzie mogło) iak nayrychlejsze kommissyi wojskowej dopełnienie, zlecamy, która o potrzebie wielości głów ostatnim zaleceniem do szesćdziesiąt pięciu tysięcy siedmiudziesiąt czterech głów, w Koronie i Litwie najprędzej kompletować nakazanych, a dotychczas, iak tabelle przez też kommissyą wojskową Nam podane okazują, nie dokompletowanych, do kommissyów woiewódzkich zgłoszwszy się, podług potrzeby regimentów pieszych bliżej konsystencyą mających, o wydanie rekruta w myśl niniejszego prawa z pięciudziesiąt dymów z dóbr wszelkich królewskich stołowych, duchownych, i zakonu Maltańskiego, iednego rekruta, a z stu dymów ziemskich takż iednego rekruta dopomni się.

Załatwiając zaś trudność, w tych wsiach, które liczby dymów wyżej przepisany obymować nie będą, mieć chcemy: aby z wsi kilku w iednej parafii będących, lub gdyby iedna parafia nie wystarczyła, z sobą się łączących, a liczbę dymów wyżej przepisaną składających, wieś lub miasteczko dziedziczne naywięcej dymów mające rekruta naypierwej wydało, a inne wsie lub miasteczka dziedziczne z dymu złotych dwa dającemu rekruta opłacą.

Podobnym sposobem dobra duchowne i królewskie dymów piędziesiąt nie składające z sąsiedzkimi połączone dającemu rekruta possessorowi po złotych cztery zapłacą; czego gdyby wykonać już to dzieżcie, już possessorowie dóbr duchownych i królewskich odmówili, do kommissyi porządkowych cywilno-wojskowych przez dającego rekruta zaskarżeni, na delatę wydani będą. Pieniądze wyekskwowane do kommissyi porządkowej oddane, przez nią obywatelowi żalącemu się dającemu rekruta wypłacone w przeciągu dwóch miesięcy być mają. Obywatel z składki na rekruta od wsiów w naturze go nie dających pieniądze odbierający odda ie albo familii, z której rekrut iest wzięty, albo przy sobie zachowa, zabezpieczwszy go dokumentem, że mu też pieniądze wypłaci po wysłużonych latach kapitulacyi.

Tam, gdzie dymy zbywać będą w woiewództwie, ziemi, lub powiecie w takiej liczbie, że ta nie wystarczy na danie rekruta, zniesieniem się kommissyów sąsiedzkich, do drugich woiewództw, ziem i powiatów aplikowane być mają, i do uskutecznienia prawa obowiązane zostaną.

Gdzie dobra dziedzica, lub possessora, choć w różnych parafiach, lecz w iednej ziemi lub powiecie tak leżą, że ie jedna obeymować będzie kommissya porządkowa, stosunek czyli skład dymów na liczbę prawem przepisaną, nie do parafii sąsiedzkich, ale do dóbr mieszkalnych dziedzica lub possessora być ma czyniony do dania rekruta. Niemniey ostrzega się, iż gdzie dziedzic lub possessor do dóbr mieszkalnych ma wsie w inszych powiatach *in contiguitate* położone, te wsie wszystkie tam mają być aplikowane do dania rekruta, dokąd podatek opłacać są obowiązane taryfą.

Rekrut zdrowy, w żadney części ciała nieułamny, najmniey szesćdziesiąt szesć ciałów Koronnych wzrostu mający, nie młodszy nad lat osmnaście, ani starszy nad lat trzydzieści pięć przyjęty być powinien.

Kommissye porządkowe uwiadomione zostawszy od kommissyi woyskowej o wielości i czasie dostarczenia rekruta, uwiadomią o tym obywatelów, i zaraz w tym uwiadomieniu ostrzegą ich, która okolica ma dać rekruta na lat szesć, która na lat siedm, a która na lat osm, które obwieszczenie kommissyów, tak obywatela rekruta dającego, iako i kommandy rekrutów odbierające o przeciągu kapitulacyi ubezpieczać będą.

Po oddaniu rekruta z liczby dymów prawem opisaney, wszelkiej natury dobra mają być wolne od dawania rekruta, aż do wyjścia lat oznaczonych kapitulacją, i żadnych rozrządzeń kommissya woyskowa w tey mierze czynić nie będzie mogła. Wszelako po wynalezionych funduszach na stotysięczne woysko, do uzupełnienia istotnego tegoż, tę samą proporcją w nakazaniu rekrutów zachowamy. Po wyjściu lat kapitulacyi, kommanda żadna nowej kapitulacyi zawierać z oddanym rekrutem na żołnierza, bez zniesienia się z obywatelem rekruta dostarczającym, nie będzie mogła, pod nieważnością kapitulacyi.

Jeżeli rekrut teraz dany na żołnierza, po wyjściu lat swojej kapitulacyi abszycytowany będzie, dziedzic, lub possessor na miejsce iego, innego rekruta dostarczyć powinien, a te wsie, które składać się będą na rekruta, nie mając zupełności kominów, kolej w dostarczeniu rekruta, podług układu kommissyi porządkowej, zachowają. W dostarczeniu rekruta zostawia się wolność obywatelowi, albo przystawić rekruta do kom-

mendy, która będzie konsystować w miejscu kommissyi porządkowej, albo żądać przysłania kommandy dla odebrania rekruta, ale obywatel mający dostarczyć rekruta, o chęci przystawienia go, lub oddaniu kommandzie przysłaney, dwoma tygodniami kommissyą porządkową przed dniem wyznaczonym do oddania uwiadomić ma. Ten artykuł prowincjom Koronnym służyć będzie. Co się zaś tycze prowincyi Wielkiego Xięstwa Litewskiego, sposób dostarczania rekruta, ma być exekwowany, podług przepisów o kommissyach woiewódzkich postanowionych.

Dymy pograniczne, iako i szlachty poddanych nie mających, wolność dania rekruta, lub opłatę czynić w pieniądzech mając, które nie dadzą rekruta, sposobem powyższym do opłaty przez kommissye porządkowe pociągane być mają.

Któraby miasto, wieś, lub obywatel, do dania rekruta obowiązany, prawa nie dopełniający, na dzień wyznaczony, o którym kommissya porządkowa czterema tygodniami wszystkich obwieści, rekruta nie dostawił; za wyrokiem kommissyi porządkowej, za samo uporne uchybienie złą: dwieście zapłacić powinien do kassy teyże kommissyi porządkowej, a kommissya porządkowa do oddania rekruta w naturze obywatela obowiąże, nowy do tego termin oznaczywszy; a gdyby następne termina uchybiane były, kommissya porządkowa karę wyznaczoną podwajać będzie.

Po wyszłej kapitulacyi żołnierza, nie z ludzi luźnych, ale z gruntu oddanego, gdyby kommandant chorągwi, z przyczyny dezercyi tegoż żołnierza nie powrócił go miejscu, z którego był dany, tedy, gdy się okaże przed kommissyą woiewódzką, *praecisa appellatione* takowe sprawy sądzić mającą, że dezercya z winy kapitana nastąpiła, miasto i wsie na miejsce takiego żołnierza dezercerującego, na drugą kapitulację wolne będą od dania rekruta, ale kommandant sam starać się na miejsce tego, o innego powinien.

Kiedy podług prawa o kommissyach porządkowych woiewódzkich, przed którą z tych kommissyi dezertor z woysk Rzeczypospolitey będzie przystawiony, taż kommissya wyindagowawszy, z którego uszedł korpusu, odda go pod najbliższą straż woyskową; wtedv kommissya woyskowa o tym zawiadomiona, obmyśli sposób transportowania aresztanta do tey kommandy, od której dezercerował; wolno zaś będzie każdej kommandzie woyskowej, skoro się dowie o zostającym gdzie dezercerze, tegoż wszędzie, nawet u iego własnego pana aresztować, i wydania żądać; a odmawiającego wydania takowego zbiega, oprócz przepisanej już

kary dwóchset złotych, udzielnie kommissyą woiewódzka, pod której jurysdykcyą zostaje, za sprzeciwienie się niniejszemu prawu złotych dwieście ukarze, i dezercera, *praecisa appellatione*, oddać nakaze.

Pieniądze z dóbr pogranicznych, które w naturze rekruta dawać nie zechcą, iako i od szlachty poddanych nie mającey, do kassy kommissyi porządkowych *respectivè* gdzie dobra leżą, składane być mają; nieposłuszni temu prawu karze teyże samey, która w prawie powyżey za niedostarczenie rekruta iest oznaczona, podlegać będą; o wielości złożonych pieniędzy, każda kommissya porządkowa, kommissyą woyskową oboyna narodów uwiadomi, która kommissya woyskowa assygnacye do kommissyów porządkowych cywilno-woyskowych, woiewództw, ziem i powiatów wyda na wypłacenie pieniędzy regimentom tym, które nie będą miały dostarczonych rekrutów w naturze z kominów pogranicznych i od szlachty wyżey wyrażoney; tenże fundusz także służyć będzie na dostarczenie werbowania rekrutów, na miejsca żołnierzy przez śmierć ubywaających lub oddalenie niesposobnych do służby, na fundusz inwalidowy, idących; z tych branych pieniędzy regimienta kommissyi woyskowej kalkulować się mają, a kommissya woyskowa na seymie.

Gdy prawem Wielkiemu Xięstwu Litewskiemu pod tytułem: „Kommissye cywilno-woyskowe“ służącym, dozieranie kassy iest opisane; przeto dla Korony ustanawiamy: aby w tychże kommissyach kassy zostawały pod trzema kluczami, to iest: prezydującego, oficjera i regenta każdej *respectivè* kommissyi.

Żeby przez ustawę terażniejszą i rekrutowanie uczynić łatwiejszym, i żołnierzowi dając powab do służby, nie sporządzać do tego powołania wstępu, następujące czynimy ustanowienia.

Imo. Gdy regimienta wszelkie podczas pokoju niedmienną po woiewództwach zawarowaną prawem mają lokacją; przeto, aby rekrut większey nabierał ochoty do służby, i przeszkodę miał do dezercyi, stanowimy: żeby rekruci iak najbliżzey podług wyższej proporecy dymów przystawiani byli z dóbr, które leżeć będą w woiewództwach, ziemiach, lub powiatach do tych regimentów, które konsystować będą w tychże *respectivè* woiewództwach, ziemiach i powiatach.

2do. Kommissya woyskowa po odebraniu od wszystkich korpusów i kommandantów raportów, iż ich regimienta doskonale są wyexercytowane, rozrządzi, (a to nie prędzey iak za miesięcy dziewiętnaście) aby każdy kapitan liczbę pewną przez kommissyą woyskową ustanowić się mającą urlopować mógł, na przeciąg czasu sobie przepisany. Żołd w przeciągu urlopu odkładany, tym sposobem roz-

dzielamy, to iest: iedna trzecia część dla kapitana tey kompanii, z której kompanii urlopowany będzie żołnierz, na werbunek z dezercyi i potrzeby, za które odpowiedzieć powinien. Druga równa część dla żołnierza z urlopu powracającego, a trzecia do kassy generalney woyskowej obracana być ma. Ta zaś część dla żołnierzy z urlopów przeznaczona, po wysłużoney kapitulacyi, żołnierzowi oddawana będzie; z czego kommandanci regimentów, przy likwidacyi przed kommissyą woyskową, a kommissya woyskowa na seymie rachunek zdawać będą.

3tio. Rekrut z Korony do Litwy, a z Litwy do Korony, choćby z najbliższych miejsc dawany być nie ma.

4to. Chcąc zachęcić chłopów naszych do służby woyskowej, nadaemy wolność wiecznemi czasy każdemu żołnierzowi, któryby za zezwoleniem na piśmie dziedzica wysłużył lat dwanaście, albo dwie kapitulacye szesćcioletnie, a w ciągu tychże dwunastu lat, ani dezercyi, ani występku kryminalnego żadnego nie popełnił; o czym ma wziąć zaświadczenie od kommandy swojej, a za złożeniem tegoż przed kommissyą porządkową cywilno-woyskową woiewódzką, autentyczne odbierze na piśmie swey wolności zapewnienie od poddaństwa dziedzica.

Werbunek wolny nie będzie, tylko w miastach królewskich i duchownych, a ten w czasie targów i jarmarków rozciągać się nie ma. Werbunek dozwala się z ludzi zupełnie wolnych, i gdyby która kommanda pod pozorem dobrowolnego służby przyjęcia, człowieka rolę, albo usługą dworną, lub u gospodarza, lub też rzemiosłem zajętego zawerbowała, a za rekwizycją nie wydała, zaskarżona do kommissyi porządkowej cywilno-woyskowej memoryałem, przez wyrok teyże kommissyi do oddania człowieka nieodwłocznie obowiązana zostanie. Kommanda werbująca człowieka bądź krajowego, bądź zagranicznego, zawerbowanemu najmniey złotych pięćdziesiąt na rękę nieodwłocznie wypłaci.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CXII.

Actum etc. die nona mensis Decembris A. D. 1789.

Oblata. (jak wyżej).

Przyjęcie ofiary i zalecenie kommissyi woyskowej oboyna narodów.

Gdy ofiara ur. Joachima Potockiego starosty Trębowelskiego, składająca się z trzech-

set ludzi gemeinów całkiem umundurowanych, iuż iest wdzięcznie od nas stanów skonfederowanych, przyjęta; przeto My Król, za iednomyślną Rzeczypospolitęy skonfederowanych stanów zgodą, zalecamy kommissyi woyskowej, aby tychże ludzi zaraz umieściła w dywizyi Podolskiej, lub Ukrainskiej: a gdy kommissya woyskowa po zdecydowaniu i uwiadomieniu ur. Joachima Potockiego starosty Trębowskiego, do którego regimentu ma tych ludzi podług uniformu umundurować, odbierze od tegoż raport o zupełnym komplecie, i ubraniu tych trzechset ludzi, wtedy ma natychmiast dla nich wyznaczyć lenungi, i zesłać dla zlustrowania, komu należeć uzna taż kommissya woyskowa.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CXIII.

Actum etc. die decima quinta mensis Decembris A. D. 1789.

Oblata. (jak wyżej).

Kommissye porządkowe cywilno-woyskowe, województw, ziem i powiatów w Koronie.

Gdy troskliwość Nas Króla, o rząd dobry w nayusilniejszym zawsze iest celu, i seymu niniejszego zamiary z pociechą naszą iedynie do polepszenia tegoż istotnie dążą: starania zaś wszelkie do uszczęśliwienia kraju, nie mogą inaczej brać pewnych skutków, tylko zlewając z tych powszechnie dla każdego pożytki; przeto My Król, za zgodą seymujących stanów, ustanawiamy po województwach, ziemiach i powiatach, kommissye porządkowe w następujących przepisach:

Każde województwo, ziemia i powiat, pierwszy raz na seymikach, które do tey okoliczności przez uniwersał Nas Króla, za zgodą stanów, wydać się mający, oznaczone będą, a na potym zawsze nazajutrz po skończonych seymikach poselskich, z senatorów, urzędników i obywatelów swojego województwa, ziemi, czy powiatu, dobrze osiadłych, dziedziczną, lub zastawną possessyą mających, rang woyskowych, służbą obowiązanych, na sobie nie noszących, nie wyłączając nawet będących pod kondemnatami w sprawie cywilney, w niczym podług prawa nie notowanych, po osób szesnaście, czy iednomyślnością czy większością głosów wybrane, i na lat dwa przez *laudum* kredensować będzie: prócz zaś szesnastu osób świeckich do tey kommissyi, osoby trzy z duchownych szlachty, byle nie z zakonników,

nawet nieprzytomnych, *cujuscunque ritus catholici*, na tychże seymikach obierano bydź mają. Z opatów iednak, chociaż i klaustralnych, na kommissarzów obierani bydź mogą. Ci zaś kommissarze, którzy na seymikach teraz przez uniwersał wyznaczyć się mających, obrani będą; nie mają bydź zmieniani nową elekcją nazajutrz po następujących pierwszych seymikach poselskich, ale dopiero za lat dwa od następujących pierwszych seymików poselskich. Gdyby na seymikach pierwszych, uniwersałem seymowym wyznaczyć się do elekcji kommissarzów mianych, nie było tylu pretendentów do wyboru na kommissarzów, iak iest prawem napisano, lub innych legalne oddalały przyczyny, tedy nie tylko z przytomnych, ale i nie z przytomnych na tych seymikach obywatelów, obrani bydź mają; a gdyby który z nieprzytomnych osób na seymikach był obrany na kommissarza, a ten przyjąć tey funkcyi wzbraniał się, i to przed kommissyą w przeciągu tygodni sześć oświadczył, kommissya, która takowe doniesienie odbierze, uwiadomiwszy o tym wszystkich kommissarzów, i dzień ziezchania dla nich oznaczwszy w swojej zupełności, nie uważając iednak na nieprzytomność tych, którzyby do ziezchania na ten termin prawnie donieśli przeszkody, iednomyślnością, czyli większością głosów, innego z obywatelów chcącego, choć nieprzytomnego, za kommissarza obierze. A tak w terażniejszym przypadku, iako i na zawsze zostawie się prezydującemu moc rozwiązania drugą kreską równości zdań. Podobna elekcya kommissarza zawsze ma następować na miejsce zmarłych, iako i tych kommissarzów, którzyby w czasie sprawowania tego urzędu na funkcyą publiczną obrani byli, albo rangą woyskową zaszczytenci zostali; z rotmistrzów kawaleryi narodowej do służby nie obowiązanych, lubo na kommissarzy obierani bydź mogą, w tych iednak województwach, ziemiach i powiatach ten rotmistrz obrany bydź nie ma tam, gdzie *respectivè* konsystowałaby iego chorągiew.

Gdy elekcya kommissarzów w czasie następnym, wyżej prawem oznaczonym przypadać będzie, zawsze z dawniejszey liczby sześciu kommissarzów na drugie dwa roki, sposobem elekcji potwierdzonemi bydź mają, dla tego, aby ciągłość i pamięć interessów tym pewniejsza została w kommissyi. Nikt zaś na kommissaryusza pod nieważnością obranym bydź nie może, który nie ma lat dwudziestu skończonych.

Funkcyą tę kommissarską pracowitą, a bezpłatnie odbywać mianą, mieć chcemy stopniem zasług obywatelskich; bez odbycia której raz ieden zupełnego przez lat dwa, nikt z obywatelów do żadnego urzędu osiągnięcia,

lub na wyższy posunięcia się, iako i do żadney funkcyi, ani nawet ozdoby od nas orderu (prócz zasłużonych w woysku) odtąd pod nieważnością urzędu i elekcji przypuszczony bydź nie ma, wyjąwszy senatorów, ministrów, iako z urzędu publiczne usługi czyniących, oraz tych, którzy iuż funkcyje publiczne odbyli, i którzy w magistraturach naywyższych one sprawują.

Kommissarze wybrani natychmiast, tak iak deputaci w przytomności obywatelów na seymikach, a obrani na ten raz pierwszy, i nieprzytomni przy zasiadaniu przed kommissyą, wykonać mają *jurament*, na tę rotę: „Ja N. przysięgam Panu Bogu Wszechmogącemu w Trójcy świętey Jedynemu, iako w sprawowaniu tego urzędu moiego, wiernie i sprawiedliwie pilnując powinności, prawem przepisanych, czynić i zachowywać się będę, ku naywiększemu dobru i pożytkowi krajowemu, oraz województwa mego, i każdego w szczególności w nim obywatela, starania moje kierować, ani władzy więcej mi nad prawo pozwoloney, iako i spraw z opisu terażniejszego prawa, do kommissyi nie należących, sobie przywłaszczając, lub wynaydowania nakładów iakich na obywatelów pozwaląc sobie nie będę; sprawy tylko urzędowi mojemu do osądzenia prawem zleczone, bez parcyałności, bez bojaźni i nienawiści, nie biorąc, ani spodziewając się żadnych offerencyi, wedle Boga, sumienia, praw cywilnych i woyskowych, i według sprawiedliwości sądzić i sprawować się będę, tak mi Boże dopomóż.“

Miejsce do czynności sądów dla teyże kommissyi, miasta stołeczne województw, ziem i powiatów, oznaczamy, iako to:

Z prowincyi Mało-polskiej.

Dla województwa Krakowskiego i powiatu Proszowskiego, w Krakowie.
Dla powiatów Xieżkiego i Lelowskiego, w Lelowie.
Dla województwa Sandomirskiego, dla powiatu Sandomirskiego i Wiślickiego, w Szydłowie.
Dla powiatu Radomskiego w Radomiu.
Dla powiatów Opoczyńskiego i Chęcińskiego, w Opocznie i Chęcinach z alternatą, co dwa lata.
Dla ziemi Stężyckiej, w Stężycy.
Dla województwa Kijowskiego, powiatu Kijowskiego i Zytomirskiego, w Zytomierzu.
Dla powiatu Owruckiego, w Owruczu.
Dla województwa Ruskiego, ziemi Chełmskiej, i powiatu Krasnostawskiego, z alternatą dwa lata w Chełmie, a dwa lata w Krasnymstawie.
Dla województwa Wołyńskiego, dla powiatu Łuckiego, w Łucku.

Dla powiatu Włodzimirskiego, w Włodzimirzu.

Dla powiatu Krzemienieckiego, w Krzemieńcu.

Dla powiatu Latyczowskiego, w Latyczowie.

Dla województwa Lubelskiego, ziemi Lubelskiej, i powiatu Urzędowskiego, w Lublinie.

Dla ziemi Łukowskiej, w Łukowie.

Dla województwa Bełzkiego, w mieście naszym Dubieńce, a do elekcji, tak obywatelów osiadłych województwa Bełzkiego w kraiach Rzeczypospolitęy pozostałych, iako obywatelów ziemi Chełmskiej, i województwa Wołyńskiego przypuszczamy i seymiki do elekcji kommissarzów tamże wyznaczamy.

Dla województwa Podlaskiego, ziemi Drohickej i Mielnickiej, w Drohiczyne.

Dla ziemi Bielskiej i powiatu Brańskiego, w Tykocinie.

Dla województwa Braławskiego i Zwino-grodzkiego, w Braławiu, zachowując w całości prawo do odgraniczenia województwa Kijowskiego od powiatu Zwinogrodzkiego.

Dla powiatu Winnickiego, w Winnicy.

W prowincyi Wielko-polskiej.

Dla województwa Poznańskiego, powiatu Poznańskiego, Kościańskiego i ziemi Wschowskiej, w Poznaniu.

Dla województwa Kaliskiego, powiatu Kaliskiego, Konińskiego i Pyzdrowskiego, w Kaliszu.

Dla województwa Gnieźnińskiego, powiatu Gnieźnińskiego, i Keyńskiego, w Gnieźnie.

Dla województwa Sieradzkiego, powiatu Sieradzkiego i Szadkowskiego, w Sieradzu.

Dla powiatów Piotrkowskiego i Radomskiego, w Radomsku.

Dla ziemi Wieluńskiej i powiatu Ostrzeszowskiego, w Wieluniu.

Dla województwa Łęczyckiego z powiatami, w Łęczycy.

Dla województwa Brzeskiego - Kujawskiego i Inowrocławskiego z powiatami, w Brześciu Kujawskim.

Dla ziemi Dobrzyńskiej z powiatami, w Lipnie.

Dla województwa Płockiego z powiatami i ziemi Zawskrzyńskiej z powiatami, w Raciążu.

Dla Xięstwa Mazowieckiego.

Dla ziemi Czerskiej z powiatami, w Czersku.

Dla ziemi Warszawskiej z powiatami, w Warszawie.

Dla ziemi Wizkiej z powiatami, w Wiźnie.

Dla ziemi Wyszogrodzkiej, w Wyszogrodzie.
Dla ziemi Zakroczymskiej z powiatami, w Zakroczymiu i w Nowym Mieście, przez alternatę na lat dwa.

Dla ziemi Ciechanowskiej z powiatami, w Ciechanowie.

Dla ziemi Łomżyńskiej z powiatami, w Łomży.

Dla ziemi Rożańskiej z powiatami w Makowie.

Dla ziemi Liwskiej, w Liwie.

Dla ziemi Nurskiej z powiatami, w mieście naszym Ostrowiu i tamże tymczasem seymik elekcyjny kommissarzy wyznaczamy.

Dla województwa Rawskiego, ziemi Rawskiej i powiatu Bielskiego, w Rawie.

Dla ziemi Sochaczewskiej i powiatu Mszczonowskiego, w Sochaczewie.

Dla ziemi Gostyńskiej i powiatu Gąbińskiego, w Gąbinie.

Które kommissyie porządkowe *derogare* nie powinny nigdzie, ani w niczym prawom najwyższych magistratur.

Gdyby iednak ziemiom lub powiatom dla ich wygody zdawało się łączyć kommissyie swoje do przyległych w swoim województwie, takowego połączenia przez *accessa in laudum* województwa inserowane na najpierwszych seymikach wolność zostawujemy, z tym ostrzeżeniem: że do połączonych kommissyji, w takiej tylko liczbie kommissarze obierani być mają, iaka jest dla iednej kommissyji prawem ustanowiona. Województwa zaś o połączeniu takowym donieść urodzonym marszałkom konfederacji obojga narodów będą obowiązane. Województwom zaś Poznańskiemu, Kaliskiemu, Gnieźnieńskiemu, Brzeskiemu-Kujawskiemu, Inowrocławskiemu i Płockiemu, z ziemią Zawskrzyńską, gdyby na najpierwszych seymikach teraz oznaczonych potrzebę konieczną uznały, wolność pomnożenia w swoich województwach kommissyów, i miejsce wyznaczenia zachowujemy, które raz pomnożone, zawsze utrzymywane mieć chcemy. A o tej odmianie też województwa urodzonym marszałkom konfederacji obojga narodów doniosą.

W tym województwie, w którym więcej iak iedna kommissyia ustanawia się, a część powiatu byłaby bliższa miasta drugiego powiatu i kommissyji, zostawia się wolność ułożenia między kommissyjami, aby bliższe parafie od iednego do drugiego powiatu, do bliższej kommissyji należały. Ci zaś obrani kommissarze w czasie swojej funkcji tych samych tytułów i prerogatyw, co i deputaci, *excypuiąc beneficium suspensy*, używać mają we wszystkich trzech prowincjach.

Sessyie codzienne oprócz świąt, od godziny ósmej ranney, do godziny pierwszej z południa trwać mające, naznaczamy; a komplet kommissyji najmniej z osób trzech mieć chcemy, zostawiając wolność każdemu z kommissarzów zawsze zasiadania. Aby zaś kommissyia nieustannie, ciągle trwać mogła, przynajmniej w komplecie oznaczonym, obrani

kommissarze na miejsce wyznaczone, najdalej we dwa tygodnie po obraniu siebie ziechawszy się kommissyją ufundują; czas zasiadania i kadencye między sobą ułożą, tak, ażeby zawsze z dawniejszej kadencyi na następującą dla zachowania pamięci, ciągłości interessów, ieden przynajmniej zostawał kommissarz, i liczbę kommissarzów na kadencye rozdziela, w takim sposobie: aby zawsze niemniej, iak czterech kommissarzów przytomnych było, i ten układ swój w protokule każdodziennych czynności kommissyine zawierać mającym, przez iednego z kommissarzów utrzymywać się powinniym, zapiszą. Na ułożonych kadencyach kommissarze *sub carentia activitatis* na lat trzy, koniecznie zasiadać powinni, wyjąwszy prawdziwą chorobę, która potym przed kommissyją zaprzysiężona być ma przez kommissarza absentującego się przy zasiadaniu. Gdyby iednak który z kommissarzów był przynaglony potrzebami swemi od zasiadania na kadencyi dla niego wyznaczonej, uchylić się, tedy zezwolenie na to na piśmie od kommissyji otrzymać powinien, która nie wprzód to pozwolenie wyda, i uczyni, póki żądający oddalenia się kommissarz, iednego na swoje miejsce kommissarza do zastąpienia siebie nie uprosi, i od podejmującego się kommissarza zastąpić miejsce nieprzytomnego, zapewnienia na piśmie przed kommissyją nie okaże, takowe zapewnienie w protokół wpisane być ma, a po tym zabezpieczeniu kompletu, kommissyia nie może odmówić pozwolenia kommissarzowi chcącemu się oddalić. Kommissarz zaś podejmujący się zastąpić miejsce i obowiązek kommissarza oddalającego się, gdyby tego nie dopełnił, podobnie *carentiae activitatis* na lat trzy podpadnie. Jako zaś przyzwoitość każdej magistraturze najwięcej przystoi, i sprawowanie chwalebne funkcji nie na niepotrzebnych kosztach, ale na pełnieniu obowiązków zawisło, tak aby uczyt i częstowania przez kommissarzów nie były, ostrzegamy. Kommissyia regenta *unanimitate*, czyli *pluralitate* głosów obierze, i rotą dla regentów sądowych przysięgłego kredensować będzie. Miejsce na *archivum* i kasę bezpieczne kommissyie porządkowe opatrzą, albo w kancelaryach ziemskich czyli grodzkich, albo gdzie są klasztory w tychże. A przeznaczone raz miejsce, odmieniane być nie ma, chyba przez *laudum* na seymiku.

Te kommissyie w takim upoważnieniu i bezpieczeństwie osób mieć chcemy, iakie jest zastrzeżone prawem dla wszystkich jurzydykcyi sądowych, w sprawowaniu ich funkcji, a przestępujący te prawa, podług opisu ich, w teyże kommissyji odpowiadać i karani być mają.

Szczegółae dla kommissyji obowiązki następującymi opisuia się artykułami:

O materji cywilno-wojskowej.

Gdy konsystencyą wojsk w czasie pokoju po województwach, ziemiach i powiatach stale rozłożoną mieć chcemy, powinnością przeto będzie kommissyji porządkowej dwa razy w każdym roku rekwirować obywateli, u których w domach będzie konsystencya żołnierza, a w miastach magistraty, aby ci donosili wiernie kommissyji teyże liczbę głów i koni u siebie konsystujących, i czyli żołnierz iest regularnie i zupełnie płatny, a kommissyie porządkowe w celu zupełniejszego znoszenia się z kommissyją wojskową, doniesienia o tym przesyłać będą teyże kommissyji wojskowej. Gdyby iednak który obywatel dla niesposobności o tym nie donosił, od kommissyji porządkowej nie powinien być o to pociągany. Niemniej obowiązkiem będzie kommissyji porządkowej, za uwiadomieniem siebie od kommissyji wojskowej o wielości i rodzaju konsystować mającego żołnierza, znosić się z tą kommissyją wojskową we wszystkim tym, co tylko do potrzeby rozkwaterowania, rekrutowania i ochrony obywateli ściągać się może, a to według następujących regul:

Imo. O kwaterowaniu.

Kommissyia porządkowa zważywszy pozycyą *respectivè* swego województwa, ziemi, czy powiatu, do utrzymania kawalerji, czyli infanterji zdolniejszą, tudzież obszerność miast pryncypalniejszych, wielość wszelkich dóbr starościńskich, ekonomicznych, duchownych, i zakonu kawalerów Maltańskich, te wszystkie dostatecznie do kommissyji wojskowej opisze, i porozumiewszy się z tą kommissyją wojskową, najprzód w miastach stołecznych sądowych, i tych, w których odprawować się będą kommissyie porządkowe, i exakcyie podatków, iako w wyżey wymienionych dobrach, rozkwateruje żołnierza, tak, ażeby wojsko wygodną miało lokacyą, i mieszkaniec ieden nad drugiego faworyzowany, ani uciążony nie był.

Gdziekolwiek wojska lokacya wyznaczona będzie, tam zwierzchność miejscowa kwatery z opalem oszczędnym, w takim gatunku, w iakim która okolica używa, to iest: drew, czyli słomy dla piechoty, zaczawszy od porucznika, a dla jazdy, zaczawszy od podporucznika, dla officyerów osobne wyznacz. Wyższych zaś rang officyerowie stancye sobie najmą i materiał do ognia im potrzebny na targach kupią; officyer na kwaterze od piechoty, więcej nad iedną izbę do opału, a komorkę do schowania, i od jazdy toż samo, więcej nad iedną izbę z podobną komorką i stajnią na trzy konie bez wozo-

wni, miarkując na konia iednego łokci trzy szerokości, żądać nie może, a towarzyszy z gospodarzem w iedney izbie mieścić się powinien; unter-officyerowie zaś, szeregowi, gemeyni, lokowani bydź mają, ale razem z gospodarzem przy iednym ogniu, wodzie potrzebney do gotowania iednej, tudzież posłanie, na iakie stać gospodarza, przyiąć powinni, albo w osobnych wielkich izbach po kilku, lub kilkunastu, gdyby mieszkańcy tego miejsca woleli tey izby nakształt koczarszajmować, opalać, i posłaniem, na iakie ich stać, opatrywać; konie towarzyszy, unter-officyerów, szeregowych, i gemeynow od jazdy, ile możności w iedney wielkiej stajni lokowane bydź mają, oprócz tych, którzyby się ułożyli dobrowolnie z gospodarzem do umieszczenia koni na swoyej kwaterze. A samowolnie wojskowi dworów, folwarków, plebanji, ratuszów i karczem wiezdnym, na kwatery obracać nie będą mogli. Gdyby które miasto w celu uwolnienia się od kwater, chciało wystawić koszary, wolno mu to będzie z referencyą do kommissyji porządkowej.

Miejsca na obwache i lazarety powinny być wyznaczone od zwierzchności miejscowych, iako i potrzebne do nich opały od teyże opatrzone. Doświadczone dawniej nieprzywoicie stróże, wsie przypiśne, podwoły gotowe i inne różne posługi, aby przez kommendę ani żołnierza wyciągane, a tym bardziej użyte nie były, pod największą artykułów wojskowych warunkiem surowością. W tym miejscu, gdzie będzie lokacya wojska, żadna possessyia, ani czykolwiek jurydyka od ciężaru kwater nie ma być wyłączone, ale te domy, które nie zostaną zajęte żołnierzem, uczynić są obowiązane składkę w proporcycy zysków, iakie kto z possessyji swojej odbiera, które składki, aby na co innego obracane nie były, tylko na najęcie kwater, i nadgrode kwaterującym, kommissyia porządkowa iak najpilniej dojrzy. Kwatery w miejscu lokacyi wojska, co rok odmieniane bydź mają, ile możności, iżby kolej każdego mieszkańca obeszła.

W dobrach ziemskich, lubo dawne prawa konsystować żołnierzy nie dozwalaia, przecięż, gdyby który obywatel z gorliwości dla dobra publicznego od każdego spodziewanej, oświadczył przed kommissyją porządkową ochotę, iż chce przyiąć, i dać wygodną w dobrach swoich dla żołnierza konsystencyą, nie mniejszą iednak, iak dla iednej chorągwi kawalerji, lub iednej kompanii infanterji, kommissyia porządkowa za zniesieniem się w tey mierze z kommissyją wojskową w ofiarowanych na konsystencyą dobrach ziemskich rozkwaterować żołnierza będzie mogła, a dziedzic dóbr upraszający konsystencyą żołnierza, nie może żądać ścią-

gnienia z kwatery tego żołnierza, aż po wyszłych latach trzech.

Possessye zaś ziemskie po nad granicem leżące, według dawnych praw konsystencyą żołnierską znosić mają tam, gdzieby dóbr królewskich, lub duchownych, po nad samym pograniczu podług potrzeby lokacyi nie było, którego pogranicza rozległość do mil dwóch w głąb kraiu rozciągamy.

Ażeby przez arbitralne miary i wagi między żołnierzem kupującym, a mieszkańcem sprzedającym wzajemne nie działa się pokrzywdzenia, kommissya porządkowa *respectivè* woiewództwa, ziemi, czy powiatu, aby wszędzie miary i wagi, według prawa były iednostajne, pieczęcią skarbową oznaczone, dozierać będzie, przestępnych w tych okolicznościach dwiemaset złotych do skarbu teyże kommissyi na expensa izby karać nieodwłocznie w sądzie swoim powinna; w czym, iako dozór nieprzerwany przez kommissye porządkowe być ma, tak dostrzegać mają urzędów podwojewódzińskich, aby te powinności swoich pilnowały, pod odpowiedzialnością w teyże kommissyi za złe sprawowanie tegoż urzędu.

Bezpieczeństwa publicznego całego woiewództwa, ziemi, czy powiatu, gdzie ma wojsko konsystencyą, iak jest obowiązane dostrzegać, tak na zastonienie od hultajów, i wszelkich włóczęgów, ieżeliby potrzeba wyciągała, za rekwizycją od kommissyi porządkowej w komplecie na piśmie uczynioną, kommandant konsystencyi wysłać komendę powinien, a kommissyi wojskowej o tym zarapportować:

2do. O rekrutowaniu.

Aby rekrutowanie żołnierza według osobnego przepisu prawa, równym dzieląc się rozkładem, iednego nad drugiego z obywatelów więcej nie dotykało: kommissya przeto porządkowa, zawiadomiwszy się od kommissyi wojskowej o czasie, w którymby miał być dostawiony rekrut, dyspartymencie tego rekruta według prawa bez pokrzywdzenia żadnego uczyni, dziedziców, lub possessorów dóbr i miasta ostrożnie o tym dyspartymencie obwieści, i tych rekrutów regimentowi, czyli pułkowi w swoim woiewództwie, ziemi czy powiecie konsystencyemu, albo raczej przysłanej z nich do odebrania na miejsce rekruta kommandzie oddać zleci; a gdyby zachodziła sprzeczka o zdatności oddanego rekruta, lub w innych względem tegoż rekruta okolicznościach, kommissya porządkowa ułatwi to wszystko, z dostarczenia onych od kommandy konsystencyi kwit weźmie, a sama kommissya dziedziców jurydycznie z oddania rekruta zakwitnie, i dostarczenie takowe w protokół zapisać obowiązane będzie.

Na zapobieżenie tak dezercyi żołnierza, iako też hultajstwa bezczynnie włóczęgo się, kommissya porządkowa wraz z kommandantami korpusów konsystencyj obmyśli najszybsze sposoby wprowadzenia w całym woiewództwie, ziemi, czy powiecie, paszportów pewnych, a to dla ułożenia znaku, iaki być ma, na tychże paszportach sztychowany, tak, aby każde miasto, dwór, wieś, karczmy, młyny, futory, ludzi bez urlopu korpusu, lub bez paszportu powiatowego, czy też przez dziedziców, albo possessorów, formą ustanowioną wydanego, zatrzymywały, i do kommissyi porządkowej przystawiały; których kommissya wyexaminowawszy, ieżeli się, czy dezserterami, czy ćwierć roku bez służby bawiacami włóczęgami być pokaza, do kommandy ich konsystencyi odda, dopomniawszy się od teyże słuźnej za przytrzymanie i przywiezienie dostawiającemu nagrody. Z włóczęgami niezdatnymi na rekrutów, kommissya postąpi podług osobnych przepisów prawa, rzemieślnicy zaś wędrujący kraiovi, paszportem swojej zwierzchności, a zagraniczni paszportem pierwszej wsi, lub miasta pogranicznego Polskiego bez najmniejszej opłaty wydanego opatrzeni, i ich czeladź, nie mają być rozumiani za włóczęgów. Ktoby zaś w wyrażonym gatunku bez urlopu, albo paszportu przechodzących ludzi wiadomie przepuszczał, albo przechowywał, takowy za dowodem słusznym w sądach kommissyi porządkowej ukarany być ma zapłaceniem za każdego wiadomie przechowywanego, lub przepuszczonego zbiega po złotych dwieście do kassy kommissyi porządkowej, dla nagrodzenia uszkodzonemu. A gdyby *per plebeium* nastąpiło to przestępstwo, karze osobistej podpadać ma.

Kommissye porządkowe, każda *respectivè* wyda uniwersały obwieszczenia, iż zagraniczny na nowo osiadający wolen będzie do trzeciego pokolenia od rekrutowania z iego rodziny żołnierza: dla czego kommissya porządkowa takowemu osiadającemu wyda udzielne na piśmie pod pieczęcią woiewódzką na to zaręczenie, które aby dotrzymane było warujemy. O takim uniwersale plebani obojga obrządku we wszystkich parafiach w święto z ambon lud uwiadomić mają.

3tio. O magazynach.

W szczególnym dostarczeniu żywności aby i żołnierz niedostatku, i obywatel nie cierpiał krzywdy, magazyn żołnierski generalny, na zawsze trwały dla całej Korony mieć chcemy, na założenie którego z każdego według nowej abjuraty dymu, bez wyłączenia żadnych dóbr i naszych stołowych, złożyć mają obywatele w racie przyszłej Marcowej tysiąc siedmset dziewięćdziesią-

tego roku, przy wniesieniu podatku kominnowego po złotym Polskim iednym, a to na raz tylko ieden.

Magazyn ten generalny, ma być pod urządzeniem ogólnym kommissyi wojskowej, a pod dozorem szczególnym, każdej *respectivè* kommissyi porządkowej, który ażeby był na zawsze trwały ku utrzymaniu onego, następne przepisują się reguły; każda kommissya porządkowa zaczynając od dnia pierwszego Januarii tysiąc siedmset dziewięćdziesiątego roku, przesyłać będzie do kommissyi wojskowej rapporta przez siebie, i officyera w kommissyi porządkowej zasiadającego podpisane, o cenie zboża, siana i różnych wiktuałów, iaka jest na targach po miastach i miasteczkach. Tym sposobem zawiadomiona kommissya wojskowa, o cenie, iaka jest w całym kraiu, produktów, na magazyn dla wojska potrzebnych, w proporcją potrzeby rozlokowanego w Koronie całej wojska, zaleci kommissyom porządkowym, aby każda wspólnie z wykommenderowanym do tego od kommandy konsystencyi officyrem za sumę po złotemu z dymu wybraną prowiantu do magazynu potrzebnego zakupiła, o wielości skupionego i ogólnej na kupno wydaney summie kommissyą wojskową zawiadomiła.

Kommissya zaś wojskowa z abcugów, które sama podług nayskrupulatniejszej sprawiedliwości rozłoży na wojskowych partycypujących z tychże magazynów, wypłaci niezwłocznie każdej kommissyi porządkowej sumę taką, iaką która na skupienie produktów do magazynu wyłożyła, ażeby ta nieustannie i trwale na nowo potrzebne kupienie tychże produktów do magazynu znajdowała się. Kommissarze funkcją kończący przy zasiadaniu nowo obranych zdawać będą przed temż nowo zasiadającymi kommissarzami i w przytomności urzędników i obywatelów natenczas w miejscu kommissyi będących, sumę całkowitą na magazyn, z wyżey wyrażonego funduszu złożoną, bądź w zakupionych magazynach razem ze wszystkimi aktami czynności ich zawierającymi, pod odpowiedzialnością z własności swojej *in duplo* za stratę tak, iak za sumę skarbu publicznego, w sądach teyże kommissyi cywilno-wojskowej. A gdyby uszkodzenie w summie tey, przez kommissyą dawniejszą zaniedbane było, w dochodzeniu od kommissyi następnej, wtedy kommissya potym znowu następna, nie od kommissarzów dawniejszych, ale od nowo schodzących, szkody publicznej poszukiwać będzie obowiązana.

Ze zaś produkta do magazynu potrzebne dla wojska w iednych woiewództwach, ziemiach i powiatach taniej, w drugich drożej względnie całej Korony kupować się mogą, przeto kommissya wojskowa z ogółu wyda-

ney na skupienia w całej Koronie summy zlikwidnie, po czemu w ogólności kosztuie korzec zboża, kamień siana i tam daley, i takową ceną z ogółu kupna wyrachowaną dostarczać każe dla żołnierza po wszystkich konsystencyach, aby żołnierz, iako równie płatny, tak też aby równą ceną za czyniony abcug z traktamentu dostawał dla siebie furazów z rzeczonych magazynów.

Na składy tych magazynów w miejscach konsystencyi wojska, aby budowle wygodne i bezpieczne były, kommissya porządkowa dostrzegać, a kommandant konsystencyi wartość dodawać powinien, a te warty i do miejsc, gdzie kassy złożone będą, dodane być mają.

Ze w przechodzie wojska tak dla przewiezienia furazów, iako też pod chorych prawdziwie żołnierzy, za zaświadczeniem kommandy, podwojdy są potrzebne; przeto kommandy do marszu ordynansowane tygodniem najmniey, w czasie pokoju, obwieści kommissyą porządkową *respectivè*, przez które woiewództwo, ziemię czy powiat przechodzić ma, o marszu, w którą stronę dąży, i o potrzebie wielości podwod, na potrzeby tylko dopiero rzeczzone, uwiadomi. Kommissya porządkowa uczyni dyspartymencie bezkrzywdny, aby z dóbr królewskich, duchownych i ziemskich possessorowie i obywatele, nie daley nad mil trzy, od miejsca przechodu wojska mieszkający dostarczali potrzebne podwojdy do przewiezienia furazu, albo chorych prawdziwie żołnierzy, za zaświadczeniem kommandy, z ostrzeżeniem w tymże dyspartymencie każdego obywatela podwodę dać mającego, iż taż podwoda więcej nad mil dwie, a naydaley trzy użyta przez kommandę być nie powinna, i że od każdego konia, lub wołu, na milę po groszy piętnaście zapłacić kommandy jest obowiązana. Pędzący podwojdy daley nad mil trzy kommandant, mocą prawa niniejszego ukarany ma być, zapłaceniem czterech złotych od każdego wołu lub konia na milę, oraz powróceniem wszelkich szkód zdarzonych i razem odpowiedzialność za wszystkie krzywdy, w przechodzie poczynione, przed sądem cywilno-wojskowym kommissyi porządkowej miejsca tego, które *locum delicti* obeymować będzie.

Ze zaś wszystkie dotąd prawa dobra ziemskie, od dawania podwod nawet w przechodach wojska uwalniały, a podług terażniejszej ustawy w przypadkach wyrażonych, też podwojdy dawać będą, przeto terażniejszym prawem stanowimy; iż gdyby który kommandant, officyer, lub towarszys, szeregowy, unter-officyer, lub gemeyn bez zezwolenia na piśmie kommissyi porządkowej *respectivè*, do której dobra należą, lub nań zezwolenie teyże kommissyi, gdziekolwiek brał podwojdy, do których dawania

kommissya obywatela prócz w wyrażonych wyżej przypadkach obowiązywać nie będzie mogła, tedy takowy postępek, iak o naruszenie bezprawne własności zawsze za gwałt uznany być powinien, i kommenda konsystująca za subalternów i żołnierzy w sądzie kommissyi porządkowej dwómaset złotych na rzecz ukrzywdzonego, a popełniający przestępstwo terażniejszego prawa w braniu podwody, którokółwiek bądź, dwoma tygodniami aresztu w łańcuszkach *ex loco delicti praecisa appellatione* karany być ma.

4to. O czynieniu sprawiedliwości

Opatrzony we wszystko według powyższych artykułów żołnierz, ażeby ani na leżach, lukach, ani w przechodach swoich nie stawał się uciążliwym dla obywatelów i wszelkiej kondycji mieszkańców, miast i wsiów, dostrzegać tego najistotniejszym będzie obowiązkiem kommissyów porządkowych. Dla czego wszystkie sprawy, czy to z niekarności żołnierskiej i przestępstwa reguł, prawem dla wojska przepisanych wpływające, a obywatela cywilnego krzywdzące, czyli też na wzajem od obywatela cywilnego żołnierzowi szkodę, lub krzywdę przynoszące, kommissya porządkowa rozsądzać będzie, nie przyjmując żadnych innych spraw pod iakimkółwiek pozorem, temu sądowi nieprzyzwolonych, pod nieważnością dekretu, to iest: albo wcale cywilnych, żołnierza nie dotyczących, albo tylko między żołnierzem a żołnierzem z służby wojskowej pochodzących, a obywatela cywilnego nie krzywdzących. W przypadku, gdyby kommissya porządkowa przywłaszczyła sobie sprawę, nad opis terażniejszego prawa, sądowi cywilno-wojskowemu nieprzyzwoloną, albo nakłady iakie na obywatelów czyniła, lub szczególnie kogo w czym uciążliwym, albo siebie samą nierównym rozkładem ochroniła, w trybunale z rejestru *poenaliū* odpowiedzieć ma, a w innych magistraturach, lubo do nich *respectivè* podług gatunku materji należeć będzie, rozpoznanie dekretów w kommissyach porządkowych zapadłych, *appello-*wanych, iednakże też kommissy porządkowe, ani odpowiadać ani w nich żadnemu ukaraniu podpadać, i sązone od nich być nie mają, *sub nullitate* dekretu i processu, na kommissarzach, z tego powodu otrzymanego, ale do trybunału po ukaranie *ex re mali gesti officii*, odesłani być mają, i tam podobnie z rejestru *paenaliū* odpowiadać powinni. Ci iednak kommissarze, którzyby w takich przypadkach zdanie swoje rozpisem usprawiedliwili, wolni od odpowiedzi będą.

Zabiegając, aby częstokroć próżnym przez kogożkółwiek przed kommissyą porządkową wznawianym zaskarżeniem, nie był obwi-

niany żołnierz, mieć chcemy: aby tak w przechodach, iako i na konsystencyach dawane były od zwierzchności miejscowej zakwitowania. Wymuszanie iednak kwitu przez kommendę nigdy następować nie powinno, ale gdyby z iakowych przyczyn, dać kwitu zwierzchność miejscowa opierała się, natenczas kommissya porządkowa, mając od kommندی do siebie uczynioną o to skargę, czyniąc sprawiedliwość, takie spory załatwi; gdyby zaś wymuszenie kwitu gwałtowne dowiedzione było kommendzie lub żołnierzowi, za też przestępstwo, podług artykułów wojskowych, nayostrzej karany być ma.

Dla wiadomości o artykułach wojskowych, kommissya wojskowa, kommissyi porządkowej każdej *respectivè*, też artykuły komunikować powinna. Do sądenia spraw cywilno-wojskowych w kommissyi porządkowej, kommissya wojskowa wyznaczyć ma sztabs, lub ober-officyera iednego z kommندی konsystującej *respectivè* woiewództwa, ziemi i powiatu; który pod prezydencyą stanu cywilnego zasiadać będzie w kommissyi *cum voce decisiva*, wykonawszy przed tą kommissyą następującą przysięgę: „Ja N. przysięgam Panu Bogu Wszechmogącemu „w Trójcy świętej Jedynemu, na to iako „w tych sądach cywilno-wojskowych zasiadając, wszystkie materje między cywilno- „ścią a wojskowością zachodzące, sumiennie „i sprawiedliwie ułatwiać, sprawy temuż „sądowi należące, według praw cywilnych „kraiowych, artykułów wojskowych, bez „parcyalności, bez względu na stronę, bez „boiaźni, nienawiści, nie oglądając się na „żadne promocye, obietnice, nadzieie, przy- „jaźń i iakie bądź związki i względy, samego Boga, sprawiedliwość i prawa na „celu mając, odprawować i sądzić będę, na „co iako sprawiedliwie przysięgam, tak mi „Boże dopomóż.“ Gdyby iednak dla iakowych przyczyn officyer nie znajdował się na kommissyi, ani innego na miejsce tegoż kommenda miejscowa nie nadesłała, chcąc mieć w obowiązkach swoich zawsze też kommissyą czynną, też kommissya w komplecie sobie przepisany, sama wszelkie i wszystkie obowiązki prawem terażniejszym przepisane dopełniać ma.

Kommissya ta pod prezydencyą zawsze cywilną odprawować się ma, w tym sposobie: senator duchowny, czyli świecki a po nim urzędnik Koronny, woiewództwa, ziemi lub powiatu, miejsce mieć będzie. W przypadkach kłótni, przestępstwa i szkód w iakimkółwiek rodzaju między wojskowym a cywilnym iakiego bądź stanu zdarzonych, strony przed udaniem się do kommissyi, mogą wprzód one kommendantom konsystującym, w porządku otrzymania sprawiedliwości donieść, a tam, gdyby albo się nieugo-

dziły, albo dostatecznego w swych krzywdach dosyć uczynienia nie miały, czy też go mieć według własnego przekonania nie sądziły, wtenczas ukrzywdzony uda się przez memoryał, o rozsądenie do kommissyi porządkowej. Na kommendanta zaś konsystującego, o uczynioną przez niego, a nienadgrozoną krzywdę, prosto z zaskarżeniem do kommissyi porządkowej każdy udać się ma; kommissya porządkowa odebrawszy przez memoryał skargę, bądź to od obywatela cywilnego, iakiegokolwiek bądź stanu, przeciw żołnierzowi, czyli od żołnierza przeciwko obywatelowi, uwiadomi nieodwłocznie kommendanta w miejscu kommissyi konsystującego, o takowym zażaleniu, a kommendant na tę rekwizycyą będzie obowiązany nieodwłocznie uwiadomić przez żołnierza tę kommendę, lub obywatela, na którego zaydzie skarga. Od czasu podanego do kommissyi porządkowej memoryału, na którym dzień podania onego przez prezydującego zapisany i podpisany być ma, termin do rozsądenia sprawy dla stron obydwóch naznaczamy za tygodni dwa w tych sprawach, któreby się w odleglejszych miejscach od miasta, w którym kommissya odprawować się będzie, przytrafiły. W akcyach zaś pod sądem kommissyi wypadłych, lub w okręgu tegoż miasta, gdzie się kommissya odbywa, o milę iedną, rozprawę, za zakazem podobnież doniesionym *in triduo* determinujemy. Inkwizycye z tego sądu przez osoby składające kommissyą odbywać się mają bezpłatnie, sposobem inkwizycyi wojskowych, a żadne zgoła dylacye i suspensy w tym sądzie iść nie mają, nie uważając nawet na niestawienie się któreykółwiek strony.

Appellacya od kommissyów porządkowych do kommissyi wojskowej wolna zachowuje się w tych tylko sprawach, które wartość pięciuset złotych, lub moc ukarania żołnierza kommendantowi w woiewództwie, ziemi, lub powiecie konsystującemu z przepisów wojskowych dozwolonego przewyższają. Nieprzewyższające zaś w tymże sądzie bez dopuszczenia appellacyi do ostateczney dekretu exekucyi kończyć się powinny. Gdyby zaś kommendant konsystujący, w sprawach osądzonych bez dopuszczenia appellacyi, po naznaczonym terminie zadosyć dekretowi nie uczynił, ukrzywdzony, przez memoryał udać się do kommissyi wojskowej, która nie wchodząc w rozsądenie sprawy dekretem kommissyi porządkowej, podług prawa, bez dopuszczenia appellacyi, osądzoney, do nieodwłoczney exekucyi dekret kommissyi porządkowej przywieść nakaze, i kommendanta za samo sprzeciwienie się ukarze, grzywny iednak żadne na rzecz sądu kommissyi nigdy od nikogo przysądzone być nie mają.

Jeżeli w którym woiewództwie, ziemi, lub powiecie obozowanie przez kommissyą wojskową wyznaczone będzie; kommissya *respectivè* woiewództwa, ziemi czy powiatu wcześniej o tym od kommissyi wojskowej obwieszczona być ma, a kommissya porządkowa, o miejsce obozowania, o potrzebie pastwiska, o potrzebnym dostarczeniu furazów, podobnie wcześniej umówić się i ukontraktować dobrowolnie z właścicielami powinna, tak, ażeby obywatele ani w ciągnieniu, ani obozowaniu wojska, szkody nie ponosili.

W czasie tego obozowania kommissya porządkowa, *respectivè* gdzie toż obozowanie wyznaczone będzie, z pomiędzy siebie dwóch wybranych kommissarzów delegować ma, którzy przez czas cały tego obozowania przytomni być, obowiązków kommissyi poleconych we wszystkim dostrzegać, i sprawy sądowi cywilno-wojskowemu należące w tym czasie wydarzyć się mogące, z wykommanderowanym do tegoż officyerem, rotą wyżej wyrażoną, przysiędź mającym, rozsądzać, powinni będą.

O materji ekonomiczney woiewódzkiej.

1mo. Wiadomość przybywającej i ubywającej coraz ludności w kraiu, że każdemu państwu rządnemu iest przyzwolita, kommissya porządkowa wyda uniwersał do wszystkich plebanów obojga obrządków, i do wszelkiego rodzaju dyssydentskich, ażeby wszyscy przed tą kommissyą corocznie na dzień pierwszego Stycznia, metryki szlubiów, chrztów i pogrzebów, w ciągu roku zdarzonych, likwidując one od roku tysiąc siedmset dziewięćdziesiątego od dnia pierwszego Stycznia, do roku tysiąc siedmset dziewięćdziesiątego pierwszego, dnia pierwszego Stycznia, i tak corocznie następnie, tudzież rejestra wszystkich osób, w parafii znajdujących się, z wyrażeniem płci, lat, i miejsca pomieszkania każdej osoby, a to według schemma na to od kommissyi skarbowey wydać się, a od kommissyów porządkowych komunikować powinno oddawali, kommissya porządkowa ludność chrześcian przez plebanów podaną, a Tatarów, Karaimów, Żydów, i inney religii, czyli wyznania przez dziedziców, possessorów, i magistraty, w osobnym rejestrze spisana przesłać do kommissyi skarbowey corocznie, z których rejestrów kommissyów porządkowych, kommissya skarbowa ekonomiczna ogólną w kraiu ludność zebrawszy, na każdym seymie prezentować też stanom będzie. Nieposłusznych temu prawu plebanów, co do podawania rejestrów przybyłej, i ubylej ludności w wyższym opisie wymienionych, kommissya porządkowa stem złotych Polskich do kassy teyże kommissyi płacić się powinny, pod exekucyą tak, iak za

delatą podatkową nastąpić mającą, i pod karą kontrawencyi karać ma.

2do. Chcąc, aby podatki przez województwa, ziemie, i powiaty, składające się, w tychże województwach, ziemiach, i powiatach cyrkulując, obywatelów sposobniejszemi do podatku nazawsze czyniły, ochraniając oraz na wożenie, i odwożenie pieniędzy niepotrzebne expensa, postanawiając wojsk lokacją stałą w czasie pokoju po województwach, ziemiach, i powiatach, ustanawiamy; aby kommissya skarbowa assygnacye na zapłatę wojsku wydawała do kass, do których w województwach, ziemiach, i powiatach, składane są podatki, i z tych aby *respectivè* wojsku konsystującemu zapłata następowała. W każdej racie po upłynieniu czasu na wnoszenie podatku prawem determinowanego, exaktorowie podatków, tak o wybranych, iako na remanencie pozostałych, i do exekwowania wojsku konsystującemu na delatę wydanych podatkach, oraz za assygnacyami kommissyi skarbowey w przeszłej racie wyłaconych, o wszelkich pieniądzech kommissye porządkowe *respectivè* uwiadomią, które dla wiadomości każdego z obywatelów o sprawiedliwym podatków wybieraniu, i że wybrane nieinaczej, iak tylko zgodnie z ustawami praw na interes publiczny obracają się, ułożą, *respectivè* województwa, ziemi, lub powiatu, tabelę, wszystkie percepty i expensa iasnie okazującą, i onę na ścianach cancellaryi od raty do raty zawiesić każą, nie broniąc nikomu, ktoby chciał, kopiowania teyże.

Do tych dóbr, z których podatek nie zapłacony kommendzie konsystującej na delatę przez kommissyą skarbową wydany będzie, też kommenda nie więcej, iak iednego żołnierza z zleceniem zupełney karności poszle, a temu żołd dzienny prawem wyznaczony przez cały czas exekucyi, z tegoż miejsca płaconym być ma. Niewypłacający podatku i ściągający do siebie exekucyą za karę grosz ieden miedziany od każdego złotego zapłacić powinien, i odesłać swoim kosztem zaległy podatek do kommandy swego powiatu tey, której na delatę oddany będzie. Gdyby zaś od dnia przybyłego żołnierza na exekucyą do tygodni dwóch zaległy podatek nie był wypłacony, za takowe uchybienie znowu dwa grosze miedziane od każdego złotego zaległego podatku dopłacono być ma do kassy kommissyi porządkowej obydwu razy. A gdyby pomimo tę karę, i exekucyą do tygodni czterech podatek zalegał, kommissya skarbowa sekwestracją intraty, z której podatek należy, uczyni. Zachowanie tego prawa nazawsze ostrzega się z tym warunkiem: że exekucya wyżey opisana, za niewypłacony podatek, należący od dziedzica, czyli posse-

ssora, do niego iść i ściągać się ma, a za inne podatki *respectivè* do tych osób, do których należą. Aby zaś obywatel z przyczyny exaktora odbierającego podatek nie podpadał exekucyi, gdyby ten z przyczyn własnych trudnił odebranie całkowicie oddawanego podatku, wolno będzie obywatelowi w takim przypadku w grodzie złożyć, i iuż wtenczas delacie ani exekucyi podpadać niema.

3tio. Produkta ziemne, rękodziela i handel, że są istotnym każdego państwa bogactwem, przeto obowiązkiem kommissyi porządkowej będzie, co do produktów ułożyć projekt gospodarstwa, do pozycyi gruntów swego województwa naybliżey stosowny, doradzający, iakim sposobem produkta zbożowe, i inne rozmaite pomnażać się mogły, i rozesłać go po parafiach *consultivè*, aby obywatele wybierając z onego przepisy pożyteczne, nabierali ochoty do polepszenia reguł rolnictwa. Obowiązkiem też będzie kommissyi w latach karystyinych używać sposobów ku zaradzeniu od głodu, nie mając mocy pod żadnym pretextem nigdy czynienia zakazu wywożenia zboża, lub innych iakichkolwiek produktów za granicę, i tamowania handlu. O urodzaiach lub nieurodzaiach w ogólności corocznie ma rząd krajowy uwiadomić, a oraz województwo swoje, czy powiat, jeżeliby w której stronie pomor i zaraza bydła okazała się, ile możności ochraniać, przepisując doświadczony sposoby ku ratunkowi, i one po parafiach rozsyłając, nie iednak w tym wszystkim nie czyniąc *impositivè* prócz w tych przypadkach, któreby się ściągaly do ostrożności od zarazy wszczętey powietrza na ludzi, lub bydło.

Taż kommissya porządkowa wglądać powinna w przeszkody bądź wodą, bądź łądem przedaź produktów tamujące, i ich ułatwiać tym sposobem: gdzie są rzeki spławne zajęciem grobel, jazów, czy innemi zawadami, defluitacyi szkodzące, lub czyszczenia czy prostowania onych potrzebne, doniesie o tym kommissya porządkowa kommissyi skarbowey, która mocą praw dawnych sobie nadaną, wszelkie zawady na rzekach ułatwić, za poprzedzającym swym wyrokiem, nieodwłocznie nakaże, tam zaś gdzie są wrota, czyli śluzy bynajmniej defluitacyi nietamujące, ni szkodzące, też same młyny, i groble w całości zachowa, a względem czyszczenia, lub prędszego spławu prostowania, iako bicia tamy na brzegach, gdzie iest ieden brzeg Rzeczypospolitey, a drugi graniczący potencyi, użyć środków do tego prawem ustanowionych. Aby zaś złe drogi dotąd w kraju praktykowane nie stawały się podobną przeszkodą, iuż to do wywozu produktów, iuż to dla kupców własnego i obcego kraju, łądem handlujących, kommissye po-

rządkowe zlustriują pryncypalniejsze swego województwa czy powiatu trakty, iuż to do miast zagranicznych, iuż to do stołecznych kraio wych, iuż to do portów spławnych idące, dostrzegać będą, aby na takowych traktach rozszerzonych, i ile możności wyprostować się mających, bez ukrzywdzenia possessorów, mosty, groble, i wszelkie przeprawy, według przepisu prawa, naprawione były, kupcy z traktów zwracanemi gwałtem nie byli, przestępnych pięciuset złotych Polskich ukarze, i wypadającą ztąd summę, na reperacyą dróg użyje. Gdziekolwiekby zaś obywatel w wysadzonych drogach, miał przez wycinanie drzew przez kogożkolwiek szkodę, poszukiwać teyże szkody w kommissyi wojewódzkiej może, i tamże bez żadney zwłoki szkodę czyniący szlachcic pięćdziesiąt złotych, a *plebejus* karę ciclesną otrzyma, a na wypalających lasy też karę *in duplo* rozciągamy. O czym kommissya wojewódzka z ambon ogłaszać każe.

Taż kommissye porządkowe zasiągnąwszy od kommissyi skarbowey wiadomości o ustanowionych mytach grobelnego i mostowego przez dawniejsze lustracye, zlustrowane, iako wyżey, wszystkie przeprawy na traktach publicznych dostatecznie opiszą, i zdanie swoje, z których przepraw należy wybierać grobelne i mostowe, oraz w iakowey opłacie, a które wolne od teyże opłaty być powinny, dadzą, i takowy cały opis do kommissyi skarbowey odesłają. Kommissya zaś skarbowa te doniesienia kommissyów rozważywszy, nie przywiązuje się do dawniejszych lustracyi i ustanowionych opłat, w tych okolicznościach rezolucyą swoją stosownie do sprawiedliwości wyda.

Co się zaś tycze traktów ku wygodzie własnego województwa czy powiatu służących, kommissya porządkowa za zniesieniem się na seymikach gospodarskich, podług prawa Koronie służącego o seymikach gospodarskich, z obywatelami, skuteczne do ulepszenia onych środki obmyśli, obmyślone do skutku przyprowadzać ma przez *lauda* wojewódzkie czy powiatowe *etiam pluralitate* decydowane do tego tylko zamiaru pozwalające się.

4to. Jeżeliby który z officyalistów skarbowych wymagając od kupców nad prawa i regulamina skarbowe opłaty, onych krzywdził, lub w odcleciach na cłach osobliwie spławnych spóźnieniem się szkodę kupcom przynoszących mitrężył, w takowym przypadku kommissya porządkowa za zaskarżeniem się na piśmie, kupca krzywdę cierpiącego po zupełne rozsądzenie i uzyskanie sprawiedliwości do kommissyi skarbowey odesłać, a officyanta wykraczącego do teyże kommissyi skarbowey doniesie.

5to. Podobnie, że aresztów zakładanie na towary kupieckie od obywatelów bądź łądem, bądź wodą idące, szkód nienadgrodzonych staie się przyczyną dla kupców przez spóźnienie się na czas zamierzonych kontraktów, w takowym przeto zdarzeniu, kommissya porządkowa w której obrębie, coby się działo, w nayprędsze ma weyść słusznosci rozpoznanie, i *etiam* za zakazem *in triduo* sprawę rozsądzić, w której jeżeli znajdzie areszt założony, natychmiast za złożeniem kaucyi pretensyi wyrównywałoy, towary z pod aresztu uwolni, a w samey sprawie rozsądzenie nie wdając się, onę do sądu kommissyi skarbowey odeszle.

6to. Rękodziela, różne kruszcze, i wszelkie kopalnie, iakie się w którym województwie czy powiecie znajdują, bądź iuż w założonych, bądź w założyc się mających fabrykach, uwiadomi o nich kommissya porządkowa kommissyą skarbową, z dostatecznym wielości i gatunku wyrabiających się, lub wyrabiać się mogących materyałów opisaniem, nie wdając się bynajmniej w żadne rozporządzenia, ani rewizye, a to tak dla zniesienia się kommissyi skarbowey z kommissyą wojskową, ażeby materyały w kraju fabrykujące się, mundur, broń, i inne rekwizyta dla żołnierza dostarczyć mogące, przez wojsko zakupowane, pomnażały ochotę i sposobność zakładania i utrzymywania fabryk krajowych, iako też dla tego, ażeby też kommissya skarbowa uwiadomiona o bogactwach mineralnych według prawa sobie służącego formowała, i podawała stanom projektu do wydobywania onych z ziemi, nienaruszając w niczym praw własności do kruszców dziedzicom służących.

7mo. O zawakowanych w województwie czy powiecie starostwach, dzierzawach i dobrach wszelkich, licytacyi podpadających, o zdarzonych nieszczęśliwie przypadkach miasta przez ogień wyniszczających, a z dozwoleń prawa allewiacyą dla siebie mających, przybywających nowych koloniach i slobodach też kommissya porządkowa dokładnie donosić będzie kommissyi skarbowey, i zasiadłe nowe kolonie i slobody do taryffy po upłynionym czasie wolności, dla opłaty podatku wciągnie. Nawzaiem kommissya skarbowa wszystko to, co się tycze materyi podatków uskutecznienia, a w materyi ekonomiczney urządzenia kommissyi porządkowej *respectivè* województwa, ziemi czy powiatu stosownie do praw polecać, na rapporta i zapytania rezolucyę bezzwłocznie wydawać, i dopełnienie onych poruczać będzie tak, żeby przez ciągłą kommissyów porządkowych z kommissyą skarbową komunikacyą, czynności ekonomiczne kraju całego nierozdzielny ciągnęły się pasmem.

8vo. Oświecenie obywatelów i mieszkańców krajowych, iako iest pożyteczne krajowi, przeto usilnym bydz ma kommissyów porządkowych staraniem, aby przy plebaniach obrządku łacińskiego, mianowicie przy tych, którzy z tego powodu, nie tak iak z dóbr duchownych, lecz równie z dobrami ziemskimi podatki płacą, aby ci plebani, dla oświecenia uboższych szlachty, i ciemney prostoty przy parafii kościelney chowali bakałarza, dla dania przynajmniej początkowej nauki młodzieży w nauczaniu ich czytać, pisać i rachunków. Tych zaś plebanów obowiązkiem będzie przy oznaymieniu o ludności parafii do kommissyi porządkowej czynionym, donieść o wielości uczniów wuczonych czytać, pisać i rachunków, nieposłusznych w tym plebanów, kommissya porządkowa za każdym razem złotych Polskich pięćdziesiąt ukarze. Taż kommissya fundusze na edukacją młodzieży poczynione, aby skutkowane były, dozierać będzie.

9no. Zarządzać nędzy ubostwa, iako iest najszlachetniejszym każdej magistratury celem, tak szczególnym będzie obowiązkiem kommissyi porządkowej, aby każda *respectivè* w województwie, ziemi czy powiecie znajdujące się szpitale, iak nayporządniey urządziła, o uskutecznienu funduszów, tak co do pewności dochodów, iako też co do dopełnienia myśli fundatorów i swego urzędzenia nieustanną baczność miała. Obowiązki wszystkie dawniejszym prawem na kommissyą dobrego porządku względem szpitalów włożone na kommissye porządkowe terazniejszym prawem ustanowione, *respectivè* województw, ziem i powiatów przelewamy, a odtąd wszystkich dziedziców i possessorów dóbr wszelkiej natury przez miłość ludzkości, do utrzymywania spracowanych na gruncie swoim ludzi, a z tego powodu żebractwem bawiących się, obowiązujemy, i dopełnienie tey powinności litościwey, rozrządzeniu kommissyi porządkowej polecamy.

10mo. Aby kommissarze kommissye terazniejsze składający, a bezpłatnie funkcye swoje odprawiający, nie byli ieszcze przymuszeni do wydatków nieuchronnie potrzebnych, przeto postanawiamy, aby obywatele duchowni i świeccy wnoszący podatek ofiary dziesiątego i dwudziestego grosza, i starostwie kwarty z królewskiej, od każdego złotego przy wnoszeniu takowych podatków po szelągu iednym opłacali, z czego zebraną summę kommissya skarbowa po każdej racie, każdej *respectivè* kommissyi porządkowej, do której dobra, z których opłacony będzie szeląg, należą, wypłacać ma. Z tey summy połowę na kancelaryą, papier, lak, światło, drugą zaś połowę na nieuchronne, nieprzewidziane potrzeby z dobrem wojewód-

ztwa, ziemi czy powiatu zgadzające się, kommissye, *salvo calculo*, obracać maia.

(Podpisy i zakończenie jako wyżej.)

CXIV.

Actum etc. die decima nona mensis Decembris A. D. 1789-no.

Oblata. (jak wyżej).

Wyznaczenie deputacyi do miast Naszych Królewskich.

Roztrząśnienie praw i przywilejów miastom w ogólności i w szczególności tak w Koronie, iak i w Wielkim Xięstwie Litewskim służących, My Król wraz z stanami Rzeczypospolitey do WW. kanclerzów odsyłamy, którzy wraz z przydanemi deputowanemi wszelakie *jura municipalia*, proźby i potrzeby rozeznawszy, i zdanie uformowawszy, za poprzedzającą komunikacją deputacyi do formy rządu wyznaczoney, Nam Królowi i seymuiącym Rzeczypospolitey stanom projekt do decyzji podać maia; deputowanych zaś następujących wyznaczamy:

z senatu.

Przew: Okęckiego biskupa Poznańskiego. WW. Ożarowskiego kasztelana Woynickiego.

Felkerzamba kasztelana Witebskiego.

z stanu rycerskiego.

Z prowincyi Mało-Polskiej.

UU. Kickiego starostę Krasnostawskiego, posła Chołm.

Stanisława Potockiego, posła Lubelskiego.

Z prowincyi Wielko-Polskiej.

UU. Mikorskiego pisarza ziemskiego i posła Kaliskiego.

Zboińskiego starostę Mszańskiego, posła Dobrzyńskiego.

Z prowincyi W. X. Litt.

UU. Brzostowskiego starostę Mińskiego, posła Trockiego.

Gutakowskiego starostę Kapinowskiego, posła Orszańskiego.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CXV.

Actum etc. die decima nona mensis Decembris A. D. 1789-no.

Oblata. (jak wyżej).

Zalecenie WW. pieczętarzom Koronnym i deputacyi do ułożenia projektu podatku na miasto Nasze Warszawę wyznaczoney.

Co się tycze weyrzenia w przywileie do porządku służące i urzędzenia miasta Warszawy z jurydykami, oraz rozłożenia na cyrkuly tegoż miasta, ww. pieczętarze Koronni wraz z deputacją do ułożenia projektu na miasto nasze Warszawę wyznaczoną, projekt w tych okolicznościach ułożą, i onże Nam Królowi i stanom skonfederowanym podadzą; po którego udecydowaniu, i rezolwowaniu tego, co może mieć związek z urzędzeniem porządnym miasta Warszawy i jurydyk, i uwolnieniu przeszkod wewnętrznych; My Król, za zgodą stanów skonfederowanych, podatek proporcjonalny pożytkom miasta korrespondujący powiększyć i wyznaczyć, w dalszym czasie zachowujemy.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CXVI.

Actum etc. die decima nona mensis Decembris A. D. 1789-no.

Oblata. (jak wyżej).

Ustawa tymczasem podatku czterechkroć sto tysięcy złotych na miasto Warszawę z jurydykami.

My Król, za zgodą stanów, summę czterechkroć sto tysięcy złotych Polskich zajmując w nie dawne kominowe i za hybernę, tymczasem podług dawnych rozłożonych klass, stosując się do prawa w roku tysięcznym siedmsetnym siedmdziesiątym piątym w tey mierze zapadłego, i rozciągając takowy rozkład i na nowo przybyte domy, na kominowym podatku umieszczamy. Klasztory zaś ubogie i szpitale, iako to: sam szpital dzieciątka Jezus, świętego Łazarza i świętego Ducha, klasztory Karmelitanek i Bernardynek, iedno tylko podymne dawniejsze opłacać będą; z domów, które naymują, do opłaty powiększonego podymnego należeć maia. Koszary Rzeczypospolitey do opłaty

podymnego należeć nie będą. Summę wyżej wyrażoną na miasto Warszawę magistraty z officyalistami od kommissyi skarbowey wyznaczonemi, proporcjonalnie i sprawiedliwie podług klass rozłożą; i ten podatek w miesiącu Grudniu roku terazniejszego podług prawa pod tytułem „Powiększenie dochodów z miast Naszych Królewskich“ zapadłego, wypłacony mieć chcemy. Co się zaś ściąga do wymiaru łokciowego, onego uskutecznienu deputacyi do ułożenia projektu podatku na miasto Warszawę wyznaczoney i kommissyi skarbowey, wraz z magistratami miasta Warszawy zlecamy; po którego nastąpieniu, podatku kominowego na łokciowe przeniesienie, zapewniamy i warujemy.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CXVII.

Actum etc. die decima nona mensis Decembris A. D. 1789-no.

Oblata. (jak wyżej).

Zalecenie kommissyi skarbowey Wielkiego Xięstwa Litewskiego.

Chcąc mieć w prowincyi Wielkiego Xięstwa Litewskiego fabryki tabaczne, sposobem przez prowincye Koronne przyjętym, i podług uniwersalów i urzędzeń kommissyi skarbu Koronnego administrowane, i w tym zamiarze maiać już od kommissyi skarbu Wielkiego Xięstwa Litewskiego doniesienie, iż na pierwszy fundusz fabryki tabaczney i urządzenie takowej administracyi summa trzykroć dziesięć tysięcy złotych Polskich iest potrzebna; zatym My Król, za zgodą skonfederowanych Rzeczypospolitey stanów, na założenie i pierwsze potrzeby fabryki tabaczney, w Wielkim Xięstwie Litewskim użyć tey summy trzykroć dziesięć tysięcy ze skarbu Wielkiego Xięstwa Litewskiego kommissyi skarbowey na ten raz, *salvo calculo*, pozwalamy.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CXVIII.

Actum etc. die vigesima quarta mensis Decembris A. D. 1789.

Oblata. (jak wyżej.)

Zasady do poprawy formy rządu.

1mo. Z istotnych powinności, które ma Rzeczpospolita zabezpieczenia stanowi szla-

checkiemu wolności, zachowywania między osobami tegoż stanu nayzupełniejszej równości, i obwarowania prawa własności każdego mieszkańca, oraz rozciągnięcia na wszystkich ogółem rządowej opieki; wpływałą następujące władze i prawa Rzeczypospolitey właściwe: 1mo. Prawo i władza czynienia ustaw, niepodlegania żadnym innym, ieno tym, które sama Rzeczpospolita stanowi. 2do. Zawierania z zagranicznymi mocarstwami traktatów pokoju i sprzymierzenia, tudzież wydawania wojny. 3tio. Roztrząsania czynów straży i magistratur publicznych, które z urzędowania swego Rzeczypospolitey sprawować się powinny. 4to. Obierania króla religii rzymskiej katolickiej. 5to. Obierania do magistratur i urzędów publicznych, które dotąd są elekcyjne, i tych, które w przyszłym rządzie opisane elekcyjne uznane będą. Co wszystko Rzeczpospolita w składzie wolnym i republikanckim czynić mocna iest.

2do. Prawa i władze sobie właściwe Rzeczpospolita sprawuje na seymach i seymikach, na których szlachta podług dalszego opisu rządu, mająca possessye i ich synowie *activitate gaudebunt*. Na seymikach przed-seymowych ta szlachta obierać posłów, i przepisywać im w prawodawczym względzie instrukcyje, tudzież *desideria* wszelkie *respectivè* województw, ziem, i powiatów mocna, z obowiązkiem dla posłów zdania sprawy z poselstwa swego na seymikach relacyjnych. A król, senat, i ministerium należąc do seymu będą sposobem opisać się mającym.

3tio. Żeby zaś władza Rzeczypospolitey tym sposobem seymom poruczona, do baczności i czynienia gotowa być mogła; seymy odtąd w przeciągu dwóchletnim zawsze gotowe będą, to iest: po upłynionym czasie, który do ordynaryjnej czynności seymowej wyznaczony będzie; posłowie na seymiki relacyjne powrócą, dla zdania sprawy z poselstwa swego, na których ciż posłowie od dalszego poselstwa wymówić się, potwierdzeni przez *laudum*, lub odmienieni być mogą, z władzą naywyższą seymową do extraordinaryjnych tylko Rzeczypospolitey potrzeb i przypadków. Takowy zaś seym, zawsze gotowy, zwoływany być może i powinien obrządkiem przepisać się mającym, a to w przypadkach: 1mo. Gwałtowney potrzeby do prawa narodów ściągającej się, a szczególniej w przypadku wojny ościenney. 2do. Wewnętrznej zamieszania rewolucyą kraiu lub kollizyami znacznymi między magistraturami grożącego. 3tio. W widocznym powszechnym głodzie niebezpieczeństwie. 4to. W osierociłym stanie oyczyzny przez śmierć króla, lub niebezpieczney iego choroby; a w przypadku śmierci króla za-

stępując miejsce seymów konwokacyjnych bez mocy prawodawczey, i nie wdając się żadnym sposobem w moc dla seymów elekcyjnych zachowaną. Wszelkie wyroki tak zwołanego seymu stanowić nie mogą, iak tylko w przypadkach wyszczególnionych, do których zwołane będą. A wszystkie wchodzić nie mają *in volumen* praw cywilnych, kryminalnych i politycznych, ale pod tytułem uchwał naywyższej władzy seymowej, do posłuszeństwa tak urzędy wszelkie, iako i obywatelów obowiązują być, pókiy ie wola Rzeczypospolitey na następnych seymach nie uchylita. A po wydarzonym każdym zwołaniu gotowego seymu, posłowie na seymikach relacyjnych obywatelom relacyą czynić i z swych czynności zdawać sprawę dędą powinni, na których ciż posłowie za wymówieniem się lub wolą obywatelów potwierdzeni, lub odmienieni być mogą.

4to. Wola Rzeczypospolitey, co do prawodawstwa, władzy seymującej poruczona, podług gatunku materii iednomyślnością, lub różną większością okazywać się będzie. W materjach tylko praw kardynalnych powinna być iednomyślność instrukcyi.

5to. Co do materii dozoru i odbierania sprawy, tak od straży, iako i od wszelkich kommissyi Rzeczypospolitey, do obierania straży, sędziów seymowych i innych magistratur, zachować się w tey mierze winni seymujący podług przepisać się mających ustaw, w przyszłej konstytucyi. Względem zaś zawierania z zagranicznymi traktatów pokoju, i sprzymierzenia tudzież wydawania wojny, trzy czwarte części wotów na seymie stanowić mają.

6to. Rzeczpospolita w równey kładąc wadze, tak dobroć praw, iako i wykonanie onych; oprócz władzy sądowej zwyczajnym trybunałom i sądom poruczoney, oprócz kommissyi wojewódzkich porządkowych, oprócz udzielnich kommissyi Rzeczypospolitey, dla naywyższego, iednostajnego i ogólnego dozoru, tudzież ekzekucyi, tak względem krajowych potrzeb, iako i praw narodów, składa w rękę króla, iako głowy narodu, i straży przy nim naywyższej, tę pierwszą rządową opiekę, a w niej osoby straż przy królu składające, zdawać seymowi sprawę, nie wchodząc same w skład seymu, będą.

7mo. Z obowiązku magistratur i urzędów ekzekucyjnych odpowiadania Rzeczypospolite, z postępów swoich urzędowych, wypływa potrzeba nie tylko rozeznawania, ale gdzieby się w czynie przestępstwo okazało, onegoż ukarania. Ale od władzy prawodawczey oddzielna powinna być sądowa; sąd seymowy zachowany będzie z opisem wszelakich spraw, iakie do niego należąc mają, tudzież z opisem postępowania prawnego.

8vo. Podług tych prawideł założywszy ośnowę i fundamenta konstytucyi, nayuroczyściej warowanym zostanie: iż odtąd nie będzie, ani mieysca, ani wolności, żaden seym pod konfederacyą składać, a tym bardziej iakiegożkolwiek imienia prawa iustawy pod związkiem konfederacyi stanowić, które gdyby przez gwałt, lub przemoc iaką kiedykolwiek wypadły, nigdy ważne, i obowiązujące narod, nie będą.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

ROKU TYSIĄC, SIEDMSET, DZIEWIĘCDZIESIĄTEGO.

CXIX.

Actum etc. die undecima mensis
Februarii A. D. 1790-no.

Oblata. A. Siarczyński etc. ut supra.

Awans w woysku dla rodaków z służby obcey powracających, oficyerów korpusu kadetów, ober-officyerów, gwardyów konney i pieszej obojga narodów i kadetów, tudzież umieszczenie paziów Naszych Królewskich.

Przywodząc do skutku deklaracyą w prawie umieszczoną o rodakach z obcey służby powracających, i kadetach: My Król, za powszechną stanów skonfederowanych zgodą, stanowiemy:

1mo. Do trzeciej części na ten raz do wszystkich etatem utworzonych placów w pułkach przedniej straży i regimentach, prawo mieć mają rodacy z służby zagranicznej przychodzący; zneydujący się rodacy w Warszawie, mieć chcemy, aby się natychmiast meldowali kommissyi wojskowej obojga narodów, złożyli patenta lub dowody szarzy swoiey, w iakiey aktualnie zostawali, okazali przyczyne, dla której z zagranicznej służby odeszli, aby z zdatości swoiey examinowani byli, i tę dowodnie przed kommissyą wojskową wyprobowali.

2do. Ci zaś, co nie są przytomni w Warszawie, a już wyszli, lub ieszcze zostają w aktualnej służbie zagranicznej, i już się listami, czy przez przyjaciół zgłosili, że do oyczyzny i służby powrócić pragną, mają być w kommissyi wojskowej obojga narodów meldowani, naydalej *in spatio* sześciu miesięcy. Kommissya wojskowa wzwyczajnych rodaków, uformowawszy listę ogólną z oznaczeniem rang i przyczyn wyjścia z za-

graniczney służby, podług zdatości, w trzeciej części do awansu rang w wyżey wyrażonych pułkach i regimentach umieści, i do każdego placu, na ten raz fortragować Nam Królowi, będzie.

3tio. W dalszym formowaniu nowych regimentów, zawsze do trzeciej części tychże nowych placów fortragowani być mają z officyerów korpusu kadetów, z ober-officyerów gwardyi konnych i pieszych obojga narodów, z korpusu kadetów i paziów Nas Króla, tudzież rodaków z zagranicznej służby powracających i examinowanych.

4to. Każdy zaś piąty awans namiestnikowi w kawalerii narodowej, i piąty awans chorążki w każdym *respectivè* regimencie i pułku dla kadetów i paziów Nas Króla, z warunkiem: aby po czterech z korpusu kadetów umieszczonych, piąty awans na paziów, Nas Króla, przypadał, na zawsze przeznaczamy. O wielości wynisć mających kadetów, w każdym roku kommandant korpusu kadeckiego; a o wielości wynisć mających paziów, kancelarya wojskowa przy boku Nas Króla, kommissyą wojskową weześnie uwiadomią, do których My Król, wyżey rzeczonych wakuujących officyerskich placów, a od kommissyi wojskowej szeffom do fortragowania zleconych paziów Nas Króla, po odbytey sześcioletnicy z zaletą służbie i kadetów, podług zdatości examinu i rapportów, placować i patentować będziemy; a zaś rotmistrze na namiestnikostwa zaleconych, podług terażniejszego seymu prawa, nominować będą. Co się tycze officyerów korpusu kadetów, ten, który na stopniu officyerskim w tymże korpusie ośm lat wysłużywszy, pozyska zalecenie swoich kommandantów, naypierwszy awans, który się otworzy, iednym stopniem wyżey w pułkach przedniej straży i regimentach pieszych osiągnąć powinien, a kommissya wojskowa, skoro od kommandującego korpusem kadetów, o takowym officyerze uwiadomiona będzie, zaleci szeffom, iżby ten, u którego naypierwszy takowy otworzy się awans, fortragował tegoż rekomendowanego z korpusu kadetów officyera. Takowy awans ma być liczony za ieden z piątych wyżey wzmiankowanych. Ten zaś artykuł prawa, w czasie tylko pokoju ekzekucyą swoią brać powinien.

5to. A w takowych umieszczeniach kolej w chorągwiach kawalerii narodowej, tudzież pułkach i regimentach, oraz w ich chorągwiach, ma być tak zachowana, iżby się takowy podział, równo na chorągwie całego wojska rozciągał.

Stanisław Natęcz Małachowski Ref. W. K. seymowy i konfederacyi prowincyi Koronarszatek, Kazimierz Xiążę Sapieha generał art. Lit. marszałek konfe. W. X. Litgo.

Bazyli Walicki wojewoda general ziem Raskich deputowany do konstytucji z senatu prowincyi Wielkopolskiej. Stanisław Kostka Potocki poseł Lubelski deput. do konst. z prow. Małopolskiej. Franciszek Antoni na Kwilczu Kwilecki poseł z województwa Poznańskiego deputowany do konstytucji z prowincyi Wielkopolskiej m. p. Jzef. Zabięto łowczy wki Litt. poseł z ziemstwa Zmudzkiego deputowany do konstytucji. Post cujus constitutionis etc. ut supra.

CXX.

Actum etc. die decima quinta mensis Februarii A. D. 1790.

Oblata. (jak wyżej.)

Wyłączenie kommissyi wojskowo-cywilney dla ziemi Mielnickiej.

Ziemia Mielnicka, znalazłszy większą zrzeczność dla agitować się mającey kommissyi wojskowo-cywilney (przy tak obszernych obowiązkach na nią włożonych) w mieście swoim Mielniku, o co przez *laudum* przy obraniu według prawa kommissarzów, udała się do stanów; przeto My Król, za zgodą stanów, do żądania uur. posłów teyże ziemi przychylając się, na oddzielną kommissyą odprawować się w Mielniku, iako stołecznym teyże ziemi mieście, mającą (według przepisu prawa o tychże kommissyach na całą Koronę Polską ustanowionego) zezwalamy.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CXXI.

Actum etc. die decima octava mensis Februarii A. D. 1790.

Oblata. (jak wyżej.)

Lokacya kommissyi cywilno-wojskowej, powiatu Rzeczyckiego.

Ponieważ miasteczko Rzeczyca nad samym Dnieprem teraz z Rosyą graniczy, dla sytuacji swej granicznej, a ztąd wpływającego niebezpieczeństwa; tym zaś samym do lokacyi kassy i magazynów nie iest wygodne; zatym My Król, za zgodą skonfederowanych stanów, na żądanie posłów i kommissyi cywilno-wojskowej tegoż powiatu, miasto Bobruysk o mil dwanaście od

kordonu położone; a *in medietate* tegoż powiatu sytuowane, mając być naywygodniejszym, dla kommissyi cywilno-wojskowej powiatu Rzeczyckiego, lokacyi kassy, i założenia magazynów, na zawsze naznaczamy.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CXXII.

Actum etc. die decima octava mensis Februarii A. D. 1790.

Oblata. (jak wyżej.)

Opisanie rang w kawaleryi narodowej i awansów.

Imo. Gdy porządek służby wymaga ustanowienia rang w kawaleryi narodowej, przy nowo utworzonych szarżach stanowiemy: iżby wszystkie szarże iednym stopniem wyższą miały rangę w woysku, to iest: towarzysz i namiestnik będzie miał rangę w woysku chorążego, z tym iednak warunkiem: iż aktualny chorąży w woysku, iako patentowany od Nas Króla, kommanderować niemi będzie; chorąży będzie miał rangę aktualną pod-porucznika, pod-porucznik aktualną rangę porucznika, porucznik aktualną rangę kapitana; rotmistrze dobrowolnie pod obowiązek czynienia służby i subordynacyi poddający się, iako majorowie aktualni w woysku zwazani być powinni. Major będzie miał aktualną rangę pod-pułkownika, vice-brygadyer będzie miał rangę generała majora, z tym warunkiem: aby szedł pod kommandę generałów majorów aktualnie amploiowanych, a do awansu na generał-majorostwo amploiowane z szeffami i pułkownikami będzie należał, podług artykułu 15go. opisu kommissyi. Czterem zaś w Koronie, a dwom w Litwie brygadyerom przed seymem ieszcze terażniejszym na generałów amploiowanych w dywizjach od Nas Króla, patentowanym, *ad ascensum vel decessum*, prerogatywy aktualnych generałów majorów amploiowanych w dywizjach zachowujemy, bez nowych pensyi; z tym warunkiem: że gdy który z nich zechce pełnić obowiązki generała-majora amploiowanego, przy płacy brygadyerskiej, wtedy kommandę brygady zdać będzie powinien swemu vice-brygadyerowi, a ten przy gaży vice-brygadyerskiej w iego brygadzie dotąd zastępować będzie miejsce iego, dopóki tenże brygadyer przez awans, lub dymissyą placu swego nie odstąpi.

2do. Rotmistrzów kawaleryi narodowej, tych tylko do awansu na majorów brygad należących mieć chcemy, którzyby się zu-

pełney subordynacyi wojskowej poddali, i naymniey cztery miesiące ciągle co rok przez sześć lat w czasie musztry służbę pełniąc, przy chorągwi siedzieli; o czym aby rapporta od brygadyerów były sprawiedliwe i dokładnie podawane, bez żadnych względów, kommissya wojskowa ordynansem swoim zaleci, i dostrzegać iak nayściśley będzie; a w ciągu tych sześciu lat, gdyby się awans majorowski zdarzył, tedy porucznicy kawaleryi narodowej, podług starszeństwa patentu, awansować mają.

3tio. Ci zaś rotmistrze, którzyby się subordynacyi i dopełnieniu służby nie poddali, do awansu należeć nie mają, tylko podług dawnych zwyczajów, innych prerogatyw rotmistrzowskich, i tych, które prawem niniejszego seymu są im zabezpieczone, używać mają. Rotmistrem kawaleryi narodowej, odtąd nikt być nie może, tylko possessyą dziedziczną mający, i naymniey w wieku lat dwudziestu będący.

4to. Brygadyerowie, vice-brygadyerowie i majorowie, chorągwi kawaleryi narodowej mieć nie mogą; a równie szeffowie, generałowie majorowie, generałowie lieutenantanci, generałowie inspektorowie, i generałowie artylleryi, rotmistrzami w kawaleryi narodowej na potom być nie mogą.

5to. Brygadyerowie z aktualney służby w kawaleryi narodowej adjutantów brać powinni, którzy to adjutanci, podług starszeństwa patentu rangi, z której wzięci byli, z kolei swojej przez rotmistrzów, w których chorągwiach zostawali, fortragowani Nam Królowi, do awansu być powinni.

6to. W przyszości na regiments-kwatermistrzów i audytorów z wojskowych, lub cywilnych osób, subjekta zdadne wybierane być mogą, którzy w randze poruczników w kawaleryi narodowej, a w pułkach, regimentach, i korpusach, w randze kapitanów; bez dalszego awansu, zostawać będą. Co iednak terażniejszym kwaternistrzem i audytorom z aktualney służby, lub z korpusu kadetów wziętym, przeszkadzać nie ma, i awansowanemi być mają z kolei starszeństwa swego.

7mo. Na adjutantów przy generałach lieutenantach i przy generałach majorach amploiowanych z aktualney służby branych mieć chcemy w rangach, iakowe dla nich są przepisane, i bez udzielnych patentów na szarżę adjutantów; z awansem zaś w tey chorągwi kawaleryi narodowej, pułku, korpusie, regimencie, z którego są wzięci, zostaną podług daty swych patentów.

8vo. Na szarżę vice-brygadyera, kommissya wojskowa naystarszego majora, a na szarżę majora naystarszego z rotmistrzów służbowych podług powyższego prawa i z poruczników podług daty patentu *respectively*

brygad, w których się znajdują, Nam Królowi fortragować ma; w czasie zaś woyny to prawo zagradzać nie będzie do przestąpienia prawa starszeństwa, *favore* tych, którzy na nadgodę przez swoje szczególniejszego mężstwa dowody zasłużą; fortragowanie zaś średniego sztabu brygadyerom się zostawie.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CXXIII.

Actum etc. die vigesima mensis Februarii A. D. 1790-no.

Oblata. (jak wyżej.)

Rezolucya względem seymików Łomżyńskich.

My Król, za zgodą stanów, zlecamy trybunałowi Piotrkowskiemu, aby za doysciem do siebie terażniejszego prawa, nieodwołocznie przed wszystkimi sprawami, z rejestru *paenalium*, ważność rozdwoionych seymików kommissarskich, w ziemi Łomżyńskiej, i jeżeli były popełnione tam iakie gwałty, ostatecznie, podług praw, za poprzedzającymi pozwami na dwa tygodnie przed sprawą wydać się mającemi rozsądził, i winnych ukarał, a to nieuważając na niestawienie się którejkolwiek osoby, odcinając nawet w tey mierze dobrodzieystwo suspensy; której sprawy, gdyby strony nie popierały, tedy z nakazu trybunału instygatorowie trybunalscy czynić mają. Tym czasem zaś kommissarze prawem seymu niniejszego do odbierania ofiar dziesiątego grosza wyznaczeni, z każdego powiatu po czterech z góry, tak iak są w prawie wyrażeni, wraz z duchownymi, do teyże kommissyi wchodzącymi, obowiązki kommissyi porządkowej cywilno-wojskowej zastępować i sprawować póty mają, póki legalność wyż wyrażonych seymików rozsądzona nie będzie.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CXXIV.

Actum etc. die vigesima septima mensis Februarii A. D. 1790-no.

Oblata. (jak wyżej.)

Przyłożenie się do potrzeb Rzeczypospolitey przez Żydów w Koronie i Wielkim Xięstwie Litewskim.

Pomyślność całego kraiu, gdy na wszystkich iego mieszkańców spływa, a prawem

seymu terazniejszego, pod tytułem: „Ofiara na ten raz uczyniona“ podwyższenie pogłównego oświadczone zostało, które dotąd uskutecznione nie jest; przeto nim przyjdzie Nam urządzić zupełnie podatek od Żydów, stanowimy: aby Żydzi w Koronie i Litwie w racie Czerwcowey połowę pogłównego całorocznego, podług ostatniej taryfry tym czasem zapłacili, a to prócz tey opłaty, która z zwyczajem od nich w racie Marcowey należy. Dopełnienie tego prawa kommissyom skarbu obojga narodów polecamy.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CXXV.

Actum etc. die vigesima septima mensis Februarii A. D. 1790-no.

Oblata. (jak wyżej.)

Ofiara.

Smutna postać oyczyzny naszej czekała od Nas pociechy i wsparcia: gdy J. K. Mość P. Nasz Miłościwy, czulszy nad wszystkich o los narodu, któremu panuje, na zastąpienie niedostatku w skarbie publicznym, klejnoty swoje do użycia na potrzeby Rzeczypospolitey w ręce ur. marszałka seymowego i konfederacyi Koronney złożyć dobrowolnie oświadczył. Wdzięcznością wzruszeni, wspaniałością zachęcani, a wzbudzeni przykładem, stanowimy; aby wszystkie dymy tym czasem podług ostatniego wyznania de taryfry podane, opłatę dawnym dymom proporcjonalną w następującej Marcowey racie do skarbu publicznego wnosili, pod warunkiem wykonania zwyczajnej, a to się ma ściągać do wszystkich generalnie dóbr Rzeczypospolitej składających, nie wyłączając stołowych. A że ustanowić się mający sposób istotniejszą z intrat prawdziwych obiecujący dla skarbu perceptę, nieprzewidzianego na zupełne dokończenie taryfry wyciąga czasu, a potrzeby Rzeczypospolitey nieopatrzone zostawiałyby nie zabezpieczonymi niebezpieczeństwem; przeto stanowimy: ażeby wszyscy dóbr ziemskich i duchownych oraz po-jezuickich dziedzice i possessorowie, niemniej possessorowie starostw (wyjąwszy dobra Nasze stołowe) do pospolicich w racie Marcowey terazniejszey podatków w prowincyi Wielko-Polskiej podymnego całorocznego dwoje, to jest: gdzie się płaciło na rok podymnego siedm, tam czternaście złotych, gdzie pięć, tam dziesięć złotych; a w prowincyi Mało-Polskiej i Litewskiej podymne całoroczne jedno, przez dwory

(czego kommissye porządkowe cywilno-wojskowe dozierać mają) do skarbów obojga narodów *respectivè* prowincyi na ten ieden raz bez opłaty szelegnego wnieśli. W miasteczkach zaś, tudzież czynszownicy wolni okupni i rzemieślnicy sami za siebie opłacać mają. Ta iednak ofiara prowincyów, nie będzie mogła być prawidłem do stosowania równości podatków.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CXXVI. *)

Actum etc. die quarta mensis Martii A. D. 1790-no.

Oblata. (jak wyżej.)

Miasta i miasteczka królewskie, duchowne i dziedziczne w Koronie i Wielkim Xięstwie Litewskim obowiązane będą opłacić podymne prawem, pod tytułem: „Ofiara“ *respectivè* dla każdej prowincyi przepisany, ustanowione.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CXXVII.

Actum etc. die tertia mensis Martii A. D. 1790-no.

Oblata. (jak wyżej.)

Zalecenie kommissyi wojskowej obojga narodów.

Gdy nakazaną składką podymnego w terazniejszym miesiącu Marcu, oprócz zwyczajnych podatków, wypłacić mającego się niedostatek skarbu publicznego przeszkadzający wystawieniu i opatrzeniu wojska, do liczby głów, urządzeniem tym-czasowym wyznaczoney, zaradzonym został; więc zaleca się kommissyi wojskowej obojga narodów, ażeby skutecznie, czynnie, i iak najprędzej zatrudniła się wystawieniem i opatrzeniem tegoż wojska, wydając co najprędzej rozkazy do generałów artylleryi i szefów, aby fortragowali officyerów, i uczyniwszy rekwiizycją do wszystkich województw, ziem, i powiatów, aby kommissye cywilno-wojskowe przygotowały u siebie porządek do przystawienia co najprędzszego rekrutów,

*) Konstytucya ta iako łącząca się z poprzedzającą tu się kładzie, lubo późnziej zapadła i późnziej jest oblatowana.

według zapadłego prawa; iednym słowem: kommissya wojskowa ma się zatrudnić co najprędzej wystawieniem wojska do liczby tym-czasowego urządzienia sześciudziesiąt pięciu tysięcy siedmdziesiąt cztery głów, i zważając pilnieysze iego potrzeby dostatecznym opatrzeniem, nie mając iuz teraz żadney w niczym przeszkody, ani spuszczać się na ekskuzy: bo gdy skarb publiczny jest opatrzony, i prawo o rekrutach, pod tytułem: „Sposób dawania rekrutów w Koronie i wielkim Xięstwie Litewskim“ stanęło, ekskusa żadna w opóźnieniu się mieysca mieć nie może, i kommissya też prawo w rekrutowaniu dopełni i kommendom dopełniać zleci; niemniej też kommissya wojskowa znie sie z kommissyami porządkowymi cywilno-wojskowymi, aby te za składany złoty z dymu, magazyny zakupowały.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CXXVIII.

Actum etc. die octava mensis Martii A. D. 1790-no.

Oblata. (jak wyżej.)

Rozolucya na proźby ziemi Bielskiej.

Lubo prawem kommissyo cywilno-wojskowe po ziemiach i powiatach stanowiącym, ziemia Bielska w województwie Podlaskim sytuowana w mieście Tykocinie mieysce sądenia się teyże, oznaczonym sobie miała. Gdy iednak zgromadzeni na seymiki obrania tychże kommissarzów teyże ziemi obywatele, dogodność powszechną w tym znaleźli, ażeby też kommissya dwoma kadencyami to jest: iedną w Brańsku mieście ziemi stołecznym, a drugą w Tykocinie, odbywała się. Przeto My Król, wraz z stanami do wniesioney do Nas o to przez urodzonych teyże ziemi posłów proźby przychylając się, tego dogodnego dla ziemi podziału kadencyi kommissyi teyże między Brańskiem i Tykocinem dozwalamy.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CXXIX.

Actum etc. die octava mensis Martii A. D. 1790-no.

Oblata. (jak wyżej.)

Rozolucya na proźby województwa Krakowskiego.

Przychylając się do proźb ww. senatorów i uu. posłów województwa Krakowskie-

go, mieysce dla kommissyi cywilno-wojskowej powiatów Lelowskiego i Xiążkiego, w mieście Naszym Królewskim Lelowie prawem wyznaczone, z powodu znaczney tamże dezolacyi odmieniamy, i tey przeniesć swą juryzdykcyą do Szczekocin do dóbr ur. z Morsztynów Dembińskiej starościny Wolbromskiej dozwalamy, a to z warunkiem: iż też ur. Dembińska stosownie do swego oświadczenia wdzięcznie od Nas przyjętego, swoim kosztem wygodnieysze mieysce tak dla rezydencyi ustawicznej kommissarzów, iako też na kancelaryą przyzwoitą obmyśli, i magazyn na zboża, iezeli tego potrzeba będzie, wystawi. Co iednak nie ma przeszkadzać, aby przy następujących w swoim czasie elekcyach kommissarzów nie miało się godzić obywatelom powiatów Lelowskiego i Xiążkiego *pluralitate* zrobić akcess do kommissyi Krakowskiej, iako im najpierwszy raz prawem pozwolone było.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CXXX.

Actum etc. die octava mensis Martii A. D. 1790-no.

Oblata. (jak wyżej.)

Wyznaczenie deputacyi do porównania ofiary i podatków.

Gdy prawo stanowiące ofiarę dziesiątego grosza z intrat ziemiańskich, dwadzieścia od sta z dóbr duchownych, a z królewsczyzn i innych podług opisu prawa, i ich natury, zalecając podanie dochodów stałych, i pewnych w ogólności, rozumienie różne, coby były dochody stałe i pewne, tak w kommissyach powiatowych opisujących one, iako i w obywatelach też podających sprawując, stało się nad swój zamiar przyczyną różnych opinii o takowych dochodach; skąd urosła nierówność w podanych intratach między województwami i powiatami, iako o to skargi i doniesienia urzędowe nastąpiły; a z tychże powodów ofiara i podatki będąc tak uszczuplonemi, nowych co raz do zasilenia skarbu źródeł wynaydować przynaglaia, które iako publiczności przykre, w percepcie trudne, i kosztowne, a może i niedostateczneby się znalazły; przeto celem zachowania sprawiedliwości, My Król, za zgodą stanów, chcąc zachować równość między województwami, ziemiami, powiatami, i ich obywatelami w składaniu ofiary i podatku z dochodów, z ostrzeżeniem nie zmniejszenia podatku terazniejszego po województwach, ziemiach, i powiatach, stanowimy deputa-

cyą, która to deputacya w żadnych dobrach nikomu zmniejszać podatku nie będzie mogła, a sprawiać się ma podług poniższych prawa opisów. Deputacya z osób niżej wyrażonych tu w Warszawie dzieło swoje zaraznie, i nieodwłocznie obwieści wydanym zaleceniem wszystkie kancelarye, aby metrykanci, regenci, vice-regenci, i susceptanci w Koronie, szczególniej zaś w Xięstwie Mazowieckim pisarze, a w Wielkim Xięstwie Litewskim metrykanci, pisarze, i regenci w ciągu ośmiu tygodni wszelkie tranzakcy i kontrakty, cenę dóbr stanowiące, od roku tysiąc siedmset ośmdziesiąt czwartego *inclusivè* do roku tysiąc siedmset ośmdziesiąt dziewiątego *inclusivè* znajdujące się, odeśleli, a to podług schematu od teyże deputacyi wydać się mającego, pod karą abdykacyi za nie przysłanie lub utajenie. W którym zaś województwie, ziemi, czy powiecie nie znalazłoby się tranzakcyi o dobra lub wsie całkowite przynajmniej pięciu *à prima Januarii* roku 1784. do roku 1789 *inclusivè* zeznanych, (z których lat wszystkie tranzakcy, iakie się znajdą, bydy dostarczone do deputacyi powinny) w takowym miejscu kancelarye powinny będą komportować tranzakcy ostatnie, kompletujące liczbę pięciu z lat powyższych najbliżey rok 1784. uprzedzających; niedostatek zaś takowych tranzakcy sąd ziemski i urząd grodzki zrewidowawszy akta pilnie, zaświadczać ma, i to zaświadczenie do deputacyi koekwacyney przesłać obowiązany będzie. Po takowym nadesłaniu szacunkowych tranzakcyi, deputacya do umiarkowania równości podanych dochodów na opłatę wyżey wzmiankowanych podatków wszystkich województw najpewniejszym sposobem z umiarkowania szacunku dóbr przystąpi, takowym porządkiem zebrawszy wszystkie szacunkowe tranzakcy przedawanych dobr, i osobną ilość dymów w tychże odprzedanych dobrach podług ostatniego zaprzysiężenia znajdujących się, *respectivè* każdego województwa, ziemi i powiatu sumę szacunkową wynajdzie, a z wynalezioney szacunek dymu ustanowi, i proporcją *respectivè* czy szczególniej każdego powiatu, czy też całego województwa, miarkując i położenia, iak najsprawiedliwiey wypadać będzie, w każdej prowincyi, ziemi i powiecie resztujących nie odprzedawanych dóbr ziemskich, duchownych, królewskich, i innych stosownie do dymów w ostatnich tariffach w roku przeszłym zebranych, mając wzgląd na gatunek tychże uczyniwszy, masę ogólną wyrachuje, a z tey wynalezioney szacunek dla każdej wsi postanowiwszy, kładąc najsprawiedliwszy procent na użytek właściciela od tego procentu wynalezionego, stosownie do prawa na podatek wynajdzie

prowent. Oprócz tego deputacya nie przywiązuje się tylko do przepisanego dopiero sposobu, wszelkie projekta i myśli od kogożkolwiek do siebie podawane, dla doyscia istotnego celu w czynnościach swoich zamierzonego, przyjmować będzie przez tygodni cztery od czasu oblaty prawa terażniejszego, i zapytania, gdzie będzie widziała potrzebne, o zwyczajach województw uczyni, wszystko pilnie rozważy, i stosować będzie; z tych wszystkich projektów, które do użytku skarbu i sprawiedliwości najsukuteczniejsze uzna, lub sama wynajdzie, iednomyślnością czyli większością zdań, dwa projekta w oddzielnym sposobie dokładnie ułoży, i też dwa projekta do Nas Króla i stanów, najdaley od czasu oblaty prawa, za trzy miesiące przyniesie; My zaś z stanami seymującemi, nie wdając się w żadne szczegóły, ieden z tych dwóch projektów całkowicie iednomyślnością czyli większością głosów za prawo na terażniejszym seymie ustanowimy. Gdyby potym który z obywatelów tym nowym sposobem sądził się bydy uciążonym, tedy w przeciągu roku o lustracyą udać się ma do kommissyi skarbowey, a ta lustratora przysięgłego z województwa, ziemi, lub powiatu sąsiedźkiego, kosztem żądającego lustracyi, wyznaczy, a o drugiego do kommissyi porządkowey cywilno-woyskowej *respectivè* gdzie dobra leżą, zarekwiruie, która to kommissya porządkowa iednego z pomiędzy siebie kommissarza przez sekretne kreski wybierze, a do takowey lustracyi deputacya regułą za zniesieniem się z kommissyą skarbową, przepisze. A kiedy się z lustracyi okaże, iż nadto dziedzic lub possessor opłatą zostałby uciążony, w takowym razie kommissya skarbowa stosownie podług wyprowadzoney teyże lustracyi, opłatę wynikłą do taryffy wciągnie, a tym samym dziedzic lub possessor do opłacenia tey tylko należności przez wspomnianą lustracyą udeterminowaney obowiązany będzie, nie zmniejszając tego. co iest przez kommissye wojewódzkie udeterminowane. Prócz iednak tych zaskarżeń, które na mocy prawa do uu. marszałków konfederacyi obojga narodów, i kommissyi skarbowych są oddane, a te przez kommissye skarbowe powinny bydy roztrząszone celem uczynienia sprawiedliwości skarżącym się. Gdyby zaś między lustratorami różność zdań wydarzyła się, każdy z nich zdanie swoje ze wszystkiemi przyczynami do kommissyi skarbowey opisz, a taż kommissya rzecz sekretne kreskami rozwiąże. Do tey deputacyi za zezwoleniem Nas Króla, i zgodą stanów, z senatu po dwóch z każdej prowincyi, a z stanu rycerskiego po sześciu, na prowincjonalnych sessjach obranych mieć chcemy, i tychże za deputatów stanowimy, iako to z obranych:

Z prowincyi Mało-Polskiej.

z senatu:

Wielmoż: Kaietana Hryniewieckiego wojewodę Lubelskiego.

Marcina Grocholskiego kasztelana Braclawskiego.

z stanu rycerskiego.

Urodzon: Jordana posła Krakowskiego.

Strasza podsejda Radomskiego, posła Sandomirskiego.

Bierzyńskiego podkomorzego Zytomirskiego, posła Kiiowskiego.

Witosławskiego oboźnego polnego Kor: posła Podolskiego.

Kuczyńskiego chorążego Drohickiego, posła Podlaskiego.

Moszyńskiego sekretarza W. W. X. Litt: posła Braclawskiego

Z prowincyi Wielko-Polskiej.

z senatu.

Przewiel: Okęckiego biskupa Poznańskiego.

Wielmoż: Zboińskiego kasztelana Raciążkiego.

z stanu rycerskiego.

Urodzon: Zakrzewskiego stolnika i posła Poznańskiego.

Mikorskiego pisarza ziemskiego i posła Kaliskiego.

Tymowskiego stolnika i posła Sieradzkiego.

Zielińskiego posła Zakroczymskiego.

Szymanowskiego regenta Koronnego, posła Sochaczewskiego.

Mikorskiego podkomorzego i posła Gostyńskiego.

Z prowincyi Wielkiego Xięstwa Litewskiego.

z senatu.

Przewiel: Kossakowskiego biskupa Inflantskiego.

Wielmoż: Niesiołowskiego wojewodę Nowogrodzkiego.

z stanu rycerskiego.

Urodzon: Wawrzeckiego podkomorz: Kowińskiego, posła Braclawskiego.

Brzostowskiego starostę Mińskiego, posła Trockiego.

Platera woyskiego Inflantskiego, posła Zmudzkiego.

Sulistrowskiego pisarza Wielkiego Xięstwa Litt: posła Połockiego.

Bernowicza sędziego ziemskiego i posła Nowogrodzkiego.

Gutakowskiego starostę Kapinoskiego, posła Orszańskiego.

Która deputacya aby najmniej w komplecie osób dziewięciu nieodwłocznie czynność swoją rozpoczęła, mieć chcemy, a to w pałacu Rzeczypospolitey. Do czynności zaś deputacyi kommissya skarbowa doda potrzebnych kancelarzy i protokół potrzebne do informacyi obydwie kommissye skarbowe komunikować będą.

Rota przysięgi dla deputacyi:

„Ja NN. przysięgam Panu Bogu Wszchemogącemu w Trójcy świętey Jedynemu, „iż będąc wyznaczonym do uskutecznienia „prawa, aby ofiara i podatek w naybliższej, „iak tylko można, zupełności, sprawiedliwości, podług przepisu prawa na dochód Rzeczypospolitey do skarbu wchodziły, w celu „tym obowiązki na mnie włożone, wiernie „i pilnie dopełniać będę; dwa projekta do „decyzji stanów sprawiedliwie, nie folgując „swoiey prowincyi, województwu, ziemi, lub „powiatowi, nie obciążając dalszych dwóch „prowincyi nad słusność, sumiennie do nay- „podobniejszey w podatkowaniu równości „między prowincyami, województwami, ziemiami i powiatami, stosując, bez parcyałności układać będę, i do decyzji stanów „w naznaczonym czasie wygotować starać się będę. Ofiar żadnych, ani datków od „nikogo nie przyjmę, nadzieją, względami, „przyjaźnią, ani nienawiścią uwodzić się nie będę. Lecz w całym moim postępowaniu, „pożytek i dobro Rzeczypospolitey, oraz „sprawiedliwość, i naybliższą równość w podatkowaniu na cel mieć będę. Tak mnie „Panie Boże dopomóż, i niewinna męka „Chrystusa Pana.“

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CXXXI.

Actum etc. die decima mensis Martii A. D. 1790-no.

Oblata. (jak wyżej.)

Deputacya do kommissyi woyskowej.

Dla weyrzenia w czynności kommissyi woyskowej obojga narodów, My Król, za powszechną stanów skonfederowanych zgodą, ustanawiamy deputacyą, a osoby sposobem w prawie terażniejszego seymu przepisany wyznaczamy, to iest;

Z senatu.

z prowincyi Mało-Polskiej.

W. Ankwicza kasztelana Sandeckiego.

z prowincyi Wielkiego Xięstwa Litewskiego.

W. Giełguda starostę Zmuydzkiego.

z prowincyi Wielko-Polskiej.

W. Walewskiego wojewodę Sieradzkiego.

Z stanu rycerskiego.

z prowincyi Małopolskiej.

UU. Mikułowski pisarza ziemskiego Radomskiego, posła Sandomirskiego.

Zaleskiego podsędka Owruckiego, posła Kiiowskiego.

Xcia Eustachego Sanguszkę wdzica Wołyńskiego, posła Lubelskiego.

Seweryna Potockiego posła Braclawskiego.

z prowincyi Wielkiego Xięstwa Litewskiego.

UU. Zaleskiego wojskiego W. X. Litt: posła Trockiego.

Sulistrowskiego pisarza W. X. Lit: posła Połockiego.

Gutakowskiego starostę Kapinoskiego, posła Orszańskiego.

Pawlikowskiego skarbnika i posła Mińskiego.

z prowincyi Wielko-Polskiej.

UU. Gorzeńskiego chorążego i posła Poznńskiego.

Mączyńskiego szambelana, posła Wieluńskiego.

Nałęcza podstolego Rypińskiego, posła Dobrzyńskiego.

Glinkę chorążego i posła Rożańskiego.

Którzy od ufundowania tej kommissyi we wszystkie czyny oneyże weyrzą, skargi, od kogo będą podane odbiorą, one rozstrząsną, i Nam stanom uczynią relacyą.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CXXXII.

Actum etc. die decima septima mensis Martii A. D. 1790-no.

Oblata. (jak wyżej.)

Zalecenie kommissyi wojskowej oboygą narodów, i kommissyi skarbu Koronnego.

Zalecamy kommissyi skarbu Koronnego, ażeby nieodwłocznie z kommissyą wojskową

zniosła względem wielości zboża na magazyny zakupić mianego, oraz wszelkich rekwizytów na opatrzenie wojska we wszystkie potrzeby, i to, co koniecznym wydatkiem w dopełnieniu tych celów uznają, wypłacić kommissya skarbową będzie powinna, a *provisionaliter* zakupione magazyny i amunicyje, kommissya wojskowa zlustrować i odebrać każe, a kommissya skarbową zapłaci. Kommissya skarbową może użyć tym czasem pieniędzy na fundusz magazynów wojewódzkich oznaczonych, z warunkiem: iż też pieniądze każdej *respectivè* kommissyi porządkowej cywilno-wojskowej w racie Septembrowej w roku terażniejszym wrócić będzie obowiązana.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CXXXIII.

Actum etc. die decima septima mensis Martii A. D. 1790-no.

Oblata. (jak wyżej.)

Zalecenie kommissyi wojskowej oboygą narodów, przez wzgląd na zasługi ur: Bielaka.

Zalecamy kommissyi wojskowej, ażeby ur: Bielaka generała majora w wojsku Litewskim, na szarżę generała majora ampioiwanego teraz wakującą, Nam Królowi stosownie do prawa fortragowała, zostawiając temuż ur: Bielakowi dalszy z kolei awans.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CXXXIV.

Actum etc. die decima septima mensis Martii A. D. 1790-no.

Oblata. (jak wyżej.)

Ustanowienie kommissaryatu wojskowego.

My Król, za powszechną stanów skonfederowanych zgodą, celem pewnego, prędkiego i oszczędnego opatrzenia wojska oboygą narodów, tak znacznie pomnożonego, w sukno na wielki mundur dla regimentów i pułków przedniej straży (oprócz kawalerii narodowej, której płaca razem z mundurami jest wyznaczona, i nie kommissoryat, ale brygady razem sukna na mundury zakupować mają, a cokolwiek z oszczędności sprawowania tychże mundurów, pozostawiać się będzie, to towarzystwu wracane być

ma, z czego przed kommissyą wojskową, też brygady obrachunki czynić powinny będą) tudzież w rekwizyta obozowe, rynsztunki, sprzęty, broń, działa, lederwerki i amunicyje, podług niższego opisanja, nie tylko przy tym pierwszym i śpieszniejszym one goż wystawieniu, ale i w dalszym czasie, widząc nieuchronną potrzebę ustanowienia kommissoryatu, pod rządem i dependencyą od kommissyi wojskowej zostawać mającego, a w takim zamiarze związek z kommissyami skarbowymi i wojewódzkimi mieć powinno, stanowiąmy tenże kommissoryat; sukna i rekwizyta wszelkie kommissoryat i brygady z preferencyą dla fabryk krajowych kontraktować będą, nieużywając do takowego sprawunku entrepreneurów pobocznych fabrykantami niebędących. Do tego kommissoryatu, kommissya wojskowa sześć osób, które do tego nayzdatniejsze osądzi, wyznaczy, zachowując względność na subalternów w kancelaryi kommissyi wojskowej umieszczonych, z warunkiem: aby jedna osoba z tych oznaczonych z kancelaryi osób, dwóch pensyi nie zabierała; a na zapłatę kommissoryatowi i kancelaryi summa złotych Polskich czterdzieści tysięcy przechodzić nie ma, którą kommissya skarbową wypłacać będzie z oszczędności funduszy niżej wyrażonych. Kommissoryat wszystko działać powinien podług zleceń kommissyi wojskowej i potrzeby wojska załatwiać, a względem dział, metal, kruszec, i inne potrzeby do wyprawy artylleryi, za rekwizycyą i zniesieniem się z generałami artylleryi oboygą narodów, a za zleceniem kommissyi wojskowej do zbroiowni i ludwisarni dostarczać. Kassy osobney kommissoryat mieć nie będzie, ale pieniądze na fundusz postanawiają się te, które terażniejszym prawem na awans potrzeb wojennych, i które etatem, na osmnaście, dziewięć, także różne abugi w prawie wyrażone, na koszary, oraz na rynsztunki, amunicyą, wyprawę artylleryi, i sukna dla regimentów i pułków są oznaczone. Assygnacye do kommissyi skarbowej na rzeczne fundusze, prawem opisane, nie kommissoryat, ale kommissya wojskowa wydawać ma, które przez kommissyę skarbową oboygą narodów wypłacane być powinny; dla czego kommissyę skarbową wypłacając korpusom należące płace, fundusze pomienione odtrącać mają, i w skarbie zostawiać, dla niezawodności wypłacenia z tych funduszy summ przez kommissyą wojskową dla kommissoryatu assygnować się mających; te zaś abugi, które w korpusach z urlopowanych podług prawa czynione będą, z zlecenia kommissyi, od nich kommissoryat odbierać będzie; jako rządowi kommissyi wojskowej ten kommissoryat zupełnie podlegać będzie,

tak też kommissya regułę pewnego postępowania, czyli ordynacyą, tudzież rotę przysięgi dla niego przepisze, stosownie do prawa; a z przyczyny swoiey zupełney nad nim władzy zwierzchniey, też kommissya wojskowa, i na potym zawsze osoby ją składające, w odpowiedzi z majątków swoich Rzeczypospolitey za kommissoryat zostaną.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CXXXV.

Actum etc. die vigesima nona mensis Martii A. D. 1790-no.

Oblata. (jak wyżej.)

Deklaracya.

Po uczynionym dokładnym doniesieniu od deputacyi do interesów zagranicznych wyznaczoney, tak o wybraniu *ad mentem* prawa e *gremio sui* osób przyzwoitą plenipotencyą umocowanych, do traktowania z dworem Berlińskim, o zawarciu przymierza obronnego, iako też o tym, iż wybrani od niej do tego dzieła, i rzeczoną plenipotencyą umocowani pełnomocnicy Nas Króla i Rzplitey na dniu dwudziestym czwartym Marca, roku tysiące, siedmset, dziewięćdziesiątego, z Imię panem margrabią Lucchesinim posłem extra-ordynaryjnym i ministrem pełnomocnym króla Imci Pruskiego w ośmiu artykułach, tenże traktat wspólnie ułożyli; po wysłuchaniu i rozważeniu osnowy całkowitey takowego traktatu w protokule wspólnym konferencyi, tegoż dnia z oboygą stron podpisanego; My Król, za iednomyślną zgodą skonfederowanych Rzeczypospolitey stanów, takową osnowę traktatu przyjmując, stwierdzając, i approbując, zalecamy tymże pełnomocnikom Naszym, to jest: ww. i uu. Jackowi Małachowskiemu kanclerzowi wielkiemu Koronnemu, Maciejowi Garnyszowi biskupowi Chełmskiemu, podkanclerzemu Koronnemu, Joachimowi Chreptowiczowi podkanclerzemu Litewskiemu, Józefowi Rybińskiemu biskupowi Kujawskiemu, Ignacemu Potockiemu marszałkowi nadwornemu Wielkiego Xięstwa Litewskiego, Stanisławowi Małachowskiemu referendarzowi Koronnemu, marszałkowi seymowemu i konfederacyi Koronney, xięciu Kazimierzowi Sapieżnie generałowi artylleryi i marszałkowi konfederacyi Wielkiego Xięstwa Litewskiego, Antoniemu Dzeduszyckiemu pisarzowi w Wielkiego Xięstwa Kiełwskiego, ażeby rzeczony traktat w całej osnowie swoiey, iak Nam był wystawiony, i iak w protokule od oboygą stron podpisanym, jest inse-

rowany, imieniem Nas Króla i stanów Rzeczypospolitey podpisami swoimi, i pieczęciami wspólnie z Imci panem posłem Pruskim stwierdzili, a ww. kanclerze obojga narodów po takowym instrumencie tego, przez obydwie strony podpisaniu, ratyfikacją uroczystą, imieniem Nas Króla, i stanów Rzeczypospolitey w formie zwyczajnej do zamiany wzajemnej, nieodwołalnie wygotują i wyexpedyują. Gdy zaś w. xże Alexander Sapięha kanclerz wielki Wielkiego Xięstwa Litewskiego, lubo był równie z urzędu umocowany plenipotencją, w ciągu tej negocjacji, dla sprawowanej w tym czasie funkcji marszałka trybunału Wielkiego Xięstwa Litewskiego, przytomnym nie był, i znajdować się nie mógł, przeto od obowiązku podpisania przez niego, tegoż traktatu, jako pełnomocnika uwalniamy go niniejszym prawem.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CXXXVI.

Actum etc. die trigesima prima mensis Martii A. D. 1790-no.

Oblata. (jak wyżej.)

Ofiara obywatelska.

Gdy Nam Królowi, za zrzeczenie się szafunku starostw paktami konwentami warowanego, przez konstytucją tysiąc siedmset siedmdziesiąt piątego roku, cztery starostwa, Biało-Cerkiewskie, Bohusławskie, Kaniowskie, i Chmielnickie zostały od narodu prawem ziemskim nadane, które My, podług woli Naszey, mianowicie starostwo Biało-Cerkiewskie, wielmożnemu Franciszkowi Branickiemu hetmanowi wielkiemu Koronnemu, Bohusławskie i Kaniowskie, wielmożnemu xięciu Stanisławowi Poniatowskiemu podskarbiemu wielkiemu Wielkiego Xięstwa Lit: Chmielnickie urodzonemu xięciu Jozefowi Poniatowskiemu generałowi maiorowi wojsk Koronnych, przez dyplomata z kancelaryi naszych wydane, prawem ziemskim wieczystym nadaliśmy, i gdy ciż wielmożni i urodzony dziedzice nadania od Nas mający, chęcią przyłożenia się do potrzeb publicznych, zamiast dziesiątego grosza, z dóbr ziemskich opłacającego się, opłatę trzydziestu groszy od sta, w proporcji z koekwacji podatków wynikającej, z dóbr pomienionych ofiarują; zaczymy My Król, za zgodą stanów skonfederowanych, takową ofiarę mile przyjmując, naturę tychże dóbr ziemską na zawsze zabezpieczamy. Którą to opłatę z wymienionych dóbr ci, którzy już są w possessyi dziedzicznej, mają płacić w racie przyszłej Czerwcowej

w roku terażniejszym; którzy zaś jeszcze niedoszli possessyi, za dośściem possessyi dziedzicznej wnosić do skarbu Koronnego mają. Przywileie i konstytucje wolności dla miast i wsi, tudzież ich mieszkańców w tych dobrach, w rianaruszonej mocy zachowujemy, i o to *forum* dla tych mieszczan w assessoryi, a dla tych chłopów w referendaryi determinujemy: ostrzegając, że to nigdy ważności dziedzictwa dóbr tych nadwątląć nie będzie mogło.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CXXXVII. *)

Actum etc. die vigesima mensis Maii A. D. 1790-no.

Oblata. (jak wyżej.)

Starostwo zaś Kowelskie wielmożnemu niegdyś Wacławowi Rzewuskiemu wojewodzie Krakowskiemu w nadgodę cnoty i zasług, według konstytucji tysiąc siedmset siedmdziesiąt piątego roku dane, przy opłacie z dóbr dziedzicznych należący się, gdy przyjdzie do possessyi przyzwoitego właściciela, zachowujemy, względem zaś mieszczan i chłopów, prawo o czterech starostwach zapadłe, do tegoż starostwa rozciągamy. Równie i starostwo Szadowskie dziedzictwem za sumę w konstytucji tysiąc siedmset siedmdziesiąt piątego roku wyrażoną oddane, przy dziedzictwie i opłacie podatku ziemskiego, przez wzgląd na zasługi urodzonego xcia Kazimierza Poniatowskiego, zachowujemy. Gdy, My Król, wraz z Rzeczypospolitey skonfederowanymi stanami, od czterech starostw Nam Królowi w roku tysiąc siedmset siedmdziesiąt piątym nadanych, trzydzięci procentu od sta dochodu, na zwiększenie skarbu publicznego ofiarowanych od terażniejszych dziedziców przyjęliśmy; przeto i inne tak w Koronie, iako i w Wielkim Xięstwie Litewskim dziedzictwem nadane królewskiej, a to na seymach tysiąc siedmset sześćdziesiąt ósmego, i tysiąc siedmset siedmdziesiąt piątego roku (wyjąwszy dobra Kowel i Szadów powyżey excypowane) do possessyi dziedzicznej już przysze i przyście mające do równey pociągamy ofiary. Ofiarę Nam Królowi starostw od stanów w roku tysiąc siedmset siedmdziesiąt piątym uczynioną tak rozumieć chcemy, iż to tylko danym od stanów, a od Nas Króla przyjętym zostało, co *immediate* ostatni possessorowie za jednym a nieoddzielnym przywilejem posiadali, lub jeszcze posiadają.

*) Konstytucja ta iako łącząca się z poprzedzającą tn się kładzie, lubo później zapadła i później jest oblatowana

Wszystko więc, cokolwiek do tych starostw, za osobnym będąc przywilejem, nie należało lub nie należy, to skarbowi wróconym i zapewnionym być ma. A to się ma rozciągać do wszystkich dóbr królewskich dziedzictwem w roku tysiąc siedmset sześćdziesiąt ósmym i tysiąc siedmset siedmdziesiąt piątym nadanych. Kommissye skarbowe obojga narodów skutku terażniejszego prawa dopilnują, i stanom seymującym donoszą, niezważając na wszelkie konstytucje nad myśl oryginalnego prawa nadawczego tysiąc siedmset sześćdziesiąt ósmego, i tysiąc siedmset siedmdziesiąt piątego roku wypadłe. Zrzeczenie się summy konstytucją tysiąc siedmset siedmdziesiąt szóstego roku na starostwie Boryrowskim zapewnionej od wielmożnego xcia Michała Radziwiłła kasztelana Wileńskiego, My Król wraz z stanami skonfederowanymi mile przyjmujemy. Wszystkie konstytucje i sancita seymów tysiąc siedmset sześćdziesiąt ósmego, i tysiąc siedmset siedmdziesiąt piątego i tysiąc siedmset siedmdziesiąt szóstego roku zamiany starostw i królewskich za dziedziczne dobra w krajach teraz Rzplitey na wzajem znajdujących się przeznaczające, uskutecznione już i nieuskutecznione, oraz doszłe i niedoszłe za nimi zamiany uchylamy. Spokojność jednak obywatelską zachowując, tych wszystkich, którzy od zyskujących na seymach tysiąc siedmset sześćdziesiąt ósmego, tysiąc siedmset siedmdziesiąt piątego, i tysiąc siedmset siedmdziesiąt szóstego roku zamiany, dobra zamienione pokupowali, i autentycznymi kupna i przedaży transakcjami, nie zaś testamentami odrezygnowane sobie, przed zaczęciem terażniejszego seymu mieli, przy nabytym dziedzictwie zachowujemy, a nierówność zamiany dowiedzioną od początkowo zamienionych nadgodzoną Rzeczypospolitey mieć chcemy. Niemniej i te dobra, które już za dekretami *potioritatis* pod konkurs kredytorów podpadły, przy possessyi tychże kredytorów na zawsze zostawujemy. Tym zaś tylko, którzy w aktualnej zamienionych dóbr, a przed zamianą dziedzicznych, zostają za przywilejem possessyi, gdy z dóbr ustąpią nad opłatę należącą się skarbowi, prowent zbywający dożywotnie płacić skarby obojga narodów *respectivè* prowincyi będą. Czego wszystkiego dozor i exekucją kommissyom skarbowym obojga narodów *respectivè* prowincyi, pod odpowiedzialnością, natychmiast zlecamy. Na potym za nieprzyjaciela oyczyzny poczytany będzie obywatel, któryby zamiany na uszczuplenie dóbr Rzeczypospolitey na którymkolwiek seymie zyskował. Kommissye skarbowe obojga narodów zyskujących zamiany do nadgodzenia ekwiwalencji skarbowom Rzeczypospolitey, podług ceny, którą

te zamiany odprzedali, obowiązują. Gronta zaś puste dotąd nieosiadłe i bez dymów, oraz części we wsiach celem zaspokoienia granic, tudzież processów i kwestyi wynikających zamienione, dla rozpoznania ekwiwalencji i dopełnienia oney, gdzieby się nieokazała, do kommissyów skarbowych odsyłamy. W przypadku gdyby z oryginalnie dóbr dziedzicznych uczyniona zamiana, potym naturę królewskiej w naturę ziemską zamieniła, i taż *jure potioritatis* zajęta została, a przeto pierwszemu zamianę czyniącemu powrót do swojej własności tamowałą, więc takową zamianę z pod tego wyłączającą prawa, w swojej onę zachowujemy mocy. Kommissye skarbowe obojga narodów *respectivè* w swych prowincjach w summy prawami roku tysiąc siedmset sześćdziesiąt ósmego, tysiąc siedmset siedmdziesiąt piątego i tysiąc siedmset siedmdziesiąt szóstego na starostwach i królewskich przyznane weyrzą, i oneż, z iakiego źródła wynikała, dokładnie opisawszy, opinią swoją pod decyzją stanów seymujących poddadzą, wymiując od roztrząsania te summy, któreby dekretami już zapadłymi ostatecznymi trybunalskimi w sprawach *potioritatis* objęte zostały, tudzież o lennościach dóbr królewskich w dziedzictwo roku tysiąc siedmset sześćdziesiąt ósmego i tysiąc siedmset siedmdziesiąt piątego zamienionych uwiadomią, a to w przeciągu dwóch miesięcy. Summy zaś wyższemi nad wspomniane konstytucje prawami, również na starostwach i królewskich zabezpieczone, któreby niewytrzymane były, stosownie do tychże praw, przyznawszy onychże satysfakcją, upewnią. A które summy okażą się już być wytrzymane, od ciężaru onychże dobra uwolnią. Lenności zaś w Wielkim Xięstwie Litewskim, aktem unii, statutem Litewskim, i konstytucjami tysiąc sześćset sześćdziesiąt pierwszego i tysiąc sześćset siedmdziesiąt siódmego roku z dobrami ziemskiego porównane, i późniejszymi konstytucjami stwierdzone, w tejże naturze zachowujemy i utwierdzamy. A wielmożnej Rzewuskiej wojewodzinie Wołyńskiej nie siedmdziesiąt tysięcy, podług prawa tysiąc siedmset siedmdziesiąt piątego i tysiąc siedmset siedmdziesiąt szóstego roku, ale tylko trzydzieści pięć tysięcy złotych płacić odtąd corocznie do iey życia skarb Koronny obowiązany będzie. Nakoniec zlecamy kommissyom skarbowym obojga narodów, aby o starostwach lub królewskich pod erekcją ordynacji podciągniętych Nas Króla i stany zainformowały.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CXXXVIII.

Actum etc. die trigesima prima mensis Martii A. D. 1790-no.

Oblata. (jak wyżej.)

Tłómacz do expedycji Ruskich.

Chcąc ubezpieczyć na zawsze pewność o wierności ku Rzeczypospolitej osoby funkcyjną tłumacza do języka ruskiego sprawującej, My Król, za zgodą skonfederowanych stanów Rzeczypospolitej warujemy, aby na tę funkcję do języka ruskiego, po zeyściu, albo po stąpieniu terażniejszego, szlachta tylko rodowita, wiary rzymsko-katolickiej nominowana była. A iż kilkoletnie usługi w tej funkcji Ignacego Manugiewicza i zaświadczone w ostatnim użyciu od deputacji do examinowania materii buntów wierność onego, sprawiedliwy wzgląd u Nas Króla i sejmujących stanów zasługuje, zaczym wspomnianego Ignacego Manugiewicza z potomstwem od niego pochodzącym do zaszczytu szlachectwa, *salvo scartabellatu*, przypuszczamy, z uwolnieniem opłaty od stępla do skarbu Rzeczypospolitej.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CXXXIX.

Oblata. (jak wyżej.)

Wzgląd na ur: Bernarda Zabłockiego.

Nadgradzając wierne przy dworze Berlińskim kilkonastoletnie usługi, w obowiązkach legacji urodzonego Bernarda Zabłockiego pełnione, onegoż do klejnotu szlachectwa, *praeciso scartabellatu*, oraz z uwolnieniem opłaty od stępla do skarbu Rzeczypospolitej, przypuszczamy.

(Podpisy jak wyżej.)

CXL.

Oblata. (jak wyżej.)

Wyznaczenie posła dla stanów Hollenderskich.

Gdy Nam deputacja do spraw zagranicznych wyznaczona przełożyła, iż tak związki polityczne, iako też handel krajowy porozumienie się z stanami Rzplitej Hollenderskiej czynią potrzebnym; przeto My

Król, za zgodą stanów Rzplitej skonfederowanych, posła extra-ordynaryjnego i pełnomocnego ur: Michała Ogińskiego miecznika W. X. Lit: do Rzeczypospolitej Hollenderskiej wysyłamy. Dla którego od Nas wyznaczonego posła przyspieszenie expedycji, deputacji do spraw zagranicznych, za zgodą stanów zlecamy, niemniej mieć chcemy, aby uu. marszałkowie konfederacji obojga narodów na potrzebne expensa w tej mierze do skarbów obojga narodów wydali assygnacye.

(Podpisy jak wyżej.)

CXLI.

Actum etc. die decima secunda mensis Aprilis A. D. 1790-no.

Oblata. (jak wyżej.)

Zalecenie kommissyi wojskowej obojga narodów względem generał-leytnantów.

Gdy powyższym w prawie warunkiem rozrządzenie placem czwartego generał-leytnanta kommanderującego z nowego etatu przybyłym, My Król, wraz z stanami Rzeczypospolitej zabezpieczyliśmy sobie; tedy w dopełnieniu zamiaru tego urodzonego Michała xcia Lubomirskiego generała majora kommanderującego, iako z zdatości swojej, zasług, i przezornej w tyłu terażniejszych zawitych okolicznościach roztropności, od kommissyi wojskowej mającego zaświadczenie, na ten plac mianujemy, dla którego My Król, patent Nasz wydać oświadczamy. Chcąc zaś znaiomość służby urodzonego Ludwika xięcia Württembergskiego generał-majora w wojsku Pruskim własnej oyczyźnie, której na tym seymie synem został, uczynić użyteczną; zlecamy kommissyi wojskowej, aby przy otworzonym na generał-leytnanta miejscu, wspomniany xiążę Württembergski był Nam Królowi do patentu przez nią, stosownie do artykułu XV. opisu kommissyi wojskowej prezentowany i rekomendowany, któremu My Król wybór Nasz przyrzekamy, a takowe urządzenie sposobem zalecenia do kommissyi wojskowej, przez urodzonych marszałków seymowego i konfederacji obojga narodów przesłane mieć chcemy.

Stanisław Nałęcz Małachowski ref. W. K. seymowy y konfederacji prowincyi Koronnych marszałek. Kazimierz xiążę Sapięha generał art. Lit. marszałek konfederacji W. X. Litt.

CXLIII.

Actum etc. die vigesima secunda mensis Aprilis A. D. 1790-no.

Oblata. (jak wyżej.)

Dopełnienie lustracji dymów.

Gdy dla porównania podatków, uznaliśmy potrzebę wyznaczenia deputacji koekwacyjnej, a kommissya skarbowa skonfederowanym stanom donosi: iż w taryffach kominów, przez kommissye wojewódzkie, kommissjom skarbowym przesłanych, niektóre wsie i miasteczka, lub w nich części są opuszczone, a nawet zaprzysiężone nie wszędzie zostały; bez rzetelnego zaś wyrachowania liczby dymów, istotna równość, w podatkowaniu następować nie może; przeto My Król, za powszechną skonfederowanych stanów zgodą, dopełniając prawo seymu terażniejszego, stanowimy lustracją dymów tak w Koronie, iakoteż i Wielkim Xięstwie Litewskim; do której lustracji zlecamy kommissjom porządkowym cywilno-wojskowym, aby każda zgromadziwszy się *respectivè* swojego województwa, ziemi, lub powiatu, naydalej za niedziel trzy, od oblaty niniejszego prawa, wybrała z pomiędzy siebie po dwóch, lub więcej lustratorów *per vota secreta*, według rozległości czyniąc między niemi parafiiów podział; a wybrani zaraz po elekcyi swojej, rotą niżej opisaną, wykonawszy jurament *coram actis*, nieodwłocznie toż dzieło lustracji sami przez siebie zaczną, i naydalej w czasie dwóch miesięcy ukończywszy, taryffy z dostateczną liczbą dymów każdej wsi, miasta, miasteczka i wszelakiej osiadłości, podług prawa i schematu od kommissyi skarbowych, na mocy prawa terażniejszego seymu wydanych, spiszą; z których iedną w kommissyi województwa, ziemi lub powiatu zostawią, a drugą do kommissyów skarbowych odeszłą; a dymy od daty prawa zaprzysiężenia dymów *de nova radice* na nieosiadłych gruntach wystawione w osobnej rubryce wprowadzone i wpisane być powinny. Kommissye zaś skarbowe ogół dymów, każdego województwa, ziemi i powiatu spisawszy, deputacji do koekwacji podatków wyznaczonej odeszłą; w miastach i miasteczkach królewskich, duchownych i dziedzicznych szlachta tam osiadła, prócz dziedziców i possessorów tychże miast i miasteczek, równie z mieszczanami, kominy do lustracji podawać ma. Kompensacją zaś, w racie Wrześniowej, tak skarbowi, gdy więcej dymów okaże się, iak tym, którzy myłki w dziełach kommissyi wojewódzkich

Antoni Gielgud starosta generalny xięstwa Zmudzkiego deputowany do konstytucyi z senatu z prow. W. X. Litt. Franciszek Antoni na Kwilczu Kwilecki poseł wdztwa. Poznań. deputowany do konstytucyi z prow. Wielkopolskiej mp. Jzef. Zabięło łowczy wki Litski poseł z xięstwa Zmudzkiego deputowany do konstytucyi. A. Suchodolski P. W. S. M. mp. do kon. Post cuius quidem etc.

CXLII.

Actum etc. die decima quinta mensis Aprilis A. D. 1790-no.

Oblata. (jak wyżej.)

Zlecenie kommissjom cywilno-wojskowym.

Gdy z żalem Naszym, My Król, z Rzeczypospolitej stanami, odbieramy uwiadomienia, iż ofiara na gwałtowne Rzeczypospolitej potrzeby na dniu dwudziestym siódmym miesiąca Lutego, roku bieżącego na same dwory przeznaczona, na tych poddanych, za których zastępnie płacić dwory obowiązaliśmy, w niektórych miejscach przeciwko obmowie rzeczoney ustawy narzuconą zostaje, a ztąd doświadczeni ucisk przymusza chłopów do uchodzenia z państw Rzeczypospolitej; zalecamy kommissjom cywilno-wojskowym, aby mając zleconą prawem stanowiącym tę ofiarę baczność na dopełnienie onego, o sprzeciwiających się woli sejmujących stanów, w narzuceniu podatku publicznego na włościan, badanie czyniły, tam gdzie potrzeba będzie; występnych napomniły, i o surowości na nieposłusznych woli prawodawczej ostrzegły, do wrócenia kwoty narzuconey (ieżeli to nastąpiło) nakłoniły; nakoniec niechających korzystać z tego napomnienia, Nam Królowi i sejmującym stanom przez uu. marszałków doniosły, a My środków do skutkowania opieki rządowej, i eksekucyi wypadłych praw, użyć oświadczamy. Miasta zaś i miasteczka, tudzież we wsiach czynszowi, i wolni okupni, oraz rzemieślnicy, stosownie do obmowy rzeczoney prawa, sami za siebie opłacić mają. Wydawane zaś od skarbu delaty przez exaktorów skarbowych w Koronie, a przez kommissye wojewódzkie i kancelarye w Wielkim Xięstwie Litewskim, gdy na dwory, to na dworach, iezeli na gromady, to na gromadach exekwowane być mają.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

w niedokładnym kominów zanotowaniu dowiada, oznaczamy. Kommissye zaś skarbowe przepis sposobu doniesienia o wielości dymów uczynią i zachodzące trudności ułatwią. Jeżeli zaś dawniej przy podawaniu podatku dziesiątego grosza dobra wszelkiej natury, w częściach lub całkiem, miasteczka, lub wsie dla uszczerbku skarbu nie podane były, do tegoż podatku ofiary; tedy zalecamy kommissyom porządkowym wojewódzkim cywilno-wojskowym, z takimi dobrami i obywatelami podług prawa na terazniejszym seymie, pod tytułem: *Sposób wynalezienia ofiary z dóbr ziemskich i duchownych*, postąpić, co baczności i dozorowi kommissyów skarbowych obojga narodów polecamy. Kto zaś od kommissyów do wyciążenia ofiary dziesiątego grosza wyznaczonych, żądał lustracji dóbr swoich; a tey nie pozyskał, tedy podlegać ma lustracji przez kommissyę cywilno-wojskowe i do opłaty za przeszłe raty obowiązany będzie, bez rozciągnięcia na niego rygoru prawem przepisanego.

Rota przysięgi dla lustratorów:

„Ja N. przysięgam Panu Bogu Wszemogącemu w Trójcy świętej Jedynemu, iż przy lustracji dymów mnie powierzonych, sam osobiście, a nie przez inno osoby do każdego miasta i miasteczka, iako też do każdej wsi i wszelkiej osiadłości *ad fundum* ziechawszy, dymy wszystkie, żadnego nie tając, ani przydając, lecz wiernie podług Boga i sumienia zliczę i w taryffę według schemmatu od kommissyów skarbowych obojga narodów z mocy prawa seymu terazniejszego wydanych wpiszę, i tę całą lustracją, nikomu nie folgując ani przyzianią lub nieprzyzianią ani datkiem nie uwodząc się, wiernie i sprawiedliwie dopełnię; tak mi Boże dopomóż“, &c.

Stanisław Nalęcz Małachowski ref. W. K. seymowy y konfederacyi prowincyi Koronnych marszałek. Kazimierz xiążę Sapieha generał art. Lit. marszałek konfederacyi W. X. Litt.

Antoni xże Jabłonowski kasztelan Krakowski deputat z senatu z Małej-Polski. Bazyli Walicki wojewoda generał ziem Rawskich deput. do konstyt. z senatu prow. Wielkopolskiej. Antoni Gielgud starosta jeneralny xięstwa Zmudzkiego deput. do konstyt. z senatu z prow. Wiel. Xa Litt. mp. Stanisław Kostka Potocki poseł Lubelski deputow. do kon. z prow. Małopolskiej. Franciszek Antoni na Kwilezu Kwilecki poseł wdzstwa. Poznańskiego deput. do konstyt. z prow. Wielkopolskiej, Jzef. Zabięto łowczy wki Lit. poseł

z Xięstwa Zmudzkiego deputow. do konstytucyi A. Suchodolski P. W. S. dep. do kon. Post cujus constitutionis etc.

CXLIV.

Actum etc. die vigesima quarta mensis Aprilis A. D. 1790-no.

Oblata. (jak wyżej.)

Ułatwienie trudności prawa względem staraiących się o funkcyę deputackie, a nie składaiących kommissyi cywilno-wojskowych, w Koronie.

Gdy prawem seymu terazniejszego o kommissyach cywilno-wojskowych zapadłym, ostrzeżonym zostało, iż tylko ciągle dwa lata w kommissyi cywilno-wojskowej zasiadaiący na funkcyę inne następować mogą, ułatwiając tę trudność, stanowimy: że ten przepis na ten raz ściągając się nie ma do tych, którzy się funkcyi deputackiej podiąć zechcą.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CXLV.

Actum etc. die undecima mensis Maii A. D. 1790-no.

Oblata. (jak wyżej.)

Seymiki deputackie dla województwa Witebskiego.

Reassumując prawo o seymikach deputackich województwu Witebskiemu służących, gdy część tegoż województwa w krajach Rzeczypospolitey pozostała, nie mając miejsca przeznaczonego dla tychże seymików, do roku niniejszego onychże nie miała, a na terazniejszych seymikach gromnicznych deputatów, po iednemu na każdą repartycją w Chołopieniczach, miejscu przeznaczonym dla elekcyi kommissarzów cywilno-wojskowych, obrała; My Król, za zgodą seymuiących Rzeczypospolitey stanów, deputatów na terazniejszy trybunał utwierdzając elekcyą, i chcąc mieć ich *in activitate*, na przyszłość dla województwa Witebskiego do seymików deputackich toż samo miejsce, co i na kommissyę cywilno-wojskowe prawem terazniejszego seymu jest przeznaczone, deklarujemy.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CXLVI.

Actum etc. die decima septima mensis Maii A. D. 1790-no.

Oblata. (jak wyżej.)

Ofiara W. Walickiego wojewody Rawskiego i pozwolenie kapitule Sandomirskiej zamiany dóbr.

Gdy W. Walicki wojewoda Rawski z dóbr miasteczka Mogielnicy z przyległościami za Woźniki Błogie, Małe Końskie z przyległościami, z konwentem Suleiowskim ichmość xięży Cystersów, *praecedentibus omnibus solennitatibus, ac beneplacito Romano* zamienionych, czyni ofiarę płacenia od sta dwadzieścia procentu, zaczym tę wdzięcznie przyjmując, aby na zawsze opłacana była, stanowimy, a zamianę pomienionych dóbr w grodzie Piotrkowskim zeznaną, nie zajmując części, jeżeli się w tych dobrach iakie znajduią, oddzielnemu dziedzictwu służących, wiecznym prawem stwierdzamy. Niemniej dobra miasteczko Żarnów z wsiami Zdyszowice i Siedlec kapituły Sandomirskiej dziedziczne w województwie Sandomirskim, a powiecie Opoczyńskim leżące, za dobra ziemskie zamieniać teyże kapitule lub sprzedać, a inne na miejsce odprzedanych kupić, pozwalamy, zachowawszy uroczystości prawami przepisane.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CXLVII.

Actum etc. die vigesima mensis Maii A. D. 1790-no.

Oblata. (jak wyżej.)

Wyznaczenie u. xcia Jabłonowskiego na poselstwo do dworu Berlińskiego.

Ur: xięciu Józefowi Czartoryskiemu stolnikowi W. X. Lit: posłowi na seym z województwa Wołyńskiego za odbytą kosztem swoim w poselstwie do dworu Berlińskiego pożyteczną dla oyczyny usługę, oświadczając wdzięczność i pamięć; gdyśmy dla żądań jego oddalić się z Berlina zezwolili, a po przełożonych Nam Królowi i stanom skonfederowanym przyczynach, gdy uwolnić od dalszej w tym urzędzie usługi tegoż urodzonego xięcia Czartoryskiego skłaniamy

się, potwierdzając zatym charakter posła nadzwyczajnego i pełnomocnego w Berlinie ur: xięciu Stanisławowi Jabłonowskiemu generał-majorowi w wojsku W. X. Lit: posłowi na seym z województwa Wołyńskiego dotąd tymczasowo z chwałą dla siebie i użytecznością Rzeczypospolitey ten urząd sprawuiącemu; deputacyi spraw zagranicznych zlecamy, ażeby stosowne w tey mierze tak z ww. pieczętarami, iako też z kommissyą skarbu Koronnego uczyniła rozrządzenia.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CXLVIII.

Actum etc. die vigesima sexta mensis Maii A. D. 1790-no.

Oblata. (jak wyżej.)

Ustanowienie ziemskiej i grodzkiej kancelaryi w Telszach dla powiatów xięstwa Zmudzkiego Telszewskiego i Połongowskiego.

Gdy znaczna rozległość Xięstwa Zmudzkiego zostawia obywatelów powiatów Telszewskiego i Połongowskiego, tak w trudności dowożenia do skarbu publicznego podatków, iak i odbywania czynności prawnych z kancelaryami; przeto mając wzgląd na takową niezręczność z sytuacji miejsc pochodzącą stanowimy: aby ziemski i grodzki pisarze repartycyi Rosieńskiej, trzymali odtąd osobnych regentów w mieście Jego Królewskiej Mości Telszach, dla przyjmowania od obywatelów powiatów Telszewskiego i Połongowskiego wszelkich tranzaktów, iako to: przyznań i aktykacyi dokumentów, manifestów, zeznań pozwów, które to czynności do xiąg miejscowych Rosieńskich corocznie przeniosą, zostawuiąc w Telszach oryginalne protokoły Telszewskie dla wydawania stronom potrzebiującym *vidimatim*. Czas normalny do exekucyi takowego prawa, rok tysiączny, siedmesetny dziewięćdziesiąty, od pierwszego Października naznaczamy. Podatki zaś z rzeczonych powiatów Telszewskiego i Połongowskiego regent grodzki w Telszach przy aktach będący, od obywatelów w czasie prawem przepisany wzbrowszy, do kassy kommissyi cywilno-wojskowej repartycyi Rosieńskiej odwieść i oddać z całkowitą iey należnością powinien, pod odpowiedzialnością przez pisarza grodzkiego Rosieńskiego; iako za swojego substytuta należą.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CXLIX.

Actum etc. die quarta mensis
Junii A. D. 1790-no.

Oblata (jak wyżej.)

**Podanie majora do korpusu artyl-
lerji W. X. Lit.**

My Król, za zgodą skonfederowanych stanów Rzeczypospolitey, dozwalamy, aby odtąd ieden z kapitanów artylleryi Litewskiej, kompanią mający, przy swoiey gaży kapitańskiej, rangą maiorowską z awansem został przez patent Nasz Królewski zaszczycony.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CL.

Actum etc. die decima mensis
Junii A. D. 1790-no.

Oblata. (jak wyżej.)

**Przedłużenie czasu dla deputacyi
koekwacyiney.**

Gdy deputacya do porównania ofiary dziętego grosza, i podatków wyznaczona, dla nienadesłanych dotąd ieszcze z akt różnych tranzakcyi, i reguł od kommissyów podatkowych, dzieła swego dokończyć nie mogła: przeto My Król, wraz z skonfederowanemi Rzeczypospolitey stanami, czas, w którym dzieło swoje ma ukończyć, do dwóch miesięcy przeciągamy.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CLI.

Actum etc. die undecima mensis
Junii A. D. 1790-no.

Oblata. (jak wyżej.)

**Duchowieństwo obojga obrządków
w Koronie i w Wielkim Xięstwie
Litewskim.**

Gdy deputacya od Nas Króla, za zgodą skonfederowanych stanów, wyznaczona do traktowania z nayprzewielebniejszym iego-
mość xiędzem nuncyuszem apostolskim,

i zgromadzeniem biskupów, w interessach duchowieństwa tyczących się, oddała Nam sprawę swych czynności, My Król wraz z seymuiącemi stanami, idąc za celem staran Naszych, aby święta religia katolicka Rzymska panująca, w naywyższym poszanowaniu zostawała w państwach Naszych, i bądź przez ścisły swych pasterzów dozór, bądź przez pilne praw iey świętych zachowanie od obywatelów, iak nayszerzey krzewiła się; następujące czyniemy rozrządzenie: Ponieważ po porównanych prawem niniejszego seymu dochodach biskupich, porównania także niektórych dyecezyi zbyt rozległych uznaliśmy potrzebę; przeto podział tychże dyecezyi iuz z stolicą świętą apostolską umowiony, pragnąc widzieć uskuteczniomym i użytek prawdziwy skarbow obojga narodów w tym upatrując, arcybiskupom i biskupom obojga obrządków, że odtąd intrata coroczna, na ich utrzymanie prawem wyznaczona, w dobrach na wieczny fundusz oddana będzie przez kommissyę skarbowe, za iednomyślną stanów skonfederowanych zgodą deklaruiemy; a to *salvis modernis possessoribus*, którzy więcey posiadają podług zapadłego w tej mierze prawa. Tak więc postępując kommissyą, i do tych stosując się prawideł, nayprzód dla biskupa Krakowskiego z dóbr wszelkich na skarb odebranych i lustrowanych tegoż biskupstwa, odda dobra intraty sto tysięcy czyniące, podług ostatniey lustracyi, bez odtrącenia expens gruntowych, ani też wymagania dwudziestu od sta na skarb podatku. A w liczbę dóbr na intratę stu-tysięczną biskupom Krakowskim, xiążętom Siewierskim, bydź wyłączeniemi mających, że dobra stołowe xięstwa Siewierskiego przez biskupów Krakowskich z tytułem xiążęcym posiadane (oprócz tych dóbr i lasów, które *fossilia* w sobie zawierają) wchodzić mają, stanowimy. Kapituła zaś osobne dobra w tym xięstwie posiadająca, dwadzieścia od sta opłacać będzie podatku do skarbu. A gdy w ogólnym składzie politycznego Rzeczypospolitey ciała uważamy bydź xięstwo Siewierskie, w którym szlachta i mieszkańce, iako iedney oyczyny synowie, pod iedym i szczególnym Rzeczypospolitey rządem i udzielnoscia, i pod równemi podatkami zostawać mający, iednemi dobrodzienstwami prawa zaszczycać się winni; przeto w porządku uskutecznienia tego, kommissyą z osób siedmiu dobrami swemi z xięstwem Siewierskim nie graniczących, w k mplecie naymniey osób pięciu My Król, za zgodą stanów, wyznaczamy, to iest:

W. Mecińskiego kasztelana Spycimirskiego.
UU. Grodzickiego krayczego Koronnego.
Bartochowskiego podczaszego Wieluńskiego.

Skorupkę łowczego Krakowskiego.

Rocha Dąbskiego burgrabiego Krakowskiego.

Chwaliboga pisarza grodzkiego Krakowskiego.

Ignacego Dębskiego podwoiewodzego Lelowskiego.

Przed którą, szlachta i wszelacy possessorowie na dzień piętnastego Czerwca (w którym zacząć swe czynności kommissyą powinna) w Siewierzu stanawszy, dowody rodowitości szlachectwa lub dyplomata swoje okazać do rostrząśnienia podać mają (które potym do akt własnych przenieść, i zaaktywować zalecamy) mieysca sądom i seymikom ułożyć, i żądania w tym obywatelów, gdzieby ie sobie mieć życzyli, przyiąć, nadane woytostwa zrewidować, regestr onych spisać i do akt podać, uprzywileiowanych przy dozywociu zachować, dwadzieścia od sta na podatek procentu na skarb z tychże woytostw naznaczyć, przyszele onych przez biskupów rozdawnictwo dla rodowitey szlachty Polskiej pod nieważnoscia nadawczego prawa zawarować, (o co *forum in proximiori iudicio ad cuiusvis instantiam* dozwalamy) dobra stołowe xięstwa Siewierskiego, czyli przez alienacyą uszkodzonemi przez kogożkolwiek nie były, też kommissyą weyrzy. Miasta tegoż xięstwa przed tą kommissyą równie przywileie swoje okazać; a kommissyą oneż podpisawszy do deputacyi dla roztrząśnienia praw miast wyznaczoney odda. A takowe dzieło swoje w niedziel sześć naydaley kommissyą ukończywszy, z doskonałym każdej rzeczy opisem, podług wyżej dla siebie przepisany reguły, Nam Królowi i zgromadzonemu stanom do decyzyi poda. W uskuteczniomym umowionego z stolicą ś. apostolską dyecezyów podziału, ponieważ część dyecezyi Krakowskiej, to iest: woiewództwo Lubelskie, ziemia Łukowska, powiat Urzędowski, i ziemia Stężycka, biskupowi Chełmskiemu, do tej szczupley dyecezyi, którą on dziś posiada przydaie się; przeto przez wzgląd na powiększenie tegoż biskupa Chełmskiego (który odtąd tytuł biskupa Lubelskiego i Chełmskiego razem brać będzie) obowiązki, skłaniając się do nieodwłocznego opatrzenia onegoż, deklaruiemy: iż iaka jemu część dyecezyi dotąd Krakowskiej pod rząd oddana zostae, tak i fundusz na opatrzenie jego wyznaczyć widząc potrzebę, zlecamy kommissyi skarbowey, aby przez lustracyą dochod dzisiaj biskupstwa Chełmskiego z dodanemi od kommissyi cywilno-woyskowej lustratorami (którym sposobem i inne biskupstwa lustrowane bydź odtąd powinny) zweryfikowawszy, resztę onemuż *ad complementum* stu tysięczney intraty supplementowała: a nieodstępuiąc zapadłego prawa nakazuiącego w dobrach bi-

skupom oddawać prowenta, chcemy, aby kommissyą skarbową biskupowi terażnieyszemu Lubelskiemu i Chełmskiemu, ten adyrtament dała z dóbr zbywających biskupstwa Łuckiego, tudzież z naypierwszych wakować mających prowentów biskupstw w Koronie na skarb stosownie do prawa przychodzących. Chcemy niemniey, aby po opatrzeniu biskupa Lubelskiego Chełmskiego kommissyą skarbową z funduszów zbywających od tych biskupstw, któreby potym w Koronie wakowały, w proporcji przybywających z nich do skarbu dochodów, opatrzyła także stosownie do zapadłego prawa, Kliowskiego i Kamienieckiego biskupów, którzy gdy takowym sposobem opatrzeni, i w dochodach z innemi biskupami porównanemi bydź mają, przyimają za to pod rząd swój części przyleglejszych dyecezyi, a to przez umiarkowanie, które sami pomiedzy sobą przewielebni biskupi, za zezwoleniem stolicy świętey apostolskiej, zrobić nie zaniedbaią, i po takowym dopiero niniejszego zlecenia przewielebnych biskupów dopełnieniu, kommissyą wyżej wspomniane dwóch biskupów opatrzenie uskuteczni. Ten zaś rozkład podziału dyecezyi ma bydź złożony w archiwum Rzeczypospolitey. Dyecezya Wileńska, w czasie, iak wakować będzie, na trzy to iest: na Wileńską, Inflantską, i Smoleńską, stosownie do położenia mieysc przyległych proporcjonalnie, aby podzielona była, mieć chcemy; którzy to biskupi Inflantski i Smoleński, przeznaczeni do powiększoney pracy w dodaniu sobie części Wileńskiej dyecezyi, opatrzenie swoje stosownie do prawa z funduszu zbywającego Wileńskiego, bądź Zmudzkiego biskupstw, które wprzód zawakuie, obmyślone mieć będą. Zmudzka zaś dyecezya, tak iako i inne do podziału nieprzychodzące zostaiąc w całości, biskupi podobnież takowych dyecezyi przy intracie stu-tysięczney zostaną.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CLII. *)

Actum etc. die vigesima nona
mensis Julii A. D. 1790-no.

Oblata. (jak wyżej.)

Uskuteczniając dawne poprzedników Naszych przyrzeczenia, My Król wraz z seymuiącemi stanami, uznawszy większą niż kiedy potrzebę okazania prawdziwey Naszey przychylnosci dla obrządku Ruskiego, iedno-

*) Konstytucya ta iako łącząca się z poprzedzającą tu się kładzie, lubo późniey zapadła i późniey iest oblatowana.

ścią świętą z kościołem Rzymskim złączonego, a wraz i okazania względów dla duchowieństwa tego obrządku wiernością nieskażyte dla Nas Króla i oyczyny dystyngującego się, przewielebnemu arcy-biskupowi Kiiowskiemu, metropolicie całej Rusi, dzisieyszemu i jego następcom w unii będącym, miejsce w senacie naznaczamy, i do wykonania przysięgi senatorskiej obowiązujemy. Krzesło zaś do zasiadania onemuż po przewielebnych biskupach obrządku łacińskiego przeznaczamy. Równe mając przy czynny urządzenia w państwach Naszych dycezyjów *ritus Graeco uniti*, które Nas do podzielenia dycezyjów Łacińskich determinowały; My Król, za zgodą stanów, przewielebnych metropolitę i wszystkich teraz w kraiu Rzeczypospolitey dycezye mających biskupów *ritus Graeco uniti* obowiązujemy, aby począwszy od metropolii arcy-biskupstwa Kiiowskiego dycezyjów wszystkich podział takowy, któryby i części od arcy-biskupstwa Połockiego w krajach Rzeczypospolitey pozostałe zajął, za zezwoleniem stolicy świętej apostolskiej udzielał, a to w celu aby części od arcy-biskupstwa Połockiego pozostałe, bez pasterza krajowego własnego nie zostawały. A takowy podział w przeciągu trzech miesięcy, aby był dopełniony i Nam Królowi i stanom Rzeczypospolitey do wiadomości i approbaty podany zalecamy. Tak zabezpieczwszy dochód pewny w dobrach biskupom przyznany, resztę intraty z dóbr biskupich obydwóch obrządków zbywającą na zastąpienie summ, na szkołę rycerską, na inwalidów prawem przeznaczonych determinujemy, i nad pomienione summy zbywające procenta do skarbów obojga narodów przeznaczamy. Gdy zamiarem iest Nas Króla i skonfederowanych Rzeczypospolitey stanów seminarja iak najlepiej ułożyć, i opatrzyć, przeto zalecamy przewielebnym biskupom obrządku Łacińskiego, iako też przewielebnemu metropolicie i biskupom obrządku Ruskiego, aby Nam naydaley w przeciągu trzech miesięcy przełożyli liczbę potrzebnych seminarjów, tudzież wskazali fundusze, któremi są opatrzone, i z których naydogodniey opatrzonemi być mogą.

Stanisław Natęcz Małachowski ref. W. K. seymowy y konfederacyi prow. Koronnych marszałek. Kazimierz xiążę Sapieha generał art. Lit. marszałek konfederacyi W. X. Lit.

Bazyli Walicki wojewoda generał ziem Raskich dep. do konst. z senatu prow. Wielkopolskiej. Antoni Giełgud starosta jeneralny xstwa Zmudzkiego dep. do konst. z senatu z prow. W. X. Litt. Józef xiążę Czartoryski poseł Wołyński deput. do konstytucyi z prow. Małopolskiej. Stanisław Kostka Po-

tockki poseł Lubelski dep. do kon. z prow. Małopolskiej. A. Suchodolski P. W. S. dep. do kon. Post cujus quidem constitutionis etc.

CLIII

Actum etc. die decima nona mensis Junii A. D. 1790-no.

Oblata. (jak wyżej.)

Oznaczenie czasu seymikom poselskim i przysłemu seymowi.

Los nieszczęśliwy oyczyny, smutne przytomnych klęsk, a okropniejsze przyszłości widoki, zniewoliły Nas Króla wraz z stanami seym wolny w konfederacki przemienić, czas sześciomiesięczny tym obradom zamierzony, aż do czasu opatrzenia potrzeb Rzeczypospolitey przeciągnąć; uwiadomiwszy już dawniey uniwersałami przez seymowego i konfederacyi obojga narodów marszałków wydanymi, o dziełach w części dokonanych, w części daleko większey ukończenia oczekujących, pragniemy zupełne prac Naszych dzieło terażniejszym i przysłym oddać pokoleniom; żądamy oraz, aby formę rządu trwałą stanowiąc, czas peryodyczny urzędowania władzy prawodawczej oznaczyć, i wola narodu, iako najpierwsze prawo zabezpieczyć; dla tego, nim w zbiorze ustaw pewny, i przestąpić się nie mogący czas seymikom, i seymowi oznaczemy, z potrzeb wynikłych Rzeczypospolitey, czas tychże seymików na ten raz do dnia dziewiątego Lutego roku tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt pierwszego odkładamy. Seym zaś terażniejszy wraz z konfederacją nieodzownie zakończyć się ma na dwa tygodnie przed terminem przyszłych seymików poselskich, na których nayprzód posłowie terażniejsi relacją osobiście zdać winni będą, i na które seymiki, chociażby od Nas Króla uniwersały nie doszły, obywatele województw, ziem i powiatów, na mocy prawa tego zjechać się mają, i posłów obiorą; alternatę zaś dla prowincyi Wielkiego Xięstwa Litewskiego, co do laski, i mieysca, na pierwszy seym po skończeniu terażniejszego ostrzegamy. Warujemy oraz, że przedsiębrać iedynie, i nieprzestępnie będziemy na tym seymie materje, poprawy rządu, wojskowe, i skarbowe, a gdyby w ciągu którey sessyi te trzy ważne materje nie przychodziły do decyzji, natenczas, inne rozporządzone materje wzięte będą, które iednakowoż chociażby rozporządzone i nieskończone były, zawsze pierwszym trzem materjom

ustępować muszą. W każdym zaś przypadku zapewniamy potrzebę traktowania interesów zagranicznych.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CLIV.

Actum etc. die decima nona mensis Junii A. D. 1790-no.

Oblata. (jak wyżej.)

Zalecenie deputacyi interessów cudzoziemskich.

Ponieważ sprawowanie interessów Rzeczypospolitey za granicę, wymaga często nierozdzielnych i nieodbitych wydatków extraordinarynych; przeto My Król, za powszechną stanów Rzeczypospolitey zgodą, dozwalamy deputacyi interessów cudzoziemskich, ażeby do summy trzykroć sto tysięcy złotych na podobne wydatki extraordinaryne, ile w terażniejszych okolicznościach wynikać mogące, do skarbów obojga narodów przez noty rekwizycye czynić mogła, *salvo calculo*, które to rekwizycye za rezolucją deputacyi, przez prezydującego w niey podpisane, swój skutek odbierać mają; a po wydaney summie sto tysięcy wynoszącej, na też wydatki extraordinaryne, deputacya ma uwiadomić stany, przed uczynieniem dalszych rekwizycyi.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CLV.

Actum etc. die decima nona mensis Junii A. D. 1790-no.

Oblata. (jak wyżej.)

Zalecenie kommissyi skarbu Koronnego.

Zalecamy kommissyi skarbu Koronnego, ażeby ta zważając na tak znaczny upadek przez ogień miast Leszna i Kempna pogranicznych, aby uniknąć emigrancyi fabrykantów, nayprzywoitszy sposób allewiacyi w podatkach w proporcyi podatków, oprócz cła, do skarbu przez też miasta wnoszonych, i szkód poniesionych, oprócz zwyczajney allewiacyi przez prawo przepisanej uczyniła i rozrządziła.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CLVI.

Actum etc. die decima nona mensis Junii A. D. 1790-no.

Oblata. (jak wyżej.)

Zalecenie kommissyi skarbu Wielkiego Xięstwa Litewskiego.

Zalecamy kommissyi skarbu Wielkiego Xięstwa Litewskiego, ażeby ta, zważając na tak znaczny upadek przez ogień miasta Brześcia Litewskiego, nayprzywoitszy sposób allewiacyi w podatkach w proporcyi podatków, oprócz cła, do skarbu przez też miasto wnoszonych, i szkód poniesionych, oprócz zwyczajney przez prawo przepisanej allewiacyi, uczyniła i rozrządziła.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CLVII.

Actum etc. die decima nona mensis Junii A. D. 1790-no.

Oblata. (jak wyżej.)

Warunek dla miasta Leszna.

Gdy mieszkańcy miasta Leszna, nie tylko z majątku, ale i z siedlisk swoich dosyć ozdobnych, zupełnie przez pożar ognia wyzuci zostali, tak dalece, iż tylko tułaczami do nieiakiemu czasu być muszą, dla tego My Król, za zgodą skonfederowanych stanów, jeżeli ciż nieszczęśliwi mieszkańcy w swoich placach wystawią dla siebie mieszkania, przytulenie się i sprawowanie wszelkich rzemiosł, w poblížszych miastach kraiu naszego, bez wszelkiej opłaty do cechów, dla nich upewniamy.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CLVIII.

Actum etc. die vigesima secunda mensis Junii A. D. 1790-no.

Oblata. (jak wyżej.)

Wyznaczenie deputacyi do roztrząśnienia projektu reformy Żydów.

Ponieważ lud Żydowski w krajach Rzeczypospolitey naszej znacznie teraz rozmnożony, potrzebuje w sposobach rządzenia się swo-

iego, koniecznie reformy, i w tym celu podany projekt znajduje się w deliberacyi, więc chcąc ten projekt roztrząsnąć, wydoskonalić, i do decyzji przybliżyć, wyznaczamy deputacyą, to jest:

Z senatu.

Przew: Garnysza podkanclerzego Koron., biskupa Chełmskiego.
WW. Jezierskiego kasztelana Łukowskiego.
Felkerzamba kasztelana Witebskiego.

Z stanu rycerskiego.

z prowincyi Mało-Polskiej.

UUr: Wybranowskiego posła Lubelskiego.
Chołoniewskiego posła Braclawskiego.

z prowincyi Wielko-Polskiej.

UUr: Zakrzewskiego posła Poznańskiego.
Walewskiego posła Sieradzkiego.

z prowincyi Wielkiego Xwa Litewskiego.

UUr: Bernowicza posła Nowogrodzkiego.
Butrymowicza posła Pińskiego.

Którzy to wielmożni i urodzeni deputowani, projekt wspomniany rozważają, roztrząsają, uwagi względem niego od obywatelów, i od samych Żydów wyszło, przeczytają i rozbiorą, a nawet z Żydami oświecenijszemi względem udoskonalenia tego projektu, i względem skuteczniejszego Żydów zreformowania pomówią, i naradzają się, a to dzieło swoje naydaley za niedziel cztery, stanom seymuiącym do decyzji podadzą.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CLIX.

Actum etc. die vigesima secunda mensis Junii A. D. 1790-no.

Oblata. (jak wyżej.)

Zabezpieczenie chorągwi trybunału głównego Litewskiego.

Zachowując chorągiew Węgierską trybunałowi Litewskiemu assistującą w tym, w jakim dziś jest komplecie, w liczbie głów 64. w teyże chorągwi rotmistrza i officerów przy randze i gaży dawniejszey, i w tym stanie, w jakim jest dotąd, zupełnie utrzymujemy. A unter-officerom i gemeynom płacę równą z komputem wojska Litewskiego, stosownie do etatu, My Król, za zgodą skonfederowanych stanów wyznaczamy, i opa-

trzenie wszelkich dla tey chorągwi rekwizytów kommissyi woyskowej zlecamy.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CLX.

Actum etc. die vigesima secunda mensis Junii A. D. 1790-no.

Oblata. (jak wyżej.)

Zalecenie pisarzom polnym obojga narodów.

Pisarze polni obojga narodów rangę generałów leutnantów aktualną w woysku bez kofmenderowania diwizjami mający, aby woysko *respectivè* swoich prowincyi zlustrowali, nakazuujemy, dozierając pilnie kompletu korpusów wszelakich, oraz całości i porządku w kassach tychże korpusów. Po której dopełnionej lustracyi raport dostateczny Nam Królowi i stanom seymuiącym uczynią, a kommissya woyskowa nieodwłocznie woysko obojga narodów o nastąpić mającey lustracyi uwiadomi. Dokładne zaś pisarzów polnych obowiązki, iako też strażników i obożnych obojga narodów do czasu opisu ogólnego przy formie rządu odkładamy. Dla dokładniejszego zaś dopełnienia obowiązków urzędów tychże pisarzów, kommissya woyskowa potrzebne im informacye wyda.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CLXI.

Actum etc. die decima nona mensis Julii A. D. 1790-no.

Oblata. (jak wyżej.)

Ustanowienie zsyпки.

Niedostatek płacy dla wojska, i niedostatek w skarbach obojga narodów, Nam doniesiony, wyciągając po Nas, abyśmy iak naytroskliwiey nayskuteczniejsze środki obmyślili utrzymania powagi narodu, i bezpieczeństwa kraiu; My Król, za powszechną stanów skonfederowanych zgodą, zsypkę zboża, końcem dopełnienia funduszu, na utrzymanie wojska, ustanawiamy. Żeby zaś takowey zsyпки sprawiedliwe nastąpiło rozrządzenie, zalecamy deputacyi koekwacyiney, aby ta zniósłszy się z kommissyami woyskową i skarbowemi, żadnego z rolników, nawet i mieszczan rolę trzymających, nie wyłączaiąc i dobra Nasze stołowe królewskie

i szlachtę od ofiary dziesiątego grosza uwolnioną poddając, projekt w ciągu niedziel sześciu ułożyła, i Nam Królowi, i stanom seymuiącym, do decyzji podała.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CLXII.

Actum etc. die vigesima secunda mensis Julii A. D. 1790-no.

Oblata. (jak wyżej.)

Zalecenie kommissyi skarbu Koronnego.

Lubo miasto Warszawa na sessyi swoiey mianey na ratuszu, uchwałą swoią podatek protunkowy na skarb Koronny darowało, gdy iednak od kommissyi skarbu Koronnego doniesiono iest: iż wiele osób, possessorów, i mieszkańców w Warszawie żądali powrócenia; przeto zlecamy kommissyi skarbu Koronnego, aby żądającym powrócenia protunkowego podatku, za złożeniem kwitów, tenże podatek potraciła.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CLXIII.

Actum etc. die vigesima secunda mensis Julii A. D. 1790-no.

Oblata. (jak wyżej.)

Zalecenie kommissyi skarbu Koronnego.

Kommissya skarbu Koronnego w fundusz wieczysty stutysięczney intraty dla xiążąt biskupów Krakowskich trzy wsie za rzeką Przemszą sytuowane, a zawsze do biskupstwa należące, podług dzisieyszego prawa umieści, i one na dochód biskupi na zawsze przeznaczy. Z dóbr zaś na skarb odebranych w kwocie trzynaście tysięcy pięćset złotych arendą terażniejszemu xięciu nominatowi, podług lustracyi z regularną do skarbu opłatą, *ad vitae ejus tempora*, wypuści.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CLXIV.

Actum etc. die vigesima secunda mensis Julii A. D. 1790-no.

Oblata. (jak wyżej.)

Zalecenie deputacyom do examinowania skarbów obojga narodów, wyznaczonym.

Gdy prawem oznaczony czas do odebrania rachunków dwóletnich od kommissyów skar-

bowych, oraz nowych kommissarzów obrania przybliża się: przeto My Król, wraz z skonfederowanemi stanami, zalecamy deputacyom, które na początku seymu, na ten koniec wyznaczylismy, aby na dniu dwudziestym Sierpnia, roku bieżącego, równie i ostatnich dwóch lat, to iest: od pierwszego Września tysiąc siedmset ósmdziesiąt ósmego, do tegoż dnia, tysiąc siedmset dziewięćdziesiątego roku, od tychże kommissyów, sprawę z ich urzędowania, wglądając nawet w szczegóły expensów, odebrały, i nam Królowi, oraz stanom, stosownie do dawnych praw, o czynach czteroletnich tych magistratur, *ultimis Octobris*, doniosły; A gdyby też deputacye widziały konieczną potrzebę rychlejszego stanom zgromadzonym doniesienia, wolno im to będzie uczynić, nie czekając ogólnego rapportu.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CLXV.

Actum etc. die vigesima quarta mensis Julii A. D. 1790-no.

Oblata. (jak wyżej.)

Zalecenie kommissyi woyskowej obojga narodów.

Gdy kommissya woyskowa obojga narodów Nam Królowi, i stanom seymuiącym przekłada potrzebę do łatwiejszego użycia sił woyskowych, ustanowienia pewney liczby strzelców; przeto My Król, za zgodą skonfederowanych stanów mieć chcemy: aby taż kommissya woyskowa do każdej kompanii w regimentach pieszych polowych po piętuastu strzelców, i iednym unterofficerze, z oznaczeniem gaży, jaką w korpusie artylleryi żołnierze i unterofficerowie odbieraia, zawierbować kazała, i z naywiększą oszczędnością obrachowawszy wydatek na pierwiastkowe sporządzenie broni i umundurowanie z kraioowych fabryk, do kommissyów skarbowych rekwirowała.

Stanisław Natęcz Małachowski ref. W. K. seymowy y konfederacyi prow. Koronnych marszałek. Kazimierz xiążę Sapieha generał art. Lit. marszałek konfederacyi W. X. Lit.

Bazyli Walicki wojewoda generał zicm Rawskich dep. do konst. z senatu prow. Wielkopolskiej. Antoni Gielgud starosta jeneralny xięstwa Żmudzkiego dep. do konst. z senatu z prow. W. X. Litt. Józef xiążę Czartoryski poseł Wołyński deput. do konstytucyi z prow. Małopolskiej. Stanisław Kostka Potocki poseł Lubelski dep. do kon. z prow. Małopolskiej. A. Suchodolski P. W. S. dep. do kon. Post cujus quidem constitutionis etc.

CLXVI.

Actum etc. die vigesima quarta mensis Julii A. D. 1790-no.

Oblata. (jak wyżej.)

Wyznaczenie deputacyi do ułożenia projektu względem ekonomiki wewnętrzney krajowey.

Ponieważ założenie fabryk dla uzbroienia woyska i cywilnych potrzeb, nieodbitcie jest potrzebne, niemniej pomoc przyciśnionemu obcą mocą handlowi koniecznie należy, a ztąd ku ustanowieniu fabryk krajowych, czyszczeniu rzek, kopaniu kanałów, tudzież ustanowieniu banku krajowego, ułożenie projektu jest pożyteczne; przeto wyznaczamy deputacyą, która wraz z delegowanymi od kommissyów skarbowych oboyma narodów, wewzawszy do siebie osoby z kommissoryatu, z bankierów, kupców, dla naradzenia się, projekt ułożą, i do stanów przyniosą nieodwłocznie; A do tey deputacyi wyznaczamy: wielmożnego Jezierskiego kasztelana Łukowskiego, urodzonych Zakrzewskiego posła Poznańskiego, Działyńskiego posła Poznańskiego, xięcia Czartoryskiego posła Wołyńskiego, Bernowicza posła Nowogrodzkiego, Butrymowicza posła Pińskiego, Moszyńskiego sekretarza wielkiego Wo Xa Litto posła Braclawskiego, Potockiego starościca Guzowskiego, i xiędza Ossowskiego.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CLXVII.

Actum etc. die vigesima quarta mensis Julii A. D. 1790-no.

Oblata. (jak wyżej.)

Zlecenie wielmożnym pieczętarzom oboyma narodów.

Zlecamy wielmożnym pieczętarzom oboyma narodów przejrzenia pretensyi biskupa Inflantskiego i Kurlandzkiego, do dóbr funduszowych biskupstwa w xięstwie Kurlandzkim w powiecie Piltyńskim, iakoteż innych okoliczności dotyczących się religii katolickiej w tym xięstwie, i przyniesienia w przeciągu trzech miesięcy projektu z opinią ugody, albo oddania sprawiedliwości stronom interessowanym, pod approbatę Nas Króla, i stanów Rzeczypospolitey.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CLXVIII.

Actum etc. die vigesima octava mensis Julii A. D. 1790-no.

Oblata. (jak wyżej.)

Zabezpieczenie funduszu manssyonaryi Stwołowickiey.

Gdy wielebny xiądz Waleryan Dziurdziewicz, kanonik Inflantski, w zamiarze chwalebny pomnożenia edukacyi dla ubogiej szlacheckiej młodzi, na placach przez się nabytych i zabudowanych w miasteczku Stwołowiczach położonych, fundując manssyonaryą, ku temu celowi dla utrzymania dwóch xięży świeckich, i dyrektora manssyonaryi, sumę pięćdziesiąt cztery tysiące złotych, wieczyście przeznaczą, i to funduszem w opisanych przez się warunkach ubezpieczyć przedsięwzię, tę oraz intencją Nam stanom przez urodzonych posłów Wielkiego Xięstwa Litewskiego, ku otrzymaniu wolności do uczynienia, a ugruntowania uczynić się mającey fundacyi donosi; My Król, wraz z skonfederowanymi stanami, takową użyteczną dla kraiu determinacyą przyjmując, pozwalamy wielebnemu xiędzu Waleryanowi Dziurdziewiczowi kanonikowi Inflantskiemu fundusz wieczysty summy pięćdziesiąt czterech tysięcy złotych Polskich, na dobrach Litewskich pewnych, lokować się mających na manssyonaryą Stwołowicką, wespół z placami w tym mieście będącymi, dla utrzymania edukacyi szlacheckiej młodzi zapisem do przepisów krajowych stosownym uczynić, który fundusz sposobem z prawa należnym, skoro sprawiony i przed aktami właściwymi zeznany będzie: że trwałym, ważnym, i moc approbaty seymowey mającym, na zawsze zostanie, zabezpieczamy.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CLXIX.

Actum etc. die vigesima octava mensis Julii A. D. 1790-no.

Oblata. (jak wyżej.)

Fundusz manssyonaryi na edukacyą kleryków obrządku Ruskiego i Ormiańskiego.

Gdy papieżkiego alumnatu fundusz na edukacyą kleryków obrządku Ruskiego i Ormiańskiego, z Lwowa do Kamieńca Podol-

skiego przeniesionym został, i gdy Oyciec święty ma w dawnym swoim przedsięwzięciu powiększyć tenże fundusz przez kupienie dóbr za dwakroć sto tysięcy; przeto My Król, z stanami skonfederowanymi, tę łaskę Ojca świętego dla Polskiego kraiu, z wdzięcznością przyjmując, chętnie na takowe kupno dóbr za dwakroć sto tysięcy, zezwalamy.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CLXX.

Actum etc. die vigesima octava mensis Julii A. D. 1790-no.

Oblata. (jak wyżej.)

Opatrzanie cerkwi świętego Jana w Kamieńcu.

Chcąc mieć cerkiew świętego Jana w mieście Naszym Kamieńcu Podolskim funduszem opatrzoną, aby ludowi parafialnemu, i żołnierzom garnizonowym *Ritus Graeco-Uniti*, w znaczney liczbie na duchowney usłudze nie zbywało; przeto na utrzymanie przy niey na zawsze trzech kapłanów świeckich, to jest: parocha, i dwóch wikarych, iako też reparacyi, i innych potrzeb; gdy za chwalebny przykład gorliwego pasterza terażniejszego przewielebnego Piotra Bielańskiego, który przy tey cerkwi, iako katedrze swoiey, dom dla biskupów znacznym nakładem z przyozdobieniem miasta wymurował, sumę sto tysięcy pobożni ofiarują na to; My Król, za zgodą stanów, tę sumę z prowizyą po pięć od sta lokować na dobrach ziemskich, i wieczyście zapisać pozwalamy.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CLXXI.

Actum etc. die trigesima prima mensis Julii A. D. 1790-no.

Oblata. (jak wyżej.)

Zalecenie kommissyi woyskowej oboyma narodów.

Ponieważ nietylko z czasu terażniejszego, ale i zadawnione po brygadach, regimentach, i pułkach, okazują się uszczerbki, zkad niedostateczność i nieporządek w tychże korpusedach do wielu lat trwałby; przeto zalecamy kommissyi woyskowej oboyma narodów, ażeby ta utraty takowych Rzeczypos-

politey własności, nietylko z osób w służbie przytomnych, ale nawet z służby od zaczęcia seymu wyszłych, dochodziła.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CLXXII.

Actum etc. die trigesima prima mensis Julii A. D. 1790-no.

Oblata. (jak wyżej.)

Zalecenie kommissyi woyskowej i pisarzom polnym oboyma narodów.

Chcąc iak naydokładniey mieć dopełnione zalecenie pisarzom polnym oboyma narodów na terażniejszym seymie dane, tak, aby nietylko poprawa dawnych w woysku nieporządków, i jeżeli się zdarzyły, nastąpiła, ale iżby nadal zapobiedz wszelkim w tey mierze zdrożnościom; My Król, za zgodą stanów nakazujemy: aby pisarze polni oboyma narodów, dopóki dokładne ich obowiązki przy formie rządu nie nastąpi opisane, *cum voce informativa et consultiva*, zasiadać mając wolność, w każdym czasie, w kommissyi woyskowej oboyma narodów, wspólnie z nią układali sposoby ulepszenia i urzędzenia stanu woyska.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CLXXIII.

Actum etc. die trigesima prima mensis Julii 1790-no.

Oblata. (jak wyżej.)

Zalecenie deputacyi do examinowania bywszego departamentu woyskowego.

Ponieważ zbliża się czas zdania explikacyi z czynów percepty i expensy kommissyi woyskowej oboyma narodów, więc zlecamy deputacyi do examinowania bywszego departamentu woyskowego wyznaczoney, aby wszystkie czynności, protokoły, percepty i expensa, na potrzeby woyska użyte, wyexaminowała, i Nas Króla, wraz z stanami seymującymi, w miesiącu Październiku o tychże, i o czynach bywszego departamentu woyskowego uwiadomiła.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CLXXIV.

Actum etc. die nona mensis Augusti A. D. 1790-no.

Oblata. (jak wyżej.)

Przeciagnienie czasu dla deputacyi koekwacyiney.

Gdy deputacya koekwacyina ofiary dziejącego grosza, dla nienadesłania lustracyi nowych kominowego od kommissyów cywilno-wojskowych wojewódzkich, i na termin dwumiesięczny, dziś kończący się, nie mogła swego wygotować dzieła, więc aby po upłynionym wyznaczonym czasie bezczynną nie zostawała, ile mająca i osobliwy projekt do uformowania względem zsyпки zboża do magazynu sobie polecony, tak dogadzając tym potrzebom, czas znowu do dwóch miesięcy, dla dokończenia zaczętej roboty, przeciagamy.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CLXXV.

Actum etc. die undecima mensis Augusti A. D. 1790-no.

Oblata. (jak wyżej.)

Zalecenie kommissyi wojskowej oboygą narodów.

Chcąc dokładne mieć uwiadomienie o stanie kass istotnym w brygadach, korpusach, pułkach i regimentach wojsk oboygą narodów; zalecamy kommissyi wojskowej oboygą narodów, aby na ten jeden raz termin likwidacyi w Septembrze przypadającej, do ostatnich dni Novembra odsunęła, a w tym czasie przeciagu do każdej brygady i do każdego pułku i regimentu, wyznaczyła po iednemu officyerze z obcego korpusu, kommissya wojskowa wysyłając officyerów na likwidacyę, uwiadomi o tym kommissye wojewódzkie *respectivè* konsystencyi, które iednego z pomiędzy siebie, aby był przytomny, i likwidacyi kassy znajdującego się kompletu i rekwiżytywów wszystkich wspólnie doglądał, wyszła. Jeżeli zaś wyznaczony kommissarz, po rekwiżycyi, na czas nie zjechał, wtenczas kommitterowani sami likwidacyę odprawia. Ci zaś officyerowie kommitterowani na miejsce swojej destynacyi zjechawszy, ordynans, który im wyda kommissya wojskowa oboygą narodów podług instrukcyi i schematu danego, bez żadney od kogożkolwiek przeszkody dopełniać będą. A kommissye skarbowe oboygą narodów potrzebną summe

na takowej kommissyi odbycie, za rekwiżycyę kommissyi wojskowej oboygą narodów, wypłacić, lub zaassygnować, *salvo calculo*, będą powinny. Kommissya zaś wojskowa wyda ordynanse do rotmistrzów kawaleryi narodowej, ażeby potrzebne do likwidacyi rejestra i explikacye, albo sami likwidującym osobiście złożyli, albo na czas naznaczony one przysłali. Kommissarze cywilno-wojskowi o czynnościach swoich doniosą uu. marszałkom konfederacyi oboygą narodów.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CLXXVI.

Actum etc. die duodecima mensis Augusti A. D. 1790-no.

Oblata. (jak wyżej.)

Zalecenie sądowi seymowemu.

Inkwizycye w sprawie wo. Adama xięcia Ponińskiego podskarbiego wielkiego Koronnego, aby w przeciagu dwóch niedziel ukończone były, mieć chcemy i polecamy, aby sąd bez względu na niedostarczenie świadków, jeżeliby ich strony niedostawiły, do sądenia ostatecznego przystąpił, i wyrok w przeciagu czterech tygodni ogłosił, a to pod rygorem za zaniebdanie opisanym w prawie sąd wyznaczającym.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CLXXVII.

Actum etc. die decima octava mensis Augusti A. D. 1790-no.

Oblata. (jak wyżej.)

Zalecenie na teraz sądom assessor-skim Koronnym.

Gdy dla nieobrania assessorów do sądów naszych zadwornych Koronnych w dwóch kadencyach registr *fisci* brany nie był; przeto przyspieszając potrzebującym stronom sprawiedliwość, *ad assessores natos cum voto decisivo et consultivo*, My Król natenraz nominować będziemy assessorów na miejsce recessowanych, a czas a *decima quinta Septembris, ad ultimam Octobris* do sądenia spraw *fisci* natenraz determinujemy, nienaruszając ordynacyi dla registrów innych prawem przepisanej. A że tak sądy nasze zadworne Koronne, iako i seym niniejszy w Warszawie mają miejsce, przeto, że w sprawach *fisci* żaden senator, minister, ani poseł *beneficio suspensionis* zasłaniać się nie ma, deklarujemy.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CLXXVIII.

Actum etc. die nona mensis Septembris A. D. 1790-no.

Oblata. (jak wyżej.)

Odesłanie sprawy z urodzonym Bonawenturą Klityńskim.

Na przełożenie sądów seymowych, oskarżenie przeciw urodzonemu Bonawenturze Klityńskiemu o sfabrykowanie pisma konstytucyą mianowanego, do sądu grodu Warszawskiego z gotowemi terminami do sądów seymowych wydanemi, po odsądzeniu tey sprawy *extra-cadentiam, salva appellatione* do trybunału Lubelskiego z rejestru *incarceratorum* odsyłamy.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CLXXIX.

Actum etc. die decima quinta mensis Septembris A. D. 1790-no.

Oblata. (jak wyżej.)

Deklaracya względem szafunku krzesel senatorskich i ministryów.

Po zniesieniu Rady Nieustającej z tey opisanymi, szafunek senatorskich krzesel i ministryów, do których kandydatów Rada podawała, do pierwszego zwracając źródła, w dowód przywiązania i zaufania narodu, a niemniej z przeświadczenia o oycowskiej Najjaśniejszego Króla Jmci Pana Naszego Miłościwego, chęci przyczynienia się do udoskonalenia nie podległego, wolnego, i pewnego rządu, pomieniony szafunek krzesel senatorskich i ministryów, podług opisów paktów konwentów, i praw Rzeczypospolitey, Najjaśniejszemu Królowi Jmci Panu Naszemu Miłościwemu, łaskawie dziś panującemu, do najdłuższego życia Jego uprzejmie, dobrowolnie i iednomyślnie powracamy.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CLXXX.

Actum etc. die vigesima mensis Septembris A. D. 1790-no.

Oblata. (jak wyżej.)

Warunek.

My Król, za zgodą skonfederowanych Rzeczypospolitey stanów, liczbę ministryów zmniejszoną mieć chcemy.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CLXXXI.

Actum etc. die vigesima secunda mensis Septembris A. D. 1790-no.

Oblata. (jak wyżej.)

Wyznaczenie posłów do dworów Francuzkiego i Hiszpańskiego.

Gdy Nam deputacya do spraw zagranicznych wyznaczona przełożyła: tż tak związki polityczne, iako też handel krajowy, porozumienia się z dworem Francuzkim i Hiszpańskim czynią potrzebne; przeto My Król, za zgodą stanów Rzeczypospolitey skonfederowanych, posła extraordinarynego i pełnomocnego urodzonego Szczęsnego Oraczewskiego do dworu Francuzkiego, a urodzonego Tadeusza Morskiego, do dworu Hiszpańskiego wysyłamy. Dla których od Nas wyznaczonych posłów przyspieszenie expedycyi deputacyi do spraw zagranicznych, za zgodą stanów zlecamy; niemniej mieć chcemy, aby uu. marszałkowie seymowy i konfederacyi oboygą narodów na potrzebne expensa w tey mierze do skarbów oboygą narodów wydali asygnacye.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CLXXXII.

Actum etc.

Oblata. (jak wyżej.)

Zalecenie uu. marszałkom, seymowemu i konfederacyi oboygą narodów.

Gdy stany skonfederowane Rzeczypospolitey w troskliwości, aby oyczyznę w szczęśliwej spokojności zachować, i rozdwojenia narodu, po najdłuższym Najjaśniejszego Stanisława Augusta łaskawie nam dziś panującego życiu, uniknąć, przedsięwzięły wybadać wolę narodu; tym końcem zlecają uu. marszałkom seymowemu i konfederacyi oboygą narodów, wydanie uniwersału do województw, ziem i powiatów, w którym oznaymwszy narodowi, iż Najjaśniejszy Pan w chęci uszczęśliwienia oyczyzny, z której łona na tron wyniesiony został, zezwala na zapytanie narodu, (który miał i ma wolne obieranie królów, a którego my naruszać tym zapytaniem nie myślemy) czyli iest wolą jego, aby za życia Najjaśniejszego Pana niebezpieczeństwo bez-królewia zastąpione było wyborem wolnym następcy na tron.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CLXXXIII.

Actum etc.

Oblata. (jak wyżej.)

Przedłużenie czasu dla deputacyi do porównania ofiary i podatków wyznaczonej.

Gdy deputacya do koekwacyi ofiary dziętego grosza z przydanym potym obowiązkiem ułożenia projektu zsypanki zboża od Nas Króla i skonfederowanych seymujących stanów wyznaczona, dla nienadesłanych wielu nowych kominowego taryff od kommissyów cywilno-wojskowych, woiewódzkich i powiatowych, a oraz i nie wszystkich tranzakcyi z różnych aktów, dotąd nie mogła swego w czasie oznaczonym zakończyć dzieła. Przeto dla tych przyczyn My Król i skonfederowane Rzeczypospolitey stany, dla dokończenia czynności deputacyi koekwacyiney, czas do niedziel ieszcze sześciu przedłużamy.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CLXXXIV.

Actum etc. die vigesima septima mensis Septembris A. D. 1790-no.

Oblata. (jak wyżej.)

Czas seymików.

Po zapadłym prawie zlecającym uu. marszałkom konfederacyi obojga narodów, wydać uniwersały do narodu z zapytaniem o wolę woiewództw, ziem i powiatów, względem wyboru następcy do tronu, czyli go za życia Nas Króla mieć chcą dopełniony; gdy końcem skutecznienia takowego prawa, seymików wyznaczenie iest potrzebne, My Król, za prozbą i zgodą seymujących stanów, dzień szesnasty Listopada, roku bieżącego 1790. seymikom w porządku odpowiedzi na wyżej wspomniane seymu zapytanie, naznaczamy, i na ten koniec wydać uniwersały stosownie do zapadłego powyżey wspomnionego prawa, kancelaryom Naszym obojga narodów nakazemy.

Stanisław Natęcz Matachowski ref. W. K. seymowy i konfed. prow. Koronnych marszałek. Kazimierz xiążę Sapieha generał art. Lit. marszałek konfederacyi W. X. Litt.

Antoni xzę Jabłonowski kasztelan Krakowski deputat z senatu z Małopolski. Antoni Giełgud starosta generał xięstwa Zmudzkiego dep.

do konst. z senatu z prow. Wo. Xa. Litt. Józef xiążę Czartoryski S. L. poseł Wołyński dep. do konstytucyi z prow. Małopolskiej. Stanisław Kostka Potocki poseł Lubelski deput. do kon. z prow. Małopolskiej. Adam Natęcz Moszczański chorąży Winnicki poseł wdztwa Poznańskiego dep. do konstyt. z prow. Wielkopolskiej m. p. Jzf. Zabięło łowczy wki Litt. poseł z xięstwa Zmudzkiego. Post cujus quidem constitutionis etc.

CLXXXV.

Actum etc. die quarta mensis Octobris A. D. 1790-no.

Oblata. (jak wyżej.)

Wyznaczenie miejsca sądom i seymikom powiatu Rzeczyckiego.

Gdy posłowie powiatu Rzeczyckiego na mocy nadesłanych sobie instrukcyi, seymikiem tegorocznym, gromnicznym uchwalonych, równie nadesłanych przełożeń od kommissyi cywilno-wojskowej tegoż powiatu, podług prawa na niniejszym seymie zapadłego w Bobruysku agitującey się, iako też przez umyślnie delegowane osoby, przekładali stanom seymującym, niedogodność miejsca sądów i seymików odbywania w mieście Rzeczycy nad Dnieprem rzeką graniczną sytuowanym, a ztąd różnym przypadkom podpadającym, równie dla obywatelstwa niedogodnym, tak w iężdzeniu do aktów publicznych więcey trzydziestu mil, z jednego brzegu powiatu na drugi, iako też dla niezręczności w oddzielnym miejscu agitującey się kommissyi cywilno-wojskowej, My Król z skonfederowanymi stanami Rzplitey przychyliając się do prozb i przełożeń sprawiedliwych tegoż powiatu, miejsce sądom i seymikom tamiecznym, miasto nasze Bobruysk *in meditullio* leżące, a w nim kościół po jezuicki do seymikowania naznaczamy, akta wszelkie z Rzeczycy, tamże nieodwłocznie przenieść determinujemy, i natychmiast zupełną niniejszego prawa exekucyą mieć chcemy.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CLXXXVI.

Actum etc. die decima octava mensis Octobris A. D. 1790-no.

Oblata. (jak wyżej.)

Warunek.

Podchlebiały usiłowaniom naszym nadzieie że celom związku naszego wystarczymy w tym

CLXXXVIII.

Actum etc.

Oblata. (jak wyżej.)

Wzgląd na zasługi urodzonych kommissarzów do wynalezienia ofiary, i podatków wyznaczonych.

Za przełożeniem uu. posłów, iż uu. kommissarze do wylikwidowania intrat obywatelskich, i wynalezienia podatku na wojsko na seymie terażniejszym przez stany Rzeczypospolitey wyznaczeni, urzędowanie, i obowiązki swoje pracowicie dopełniali; przeto My Król, za zgodą skonfederowanych Rzplitey stanów, takową usługę publiczną w względzie mając, że iest zasługą do osiągnięcia wszelkich funkcyi i urzędów deklarujemy.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CLXXXIX.

Actum etc.

Oblata. (jak wyżej.)

Warunek o suspensach.

Aby obywatele Rzeczypospolitey mogli prędey swoią zyskiwać sprawiedliwość, tym więcey gdy liczba posłów powiększoną została, przeto nim w opisie formy rządu ogólna względem suspens nastąpi ustawa, stanowimy teraz: aby żaden z senatorów, ministrów, ani posłów suspensy brać nie mógł w żadnych subselliach sądowych, warując iednak, iż gdyby wyciągała osobistość senatora, ministra, lub posła wykonania przysięgi, aby tę w aktach Warszawskich, lub w bliższych ku swoiey zręczności dopełnił, i *per oblatam* podał, a sąd żaden do osobistego stawienia się senatora, ministra, i posła w czasie seymowania obowiązywać nie będzie. Jeśliby w sądzie którym wypadło ukaranie osobiste więzłą którego z seymujących, sąd każdy czas zasiadania w sześć uiedziel po skończonym seymie naznaczać ma, a całe prawo terażniejsze exekucyą brać będzie od dnia szesnastego Grudnia roku bieżącego. Kondemnaty otrzymane *stante functione ab activitate* tylko pod żadnym pre-textem oddalać nie mogą.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

czasie, który końcowi seymu terażniejszego i konfederacyi naznaczyliśmy; ale gdy potrzeby Rzeczypospolitey od zupełnego opatrzenia ieszcze dalekie, rząd niedokończony, i sytuacya polityczna kraiu naszego ieszcze nieubeśpieczona, przeświadczaia nas, o potrzebie przedłużenia trwałości konfederacyi: przeto z takowych powodów związek konfederacyi niniejszey w mocy, i trwałości swoiey zachowujemy. A nayprzód: że w tym celu posłowie, którzy tenże dzisiejszy związek konfederacyi seymowey składaia, w składzie dalszym konfederacyi seymowey prawem zatwierdzoney do liczby tych posłów, których woiewództwa, ziemie i powiaty obierać na przyszłych seymikach będą, mają być zachowani, warujemy. Dłaczego stanowimy, aby każde woiewództwo, ziemia i powiat na seymikach dnia szesnastego Listopada roku bieżącego (na który dzień dla umnieyszenia trudów obywatelom, seymiki dziewiętego Lutego, tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt pierwszego roku do obrania posłów wyznaczone zbliżamy) taką liczbę posłów, iaka zwyczajnie obierać się gdzie podług prawa zwykła, obiorą. Obecni posłowie do seymu terażniejszego na dzień szesnasty miesiąca Grudnia roku terażniejszego przybędą, i akcess do konfederacyi uczyniwszy, pod trwającym związkiem z dawnymi posłami, i pod łaskami w terażniejszym seymie cnotliwie władanemi, dzieło to seymowe spólnie kończyć będą. Alternatę następującego seymu dla prowincyi Litewskiej, po rozwiązaniu konfederacyi niniejszey iak nayuroczyściey warujemy.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CLXXXVII.

Actum etc. die vigesima quinta mensis Octobris A. D. 1790-no.

Oblata. (jak wyżej.)

Ostrzeżenie.

Chcąc mieć porządne instrukcyje na terażniejszych seymikach szesnastego Listopada przypadających, mieć chcemy, aby przed elekcyą posłów też instrukcyje w miejscu seymików *unanimitate* albo *pluralitate* decydowane były.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CXC.

Actum etc. die vigesima septima mensis Octobris A. D. 1790-no.

Oblata. (jak wyżej.)

Dozwolenie odłożenia na raz ieden sądów ziemskich i grodzkich.

Ponieważ prawem seymu niniejszego oznaczone są seymiki dnia szesnastego Listopada roku bieżącego, a tegoż samego dnia w wielu województwach, ziemiach i powiatach, kadencye sądów ziemskich i grodzkich, do sądzienia przypadają; przeto aby sprawiedliwość nie doznawała opóźnienia, dozwalamy wszystkim sądom ziemskim i grodzkim w Koronie odłożyć na ten raz kadencye sądowe w czasie seymików następujących w miejscach tych, gdzie seymiki nieodprawiają się do dwóch tygodni, to jest, do dnia dwudziestego dziewiątego Novembra. Na miejsce zaś upadłej kadencyi ziemskiej w województwie Kaliskim końcem przyspieszenia obywatelom sprawiedliwości, pozwalamy na ten raz sądom ziemskim inną kadencją w poniedziałek po trzech Królach w roku przyszłym tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt pierwszym odsądzić.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CXCI.

Actum etc.

Oblata. (jak wyżej.)

Rozrządzenie zsyпки zbożowej w Koronie i w Wm Xięstwie Litewskim.

Gdy prawem terażniejszego seymu postanowiona zsyпка zboża, końcem dopełniania funduszu na utrzymanie wojska, sprawiedliwego potrzebuje urzędzenia; przeto My Król, za zgodą stanów stanowimy:

1mo. W dobrach wszelkiej natury w Koronie i Litwie, z każdego dworskiego i rolniczego komina ostatnimi tegorocznymi lustracyami wyszczególnionego, posiadacze tychże dymów żyta po garcy dwa, owsa po garcy cztery, corocznie na wojsko dawać będą. W województwach zaś Kijowskim, Podolskim i Braclawskim iako przy obfitości zboża, taniósć mających, z tychże dóbr wszelkiej natury, żyta po garcy trzy, i owsa po garcy sześć, corocznie dawać będą obowiązani.

2do. Za dymy rolnicze rachowane być mają te wszystkie dymy, których posiadacze i mieszkańcy zbożem grunta zasiewają. Żaden possessor takowych dymów bądź w dobrach Naszych stołowych królewskich, bądź w królewszczyznach, lub duchownych, czyli Maltańskich albo xięży iakiegokolwiek bądź obrządku religii, bądź naostatek w częściach tey szlachty i duchownych, którzy od ofiary dziesiątego grosza uwolnieni byli, wyłączonym być nie może. Te tylko szczególne dymy od dawania zsyпки uwalniają się, których posiadacze gruntów żadnych nie mają, albo którzy warzywowe tylko mają ogrody.

3tio. Dla oddzielenia dymów rolniczych od nierolniczych pola niemających, uformowanie taryffy zsypkowej do kommissyów porządkowych cywilno-wojskowych każdego województwa, ziemi i powiatu odsyłamy, nakazując: aby w komplecie zwyczajnym, po odebraniu i obłacie terażniejszego prawa, nieodwłocznie czynność przepisana rozpoczęwszy, w przeciągu tygodni sześciu też zakończyli. Po odebraniu prawa terażniejszego, rzeczony kommissye wszystkich o nim obwieszczą i ostrzegą, aby zboże na zsypkę postanowione zachowali. Z ostatnich taryff tegorocznych lustracyi dymowego starać się będą uczynić różnicę dymów rolniczych od nierolniczych, a jeżeliby z tych taryff doysć tey różnicy w których dobrach nie mogły, więc dla doyscia iey, zwierzchnościom miejscowym takowych dóbr, tabelłę klasyfikującą dymy rolnicze od nierolniczych podać nakazą. Dziedzice zaś dóbr, possessorowie, ich ekonomowie, albo dyspozytorowie w dobrach ziemskich i wsiach wszelkich, a w królewskich stołowych i duchownych miastach i miasteczkach, przedmieściach i iurydykach magistraty, i urzędy wraz z zwierzchnością takową tabelłę klasyfikującą dymy wyż wspomniane ułożyć będą obowiązani; wsio przez ekonomia, lub dyspozytora, albo wójta, a miasta przez delegowanego od urzędu mieyskiego przed temiż kommissyami, na rzetelny i sprawiedliwy oddział dymów rolniczych od nierolniczych zaprzysięgną. A tak z tych tabell, a tam gdzie będzie można i z taryff dymowego ostatnich, też kommissye województwa, ziemi lub powiatu ogólną ułożą taryffę, i iednę w grodzie własnym zaoblatują, a drugą do kommissyi wojskowej odeślą.

4to. Że zaś dymy rolnicze w iedney nawet wsi lub miasteczku będące, nie iednakowe grunta do siebie należące mają; przeto zostawie się wolność w każdej natury dobrach, rozkład zsyпки zboża w miarę do posiadania gruntów uczynić, co w dobrach dziedzicznych zupełnie do ich zwierzchności należeć będzie. W miastach zaś królewskich

stołowych, duchownych, przedmieściach i iurydykach magistraty i urzędy, a po wsiach teżyze natury wóyci, lub sołtysi, albo ławnicy wraz z zwierzchnością dworską rozkład sprawiedliwy uczynią. Ogólnie jednak zsyпки w wszelkiej natury miastach, miasteczkach i wsiach i iey należytość do całej osady przywiązana nazawsze będzie.

5to. Zboże zsyпки, należące na rok terażniejszy 1790. ma być oddawane do dnia ostatniego Stycznia roku następującego. W dalszych zaś latach oddawane być ma toż zboże od dnia 15. Października, do dnia ostatniego Stycznia roku nowo zaczynać się mającego. W każdej natury dobrach zwierzchności mieyscowe, iako o nich wyżej iest powiedziano, podług rozkładu zrobionego, zboże na zsypkę należące czyste i nie zepsute, corocznie z dymów rolniczych odbiorą i w szpichlerzach złożone gotowe mieć będą. Kommissya wojskowa znosić się będzie z kommissyami porządkowymi cywilno-wojskowymi o miejsce, do którego dla potrzeby wojska, zboże zsypkowe zwożone być ma, i w którym czasie przeciągu, pory wyżej wyrażoney, kommissye porządkowe cywilno-wojskowe przez parafie, uważając bliższość miejsca i dzień każdym dobrom oznaczając, ile możności, w czasie dobrej drogi, obwieszczą wszelkie dobra o mieyscu, do którego toż zboże zsypkowe odwiezione być ma, a to niezawodnie pod karą ekucyi, prawem w opisie kommissyi cywilno-wojskowej ostrzeżoną, w przypadku nieodwiezienia i w czasie i w miejsce naznaczone; który to odwóz bez żadney opłaty, o mil tylko cztery nie daley własnymi podwodami być ma. Przecież jeżeliby konieczna potrzeba wymagała, daley toż zsypkowe zboże przystawić, kommissye porządkowe przy zaleceniu przystawienia ostrzegą razem mających odwozić, o wypadły potrzebie dalszego odwozu, a w takowym przypadku niedaley toż zboże przystawione być może, iako drugie mil cztery, to jest: w iednym ciągu o mil ośm. Za przewyższające zaś mile do mil ośm nad cztery, zaraz przy złożeniu zboża, kommissya wojskowa od każdego wołu lub konia, po groszy piętnaście za milę człowiekowi składającemu zboże, którzyby na podwodzie parowołowej, lub parokonney miał żyta lub owsa korcy pięć, zapłacić obowiązana będzie. Gdyby iednak mniej nad korcy pięć na podwodzie kto przywiózł, natenczas za każdą milę już nie od konia, ale od korca przywiezionego zboża po groszy sześć miedzianych, zapłata przywożącego punktualnie doysć powinna. Pod żadnym zaś innym pretextem albo pozorem nie będzie wolno kommissyom porządkowym cywilno-wojskowym obowiązywać obywateli do dawania podwód, prócz w przypad-

kach, które są wymienne w prawie ustanawiającym też kommissye i sposobem w tymże prawie wyrażonym.

6to. Od odwożących zboże zsypkowe opłata żadna na przewozach, groblach i mostach od nikogo brana być nie ma, nawet i od powracających takich podwód w próżni.

7mo. Aby w całym kraju była pewność i równość miary, w dawaniu i odbieraniu zsyпки, kommissyom skarbowym obojga narodów, tym końcem znieść się z sobą nakazujemy: iżby równie w Litwie co do zsyпки urządzona została taka miara, iako iest prawem roku 1764. dla Korony ustanowiona, do której miary, co do zsyпки, kommissya skarbowa Litewska garcy i kwarty stosować będzie. Na taką przeto miarę zboże zsypkowe bez tłoczenia żadnego, mierząc w strych strychulcem, bez żadnego kofnierza, czyste i nie zepsute, za kwitem odbierającego od kommissy wyznaczonego oddawane być ma w miejsce przeznaczone; a względem formy kwitów na zsypkę dawać mianych, kommissya wojskowa z kommissyami cywilno-wojskowymi, układ raz na zawsze uczyni. Podwozy odwożące toż zboże dłużej nad ieden dzień nie powinny być trudnione, ani trzymane, i za dłuższe zatrzymanie, wyznaczeni od kommissy wojskowej do odbierania zboża w sądzie kommissyi porządkowej cywilno-wojskowej odpowiedzieć, i kosztłożony powrócić powinni będą. Dla umniejszenia ile możności sprzeczek, przy oddawaniu zboża zsypkowego wyniknąć mogących, kommissye porządkowe cywilno-wojskowe do osób od kommissy wojskowej wyznaczonych, wyznaczą osobę, aby była zawsze przytomną oddawaniu zsyпки zbożowej.

8vo. Gdziekolwiek w młynach będzie mielone zboże dla wojska, zwyczajna miarka, czyli opłata od mlewa dawana być ma od mielających.

9mo. Aże ta zsyпка nie celem powiększenia płacy wojsku, ale w zamiarze uczynienia wojsku wygody, powiększenia liczby wojska iest ustanowiona, a bez ustanowionej taxy, Rzeczpospolita nie mogłaby mieć raz na zawsze tey zsyпки dokładney wiadomości, wieleby przybywać mogło na powiększenie liczby wojska; więc postanawiamy raz na zawsze taxę, to jest: żyta korzec złotych ośm, owsa korzec złotych trzy, i kommissya wojskowa uczyniwszy dyspartymen tey zsyпки na wojsko, podług taxy wyżej ustanowionej, w płacy wojsku oznaczonej potrącać będzie, i o summie z tey zsyпки przybywającej też kommissya wojskowa stany seymujące uwiadomi. Ta zaś taxa tylko na zboże zsyпки ustanowionej służyć ma. Gdy zaś wojsko, oprócz zsypkowego zboża, zechce kupować, podług ugody tar-

gowej dobrowolnie uczynionej, płacić obowiązane będzie.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CXCII.

Actum etc.

Oblata. (jak wyżej.)

Warunek dla kommissyów cywilno-wojskowych Wielkiego Xięstwa Litewskiego,

Prawo seymu terazniejszego pod tytułem: Kommissye porządkowe, w punkcie 4tym o czynieniu sprawiedliwości, dla prowincyów Koronnych, zapadłe w te słowa: „W przypadku, gdyby kommissya porządkowa przywłaszczyła sobie sprawę, nad opis terazniejszego prawa, sądowi cywilno-wojskowemu nieprzyzwoitą, albo nakłady iakie na obywatelów czyniła, lub szczególnie kogo w czym ciążyła, albo siebie samą nierównym rozkładem ochroniła, w trybunale z regestru *paenaliū* odpowiadać ma, a w innych magistraturach, lubo do nich *respectivē*, podług gatunku materji, należeć będzie rozpoznanie dekretów w kommissyach porządkowych zapadłych, *appellowanych*, iednakże też kommissye porządkowe, ani odpowiadać, ani w nich żadnemu ukaraniu podpadać, i sądzone od nich byź nie mogą, *sub militate* dekretu, i processu na kommissarzach, z tego powodu otrzymanego, ale do trybunału po ukaranie *ex re male gesti officii*, odesłani byź maia, i tam podobnie z regestru *paenaliū* odpowiadać powinni. Ci iednak kommissarze, którzyby w takich przypadkach zdanie swoje rozpisem usprawiedliwili, wolni od odpowiedzi będą.“ My Król, za zgodą wszech stanów, toż prawo na prowincyą Wielkiego Xięstwa Litewskiego rozciągając, mieć chcemy, aby kommissye cywilno-wojskowe teyż prowincyi, w sprawach i rezolucyach nad dozwoleńskie prawa sądowi i władzy swoiey przywłaszczonych, prosto do trybunału zapozwane, a w materjach skarbowych i wojskowych, po roztrząśnieniu wprzód przez kommissye skarbową i wojskową rzeczy sądzonej i rezolwowanej, po nakazaniu nagrody ukrzywdzonemu, *pro re male gesti officii*, do tegoż trybunału odesłane we wszystkich dekretach przez strony *zaappellowanych*, lub w niedopuszczeniu *appellacyi* z manifestowanych, odtąd odpowiadali, z regestru udziałnego spraw podkommissyynych, który naznacząc, mieć chcemy; aby po odsądzonej z każdego regestru sprawy oczywistej, był brany, i do odsądzenia takż oczywistej był wołany. W zapadłych

zaś dotąd przez strony *appellowanych*, lub manifestowanych dekretach, i rezolucyach kommissyów cywilno-wojskowych, z mocy prawa na przyszłość tylko, nie na przeszłość stanowić się mogącego, strony pokrzywdzone szukając między sobą sprawiedliwości, według prawa niniejszego przepisanej, w kommissyach wojskowej z regestru przyzwoitego, w skarbowej z regestru *fisci*, a w trybunale z regestru spraw podkommissyynych poszukiwać nie maia *paenalitatem pro re male gesti officii* na kommissarzach. Kommissarze cywilno-wojskowi w sprawach do trybunałów wychodzących odmiennie od większości głosów dekret, lub rezolucyą składających decydujący, w dekretach i rezolucyach odtąd zapadających, rozpisem w sentencyonarzu utrzymywać się powinnym, *realitatem* sentencyi swoiey usprawiedliwiać maia.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CXCIII.

Actum etc. die secunda mensis
Novembris A. D. 1790-no.

Oblata. (jak wyżej.)

Potwierdzenie układu zaciągnięcia summy dziesięciu milionów złotych Polskich.

Gdy kommissya Rzeczypospolitey skarbu Koronnego, Nam Królowi, i stanom skonfederowanym, donosi: iż zamiar pożyczania summy w Genui dziesięciu milionów złotych Polskich, skutku swojego nie odebrał, i iż kommissya skarbu Koronnego w Hollandyi od Ichmość panów Raymunda i Teodora de Szmeth, Hoguera Grand, i kompanii, summy złotych Polskich dziesięć milionów zaciągnęła, dochody podymnego, oraz czopowego, w tey summie zahypotekowała, i w tey mierze konwencyą zawarła, oraz skrypta na summę pomienioną wyda; przeto My Król, wraz z skonfederowanemi Rzeczypospolitey stanami, tę konwencyą i skrypta z oznaczeniem hypoteki, i wszystkiemi warunkami *approbujemy*, i też konwencyą skutkową mieć chcemy.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CXCIV.

Actum etc.

Oblata. (jak wyżej.)

Oznaczenie seymików relacyjnych.

Kiedy nieodzownie Rzeczypospolitey potrzeby, przymusiły Nas Króla, wraz z sta-

nami seymującemi, związek dzisiejszy konfederacyi, na czas ieszcze dłuższy prorogować, i dzień wprzód oznaczony na seymiki elekcyjne poselskie zbliżyć na termin szesnastego Novembra w roku terazniejszym; przeto z tychże samych powodów, i relacye na dzień dziesiąty Lutego pierwszym prawem determinowane, stosownie do praw dawnych, a mianowicie konstytucyi, tysiąc siedmset siedmdziesiątego ósmego, przenosiemy na pierwsze seymiki, po skończeniu seymu terazniejszego, który, jeżeliby okoliczności i potrzeby krajowe prędey nie dozwoliły, naydalej w dniu ostatnim Czerwca, roku tysiąc siedmset dziewięćdziesiątego drugiego, ukończyć się nieodzownie powinien.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CXCV.

Oblata. (jak wyżej.)

Zalecenie UU. marszałkom seymowemu i konfederacyi obojga narodów.

My Król, za zgodą skonfederowanych Rzeczypospolitey stanów, przez wzgląd na ciągłą dwuletnią pracę urodzonego Iana Łuszczewskiego sekretarza seymowego, i konfederacyi Koronnej, zalecamy urodzonym marszałkom seymowemu, i konfederacyi obojga narodów, wydanie assygnacyi do skarbu Koronnego na summę pięćdziesiąt tysięcy złotych Polskich dla tegoż urodzonego sekretarza niezwłocznie wypłacić mianą, dla osób zaś w kancelaryi seymowej pracujących, summę dwadzieścia tysięcy złotych Polskich ciż urodzeni marszałkowie zaassygnują.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CXCVI.

Actum etc. die undecima mensis
Novembris. A. D. 1790-no.

Oblata. *Magnificus Iosephus Narbutt confederacionis generalis D. Lit. secretarius eidem officio actisque illius constitutionem infra-scriptam obtulit et ad ingrossandum in acta praesentia porrexit tenoris talis:*

Wzgląd dla osób niżej wyrażonych.

Cheąc okazać wzgląd na przysługi Rzeczypospolitey uczynione, Piotra z Fergusonów Teppera do indygenatu, a zaś zięciów iego,

Karola Szultza i Augusta Wilhelma Arndta, niemniey Fryderyka Kabrytt i zięcia iego Jana Meysnera, oraz Piotra Blanc, do kleynotu szlachectwa z ich dziećmi przypuszczamy, i użycie herbów w dyplomatach wyrażonych dozwalamy. Aże pomienione osoby bank w kraiu otwarty maia; przeto ostrzegamy, że prawo roku tysiącznego siedmsetnego ósmdziesiątego wydawania wełłów osobom szlacheckiego stanu zakazujące, przeszkadzać im nie ma, owszem wolność wydawania wełłów przez nich iako do prowadzenia banku koniecznie potrzebną zachowujemy. Warujemy, że te nadanie prerogatywy szlacheckiej, successorom obojga pći przeszkadzać nie ma do równego podziału i użytku majątku w prowadzeniu banku dorobionego, którzy iako kraiovi dotąd byli użyteczni, tym więcej teraz, gdy zawdzięczając Rzeczypospolitey szanowne względy, fabryki osobiłwie z produktów krajowych zakładać obowiązują się, więc ich i z tych powodów według prawa, roku tysiąc siedmset siedmdziesiąt piątego, co należy do possessyi, do zaszczytu szlachectwa przypuszczamy.

Post cuius constitutionis etc. quietavit Józef Narbutt sekretarz konf. W. X. L.

CXCVII.

Actum etc.

Oblata. (jak wyżej.)

Nobilitacya osób niżej wyrażonych.

Za przełożeniem urodzonych posłów ziemskich, że Jan Klug Fryderyk Segebarth, Franciszek Marcin Fribes, Piotr Gotard Fribes, Jan Karol Fribes, Filip Tomasz Fribes, Wincenty Laskiewicz, Ignacy Laskiewicz, Franciszek Laskiewicz, Andrzej Kapostas, Franciszek Moryno, Jakób Fenger, otwarciem swych banków handel znaczny ułatwiają, a ztąd dla kraiu staia się pożytecznemi; My Król, za zgodą skonfederowanych Rzeczypospolitey stanów, nie tylko w nagrodę ich przemysłu, ale celem zachęcenia innych mieszkańców do podobnych czynienia kraiovi posług, wyż wspomniane osoby do kleynotu szlachectwa wraz z ich potomstwem przypuszczamy, i po wykonaniu przysięgi na wierność Rzeczypospolitey, tudzież po dopełnieniu praw tysiąc siedmset siedmdziesiąt piątego roku, względem nabycia dóbr, i terazniejszego seymu co do opłaty stępla *diplomata nobilitationis* każdemu z osób z imienia wyż wyrażonych z kancelaryi Naszey narodowej wydać zlecamy.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CXCVIII.*Actum etc.**Oblata. (jak wyżej.)***Warunek dla Ur. Macieia Łyszkiewicza.**

Przychylając się tak do proźby uur. posłów W. Xa Litt.: iako też mając wzgląd na konstytucyjną tysiąc sześćset ósmdziesiątego piątego, świadcząca o starożytności domu i imienia uur. Łyszkiewiczów, urodzonego Macieia Łyszkiewicza znosząc z niego wszelkie *abusus* dotąd wydarzyć się mogące, do wszelkich prerogatyw stanowi szlacheckiemu służących przypuszczamy, i od wszelkich zarzutów szlachectwu jego szkodzących, mocą prawa niniejszego zastaniamy. Ze zaś wspomniony Maciej Łyszkiewicz bank w krajach Rzeczypospolitej utrzymuje, dla tego: iż prawo tysiąc siedmset ósmdziesiątego roku do wydawania mu wexłów przeszkadzać nie ma, ostrzegamy.

*(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)***CXCIX.***Actum etc.**Oblata. (jak wyżej.)***Nobilitacja osób niżej wyrażonych.**

Gdy przez rękodzieła pomnażają się bogactwa krajowe, a władza rządowa o ich zaprowadzenie starać się powinna, z tego więc względu chcąc nadgodzić łżone około zaprowadzenia fabryk staranie, i do podobnej krajowi usługi zachęcić; My Król, z skonfederowanemi stanami, utrzymujących teraz fabryki Paschalisa Jakubowicza, Tomasza Dangla, Leona Madzarskiego, Antoniego Zadera, Jana Zyglera, i Szczepana Filssiean, tudzież Henryka Münckembecka fabrykę żelazną założyć oświadczaającego, wraz z ich potomstwem do kleynotu szlachectwa Polskiego przypuszczamy, i za poprzedzającą na wierność Rzeczypospolitej przysięgą, oraz za dopełnieniem praw względem nabycia dóbr ziemskich, i opłaty stępla dyplomata *nobilitationis*, z kancelaryi Naszey narodowej, wydać onym zlecamy.

*(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)***CC.***Actum etc.**Oblata. (jak wyżej.)***Wzgląd na zasługi Szymona Kasperskiego.**

Mając sprawiedliwy wzgląd, na ósmnastoletnie usługi Szymona Kasperskiego w po-

pieraniu spraw kryminalnych, w iurydyceji marszałkowskiej pracowicie podeymowane, polegając oraz na zaświadczeniu tak od laski wielkiej Koronney, iako też ww. i urodzonych assessorów do sprawy o rozruchy z zlecenia seymujących stanów nie dawno rozsądzoney, o cnotach i przymiotach jego zapewniającym, tegoż Szymona Kasperskiego do kleynotu szlachectwa przypuszczamy, a czas do nabycia dóbr ziemskich prawem roku tysiąc siedmset siedmziesiąt piątego, oznaczony, do trzech lat onemu przedłużamy.

*(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)***CCI.***Actum etc.**Oblata. (jak wyżej.)***Nobilitacja Franciszka Barsa i Tomasza Czecha.**

Nadgradzając usługę publiczną, Franciszka Barsa w sprawie urodzonych instygatorów obojga narodów pracowicie i gorliwie odbytą, a oraz ze względu odstąpioney przez tego należytey mu za iego prace z skarbu narodowego opłaty, tak onego, iako też Tomasza Czecha w teyże samey sprawie z nakazu sądu stawiającego, do kleynotu szlachectwa Polskiego przypuszczamy.

*(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)***CCII.***Actum etc.**Oblata. (jak wyżej.)***Nobilitacja osób wojskowych niżej wyrażonych.**

Skłoniwszy się do proźb urodzonych posłów ziemskich, za osobami w służbie w wojsku Naszym zostającemi; My Król, wraz z stanami skonfederowanemi, Jana Gisslera pułkownika w batalionie skarbu Koronnego; Marcina Gisslera pułkownika w regimencie szefostwa urodzonego Raczyńskiego, Jana Fryderycego kapitana gwardyi pieszey Koronney, Fryderyka Kaulbersa porucznika gwardyi pieszey Koronney, Jakuba Schotta kapitana gwardyi konney Koronney, Franciszka Raczkowskiego kapitana gwardyi konney Koronney, Jana Schenmeczlera porucznika artylleryi Koronney, Franciszka Józefa Mehlera maiora w artylleryi Litewskiej, Jana Alberta Mehlera kapitana w korze indzinierów, Andrzeia Szyndlera kapitana w korze artylleryi Koronney, Józefa Zyllo kapitana w batalionie skarbu Koronnego, Krzysztofa Hemlinga rotmistrza w pułku urodzonego Karwickiego, Jana Hemlinga porucznika w pułku urodzonego Malczewskiego,

Jakuba Dietrich kapitana fizilierów Koronnych, Jana Neumana porucznika w batalionie skarbu Koronnego, Jana Patek porucznika gwardyi pieszey Koronney, Filipa Dekerta porucznika w wojsku Pruskim, Antoniego Dekerta stick-junkiera artylleryi Litewskiej, Antoniego Figiette porucznika w regimencie dawniey urodzonego xcia Sułkowskiego, Michała Zeydel kapitana w wojsku Litewskim, Henryka Kajetana Graybner bywszego kapitana w regimencie buławy wielkiej Koronney, Wencysława Haumana podpułkownika w regimencie urodzonego Malczewskiego, Stanisława Polanowskiego towarzysza kawaleryi narodowej, Karola Otto de Gleychmann majora w wojsku Saskim, Jana Au kapitana w artylleryi Litewskiej, Wincentego Ilncr towarzysza kawaleryi narodowej, Karola Halmana audytora koru artylleryi Koronney, Macieia Kubickiego podporucznika koru indzinierów Koronnych, Jakóba Kubickiego podporucznika w chorągwi laski wielkiej Koronney archytekta teyże iurydyceji, Dominika Hoszkiewicza porucznika w wojsku Litewskim, Józefa Lemańskiego kapitana w regimencie szefostwa urodzonego Raczyńskiego, Jana Freiera kapitana gwardyi konney Koronney, Michała Kadau, i Józefa Hurtych podporuczników artylleryi Litewskiej, Józefa Betty porucznika w regimencie fizilierów Koronnych, Ignacego Banczakiewicza podporucznika artylleryi Koronney, Woyciecha Szyndlera porucznika w regimencie buławy wielkiej Litewskiej, Piotra Hoffmana rotmistrza chorągwi laski wielkiej Koronney, Henryka Hoffmana kapitana gwardyi pieszey Koronney, Henryka Hekkela kapitana gwardyi pieszey Koronney, Karola Lichockiego porucznika artylleryi Koronney, Michała Bergonzoniego generalnego sztabu medyka wojska Koronnego do zaszczytu kleynotu szlachectwa przypuszczamy, wraz z ich sukcesorami, uwalniając onych od obowiązków prawa nobilitacyom przywiązanego w kupnie dóbr ziemskich.

*(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)***CCIII.***Actum etc.**Oblata. (jak wyżej.)***Nobilitacja osób niżej wyrażonych.**

My Król z skonfederowanemi stanami, z powodu rekomendacyi przez urodzonych posłów ziemskich zanosioney z talentów, a mianowicie z znanomości praw krajowych, i te usługi dla publiczności cnotliwie czyniących, Szymona Sapalskiego, Hiacentego Bellice, Antoniego Duniewicza, Antoniego Wincentego Mianowskiego. Kacpra Mianow-

skiego, Pawła Grochalskiego, Adama i Kazimierza braci Mędrzeckich, Michała Wulfersa, Ignacego Strausa, Celestyna Manierowicza, Michała Dobrowolskiego, Józefa Borkowskiego, Gabryela Czerwińskiego, Teodora Milberg, Pawła Dąbkowskiego, Jana Wędrychowskiego, Piotra Nowosielskiego, Pawła Nowosielskiego, Mateusza i Ignacego braci Maruszewskich, Wawrzęca Zukowskiego, Tomasza Maruszewskiego, Jakóba Sidorowicza, Woyciecha Słężańskiego, Stefana Grudzińskiego, Macieia Lateckiego, Telesfora Bilewicza, i Walentego Lalewicza, wraz z ich potomstwem do zaszczytu szlachectwa Polskiego przypuszczamy, i skoro przysięgę na wierność Rzeczypospolitej wykonają, tudzież opisy konstytucyi tysiąc siedmset siedmziesiątego piątego, i terażniejszego seymu względem nobilitacyi dopełnią, aby kancelarya Nasza narodowa dyplomata onym wydała mieć chcemy.

*(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)***CCIV.***Actum etc.**Oblata. (jak wyżej.)***Nobilitacja urodzonych Glińskiego i Malewiczów.**

Gdy zdarzone w państwach Rzeczypospolitej rewolucye, a ztąd wynikające fortun obywatelskich zniszczenia, bywały przyczyną przestąpienia granic stanowi szlacheckiemu zamierzonych. Przeto z tego powodu, i względu tak na dwudziesto-dziewięcioletnie na funkcyj pisarza celnego, iako też i inne w skarbie Rzeczypospolitej, zasługi urodzonych Augustyna Felixa Glińskiego, iako też Józefa i Tomasza Malewiczów, od kommissyi edukacyney o talentach, i nabytey wiadomości zaświadczenie mających *abusum* przez antecessorów, ich z uymą prerogatywy szlacheckiej popełnione znosząc, onychże wraz z potomstwem do kleynotu szlachectwa *salva deductione* przywracamy.

*(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)***CCV.***Actum etc.**Oblata. (jak wyżej.)***Indygenaty hrabiów imperii niżej wyrażonych.**

Pragnąc widzieć w gronie obywatelów państw Naszych osoby urodzeniem, przymiotami, i majątkiem za granicą dystyngwowane, My Król, za zgodą skonfederowanych stanów, urodzonych hrabiów de Brigiddo, Jana Wencysława. i Antoniego de Bubna i Littitz do

indygenatu szlachectwa Polskiego z wszelkimi prerogatywami temu stanowi służącymi, wraz z ich potomstwem przypuszczamy, i za poprzedzającym wykonaniem przysięgi na wierność Rzeczypospolitey, tudzież wywodem rodowitości, iako też dopełnieniem przepisów prawa tysiąc siedmset siedmdziesiątego piątego, *titulo* „Ostrzeżenie względem indygenatu“ i terazniejszego seymu, co do opłaty stępla dyplomata onym z kancelaryi Naszey pod pieczęcią obojga narodów wydać rozkazujemy.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CCVI.

Actum etc.

Oblata. (jak wyżej.)

Indygenaty dla osób wojskowych.

Mając sprawiedliwy wzgląd na wierne w wojsku Rzplitey usługi, urodzonych Jana Schillera pułkownika i dyrektora szkoły artylleryi Koronney, Belkura pułkownika w regimencie szefostwa u. Działyńskiego, Ludwika de Lalande brygadyera w korpusie kadetów, i Jana Stolla generalnego sztabś-medycy chirurga wojska Koronnego, tychże za indygenów wraz z potomstwem ich uznajemy. Którym, po zwykłym wywodzie i przysięgi na wierność Rzeczypospolitey wykonaniu, dyplomata z kancelaryi Naszey narodowej wydane być mają.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CCVII.

Actum etc.

Oblata. (jak wyżej.)

Indygenat dla urod. hrabi de Schall.

Pragnąc w gronie obywatelów państw Naszych, osoby urodzeniem, cnotą, przymiotami, i majątkiem za granicą dystyngowane widzieć; My Król, za zgodą skonfederowanych Rzplitey stanów, hrabię de Schall do indygenatu szlachectwa Polskiego z wszelkimi prerogatywami temu stanowi służącymi, wraz z jego potomstwem przypuszczamy, i za poprzedzającym wykonaniem przysięgi na wierność Rzeczypospolitey, tudzież wywodem rodowitości; iako też dopełnieniem przepisów prawa tysiąc siedmset siedmdziesiątego piątego, *titulo* „Ostrzeżenie względem indygenatu &c.“ i terazniejszego seymu, co do opłaty stępla, dyploma onemuż z kancelaryi Naszey pod pieczęcią obojga narodów wydać rozkazujemy.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CCVIII.

Actum etc.

Oblata. (jak wyżej.)

Indygenaty osób niżej wyrażonych.

Przez wzgląd na talenta i usługi przez urodzonych posłów ziemskich zalecone, My Król, wraz z skonfederowanymi Rzplitey stanami, urodzonym de Werni, Franciszkowi Ernestowi Hennigowi agentowi Naszemu w Gdańsku, Franciszkowi Mezerowi, Ernestowi, i Andrzejowi Sartoriusom, Janowi, Robertowi Watsonowi, i ich potomstwu, indygenat szlachectwa Polskiego, nadajemy pod obowiązkiem zadosyć uczynienia nakazom praw tysiąc siedmset siedmdziesiątego piątego, i terazniejszego seymu co do tej okoliczności uchwalonym, a gdy ie dopełnią i wywód rodowitości uczynią, tudzież przysięgę na wierność Rzeczypospolitey wykonają, kancelaryja Nasza narodowa, wydać onym dyplomata obowiązana będzie.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CCIX.

Actum etc.

Oblata. (jak wyżej.)

Nobilitacya osób niżej wyrażonych.

Okazując należyty szacunek mieszkańcom, którzy przez doskonalenie rolnictwa, wprowadzenie handlu i nabycie nauk i sztuk wyzwolonych stają się krajowi użytecznymi, z tych miar przez urodzonych posłów ziemskich zaleconym Antoniemu Chewalier, Janowi Kaspari, Filipowi Antoniemu Campioni, Ignacemu Andrychiewiczowi, Leonowi Seeloff, Janowi Zielińskiemu, Wawrzeńcowi Sobolewskiemu, Fabianowi Kwiatkowskiemu, Jakubowi Boynowskiemu, Janowi Makowskiemu, Andrzejowi Zawirskiemu, Antoniemu Sierpińskiemu, Henrykowi Bastian, Tomaszowi Wolskiemu, Janowi Hakkenszmit, Walentemu Barstch, Danielowi Skowrońskiemu, Nikodemowi Przemienieckiemu, Karolowi Virion, Józefowi Czarneckiemu, Józefowi Wytyszkiewiczowi, Godfrydowi John, Kazimierzowi Burakowskiemu, Franciszkowi Wolff, Wacławowi Karer, Ludwikowi Brunet, Józefowi Gastell, Józefowi Karoe, Fryderykowi Trebert, Kamzeterowi, Wawrzeńcowi Gucewiczowi, Teodorowi Liniewiczowi, Krystyanowi Neuman, Wacławowi Wykysiałemu, Pawłowi Wenturellemu, Lennertowi, Eustachiemu Kittel, i synowcowi jego Karolowi Kittlowi, My Król, za zgodą skonfederowanych stanów kleynot szlachectwa Polskiego im i ich potomkom nadajemy,

i po wykonaniu zwykłej przysięgi, na wierność Rzeczypospolitey, tudzież po dopełnieniu praw tysiąc siedmset siedmdziesiątego piątego roku, względem nabycia dóbr i terazniejszego seymu, co do opłaty stępla dyplomata *nobilitationis* z kancelaryi Naszey narodowej wydać zlecamy.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CCX.

Actum etc.

Oblata. (jak wyżej.)

Nadgroda wierności Daniła Szczerbiny atamana kozaków Kornińskich.

Gdy Nam przez urodzonych posłów ziemskich przełożone i zaświadczone zostały dowody przywiązania i wierności ku oyczyźnie Daniła Szczerbiny atamana Kozaków Kornińskich, który pod czas rozszerzonych w roku tysiąc siedmset sześćdziesiąt ósmym na Ukrainie buntów, nietylko do nich pomimo namowy i groźby należeć nie chciał, ale nadto własnym męstwem do poskromienia onych chwalebnie przykładał się; przeto My Król, za iednomyślną stanów skonfederowanych zgodą, udarowanie wolnością pomienionego Szczerbiny przez ugo Proskurę dziedzica dóbr Kornińskich wdzięcznie przyjmujemy, a chcąc tym okazalszą ile przy niedostatku wiekiem już obciążonemu, dać uczuć słodycz tak cnotliwego postępku, i do podobnej zawsze wierności wszystkich mieszkańców Naszych tym silniey zagrzać, temuż Daniłowi Szczerbinie, wraz z potomstwem, kleynot szlachectwa Polskiego z uwolnieniem od obowiązków prawem tysiąc siedmset siedmdziesiąt piątego i terazniejszego seymu opisanych nadajemy i dyploma z kancelaryi Naszey pod pieczęcią obojga narodów wydać natychmiast rozkazujemy, a opatrując temuż Szczerbinie fundusz do życia, mieć chcemy, aby kommissya skarbowa Koronna nieodwłocznie sumę złotych Polskich dziewięć tysięcy wypłaciła onemuż, który obowiązany będzie za pomienioną sumę grunt ziemski nabyć, czego uskutecznienia dozór polecamy kommissyi cywilno-wojskowej województwa i powiatu, w którym się tenże Szczerbina znajduje, albo znajdować zechce.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CCXI.

Actum etc.

Oblata. (jak wyżej.)

Ostrzeżenie względem indygenatów i nobilitacyi.

Z wielorakich powodów rekomendowanym osobom na terazniejszym seymie na-

dawszy indygenaty, i nobilitacye, My Król, za zgodą skonfederowanych stanów, następujące czynimy ostrzeżenia:

1mo. Przypuszczonym teraz do równości obywatelskiej, którzy otwarty bank lub handel i rękodziela w kraju utrzymują, wolność wydawania przez nich wexłów zachowujemy, i że to nadaney im prerogatywie szlacheckiej w niczym *derogare* nie ma deklarujemy, warując oraz successorom ich obojey płci prawo na ten raz tylko *ad fata* tychże dla równego podziału, i użytku majątku prowadzeniem banku, handlu, i rękodziel dorobionego.

2do. Ci zaś wszyscy na zawdzięczenie tych szanownych Rzeczypospolitey względów, gdy biorą na siebie obowiązek zakładania fabryk w krajach Rzeczypospolitey, przeto kommissyom skarbowym zalecamy, aby dopełnienia tego doglądały, i przy zdawaniu rachunków swoich czyniły o tym doniesienie, któryby zaś z przypuszczonych do równości obywatelskiej, kosztowniejszą iaką założył fabrykę, a o tej exystencji z znaczniejszym na nią nakładem ed kommissyi skarbowey złożył zaświadczenie, takowego za opłatą stępla uwolnić a *scartabellatu*, przyrzekamy.

3tio. Ktoby z otrzymujących uchwałą niniejszego seymu indygenat, i nobilitacyą, kondycyi prawami opisanych, a mianowicie względem nabycia dóbr ziemskich, w przeciągu lat trzech, a co do opłaty stępla, w przeciągu roku iednego, i sześciu niedziel od czasu oblaty niniejszej konstytucyi nie dopełnił, i dyploma z kancelaryi Naszey nie wyniósł, ten, że nadany zaszczyt szlachectwa, i przywiązane do niego prerogatywy *eo ipso* utracać będzie, My Król, za zgodą skonfederowanych stanów deklarujemy, zalecając wielmożnym pieczętarzom, aby na wyż oznaczonym terminie urzędownie o tym w stanach seymujących uczynili doniesienie.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CCXII.

Actum etc. die duodecima mensis Novembris A. D. 1790-no.

Oblata. (jak wyżej.)

Indygenat dla urodzonego barona de Verni Gierand szlachcica Lotaryńskiego.

Przez wzgląd na zacność krwi i imienia za granicą dystyngowanego urodzonego Mikołaja Antoniego dwóch imion barona de Verni Gierand porucznika w wojsku Francuzkim, onegoż do indygenatu państw Rzeczypospolitey przypuszczamy, tak iednak,

aby przed wykonaniem na wierność przysięgi wywod rodowitości swojej, przed wielożnymi kanclerzami okazał, i warunki praw tysiąc siedemset siedmdziesiątego piątego, i na terażniejszym seymie względem indygenów postanowione, dopełnił.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CCXIII.

Actum etc. die vigesima quinta mensis Novembris A. D. 1790-no.

Oblata. Magnificus Antonius Siarczyński S. R. M. et comitiorum ordinariorum generalium atque confederacionis generalis regni secretarius eidem officio actisque etc. tenoris talis:

Nobilitacya osób niżej wyrażonych.

Przychylając się do rekomendacyi wielożnych senatorów, ministrów, i urodzonych posłów ziemskich, za osobami następującymi uczynionych; My Król, wraz z skonfederowanemi Rzplitey stanami, Leona Grabowskiego, Jzaaka Blanca, Jana Ernesta Szefflera, Piotra Józefa Rousseau, Klemensa Bernaux, Jerzego Potz, Jana Dawida Hayslera, Dominika Gheri, Szymona Wronieckiego, Franciszka Kutznera, Jana Radke, Pawła Gromadzińskiego, Franciszka Cernerera, Jana Baptystę Rossi, Teodozjusza Krystyana Frantzius, Jana Sielskiego, Jana Kruszyne, Jakuba Grudzińskiego, Pawła Fabiańskiego, Kaspra Hurtyg, Stanisława Wielogorskiego, Antoniego Szcześkiego, Stanisława Olearskiego, Aloyzego Kwiatkowskiego, Bogusława Fechner, Antoniego Brykczynskiego, Tomasza Kruczkowskiego, Franciszka Wernickiego, Józefa Kubeckiego, Jana Nepomucena Gratkowskiego, Jana Ulrycha, Jana Lewandowskiego Józefa Szlemer; Woyciecha Piotrowskiego, Jana i Kazimierza Sklzewiczów, Karola Gotliba Krügel, Szymona Kurczewskiego, Ignacego Jarmondowicza, Jana Dudzińskiego, Jakuba Burkard, Maxymiliana Billewicza, Ludwika Billewicza, Jana Strudzińskiego, Jacka Szymańskiego, Jana Rafałowicza, Kaspra Męciszewskiego, Andrzeia Zwolińskiego, Bernarda Heryng, Józefa Rautenstrauch, Franciszka de Ramer, Teodora Łukasiewicza, Floryana Szadbey, Grzegorza Kaspra Czaykowskiego, Jana Karola Pinabel, de Werier, Józefa Horodnickiego, Jakuba Witrowicza, Mikołaja Ecuyer, Franciszka Witkowskiego, Walentego Szcześkiego, Mikołaja Stoss, Józefa Janulewicza, Hermana Stender, Ignacego Sapalskiego, Józefa Kozłowskiego, Józefa Szaboniewicza, Mateusza Tokarskiego, Pawła Terfo, Natanee Pretorius, Jacka Ro-

wickiego, Onufrego Suchozanit, Karola Mikuć, Wawrzeńca Wosidło, Antoniego Lachowicza, Jana Ziomkowskiego, Jana Kantego Nawrowskiego, Jana Juszkiewicza, Daniela Lottich, Grzegorza Abramowicza, Franciszka Reynberger, Gieryona Henryka Prah, Franciszka Roesler, Antoniego Bellefroid, Jana Müller, Jakuba Opatowicza, Franciszka Rottenburg, Daniela Paszkiewicza, Leonarda Paszkiewicza, Balthazara Skodowskiego, Waclawa Egierzdorff, Franciszka Lustt, i Wilhelma Krystyana Jakubson, wraz z ich potomstwem do zaszczytu szlachectwa przypuszczamy, i za poprzedzającą na wierność Rzeczyplitey przysięgą, oraz za dopełnieniem prawa, tysiąc siedemset siedmdziesiątego piątego roku, względem nabycia dóbr ziemskich, i terażniejszego seymu co do opłaty stępla diplomata nobilitationis, z cancellaryi Naszey narodowej wydać, onym zlecamy.

Podpisy jak wyżej. Post cuius itd. A. Siarczyński J. K. Mci seym. i konf. kor. s.

CCXIV.

Actum etc.

Oblata. (jak wyżej.)

Zalecenie kommissyi skarbu Koronnego.

Ponieważ urodzony de Verny prawem seymu niniejszego za indygenę przyjęty, rodziny rolniczych zagranicznych dziesięć do krajów Rzeczypospolitey przez doniesienia urodzonych posłów oświadcza sprowadzić; a z tym My Król, za zgodą stanów, tegoż urodzonego de Verny w nadgodę jego offiary od zapłaty stępla wypadłego uwalniamy; mieć chcąc, aby tenże urodzony de Verny pomienione familie sprowadziwszy, one kommissyi cywilno-woyskowej swego powiatu, prezentował, i dopełnienia offiary swojej także wzięte świadectwo w kommissyi skarbowey Koronney złożył.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CCXV.

Actum etc.

Oblata. (jak wyżej.)

Objasnienie względem nastąpioney nobilitacyi osób cywilnych.

Ponieważ na seymie terażniejszym różnym osobom cywilnym rozdany kleynot

szlachectwa szczególny miał zamiar okazać, iak bardzo przychylamy się do ułatwienia tymże osobom przystępu do stanu szlacheckiego, a mianowicie tym: które przez cnoty, umiejętność, użyteczność, osobliwie zaś przez założenie użytecznych dla kraiu manufaktur nad inne dystyngwują się; przeto tymże nobilitowanym osobom, fabrykantom i professyonistom szlachectwo i *incomptabilitas* wszelka przeszkadzać niema do czasu opisania tey materyi przy układzie formy rządu.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CCXVI.

Actum etc.

Oblata. (jak wyżej.)

Zalecenie kommissyi skarbu Koronnego.

My Król, za zgodą skonfederowanych Rzeczypospolitey stanów, deklarujemy, iż gdy urodzonym Ernestowi i Jędrzeiowi Sartoryusom de Szwanenfelt braci iedno dyploma iest dozwolone, zaczym kommissya skarbowa, żeby na iedney opłacie *à diplomate* od indygenatu przestała, mieć chcemy.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CCXVII.

Actum etc. die trigesima mensis Novembris A. D. 1790-no.

Oblata. (jak wyżej.)

Rehabilitacya urodzonego Jana Michałowskiego i successorów Jana de Owak Minasa.

Kiedy zdarzane nieszczęśliwości publiczne i prywatne przyprawiają wiele osób do zaniedbania zaszczytów stanu swego i chwytania się sposobów znizających zacność rodowitości szlacheckiej, i gdy takowe *abusus* nie iest winą osób właściwą; chcąc przeto, aby pokrzywdzenie losu nie tamowało potomkom użycia zaszczytów zasłużonych przez przodków, My Król, za zgodą stanów skonfederowanych, mając sobie zalecone zasługi i przymioty Jana Michałowskiego, popełnione *abusum* przez przodków jego znosząc, do równości szlacheckiej za poprzedzonym wywodem, iegoż wraz z potomstwem przywracamy. Tudzież zasługi w stanie woyskowym niegdys urodzonego Jana de Owak Minasa

na seymie roku tysiąc sześćset piątego nadaniem onemu szlachectwa nadgodzone, chcąc mieć w successorach dopełnione, dyploma nobilitacyi iego pod dniem dwudziestym czwartym Lutego, roku tysiąc sześćset piątego, wydane, i w xięgi grodzkie Lwowskie, w roku tysiąc sześćset dziewiątym, wpisane, potwierdzamy, a potomków jego znosząc wszelkie *abusus*, (ieżeli te zayść miały) *salva deductione procedentiae*, za rodowitą szlachtą Polską uznaiemy.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CCXVIII.

Actum etc.

Oblata. (jak wyżej.)

Indygenat urodzonego barona de Minigerode.

Przez należyty względ na rekomendacye urodzonych posłów ziemskich, i zalecone Nam Królowi i stanom skonfederowanym, talenta i usługi urodzonego barona Wilhelma de Minigerode, onemuż wraz z iego potomstwem indygenat szlachectwa Polskiego nadaimey, pod obowiązkiem zadosyć uczynienia nakazom praw, tak roku tysiąc siedemset siedmdziesiąt piątego, iako i seymu terażniejszego, co do tey okoliczności uchwalonym, a gdy ie dopełni, i wywód rodowitości uczyni, tudzież przysięgę na wierność Rzeczypospolitey wykona, cancellarya Nasza narodowa, wydać onemu dyploma obowiązującą będzie.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CCXIX.

Actum etc.

Oblata. (jak wyżej.)

Indygenat urodzonego Karola Glave.

Przez względ wniesienia proźb kommissyi skarbu Koronnego za urodzonym Karolem Glave do Nas Króla, i seymujących stanów, aby za trudy w interessach skarbowych, do których był użyty, indygenat mógł otrzymać; My Król, za zgodą skonfederowanych stanów, tegoż urodzonego Karola Glave, wraz z iego potomkami za indygenę państw Rzeczypospolitey uznaiemy; wpród iednak, iżby obowiązki praw, tak tysiąc siedemset siedmdziesiąt piątego roku, iako seymu terażniejszego, co do opłaty stępla, i inne względem indygenów przepisane, dopełnił

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CCXX.

*Actum etc.**Oblata. (jak wyżej.)***Odpowiedź na notę kommissyi wojskowej obojga narodów.**

Odpowiadając na przełożenie i zapytanie kommissyi wojskowej obojga narodów, iak sobie postępować ma względem osób wojskowych na funkcyjach znajdujących się, które z przyczyny nieporządku, zaciągu, i obrachunku kass, podpadają odpowiedzi; za ten nieporządek, lub przestępstwo, prawo zapadłe dnia dwudziestego piątego *Octobris*, roku bieżącego, odejmujące wszystkim członkom składającym stany seymujące dobrodzieństwo, zasłaniania się suspensą, służyć ma za wzor postępowania kommissyi wojskowej, która formy i przepisów swoich, eksekucją naydokładniej doglądać ma. Na osobach zaś wojskowych, na którychby sądowna była konwikcja przestępstwa, też kommissya wojskowa oneż w czasie u laski złożyć ma; zalecając przy tym kommissyi wojskowej, aby obwinionych o przestępstwa, iak nayrychley osądzała; a *crimine notati*, podług przepisów wojskowych, dotąd funkcyj publiczney sprawować nie mają, dopóki dowodu oczyszczenia swego nie okażą.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CCXXI.

*Actum etc.**Oblata. (jak wyżej.)***Sądy grodzkie województwa Nowogrodzkiego.**

Cztery kadencje czteroniedzielne roczków województwa Nowogrodzkiego, i strom, i sądowi. niewygodne, na iedną kadencją szesnastoniedzielną sposobem dla iunych województw i powiatów, z prawa dozwołonym, przemieniając czas sądenia ich coroczny od dnia dwudziestego trzeciego Stycznia, do dnia czternastego Maia, My Król, za zgodą stanów, odtąd przeznaczamy: a to prawo, że w niczym przeszkadzać nie ma opisom formy rządu, zastrzegamy.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CCXXII.

*Actum etc. die tertia mensis Decembris A. D. 1790-no.**Oblata. Magnificus Josephus Narbutt etc.***Approbacja szpitalu pod tytułem: Dzieciątka Jezus w mieście Wilnie.**

Szpital, pod tytułem: Dzieciątka Jezus, na ubogie sieroty i podrzucone dzieci, pod dozorem sióstr miłosierdzia bydź mający, przez wielmożną Jadwigę z Załuskich Ogińską wojewodzinę Trocką, w mieście Naszym Wilnie za Subocz bramą, nowo na wzor Warszawskiego założony z funduszem iey, i dalszemi zapisami na tenże szpital uczynionemi; My Król, za zgodą stanów Rzeczypospolitey, potwierdzamy, dalsze legata dla pomnożenia tegoż szpitalu do miliona złotych czynić, dozwalamy, inkorporacyi innych szpitalów za wolą przyzwoitey zwierzchności nie przeszkadzając, również plac mieyski z opadłemi murami w przyległości będący, morgów dwa ziemi w sobie zawierający, dla założenia ogrodów i rozszerzenia budowli szpitalowi temu potrzebnych, ustąpić magistratowi Wileńskiemu (ieżeby się temuż magistratowi zdało) pozwalamy. Takowy szpital pod protekcją Nas Króla, i wszystkich królów Polskich, mieć chcemy, zwierzchność zaś, rząd szczególniejszy tegoż szpitala superyorowi xięży Misssyonarzów Wileńskich terażnieyszemu, i następcom iego poruczamy, z obowiązkiem zdawania corok z przychodów i rozchodów rachunków przed kommissyą cywilno-wojskową województwa Wileńskiego.

(Post cuius etc. Józef Narbutt etc. jak wyżej.)

CCXXIII.

*Actum etc.**Oblata. M. Antonius Siarczyński etc.***Pozwolenie fundowania ww. xx. Bazylianów w dobrach dziedzicznych Hermanowiczach, tudzież panien miłosiernych w Kocku i Siemiatyczach.**

Gdy urodzeni Ignacy i Maryanna z Jakubowskich Szyrynowie koniuszowie powiatu Brasławskiego z prawdziwie pobożney intencji, w celu oświeconia włóścian swoich Ruskiego unickiego obrządku postanowili w dobrach swoich dziedzicznych Hermanowicze zwanych w powiecie Brasławskim

położonych, fundować ww. xx. Bazylianów, i tym końcem tamże kościół iuż wymurowali, a klasztor murować zaczęli: przeto My Król, za zgodą stanów, pozwalamy, uir: Ignacemu i Maryannie z Jakubowskich Szyrynom koniuszym Brasławskim tak przykładnie przedsięwziętą fundacją skutecznie na kapitale czterdziestu tysięcy zł: Pol: z wolnym przydaniem placu włokę iedną ziemi wynoszącego na zabudowanie i ogród, tudzież z parafią włóści własney Hermanowiczkiej. Niemniej w. xiężnie Annie Jabłonowskiej wojewodzinie Brasławskiej panny miłosierne w dobrach iey dziedzicznych Kocku i Siemiatyczach fundować dozwalamy.

(Podpisy jak wyżej i zakończenie.)

CCXXIV.

*Actum etc. die nona mensis Decembris A. D. 1790-no.**Oblata. (jak wyżej.)***Dozwolenie fundacyi dla szpitala Pułtuskiego pod dozorem ww. sióstr miłosierdzia będącego.**

Ponieważ przewielebny Krzysztof Szembek biskup Płocki na powiększenie dochodów szpitala Pułtuskiego pod dozorem ww. sióstr miłosierdzia będącego, część dziedziczną we wsi Kacicach w xięstwie Mazowieckim w ziemi Zakroczymskiej leżącą, przez siebie nabytą, aplikować chcący, o dozwole nie uczynienia takowey fundacyi doprasza się; przeto do proźby w tym jego przychylając się, My Król, za zgodą skonfederowanych Rzeczypospolitey stanów, takowey fundacyi onemuż dozwalamy, i nadanie teyże części Kacic *cum attinentiis* temuż szpitalowi powagą i mocą terażniejszego seymu utwierdzamy.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CCXXV.

*Actum etc.**Oblata. (jak wyżej.)***Deklaracya.**

Ponieważ prawo seymu terażniejszego przybywać na dzień szesnasty Decembra posłów nowo obranych obowiązue; przeto postanawiamy nayprzód, w przeciagu trzech dni, to iest: od trzynastego Decembra zaczynając, wszystkie obiekye przeciwko posłom u seymowego i obojga narodów konfederacyi marszałków złożone być powinny,

iako to, prócz zarzutu od laski niepodpisania aktu konfederacyi, który to zarzut za legalny i powinny uznaiemy, kondemnaty prawnie otrzymane w czasie seymików osobom zarzucone. Oraz zarzuty z warunku praw tak seymu dzisiejszego, iako i dawniejszych, tudzież zleceń do kommissyi wojskowej wypływające według praw zaskarżone, co wszystko od zarzucających na piśmie ma bydź za rewersem odbierającego marszałka podane; processa zaś na seymikach w czasie obierania niezarzucone u lasek złożone, że posłujących tylko do uspokojenia processu i złożenia kwitu *ab activitate* wstrzymywać mają, waruiemy. Zarzut zaś processu z mocy prawa tysiąc siedmset sześćdziesiąt ósmego niema bydź czyniony żadnemu z posłów, tylko od tegoż samego, który process otrzymał, albo *per officiosam cessionem* nabył, lub ich specjalnych plenipotentów; posłów zaś dawnego obrania, a porugach i nowych iako iuż w eksekucyi urzędu zostających wolnemi od wszelkiej obiekyi mieć chcemy. W tymże samym czasie przeciagu posłowiy województw, ziem i powiatów za nowemi elekcjami przybyli, lauda lub kredensa swoje, obojga narodów konfederacyi marszałkom *respective* prowincyi, okażą. Na dniu zaś szesnastym Decembris urodzeni obojga wyboru poslowie, na czele swoim mając seymowego i obojga narodów konfederacyi marszałków w izbie senatorskiej i w przytomności senatu i ministerium porządkiem swych województw, ziem, powiatów mieysca w teyże izbie, przez marszałka wielkiego Koronnego rozdane zabiorą; po czym tak z pobudek potrzeb krajowych, iako szczęśliwych iuż konfederacyi skutków, niemniej z mocy ostatniego prawa pod tytułem: „Warunek“ wypadłego, od JKMcI Pana Miłościwego do podpisu generalney konfederacyi, urodzeni nowego wyboru poslowie łaskawie wezwani, zastawszy oneż na stole na ten koniec przynieść się mającym, za poprzednim tegoż aktu przeczytaniem, w przytomności JKMcI i senatu, a w dozorze marszałków konfederacyi obojga narodów, porządkiem województw, ziem i powiatów swoich podpisywać będą. Dla posłów zaś tych, przeciwko którym zaskarżenia do lasek złożone zostaną, urodzony sekretarz seymowy mieysca wolne do podpisu w porządku województw zostawi. Po zakończonych konfederacyi podpisach, urodzony marszałek seymowy, sessyą seymową zagaiwszy w obecności Nas Króla, senatu i ministerium, do rozpoznania zarzutów przez samych tylko posłów obojga wyboru odbyć się mających, *semotis arbitris*, w przytomności obiekye czyniących i głosów do materyi niestosownych nie dając, przystąpi; którzy zaś poseł większością głosnych lub se-

kretnych wotów był o illegalność przekonany, od funkcji poselskiej oddalony zostanie; oczyszczony zaś z zarzutu poseł w mieyscu swoim akt konfederacji podpisał. Po zakończonych tym sposobem rugach i przywołanych arbitrach stany w dalszym prawodawstwie postępować będą.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej)

CCXXVI.

Actum etc.

Oblata. (jak wyżej.)

Nobilitacja osób wojskowych niżey wyrażonych.

Maiąc wzgląd na rekomendacyą kommissyi wojskowej obojga narodów, Fryderyka Cronneman z rangą generała maiora w artylleryi Litt: Jana Augusta Cichockiego w regimencie fizilierów Kor: pułkowników, Jana Buttner w regimencie fizilierów Kor: Jana Grann w regimencie pieszym buławy W. Kor: Jana Jakóba Mien w regimencie czwartym buławy polney Litt: Ludwika Liszewskiego w pułku przedney straży Litt: podpułkowników; Filipa Fleuri, Wacława Rogozińskiego adjutantów Naszych, Piotra Reich generała adjutanta buławy polney Lit: Kaspra Maffler w regimencie łanowym, Karola Kryegstein w regimencie ur: Czapskiego generała maiora. Jana Kalk w regimencie urodzonego Wodzickiego generała maiora, Jana Komorowskiego w regimencie pieszym buławy polney Kor: Ludwika Zander bywszego w regimencie łanowym, Franciszka Ryx bywszego w regimencie piątym Lit: Bartłomieja Folino bywszego w artylleryi Koron: Marcina Wierzbowskiego kommandanta forticy Częstochofskiej, Jana Hempel bywszego, Józefa Jagielskiego w woysku Koronnym Franciszka Auspitz w regimencie buławy w. Kor: maiorów. Antoniego Kapella. Józefa Koch. Karola Kliman w artylleryi Koronney. Karola Sesing adjutanta w dywizyi Małopolskiej, Jana Fettery. Franciszka Maierhöfer w regimencie gwardyi pieszey Koronney. Jana Mizgiera w regimencie łanowym. Jana Stertzbecher. Jana Krummes w regimencie urodzonego Potockiego starosty Szczerzeckiego. Woyciecha Greffen w regimencie urodzonego Działyńskiego. Leonarda Marcina Reynhold w regimencie ordynacyi Ostrogskiej. Jakuba Moczyńskiego. Marcina Prandke w regimencie urodzonego Działy-

skiego. Józefa Rolskiego. Woyciecha Kozłowskiego. Józefa Weytykant audytora w regimencie imienia Potockich: Jana Ogilvie. Fryderyka Reinhard w regimencie urodzonego Gorzeńskiego generała maiora. Fryderyka Pfefinger w regimencie buławy polney Koronney. Jana Ulińskiego w regimencie fizilierów Kor: Mikołaja Spensberger w artylleryi Lit: Szymona Gurckiego w korpusie inżynierów Lit. Tadeusza Nowickiego kwatermistrza w pułku przedney straży Lit: Adama Tymana rotmistrza w gwardyi konney Lit: Samuela Zander kwatermistrza w regimencie łanowym. Jana Marcina Gieger bywszego w regimencie tymże. Woyciecha Treppenhauer w regimencie urodzonego Raczyńskiego generała maiora. Józefa Lemańskiego w regimencie tegoż. Antoniego Stefana Klimkiewicza w regimencie gwardyi pieszey Koronney. Jana Klermont w pułkach Naszych nadwornych. Karola Szwan bywszego w woysku Koronnym kapitanów. Jana Lichockiego. Karola Tepfer. Ludwika Metzler, Franciszka Gielhard, Jana Thile. Karola Stankiewicza. Adama Eychner. Jana Zschernich. Michała Cichockiego w korpusie artylleryi Koronney. Fryderyka Auvray. Jana Szpaarman. Józefa Eekiert. Krzysztofa Hauffe z korpusu inżynierów Kor: Karola Hube z korpusu inżynierów Lit: Franciszka Kosty w pułku urodzonego xięcia Józefa Lubomirskiego. Adama Gurckiego w regimencie gwardyi konney Koronney. Michała Greyfeld, Jana Greyfeld. Dawida Gerber. Jana Antony w regimencie gwardyi pieszey Koronney. Jana Barankiewicza. Andrzeia Rożańskiego w regimencie łanowym. Sebestyana Reyhard w regimencie urodzonego Potockiego starosty Szczerzeckiego. Antoniego Grekowicza w regimencie urodzonego Raczyńskiego generała maiora. Krzysztofa Hoewelginnen w regimencie pieszym buławy polney Koronney. Karola Landszaft w chorągwi Węgierskiej laski W. Kor: Sylwestra Gryniewicza bywszego w regimencie urodzonego Czapskiego generała maiora. Tomasza Tarnowskiego w woysku Lit: Karola Hirszberga w woysku Littm. Ignacego Witkowskiego w regimencie urodzonego Działyńskiego poruczników. Augusta Thory. Jana Amirę w korpusie inżynierów Kor: Michała Eygner w korpusie inżynierów Littch. Jana Huhn w regimencie urodzonego Działyńskiego. Antoniego Haumana w regimencie urodzonego Malczewskiego. Henryka Birnbaum w regimencie urodzonego Wodzickiego. Sebestyana Jakubowskiego adjutanta w dywizyi pierwszey Lit: Franciszka Mathy w regimencie gwardyi pieszey Koronney podporuczników. Mikołaja Bakałowicza. Antoniego Hoffman w korpusie artylleryi Koronney. Pawła Kozłowskiego w kawaleryi

narodowej Kor: Tadeusza Mokin w regimencie urodzonego Działyńskiego. Fryderyka Hauffa w regimencie ordynacyi Ostrogskiej, Wincentego Rogowskiego w regimencie fizilierów Kor: Józefa Szackiego w tymże regimencie pieszym drugim woyska Littgo. Antoniego Krydel w tymże regimencie. Mateusza Józefa Tarnowskiego w woysku Littm. Jana Gaiewskiego. Józefa Kamińskiego w chorągwi laski W. Kor: Jakuba Steżyckiego bywszego w gwardyi konney Koronney chorążych. Franciszka Kalinowskiego namiestnika. Hippolita Kozłowskiego w kawaleryi narodowej Koronney. Jana Mokien w kawaleryi narodowej Litewskiej. Marcina Nowińskiego w kawaleryi narodowej towarzyszków. My Król z skonfederowanymi Rzeczypospolitey stanami, te zwyż wspomniane osoby wojskowe wraz z ich potomstwem do zaszczytu szlachectwa Polskiego przypuszczamy, a po wykonanej przez nich na wierność Rzeczypospolitey przysiędze, iżby onymże dyplomata z kancelaryi Naszey narodowej wydane były mieć chcemy.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CCXXVII.

Actum etc.

Oblata. (jak wyżej.)

Nobilitacja osób wojskowych.

Skłaniając się do rekomendacyi ww. senatorów, ministrów, i uuch posłów ziemskich. My Król wraz z skonfederowanymi Rzeczypospolitey stanami, Jędrzeia Dahlen porucznika. Ignacego Dahlen. Jana Dahlen. Józefa Dahlen. Karola Dahlen. Antoniego Dahlen chorążych w woysku Pruskim, Jędrzeia Elle maiora w woysku Rossyjskim. Woyciecha Kollatorowicza. Łukasza Kollatorowicza w kawaleryi Litt: towarzyszków. Karola Szczygielskiego. Grzegorza Wysockiego w kawaleryi narodowej Kor: towarzyszków. Henryka Krukowskiego w gwardyi konney Kor. wachmistrza. Michała Rągi w gwardyi pieszey Koronney szerzanta. Jędrzeia Lubowieckiego w regimencie xięcia Radziwiłła furyera. Szymona Kowalskiego w regimencie gwardyi konney Koronney. Jana Reynbergera w regimencie pieszym buławy w. Kor: kadetów wraz z ich potomstwem do zaszczytu szlachectwa Polskiego przypuszczamy, a po wykonanej przez nich na wierność Rzeczypospolitey przysiędze, iżby onymże dyplomata z kancelaryi Naszey narodowej wydane były stanowimy.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CCXXVIII.

Actum etc.

Oblata. (jak wyżej.)

Indygenat dla osób wojskowych.

Przychylając się do rekomendacyi kommissyi wojskowej obojga narodów, chcąc niemniej wiernym i pilnym w woysku Rzeczypospolitey zasługom, sprawiedliwą wymierzyć nadgodę, z tych przeto powodów, uu. Jana Franciszka de Pouppart generała maiora w woysku Koronnym, Krystyana Godfryda Deybel de Hammerau pułkownika artylleryi Koronney, Karola Gryegsheim bywszego exercer-magistra wojsk Litt: Jana Karola de Grammlieh kapitana w regimencie szeffostwa uu: Wodzickiego generała maiora, Franciszka de Labady porucznika w korpusie inżynierów Koron:; tudzież Konstantego Szultza bywszego kapitana wojska Koron: wraz z ich potomstwem, My Król, za zgodą skonfederowanych stanów, za indygenów uznaliśmy, którym po zwykłym wywodzie i przysięgi na wierność Rzeczypospolitey wykonaniu, aby dyplomata z kancelaryi Naszey narodowej wydane były, mieć chcemy.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CCXXIX.

Actum etc.

Oblata. (jak wyżej.)

Ubezpieczenie funduszu xx. Bazyliańców.

Do funduszu służącego cerkwi parafialney *ritus Graeco uniti*, w dobrach dziedzicznych urodzonego Michała Bernowicza sędziego ziemskiego i posła woiewództwa Nowogrodzkiego Bobownia zwanych w woiewództwie Nowogrodzkim leżących exystuiący: My Król za zgodą stanów dozwalamy temuż urodzonemu Bernowiczowi dodać sumnę dwadzieścia tysięcy złotych i przy teyże cerkwi fundować, za zniesieniem się *cum loci ordinario* oyców Bazyliańców, którzyby tam i *curam animarum* i szkołkę parafialną utrzymywali.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CCXXX.

Actum etc.

Oblata. (jak wyżej.)

Uwolnienie a scartabellatu uuch Fryderyka Cronnemana i Jana Augusta Cichockiego.

Maiąc wzgląd na zasługi uu: Fryderyka Cronnemana pułkownika artylleryi Litew-

skicy z rangą generała majora, tudzież na nieprzerwane od lat dwudziestu siedmiu w woysku Rzplitey usługi ur: Jana Augusta Cichockiego pułkownika w regimencie fizylierów i na ciągle onegoż prace, przy opatrzeniu woyska Rzplitey, w pierwsze potrzeby przez lat dwie w czasie seymu teraźniejszego w oczach Naszych okazwane: My Król, za zgodą wszech stanów, tychże uu. Fryderyka Cronnemana i Jana Augusta Cichockiego z ich potomstwem a scartabelatu uwalniamy.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CXXXI.

Actum etc. die decima tertia mensis Decembris A. D. 1790-no.

Oblata. (jak wyżej.)

Zlecenie.

Na zapytanie kommissy skarbu Koronnego, stany Rzeczypospolitey uznały być potrzebne zlecenie teyże kommissy, przez urodzonych seymowego i konfederacyi obojga narodów marszałków uczynić się mające, aby do prawentów z mostu prawem tysiąc siedmset siedmziesiąt piątego osądzonemu Adamowi niegdyś Ponińskiemu dożywotnie warowanych nie interessowała się, lecz one prócz skarbowych należytości, wręście dla kredytorów, successorów, służących i rzemieślników zostawiła.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CCXXXII.

Actum etc.

Oblata. (jak wyżej.)

Pozwolenie funduszu urodzonego Bogusza na szkoły i alumnat w Bielsku Podlaskim.

Gdy urodzony Alexander Bogusz regent ziemski ziemi Bielskiej w zamiarze chwalebny pomnożenia edukacyi dla młodzieży, szkoły wraz z alumnatem na ośmiu synów szlacheckich z familii imienia swego i najbliższego krewieństwa, lub też z uboższej szlachty w mieście Naszym Bielsku Podlaskim, na placu przez siebie nabyć się mającym, wyfundować i summę taką, od iakiej procent coroczny na utrzymanie, oraz inne potrzeby tychże ośmiu szlachty wystarczy, wieczystym funduszem na dobrach swoich zapisać, albo na innych pewnych i niezawodnych lokować przedsięwziąć, i ten

swój zamysł przez konwencyą z wielbnyim Błażem Juszkiewiczem xięży Karmelitów *antiquae regularis observantiae* prowincyi Małopolskiej prowincyałem, dnia dwudziestego trzeciego miesiąca Czerwca, roku tysiąc siedmset dziewięćdziesiątego, w czasie tego seymu zawartą po zyskaney approbacie seymowej uskutecznić zapewnia; przeto My Król wraz z stanami takową determinacyą Nam doniesioną za użyteczną uznając, pozwalamy temuż urodzonemu Boguszowi wspomnianą fundacyą szkół dla powszechney młodzi edukacyi, oraz alumnatu dla ośmiu iako wyżej szlachty na placu przez niego nabyć się mającym, w tymże mieście uczynić, i fundusz w sposobie powyższym na szlachtę zapisem na własnych lub lokacyą na innych pewnych i niezawodnych dobrach wieczyście zabezpieczyć; który to fundusz gdy sposobem z prawa należnym, przed aktami właściwymi urzędownie zapisany zostanie; za trwałe, wieczny i moc approbaty soymowej mający, na zawsze zabezpieczamy; i po dopełnieniu tey fundacyi otwarcie szkół publicznych dla powszechney młodzi edukacyi wspomnionym xiężom Karmelitom konwentu Bielskiego dozwalamy, i też szkoły tudzież alumnat przez tychże xięży otworzyć i utrzymywać mające się, co do edukacyi i nauk, pod opiekę i rząd zwierzchności, iaka formą rządu ustanowioną będzie, oddajemy.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CCXXXIII.

Actum etc.

Oblata. (jak wyżej.)

Wyznaczenie deputacyi do weyrzenia w rachunki i długi na koszarzy Warszawskie.

Ponieważ zesła Rada Nieustająca odebrawszy rachunki od kommissy lokacyney z arbitralney swoiey rozolucyji ustanowionej z percept i expens na koszarzy Warszawskie, odwołała się do seymu, względem obmyślenia funduszu na długi tychże koszar; przeto My Król, wraz z stanami seymującymi, chcąc mieć iak naydokładniejszą o tym informacyą, wyznaczamy deputacyą:

z senatu.

Przewiel: Szembeka biskupa Płockiego. Jwo. xięcia Radziwiłła wojewodę Wileńskiego.

Wo. Jezierskiego kasztelana Łukowskiego.

z stanu rycerskiego.

z prowincyi Mało-Polskiej.

UUr: Stroynowskiego podkom: Buskiego, posła Wołyńskiego.

Seweryna Potockiego posła Braclawskiego.

z prowincyi Wielko-Polskiej.

UUr: Sobolewskiego starostę i posła Warszawskiego.

Szymanowskiego regenta Kor: posła Sochaczewskiego.

z prowincyi Wo Xa Littgo.

UUr: Bernowicza sędziego ziemskiego i posła Nowogrodzkiego.

Matuszewica posła Brzeskiego Littgo.

Którzy uwiadomiwszy nieodwlocznie tak osoby te, które składały kommissyą lokacyiną, dotąd i z oznaczenia pierwiastkowego, i czynów nieusprawiedliwioną, iako i iey subalternów, wszelkie czynności, rachunki z regestrów nawet poprzedniczych kommissy perceptę i expensę, i długi na koszarzy Warszawskie, i zaległości wyexaminują, wszelkich żądań, skarg, i zażaleń (ieźliby iakie z tego powodu nastąpiły) wysłuchają, i o nich stany seymujące w przeciągu miesi y dwóch zainformują.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CCXXXIII.

Actum etc. die decima quinta mensis Decembris A. D. 1790-no.

Oblata. (jak wyżej.)

Deputacya do ułożenia projektów względem Greko-Oryentalnych i dyssydentów.

Jako stałym było zawsze Rzeczypospolitey usiłowaniem, pokóy między różnowierzacemi utrzymywać, tak tymże duchem zięci na teraźniejszym seymie; My Król, wraz z skonfederowanymi stanami, wszystkim różnego wyznania mieszkańcom państw Naszych, rządową opiekę uroczyście zaręczywszy, gdy w celu przygotowania wiecznych dla nich ustaw, z sprawiedliwością, potrzebą, i powagą narodu zgodnych, wybrane z pomiędzy nich osoby do stolicy Naszey zwołane mieć chcieliśmy, a o dopełnieniu tey woli Naszey, odbieramy teraz doniesienie, wraz z obywatelskim oświadczeniem: iż wszelkie swobody od samey woyny i niepodległej Rzeczypospolitey, iako

prawney i iedyney zwierzchności pragnąć mieć sobie zapewnione; przeto do wysłuchania ich żądań, i do porozumienia się względem układu projektów przy poprawie formy rządu decydować się mających, potrzebną być uznajemy deputacyą, do której:

z senatu.

z prowincyi Mało-polskiej.

JW: xięcia Jabłonowskiego kasztelana Krakowskiego.

z prowincyi Wielko-Polskiej.

W: Czapskiego wojewodę Chelmińskiego.

z prowincyi Wo Xa Litt.

W: Szczyta kasztelana Brzeskiego Littgo.

z stanu rycerskiego.

z prowincyi Mało-Polskiej.

UUr: Kochanowskiego majora woysk Kor: posła Sandomirskiego.

Xięcia Czartoryskiego generała ziem Polodskich, posła Lubelskiego.

z prowincyi Wielko-Polskiej.

UUr: Zakrzewskiego chorążego i posła Poznańskiego.

Zboińskiego starostę Mszańskiego, posła Dobrzyńskiego.

z prowincyi Wo. Xa. Litt.

UUr: Wawrzeckiego podkomorzego Kowińskiego, posła Brasławskiego.

Gutakowskiego starostę Kapinowskiego, posła Orszańskiego.

wyznaczamy. Którzy to jw. ww. i uur: deputowani za zniesieniem się z wyż pomienionymi osobami, a stosując się do względów politycznych, projekt, co do urzędzenia ich praw, swobód i prerogatyw, *respective* każdemu stanowi należących, i zapewnienia sprawiedliwości, ułożyć mają. Co się zaś tyczy urzędzenia kościelnego w teraźniejszym stanie rzeczy, tam gdzie, i w którym wyznaniu zaydzie iakowe od nich samych żądanie uczynienia potrzebnych odmian, lub poprawy, zabezpieczenia całości należytego użycia funduszków prawnie im służących, stosowny w tey mierze projekt uformują, i w przeciągu trzech miesięcy Nam Królowi, i skonfederowanym stanom, do decyzyi podadzą.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

ROK 1791.

CCXXXIV.

Actum etc. die quinta mensis
Januarii A. D. 1791-no.

Oblatu. Magnificus Antonius Siarczyński
Sacrae Regiae Majestatis et comitiorum ordina-
riorum generalium, acque confederationis ge-
neralis regni secretarius, eadem officio et actis
ejus constitutionem infrascriptam obtulit, et
ad ingrossandum in acta praesentia porrexit,
tenoris talis:

Uroczyste zaręczenie porządku Izby na teraźniejszym seymie.

Nim przydzie na teraźniejszym seymie do
ustanowienia stałej formy seymowania, My
Król, za zgodą skonfederowanych stanów,
deklarujemy. 1mo. Senatorowie i posłowie
na miejscach swoich znajdować się po-
winni. 2do. Deputowanych do konstytucyi,
podwoioną liczbę mieć chcemy. 3tio. Mar-
szałkowie konfederacyi obojga narodów,
z pomocą deputowanych do konstytucyi prze-
strzegać będą, aby propozycye z projektów,
lub z ich dodatków przez nichże samych,
czyli przez kogożkolwiek z seymujących
formowane, *directe* do rozwiązania kwestyi
służące, podawane były. 4to. W każdej ma-
teryi, każdemu z seymujących dwa razy
mówić wolno będzie, to jest: *ante turnum*
raz, drugi raz *in turno*, a żadna sessya do-
póty nie będzie solwowaną, dopóki w de-
cyzyi będący projekt albo punkt onego ude-
cydowanym nie będzie. 5to. Nikt bez głosu
sobie danego, nawet *interlocutorie*, mówić
nie może, ani też już danego komu innemu
ustępować mocen. 6to. Wolność przymówie-
nia się do propozycyi chcącym, za daniem
od lasek głosu, ieden raz przed turnum za-
chowujemy. 7mo. Projekt każdy nowy, w izbie
bez explikacyi podany do laski, czytany
będzie. Deputacya zaś konstytucyina, w przy-
padku iakiey wątpliwości, wraz z podają-
cym tenże projekt roztrząśnie; a gdyby po-
dający projekt, na odmianę lub poprawę
onego nie zezwalał, czytany tak (iako był
podany) będzie, deputacya iako też i podaj-
ący projekt, będą mocni na boku projektu
swe domieścić uwagi. Po rozdaniu druko-
wanego projektu seymującym, deliberacya
trzydniowa od dnia rozdania projektu rozu-
mieć się ma. Projekta zaś na sessyi pro-
wincjonalney ugodzone, *respective* prowincyi
iey tyczące się, sposobem dotąd używanym,
prosto do izby *in ordine* deliberacyi wna-
szane być mają. 8vo. W dopełnieniu pra-
wa, ustanowionych konstytucyi *in triduo* do
oblaty podanie nakazującego, i aby projekta

rozdane deputowani do konstytucyi wcz-
śnie roztrząsali, mieć chcącego, ustanawia-
my; aby ciż deputowani do konstytucyi (które
poprzednie w czasie wypadłego prawa, przez
seymowego i konfederacyi obojga narodów
marszałków podpisane być powinny) do
izby konferencyonalney zjeżdżali się. 9no.
Projekt zaś raz zaczęty innym niestosownym
do materyi, przerwany aż do ukończenia
iego, być nie powinien, a żaden z seymu-
jących dotąd materyi innszej proponować nie
ma, pokąd rozpoczęta nie ułatwi się. Do-
niesienia zaś i przełożenia deputacyi cu-
dzoziemskiej, niemniej od wojskowej i skar-
bowey magistratur, w każdym czasie wno-
szone być mogą. 10mo. Wota sekretne gał-
kami odbywać się mają. 11mo. Ci, którzy
wotują w głośnych, nie będą się mogli od-
dalić od sekretnych wotów, gdyby iednak
quo casu kto z seymujących przez słabość
zdrowia musiał być nieprzytomnym, *turnus*
iednak odbywać się powinien: a nikt z seym-
ujących od dania *votum* swego *in turno*
uchylić się nie może. Każdy z seymujących
tak podczas głośnych, iako sekretnych wot-
ów, na miejscu swoim zostawać powinien;
zaś nieznużyjący się z kolei swojej na wo-
towaniu, już wotować nie może. 12mo. Zda-
nia *in turno* na propozycye, iako to: sena-
torów i ministrów przez marszałka w. Kor.
lub miejsce tego zastępującego, a posłów
przez seymowego i konfederacyi obojga na-
rodów marszałków po każdym odbytym *turnum*
do akt grodu tutejszego podawane
być mają. 13tio. Komplet deputacyi kon-
stytucyiney, inkludując w to marszałków
seymowego i konfederacyi obojga narodów,
składać się powinien z osób najmniej pię-
ciu, z tym warunkiem, aby przynajmniej
było po iednym z każdej prowincyi.

Kazimierz Nałęcz Małachowski *ref. w.*
K. seymowy i konfederacyi prowincyi Koron-
nych marszałek.

Kazimierz xiążę Sapieha *gen. art. Litt.*
marszałek konfederacyi Wo Xa Litt.

Józef Kossakowski *biskup Inst. i Kurlun-*
dzki deputowany do konstytucyi. Antoni xże
Jabłonowski kasztelan Krakowski deputat z se-
natu z Małopolski. Franciszek Antoni na
Kwilezu Kwilecki kasztelan Kaliski deputo-
wany do konstytucyi z senatu prowincyi Wiel-
kopolskiej mp. Kazimierz Konst. Plater ka-
sztelan generału Trockiego deputowany do
konstytucyi z senatu z prowincyi Litt. Wulery-
an Stroynowski podk. Buski poseł Wotyński
z Małopolski deputat do konstytucyi. Stani-
staw Kostka Potocki poseł Lubelski dep: do
kon: z prow: Małopolskiej. Tomasz Dłuski
podkomorzy generalny i poseł wództwa Lubel-
skiego deputat do konstytucyi. Antoni Ledo-
chowski wojewodzie i poseł województwa Czer-

niechowskiego z Małopolski deputat do kon-
stytucyi. Adam Nałęcz Moszczyński chor:
Brac: poseł z wtwia Poznańskiego deputowa-
ny do konstytucyi z prowincyi Wielkopolskiej
mp. Jan Nepomucen Zboiński poseł ziemie Do-
brzyński deputowany do konsty: z prowincyi
Wielkopolskiej mp. Józef Radzicki podkomorzy
i poseł z. Zakroczym: deput. z Wielkopol:
prow: Tomasz Nowowiecki łowczy i poseł
ziemie Wyszogrodzkiej deputowany do konsty-
tucyi z prowincyi Wielkopolskiej mp. Jozef
Kocięł rotmistrz kaw: nar: W. X. Lit. po-
seł pttu Oszmiań: deputowany do konstytucyi
z prowincyi W. X. Litt. Adam Rupeyko
sędzia ziem: i poseł Xa Zmud: deputowany
do konstytucyi. Jacek Puttkamer cywun Gon-
dyn: Xawa Zmud: poseł wotwa Miń: deputo-
wany do konstytucyi z prowincyi Wo X.
Litto. Post cuius quidem constitutionis supe-
rius praeinsertae in acta praesentia ingrossa-
tionem, originale ejusdem eidem offerenti, prae-
via officii sui quietatione, est extraditum.

A. Siarczyński JKMcI sejm. i konf. kr. sk.

CCXXXV.

Actum etc. (jak wyżej.)

Oblatu. (jak wyżej.)

Deklaracya.

Ktoby był przekonany od początku seymu
niniejszego o branie od potencji zagranic-
znych pieniędzy, ten ma być śmiercią ka-
rany, wyjąwszy iednak osoby, którym przez
dekreta summy są przysądzone, albo przez
względ wysługi w woysku zagranicznym,
lub inney za przeszłego królów naszych
panowania położoney, dotąd pensye opłacaia
się, tudzież bonifikacye za zabrane kordo-
nami dobra lub intraty komużkolwiek z du-
chownych bądź świeckich zaręczone, a ka-
żdy szlachcic osiadły, *crimine non notatus*,
może być o to delatorem, i przez donie-
sienie instygatorom narodowym o tym oświad-
czyć, a instygatorowie po doniesieniu, spr-
awę niezwłocznie w sądach seymowych wraz
z delatorem obowiązani popierać. Jeżeli de-
lator ten pewnemi i iasnemi dowodami wy-
stępkę dowiedzie, osmą część fortuny
oskarżonego przez sąd sobie wyznaczoną
odbierze, jeżeli zaś nie dowiedzie, ta-
kąż samą karą śmierci, iakiey na obwi-
nionym poszukiwał, karany być ma. Te
zaś osoby, które z powodu wysługi w woys-
ku biorą pensye, tudzież i te, które z przy-
czyny zabranych kordonami dóbr i intrat,
mają sobie zaręczone bonifikacye, dla za-
wiadomienia zwierzchności kraiovey, powin-

ni będą w przeciągu trzech miesięcy inta-
bulacye takowych pensyi i indemnizacyi
z wyrażeniem wielości, oraz powodów, ta-
kże czasu, do którego te zaręczenia służą,
w księgach grodzkich każdy *respective* swego
powiatu, z wyrażeniem swych imion i prze-
zwisk uczynić, i te intabulacye do laski sey-
mowej przesłać.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CCXXXVI.

Actum etc. die octava mensis Ja-
nuarii A. D. 1791-no.

Oblatu. (jak wyżej.)

Prawa kardynalne niewzruszone.

I.

Wiara święta katolicka Rzymska obojga
obrzędów ze wszystkimi prawami kościoła
świętego *in spiritualibus* w obu narodach
Korony Polskiej i Wielkiego Xięstwa Li-
teńskiego, tudzież w prowincyach do nich
należących, wieczyście panującą będzie, i tak
się w aktach publicznych mianować ma.

II.

Królem Polskim, Wielkim Xięciem Lite-
wskim, nie kto inny być może, iak szcze-
gólnie z urodzenia, albo z powołania kato-
lik Rzymski, królowa także katolicka Rzym-
ska być powinna: a gdyby innc była wy-
znania, tedy pokądby do wiary świętey
Rzymskiej nie przystąpiła, koronowaną być
nie może.

III.

Przeyscie od kościoła Rzymskiego kato-
lickiego obojga obrzędów do iakiegokol-
wiek innego wyznania, zawsze za kryminal-
ny występki poczytywane będzie.

IV.

Dla wszystkich ludzi wyznania dotąd w pań-
stwach Rzeczypospolitey tolerowanego, a od
panującej wiary innego, pokóy w wyzna-
niu i obrzędach zachowujemy, warując:
iż żadna zwierzchność duchowna lub świe-
cka nie będzie mogła nikogo przesładować
z przyczyny wyznania i obrzędów.

V.

Królestwo Polskie i Wielkie Xięstwo Li-
teńskie z wszystkimi xięstwami, wojewódz-
tami, ziemiami, powiatami, feudami, wszel-
kimi miastami i portami do siebie należą-
cemi, wieczystą unią podług uroczystych wa-
runków nawzajem złączone, na zawsze w nie-
naruszonym związku, złączeniu, i trwałości

zostawać ma. Nie będzie się godziło na żadnym seymie, ani komużkolwiek bądź, żadney części zamieniać, tym bardziej od ciała Rzeczypospolitey oddzielać, ustępować, lub oddzielenie albo zamianę przedsiębrać.

VI.

Królestwo Polskie i Wielkie Xięstwo Litewskie ze wszystkimi xięstwami, woiewództwami, ziemiami i powiatami, z których się teraz Rzeczypospolita składa, i na potym składać będzie, jest i nazawsze byź ma Rzeczpospolitą wolną, i nikomu niepodległą. Która Rzeczypospolita iedno i nierozdzielne składając ciało, sama w stanie szlacheckim prawa dla narodu stanowić jest mocna, i tym tylko naród posłuszeństwo winien: sama tylko podatki na potrzeby publicznej uchwałać jest mocna, i uchwalonemi rozrządzać: sama tylko wojsko dla powszechney obrony i ubezpieczenia, sobie iedynie wierne i podległe utrzymywać, a do posłuszeństwa władzy, którą nad wojskiem przełoży, obowiązywać: sama woynę wypowiadać, pokóy i wszelkie traktaty zawierać: sama tylko królów wolnie obierać, magistratury, oraz urzędy tworzyć, znosić, przeciąg urzędowania naznaczać, osoby do magistratur, osoby do reprezentacji za granicą dyplomatycznych i wszelkich urzędów obierać, tudzież o sposobie wyboru onych stanowić mocna będzie.

VII.

Wszelka cudzoziemska gwarancja rządu Polskiego, przeciwna niepodległości Rzeczypospolitey, i uwłaczająca jey samowładności, jest i nazawsze będzie nieważną, i aby żadna podobna pod iakimkolwiek bądź pretektem od nikogo w Rzeczypospolitey proponowaną, i przyjętą byź nie mogła, tym prawem kardynalnym waruiemy.

VIII.

Nie przeto w państwach Rzeczypospolitey za prawo i władzę poczytano byź nie ma, coby nie wypływało z wyraźney woli Rzeczypospolitey na seymach: żadna urzędowa władza, nikomu rozkazywać i do wykonania rozkazów zniewalać nie będzie mocna, czego nie rozkazują prawa: nie będzie mogła pozwalać sobie i nikomu tego, czego zakazują prawa, nie będzie zaniedbywać, i zaniedbania dopuszczać w tym, co prawa wykonywać nakazują.

IX.

Wszyscy obywatele Rzeczypospolitey stanu szlacheckiego i wszelkiej kondycji, tak-

że cudzoziemce, przybyłce, i iakimkolwiek sposobem w państwach Rzeczypospolitey znajdujący się ludzie, prawem dotąd spisany, i które napotym ustanowione i spisane będzie, sążeni byź mają przez te urzędy i władze, do których z prawa należą, i należeć będą.

X.

Neminem captivabimus nisi iure victum. nie będzie się godziło ani królowi, ani żadney władzy rządowej, zgoła nikomu tego prawa naruszać, wyjąwszy przypadki prawami wyszczególnione, i wyszczególnić się mające.

XI.

Głos wolny na seymikach każdemu szlachcicowi i na seymie seymującemu, nayuroczyściey zabezpiecza się, i pod żadnym iakimkolwiek bądź pretekstem sądowi nie podpada: Także głos wolny każdemu obywatelowi, nawet nie na zjazdach publicznych, tudzież myśli lub zdania swego, czyto pismem, czy drukiem wydanie, a to z podpisem imienia swego, waruię się, bez potrzeby zezwolenia approbacyi, słowem: bez żadney pod iakimkolwiek nazwiskiem formy: wszakże pod odpowiedzialnością w sądzie, gdyby kto pismem, lub drukiem, *directe* do buntu skłaniał, i gdyby kto krzywdził sławę bliźniego swego. W materyach zaś religii, i dziełach ku zepsuciu dążących, pod duchowną cenzurą, tudzież approbacyą jurydykcyi duchowney wiary panującej.

Stanisław Natęcz Małachowski ref: w. K. seymowy i konfederacyi prowincyi Koronnych marszałek. Kazimierz xiążę Sapieha generał art: Litt: marszałek konfederacyi Wo Xa Littgo.

Antoni xże Jabłonowski kasztelan Krakowski deputat z senatu z Małepolski. Józef xiążę Czartoryski S. L. poseł Wołyński deputowany do konstytucyi z prowincyi Małepolskiej. Stanisław Kostka Potocki poseł Lubelski dep: do kon: z prow: Małepolskiej. Franciszek Antoni na Kwilczu Kwilecki poseł z wodztwa Poznań: deputowany do konstytucyi z prowincyi Wielkopolskiej mp. Adam Natęcz Moszczeński chor: Brac: poseł Poznański, deputowany do konstytucyi z prowincyi Wielkopolskiej mp. Jzef Zabiełołowczy wki Lteski poseł z xięstwa Zmudzkiego deputowany do konstytucyi. A. Suchodolski P. W. S. dep: do kon: Post quarum quidem constitutionum superius praeinsertarum in acta praesentia ingrossationem, originale earumdem eidem offerenti, praevia officii sui quietatione, est extraditum.

A. Siarczyński J. K. Mci. seym: y ko. skr

CCXXXVII.

Actum etc. die decima tertia mensis Januarii A. D. 1791-no.

Oblata. (jak wyżej.)

Rozkład materyi y czasu na ternajniejszym seymie.

My Król, za zgodą skonfederowanych stanów stanowimy, iż odtąd każdy pierwszy tydzień na odebranie relacyi od deputowanych do examinów komissyi skarbowych, woyskowej, i edukacyjney, a po odebranych tych relacyach, examinach o zakwitowaniach onychże, i elekeyach, do urzędzenia podatków, i opatrzenia potrzeb skarbu i woyska; po dopełnieniu zaś tego wszystkiego, na relacyą: examinów dalszych innych dykasteriów, a drugie dwa tygodnie na decyzją formy rządu, to jest: zaczynając od seymików, przeznaczamy.

(Podpisy jak na str. 202 z dodaniem podpisu: Symeon Kazim: Szydłowski kasztelan Zarnowski deput. z senatu Małey-Polskiej prowincyi m. p. a zakończenie jak wyżej.)

CCXXXVIII.

Actum etc. (jak wyżej.)

Oblata. (jak wyżej.)

Zlecenie uu. seymowemu i konfederacyi oboyga narodów marszałkom.

My Król za zgodą skonfederowanych stanów zlecamy uu. seymowemu i konfederacyi oboyga narodów marszałkom, aby wyznaczonym deputacyom do examinu zesłego departamentu woyskowego i kommissyi woyskowej zalecili, iżby wspólnie dzieło całe examinu kommissyi woyskowej, oraz zesłego departamentu woyskowego, iak nayrychley dopełniały, w co wchodzić równie powinien i examen kommissoryatu woyskowego; a relacyą tych wszystkich czynności, iak nayśpieszniej przed Nas Króla i stany seymujące przynieśli.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CCXXXIX.

Actum etc. die decima nona mensis Januarii A. D. 1791-no.

Oblata. (jak wyżej.)

Wdzięczność.

Ofiarę urodzonego Jędrzeia ordynata Zamoyckiego bywszego kanclerza Koronnego dwakroć sto tysięcy złotych Polskich, na potrzeby Rzeczypospolitey skarbu Koronnego uczynioną z wdzięcznością przyjmując, onęż w xięgę praw umieszczamy.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CCXL.

Actum etc. die vigesima octava mensis Januarii A. D. 1791-no.

Oblata. (jak wyżej.)

Wyznaczenie assessorów do sądów Naszych zadwornych W: X: Litt:

My Król, za zgodą skonfederowanych stanów do sądów zadwornych assessorских Wo: Xa: Litto assessorów przez reskrypt Nasz na ten raz do czasu elekeyi wyznaczyć deklarujemy.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CCXLI.

Actum etc. (jak wyżej.)

Oblata. (jak wyżej.)

Przystąpienie do aktu generalney oboyga narodów konfederacyi.

Z mocy prawa seymu ternajniejszego pod tytułem: *Warunek*, zapadłego, i z obowiązku instrukcyi nam niżej podpisanym od woiewództw, ziem i powiatów, danych do aktu trwającej generalney oboyga narodów konfederacyi, pod dniem siódmego miesiąca Października, tysiąc siedmset ósmdziesiąt ósmego roku uczynionego, pod temiż samymi marszałkami przystępujemy w Warszawie dnia szesnastego miesiąca Grudnia tysiąc siedmset dziewięćdziesiątego roku.

Wwdztwo Krakowskie.

Ignacy Dembiński chorąży i poseł wwdztwa Krakowskiego. Mikołaj Russocki poseł cześnik wwdztwa Krakow: mp. August Otfinowski poseł wwdztwa Krakowskiego mp. Stanisław Sołtyk poseł Krakowski mp. Xawery Puszet S. Z: poseł Krakowski mp. Stanisław Miroszewski poseł Krakowski mp. Karol Głębocki z wwdztwa Krakowskiego poseł. Alexander Linowski wwdztwa Krakow: poseł.

Wwdztwo Poznańskie.

Maxymilian Mielżyński poseł wwdztwa Poznań: Franciszek Mielżyński sta: Walecki poseł W. Poznańsk: Filip Raczyński G. M. poseł Poznański mp. Antoni Gliszczyński poseł woiew: Poznańsk: mp. Kazimierz Bolesz poseł Poznański.

Ziemia Wschowska.

Antoni Kwilecki sta: i poseł. Xawery Chłapowski podcz: Wschow: poseł.

Wwdztwo Wileńskie.

Antoni Tyzenhauz chorąży i poseł wttwa Wileń: oprócz punktu do podatkovania od wotów sekretnych wyłączzonego do aktu konfederacyi podpisał się. Tadeusz Korsak sędzia ziem: i poseł W. Wileń.

Powiat Oszmiański.

Jgnacy Chomiński sędzia ziem: i poseł Oszm: Wiktory Czechowicz poseł Oszm: Exprezy: ziem: Oszm:

Powiat Lidzki.

Dominik Narbutt woyski i poseł ptu Lidz: Ludwik Kamiński szambelan JKMcI poseł powiatu Lidzkiego.

Powiat Wiłkomirski.

Antoni Pomarnacki cześnik i poseł ptu Wiłkom: szambelan JKMcI i kawaler O. S. Stanisława. Józef Korwin Kossakowski woiewodzie Witeb: rotmistrz K. N. i poseł ptu Wiłkomir:

Powiat Brasławski.

Bogusław Mirski podkomorzy i poseł Brasł: Stanisław Manuzzi poseł z ptu Brasławskiego.

Wwdztwo Sandomirskie.

Kazji: Karski podczaszy Sand: i poseł. Józef Niemirycz podstoli Stęży: K. O. S. S. i poseł Sand: Franciszek Odrowąż Kietliński łowczy powiatu Radomskiego i poseł wwdztwa Sandomir: mp. Józef Wiercieński poseł woiewódz: Sandomir: Mikołaj z Wiel: Jasie: Jasieński poseł woi: Sand: Józef Mężeniński poseł Sandomirski.

Wwdztwo Kaliskie.

Józef z Kielczewa Pomian Kielczewski chorąży i poseł wztwa Kaliskiego mp. Józef Krzyżanowski łowczy Poz: poseł wdtwa Kal: *salvis per omnia praerogativa* izby poselskiej. Kazimierz Biernacki stolnik Piotrkowski poseł W Kaliskiego mp. Nicefor Gorzeński poseł woiewództwa Kaliskiego mp. Józef Wilkoński poseł woiewództwa Kaliskiego mp. Józef Miaskowski poseł woiewództwa Kaliskiego mp. Bogusław z Łagowca Szczaniecki poseł wdtwa Kaliskiego *salva p. omnia praerogativa* izby poselskiej mp. Jan Pruski w. Kaliskiego poseł mp.

Wwdztwo Gnieźnieńskie.

Marcelli Poniński woyski starszy poseł wdtwa Gniezn. Onufry Kotwic Krzycki poseł Gnieźnieński. Adam Bronikowski szam: JKMcI poseł Gnieźnieński. Stanisław z Go-rańa Breza poseł wdtwa Gnieźnieńskiego.

Wwdztwo Trockie.

Jgnacy Siwicki straż: i poseł w. Trgo. Dominik Gieysztor poseł w. Trgo.

Powiat Grodzieński.

L. Panczerzyński chorąży i poseł ptu Grodz: mp. Józef Dziekoński poseł ptu Grodzień.

Powiat Kowieński.

Michał Kossakowski chorąży i poseł ptu Kowieńskiego. Floryan Doliwa Sirué sędzia ziem: i poseł ptu Kowień: Tomasz Mineyko pisarz ziem: i poseł ptu Kowień:

Powiat Upitski.

Józef Longin Staszewski podkomorzy i poseł ptu Upito. Józef Korwin Kossakowski poseł ptu Upitskie:

Wwdztwo Sieradzkie.

Antoni Siemiątkowski pisarz ziemski wdtwa Sieradzkiego mp. Hiacynt Siemieński poseł wdtwa Sieradzkiego mp. Józef Jabłkowski poseł wdtwa Sieradzkiego. Bogumił Walewski poseł woiewództwa Sieradzkiego mp.

Ziemia Wieluńska.

Fryderyk Jakób Psarski podkomorzy i p. ziemi Wieluńskiej mp. Alex. Brzostowski stta Sokołowski poseł ziemi Wieluńskiej.

Wwdztwo Łęczyckie.

Felix Kretkowski poseł woiewódziwa Łęczyck: Tomasz Byszewski regent ziem: i poseł wdtwa Łęczyckiego. T. Błociszowski G. M. W. K. O. So S. K. poseł woiewództwa Łęcz: Konstanty Janikowski puł: poseł woiewództ. Łęczy:

Xięstwo Zmudzkie.

Jgnacy Sylwestrowicz sędzia ziem: i poseł z Xa Zo. Adam Rupeyko sędzia ziem: i poseł Xa Zmudz: Stanisław Olędzki poseł Zmudz. Maurycy Franciszek Karp poseł z Xa Zmgo. Chryzostom Piłsudzki poseł z Xa Zmgo. Jan Nagurski poseł Zmudzki.

Wwdztwo Brzeskie-Kujawskie.

Tadeusz Trzciniński sta Kruświcki poseł wdtwa Brzeskiego mp Stanisław Damski poseł Brzeski Kujawski.

Wwdztwo Kijowskie.

J. Stanisław Iliński gen: insp: kaw: Kor: poseł wta Kiiow: Jgnacy Trypolski stolnik Owrucki sędzia pograniczny poseł z woiewództwa Kijow: mp. Jan N. Choiecki woyski wyższy i poseł Kijowski mp. Jan Nepomucen Rybiński mp. Seweryn Rzewuski podpuł: rtu 8go woysk Litt: poseł wstwa Kijowskiego. Józef Borowicki p. z W. Kijowskiego. Jf. August Iliński szeff rtu: grenad: poseł woiewódz: Kijowskiego.

Wwdztwo Inowrocławskie.

Ludwik Madaliński poseł Inowrocławski. Józef Trzebuchowski cześnik Kowalski i poseł woiewództwa Inowrocławskiego ręką własną.

Ziemia Dobrzyńska.

Jan Osmiałowski starosta Grodzki Bobrow. poseł ziemi Dobrzyńskiej mp. Jgnacy Działyński poseł z. Dobrzyńskiej.

Wwdztwo Ruskie**Ziemia Chełmska.**

Józef Szlubowski poseł ziemi Chełm: mp. Wincenty Komorowski poseł ziemi Chełm: mp.

Wwdztwo Wołyńskie.

Stasław Kostka Hulewicz chor. powiat: Łuckie: poseł z wdtwa Wołyn: Jan Zagórski podczaszy Włodzimirski sędzia Grodz: Krzem: poseł z woiewództwa Wołyńskiego mp, Józef Piniński poseł Wołyński. J. K. Olizar p. Wołyn: Kajetan Aksak poseł Woł: Jgnacy Krzucki towarzysz kawaleryi narodowej poseł w. Woł:

Wwdztwo Podolskie.

Benedykt Grabiński poseł z woiewództwa Podolskiego. Michał Przeździecki poseł Podolski. Jan Onufry Orłowski Ł. M. K. poseł Pod. Pius Franciszek Boreyko podkomorzy Latyczewski poseł Podolski. Antoni Złotnicki chorąży Czerwonog: poseł woiewództwa Podol: Stanisław Rawicz Kossecki woyski wyższy i poseł woiewództwa Po-

dol: Józef Witosławski poseł Podolski. Józef Zajączek poseł Podolski.

Wwdztwo Smoleńskie.

Józef z Kozielska Puzyna poseł wa Smoleńskiego. Michał Zdzitowiecki szambelan JKMcI poseł w. Smo:

Powiat Starodubowski.

Konstanty Jelski stolnik i poseł Starodubowski.

Wwdztwo Lubelskie.

Tomasz Dłuski podkomorzy gnalny i poseł wstwa Lubelskiego. A Starża z Morska Morski podkrzy Prłski poseł wttwa Lubelskiego. Józef Suffczyński stta Dybutt: poseł wiewództwa Lubel: Kazimierz Zaleski pisarz Grodzki Łukowski poseł wdtw Lubel: Kazimierz Lemnicki starosta Janowski poseł ziemi Ł. Xawery na Stoienszynie Stoiński szamb: JKMcI woie: Lubelsk.

Wwdztwo Potockie.

Marcin Szczyt sędzia ziemski i poseł wttwa Połogo. Michał Deszpott Zenowicz poseł wttwa Płgo.

Wwdztwo Nowogrodzkie.

Adam Littawor Chreptowicz poseł z wstwa Nowogrodzkiego. Stanisław Reyten z wttwa Nowogr:

Powiat Słonimski.

Xawery Zienkowicz poseł z ptu Słonimskiego. Woyciech Pusłowski poseł Słonimski.

Powiat Wołkowyski.

Zygmunt z Konopny: Grabowski kracyczy wo x. Litto poseł Wołkowyski. Jan Sucholdolski poseł z ptu Wołgo.

Wwdztwo Płockie.

Bartłomiej Kraiewski podcza: i poseł wwdztwa Płock: mp. Jan Zieliński G. W. K. poseł woiewództwa Płockiego mp. Antoni Wessel pod. nud: JKMcI poseł wdtwa Płockiego mp. Jgnacy Jeżewski poseł woiewództwa Płockiego mp.

Powiat Orszański.

Wincenty Hłasko chor: wtt. Witt. poseł Orsz: Krzysztof Miaskowski szamb: JKMcI poseł ptu Orszań:

Xięstwo Mazowieckie.**Ziemia Czerska.**

Andrzej Puchała podsta: i poseł ziemi Czerskiej mp. K. Jezierski poseł ziemi Czerskiej mp.

Ziemia Warszawska.

Roman Rogowski cześnik i poseł ziemi Warsz: Antoni Szamocki poseł ziemi Warszawskiej mp.

Ziemia Wizka.

J. Gomoliński poseł ziemi Wizkiej. Jakób Rakowski poseł ziemi Wizkiej.

Ziemia Wyszogrodzka.

Tomasz Nowowiecki łowczy i poseł ziemi Wyszogrodzkiej. Jan Szymanowski poseł ziemi Wyszogr:

Ziemia Zakroczymska.

Onufry Kieki kon: W. K. poseł ziemi Zakr: mp. Józef Radzicki podkomorzy i poseł zi Zakrocz: mp.

Ziemia Ciechanowska.

Jan Dołęga Nosarzewski sędzia i poseł ziemi Ciechanowskiej mp. Neryusz Ostaszewski cham: Jo Kr poseł ziemi Ciechan:

Ziemia Łomżyńska.

Adam Przeradowski dodeczaszy ziemi Rozań. poseł zie: Łom: mp. Tomasz Budziszewski woyski wyższy i poseł ziemi Łom: mp.

Ziemia Rożańska.

Kazimierz Gorski poseł ziemi Rożański mp.

Ziemia Liwska.

Józef Grzybowski podsto: i poseł ziemi Liwskiej. Floryan Cieszkowski p. z. L. mp.

Ziemia Nurska.

Szczepan Zambrzycki stolnik z. Liwski sędzia Warszawski poseł ziemi Nurskiej mp. Stanisław Jabłonowski poseł Nurski mp.

Wwdztwo Podlaskie.

Ziemia Drohicza.

Jan Ossoliński starosta i poseł ziemi Drohiczkiej mp. Karol Urbański cześnik i poseł Drohiczy mp.

Ziemia Mielnicka.

Adam Szydłowski starosta i poseł Mielnicki. Stanisław Ossoliński poseł Mielnicki.

Ziemia Bielska.

Felix Trojanowski sędzia z P. W. P. Z. Biel: Jan Węgiński szambelan JKM. Z. B. W. P. poseł.

Wwdztwo Rawskie

Ziemia Rawska.

Stanisław Skarbek Woyczyński chorąży ptu Bielsk: poseł Rawski. Grzegorz Gro-

towski poseł ziemi Rawskiej. Dominik Szymanowski S. JKMei poseł z. Raw:

Ziemia Sochaczewska.

Marcelli Zembrzuski woy: Mszcz: poseł Soch: Jan Paweł Kerczak Łuszczewski poseł Sochaczewski.

Ziemia Gostyńska.

Walenty Rzętkowski podczaszy i poseł ziemi Gostyń: Barnaba Czarny Zawisza podstoli Gombiń: poseł ziemi Gostyń:

Wwdztwo Brzeskie-Litt.

Zenon Wysłouch podkomorzy i poseł wwdztwa Brz: Litto. Stanisław Ursyn Niemcewicz sta Rewiatycki poseł Brzeski.

Powiat Piński.

Szymon Skirmont Mleczny poseł Piński. M. Korzeniewski rot: Ka: N. W. X. Litt: poseł Piński.

Wwdztwo Braclawskie.

Mikołaj Jaroszyński stolnik Winnicki P. W. B. Jgnacy Nałęcz Moszczeński podczabracl: Onufry Szczeniowski podsędek zie: woie: Braclawsk. Marcin Rakowski woyski wyższy Winnicki szambelan Jgo KMei. M. Swieykowski wojewodzie Podolski. M. Lezeński mp.

Wwdztwo Mińskie.

Józef Wankowicz i sędzia ziem: wa Mińsk: Jacek Antoni Puttkamer cywon Gon: X. Zo. poseł wstwa Mińsk: Kaw: Or: So Stan.

Powiat Mozyrski.

Jan Jeleński starosta grodowy i poseł ptu Mozyrskiego.

Powiat Rzeczycki.

Jgnacy Sołtan poseł ptu Rzeczyckiego.

Xięstwo Inflantskie.

Z Korony.

Alexander z Batowa Batowski poseł xięstwa Inflantskiego. Jozef z Rolitycz Pągowski poseł xięstwa Infl:

Z Litwy.

Grzegorz Nałęcz Kaczanowski poseł xstwa Inflantskiego. Jozef Trębicki poseł z xięstwa Inflantskiego.

Z Infant.

Jozef Mostowski poseł xięstwa Info. Hieronim Oskierka poseł xięstwa Inflantskiego.

Wwdztwo Czarniechowskie.

Michał Jgnacy Radziwiński chorąży ptu Urzędowskiego poseł wwa Czarnie: Adam

Czernołuński podstoli Czer: poseł wta Czarniechowskiego. Antoni Ledochowski wodzie Czer: poseł z wodtwa Czarnie: mp. Tadeusz Błędowski poseł wta Czarniechowskiego. (Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CCXLII.

Actum etc. die tertia mensis Februarii 1791-mo.

Oblata. (jak wyżej.)

Zalecenie kommissyom skarbowym i woyskowej obojga narodów.

Ponieważ Nam Królowi i stanom skonfederowanym doniosła kommissya woyskowa obojga narodów. iż kawalerya w niektórych mieyscach, nie może z żołdu etatem oznaczonego, utrzymać się, przy terażniejszej nadzwyczajnej furazów drogociej; przeto zalecamy kommissyom skarbowym, aby zniósłszy się z kommissyą woyskową, unikając iak nayweześniej większej drogociej, culag kwartałami, do końca Septembrowej raty opłacać się mający ułożyły, i za asygnacyami kommissy woyskowej wypłacały; z których to pieniędzy kommissya woyskowa ma się przed stanami, w czasie likwidować.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CCXLIII.

Actum etc. die decima mensis Februarii A. D. 1791-mo.

Oblata. (jak wyżej.)

Rezolucya względem pałacu Rzezypospolitey Bryloski zwanego.

Gdy pałacu Bryloski zwanego kupienie, za rezolucyą zeszlęj rady, przez kommissyą skarbu Koronnego, i na tegoż opatrzenie znaczne wyłożone summy, zastanowiły stany zgromadzone, ofiara zaś od Nas Króla uczyniona; dla załatwienia okoliczności, przez wdzięczność, czulością prawdziwą przeiętego narodu, i dla nieuszczerplenia dochodów Naszych przez też stany przyjętą nie została; przeto My Król, wraz z stanami, uchylając konstytucyą roku tysiąc siedmset sześćdziesiąt ósmego, względem kupna pałacu, pałac z stayniami, i meblami, na sprzedaż w lecicach dwóch, bez uszkodzenia skarbu Koronnego, w summie na tenże pałac wyłożonej determinujemy, osoby zaś w tę czynność kupna pałacu weszłe, od odpowiedzi uwalniamy.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CCXLIV.

Actum etc. (jak wyżej.)

Oblata. (jak wyżej.)

Zalecenie deputacyi do examinu kommissy skarbu Koronnego wyznaczoney.

Mając doniesione zażalenia przeciwko dekretem i rezolucyom ekonomicznym kommissy skarbu Koronnego, przez deputowanych do examinu teyże kommissy, mić chcemy: ażeby ciż sami wyznaczeni od stanów sejmujących examinatorowie, po wysłuchaniu obu stronnych przełożeń, w tych tylko wy wspomnianych sprawach, sądom kommissy skarbowej Koronnej właściwych, które w ów czas przed tą deputacyą examiniującą, zaskarżone były, w rozpoznanie iak naydokładniejsze takowychże zaskarżonych teyże kommissy skarbu Koronnego ekonomicznych rezolucy, i dekrétów *ex seriis partium controversiis*, finalnie wypadłych, weszli, i Nam swoją opinią, w przeciągu pięciu tygodni, do decyzyi przynieśli.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CCXLV.

Actum etc. die vigesima sexta mensis Februarii A. D. 1791-mo.

Oblata. (jak wyżej.)

Ochrona czasu seymowego.

My Król, wraz z skonfederowanymi Rzplitey stanami, przekonani, iak wiele szczęściu oyczynny należy, na przyspieszeniu pożądanego dzieła formy rządu, po zadecydowanym już prawie seymików co do czasu, co do mieysca, co do osób mających mieysce i głos na seymikach (które to punkta nayważniejszym są w prawodawstwie zamiarem) gdy reszta tegoż projektu co do porządku i bezpieczeństwa seymików zostaje; przeto w celu prędszego prawa o seymikach ukończenia, stanowimy deputacyą z iednego senatora, i trzech posłów z kaźdey *respective* prowincy złożoną, którą przez sekretne wota, i tym sposobem iak kommissarzów skarbowych obieramy, to jest: z senatu, z prowincy Małopolskiej: przewielebnego Skarszewskiego biskupa Chelmsko-Lubelskiego, z prowincy Wielkopolskiej, wielmożnego Ostrowskiego kasztelana Czerskiego, z prowincy W. X. Litt: wielmożnego Potockiego marszałka wielkiego W. X. Litt: z stanu rycerskiego, z prowincy Małopolskiej uro-

dzonych Dembińskiego chorążego i posła Krakowskiego, Zaiączka pułkownika, posła Podolskiego, Dłuskiego podkomorzego i posła Lubelskiego. Z prowincyi Wielkopolskiej urodzonych Zakrzewskiego chorążego i posła Poznańskiego, Kicińskiego szefa gabinetu Naszego, posła Liwskiego, Łuszczewskiego sekretarza Naszego, posła Sochaczewskiego. Z prowincyi W. X. Litt: urodzonych, Bernowicza sędziego ziemskiego i posła Nowogrodzkiego, Gutakowskiego starostę Kapin: posła Orszańskiego, Weysenhoffa posła Inflantskiego. Dla tej deputacyi komplet z osób siedmiu, oprócz seymowego i konfederacyi obojga narodów marszałków, stanowimy. Taż deputacya (na której uur. marszałkowie seymowy i konfederacyi obojga narodów, zasiadać mają *cum voce decisiva*) mając sobie projekt o seymikach przez deputacye do formy rządu i do konstytucyi wyznaczone, oddany, tenże projekt do rozważki weźmie, roztrząśnie, poprawi i albo idnomyślnością, albo większością głosów zadecyduje. Co się zaś tycze prowincyi Litt: gdyby z tej prowincyi obrani deputowani wszyscy iednomyślnością zgodzali się na iakowy zwyczaj swojej prowincyi, deputacya takową iednomyślną ich excepcyą przyjmie. Waruicemy zaś koniecznie, ażeby na seymikach sekretne kreski zabezpieczone i obostrzone były. Tak ukończone o seymikach i wydrukowane dzieło, deputacya teraz ustanowiona (trzy dni na deliberacyą onegoż zostawiwszy,) do stanów przyniesie, które My nie kategoriami, ale całkowicie bez żadnych dodatków i odmian przyjmujemy, albo całkowicie odsuniemy. W przypadku nieprzyjęcia, materya przeto nie upadnie, ale deputacya uważać będzie *in turno*, dla iakiey przyczyny dzieło iey nie znalazłoby approbacyi większości seymujących, i w tych punktach one poprawiwszy, na najpierwszą następującą sessyą znowu do decyzji stanów przyniesie, i tak czynić będzie póty, póki *pluralitas* nie uzna cały projekt sobie dogodnym i w prawo go nie odmieni.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CCXLVI.

Actum etc. (jak wyżej.)

Oblata. (jak wyżej.)

Uchylenie konstytucyi 1768. titt: „Porządek seymowania“ co do punktu decydowania projektów kategoriami opisującego.

Konstytucyą tysiąc, siedmset, sześćdziesiąt, ósmego opisującą sposób i zwyczaj do

taż praktykowany, decydowania projektów przez kategorye, przez punkta, przez peryody, przez słowa, iako niedoskonały i szkodliwy porządkowi i pośpiechowi w obradach, na zawsze uchylamy.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CCXLVII.

Actum etc.

Oblata. (jak wyżej.)

Przyspieszenie dzieła deputacyi koekwacyiney.

Gdy celem zwiększenia dochodów publicznych w proporcją natury dóbr ustanowiona deputacya koekwacyina dla nienadeszłych nowych lustracyi dymów, które za prawo dla niey służyć miały, dzieła swego kończyć nie może; dozwalamy przeto tejże deputacyi koekwacyiney, ażeby co do projektu z umiarkowanego szacunku dóbr stanowienia *respectively* na województwa, ziemie i powiaty, podatku, użyła zweryfikowanych przez kommissyę skarbowe, taryff dymów, przy ofercie dziesiątego grosza podanych, a to względem tych województw, ziem i powiatów, które do tych czas swych ostatnich nie nadesłały taryff; exakcyą iednak wyproporcyonowanego przez kommissyą koekwacyiną podatku stosować się będzie *respectively* w każdym województwie, ziemi, i powiecie, z każdych w szczególności possessy do tej taryffy, która zwiększenie dochodu publicznego okazywać będzie. Wszelako rygor prawa, co do nadesłania taryff dotąd brakujących, dłużej nie przeciągamy, iak do dwóch miesięcy, gdzie prawo zapadłe z rygorem swoim w exekucyi mieć chcemy.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CCXLVIII.

Actum etc. (jak wyżej.)

Oblata. (jak wyżej.)

Zalecenie kommissyi Rzplitey skarbu Koronnego

Ponieważ kommissya Rzeczypospolitey skarbu Koronnego, rezolucyą swoją pod dniem szóstym miesiąca Czerwca roku tysiąc, siedmset, ósmdziesiąt siódmego, po uczynionej nowej lustracyi starostwa emfiteutycznego Sochaczewskiego, co do alle

wiaci żądanej, czynszu tegoż starostwa przez wylew rzek uszczuplonego, do przysłego tylko seymu zawiesiła, a do decyzji stanów odesłała, dla istotney dopełnienia sprawiedliwości zlecamy kommissyi skarbu Koronnego, aby okoliczność tę podług sprawiedliwości i słuszności roztrząsnęła i udecydowała; a z funduszu na allewiacyą popodatków Rzplitey prawem oznaczonego, jeżeli tego sprawiedliwość i słuszność wymagać będzie, przyzwolitą obmyśliła i wyznaczyła bonifikacyą.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CCXLIX.

Actum etc. die quinta mensis Martii A. D. 1791-mo.

Oblata. (jak wyżej.)

Wyznaczenie deputacyi dla Xięstw Kurlandyi i Semigalii.

Sklaniając się do proźb od rycerstwa xięstw Kurlandzkiego i Semigalskiego do Nas Króla i stanów Rzeczypospolitey zaniezionych, deputacyą z osób, to jest: z senatu przewielebnego Okęckiego biskupa Poznańskiego, wielmożnych Ożarowskiego kasztelana Woynickiego, Platara kasztelana Trockiego, z stanu rycerskiego z prowincyi Małopolskiej urodzonych Dembińskiego chorążego i posła Krakowskiego, xcia Czartoryskiego generała ziem Podolskich posła Lubelskiego, Olizara szambelana Naszego, posła Wołyńskiego. Z prowincyi Wielkopolskiej urodzonych Działyńskiego wojewodzica Kaliskiego, posła Poznańskiego, Zboińskiego starostę Mszańskiego posła Dobrzyńskiego, Dominika Szymanowskiego szambelana Naszego posła Rawskiego, z prowincyi Wo Xa Litt: urodzonych Tyszkiewiczza kasztelana i posła Zmudzkiego, Niemcewicza sędziego Grodzkiego i posła Brzeskiego Litt: Weysenhoffa posła Inflantskiego wyznaczamy. Którzy to deputowani, tu w Warszawie zaskarżenia wszelkie, względem krzywd, i ubliżenia prawom xięstwu Kurlandzkiemu i Semigalskiemu służącym rozważą, tudzież iakie będą wzajemne zażalenia, i od kogo będą podawane, roztrząsną, sposoby zaradzenia bezprawiom, jeżeli się iakie w rząd xięstw wymienionych wcisnęły, oraz zapobieżenia onym na czas dalszy obmyślą, projekt do tych celów stosowny za porozumieniem się i wysłuchaniem stron interessowanych, ułożą, i onże iednomyślnością lub większością zdań, w komplecie osób najmniej siedmiu ustanowiwszy, Nam Królowi i stanom Rzeczy-

pospolitey, do approbacyi w czasie dwóch miesięcy wygotowany przyniosą.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CCL.

Actum etc. (jak wyżej.)

Oblata. (jak wyżej.)

Ubezpieczenie fabryk solnych.

Gdy opatrzyć solą kray cały, jest Nas Króla i stanów zamiarem, zlecamy kommissyi skarbowey obojga narodów, aby te miysca, gdzie są fabryki solne, lub gdzie stawienia ich okaże się sposobność, za zniesieniem się z właścicielami przez osoby zdadne lustrować kazała. W miarę zaś potrzeby bądź za dostateczną kaucyą pieniądze na pewny czas wymiar bez prowizyi, utrzymującym, lub zakładającym takowe fabryki pożyczaly, bądź od każdej beczki soli wyrobionej, garcy dwańaście trzymającej, nadgodę wyznaczyły, i we wszystkich zdarzeniach istotną pomienionym fabrykom przynosiły pomoc. Gdyby zaś kommissya skarbowa obojga narodów o takowe fabryki układów, iako wyżej z possessorami uczynić nie mogła, lub nie znaleźli się takowi, coby nowe fabryki sami zakładać chcieli; dozwalamy w takowych zdarzeniach teyż kommissyi skarbowey nowe załadać, lub będące kosztem publicznym rozszerzać solne fabryki: dobra królewskie i duchowne, w których są lub bydź mogą aktualne fabryki solne, lub iakieby były do nich z przyległości swey potrzebne, za inne Rzeczypospolitey dobra w ekwiwalencyi zamieniać, i ludzi do tego zdalnych z zagranicy sprowadzić, waruicząc: że do póty skarb na siebie trzymać będzie takowe z słoney wody fabryki, do póki nie znaydą się takowi obywatele, co koszta skarbowi wróca, pewność utrzymania i pomnożenia zaczętych robót, zapewnią.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CCLI.

Actum etc. (jak wyżej.)

Oblata. (jak wyżej.)

Zalecenie deputacyi examinującej kommissyą skarbu Koronnego.

Zalecamy deputacyi do examinowania kommissyi skarbu Koronnego wyznaczonej, aby też kommissyą skarbową od raty Sep-

tembrowey, na której deputacya swój rachunek skończyła, wysłuchała rachunku do ostatniego kwartału, teraz w miesiącu Marcu kończącego się, z którego examinu relacyą do Nas Króla i stanów przyniesie.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CCLII.

Actum etc. (jak wyżej.)

Oblata. (jak wyżej.)

Zlecenie urodzonym seymowemu, y konfederacyi obojga narodów marszałkom.

Gdy Nam doniesiono iest od deputacyi do ułożenia projektów względem Graeco-orientalnych y dyssydentów wyznaczony, iż zgromadzenie Graeco-orientalne w państwach Rzeczypospolitey bez wszelkiej zwierzchności y rządu cerkiewnego zostaię, tak dla utrzymania karności duchowney, iako też y wewnętrzney spokojności, nieodwłocznie ustanowienia pewnego dozoru potrzebuie: przeto nim przyidzie do urzędzenia dla tegoż obrządku Graeco orientalnego stały hierarchii z potrzebą y powagą narodu zgodney, zalecamy urodzonym seymowemu y konfederacyi obojga narodów marszałkom, wydanie listów okólnych do wszystkich monasterów, archimandryi, proto-popij, y cerkwi parafialnych nieuniętych w państwach Rzeczypospolitey zawartych z dozwoleń członkom tegoż wyznania kongregacyi generalney na dzień piętnasty miesiąca Maia roku bieżącego w miesiącu naszym Pińsku, na której kongregacyi wybrać mają konsystorz najwyższy z osób zaleconych nauką, obyczajami, y wiernością ku krajowemu rządowi, zabezpieczonych urodzeniem w Polsce, i wolnych od obowiązków przysięgi obcemu rządowi wybrane, podług tych warunków członki konsystorza po wykonaney przysiędze na wierność Nam Królowi y Rzplitey, obeymą rząd duchowny nad całym zgromadzeniem wyznania Graeco orientalnego z podległością najwyższey władzy krajowey.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CCLIII.

Actum etc. (jak wyżej.)

Oblata. (jak wyżej.)

Wyznaczenie assessorów dyssydenckich do sądów assessoryi Koronney.

Ponieważ dla nieobrania assessorów do rejestru spraw dyssydenckich, sprawy z te-

goż rejestru przez dwa lata sądzonemi nie były; przeto My Król dla przyspieszenia sprawiedliwości, bez przeszkody dalszego względem tych spraw i sądów urzędzenia, na blisko nadchodzącą temu rejestrowi kadencyą, według prawa, reskryptem Naszym assessorów dyssydentów tym czasem naznaczymy.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CCLIV.

Actum etc. die vigesima prima mensis Martii A. D. 1791-mo.

Oblata. (jak wyżej.)

Zalecenie deputacyi examinującej kommissyą skarbu W. Xtwa Litto.

Wyznaczoney do examinowania kommissy skarbu W. Xtwa Litto. deputacyi zalecamy, aby też kommissyą skarbową od raty Septembrowey na której też deputacya swoje rachunki skończyła, wysłuchała dalszych tegoż skarbu rachunków aż do dnia miesiąca Marca y roku pierwszego teraz bieżącego, z którego examinu relacyą do Nas Króla y stanów przyniesie.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CCLV.

Actum etc. die vigesima quarta mensis Martii A. D. 1791-mo.

Oblata. (jak w poprzedniej.)

Wyznaczenie kommissarzów Rzpltey na kongregacyą Graeco-orientalnych.

Kongregacyą generalną dla delegowanych od duchownego, y świeckiego stanu wyznania Graeco orientalnego na dzień 15 Maia naznaczoną, My Król za zgodą stanów dla ważnych przelożonych nam przyczyn do dnia 15 Czerwca roku bieżącego odkładamy. Na którą kongregacyą czterech kommissarzów Rzpltey dwóch z Korony dwóch z Litwy w komplecie choćby po iednemu kommissarzu z tychże prowincyi wyznaczamy, którym instrukcyą wygotować zalecamy deputacyi do ułożenia projektów, względem Graeco-orientalnych y dyssydentów na terażniejszym seymie wyznaczony; uuch zaś kommissarzów Rzpltey wyznaczonych do zięchania do miasta Pińska na dzień 15 Czerwca, do przytomności na kongregacyi aż do jej zakończenia do zachowania się wedle instrukcyi sobie przepisanej, y po dokonaniu dzie-

ła do relacyi Nam Królowi y stanom Rzpltey obowiązujemy.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CCLVI.

Actum etc. die nona mensis Aprilis A. D. 1791-mo.

Oblata. (jak w poprzedniej.)

Przyspieszenie sprawiedliwości.

Gdy szlachta w Xięstwie Mazowieckim ziemiach Łomżyńskiej, y Rożańskiej w parafiach Sielńskiej, Gąsowskiej, Gowarowskiej, y Rzekuńskiej osiadłości swe ziemskie mająca, zanoszą skargi przeciwko proboszczom Płockim, iż ci z ukrzywdzeniem równości szlacheckiej przywłaszczają sobie jurysdykcyą nad nimi usiuią y tę okoliczność już konstytucya roku 1766. obięła; przeto dla rozpoznania wzajemnych praw y przywilejów wyznaczamy deputacyą z osób następujących; to iest: z senatu z prowincyi Mało-Polskiej wielmożnego Bystrzanowskiego kasztelana Małogoskiego, z prowincyi Wielkopolskiej wgo Małachowskiego wojewodę Mazowieckiego, z prowincyi W. X. Litt. w Chrapowickiego kasztelana Mściślawskiego, z stanu rycerskiego z prowincyi Małopolskiej uurch: Strasza podsędką Radomskiego posła Sandomirskiego, Sufczyńskiego starostę Dypułyckiego posła Lubelskiego, z prowincyi Wielkolskiej uuch: Glinkę chorążego y posła Nurskiego, z prowincyi Wielkiego Xięstwa Litt. uuch: Butrymowicza podstarostę y posła Pińskiego, Kublickiego vice-brygadjera ka. nar. konney posła Infl: która deputacya w tey okoliczności opinią swoją do nas stanów przyniesie.

(Podpisy i zakończenie jak poprzednio.)

CCLVII.

Actum etc. (jak wyżej.)

Oblata. (jak wyżej.)

Zalecenie deputacyi konstytucyiney.

My Król za zgodą skonfederowanych stanów zalecamy deputacyi konstytucyiney, aby ta ze wszystkich projektów o miastach dotąd podanych ieden ułożyła, na podziały go, oddzielne materye zawierające rozdzieliła, y w tym sposobie nam *in spatio* tygodnia do decyzji przyniosła.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CCLVIII.

Actum etc. die duodecima mensis Aprilis A. D. 1791-mo.

Oblata. (jak wyżej.)

Odmiana podatku skurowego.

Odbieranie przez skarb skór *in natura* we wszystkich Rzeczypospolitey prowincyach, i stępel od skór znosiemy, a zamiast tego podatek konsumpcyiny od rzezi ustanawiamy. Od rzezi bydła w miastach królewskich, duchownych i dziedzickich, postanawiamy do skarbu następną najwyższą opłatę: od rzezi wołu złotych ośmnaście, od krowy czyli jałowicy złotych czternaście, od młodocianych byczków i cieliczek złotych sześć, od cieląt złotych dwa, od wieprza karmnego złotych trzy, od chudeca złoty ieden, od kozła, kozy, i kozłęcia złoty ieden, od barana, owcy, i jagnięcia, groszy dwadzieścia. Kommissyie skarbowe obojga narodów, konsyderuiąc mieysca, i gatunek bydła, *respective* prowincyi, województw, ziem, i powiatów, taxę wyżej wyrażoną proporecyonować będą, i takowe prawo *in spatio* pół roku uskutecznią. Dwory wieyskie, wsie wszelkiej natury i karczmy na własną tylko mieyscową potrzebę, a nie na ustronną przeiż bydła białe, od oddawania skór *in natura* i opłaty od rzezi, zupełnie uwalniając, z każdego dymu (same tylko dymy mieyskie, gdzie rzeż będzie, wyłączywszy) po groszy miedzianych trzy, co rata, przy opłacaniu podatku podymnego wnosić nakazujemy. Na wolnice zaś, podług zwyczaju i przywilejów, do miast wożący bite bydło, również opłacie od rzezi podlegać mają, a takowy podatek oprócz czynszowników, rzemieślników, i Hollendrów, którzy za siebie płacić będą, do dworów regulowany mieć chcemy. Zalecamy kommissyom skarbowym, uczynienia ordynacyi zgodney, z oszczędnością manipulacyi, a to przez oddanie w miastach postanowionej teraz rzezi kontraktami na lat trzy *plus offerenti* sposobem licytacyi. Skóry wyprawne bez żadnego cła za granicę wywozić pozwalamy, a nie wyprawnych wszelkiego rodzaju wywozić za granicę pod konfiskatą zakazujemy, od daty obłaty prawa dzisieyszego. Tey zaś konfiskaty dwie części delatorowi, a skarbowi trzecią część pozwalamy.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CCLIX.

*Actum etc. (jak wyżej.)**Oblata. (jak wyżej.)***Wzgląd na szpitale publiczne y klasztory mendicantium niżej wyrażone.**

Mając wzgląd na szczupłe fundusze szpitalów publicznych w miastach wszelkich, tudzież klasztorów mendicantium, iako to: Bernardynów, Reformatów, Kapucynów, y panien Miłosiernych, My Król za zgodą skonfederowanych Rzpłtey stanów, zalecamy kommissyom skarbowym obojga narodów, aby to co szpitale kwitami skarbowemi z opłaty od rzezi okażą, skarb onymże co kwartał *decursive* też opłatę wnoszoną powracał; ktoby zaś chciał dobrodzieystwa klasztorom y szpitalom prawem niniejszym nadanego pod jakimkolwiek bądź pretextem używać, takowy tysiąca zł. karze podpadać będzie. Wspomniane zaś szpitale y klasztory na złe tegoż dobrodzieystwo używające nazawsze go utracąć mają.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CCLX.

*Actum etc. die decima sexta mensis Aprilis A. D. 1791-mo.**Oblata. (jak wyżej.)***Zapewnienie ur: Przebendowskiemu staroście Soleckiemu summy ogólnej trzech kroć sto tysięcy złP.**

Po wystawieniu przez kommissyą skarbu Koronnego sumy dwóch kroć sto czterdziestu tysięcy złP. długiem zaciągniętej y przyznanej dekretem *relationis* 1717. dawniej na starostwie Puckim niegdys wu. Przebendowskiemu wwodzie Malborskiemu zabezpieczonej, a konstytucyą 1776. na starostwo Soleckie wraz z załegłym procentem za lat 5 przeniesionej; My Król za zgodą stanów pomienioną kapitałą dwa kroć sto czterdzieści tysięcy złP. summę za słusznie podług prawa u. Przebendowskiemu s Sol. należną deklarujemy, y bezpieczeństwo *in forma hipotecae* na stwie Soleckim zostawiamy, równie summę 60 tysięcy złP. za załegły procenta przez konstytucyą 1776 przyznaną pod równy hypoteki bezpieczeństwem aprobujemy warując tylko, iż poprzedniczo

u. Przebendowski ma w kommissy skarbowej stwierdzić przysięgą, że ani w całości, ani w części summy pomienionej od rządu Pruskiego nie odebrał, tudzież, iż procent od samej tylko oryginalnej summy 240 tysięcy złP. rachowany być ma.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CCLXI.

*Actum etc. (jak wyżej.)**Oblata. (jak wyżej.)***Uchylenie summy 40 złp. na wsi Jeziorowiczach warowanej.**

Opinią kommissy skarbu Koronnego rezolwując, konstytucyą 1775. przyznającą summę 40 złP. u. Sikorskiemu bywyszemu sekretarzowi kancelaryi W K. na wsi Jeziorowiczach uchylamy.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CCLXII.

*Actum etc. (jak wyżej.)**Oblata. (jak wyżej.)***Zasady do projektu****o miastach.**

1. Prawo kardynalne *neminem captivabimus nisi jure victum*, na osoby w miastach osiadłe rozciągamy, wyjąwszy podstępnych bankrutów, za takich dekretoanych, y *in flagranti delicto* złapanych.

2. Miasta wszystkie królewskie z pod wszystkich jurydyki niewłaściwych, iako to wojewodzińskiej starościńskiej, y zamkowej wymuiemy, y na zawsze wyłączamy.

3. Jurydyki świeckie, y duchowne, tudzież drobne miasteczka w obrębie lokalnym gruntów początkowie miastom nadanych potworzone, iak są dotąd w possessyi, co do samej tylko sądowności y policyi znosimy: co nie ma przeszkadzać zaczętem, a nie ukończonym sprawom.

4. Miasta NN. przed każdym seymem ordynarynym plenipotentów w liczbie N. wybierać będą z pomiędzy obywatelów dobrze osiadłych, y zdatnych do posługi publicznej, y tych na dzień seymu rozpoczynającego się do miasta seymowi przeznaczonego prześlą.

5. Z tych seymujące stany obierając kommissarzów do kommissy policyi, skarbowej, assessoryi, do tychże kommissyów równo podzieliwszy, przeznaczą. którzyw w obiektach ty

czących się miast, y handlowych *vocem activam* mieć będą.

6. Tych assessorów czyli kommissarzów skarbowych, y policyi pensyą N. opatrzonemi mieć chcemy.

7. Tych assessorów czyli kommissarzów po wysłudze publicznej dwuletniej, zaraz na pierwszym seymie nobilitowanemi mieć chcemy.

8. W duchownym stanie prelatury y kanonie w kollegiatach, kanonie doktoralne w katedrach, tudzież wszelkie inne *beneficia saecularia vel regularia*, z excepcyą funduszów dla stanu szlacheckiego iedynie poczynionych, posiadać osoby stanu mieyskiego będą mogły.

9. W służbie wojskowej, w każdym korpusie, regimencie y pułkach (oprócz kawalerii narodowej) dla obywatelów urodzenia mieyskiego będzie wolny wstęp do zasługi y dosługiwania się rang stopniami.

10. Dosługujący się rangi stabs kapitana, mocą dzisiejszego prawa nobilitowanym będzie, a diploma *nobilitatis* bez opłaty ma mieć sobie wydane.

11. W posługach skarbowych, y innych dykasteryach, nie mniej w kancelaryach wszelkich kommissyów rządowych pracować chcących, na iakie kto zasłuży sobie stopnie, drogą dawności y zdatności, zwansować dozwalamy.

12. Gdy, który z tych dosłuży się stopnia regencyi, na pierwszym seymie nobilitowanym mieć go chcemy, a diploma *nobilitatis* bez opłaty ma mieć sobie wydane.

13. Dobra ziemskie pozwalamy mieszczanom dziedzicznie nabywać z zupełnym własności prawem y niezaprzeczoną dla następców sukcesyą, pod obowiązkiem odpowiadania z possessyi w sądzie ziemiańskim.

14. Z tych każdy, który kupi całą wieś lub miasteczko, na pierwszym seymie, ma być nobilitowanym, gdy zechce.

15. Aby zaś opieka rządowa y dla wszystkich miast wymierzała w żądaniach ich sprawiedliwość przyzwolitą, dozwalamy miastom naszym przez assessorów, czyli kommissarzów mieyskich w assessoryach, kommissyach skarbowych y policyi zasiadających *desideria* miast donosić, a ci, gdy tego potrzeba będzie y zechcą, będą u laski o głos prosić, y ten im zabraniany być nie może, i ci tłumaczyć się będą, zwyczajem dziś praktykowanym zabierania głosów przez delegowanych od kommissyów.

16. Ambicyonujących do kleynotu szlachectwa Polskiego, co seym 30. osób nobilitowanych mieć chcemy, w porządku których mają być na pierwszym względzie dystygnowanie się w wojsku, zakładanie manufaktur, prowadzenie handlu z produ-

któw kraiowych, rekomendacye posłów ziemskich, rekomendacye miast.

17. Tak szlachcie, y obywatelom stanu mieyskiego szlachectwem zaszczyconym prowadzenie handlu, przyjęcie mieyskiego prawa, utrzymywanie rękodziel, fabryk *derogare* nie ma

Na tych zasadach deputacya konstytucyjna, iak y do miast wyznaczona ułoży projekt, który nam do decyzji, lub odesłania po poprawę przyniesie.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CCLXIII.

*Actum etc. die vigesima prima mensis Aprilis A. D. 1791-mo.**Oblata. (jak wyżej.)***Miasta Nasze Królewskie wolne w państwach Rzeczypospolitey.****Artykuł I.****O miastach.**

10. Miasta wszystkie królewskie w kraiach Rzeczypospolitey za wolne uznaiemy.

20. Obywatelów takowych miast, iako ludzi wolnych, ziemie w miastach przez nich osiadłą, ich domy, wsie i territoria, gdzie iakie do których miast prawnie teraz należą, własnością ich dziedziczną być przyznaiemy, co nie ma przeszkadzać zaczętem, a nie dokończonym sprawom.

30. Którym miastom przywileie lokacyjne zaginęły, za dowiedzeniem ich byłości, My Król, *diplomata renovationis* z nadaniem ziemi, iaką teraz niewątpliwie posiadają, wydamy.

40. W których miastach królewskich seymiki ziemskie są oznaczone, tym przywileie lokacyjne, iezeliby ich ieszcze nie miały, My Król wydamy.

50. Gdyby dla szczęśliwego, w którym mieyscu położenia na gruntach królewskich, osada ludzi wolnych dała siedlisku swemu przystołą postać miasta; w takowym zdarzeniu, My Król, tey osadzie *diploma erectionis* miasta nowego, z nadaniem ziemi, wydamy.

60. Wolno też będzie dziedzicom, na swoich gruntach, miasta z ludzi wolnych zakładać, albo i rolników wolnością nadać, iako też miasta swe dziedziczne lokalnemi zrobić; takowe iednak osady nie będą mogły wchodzić w poczet miast wolnych, tylko gdy dziedzic instrumentem lokacyjnym nada im ziemie dziedziczną, a natenczas My Król, *diploma confirmationis* tego instrumentu, za prozbą samego dziedzica wydamy, i instru-

ment lokacyiny dziedzica wpisać w toż dyploma rozkażemy.

7o. Jako dla wszystkich miast, jedno iest prawo, tak mieszczanin któregokolwiek miasta, równych przywilejów z prawa terażnieyszego używać będzie.

8o. Wszyscy obywatele miasta, bądź szlacheckiego, bądź mieyskiego urodzenia ludzie, którzy chcą prowadzić handle na funty, łokcie etc. mający possessyą w miastach, albo gdy iey nabędą, iakiegokolwiek są dostoięstwa, possessyi i kunsztu prawo mieyskie przyjmować, i pod nim zostawać będą obowiązani. Innym zaś szlacheie przyjmować mieyskie wolno będzie.

9o. Przyięcie prawa mieyskiego czynić się ma w następujący sposób: każy przyjmujący mieyskie, stanąwszy przed magistratem obecnie, lub przez plenipotentą, uczyni oświadczenie w słowach następujących: Ja N. Nayaśnieyszemu Królowi i Rzeczyplitey wiernym będę, posłuszeństwo prawom i ustawom seymowym za naysciślejszy biorę obowiązek. Zwierzchności miasta N. w którym do obywatelstwa przyłączony iestem, podległym byđż chcę, i obowiązki wszelkie zachowam, co wszystko zarezczam tak za siebie, iako i następców moich. Po dopełnionym takowym oświadczeniu, ma byđż zapisany w księgę obywatelów miasta.

10o. Miasta odmawiać nie powinny przyięcia do obywatelstwa, i w księgę mieyską zapisywania wszystkich uczciwych cudzoziemców, tudzież rzemieślników, wszelkich ludzi wolnych, i z prawa nikomu nie podległych chrześcian, a to bez żadney opłaty.

11o. Tak z urodzenia szlacheie, iako i obywatelom stanu mieyskiego tym, którzy potym do zaszczytu szlachectwa przypuszczonemi zostaną, przyięcie obywatelstwa mieyskiego, w nim znaydowanie się, sprawowanie urzędów, prowadzenie wszelkiego handlu, utrzymywanie iakichkolwiek bądź rękodzieł, nie bynajmniej odtąd szkodzić, ani uwłączać nie będzie im samym, ani ich następcom w tymże zaszczycie szlachectwa, i prerogatyw do niego przywiązanych.

12o. Obieranie przez obywatelów miast własnego magistratu, mianowicie burmistrzów, woytów i wszelkich urzędników, iako iest cechą wolności, tak przy teyże wolności miasta zostawiają się. Niemniej będzie wolno tymże miastom czynić rozporządzenia, co do wewnętrznych porządków, i uskutecznienia dozierać; o czym kommissyą policji uwiadomić mają przez rapporta.

13o. Wszyscy zatym obywatele miasta, którzy są zapisani w księgę mieyską, a mają dziedziczną possessyą, mogą obierać, i byđż obranemi do wszelkich urzędów mieyskich większością zdań. Nikt iednak urzędu wykucyinego i funkcyi ziemiańskiej z urzę-

dem i funkcyą plenipotentą mieyskiego łączyć nie będzie mógł, pod nieważnością obydwóch; ani w randze woyskowej w służbie aktualney będący, urzędnikiem mieyskli byđż nie może.

Artykuł II.

O prerogatywach mieszczan.

1o. Prawo kardynalne: *neminem captivabimus, nisi jure victum*, na osoby w miastach osiadłe rozciągamy, wyiąwszy podstępnych bankrutów, kaucyi dostateczney za sobą u sądu nie stawiających, i na gorącym uczynku złapanych.

2o. Miasta, w których oznaczone są sądy apelacyjne, przed każdym seymem ordynarynym iednego plenipotentą większością głosów wybierać będą. Z obywatelów possessyę dziedziczną w miastach, zdalnych do posługi publiczney, *crimine non notatos*, pod processem nie będących, i urzędowaniem mieyskiem zaszczyconych, z wolnością wybierania tychże plenipotentów i z innych miast. Ci plenipotenci na dzień seymu rozpoczynającego się, do miasta seymom przeznaczonemu ziechać się mają, i dzieło elekcyi swojej, marszałkowi seymowemu oddadzą. Na sessyach prowincjonalnych wybierani będą z plenipotentów miast do kommissyów policji, skarbowey i assessorji; i na tychże sessyach wyznaczeni będą, którzy do której kommissyi i assessorji należeć mają. A lubo ci wszystkie podług oznaczenia w rzeczonych kommissyach, i assessorji zasiadać będą mogli, iednak nie więcej w kommissyi skarbowey i policji, iak po dwóch, a w assessorji po trzech z każdej prowincyi zasiadać będzie. Ci kommissarze i assessorowie, w tychże kommissyach i assessorji w obiektach tyczących się miast i handlowych, *vocem activam* mieć będą, w innych zaś okolicznościach *vocem consultivam* mieć mają. Jeżeli na daley który z tych plenipotentów, albo i wszyscy od miast, które obierać plenipotentów prawo mają, potwierdzeni zostaną, mogą na drugie lat dwie zostać. A dla tych kommissarzów i assessorów pensyą przy urządzeniu tabelli expensy postanowimy, dla takiej iednak liczby, iaka do zasiadania w kommissyach i assessorji iest oznaczona.

3o. Aby zaś opieka rządowa, i dla wszystkich miast wymierzała w żądaniach ich sprawiedliwość przyzwoitą, dozwalamy miastom naszym przez assessorów, czyli kommissarzów mieyskich w assessorjach, kommissyach skarbowych, i policji zasiadających, *desideria* miast w seymie donosić; a ci, gdy tego potrzeba będzie, i gdy zechcą, będą u marszałka seymowego o głos prosić, i ten im zabroniony byđż nie może, tłómaczyć się będą zwyczajem dziś praktykowa-

nym zabierania głosów przez delegowanych od kommissyów.

4o. Po odbytey dwuletniey wysłudze publiczney w zwyż wyrażonych kommissyach, lub assessorji, ciż wybrani od miast plenipotenci, na następnym seymie zaraz nobilitowani byđż powinni, bez opłaty dyplomatu *nobilitatis*, jeżeli jeszcze szlachtą nie będą.

5o. Wolno odtąd iest, i będzie każdemu mieszczaninowi dóbr ziemskich, iako i inney natury, dziedzicznym prawem nabywać, z zupełnym własności prawem posiadać, i następcom swoim, iako prawym dziedzicom one po sobie zostawiać, dobra sposobem sukcesyi, albo *iure potioritatis* posiadać; z których dóbr, luboby byli mieszczanami, w sądzie dobrom przyzwoitym odpowiadać są obowiązani.

6o. Który z mieszczan kupi całkowitą wieś lub miasteczko prawem dziedzicznym, opłacające podatku 10go grosza zł: 200. najmaniej, na nayspierwszym seymie, jeżeli o to poda na piśmie prozbę swoią marszałkowi seymowemu do stanów, mocą terażnieyszego prawa nobilitowany zostanie.

7o. Prócz tego na każdym seymie 30. osób z mieszczan possessyę dziedziczną w miastach mających, do zaszczytu szlacheckiego przypuszczonych byđż ma; w czym nayspierwszy względ zachowany zostanie na dystyngwujących się w woysku, na zasiadających w kommissyach porządkowych cywilno-woyskowych, na zakładających rękodzieła, na prowadzących handel z produktów kraioowych, a w tym na rekomendacye posłów ziemskich, i na rekomendacyo miast.

8o. W całym woysku (prócz kawaleryi narod:), w każdym korpusie, regimencie i pułku, dla obywatelów kondycyi mieyskiej będzie odtąd wolny wstęp do dosługiwania się rangi oficerskich stopniami. A który dosłuży się rangi sztabs-kapitana, lub kapitana chorągwi u piechoty, a rotmistrza w pułku, mocą terażnieyszego prawa szlachecciem z potomkami swemi, w wszelkich do niego przywiązanych prerogatywach zostanie, i My Król *diplomata nobilitatis* takowym, za okazaniem patentu, wydawać będziemy, od którego opłata stępla następować nie ma.

9o. Wolno będzie odtąd obywatelom kondycyi mieyskiej w kancelaryach, i palestrach wszelkich kommissyów, rządowych dykasteryów, trybunalskich, i innych mnieyszych sądów znaydować się, patronizować, i inne posługi czynić, i na stopnie w tychże kancelaryach znaydujące się, podług zasług i zdatości postępować. A który z tych dosłuży się stopnia regenta kancelaryi w dykasteryach rządowych, na nayspierwszym zaraz seymie nobilitowanym byđż ma, i takowe *diploma nobilitatis* bez opłaty My Król wydawać będziemy.

10o. W duchownym stanie osoby kondycyi mieyskiej będą mogły posiadać w kollegiatach prelatury i kanonie; w katedrach zaś kanonie doktoralne, także wszelkie beneficya *saecularia et regularia*, wylęczając te fundusze, które szczególnie dla osób urodzenia szlacheckiego są poczynione.

11o. Do kommissyów porządkowych, cywilno-woyskowych woiewództw, ziem i powiatów, dozwala się obierać kommissarzów z miast, w obrębie kommissyów leżących, po trzech do każdej kommissyi, bądź urodzenia szlacheckiego, albo kondycyi mieyskiej, byle w mieście possessyę dziedziczną mających.

12o. A miasta nasze Gdańsk i Toruń, gdy mieć będą prozby swe do stanów, przez sekretarza swego do laski seymowej one podawać będą, albo sami przez delegowanych, jeżeli zechcą, za danym od laski głosem, który nie ma im byđż odmówiony.

13o. Kara na zmyślających possessyę, będzie następująca: ktokolwiek za rewersem dałby komu ziemską dziedziczną possessyą, tracić ją wieczyście będzie, i sąd temu przyzna własność zarewersowanej possessyi, kto dowiedzie rewersu. Nawet choćby ten sam, kto za rewersem ma possessyą, dowiódł iey zarewersowanie, iemu wieczyście przyznana będzie. A takie sprawy sąd ziemski *praeiudice appellatione* sądzić będzie.

14o. Wszelkie dawniejsze prawa i ustawy terażnieyszemu prawu o miastach przeciwne uchylamy, a terażniejsze ustanowienie o miastach za prawo konstytucyjne stanowimy.

Artykuł III.

O sprawiedliwości dla mieszczan.

1o. Zostawiając miasta przy właściwych sobie w granicach miast iurydykcyach, też miasta z przedmieściami z pod innych wszystkich iurydykcyi, iakie są: trybunalskie, ziemiańskie, woiewódzińskie, starościńskie, zamkowe, prócz spraw niedokończonych, po kommissyinych do trybunałów odesłanych, wylęcamy i wylęczamy. Iurydykcyą marszałkowską, iako tylko miasta rezydencyjonalnego Nas Króla tyczącą się, do opisów władzy teyże iurydykcyi właściwey odsyłamy.

2o. Iurydyki świeckie i duchowne, tudzież drobne miasteczka, w obrębie lokalnym gruntów początkowie miastom nadanych, potworzone, iak są dotąd w possessyi, co do samey tylko sądowności, i policji nosimy, owszem też iurydyki pod iurydykcyę magistratów mieyskich poddaemy, wszelkie zaś czynsze i dochody iakieykolwiek natury dla właścicieli tychże gruntów iurydyk ostrzegamy.

3o. Gdzie iednak miasta mają wsie dziedziczne ziemskie, w sprawach tychże wsiów

w iurydykcyach właściwych possessyi odpowiadać mają.

40. Wszyscy obywatele w mieście possessye mający, i iakimkolwiek handlem, rzemiosłem bawiący się, iurydykcyi mieyskiej ulegać mają, i podatki równie znosić, nie uważając na iakiekolwiek libertacye.

50. W każdym mieście magistrat obrany, iurydykcyą sądową składać będzie. W tych magistratach wszelkiego rodzaju sprawy, iako *in prima instantia* sędzić się mają; sprawy nieprzenoszące zł: 300. lub w sprawie uczynkowej, w której trzy dni więzienia kara nastąpi, w tychże magistratach bez appellacyi dopuszczenia, kończone być mają ostatecznie. W większych zaś sprawach appellacya do sądów wyższych appellacyjnych dopuszczona być powinna.

60. Na takowe sądy appellacyjne, następujące miasta wyznaczamy, mianowicie w prowincyi Mało-Polskiej: miasta Kraków, Lublin, Łuck, Żytomierz, Winnica, Kamieniec Podolski, Drohiczyn. W prowincyi Wielkopolskiej: miasta Poznań, Kalisz, Gniezno, Łęczyca, Warszawa, Sieradz, Płock. W prowincyi Litewskiej: miasta Wilno, Grodno, Kowno, Nowogrodek, Mińsk, Brześć Litewski, Pińsk. Do sądu appellacyjnego w Krakowie oznaczonego należeć będą miasta w województwie Krakowskim, powiatach Sandomirskim, Wiślickim i Checińskim leżące. Do sądu appellacyjnego w Lublinie oznaczonego, należeć będą miasta w województwie Lubelskim, ziemi Steżyckiej, w powiatach Radomskim, Opoczyńskim, i ziemi Chełmskiej leżące. Do sądu appellacyjnego w Łucku oznaczonego, należeć będą miasta województwa Wołyńskiego i Bełzkiego. Do sądu appellacyjnego w Żytomierzu oznaczonego należeć będą miasta województwa Kiiowskiego. Do sądu appellacyjnego w Kamieńcu Podolskim oznaczonego należeć będą miasta województwa Podolskiego. Do sądu appellacyjnego w Winnicy oznaczonego należeć będą miasta województwa Braclawskiego. Do sądu appellacyjnego w Drohiczynie oznaczonego należeć będą miasta województwa Podlaskiego. Do sądu appellacyjnego w Poznaniu oznaczonego należeć będą miasta województwa Poznańskiego i ziemi Wschowskiej. Do sądu appellacyjnego w Kaliszu oznaczonego należeć będą miasta województwa Kaliskiego i powiatu Konińskiego, a powiatu Pyzdrowskiego miasta tey części, która iest z tey strony rzeki Warty, do Kalisza należeć ma. Do sądu appellacyjnego w Gnieźnie oznaczonego należeć będą miasta województwa Gnieźnieńskiego, powiatu Keyńskiego i powiatu Pyzdrowskiego ta część, która iest z strony Warty od Gniezna. Do sądu appellacyjnego w Sieradzu oznaczonego należeć będą miasta województwa Sieradzkiego, ziemi Wieluńskiej.

Do sądu appellacyjnego w Warszawie oznaczonego, należeć będą miasta księstwa Mazowieckiego i województwa Rawskiego. Do sądu appellacyjnego w Łęczycy oznaczonego, należeć będą miasta województwa Łęczyckiego, Brzeskiego Kujawskiego i Inowrocławskiego. Do sądu appellacyjnego w Płocku oznaczonego, należeć będą miasta województwa Płockiego, ziemi Zawskrzyńskiej i ziemi Dobrzyńskiej. Do sądów appellacyjnych w miastach prowincyi Wielkiego Księstwa Litewskiego oznaczonych: iako to do sądu appellacyjnego w mieście Wilnie, należeć będą miasta województwa Wileńskiego, powiatów Oszmiańskiego, Lidzkiego, Wilkomirskiego, Brasławskiego, województwa Trockiego i powiatu Trockiego. Do sądu appellacyjnego w mieście Grodnie należeć będą miasta powiatów Grodzieńskiego, Wołkowskiego i Mereckiego. Do sądu appellacyjnego w mieście Kownie, należeć będą miasta księstwa Żmudzkiego, powiatów Kowieńskiego, Preńskiego i Upitskiego. Do sądu appellacyjnego w mieście Nowogrodka należeć będą miasta województwa Nowogrodzkiego i powiatów Słonimskiego i Słuczoreskiego. Do sądu appellacyjnego w mieście Brześciu Lit: należeć będą miasta województwa Brzeskiego Litewskiego i powiatu Kobryńskiego. Do sądu appellacyjnego w mieście Pińsku, należeć będą miasta powiatów Pińskiego, Pińsko-Zarzeczno, Mozyrskiego i Rzeczyckiego. Do sądu appellacyjnego w mieście Mińsku, należeć będą miasta województwa Mińskiego, Połockiego, Witebskiego i powiatu Orszańskiego.

70. W tych miastach appellacyjnych obrani będą co lat dwie po osób 5. z szlachty i nieszlachty, mieszczan possessye mających, nawet osób magistratowych z miast tychże, albo i z miast innych tego wydziału, które do których sądów appellacyjnych są oznaczone. A te osoby wybrane składać będą sąd appellacyjny z tym warunkiem, iż osoby magistratowe i ławnicze, do sądu appellacyjnego wybrane, póki sprawować będą urząd appellacyjny, nie mają zasiadać i sędzić w sądach *primae instantiae* magistratów, z których są obrani.

80. Te sądy sędzić będą sprawy z appellacyi magistratów, których walor przechodzi 300. zł: lub kara 3. dni więzienia, a nie przewyższa waloru 3,000. zł: lub kary 3. tygodni więzienia, a to ostatecznie, bez dopuszczenia appellacyi. We wszystkich zaś sprawach większego waloru, niż o 3,000 zł: i kary niż 3. tygodnie więzienia, appellacyą iak dotąd z magistratów *primae instantiae*, nie już do stanów appellacyjnych miast, ale do sądów Naszych zadwornych, tak w Koronie, iako w W. X. Lit: dopuszczaną mieć chcemy podług niniejszey ustawy.

90. Spraw kryminalnych magistraty sędzić nie będą mogły, ale ie odsyłać mają prosto do sądów appellacyjnych, które też sprawy kryminalne sędzić moc mają z tym ostrzeżeniem, że na więzienie czasowe osadzeni kryminalista ulegać eksekucyi dekretu będzie. Gdy zaś na wieczne więzienie, lub na śmierć zostanie osadzony, tenże sąd appellacyjny wywody obwiniające, i dekret przeszle sądowi assessorskiemu. Jeżeli sąd assessorski uzna dekret sądu appellacyjnego na więzienie wieczne, lub śmierć winowaicę wskazujący za słuszny, dopiero ten dekret eksekwowany zostanie. Oraz przy sądach zadwornych sprawy o złe sprawowanie urzędów mieyskich, iako też o dochody z miast possessorów, i wszystkie inni prawami Rzeczypospolitey wyznaczone zachowujemy.

100. Miasta, że podlegać będą kommissyi policji w rzeczach wewnętrznego rządu i dochodów ogólnych mieyskich, ostrzegamy.

Stanisław Natęcz Małachowski ref. w. K. seymowy i konfederacyi prowincyi Koronnych marszałek.

Kazimierz xiążę Sapieha generał art: Litt: marszałek konfederacyi W. Xa. Littgo.

Symeon Kazimierz Szydłowski kasztelan Żarnowski deputowany z senatu z prowincyi Małopolskiej manu propria. Kazimierz Konst: Plater kasztelan generału Trockiego deputowany do konstytucyi z senatu W. X. Lit: Waleryan Stroynowski podkomorzy Buski poseł Wołyński z Małopolski deputat do konstytucyi. Stanisław Kostka Potocki poseł Lubelski dep: do konst: z prow: Małopolski. Jan Nepomucen Zboński p. z. Dobrzyń: deput: do konst: z p. Wielkop: manu propria. Józef Radzicki podkom: i poseł zi. Zakroczym: deputowany do konstyt: z prowincyi Wielkopól. manu propria. Jzef. Zabieło poseł z księstwa Żmudzkiego deputowany do konstytucyi. Jacek Puttkamer poseł wdzstwa Mińskiego deputowany do konstytucyi z prowincyi W. X. Litt. Post cuius quidem constitutionis superius praeinsertae in acta praesentia ingrossationem, originale eiusdem eidem offerenti praevia officii sui quietatione est extraditum.

A. Siarczyński JK Mci seymowy y konf. k. skr.

CCLXIII.

Actum etc. (jak wyżej.)

Oblata. (jak wyżej.)

Wymiar sprawiedliwosci.

Gdy uur. posłowie ptu Brasławskiego urzędownie odbieraia doniesienia, że w tym powiecie między Kurlandją y kordonem Rosyiskim sytuowanym, więcey teraz nad inne

czasy namnożyło się złodzieystwa, y różney swywoli od ludzi wchodzących bez żadnego do życia sposobu, y gdy w tym powiecie nie ma żadney magdeburgii, któraby ich uskramiała, przeto My Król za zgodą stanów nim przydzie do ustanowienia stałej sprawiedliwosci, y trwałego bezpieczeństwa dla wszystkich pogranicznych województw, y powiatów, tymczasem zaradzając bezpieczeństwu, szkodom y krzywdom obywatelów ptu Brasławskiego wszystkie sprawy o złodzieystwa, y różne akcyce uczynkowe y swywole przez osoby nieosiadłe, domowstwa w tym powiecie niemające popełnione do sądów ekstrakadencyjnych tegoż ptu przywiązujemy, obowiązując urząd grodzki tegoż ptu, y w tych spraw rodzajach do skutku prawa o ekstrakadencyach dla W. X. Litt. postanowionego. Co y powiatowi Wilkomirskiemu na żądanie posłów Wilkomirskich służyć ma.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CCLXIV.

Actum etc. (jak wyżej.)

Oblata. (jak wyżej.)

Dozwolenie przysięgi uru: Gorzeńskiemu w grodzie Warszawskim na urząd podkomorski.

Urodzonemu Gorzeńskiemu podkomorzemu y posłowi wtwa Poznańskiego dozwalamy wykonać przysięgę na urząd podkomorski w przytomności senatorów y posłów Wielkopolskich przed xiegami grodu Warszawskiego.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CCLXV.

Actum etc. (jak wyżej.)

Oblata. (jak wyżej.)

Zalecenie

urodzonym seymowemu y konfederacyi o. n. marszałkom.

Ponieważ kadencye sądów grodzkich Krzemienieckich upadają dlatego, iż dwóch urzędników sądowych obowiązani są funkcją publiczną; przeto na ten raz zalecamy uur. marszałkom seymowemu y konfederacyi o. n. rekwirować urodzonego xcia Sanguszkę starostę Krzemienieckiego, aby tymczasem urzędników do sądenia sądów instrumentował.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CCLXVI.

Actum etc. (jak wyżej.)

Oblata. (jak wyżej.)

Deklaracya względem rodowitości
uur: Grudzińskich.

Ponieważ urodzeni Stefan y Jakób Grudzińscy bracia rodzeni, między osobami zaszczytem szlachectwa przez skonfederowane Rzpltey stany udarowanemi bez wiadomości swojej mylnie domieszczeni, rodowitość swoją szlachetną dowodami przed wielmożnym kanclerzem w. Koronnym okazanemi, wywiedli, przeto My Król wraz z skonfederowanemi Rzpltey stanami, tychże uur. Stefana y Jakóba Grudzińskich braci z pod prawa nobilitacyi wyjąwszy, niewątpliwemi szlachtą deklarujemy.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CCLXVII.

Actum etc. die quinta mensis
Maii A. D. 1791-mo.

Oblata. (jak wyżej.)

Ustawa rządowa.

Wimie Boga, w Trócy Świętey Jedynego.

Stanisław August z Bożey łaski, i woli narodu Król Polski, Wielki Xiążę Litewski, Ruski, Pruski, Mazowiecki, Żmudzki, Kiiowski, Wołyński, Podolski, Podlaski, Inflantski, Smoleński, Siewierski i Czerniechowski. Wraz z stanami skonfederowanemi w liczbie podwójney naród Polski reprezentującemi.

Uznając, iż los nas wszystkich od ugruntowania i wydoskonalenia konstytucyi narodowej iedynie zawisł, długim doświadczeniem poznawszy zadawnione rządu naszego wady, a chcąc korzystać z pory, w iakiej się Europa znajduje, i z tey dogorywającej chwili, która nas samym sobie wróciła, wolni od hańbiących obcey przemocy nakazów, ceniąc drożey nad życie, nad szczęśliwość osobistą, exystencją polityczną, niepodległość zewnętrzną i wolność wewnętrzną narodu, którego los w ręce nasze iost powierzony, chcąc oraz na błogosławieństwo, na wdzięczność współczesnych i przyszłych pokoleń zasłużyć, mimo przeszkód, które w nas namiętności sprawować mogą, dla dobra powszechnego, dla ugruntowania wolności, dla ocalenia ojczyzny naszej, i iey granic, z największą stałością ducha, niniejszą konstytucją uchwalamy; y tę całkowicie za świętą, za niewzruszoną deklarujemy, dopóki naród w czasie prawem przepisany wyrażną wolą swoją nie uznał potrzeby od-

mienienia w niej iakiego artykułu. Do której to konstytucyi dalsze ustawy seymu terazniejszego, we wszystkim stosować się mają.

I.

Religia panująca.

Religią narodową panującą iest, i będzie wiara święta Rzymska katolicka, ze wszystkimi iey prawami. Przejście od wiary panującej, do iakiegokolwiek wyznania, iest zabronione, pod karami apostazyi. Że zaś taż sama wiara święta przykazuje nam kochać bliźnich naszych, przeto wszystkim ludziom, iakiegokolwiek bądź wyznania, pokóy w wierze i opiekę rządową winniśmy, i dlatego wszelkich obrządków i religii wolność, w krajach Polskich, podług ustaw krajowych, warujemy.

II.

Szlachta ziemianie.

Szanując pamięć przodków naszych iako fundatorów rządu wolnego, stanowi szlacheckiemu wszystkie swobody, wolności, prerogatywy pierwszeństwa w życiu prywatnym i publicznym, nayuroczyściey zapewniamy, szczególniey zaś prawa, statuta i przywileie temu stanowi od Kazimierza Wielkiego, Ludwika Węgierskiego, Władysława Jagiełły, i Witolda brata iego, Wielkiego Xiążęcia Litewskiego, niemniey od Władysława i Kazimierza Jagiellończyków, od Jana Alberta, Alexandra i Zygmunta Pierwszego braci, od Zygmunta Augusta ostatniego z linii Jagiellońskiej sprawiedliwie i prawnie nadane, utwierdzamy, zapewniamy i za niewzruszone uznaiemy. Godność stanu szlacheckiego w Polsce za równą wszelkim stopniom szlachectwa gdziekolwiek używanym przyznaiemy. Wszystkłą szlachtę równemi byđź między sobą uznaiemy, nietylko co do starania się o urzędy, i o sprawowanie posług oyczyźnie, honor, sławę, pożytek przynoszących, ale oraz co do równego używania przywileiów, i prerogatyw stanowi szlacheckiemu służących, nadewszystko zaś prawa, bezpieczeństwa osobistego. Wolności osobistej, i własności gruntowej, i ruchomej, tak iak od wieków każdemu służyły, świętobliwie, nienaruszenie zachowane mieć chcemy, i zachowuiemy, zaręczając nayuroczyściey, iż przeciwko własności czyieykolwiek żadney odmiany, lub excepcyi w prawie niedopusciemy, owszem naywyższa władza krajowa, i rząd przez nią ustanowiony, żadnych pretensyi pod pretextem *iurium regalium*, i iakimkolwiek innym pozorem, do własności obywatelskich bądź w części, bądź w całości, rościć sobie nie będzie. Dlaczego bezpieczeństwo osobiste, i wszelką własność komukolwiek

z prawa przynależną, iako prawdziwy społeczeńności węzeł, iako zrzenieć wolności obywatelskiej szanuiemy, zabezpieczamy, utwierdzamy, i aby na potomne czasy szanowane, ubezpieczone, i nienaruszone zostawały, mieć chcemy. Szlachtę za naypierwszych obrońców wolności, i niniejszey konstytucyi uznaiemy. Każdego szlachcica cnotcie, obywatelstwu i honorowi, iey świętość do szanowania, iey trwałość do strzeżenia poruczamy, iako iedyną twierdzą oyczyzny, i swobod naszych.

III.

Miasta i mieszczanie.

Prawo na terazniejszym seymie zapadłe pod tytułem „Miasta Nasze królewskie wolne w państwach Rzeczypospolitey“ w zupełności utrzymane mieć chcemy, i za część niniejszey konstytucyi deklaruiemy, iako prawo wolney szlachcie Polskiej dla bezpieczeństwa ich swobod i całości wspólney oyczyzny, nową, prawdziwą i skuteczną dającą siłę.

IV.

Chłopi włościanie.

Lud rolniczy, z pod którego ręki płynie nayobfitsze bogactw krajowych źródło, który nayliczniejszą w narodzie stanowi ludność, a zatym naydzielniejszą kraiu siłę, tak przez sprawiedliwość, ludzkłość i obowiązki chrześciańskie, iako i przez własny nasz interes dobrze zrozumiany, pod opiekę prawa i rządu krajowego przyjmuiemy, stanowiąc: iż odtąd iakiebykolwiek swobody, nadania, lub umowy, dziedzice z włościanami dóbr swoich autentycznie ułożyli, czyliby te swobody, nadania i umowy były z gromadami, czyli też z każdym osobno wsi mieszkańcem zrobione, będą stanowić wspólny i wzajemny obowiązek, podług rzetelnego znaczenia warunków i opisu zawartego, w takowych nadaniach i umowach, pod opiekę rządu krajowego podpadaiaćy. Układy takowe i wynikające z nich obowiązki, przez iednego właściciela gruntu dobrowolnie przyjęte, nie tylko iego samego, ale i następców iego, lub prawa nabywców tak wiązać będą, iż ich nigdy samowolnie odmieniać nie będą mogli. Nawzajem włościanie, iakieykolwiek bądź majątności, od dobrowolnych umów, przyjętych nadań, i z niemi złączonych powinności usuwać się inaczej nie będą mogli, tylko w takim sposobie i z takimi warunkami, iak w opisach tychże umów postanowione mieli, które czy na wieczność, czyli do czasu przyjęte, ściśle ich obowiązywać będą. Zawarowawszy tym sposobem dziedziców przy wszelkich pożytkach od wło-

ścian im należących, a chcąc iak najsukuteczniej zachęcić pomnożenie ludności krajowej, ogłaszamy wolność zupełną dla wszystkich ludzi, tak nowo przybywających, iako i tych, którzyby pierwey z kraiu oddalwszy się, teraz do oyczyzny powrócić chcieli, tak dalece, iż każdy człowiek do państw Rzeczypospolitey nowo z któreykolwiek strony przybyły, lub powracaiący, iak tylko stanie nogą na ziemi Polskiej, wolnym iest zupełnie użyć przemysłu swego iak i gdzie chce, wolny iest czynić umowy na osiadłość, robociznę lub czynsze, iak i dopóki się umówi, wolny iest osiadać w mieście, lub na wsiach, wolny iest mieszkać w Polsce, lub do kraiu, do którego zechce, powrócić, uczyniwszy zadosyć obowiązkom, które dobrowolnie na siebie przyjął.

V.

Rząd czyli oznaczenie władz publicznych.

Wszelka władza społeczności ludzkiej początek swój bierze z woli narodu. Aby więc całość państw, wolność obywatelska i porządek społeczności w równey wadze na zawsze zostawały, trzy władze rząd narodu Polskiego składać powinny, i z woli prawa niniejszego na zawsze składać będą, to iest: *władza prawodawcza* w stanach zgromadzonych, *władza naywyższa wykonawcza* w królu i straży, i *władza sądownicza* w jurzydykcyach na ten koniec ustanowionych, lub ustanowić się mających.

VI.

Seym czyli władza prawodawcza.

Seym czyli stany zgromadzone na dwie izby dzielić się będą: na izbę poselską i na izbę senatorską pod prezydencją króla. Izba poselska iako wyobrażenie i skład wszechwładztwa narodowego będzie świątynią prawodawstwa. Przeto w izbie poselskiej naypierwey decydowane będą wszystkie projekta. 1-mo. Co do praw ogólnych to iest: konstytucyinych, cywilnych, kryminalnych, i do ustanowienia wieczystych podatków: w których to materyach propozycye od tronu województwom, ziemiom i powiatom do roztrząśnienia podane, a przez instrukcye do izby przychodzące naypierwsze do decyzji wzięte byđź mają. 2-do. Co do uchwał seymowych: to iest poborów doczesnych, stopnia monety, zaciągnięcia długu publicznego, nobilitacyi, i innych nadgroń przypadkowych, rozkładu wydatków publicznych, ordynaryinych i extraordynaryinych, wojny, pokoju, ostateczney ratyfikacyi traktatów związkowych i handlowych, wszelkich dyplomatycznych aktów i umów, do prawa narodów ściągających się, kwitowania magistratur

wykonawczych, i tym podobnych zdarzeń głównym narodowym potrzebom odpowiadających, w których to materyach propozycje od tronu, prosto do izby poselskiej przychodzić mające, pierwszeństwo w prowadzeniu mieć będą. — Izby senatorskiej złożonej z biskupów, wojewodów, kasztelanów i ministrów, pod prezydencją króla mającego prawo raz dać *voctum* swoje, drugi raz *paritatem* rozstrzygać osobiście lub nadesłaniem zdania swego do tejże izby, obowiązkiem jest: 1-mo. Każde prawo, które po przejściu formalnym w izbie poselskiej do senatu natychmiast przesłane być powinno, przyjąć lub wstrzymać do dalszej narodu deliberacji, opisaną w prawie większością głosów. Przyjęcie moc, i świętość prawa nadawać będzie. Wstrzymanie zaś, zawiesi tylko prawo do przyszłego ordynaryjnego seymu: na którym gdy powtórna nastąpi zgoda, prawo zawieszane od senatu przyjętym być musi. 2-do. Każdą uchwałę seymową w materyach wyżej wyliczonych, którą izba poselska senatowi przysłać natychmiast powinna, wraz z tąż izbą poselską, większością głosów decydować, a złączona izb obydwóch większością, podług prawa opisana, będzie wyrokiem i wolą stanów. Warujemy, iż senatorowie i ministrowie w obiektach sprawowania się z urzędowania swego, bądź w straży, bądź w kommissyi, *voctum decisivum* w seymie nie będą mieli, i tylko zasiadać w ten czas w senacie mają dla dania explikacji na żądanie seymu. Seym zawsze gotowym będzie: prawodawczy i ordynaryjny. Rozpoczynać się ma co dwa lata, trwać zaś będzie podług opisu prawa o seymach. Gotowy, w potrzebach nagłych zwołany stanowiąc ma o tej tylko materyi, do której zwołany będzie, lub o potrzebie po czasie zwołania przypadłej; prawo żadne na tym ordynaryjnym seymie, na którym ustanowione było, znoszonem być nie może. Komplet seymu składać się będzie z liczby osób niższym prawem opisaney, tak w izbie poselskiej iako i w izbie senatorskiej. Prawo o seymikach na terażniejszym seymie ustanowione, iako najistotniejszą zasadę wolności obywatelskiej, uroczyście zabezpieczamy. Jako zaś prawodactwo sprawowane być nie może przez wszystkich, i naród wyręcza się w tej mierze przez reprezentantów czyli posłów swoich dobrowolnie wybranych; przeto stanowimy, iż posłowie na seymikach obrani w prawodactwie, i ogólnych narodu potrzebach, podług niniejszej konstytucyi uważani być mają, iako reprezentanci całego narodu, będąc składem ufności powszechney. Wszystko i wszędzie większością głosów udecydowane być powinno; przeto *liberum veto*, konfederacye

wszelkiego gatunku i seymy konfederackie iako duchowi niniejszej konstytucyi przeciwnie, rząd obalające, społeczność niszczące nazawsze znosimy. Zapobiegając z iedney strony gwałtownym i częstym odmianom konstytucyi narodowej, z drugiej uznając potrzebę wydoskonalenia oney, po doświadczeniu iey skutków, co do pomyślności publiczney; porę i czas rewizyi i poprawy konstytucyi co lat dwadzieścia pięć naznaczymy. Chcąc mieć takowy seym konstytucyjny extraordinaryjnym podług osobnego o nim prawa opisu.

VII.

Król, władza wykonawcza.

Żaden rząd naydoskonalszy bez dzielney władzy wykonawczej stać nie może. Szczęśliwość narodu od praw sprawiedliwych, praw skutek od ich wykonania zależy. Doświadczenie nauczyło, że zaniedbanie tej części rządu nieszczęściami napełniło Polskę. Zawarowawszy przeto wolnemu narodowi Polskiemu władzę praw sobie stanowienia i moc baczności nad wszelką wykonawczą władzą, oraz wybierania urzędników do magistratur; władzę naywyższego wykonywania praw królowi w radzie iego oddajemy: która to rada *strazą praw* zwać się będzie. Władza wykonawcza do pilnowania praw i onych pełnienia ściśle jest obowiązana. Tam czynną z siebie będzie, gdzie prawa pozwalają, gdzie prawa potrzebują dozoru exekucyi, a nawet silney pomocy. Posłuszeństwo należy się iey zawsze od wszystkich magistratur: moc przynaglenia nieposłuszne i zaniedbujące swe obowiązki magistratury w iey ręku zostawiamy. Władza wykonawcza nie będzie mogła praw stanowić ani tłómaczyć, podatków i poborów pod iakimkolwiek imieniem nakładać, długów publicznych zaciągać, rozkładu dochodów skarbowych przez seym zrobionego odmieniać, wojny wydawać, pokoju ani traktatów i żadnego aktu dyplomatycznego *definitivè* zawierać. Wolno iey tylko będzie tymczasowe z zagranicznymi prowadzić negocjacje, oraz tymczasowe i potoczne dla bezpieczeństwa i spokojności kraiu wynikające potrzeby załatwiać, o których najbliższemu zgromadzeniu seymowemu donieść winna. — Tron Polski elekcyjnym przez familie mieć na zawsze chcemy i stanowimy. Doznane klęski bez-królowiów peryodycznie rząd wyracających, powinność ubezpieczenia losu każdego mieszkańca ziemi Polskiej, i zamknięcia na zawsze drogi wpływom mocarstw zagranicznych, pamięć świętości i szczęścia oyczyzny naszej, za czasów familie ciągłe panujących, potrzeba odwrócenia od ambicyi tronu obcych, i możnych Polaków zwró-

cenia do iednomysłnego wolności narodowej pielegnowania, wskazały roztropności naszej oddanie tronu Polskiego prawem następstwa. Stanowimy przeto, iż po życiu, iakiego Nam dobroć Boska pozwoli, elektor dzisiejszy Saski w Polsce królować będzie; dynastya przyszłych królów Polskich zacznie się na osobie Fryderyka Augusta dzisiejszego elektora Saskiego, którego successorom *de lumbis* z płci męskiej tron Polski przeznaczamy. Naystarszy syn króla panującego po oycu na tron następować ma. Gdyby zaś dzisiejszy elektor Saski nie miał potomstwa płci męskiej, tedy mąż przez elektora, za zgodą stanów zgromadzonych, córce iego dobrany, zczynąć ma linią następstwa w płci męskiej do tronu Polskiego. Dłaczego Maryą Augustę Nepomucenę córkę elektora za infantkę Polską deklarujemy, zachowując przy narodzie prawo, żadney preskrypcyi podpadać niemożące, wybrania do tronu drugiego domu, po wygaśnięciu pierwszego. — Każdy król wstępując na tron wykona przysięgę Bogu i narodowi, na zachowanie konstytucyi niniejszej, na *pacta conventa*, które ułożone będą z dzisiejszym elektorem Saskim, iako przeznaczonym do tronu i które tak iak dawne wiązać go będą. — Osoba króla jest święta i bezpieczna od wszystkiego. Nie sam przez się nieczyniący, za nie w odpowiedzi narodowi być nie może. Nie samowładzcą, ale oycem i głową narodu być powinien, i tym go prawo, i konstytucya niniejsza być uznaie i deklaruie. Dochody tak iak będą w paktach konwentach opisane, i prerogatywy tronowi właściwe niniejszą konstytucją dla przyszłego elekta zawarowane tkniętami być nie będą mogły. Wszystkie akta publiczne, trybunały, sądy, magistratury, monety, stęple, pod królewskim iść powinny imieniem. Król, któremu wszelka moc dobrze czynienia zostawiona być powinna, mieć będzie *ius agratiandi* na śmierć skazanych, prócz *in criminibus status*. Do króla rozrządzenie naywyższe siłami zbroynemi kraiewemi w czasie wojny i nominowanie komendantów woyska należeć będzie, z wolną atoli ich odmianą za wolą narodu, patentować officerów i mianować urzędniki podług prawa niższego opisu, nominować biskupów i senatorów podług opisu tegoż prawa, oraz ministrów iako urzędników pierwszych *władzy wykonawczej* iego będzie obowiązkiem. — Straż czyli rada królewska do dozoru, całości, i exekucyi praw królowi dodana, składać się będzie. 1-mo. Z prymasa iako głowy duchowieństwa Polskiego, i iako prezesa kommissyi edukacyjney, mogącego być wyręczonym w straży przez pierwszego *ex ordine* biskupa, którzy rezolucyi podpisywać nie mogą. 2-do. Z pięciu ministrów, to jest: ministra policyi, ministra pieczęci, ministra

belli, ministra skarbu, ministra pieczęci do spraw zagranicznych. 3tio. Z dwóch sekretarzy, z których ieden protokół straży, drugi protokół spraw zagranicznych trzymać będą; obydwu bez *voctum* decydującego. — Następca tronu z małoletności wyszedłszy, i przysięgę na konstytucją wykonawszy, na wszystkich straży posiedzeniach, lecz bez głosu, przytomnym być może. — Marszałek seymowy, iako na 2. lata wybrany, wchodzić będzie w liczbę zasiadających w straży, bez wdawania się w iey rezolucye, iedynie dla zwołania seymu gotowego w takim zdarzeniu: gdyby on uznał w przypadkach koniecznego zwołania seymu gotowego wymagających rzetelną potrzebę, a król go zwołać wzbraniał się, tedy tenże marszałek do posłów i senatorów, wydać powinien listy okólne, zwołując onych na seym gotowy, i powody zwołania tego wyrażając. Przypadki zaś do koniecznego zwołania seymu są tylko następujące: 1-mo. W gwałtowney potrzebie do prawa narodów ściągającej się, a szczególniej w przypadku wojny ościenney. 2-do. W przypadku wewnętrznego zamieszania grożącego rewolucją kraiu, lub kollizją między magistraturami. 3tio. W widocznym powszechnym głodu niebezpieczeństwie. 3to. W osierociałym stanie oyczyzny przez śmierć króla, lub niebezpieczney iego choroby. Wszystkie rezolucye w straży roztrząsane będą przez skład wyżej wspomniony, decyzya królewska po wysłuchanych wszystkich zdaniach przeważać powinna, aby iedna była w wykonywaniu prawa wola; przeto każda ze straży rezolucya pod imieniem królewskim, i z podpisem ręki iego wychodzić będzie, powinna iednak być podpisana także przez iednego z ministrów zasiadających w straży, i tak podpisana do posłuszeństwa wiązać będzie, i dopełniona być ma, bądź przez kommissye, bądź przez iakiejkolwiek magistratury wykonawcze, w tych iednak szczególniej materyach, które wyraźnie niniejszym prawem wyłączone nie są. W przypadku gdyby żaden z ministrów zasiadających decyzyi podpisać nie chciał, król odstąpi od tej decyzyi, a gdyby przy niej upierał się, marszałek seymowy, w tym przypadku, upraszać będzie o zwołanie seymu gotowego; i iezeli król spóźniać będzie zwołanie, marszałek to wykonać powinien. — Jako nominowanie wszystkich ministrów, tak i wezwanie z nich iednego od każdego administracyi wydziału, do rady swoiey czyli straży, króla jest prawem. Wezwanie to ministra do zasiadania w straży na lat dwa będzie, z wolnym onego nadal przez króla potwierdzeniem. Ministrowie do straży wezwani w kommissyach zasiadać nie mają. W przypadku zaś gdyby większość dwóch trzecich części wotów sekretnych, obydwóch

izb złączonych na seymie, ministra bądź w straży, bądź w urzędzie odmiany żądała; król natychmiast na jego miejsce innego nominować powinien. Chcąc aby straż praw narodowych obowiązana była, do ścisłej odpowiedzi narodowi, za wszelkie onych przestępstwa, stanowiąmy: iż gdy ministrowie będą oskarżeni przez deputacyą, do examinowania ich czynności wyznaczoną o przestępstwo prawa, odpowiadać mają z osób i majątków swoich. W wszelkich takowych oskarżeniach stany zgromadzone, prostą większością wotów izb złączonych odesłać obwinionych ministrów mają do sądów seymowych po sprawiedliwe i wyrównujące przestępstwu ich ukaranie, lub przy dowiedzionej niewinności od sprawy i kary uwolnienie. Dla porządnego władzy wykonawczej dopełnienia, ustanawiamy oddzielne kommissye, mające związek ze strażą, i obowiązane do posłuszeństwa teyże straży. Kommissarze do nich wybierani będą przez seym do sprawowania urzędów swoich w przeciągu czasu prawem opisanego. Kommissye te są: 1mo. Edukacyi. 2do. Policyi. 3to. Wojska. 4to. Skarbu. Kommissye porządkowe wojewódzkie na tym seymie ustanowione, równie do dozoru straży należące, odbierać będą rozkazy przez wyżey wspomniane pośrednicze kommissye, *respectivè* co do obiektów każdej z nich władzy i obowiązków.

VIII.

Władza sadownicza.

Władza sadownicza nie może być wykonywaną ani przez władzę prawodawczą, ani przez króla, lecz przez magistratury na ten koniec ustanowione i wybierane. Powinna zaś być tak do mieysce przywiązana, żeby każdy człowiek bliską dla siebie znalazł sprawiedliwość, żeby przestępcy widział wszędzie groźną nad sobą rękę krajowego rządu. Ustanawiamy przeto: 1mo. Sądy pierwszej instancyi dla każdego województwa, ziemi i powiatu, do których sędziowie wybierani będą na seymikach. Sądy pierwszej instancyi zawsze będą gotowe, i czuwające na oddanie sprawiedliwości tym, którzy iey potrzebują. Od tych sądów iść będzie apelacya na trybunały główne dla każdej prowincyi bądź mające, złożone równie z osób na seymikach wybranych. I te sądy tak pierwszej, iako i ostatniej instancyi będą sądami ziemskimi dla szlachty i wszystkich właścicieli ziemskich z kimkolwiek, *in causis iuris et facti* 2do. Jurydykoye zaś sądowe wszystkim miastom podług prawa seymu terażniejszego: *O miastach wolnych królewskich*. 3to. Sądy referendarskie dla każdej prowincyi osobne mieć chcemy w sprawach włóścian wolnych dawnymi prawami

sądowi temu poddanych. 4to. Sądy zadworne assessorskie, relacyjne i Kurlandzkie zachowujemy. 5to. Kommissye wykonawcze będą miały sądy w sprawach do swej administracyi należących. 6to. Oprócz sądów w sprawach cywilnych i kryminalnych dla wszystkich stanów, będzie sąd najwyższy seymowy zwany. Do którego przy otwarciu każdego seymu obrane będą osoby. Do tego sądu należeć będą występki przeciwko narodowi i królowi, czyli *crimina status*. — Nowy codex praw cywilnych i kryminalnych przez wyznaczone przez seym osoby spisać, rozkazujemy.

IX.

Regencya.

Straż będzie oraz regencyą, mając na czele królową, albo w iey nieprzytomności prymasa. W tych trzech tylko przypadkach mieysce mieć może regencya. 1mo. W czasie małoletności króla. 2do. W czasie niemocy trwale pomieszanie zmysłów sprawującej. 3to. W przypadku, gdyby król był więziony na wojnie. Małoletność trwać tylko będzie do lat 18. zupełnych; a niemoc względem trwałego pomieszania zmysłów deklarowaną być nie może, tylko przez seym gotowy większością wotów trzech części przeciwko czwartej izb złączonych. W tych przeto trzech przypadkach prymas Korony Polskiej seym natychmiast zwołać powinien, a gdyby prymas tę powinność zwłoczył, marszałek seymowy listy okólne do posłów i senatorów wyda. Seym gotowy urządzi kolej zasiadania ministrów w regencyi, i królową do zastąpienia króla w obowiązkach iego umocuię. A gdy król w pierwszym przypadku z małoletności wyidzie, w drugim do zupełnego przydzicie zdrowia, w trzecim z niewoli powróci, regencya rachunek z czynności swoich oddać mu powinna; i odpowiadać narodowi za czas swego urzędowania, tak iak iest przepisano o straży na każdym ordynarynym seymie, z osób i majątków swoich.

X.

Edukacya dzieci królewskich.

Synowie królewscy, których do następstwa tronu konstytucya przeznacza, są pierwszymi dziećmi oyczyzny: przeto bacność o dobre ich wychowanie do narodu należy, bez uwłoczenia iednak prawom rodzicielskim. Za rządu królewskiego, sam król z strażą i wyznaczonym od stanów dozorcą edukacyi królewiców wychowaniem ich zatrudniać się będzie. Za rządu regencyi, taż z wspomnianym dozorcą edukacyą ich powierzona mieć sobie będzie. W obydwóch przypadkach dozorca od stanów wyznaczony, donosić winien

na każdym ordynarynym seymie o edukacyi i postępku królewiców. Kommissyi zaś edukacyney powinnością będzie, podać układ instrukcyi i edukacyi synów królewskich, do potwierdzenia seymowi, a to, aby iednostayne w wychowaniu ich prawidła wpaiały ciągle i wcześniej w umysły przyszłych następców tronu, religią, miłością enoty, oyczyzny, wolności, i konstytucyi krajowej.

XI.

Siła zbroyna narodowa.

Naród winien iest sobie samemu obronę od napaści, i dla przestrzegania całości swojej. Wszyscy przeto obywatele są obrońcami całości i swobod narodowych. Woysko nie innego nie iest, tylko wyciągnięta siła obronna i porządna z ogólnej siły narodu. Naród winien woysku swemu nadgodę i poważanie za to, iż się poświęca iedynie dla iego obrony. Woysko winno narodowi strzeżenie granic i spokojności powszechney, słowem: winno być iego najsilniejszą tarczą. Aby przeznaczenia tego dopełniło niemylnie, powinno zostawać ciągle pod posłuszeństwem władzy wykonawczej, stosownie do opisów prawa, powinno wykonać przysięgę na werność narodowi i królowi, i na obronę konstytucyi narodowej. użytym być więc woysko narodowe może na ogólną kraiu obronę, na strzeżenie fortec i granic, lub na pomoc prawu, gdyby kto exekucyi jego nie był posłusznym.

Stanisław Natęcz Małachowski ref: w. K. seymowy i konfederacyi prowincyi Koronnych marszałek.

Kazimierz xiążę Sapieha generał art: Litt: marszałek konfederacyi W. Xa Littgo.

Józef Korwin Kossakowski biskup Inflantzki i Kurlandzki, n. koadjutor biskupstwa Wileńskiego iako deputowany. Antoni xiążę Jabłonowski kasztelan Krakowski deputat z senatu z Małej Polski. Symeon Kazimierz Szydłowski kasztelan Żarnowski deputowany z senatu z prowincyi Małopolskiej mp. Franciszek Antoni na Kwilczu Kwilecki kasztelan Kaliski deputowany do konstytucyi z senatu z prowincyi Wielkopolskiej mp. Kazimierz Konst: Plater kasztelan generału Trockiego deputowany do kon: z senatu W. X. Lit: mp. Walerjan Stroynowski podkomorzy Buski poseł Wołyński z Małopolski deputat do konstytucyi. Stanisław Kostka Potocki poseł Lubelski dep: do kon: z prow: Małopolskiej mp. Jan Nepomucen Zboński poseł ziem: Dobrzyń: deput: do konst: z prowincyi Wielkop: mp. Tomasz Nowowiecki łowczy i poseł ziemi Wyszogrod: deputowany do konstytucyi p. W.

Józef Radzicki podkomorzy i poseł ziemi Zakroczymskiej deputowany do konstytucyi z prowincyi Wielkopolskiej mp. Jzef. Zabietko poseł z Xięstwa Zmudzkiego deputowany do konstytucyi. Jacek Puttkamer poseł wotwa Minskiego deputowany do konstytucyi z prowincyi W. X. Litt. Post cuius constitutionis in acta praesentia ingrossationem, originale ejusdem eidem offerenti praevia officii sui quietatione est extraditum.

CCLXVIII.

Actum etc. (jak wyżej.)

Oblata. (jak wyżej.)

Deklaracya stanów zgromadzonych.

Wszystkie prawa dawne i terażniejsze, przeciwne niniejszey konstytucyi, lub któremukolwiek iey artykułowi, znosimy; a opisy szczególne do artykułów i każdej materyi w niniejszey konstytucyi zamkniętych potrzebne, iako dokładniej wyszczególniające obowiązki i układ rządu, za część składającą też konstytucyą deklarujemy. Władzy wykonawczej zalecamy, aby straż swe obowiązki natychmiast pod okiem seymu rozpoczęła, i ciągle utrzymywała. Bogu i oyczyźnie uroczyście przysięgamy na posłuszeństwo, na obronę wszystkimi ludzkimi siłami tey całej konstytucyi, i takową przysięgę za hasło rzetelnej miłości oyczyzny dając, wykonanie oney nakazujemy natychmiast tu w Warszawie przez wszystkie kommissye i jurydykoye sądowne, niemniej przez woysko tu przytomne, a w ciągu naydalej miesiąca od daty niniejszego prawa, za ordynansem kommissyi woyskowej, przez całe woysko narodowe w państwach korony Polskiej i W. X. Litewskiego konsystuiące. Wyznaczenie nabożeństwa w iednym dniu po wszystkich w całym kraiu kościołach, to iest: dnia ósmego miesiąca Maia roku bieżącego, na podziękowanie Bogu za zdarzoną chwilę pomyślną wydobycia Polski z pod przemocy obcey i nieładu domowego, za przywrócenie rządu, który nayskuteczniej wolność naszą prawdziwą, i całość Polski zabezpieczyć może, za postawienie tym sposobem oyczyzny naszej, na stopniu mogącym prawdziwą w oczach Europy zyskać iey konsyderacyą, przewielebnym biskupom zalecamy, naznaczając dzień świętego Stanisława biskupa męczennika patrona korony Polskiej za uroczysty w roku, który my i potomkowie nasi obchodzić będziemy, za dzień poświęcony najwyższej Opatrzności,

po którym oycyzna śmiało i bezpiecznie po tyłu nieszczęściach odetchnąć może. Chcemy oraz, aby duchowieństwo tak świeckie iako i zakonne w naukach chrześcijańskich, które prawowiernemu winno ludowi, nieprzestawało, zachęcać wszystkich do podobnych Bogu dziełczyni; aby zaś potomne wieki tym silniey czuć mogły, iż dzieło tak pożądane pomimo największe trudności i przeszkody, za pomocą Najwyższego losami narodów rządzący do skutku przywodząc, nieustrasiliśmy tey szczęśliwey dla ocalenia narodu pory, uchwalamy, aby na tę pamiątkę kościół *ex voto* wszystkich stanów był wystawiony, i najwyższej Opatrzności poświęcony.

Uczyniwszy zadosyć radości powszechney, daliśmy pilne oko na ubezpieczenie tey konstytucyi, stanowiąc: iż ktobykolwiek śmiał być przeciwnym niniejszey konstytucyi, lub targać się na iey zepsucie, albo wzruszał spokojność dobrego, i szczęśliwym być zaczynającego narodu przez zasiewanie nieufności, przewrotne tłumaczenie konstytucyi, a tym bardziej przez formowanie iakiegokolwiek w kraiu rokoszu, czyli konfederacyi oney przodkował, lub iakowym sposobem do tego dokładał się; ten za nieprzyjaciela oycyzny, za iey zdraycę, za buntownika uznany, naysurowszemi karami natychmiast przez sąd seymowy ukarany będzie. Dla czego nakazujemy, aby sąd seymowy w komplecie nieprzerwanym tu w Warszawie agitował się. Sessye swoje od dnia do dnia limitował, wszystkich zaś doniesionych sobie, przez dobrze osiadłego obywatela delacyą biorącego, w assistencyi instygatorów obojga narodów, o podnoszenie rokoszu lub namawianie do niego natychmiast sądził, o osobach wyrokowi swemu mających podlegać ubezpieczał się, do czego wojska narodowe za zniesieniem się sądu z władzą wykonawczą mają być gotowe i powolne.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CCLXIX.

Actum etc. (jak wyżej.)

Oblata. (jak wyżej.)

Zniesienie summy 100 tysięcy zł. P. na stwie Niechworowskim.

Summę 100 tysięcy zł. na stwie Niechworowskim konstytucyą 1775 r. wu. Wykowskiemu kasztelanowi Wyszogrodzkiemu przyznana, a żadnym wywodem o iey realności przed komisją skarbu Kor. niewyniesioną uchylamy.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CCLXX.

Actum etc. die septima mensis Maii A. D. 1791-mo.

Oblata. (jak wyżej.)

Zalecenie komisji wojskowej y skarbowym.

My Król za zgodą stanów Rzeczypospolitey skonfederowanych zalecamy komisji wojskowej y skarbowym, aby za zniesieniem się z sobą obmyśliły brzojki do wczesnego opatrzenia wojska bronią, bądź krajową, bądź z zagranicy sprowadzoną, y z preferencyą dla krajowej, tudzież y wszelkimi wojeńskimi rynsztunkami tak, iżby prócz już wojsku rozdanych, arsenały Rzeczypospolitey stosownie do dalszey potrzeby przyzwolnie opatrzone były.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CCLXXI.

Actum etc. (jak wyżej.)

Oblata. (jak wyżej.)

Zalecenie komisji wojskowej obojga narodów.

My Król za zgodą skonfederowanych Rzeczypospolitey stanów zlecamy komisji wojskowej, ażeby niezwłocznie wyznaczysz z pomiędzy siebie trzy osoby, a z wojska przybrawszy generałów, lub y niższej rangi oficerów, projekt do ulepszenia stanu wojska, y iego formacyi sporządziła, sposoby skuteczne do ulepszenia etatu tegoż wojska ułożyła, y takowe projektu jak narychley do decyzji stanów przyniosła.

(Podpisy z wyjątkiem bisk: Kossakowskiego, Waleryana Stroynowskiego, Jana Zboińskiego i Stanisława Kostkę Połockiego, a z dodaniem: „Tomasz Dłuski podkomorzy grłny. y poseł wdtwa Lubelskiego“, też same, także zakończenie jak wyżej.)

CCLXXII.

Actum etc. die duodecima mensis Maii A. D. 1791-mo.

Oblata. (jak wyżej.)

Sposobienie oficerów naszych do wiadomości wojeńskich.

My Król za zgodą stanów skonfederowanych do dalszego Naszego y stanów seymu-

iących urzędzenia, stanowimy y nakazujemy komisji wojskowej o. n., ażeby ta zaczynając od wiosny niniejszey wybrawszy z wojsk o. n. tak z kaw. nar. y przedniey straży, iako y piechoty kilku lub kilkunastu oficerów zdalnych w aktualney służbie zostających onych ordynansowała na rewie y kampanie zagraniczne z zaleceniem, aby każdy z nich dziennik y uwagi swoje nad tym co widział, y zastanawiał się za powrotem swoim złożył u generała swoiey dywizyi, o czym ci generałowie komisją wojskową zawiadomiać, y takowe dzienniki do archiwum teyże komisji oddawać mają. A że płaca oficerów nad to jest mała, przeto na ten koniec wyznaczamy coroczny fundusz 3ch tysięcy, którą summę komisyye skarbowe *respective* wojska z którego ciż oficerowie będą kommanderowani na mocy tego prawa mają wypłacać za rekwizycyą komisji wojskowej, ta zaś z niey kalkulować się powinna, z której to summy 500 czerwonych ma być przeznaczony na wysłać się mających przez komisją wojskową z korpusu artylleryi y inżynierów, końcem sposobienia się na professorów *respective* swoich korpusów. A ministrowie Nasi zagranicą ułatwiać będą sposoby tym oficerom do doskonałego doycia ich celu y przeznaczenia.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CCLXXIII.

Actum etc. (jak wyżej.)

Oblata. (jak wyżej.)

Zlecenie uum: seymowemu y konfederacyi o. n. marszałkom.

Gdy osoby wojskowe seymujące w czasie pokoju poświęcające się wysługom oycyzny, nie są jednak od obowiązków przysięgi y posłuszeństwa zwierzchności wojskowej wolnymi, z tych powodów My Król za zgodą skonfederowanych Rzpltey stanów, zlecamy uum. seymowemu y konfederacyi o. n. marszałkom, aby uwiadomili komisją wojskową o. n., iż jest wolą stanów, aby osoby wojskowe seymujące w czasie pokoju uwolnione były od służby y ciągley subordynacyi dopoki przy obradach seymowych znajdować się będą. W przypadku zaś oddalenia się od seymu winni będą meldować się komisji wojskowej y do czasu powrotu pełnienia swey funkcyi, o czym również uwiadomić powinni zwierzchność, pod subordynacyą y posłuszeństwem teyże zwierzchności zostawać mają. Co się zaś tyce

likwidacyów od tych nawet y obowiązki seymowania uwalniać nie będą mogły.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CCLXXIV.

Actum etc. (jak wyżej.)

Oblata. (jak wyżej.)

Przedłużenie czasu deputacyi dla księstw Kurlandii y Semigalii wyznaczoney.

Gdy deputacya dla księstw Kurlandii y Semigalii wyznaczona, dzieła swoiego w czasie dwumiesięcznym przeznaczonym ukończyć nie mogła; przeto My Król za zgodą skonfederowanych stanów, czas dla dokończenia czynności do dnia 10 Lipca bieżącego roku przedłużamy, zalecając teyże deputacyi, aby wszystkie zaskarżenia od stron na wzajem za jednym razem zajęte podług prawideł sobie pierwiastkowo przepisanych roztrząsała, y do approbaty stanów przyniosła.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CCLXXV.

Actum etc. die decima octava mensis Maii A. D. 1791-mo.

Oblata. (jak wyżej.)

Przydanie osób do deputacyi konstytucyiney otdąd seymową zwaney.

Dla przyspieszenia potrzebnych w deputacyi seymowej robot, My Król za zgodą stanów po iednym z senatu y po trzech z stanu rycerskiego z każdej prowincyi do teyże deputacyi przyczyniamy, którzy wykonawszy przepisana dla tey deputacyi przysięgę, następnie wraz z deputowanami dawniey do teyże deputacyi nominowanymi, wszystkie obowiązki teyże deputacyi sprawować obowiązani będą; a nayprzód z senatu z prowincyi Małopolskiej przewiel. Skarszewskiego biskupa Lub.-Chełmskiego, z prowincyi Wielkopolskiej wo Mostowskiego kasztelana Raciążkiego, z prowincyi Wo. X. Litt. wo Szczytta kasztelana Brzesko Litt., z stanu rycerskiego z prowincyi Małopolskiej uu. Linowskiego, szamb. Naszego po-

sła Krak. Strasza podsędką zi. Radomskiej posła Sandomir. Ossolińskiego sstę y posła Drohickiego, z prow. Wielkopolskiej uur. Sokolnickiego stolnika y posła Poznańskiego, Sobolewskiego sstę y posła Warszawskiego, Łuszczewskiego sekretarza Naszego posła Sochaczewskiego, z prowincyi W. X. Litt. uu. Wawrzeckiego chorą: W. Litt. posła Brasławskiego, Chreptowicza posła Nowogr. Weyszenhoffa posła Inflańskiego wyznaczamy.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CCLXXVI.

Actum etc. (jak wyżej.)

Oblata. (jak wyżej.)

Warunek współdziedzicom Czyżewa.

Konstytucją 1775. roku approbującą nadane przywileja na targi y jarmarki w miasteczku Czyżewie w województwie Mazowieckiem ziemi Nurskiej sytuowanym *in suo robore* zachowawszy szczególnie tylko umieszczony w niej punkt *quo ad propinquitatem* kupienia części *à cohaeredibus* Czyżewa samey ur. niegdyś Wodzińskiej podstolinie Liwskiej y iey successorom służącego znosiemy.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CCLXXVII.

Actum etc. (jak wyżej.)

Oblata. (jak wyżej.)

Umieszczenie w straży ur. xcia Sapiehy gnrla art. y marszałka konfederacyi WX. Litt.

Cheąc ur. xięciu głowi artylleryi y marszałkowi konfederacyi W. X. Litt. dać dowód zasłużony ufnosci, za ciągle chwalebne y pracowite jego około dobra publicznego staranności, My Król wraz z stanami seymującymi ur. xcia Sapiehę marszałka konfed: Litt. na ten raz a to do terminu przyszłego seymu, do liczby osób w straży zasiadających, y też straż składających w podobnych marszałkowi seymowemu obowiązkach przypuszczamy.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CCLXXVIII.

Actum etc. die vigesima tertia mensis Maii A. D. 1791-mo.

Oblata. (jak wyżej.)

Nominacya kommissarzów Rzpltey na kongregacyą Graeco-orientalnych.

Stosując się do uchwały seymowej na dniu 15m miesiąca Marca r. bieżącego 1791. zapadłej titt: Wyznaczenie kommissarzów Rzeczypospolitey na kongregacyą Graeco-orientalnych; My Król za zgodą stanów na kommissarzów do teyże kongregacyi nominujemy z Korony uuch. Kochanowskiego posła Sandomirskiego, xcia Czartoryskiego generała ziem Podolskich posła Lubelskiego, z Litwy uuch Zalewskiego wojskiego Litto posła Trockiego, Butrymowicza podstarostę y posła Pińskiego, zlecamy oraz kommissyi wojskowej o. n., ażeby tak dla assystencyi pomienionych kommissarzów Rzpltey, iako też dla ubezpieczenia mieysca na kongregacyą przeznaczonego do kommend wojskowych potrzebne wydała ordynanse, a kommissyi skarbu Kor. zlecamy, aby na potrzebne do tego dzieła na mieysce kongregacyi tey wyniknąć mogące expensa tysiąc czerwonych złotych wyznaczyła.

Kazimierz Nałęcz Małachowski ref. w. K. seymowy i konfederacyi prowincyi Koronnych marszałek.

Kazimierz xiążę Sapieha gen. art. Litt. marszałek konfederacyi Wo Xa Litt.

Woyciech Leszczyc Skarszewski biskup Chełmski y Lubelski wyznaczony z senatu z prowincyi Małopolskiej do deputacyi seymowej. Józef Korwin Kossakowski bis: Infl: y Kurlan: nomi. koad. bisk. Wil. Simeon Kazimierz Szydłowski kasztelan Zarnowski deputowany z senatu prowincyi Małopolskiej mp. Kazimierz Konst. Plater kasztelan generału Trockiego deputowany z senatu W. X. L. do deputacyi seymowej, Józef Szczytt kasztelan Brzeski Litt. deputowany z senatu, Tadeusz Mostowski kasztelan Raciążki deputowany z senatu, Jan Ossoliński starosta y poseł Drohicki deputowany z prowincyi Małopolskiej, Jan Nepom. Zboiński p. z. Dobrzyń. deput. do konst. z prow. Wielko. Walenty Sobolewski starosta i poseł Warszawski wyznaczony z prowincyi Wielkopolskiej do deputacyi seymowej, Jan Paweł Łuszczewski poseł Soch. deputowany z prow. Wielkopolskiej,

Józef Weyszenhoff poseł Inflancki deputowany z prowincyi Litewskiej. Post cujus constitutionis etc. (Zakończenie jak w poprzednich.)

CCLXXIX.

Actum etc. (jak wyżej.)

Oblata. (jak wyżej.)

Przyznanie summy niżey wyrażoney wraz z prowizyą na rzecz ur. Jerzmanowskiego chorążego Inowłodzkiego.

My Król za zgodą seymujących stanów przychylając się do konstytucyi 1775 r. summy dwie 18,122 z. P. czyniące ur: Theodorowi Chalcińskiemu z prowizyami przyznającej, takowąż 18,122 zł: Poll: sumnę kapitalną wraz z prowizyą drugie tyle wynoszącą na rzecz ur. Jerzmanowskiego chor. Inowłodzkiego iako aktualnego prawo nabywcy zapewniając na wsi Sobotce w wwdztwie Łęczyckim sytuowanej zabezpieczamy.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CCLXXX.

Actum etc. (jak wyżej.)

Oblata. (jak wyżej.)

Upewnienie summy 30,000 z. P. na dobrach Goniaczyn czyli Golęcin zwanych.

My Król wraz z stanami seymującymi sumnę 30,000 z. P. na dobrach Goniaczyn czyli Golęcin zwanych z obowiązku konstytucyi 1736 r. warowaną na tychże dobrach dla wo Miaskowskiego kasztelana Gniezni., upewniamy.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CCLXXXI.

Actum etc. (jak wyżej.)

Oblata. (jak wyżej.)

Zabezpieczenie summy 350 tysięcy z. P. na stwie Lubelskim.

Ponieważ summa 350 tysięcy z. P. z obowiązku konstytucyi 1673. r. nastąpioney,

ustawą seymu r. 1775 do starostwa Lubell. przywiązana została, a przy kupnie tegoż stwa przez w. Mniszcha marszałka w. Kor. jest spłacona przeto dochowując wiary publiczney, My Król za zgodą stanów postanawiamy, iż podług warunku rzeczoney ustawy r. 1775. taż summa 350 tysięcy z. P. zostawać będzie na tymże starostwie Lubelskim z opłatą prowizyi.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CCLXXXII.

Actum etc. (jak wyżej.)

Oblata. (jak wyżej.)

Uchylenie summy 58,000 z. P. na starostwie Stawiszyńskim.

Gdy opinia kommissyi skarbu Kor. w okolicności ur. Łuby grła majora w wojsku Naszym possessora starostwa Stawiszyńskiego nienależyte summy 58 tysięcy z. P. na stwie Stawiszyńskim zostawanie dowodzi; przeto My Król za zgodą seymujących stanów stosując się do obmowy teyże opinii sumnę pomienioną uchylamy.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CCLXXXIII.

Actum etc. die vigesima quarta mensis Maii A. D. 1791-mo.

Oblata. (jak wyżej.)

Upewnienie summy 70,000 z. P. na stwie Ostrowskim.

Sumnę 70,000 z. P. na stwie Ostrowskim za legalną ur. Karskiemu podkomorzemu ziemi Rożańskiej My Król za zgodą stanów przyznajemy z tym iednak warunkiem, iżby wprzód tenże u. Karski wykonał przed kommissyą skarbu Kor. przysięgę, na tę rotę iako wyż wspomniona summa nie iest mu w żaden sposób bonifikowana, że onemuż realnie ze skarbu Rzpltey przynależy się, y że prowizyi ani przez siebie, ani przez successorów swoich żądać nie będzie, tudzież iako do należności oneyże papiery spaliły się.

Stanisław Nałęcz Małachowski ref. w. K. seymowy i konfederacyi prowincyi Koronnych marszałek.

Kazimierz książę Sapięha generał art. Lit. marszałek konfederacji W. X. Litt.

Wojciech Leszczyński Skarszewski biskup Chełmski i Lubelski. Józef Korwin Kossakowski bis. Inf. y Kur. nom. koad. bisk. Wil. Kazimierz Konst. Plater kasztelan generału Trockiego wyznaczony z senatu W. X. L. do deputacji seymowej. Tadeusz Mostowski kaszt. Raciązki deput. z senatu z prow. Wielkopolskiej, Alexander Linowski p. w. K. deputowany z prow. Małop. Michał Odrowąż Strasz podśdek ziemski Radomski poseł Sandomirski z prowincji Małopolskiej deputowany, Jan Ossoliński starosta y poseł Drohiczycki deputowany z prowincji Małopolskiej, Tomasz Warzecki chorąży W. X. L. poseł Brast. deputowany do konstytucji, Józef Kocięł p. Oszm. deputowany do konst. z prowincji W. X. Lit. Adam Littawor Chreptowicz poseł z województwa Nowogrodzkiego deputat z prowincji W. X. Lit. Józef Weyssenhoff deputo. z prowincji Lit. Post cuius etc. (Zakończenie jak w poprzednich.)

CCLXXXIV.

Actum etc. (jak wyżej.)

Oblata. (jak wyżej.)

Uchylenie konstytucji roku 1775. niżej wyrażoney.

Konstytucję 1775. roku co do starostwa Odolanowskiego My Król za zgodą stanów uchylamy.

Następują nazwiska marszałków i deputowanych jak w poprzedniej konstytucji. włącznie po: Jan Ossoliński starosta Drohiczycki i poseł deputowany z prowincji Małopolskiej, dalej zaś dodani: Celestyn Sokolnicki stol. y poseł Poznań. deputowany z prowincji Wielkop. Jan Nepomucyn Zboięński p. z. Dobrzyń. deput. z prowincji Wielk. mp. Tomasz Warzecki chorąży W. X. L. poseł Brastawski i t. d. jak w poprzedniej konstytucji. (Zakończenie jak wyżej.)

CCLXXXV.

Actum etc. (jak wyżej.)

Oblata. (jak wyżej.)

Odesłanie okoliczności dóbr Szawulichy do sądów assessoryi Koronney.

Opinią kommissyi skarbu Kor. względem

dobr Szawulicha My Król za zgodą stanów seymujących w ten sposób załatwiamy: Ponieważ względem dobr Szawulicha trzy do rozpoznania zachodzą okoliczności: iakiey są te dobra natury? przez kogo z stron posiadane bydź mają? czyli też do skarbu Rzpltey należeć powinny? przeto te okoliczności do rozpoznania sądowego, y do rozprawy stron interessowanych do sądów Naszych assessorskich Kor. po finalną decyzją odsyłamy.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CCLXXXVI.

Actum etc. (jak wyżej.)

Oblata. (jak wyżej.)

Dobra ordynacyi Sułkowskiej.

Skłaniając się do proźby w. xcia Antoniego Sułkowskiego wwdy Kalis: y do przełożen w tey mierze uu. posłów wwtw Wielkopolskich dobra ordynacyi Sułkowskiej od niegdy w. Augusta xcia Sułkowskiego wojewody Poznańskiego na mocy prawa fundowanej, następnie przez ur. xcia Alexandra Sułkowskiego sstę Odolanowskiego, a teraz przez wo Antoniego xcia Sułkowskiego wojewodę Kaliskiego posiadanej widzieć oswobodzone od długów, z powodu, iż te dobra po wygaśnieniu lini prawych ordynatów przez wspomnionego pierwszego fundatora y następców Alexandra, y Antoniego xiąt Sułkowskich na fundusz edukacyi młodzieży szlacheckiej są przeznaczone, y z winney troskliwości, aby takowy chwalebny widok zamiaru swego doszedł, My Król z zgromadzonemi Rzpltey stanami wu Antoniemu xciu Sułkowskiemu wojewodzie Kaliskiemu iako prawemu ordynatowi y dziedzicowi niniejszym prawem pozwalamy z dóbr teyże ordynacyi przedać, a to nie więcej y nie inaczej, iak tyle, ile ich na spłacenie długów tey ordynacyą ciężących przedać trzeba, y nie komu innemu, iak tym, ktorym prawa kupować dobra pozwalają, nie naruszając w niczym innych punktów, artykułów, y rozrządzeń ustaw ordynacyi w r. 1783. przez niegdy wo xcia Augusta Sułkowskiego wojewodę Poznań. y przez xżat Alexandra, y Antoniego braci iego rodzonych, ustanowionych.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CCLXXXVII.

Actum etc. (jak wyżej.)

Oblata. (jak wyżej.)

Zalecenie do kommissyi skarbu Koronnego.

My Król za zgodą seymujących stanów zalecamy kommissyi skarbu Kor. aby stosownie do prawa pod dniem 20 Maia r. 1790. zapadłego opinie o starostwach za osobnym będących przywilejem, a Nam Królowi w r. 1768 y 1775 nadanych *in spatio* niedziel ośmiu do stanów pod decyzją przyniosła.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CCLXXXVIII.

Actum etc. (jak wyżej.)

Oblata. (jak wyżej.)

Podniesienie sprawy w sądach assessorskich o wieś Szanderowkę.

Opinią kommissyi skarbu Kor. względem wsi Szanderowki, tylko co do podniesienia na nowo sprawy w sądach Naszych assessorskich przyjmując, My Król za zgodą stanów nakazujemy kommissyi skarbu Kor. aby officyalistom skarbowym, w assistencyi instygatorów Kor. zaleciła na nowo tey sprawę podnieść w sądach Naszych assessorskich Kor. o tey wieś Szanderowkę.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CCLXXXIX.

Actum etc. (jak wyżej.)

Oblata. (jak wyżej.)

Zalecenie do kommissyi skarbu Kor.

Gdy do Nas Króla y stanów przychodzą zażalenia, że dobra natury dziedziczo lenney przez ostatnią lustracyą poddane są opłacie z dóbr królewskich należącey, zlecamy kommissyi skarbowey, takowe sprawy o naturę dóbr y rodzaj lenności w sądzie Naszym Królewskim ukończyła.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CCXC.

Actum etc. (jak wyżej.)

Oblata. (jak wyżej.)

Uchylenie summy 154,367 z. P. na stwie Kolskim.

Stosując się do opinii przez kommissyą skarbu Kor. daney względem summy 154,367 z. P. konstytucyą 1775. r. na starostwie Kolskim wu Rafałowi Gurowskiemu kasztelanowi nateraz Poznań. przyznanej, My Król za zgodą stanów wyż wspomnioną konstytucyę 1775 r. uchylając, summę wyżej wyrażoną za nienależną uznaiemy.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CCXCI.

Actum etc. die vigesima octava mensis Maii A. D. 1791-mo.

Oblata. (jak wyżej.)

Deklaracya tymczasowa względem processów i sądów

Gdy podług ustawy rządowej, prawidła wyboru sędziów i oznaczenia sądów ziemiańskich pierwszey instancyi, dotąd nie są przepisane; przeto My Król wraz z stanami zgromadzonemi, chcąc mieć bieg sprawiedliwości nieprzerwanie dopełniany, stanowimy; aby sądy dotąd ziemskie i grodzkie w swoich kadencyach w Koronie i Litwie tym czasem, to iest: do dalszey seymu niniejszego uchwały, odprawiały się, i sprawy podług dawniejszych praw do nich należące rozstrzygały. A że seymikom elekcyi deputatów na trybunały i reassumpcyi tychże trybunałów tak w prowincyach Koronnych, iako i W. X. Litewskiego ieden czas oznaczyliśmy; w tym zaś przeciągu kilkomiesięcznym trybunał w prowincyi Wielko-Polskiej odbywać się nie będzie; zaczym, iżby w niey sprawiedliwość exekucyi dekretów i processu wymagająca, zwłoki niecierpiała, deklarujemy do dalszey ustawy seymu, aby każdy w trybunale, ziemstwie, lub grodzie, process podług prawa Grodzieńskiego roku tysiąc siedmset ośmdziesiąt czwartego zupełnie otrzymany mający, zapozwał o zyskanie dekretu *executionis* do tego ziemstwa, lub grodu, pod którego jurysdykcyą dobra przekonane, exekucyi podległe znajdują się. W sprawach zaś z sędzią lub sędziami w tych sądach zasiadającymi, zachodzących, wol-

ność stronie zapoznania o dekret *executionis* do własnego, albo poblizszego ziemstwa czyli grodu zostawujemy: przytym z dekretów wyżej wymienionych, o dodanie pomocy wojskowej, prawo seymu terazniejszego, dopełniane mieć chcemy. Także w przypadku śmierci, lub postąpienia na wyższy urząd, iako też nie zięchania którego z sędziów ziemskich, lub grodzkich, wolność obywatelom obrania surrogata, stosownie do uchwały seymu terazniejszego w Koronie zostawujemy, a to niedłuzey, iak do czasu prawem oznaczyć się miałego dla sądów ziemiańskich.

Stanisław Natęcz Małachowski ref: w. K. seymowy i konfederacji prowincyi Koronnych marszałek.

Kazimierz xiążę Sapieha generał art. Litt: marszałek konfederacji W. X Litt:

Woyciech Leszczyc Skarszewski biskup Chełmski i Lubelski, wyznaczony z senatu z prowincyi Małopolskiej. Józef Korwin Kossakowski bis: Infl: i Kur: nom: koad: bis: Wil: Kazimierz Konst: Plater kasztelan generału Trockiego wyznaczony z senatu W. X. Litt: do deputacyi seymowej. Tadeusz Mostowski kaszt: Raciązki deputowany z senatu z prow: Wielkopolskiej. Alexander Linowski p. w. Krak: deputowany z prow: Małop: Jan Ossoliński starosta, i poseł Drohicki z prowincyi Małopolskiej. Jan Nepomucen Zboiński p. z. Dobrzyń: deput: z prowincyi Wielkop: Walenty Sobolewski starosta i poseł Warszawski deputowany z prowincyi Wielkopolskiej. Tomasz Nowowiecki łowczy i poseł Wyszog: deputowany do konstytucyi p. W. Jzef Zabięto poseł z xięstwa Zmudzkiego deputowany do konstytucyi. Adam Littawor Chreptowicz poseł Nowogrodzki deputat do konstytucyi z prowinc: W. X. Litt. Józef Weyssenhoff deputowany z prow: Littey. Wo Xa Litt. Post cujus constitutionis etc. (Zakończenie jak w poprzednich.)

CCXCII.

Actum etc. (jak wyżej.)

Oblata. (jak wyżej.)

**Deklaracya tymczasowa
względem kommissyów cywilno-
wojskowych obojga narodów
i urzędów ziemskich i grodzkich
w W. X. Littm.**

Z powodu naznaczonego czasu na obieranie kommissarzów cywilno-wojskowych w dniu

osiemnastym miesiąca Sierpnia; My Król za zgodą stanów funkcyą kommissarzów też kommissy cywilno-wojskowe, teraz składających w Koronie, i w W. X. Litt: do dnia osmnastego Sierpnia roku tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt drugiego przeciągamy, z obowiązkiem, aby rozkład kompletu na ten czas prorogacyi, między sobą ułożyli. Równie urzędy ziemskie i grodzkie w W. X. Litt: do czasu obrania sądów ziemiańskich, przy zwykłych obowiązkach zachowujemy.

Stanisław Natęcz Małachowski ref. w. K. seymowy i konfederacji prowincyi Koronnych marszałek.

Kazimierz xiążę Sapieha generał art: litt: marszałek konfederacji W. X. Littgo.

Woyciech Leszczyc Skarszewski biskup Chełmski i Lubelski z senatu z prowincyi Małopolskiej. Józef Korwin Kossakowski bis: Infl: i Kur: nom: koad. bis: W. Kazimierz Konst: Plater kasztelan generału Trockiego wyznaczony z senatu W. X. Litt: do deputacyi seymowej. Tadeusz Mostowski kaszt: Raciązki deputowany z senatu z prow: Wielkopolskiej. Alexander Linowski p. w. Krak: deputowany z prow: Małop. Jan Ossoliński starosta i poseł Drohicki deputowany z prowincyi Małopolskiej. Jan Nepomucen Zboiński poseł z: Dobrz: deput: z prowincyi Wielkop. Walenty Sobolewski starosta i poseł Warszawski deputowany z prowincyi Litewskiej. Post cujus constitutionis etc. (Zakończenie jak wyżej.)

CCXCIII.

Actum etc. (jak wyżej.)

Oblata. (jak wyżej.)

**Warunek tymczasowy dla kancelarii sądowych
w xięstwie Mazowieckim.**

Ponieważ w xięstwie Mazowieckim rozrządzenie i gospodarstwo kancelaryów, przywiązane było do urzędu pisarza; przeto My Król, za zgodą stanów, do dalszey ustawy seymowej, *in casu fatorum*, dla wygody publiczney obywatelów, aby każdy mógł *adire ad propria acta* rząd kancelaryi tymczasowy i otworzenie xiąg natchmiasz podsekretom ziemskima, miejscowym zlecamy.

Stanisław Natęcz Małachowski. ref: w. K. seymowy i konfederacji prowincyi Koronnych marszałek.

Kazimierz xiążę Sapieha generał art: litt: marszałek konfederacji W. X. Littgo.

Woyciech Leszczyc Skarszewski biskup Chełmski i Lubelski z senatu z prowincyi Małopolskiej. Józef Korwin Kossakowski bis: Infl: i Kur: nomi: koad: bis: Wil: Kazimierz Konst: Plater kasztelan generału Trockiego wyznaczony z senatu W. X. Litt: do deputacyi seymowej. Tadeusz Mostowski kaszt: Raciązki deputowany z prow: Małop. Jan Ossoliński starosta i poseł Drohicki deputowany z prow: Małopol. Józef Weyssenhoff deput: z prow: Litewskiej. Celestyn Sokolnicki stol: i poseł Poznań: deputowany z prowincyi Wielkop. Walenty Sobolewski starosta i poseł Warszawski deputowany z prowincyi Wielkopolskiej. Tomasz Nowowiecki łowczy i poseł Wyszogr: deputowany z prow. Wielkop. Post cujus constitutionis etc. (Zakończenie jak wyżej.)

CCXCIV.

Actum etc. (jak wyżej.)

Oblata. (jak wyżej.)

Seymiki.

I.

Co do miejsca seymików.

1mo. Na każdy seymik jedno miasto, a w mieście jedno miejsce do seymikowania raz na zawsze naznaczamy.

2do. Takowe konstytucyjne dla seymików miasta, i w nich miejsca na końcu rozdziału tego o seymikach spisane kładziemy.

3tio. Gdyby przypadek iaki zniszczył miasto, lub w nim miejsce seymikom przeznaczone, kommissyja wojewódzka lub powiatowa, pod której wydziałem to miasto zostawać będzie, doniesie o tym straży, i razem poda inne naydogodniejsze dla seymików miejsce. Straż tak podane sobie miejsce oznaczy, i obwieści za uniwersałem królewskim.

4to. Miejsce tak oznaczone służyć nie ma seymikom tylko docześnie: skoro bowiem miejsce konstytucyjne restaurowane będzie, kommissyja wojewódzka lub powiatowa doniesie o tym straży, która obwieścić powinna za uniwersałem Królewskim powrót seymików do konstytucyjnego miejsca.

5to. Na środku miejsca seymikom przeznaczanego ma być stół i to będzie miejsce koła porządkowego.

6to. Przygotowanie miejsca seymikowego do porządku, w iakim odtąd seymiki odprawiać się powinny, tudzież opatrzenie potrzeb wszelkich do koła porządkowego, i elekcyi przez wota sekretne, należeć ma do kommissyji wojewódzkiej lub powiatowej. Skromny

iey na to wydatek powrócą obywatele przez dobrowolną składkę.

II.

Co do czasu seymikom wyznaczonego.

1mo. Seymikom elekcyjnym poselskim i kommissarzów wojewódzkich lub powiatowych termin co lat dwie dzień osmnasty w miesiącu Sierpniu wyznaczamy, poczynając w roku przyszłym 1792.

2do. Seymikom deputackim i gospodarskim co rok dzień czternasty w miesiącu Lutym.

3tio. Seymikom relacyjnym po seymie ordynaryjnym nazajutrz po skończonych seymikach deputackich lub gospodarskich.

4to. Po każdym zaś odbyciu seymu gotowego, jeżeli naydaley we dwa miesiące nie będzie przypadał seymik naypierwszy dla relacyi posłom; tedy takim seymikom relacyjnym w tygodni ośm termin oznaczamy. A gdyby termin tych seymików relacyjnych miał zabierać czas seymu gotowego nowo zwołać się mającego: natenczas z dwóch lub trzech odbytych zwołań seymu gotowego zdadzą posłowie relacyą na nay pierwszym seymiku.

5to. Wiele razy zaś urząd elekcyjny wakuować będzie, wybór na ten urząd na nay pierwszym z tych seymiku następować powinien.

6to. Każdy seymik podług ustawy swojej w terminie sobie naznaczonym odprawiać się będzie z mocy prawa samego, choćby nawet uniwersalów nie było.

III.

Co do czasu sessyi seymikowych.

1mo. Seymiki tak na dniu pierwszym, iako i następne sessyie o godzinie dziewiątej z rana zaczynać się mają.

2do. Przed zaczęciem seymiku o godzinie pół do dziewiątej, we wszystkie dzwony będących kościołów miejscowych, przydujący uderzyć każe: które dzwonicie trwać ma, aż do godziny dziewiątej, a w przeciągu dzwonicia tego odprawiać się będzie msza święta dla seymikujących.

3tio. Sessyie seymikowe trwać powinny do godziny trzeciej po południu, wylawszy przypadek, gdyby się iednomyślnie zgodzono na prędsze solwowanie. Powinna iednak dłużej trwać sessyia iak do trzeciej, gdyby tego dokończenie wotowania wyciągało.

4to. Sessyie nie mogą być solwowane na dłużej, iak na dzień następny, w dniu święte, po odprawionym nabożeństwie, sessyia zaczynać się będzie.

IV.

Co do osób miejsce i głos na seymikach mających.

Miejsce i głos na seymikach mają w swoim powiecie szlachta:

1mo. Wszyscy dziedzice szlachta, iakikolwiek z swego dziedzicze ziemskiego, i z possessyi swoich dóbr teyże natury *in potioritate* mianych podatek do skarbu Rzeczypospolitey opłacający. Tudzież za życia rodziców ich synowie niewydzienieni.

2do. Bracia rodzeni po oycu dziedzictwo mający, ieszcze niedzielni.

3tio. Zastawnicy szlachta ci tylko, którzy z swych possessyi opłacają, podatku dziesiątego grosza złotych sto.

4to. Szlachta possessorowie dożywotni, którzy z dóbr ziemskich podatku Rzplitey dziesiątego grosza opłacają złotych sto.

5to. Szlachta w służbie wojskowej będąca, possessye w własnych ziemiach lub powiatach prawem za dostateczne uznane mająca, w czasie pokoju urlopowani *respectivè* od swoich kommend.

6to. Każda possessya w zwyż wyrażonych punktach wyszczególniona rozumieć się ma za prawną, gdy przed rokiem urzędownie nabyta i aktualnie posiadana będzie.

V.

Co do osób głosu na seymikach niemających.

Głosu na seymikach nie mają:

1mo. Nayprzód szlachta, którzy nie będą mieli któreykolwiek aktualney possessyi, w prawie terażniejszym o seymikach wyszczególnionej.

2do. Szlachta na gruntach bądź królewskich, duchownych, lub ziemskich, choćby prawem dziedzicznym siedząca, ale władzy zwierzchney prywatney podległa, czyli też do opłacenia czynszu, daniny, albo do iakieykolwiek prywatney posługi, z gruntu komu obowiązana.

3tio. Szlachta grunta ordynackie, choć dziedzictwem posiadająca, lecz z tychże gruntów do służby prywatney ordynackiej obowiązana.

4to. Szlachta dzierzawcy arędowni.

5to. Niemający lat ośmnastu skończonych.

6to. *Crimine notati* po kondemnacie lub dekreście, choćby nieostatecznym.

VI.

Kto może być kandydatem do elekcyj.

Kandydatem do elekcyj będzie:

1mo. Do urzędów elekcyjnych, a zatym wszelkich funkcyj kto z dziedzicznych possessyi, iakikolwiek do skarbu Rzplitey płaci podatek.

2do. Z wojskowych szlachta w aktualney służbie będąca, possessye dziedziczne mająca, po wysłużeniu osobistym lat sześciu w wojsku Rzplitey, do funkcyj tylko poselskiej obrani byź mogą, pod który obowiązek do wyboru na rzeczoną funkcyj nie mają podpadać ci, którzy iuż funkcyj publiczną odbyli.

VII.

Kto nie może być obranym.

Nie może być obranym:

1mo. Kto nie jest obecnym na seymiku.

2do. Kto nie ma skończonych lat dwudziestu trzech.

3tio. Kto ani razu nie był na funkcyj publiczney, albo ieszcze nie był kommissarzem porządkowym lub powiatowym przez zupełne lat dwa.

4to. Kto nie jest uwolniony *à scartabellatu*.

5to. Na kim w sprawie cywilney zarzucona jest kondemnata.

VIII.

Co do sposobu podawania się na kandydatów do elekcyj.

Cheący być obrany do funkcyj lub urzędu będzie miał wolność, albo w kancelaryi oświadczyć przed seymikiem chęć swoją albo przez pismo na seymikach przed zagaiającym. Co jednak nie ma wiązać żądania seymikujących w wyborze nawet niepodających się na kandydatów.

IX.

Co do porządku początkowego seymików.

1mo. Dniem pierwej przed czasem seymikom z prawa oznaczonym, kommendy wojska Rzplitey ustąpić powinny z miasta seymikom przeznaczonych, i nie pierwej do niego powrócić aż po skończonych seymikach; co się nie ma ściągać do miasta rezydencyi królewskiej, do fortec Rzplitey, iako też i prezydów trybunalskich.

2do. W czasie i miejscu przez prawo terażniejsze dla seymików oznaczonym, senatorowie, urzędnicy narodowi i miejscowi, kommissarze wojewódzcy lub powiatowi, ex-posłowie i ex-deputaci, nakoniec obywatele rangi wojskowej wyższego sztabu aż do maiora *inclusive*, zasiądą w koło stołu postawionego na środku miejsca seymikowego i tym sposobem zrobią koło porządkowe.

3tio. Senator miejscowy pierwszy w porządku, lub w niebytności senatora, urzędnik pierwszy w porządku seymik zagaiać i przyzydować będzie, a w niebytności urzędnika kommissarz wojewódzki lub powiatowy także pierwszy z porządku, a gdyby i tego nie

XI.

Co do elekcyj marszałka seymikowego i assessorów w Koronie, oraz assessorów w Litwie.

1mo. Po odbytych rugach takowych co do osób koła porządkowego i kandydatów, przydujący w Koronie przystąpi nieodwłocznie do elekcyj marszałka seymikowego i sześciu assessorów.

2do. W Wielkim Xięstwie Litewskim przydujący pierwszy w porządku, podług powyższego prawa przepisów, będzie oraz marszałkiem seymikowym; urzędu zaś jego obowiązki też same będą, które prawem terażniejszym są przepisane dla marszałka seymikowego w Koronie.

3tio. Marszałek seymikowy w Litwie, po odbytych rugach osób koła porządkowego i kandydatów, przystąpi nieodwłocznie do elekcyj sześciu assessorów.

4to. Marszałek seymikowy i assessorowie w Koronie, tudzież assessorowie w Litwie wybierani będą z osób koła porządkowym zasiadających, wyjąwszy senatorów i kandydatów.

5to. Sposób elekcyj marszałka seymikowego i assessorów w Koronie jest następujący: Na stole koła porządkowego postawione będzie naczynie, otwór z góry mające i sukniem okryte; w to naczynie włoży przydujący tyle gałek, ile będzie w kole porządkowym osób takich, których prawo wybierać pozwala na marszałka seymikowego i assessorów. Między temi gałkami, które wszystkie jedney wielkości i kształtu być powinny, siedm będzie gałek odmiennego koloru. Przydujący czytać będzie kolejno imiona osób koła porządkowego według prawa spisane, a w tym czasie dziecię ciągnąc będzie gałki z wyż rzeczonego naczynia. Na każde przeczytane imię wyciągniona gałka (biała) będzie *nullitatis*, gałka zaś odmiennego koloru pierwsza marszałka seymikowego oznacza, inne zaś sześć, sześciu assessorów tym porządkiem zasiadających, iakim gałki wyciągnione będą.

6to. Ten sam sposób służyć ma i Wielkiemu Xięstwu Litewskiemu co do elekcyj sześciu assessorów, z tą tylko różnicą: iż przydujący liczony nie będzie między osobami z koła porządkowego do wyboru na assessorów prawo mającemi. Gałek zaś odmiennego koloru ma być sześć tylko, z których pierwsza wyciągniona pierwszego assessorora. inne zaś pięć, pięciu z kolei idących assessorów oznaczają.

7mo. Wybrani marszałek seymikowy i assessorowie w Koronie, tudzież assessorowie w Litwie wykonaia przysięgę przed przydującym na rotę niżej przepisaną, marszałek zaś seymikowy w Litwie, wykona przysięgę

było, tedy ten przytomny, który funkcyj publiczną odbył nayprzód ex-posel, zachowując między ex-posłami w tym porządek, kto pierwej był na funkcyj i w iakim porządku umieszczony był w *laudum*, w nieprzytomności zaś ex-posła, pierwszy ex-deputat, między ex-deputatami ten sam porządek pierwszeństwa zachowany byź ma, iaki jest dla ex-posłów przepisany; naostatek ilekroćby żadnego z tych nie było, obywatel naystarszy w wieku seymik zagaiać i przyzydować będzie.

4to. Gdyby który z tych obecnie przytomny w miejscu seymikowania, seymiku zagaiać nie chciał w miejscu i w czasie z prawa naznaczonym, albo gdyby sam był kandydatem do funkcyj lub urzędu w zamiarze elekcyj będącego, wtedy pierwszy po nim w porządku według prawa seymik zagaiać i przyzydować będzie.

5to. Po zagaieniu, wezwie iednego z obywatelów do przeczytania donośnym głosem prawa tego o seymikach.

6to. Kommissya wojewódzka lub powiatowa odda do rąk przydującego więgę ziemiańską spisaną podług przepisów osobnego na to prawa.

7mo. Kancellarye oddadzą przydującemu registr kandydatów do przypadającej elekcyj, jeżeli się którzy z obywatelów w kancelaryi zapisali; w tymże czasie obywatele, którzy będą chcieli być umieszczonemi w liczbie kandydatów, a w kancelaryi nie zapisali się, oświadczą żądanie swoje na piśmie, które przydującemu oddadzą.

8vo. Po czym przydujący ogłosi registr wszystkich kandydatów.

X.

Co do rugów osób koła porządkowego i kandydatów.

1mo. Po odbyciu tego pierwszego seymikowania obrządku, jeżeli kto z seymikujących ma obiekye do uczynienia przeciw przydującemu, osobom koła porządkowe składającym, lub kandydatom, ma ie podać na piśmie przydującemu.

2do. Gdyby sam przydujący był pod obiekyą, wtedy aż do czasu ułatwienia oney ustąpić powinien miejsce przydencyi pierwszemu w porządku, przeciwko któremu obiekyi nie ma.

3tio. Jeżeli obiekye iakie nieułatwione zostaną, przydujący wespół z osobami w kole porządkowym zasiadającymi (wyjąwszy kandydatów, i tych, co są pod obiekyą) rozwiązywać będą, podług praw w rozdziale tym o seymikach zawartych, ważność kaźdey z osobna obiekyi *unanimitate, vel pluralitate votorum* przez sekretne kreski.

na też rotę przed pierwszym w porządku po sobie.

8vo. Tak wybrani i przysięgli marszałek seymikowy z assessorami w Koronie, tudzież assessorowie w Litwie, odbywać mają powinności urzędowania swego na wszystkich seymikach, które w iednym terminie podług prawa przypadłe, kolejno ieden po drugim następować będą.

9no. Gdyby marszałek seymikowy w Koronie dla słabości zdrowia, lub inney iakiey przyczyny nie mógł, albo nie chciał odbywać powinności, prawem sobie przepisanych, wtedy pierwszy w porządku assessor miejsce jego zastąpi.

XII.

Co do sposobu oraz porządku elekcyj i wotów sekretnych.

1mo. Przed przystąpieniem do elekcyj, marszałek seymikowy czytać każe w porządku deliberacyi uniwersał z propozycjami, tudzież przyłączone do nich projekta od króla i straży przysłane na seymik poselski.

2do. Seymikujący wszyscy na parafie podzieleni, wiawszy osoby w kole porządkowym umieszczone, otaczać będą koło porządkowe, czego dozierać mają najniżsi z porządku urzędnicy miejscowi.

3tio. Ktoby z kandydatów odstępował swej pretensyi, oświadczyć to ma na piśmie, które marszałkowi seymikowemu odda, lecz po rozpoczętej elekcyj przez wotowanie, już nie wolno będzie żadnemu z kandydatów odstępować swej pretensyi.

4to. Marszałek seymikowy przeczyta głośno registr kandydatów do przypadającej elekcyj, z wyrażeniem tych, którzy albo z mocy prawa na rugach koła porządkowego od kandydacyi są oddaleni, albo sami dobrowolnie pretensyi swojej w podanym piśmie zrzekli się.

5to. Tak przeczytawszy registr pozostających kandydatów, głośno zapytywać będzie po trzykroć o zgodę na każdego z osobna kandydata, na którego iednomysłna nastąpi zgoda, tego z assessorami zakonnotuie. Gdyby zaś nie było iednomysłney zgody na którego z kandydatów, wtenczas na żądanie choćby iednego tylko z seymikujących oświadczone na piśmie, i do rąk marszałka seymikowego oddane, przystąpić powinien do elekcyj *per vota secreta* na wszystkich kandydatów.

XIII.

Sposób i porządek elekcyj *per vota secreta* będzie następujący.

1mo. Przy stole koła porządkowego, tuż przy miejscu, które marszałek seymikowy zasiada, stać będzie naczynie elekcyjne.

2do. Naczynie to podzielone być ma przegrodą wewnętrzną na dwie połowy, z których iedna czarno pomalowana będzie z napisem *negativè*, druga białą z napisem *affirmativè*. Z przedney strony naczynia tego u dołu ma być dwoie zamczystych drzwiczek, iedne do czarney, drugie do białey połowy. Z teyże strony u góry będzie otwór, w który włożona ręka rzucić może gałkę do czarney lub białey połowy. Naczynie to wewnątrz ma być sukmem wybite.

3tio. Gałki do wotowania będą wszystkie iedney wielkości, kształtu i koloru; liczba zaś ich odpowiadać będzie liczbie seymikujących w powiecie.

4to. Naczynie elekcyjne publicznie otwarte i próżne okazane, zamknięte zostanie. Klucz od iednych drzwiczek będzie przy marszałku seymikowym, od drugich przy ostatnim z porządku assessorze.

5to. Kandydaci podawani będą do elekcyj następującym sposobem: Imiona wszystkich kandydatów na osobnych i równych kartkach zapisane, wrzucone będą do naczynia sukmem okrytego. Z tego naczynia dziecię wyciągnie iedną kartkę, poczym marszałek seymikowy przeczyta głośno imię kandydata na wyciągnionej kartce zapisanego, i sam pierwszy da *votum* swoje na przeczytanego kandydata, a potym kolejno wzywać będzie do wotowania iednego po drugim, najprzód z assessorów, następnie z całego koła porządkowego, i każdemu przystępującemu do wotowania da iedną gałkę, w miejscu gdzie stoi naczynie elekcyjne.

6to. Gdy tak wotowanie osób koła porządkowego zakończone zostanie, ieden z assessorów weźmie więkę ziemiańską, przez kommissyą woiewódzką lub powiatową podaną, i z niey czytając w porządku parafii imiona seymikujących, każdego z kolei bez opuszczenia, iednego po drugim do wotowania wzywać będzie. Drugi assessor każdemu do wotowania przystępującemu dawać ma iedną gałkę w miejscu, gdzie stoi naczynie elekcyjne, inni zaś assessorowie każdy na osobnym papierze zapisywać będą imiona wszystkich wotujących, zachowując ten porządek, iakim wezwani wotowali.

7mo. Gdyby w czasie, kiedy assessor z książki ziemiańskiej po imieniu wzywać będzie do wotowania, który z seymikujących, w porządku wezwany do wotowania nie stawał, wtedy po minionej kolei swojej, później wotować już prawa mieć nie będzie.

8vo. W ciągu wotowania obiekye czynione być mają, ieżli iakie będą przeciwko zabierającemu się do wotowania, które marszałek seymikowy wraz z assessorami nieodwłocznie rozwiązywać będzie, według

wyższego prawa, co do niemających głosu na seymikach.

9no. Zarzut nieposposyonalności lub niedostateczney według prawa possessyi, będzie rozwiązany dowodem księgi ziemiańskiej, tak co do samey possessyi, iako też co do gatunku i wielości oney.

10mo. Gdy tak wszyscy z seymikujących według prawa wota swoje na przeczytanego pierwszego kandydata dadzą; marszałek seymikowy z assessorami przeliczą osobno gałki *affirmativè* i osobno *negativè*: a potym przy imieniu ogłoszonego do elekcyj kandydata zapiszą, każdy na sobnym u siebie papierze liczbę iednych i drugich gałek.

11mo. Po skończonym wotowaniu na pierwszego kandydata, dziecię sposobem wyżej opisanym wyciągnie drugą kartkę z imieniem drugiego kandydata, a to z naczynia, w którym imiona wszystkich kandydatów są złożone. Po czym marszałek seymikowy z assessorami wotowanie i rachunek liczby wotów, iak wyżej, odprawi. Tym sposobem i porządkiem elekcyj każdego kandydata z osobna iednego po drugim odbywać się będzie.

12mo. Wotowanie na iednego kandydata rozpoczęte ciągle odbywać się ma, i nie powinno być przerywane solwowaniem sessyi.

13tio. Po skończonym zupełnym wotowaniu na wszystkich kandydatów, marszałek seymikowy z assessorami ułożą registr wotów na każdego kandydata przypadłych: najprzód położy tego, który ma najwięcey wotów: po nim tego, którego liczba wotów iest najbliższa liczby wotów pierwszego i tak wszystkich kolejno; registr takowy z assessorami podpisze, głośno przeczyta, i obrane większością osoby na miejscu elekcyjne ogłosi, a najprzód najwięcey wotów mającego na pierwsze miejsce elekcyjne, po nim najwięcey mającego wotów na drugie, i tak daley aż do liczby miejsc w zamiarze elekcyj będących.

14to. Gdyby na pierwszo, drugie, lub następne miejsce zachodziła *paritas* między wotami kandydatów, rozwiązanie *paritatis* na każde z osobna miejsce następować powinno tym sposobem:

15to. Marszałek seymikowy zapisze na równych kartkach imiona kandydatów *in paritate* wotów zostających, i wrzuci ie w naczynie otwór z góry mające sukmem przykryte. Z tego naczynia dziecię wyciągać będzie kartki poiedynczo. Imie pierwsze wyciągnięte iest na najpierwsze miejsce elekcyjne; drugie na drugie miejsce, i tak daley, póki wypełnioną nie będzie liczba miejsc w zamiarze elekcyj będących. Imiona wyciągane takim porządkiem zapisywane będą przez marszałka i assessorów, iakim porządkiem wyciągnięte zostały. Jeżli na pierwsze

miejsce *paritas* między wotami kandydatów nie zachodzi, wtedy marszałek najwięcey wotów mającego kandydata na pierwsze miejsce elekcyjne ogłosi, a do rozwiązania *paritatis* na drugie miejsce elekcyjne przystąpi, ieżli się *paritas* w następney liczbie wotów między kandydatami znajduie. Ta reguła zachowana być ma na wszystkie z kolei miejsca w zamiarze elekcyj będące.

16to. Po takim *paritatis* rozwiązaniu marszałek seymikowy z assessorami ułoży registr obranych osób, tenże registr z assessorami podpisze, i ogłosi.

17mo. Każdemu z kandydatów wolno być bliskim świadkiem całego tego obrządku elekcyj.

18vo. Żadnemu z kandydatów nie będzie wolno ustępować komu innemu przypadłych na siebie obywatelskich wotów.

19no. Ten sposób i porządek elekcyj służyć będzie na seymikach do wszystkich funkcyj i urzędów elekcyjnych.

20mo. Dowodem obranych osób na funkcyjne lub urzędy będzie *laudum*, które marszałek seymikowy wraz z assessorami podpisać winien i do akt kancelaryi oddać; akt elekcyj posłów i ich instrukcyja w iednym *laudum* zawarte będą. Osoby obrane mają być umieszczone w *laudum* podług starszeństwa urzędów.

21mo. Registr tych osób seymikujących, które przy wotowaniu assessorowie zapisywali, marszałek z assessorami podpisze, i do akt kancelaryi odda.

22do. Obrani deputaci, urzędnicy, oraz kommissarze woiewódzcy lub powiatowi, wykonają nieodwłocznie w miejscu elekcyj przysięgę na rotę prawem sobie przepisane.

XIV.

Co do instrukcyj.

1mo. W czasie odbywanych elekcyj, przydujący, który zagaił seymik, z urzędnikami, którzy assessorami nie są, oraz z temi, którzy publiczne funkcyjne odbyli, instrukcyje dla posłów *projectivè* przygotują.

2do. Tak zebrane osoby roztrząsać będą propozycyje od króla i straży na seymik przysłane, tudzież projekta w względzie prawodawczym, oraz *desideria respectivè* woiewództwa, ziemi, lub powiatu podane od kommissyi woiewódzkiej lub powiatowej i obywatelów.

3tio. Projekta od kommissyi woiewódzkiej lub powiatowej i obywatelów podawane być mają zaraz po obraniu marszałka seymikowego i assessorów w Koronie, a po obraniu assessorów w Litwie, przez podających podpisane. Na dniu następującym projektów do instrukcyj podawać już nie wolno.

4to. Po skończonej elekcji posłów, projekt instrukcyi na seymiku przeczytany będzie. Gdyby na którą część instrukcyi iednomyślna nie zachodziła zgoda, marszałek seymikowy z assessorami poda propozycyą, ogół iedney materyi obeymującą.

5to. Dla odbierania wotów na propozycyą, marszałek seymikowy podzieli obywatelów na dwie strony *inter affirmativam et negativam*, każdą z osobna stronę przeliczy za pomocą assessorów, i *pluralitatem* ogłosi, sekretne wotami instrukcyą decydowana nie będzie.

6to. Na propozycyę od króla i straży, instrukcyą dla posłów temi słowy zapisana być ma: Na punkt N. posłowie *affirmativè*, lub jeżeli projekt przyjęty nie będzie, *negativè* zdanie swoje na seymie dać mają. A jeżeli będzie uznany za potrzebny dodatek iaki do którego punktu, ten w instrukcyi umieszczony być ma przy tymże punkcie.

XV.

Co do seymików gospodarskich.

1mo. Na seymiku gospodarskim obywatele seymikujący radzić mają, o potrzebach województwa, ziemi, lub powiatu swego, a w urządzonym celu zlecać będą kommissyi wojewódzkiej lub powiatowej, przygotowanie projektów do instrukcyi.

2do. Na tymże seymiku kommissya wojewódzka lub powiatowa poda obrachunek z powierzonych zawiadowaniu swojemu funduszów szczególnych, na potrzeby województwa, ziemi, lub powiatu, iedynie przeznaczonych.

XVI.

Co do seymików relacyjnych.

1mo. Na seymiku relacyjnym posłowie uczynią relacyą o całym dziele seymu, najprzód co do prawodawstwa, potem co do dezyderyów województwa, ziemi, lub powiatu w instrukcyi umieszczonych.

2do. Na tymże seymiku po skończonej relacyi, posłowie na seym gotowy potwierdzeni, lub nowi obrani bydź mają, do czasu seymu ordynaryinego.

3tio. Posłowie nowo obierani będą: 1mo. Na miejsce posła zmarłego. 2do. Na miejsce posła, który senatorem lub ministrem został. 3tio. Na miejsce posła, który sam od dalszego sprawowania tej funkcyi wymawiać się będzie. 4to. Jeżeli który poseł na rugach seymowych od funkcyi poselskiej jest oddalony. 5to. Jeżeli który z seymikujących, żądać będzie nowej na funkcyą poselską elekcji, i takowe żądanie na piśmie z wyrażeniem miejsca poselskiego, na które nowej elekcji żąda, oraz z podpisem dwu-

nastu osób seymikujących marszałkowi seymikowemu poda.

4to. Posłowie, którzy sami dłużey w funkcyi poselskiej zostawać nie zechcą, mają to oświadczyć na piśmie, które marszałkowi seymikowemu oddadzą.

5to. Jeżeli z okoliczności przypadków wyrażonych w punkcie trzecim artykułu tego, żadne miejsce poselskie nie wakuie, a nikt z seymikujących żądania nowej elekcji, podług prawa, nieoświadczy, wtedy marszałek seymikowy z assessorami zapisać powinni w *laudum* potwierdzenie posłów do seymu gotowego.

6to. Gdyby które miejsce poselskie wakuowało przez śmierć posła, przez postąpienie na urząd senatora lub ministra, przez oddalenie posła na rugach seymowych, lub nakoniec przez oświadczone na piśmie zrzeczenie się tej funkcyi, wtedy marszałek seymikowy tak wakuujące miejsce poselskie ogłosi, i do elekcji na toż miejsce przystąpi.

7mo. Gdyby zaś który z seymikujących żądał nowej elekcji na iedne lub wszystkie miejsca poselskie, i to na piśmie, z podpisem dwunastu osób seymikujących, podług powyższego prawa, oświadczył: wtedy marszałek seymikowy przeczyta imię posła, na miejsce którego iest żądana nowa elekcya, i poda propozycyą w słowach: *czy poseł N. ma zostać potwierdzonym na miejscu swoim? czyli nowa ma bydź elekcya posła na toż miejsce?* Podzieli seymikujących na dwie strony *inter affirmativam et negativam* i za pomocą assessorów obie strony przeliczywszy, *pluralitatem* ogłosi. Jeżeli wola większości będzie za potwierdzeniem posła wtedy potwierdzenie onego z assessorami zapisze; jeżeli przeciwnie większość udecyduje nową elekcją na miejsce przeznaczonego posła, wtedy marszałek miejsce to za wakuujące ogłosi, i do elekcji posła na toż miejsce przystąpi.

8vo. Tym sposobem każdego posła z osobna do seymu gotowego potwierdzenie, lub nowa elekcya na miejsce poselskie, decydowana będzie.

9no. Sposób podawania się za kandydata, oraz sposób i porządek elekcji *per vota secreta* ma bydź ten sam zachowany na seymikach relacyjnych, iaki iest prawem terażniejszym przepisany do wszystkich funkcyi i urzędów elekcyjnych.

XVII.

Co do nieważności seymików w całym dziele i w części.

1mo. Nieważnemi seymiki z całym swoim dziełem i skutkiem będą: 1mo. Seymik, który odprawiać się będzie nie w mieście, i nie

w miejscu konstytucyjnym, albo nie w miejscu konstytucyjnym, albo nie w miejscu oznaczonym według prawa rozdziału tego pod artykułem pierwszym. 2do. Seymik, na którym przodować będzie kto inny, a nie ten, komu z mocy prawa terażniejszego przysydzować na seymiku należy. 3tio. Na którym obranie marszałka seymikowego i assessorów, nie według prawa nastąpi. 4to. Na którym nie będzie dopuszczona elekcya *per vota secreta*, mimo oświadczonego i podanego żądania na piśmie marszałkowi seymikowemu.

2do. Dzieło seymiku w części tylko nieważne będzie, ilekroć obywatel nie mający prawa podawać się do funkcyi iakiey, lub urzędu, wszelako na tę funkcyą lub urząd obrany będzie.

XVIII.

Co do kar w przestępstwach przeciwko seymikom.

1mo. Przestępstwa te, które seymik nieważnym robią z całym jego dziełem i skutkiem, co się tycze funkcyi poselskiej należeć mają do rugów seymowych; i jeśli się zaś tycze innych funkcyi urzędów elekcyjnych, wtedy należeć będą do trybunału, do którego zarzucający nieważność seymiku powinien pozwać winnych, a trybunał takową sprawę rozsądzić ma, przed wszystkimi innem sprawami, w Koronie z rejestru *directi mandati*, w Litwie z rejestru *officii*.

2do. Za wszystkie takowe przestępstwa niszczące seymik z całym jego dziełem i skutkiem, następane przepisujemy kary: Na przywódców półroku więzy *in fundo* i odsądzenie *ab omni activitate* na zawsze. Na współników zaś więza górna, lub *suspensa ab omni activitate* co do czasu, *secundum qualitatem delicti*.

3tio. Gdyby przyzdujący marszałek, lub assessorowie przestąpili w którymkolwiek punkcie, prawem sobie przepisane obowiązki, każdy z nich karany bydź ma w trybunale dwunasto tygodniami więzy górney, i dwoma tysiącami złotych na rzecz delatora, na co w Koronie rejestr *directi mandati*, w Litwie *officii*, przed wszystkimi sprawami wyznaczamy.

4to. Oddzielnie w sądach ziemskich tego powiatu, ziemi, czyli województwa, gdzie się uczynek popełnił, z rejestru taktowego, *salva appellatione* do trybunału, każdy sądzony będzie. 1mo. Ktoby milicyą lub kupą zbroyną gwałt seymikowi uczynił, karany będzie pół rokiem więzy *in fundo* i odsądzeniem *ab omni activitate* na zawsze. 2do. Ktoby sprowadził milicyą, lub kupę zbroyną do gwałtu w porę seymików, karany będzie więzą górną pół roku i zapłace-

niem sześć tysięcy złotych na rzecz delatora. 3tio. Ktoby w miejscu i czasie seymikowania dobył szabli zaczepnie, choć bez żadnego ranienia, karany będzie dwunasto tygodniami więzy górney i dwoma tysiącami złotych na rzecz delatora. A gdyby kto był raniony, tedy tak raniący, jeśli nie w obronie, iako i pierwszy szabli dobywający kryminalnie karani bydź mają. 4to. Ktobykolwiek do miejsca seymików konstytucyjnego na czas seymików sprowadzał obywatelów własnego czyli obcego województwa, ziemi lub powiatu, głosu na tychże seymikach niemających, a spokojność i porządek seymikowania, bądź groźbą, bądź czynem mięszających, przywódcy i współnicy półrokiem więzy górney i sześć tysięcy złotych na rzecz delatora, każdy z osobna karani bydź mają. 5to. Ktobykolwiek nie mający głosu na seymiku według prawa, albo niemogący bydź kandydatem do funkcyi i urzędów, wdzierał się gwałtownie do wotowania, lub kandydacyi, karany będzie sześć niedzielami więzy górney. 6to. Ktoby z bronią ognistą przyszedł do miejsca seymikowego na czas seymików, karany będzie, dwunasto niedzielami więzy *in fundo*. 7mo. Tak wota zakupiujący, iako i przekupiony karani bydź mają odsądzeniem *ab omni activitate* na zawsze.

5to. Delator chcący pozywać winnego o przestępstwo iakie przeciwko seymikom popełnione, powinien bydź osiadły w tym powiecie, w którym to przestępstwo popełnione będzie, powinien mieć *pignus sufficiens* wyrównyujący przepisanej karze na przestępstwo, które zadaie. Złożyć powinien u sądu manifest, przez dwunastu przytomnych seymikujących podpisany. Nie dowodzący podlega równej karze, iaka iest przepisana na zadane przestępstwo, a nadto powróci stronie wszystkie koszta prawno.

XIX.

Nie będzie wolno na żadnym seymiku nakładać na obywatelów opłat żadnych iakieykolwiek bądź natury i gatunku, co nie może przeszkadzać dobrowolnym składkom.

XX.

Porządek seymików i wszelkie onych obrządki, iak są w terażniejszym rozdziale przepisane, iedynym prawdem seymikowania będą, do którego szczególnych, a nie opisanych prawem obrządków przydawać, pod żadnym pretextem, nie wolno. Wszystkie zaś prawa o seymikach poprzednie, a prawem terażniejszym nieobcięte, znosimy i za niebyłe deklarujemy

XXI.

Rota przysięgi marszałka seymowego
i assessorów.

„Ja NN. przysięgam Panu Bogu Wszechmogącemu w Trójcy świętej i edynemu „na to, iż urząd marszałka seymikowego, „(ieżeli marszałek przysięga) assessora (ieżeli „assessor przysięga) podług prawa sprawo- „wać będę, w rozwiązaniu obiekcyi spra- „wiedliwość zachowam, i wszelkie obowią- „zki urzędu tego, prawem przepisane, tak „jak gdyby wszystkie co do słowa wypisane, „i przezemnie w tej przysiędze wymienione „były, posłusznie, wiernie i pilnie dokonam, „nieuwodząc się ani przyażnią, ani niechę- „cią, ani datkiem, ani nadzieją, ani boia- „żnią. Tak mi Boże dopomóż i niewinna „męka Jego.“

Stanisław Natęcz Małachowski ref: w. K. seymowy i konfederacyi prowincyi Koronnych marszałek.

Kazimierz xiąże Sapięha generał art: Litt: marszałek konfederacyi Wo Xa Litto.

Jozef Korwin Kossakowski bisk. Infl. i Kur- lan. nomi. koadiu: biskup. Wil. Kazimierz Konst. Plater kasztelan generału Trockiego deputowany do konstytucyi z senatu W. X. Littgo. Waleryan Stroynowski podkomorzy Buski poseł Wołyński z Małopolski deputat do konstytucyi. Jan Nepomucen Zboński p. z. Dobrzyń: deput. z prowincyi Wielkop. Tomasz Nowowiecki łowczy i poseł ziemi Wyszogrodzkiej, deputowany do konstytucyi z prowincyi Wielkopolskiej. Jzef Zabieło poseł z xięstwa Zmudzkiego deputowany do konstytucyi z prowincyi Wielkopolskiej. Post cujus etc. (Zakończenie jak wyżej.)

CCXCV.

Actum etc. (jak wyżej.)

Oblata. (jak wyżej.)

Xięga ziemiańska.

W konstytucyi seymu terażniejszego, w rozdziale o seymikach, postanowiliśmy, że szlachta mający prawo do wotowania, wzywani będą, z xięgi, która ma się nazywać: xięgą ziemiańską. Zapewniając skutek tego postanowienia, zlecamy kommissyom woiewódzkim i powiatowym w Koronie i w W. X. Litewskim, ażeby rozpatrzyć się w taryffach swego *respectivè* woiewództwa, ziemi, lub powiatu, przygotowali xięgę dla każdej ziemi lub powiatu, mających oddzielny seymik osobną; w której

wszystkie teyże ziemi lub powiatu parafie porządkiem alfabety spisane, a pod każdą parafią także porządkiem alfabety dobra wszelkie w teyże parafii leżące, tudzież każdy obywatel umieszczony, possessya iego wymieniona, gatunek i wielość podatku w osobnych rubrykach wyszczególnione być powinny, a to podług uformowanego schemma i instrukcyi do niego przyłączoney. Xięga ta *ultimis Junii anni currentis* ma być sporządzona, i przez kommissarzów tę czynność dopełniających podpisana. Ktoby znajdował się w taryffie opłacających podatek, oznaczony prawem za kondycją do wotowania, a w xiędze był opuszczony, będzie mógł nayprzód rekwirować kommissyą o poprawienie omyłki, a w przypadku odmówienia, zapoznać osoby komplet składające do trybunału w Koronie z rejestru *paenalium*, w Litwie z rejestru *officii*. Gdyby zaś kto przeciwnie bez przyzwolitey possessyi był umieszczony, o to *ad instantiam* każdego possessyonata, w tymże sądzie trybunalskim osoby komplet kommissyi składające do odpowiedzi pociągnięte być mogą. Znajdowanie się w tej xiędze, służyć ma każdemu obywatelowi na seymiku na dowód prawney iego do wotowania possessyi. Wyjęcie ekstraktu z tej xięgi każdemu bez opłaty wolne będzie. Synowie possessyonatów, bracia nie dzielni, i dożywotni dóbr ziemskich possessorowie, którym prawo do wotowania iest zabezpieczone, powinni się stawić osobiście, lub przez plenipotentą, przed kommissyą woiewódzką lub powiatową, w czasie wyż wyrażonym na sporządzenie xięgi ziemiańskiej, i okazać dowodami, że im służą kondycye prawem wyszczególnione. Także każdy zastawnik mający kondycją do wotowania przepisaną, powinien przy pierwszym sporządzeniu xięgi, w czasie na to wyznaczonym, potym zaś ilekroć w kontrakcie zastawnym odmiana zachodzić będzie, zawsze naydaley na dwa tygodnie przed seymikiem, prezentować się osobiście, lub przez plenipotentą kommissyi woiewódzkiej lub powiatowej, z kontraktem possessyą swoją dowodzącym, i kwitem z podatku przez rok opłacanego, dla odebrania na piśmie świadectwa kommissyi, i wpisania go w xięgę. Gdyby tego zaniedbał, a do wotowania zabierał się, podlegał ma karze niżej przepisanej na zmysłających possessye. Każdy nowy dziedzic także naydaley na dwa tygodnie przed seymikiem, ma się z dowodami prezentować w kommissyi, dla wpisania go w registr, a poprzednika iego wymazania, ieżliby nie miał w teyże ziemi lub powiecie innney possessyi. Ktokolwiek mając swoje possessye w różnych woiewództwach, ziemiach i powiatach, stosownie do przepisu prawa, podał intraty z nich

razem przed iedną kommissyą, dla wyciągnięcia dziesiątego grosza na ofiarę skarbowi; takowy obywatel ma dowodzić swojej possessjonalności przed kommissyą tego woiewództwa lub powiatu, *respectivè* kommissyi, gdzie iego possessya leży, z zaświadczeniem tamtego woiewództwa lub powiatu, do którego podatek opłaca. Kara na zmysłających possessye, będzie następująca: Ktokolwiek odtąd za rewersem dałby komu dziedziczną lub zastawną possessyą, tracić ją wieczyście będzie, i sąd temu przyzna własność zarewersowanej possessyi, kto dowiedzie rewersu; nawet choćby ten sam, kto za rewersem ma possessyą, dowiódł iey zarewersowania, iemu wieczyście przyznana będzie. A takie sprawy sąd ziemski, *praecisa appellatione*, sądzić będzie. Kommissya woiewódzka lub powiatowa xięgę ziemiańską na każdym seymiku przydującemu zaraz po zagaieniu, do rąk za rewersem odsyłać, a przed pożegnaniem seymiku, dla odniesienia do archiwum, na powrot odbierać ją powinna. Która xięga ma zawsze znajdować się w dwoiakim exemplarzu w aktach kommissyi właściwey. Dla iednostaynego zaś porządku w całym kraiu, schemma i informacyą, podług którego xięga ziemiańska sporządzona być ma, tu przyłączamy.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CCXCVI.

Actum etc. (jak wyżej.)

Oblata. (jak wyżej.)

Seym konstytucyiny extra-
ordynaryiny.

I.

Seym konstytucyiny extra-ordynaryiny odprawiać się będzie w mieście Warszawie, wyjąwszy przypadki wyrażone w prawie o seymach ordynaryinych pod artykułem I. w punkcie 2gim i 3cim.

II.

1mo. Seym konstytucyiny zwoływany być ma co dwadzieścia pięć lat.

2do. Pierwszy seym takowy odprawiać się będzie w czasie seymu ordynaryinygo, iaki z prawa przypada, to iest: w roku tyśiąc ośmset szesnastym dnia pierwszego miesiąca Października.

3tio. Co się tyczy sposobu i pewności zwołania seymu tego konstytucyinygo, wszy-

stko to iemu służy, co iest powiedziano w prawie o seymach ordynaryinych, pod artykułem II. w punkcie 2gim i 3cim.

4to. Seym konstytucyiny kończyć się powinien koniecznie na trzy miesiące przed następującym zwyczajnym seymem ordynaryinyym.

III.

Seymowi konstytucyinyemu służą następujące artykuły w prawie o seymach ordynaryinych zawarte, to iest: artykuł IV. O osobach seym składających. V. O obowiązku znajdowania się na seymie senatorów, ministrów, i posłów. VI. O bezpieczeństwie osób seym składających. VII. O czynieniu zarzutów senatorom, ministrom, i posłom. VIII. O otwarciu seymu i o rugach. IX. Co do obrania marszałka i dalszych czynów seymowych, aż do zbłączenia. X. Co do wyznaczenia deputacyi na każdym seymie ordynaryinyym zwyczajnie potrzebnych. XI. Co do czynów seymowych po zbłączeniu izb aż do rozłączenia. XII. O elekcyi sędziów seymowych w zbłączonych izbach.

IV.

1mo. Po elekcyi sędziów seymowych, dnia następnego zaczynać się powinno czytanie projektów do prawodawstwa z propozycyi od tronu na seymiki podanych, to iest: 1mo. Czytanie projektów do praw politycznych konstytucyinych. 2do. Czytanie projektów do praw politycznych porządkowych.

2do. Ile razy którykolwiek z posłów poda projekt iaki, takowy natychmiast czytany być powinien.

3tio. Seymowi konstytucyinyemu służą punkta: 3ci, 4ty i 5ty, zawarte pod artykułem XIII. prawa o seymach ordynaryinych.

V.

Artykuł XIV. prawa o seymach ordynaryinych służy cały seymowi konstytucyinyemu.

VI.

1mo. Ponieważ istotnym i głównym obiektem seymu konstytucyinygo iest rewizya i poprawa konstytucyi; przeto obowiązkiem będzie deputacyi konstytucyinyey, wszystkie podane na seymie projekta, iuż od króla i straży, iuż od seymujących posłów dzielić. 1mo. Na projekta do praw politycznych konstytucyinych, w rządzie których, wszystkie te projekta mieścić ma, które ściągają się do

praw zawartych w prawie pod tytułem: *Ustawa rządowa*. 2do. Na projekta do praw politycznych porządkowych, w rządzie których mieścić ma projekta ściągające się do szczególnych opisów i porządku postępowania władz rządowych.

2do. Deputacyi konstytucyjney szczególną powinnością będzie pilnować, ażeby żaden projekt nie takiego w sobie nie zawierał, coby naruszało prawa niewzruszone, lub *pacta conventa*.

3tio. Jeżeli rzecz projektu podanego naruszałaby prawo niewzruszone lub *pacta conventa*, też deputacya podającemu wystawi potrzebę albo cofnięcia zupełnego projektu, albo odmiany onego. Jeżeli zaś podający projekt nie dał się przekonać uwagami przedłożonemi, deputacya konstytucyjna projekt ten pod gatunkiem, do którego najznaczniej zmierza, podług powyższego opisu, umieści, a w opinii przyłączonej uwagi przyda. 1mo. Jeżeli rzecz projektu nie jest przeciwna prawom niewzruszonym lub *pactom conventum*. 2do. Projekt czy nie zawiera w sobie wiele różnych materji, i czy jest w wyrazach czystych i nieobojętnych podany.

4to. Przepisy dla deputacyi seymowej w prawie o seymach ordynaryjnych pod artykułem XV. w punktach 10tym 11tym 13tym 14tym umieszczone, służą również i deputacyi konstytucyjney na seymie konstytucyjnym.

VII.

1mo. Seymowi konstytucyjnemu służą, punkt 1szy 2gi 3ci 4ty 5ty w artykule XVI. prawa o seymach ordynaryjnych.

2do. Zaczynać się najprzód będzie decyzya projektów do praw politycznych konstytucyjnych, a po tych ukończonych przystąpi izba poselska do decyzyi projektów, do praw politycznych porządkowych.

3tio. Na seymie konstytucyjnym wszystkie te projekta, gdyby iednomyślności nie było, decydowane będą prostą większością wotów najprzód głośnych, po wotach zaś głośnych sekretne koniecznie iść powinny, choćby żaden z posłów onych nie żądał, i dla tego w propozycyi *ad turnum* podanej, same sekretne *vota* stanowić będą.

4to. Po przeczytaniu projektu i opinii deputacyi konstytucyjney, marszałek seymowy zapyta się izby o zgodę na cały projekt.

5to. Za opozycyą chociażby iednego posła, marszałek przystąpi zaraz *ad turnum* na propozycyą taką: *czyli projekt przeczytany ma być w całości przyjętym? albo poprawionym?*

6to. Jeżeli który z posłów sprzeciwiał się całemu projektowi i tegoż odrzucenia zupełnego żądał; ma zaraz od siebie podać

propozycyą taką: *czyli projekt, ma być odrzuconym, albo poprawionym?* Między taką propozycyą i od laski podaną, pójdzie najprzód *turnus* na takie zapytanie: *jaka z propozycyów przyjęta być ma, a ten słowami tylko affirmative, albo negative, odbywać się powinien.*

7mo. Jeżeli większością utrzyma się propozycyą do oddalenia projektu zmierzająca, projekt taki już drugi raz na tym seymie podniesionym nie będzie.

8vo. Jeżeli zaś od laski podana propozycyą utrzymana zostanie, wtedy izba przystąpi *ad turnum* na też propozycyą, decydując przyjęcie projektu całkiem, albo poprawę onego.

9no. Gdy projekt do poprawy odesłanym zostanie, marszałek seymowy rozdawać będzie głosy posłom tego żądającym, z kolei prowincyi do samej tylko iedynie materji toczącej się, dla wyświecenia oncy, a posłowie żądający poprawy projektu przeszłą wcześniej uwagi swoje na piśmie, do deputacyi konstytucyjney.

10mo. Odesłanie projektu do deputacyi, końcem poprawy zatrzymywając izby niebędzie od wprowadzenia z porządku, i decydowania innych następujących projektów.

11mo. Przyniesiony nazad do izby projekt, już poprawny może przerwać materją rozpoczętą i powtórnie decydowany będzie, w przypadku nieiednomyślności na taką propozycyą: *czyli projekt przeczytany ma być w całości przyjętym, czyli jeszcze do poprawy odesłanym?*

12mo. Każde pomienione prawo polityczne konstytucyjne, lub polityczne porządkowe po przeyściu formalnym, w izbie poselskiej, do senatu natychmiast przesłane być powinno.

13tio. Po przeczytaniu żadanego prawa od izby poselskiej, w senacie król zdanie swoje otworzy, a marszałek przy łasce senatu będący, zapyta o zdanie senatu. Jeżeli niebędzie w senacie iednomyślności na żadane prawo przez izbę poselską, *turnus* iść ma na taką propozycyą: *czyli prawo żadane ma być zwrócone do powtórney izby poselskiej decyzyi, czyli też ma zaraz brać moc prawa zapadłego?*

14to. Senat decydować będzie, takąż samą większością wotów, i tymże sposobem, iaki jest dla izby poselskiej przepisany w punkcie 3cim tegoż artykułu z dodatkiem, że od dnia, którego z izby poselskiej przesłane będzie prawo żadane, do senatu, naddaley na następney sessyi, senat decydować powinien, przyjęcie onego, albo zwrócenie do powtórney decyzyi.

15to. Ile razy prawo od izby poselskiej żadane w senacie iednomyślnością, lub przepisaną większością wotów, przyjęte będzie,

na ten czas to prawo żadane, mieć już będzie moc prawa zapadłego; kiedy zaś senat udecyduje zwrócenie żadanego prawa do powtórney izby poselskiej decyzyi, na ten czas winien będzie senat zaraz przesłać na piśmie, do marszałka seymowego uwagi swoje, nad tym żadaniem prawem, z przedłożeniem rady, w czymby one odmienić, lub popawić należało. A izba poselska na trzeciej sessyi od czasu takowej rezolucyi senatu, zastanawiając toczącą się w tym czasie materją w izbie, przystąpi do powtórney tegoż żadanego prawa decyzyi iednomyślnością, lub przepisaną większością wotów, i takowa powtórna decyzya izby poselskiej, już pod rozpoznanie senatu podpadać nie ma, lecz moc prawa zapadłego mieć będzie.

16to. W ciągu czasu przesłania z izby poselskiej żadanego prawa, do senatu i powtórney onego decyzyi, jeżeliby to z prawa wypadło, izba poselska zatrudnić się może, decyzyą następných projektów.

17mo. Każde prawo, po ustanowieniu zaraz marszałek seymowy wraz z osobami do deputacyi konstytucyjney wyznaczonemi podpisywać ma, w zwykłej izbie konferencyonalney seymowej, a sekretarz seymowy do oblaty w akta, gdzie seym będzie, naddaley dnia trzeciego podać powinien.

VIII.

Cały artykuł XXI. w prawie o seymach ordynaryjnych, co do sessyów seymowych w ogólności i dawania głosów w szczególności, służy seymowi konstytucyjnemu z tą iedną w punkcie 13tym tegoż rozdziału różnicą, że propozycyą *ad turnum* do prawa w izbie poselskiej podana, nie będzie od marszałka seymowego posyłana do senatu.

IX.

Dalsze czynności i obrządki seymu konstytucyjnego odbywać się ma, podług przyjętych szczególnych opisów prawa o seymach na tymże seymie konstytucyjnym.

Punkta służące wszystkim seymom tak konstytucyjnemu iako ordynaryjnemu i gotowemu.

1mo. Ile razy marszałek seymowy zapytywać się będzie, o zgodę izby na projekt iaki, lub ustne zalecenie, zgadzający się seymujący w milczeniu zachowają się; przeciwni zaś projektowi, lub zleceniu opozycyą swoją w głosie oświadczą.

2do. Marszałek seymowy wyznaczy iednego z kancelaryi seymowej, do trzymania protokołu seymowego, w którym wszystkie

każdey sessyi seymowej czynności i rezolucyje zapisane być ma, co ma służyć tylko do ułożenia porządnego dyaryusza seymowego. Tak wyznaczona osoba wykona przysięgę przed marszałkiem, na wierne utrzymanie protokołu, ten protokół marszałek seymowy z sekretarzem podpisywać będą, po każdej sessyi seymowej.

Stanisław Natęcz Małachowski ref. w. K. seymowy i konfederacyi prowincyi koronnych marszałek.

Kazimierz ciąże Sapięha generał art. Litt: marszałek konfederacyi Wo Xa Littgo.

Wojciech Leszczy Scarszewski biskup Chełmski i Lubelski wyznaczony z senatu z prowincyi Małopolskiej do deputacyi seym: Józef Korwin Kossakowski bisk: Infl: i Kur: nom: koad. bis: Wil. Kazimierz Konst: Plater kasztelan generału Trockiego wyznaczony z senatu W. X. Litt: do deputacyi seymowej. Tadeusz Mostowski kaszt: Raciążki deputowany z senatu z prow. Wielkopolskiej. Alexander Linowski p. w: Krak: deputowany z prow: Małop. Jan Ossoliński starosta i poseł Drohiczy deputowany z prowincyi Małopolskiej. Józef Weyssenhoff decto: z prowinc: Litewskiej. Celestyn Sokolnicki stol: i poseł w. Poz. deputowany z prow: Małopolskiej. Jan Nepomucen Zboński poseł z Dobrzyń: deputowany z prowincyi Wielkop. Walenty Sobolewski starosta i poseł Warszawski deputowany z prowincyi Wielkopolskiej. Tomasz Nowowiecki łowczy i poseł Wyszogr: deputowany z prowincyi Wielkop: Post cujus constitutionis etc. (Zakończenie jak wyżej.)

CCXCVII.

Actum etc. (jak wyżej.)

Oblata. (jak wyżej.)

Sądy seymowe.

I.

Co do składu sądów seymowych.

Sąd seymowy składać się będzie z osób trzydziestu sześciu, to jest: z senatu dwunastu w kommissyach rządowych zasiadać niemogących, a z posłów dwudziestu czterech, którzy w równej liczbie z każdej prowincyi wybierani będą co dwa lata, sposobem w prawie o seymach przepisany. Komplet zaś najmniej z osób piętnastu składać się ma, a na tych sądach *primus ex ordine* przytomny przydywać będzie z tej prowincyi, przy której jest laska seymowa.

II.

Gdyby zaś przeciwko któremu sędziemu przez losy wybranemu przyszła sprawa przed sąd seymowy, natenczas ów sędzia zasiadać nie ma, równie, iako i w przypadku zadanego, a przez sąd uznanego współnictwa; oraz, gdyby obwiniona w sądzie seymowym osoba excypowała przy gruntownych dowodach sędziego, przeto, iż jest iey nieprzyjacielem, lub, że ma z nią proceder prawni, że po nicy spodziewa się sukcesy, czyli słowem: że ma interes w iey pogębieniu i zgubie.

III.

We wszystkich zaś przypadkach, gdyby w potrzebie nie było przepisane piętnastu osób kompletu; sam sąd seymowy w liczbie przynajmniej dwunastu osób zebrany przez losy wybrać może osoby z dygnitarzów czyli urzędników Koronnych i W. X. Litewskiego na miejsce iedynie nieprzygotowanych, a do kompletu potrzebnych sędziów. Gdyby zaś wspomniony ór zadek potrzebnemu kompletowi skutecznie nie zaradzał, z przyczyny znaczney liczby sędziów przez obwinionego od sądenia excypowanych; naówczas seym nowych sędziów trzydziestu sześciu przez losy wybrać ma, którzy wtenczas tylko będą mieli prawo i powinność zasiadania na sądach, gdy potrzeba kompletu wymagać będzie, i przeciwko nim żadna excepcya miejsca mieć nie będzie.

IV.

Po obraniu, i nieodwłocnym przysięgi wykonaniu, sędziowie seymowi w przeciagu dni dwunastu iurydykcyą swą ufundują, ordynacyą sądów swoich, co do dni i godzin, iako i innych porządkowych szczegółów prawem nie obiętych, ułożą; iednego z grona swego do trzymania sentencyonarza iednomysłnością lub więkzością kresek sekretnych, obiorą; kancelaryą sądową urządzą, i zaraz nieodstępnie sprawy, jeżeli się iakie znajdą, sądzić będą iedną po drugiej, wedle porządku wpisów uczynionych, stosownie do kolei spraw przez seym odesłanych, aż do zupełnego wszystkich spraw zakończenia. Pisarzem w sądach seymowych będzie pisarz ziemski miejscowy.

V.

A któryby z sędziów seymowych w iakiejkolwiek sądów seymowych potrzebie na czas listem od przydującego w sądach seymowych zasiadającego ostrzeżony nie zjechał, lub zicchałszy, komplet zrywał, lub

z mieysca sądu, bez zezwolenia onegoż, oddalał się, takowy w tymże sądzie seymowym przekonany, karze *carentie activitatis* na lat dwa podpadać będzie. Od tego rygoru prawa sędziów seymowych prawdziwa tylko choroba, lub fizyczne niepodobienstwo znajdowania się na mieyscu sądów uwalniać będzie, co przysięgą potwierdzone być powinno.

VI.

Do składu sądów seymowych należą referendarze narodowi, których obowiązkiem będzie, treść wszystkich wniosków, dowodów i odwodów od stron czynionych, sądowi seymowemu na ustępie wiernie i dokładnie przekładać, oraz wypadające z treści rzeczy konkluzyc czyli propozycyc do decyzji sądowej na piśmie *consultive* podawać.

VII.

Co do spraw sądom seymowym należących.

Do sądów seymowych należą wszelkie sprawy, w których idzie o poznanie i ukaranie popełnionych występów publicznych, których są dwa gatunki, to iest: iedno są przeciwko narodowi, drugie przeciwko najwyższemu Rzeczypospolitey rządowi. Występki przeciwko narodowi, to iest te, które gwałcą publiczne narodu bezpieczeństwo, lub przynoszą pospolitą całemu narodowi szkodę, są trojakiego rodzaju, to iest: *1mo*. Występki gwałtu publicznego. *2do*. Zdrady publiczney. *3tio*. Szkody publiczney.

VIII.

Występki publicznego gwałtu przeciwko narodowi popełnia *1mo*. Ktokolwiek pobudza spóółstwo we wsiach, lub miastach do buntu, do zbroynego kupienia się, do publicznego i wewnętrznego niepokoiu. *2do*. Ktokolwiek buntuie woysko, czyli namawia, i iakimikolwiek sposobami nakłania woysko Rzeczypospolitey do niesłuchania kommandy woyskowej ordynansów, a tym bardziej rozkazów najwyższey władzy stanów Rzeczypospolitey seymujących. *3tio*. Ktokolwiek pobudza do buntu i zbroynego związku pod iakimikolwiek nazwiskiem, hersztowie i dowódcy buntu spóółstwa, buntu woyska i buntu szlachty, podpadać będą karze śmierci, i wieczney infamii, która tak w tym, iak w każdym innym przypadku najmniej rozciągać się nie ma do niewinnych osób, iakimikolwiek krwi, i towarzystwa związkiem złączonych z winowaycą. Pomocnicy zaś i wykonywacze mnię winni, infamią, albo wiecznym, lub doczesnym więzieniem, albo więzłą górną, lub dolną, albo odsądzeniem

od urzędów, lub *ab omni activitate*, lub od majątku, który w takowym przypadku ma spadać na prawych successorów, karani być mają wedle okoliczności więkzszey, lub mnięszszey winy. Hersztowie, dowódcy, celnieyszy pomocnicy, i wykonywacze zawsze do sądów seymowych należeć, i surowszym karom podlegać mają; prości zaś buntownicy mają być odsyłani do sądów zwyczajnych, i karani stosownie do wielkości popełnionego występku. Prócz tego każdy buntownik za popełnione w czasie buntu zabójstwo, karze śmierci podlegać, a przez siebie, lub przez swoich wykonywaczów poczynione komukolwiek krzywdy i szkody majątkiem własnym nadgradzać powinien, słowem: wszelkie przestępstwa popełnione w czasie buntu, sążone, i w miarę przewinienia ukarane być mają, w każdym sądzie rodzaju sprawy przyzwoitym. *4to*. Występek publicznego gwałtu przeciwko narodowi popełnia, ktokolwiek wprowadza obce woysko do kraiu Rzeczypospolitey, i taki karze infamii i śmierci podpadać będzie. *5to*. Ktokolwiek w czasie wojny zaczęty przeciwko Rzeczypospolitey wszedł w służbę nieprzyjacielskiego woyska, ten podpada karze infamii, i wiecznego wygnania z kraiu Rzeczypospolitey. *6to*. Gdyby kto z dobraną kupą zbroyną po wsiach, miastach, komorach gwałtem wybierał dochody Rzeczypospolitey, lub one całkiem gwałtownie zabierał, ten karze wiecznego więzienia podlegać będzie, a szkoda skarbowi publicznemu, lub obywatelom uczyniona ma być we dwóynasob nadgrodzona z majątku winowaycy: reszta zaś tegoż majątku, tak iak w każdym podobnym przypadku ma się dostać w całości prawym successorom, ma być iednak wyznaczona częśćka dochodu na subsystencyą więźnia.

IX.

Występek zdrady publiczney przeciwko narodowi popełnia *1mo* Ktokolwiekby uknował spisek na wzniecenie buntu spóółstwa, buntu woyska, lub buntu szlachty, i iakiejkolwiek zbroynego związku prawem zakazanego. Jako zaś przez spisek rozumieć się zawsze ma *zmorca podpisem, lub przysięgą uczyniona na popełnienie szkodliwego narodowi występku prawem zakazanego*, tak cokolwiek obywatel wolnego narodu mówi, pisze, drukuje, czyni, lub czynić zamierza, sposobem w prawie opisanym, lub sposobem, którego prawo nie zabrania, to wszystko pod haniebne nazwiska spisku, buntu, i tym podobne nigdy podciągane nie będzie. *2do*. Ktoby uknował spisek na obalenie wolnego i niepodległego Rzeczypospolitey rządu, to iest: *1mo*. Na zniesienie seymików i sey-

mów. *2do*. Na wyjęcie woyska z pod władzy najwyższey stanów Rzeczypospolitey seymujących. *3tio*. Na oddanie iedney iakiey osobie, lub oddzielnemu od seymu ciału wszystkich najwyższych władz i praw Rzeczypospolitey, ten popełnia występki zdrady publiczney przeciwko narodowi. Hersztowie i dowódcy wspomnionych spisków iawnemi dowodami przekonani, karze infamii i śmierci podpadać mają: współnicy zaś podług stopnia winy mnięszym karom w artykule VIII. wyrażonym podlegać będą. *3tio*. Ktokolwiekby wchodził w zmwę z obcemi narodami końcem w powyższych punktach wyrażonym, iako zdrajca narodu, infamią i śmiercią karany być ma. *4to*. Ktoby poddał zmwnie fortecę, zamek, iakąkolwiek possessyą Rzeczypospolitey, lub iaką część iey woyska obcemu narodowi, iako zdrajca narodu, karze infamii i śmierci podpadać będzie. *5to*. Każdy obywatel przekonany o pensyą braną od iakiego dworu zagranicznego bez wiadomości rządu Rzeczypospolitey od wszelkich urzędów, *et ab omni activitate*, iako zdrajca narodu nazawsze ma być odsądzony. *6to*. Ktoby zdradliwie obcemu narodowi wydawał sekreta i tajemnice Rzeczypospolitey, w miarę ważności sekretu i wielkości winy karany być ma infamią lub więzieniem, lub innemi przyzwoitemi, karami. *7mo*. Przekonany o korrupcyą, czyli przekupstwo, senator, minister, poseł na seym, marszałek i vice-marszałek seymowy, minister u dworu zagranicznego, i którykolwiek sędzia zasiadający w sądach *ultimae instantiae*, iako zdradziący w swym urzędowaniu powszechność narodową odsądzeniem nazawsze od wszelkich urzędów ma być ukarany. *8vo*. Przedawanie ludzi za granicę, lub rekrutowanie ludzi w kraiu Rzeczypospolitey dla woyska zagranicznego, iako zdrada narodu ma być ukarana wiecznym, lub doczesnym z kraiu wygnaniem, lub utratą majątku, lub więzieniem wiecznym, albo doczesnym w miarę przewinienia, i onego okoliczności. Gwałtowne zaś rekrutowanie ludzi dla woyska zagranicznego, będąc nie tylko zdradą, lecz i gwałtem publicznym, surowiey ma być ukarane, w miarę popełnionych gwałtów. *9no*. Utrzymywanie milicyi nadworney, lub kozaków, nad przepis prawa, karane być ma siedzeniem więzy dolney dwunastu tygodni. *10mo*. Zmysłanie lub fałszowanie praw, uniwersałów, lub iakichkolwiek pism całego narodu tyczących się, pod imieniem seymu lub króla, iako zdrada narodu, karane będzie wiecznym z kraiu wygnaniem, lub wiecznym więzieniem, a nawet infamią wedle okoliczności zbrodni.

X.

Występki szkody publiczney mają należeć do sądów kommissyi skarbowey podług iey opisu. Co się zaś tycze publicznych przeciwko narodowi występków, które popełnione byź mogą od straży narodowej, od najwyższych Rzeczypospolitey kommissyi, te wszystkie występkę w osobnych *respective* rozdziałach dokładnie znaydują się opisane.

XI.

Występki przeciwko Rzeczypospolitey rządowi są gwałt, i zdrada przeciwko maiestatowi, czyli królowi, przeciwko seymom i seymikom. *Imo.* Ktokolwiekby się targnął na życie króla, infamią i śmiercią ma byź skarany. *2do.* Ktokolwiekby się targnął gwałtownie na osobę króla, ktokolwiekby się porwał do broni na króla, śmierci podlegać ma. *3tio.* Ktokolwiekby z kupą zbroyną mieszkanie królewskie naszedł, lub naiechał, i w nim iakikolwiek gwałt uczynił, śmiercią karany byź ma. *4to.* Gwałtowne na iakikolwiek miejscu zatrzymanie, gwałtowne porwanie, lub gwałtowne dokądkolwiek uwięzienie osoby króla śmiercią karano będzie. *5to.* Ktoby wzniecał bunt w popółstwie, lub w woysku, ktoby podniecał szlachtę do buntu, lub związku zbroynego, końcem strącenia z tronu panującego króla, takowy herszt i dowódzca śmiercią karany będzie: inni zaś mniej winni współnicy wygnaniem lub więzieniem, lub tym podobnemi karami, podług okoliczności i wielkości zbrodni, ukarani będą. Hersztowie uknowanego, chociaż nie wykonanego spisku na popełnienie któregokolwiek z pięciu dopiero wymienionych przeciwko maiestatowi występków, iako zdraycy Rzeczypospolitey rządu, zawsze infamią, a wedle okoliczności i wielkości zbrodni, albo śmiercią, albo więzieniem, albo wygnaniem, albo utratą majątku, lub urzędów karani będą: mniej zaś winni pomocnicy, i współnicy nie śmiercią, lecz innemi wzmiankowanemi karami, w miarę popełnioney zbrodni, ukarani byź mają. Występki przeciwko seymowi dokładnie są opisane w rozdziale o seymach. Występki przeciwko seymikom znaydują się dokładnie opisane w rozdziale o seymikach. Występki gwałcające bezpieczeństwo sądów seymowych, wedle opisu bezpieczeństwa sądów trybunału głównego, w tymże sądzie seymowym sążone i ukarane zostaną: Lecz inne iakiekolwiek występkę, chociaż pod bokiem sądów seymowych popełnione, do zwyczajnych, wedle prawa, sądów należeć będą.

XII.

Co do porządku prawnego sądów seymowych wedle którego sędziowie i strony postępować mają.

Kiedy w przypadkach prawem oznaczonych izba seymowa zleci instygatorom narodowym ścigać kogo w sądach seymowych o występki popełnione przeciwko narodowi, lub najwyższemu jego rządowi, lub kiedy izba seymowa któremukolwiek obywatelowi, czyli to z powodu własney krzywdy, czyli z powodu czystey o dobro publiczne gorliwości chcącemu byź delatorem, i nim byź wedle prawa mogącemu, dozwoli kogo pociągać do sądów seymowych o występki publiczny, wedle prawa do tychże sądów seymowych należący, naówczas instygatorów narodowych będzie powinnością, aby od nich podpisany pozew osobie, o której iest mowa, był oddany w przeciągu dni trzech, iezli ta osoba znayduje się w miejscu sądów, a w przeciągu naydaley niedziel czterech, iezli osoba zapożywać się mająca, nie w miejscu sądów, lecz na innym iakim miejscu znayduje się. Pozew do sądów seymowych z pieczęcią kancelaryi Koronuey, i W. X. Lit: przez woźnego przy obecności dwóch szlachty osiadłych, albo oblicznie w ręce pozwanego w miejscu mieszkania iego ma byź dany, albo przynajmniej w miejscu mieszkania pozwanego położony, a potym zeznany w xięgach sądu właściwego owemu miejscu, na którym pozew był oddany lub położony. Pozew zawsze ma byź pisany ięzykiem Polskim, a w słowach prostych, iasných i krótkich, wyrażać ma dokładnie rzecz, o którą idzie, to iest: kto? kogo? o iaki występki? na wskazanie iakiey kary? wedle którego prawa? i na iaki termin pozywa do sądów?

XIII.

Nie tylko szlachcie, lecz ktokolwiek dostateczną za sobą stawi porękę, od więzienia, lub aresztu, przed dekretem sądów seymowych wolny byź powinien: wyjąwszy nadzwyczajne buntu lub spisku przypadki, w którychby seym dla ocalenia narodu od widocznego niebezpieczeństwa osądził potrzebę więzienia, lub aresztu obwinionych osób. Wszakże iako więzienie obwinionych przed dekretem sądowym nie iest karą, lecz środkiem sprawiedliwości, tak, aby takowi więźniowie żadney nie doznawali niepotrzebney przykrości i niewygody, szczególną mieć będą bacność ci, do których wedle prawa więzienia, i więźniowie należą. Delator w sądach seymowych iako wedle prawa *poena talionis* karany byź powinien w przypadku niedowiedzenia zadanego wy-

stępkę, tak iezeli sam nie iest w stanie dostateczney odpowiedzi, lub iezli dostateczney nie okazuje poręki, więzionym i strzeżonym byź ma aż do ogłoszenia dekretu sądowego, w którym albo niewinność iego uznana, albo płochość, lub złośliwość delacyi ukarana zostanie *poena talionis*, przez którą odtąd rozumieć się ma też sama na delatora kara, którejby wedle prawa podlegał obwiniony, gdyby onemu delator rzezy, którą zadaie, sądownie dowiódł.

XIV.

Jako każdemu aktorowi w swoiey sprawie stawać i mówić przed sądem seymowym nie zabrania się, tak wolno będzie każdemu uprosić kogo zechce, do stawania w swej sprawie przed sądem seymowym: jezeliby zaś który z obwinionych żadał, a nie mógł dostać obrońcę lub patronów, naówczas sam sąd seymowy wyznaczy ku pomocy i obronie obwinionego dwóch patronów z poczciwości i biegłości w prawie znanych, a od obwinionego nie excypowanych.

XV.

Gdyby zapozwana do sądów seymowych strona z przyczyny prawdziwey choroby, lub innego fizycznego niepodobieństwa na termin w sądzie stanąć nie mogła, sąd seymowy, zważywszy sprawiedliwość przyczyn wedle składu okoliczności, wyznaczy ostateczny termin, na który chociażby którakolwiek nie stanęła strona, sprawa zaocznie na wet sądzona byź ma, i dekret sądowy niewzruszoną moc, i wykonanie mieć będzie.

XVI.

Od przywołania sprawy aż do ostatniego iey końca, czyli ogłoszenia dekretu całe postępowanie sądu seymowego, będzie zawsze iawne i publiczne: wszystko, co tylko do sądów seymowych w całym ciągu iakiekolwiek sprawy należeć może, mówić i pisać się ma ięzykiem narodowym, i tego wszystkiego publikowania, i drukowania zupełna zostawie się wolność. Arbitrom, którzy w milczeniu i powinym dla sądu uszanowaniu zachować się mają, przytomność na wszystkich sessyach sądowych, nigdy tamowana nie będzie, oprócz inkwizycyi i namowy, o których niżej.

XVII.

Sędzia seymowy, który pierwszy z porządku przydować będzie, miejsce w sądzie naypierwsze zasiadać, głosy rozdawać,

sessyę za porozumieniem się z kolegami solwować, z ustępu przywoływać, i *paritate* *votorum* rezolwować ma.

XVIII.

Kiedykolwiek podana wprzód *consultive* od referendarzów konkluzya czyli propozycja do wotowania, iednomyslnością lub większością głosów przyjęta nie będzie, naówczas każdemu zasiadającemu sędziemu propozycyę do wotowania formować i podawać wolno: które iezli iednomyslnością przyjęte nie będą; dwukrotnemi głośno, a trzeci raz sekretne koniecznie wotami decydowane zostaną. Referendarz po ogłoszeniu *pluralitatis* *votorum*, regestr wotów głośnych trzymającemu pióro *ad acta* oddawać powinien.

XIX.

Każda rezolucya sądu iednomyslnością, lub większością wotów zapadła, natychmiast pod dniem swoim w sentencyonarz zapisana, i zaraz przed zakończeniem sessyi sądowej od prezydującego, i dwóch sędziów po iednemu z innych dwóch prowincyi podpisana byź ma. Prócz tego ma byź porządkie utrzymywany protokół sądowy, w którym każda sessya sądowa pod dniem swoim, i wszelka iakakolwiek bądź czynność sądu seymowego, ma byź zapisana.

XX.

Co się tycze akcessoryów ustanawiamy: aby sąd seymowy ciągle wysłuchawszy porządkie czynionych wszelkich wniosków i odpowiedzi stron względem wszystkich, iakie tylko w przypadley sprawie miejsce mieć mogą materyi akcessoryów, to wszystko cokolwiek strony w materyach akcessoryów przełożyły, w całkowitym obięciu wziął na namowę. Na które nayprzód referendarze krótko i dokładnie rzecz całą z obudwóch stron przełożą sądowni, i wypadające z całej osnowy konkluzyę *consultive* na piśmie podadzą; potym sąd na podane od referendarzów, lub od którego sędzięgo, wedle powyższego opisu, wotując propozycyę, wszystkie wniesione wątpliwości w materyach akcessoryów rezolucyami swemi razem załatwi.

XXI.

Sąd seymowy w tym wszystkim, cokolwiek nie sprzeciwia się wyraźnemu prawu, tak w akcessoryach, iak i w samey sprawie nie odmówi obwinionemu zupełney wolności, sposobności, czasu i nawet pomocy do obrony i usprawiedliwienia się. Kiedy-

kolwiek wypadnie potrzeba inkwizycji, wtedy do wysłuchania onych, albo cały sąd przystąpi, albo z pośród siebie wybierze przez losy. Inkwizycje słuchane będą *se motis arbitris* w komplecie najmniej osób sześciu do inkwizycji wyznaczonych. Oprócz tego każdy sędzia seymowy, iako i referendarze znajdować się mogą. Każdy arkusz osobny wszyscy sędziowie inkwizycji przytomni, aż do ostatniego arkusza podpiszą, a inkwizycją z iedney strony ieden sędzia, a z drugiej drugi sędzia własnymi rękami pisać będą. Każdy zaś punkt w inkwizycjach, skoro napisanym zostanie, natychmiast głośno ma być przeczytany, końcem uniknięcia wszelkich omyłek i niedokładności.

XXII.

Po zakończonych inkwizycjach, i na sessyi sądowej *in pleno* przeczytanych, referendarze wypadające z teyże inkwizycji konkluzje sądowi *consultivè* na piśmie podadzą. Sąd seymowy przed decyzją i ostatecznym wyrokiem, to wszystko, cokolwiek w inkwizycjach tyczeć się może obwinionego, onemu wiernie i dokładnie komunikować każe, i jego odpowiedzi osobiście przez uproszonego obrońcę, lub patrona uczynionej pilnie wysłucha.

XXIII.

Kiedy w uczynionych inkwizycjach okaże się przeciwność w zeznaniach i odpowiedziach świadków, naówczas sąd seymowy przystąpi do ich konfrontacji, sprowadzając razem dwóch, trzech lub więcej świadków, a nawet i wszystkich wedle ukazującej się potrzeby: jeżeli zaś sąd postrzeże przeciwność między zeznaniami obwinionego, a odpowiedziami świadków, natenczas ma być konfrontacja świadków z obwinionym. Ile razy także obwiniony zadanego sobie występku nie wyznaie, uczynionych, a sobie już komunikowanych inkwizycji za prawne, zupełne, i należyte uznać niechce, ale owszem na swą obronę przytacza, albo *Imo.* że wypytywanie i wysłuchanie świadków nie iest jeszcze zupełne, i należyte, albo *2do.* że odpowiedzi i zeznania świadków są sobie przeciwne, niedokładne, i excepcjom podległe, a ząd żąda od sądu konfrontacji, ta nigdy odmówiona być nie ma obwinionemu, który mieć będzie prawo, *nayprzód:* podać jeżeli chce, pytania swoje do konfrontacji świadków. *Powtóre:* znajdować się na niej przytomnym, i na swą obronę mówić, czynić pytania, odpowiedzi i excepcje. *Potrzebie:* Przybywającego lub znalezione, a rzecz, o którą idzie wiedzącego świadka,

lub świadków stawić, w każdym zaś przypadku równości świadectw sobie przeciwnych, sąd przychyłać się powinien do tych, które są za obwinionym.

XXIV.

Po odbytych wszystkich prawnych stopniach, które ostateczną sądu namowę poprzedzać powinny, sąd seymowy wysłuchawszy na ustępie całej treści sprawy od referendarzów, krótko i dokładnie uczynionej, oraz ostatecznej konkluzji *consultivè* od tychże referendarzów na piśmie podanej, przystąpi do ostatniego wyroku, w którym ma uznać, albo *Imo.* że obwiniony zupełnie iest nie winny, albo *2do.* że obwinionemu występku nie iest dowiedziony, albo *3tio.* że obwinionemu zadany występku zupełnie iest dowiedziony. W pierwszym przypadku sąd ma ogłosić zupełną wolność, niewinność i nieskażony honor obwinionego, a na delatora, jeżeli w tey sprawie znajdował się, kary prawem oznaczone wskazać; w drugim przypadku sąd obwinionego wolnym od sądu i kary ma uznać, równie iako i delatora; w trzecim przypadku sąd obwinionego uznać winnym i kary nań prawem oznaczone wskazać ma. Ostatecznej rozpoczętej namowy sąd nigdy przerywać nie ma, i wszyscy sędziowie seymowi do końca ostatecznej decyzji i zapisania oncy w sentencyonarzu na sessyi sądowej nieprzerwanie przytomni być mają.

XXV.

Sąd seymowy nikogo winnego uznawać i na kary wskazywać nie ma na fundamencie prezumpcji, lecz *Imo.* Ten tylko ma być za winnego uznany, którego uczynek iest prawem okazany, *2do.* Winowayca przekonany na taką iedynie ma być wskazany karę, iaka wedle prawa należy; dowody zaś zupełnie, o uczynek przekonywające mają być te: *Imo.* Świadectwo dwóch przynajmniej oczywistych przysięgłych świadków żadney nie podległych excepcji. *2do.* Pisma autentyczne obwinionego iasnie i niewątpliwie rzecz, o którą idzie, okazujące. *3tio.* Własne zeznanie obwinionego, i rozmyślne na zapytanie odpowiedzi, widocznie rzecz, o którą idzie, wyluszczające. *4to.* Okoliczności zaś popełnionego występku fizyczne, lub moralne, tyle tylko w sądzie mieć będą ważności, ile się z nich okaże pewności i oczywistości, za pomocą wzmiankowanych wyżej dowodów.

XXVI.

W każdym przypadku prawdziwey wąt-

pliwości, tak względem prawa iako i względem dowodów popełnionego występku, oraz względem rodzaju i wielkości kary, sąd seymowy nie przeciwko obwinionemu, lecz na stronę obwinionego w wyrokach swoich wątpliwość rozwiązywać będzie.

XXVII.

Dekrety sądów seymowych, które mają być krótko, iasno, i dokładnie pisane, w przeciągu trzech dni naydalej po ostatecznej sądowej namowie ogłoszone i publikowane będą. A ekucya onych do marszałków narodowych, wedle prawa i zwyczaju należeć ma. Po dekrete żadna strona nie iuz do sądów wnosić nie może, lecz ten, którego sąd seymowy wedle artykułu XXIV. wolnym tylko od sądu kary uznał, mieć będzie prawo każdego czasu okazania zupełney swey w sądzie seymowym niewinności, skoroby wynalazł dostateczne na to dowody.

XXVIII.

Cokolwiek do iakiey sprawy w sądach seymowych ściagać się może, to wszystko w swych *respectivè* księgach i należytemi wedle prawa urzędowemi podpisami stwierdzone, w kancelaryi czyli w aktach sądów seymowych, ma być zachowane, z zupełną dla każdego czynienia ekstraktów wolnością, przez pisarza.

XXIX.

Obrani sędziowie seymowi w obecności króla, i stanów seymujących, a nie przytomni w obliczu sądu seymowego, wykonają przysięgę, której rota będzie następująca: „Ja NN. przysięgam Panu Bogu „Wszchemogącemu w Trócy świętey Iedynemu, iako pensyi zagranicznej nie biorę, „i brać nie będę, i że wybranym będąc do „rozsądzenia spraw sądom seymowym poleconych, też sprawy podług Boga, prawa, „sprawiedliwości i dowodów, sądzić będę, „żadnemi względami, przyjaźnią, lub nienawiścią, uwodzić się nie będę: na przyiaciela, bogatego, lub ubogiego względu żadnego mieć nie będę; darów żadnych „i obietnic nie przyjmę, i we wszystkim „sądzeniu moim Boga, prawo, i sprawiedliwość za naypierwszy, i iedyny cel mieć „będę. Tak mi Panie Boże dopomóż, i niewinna męka Chrystusa Pana.“

Stanisław Natęcz Małachowski ref. w. K. seymowy i konfederacji prowincyi Koronnych marszałek.

Kazimierz wiąże Sapięha generał art. Litt. marszałek konfederacji W. Xa. Littgo.

Wojciech Leszczyński Skarszewski biskup Chełmski i Lubelski wyznaczony z senatu z prowincyi Mało-Polskiej do deputacji seymowej. Józef Korwin Kossakowski biskup Inft. i Kurl. nom: koad. bis: Wil: Kazimierz Konst: Plater kasztelan generału Trockiego wyznaczony z senatu W. X. Lit: do deputacji seymowej. Tadeusz Mostowski kaszt: Raciczki deputowany z senatu z prow: Wielko-Polskiej. Alexander Linowski p. w. Krak: deputowany z prow: Małopol. Waleryan Stroynowski podkomorzy Buski, poseł Wołyński wyznaczony do deputacji seymowej. Jan Ossoliński starosta i poseł Drohiccki deputowany z prowincyi Małopolskiej. Jan Nepomucen Zboński p. z. Dobrzyńsk: deput: z prowincyi Wielko-Polsk. Tomasz Nowowiecki łowczy i poseł ziemi Wyszogrodz: deputowany do konstytucyi z prowincyi Wielko-Polskiej. Walenty Sobolewski starosta i poseł Warszawski deputowany z prowincyi Wielko-Polskiej. Jzef. Zabieło poseł z xięstwa Żmudzkiego deput. do konstytucyi. Adam Littawor Chreptowicz poseł Nowogrodzki deputat do konstytucyi z prowincyi W. X Litt: Józef Weysenhoff deputowany z prowincyi Litewskiej. Post cuius constitutionis etc. (Zakończenie jak wyżej.)

CCXCVIII.

Actum etc. (jak wyżej.)

Oblata. (jak wyżej.)

Sędziowie seymowi obrani roku 1791.

z senatu.

z prowincyi Mało-polskiej.

WW. Sołtyk kasztelan Wiślicki. Żeleński kasztelan Biecki. Szydłowski kasztelan Zarnowski. Rzyszczewski kasztelan Lubaczewski.

z prowincyi W. X. Litt.

Przewiel: Xże Massalski biskup Wileński. Xże Giedroyc biskup Żmudzki.

WW. Plater kasztelan Trocki. Chomiński wojewoda Mściwowski.

z prowincyi Wielko-Polskiej.

Czapski wojewoda Chełmiński. Moszczeński kasztelan Łędzki. Kossowski kasztelan Inowłodzki. Lasocki kasztelan Gostyński.

z stanu rycerskiego.

z prowincyi Mało-Polskiej.

UUr: Mikułowski pisarz ziem: Radom: poseł Sandomirski. Proskura ssta Tuczapski poseł Kiiowski. Stroynowski podkom: Buski poseł Wołyński. Wybranowski stolnik i poseł Lubelski. Węzyk Rudzki podsto: Wiślicki, poseł ziemi Mielnickiej. Grocholski miecznik Koronny poseł Braclawski. Szczeniowski podsędek i poseł Braclawski. Krasicki ssta Korytnicki, poseł Czarniechowski.

z prowincyi W. X. Lit.

UUr: Czyż sędzia Grodzki i poseł Wileński. Korsak sędzia ziem: i poseł Wileński. Nagurski podkomorzyc i poseł Żmudzki. Zdzitowiecki szambelan J. K. Mości poseł Smoleński. Łappa pisarz ziemski i poseł Starodubowski. Niemcewicz sędzia Grodzki i poseł Brzeski Litt: Jeleński ssta i poseł Mozyrski. Oskierko ssta Bahrymowski poseł Rzeczycki.

z prowincyi Wielko-Polskiej.

UUr: Potocki kracyzyc Koronny, poseł Poznanski. Zielonacki komornik graniczny i poseł Kaliski. Biernacki stolnik Piotrkowski poseł Kaliski. Poniński woyski i poseł Gnieziński. Kretkowski podstoli i poseł Łęczycki. Zakrzewski starosta Radzieiowski poseł Brzeski Kuliawski. Sobolewski starosta i poseł Warszawski. Leszczyński cześnik i poseł Rawski.

Stanisław Nałęcz Małachowski ref: w. K. seymowy i konfederacyi prowincyi Koronnych marszałek.

Kazimierz xiążę Sapieha general art: Litt: marszałek konfederacyi W. X. Litt:

Woyciech Leszczyc Skarszewski biskup Chełmski i Lubelski, wyznaczony z senatu z prowincyi Małopolskiej. Józef Korwin Kosakowski bis: Infl: i Kur: nom: koad: bis. Wil. Kazimierz Konst: Plater kasztelan generalu Trockiego wyznaczony z senatu W. X. Litt. do deputacyi seymowej. Tadeusz Mostowski kaszt: Raciążki deputowany z senatu z prow: Wielkopolskiej. Alexander Linowski p. w. Krak: deputowany z prow: Małop: Jan Ossoliński starosta, i poseł Drohicki deputowany z prowincyi Małopol: Józef Weysenhoff deputowany z prowinc: Litewskiej. Celestyn Sokolnicki stol: i poseł Poznań: deputowany z prowincyi Wielkop: Jan Nepomucen Zboiński p. z. Dobrzyń: deputowany z prowincyi Wielkop: Walenty Sobolewski starosta i poseł Warszawski deputowany z prowincyi Wielkopolskiej. Tomasz Nowowiecki łowczy i poseł Wyszog: deputowany z prowinc: Wielkopol: Post cuius constitutionis etc. (Zakończenie jak wyżej.)

CCXCIX.

Actum etc. (jak wyżej.)

Oblata. (jak wyżej.)

S e y m y.

I.

O miejscu dla seymów przeznaczonym.

1mo. Dla seymów ordynaryjnych Warszawę w Koronie, a z kolei każdemu takiemuż seymowi trzeci raz przypadającemu Grodno, w Litwie, za miejsca zwyczajne wyznaczamy.

2do. W przypadku zniszczenia miasta seymom przeznaczonemu, lub w przypadku wojny, gdyby wynikła potrzeba w innym miejscu seym oznaczyć: My Król zniósłszy się ze strażą, inne miasto na zjazd seymowy, uniwersałem Naszym na raz jeden oznaczemy.

3tio. W ciągu rozpoczętego seymu, gdyby się trafić mogły wyżej wymienione przypadki, lub inne nawet za gwałtowne większością zdań seymujących uznane, tedy seym w miejscu takowym zalimitowany, na inne miejsce przeniesionym być może.

II.

O czasie do składania seymów przeznaozonym.

1mo. Seym ordynaryjny co dwa lata zwoływany być powinien, zaczynać się zaś będzie dnia pierwszego miesiąca Października, chociażby w dzień świąteczny.

2do. Król zniósłszy się z strażą, uniwersał do zwołania seymików przed seymowych wyda, propozycje od tronu na seym przygotowane, wraz z gotowymi projektami, przez posły swe do każdego z osobna seymiku rozesła.

3tio. A gdyby król uniwersałów i posłów na seymiki nie wysłał, tedy województwa, ziemie, i powiaty, na terminie z prawa przeznaczonym seymiki przed seymowe odbywać, i na nich posłów obrać będą powinny. A tak obrani posłowie, tudzież senatorowie zjadą się na czas i miejsce seymowi ordynaryjnemu prawem przeznacone i seymować będą z mocy prawa samego, choćby uniwersałów nie było.

III.

O czasie trwania seymów i onych różnicy.

1mo. Seym ordynaryjny trwać będzie przez dni siedmiesiąt następnie po sobie idące,

nie rachując w to dni niedzielnych i innych uroczystych.

2do. Gdy potrzeby publiczne wyciągać będą dłuższego czasu, seym może być przedłużony do dni piętnastu.

3tio. Chociaż seym ordynaryjny na terminie wyznaczonym, lub z prorogacyi uchwalonym skończony zostanie, zawsze jednak będzie gotowy do zwołania w przeciągu dwuletnim, to iest od dnia dokońzonego seymu ordynaryjnego, aż do dnia ostatniego przed przypadaniem seymu ordynaryjnego. Wydanie zaś uniwersałów na seymiki poselskie następować ma sześciu tygodniami przed temż seymikami.

4to. Takowy seym zawsze gotowy za listami króla, do wszystkich posłów i senatorów wydanemi, zwołanym być ma, który seym gotowy zaczynać się będzie w cztery tygodnie od daty tychże listów; listy zaś pomienione posyłane być mają do kommissyów porządkowych, *respectivè* tych województw, ziem, i powiatów, do których senatorów i posłów wydane zostaną: a ci będą powinni kommissyom tymże dawać rewersa na odbierane takowe listy. Gdyby zaś w przypadkach potrzeby zwołania seymu gotowego, prawem opisanych, król wzbraśniał się wydać listów do wszystkich senatorów i posłów, a marszałek seymowy uznałby konieczną i rzetelną potrzebę zwołania seymu gotowego; tedy tenże marszałek seymowy do wszystkich senatorów, i posłów wydać powinien listy, zwołując onych na seym gotowy, i powody zwołania tego wyrażając.

5to. Posłowie i senatorowie w ciągu do trwałości seymu gotowego podług prawa opisanym, na każde zwołanie przez króla, lub marszałka seymowego stawić się będą obowiązani na miejsce w liście okólnym wytknięte.

6to. Przypadki do koniecznego zwołania seymu gotowego są następujące: 1mo. W gwałtownej potrzebie do prawa narodów ściągającej się, a szczególniej w przypadku wojny ościennej. 2do. W przypadku wewnętrznej zamieszania grożącego rewolucją kraju, lub kollizją między magistraturami. 3tio. W widocznym powszechnym głodzie niebezpieczeństwie. 4to. W osierociálním stanie oyczynny przez śmierć króla, lub niebezpiecznej jego choroby. 5to. W przypadku, gdyby w straży rezolucyi królewskiej, minister żaden podpisać niechciał, a król gdyby tej rezolucyi nioodstępował i przy niej upierał się, marszałek seymowy upraszać będzie o zwołanie seymu gotowego, a jeżeli król spóźniać będzie zwołanie, marszałek to wykonać powinien, tudzież w przypadku: gdyby która z najwyższych kommissy rządowych odebrawszy iakie zlecenie

od straży, osądziła większością głosów, też zlecenie bydz mogące szkodliwym, wtedy *provisoriè* posłuszna będąc w wykonaniu rezolucyi straży, poda nieodwlocznie uwagi swoje królowi i straży, a gdyby straż nie skłoniła się do tych uwag, może upraszać króla o zwołanie seymu gotowego; gdyby zaś król tego seymu nie zwołał, może o to podać na piśmie żądanie swoje marszałkowi seymowemu, który z przełożeniem treści i powodów tak w tym przypadku, iako y wyższym, pod zdaniem sprawy w seymie, natychmiast seym zwołać powinien.

IV.

O osobach seym składających.

1mo. Seym składać się będzie z króla, z senatu, z ministerium i z posłów obranych. Seym na dwie izby dzielić się będzie, na izbę poselską, i na izbę senatorską pod prezydencją króla.

2do. Senatorowie i ministrowie tylko w obiektach sprawowania się z urzędowania swego i dopełnianych przez siebie obowiązków w kommissyach, a ministrowie wszyscy w straży zasiadający we wszystkich materjach na seymie *rotum decisivum* nie będą mieli.

3tio. Liczbę senatorów świeckich do polowy uchwalonych na niniejszym seymie posłów, w proporcji równicy, każdej prowincyi porównywamy. A nominowanie senatorów Nam Królowi panującemu do najdłuższego życia, i wolny przez Nas Króla wybór, za zgodą stanów zachowujemy. Następnym zaś królowi nominowanie jednego z dwóch kandydatów, do wakującego krzesła świeckiego, po województwach, ziemiach, i powiatach, sekretnymi wotami wybierać się powinny, zabezpieczamy.

4to. Izba poselska mieć będzie, na czele swoim marszałka seymowego, a przed obraniem onego marszałka starej laski seymowej.

5to. Izb obydwóch komplet uważając razem senatorów, i posłów, składać się będzie najmniey z czwartey części, a zrywający komplet w sądach seymowych odpowiadać ma.

V.

O obowiązku naydowania się na seymie senatorów ministrów, i posłów.

1mo. Senatorowie, ministrowie, i posłowie, na każdym seymie ordynaryjnym, równie i na każdym gotowym zwołanym od początku, aż do końca seymu, tak na sejskach seymowych, iako i prowincjonalnych naydować się powinni.

2do. Gdyby senator nie był dwarazy raz poraz na dwóch seymach ordynaryjnych, urząd tracić będzie, i tenże urząd wakującym zostanie. Jedna choroba, którą senator na następnym seymie zaprzysiędź ma, uwalniać będzie senatora od wymienionej kary odpadnięcia od urzędu. Także od rygoru tego, weteran senator sześćdziesięcioletni wolny będzie.

VI.

O bezpieczeństwie osób seym składających.

1mo. Senatorowie, ministrowie, i posłowie, podczas seymu nie będą używać dobrodzieystwa suspensy, iako i posłowie za granicę wysłani, przez czas poselstwa swego.

2do. Tak w ciągu ordynaryjnego, iako też gotowego seymu, osobom seymującym waruie się bezpieczeństwo ich osób, a każdy któryby w czasie takowym, lub szczęściem niedzielami przed, i po seymie gwałt iakikolwiek osobisty uczynił osobie seymującej, karany ma być o występki zelzonego maiestatu.

VII.

O czynieniu zarzutów senatorom, ministrom, i posłom.

1mo. W trzech dniach przed otwarciem seymu, posłowie złożą *lauda*, każdy swych seymików, z których są wybranymi u marszałka zeszłego seymu, lub gdyby się ten z przyczyny choroby nie znajdował, albo umarł, u pierwszego posła tej prowincyi, w której zostawała seymu pierwszego laska: które to *lauda* po obraniu marszałka do kancelaryi seymowej oddane będą.

2do. W tymże czasie czyniący zarzuty, przeciwko seymikom, tak iak są w rozdziale o seymikach opisane, u marszałka starej laski, lub miejsce jego, iako wyżej, zastępującego złożą obiecywe swoje na piśmie, i za rewersami.

3tio. Zarzuty przeciwko seymikom czynione być powinny osobiście, choćby nawet przez iednego z manifestujących się.

4to. W przypadku iednak zarzutów nie całe dzieło seymikowania niszczących, ale tylko osobę lub osoby pomimo prawa obrane oskarżających, jeżeli takowe zarzuty na rugach seymikowych rozwiązane zostały, wznowiane więcej być nie mogą.

5to. Jeżeli zaś na seymiku zarzucane nie były, na rugi seymowe choćby przez plenipotentów czynione do rezolucyi przyjmowane być mają.

6to. Zarzuty *criminis* kondemnaty przeciwko senatorom, ministrom osobiście, lub przez plenipotenta umocowanego do tako-

wego dzieła, składane będą u marszałków narodowych.

VIII.

O otwarciu seymu i o rugach.

1mo. Dzień otwarcia seymu poczynać się będzie od zwykłego w farnym kościele nabożeństwa, po którym, My Król odbierzemy w senacie powitanie, od marszałka przeszłego seymu, lub zastępującego miejsce jego z oznajmieniem udania się posłów do izby własnej dla odprawienia rugów i obrania nowego marszałka, a po daney od Nas Króla przez kanclerza odpowiedzi, posłowie udadzą się do izby poselskiej, gdzie marszałek przeszłego seymu lub w niebytności jego, pierwszy w porządku poseł, z teyże prowincyi, laskę podniesie, i seym zagaj.

2do. Chociażby marszałek seymowy starej laski nie był obrany posłem na seym następnym ordynaryjnym, iednak w seymie przypadłym obowiązki prawem niniejszym przepisane, aż do zdania laski nowo obranemu marszałkowi dopełnić powinien, po czym funkcyja jego już ustawać będzie.

3tio. Po zagaieniu seymu i ustąpieniu arbitrow z izby, jeżeli zarzuty przeciwko seymikom oddane są do laski, marszałek starej laski w przytomności tych, którzy do każdego zarzutu należą, (bez dopuszczenia żadnych peselskich głosów pod iakimkolwiek bądź pozorem zabieranych) do rugów przystąpi w następujący sposób.

4to. Najprzód wprowadzone być powinny zarzuty, jeżeli iakie są, całe dzieło seymikowania, podług rozdziału o seymikach, niszczące.

5to. Powinien czyniący zarzut okazać, iż naidował się obecnym na seymiku, który oskarża, iż iest dobrze osiadły, dlaczego obowiązany iest złożyć kwit, iako płaci ofiary dziesiątego grosza do skarbu z possessyi dziedzicznej najmniej złotych sto na rok, lub stawić zaręczyciela w summie kapitalney wartości dóbr takowemu dochodowi odpowiadającej.

6to. Winien daley czyniący zarzut wymienić ieden najmniej przypadek całe dzieło seymikowania niszczący, iak iest w prawie o seymikach; tenże przypadek z wytknięciem przywódców popełnionego przeciw seymikom przestępstwa wesprzeć manifestem uczynionym w ciągu seymiku, lub naidaley we trzy dni po odbych seymikach.

7mo. Winien zaskarżenie swoje w manifestie zanesione stwierdzić manifestem najmniej dwunastu ziemianów possessyją mających, którzy na tychże seymikach przytomni i czynni byli.

8vo. Ponieważ zaś zniszczenie całego sey-

miku zarzuca, przeto w przypadku oddalenia *ab activitate* posłów rzeczzonego seymiku podpadać karom tym samym, iakie są na burzycielów seymiku przepisane, winien, gdyby zarzut nierzetelnym okazał się.

9no. Izba poselska złożona tylko z posłów zarzutom niepodległych, najprzód głośnemi wotami, a potem koniecznie sekretnymi seymik oskarżony, za ważny lub nieważny uzna.

10mo. A gdyby zachodziła równość wotów sekretnych, marszałek równość tę rozwiąże, i za przywołaniem arbitrow, ważność lub nieważność seymiku ogłosi. Jeżeli uznana będzie na rugach nieważność całego seymiku, tak dla zarzucającego, iako dla odwołujących się sąd trybunału oznacza się w Koronie z rejestru *directi mandati*, a w Litwie *officii* na przestępców, sąd kary w prawie o seymikach w artykule XVIII. punkcie drugim przepisane wskaże, a podobnie zarzucającego, a nie dowodzącego, wedle tegoż prawa o seymikach w tymże artykule XVIII. a punkcie piątym ukarze.

11mo. Rugom izby poselskiej posłowie przytomni i nieprzytomni podlegają.

12mo. Rugi najwięcej trzy dni czasu zabrać powinny, mogą zaś być prędzey skończone, ale czwartego dnia izba do obrania marszałka seymowego koniecznie przystąpić powinna.

IX.

Co do obrania marszałka i dalszych czynów seymowych, aż do izb złączenia.

1mo. Marszałek przeszłego seymu, lub w niebytności jego pierwszy z porządku i z teyże prowincyi poseł, przystępując do obrania marszałka, w nieprzytomności arbitrow, rozdać każe wszystkim posłom rejestru osób funkcyją poselską zaszczyconych z prowincyi, na którą kolej laski seymowej przypada.

2do. Na rejestrze stępem oznaczonym każdy poseł przywołany głosem marszałka, imię żadanego od siebie do wyboru na marszałkowską dostojność podkreśli, a podkreślony rejestr złoży w naczynie elekcyjne.

3tio. Gdyby dwa imiona zamiast iednego podkreślone na rejestrze znalazły się, także jeżeliby kto sposobem podpisu imię swoje, lub cudze, albo też cyfrę lub znak iakikolwiek położył, iako nieważny, odrzuconym zostanie.

4to. Na marszałka pierwsze z porządku woiewództwo wotować zacznie, i potem kolejno woiewództwa wotować będą przez wszystkie trzy prowincye.

5to. Gdy elekcyja zakończy się, marszałek przeszłego seymu w przytomności pierwszego posła z każdej prowincyi wezwanego, wszystkie rejestra przeliczy, wota każdemu służące,

na osobney karcie spisze, i posła najwięcej wotów zyskującego marszałkiem ogłosi.

6to. W przypadku *paritatis votorum*, elekcyja tylko na osoby *in paritate* zostające, przez los rozwiązana będzie.

7mo. W naczynie do tego sporządzone włoży marszałek równe gałki, i iednego koloru w liczbie, ile osób *in paritate votorum* zostaje, między którymi iedna gałka odmiennego koloru być powinna, a dla której osoby przy czytaniu iey imienia dobytą będzie gałka odmiennego koloru przez dziecię do tego użyte, ten natychmiast za marszałka ogłoszonym zostanie.

8vo. Po przywołaniu do izby poselskiej arbitrow, marszałek nowo obrany w przytomności wszystkich odbierać będzie laskę od przeszłego marszałka, lub zastępującego jego miejsce, przed którym wykona przysięgę rotą następującą: „Ja N. N. przysięgam Panu Bogu Wszechmogącemu w Trójcy świętej Jedynemu, na to, iż powierzony mi urząd marszałka seymowego, podług prawa dopełnię, od nikogo dependować nie będę, tylko od całej Rzeczypospolitej na seym zebranej, porządek seymowania podług ustaw Rzeczypospolitej, a mianowicie w artykułach obowiązków moich w rozdziale o seymie, tak, iak gdyby wszystkie co do słowa wypisane, i przezemnie w tey przysiędze wymówione były, posłusznie i wiernie dokonam, obowiązki w prawie o straży przepisane, wiernie dopełnię, nie uwodząc się ani przyzianią, ani niechęcią, ani datkiem, ani obietnicą, ani nadzieją, ani boiaźnią. Tak mi Panie Boże dopomóż, i niewinna Syna Jego męka.“ — Po czym marszałek za obranie swoje podziękowanie izbie oświadczywszy, podług własnego wybrania sekretarza seymowego z tey prowincyi obywatela, z której sam obrany, wyznaczy osiadłego szlachcica, który natychmiast przysięgę wykona rotą dla siebie przepisaną. „Ja NN. przysięgam Panu Bogu Wszechmogącemu w Trójcy świętej Jedynemu, na to, iż powierzony mi urząd sekretarza seymowego, podług prawa dopełnię, sekretu w stanach mi powierzonego, wiernie dochowam, podane sobie od laski projektu do czytania, nie nie przydając, ani umniejszając czytać będę, a podpisane przez marszałka seymowego, i deputatów seymowych do przepisania sobie dane, wcześniej do druku podam, i dopilnuję, nie przydając nie ani umiując. Tak mi Panie Boże dopomóż i niewinna Syna Jego męka.“

10mo. Obrany marszałek na teyże samej sessyi, po wykonanych przysięgach, mianować ma z każdej prowincyi po czterech posłów, którzyby Nam Królowi i senatowi o jego wybraniu donieśli, i o chęci złączenia się izby poselskiej z senatem oznajmili,

o czym pierwszy w porządku z tej samej prowincji, w której jest łaska, z pomiędzy delegowanych do senatu, Nam Królowi doniesie.

11mo. Odebrawszy od tronu przez iednego z kanclerzów odpowiedź, ciż delegowani do swojej izby powrócić mają.

12mo. Zatym My Król trzech senatorów po iednemu każdej prowincji do izby poselskiej wyszlemy, wzywając posłów do senatu, poczym natychmiast izba poselska z senatorską złączyć się ma.

X.

Co do wyznaczenia deputacyi na każdym seymie ordynarynym zwyczajnie potrzebnych.

1mo. Po wybraniu marszałka seymowego, złożone będą nazajutrz sessye prowincjonalne, każdej z osobna prowincji, na których wybrani zostaną deputowani. 1mo. Do deputacyi seymowej. 2do. Do odebrania sprawy od straży. 3tio. Do examinu czynności i wysłuchania rachunków wszystkich udzielnych magistratur, a to po trzech posłów, i po iednym senatorze z każdej prowincji.

Rota przysięgi dla deputatów do deputacyi seymowej.

„Ja NN. przysięgam Panu Bogu Wszchemogącemu w Trójcy świętej Jedynemu, iż sumiennie i z pilnością przestrzegać będę, aby projekta seymowe w swoim porządku i rzędzie układane stanom seymującym podawane były, iż w uwagach do tychże projektów, moje własne zdanie, podług Boga, prawa, i sprawiedliwości podawać będę, iż w całym postępowaniu moim, artykuły rozdziału seymu do obowiązków moich stosując się tak, iak gdyby wszystkie co do słowa wypisane, i przezemnie w tej przysiędze wymienione były, posłusznie i wiernie dokonam. Tak mi Panie Boże dopomóż i niewinna męka Jego.“

Rota przysięgi dla deputatów do straży.

„Ja NN. przysięgam Panu Bogu Wszchemogącemu w Trójcy świętej Jedynemu, iako będąc deputowanym do examinowania czynności straży, wszystkie iey działania na każdej z osobna sessyi, z iey protokółu pilnie roztrząsać, wiernie opisywać, zdanie podług Boga, prawa i sprawiedliwości, do projektu zaświadczenia dla teyże straży dawać będę a cokolwiek prawu przeciwnego, lub nad moc prawem teyże straży pozwoloną przywłaszczonego postrzegę, albo iakie naprzeciw teyże straży zażalenia odbiorę, lub też gdzie rezolucya przez którego ministra z naruszeniem prawa podpisana będzie, albo ieżeli seym gotowy podług prawa przez marszałka seymowego

zwołany nie zostanie, to wszystko stanom seymującym wiernie przy relacyi doniosę, nie uwodząc się w tej całej na mnie włożonej posłudze, ani datkiem, ani obietnicą, ani względem, ani boiaźnią, ani przyziąnią, ani niechęcią. Tak mi Panie Boże dopomóż i niewinna Syna Jego męka.“

Rota przysięgi dla deputatów do komisyyi edukacyjney.

„Ja NN. przysięgam Panu Bogu Wszchemogącemu w Trójcy świętej Jedynemu, iako pilnie, uważnie i rzetelnie percepty i expensa przejrzę, przejrzone adnotować będę, a w rozrządzeniu teyże komisyyi, iakie się mogą znaleźć pożytki lub uszczerbki, iakie naprzeciwko teyże komisyyi zażalenia odbiorę, takie wiernie, nic nie opuszczając, ani przydając, stanom Rzplitey doniosę, i zdanie moje podług Boga, prawa i sprawiedliwości, do projektu zaświadczenia i kwitu dla teyże komisyyi dawać będę. Tak mi Panie Boże dopomóż i niewinna Syna Jego męka.“

Rota przysięgi dla deputatów do komisyyi policyi.

„Ja NN. przysięgam Panu Bogu Wszchemogącemu w Trójcy świętej Jedynemu, iako pilnie, uważnie i rzetelnie percepty i expensa do komisyyi policyi należąca, przejrzę, przejrzone adnotować będę, a w rozrządzeniu teyże komisyyi, iakie się mogą znaleźć pożytki lub uszczerbki, iakie przeciwko teyże komisyyi zażalenia odbiorę, takie wiernie nic nie opuszczając, ani przydając, stanom Rzplitey doniosę, i zdanie moje podług Boga, prawa i sprawiedliwości, do projektu zaświadczenia i kwitu dla teyże komisyyi dawać będę. Tak mi Panie Boże dopomóż i niewinna Syna Jego męka.“

Rota przysięgi dla deputatów do komisyyi wojskowej.

„Ja NN. przysięgam Panu Bogu Wszchemogącemu w Trójcy świętej Jedynemu, iako pilnie, uważnie i rzetelnie wszelkie czynności i ordynanse komisyyi wojskowej, iey dyspozycye, lustracye, likwidacye, oraz rozrządzenie summ do niey wchodzących, examinować i adnotować będę, a w rozrządzeniu teyże komisyyi, iakie się mogą znaleźć pożytki lub uszczerbki, iakie naprzeciwko teyże komisyyi zażalenia odbiorę, takie wiernie, nic nie opuszczając, ani przydając, stronom Rzplitey doniosę, i zdanie moje podług Boga, prawa i sprawiedliwości, do projektu zaświadczenia i kwitu dla teyże komisyyi dawać będę. Tak mi Panie Boże dopomóż i niewinna Syna Jego męka.“

Rota przysięgi dla deputatów do komisyyi skarbowey.

„Ja NN. przysięgam Panu Bogu Wszchemogącemu w Trójcy świętej Jedynemu, iako pilnie, uważnie i rzetelnie percepty i expensa skarbowe examinować, z prawem konfrontować, decessów, ieżeli by iakie znalazły się, dochodzić, i to wszystko przejrzone adnotować będę, a w rozrządzeniu teyże komisyyi, iakie się mogą znaleźć przeciwko teyże komisyyi zażalenia, odbiorę, takie wiernie nic nie opuszczając ani przydając, stanom Rzplitey doniosę, i zdanie moje podług Boga, prawa i sprawiedliwości, tak do ulepszenia administracyi skarbu, iako i powiększenia iego dochodów, donosić, i do projektu zaświadczenia i kwitu dla teyże komisyyi dawać będę. Tak mi Panie Boże dopomóż i niewinna Syna Jego męka.“

2do. Wybrane zaś tym sposobem osoby do wyż rzeczonych deputacyi, na pierwszej seymowej sessyi przysięgę wykonać mają: senatorowie przed Nami Królem, posłowie przed marszałkiem.

XI.

Co do czynów seymowych po złączeniu izb aż do rozłączenia.

1mo. Po wezwaniu przez Nas Króla, izba poselska uda się prosto do izby senatorskiej, końcem złączenia się z senatem.

2do. Posłowie miejsca swoje zasiadają.

3tio. Marszałek seymowy imieniem izby poselskiej, sessyą izb złączonych rozpocznie, a kanclerz od tronu da odpowiedź stosowną do wniesionego powitania króla.

4to. Zaczyn marszałek najprzód, a potem posłowie według porządku województw, nakoniec sekretarz seymowy do ucałowania ręki królewskiej przystąpią.

5to. Co gdy się odprawi, na pamiętkę, iż wszystkie władze wykonawcze początek i źródło swoje od narodu biorą, że urzędy z woli narodu prawa i rozkazy iego wykonywają; kanclerz od tronu wyrzecz: *stany seymujące Rzplitey z mocy prawa, wszystkie urzędy wykonawcze, w władzy i działaniu swym zawieszają.*

6to. Po którym ostrzeżeniu winien będzie marszałek seymowy przełożyć, że stany seymujące zatrudnione stanowieniem praw, i ważnemi Rzeczypospolitey sprawami, gdy same czuwać w tymże czasie nad wykonaniem praw nie mogą, znając potrzebę, chętnie zezwalają, aby wszelkie urzędy wykonawcze, w mocy i działaniu swym do dalszego Rzplitey rozrządzenia trwały, dlaczego wyroki swoje do straży przesyłać będą do ich wykonywania, zaczyn tenże marszałek seymowy

ogłosi temi słowy: *Stany seymujące, wszystkie magistratury, urzędy wykonawcze, w władzy i działaniu swym, do dalszego Rzeczypospolitey rozrządzenia, pod okiem swoim utrzymują.* 7mo. Poczym miejsce mieć powinno czytanie *pactorum conventorum.*

XII.

O elekcyi sędziów seymowych w złączonych izbach.

1mo. Dnia drugiego sessyi seymowej w złączonych izbach następować powinna elekcyja sędziów seymowych, którzy przez losy wybierani będą tym porządkiem.

2do. Na stoliku wśród miejsca, na którym ministerium w senacie zasiada, położone będzie naczynie elekcyjne pod trzema nierównymi kłótkami, od których ieden klucz przy królu, drugi przy marszałku przy lasce w senacie będącym, trzeci przy marszałku seymowym naydować się powinny.

3tio. Naczynie to przy każdej elekcyi publicznie otwarte i próżne okazane zostanie przez marszałka przy lasce senatu będącego.

4to. Zacznie się najprzód elekcyja senatorów na seymie przytomnych.

5to. Dalej przystąpić należy do wyboru przytomnych posłów, podzieliwszy onych na trzy prowincye.

6to. Dozór elekcyi będzie przy marszałku narodowym styr izby senatorskiej pod ów czas trzymającym, i przy marszałku seymowym.

7mo. Przy każdej z osobna elekcyi tylo gałek w naczyniu umieścić trzeba, ile z prawa do niey kandydatów wypada, a to w równey gałce wielkości i koloru iednego, wyiąwszy w elekcyi z senatu na każdą prowincyą gałek cztery, w elekcyi z posłów na każdą prowincyą gałek ośm, które odmiennego koloru być powinny.

8vo. Zatym przy każdej z osobna elekcyi, marszałek przy lasce senatu będący, umieści gałki podług liczby, i naczynie zamknie.

9no. Sekretarz narodowy, lub urzędnik miejsce iego zastępujący, imiona senatorów, sekretarz zaś seymowy imiona posłów stosownie do elekcyi czytać będą, dając czas dziecięciu wyciągać gałki z naczynia.

10mo. A przy którego wymienieniu, gałka odmiennego koloru przez dziecię wyciągniona zostanie, takowego marszałek przy lasce senatu z liczby senatorów, a marszałek seymowy z liczby posłów na rejestrze zapisze, i za oznaczonego do funkcyi na seymie seymowe ogłosi.

XIII.

O wprowadzeniu projektów na seym.

1mo. Po elekcyi sędziów seymowych, dnia następnego zaczynać się powinno. 1mo. Czytanie uchwał seymu gotowego, ieżeli te

między seymem, a seymem ordynaryjnym iakie nastąpiły. *2do.* Czytanie projektów do prawodawstwa i do podatków wieczystych, z propozycy od tronu na seymiki podanych, a przez instrukcy do izby przychodzących. *3tio.* Czytanie propozycy od tronu w publicznych Rzplitey sprawach, tudzież edukacyi, policyi, woyska i skarbu potrzebach. *4to.* Czytanie projektów we wszystkich dezyderyach, *respectivè* województw, ziem, powiatów i miast znajdujących się w zalece niach seymikowych.

2do. Gdyby następnie, i w czasie czytania, ktokolwiek z seymujących chciał podać swój projekt, takowaz czytany być powinien.

3tio. Zaczawszy zaś od sessyi pierwszej po elekcyi sędziów czas czternastu takichże sessyi oznacza się, nietylko dla wspomnio nego czytania, lecz naybardziej dla dania czasu deputowanym do dokładnego examinu straży i rządowych Rzplitey kommissyi, aby też examina w tey porze odbyte zostały.

4to. W czasie czytania wszystkich projektów, głosy żadne przerywać nie mają, i temu tylko z pomiędzy posłów głosu u marszałka seymowego żądać wolno będzie, który przy projekcie swoim udzielnym powody do podawania onego wytłumaczyć będzie miał potrzebę.

5to. Senatorowie dawać projektów nie będą, a jeżeliby czas zbywał, po przeczytaniu wszystkich projektów, senat kolejno będzie mógł zabierać głosy z przekładaniem stanom rady wierney, i coby ku pożytkowi ogólnemu sądził być potrzebnym. Jeżeliby zaś cały czas zabranym został czytaniem projektów, wówczas senatu zdania na piśmie tylko oddawane będą do deputacyi seymowej, w sposobie rady.

XIV.

O relacyach, które deputowani do examinu straży i kommissyów wyznaczeni na seymie ozynić będą.

1mo. Po czternastu sessyach odbytych, od piętnastey deputowani do odebrania sprawy od straży i rządowych kommissyi, relacye swoje stanom seymującym zdawać będą; każda deputacya przed zaczęciem relacyi, też relacyą wydrukowaną kosztem skarbu, seymującą rozda.

2do. Pocznie deputacya do examinowania straży, a po niey następnie jedna po drugiej deputacye do kommissyów: edukacyjney, policyi, woyskowej, skarbu, wyznaczone.

3tio. Delegowani z stanu rycerskiego, po dwóch od każdej kommissyi rządowej, mieysce po posłach ziemskich mieć mają dla tłumaczenia się, a po nich assessorowie i kommissarze mieyscy w assessorjach, kommissyach, policyi i skarbu zasiadający, miey-

sce mieć będą, i *desideria* miast donosić w seymie mają, które do deputacyi seymowej oddane zostaną. A ci, gdy tego potrzeba będzie, i gdy zechcą, będą u marszałka seymowego u laski o głos prosić, i ten im zabroniony być nie może, i ci tłumaczyć się będą zwyczajem dziś praktykowanym zabierania głosów przez delegowanych od kommissyów.

4to. Każda relacya zamykać powinna nietylko czyny naganne przez deputacyą examiniującą upatrzone, ale i te, które przez iakiegożkolwiek obywatela deputacyi examiniującej, z podpisem iego doniesione będą, bądź na magistraturę, bądź na osoby w niey zasiadające, z administracyi wynikłe.

5to. Przy relacyi winna deputacya examiniująca każda podać zdanie swoje na zaskarżenie przez obywatela zaniesione, i projekt gotowy tak na każde zaskarżenie, iako i do zaświadczenia kwitem, kiedy nań straż albo kommissyę zasłużą, lub do zawieszenia tegoż kwitu projekt, a nawet i do odmówienia onego z naganą i skassowaniem czynów nieprawnych.

6to. W przypadkach naruszenia praw, utraty skarbu Rzplitey, i publicznych funduszów przez straż, albo iakąkolwiek z kommissyów rządowych ze szkodą kraiu, i nadwężeniem spokoyności publiczney dopełnionych, poda deputacya przy relacyi opinią odesłania do seymowych sądów tych wszystkich, którzyby zdania swego rozpisem nie usprawiedliwili.

7mo. Zdanie i opinie deputacyi examiniującej każdej na tychże sessyach układane być powinny iednomyślnością, albo prostą większością głosów.

8vo. Komplet dla wszystkich deputacyów przez seym wyznaczonych, z pięciu osób być powinien naymniey, a pomiędzy nimi koniecznie po iedney osobie z każdej prowincyi.

9no. Pióro trzymający w każdej deputacyi przez nią z pomiędzy deputowanych posłów wybrany, protokół porządnny czynów deputacyi trzymać będzie, w nim prezencye dla usprawiedliwienia kompletu zapisywać, *pluralitatem votorum* notować i rozpisy w czym? i przez kogo czynione? zaświadczyć.

10mo. W przypadku równości zdań w każdej deputacyi do examinu wyznaczoney, prezydujący *paritatem* rozwiąże.

11mo. Gdyby kto z deputowanych, lub z posłów niewchodzących w deputacyą, nie zgadzając się na projekt kwitu przez deputacyą examiniującą podany, lub na opinią teyże w której okoliczności daną, oświadczył przeciwnie zdanie, natenczas projekt od siebie drugi zaraz podać powinien, a natychmiast *turnus* iść ma między projektem kwitu lub opinii od deputacyi examiniującej podanych,

a projektem kwitu lub opinii przez deputowanego lub innego posła proponowanych, w takim przypadku większość prosta głosów rozwiąże kwestyą.

12mo. W czasie tym zdawania relacyów z examinu kommissyów, wolno każdemu z posłów projekta podawać w postrzeżonych potrzebach edukacyi, policyi, skarbu i woyska, albo w upatrzonych w nich wadach.

13tio. Po odbyciu relacyi przez deputacyą do examinu straży wyznaczoną, następować powinna *semotis arbitris*, relacya obrotu politycznego interessów zagranicznych, która drukowaną być nie powinna, a jeżeliby iaka okoliczność wątpliwą być zdawała się, lub obiaśnienia potrzebowała, i stany seymujące żądały, by w tym się obiaśnić, natenczas ma być obrana deputacya przez wota sekretne w osobach trzech po iedney z każdej prowincyi, bądź z senatu, bądź z posłów, które przysięgę na najsćislejszy sekret wykonają, examen z wszelkich spraw dopełnią, i relacyą stanom uczynią. A w rzeczach sekretu potrzebujących, doniosą stanom wiarą poprzysiężoną, czyli osoby do interessów zagranicznych użyte, sprawiły się we wszystkim zgodnie z interessami i pożytkiem Rzplitey.

14to. Rota przysięgi dla tychże delegowanych następująca naznacza się: „Ja NN. przysięgam Panu Bogu Wszechmogącemu w Trójcy świętey Jedynemu, iż w zleceniu „mnie danym od stanów Rzeczypospolitey „do wyexaminowania interessów zagranicznych, z naywiększą pilnością w tymże „examinowaniu sprawować się będę, sekret „iako najsćislej zachowam, a cokolwiek „szkodliwego lub zdrożnego postrzegę, „dług opisu prawa stanom doniosę.“

15to. Po zakończoney w stanach relacyi składu politycznego interessów zagranicznych, mają mieć audyencyą posłowie Rzplitey u dworów postronnych rezydujący, a to po zakończeniu swego poselstwa *semotis arbitris*. Posłowie zaś cudzoziemscy, gdyby żądali audyencyi w stanach, w tymże czasie mieć ją będą.

16to. Na wysłuchanie relacyów wszelkich, danie kwitów w złączonych izbach, czytanie projektów, i danie audyencyi posłom, sessyi ośmnaście wyznacza się, a ile razy też relacye w ośmnastru sessyach odbydźby się nie mogły, czas tych relacyi dłużej przeciągnąć będzie należało, do zakończenia tychże relacyi, i nayzupełniejszego rostrząśnienia wszelkich czynności i sprawowania się władz wykonawczych. A ten czas przedłużony nie ma nie uymować tym sessyom, które są wyznaczone do osobnych materyi w rozłączonych izbach.

17mo. Kończyć się będzie czynność w izbach złączonych w czasie oznaczonym, na wysłuchaniu i rozwiązaniu zaskarżeń takich, których decyzya do sądów seymowych należy,

a to *per turnum* głośny i sekretny, prostą większością wotów na takową prostą propozycyą: Czyli w zaskarżeniu NN. sąd seymowy ma być przyznany? albo nie? A nayprzód względem ministrów w straży zasiadających, jeżeliby o przestępstwa prawa zaskarżeni byli, ma następować takowaz decyzya.

18vo. Przed rozłączeniem się izb, sekretarz narodowy, lub pierwszy z porządku po nim urzędnik senatorom, a sekretarz seymowy posłom rozda registr stepłowany wszystkich ministrów w straży i kommissyach rządowych zasiadających, końcem wotowania przez seymujących, czyli który z ministrów ma być odmieniony, lub nie? Ma stać wazon na stole okazany, że iest próżny, a stoliki po bokach osłonię, i potym zamknięty trzema kluczami być powinien, od którego ieden klucz przy królu, drugi przy marszałku narodowym pierwszym w porządku, a trzeci przy marszałku seymowym być ma. Każdy senator i poseł kolejno wzywany podkreślać będzie tych ministrów, których odmiany z przyczyny nieufności życzy, i registr zwinęty w wazon włoży. Po skończonym wotowaniu król z senatu po iednemu, a marszałek z seymu po dwóch posłów, z każdej prowincyi do rewizyi wotów, wyznaczy.

Wazon publicznie otworzony, registra przez deputowanych wyjęte, przeliczone i rewidowane być powinny. Która rewizya z ogłoszeniem wotów koniecznie na iedney sessyi zakończona być ma. Ilekroć który minister od dwóch części osób seymujących, przeciwko trzeciej podkreślony będzie, ten tym samym od urzędu oddalony zostanie. Oddalenie tym sposobem ministra od urzędu nie może szkodzić iego sławie i prawom obywatelskim, nominowanym iednak powtórnie na ministra być nie może, chyba po upłynionych latach sześciu. Opisane w tym sposobie wotowanie na oddalenie albo utrzymanie ministrów, na każdym seymie ordynaryjnym ma następować koniecznie w czasie wyżey wyrażonym, a marszałkowie narodowi i seymowi nie czekając dopomnienia się seymujących, do czego każdy ma prawo, sami z swego obowiązku terażniejszym prawem na nich włożonego, dla dopełnienia onego, przystąpić do uskuteczenia tegoż powinni. Nominowanie na *ministeria* tak wakuujące, jeżeliby przed seymem rozdane nie były, iako i do straży, zawsze ma następować przed rozłączeniem się izb, i król nominować na *ministeria* nie może tylko szlachtę rodowitą dobrze osiadłą, katolików. Minister rezygnować nie może *ministerium* w innym czasie, tylko w czasie seymu ordynaryjnego w stanach; a to aż po odbytych wotowaniu wyżey wyrażonym, rewizyi wotów i onych ogłoszeniu. Co się ma rozumieć o tych ministrach, którzyby oddaleni nie byli.

XV.

O obowiązkach deputacyi seymowej.

1mo. Na seymach ordynaryjnych będzie obowiązkiem deputacyi seymowej pilnować, aby żaden projekt nie dążył do naruszenia i odmiany prawa fundamentalnego pod tytułem: *Ustawa rządowa*, i praw niewzruszonych. Dzielić zaś będzie deputacya seymowa projekta na *prawodawcze* i *uchwały seymowe*.

2do. W rządzie projektów *prawodawczych* umieszczać będzie deputacya seymowa. 1mo. Projekta do praw politycznych. 2do. Do praw cywilnych. 3tio. Do praw kryminalnych. 4to. Do podatków wieczystych.

3tio. Za prawo *polityczne* uważane byź ma to, cokolwiek ściągają się do udoskonalenia w odmianie lub poprawie szczególnych opisów formy rządowej, zawsze jednak bez naruszenia fundamentalnego prawa pod tytułem: *Ustawa rządowa*. Pod wyrazem *praw cywilnych* oznaczają się te, które stanowią, podług iakich prawideł, winni obywatele między sobą zachować się w prywatnych swoich własnościach, względach i umowach. Pod wyrazem *praw kryminalnych* oznaczają się te, które w uczynkach obywatelów przestępstwa określają, i kary za nie wyznaczają. Pod wyrazem podatków wieczystych, mają się rozumieć ofiary, i podatki stałe, do powiększenia skarbu publicznego.

4to. Za uchwały seymowe uważane zawsze będzie to, co się ściągają do ustanowienia poborów doczesnych w czasie wojny, stopnia monety, zaciągania długu publicznego, indygenatów, nobilitacyi i innych nadgród przypadkowych, rozkładu wydatków publicznych ordynaryjnych i extraordynaryjnych, wojny, pokoju, zawierania traktatów związkowych i ostatecznej ratyfikacyi tychże, oraz i handlowych wszelkich dyplomatycznych aktów i umów, do prawa narodów ściągających się, i tym podobnych zdarzeń, głównym Rzplitey potrzebom odpowiadających.

5to. Deputacya seymowa w rządzie projektów, do uchwał seymowych uczyni podział dwojaki; Pierwszy, który zawierać w sobie będzie projekta, ściągające się do zawierania traktatów związkowych, zaczepnych z zagranicznymi mocarstwami, wydawania wojny, zaciągania długu publicznego, trwałego kompletu wojska i postanowionego nań wieczystego podatku. Podział drugi, zaś deputacya uczyni z tych projektów, które obywatelom będą traktaty i materje handlowe, stanowienie pokoju, rozrządzenie dochodem skarbowym, ustanowienie w czasie wojny poborów doczesnych, stopień monety, i które tyczyć się mogą edukacyi krajowej bez naruszenia fundamentalnych iey zasad. Cokol-

wiek tylko do policyi krajowej ściągają się może; cokolwiek projektowanym będzie w urządzeniu wewnętrznym wojska; cokolwiek ściągają się może, do polepszenia urządzenia skarbu; co się tycze nadgród indygenatów i nobilitacyi; naostatek ściągające się projekta do dezyderjów prowincyjów, albo województw, ziem, powiatów i miast.

6to. Deputacya podług prawa o miastach przygotuje projekt, do nobilitowania mieszczan tych, którzy byli plenipotentami miast, oraz tych, którzy kupili wieś, lub miasta całkowite, a podadzą o to proźbę do stanów marszałkowi seymowemu, niemniej osób trzydziestu z mieszczan nobilitować się mających.

7mo. Podług tych rozgatunkowania prawideł deputacya seymowa zbierać będzie wszystkie, do każdego gatunku należące projekta, już od króla i straży, już od seymujących osób podane, zachowując zawsze pierwszeństwo, między projektami, które od króla podane będą.

8vo. Jeżeli w projekcie podanym przez seymującego obiekt naruszałby prawo, pod tytułem: *Ustawa rządowa*, zaś deputacya podającego zaprosiwszy, wystawi onemu proźbę, albo cofnienia zupełnego, albo odmiany. Jeżeli zaś podający projekt uwagami przełożonemi nie dał się przekonać, deputacya seymowa projekt od seymującego pod rozdziałem i gatunkiem, do których najznaczniej zmierza, umieści, a w opinii przyłączoney uwagi przyda. 1mo. Jeżeli treść projektu nie jest z gatunku prawa pod tytułem: *Ustawa rządowa*. 2do. Projekt czy jest czysto podany? czy nie zawiera w sobie materji różney większości głosu podległej?

9no. Co do dezyderjów prowincjonalnych, i szczególnych województw, ziem i powiatów, deputacya seymowa strzedz tylko tego będzie powinna, aby te ściągają się do prowincyi, albo województwa, ziemi, czyli powiatu dobra i szczególnej wygody, bez odmiany podziału władz eksekucyjnych i tychże między sobą stosunków.

10mo. Takowe uwagi deputacya seymowa, na swych sessjach iednomyślnością, albo większością zdań deputowanych głosić a w komplecie najmniej pięciu osób determinować powinna; w skład zaś deputacyi seymowej marszałek seymowy wchodzić zawsze może.

11mo. Cokolwiek względem trzymającego pióro, protokołu, rozwiązywania *paritatis*, rozpisów, i w komplecie znajdując się po iednej przynajmniej osobie z każdej prowincyi powinny, o innych deputacyach powiedziano, to wszystko ma byź i dla deputacyi seymowej prawidłem.

12mo. Jeżeli uchwały seymu gotowego w urządzeniu wewnętrznym iakie nastąpiły, między seymem a seymem ordynaryjnym, deputacya seymowa umieszczać one będzie,

na czele każdego gatunku projektów, do którego z swej natury należeć będą, aby też uchwały do rozwagi i decyzji stanów, pod właściwym rodzajem materji zawsze najprzód przechodziły.

13tio. Rozgatunkowane projekta z uwagami swemi deputacya seymowa wydrukować rozkaże, expensem skarbu publicznego, na tyle egzemplarzów, ile seymujących będzie osób, i podług podziałów wyżej w prawie wyrażonych; z tych iedne po drugich kolejno sekretarzom narodowemu do senatu, i seymowemu do poselskiej izby, tak wczesnie oddać starać się będzie, aby trzema dniami przed rozłączeniem się izb, rozdawanie rzeczonych projektów poczęło się, i czasu tyleż zawsze, na każdy projekt seymujący miał do deliberacyi.

14to. Żeby zaś deputacya seymowa w tak ważnych i ciągłych obowiązkach pomoc miała należną, oprócz sekretarza seymowego i kancelaryi seymowej, mieć będzie dodanych sobie iednego z subalternów straży i po iednemu z takichże subalternów każdej oddzielnej kommissyi, którzy iey do ułatwienia robót, z obowiązkiem zupełnej powolności, przydani będą.

XVI.

Co do czynów seymowych w rozłączonych izbach i o decyzjach projektów.

1mo. Jak tylko wedle powyższych artykułów zakończonemi zostaną relacye; iak straż i kommissye, kwity i zaświadczenia otrzymają, i zaskarżenia deputacyów i obywatelów rozwiązani zostaną; gdy inne też z przepisu prawa dopełnią się czynności, izby, senatorska i poselska, rozłączyć się będą powinny, a marszałek krajowy pożegnawszy króla, powróci wraz z posłami do izby poselskiej.

2do. Izba poselska iako wyobrażenie i skład wszechwładztwa narodowego, będzie świątynią prawodawstwa. Po rozłączeniu się izb, zaraz czynności swoje rozpocznie, i ciągle tym się zatrudni, aż do wybiegu dni przepisanych.

3tio. W izbie poselskiej assessorowie i kommissarze mieyscy w assessorjach, kommissjach, policyi i skarbowej zasiadający, po delegowanych z kommissyjów rządowych miejsce mieć będą, dla donoszenia dezyderjów miast, iak jest w artykule XIV. opisano.

4to. Jakim porządkiem deputacya seymowa podług przepisu prawa rozgatunkuje projekta, w takim też porządku marszałek koła rycerskiego wprowadzać też projekta będzie do izby poselskiej ieden po drugim. Gdyby iednak deputacya seymowa projekt umieściła nie pod właściwym sobie prawem ozna-

czonym gatunkiem, i gdyby to okazane zostało, deputacya powinna będzie między materje sobie właściwe takowy projekt umieścić.

5to. Sekretarz seymowy czytać będzie projekta, a po przeczytaniu projektów, zaraz i uwagi w deputacyi seymowej, jeżeli będą iakie, w czasie zaś takowego czytania, żadne głosy przerywać atencji seymujących nie będą.

6to. Zaczynać się będzie najprzód decyzya projektów prawodawczych do praw politycznych, cywilnych, kryminalnych i podatków wieczystych, bądź z propozycyjów od tronu na seymiki podanych, a przez instrukcye do izby przychodzących, bądź też z projektów na seymie podanych pod decyzją podpadających.

7mo. Projekta do praw politycznych, których natura pod artykułem XV jest opisana, decydowane będą dwoma częściami wotów przeciwko trzeciej. Projekta do praw cywilnych prostą większością wotów, projekta do praw kryminalnych dwoma częściami wotów, przeciwko trzeciej, a projekta do podatków wieczystych trzema częściami wotów, przeciwko czwartej decydowane byź mają. To jest: gdy w izbie poselskiej oznaczone dwie lub trzy części wotów, albo prosta większość podług gatunku materji wymienionych będą za projektem. projekt zamieniony zostanie w prawo; ile razy zaś oznaczonej prawem wielości wotów dostawać nie będzie, projekt upadnie.

8vo. Każde pomienione prawo polityczne cywilne i kryminalne, po przejściu formalnym w izbie poselskiej, do senatu natychmiast przesłane byź powinno. Po przeczytaniu żądanego prawa w senacie, król zdanie swoje otworzy, a marszałek przy lasce senatu będący, o zdanie senatu zapyta. Jeżeli nie będzie w senacie iednomyślności, na żądane przez izbę poselską prawo, *turnus* iść zaraz ma na takową prostą propozycją: *Czyli prawo żądane ma byź zawieszono do dalszej narodu deliberacyi, czyli też zaraz ma mieć swoją eksekucją?* Taką samą część wotów w senacie decydować będzie zawieszenie prawa, iaka jest oznaczona do decydowania tegoż prawa w izbie poselskiej. to jest dwóch części przeciwko trzeciej, albo prostej większości podług gatunku materji prawem opisaney. Ile razy zaś nie będzie w senacie takiej części, za zawieszeniem, natenczas w izbie poselskiej ustanowione prawo, w mocy swej zostanie. A w decyzji takowej zawsze po wotach głośnych sekretne koniecznie iść powinny. choćby nikt onych nie żądał, gdyż na rzeczoną propozycją, decyzją senatu, sekretne wota stanowić będą.

9no. Przyjęcie tego prawa w senacie sposobem dopiero opisanym, moc i świętość prawu nadawać będzie, wstrzymanie zaś za-

wiesi tylko prawo do przyszłego ordynarynego seymu, na którym gdy powtórnie w izbie poselskiej, liczbą wotów w prawie opisaną, utrzyma się, prawo zawieszono od senatu przyjętym być musi.

10mo. Zawieszenia prawa do drugiego seymu, senat mieć będzie moc tylko w materjach powyższych prawodawczych, to jest: politycznych, cywilnych i kryminalnych. Zaś co do wieczystych podatków i uchwał seymowych, które w następującym artykule XVII. są opisane, mocy zawieszenia nie ma, ale do wotów tak, jak izba poselska, należy.

11mo. Na decydowanie praw politycznych, cywilnych, kryminalnych i wieczystych podatków, jako też tych, któreby do deliberacji narodu przeszłego seymu ordynarynego zawieszono zostały, liczba sessyów ośm oznacza się. A na następnym seymie ordynarynym zawieszono do deliberacji narodu prawa pod gatunkiem właściwym materji najprzód rozwiązywane być mają.

XVII.

O dalszych czynnościach w izbach rozłączonych.

1mo. Po upłynionych sessjach ośmiu na decyzji projektów do praw politycznych, cywilnych, kryminalnych i wieczystych podatków, zaraz na następnej sessji zacznie się decyzja projektów do uchwał seymowych, z tych gatunków materji, które podług przepisane prawa dla deputacji seymowej w artykule XV. a punkcie 9tym należą do podziału pierwszego, na który rodzaj projektów z podziału pierwszego liczba trzech sessyów naznacza się. Dalej decydowane będą projekta dotyczące się handlu, edukacji, policyi, wojska, skarbu, indygenatów, nobilitacji mieszczan i innych osób, także zasłużonych nadgrodz przypadkowych i innych materji w tymże artykule XV. a punkcie 9tym do uchwał seymowych podziału drugiego należących, na które oznaczają się liczba sessyów dwunastu.

2do. Projekta do uchwał seymowych z podziału pierwszego decydowane będą dwoma częściami wotów seymujących przeciwko trzeciej. Projekta do uchwał seymowych z podziału drugiego prostą większością wotów stanowione zostaną, to jest: gdy będzie za projektem liczba wotów prawem oznaczona, złączonych izb obydwóch, projekt zamieniony zostanie w wyrok i uchwałę seymową; przeciwnie, ile razy liczba wotów prawem oznaczona nie będzie za projektem, tenże projekt upadnie. Naostatek dezyderja prowincyów, woiewództw, ziem, powiatów i miast, kończyć będą zatrudnienia izby poselskiej w przeciągu sessyów sześciu, na które dla każdej prowincyi dwie sessye wyznacza się.

3tio. Gdyby których materji decyzja pre-

dzey skończyła się, niż mają czas sessyji wyznaczonych, tedy następne materje ich miejsce zabierać mają.

4to. Wszystkie materje gdy pod różną większość wotów seymujących, podług wyższego opisu prawa, podane zostały, po przeczytaniu każdego projektu i opinii deputacji seymowej, marszałek seymowy zapyta się izby o zgodę na cały projekt, a za opposycyją chociażby iednego z posłów, zaraz przystąpi *ad turnum* na tę propozycyją: *Czyli projekt przeczytany ma być w całości przyjętym, albo poprawionym?*

5to. Jeżeliby który z posłów sprzeciwił się całemu projektowi, i tegoż odrzucenia zupełnego żądał, ma zaraz od siebie podać propozycyją taką: *Czyli projekt ma być odrzuconym, albo poprawionym?* Między którą propozycyją i od laski daną, poprzedzi najprzód *turnus* na zapytanie: *Jaka z propozycyów przyjęta będzie?* a ten słowami tylko *affirmativè*, albo *negativè* odbywać się powinien.

6to. Jeżeli większością utrzyma się propozycyja do oddalenia projektu zmierzająca, projekt taki już drugi raz na tym seymie podniesionym nie będzie.

7mo. Jeżeli zaś od laski podana propozycyja utrzymana zostanie, wtedy marszałek seymowy zaraz komunikować onę będzie marszałkowi przy lasce senatu będącemu, i obydwie izby przez wota decydować będą, przyjęcie projektu całkiem, albo poprawę onego.

8vo. Gdy przyjętym być nie może projekt inaczej, iak przez liczbę wotów trzech części przeciwko czwartej, dwóch części przeciwko trzeciej, albo prostej większości w senacie i w izbie poselskiej razem przeliczonych, podług rodzaju, z którego podług wyższego opisu prawa w artykule XV. zawartego, będzie projekt; przeto z komunikacji wzajemnej przez laski obydwóch izb, iaka wypadnie większość, sekretarz narodowy w senacie, a marszałek seymowy w izbie poselskiej wypadłą podług prawa *pluralitytatem* ogłoszą, i projekt za uchwałę seymową przyjętą, w izbie poselskiej najprzód przez marszałka seymowego, a w senacie przez marszałka przy lasce senatu będącego, podpisanym zostanie.

9no. Po niedoszłej większości do liczby prawem niniejszym nakazanej, gdy projekt do poprawy odesłanym zostanie, marszałek seymowy rozdáwać będzie głosy posłom żądającym z kolei prowincyi do samej tylko iedynie materji toczącej się, dla wyświecenia teyże materji, a po tych zakończonych, wezwie sprzeciwiających się projektowi do deputacji seymowej, aby wraz z tąż projektem poprawić starali się.

10mo. Odesłanie projektu końcem poprawy

do deputacji, zatrzymywać izb nie będzie od wprowadzenia z porządku i decydowania innych następujących.

11mo. Przyniesiony nazad do izby projekt już poprawny, może nawet przerwać materją rozpoczętą; a jeżeli po przeczytaniu onego większością głosów, iako wyżej, i całkowicie przyjętym nie zostanie, w ów czas na tym seymie podniesionym już więcej nie będzie.

12mo. Jaki sposób przepisany jest prawem na decydowanie projektów, tym samym sposobem decyzja uchwał seymu gotowego wewnętrznego urzędzenia tyjących się, jeżeliby iakie między seymem a seymem ordynarynym były w gatunku własnej materji, najprzód następować będzie, a to dla zapewnienia narodu, czyli uchwały tamte na dalej obowiązywać go będą do posłuszeństwa.

13tio. W obiekcie dezyderyów woiewództw, ziem i powiatów, te w porządku prowincyów, w iakim rzeczono woiewództwa, ziemie, lub powiaty, w której prowincyi najduią się, iedne po drugim pod decyzją przychodzić powinny; a na którym woiewództwie, ziemi lub powiecie, czas sessyom w rozłączonych izbach wypłynie, od dezyderyów tego woiewództwa, ziemi lub powiatu, następnego seymu decyzye w czasie przyzwoitym poczynać też powinny.

14to. Jeżeliby zdarzyć się miało, iżby w izbie poselskiej iednogłównie został projekt przyjęty, lubo różnej większości wotów podany prawem niniejszym, a za komunikacją senatowi uczynioną, podobna iednogłówność i w senacie nastąpiła; projekt takowy w ustawę zamienionym zostanie.

15to. Jeżeliby zaś w senacie też sama materja wprowadzona iednogłównie przyjętą nie była, dla przyczyn, które opponujący się w głosie swoim wyłuszczyć powinien, i wota żądane byłyby; izba poselska do wotowania w tymże samym czasie co i senat przystąpi, dla ściślejszego prawa dopełnienia w wyiaśnieniu wotów, a iaka większość według rodzaju i gatunku projektu wypadnie, ten albo przyjętym, albo odrzuconym zostanie.

16to. Po poprawie projektu przez deputacją seymową i wezwanych, ile razy, czy to w izbie senatorskiej, czyli też poselskiej, żądane będzie powtórzenie czytania projektu poprawionego; sekretarz narodowy i sekretarz seymowy czytać go będą, dla lepszego wyrozumienia onego.

17mo. Po każdej materji, która do decyzji seymowej w iakiejkolwiek okoliczności, i kiedykolwiek, podług opisu praw, właściwie przychodzić będzie, ile razy przez wota decydowana zostanie, tedy zawsze po odbytych wotach głośnych, sekretne wota, chociażby ich nikt nawet nie żądał, tak w izbie senatorskiej iako i poselskiej iść

powinny, ani od tych wotów sekretnych stany uwalniać się będą; dlaczego stanowimy: iż po odbytych wotach głośnych, to tylko decyzją seymową będzie, co przez wota sekretne ustanowione zostanie. Jedna tylko materja wieczystych podatków i trwałego kompletu wojska, które nigdy przez wota sekretne decydowane nie będą, ale przez wota tylko głośne. Każde prawo, czyli uchwałę seymową po ustanowieniu zaraz marszałek seymowy wraz z osobami do deputacji seymowej wyznaczonemi podpisując mają w zwykłej izbie konferencyonalnej seymowej, a sekretarz seymowy do oblaty w akta, gdzie seym będzie, najdalej dnia trzeciego podać powinien.

18vo. Aby prawo o miastach na terażniejszym seymie za część konstytucyi ustanowione, miało pewną i niezawodną swą eksekucyją; przeto stanowimy: iż mieszczanie, którzyby nie byli ieszcze szlachtą, a będą od miast plenipotentami, ci wszyscy nobilitowani być mają, niemniej który mieszczanin kupi całkowite miasteczko lub wieś, jeżeli poda o to prozbę do stanów marszałkowi seymowemu, nobilitowanym być ma. Prócz tego zaś na każdym seymie ordynarynym trzydziestu mieszczan ma być nobilitowanych za rekomendacją posłów ziemskich i miast; nobilitacja plenipotentów miejskich tych, którzy kupili z mieszczan dobra i osób trzydziestu, odmówiona inaczej być nie może przeciwko szczególnej której osobie, tylko trzema częściami wotów przeciwko czwartej, podobnie uwolnienie *à scartabellatu* osób nobilitowanych przez taką samą tylko liczbę wotów następować powinno.

XVIII.

O elekcyi vice marszałka, pewności zaleceń seymowych straży posłanych, i prorogacyi seymu.

1mo. Po odbytych materjach wyż wyrażonych, dnia ostatniego przed ostatnim złączeniem się izb senatorskiej z poselską, elekcyja vice-marszałka w izbie poselskiej następować ma, a to z posłów tey prowincyi, przy której laska i tym samym obrządkiem i sposobem, iak jest w terażniejszym prawie opisana elekcyja marszałka w artykule IX. Ten vice-marszałek to wszystko dopełniać będzie powinien pod odpowiedzialnością seymowi cokolwiek jest przepisano w obowiązkach marszałka seymowego, tak co do seymu, iako i straży, iednak wtenczas tylko, gdyby marszałek był chory, nieznał się, lub umarł: w bytności zaś marszałka vice-marszałek do żadnej powinności marszałkowi przyzwoitej wdawać się nie ma.

2do. Gdy prawem terażniejszym w artykule XI. a punkcie 6tym warowano jest że stany seymujące wyroki swoje do straży prze-

syłać będą do ich wykonania; przeto, dla pewności tychże wyroków seymowych stanowimy: iż gdyby straż odebrawszy zlecenie od seymu w przepisany czasie tegoż zlecenia nie wypełniła, tedy marszałek seymowy bądź to podczas seymu, bądź wtenczas gdy seymu nie będzie, do tey magistratury, do której też zlecenie ściągają się, przesłać go jest winien; pod odpowiedzialnością seymowi: magistratura zaś wypełnić takowe zlecenie będzie powinna, pod odpowiedzialnością w sądach seymowych.

3to. Gdyby Nam Królowi, lub deputacyi seymowej, albo komu z seymujących, po upłynionym czasie dla decyzji dezyderjów, prowincyjów, województw, ziem, i powiatów, zdawało się żądać prorogacyi seymu, dla dokończenia potrzebnych materji, tedy na taki projekt ma iść *turnus* w senacie i izbie poselskiej w takowej prostey propozycyi: Czyli seym ma być prorogowany, lub nie? w materji tey prosta większość wotów sposobem prawa wyżej opisanym stanowić będzie decyzją.

4to. Na dłużey seym prorogowany być nie ma, iak na dni piętnaście, a gdyby potrzeba wyciągała, znowu do piętnastu dni prorogowany być może.

XIX.

O ostatnim złączeniu izb obydwóch, i o dokończeniu seymu ordynaryinego.

1mo. Jeżeli prorogacya seymu ordynaryinego nie będzie uznana, lub gdyby czas prorogacyi zamierzony upłynął, izba poselska z senatem złączyć się powinna.

2do. Gdy się złączą izby, marszałek seymowy czytać każe nowo ustanowione uchwały takowym porządkiem, iaki jest przepisany do decyzji onych.

3to. Jeżeliby zachodziła od kogożkolwiek z seymujących kwestya o różnicę wyrazów w ustawach seymu uchwalonych, od tych, które czytane będą, konfrontować je należy z oryginalnymi uchwałami przez marszałka i osób do deputacyi seymowej wyznaczonych podpisanymi.

4to. Po ostatecznym złączeniu izb, żadnych więcej projektów przyjmować nie wolno.

5to. Po przeczytaniu i skonfrontowaniu nowo zapadłych ustaw, gdy się okażą zgodne z oryginalnymi też ustawy, marszałek seymowy i deputacya seymowa tak z senatu iako i z izby poselskiej w obecności stanów zgromadzonych, one podpisać natychmiast będą obowiązani.

6to. Marszałek seymowy pożegnawszy króla od stanów, kanclerz zaś imieniem królewskim dawszy odpowiedź, wezwie wszystkich seymujących do ucałowania ręki królewskiej.

7mo. Zakończy się seym dnia czwartego

po złączeniu się izb dziękczynieniem Bogu w farnym kościele przez *Te Deum laudamus*.

8to. Nazajutrz po skończonym seymie, marszałek wraz z deputowanymi w seymomcy deputacyi zasiadającymi stawiający się obecnie przed aktami publicznymi, gdzie się seym odprawia, ustawy podpisano do oblaty poda, które do wszystkich aktów ziemiańskich w exemplarzach wydrukowanych, natychmiast przez kommissją skarbową rozslane być powinny; sekretarz zaś seymowy każdemu seymującemu exemplarz tychże ustaw rozda po wydrukowaniu onych; ekucya każdego prawa następować powinna od publikacyi onego, którą oznaczać będzie oblata w aktach ziemiańskich; dlaczego kommissya skarbowa pilnować tego powinna, któreby prawo prędkiej ekucyi potrzebowало, izby nie czekając skończenia seymu, takowe prawo natychmiast w exemplarzach drukowanych rozsyłała.

XX.

Co do seymu zawsze gotowego.

1mo. W przypadkach prawem artykułu III. nro 7mo. określonych, seym gotowy natychmiast zwołany być powinien.

2do. Posłowie na seym ordynaryiny wybrani, a na seymikach relacyinych potwierdzeni, lub nowo obrani, oraz senatorowie w niniejszym porządku do czynności seymu gotowego przystąpią.

3to. Do się tycze pierwszych obrządków i rugów poselskich względem posłów tylko nowo obranych, zachowany będzie ten sam sposób, iaki jest o seymie ordynaryiny w artykule VIII. przepisany; zaś posłowie, którzy z seymu ordynaryinego są zachowani, pod rugi na seymie gotowym podpadać nie będą.

4to. Co się tycze elekcyi marszałka, ta miejsca mieć nie będzie, bo marszałek aż do przyszłego seymu ordynaryinego urząd swój sprawować ma; w przypadku iednak śmierci marszałka, choroby iego i nieprzytomności, vice marszałek iego miejsce zastąpi, podług przepisu prawa w artykule XVIII.

5to. Co się tycze wyznaczenia sekretarza i obrania deputacyi seymowej, to podług opisu prawa dla seymu ordynaryinego odprawi się.

6to. Co się tycze seymowej czynności od czasu izb złączenia po przywitaniu króla i odpowiedzi imieniem iego przez kanclerza, zaraz marszałek przystąpi do czytania projektów od króla i straży, a to w potrzebach zwołanego seymu.

7mo. Wolno będzie każdemu z seymujących podawać projekt do tychże potrzeb stosowne; a to w przeciągu dni trzech.

8vo. Co się tycze porządku, którym de-

putacya seymowa w podziale projektów na materje ma postępować wyrażenia nad niemi swoich uwag, podawania ich do decyzji seymowej i sposobu decydowania tychże projektów w seymie, ten sam sposób zachowany byź ma, iaki jest opisany dla seymów ordynaryinych, wyiawszy to; że w czasie seymu gotowego izby złączywszy się, aż do zakończenia seymu nie rozłączone razem seymować mają.

9no. Czas, którym ma zakończyć się seym zawsze gotowy, zależeć będzie od potrzeb okoliczności i zdania seymujących prostey większości wotów.

10mo. Żadne inne wyroki zwołanego gotowego seymu stanowione być nie mogą, iak tylko w przypadkach wyszczególnionych, do których zwoływane być mogą, a seym gotowy stanowić ma o tey tylko materji, do której zwołany będzie, lub o potrzebie po czasie zwołania przypadley według opisu prawa, temuż seymowi przyzwolitey.

11mo. A wszystkie wchodzić nie mają *in volumen* praw cywilnych, kryminalnych i politycznych, ale pod tytułem: *Uchwał najwyższej władzy seymowej*, do posłuszeństwa tak urzędy wszelkie iako i obywatelów obowiązujące będą, póki by ie wola Rzeczypospolitey na następującym seymie ordynaryiny nie uchyliła.

XXI.

O sessjach seymowych w ogólności i dawaniu głosów w szczególności.

1mo. Sessye seymowe w izbie poselskiej i w czasie izb złączonych trwać powinny, od godziny dziesiątey, do godziny trzeciej po południu, czyli od zaccęcia sessyi godzin pięć, a solwowane na dłużey być nie mogą, iak do dnia następującego, wyiawszy święto.

2do. Gdyby marszałek seymowy nie był o godzinie dziesiątey z rana na sessyi, *primus ex ordine* poseł, w której prowincyi jest laska, podnosić na ten czas laskę ma i obowiązek marszałka dopełniać, aż do przyścia marszałka.

3to. Jeżeliby *turnus* przed godziną trzecią po południu nie był zaccęty, sessya kończyć się ma i decyzya potym iuż żadna następować nie będzie. Gdyby zaś *turnus* przed godziną trzecią zaccął się, kończony zupełnie byź powinien.

4to. Jeżeli przychodzi projekt do decyzji, głosy dawane dłużey nie będą, tylko nayedaley do godziny pierwszey po południu, o której godzinie jeżeliby którykolwiek z seymujących prosił o *turnum*, marszałek seymowy nieodwłocznie przystąpi do ogłoszenia propozycyi i odbierania wotów *per turnum*, iednakże i przed godziną wzmian-

kowaną na żądanie osób seymujących, *turnus* dany być może.

5to. Nikt z seymujących od wotowania *in turno*, wymawiać się nie ma, zawieszeniem swego zdania, a kto wotować będzie głośno, od sekretnego wotowania oddalać się nie powinien, od czego tylko przypadek słabości uwolnić może.

6to. Z kolei tylko każdy wotować powinien, po przejściu zaś kolei, w porządku iuż wotować nie może; podobnie nie może wotować sekretnie, kto nie był na wotach głośnych i nie wotował.

7mo. Nad powyższe obowiązki marszałka seymowego i narodowych, wyżej prawem opisane, ogólny dozór porządku seymowych sessyi w izbie senatorskiej, do marszałka pierwszego w porządku w senacie będącego, a w izbie poselskiej do marszałka seymowego należy.

8vo. W złączonych izbach porządek sessyi należy wspólnie do marszałka seymowego i narodowych.

9no. Marszałek seymowy posłom, a marszałkowie narodowi senatorom, ministrom i marszałkowi seymowemu głosy rozdawać będą.

10mo. Gdyby w której materji dla sporów potrzeba było ściślejszego porozumienia się, wtedy raz ieden w każdej materji marszałek seymowy, za wniesieniem którego z posłów, naywięcey na godzinę zawiesić będzie mógł czynności seymowe, w którym czasie wszyscy będą się mogli poufale naradzać i układać, a po tym upłynionym czasie, za uderzeniem laski i oświadczeniem marszałka, izba poselska do porządku powróci.

11mo. Nikt bez żadnego głosu, *interlocutorie* przymawiać się nie może.

12mo. Jeżeli kilku posłów razem głosu żąda, dawane głosy być mają porządkiem prowincyi.

13to. Po ogłoszoney propozycyi przez marszałka seymowego w izbach żadna oppozycya przeciwko niey, iako przeciwko propozycyi z prawa wyiętey, miejsca mieć nie może, ale tę propozycyą zaraz marszałek seymowy, jeżeli w izbach złączonych, oddać ma marszałkowi pierwszemu, przy lasce w senacie będącemu, a jeżeli w rozłączonych, odesłać ma temuż marszałkowi, i na tę propozycyą *turnus* natychmiast iść ma.

14to. Sposób i porządek wotów sekretnych do decydowania propozycyów będzie następujący: na stolo stać będzie naczynie, które przedzielone być ma przegrodą wewnętrzną na dwie połowy, a z tych iedna połowa pomalowana będzie biało, z napisem *affirmative*, druga czarno z napisem *negative*, które napisy oznaczać będą w propozycyi też samą decyzją, iaką stanowiły w głośnym wotowaniu. Z przedniey strony naczynia tego,

u dołu ma być dwoje zamczystych drzwi, iedne do białej, drugie do czarnej połowy, z teyże strony u góry będzie otwór, w który włożona ręka rzucić może gałkę do białej, lub czarnej połowy, ukrycie. Naczynie to wewnątrz ma być sukniem wybite. Gałki do wotowania będą wszystkie iednej wielkości, kształtu i koloru, liczba zaś ich odpowiadać będzie liczbie osób seymujących, tak w izbach złączonych, iako też osobno w izbie senatorskiej i izbie poselskiej, gdy w izbach rozłączonych, osobno też izby wotować będą. Takowe naczynie przed zaczęciem wotów sekretnych, ma być pierwey otwarte i okazane całej izbie, iż jest próżne. Poczym jeżeli *turnus* idzie w oddzielnych izbach, w senacie zamknięte być ma naczynie przez pierwszego marszałka i przez pierwszego z deputacyi seymowej senatora, a w izbie poselskiej przez marszałka seymowego i pierwszego w deputacyi seymowej zasiadającego posła; jeżeli zaś idzie *turnus* w izbach złączonych, naczynie zamknięte być ma przez marszałka seymowego i pierwszego marszałka w senacie. W izbie senatorskiej, marszałek pierwszy w porządku przy lasce będący, wzywać będzie głosów po iednym, i porządkiem senatorów wotować mających, a sekretarz Koronny, lub iego miejsce zastępujący każdemu przystępującemu do wotowania gałkę iedną publicznie oddawać bę ię, który wrzuci ją w naczynie na stole stojące. Do podobnego wotowania posłowie, bądź w izbach złączonych, bądź w izbie poselskiej przez marszałka seymowego tym samym porządkiem, iak w wotach głośnych wzywani będą, a sekretarz seymowy każdemu posłowi przystępującemu do stołu, na którym stać będzie naczynie, publicznie gałkę iedną odda, który nieodwłocznie wrzuci ją w toż naczynie. Gdy się wotowanie zakończy, jeżeli to było w izbach rozłączonych, tedy w senacie marszałek pierwszy z porządku przy lasce będący, wraz z deputowanymi seymowemi senatorami, a w izbie poselskiej marszałek seymowy także wraz z deputowanymi seymowemi, a jeżeli w izbach złączonych, tedy marszałek seymowy wraz z pierwszym marszałkiem w senacie będącym, i osobami w deputacyi seymowej zasiadającymi tak z senatu, iako i posłów, przystąpią do rewizyi naczynia i przeliczenia gałek, dla wyznaczenia z nich wotów w materji, która decydowana będzie. Gdyby w naczyniu znalazło się więcej gałek nad rozdane, w takowym przypadku, cała robota sekretna wotów jest zła i powtórzenia potrzebuie.

15to. Król ma prawo raz dać wotum swoje, drugi raz *paritate* rozwiązywać osobie lub nadesłaniem zdania swego na piśmie, a wotum króla dane głośne, chociaż wotum

sekretnego dawać nie będzie, iednak w wotach sekretnych liczone być ma.

16to. Prawo żadne na tym ordynaryjnym seymie, na którym ustanowione było, znoszonym być nie może.

17mo. Cokolwiek powiedziało się o królu w seymowych czynnościach, to wszystko ma się rozumieć, gdy król jest przytomny w miejscu seymu odprawiającego się, gdyby zaś przytomny nie był, seym podług opisu prawa odbyty być ma.

XXII.

O sessjach prowincjonalnych i na nich elekcyach.

1mo. Sessye prowincjonalne na seymach ordynaryjnych zbierać się mogą we wszystkie dnię w każdym czasie wolnym od sessyi seymowych; w przypadkach zaś *extraordinaryjnych*, za obwieszczeniem pierwszego w porządku senatora, zbierać się będą.

2do. Składać się będą sessye prowincjonalne z senatorów i posłów, swojej *respectivè* prowincyi.

3tio. W czasie każdego seymu zaraz na początku onego, każda prowincya na cały ciąg seymu do odbywania sessyj prowincjonalnych obierze dla siebie iedno miejsce.

4to. Senator pierwszy w porządku, na sessyi prowincjonalnej znajdujący się, przedydować ma, i ten żądającym głosy rozdawać będzie.

5to. Każda prowincya obierze iednego z posłów do trzymania protokołu na sessjach prowincjonalnych.

6to. Będzie szczególniejszym obowiązkiem sessyi prowincjonalnych: 1mo. Dla zachowania kompletu dawać *plurilitate* pozwolenie żądającym odjazdu z seymu, a żadna prowincya nie będzie mogła dać zezwolenia wyjazdu od seymu senatorowi, lub posłowi, tylko w tym umiarkowaniu, aby czwarta część seymujących, każdej *distinctim* prowincyi, w seymie zostawała. 2do. Odprawiać wszystkie elekcyje do wyboru na sessjach prowincjonalnych prawem oznaczone, które zawsze *semotis arbitris* odbywać się mają, a w czasie tych elekcyi, żadne głosy zabierane nie będą. 3tio. Ułatwiać dezyderya prowincjonalne i projekta względem nich układać. 4to. Porozumiewać się w materjach przychodzących do decyzji seymowej. 5to. Kommissarze do wszystkich kommissyj narodowych obierani będą na sessjach prowincjonalnych, osobno do każdej kommissyi po odbytych iey examinie. 6to. Na sessjach prowincjonalnych wybierani będą, z plenipotentów miast, do kommissyi policji, skarbowey i assessoryi i na tychże sessjach wyznaczeni będą, którzy do której kommissyi i assessoryi należeć mają.

7mo. Składający sessye prowincjonalne,

senatorowie i posłowie nayıpierwszą uwagę mieć powinni na kondycyę do elekcyjnego urzędu ubiegającym się, prawem przepisane.

8vo. Sekretarz seymowy do elekcyi do deputacyów, seymowej, do examinu straży i kommissyjów, odda przydującemu registr wszystkich seymujących, a do innych elekcyi registr kandydatów podających się, przez marszałka seymowego podpisany, który registr przydujący głośno przeczyta, a jeżeliby znajdowali się podani za kandydatów, którzyby nie mieli za sobą kondycyi prawem przepisanych, z tegoż rejestru za zdaniem prowincyi iednomyślnym, lub przez wota nawet sekretne, wyłączeni być powinni.

9no. Każda elekcyja następującym odprawi się sposobem: sekretarz seymowy tyle exemplarzy wydrukowanych rejestru kandydatów do elekcyi odda przydującemu, aby wystarczył dla wszystkich senatorów i posłów wotować mających z prowincyi, przydujący zaś każdemu senatorowi i posłowi teyże prowincyi idącemu do wotowania, oddawać będzie ieden exemplarz rejestru. Powinny stać stoliki zasłonięte od widoku, na których wotujący, podkreślać mają kandydatów, powinien stać na stole wazon, który pierwey ma być otworzony i publicznie okazany, że jest próżny, a potym zamknięty być powinien dwoma kluczami, z których ieden być ma u przydującego, a drugi u pierwszego z porządku posła prowincyi. Przydujący wzywać będzie porządkiem senatorów, i posłów do wotowania, a każdy wotujący, na stoliku zasłoniętym od widoku, podkreśli na rejestrze tyle kandydatów, iaka liczba podług prawa jest potrzebna do obrania kommissarzy, i tenże registr zwinąwszy, do wazonu stojącego na stole publicznie włoży. Po odbytych wotach przez wszystkich senatorów i posłów prowincyi, przydujący za assessorów do examinowania wotów wezwie z każdego województwa pierwszego posła. Examinatorowie otworzywszy na publicznym widoku naczynie elekcyjne, przejrzą nayıpierwey wszystkie registra, dostrzegając, czy są podkreślone w takiej liczbie, iaka prawem jest przepisana. Którykolwiek registr nie miałby takiej liczby podkreśleń, lub znalazłby się opisowi prawa o każdej w szczególności kommissyi przeciwny, examinatorowie natychmiast deklarować będą, takowy registr za nie ważny i odrzućany, potym do przerachowania liczby wotów przystąpią, a którzy z kandydatów będą mieli większość wotów, natychmiast ogłoszonymi do funkcyi, do których wybierani będą, zostaną. Ilekroć równość wotów na których kandydatów znalazłaby się, przydujący w porządku rozwiązania *pari-*

tatis votorum, rozda dwie kartki każdemu wotującemu przez iedną rękę pisane, lub drukowane, z napisem słowa *affirmative*, drugą *negative*, i deklarować będzie publicznie, która kartka którego kandydata oznacza. Wota tym samym porządkiem iść będą, co i pierwey, a każdy z oddanych sobie dwóch kartek, iedną zwinęją, w wazon wrzuci. Przeliczone takowe wota przez przydującego i assessorów na którego z kandydatów ukażą większość, ten za obranego ogłoszonym zostanie. Jeżeliby powtórna równość wotów wypadła, do rozwiązania iey sposób ten sam wotowania powtarzany będzie, póki większość wotów na którego z kandydatów nie okaże się. Każda zaś elekcyja iednego dnia zakończona być powinna, i nigdy wazon z registrami nierewidowanymi od sessyi, do sessyi zostawiane być nie mają. Po zakończoney elekcyi, przydujący z assessorami registr obranych podpisze, i marszałkowi seymowemu dla ogłoszenia go, w izbach seymowych odda.

XXIII.

Ubezpieczenie prawa o seymach.

1mo. *Liberum veto*, konfederacye wszelkiego gatunku, i seymy konfederackie, iako duchowi niniejszey konstytucyi przeciwne, rząd obalające, społeczność niszczące, na zawsze znosiemy.

2do. Porządek seymów, i wszelkie ich obrządki tak iak są w terażniejszym prawie, w całej rozciągłości przepisane, iednym odtąd prawidłem seymowania na zawsze będą, które całe prawo terażniejsze o seymach za prawo konstytucyjne postanawiamy; a wszelkie inne prawa o porządku seymowania dawniey ustanowione, uchylamy.

XXIV.

O występkach przeciwko seymowi.

1mo. Występek przeciwko seymowi popełnia, ktokolwiek otacza miejsce seymowe wojskiem, milicyą, lub kupą zbroyną, bądź do skłonicnia, bądź do gwałcenia woli seymujących. Hersztowie i dowódcy takowego gwałtu podpadać będą karze infamii i śmierci.

2do. Ktokolwiek tamie wniście senatorowi czy posłowi do izb ich właściwych, lub w czasie złączenia się izb, do izby wspólney senatorskiej, hersztowie i dowódcy takowego gwałtu, karze infamii i śmierci podpadać będą.

3tio. Ktokolwiekby w miejscu i czasie sessyi seymowej z bronią ognistą był postarżony, albo oręża, choćby bez ranienia i zabójstwa zaczępnie dobył, lub złośliwie

uderzył, ten karze infamii i śmierci podpadać ma.

4to. Ktokolwiek proponuje związek seymowy konfederacki, a tymbardziej w ten wchodzi, na ten się pisze, i seym arbitralnie odprawia, takowy karze infamii i śmierci podlega.

5to. Sprawy tego gatunku do sądów seymowych należą, ze zlecenia seymu ordynarynego, lub zawsze gotowego.

6to. Ktoby z seymujących bez zezwolenia prowincyi od seymu odieżdżał, a przez to gdyby komplet seymu był zerwany, w sądach seymowych odpowiadać ma.

Stanisław Natęcz Małachowski ref. w. K. seymowy i konfederacyi prowincyi Koronnych marszałek.

Kazimierz xiążę Sapięha generał art. Litt. marszałek konfederacyi Wo Xa Litto.

Józef Korwin Kossakowski bisk. Injl. i Kurlan. nomi. koadiu: biskup. Wil. Kazimierz Konst. Plater kasztelan generału Trockiego deputowany do konstytucyi z senatu W. X. Littgo. Waleryan Stroynowski podkomorzy Buski poseł Wołyński wyznaczony do deputacyi seymowej. Jzf Zabięto poseł z xięstwa Zmudzkiego deputowany do konstytucyi. Jan Nepomucen Zboięski p. z. Dobrzyń: deput. z prowincyi Wielkop. Tomasz Nowowiecki łowczy i poseł ziemi Wyszogr. deputowany do konstytucyi z prowincyi Wielkopolskiej. Post cucus constitutionis etc. (Zakończenie jak wyżej.)

CCC.

Actum etc. die trigesima prima mensis Maii A. D. 1791-mo.

Oblata. (jak wyżej.)

Jus aggratiandi na śmierć wskazanych.

Król mieć będzie *jus aggratiandi* na śmierć wskazanych prócz *in criminibus status*; co się tak ma rozumieć: 1mo. Król nie będzie mógł aggracyować na śmierć wskazanych w sądach seymowych za występki w rozdziale o sądach seymowych przepisane. 2do. Na śmierć wskazanych w sądach wojskowych. 3tio. Ani wskazanych na śmierć w którymkolwiek sądzie ostatecznym za wszelkie zabójstwa, kradzież skarbu publicznego, i wszelkie naiazy. W innych zaś występkach *jus aggratiandi* dla wskazanych na śmierć, ma się rozumieć zamianowanie kary śmierci na karę wiecznego więzienia; a do takowej decyzyi królewskiej w straży, któ-

rykolwiek minister w niey zasiadający, zachowując się podług tego prawa, podpisać się ma.

Kazimierz Natęcz Małachowski ref. w. K. seymowy i konfederacyi prowincyi Koronnych marszałek.

Kazimierz xiążę Sapięha gen. art. Litt. marszałek konfederacyi Wo Xa Litt.

Woyciech Leszczyc Skarszewski biskup Chełmski y Lubelski wyznaczony z senatu z prowincyi Małopolskiej do deputacyi seymowej. Józef Korwin Kossakowski bis: Injl. y Kurlan: nomi. koad. bisk. Wil. Simeon Kazimierz Szydtowski kasztelan Żarnowski deputowany z senatu prowincyi Małopolskiej mp. Padeusz Mostowski kaszt. Racięzki deputowany z senatu z prowincyi Wielkopolskiej. Alexander Linowski p. w. Krak: deputowany z prow. Małopol. Michał Odrowąż Strasz podsędek ziemski Radomski poseł wdźtwa Sandonirskiego z prowincyi Małopolskiej deputowany. Jan Ossoliński starosta i poseł Drohicki deputowany z prowincyi Małopolskiej. Jzf Zabięto poseł z xięstwa Zmudzkiego deputowany do konstytucyi. Adam Littawor Chreptowicz poseł Nowogrodzki deputat do konstytucyi z prowincyi W. X. Littgo. Celestyn Sokolnicki stol: i poseł Poznań: deputowany z prowincyi Wielkopolskiej. Jan Nepomucen Zboięski p. z. Dobrzyń: deputowany z prowincyi Wielkop. Walenty Sobolewski starosta i poseł Warszawski deputowany z prowincyi Wielkopolskiej. Post cucus constitutionis etc. (Zakończenie jak w poprzednich.)

CCCI.

Actum etc. die sexta mensis Junii A. D. 1791-mo.

Oblata. (jak wyżej.)

S t r a ż

I.

Skład straży.

Straż praw czyli rada królewska do dozoru całości, i exekucyi praw królowi dana, składać się ma:

1mo. Z prymasa, iako głowy duchowieństwa Polskiego, to jest: pierwszego w rzędzie hierarchii duchowieństwa Korony Polskiej i W. X. Lit: i iako prezesa izby edukacyney; prymas szczególnie pod niebytności swoją zastąpionym być ma w obowiązkach swoich w straży przez pierwszego w porządku biskupa przytomnego.

2do. Z pięciu ministrów, to jest: z iednego marszałka iako ministra policyi, z iednego pieczętarza iako ministra pieczęci w straży, z iednego ministra *belli*, z iednego podskarbiego iako ministra skarbu, z drugiego pieczętarza iako ministra do spraw zagranicznych.

3tio. Następca tronu z małoletności wyszedłszy, i przysięgę na konstytucyę rządu Polskiego wykonawszy, na wszystkich straży posiedzeniach, lecz bez głosu, przytomnym być może.

4to. Marszałek seymowy iako na dwa lata wybrany wchodzić będzie w liczbę osób straży składających, a pod niebytność marszałka, vice-marszałek w obowiązkach iego zastępować ma, podług opisu prawa o seymie.

5to. Będzie w straży dwóch sekretarzów, z których ieden protokół straży, drugi protokół spraw zagranicznych utrzymywać ma.

6to. Król co dwa lata na seymie ordynarynym nominować będzie do straży iednego z ministrów od każdego administracyi wydziału: a nominacya takowa zapisana być ma w liczbę uchwał seymowych. Nominowanych raz ministrów w przeciągu lat dwóch oddalać od straży nie może. Nominowany minister do straży, urzędu swego rezygnować nie może, tylko na seymie ordynarynym, a to po zdaniu sprawy z urzędowania swojego.

7mo. W przypadku śmierci ministra w straży zasiadającego, król natychmiast *ministerium* wakujące konferować ma, a potym nominować do straży ministra z tegoż administracyi wydziału, w którym zawakowało *ministerium* w straży.

8vo. Po dwóch latach, wolno królowi na ordynarynym seymie odmienić ministrów w straży zasiadających, lub onych potwierdzić na dalszy czas, jeżeli który z nich na seymie od urzędu ministra oddalonym nie będzie.

9no. Sekretarzów do straży król nominować ma na lat dwa, z liczby sekretarzów, referendarzów i pisarzów narodowych, z mocą odmiany, lub potwierdzenia onych.

10mo. Kancellarya straży do interesów wewnętrznych będzie pod dozorem ministra pieczęci w straży. Gabinet zaś do expedycyi spraw zagranicznych będzie pod dozorem ministra interesów zagranicznych.

II.

Sposób czynności króla w straży.

1mo. Wszystkie decyzye w straży roztrząsane będą przez ministrów w straży zasiadających, zebranych na radę w czasie przepisany, lub za zawołaniem króla.

2do. Decyzya królewska po wysłuchanych wszystkich zdaniach przeważać powinna.

3tio. Każda takowa decyzya wychodzić będzie ze straży pod imieniem królewskim z podpisem ręki iego, ekstraktem z protokółu, i pod pieczęcią straży.

4to. Żadna decyzya królewska w straży do posłuszeństwa obowiązująca nie może, i dopełnioną być niema, jeżeli podpisaną nie będzie przez iednego z ministrów zasiadających w straży. Prymas lub biskup miejsce iego zastępujący, decyzyi królewskiej podpisywać nie może.

5to. W przypadku, gdyby żaden z ministrów w straży zasiadających decyzyi królewskiej podpisać nie chciał, król odstąpi od tej decyzyi. A gdyby przy niey upierał się, marszałek seymowy upraszać będzie o zwołanie seymu gotowego; jeżeli król spóźnić będzie zwołanie seymu, marszałek to wykonać powinien podług prawa.

6to. Wszelkie decyzye ze straży wydawane być nie mogą, tylko do oddzielnych kommissyi rządowych pośredniczych, i te do posłuszeństwa obowiązujące będą. A iako za wszystkie decyzye króla w straży sobie przesłane nie będą w odpowiedzi seymowi, tylko minister decyzyą królewską podpisujący, tak tymże decyzjom królewskim zawsze posłusznymi być winne, pod odpowiedzialnością w sądach seymowych za nieposłuszeństwo; w przypadku zaś, gdyby która z oddzielnych kommissyi rządowych pośredniczych odebrałszy iakie zlecenie przez decyzyą króla w straży, osądziła więkzością głosów też zalecenie być przeciwnym prawu, wtedy *provisoriè* posłuszną będąc w wykonaniu takowej decyzyi, poda nieodwłocznie uwagi swoje królowi w straży, a gdyby król nie skłaniał się do tych uwag, ma upraszać króla o zwołanie seymu gotowego, gdyby zaś król seymu nie zwołał, ma o to podać na piśmie żądanie swoje marszałkowi seymowemu. Decyzye zaś króla w straży do wszelkich sądów *ultima instantiae*, tudzież do sądów ziemiańskich wychodzić nie będą, tylko w sposobie ostrzeżenia i napomnienia.

7mo. Wszystkie interesa zagraniczne będą sprawowane między królem a ministrem spraw zagranicznych, warując doniesienia w straży o stanie negocyacyi z państwami zagranicznymi.

8vo. Król ułoży ordynacyę, w której czas pewny na sessye ordynaryjne straży, tudzież obowiązki sekretarzów i kancellaryi przepisane być mają.

III.

Obowiązki ministrów w straży tak ogólne, iako i szczególne.

1mo. Ministrowie w straży zasiadający powinni być przytomnymi na radzie, wyją-

wszy choroby i oddalenia się na czas pewny za zezwoleniem króla. Nieprzytomność ministra na radzie, ma być zapisana w protokule straży z wyrażeniem przyczyny tej nieprzytomności.

2do. Wszyscy ministrowie w straży winni królowi zawsze wierną dawać radę i zgodną z dobrem narodu, oraz z prawami krajowemi.

3tio. Przy każdej decyzji królewskiej w straży zapadłej, i przez ministra iednego podpisaney, przytomny minister innego zdania, to zdanie swoje w protokół zapisze, inaczej rozumiany będzie za zgadzającego się na decyzją wypadłą.

4to. Prymas czyli biskup miejsce jego zastępujący, minister policyi, minister belli, i minister skarbu w straży zasiadający powinni być. 1mo. Prawa i zalecenia wszelkie seymowe do kommissyi rządowych pośredniczych, do ich udziału należących, przysyłać. 2do. Rapporta od tychże kommissyi do ich udziału należących, odbierać, i one królowi i straży oddawać w czasie przepisany. 3tio. Decyzje królewskie sposobem w wyższym artykule opisanym zapadłe, do tychże kommissyi do wykonania przysyłać. 4to. Donosić królowi w straży o tym wszystkim, w czymkolwiek dostrzegą w kommissyach do udziału swoich należących, albo zaniedbanie prawa, albo onego przestąpienie.

5to. Ministra pieczęci w straży obowiązkiem będzie. 1mo. Prawa i zalecenia seymów do magistratur sądowiczych ściągające się, tymże magistraturom przysyłać. 2do. Odbierać rapporta od magistratur sądowiczych, co do rejestrow sądowych w czasie z prawa przepisany odsądzonych, tudzież co do przytomności sędziów i zachowanego kompletu. 3tio. Donosić królowi w straży o nie zachowaniu prawa w wymienionych przypadkach, przez też magistratury. 4to. Przesyłać tymże magistraturom sądowiczym ostrzeżenia, i napomnienia w wymienionych przypadkach przez decyzją króla w straży zapadłą. 5to. O wyszłych sigillach, tak z własney kancelaryi, iako też i innych pieczętarzów, królowi donosić. 6to. Do wszelkich decyzji królewskich w straży zapadłych, przez ministra podpisanych, pieczęć straży przykładać, czego odmawiać nigdy nie będzie mu wolno. 7mo. Kancellaryą w straży do interesów wewnętrznych mieć w pilnym dozorze, oraz całości i porządku iey dostrzegać.

6to. Rapporta wszystkie przez ręce prymasa, lub biskupa miejsce jego zastępującego, tudzież przez ministrów wyż wyrażonych do straży przychodzące, składane będą w kancelaryi straży do interesów wewnętrznych.

7mo. Jeżeliby prymas, lub biskup miejsce jego zastępujący, tudzież minister odebranych od udziału iemu należącego raportów straży i królowi naydalej na pierwszej sessyi nie podawał, wtedy też rapporta od wyż wymienionych kommissyi i magistratur, prosto do kancelaryi straży przesyłane być mają. Gdyby zaś którykolwiek z nich zapadły według prawa decyzji królewskiej w straży i przez ministra podpisaney, przesłać tam, gdzie z prawa należy, w czasie przeznaczonym zaniedbał, wtedy kancelarya straży dopełnić to winna.

8vo. Ministra do spraw zagranicznych obowiązkiem będzie. 1mo. Utrzymywać ciągłą korespondencyą z ministrami Rzplitey wszelkiego stopnia, i konsulami u dworów zagranicznych. 2do. Składać konferencye z ministrami zagranicznymi przy królu i Rzeczypospolitey rezydującymi. 3tio. Tymczasowe z zagranicznymi prowadzić negocyacje, oraz tymczasowe i potoczne dla bezpieczeństwa i spokojności kraju załatwiać wynikające potrzeby, i o załatwionych zaraz straży donosić. 4to. Pilnować i dopominać się wykonania traktatów; we wszystkich zaś przypadkach, któreby w wojnę między obcemi toczącą się wciągały Rzplite, o zwołanie seymu gotowego dopraszać się, dać opiekę i bronić wszystkich interesów politycznych i handlowych Rzplitey, niemniej każdego w szczególności obywatela z innymi narodami. 5to. Utrzymywać wydatki summy wyznaczoney przez seym na potrzebę interesów zagranicznych. 6to. Donosić w straży o stanie negocyacji z państwami zagranicznymi. 7mo. Mieć dozór nad osobami sposobującymi się do dyplomacyi i o zdatości ich królowi donosić, osoby do poselstw zagranicznych, do nominacyi królewskiej polecać, wyjąwszy posłów wielkich, którzy na seymach nominowani być mają. Wszyscy zaś posłowie od Rzeczypospolitey do dworów zagranicznych nominowani przysięgać mają, na wierność królowi, Rzeczypospolitey i konstytucyi, a to podług roty prawem przepisanej. 8vo. Kancellaryą do spraw zagranicznych mieć w pilnym dozorze, oraz iey porządku i całości dostrzegać. 9no. Przekładać królowi w straży potrzebę zwołania seymu gotowego w gwałtowney potrzebie do prawa narodu ściągającej się, a szczególnie w przypadku wojny ościenney. 10mo. Na każdym seymie ordynarynym, czynić relacyą obrotu politycznego interesów zagranicznych, tudzież zdawać sprawę przed deputowanymi od seymu, tak z wydatku summy na potrzeby interesów zagranicznych przeznaczoney, iako też i z tymczasowych negocyacji.

IV.

Dalsze obowiązki ministrów i ich odpowiedzialność.

1mo. Gdy ministrowie w straży zasiadający, prócz tego, że są radą królewską, są oraz i stróżami całości praw, szczególnym przeto obowiązkiem będzie ministrów w straży zasiadających, żadney takiej decyzji królewskiej nie podpisywać, któraby przeciwną była prawu.

2do. Przeciwna prawu decyzja każda będzie, przez którą władza wykonawcza przywłaszcza sobie moc stanowienia prawa, lub onego tłumaczenia, która podatki lub pobory pod iakimkolwiek imieniem nakłada, długi publiczne zaciąga, rozkład dochodów skarbowych przez seym zrobiony odmienia, albo rozrządza te summy skarbowe, których szafunek przez prawo wyraźne pozwolony nie jest teyże władzy wykonawczej, wojnę wydać, pokój lub traktat, lub iakikolwiek akt dyplomatyczny *definitivè* zawiera.

3tio. Każda decyzja w straży przeciwna prawu będzie, która wdać się w wyroki sądowe, lub zawiesza skutek dekretów, lub onych satysfakcyą nakazuje, choćby nawet pod pretextem zapytań stron, urzędów i iurydykcyi w wątpliwościach prawnych.

4to. Każda decyzja straży za przeciwną prawu miana będzie, która narusza konstytucyą rządu Rzplitey, oraz wolność osoby, wolność mówienia, pisania, i drukowania, tudzież własność majątku.

5to. Nakoniec każda decyzja w straży przeciwna prawu będzie, która narusza szczególne opisy prawa, o seymikach, seymach, kommissyach rządowych, i innych wszystkich magistraturach, oraz urzędach, słowem, która narusza iakikolwiek bądź prawo nie żniesione.

6to. Każdy minister w straży, któryby takową decyzją królewską podpisał, odesłany do sądów seymowych, sposobem w prawie o seymach opisanym, jeżeli o winę przekonany zostanie, karany będzie w tychże sądach na osobie i majątku, według przepisu prawa, o sądach seymowych: a iako żadna przyczyna uwalniać nie może ministra od odpowiedzi za podpisanie decyzji królewskiej przeciwny prawu, tak żaden minister decyzji takowey niepodpisujący, pociągany do odpowiedzi nie będzie, za zdanie swoje i radę w straży.

7mo. Minister do spraw zagranicznych w straży, prócz wyż wyrażonych przypadków, podobneyże odpowiedzi podpada na seymie, gdyby podług przepisu prawa sobie służącego, potrzebę zwołania seymu królowi w straży przekładać zaniedbał.

8vo. Ministrowie w straży będący, w za-

dnym kommissyach i magistraturach sądowiczych zasiadać nie mogą.

V.

Obowiązki marszałka seymowego w straży, tudzież vice-marszałka miejsce jego zastępującego.

1mo. Marszałek seymowy w decyzje króla w straży wdawać się nie ma.

2do. Obowiązkiem jego będzie, gdyby straż odebrawszy zlecenie od seymu, w przepisany czasie tego zlecenia nie wypełniła, tedy marszałek seymowy, bądź to pod czas seymu, bądź w ten czas, gdy seymu nie będzie, do tey magistratury, do której też zlecenie ściąga się, przesłać one jest winien, pod odpowiedzią seymowi.

3tio. Dostrzegać, aby seym gotowy był zwołany przez króla w przypadkach, iako w prawie o seymach pod artykułem III. w punkcie 6tym są wyrażone.

4to. Gdyby w przypadkach potrzeby zwołania seymu gotowego prawem opisanym, król wzbraniał się seym zwołać, lub zwołanie onego zwłóczył, a marszałek seymowy uznałby konieczną i rzetelną potrzebę zwołania seymu gotowego, tedy tenże marszałek seymowy wydać powinien listy okólne, sposobem w prawie o seymach przepisany w artykule III. punkcie 4tym do wszystkich senatorów i posłów, zwołując onych na seym gotowy, i powody zwołania tego wyrażając; takowy obowiązek winien marszałek dopełnić pod odpowiedzią seymowi.

5to. Dla czego marszałek seymowy jest obowiązany widzieć wszelkie protokoły straży, tudzież protokoły spraw zagranicznych, oraz wszelkie ekspedycye zagraniczne, tak przychodzące, iako i wychodzące, co nigdy mu zabronionym być nie może.

6to. Obowiązkiem marszałka będzie ścisły sekret dochowywać w tym wszystkim, co się tycze spraw zagranicznych.

7mo. Marszałek seymowy w ciągu funkcyi swojej marszałkowskiej, żadney inney funkcyi i urzędu sprawować nie może.

8vo. Wszystko to samo służy i vice-marszałkowi seymowemu, gdy ten według prawa o seymie pod artykułem XVIII. w punkcie 1wszym zawartym, miejsce marszałka w straży zastępować będzie.

VI.

Nominowani przez króla ministrowie do straży, wykonają przysięgę w obecności króla i stanów seymujących, a pod czas niebytności seymu, w obecności króla w straży.

Rotą przysięgi dla ministrów w straży.

„Ja NN. przysięgam Panu Bogu Wszech-

„mogącemu, w Trójcy świętej Iedynemu „na to: iż pensyi zagranicznych nie biorę, „i brać nie będę, iż wszelkie obowiązki „i powinności ministra w straży prawem „przepisane, gorliwie i wiernie dopełnię, „w radzie mojej królowi, od nikogo nie „dependując, podług Boga, praw, i spra- „wiedliwości, sprawować się będę, sekretu „powierzonego nie wydám, a cokolwiek „szkodliwego na przeciw osobie J. K. Mci „i Rzpltey dostrzegę, tego nie zamilczę, „i wiernie J. K. Mci w straży doniosę; zgola „w całym urzędowaniu moim nie uwodząc „się żadnemi względami, przyjaźnią, lub „nienawiścią, darów żadnych i obietnic nie „przyimując, Boga, prawo, i sprawiedliwość, „za iedyny cel mieć będę. Tak mi Panie „Boże dopomóż i niewinna Syna Jego męka.“

VII.

O sekretarzach straży.

Imo. Sekretarz straży do interessów wewnętrznych, tudzież sekretarz gabinetu do expedyeyi spraw zagranicznych, przysięgną przed królem na pierwszej sessyi w straży na rotę następującą. „Ja NN. przysięgam „Panu Bogu Wszchemogącemu w Trójcy „świętej Iedynemu na to: iż pensyi zagra- „nicznych nie biorę, i brać nie będę, iż „wszelkie obowiązki, i powinności prawem „przepisane, gorliwie i wiernie dopełnię, „sekretu nie wydám, protokoły pilnie, „i wiernie utrzymywać, oraz dochowywać „będę; zgola w całym urzędowaniu moim, „darów żadnych, i obietnic nie przyimując, „Boga, i prawo za iedyny cel mieć będę. „Tak mi Panie Boże dopomóż i niewinna „Syna Jego męka.“

2do. Gdyby który z sekretarzów wyż wymienionych wykroczył przeciwko przysiędze swojej, w sądach seymowych z woli seymu odpowiadać ma.

Stanisław Natęcz Małachowski ref. w. K. seymowy i konfederacyi prowincyi Koronnych marszałek.

Kazimierz xiążę Sapięha generał art: Litt. marszałek konfederacyi Wo Xa Littgo.

Wojciech Leszczye Skarszewski biskup Chełmski i Lubelski wyznaczony z senatu z prowincyi Małopolskiej do deputacyi konstytucyjney. Józef Korwin Kossakowski bisk: Infl: i Kurl: nom: koad: bis: Wil: Symeon Kazimierz Szydłowski kasztelan Żarnowski deputowany z senatu prowincyi Małopolskiej mp. Tadeusz Mostowski kasztelan Raciążki deputowany z senatu z prow: Wielkopolskiej. Michał Odrowąż Strasz podsędek ziemski Radomski poseł województwa Sandomirskiego z prowincyi Małopolski deputowany. Józef Kocięł rotmistrz kaw. nar. woyska Wo Xsta

Litto poseł pttu Oszmiań: deputowany do konstytucyi z prowincyi Litewskiej. Tomasz Wawrzecki chorąży W. X. Litto poseł Braślawski deputowany do konstytucyi. Celestyn Sokolnicki stol: i poseł Poz. deputowany z prowincyi Wielkopolskiej. Jan Nepomucen Zboiński p. z. Dobrzyńsk: deputowany z prowincyi Wielk. Walenty Sobolewski starosta i poseł Warszawski deputowany z prowincyi Wielkopolskiej. Jan Paweł Łuszczewski poseł Sochaczewski deputowany z prowincyi Wielkopolskiej. Post cuius constitutionis etc. (Zakończenie jak wyżej.)

CCCII.

Actum etc. (jak wyżej.)

Oblata. (jak wyżej.)

Przysięga dla posłów zagranicznych.

Ja NN. przysięgam Panu Bogu Wszchemogącemu w Trójcy świętej Iedynemu, że pensyi żadney zagranicznej nie biorę, i brać nie będę, że wierności królowi, Rzpltey i konstytucyi rządowej naysciśley dochowam, że sekretu we wszystkim, co sekretu wymagać będzie, nie zdradzę, że w doniesieniach moich nayrzetelniejszym, w przestrzeganiu dobra i powagi oyczyzny mojej naypilniejszym będę, i rozkazy zwierzchności mojej wypełnię wiernie, gorliwie i poczciwie. Tak mi Panie Boże dopomóż i niewinna Syna Jego męka.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CCCIII.

Actum etc. die septima mensis Junii A. D. 1791-mo.

Oblata. (jak wyżej.)

Wyznaczenie summy 1,500,000 z. P. na interessa Rzpltey zagraniczne i 300,000 z. P. na nieprzewidziane Rzpltey potrzeby.

Dopełniając zastrzeżenie uczynione w prawie pod tytułem Straż, My Król za zgodą skonfederowanych Rzeczypltey stanów na potrzeby spraw zagranicznych Rzpltey przeznaczamy corocznie ze skarbu publicznego, sumę z. P. 1,500,000, a to poczynając od 1go miesiaca Maja roku bieżącego. Przeznacza-

my także na czas wyżej wyrażony sumę 300,000 z. P. na nieprzewidziane Rzpltey potrzeby. Nad które teraz wyznaczone summy straży pod żadnym pretextem w rozrządzenie i użycie skarbowych dochodów wdawać się nie będzie wolno. Takowych zaś summ nie będzie straż używać na gratyfikacye, ani one ze skarbu *anticipativè* z dwóch lat iednych na drugie lat dwa, ani całkiem ani w części odbierać. Z wydatku rzeczonych summ straż zdawać będzie rachunek co dwa lata na seymie ordynaryinym podług prawa.

Stanisław Natęcz Małachowski ref. w. K. seymowy i konfederacyi prowincyi Koronnych marszałek.

Kazimierz xiążę Sapięha generał art. Litt. marszałek konfederacyi W. X. Litt.

Wojciech Leszczye Skarszewski biskup Chełmski i Lubelski wyznaczony z senatu z prowincyi Małopolskiej do deputacyi konstytucyjney, Józef Korwin Kossakowski bisk. Infl. y Kur. nom. koad. bis. Wil. Tadeusz Mostowski kaszt. Raciążki deputowany z senatu z prow. Wielkopolskiej, Alexander Linowski p. o. w. Krak. deputowany z prow. Małop. Jan Ossoliński starosta y poseł Drohycki deputowany z prow. Małop. Antoni Ledochowski wodzie i poseł wdztwa Czernego deputowany z prow. Małopolskiej. Tomasz Wawrzecki chorąży W. X. Lit. poseł Braślawski deputowany do konstytucyi. Celestyn Sokolnicki stolnik i poseł Poz. deputowany z prowincyi Wielkopolskiej. Walenty Sobolewski starosta i poseł Warszawski deputowany z prowincyi Wielkop. Post cuius etc. (Zakończenie jak w poprzednich.)

CCCIV.

Actum etc. die octava mensis Junii A. D. 1791-mo.

Oblata. (jak wyżej.)

Zaświadczenie dla deputacyi do interessów zagranicznych wyznaczoney.

Maiąc uczynioną przez i. w. xcia Jabłonowskiego kasztelana Krakowskiego, i uuch Sołtyka Krakowskiego Grabowskiego krayskiego WXLitt. Wolkowskiego i Szymonowskiego regenta Kor. Sochaczewskiego posłów wyznaczonych do examiniowania deputacyi interessów zagranicznych relacyą, o należytych, gorliwych i cnotliwych iey czynnościach, oraz ostatecznym i zupełnym z wszelkich iey czynności, jako też *de perceptis, et expensis*, to jest od dnia 29.

Grudnia ru 1788. aż do dnia 16. Maia 1791. ru zdaniu sprawy; przeto My Król za zgodą seymujących Rzpltey stanów, przewielebnym ww. i uur. Jackowi Małachowskiemu w. Kor. Alexandrowi xciu Sapiezie w. WX. Litt. kancelerzom, zesłemu Maciecowi Garnyszowi Chełmskiemu-Lubell. Koronnemu, Joachimowi Chreptowiczowi Litewskiemu podkanclerzom, Józefowi Rybińskiemu biskupowi Kujawskiemu, Ignacemu Potockiemu marszałkowi w. WX. Litt. Franciszkowi Zelińskiemu kasztelanowi Bieckiemu, Stanisławowi Małachowskiemu referendarzowi wielkiemu Koronnemu seymowemu, tudzież xciu Kazimierzowi Sapiezie generałowi artylleryi Wielkiego Xstwa Litewskiego konf. o. n. marszałkom, Antoniemu Dzieduszyckiemu pisarzowi w. Wo Xtwa Litt. do utrzymania protokołu i dozoru korrespondencyi w teyże deputacyi *cum voce activa* zasiadającemu, Sewerynowi Potockiemu Bracławskiemu, Michałowi Czackiemu podczaszemu Koronnemu Czerniechowskiemu, Felixowi Łubińskiemu staroście Nakielskiemu Sieradzkiemu, Walentemu Sobolewskiemu staroście Warszawskiemu, Tadeuszowi Matusewiczowi Brzeskiemu Litewskiemu, Michałowi Zabielle generał maiorowi woysk Litt. Inflanckiemu posłom, od nas stanów seymujących wybranym do deputacyi zagranicznych Rzpltey interessów, nietylko za przykładno i doskonale urzędowych obowiązków sprawowanie, ale za cnotliwe iey prace bez pensyi i żadney nagrody dla dobra całego kraiu przez te wszystkie lata podjęte, tudzież za tę gorliwość i roztropność przez którą tak chwalebnie u zagranicznych moarstw bęspieczństwa i całości Rzpltey dostrzegali, wdzięczność naszą i pamięć pełną uwielbienia na potomne czasy do naśladowania w xięgę praw zapisujemy, i onychże z ich successorami, żadney nie zostawuiąc pretensyi zupełnie kwituujemy.

Stanisław Natęcz Małachowski. ref: w. K. seymowy i konfederacyi prowincyi Koronnych marszałek.

Kazimierz xiążę Sapięha generał art: litt. marszałek konfederacyi W. X. Littgo.

Wojciech Leszczye Skarszewski biskup Chełmski i Lubelski wyznaczony z senatu z prowincyi Małopolskiej do deputacyi konstyt. Józef Korwin Kossakowski bisk: Infl: y Kur: nomi: koad: bis: Wil: Tadeusz Mostowski kasztł: Raciążki deputowany z senatu z prow: Wielkopolskiej. Alexander Linowski p. w. Krak. deputowany z prow. Małop. Michał Odrowąż Strasz podsędek ziemski Radomski poseł uctwa Sandomirskiego z prow. Małop. deputowany. Jan Ossoliński starosta y poseł Drohycki deputowany z prow: Małop. Tomasz Wawrzecki chorąży W. X.

Litt. poseł Brastawski deputowany do konstytucyi. Józef Weysenhoff deputowany z prow. Litewskiej y poseł Infl. Celestyn Sokolnicki stol: y poseł Poznań: deputowany z prow. Wielkop. Jan Nepomucyn Zboiński p. z. Dobrzyńskiego deputowany z prow. Wielkop. Post *cujus constitutionis etc.* (Zakończenie jak wyżej.)

CCCIV.

Actum etc. die undecima mensis Junii A. D. 1791-mo.

Oblata. (jak wyżej.)

Zlecenie uur. seymowemu i konfederacyi o. n. marszałkom.

Zlecamy uur. seymowemu i konfederacyi o. n. marszałkom, aby wydali do skarbów o. n. asygnacye dla subalternów zeszłej rady pracujących przy deputacyi koekwacyiney, i około xiąg ziemiańskich, na wypłacenie onym zaległości trzykwartalney, w kwocie takiej, iaka w czasie seymu terażniejszego była im już wypłacona, oraz aby podali Nam Królowi i straży registr tychże pozostałych subalternów, z wypisem starszeństwa i dawności ich służby, a to końcem umieszczenia ich przed innemi w cancellaryach straży i kommissyi policyi.

Stanisław Natęcz Małachowski ref. w. K. seymowey i konfederacyi prowincyi Koronnych marszałek.

Kazimierz xiążę Sapieha generał art: Litt: marszałek konfederacyi W. X. Littgo.

Wojciech Leszczycki Skarszewski biskup Chełmski y Lubelski wyznaczony z senatu z prowincyi Małopolskiej do deputacyi konstytucyiney. Tadeusz Mostowski kaszt: Raciążki deputowany z senatu z prow: Wielkopolskiej. Alexander Linowski p. w. Krak: deputowany z prow: Małop. Michał Odrowąż Strasz podsędek ziemski Radomski poseł wctwa Sandomirskiego z prow. Małopolskiej deputowany. Jan Ossoliński starosta y poseł Drohycy deputowany z prow. Małop. Józef Kociett rotmistrz kaw: nar: poseł Oszmiański deputowany do konstytucyi z prow. W. X. Litt. Walenty Sobolewski starosta y poseł Warszawski deputowany z prow. Wielkopolskiej. Józef Radzicki podkomorzy y poseł zi. Zakr. deputat do konstytucyi z prow. Wielkop. Jan Łuszczewski poseł Sochaczewski deputowany z prowincyi Wielkopolskiej. Post *cujus constitutionis etc.* (Zakończenie jak wyżej.)

CCCVI.

Actum etc. (jak wyżej.)

Oblata. (jak wyżej.)

Przedłużenie czasu sporządzenia księgi ziemiańskiej.

Czas seymików deputackich prawem świeżo zapadłym będąc wyznaczony na dzień 14. Lutego w roku przyszłym 1792 gdy podaje dogodniejszy sposób ukończenia pracy kommissyom porządkowym w uformowaniu księgi ziemiańskiej, przeto czas wygotowania teyże xięgi *ultimis Julii anni currentis* wyznaczony proroguiemy do dnia ostatniego Novembra, gdzie też księgi podług zapadłego tegoż prawa w każdym wojewodztwie, ziemi i powiecie wygotowane być mają.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CCCVII.

Actum etc. (jak wyżej.)

Oblata. (jak wyżej.)

Zalecenie kommissyi skarbu W. X. L.

Zalecamy kommissyi skarbu W. X. Litt., ażeby zaległą u. Chrystyanowi Wilhelmowi Fricze subalternowi rady nieustającej pensją tak iego, iako też i drugim subalternom rady, którym on swoimi opłacił pieniędzmi *in quantitate* 19,724 z. P. według opinii od deputacyi skarb Litewski *examinuującej* przyniesionej z remanentów W. X. L. nieodwrotnie zapłaciła.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CCCVIII.

Actum etc. (jak wyżej.)

Oblata. (jak wyżej.)

Wyznaczenie deputacyi do ułożenia stanu percepty i expensy w skarbach o. n. i ułożenia projektów, do napelnienia dostatecznego skarbu publicznego.

Widząc My Król wraz z stanami Rzpltey konieczność opatrzenia skarbu publicznego,

aby istotnie potrzebne wydatki miały pewny fundusz wyznaczamy deputacyą z osób, to iest z senatu, z prowincyi Małopolskiej wielmożnego Potockiego wojewodę Kijowskiego, z prowincyi W. X. Litt. wielmożnego Platera kasztelana Trockiego, z prowincyi Wielkopolskiej wo Sobolewskiego kasztelana Czerskiego. Z stanu rycerskiego z prowincyi Małopolskiej urodzonych Zajączka pułkownika woysk Kor. posła Podolskiego, Strasza podsędkę Radomskiego posła Sandomirskiego, Grocholskiego miecznika Kor. posła Brastawskiego, z prowincyi W: X. Litt. uur. Wawrzeckiego chorążego W. X. Litt. posła Brastawskiego, Grabowskiego krayczego W. X. Litt. posła Wołkowyskiego, Zenowicza posła Połockiego, z prowincyi Wielkopolskiej uu. Sokolnickiego stolnika i posła Poznańskiego, Cholewskiego sędziego ziemskiego Sochaczewskiego posła Rożańskiego, Rzątkowskiego podczaszego i posła Gostyńskiego, która deputacya odebrawszy potrzebne objaśnienia od kommissyów skarbowych, stan stały, i niestały percepty, a zniosłszy się z magistraturami, do których władzy czynienie expens należy, równie wydatków trwałych i czasowych, wielość oraz porządek ich czynienia ułoży, a w miarę nieuchronnych potrzeb wydatku, projekta zdolne do napelnienia dostatecznego składu przychodów publicznych przygotuje, i całe dzieło w osobnych do każdego rodzaju projektach, na nappierwszy tydzień ekonomiczny do decyzji Nam Królowi i stanom przyniesie z pomiędzy których projekt o urządzeniu starostw nappierwey do decyzji weźmiemy.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CCCIX.

Actum etc. (jak wyżej.)

Oblata. (jak wyżej.)

Utwierdzenie zamiany z lenności na wieczność w Łopatynie.

Zamianę czterech dworzyszcz w Łopatynie z lenności na wieczność i iey przez kommissyą skarbu W. X. Litewskiego dopełnienie *in toto* approbuiemy i utwierdzamy.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CCCX.

Actum etc. (jak wyżej.)

Oblata. (jak wyżej.)

Utwierdzenie summy 100 tysięcy z. P. na starostwie Krasnosielskim.

Summę 100 tysięcy z. P. *in rem* potomków zeszłego Burzyńskiego wojewody Mińskiego, na starostwo Krasnosielskie w wojewodztwie Mińskim leżące, wniesioną przez wzgląd słuszny zasług iego a szczególnie przy dworze Angielskim chwalebnie odbywanego poselstwa, My Król za zgodą stanów utwierdzamy.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CCCXI.

Actum etc. (jak wyżej.)

Oblata. (jak wyżej.)

Zabezpieczenie summy 200 tysięcy z. P. na starostwie Bystrzyckim.

Stosując się do zapadłego prawa seymu terażniejszego o summach na starostwach lokowanych, gdy na mocy tegoż prawa summy obięte dekretemi ostatecznymi trybunalskimi z pod roztrząśnienia są excypowane, summę 200 tysięcy z. P. na starostwo Bystrzyckie wniesioną na tymże starostwie zabezpieczamy.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CCCXII.

Actum etc. die decima quinta mensis Junii A. D. 1791-mo.

Oblata. (jak wyżej.)

Deklaracya w interessie uur. Ożarowskich względem dóbr Byszewa.

Przychylając się do opinii deputacyi do *examinu* skarbu Koronnego wyznaczonej w interessie uur. Ożarowskich przed Nas Króla i stany seymujące przyniesionej, nappierzd

co się tycze dóbr Byszewa *cum attinentiis originaliter* dziedzictwu uurch Stanisława i Anny z Bromniewskich Ożarówskich podległych, z racyi po następowanych rewenalnie, *et in praejudicium tertii* tranzakcyi stanowimy, aby ciż uur Ożarowscy do dziedzictwa dóbr Byszewa *cum attinentiis* powróconemi byli, *in ordine* czego odsyłając ich do trybunału Koronnego Lubelskiego, końcem nieodwłocznego tychże dóbr urodzonym Ożarowskim powrócenia, zalecamy temuż trybunałowi Koronnemu Lubelskiemu, iżby sprawę tę *in puncto* zwrotu do dóbr własności urodzonych Ożarówskich z któregokolwiek rejestru, *ante omnes causas* finalnie zadczydował oddalając nazawsze regulowane nieprzyzwoicie, a *ex praejudiciosis transactionibus* do tychże dóbr wynikłe pretensye. Co się zaś tycze pretensyi tychże uur. Ożarówskich z składu ogólnoy sprawy wynikających, iako też i pretensyi wielmożnego Sobolewskiego kasztelana Warszawskiego, w tych obojgu okolicznościach po satysfakcyą do substancyi wielmożnego niedy Józefa Ossolińskiego wojewody Podlaskiego, bez naruszenia iednak sprawy o summy szczególnie tylko z wexlów wynikającej, iako sądowi kommissyi skarbu Koronnego przyzwoitey odsyłamy.

Stanisław Natęcz Małachowski ref: w. K. seymowy i konfederacyi prowincyi Koronnych marszałek.

Kazimierz xiążę Sapieha generał art: Litt: marszałek konfederacyi W. Xa Littgo.

Wojciech Leszczyński Skarszewski biskup Chełmski i Lubelski wyznaczony z senatu z prowincyi Małopolskiej do deputacyi konstytucyjney. Józef Korwin Kossakowski bis: Infl: i Kur: nomi: koad: bisk: Wil: Kazimierz Konst: Plater kasztelan generału Trockiego wyznaczony z senatu W. X. Litt: do deputacyi seymowey. Alexander Linowski p. w. Krak: deputowany z prow: Małop: Jan Ossoliński starosta i poseł Drohicki deputowany z prowincyi Małopolskiej. Józef Kocięł rotmistrz kawaleryi narodowey poseł Oszmiański deputowany do konstytucyi z prowincyi W. X. Littgo. Tomasz z Skrzetuszowa Wawrzecki chorąży W. X. Litt: poseł Brastawski deputowany do konstytucyi. Celestyn Sokolnicki stol: i poseł Pozn: deputowany z prowincyi Wielkopolskiej. Józef Radzicki podkomorzy i poseł z. Zakrocz: deput: do konst: z prowincyi Wielkopolskiej. Jan Łuszczewski poseł Sochaczewski, deputowany z prowincyi Wielkopolskiej. Post *cujus constitutionis etc.* (Zakończenie jak wyżej)

CCCXIII.

Actum etc. (jak wyżej.)

Oblata. (jak wyżej.)

Zalecenie do Kommissyi skarbu Koronnego.

My Król za zgodą stanów rezolwując opinią deputacyi do wyexaminowania kommissyi skarbu Koronnego, aby względem tam i iazów na rzece Narwi w sprawie między miastem Serockim a urodzonym Kozłowskim ostateczny wyrok wydała, i do wykucyi go przywiodła, względem zaś sprawy uczynkowej między temiż stronami będącey, tam gdzie z prawa wypada rozsądzoną mieć chcemy.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CCCXIV.

Actum etc. (jak wyżej.)

Oblata. (jak wyżej.)

Warunek względem lenności w W. X. Litt:

Lenności w W. X. Litt: aktem unij, statutem Litewskim, i konstytucyami 1661. i 1677. roku z dobrami ziemskimi porównane, i późniejszymi konstytucyami stwierdzone, w teyże naturze zachowujemy i utwierdzamy; a te lenności, które od unij aż dotąd na seymach osobnemi konstytucyami w dziedzictwa zamienione zostały, za dobra dziedziczne deklarujemy.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CCCXV.

Actum etc. (jak wyżej.)

Oblata. (jak wyżej.)

Odesłanie do assessoryi W. X. Litt: okoliczności niżej wyrażoney.

Gdy przez opinią od kommissyi skarbowey W. X. Litt: Nam Królowi i stanom skonfederowanym przyniesioną, dóbr Kaźmierzowska Słoboda, Kuźmicze i Pokalicze zwanych, w powiecie Rzeczyckim leżących, u. Michałowi Pruszanowskiemu *ad praesens* sędziemu ziemskiemu Rzeczyckiemu konsty-

tucyą 1775. roku na wieczność potwierdzonych, pierwiastkowa natura lenności zakwestyonowana została, przeto My Król wraz z skonfederowanemi stanami takową okoliczność w porządku rozpoznania pierwiastkowej tychże dóbr natury do assessoryi W. X. Litt. odsyłamy, urodzonym zaś instygatorom W. X. Litt. skutku niniejszey ustawy w sądach Naszych zadwornych W. X. L. dopilnować zalecamy.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CCCXVI.

Actum etc. (jak wyżej.)

Oblata. (jak wyżej.)

Odesłanie sprawy szl: Strońskiego z wielm. Popielem kasztelanem Sandomirskim do kommissyi skarbu Koronnego.

My Król za zgodą stanów, ułatwiając opinią deputacyi do wyexaminowania kommissyi skarbu Kor. wyznaczoney, sprawę szl. Strońskiego z wielm. Popielem kasztelanem Sandomirskim po ostateczne rozsądzenie do kommissyi skarbu Koronnego odsyłamy.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CCCXVII.

Actum etc. (jak wyżej.)

Oblata. (jak wyżej.)

Zalecenie do kommissyi skarbu Koronnego.

Rezolwując opinią od deputacyi do examinowania kommissyi skarbowey wyznaczoney, zlecamy kommissyi skarbu Koronnego, ażeby summę iaka się z protunkowego podatku dla miasta Skaryszewa okaże, taką za złożeniem kwitów zapłacić zleciła.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CCCXIII.

Actum etc. (jak wyżej.)

Oblata. (jak wyżej.)

Zalecenie kommissyi skarbu W. X. Litt.

Gdy kommissya skarbu W. X. Litewskiego

dopełniając prawo na dniu dwudziestym Maia, roku tysiąc siedmset dziewiędziesiątego zapadłe, przyniosła opinią Nam Królowi, i stanom seymującym względem summ konstytucyami tysiąc, siedmset, sześćdziesiąt ósmego, tysiąc, siedmset, siedmdziesiąt piątego, i tysiąc siedmset, siedmdziesiąt szóstego roku, na starostwach i królewskich przyznanych; względem zaś summ wyższemi nad wspomniane konstytucye prawami również na starostwach i królewskich zabezpieczonych, które wytrzymałe zostały, lub nie? gdy też kommissya determinacyą swoją do aktoratu odesłała; przeto My Król, za zgodą stanów Rzeczypospolitey, chcąc takowe summy iak nayprędzej mieć wylikwidowane, zlecamy kommissyi skarbowey W. X. Litt: aby ta nie mając do tych czas sądowności, w ekstrakadencyi do tego szczególnie przypadku, sądowe sessye swoje miała, i *in spatio* trzech miesięcy, takową likwidacyą Nam Królowi i stanom seymującym przyniosła, a uur: instygatorów W. X. Litt: obowiązujemy do urzędowej pilności w rzeczy tyczącey się całości skarbu publicznego.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CCCXIX.

Actum etc. (jak wyżej.)

Oblata. (jak wyżej.)

Wzgląd dla miasta Bojanowa.

Gdy mieszkańcy miasta Bojanowa w wiewodztwie Poznańskim a powiecie Kościańskim leżącego, pożarem ognia tak z majątków, iako i siedlisk wyczuci zostali, przeto My Król za zgodą seymujących stanów zlecamy kommissyi skarbu Koronnego, aby końcem uniknienia emigracyi fabrykantów w tymże mieście byłych obmyśliła nayprzyzwoitszy sposób allewiacyi w podatkach w proporcycy podatków i szkód poniesionych wzorem dla miasta Leszna, i podług warunków przez kommissyą skarbową dla tegoż miasta Leszna, uczynionych. Równie aby ciż nieszczęśliwi mieszkańcy, nim na swych placach wystawiają dla siebie mieszkania, przytulenie się i sprawowanie wszelkich rzemiosł w publicznych miastach kraiu naszego bez wszelkiej opłaty do cechów mieć mogli, stanowimy.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CCCXX.

Actum etc. die decima septima mensis Junii A. D. 1791-mo.

Oblata. (jak wyżej.)

**Zalecenie do deputacyi
wyznaczoney
do interessów Kurlandzkich.**

Sklaniając się do proźb od miast xięstwa Kurlandzkiego i Semigalskiego do Nas Króla i stanów Rzpltey seymujących zaniesionych, zalecamy deputacyi interessów Kurlandzkich już wyznaczoney, aby wszelkie zaskarżenia względem krzywd i ubliżenia prawom tymże miastom xięstwa Kurlandzkiego i Semigalskiego służącym roztrząsnęła, sposoby zarządzenia bezprawiom, jeżeli się iakowe okażą oraz zabezpieczenia onym na czas dalszy obmyśliła, i projekt do tych celów stosowny za porozumieniem się i wysłuchaniem stron interessowanych ułożyła.

Stanisław Natęcz Małachowski ref: w. K. seymowy i konfederacyi prowincyi Koronnych marszałek.

Kazimierz xiąże Sapieha general art: Litt: marszałek konfederacyi W. X. Litt:

Woyciech Leszczye Skarszewski biskup Chełmski i Lubelski, wyznaczony z senatu z prowincyi Małopolskiej. Józef Korwin Kosakowski bis: Infl: i Kur: nom: koad: bis. Wł. Kazimierz Konst: Plater kasztelan generalu Trockiego wyznaczony z senatu W. X. Litt. do deputacyi seymowej. Tadeusz Mostowski kaszt: Raciążki deputowany z senatu z prow: Wielkopolskiej. M. Odrowąż Strasz p. z. R. poseł z wdsta Sandomir. z prow. Małopolskiej deputowany. Jan Ossoliński starosta i poseł Drohycki deputowany z prow. Małopolskiej. Tomasz Wawrzecki chorąży W. X. Lit. poseł Brastawski deputowany do konstytucyi. Józef Weyssenhoff poseł Infland. deputowany z prow: Litewskiej. Walenty Sobolewski starosta i poseł Warszawski deputowany z prow. Wielkopolskiej. Józef Radzicki pod. i poseł z. Zak. deput. do konst. z prow. Wielkop. mp. Jan Łuszczewski poseł Sochaczewski deputowany z prow. Wielkopolskiej. Post cujus constitutionis etc. (Zakończenie jak wyżej.)

CCCXXI.

Actum etc. die vigesima secunda mensis Junii A. D. 1791-mo.

Oblata. (jak wyżej.)

Dopełnienie sprawiedliwości.

Gdy uur. posłowie województwa Kiiowskiego

Nam Królowi i stanom seymującym uczynili przełożenie, iż sąd wyznaczony konstytucją 1776. między ur. starostą Owruckim, a obywatelami powiatu Owruckiego, od uur. starostów Owruckich processem zajętemi, dotąd swego nie wziął skutku; przeto mieć chcemy, aby obywatele województwa Kiiowskiego na nappierwszych seymikach w Żytomierzu przypadających wybrali osoby w sposobie prawem przepisany, z senatorów, urzędników, i obywatelów tegoż województwa w liczbie, iaka im się zdawać będzie, a to końcem załatwienia sporów, między ur. starostą Owruckim, a obywatelami wyż wspomnionemi, których to osób komplet, z pięciu najmniej składać się, a przy przysięgającym moc rozwiązania *paritatis* zostawać ma, i których powinnością będzie, za wykonaniem przysięgi sędziom przysięgającym, strony wchodzące w process czterema przed terminem tygodniami obwieścić *innotescencyami*, i doniosłszy o tym terminie kommissyi skarbu Koronnego, aby do attentiona teyże sprawy z strony skarbu plenipotentą wyznaczyła, juryzdykcyą swoją w mieście Naszym Żytomierzu rozpocząć, i sprawę tę całkowicie, i ostatecznie, nie zważając na niestawienie się lub upór którejkolwiek strony rozsądzić, a dekret spór ten kończący, za niewzruszony mieć chcemy.

Następują nazwiska marszałków i deputowanych jak w poprzedniej konstytucyi włącznie po: Tadeusz Mostowski kaszt: Raciążki z senatu z prow. Wielkop.

Dalej zaś idą podpisy: Alexander Linowski p. w. Krak: deputowany z prow: Małop: Jan Ossoliński starosta i poseł Drohycki deputowany z prowincyi Małopolskiej. Tomasz Wawrzecki chorąży W. X. Lit. poseł Brastawski deputowany do konstytucyi. Adam Littawor Chreptowicz poseł z wdztwa Nowogrodzkiego deputowany do konstytucyi z prow. W. X. Litt. Józef Radzicki podkom. i poseł z. Zakroc. deput. do konst. z prow. Wielko. Jan Łuszczewski poseł Sochaczewski deputowany z prow. Wielkop. Post cujus constitutionis etc. (Zakończenie jak dawniej.)

CCCXXII.

Actum etc. (jak wyżej.)

Oblata. (jak wyżej.)

**Zalecenie ww. pieczętarzom
oboyga narodów.**

Na przełożenie uu. posłów, My Król za zgodą stanów skonfederowanych zalecamy ww. pieczętarzom o. n. ażeby gleyty mieszczanom w miastach natury dóbr ziemskich

za przywilejem Nas Króla bez wyraźney woli dziedziców sądowi assessorskiemu nie poddanych nie były wydawane, a wydane niniejszey ustawie przeciwne za nie były deklarujemy.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CCCXXIII.

Actum etc. (jak wyżej.)

Oblata. (jak wyżej.)

**Wyłączenie posłów
od kandydacyi do kommissyów
rządowych i assessoryi.**

My Król za zgodą stanów deklarujemy nazawsze, iż żaden z posłów do żadney kommissyi rządowej ani assessoryi obranym być nie może.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CCCXXIV.

Actum etc. (jak wyżej.)

Oblata. (jak wyżej.)

**Indygenat dla ur. Wawrzeńca
de Engestrom.**

Pragnąc widzieć w gronie obywatelów państw Naszych osoby urodzeniem, przyniotami i cnotą zagranicą dystyngowane, My Król za zgodą stanów ur. Wawrzeńca d'Engestrom ministra najiaśniejszego króla imci Szwedzkiego przy dworze Naszym będącego do indygenatu szlachectwa Polskiego, z wszelkiemi prerogatywami temu stanowi służącymi, wraz z iego potomstwem przypuszczamy, i za poprzedzającym wykonaniem przysięgi na wierność Rzpltey, tudzież wywodem rodowitości, iako też dopełnieniem przepisów prawa 1775 ru. *titulo: Ostrzeżenie względem indygenatów i terażniejszego seymu*, dyploma onemuż bez oplaty pod pieczęcią o. n. wydać rozkazujemy.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CCCXXV.

Actum etc. die vigesima quarta mensis Junii A. D. 1791-mo.

Oblata. (jak wyżej.)

**Deklaracya względem iuryzdykcyi
grodu Kijowskiego.**

Gdy w. Prot Potocki wojewoda Kijowski oraz

ziem Kijowskich starosta generalny na zbliżającą się w dniu 9tym Lipca kadencyą sądów grodzkich Kijowskich ziechać nie może, z przyczyny nietylko toczących się obrad seymowych ale nadto, że zasiada w deputacyi przez nas stany seymujące do ułożenia projektów skarbowych, i w szczególności względem urządzenia starostw wyznaczoney, przeto zabezpieczając nieprzerwany bieg sprawiedliwości, deklarujemy, że wybrane przez tegoż w. Prota Potockiego iako generalnego starostę ziem Kijowskich urzędy grodzkie i zwykłemi instrumentami opatrzone, w mocy zupełney, władzę sądowniczą sprawować będą, dopóki nowe urzędy sądu ziemiańskiego pierwszej instacyi, stosownie do nowej ustawy rządu, i zgodnie z wydaną od nas deklaracyą, pod niem 28 Maia utworzone nie zostaną. Mocen tedy iest w. Prot Potocki wojewoda Kiiowski i starosta generalny ziem Kijowskich oznaczyć zwykłe urzędy grodzkie i exekucyjne, oraz do odebrania od nich przysięgi, wezwać na miejsce swoje którejkolwiek urzędnika tegoż województwa Kiiowskiego a postanowieni przez niego tym sposobem urzęduicy sądowi i exekucyjni co się tycze powierzoney im władzy żadney obojętności podpadać nie mogą.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CCCXXVI.

Actum etc. (jak wyżej.)

Oblata. (jak wyżej.)

Kommissya policyi.

I.

Skład kommissyi policyi.

1mo. Kommissya policyi oboyga narodów składać się będzie, z marszałków narodowych, którzy nie będą wezwani do straży, tudzież z piętnastu kommissarzy, to iest: trzech z senatu, po iednemu z każdej prowincyi, sześciu z stanu rycerskiego, po dwóch z każdej prowincyi, i sześciu plenipotentów miast na seym, po dwóch z każdej prowincyi.

2do. Wszyscy kommissarze policyi, obrani będą co dwa lata na seymach ordynaryjnych, sposobem elekcyi przepisany w prawach, *O seymie i O miastach*, a na każdej takiej co lat dwa elekcyi, kommissarze policyi mogą być na dalszy czas znowu obrani.

3tio. Obranym na kommissarza policyi być nie może. *1mo.* Kto nie ma od roku niewątpliwey possessyi dziedziczoney, z stanu rycerskiego ziemskiej, a obywatel miasta mieyskiej, *respectivè* w swojej prowincyi.

2do. Kto nie był choć raz na funkcyi publiczney, to iest: z stanu szlacheckiego posłem, deputatem, lub w kommissyi wojewódzkiej, przez czas prawem przepisany.

3tio. Ktokolwiek iest obowiązany aktualną służbą woyskową.

4to. Kto iest w aktualnym urzędowaniu poselstwa na seymie.

4to. Prezesem kommissyi policji będzie ieden z marszałków narodowych, a w nieprzytomności ich, pierwszy z porządku kommissarz. Prezesowi wolno iest podług upodobania assessorów do kommissyi wybierać i zapraszać, *cum voce consultiva*, co iednak nie będzie rozumiano za odbycie funkcyi publiczney. Nigdy więcej, iak połowa kommissarzy, nie będzie mogła oddalać się; a komplet kommissyi najmniej z pięciu kommissarzów *cum voce decisiva* zawsze w przewyższającej liczbie stanu szlacheckiego, składać się ma. Pensye zaś nieprzytomnych na przytomnych rozdzielać się ma, względem czego kommissya ordynacyą sobie ułoży.

5to. Wyznaczamy każdemu kommissarzowi pensyą roczną taką, iaką im przy tabelli expens publicznych stanowimy, do której marszałkowie, iako pensyą ministrowską opatrzeni należeć nie będą. Gdyby który kommissarz umarł, pensya przez niego niedosłużona w skarbie publicznym zostać ma. Żaden zaś kommissarz, gdy iest podległy odpowiedzialności, zrzekać się ani ustąpić urzędu pod żadnym pozorem nie może.

6to. Kommissya policji mieć będzie pisarza possessyonata, którego iednomyślnością, lub większością głosów sekretnych obierze. Urząd pisarza dożywotni będzie, lecz nikomu przedanym, ani ustąpionym być nie może; przeto dobrowolna urzędu tego rezygnacya na piśmie uczyniona, podaną kommissyi być ma, i w protokuł wpisana wraz z rezolucyą kommissyi będzie. Poczym kommissya do elekcyi nowego pisarza z pomiędzy officyalistów swoich przystąpi. Obowiązki pisarza są.

1mo. Na sessyi zasiadać *cum voce consultiva*.

2do. Trzymać protokuł kommissyi.

3tio. Mieć zwierzchni dozór kancelaryi i *archivi* kommissyi.

4to. W sądach kommissyi pióro trzymać i dekreta pisać. Nadto kommissya ułoży liczbę i płacę potrzebnych sobie officyalistów w równey proporecyi z każdej prowincyi, z których żaden urzędu swego przedać, ani ustąpić nie będzie mógł i takowy układ seymowi do potwierdzenia poda.

7mo. Marszałkowie, kommissarze i officjaliści kommissyi policji w żadnym sądzie suspensy brać nie będą mogli, lecz w przypadku potrzeby wykonania przysięgi, po iey dopełnienie wszelkie jurzydykcyje odsyłać ich będą do miejsca, gdzie się kommissya agituie.

8vo. Przez czas urzędowania swego, ani

kommissarz policji, ani iey officjaliści w żadney inney kommissyi, lub funkcyi być nie mogą.

II.

Władza kommissyi.

Władza i zarządzanie kommissyi powierzone dla ustanowienia i utrzymania powszechnego porządku w państwach Rzeczypospolitey rozciągać się ma, na to wszystko, co się tycze.

1mo. Bebezpieczeństwa i spokojności publiczney.

2do. Wygody publiczney.

3tio. Sądowości i urzędników policji, bez przestąpienia iednak następujących przepisów, pod odpowiedzialnością w sądach seymowych.

III.

Granice władzy kommissyi.

1mo. Nie będzie mogła kommissya policji nic czynić, stanowić, nakazywać, lub zakazywać, coby naruszało przyrodzone i zabezpieczone ustawami Rzeczypospolitey prawa wolności i własności osobistej obywatelów i przychodniów.

2do. Nie będzie mogła pod żadnym pozorem długów publicznych zaciągać, ani fundusów miejscowych przenosić, ani nakazywać iakiegokolwiek bądź podatku, danin, opłat, iedynie do samowładności Rzeczypospolitey należących.

3tio. Nie będzie mogła wdawać się pod żadnym pozorem w inny wydział władzy innym udzielnym władzom i magistraturom powierzony.

4to. Ponieważ tylko miasta wolney Rzplitey są właściwie podległymi rządowi i rozkazom kommissyi policji; przeto prócz niektórych wyłączeń wyrażonych w niższym opisie iey obowiązków, nie będzie mogła do miast i wsiów dziedzicznych obywatelskich rozciągać inney władzy, prócz dawania rady i ostrzeżenia. Dłaczego do żadnych majątków, domów i miejsc własnością ziemianką będących i do rządu mieyskiego nienależących, ani do wewnętrznego w nich obeyścia się bynajmniej wdawać się nie powinna, tym mniej ieszcze żadnego tey ziemi właściciela z powodu tajemney delacyi, lub iakich tajemnych wiadomości, imać, przytrzymywać, więzić, ani pozywać nie może.

5to. Dłaczego wszelkie gatunki szpiegowania i rewizyi w mieszkaniach i gruntach ziemiankich, lub w uczynkach i zabawach obywatelów, iak naysurowiey są iey zabronione.

6to. Jako zaś wszelkie rozporządzenia kommissyi, ma być tylko skutkiem praw i ustaw Rzplitey, tak nie wolno będzie iey żadnego takiego rozkazu wydawać, któryby na sobie nosił akt prawodawstwa.

IV.

Co do władzy i obowiązków kommissyi, względem bebezpieczeństwa, spokojności ogólney całego kraju.

Władza i obowiązki kommissyi na zachowanie bebezpieczeństwa i spokojności powszechney są:

1mo. Czuwanie na wszelkie bunt, rozruchy, rozboje, zabójstwa, gwałty, między którymi ma się liczyć, przejmowanie, rozpieczętowanie i zmyślanie pieczęci, listów na pocztach, tudzież na kradzieże, iawną rozpustę i zgorzenia.

2do. Czuwanie na obyczajność powszechną i wszelkie sposoby zysku, z samego zwodzenia i oszukania ludzi, gry azardowne, czyli niszczące majątki w domach i miejscach publicznych, wstrzymywanie żebractwa i włóczęgi, a przeto szczególniejsze dozieranie ludzi niemających żadney osiadłości, stanu profesyi, rzemiosł, służby, ani żadnego pewnego do życia sposobu.

3tio. Doglądanie iak naysciślejsze tego wszystkiego, co należy do zachowania i pewności zdrowia ludzkiego; a przeto ułożenie i zachowanie porządku względem lekarzów i lekarstw, chirurgów, cyrulików, aptekarzy, aptek i sztuki babienia, a to znosząc się z kommissyą edukacyją.

4to. Dawanie dobroczynney pomocy w rozmaitych przypadkach pospolitych i szczególnych, w zdarzeniach pożarów, powodzi, gwałtownych wichrów, głodu, morowego powietrza, zaraźliwych chorób na ludzi i na bydło, w niebebezpieczeństwach życia, a to obmyśleniem i wykonaniem takich środków, któreby w niczym nie naruszały praw obywatelskich, lub na które ostrzeżeni właściciele dobrowolnie przystać mogą.

5to. Stanowienie wszelkich rozporządzeń i przepisów, tyczących się policji, które będą skutkiem ustaw Rzplitey, względem obywatelów przychodniów i przechodniów; pilnowanie, ażeby według przepisów i warunków prawa, wolność pisania i drukowania pewną i nienaruszoną była; dlaczego żadne przywileje *exclusionis* miejsca mieć nie mają. Jako zaś wszelkie dzieło drukowane iest własnością autora, tak przez całe życie iego do niego tylko należeć będzie, przeto żadnego przedrukowania tegoż samego dzieła z uszkodzeniem tey własności kommissya nie dozwoli, aż do śmierci autora, po której dzieło iego stać się własnością publiczną. Pod wyraz tegoż samego dzieła nie będą mogły być podciągane inne dzieła podobne lub podobny tytuł mające. Ułożenie i utrzymanie w całym kraiu iednostajności miar i wag, a stosunek onych do miar i wag zagranicznych, wydrukowany w kraiu publikować, ponawiając to według potrzeby.

Dochodzenie i powzięcie wiadomości z raportów kommissyi wojewódzkich i miast o ludności, urodzaiach, iarmarkach, targach, obfitości i cenie rozmaitych produktów, towarów i rękodzieł w różnych miejscach, o przeszkodach, lub pomocach w rolnictwie, handlu i rzemiosłach, o zwyczajnych i niezwykłych chorobach i zarazach na ludzi i bydło, o zwyczajach wszelkich zdrowiu, lub powodzeniu powszechnemu przeciwnych, względem tego wszystkiego bez rozkazowania, i wdawania się w domowe właścicieli ziemiankich rozrządzenia, dla nich wydawać ma, i ogłaszać tylko swe ostrzeżenia i oświadczenia. Jako zaś wszelkie rozporządzenia i przepisy tyczące się policji i pozwolone przez prawo nie będzie mogła kommissya inaczey wykonywać, tylko przesyłaniem onych do eksekucyi kommissyi wojewódzkich, co do wsiów, i zwierzchności mieyskich, co do miast, tak odbierając z raportów ostrzeżenia i dyspozycye przez te kommissye i zwierzchności *proiectivè*, a w nagłych przypadkach *provisorie* czynione, takowe dyspozycye potwierdzać, roztrząsać, odmieniać lub wcale uchylać według ustaw Rzplitey i prawideł, rzetelney potrzeby lub korzyści publiczney, nieodwłocznie powinna.

6to. Zarządzenie wszelkimi domami i miejscami publicznymi dla bebezpieczeństwa i spokojności powszechney przeznaczonemi, iako to więzieniami, które według potrzeby w całym kraiu zakładać, wygodne i obszerne, kommissyom wojewódzkim i urzędem mieyskim zaleci, a szczególnie w mieście rezydencyonalnym Warszawie, tudzież domami poprawy, rynkami, ratuszami, placami publicznymi i ulicami; także mieć będzie dozór nad administracyą wszelkich dochodów przez Rzeczpospolitą na obiektu policji przeznaczonych, tudzież fundusów na ten koniec uczynionych, lub czynić mogących się; równie rozkazywać wszelkim urzędnikom, officyalistom i dozorcóm policji, tychże napominać, sądzić i karać nieposłusznych i przestępnych; nikt zaś nie będzie mógł tamować i bronić publikowania wszelkich rozrządzeń, uniwersałów, obwieszczeń i ostrzeżeń, które kommissya policji wydawać będzie, a wszem we wszystkich aktach ziemiankich i mieyskich nieodwłocznie i darmo zaoblutowane, a we wszystkich kościołach z ambon, gdy o to rekwizycya zażydzie, ogłaszane i do drzwi kościelnych przybiłane być powinny.

7mo. Nakoniec iako obowiązkiem kommissyi policji iest, wiedzieć i zaradzać o wszystkim, cokolwiek się ściaga do dobrego i powszechnego porządku, tak każdemu seymowi ordynaryjnemu, przez Nas Króla w straży podawać będzie projekta i planty potrzebnych praw do doskonałego urzędowania

policyi, oraz przekładać naydogodniejsze sposoby dla wyekwowania onych.

8vo. Dlaczego wszelkie inne oddzielne co do policyi kommissyie za dawnymi prawami i reskryptami Nas Króla było, lub będące, tudzież władze i iurydykye przez marszałków narodowych dotąd względem tey policyi sprawowane uchylamy, prócz osobnego opisu obowiązków przysługującego w kommissyi, a dozór całkowity teyż kommissyi policyi zlecamy. Warując jednak, iż sprawy rozpoczęte i niedokończone, lub zdarzyć się jeszcze mogące w iurydykyi marszałkowskiej odsądzone w niey będą, aż do otwarcia sądów ziemiańskich i urzędzenia sądów mieyskich. Dzieła zaś przez kommissyie *boni ordinis* zaczęte, kommissya policyi dokończyć i officyalistom nadgrodzić każe.

V.

Co do władzy i obowiązków kommissyi względem bezpieczeństwa i spokojności szczególney miast wolnych Rzeczypospolitey.

Gdy do szczególniejszego dozoru i rządu kommissyi policyi oddane są miasta wolne Rzeczypospolitey, tudzież przedmieścia, wie i przyległości ich własne, będzie obowiązkiem kommissyi zaprowadzić i utrzymywać w nich nieodmienny porządek; a przeto pilnując iak nayściślejszey egzekucyi prawa o miastach i dając prócz wyższego opisu w ogólności nieustanną bacność na niebezpieczeństwo i spokojność onych.

1mo. Odbierze całe *archiwum* po departamencie policyi, weyrzy w remanent przez tenże departament seymowi w raporcie jego podany, tudzież odbierze *archiwum* całkowite po kommissyi brukowej w Warszawie, i ekonomiczne po iurydykyi marszałkowskiej, oraz domy i składy do tey iurydykyi przedtym należące.

2do. Akta, mieysce w pałacu Rzeczypospolitey i milicye policyi dotąd chorągwie marszałkowskie zwane, obeymie: a te milicye zawsze pod rządem i kommendą przysługującego w kommissyi będą.

3tio. Nakaze lustracją wszystkich miast, a w nich wszelkich mieysce do dozoru policyi należących, wszelkich funduszów, dochodów, remanentów tak dawniey, iako i od zaczęcia teraźniejszego seymu, w kassach mieyskich zaległemi być powinny, także i składok na różne obiekta policyi przeznaczonych, wszystkich urzędzeń, zwyczajów i porządków dotąd zaprowadzonych, wszystkich budynków tak publicznych iako i partykularnych, wszystkich mieszkańców z klasyfikacją aktualney ludności, słowem: we wszystkich stosunkach poweźmie doskonałą wiadomość stanu i potrzeb mieyskich, a cokolwiek za-

raz poprawić lub ustanowić w nich będzie mogła, nieodwłocznie rozrządzi.

4to. Miasta wielkie zniosły się z magistratami mieyscowemi, podzieli nieodwłocznie na cyrkuły, a cyrkuły na wydziały.

5to. Pilnować będzie ustanowionego prawem przepisu o powinnościach urzędników policyinych, mieyskich; wszelkie zaś rozporządzenia swoje inaczej wykonywać nie może, tylko przesyłając je do egzekucyi zwierzchności mieyskiej.

6to. Dawać bacność na wszelkie takowe w miastach rzemiosła i roboty, które bez szczególny ostrożności mogłyby być szkodliwe i niebezpieczne, iako to: prócz wyżey wymienionych professyi tyjących się zdrowia ludzkiego, kuźnie, browary, rzeźnicze iatki, mydlarnie, garbarnie, piece garncarskie, i t. d. w pośród budynków albo mieszkańców znajdujące się.

7mo. W miastach pilnować będzie kommissya: 1mo. Sprawiedliwości nietylko w miarach i wagach, ale też w cenie i gatunku rzeczy i towarów. 2do. Zniesie lub urządzi wszystkie koszta i trudności w przyjmowaniu do cechów, oraz wszelkie zwyczaje i uchwały cechów przemysłowi i pospolitey korzyści przeciwne. 3tio. Mimo przywilejów cechowych w każdej potrzebie i niedostatku publicznym będzie mocna kommissya policyi dawać wolność przedaży roboty i przemysłu, a względem tego wszystkiego stosować się zupełnie kommissya będzie do ostatniego prawa o miastach i do zaręczony wolności przez ustawę rządową każdemu przychodzącemu człowiekowi z zagranicy.

8vo. Ani kommissyi policyi, ani miastom nie będzie wolno bez pozwolenia Rzeczypospolitey alienować dóbr i wszelkich funduszów miastom dla porządku i wygody onych nadanych, owszem kommissya ściśle doglądać ma, aby wszelkie takowe dobra i fundusze mieyskie arendowane były przez licytacye za poprzedzającym sześćciodzielnym urzędowym obwieszczeniem, pod dozorem urzędników policyi, a dochody w nich uigdy na prywatną, lecz zawsze na publiczną miast potrzebę, wygodę i ozdobę były obracane. A iako kommissya przed seymem, tak miasta, i każdy zarządzający iakimkolwiek funduszem na obiekta policyi przeznaczonym, przed kommissyą ściśle rachować się będą.

9no. Przestrzegać będzie kommissya, ażeby odtąd żadne miasta długów nie zacięgały, dóbr nie zastawiały, danin, opłat, akcyz, ani na rzeczy, ani na towary, ani na osoby przybywające, lub znajdujące się w mieście nie nakładały, domów i placów, które są własnością publiczną na powiększenie dochodów swoich, nie obracały; czego wszystkiego równie kommissyi, iak zwierzchnościom mieyskim czynić nie wolno: opłaty zaś różne

dotąd po miastach trwające, póty tylko kommissya zachować dozwoli, póki seym za podanym sobie od kommissyi opisaniem onych nie uchwali albo zniesienie, albo utwierdzenie takowych opłat.

10mo. Długi dotąd od miast zacięgnięte i winne, kommissya obrachuje, a środki, które znosząc się z miastami, obmyśli dla spłacenia onych, seymowi przez króla w straży do uwagi poda. A gdyby kto nieprawnie dobra, lub iakiekolwiek użytki miastom nadane posiadał, kommissya dopomoże miastom do prędszego odzyskania w sądzie przyzwoitym. O składkach zaś dobrowolnych, przyczynach i celu onych zawsze zwierzchność mieyska donosić będzie kommissyi.

11mo. Bacność mieć będzie kommissya dla spokojności lub bezpieczeństwa obywatelów mieyskich, aby woyska przechodzące, lub stojące w miastach, żadney krzywdy, szkody, lub uciążenia nie czyniły, aby w kwaterach, lub opłacie za nie żaden obywatel nierównością ciężaru nie był uciążony, a te kwatery lub opłaty za nie nigdy na domy publiczne, lecz tylko na szczególne obywatelów przez zwierzchność mieyską naznaczane były.

12mo. Szczególniejszym zaś będzie obowiązkiem kommissyi, obmyślać i podać do wykonania w miastach przyzwoite środki dla oddalenia i uniknienia pożarów, lub gwałtownych powodzi, dla prędkiego i skutecznego ratunku, także wspomaganie zniszczonych miast, domów i osób w takowych przypadkach; a przeto na ten koniec w każdym mieście starać się będzie o założenie kass publicznych, ogniowych i ratunkowych.

VI.

Co do władzy i obowiązków kommissyi względem wygody ogólney całego kraiu.

1mo. Obowiązkiem kommissyi będzie, mieć bacność podług opisów sobie służących, na wprowadzenie i uporządkanie tego wszystkiego, co stanowić może wygodę powszechną i szczególną w kraiu a nayprzód obfitość i tanność rzeczy do życia potrzebnych, łatwość w robotach, zamianach, przeysciach, przeiazdach, wolność przedaży wszelkich produktów, a przeto skassowanie wszelkich monopolów na wygodę życia będących, a nie dozwalanie żadnych innych na przyszłość.

2do. Zarządzanie tym, co jest własnością pospolitą, służącą dla wygody handlu powszechnego wszystkich obywatelów iako to: trakty publiczne, spławy i brzegi, czyli lądy rzek, kanały publiczne, względem których znosić się będzie z kommissyą skarbową, poczty konne, wozowe, i listowe, którym kommissya policyi da opiekę, nie wda-

jąc się w rozrządzenia wewnętrzne onych, iako przez *pacta conventu* Nam Królowi do życia oddanych, i przestrzegać będzie, ażeby sprawiedliwość równie i wzajemnie wymierzana była dla zarządzających pocztami i obywatelów; dla czego gdy poczta od obywatela ukrzywdzoną zostanie, a nie znajdzie sprawiedliwości w sądzie mieyscowym, lub obywatel ukrzywdzony nie odbierze satysfakcyi od zwierzchności poczt, tedy strony szukać sprawiedliwości będą u kommissyi policyi. We wszystkich zaś szczegółach w tym punkcie wyrażonych rozrządzania kommissyi wszędzie równą exekucyą odbierać mają.

3tio. Także dozór nad temi własnościami powszechnymi, które służą wygodzie, zdrowiu, i zabawie pospolitey, iako to: łaźnie, zdroie, szpitale, domy miłosierdzia, domy zaiezdne, gościńce, szynkownie, traktyernie, ochędóstwo powszechnie, teatra publiczne, mieysca przechadzki, gry, i wszelkiey rozrywki publiczney, z warunkiem iednak, iż prócz szpitalów i fuduszów na nie, które mieć chcemy wszędzie pod zupełnym dozorem i rządem kommissyi, inne wymienione mieysca, gdy będą w własnościach ziemiańskich położone, nie rozkazom, lecz tylko oświecaniom i ostrzeżeniom kommissyi podane być mają.

4to. Opieka powszechna i dobroczynny ratunek dla wszelkiego ubóstwa, nędzy, nieodolnej starości, kalectwa, a na to równie iak na zabezpieczenie próżnowaniu włóczęgów wyżey opisanych, i więźniów do rzemiosł, rękodziel, i wszelkich robót publicznych, w których nędza i ubóstwo za pracę użyteczną kraiovi żywność znajdować będą dostarczać; także w wszelkich takowych robotach lub rękodzielach publicznych wzniecać emulacyą, dawać zachęcenia, stanowić nadgrody.

VII.

Co do władzy i obowiązków kommissyi względem wygody szczególney miast Rzeczypospolitey.

Nie tylko kommissya policyi obowiązana będzie mieć dozór nad bezpieczeństwem i spokojnością miast Rzeczypospolitey, ale oraz starać się o zaprowadzenie do nich wygody powszechney, względem której, prócz wyższych ogólnych opisów, bacność mieć będzie.

1mo. W urzędzeniu tego, co się ścięga do wygody wewnętrzney miast, iako to: porządne bruki, ochędóstwo ulic, przeniesienie ementarzów za miasta, człość i ozdoba domów i budynków tak publicznych, iako i prywatnych, podniesienie, lub zniesienie zapadłych, także starych murów, placów pustych, a to iak nayprędszy, iezeli są pu-

bliczne, jeżeli zaś prywatne, znosząc się z właścicielami, i naczynając im czas najbliższy, po którego upłynieniu bez wykonywania rozkazów komisji, takowe miejsca sprzedać przez licytację, i pieniądze właścicielom oddać nakazuje. Bramy wjazdowe do miast, mostów, bicia tam, grobel, rowów, wystawienia łatwych i pewnych portów rzecznych, urządzenie pojazdów publicznych transportowych dla ludzi i rzeczy, znosząc się z zwierzchnością pocztową, oświetlenie ulic w nocach zwłaszcza zimowych i ciemnych, słowem: wszystko, co do ozdoby i łatwego znalezienia potrzeb i oszczędzeń życia należy.

2do. Również, co ściągają się do wygody przybytkowej i zewnętrznej z obfitości, domów, targów, i jarmarków, porządku w kaffenhauzach, austeryach, karczmach, ułatwienia komunikacji i doniesień z miasta do miasta we wszystkich Rzplitej krainach, bez naruszenia jednak praw Nam Królowi względem poczt krajowych służących, wolności dla każdego dawania i używania wszelkich zabaw publicznych, wystawiania teatrów, i grania na nich bez żadnych przeszkód, opłat, wyłączeń, skoro o tym wiadomiona będzie policja i da pozwolenie na piśmie.

3tio. Co się tyczy pomocy i schronienia w nagłych przypadkach ucisku, słabości i ubóstwa, a to dobrym urządzeniem szpitali, domów miłosierdzia, a zwłaszcza fabryk i robót publicznych, do których również, iak i do fabryk prywatnych obywateli, ze szpitali, domów podrzutków &c. dostarczać każe robotników, z warunkiem, ażeby zapłata tychże szpitali &c. wiernie dochodziła. Nakoniec pilnować skutecznienia tego wszystkiego, co znajdując pod opisem ogólnej krainy wygody, szczególnie i silnie, bo z mocą rozkazania do miast komisja ma przystosować.

VIII.

Co do władzy sądowej komisji policji.

Do sądów komisji policji należeć będą sprawy następujące.

1mo. O całość wszelkich w kraju funduszy i dochodów ogólnych miast na obiektach policji destynowanych, jeżeli tych possessya nie jest kwestyonowana; sprawy albowiem o windykacje takich dochodów należeć mają do właściwych ziemiankich i miejskich jurysdykcji, i tam sprawy pilnowane tylko przez plenipotentów będą.

2do. O zatajenie percept, nierzetelność, lub niedokładność wydatków i rachunków z tychże publicznych dochodów i funduszy, lub ich użycie bez wiedzy komisji policji.

3tio. O niezachowanie przepisów prawa licytacji z wolnym nakazaniem drugich, bez mocy jednak zmniejszenia dochodów pierwszej okazanych.

4to. O nieposłuszeństwo komisji wojewódzkich, i zwierzchności miejskich, na rezolucje, dyspozycje, i rozrządzenia komisji policji, oraz urzędników i dozorców wykonujących iey dyspozycje.

5to. O gwałcenie bezpieczeństwa jurysdykcji komisji osób, kommissarzy, urzędników, oficyalistów, i dozorców policji w miejscach gdzie z urzędu znajdować się będą.

6to. O niezachowanie rozporządzeń komisji, względem iednostajności miar i wag.

7mo. O przestępstwa urzędników, oficyalistów, dozorców, i sług policji.

8vo. Żadnych innych spraw komisja policji sądzić nie będzie chociażby się kto poddał dobrowolnie pod iey sąd. Jako zaś sprawy iey do sądenia oddane, prędkiey potrzebują decyzji, przeto tak w pierwszej, iako w drugiej instancji używane być nie mają zwyczajne w innych sądowiczych magistraturach indukty, i repliki, lecz iedynie wszystko kończyć się ma przez memoriały, z komunikacją urzędową tychże memoriałów i odpisów na nie, tudzież indagacji przysiężnych jeżeliby rzecz nie była objaśniona dowodami na piśmie, co w mieście najdalej w przeciągu trzech dni, w kraju zaś najdalej w czterech tygodniach ma być skutecznym.

9no. Z pomiędzy poleconych sobie spraw do sądenia, komisja policji szczególnie tylko o zgwałcenie bezpieczeństwa swego, i swoich kommissarzy, oficyalistów, urzędników, i dozorców, także o przestępstwa tychże w urzędowaniu sądzić będzie mogła, prosto w swym sądzie ostatecznie: inne zaś gatunki spraw iey do sądenia powierzonych przechodzić mają przez pierwszą instancję sądów właściwych komisji wojewódzkich i miejskich.

10mo. W tych sądach policji pierwszej instancji ostatecznie i bez dopuszczenia appellacji sązone mają być, tylko sprawy, nie przenoszące zł: trzysta wartości, a kary zł: pięćdziesiąt, lub trzy dni więzienia; w większych zaś sprawach appellacja dopuszczona być powinna do komisji policji, której wyroki będą już ostateczne, a prócz wydatków prawnych dla stron przynależnych mających, wszelkie kary pieniężne, nigdy na zysk sądzących sprawy policji przysądzone być nie mogą, lecz do kasy ogólnej policji na potrzeby publiczne składane być powinny.

11mo. Tak w pierwszej iako i w ostatniej instancji komisji policji, sprawy sązone być mają, zawsze na instancję,

czyli doniesienie dozorców policji, w oznaczonych *respectivè* do ich dozoru wydziałach; w przypadku zaś przestępstwa urzędników i dozorców policji, każdy possessjonat może być ich delatorem do komisji policji.

12mo. Komisja policji ułoży dla oficyalistów, urzędników, i dozorców, swoich instrukcje, a dla sądów swoich pierwszej i ostatniej instancji ordynacje, i te dla wiadomości powszechnej publikować rozkaże.

13tio. Wyroki ekonomiczne i sądowe komisji policji wykonywane będą, przez milicję policji, która gdyby do tej wykonywania, lub do bezpieczeństwa publicznego nie wystarczała, tedy komisja pomocy od komend wojskowych wezwie. Milicja policji składać się będzie z dwóch chorągwi, Koronnej i Litewskiej dotąd marszałkowskimi zwanych. Co się zaś tyczy wszelkich milicji miejskich, dla wykonywania wyroków policyjnych i właściwych jurysdykcji, a oraz dla utrzymania bezpieczeństwa i wygody publicznej, komisja policji układać ma projekt, tak względem uformowania tych milicji, iako też sposobów ich utrzymywania, i takowe przez Nas Króla, w straży na sejmie podawać będzie.

14to. Gdy wszystkie więzienia publiczne, domy poprawy, i tym podobne z ich funduszami zostawać będą pod dozorem i rządem komisji policji; przeto każda jurysdykcja, sąd, zwierzchność każdego z władzy swojej na więzienie osądnionego, oddawać ma w ręce urzędników policji, którzy osadzać go będą podług oznaczenia mającego im się oddać z wyrokiem autentycznym, razem z więźniem.

IX.

Porządek postępowania komisji.

1mo. Komisja policji zawsze ciągle i bez przerwy agitować się będzie. Obrani kommissarze zaczną urzędowanie swoje w sześć dni najpóźniej po obraniu, a póki ci na komisji nie zasiądą, kommissarze kończący funkcję swoją winni będą pełnić bez przerwy obowiązki prawem przepisane.

2do. Co dzień, wyjąwszy dni święte, prócz nagłej potrzeby za obwieszczeniem przysiężnym, komisja sessye ordynaryjne, ekonomiczne, i sądowe miewać będzie.

3tio. Przy zaczęciu każdej sessji przysiężnym marszałka, kommissarzy, i assessorów zapisana być ma. Spóźnione zaś marszałka, lub kommissarza na sessję przybycie tak ma być napisane, aby została wiadomość i o czasie spóźnionego na sessję przybycia, i o przysiężności osób, przy każdej materji i decyzji. Baczność na to ca-

łej komisji, a szczególnie przysiężnym i trzymającym protokół zalecamy. W przypadku gdyby się komplet nie zebrał, przytomni kommissarze podpisami własnymi pilność swoją zaświadczą.

4to. Gdyby który z marszałków narodowych miejsce w komisji mających nie znajdował się ciągle na sessjach, przez czas w ordynacji komisji przepisany, podług której ieden przynajmniej marszałek ma być obowiązany, znajdować się zawsze na sessjach w komisji policji, wtedy pensja iego ministrowska za ten czas w skarbie zostawać będzie.

5to. Karze potrącenia pensji podpadać nie mają marszałkowie i kommissarze ci, którzyby z obowiązku urzędu lub z wyraźnego zlecenia komisji w interessach policji tyczących się oddaleni byli, i ci, którzyby z przyczyn rzetelnej choroby w komisji przytomni być nie mogli; takową jednak chorobę przed komisją na pierwszej sessji, własnym zaprzysiężeniem dowieść powinni.

6to. Wszelkie decyzje i rezolucje komisji iednomyślnością, lub większością zdań stanowione być mają. Równość zdań przysiężnych rozwiązywać będzie. W sądach publicznych zdaniach, sekretne kreski isć mogą, gdyby który kommissarz ich żądał; w innych zaś wszystkich rezolucjach i decyzjach sekretne kreski miejsca nie mają, ale każdy decydujący zapisać powinien zaraz w sentencyonarzy rozpis, czyli zdanie swoje, różne od większości zdań decydujących. Żadne jednak rozpisy nie będą mogły tamować skutku wszelkich decyzji i rezolucji większością zdań w komisji zapadłych.

7mo. Dwa będą w komisji sentencyonarze, ieden sądowy, drugi ekonomiczny; w pierwszym każda decyzja sądowa, w drugim wszystkie inne rezolucje i czynności komisji, zapisane będą. Takowe sentencyonarze mają być utrzymywane przez dwóch kommissarzy, a wszyscy składający komisję *cum voto decisivo* przytomni podpisywać będą one codziennie; nie podpisujący się w sentencyonarzy, a przytomni, rozumiany być ma, za zgadzającego się z zapadłą rezolucją, i sam tylko rozpis podług poprzedniczego artykułu uczyniony, różne zdanie od większości zaświadczać będzie. Oddzielnie od sentencyonarzy utrzymywane będą dwa protokoły, w iednym z nich noty i rezolucje, w drugim dekreta wpisywane być mają *per extensum*, przysiężny podpisywać je będą, nie wrzód iednak, aż po dokładnej onych konfrontacji z decyzjami i rezolucjami w sentencyonarzach zapisanymi. Do takowych protokołów należące wpisy mają być zrobione, nay-

później w dni ośm od czasu wypadłej, a w sentencyonarzu zapisanej decyzji lub rezolucyi. W przypadku uchybienia przepisu tego, pisarz jako rządzący kancelaryą odpowie kommissyji.

8vo. Wszystkie uniwersały, obwieszczenia, ostrzeżenia i noty wychodząc z kommissyji będą, pod tytułem: *Kommissyja policyi obojga narodów*, a przez iednego z marszałków narodowych podpisywane bydź mają, który gdyby podpisu odmówił, albo przytomnym nie był, pierwszy z porządku kommissarz podpisze. Wszelkie inne dyspozycye, rezolucye, instrukcye, ekstraktem wydawane bydź mogą. Wypisy zaś z protokołu sekretnego prezydujący zaświadczy. Pieczęć kommissyji policyi zawierająca herb obojga narodów z napisem przykładana będzie do wszystkich uniwersałów i ekstraktów, dla dania im większej uroczystości.

9no. Wszystkie memoriały a oddzielnie rapporta numerowane bydź mają, na których to memoriałach i rapportach ieden z kommissarzów dzień podania onych, i dzień uczynionych na nie rezolucyi, zapisywać będzie. Takowe memoriały i rapporta, kommissyja porządkiem daty podania ułatwiać będzie, te iednak, któreby prędzszey i nagleyszey wymagały rezolucyi, choćby później podane były, pierwey rezolwowane bydź mogą, nie inaczej zaś, iak za zgodą większości głosów kommissyji.

10mo. Wolno będzie kommissyji prace swoje, między składających kommissyją podzielić, którzy przygotowane planty, rezolucye i tym podobne czynności *proiectivè* podpisywać będą pod zdanie i decyzją kommissyji.

11mo. Wyględem processu ułoży sobie kommissyja i publikować każe, ordynacyą stosowną do terażniejszego prawa, iako też, względem opłaty z iey kancelaryi, z której wszelkie ekstrakta z korektą i pieczęcią wydawane bydź mają, bez żadney inney opłaty, prócz iednego złotego od arkusza.

X.

Co do powinności i stosunku kommissyji policyi względem seymu.

1mo. Kommissyji powinnością będzie, na na każdym seymie ordynarynym: 1mo. Zdać sprawę z wszelkich czynności swych, tudzież z przychodów i rozchodów, dozorowi swemu poruczonych: a to przed deputacyą tym końcem z seymu wyznaczoną, podług opisu w rozdziale o seymie. 2do. Podawać seymowi wydrukowane tabelle wszelkich przychodów i rozchodów, tak iey administracyi *immediate* powierzonych, iako i z funduszków pospolitych iey opiece i dozorowi poleconych.

2do. Wolno będzie każdemu obywatelowi do deputacyi examinującej czynności kommissyji podawać na piśmie z podpisem ręki własney zarzuty i zażalenia swoje na kommissyją, lecz delacya obywatela na kommissyją o ich czynności urzędowe iść nie może, wyiawszy osobiste występki tych, którzy w kommissyji zasiadają, a to w przypadkach i sposobie w rozdziale o sądach seymowych przepisany.

3tio. Gdyby z relacyi deputowanych okazała się iaka czynność naganną, seym podług okoliczności i gatunku przewinienia, czynność takową kommissyji albo nagani, i iey rozrządzenie czyli rezolucye skassuie, albo oskarżone osoby kommissyją składające do sądów seymowych po rozsądzeniu i ukaraniu instygatorom narodowym zapozwać każe.

4lo. Ponieważ we wszelkich czynnościach i rezolucyach kommissyji rozpisy wolne zostawiliśmy; przeto w przypadku pozwania kommissyji z woli seymu, na sądy seymowe, kommissarze winni będą zdania swoje rozpisem usprawiedliwiać; a jeżeli czynność kommissyji nie okaże się naganną, albo w sądach seymowych usprawiedliwioną zostanie, seym da kommissyji zaświadczenie i zakwitowanie z dokładnym remanentu opisaniem.

XI.

Co do obowiązków i stosunku kommissyji policyi względem straży.

1mo. Kommissyja policyi, powinna wiernie donosić królowi w straży o wszelkich czynnościach swoich, a to przesyłając rapporta do ministra tegoż udziału. Gdyby zaś minister odebranego rapportu królowi w straży, naydaley na pierwszey sessyi nie podał, wtedy kommissyja prosto do kancelaryi straży przesłać swój raport powinna będzie. Oprócz zaś zwyczajnych doniesień i raportów powinnością będzie kommissyji na każde zapytanie i żądanie króla w straży, dać dokładną odpowiedź i explikacyą, oraz informacyą w tym wszystkim, w czym wiadomym bydź zechce.

2do. Wszelkie decyzye króla w straży z podpisem iednego ministra do kommissyji policyi wydane, do posłuszeństwa obowiązujące ią będą. W przypadku zaś gdyby kommissyja policyi odebrawszy iakie zalecenie przez decyzją króla w straży, osądziła większością głosów, też zalecenie bydź przeciwnym prawu, *provisoriè* posłuszna będąc w wykonaniu takowey decyzji, poda nieodwłocznie uwagi swoje królowi w straży: a gdyby król nie skłaniał się do tych uwag, ma upraszać króla o zwołanie seymu; gdyby zaś król seymu nie zwołał, ma o to podać na piśmie żądanie swoje marszałkowi seymowemu, pod odpowiedzią seymowi.

3tio Wszelkie żądania, zapytania, zalecenia, odpowiedzi, explikacye, informacye, słowem: wszelkie wzajemne między królem w straży a kommissyją czynności mają bydź podawane na piśmie z podpisem przytomnych komplet składających.

XII.

Co do stosunku kommissyji policyi z Innemi rządowemi Rzplitey kommissyjami, tudzież kommissyjami woiewódzkimi.

1mo. Kommissyja policyi u każdej rządowey Rzplitey kommissyji szukać może pomocy, informacyi i wzajemnego zniesienia się, czy przez pisma, czy przez wyznaczone z grona swego do konferencyi osoby, czego gdy uzna potrzebę, przesze do niey żądanie swoje przez notę z dokładnym wyłożeniem rzeczy, o którą iść będzie, wzajemnie na wszelkie do siebie od innych Rzplitey kommissyów przysyłane noty, kommissyja policyi powinna będzie bez zwłoki dawać odpowiedzi na piśmie, nie odmawiając w niczym potrzebney pomocy, iaka z prawem i władzą iey udzielną zgadzać się będzie.

2do. Prawidła stosunków kommissyji policyi względem kommissyów woiewódzkich są opisane w rozdziale o kommissyjach woiewódzkich.

XIII.

Przysięga kommissarzów.

Obecni kommissarze w obecności króla i stanów seymujących, a nieprzytomni w miejscu iurydykcyi kommissyji wykonają przysięgę, której rota będzie następująca:

„Ja N. N. przysięgam Panu Bogu Wszelchmogącemu w Trójcy świętej Jedynemu na to: iż pensyi zagranicznej nie biorę i brać nie będę, iż wybrany na urząd kommissarza policyi wedle przepisu prawa, wolności i własności osobistej i powszechney bezpieczeństwa, spokoyności, wygody i porządku publicznego wiernie dostrzegać będę, że wszelkich funduszków i dochodów pospolitych, władzy i opiece lub dozorowi kommissyji policyi poruczonych, od wszelkiego uszczerbku i uszkodzenia bronić będę; iż wszelkie obowiązki i powinności prawem urzędowi temu przepisane, gorliwie i rzetelnie dopełnię; władzy większey sobie nad prawo pozwałać, a prawem pozwoloney na złe używać nie będę; iż sprawy policyi tyżąc się, zasiadając w sądach, podług Boga, praw, sprawiedliwości i dowodów sądzić będę, zgoła w całym urzędowaniu moim nie uwodząc się żadnemi względami, przyznaną lub nienawicią, darów żadnych i obietnic nie przyjmując, Boga, prawo, i sprawiedliwość za iedyny cel mieć będę.

„Tak mi Boże dopomóż i niewinna Syna „Jego męka.“

Marszałkowie prócz wykonaney na dostojenstwo ministra przysięgi, powtórny raz przy pierwszym zasiadaniu swoim w kommissyji, przysięgną przed nią na rotę wyżej przepisaną.

XIV.

Obowiązki marszałka prezydującego, lub zastępującego miejsce iego w kommissyji policyi.

1mo. Obowiązki oddzielne marszałka prezydującego, lub zastępującego miejsce iego w kommissyji policyi są: mieć dozór i zwierzchność nad dworem, tudzież baczyć na to wszystko, co może zapewnić bezpieczeństwo i powagę Naszą Królewską, spokoynność pod bokiemy Naszym, bezpieczeństwo następcy tronu, senatorów, ministrów i posłów w czasie seymu, osób, domów i dworów ministrów zagranicznych przy nas rezydujących. Dłaczego w miejscu, gdzie My Król znajdować się będziemy, władza marszałka prezydującego w kommissyji policyi tak daleko tylko ma bydź rozciągniona, ażeby mógł zapobiedz występkom bez naruszenia wszelako prawa: *neminem captivabimus nisi iure victum*, lub gdy występki popełnione zostaną, winowaycę zatrzymać i do sądu właściwego odesłać.

2do. Gdziekolwiek My Król znajdować się będziemy, tam wszystkie miejscowe cywilne magistratury i urzędy obowiązane będą komunikować marszałkowi prezydującemu w kommissyji policyi wszelkie doniesienia tyżące się bezpieczeństwa boku Nas Króla, iakie do ich urzędu przyjdą, nie naruszając iednak w obozach praw wojskowych a komendant miejscowy znosząc się z nim, ma oddawać mu swoie komunikacye i doniesienia; dozorcy zaś policyi i strzeżący bram i okopów miasta, rapporta regularne oddawać mu będą, pod karą odpowiedzi w sądach policyi.

3tio. Jeżeli po roztrząśnieniu tych raportów i doniesień, marszałek prezydujący w kommissyji policyi, uzna potrzebę większego zabezpieczenia spokoyności powszechney, doniesie o tym natychmiast Nam Królowi w straży.

4to. Nadto miejscowy urząd policyi wyznaczy iednego subalterna, a miejscowa kommenda wykommenderuie iednego officera subalterna, który dla prędzszego wykonania obowiązków marszałka prezydującego w policyi przy nim znajdować się ma. Jako zaś w przypadkach przestępstwa na zamku Naszym, popełnienia uczynku kryminalnego lub buntu i rozruchu w miejscu rezydencyi Naszey, tenże marszałek powinien *provisoriè* rozrządzenie uczynić lub zatrzymać winnego,

tak za wezwaniem jego osobiście, lub na piśmie uczynionym urzędy cywilne i komendant garnizonu dadzą mu potrzebną pomoc, a marszałek natychmiast doniesie o tym Nam Królowi w straży.

5to. Aże odtąd w każdym mieście i powiecie będą gotowe sądy miejscowe, zaczynając obowiązkami będzie marszałka prezydującego w komisji policyi (wyjąwszy przypadki stosowne do opisu sądów seymowych) każdego z rozkazu swego przytrzymanego, najdalej w przeciągu dwudziestu czterech godzin wyexaminować, i za dostrzeżeniem winy, oddać do sądu właściwego, w którym sprawy takie sądzone być mają rokiem licowym, to jest: natychmiast przed wszystkimi. Gdyby zaś przytrzymany władzą marszałka prezydującego w komisji policyi nie był oddany w tym przeciągu do sądu właściwego, albo w tymże przeciągu za okazaniem niewinności nie był uwolnionym tenże, marszałek za to będzie w odpowiedzi za rezolucją seymu w sądach seymowych.

6to. Gdyby zaś król miał się znajdować w takim miejscu, gdzie nie masz miejscowych publicznych sądów, marszałek prezydujący w komisji policyi dwoma tygodniami przed przybyciem króla na to miejsce może rekwirować sąd ziemiański i urzędy miejskie pierwszej instancji tego powiatu, aby się tam znajdowały pod bytność królewską.

7mo. Wszakże gotowość ta władzy marszałka prezydującego w komisji policyi pod boki Naszym Królewskim nie może dyspensować miejscowe iurydykcyje i urzędy cywilne od zwyczajnej baczności i pilności w tym wszystkim, co do ich należy urzędowania, owszem gdziekolwiek się zeydzie urząd marszałka prezydującego w komisji policyi z urzędami miejscowymi, ostatnio pierwszemu pomagać bez zamieszania i kollizji powinny.

8vo. Rozległość miejsc rezydencji Naszej Królewskiej, przy której jedynie obowiązki marszałka prezydującego w komisji policyi czynne będą, rozumieć się ma rozciągniętą o milę jedną w około od rogatki kończącej miasto, przedmieście, lub wieś w całym ich okręgu.

9no. Odpór każdy gwałtowny władzy marszałka prezydującego w policyi będzie kryminalnym i kryminalnie sądzony być ma. A gdyby przez niedopełnienie lub zaniedbanie urzędu jego, naruszone zostało bezpieczeństwo lub spokojność króla, osób seymujących, albo następcy tronu, tenże marszałek odpowiadać za to powinien osobą i majątkiem przed sądem seymowym za rezolucją seymu.

10mo. Kancellarya marszałka prezydującego w komisji policyi, która oraz będzie kancellaryą sądu nadzwyczajnego na sprawy

kryminalne i uczynkowe znaczniejsze, niż wyszczególnione w artykule XVI. tytuło: *Sąd nadzwyczajny* w mieście rezydencyonalnym Naszym w Warszawie, składać się będzie z jednego pisarza, jednego regenta, dwóch kancelarystów i dwóch instygatorów, których sobie tenże marszałek dobrać, a fundusz na ich zapłatę w tabelli expens publicznych oznaczamy.

XV.

Sądowość szczególna w mieście Warszawie rezydencyonalnym Nas Króla dla possessyonalów stanu szlacheckiego i cudzoziemców.

1mo. Marszałka prezydującego w komisji policyi obowiązkiem będzie, ułatwiać sposobem ugody wszelkie sprawy stosowne do jego urzędu, z którymi strony do niego po ugodę udadzą się. Sprawy zaś niekryminalne wynikające z prawa narodów, względem osób i domów ministrów zagranicznych, decyzyą swoją kończyć będzie.

2do. W pretensjach mieszczan do szlachty i cudzoziemców odtąd o komorne i zapłaty rzemieślnikom, takowe sprawy stosowne do prawa o miastach w sądach miejskich *praecisa appellatione* odsądzone będą.

3tio. Sprawy uczynkowe między possessyonalami stanu szlacheckiego, lub od mieszczan przeciwko possessyonalom stanu szlacheckiego nieosiadłym w mieście Warszawie podjęte, gdy nie przejdą trzech tysięcy grzywien kary, i sześciu niedziel więzy, w sądach ziemiańskich ostatecznie i *praecisa appellatione* odsądzone będą, a takowe kary nigdy na sąd, ale zawsze na stronę pokrzywdzoną przyznane być mają.

XVI.

Sąd nadzwyczajny kryminalny dla miasta Warszawy rezydencyonalnego Nas Króla.

1mo. W przypadkach spraw uczynkowych przewyższających dopiero wymienione kary z appellacyi od sądu ziemiańskiego przychozących. 2do. Dobycia broni lub uderzenia kogo na dworze, albo w obecności króla. 3tio. Dobycia broni na senatora, albo posła, lub uderzenia onych w czasie seymu. 4to. W przypadkach znaczniejszych wynikających z prawa narodów względem osób i domów ministrów zagranicznych. 5to. W każdej sprawie kryminalnej w mieście rezydencyonalnym Naszym w Warszawie, lub w tym mieście, gdzie seym agitować się będzie, między osobami iakiejkolwiek bądź kondycyi, lub narodu zdarzonej, gdy takowe przypadki i sprawy w sądach pierwszej instancji ziemiańskich lub miejskich odejdą, ustanawiany appellacyą do sądu kryminalnego ostatecznego w następujący sposób złożo-

nego: Obwinionemu podana będzie przez prezydującego w komisji policyi lista wszystkich przytomnych kommissarzy w komisjach edukacyi, policyi, wojska, skarbu i assessoryi zasiadających. Z tych obwiniony wybierze podług upodobania swego dwanaście osób, które mając na czele prezydującego w komisji policyi w komplecie najmniej z dziewięciu osób *in toto* złożonym, sprawę obwinionego według praw krajowych *in codice criminali* spisanych, ostatecznie rozsądzą. Dla czego pisarz tego sądu nadzwyczajnego zasiadający *cum voce consultiva* do takowych spraw osobne protokoły utrzymywać ma.

Waruie się, iż w czasie alternaty seymu w Litwie przypadającego, kommissya policyi tamże agitować się ma, i marszałek Litewski zasiadający w policyi w tymże *biennium* pierwszy przed Koronnemi do prezydencji będzie.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CCCXXVII.

Actum etc. die vigesima quinta mensis Junii A. D. 1791-mo.

Oblata. (jak wyżej.)

Ubezpieczenie sprawiedliwości dla prowincyi Koronnych.

My Król za zgodą skonfederowanych stanów deklarujemy, iż gdy obieranie sądów ziemiańskich dopiero w czasie seymików jest opisane; w przeciągu zaś tego czasu zdarzenia wakancyi w sądach ziemskich województw, ziem i powiatów Koronnych trafiają się, z którą wakancyą officjaliści od swych sędziów stanowieni, w swej exekucyi ustają, zatym aby surrogaci w zastęp wakancyi obierani tak sami dzieła zjazdowe odbywać mogli, iako też officjalistów tych, których poprzedni sędzia sobie wybierał, mieli tymczasem stanowić, i ci obowiązki aby swoje dopełniali stanowimy.

Stanisław Nałęcz Małachowski ref. w. K. seymowy i konfederacyi prowincyi Koronnych marszałek.

Kazimierz książę Sapieha generał art: Litt: marszałek konfederacyi Wo Xa Littgo.

Wojciech Leszczycki Skarszewski biskup Chełmski y Lubelski wyznaczony z senatu z prow. Małopolskiej do deputacyi konst. Józef Korwin Kossakowski bisk: Injl: y Kur: nom: koad. bis: Wil. Jan Ossoliński starosta y poseł Drohycki deputowany z prow. Małopolskiej. Józef Zabięto poseł z Xięstwa Zmudzkiego deputedo do konstytucyi. Adam Littawor Chreptowicz poseł Nowogr. deputedo

wany z prow. W. X. Lit. Walenty Sobolewski starosta i poseł Warszawski deputowany z prow. Wielkop. Józef Radzicki podk. y poseł zi. Zakrom. deputowany do konstyt. z prowincyi Wielkop. mp. Jan Łuszczewski poseł Sochaczewski deputowany z prowincyi Wielkopolskiej. Post cujus constitutionis etc. (Zakończenie jak wyżej.)

CCCXXVIII.

Actum etc. (jak wyżej.)

Oblata. (jak wyżej.)

Wyznaczenie na ten raz summy 200,000 z. P. na kampamenta.

Na przełożenie Nam Królowi w straży, gdy wojsko Nasze i Rzpltey pomnożone wymaga koniecznego w sztuce wojskowej wydoskonalenia, którego w rozłączeniu swym, tak dostatecznie nie mogłoby dosięgać, widząc więc potrzebę jego skupienia, mieć chemy w tym roku kampamenta wojsk obojga narodów w tych miejscach, gdzie w okolicznościach terażniejszych bezpieczeństwo Rzpltey wymagać będzie; na te zaś kampamenta aby obywatele uniknęli naprzykrzenia, dozwalamy komisji wojskowej wydawać na ten raz assygnacye do skarbu publicznego do summy 200 tysięcy z. P., których ściśle też kommissya wojskowa odda rachunek przed stanami Rzeczypospolitey.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CCCXXIX.

Actum etc. (jak wyżej.)

Oblata. (jak wyżej.)

Zlecenie do komisji skarbu Koronnego.

My Król za zgodą seymujących stanów pozwalamy komisji skarbu Kor., ażeby gdy się oświadczy kompania, któraby chciała założyć fabryki kos, z tąż kompanią kontrakt ułożyła, opiekę oney wszelką dawała, i teyże kompanii kuźnice dawniej do biskupstwa Krakowskiego należące arędownym puściła kontraktem, z oznaczeniem lat 12. podług nayprzychylniejszych nawzaajem warunków, z tą szczególniey kondycyą, aby takowy kontrakt nie zawierał w sobie żadnego monopolium, czyli w zakładaniu podo-

bnych fabryk, czyli też wolności onych sprzedawania.

Stanisław Nałęcz Małachowski ref. w. K. seymowy i konfederacyi prowincyi Koronnych marszałek.

Kazimierz xiążę Sapięha generał art: Litt: marszałek konfederacyi W. Xa. Littgo.

Woyciech Leszczyc Skarszewski biskup Chełmski y Lubelski wyznaczony z senatu z prowincyi Małopolskiej. Kazimierz Konst: Plater kaszt. generału Trockiego wyznaczony z senatu W. X. Lit do deputacyi seymowej. Tomasz Wawrzecki chorąży W. X. Lit. poseł Brastawski deputowany do konstytucyi. Adam Littawor Chreptowicz poseł wetwa Nowogr. deputowany z prow. W. X. Lit. Józef Weysenhoff poseł Infski deputowany z prowincyi Litskiej. Józef Radzicki podkomorzy poseł zi. Zakrom. deput. do konst. z prow. Wielkopol. Jan Luszczyński poseł Sochaczewski deputowany z prow. Wielkopolskiej. Post cuius constitutionis etc. (Zakończenie jak wyżej.)

CCC XXX.

Actum etc. (jak wyżej.)

Oblata. (jak wyżej.)

Deklaracya.

Ponieważ akta sądu statutem Kazimierza Wielkiego roku 1356. postanowionego, iedne pod tytułem: „*Superioris juris Theuthonici provincialis arcis Cracoviensis*“, drugie pod tytułem: „*Sądu królewskiego z kommissarzy z sześciu miast złożonego*“, trzecie pod tytułem: „*Magnae procurationis arcis Cracoviensis*“, teraz po różnych miejscach rozrzucone, w Krakowie znajduią się: w których wiele potrzebnych dla miast znajduje się tranzakcyi; zaczyn akta pòmienionych ustalonych jurysdykcyi z swemi archiwami, pod rząd i dozór sądu appellacyjnego prawem terażniejszym w Krakowie postanowionego, i pisarza tegoż sądu oddane być mają, i w ratuszu miasta Krakowa osobne archiwum na złożenie tych xiąg, magistrat Krakowski wyznaczy; również akta pośrzednich jurysdykcyi starościńskich i woytowskich, z mocy dawniejszych ustaw sprawowanych; tudzież iurydyk i miasteczek szczególnych, w obrębie miast większych, prawem seymu terażniejszego uchylonych,

magistratom własnym tychże miast oddane być mają.

Kazimierz Nałęcz Małachowski ref. w. K. seymowy i konfederacyi prowincyi Koronnych marszałek.

Kazimierz xiążę Sapięha gen. art. Litt: marszałek konfederacyi Wo Xa Litt.

Woyciech Leszczyc Skarszewski biskup Chełmski y Lubelski wyznaczony z senatu z prowincyi Małopolskiej do deputacyi konstytucyjnej. Józef Korwin Kossakowski biskup Infl: i Kur: nom: koad: bisk: Wil: Symeon Kazimierz Szydłowski kasztelan Żarnowski deputowany z senatu prowincyi Małopolskiej mpr. Kazimierz Konstany Plater kasztelan generału Trockiego wyznaczony z senatu W. X. Lit: do deputacyi seymowej. Tadeusz Mostowski kasztelan Raciązki deputowany z senatu z prowincyi Wielkopol: Tomasz Wawrzecki chorąży Lit: poseł Brastawski deputowany do konstytucyi. Józef Zabieło poseł z Xstwa Zmudzkiego deputowany do konstytucyi. Adam Littawor Chreptowicz poseł wdzłwa Nowogrodzkiego deputowany z prowincyi Wielkiego Xstwa Lit. Walenty Sobolewski starosta i poseł Warszawski deputowany z prowincyi Wielkopolskiej. Józef Radzicki podkomorzy i poseł ziemi Zakroczymskiej deputowany do konstytucyi z prowincyi Wielkopolskiej. Post cuius constitutionis etc. (Zakończenie jak w poprzednich.)

CCC XXXI.

Actum etc. (jak wyżej.)

Oblata. (jak wyżej.)

Deklaracya.

Ponieważ miasta województwa Sandomirskiego, nie mogą się obeyać bez osobnego wydziału, w którymby sądy appellacyjne mieć mogły, i swego na seym plenipotenta przesyłały; przeto podnosząc miasto Sandomierz do prerogatyw miast wydziałowych appellacyjnych; z każdej prowincyi, po iednym wydziale przyczyniamy: a prowincyi Wielkopolskiej, i Wmu Xwu Litmu dozwalamy; aby na swych prowincjonalnych sejsjach, po iednym appellacyjnym mieście przyczynili; plenipotenci zaś przyczynieni, w sądach zadwornych assessorskich miejsce mieć będą.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CCC XXXII.

Actum etc. die trigesima mensis Junii A. D. 1791-mo.

Oblata. (jak wyżej.)

Osoby wybrane za kommissarzów do kommissyi policyi dnia dwudziestego ósmego Czerwca tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt pierwszego roku.

Z senatu

z prowincyi Małopolskiej.

W. Dembowski kasztelan Czechowski.

z prowincyi Wo Xa Littgo.

W. Szczytt kasztelan Brzeski Litewski.

z prowincyi Wielkopolskiej.

W. Lipski kasztelan Łęczycki.

Z stanu rycerskiego

z prowincyi Małopolskiej.

Uur: Alexander Potocki. Marcin Badeni szambelan J. K. Mci.

z prowincyi Wo Xa Littgo.

Uur. Szwykowski ex-pisarz skarbu Wo Xa Littgo. Proszynski ex-pisarz trybunału Wo Xa Littgo.

z prowincyi Wielkopolskiej.

Uur. Karól Wodzyński starosta Nurski. Ignacy Zapolski.

Stanisław Nałęcz Małachowski ref. w. K. seymowy i konfederacyi prowincyi Koronnych marszałek.

Kazimierz xiążę Sapięha generał art: Litt: marszałek konfederacyi Wo Xa Littgo.

Józef Korwin Kossakowski bis: Infl: i Kur: nom: koad: bis: Wil. Kazimierz Konst: Plater kasztelan generału Trockiego wyznaczony z senatu W. X. Litt: do deputacyi seymowej. Adam Littawor Chreptowicz poseł Nowogrodzki deputowany z prowincyi Wo Xa Litt. Józef Radzicki podkomorzy i poseł zi. Zakroc. deput. do konst: z prowincyi Wielkopoll: manu propria. Post cuius constitutionis etc. (Zakończenie jak wyżej.)

CCC XXXIII.

Actum etc. (jak wyżej.)

Oblata. (jak wyżej.)

Oznaczenie deputacyi do napisania Codicis civilis et criminalis dla prowincyi Koronnych.

Dopełniając woli prawa pod tytułem: *Ustawa rządu nakazującego spisać nowy codex praw cywilnych, i kryminalnych, deputacyą do tego dzieła wyznaczamy, do której wybrane ra sessyi obydwóch prowincyi Koronnych, razem złączonych, osoby tak z seymujących, iako też i innych obywatelów prowincyi Koronnych, mając za prawo tak statut Łaskiego, iako też i statut W. X. Litt: *codicem civilem* wraz z processem cywilnym, *et codicem criminalem cum processu criminali* ułożyć: a gdyby w tych statutach brakowało iakich cywilnych lub kryminalnych ustaw, deputacya czerpać prawidła z innych praw, tak krajowych iak obcych, i z sprawiedliwości naturalnej, nowymi prawami tenże niedostatek dopełni; i nayprzód do roztrząśnienia sessjom prowincjonalnym Koronnym, a potem do decyzji stanów przyniesie, na który czas decyzyi uur: marszałkowie seymowy, i konfederacyi obojga narodów wszystkich posłów listami swemi wcześniej do przybycia obwieszczą. Gdyby zaś przed terminem na zakończenie seymu terażniejszego, prawem oznaczonym, uskutecznił to dzieło być nie mogło, wtedy takowe dzieło do decyzyi następującego seymu zostawione być ma. Aby zaś dzieło tak pożądane niezawodnie do potrzeb i życzenia narodu stosować się mogło, obowięzujemy deputacyą, ażeby projekt na konkurs wydała dla wszystkich obywatelów, którzyby chcieli w tej materii pisać, i tak ważną narodowi uczynić przysługę, a którego opis za naydogodniejszy i naystosowniejszy do potrzeb obywatelskich osądziła, temu My nagrody dwadzieścia tysięcy złotych Polskich przyznamy. Takowy zaś zbiór praw cywilnych i kryminalnych, gdy w prawo zamieniony zostanie, będzie się nazywał *Codex Stanisława Augusta*.*

Stanisław Nałęcz Małachowski ref: w. K. seymowy i konfederacyi prowincyi Koronnych marszałek.

Kazimierz xiążę Sapięha generał art: Lit: marszałek konfederacyi Wo. Xa. Littgo.

Woyciech Leszczyc Skarszewski biskup Chełmski i Lubelski wyznaczony z senatu z prowincyi Małopolskiej do deputacyi kon-

stytucyney. *Józef Korwin Kossakowski biskup Insl: i Kurl: nom: koad: bis: Wil: Symeon Kazimierz Szydłowski kasztelan Żarnowski deputowany z senatu z prowincyi Małopolskiej mpr. Kazimierz Konstanty Plater kasztelan generału Trockiego wyznaczony z senatu W. X. Lit: do deputacyi seymowej. Tadeusz Mostowski kasztelan Raciążki deputowany z senatu z prowincyi Wielkopolsk: Tomasz Warzecki chorąży Lit: poseł Brastawski deputowany do konstytucyi. Józef Zabięto poseł z xięstwa Żmudzkiego deputowany do konstytucyi. Adam Littawor Chreptowicz poseł wiewództwa Nowogrodzkiego deputowany z prowincyi Wielkiego Xstwa Lit: Walenty Sobolewski starosta i poseł Warszawski deputowany z prowincyi Wielkopolskiej. Józef Radzicki podkomorzy i poseł ziemi Zakroczymskiej deputowany do konstytucyi z prowincyi Wielkopolskiej. Post cujus constitutionis etc. (Zakończenie jak wyżej.)*

CCC XXXIV.

Actum etc. (jak wyżej.)

Oblata. (jak wyżej.)

Wyznaczenie deputacyi do napisania Codicis civilis et criminalis dla W. X. Litt:

Dopełniając woli prawa pod tytułem: *Ustawa rządu* nakazującego spisać nowy *codex* praw cywilnych i kryminalnych, deputacyą do tego dzieła wyznaczamy, do której wybrane na sessyi prowincjonalney osoby, tak z seymujących, iako też i innych obywatelów prowincyi Litewskiej, mając za prawo statut W. X. Litt: *codicem civilem* wraz z *processum* cywilnym, *et codicem criminalem cum processu criminali* ułożą. A gdyby w statucie brakowało iakich cywilnych lub kryminalnych ustaw, deputacya czerpiąc prawidła z innych praw tak krajowych, iako obcych, i z sprawiedliwości naturalney, nowemi prawami tenże niedostatek dopełni, najprzód do roztrząśnienia w sessyi prowincjonalney Litewskiej, a potem do decyzji stanów przyniesie. Co gdyby przed terminem na zakończenie seymu terażniejszego prawem oznaczonym uskuteczniłoby być nie mogło, wtedy takowe dzieło do decyzji następującego seymu zostawione być ma. Aby zaś dzieło tak pożądane niezawodnie do potrzeb i życzenia narodu stosować się mogło, obowiązujemy deputacyą, ażeby projekt na

konkurs wydała dla wszystkich obywatelów, którzyby chcieli w tej materii pisać, i tak ważną narodowi uczynić przysługę; a którego opis za najdogodniejszy narodowi, i najstosowniejszy do potrzeb obywatelskich osądziła, temu My nagrody dwadzieścia tysięcy złotych przyznamy, takowy zaś zbiór praw cywilnych i kryminalnych, gdy w prawo zamieniony zostanie, będzie się nazywał *Codex Stanislawa Augusta*.

(Podpisy też same co w poprzedzającej konstytucyi z opuszczeniem pięciu ostatnich po Tadeuszu Mostowskim umieszczonych nazwisk. Zakończenie jak wyżej.)

CCC XXXV.

Actum etc. (jak wyżej.)

Oblata. (jak wyżej.)

Wdzięczność.

My Król za zgodą stanów ofiarę 12. armat sześciofuntowych przez rycerstwo Xięstw Kurlandyi i Semigalii Nam uczynioną mile przyjmujemy, i wdzięczną pamięć w księgę praw umieszczamy.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CCC XXXVI.

Actum etc. (jak wyżej.)

Oblata. (jak wyżej.)

Approbacya kościoła farnego Ozierańskiego w powiecie Rzeczyckim xięży Kanoników Regularnych.

Gdy kościół parafialny Bychowski z konwentem xx. Kanoników Regularnych kongregacyi Krakowskiej w podziale kraiu kordnem Rossyiskim z całym prawie funduszem zajęty został, a część onego nazwana Ozierany w kraiu Rzpltey pozostała, mająca parafii wzdłuż do 17. wszcz do 8 mil bez najmniejszego opatrzenia i przyzwoitego parafianów, xx. Kanonicy Regularni przykładnym staraniem swoim, i własnym expensem w Ozieranach, nie tylko kościół z mie-

szkaniem dla kilku zakonników ufundowali, i przy nim przez biskupa Wileńskiego na parafialny erygowany, i wyświęconym, powinności parafialne odbywali, ale też cerkiew dla Ruskiego unickiego obrządku z prezbiterem tamże erygowali; przeto My Król wraz z seymującemi stanami na proźbę powiatu Rzeczyckiego przez reprezentantów do Nas zanesioną, takowy fundusz Ozierański xx. Kanoników Regularnych na Polskiej stronie pozostały *salvis oneribus Reipublicae* na wieczne czasy approbujemy z obowiązkiem utrzymywania szkółki parafialney i osobno utrzymywania pięciu szlachty ubogich *cum victu et amictu*.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CCCXXXVII.

Actum etc. (jak wyżej.)

Oblata. (jak wyżej.)

Urządzenie wewnętrzne miast wolnych Rzeczypospolitey w Koronie i w Wielkim Xięstwie Litewskim.

I.

Skład ludu mieyskiego.

1mo. Lud mieyski każdego miasta wolnego składać się będzie z tych mieszkańców miasta, którzy przyjęli prawo mieyskie i zapisani są w xięgę mieszczan.

2do. Ta xięga ma być dwoiaka: jedna dla samych possessyonatów, druga dla niepossessonatów.

3tio. Xięga mieszczan possessyonatów ma być uformowana na wzór xiąg ziemiańskich, w którą zapisani być mają wszyscy dziedzice, ich synowie letni, bracia nie dzielni, zastawnicy i dożywotnicy chrześciance, którzy w przeciągu trzech miesięcy od daty nabycia possessyi, prawo mieyskie przyjąć i w tę xięgę wpisać się obowiązani będą; tudzież przychodnie z zagranicy, przynoszący z sobą warszaty, lub kapitały; a którzyby z possessyonatów nie wpisał się w xięgę possessyonatów mieyskich, ten prerogatyw tymże obywatelom służących używać nie będzie; jurydykcyi jednak mieyskiej z possessyi, podług prawa, podlegać ma.

4to. Xięga mieszczan niepossessonatów zamykać w sobie powinna każdego mieszkańca miasta bawiącego się w nim han-

dlem, rzemiosłem, lub iakąkolwiek mieyscową professyą, albo służbą mieyską publiczną. Do tych xiąg sami tylko ludzie wolni, z prawa nikomu nie podlegli wpisywani być mają.

5to. Rozległość miasta rozumieć się ma do ostatniego domu, kończącego przedmieście, lub ulicę, w całym okręgu.

II.

Zgromadzenia ludu mieyskiego.

1mo. Lud mieyski zgromadzać się będzie na ratusz, w czasach niżej przepisanych; a gdyby nie było ratusza, lub go iaki zmniejszył przypadek; wtedy magistrat oznaczy mieysce przyzwoite na zgromadzenia ludu, dopóki nie stanie ratusz.

2do. Każdy z ludu mieyskiego, równych praw i swobód wolności używać będzie, lecz na zgromadzeniach ci tylko mieysce i głos mieć będą, którzy w xiędze possessyonatów zapisani zostaną.

3tio. Ci jednak possessyonaci mieysca i głosu mieć nie będą: *1mo.* Którzy nie skończyli lat 18. wieku swego. *2do.* Którzy oddali pod rozbiór wierzytelom swój majątek. *3tio.* Którzy są pod kondemnata, lub *crimine notati*. *4to.* Którzy są w aktualney służbie wojskowej.

4to. Miasta od kilkudziesiąt, aż do 500. kilkudziesiąt possessyonatów mające, składać będą tylko jedno zgromadzenie. Mające zaś od 600. aż do 1000. possessyonatów, dzielić się będą na dwa zgromadzenia; od 1000. aż do 1500. dzielić się będą na trzy zgromadzenia, i tak dalej powiększając się nową liczbą 500. possessyonatów, rozdzielać się będą na więcej zgromadzeń, tak dalece: żeby w jednym zgromadzeniu nie było mniej nad 300. ani więcej nad 500. kilkudziesiąt possessyonatów.

5to. Każda część miasta składająca osobne zgromadzenie, nazywać się będzie cyrkułem, i znaczyć w ogóle miast wszystkich tyle, ile znaczy jedno w szczególności miasto cyrkułów nie mające; względem zaś ogółu tego miasta, którego jest częścią, znaczyć będzie część jego nieoddzielną, jedno ciało składającą.

6to. Każdy cyrkuł, oraz miasto, mające tylko jedno zgromadzenie, dzielić się będzie na *dozory*. A każdy dozór nie może mieć mniej nad 100. ani więcej, nad 200. possessyonatów.

III.

Zgromadzenia i elekcye.

Pierwszym celem zgromadzeń ludu w mia-

stach i wydziałach, są elekcyje, iedne *miejscowe*, drugie *wydziałowe*.

IV.

Zgromadzenia i elekcyje miejscowe.

1mo. Elekcyje *miejscowe* będą dwoiakie, iedne elekcyje *miejscowe* *szczególne*; a te odprawiać się będą w miastach nie mających cyrkulów, oraz w każdym cyrkule miejskim; drugie elekcyje *miejscowe* *ogólne*; a to bydź nie mogą, tylko w miastach, które się dzielą na cyrkule.

2do. Na elekcyje *miejscowe* *szczególne* w mieście nie mającym cyrkulów, obywatele w miejskiej księdze *possessyonatów* zapisani zgromadzać się i wybierać będą. *1mo.* Jednego dyrektora i czterech *assessorów* do porządku zgromadzenia na czas elekcyi. *2do.* Jednego wójta i czterech radnych do magistratu. *3tio.* Jednego burmistrza i czterech sędziów do sądu *miejscowego*. *4to.* Czterech ławników. *5to.* Jednego kassjera. *6to.* Nakoniec deputatów na zgromadzenie *wydziałowe* w liczbie niżej przepisanej.

3tio. Na elekcyje *miejscowe* *szczególne* w miastach podzielonych na cyrkule, każdego cyrkulu z osobna obywatele w miejskiej księdze *possessyonatów* zapisani zgromadzać się i wybierać będą u siebie. *1mo.* Jednego dyrektora i czterech *assessorów* do porządku zgromadzenia na czas elekcyi. *2do.* Jednego wójta i sześciu ławników. *3tio.* Jednego burmistrza i czterech sędziów do sądu *miejscowego* *cyrkularnego*. *4to.* Piętnastu gminnych, a to iedynie tylko na następujące zgromadzenie *miejscowe* *ogólne*. *5to.* Nakoniec deputatów na zgromadzenie *wydziałowe*, w liczbie niżej przepisanej.

4to. Na elekcyje *miejscowe* *ogólne* w miastach, które się dzielą na cyrkule, gminni obrani w cyrkulach, zgromadzać się będą do głównego w mieście ratusza, i obiorą: *1mo.* Jednego dyrektora i czterech *assessorów*, do porządku zgromadzenia swego na czas elekcyi, a to z pośród siebie. *2do.* Jednego prezidenta i iednego *vice* prezidenta. *3tio.* Radnych do magistratu w liczbie, iaka przypadnie, licząc po trzech, względem każdego cyrkulu, w miastach mających *nawięcej* trzy cyrkule; po dwóch zaś w miastach, które mają *więcej* iak trzy cyrkule. *4to.* Jednego kassjera.

5to. Wszystkie elekcyje *miejscowe* *szczególne*, odprawiać się będą co dwa lata w dniu 7. Kwietnia; elekcyje zaś *miejscowe* *ogólne*, co dwa lata w dniu 14. Kwietnia: do czego rokiem *normalnym* będzie rok *seymowy* *ordynaryjny*.

V.

Zgromadzenia i elekcyje wydziałowe.

1mo. Zgromadzenie *wydziałowe* składać się będzie z deputatów obranych na elekcyjach *szczególnych* miast *cyrkulów* *niemających*, oraz *cyrkulów* *miejskich*.

2do. Na tych zgromadzeniach *wydziałowych* miasto *niemające* 100. *possessyonatów*, będzie mieć tylko iednego deputata: miasto *mające* od 100. aż do 300. *possessyonatów*. mieć będzie dwóch deputatów: miasto, lub *cyrkul*, *mające* od 300. aż do 600. *possessyonatów*, mieć będzie trzech deputatów.

3tio. Gdyby które miasto do tej wielkości przyszło, żeby *więcej* nad 9. składało *cyrkulów*; tedy za przybyciem 10go *cyrkulu*, straci po iednym deputacie z każdego *cyrkulu*; za przybyciem 11go *cyrkulu*, straci po dwóch deputatów; poczym, choćby *więcej* *cyrkulów* przybywało, każdy z nich nie może mieć *więcej*, iak iednego deputata.

4to. Takowi deputaci od miast i *cyrkulów*, swego *respectivè* *wydziału*, zbierać się będą na główny ratusz miasta, za miasto *appellacyjne* temuż *wydziałowi* *prawem* *oznaczonego*.

5to. Tak zgromadzeni deputaci obierać będą: *1mo.* Jednego dyrektora i 4ech *assessorów*, do porządku zgromadzenia *wydziałowego* z pomiędzy siebie. *2do.* Jednego *plenipotentę* *wydziałowego* na seym. *3tio.* Pięciu sędziów *appellacyjnych*, i tyleż *zastępców* tychże. *4to.* Tyle *kommissarzów* miast do *kommissyów* *wojewódzkich* lub *powiatowych*, ile jest tychże *kommissyów* w obrębie iednego *wydziału*, wybierając po trzech *kommissarzów* do każdej *kommissyi*. z miast w obrębie *kommissyi* leżących.

6do. Elekcyje *wydziałowe* odprawiać się będą co dwa lata w dniu *dziewiątym* *Maja* w roku *seymowym* *ordynaryjnym*.

VI.

Prawidła powszechne wszystkim zgromadzeniom i elekcyjom.

1mo. Każda elekcyja odprawiać się ma w dzień *wyznaczony*, z mocy *prawa* tego, za uderzeniem w *zwon* *ratuszny*, o *godzinie* *ósmey* *rannoy*.

2do. Na każdym zgromadzeniu przed obraniem dyrektora i *assessorów*, do porządku zgromadzenia *zagaiać* i *prezydować* będzie *pierwszy* z porządku *urzędnik* *miejski* *przytomny*, iezli *sam* *kandydatem* *nie* *jest*.

3tio. Na każdym zgromadzeniu *wydziałowym* deputatów, a *miejscowym* *ogólnym* *gminnych*, *zagaiać* i *prezydować* będzie *pierwszy* *deputat*, lub *gminny* *tego* *miasta*, lub *cyrkulu*, w którego *ratuszu* *odprawiać* się będzie to zgromadzenie.

4to. *Zagaiający* zgromadzenie, *zacznie*

sessyją od *przeczytania* *prawa* *tego*: poczym iezli zgromadzenie będzie *wydziałowe*, albo *miejscowe* *ogólne*, wtedy każdy *deputat* na zgromadzenie *wydziałowe*, a każdy *gminny* na zgromadzenie *miejscowe* *ogólne*, złożą u *prezdującego* *dowody* *elekcyi* *swoiey*. Dalej czytany będzie *regestr* *kandydatów*, którzy *podawać* się *powinni* na *piśmie* w *kancellaryi* *swego* *miasta* *cyrkulu*, lub *wydziału*, albo też *przed* *zagaiającym*; *deputaci* *kandydatami* *bydź* *nie* *mogą*, aż po *skończeniu* *tey* *funkcyi*.

5to. Gdyby kto *zadawał* *któremu* z *składających* *zgromadzenie*, albo z *kandydatów*, że *activitatem* *mieć* *nie* *może*; *natenczas* *4.* *naypierwsze* z *porządku* *zgromadzenia* *osoby*, *zasięda* z *prezdującym*, i te *zarzuty* *przez* *kreski* *sekretne* *rozwiąza*.

6to. Potym zgromadzenie *obierze* *dyrektora* i *assessorów*, *sposobem* *do* *elekcyi* *marszałka* i *assessorów* *seymikowych* *ziemiańskich* *przepisanym*; *kandydatami* *zaś* *będą* *do* *wyboru* *na* *dyrektora* i *assessorów* *ci* z *possessyonatów*, którzy się do tego za *kandydatów* *podadzą*; *obrani* *dyrektor* i *assessorowie* *przysięgę* *na* *zgromadzeniu* *wykonają*.

7mo. Poczym *dyrektor* z *assessorami* *przystąpi* *do* *elekcyi*, *tym* *porządkiem*, *iaki* *jest* w *artykułach* *o* *elekcyjach* *przepisany*, i *one* *albo* *iednomyślnością*, albo *większością* *wotów* *sekretnych* *taką*, *iaka* *jest* *dla* *elekcyi* *urzędów* *ziemiańskich* *przepisana*, *uskuteczni*, *wzywając* *do* *tych* *wotów* *possessyonatów* z *księgi*, *ulicami*, *gminnych* *cyrkulami*, *deputatów* *miastami*. *Paritas* *wotów* *rozwiązana* *będzie* *także* *sposobem* *ziemiańskim*.

8vo. *Zastępcy* *sędziów* *appellacyjnych* *nie* *będą* *przez* *osobne* *obierani* *elekcyje*, *tylko* *wtenczas*, *gdy* *ciż* *urzędnicy* *wszyscy* *iednomyślnością* *wybrani* *zostaną*. *Kiedy* *zaś* *wybór* *ich* *pójdzie* *przez* *wota* *sekretne*; *wtenczas*, *którzy* *przy* *wotowaniu* *na* *tychże* *urzędników*, *nawięcej* *po* *nich* *mieć* *będą* *wotów*; *ci* *ogłoszeni* *będą* *ich* *zastępcami*.

9no. *Co* *do* *nieustępowania* *wotów*, *aktywowania* *działa* *elekcyi* i *regestru* *wotujących*, *przysięgi* *obranych*, *nieważności* *działa* *zgromadzenia* i *kar* *za* *nie*: *prawo* *o* *seymikach* *ziemiańskich*, *będzie* *dla* *miast* *wzorem*.

10mo. *Rozwiązanie* *zadanej* *nieważności* *elekcyi* *plenipotentów* *na* *seym*, *gminnych*, i *deputatów*, *należć* *będzie* *do* *rugów* *zgromadzeń*, *do* *których* *wysłani* *będą*; *rozwiązanie* *zaś* *zadanej* *nieważności* *elekcyi* *osobom* *magistrat* *składającym* i *sędziom* *appellacyjnym*, *należć* *będzie* *prosto* *do* *assessoryi* *respectivè* *provincyi*.

11mo. *Przestępstwa* *całe* *dział* *elekcyi* *niszcząco*, *podług* *opisu* *seymików* *ziemiańskich*, *należć* *będą* *prosto* *do* *sądów* *assessoryi*, *respectivè* *provincyi*; *inne* *zaś* *mniejsze* *przestępstwa*, *podług* *tegoż* *prawa* *należć*

mają *do* *sądu* *appellacyjnego* *wydziałowego*, *z* *appellacją* *do* *assessoryi* *respectivè* *provincyi*.

12mo. *Zgromadzenie* *miejscowe* *szczególne*, *po* *obranu* *deputatów* *na* *zgromadzenie* *wydziałowe*, *powierzy* *im* *desideria* *swoie* *do* *przełożenia* *na* *zgromadzeniu* *wydziałowym*, *na* *którym* *ulożone* *będą* *ogólne* *całego* *wydziału* *desideria* *dla* *plenipotentów* *na* *seym*.

VII.

Uchwały.

Drugim *celem* *zgromadzeń* *ludu* *miejskiego*, *będą* *uchwały*.

1mo. *Ile* *razy* *uzna* *magistrat* *potrzebę* *iakiey* *nowey* *w* *mieście* *składki*, *doniesie* *o* *tym* *kommissyi* *policyi*; *a* *skoro* *taż* *kommissya* *uzna* *propozycyją* *magistratu*, *za* *zgodną* *z* *prawem* *lub* *potrzebą* *publiczną*; *magistrat* *podą* *tę* *propozycyją* *do* *uchwały* *ludu* *miejskiego* *następującym* *sposobem*: *w* *miastach* *niemających* *cyrkulów*, *zwoła* *wszystkich* *obywateli* *w* *księdze* *miejskiej* *possessyonatów* *zapisanych*, *którzy* *zgromadziwszy* *się* *na* *ratusz*, *większością* *wotów* *głośnych* *podaną* *propozycyją* *decydować* *będą*, *pod* *prezdyencyją* *pierwszego* *z* *magistratu*; *w* *miastach* *zaś* *podzielonych* *na* *cyrkule*, *magistrat* *przesle* *propozycyją* *urzędowi* *każdego* *cyrkulu*, *przez* *który* *zwołani* *obywatele*, *w* *księdze* *possessyonatów* *zapisani*, *obiorą* *na* *ratuszu* *swego* *cyrkulu* *do* *tego* *iedynie* *przypadku* *gminnych*, *w* *liczbie*, *iako* *wyżej*; *a* *ci* *gminni* *zebrani* *na* *ratusz* *ogólnego* *zgromadzenia* *miasta*, *większością* *wotów* *głośnych* *podaną* *przez* *magistrat* *propozycyją* *decydować* *będą*: *w* *obydwóch* *przypadkach* *prezdujący* *w* *magistracie*, *paritatem* *rozwiąże*.

2do. *Składki* *wszelkie*, *bydź* *w* *pieniądzach*, *bydź* *w* *robociznach* *uchwalane* *będą*, *tak* *na* *possessyonatów*, *iako* *i* *niepossessyonatów* *z* *miasta* *użytkujących*, *nikogo* *nie* *wylączając*, *i* *nie* *uważając* *na* *iakiekolwiek* *libertacye*, *prawem* *seymu* *teraźniejszego* *niezawarowane*.

VIII.

Relacje *plenipotentów* *na* *seym* *wybranych*, *i* *deputatów* *do* *zgromadzenia* *wydziałowego*.

Trzecim *celem* *zgromadzeń* *ludu* *w* *miastach* *i* *wydziałach*, *jest* *wysłuchanie* *relacyi*.

1mo. *Plenipotenci* *seymowi*, *na* *pierwszym* *zgromadzeniu* *wydziałowym*, *po* *skończoney* *swey* *funkcyi*, *uczynią* *relacyą* *z* *czynów* *swych* *w* *seymie*.

2do. *Deputaci* *na* *zgromadzenie* *wydziałowe* *wysłani*, *po* *odbytych* *zgromadzeniu* *swego* *miasta*, *lub* *cyrkulu*, *o* *osobach* *wybranych* *na* *plenipotentów* *seymowych*, *i* *sędziów* *appellacyjnych*; *tudzież* *o* *ulożonych* *w* *zgromadzeniu* *wydziałowym* *dezyderyach* *na* *seym*.

IX.

Ogólne prawidła względem urzędów miejskich.

1mo. Possessionat w mieście w xiędze possessionatów wpisany, obrany byż może na urzędnika w tymże mieście: w miastach podzielonych na cyrkule, possessionat w którymkolwiek cyrkule, może byż obrany w każdym cyrkule za urzędnika. Possessionat w którymkolwiek z miast do iednego wydziału należących, może byż obrany za urzędnika tegoż wydziału.

2do. Nie mogą byż obrani ci possessionaci. 1mo. Którzy nie skończyli lat 23. wieku swego. 2do. Którzy oddali pod rozbiór wierzycielom swój majątek. 3tio. Którzy są pod kondemnata, lub *crimine notati*. 4to. Ci, którzyby nie umieli czytać i pisać. Ta kondycya ma byż zachowana w lat sześć od daty pierwszej elekcyi, z mocy prawa terazniejszego. 5to. Którzyby byli na iakim urządzie sądowicznym, lub exekucyjnym ziemiańskim, albo w aktualney służbie woyskowej.

3tio. Nie mogą byż obrani do składu iednego urzędu. 1mo. Oyciec i syn. 2do. Teś i zięć. 3tio. Dway bracia rodzeni.

4to. Po odbytey elekcyi radnych, prezydent i vice-prezydent magistratu, w miastach na cyrkule podzielonych, obierani będą z radnych na teyże elekcyi nowo wybranych.

5to. Nie może byż radnym, wóytem, burmistrzem, plenipotentem na seym, sędzią appellacyjnym i zastępcą onegoż, tudzież kommissarzem woiewódzkim, lub powiatowym, kto nie był na miejskim, lub ziemiańskim urządzie od elekcyi zależącym.

6to. Wszystkie urzędy wydziałowe i miejskie mieyscowe, wyiąwszy gminnych i deputatów, będą dwuletnie; przez nową iednak elekcyą każdy z tych urzędników na nowo obrany byż może; obrani zaś rzekać się urzędów swoich, ani ustępować nie mogą. 7do. Urzędnicy miejscy w żadnym sądzie suspensy brać nie mogą, a w przypadku potrzeby nakazu któremu z nich wykonania przysięgi, po dopełnienie tey, wszelkie iurydykcyje odsyłać go będą do mieysca, gdzie urząd odbywa.

8vo. Wszelkie akta i dekreta urzędów miejskich, językiem narodowym pisane będą.

9no. Miarę zapłaty wszystkich urzędów miejskich, magistrat ułoży, i do approbaty kommissyi policyi poda.

X.

Skład, obowiązki, i władza urzędów, w miastach niemających cyrkutów.

1mo. Magistrat składać się będzie z wóyta i czterech radnych, w komplecie najmniej trzech osób.

2do. Pisarza magistratowego, sam magistrat przez wota sekretne obierze; obowiązkiem pisarza będzie: 1mo. Zasiadać w magistracie *cum voce consultiva*. 2do. Utrzymywać akta, susceptę i pieczęć magistratu. 3tio. Mieć zwierzchni dozór nad kancelaryą i kancelarzystami; obowiązki zaś kancelaryi miejskiej generalney przy magistracie, assessorya w ordynacyi osobney przepisze.

3tio. Magistrat wybierze iednego syndyka; tymże samym sposobem, co i pisarza; obowiązkiem syndyka będzie, czynić wszędzie w imieniu miasta, a to ze zlecenia magistratu; inne szczególne obowiązki syndyka assessorya przepisze.

4to. Wóyt, a w iego nieprzytomności, pierwszy z porządku radny, przydować ma.

5to. Większość zdań decyzją magistratu stanowić będzie, kreski sekretne iść nie mogą; sentencyonarz będzie zaświadczał zdanie większości przeciwnie; równość zdań, przytomny przydujący rozwiązywać ma.

6to. Pieczęć magistratu będzie herb miasta.

7mo. Magistrat ciągle odbywać się będzie, dopóki nowo wybrane osoby na mieysca iego nie zasiadą.

8vo. Magistratu, iako najwyższego w mieście urzędu, następujące będą obowiązki:

1mo. Przestrzegać całości praw miasta i iego funduszów. 2do. Wyznaczać opiekunów i kuratorów sierotom i wdowom, oraz niedołączonym za uznaniem sądu, a od wyznaczonych sprawę odbierać. 3tio. Mieć baczość na podupadłych, nędznych i kaleków. 4to. Rozkładać podatki przez seym postanowione, i składki przez lud uchwalone. 5to. Układać propozycye do dezyderyów i uchwał ludu miejskiego. 6to. Zwoływać zgromadzenia miejskie do elekcyi i uchwał. 7mo. Imieniem swoim czynić w sprawach publicznych miejskich i w sprawach sierot. 8vo. Utrzymywać milicyą miejską. 9no. Dawać i legalizować zaświadczenia, które żądane będą, za granicę.

10mo. Zawiaadywać kassą miejską i strzedz oney całości. 11mo. Mieć ogólny dozór nad miejskimi więzieniami, magazynami, szpitalami i publicznymi domami. 12mo. Dozierać wszystkich urzędników miejskich, by swoich powinności podług prawa dopełniali. 13mo. Rapporta wszelkie od miejskich urzędów odbierać i od siebie zwierzchnościom, do których należeć będzie, rapporta przysyłać. 14mo. Tabellę liczby officyalistów, sług w mieście, i milicyi, oraz onych zapłaty, układać, i te do potwierdzenia kommissyi policyi podawać.

9no. Magistrat mieć będzie władzę wskazywania winy na nieposłusznych rozkazom swoim, miejskich urzędników policyjnych, i ekonomicznych; tudzież na officyalistów swoich, którzy, gdyby się przez magistrat uciążonemi byż sądzili; będą się mogli

udać przez memoryał do kommissyi policyi; co iednak nie ma zastanawiać posłuszeństwa rozkazom i wyrokom magistratu.

10mo. Magistrat nie będzie miał władzy sądowej, tylko iedynie w przypadku zgwałcenia bezpieczeństwa osób i officyalistów magistratowych, w mieyscu ich urzędowania; a od takowego wyroku magistratowego wolno będzie stronie appellować do assessoryi.

11mo. Do szczególney władzy i obowiązku przydującego w magistracie, należeć będzie:

1mo. Zwoływać magistrat na sessye extraordinaryjne. 2do. Podpisywać decyzye i expedykcyje magistratu. 3tio. Mieć zwierzchność nad milicyą miejską. 4to. Rozkazywać *provisorie* miejskim policyjnym urzędnikom, officyalistom, i sługom w nagłych zdarzeniach, nim zwoła magistrat; którzy, gdyby rozkazowi przydującego posłusznymi nie byli, podpadać będą winie, równie, iak nieposłuszni magistratowi. 5to. Tenże w magistracie przydujący, będzie mógł słownie godzić i sądzić ostatecznie wszelkie w mieście sprawy potoczne, których wartość nie przenosi złotych 50. a kara złotych 12. na rzecz strony ukrzywdzoney. Decyzye zaś, tak ugodzonych i odsądzonych spraw, w protokuł na to iedynie służący zapisywane byż mają; w rozsądzenie zaś większych spraw, pod żadnym pozorem wdawać się nie ma.

XI.

1mo. Sąd miejski mieyscowy, składać się będzie z iednego burmistrza i czterech sędziów; burmistrz przydować i równość kresk rozwiązywać będzie, a iego nieprzytomność, pierwszy z porządku sędzia zastąpi.

2do. Sąd ten ciągle odbywać się będzie w komplecie trzech osób najmniej; wszelkie decyzye iego będą zawsze w wotach głośnych, a to dla usprawiedliwienia się sentencyonarzem.

3tio. W tym sądzie wszelkiego rodzaju sprawy, iako *in prima instantia*, sądzić się mają ostatecznie, i bez dopuszczenia appellacyi, nieprzenoszące złotych 300., lub w sprawie uczynkowej, w której trzy dni więzienia kara nastąpi; w większych zaś sprawach appellacya do sądu appellacyjnego wydziałowego dopuszczona byż powinna.

4to. We wszystkich sprawach większego waloru, niż o 3000. złotych, i kary, niż trzy tygodnie więzienia, appellacya od sądu tego *primae instantiae*, nie iuz do sądu appellacyjnego, ale do assessoryi dopuszczona byż ma; spraw zaś kryminalnych sąd ten nie będzie mógł sądzić, ale ie odsyłać powinien do sądu appellacyjnego.

5to. W sprawach, w których ostateczne rozsądzenie do kommissyi policyi należy, appellacyą do teyże kommissyi, podług prawa, dopuszczać będzie.

6to. Tenże sąd będzie mógł sądzić o zgwałcenie bezpieczeństwa osób sądowych, w mieyscu ich iurydykcyi.

7mo. Wszystkie sprawy w tym sądzie odbywać się będą przez memoryały i odpowiedzi na piśmie, oraz indygacye przysiężne, ieśliby rzecz nie była objaśniona dowodami; a gdyby strony koniecznie potrzebowały ustnych explikacyi, w takich nypierwey sąd same strony przytomne zapyta, i do zgody nakłaniać będzie: a gdy onych nie zgodzi, i dokładniejszych potrzebować będzie explikacyi: w ten czas dopiero strony przez swoich plenipotentów explikować się będą.

8vo. Sąd mieyscowy przybierze sobie, i obowiąże przysięgą, iednego pisarza, instygatora i woźnych; obowiązkiem zaś pisarza będzie: 1mo. Zasiadać w sądzie *cum voce consultiva*. 2do. Pisać dekreta i rezolucyje sądowe. 3tio. Utrzymywać akta, susceptę i pieczęć. 4to. Mieć zwierzchni dozór nad kancelaryą.

9no. Pisarz i instygator zmieniani nie będą, chyba za postąpieniem, odstąpieniem, lub wyrokiem sądowym.

10mo. Obszerniejszym prawidłem dla tego sądu będzie ordynacya, którą assessorya, stosownie do tego prawa przepisze.

XII.

1mo. Ławników obowiązkiem będzie: 1mo. Z wyznaczenia sądu odprawiać sądy zjazdowe, podług reguł przez sąd im przepisanych. 2do. Exekwować dekreta i processa sądowe. 3tio. Podawać intromissye. 4to. Expedyować wizye, spisywać inwentarze i działy, asystować według prawa, do testamentów, i odbierać tranzakcyje od tych, którzy dla słabości zdrowia, osobiście przy aktach stawać nie mogą.

2do. Obszerniejszym prawidłem dla urzędu tego będzie ordynacya, którą mu assessorya przepisze.

XIII.

1mo. Kassjera obowiązkiem będzie: 1mo. Przyimować do kassy generalney miejskiej dochody publiczne miasta. 2do. Wydawać z kassy pieniądze, a to nie inaczej, tylko za wyraźną magistratu dyspozycją na piśmie. 3tio. Mieć bliski dozór całości kassy miejskiej, od której klucz ieden przy nim, drugi przy przydującym, trzeci przy pierwszym z porządku radnym, byż powinien. 4to. Utrzymywać porządknie i dokładnie xięgi przychodów i wydatków teyże kassy. 5to. Oddawać magistratowi na początku każdego miesiąca, rachunek przychodów i wydatków miesięcznych teyże kassy, a nawet i częściey, ile razy tego magistrat żądać będzie. 6to. Oka-

zywać gotowiznę pieniędzy w kassie będących na żądanie magistratu.

2do. Kassyer przybierze sobie do pomocy subalternów i sług, w liczbie i płacy przez magistrat oznaczoney, i za nich w odpowiedzi będzie.

XIV.

Skład, obowiązki i władza urzędów cyrkulowych.

1mo. W mieście podzielonym na cyrkule, wójt każdego cyrkulu następujące mieć będzie obowiązki i władzę w obrębach cyrkulu swojego. 1mo. Mieć dozór nad officyalistami i sługami policji. 2do. Dopełniać rozkazy magistratu i prezydenta, oraz dopełnienie onych subalternom swoim nakazywać. 3tio. Dawać takie rapporta magistratowi i urzędowi, którym z mocy prawa należy, i jakie od tychże żądane będą. 4to. Słownie godzić i sądzić ostatecznie wszelkie w cyrkule zdarzone sprawy potoczne, których wartość nie przynosi złotych 50. a kara złotych 12. na rzecz strony ukrzywdzoney; decyzye zaś tak ugodzonych i odsądzonych spraw, w protokół na to iedynie służący zapisywane być mają; w rozsądzanie zaś większych spraw, pod żadnym pozorem wdawać się nie ma, gdyby się zaś kto czuł być ukrzywdzonym w sprawie przez wójtę potocznie osądzony, może się udać z skargą do prezydenta.

2do. Sądowni w każdym cyrkule *primae instantiae*, złożonemu z iednego burmistrza i czterech sędziów, wszystko to służy, co jest przepisano dla tegoż sądu w mieście niemającym cyrkulów, pod artykułem XI.

3tio. Dla ławników w cyrkulach też same służą przepisy, które są dane ławnikom w miastach niemających cyrkulów, w artykule XII.

XV.

Skład, obowiązki i władza urzędów miejscowych ogólnych, w miastach podzielonych na cyrkule.

1mo. Magistrat w miastach podzielonych na cyrkule, składać się będzie z prezydenta, vice-prezydenta i radnych; prezydować będzie prezydent, w jego nieprzytomności vice-prezydent, a w nieprzytomności tych obydwóch, pierwszy z porządku radny.

2do. Wreszcie, cokolwiek jest przepisano dla magistratu w mieście cyrkulów nie mającym, pod artykułem X. to samo wszystko służy magistratowi miasta na cyrkule podzielonego.

3tio. Co się zaś tyczy obowiązków i władzy prezydenta, toż samo iemu służyć będzie, co jest przepisano pod artykułem X. w punkcie 11. dla wójty prezydującego w magistracie miasta nie mającego cyrkulu, z tą różnicą: że spraw potocznych w tymże

punkcie wymienionych sędzić nie będzie; lecz te do wójty w cyrkule podług wyższego artykułu należeć mają.

4to. Kassyer przy magistracie w mieście na cyrkule podzielonym, też same będzie miał obowiązki, i jakie są przepisane w artykule XIII. dla kassyera w mieście nie mającym cyrkulów.

XVI.

Urzędy wydziałowe.

1mo. W każdym miast wydziale, oznaczonym przez prawo *titulo: Miasta nasze wolne &c.* będzie ieden sąd appellacyjny; ten sąd appellacyjny, składać się będzie z pięciu sędziów, i tyleż zastępców, którzy w tym porządku, iak będą w dziele elekcyi umieszczeni, zasiadać i prezydować mają.

2do. Ten sąd nayspóźniej w sześć dni po elekcyi rozpocznie swe sessye w ratuszu miasta, na ten sąd każdemu wydziałowi naznaczonego, i zaraz tak się ułoży z zastępcami, żeby zawsze przytomnych było w miejscu trzech sędziów, i trzech zastępców; odbywać się zaś będzie ciągle w komplecie osób naysmniejszej pięciu, dopóki nowo wybrane osoby na miejscu iego nie zasiadą; *paritatem* głośnych i sekretnych kresiek prezydujący rozwiąże:

3tio. Ten sąd obierze sobie pisarza *cum voce consultiva*, który odmieniany być nie może, chyba za postąpieniem, odstąpieniem, lub wyrokiem sądowym; nad to, przepisze ordynacyą, i tę do approbacyi assessoryi poda.

4to. Pieczęć sądu będzie w Koronie, herb Korony; w Litwie Litewski, a pod nim, herb miasta wydziałowego.

5to. Sąd ten sędzić będzie ostatecznie, i bez dopuszczenia appellacyi, sprawy przychodzące z appellacyi od sądów miejskich *primae instantiae*, w obrębie miasta do iednego wydziału należących; a to sprawy nie przewyższające walurowi złotych 3,000. lub kary 3. tygodni więzienia; sprawy zaś kryminalne sędzić będzie z tym ostrzeżeniem: że na więzienie czasowe osądzony kryminalista, ulegać będzie exekucyi dekretu; gdy zaś na wieczne więzienie, lub śmierć zostanie osądzony; sąd appellacyjny, przeszle sądowni assessorskiemu dekret i wywody obwiniające. Jeżeli sąd assessorski uzna takowy dekret sądu appellacyjnego za słuszny: wtedy ten dekret exekwowany zostanie. Co się zaś tyczy spraw kryminalnych w mieście rezydencyi królewskiej, zachowano być ma, podług prawa kommissyi policji pod artykułem XVI.

6to. Dla urzędu plenipotentów miejskich na seym, będzie prawidłem prawo tego seymu, *titulo: Miasta nasze wolne &c.*

7mo. Dla kommissarzów wojewódzkich, lub powiatowych, z miast wybranych, prawidłem będzie szczególny opis prawa o tychże kommissyach.

Stanisław Natęcz Małachowski ref. w. K. seymowy i konfederacyi prowincyi Koronnych marszałek.

Kazimierz xiąże Sapieha generał art: Litt: marszałek konfederacyi Wo Xa Littgo.

Wojciech Leszczyński Skarszewski biskup Chełmski i Lubelski wyznaczony z senatu z prowincyi Małopolskiej do deputacyi konstytucyjnej. Józef Korwin Kossakowski bisk: Infl: i Kurl: nom: koad. bis: Wil. Symeon Kazimierz Szydłowski kasztelan Żarnowski deputowany z senatu prowincyi Małopolskiej mpr. Kazimierz Konstanty Plater kasztelan generału Trockiego wyznaczony z senatu W. X. Lit: do deputacyi seymowej. Tadeusz Mostowski kasztelan Raciążki deputowany z senatu z prowincyi Wielkopolski: Tomasz Warzecki chorąży Lit. poseł Brastawski deputowany do konstytucyi. Józef Zabięto poseł z Xstwa Zmudzkiego deputowany do konstytucyi. Adam Litawor Chreptowicz poseł wództwa Nowogrodzkiego deputowany z prowincyi Wielkiego Xstwa Lit. Walenty Sobolewski starosta i poseł Warszawski deputowany z prowincyi Wielkopolskiej. Józef Radzicki podkomorzy i poseł ziemi Zakroczymskiej deputowany do konstytucyi z prowincyi Wielkopolskiej. *Post cuius constitutionis etc. (Zakończenie jak wyżej.)*

CCCXXXVIII.

Actum etc. (jak wyżej.)

Oblata. (jak wyżej.)

Ostrzeżenie względem exekucyi prawa o miastach Naszych, dawniej Królewskich, a teraz wolnych Rzeczypospolitey.

Chcąc przywieść do skutku prawa dla miast Naszych na tym seymie ustanowione, a oraz zapobiedz, żeby arbitralne praw rzeczonych wykonanie, nie dało miejsca kollizyi, między mającymi się rozpocząć iurydykcyami; a temi, które na mocy prawa teraźniejszego, o miastach, ustać muszą; takową czyniemy deklaracyą:

1mo. Do wszystkich miast wolnych, My Król w straży, wydamy listy uniwersały Na-

sze, z którymi razem przeszemy prawo na dniu 18. Kwietnia zapadłe, pod tytułem: „*Miasta Nasze wolne Królewskie*“ tudzież prawo pod tytułem: „*Urządzenie wewnętrzne miast wolnych Rzeczypospolitey*“, a oraz całkowity opis kommissyi policji.

2do. W tym uniwersale zaleciemy miastom, ażeby na dniu 1. miesiąca Sierpnia roku bieżącego 1791. wszystkie miasta i miasteczka, które mają przywileje *locationis*, iako też miasta Nasze Królewskie, w których seymiki ziemskie są oznaczone, a nie mają dotąd urzędów, natychmiast wybrały sobie urzędy, podług opisu prawa; gdzieby zaś uniwersał Nasz, zastał magistraty i urzędy, z mocy przywilejów lokacyjnych, lub w miastach Naszych Królewskich, na seymiki ziemskie oznaczonych, wybrane; w tych nie ma być czyniona odmiana, aż do dnia prawem przepisanego: który to dzień w roku następującym 1792. będzie dniem normalnym, zaczynających się w wszystkich miastach, wszelkich elekcyi, podług rozrządzenia nowego prawa.

3tio. Ponieważ prawo mieć chce, ażeby miasta większe podzielone zostały na cyrkule, przez kommissyą policji; przeto zapobiegając wszelkim nieprzyzwoitościom, któreby ztąd wyniknąć mogły, gdyby elekcye w miastach większych *virilim* odprawowały się; My Król w straży uniwersalami Naszemi, każde w szczególności takowe miasto uwiadomiemy, iak ma być zachowana proporcya elekcyi, po wszystkich częściach pryncypalnych miast, samych tylko deputatów na elekcye wydziałowe, dla wybrania plenipotentów na seym, i sędziów do sądu appellacyjnego wydziałowego, na których wybranie dzień 10. Sierpnia roku bieżącego wyznaczamy.

4to. Z pomiędzy wybranych od miast plenipotentów sześciu, po dwóch z każdej prowincyi, do kommissyi policji podług prawa teraźniejszego sessye prowincjonalne wybiorą.

5to. Nim zaś plenipotenci od miast delegowani będą, a nim z tychże delegowanych na sessyach prowincjonalnych wybrani, w kommissyi policji zasiadą; kommissya ta dzieło swoje rozpocznie, w komplecie kommissarzów, z senatu i stanu rycerskiego; wszakże do żadnej trwałej ordynacyi, tak względem miast, iako i własnego iey postępowania nie przystąpi, póki w niej kommissarze mieyscy nie zasiadą, ale tylko zlecenia Nasze w straży, kommissyom porządkowym wojewódzkim, lub powiatowym, też kommissya przysyłać będzie, i exekucyi onych przestrzegać.

6to. Skoro zaś kommissya policji, w zupełnym podług prawa naydzie się komplecie, przepisze sobie nayprzód ordynacyą po-

stępowania swego, i przystąpi zaraz do podziału miast większych na cyrkuły, a takowy cyrkułów podział, każdemu w szczególności miastu przeszedł, tak aby każdy cyrkuł i miasto, na terminie z prawa przypadającym, w roku następującym 1792. mógł sobie wybrać urzędy, podług opisu prawa na teraźniejszy seymie zapadłego.

7mo. Wszystkie zaś inne miasta wolne Królewskie, którym przywileje *locationis* zaginęły, a okazały przed pieczętarami dowody prawdziwey ich bytności; My Król na zaświadczenie pieczętarów przywileje *renovationis* onym wydamy; po których otrzymanych, wolne będą obrać sobie magistraty, podług prawa teraźniejszego, jeżeli ich dotąd nie miały.

8vo. Aby zaś z źle zrozumianego prawa, nie nastąpiła uyma dochodów Naszych Królewskich, w miastach ekonomicznych, tudzież w miastach, w których starostowie mają dochody swoje, podług lustracyi ostatniey, waruiemy; iż co się tycze opłat i obowiązków, tak skarbowi Naszemu Królewskiemu, iako starostom i possessorom wszelkich królewskich, dotąd należnych; miasta mają się zachować podług rzeczony ostatniey lustracyi dopóty, dopóki albo sądowym wyrokiem sądów Naszych zadwornych uchylone, lub na gotową opłatę przemienione nie będą, albo przez dobrowolną ugodę w asystencyi i pisaniu się instygatorów lub officyalistów skarbowych, za approbacyą sądu assessorskiego, przez dekret zamienione na opłatę lub uchylone nie zostaną; dla czego sądom Naszym zadwornym zalecamy, ażeby sprawy takowe *in assistentia* rzeczonych instygatorów lub officyalistów skarbowych, *processu summario* na przyzwanie stron obydwóch w komplecie podług prawa, poczynać od dnia 1go Oktobra ciągle godziły, sądziły, i ostatecznie załatwiały, aby wszelkie sprawy nayspóźniej *in spatio* dwóch lat, ukończone były.

(*Podpisy i zakończenie jak wyżej.*)

CCCXXXIX.

Actum etc. (jak wyżej.)

Oblata. (jak wyżej.)

Limita seymu.

Chcąc zmordowanym siłom Naszym trzechletnią seymową pracą dać odpoczynek, My Król, za zgodą stanów, sessye seymowe do dnia piętnastego w miesiącu Wrześniu roku

bieżącego limitujemy. Gdyby zaś nagle i nieprzewidziane potrzeby prędszego rozpoczęcia obrad seymowych wymagały, My Król w straży wydanemi uniwersałami wezwiemy wszystkich seymujących, do iak nayspóźszego powrotu, i we trzy niedziele po wyższych uniwersałach seym na nowo rozpoczniemy. Tymczasem deputacye wyznaczone obowiązujemy, aby każda poleczone sobie projekta gotowała, i do przeyrzenia deputacyi konstytucyiney oddawała, ażeby za zebraniem się z limity seymu, sessye z większym pośpiechem i porządkiem odbywać się mogły.

(*Podpisy i zakończenie jak wyżej.*)

CCCXL.

Actum etc. die vigesima mensis Septembris A. D. 1791-mo.

Oblata. (jak wyżej.)

Zalecenie deputacyom do examinu kommissyom oboyg narodów wyznaczonym.

Na uczynione przez urodzonych posłów przełożenia przeciwko dwom uniwersałom kommissyi skarbu Koronnego, jeden pod dniem 26. miesiąca Lipca, a 2gi pod dniem 26. miesiąca Sierpnia roku bieżącego wyszłym; My Król za zgodą seymujących stanów, zalecamy deputacyom do examinu kommissyów skarbu oboyg narodów wyznaczonym, aby tak odebrały explikacye od kommissyi skarbu Koronnego z tychże uniwersałów, iako też i odpowiedzi na zapytania urodzonych posłów do tychże deputacyów podań się mające; a tak ukończone dzieło swe na sessyą następną w dniu 23. miesiąca i roku bieżących przypadającą do decyzji stanów seymujących przynieść powinny będą.

Stanisław Natęcz Małachowski ref. w. K. seymowy i konfederacyi prowincyi Koronnych marszałek.

Kazimierz xiążę Sapieha generał art. Lit. marszałek konfederacyi W. X. L.

Wojciech Leszczyc Skarszewski biskup Chełmski i Lubelski wyznaczony z senatu prowincyi Małopol. do deputacyi konstytucyiney np. Antoni xiążę Jabłonowski kasztelan Krakowski deputat z senatu z Małepolski. Franciszek Antoni na Kwilczu Kwilecki kasztelan Kaliski deputowany do konstytucy

z prowincyi Wielkopolskiej. Tadeusz Mostowski kaszt. Raciązki deputowany z senatu z prowincyi Wielkopolskiej. Jan Ossoliński starosta i poseł Drohycki deputowany z prowincyi Małopolskiej. Jzef. Zabiello poseł z xięstwa Żmudzkiego deputowany do konstytucy. Józef Weysenhoff poseł. Inflan. deputowany z prowincyi Litewskiej. Józef Radzicki podkom. i poseł Zakroczym. jako deput. do konstyt. z prow. Wielkop. Jan Łuszczewski poseł Soch. deputowany z prowincyi Wielkopolskiej. Post cuius constitutionis etc. (Zakończenie jak wyżej.)

CCCXLI.

Actum etc. die vigesima quarta mensis Septembris A. D. 1791-mo.

Oblata. (jak wyżej.)

Ubezpieczenie dziedzicznych wsi obywatelów powiatu Pińskiego w parafii Dawidgrodeckiej sytuowanych.

My Król z stanami Rzpltey po przeyrzeniu złożonych przed nami przywileiów własności dziedzictw wskazujących, iż wsie Berezne, Uholec, Horodec, Olpień, Remle, Moczule *cum attinentiis* Szlacheckie, Welemicze Szlacheckie, Lybro Szlacheckie i Białohusza Szlacheckie w powiecie Pińskim w parafii Dawidgrodeckiej leżące, od xiążąt Jarosławowiczów, i królów poprzedników Naszych, ieszcze przed unią prawem ziemskim bez żadnych opłat i powinności, krom służby wojenney są nadane, i król Zygmunt August przywileiem swoim powiatowi Pińskiemu służącym w roku 1566. na seymie walnym w Wilnie wydanym, wraz z dobrami Horodek Dawidów zwanemi, pod sąd ziemski w Pińsku wtedyż ustanowiony umieścił i poddał, przeto dziedzice rzeczonych wsiów z następcami że do sądów tylko ziemskich i obrad seymikowych *respectivè* powiatu swego należeć wedle prawa o seymikach mają (iako nigdy nienależni do ordynacyi) waruiemy.

Podpisy także jak w poprzedniej konstytucy z wyjątkiem Józefa Radzickiego i Jana Łuszczewskiego a dodaniem. „Walenty Sobolewski starosta i poseł Warszawski deputat z prow. Wielkop.” Post cuius constitutionis etc. (Zakończenie jak wyżej.)

CCCXLII.

Actum etc. die vigesima septima mensis Septembris A. D. 1791-mo.

Oblata. (jak wyżej.)

Podział plenipotentów od miast wolnych wydziałowych do magistratur rządowych niżej wyrażonych na sessyach prowincjonalnych respective swych prowincyi z mocy prawa sporządzony.

Z prowincyi Małopolskiej.

Do kommissyi policyl oboyg narodów.

Z wydziału Krakowskiego Józef Jagielski syndyk tegoż miasta. Z wydziału Łuckiego Iwo Stecki starosta Rudziński.

Do kommissyi skarbu Koronnego.

Z wydziału Lubelskiego Michał Gautier ławnik tegoż miasta. Z wydziału Winnickiego Kaietan Jedlecki regent kommissyi cywilno woyskowej.

Do assessoryi Koronney.

Z wydziału Sandomirskiego Szymon Salski syndyk tegoż miasta. Z wydziału Żytomirskiego Jan Lewandowski starszy radny tegoż miasta. Z wydziału Kamieńca Podolskiego Grzegorz Czaykowski ławnik tegoż miasta. Z wydziału Drohyckiego Paweł Szumowicz radzca miasta Kleszczole.

Z prowincyi Wielkopolskiej.

Do kommissyi policyl oboyg narodów.

Z wydziału Poznańskiego Józef Wybicki szambelan J. K. Mei. Z wydziału Warszawskiego Antoni Chevalier radzca tegoż miasta.

Do kommissyi skarbu Koronnego.

Z wydziału Łęczyckiego Alexy Dembowski kommissarz cywilno woyskowy. Z wydziału Płockiego Maciej Łyszkiewicz radzca tegoż miasta.

Do assessoryi Koronney.

Z wydziału Kaliskiego Paweł Grochalski syndyk tegoż miasta. Z wydziału Gnieźnińskiego Wojciech Chęciński radzca tegoż miasta. Z wydziału Sieradzkiego Walenty Kochelski prezydent miasta Wielunia.

Z mocy prawa na sessyie teyże prowincyi Wielkopolskiej *unanimitèr* wybrane zostało miasto Wschowa za ósme wydziałowe.

Z prowincyi W. X. Litt.

Do kommissyi policyi obojga narodów.

Z wydziału Kowieńskiego Józef Fergis kracyz powiatu Kowieńskiego. Z wydziału Grodzieńskiego Józef Zyliński prezydent Grodzieński.

Do kommissyi skarbu W. X. Litt.

Z wydziału Wileńskiego Daniel Paszkiewicz prezydent Wileński. Z wydziału Nowogrodzkiego Jan Henzel prezydent Nowogrodzki.

Do assessoryi W. X. Litt.

Z wydziału Brzeskiego Litewskiego Jan Romanowski radzca tegoż miasta. Z wydziału Pińskiego Teodorowicz pisarz tegoż miasta. Z wydziału Mińskiego Tarankiewicz radzca tegoż miasta.

Z mocy prawa na sessyi teyże prowincyi Litewskiej miasto Rosienie w Xięstwie Żmudzkiem leżące *unanimiter* iest wybrane za ósme wydziałowe.

Stanisław Nałęcz Małachowski ref. w. K. seymowy i konfederacyi prowincyi Koronnych marszałek.

Kazimierz xiążę Sapieha generał art. Lit. marszałek konfederacyi W. X. Litt.

Woyciech Leszczyc Skarszewski biskup Chełmski i Lubelski wyznaczony z senatu z prowincyi Małopolskiej do deputacyi konstytucyjney, Antoni xiążę Jabłonowski kasztelan Krak. deputat z senatu z Małopolski. Kazimierz Konst. Plater kaszt. Trocki deputat do konst. z senatu Lit. Franciszek Antoni na Kwilczu Kwilecki kasztelan Kaliski deputowany do konstytucyi z senatu z prowincyi Wielkopolskiej. Tadeusz Mostowski kaszt. Raciążki deputowany z senatu z prow. Wielkop. Jan Ossoliński starosta y poseł Drohicki deputowany z prow. Małopolskiej. Józef Weysehoff poseł Infl. deputowany z prow. Litewskiej. Walenty Sobolewski starosta y poseł Warszawski deputowany z prowincyi Wielkopolskiej. Post cujus constitutionis etc. (Zakończenie jak w poprzednich.)

CCCXLIII.

Actum etc. die vigesima nona mensis Septembris A. D. 1791-mo.

Oblata. (jak wyżej.)

Deklaracya względem uniwersałów kommissyi skarbu Koronnego, niżej wyrażonych.

My Król, za zgodą skonfederowanych stanów, na przełożenie urodzonych posłów

ziemskich, względem dwóch uniwersałów kommissyi skarbu Koronnego, nayprzód: pierwszy teyże kommissyi uniwersał, pod dniem dwudziestym szóstym, miesiąca Lipca roku bieżącego wydany, nakazujący monet zagranicznych redukcją, odmieniamy w następującym sposobie: utrzymując w całkowitości redukcją monet, podług uniwersału kommissyi, szczególnie wybieranie tychże monet w podatkach do skarbu, aż do ostatniego wybrania terażniejszey raty Septembrowey, to iest: do dnia piętnastego Oktobra, roku bieżącego podług dawnego kursu, iaki miały przed redukcją, nakazujemy. Po którym czasie upłynionym, wszelkie monety zagraniczne tak w podatkach publicznych, iako i wszędzie, podług redukcyi w uniwersale kommissyi ustanowionej, kurs mieć będą, a to dopóki kommissya skarbowa nie dostrzeże odmiany w stopie monet zagranicznych. Wywozu wszelkiej obcey monety z kraiu Rzeczypospolitey bez żadney przeszkody dozwalamy. Drugi uniwersał teyże kommissyi, pod dniem dwudziestym szóstym, miesiąca Sierpnia, względem monety złotej, wagi nie mającey wydany znosiemy, a teyże kommissyi zalecamy, ażeby zniósłszy się z wielmożnemi podskarbiemi Wielkiego Xięstwa Litewskiego i delegowanemi od kommissyi skarbu Litewskiego w przeciagu dni sześciu przyniosła do nas przełożenie swoje z wytłomaczeniem powodów, dla których od nas żądać będzie ustanowienia w tey mierze prawa, tym czasem zaś dawniejsze zakazy prawa, względem obrzynania złota, i nie wydawania takowego potwierdzamy, i urodzonym marszałkom konfederacyi obojga narodów zalecamy, tę wolą Naszą przenieść do straży, aby w całym kraiu exekwowana była.

Stanisław Nałęcz Małachowski. ref: w. K. seymowy i konfederacyi prowincyi Koronnych marszałek.

Kazimierz xiążę Sapieha generał art: litt: marszałek konfederacyi W. X. Littgo.

Woyciech Leszczyc Skarszewski biskup Chełmski y Lubelski wyznaczony z senatu z prowincyi Małopolskiej do deputacyi konstyt. Kazimierz Konstancy Plater kasztelan głłu Trockiego deputowany do konstytucyi z senatu z prowincyi Litt: Tadeusz Mostowski kaszt: Raciążki deputowany z senatu z prow: Wielkopolskiej. Jan Ossoliński starosta i poseł Drohicki deputowany z prowincyi Małopolskiej. Tomasz z Krzetuszewa Wawrzecki chorąży W. X. Litt. poseł Bractawski deputowany do konstytucyi. Walenty Sobolewski starosta i poseł Warszawski deputowany z prowincyi Wielkopolskiej. Tomasz Nowowiecki łowczy i poseł ziemi Wyszogrodzkiej deputowany do konstytucyi pro-

wincyi Wielkopolskiej. Józef Radzicki podkomorzy i poseł ziemi Zakroczymskiej deputo: do konst: z prowincyi Wielkopol: manu propria. Jan Łuszczewski poseł ziemi Sochaczewskiej deputowany z prow: Wielkopolskiej. Post cujus constitutionis etc. (Zakończenie jak wyżej.)

CCCXLIV.

Actum etc. die trigesima mensis Septembris A. D. 1791-mo.

Oblata. (jak wyżej.)

Dozwolenie tymczasowe urodzonemu pisarzowi ziemskiemu Łęczyckiemu.

Przychylając się do żądania urodzonych posłów woiewództwa Łęczyckiego, My Król wraz z skonfederowanemi Rzeczypospolitey stanami dozwalamy urodzonemu pisarzowi ziemskiemu woiewództwa tegoż, ażeby akta kancelaryi iego do przyjmowania wszelkich tranzakcyi ziemiańskich przerwanie tylko przed sądami ziemskimi i w czasie sądów otwierane, odtąd ciągle otwarte były, a to do dalszego w tym urządzeniu Naszego.

Stanisław Nałęcz Małachowski ref: w. K. seymowy i konfederacyi prowincyi Koronnych marszałek.

Kazimierz xiążę Sapieha generał art: Litt: marszałek konfederacyi Wo Xa Litto.

Woyciech Leszczyc Skarszewski biskup Chełmski y Lubelski wyznaczony z senatu z prow. Małopolskiej. Antoni xże Jabłonowski kaszt. Krak. deputat z senatu z Małopolski. Franciszek Antoni na Kwilczu Kwilecki kaszt. Kaliski deputowany do konstytucyi z senatu z prow. Wielkopolskiej. Jan Ossoliński starosta i poseł Drohicki deputowany z prow. Małopolskiej. Adam Littawor Chreptowicz poseł wctwa Nowogrodz. deputowany z prow. W. X. Lit. Walenty Sobolewski starosta y poseł Warszawski deputowany z prowincyi Wielkopolskiej. Józef Radzicki podkm. y poseł z. Zakroczym. deput. do konst. prow. Wielkop. Post cujus constitutionis etc. (Zakończenie jak wyżej.)

CCCXLV.

Actum etc. (jak wyżej.)

Oblata. (jak wyżej.)

Deklaracya tymczasowa względem assessoryi.

Dla nie zadecydowania dotąd proiektu o assessoryi sądy assessorskie obojga naro-

dów odłożyć dozwalamy, a tymczasem ordynacyą ukończyć, i do tychże sądów obojga narodów assessorów wybrać przyrzekamy. Po zasłzey zaś w stanach tegoż proiektu o assessoryi decyzyi, i wybraniu assessorów mieć chcemy, izby assessorya podług nowego urzędzenia sądy swoje od oblaty prawa w dni trzy rozpoczęła.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CCCXLVI.

Actum etc. die prima mensis Octobris A. D. 1791-mo.

Oblata. (jak wyżej.)

Zalecenie sądom Naszym zadwornym assessorskim obojga narodów.

Chcąc aby bieg sprawiedliwości w sądach Naszych zadwornych zwłoki niecierpiał, My Król za zgodą seymujących stanów zalecamy wielmożnym pieczętarzom, lub przydującym w sądach assessorskich, tak Koronnych iako i Litewskich, aby każdy z nich tymczasowie, wraz z assessorami ordynacyą sądów, w których przyduie, nie mniej i dla sądów mieyskich, ułożył nieskracając w assessoryi czasu pozwów sześcioniedzielnego.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CCCXLVII.

Actum etc. die sexta mensis Octobris A. D. 1791-mo.

Oblata. (jak wyżej.)

Urządzenie sądów mieyskich i assessoryi.

ROZDZIAŁ I.

O sądach mieyskich, oraz assessorskich, ich władzy i powinnościach.

Wszystkie urzędy sądowe mieyskie mieyscowe w miastach, bądź na cyrkuły podzielonych, bądź bez cyrkułów będących, tudzież appellacyjne wydziałowe i assessorskie, czyli naywyższe instancyi, są obowiązane do ciągłego sądenia spraw, czyli sporu stron, przed sąd swój przychodzących; wyiąwszy czas i dni odpoczynku, iakie dla których sądów, niniejszym prawem pozwolone będą.

ARTYKUŁ I.

O sądach pierwszej instancji w miastach na okręki nie podzielonych.

1mo. Sąd ordynaryiny *primae instantiae*, czyli sąd mieyski mieyscowy, w mieście na okręki nie podzielonym, składać się będzie, z iednego burmistrza, z czterech sędziów, i tyluż zastępców, przez lud mieyski na zgromadzeniu mieyscowym wybranych; burmistrz prezydować, i równość kresk rozwiązywać będzie, a jego nieprzytomność pierwszy sędzia zastąpi; zastępcy zaś w nieprzytomności sędziów, z iakiejkolwiek ona przyczyny zdarzy się, na sądach zasiadać mają.

2do. Wszystkie decyzje sądu mieyskiego mieyscowego będą zawsze w wotach głośnych, a to dla usprawiedliwienia się sentencyonarzem przed sądem wyższych instancji.

3tio. W tym sądzie wszelkiego rodzaju sprawy, iako w sądzie ordynaryiny *primae instantiae*, sędzić się powinny. Nikt z podległych temu sądowi, do sądów wyższych instancji udawać się nie może, kto wprzód w sprawie swojej wyroku tegoż sądu nie otrzyma.

4to. Sąd ordynaryiny *primae instantiae*, czyli sąd mieyski mieyscowy, sędzić będzie ostatecznie, i bez dopuszczenia appellacyi sprawy, nie przenoszące wartości trzysta złotych, i kary pięćdziesiąt złotych, lub sprawy uczynkowe, między mieszczaninem, a mieszczaninem, w których kara trzy dni więzienia cywilnego prawem iest przepisana; tudzież sprawy w pretensjach mieszczan między sobą, lub między mieszczaninem a szlacheccem, bądź cudzoziemcem, i to iedynie o komorne, i o zapłaty rzemieślników, a to stosownie do prawa o miastach.

5to. We wszystkich zaś innych sprawach, appellacya dopuszczoną być ma, od sądu ordynaryiny *primae instantiae*, do sądu appellacyjnego wydziałowego, lub do sądu najwyższej instancji assessorskiego, podług tego układu, iakie sprawy, któremu sądowi prawo rozpoznawać dozwoliło.

6to. Lubo we wszystkich sprawach przenoszących wartość trzysta złotych, i kary pięćdziesiąt złotych, tudzież więzienia cywilnego dni trzy, sąd ordynaryiny *primae instantiae*, appellacyi do wyższego sądu bronić nie może, i założona takowa appellacya exekucyą wyroku zupełnie tamuje, iednakowoż w sprawach prostego długu, do wexlu lub skryptu na possessyi prawu mieyskiemu podległym, lub na towarze opisanym, w mieście będącym, grabieży, i gwałtownego wybicia z possessyi, sąd *primae instantiae*, appellacyi dopuszczać nie ma; strona zaś uciążliwość czująca, nie tamując exe-

kucyi wyroku sądowego *primae instantiae*, udać się może do sądu wyższego, i tam poszukiwać straty mocna będzie.

7mo. Sąd mieyski mieyscowy, w sprawach policyi, których ostateczne rozsądzenie do kommissyi policyi należy, będzie sądem ordynaryiny policyi *primae instantiae*, z mocą ostatecznego rozsądzenia, gdzieby sprawa nie przechodziła wartości trzechset złotych, lub kary pięćdziesiąt złotych, albo więzienia dni trzy; w innych zaś sprawach policyi, większej wartości, i kary, appellacya do kommissyi policyi dopuszczać będzie winien.

8vo. Tenże sąd mieyski mieyscowy będzie mógł sędzić sprawy o zgwałcenie bezpieczeństwa osób sądowych w aktualnym dopełnieniu urzędów w mieyscu iurydykcyi będących, lub o zgwałcenie bezpieczeństwa sądu, w mieyscu iurydykcyi własney. W tych zaś miastach, gdzie iurydykcyja będzie mieyska, i ziemiańska, szlacheccemu mieyskiemu nie podległy, za zgwałcenie bezpieczeństwa publicznego, w sądzie ziemiańskim, a obywatel mieyski, w sądzie mieyskim, odpowiadać powinien.

9no. Sąd mieyski mieyscowy większością głosów wybierze sobie pisarza, umiejącego prawo krajowe, i zaleconego dobremi obyczajami, który będzie zasiadać w sądzie *cum voto informativo*, nie może być zmienianym, chyba za odstąpieniem, postąpieniem, lub odsądzeniem; urzędu iednak swego nie wprzód odstąpić może, aż się przed sądem z swych obowiązków usprawiedliwi, akta sobie powierzone w porządku za rewersem następcy, i za kwitem sądu odda; obowiązkiem iego będzie pisać dekreta, i rezolucye sądu, utrzymywać akta, i pieczęć sądową, mieć w bliższym dozorro kancelaryą, sług sądowych, za których służbę w odpowiedzi będzie, tudzież inne powinności, przez sąd sobie zlecone, odbywać.

10mo. Pisarze, co do zapisywania protokółów sądowych, i wszelkiego wniesienia stron, wcześniej przed każdą sessyą strony prokuratorów, czyli ich agentów dopilnują, aby nim sędziowie, o godzinie dziewiętej z rana, mieysca swoje zasięda, w też protokóły zapisane *per extensum* były, i register spraw zapisanych, iakie do sądenia przypadają, z porządku wpisów sądowi w pogotowiu był oddany.

11mo. Przy objęciu urzędu swego pisarz, obowiązany iest zaprzysiądz w obecności sądu, na tę rotę: „Ja N. przysięgam Panu Bogu Wszechmogącemu w Trójcy świętej Iedynemu, iż powierzonych mi od sądu „obowiązków, pilnie przestrzegać będę, zapisywania wniesień stron do protokółów „w każdym dniu sądowym, nikomu nie odmówię, do *archivum* ze światłem chodzić

„nie będę, i nikogo nie wpuszczę, akta „i kancelaryą w pilnym dochowam dozorro, „całości, i porządku w zapisywaniu protokółów, i wydawania ekstraktów zgodnych „z aktami, i aby skrobane nie wychodziły „przestrzegać będę; wszelkie rezolucye sądowe i tranzakcyje, choćby naykrótsze na „osobnych arkuszach wydawać będę, nad „wyznaczoną prawem opłatę, ani wymagać, „ani przyjmować więcej nie będę, sekretu „izby nie wydam, sądowi we wszystkich „sprawach podług prawa wiernie doradzać „będę, żadney stronie rady dawać nie będę, „do czego wszystkiego obowiązuję się sądowi pod odpowiedzialią z osoby, i z majątku „mego. Tak mi Panie Boże dopomóż.“

12mo. Tymże pisarzom zaleca się, iżby dawnych aktów summaryusze *sub folio et numero*, pod rubryką przy każdym protokole zaciągnąć, i pod alfabetem spisać się mającym, urządzali, i nowe akta w takimże porządku utrzymywali, a odtąd kwerendy komużkolwiek bądź, nie inaczej dopuszczali, tylko w przytomności iedney przysięgłej osoby kancelaryi, a to bez wszelkiej opłaty.

13tio. Pisarz nie będzie mógł żadnego dekretu lub rezolucyi sądowej, stronom czytać, tym bardziej ekstraktem wydawać, któreby wprzód przed sądem przeczytane, i poprawione nie były, potym w protokół przyzwolity wciągnione, i przez sędziów komplet składających podpisane nie zostały. W wszelkich zaś protokółach, które są do pisarza oddane, nie ma być nic mazano, skrobano, przypisywano nad wierszami zwyczajnemi, lub na boku karty.

14to. Obowiązki kancelaryistów assessorya przepisze, rozdrukowane do wszystkich sądów mieyskich mieyscowych rozeszle, i ich zachowanie tymże sądom nakaże.

15to. Każdy sąd mieyski mieyscowy będzie miał regenta przysięgłego, którego sam sąd wybierze, z obowiązkiem zastępowania pisarza w czasie legalney iego nieprzytomności.

16to. Sąd mieyski mieyscowy będzie miał iednego prokuratora fiskalnego czyli sądowego, i bezpieczeństwa, drugiego prokuratora policyi, trzeciego prokuratora sierot i ubogich. Pierwszy ma być przez sąd wybrany, drudzy dway od magistratu sądowi dodanemi będą. Nie mogą być zmieniani, tylko za postąpieniem, ustąpieniem, lub odsądzeniem przez sąd ordynaryiny. We wszystkich zaś sprawach, gdzieby nie potrzeba czynić od sądu, lub od policyi, albo gdzieby nie potrzeba ubogim i sierotom dodawać prokuratora, strona każda przez siebie, przez swego plenipotenta, albo kogokolwiek innego, którego sobie na to przez plenipotencyą urzędową wybierze, czynić może. W sprawach iednak wdów i sierot, choćby strona miała

swego agenta, prokuratora, plenipotenta, lub iakimkolwiek imieniem nazwanego obrońcę, prokurator sierot do obrony sprawy przydanym od sądu być ma, i spraw takowych bronić w sądzie obowiązany będzie. A gdyby dla choroby, lub inney legalney przyczyny stawać nie mógł, sąd innego prokuratora do obrony przyda.

17mo. Każdy z tych prokuratorów przy objęciu swych obowiązków przysięgę następującą w obecności sądu wykonać powinien: „Ja N. przysięgam Panu Bogu Wszechmogącemu w Trójcy świętej Iedynemu, iż „powierzone mi obowiązki pilnie dopełnię, „w sprawach przez sąd, albo syndyka imieniem magistratu mnie poleconych, z wszelką „usilnością, i pilnością stawać będę, dowody „i prawo rzetelnie bez naciągania składać „będę, stronie do mnie udającej się, wiernie doradzać będę, na wszelkie zapozwanie „w sprawach do mego obowiązku należących, pisać się będę, i w nich, co do mnie „należy, czynić nie omieszkać. Do czego „wszystkiego obowiązuję się sądowi pod odpowiedzialią z osoby, i z majątku mego. Tak „mi Panie Boże dopomóż.“

18vo. Prokurator fiskalny stawać będzie w sprawach bezpieczeństwa sądu i osób sądowych, tudzież w sprawach opłaty kancelaryi sądowej, a to za wyraźnym sądu rozkazaniem. Prokurator sierot i ubogich stawać ma w sprawach od osób, którym przez sąd, lub za rekwizycyą syndyka przydany zostanie. Prokurator policyi, stawać będzie w sprawach policyi, za rekwizycyą officyalistów policyi, lub ekonomicznych.

19no. Za każdym podaniem memoriału, sąd pozwu odmówić nie ma.

20mo. Sąd mieyscowy mieyski mieć będzie woźnych, czyli sług mieyskich do usługi każdego sądu *respectivè* używać się mających przez magistrat autentykowanych, i possessyą w mieście, lub dostateczną za sobą zaręczenie mających, do pełnienia obowiązków, iakie niniejszym prawem są przepisane.

21mo. Przysięga woźnego, którą przed sądem ma wykonać, iest następująca: „Ja N. „przysięgam Panu Bogu Wszechmogącemu „w Trójcy świętej Iedynemu, iż będąc „autentykowany od magistratu do posługi sądu, „pilnie w toy posłudze sprawować się będę, „memoryały i pozwy stronom wiernie „podać i zeznawać, oraz wszelkie obowiązki „podług prawa i zlecenia sądowego, pełnić „będę. Nad wyznaczoną prawem opłatę „wymagać, ani przyjmować więcej nie będę. „Do czego wszystkiego obowiązuję się, pod „odpowiedzialią z osoby i majątku mego. Tak „mi Panie Boże dopomóż i niewinna syna „Iego męka.

22do. Ponieważ żaden sąd ordynaryiny *primae instantiae* nie może się obeyść bez

urzędu wykonawczego, któryby wyroki sądowne exekwował, i inne obowiązki z mocy sobie od sądu ordynaryjnego nakazane dopełniał; przeto przy każdym sądzie ordynaryjnym miejskim miejscowym, do tych powinności będzie urząd ławniczy.

ARTYKUŁ II.

O sądach *primae instantiae* w miastach na cyrkuły podzielonych.

1mo. Każdy sąd miejski miejscowy ordynaryjny w miastach podzielonych na cyrkuły, w każdym cyrkule mieć będzie sześciu ławników, w miastach zaś niepodzielonych na cyrkuły, czterech wybranych przez lud miejski na zgromadzeniu miejscowym. Szczególniejszym obowiązkiem ławników jest exekwować dekreta i processa sądu ordynaryjnego *primae instantiae* w mieście, expedywać wizye, spisywać inwentarze i działy, assistować podług prawa do testamentów, i odbierać tranzakcyje z wyroku sądowego od tych, którzy przed sądem dla słabości zdrowia stanąć nie mogą, tudzież za dekretem sądu ordynaryjnego pierwszej instancyi, odbywać kommissye na gruntach w obrębie miasta, a to w sprawach takowych, których sąd na stole rozpoznać nie może, zawsze jednak z obowiązkiem odesłania po decyzją do sądu ordynaryjnego, z tym warunkiem, iż sąd z podanych od stron ławników po jednym za kommissarza i jego zastępcę obierze, a prezesa i jego zastępcę, gdyby się strony nie ugodziły, zawsze sekretne kreskami wyznaczy. Zastępcy wtenczas tylko urząd swój odbywać będą mogli, gdy wyznaczony kommissarz z przyczyn legalnych nie ziedzie.

2do. Przysięga ławników jest następująca: „Ja N. przysięgam Panu Bogu Wszechmogącemu w Trójcy świętej Iedynemu, iż w wykonaniu wyroków sądu, iako też w pełnieniu obowiązków sądu delegowanego, czyli kommissarskiego, pilnie sprawować się będę, regułę dekretu wiernie zachowam, podług prawa i dowodów powierzone mi sprawy poznawać będę, nie uwoładzać się przyjaźnią, względem, lub niewiścią, nadgrody nad przepis prawa wymagać nie będę, w pełnieniu obowiązków moich zwłoki żadney nie użyję. Do czego wszystkiego obowiązuję się pod odpowiedzialnością z osoby i majątku mego. Tak mi Panie Boże dopomóż i niewinna Syna Jogo męka.“

3tio. W mieście na cyrkuły podzielonym, sądowni *primae instantiae* w każdym cyrkule postanowionemu, złożonemu z iednego burmistrza, z czterech sędziów i tyleż zastępców przez lud miejski na zgromadzeniu cyrkularnym obranemu, wszystko to służy,

co jest przepisano dla takowego sądu w mieście niemającym cyrkulów.

4to. Dla ławników cyrkularnych też same służyć przepisy, które są dane dla ławników w miastach niemających cyrkulów.

ARTYKUŁ III.

O sądach potocznych.

1mo. Oprócz sądu ordynaryjnego *primae instantiae*, w każdym cyrkule miast większych, i w każdym mieście na cyrkuły niepodzielonym, ustanowione są sądy wójtowskie potoczne, w których wójt, przez lud miejski na zdromadzeniach miejskich wybrany, obowiązany jest godzić, i sądzić ostatecznie sprawy potoczne, nieprzenoszące wartości złotych pięćdziesiąt, i kary złotych dwanaście, na rzecz strony pokrzywdzonej; w rozsądzenie zaś większych spraw pod żadnym pozorem wdawać się nie ma.

2do. Decyzye tak ugodzonych, iako odsądzonych przez wójtę spraw w protokuł na to iedynie służyć, zapisywane być powinny.

3tio. Sąd potoczny wójta cyrkularnego, tym się iedynie różni od sądu wójta w mieście na cyrkuły niepodzielonym, iż wójt miasta, będąc oraz prezydującym w magistracie, ostatecznie sprawy potoczne wartości wzywz wyrażoney załatwia; w decyzji zaś wójta cyrkularnego, gdyby się kto czuł pokrzywdzonym, może się udać na skargę do prezydenta miasta, a prezydent, lub zastępujący go w tych obowiązkach vice-prezydent, skargę takową przyjąć, i ostatecznie załatwić powinien.

ARTYKUŁ IV.

O sądach magistratu miejskiego.

1mo. W każdym mieście niemającym cyrkulów, lub na cyrkuły podzielonym, ustanowiony jest magistrat z władzą sądenia urzędników policyjnych przez siebie ustanowionych i obranych, i ekonomicznych, tudzież własnych officyalistów. Tenże magistrat sądzić będzie sprawy o zgwałcenie bezpieczeństwa osób magistratowych, lub officyalistów magistratu w mieście ich urzędowania. z tym warunkiem, iaki jest umieszczony pod opisem bezpieczeństwa sądu miejskiego miejscowego.

2do. Od wyroków magistratu w sprawach policyi i ekonomicznych miejskich, wolna jest appellacya do kommissyi policyi, w innych zaś do assessoryi.

3tio. Magistrat w mieście na cyrkuły niepodzielonym składać się ma z iednego wójta, z czterech radnych i tyluż zastępców, przez lud miejski podług prawa obranych, z pisarza przysięgłego i syndyka, przez osoby

magistrat składające wybranych, a syndyk obowiązek regenta zastępować będzie.

4to. Wójta, radnych, i ich zastępców, pisarza magistratowego, i syndyka przysięgłego, też same będą obowiązki, co do władzy sądowniczej, które niniejszym prawem przepisane są dla sądu miejskiego miejscowego *primae instantiae*.

5to. W mieście na cyrkuły podzielonym, magistrat składa się z prezydenta, vice-prezydenta, z trzech radnych z każdego cyrkulu przez lud obranych, z pisarza, regenta, i z syndyka miasta przez tenże magistrat wybranych.

6to. Obowiązki magistratu miasta na cyrkuły podzielonego, co do władzy sądowniczej, też same są, które służą magistratowi miasta na cyrkuły niepodzielonego.

7mo. Każdy magistrat mieć będzie prokuratora fiskalnego, czyli bezpieczeństwa swej iurydykcyi, obowiązane stawać w sprawach bezpieczeństwa z woli magistratu, a prokurator policyi w sądach *primae instantiae*, od magistratu postanowiony w sprawach dotyczących się policyi, oraz przeciwko urzędnikom policyjnym i ekonomicznym przed sądem magistratu, na wyraźne tegoż sądu rozkazanie, stawać jest obowiązany.

8vo. Obowiązki syndyka są dwojakie: iedne ściągające się do sądów miejskich miejscowych, lub cyrkularnych; drugie do sądów miejskich wyższych instancyi, lub w którymkolwiekby sądzie miasto sprawy swoje miało. Co do pierwszych: syndyk jest najprzód postanowionym dozorcą prokuratorów i officyalistów miejskich, aby ci, tak w magistracie, iako i w sądach miejskich miejscowych, powinnościom swoim zadosyć czynili. Powtóre: obowiązany do dozoru, aby wdowy i wdowce inwentarze pozostałych majątków prawnie nierozrządzonych po śmierci iednego z małżeństwa spisywali; gdyby zaś przeciwko rozrządzeniu i tranzakcyom zaszyłym, o ich nieważności były iakie zażalenia, w ten czas o nich syndyk ma donieść sądowi, a za rozkazem tego spisanie inwentarza pozostałych majątków uskutecznić będzie powinno, i aby w czasie od prawa nakazanym zaprzysiężone, i w protokuł na to urządzony wciągnięte były. Potrzebie: mieć staranie, aby opiekunowie małoletnim sierotom dodani, w czasie od prawa nakazanym, rachunki oddawali, i takowych rachunków syndyk ma attentować, równie przestrzegać, aby majątek sierot w opiece zostających przez opiekunów uszkodzonym nie był, aby summy małoletnich były bezpiecznie lokowane, aby opiekunowie mieli *pignus responsionis*. Poczwarte: przy działach imieniem i na rzecz małoletnich przez opiekunów czynić się zwykłych, tymże małoletnim assistować i zapobiegać, aby małoletni od opieku-

nów pokrzywdzonymi nie byli. *Popiąte*: po bezdzietnie zmarłych w mieście osobach, bądź kraiowych, bądź zagranicznych, po zbiegłych, po oddających majątki pod rozbiór wierzycieli, gdy urząd ławniczy majątek pozostały zapieczętować, i inwentarzem spisać, successorów lub wierzycieli zmarłego, albo zbiegłego, za rezolucją sądu pozywać i proces w sądzie utrzymywać; wszystko zaś to, co się tycze fortuny małoletnich i zmarłych bezdzietnie, przez prokuratora ubogich i sierot w sądzie przyzwoitym *primae instantiae* popierać. *Poszoste*: w sprawach policyi w sądzie miejskim miejscowym ordynaryjnym, a przeciw urzędnikom ekonomicznym w magistracie przez prokuratora policyi czynić tyle razy, ile magistrat nakaze. Zgoła wszystkie sprawy, czy w magistracie, czy w sądzie ordynaryjnym, o całość dochodów miasta, o obowiązki urzędników policyi, o bezpieczeństwo magistratu, na instancyą syndyka czyniono byź ma. Co zaś należy do obowiązków syndyka, które ma w wyższych instancyach miejskich, lub wszelkich innych sądach, w sprawach, któreby przypadały od miasta, lub magistratu, tam syndyk, iako specjalny plenipotent, i na ten koniec postanowiony, imieniem miasta, lub magistratu pisać się winien, i spraw sobie zleconych attentować; dla czego do syndyka i jego dozoru należy *archivum* zawierające w sobie przywileje i dokumenta tyczące się całości praw i swobód miasta, które oddane sobie inwentarzem podpisanym przez prezydenta, lub wójta miejskiego, pod swym dozorem i kluczem utrzymywać ma. Registr zaś całego *archivum* dla łatwey kwerendy, i wyjęcia ekstraktów pod datami sporządzony mieć powinien. A dla dania informacyi w interesach miejskich, tudzież dla odbierania rozkazów magistratu, niemniej dla utrzymywania korespondencyi od magistratu sobie poleconych, na sessjach magistratowych, tak publicznych, iako i prywatnych, znajdować się powinien.

9no. Rota przysięgi dla syndyka, jest następująca: „Ja N. przysięgam Panu Bogu Wszechmogącemu w Trójcy świętej Iedy-nemu, iż powinności prawem mi przepisane wiernie dopełnię, rozkazom magistratu posłusznym będę, *archivum* miejskie w porządku i całości z registrem pod datami sporządzonym utrzymywać będę, i nigdy do tegoż *archivum* z światłem nie wniyde, i nikogo nie wpuszczę, w stawaniu w sprawach, lub dopilnowaniu memu powierzonych wszelkiew pilności dołożę, i prokuratorów, aby swe obowiązki pełnili, doglądać będę, do adwokata wydziałowego o wszystkim, co do jego obowiązków należy, wiernie donosić będę, i to wszystko dopełnić obowiązuję się pod karami z osoby i majątku

„mego. Tak mi Panie Boże dopomóż i nie-
winną Syna Iego męka.“

10mo. Sąd *primae instantiae* miasta cyrku-
lów niemałego, równie iak i sąd cyrku-
larny, tudzież magistrat mieć będzie na
pieczęci herb miasta, która pieczęć różnić się
ma samym tylko napisem, to jest: pieczęć
sądu mieyskiego mieyscowego będzie miała
takowy napis: *Sąd ordynaryjny primae in-
stantiae miastu N.* Pieczęć zaś cyrkularna
będzie miała takowy napis: *Sąd primae in-
stantiae cyrkułu N. miastu N. magistrat miastu
wydziałowego N.* (ieżeli jest stołeczne wy-
działu) lub *miastu N. do wydziału N. nale-
żącego.* Pod tą pieczęcią, i pod tytułem urzęd-
ów sądów mieyskich mieyscowych, lub ma-
gistratów, pozwy, dekreta, rezolucye, i tranz-
akcyje wszelkie wychodzić będą.

11mo. Sąd mieyski mieyscowy *primae in-
stantiae*, tudzież magistrat w przepisany
komplecie dopóty urząd swój sprawować
ma, dopóki przez rowo wybrane urzędy
zmienionym nie zostanie; będzie zaś miał czas
i dni odpoczynku: 1mo. Od dnia 23go Grudnia
do dnia 2go Stycznia. 2do. W dni zapustne
po Niedzieli *Quinquagesima* zwaney, aż do
Czwartku wstąpiwszy w post. 3tio. Od Wiel-
kiej Środy aż do Środy po świętach Wiel-
kanocnych. 4to. We wszystkie dni uroczyste
kościelne. 5to. We wszystkie dni uroczyste
dworu królewskiego. 6to. W dni 14. i 18. Kwie-
tnia, tudzież w dzień trzeciego Maia. 7mo.
W dni obrad zgromadzenia mieyscowego i wy-
działowego. 8vo. W dzień rozpoczęcia seymu,
i w dzień corocznego rozpoczynania się są-
dów assessorskich. Nareszcie w dzień anni-
wersarza założenia miasta. W dni te sądy
mieyskie mieyscowe *primae instantiae*, sądy
i obrady magistratu, będą miały swój od-
poczynek. Akta sądu i kancelarye w dni te
mają być zamknięte. A od dnia dwudzie-
stego czwartego Lipca, do dnia dwudziestego
czwartego Sierpnia same tylko sądowe au-
dyencye odprawiać się nie będą; ale sądy
potoczne i policyjne nieprzerwanie każdego
dnia odprawiać się powinny

ARTYKUŁ V.

O sądach appellacyjnych wydziałowych.

1mo. W każdym miast wydziale, w mie-
ście przez prawo za wydziałowe przezna-
czonym, ustanowiony jest sąd appellacyjny,
złożony z pięciu sędziów, i tyluż zastępców
przez deputatów miast na zgromadzeniu wy-
działowym obranych, który sędzić się ma na
ratuszu miasta wydziałowego.

2do. Przy sądzie appellacyjnym bezprze-
stannie znajdować się ma trzech sędziów.
i trzech zastępców, względem czego przy

rozpoczęciu swoim nappóźniej w dni sześć
po elekcji porządny układ ma być zro-
biony, w którym czasie sędziowie i zastępcy
appellacyjni odmieniać się mogą; a to w taki
sposób, aby w komplecie najmniej osób
pięciu, rachując w to sędziów i zastępców,
sąd appellacyjny wydziałowy sessyc swoje
ciągle odbywał, dopóki nowo wybrane na
miejsce iego osoby nie zasiadą. Któryby
zaś sędzia w czasie nieoznaczonego dla sie-
bie kompletu na sądach znajdował się, *rotum*
swego dawać nie będzie, wyjąwszy przypa-
dek zastępowania sędziego, który dla legal-
nych przyczyn na sessyi znajdować się nie
może.

3tio. Przydującym w sądzie appellacy-
nym będzie ten, który miał najwięcej przy
elekcji wotów; inni sędziowie i zastępcy
tym porządkiem zasiadać mają, iakim por-
ządkiem na zgromadzeniu wydziałowym,
przez większość wotów wybranymi byli.
Miejsce przydującego pierwszy w porządku
przytomny sędzia zastąpi.

4to. Pierwszy w porządku przydujący
sędzia równość wotów głośnych rozwiązy-
wać ma.

5to. W tym sądzie będzie pisarz *cum voce
informativa unanimitate vel pluralitate* przez
sąd wybrany, który raz wybrany, przez
następnych sędziów odnienionym być nie
może, chyba za postąpieniem, odstąpieniem,
lub odsądzeniem przez tenże sąd. W tym
sądzie będzie także regent z obowiązkiem
zastępowania pisarza i pełnienia tych po-
winności, które są przepisane niniejszym
prawem. Co się zaś tycze obowiązków i przy-
sięgi pisarza, regenta, kancelaryi, i woźnego,
też same sądowi appellacyjnemu służą, które
są przepisane sądowi *primae instantiae*. Regent
przyśle piarza wykona.

6to. Przy każdym sądzie appellacyjnym bę-
dzie adwokat wydziałowy, przez Nas Króla
w straż na dwa lata nominowany, z wol-
nym potwierdzeniem onego. Obowiązki iego
są: doglądać powinności syndyków mieyskich,
donosić adwokatowi generalnemu przy as-
sessori będącemu o sprawowaniu się ma-
gistratów i sądów *primae instantiae*, stawać
w obronie ubogich, sierot, i kryminalistów
przed sądem appellacyjnym, attentować in-
kwizycyi w sprawach kryminalnych; dla czego
w sprawach takowych w sądzie appellacy-
nym przypadających, adwokat wydziałowy
pisać się powinien. Adwokat wydziałowy
o niepilność i przestąpienie obowiązków,
sądy *primae instantiae*, i sądy wydziałowe
appellacyjne do adwokata generalnego przy
assessori będącego, donosić ma; za zło-
ż zaś sprawowanie się w urzędzie, bądź w nie-
dopełnieniu obowiązku, bądź w niesprawie-
dliwym oskarżeniu, tenże adwokat w sądzie
assessorskim odpowiadać będzie.

7mo. Adwokat wydziałowy, wykona przy-
sięgę przed sądem wydziałowym na nastę-
pującą rotę: „Ja N. przysięgam Panu Bogu
„Wszehmogącemu w Trócy świętej Iedy-
„nemu, iako obowiązki prawem mi przepi-
„sane, wiernie dopełnię, spraw powierzonych
„sobie podług prawa i dowodów z pilnością
„bronić będę, o sprawowaniu się sądów
„w wydziale, do którego za adwokata usta-
„nowiony iestem, adwokatowi generalnemu
„przy assessori będącemu wiernie donosić,
„w sprawach kryminalnych nie nie opuszczę
„na obronę obwinionego, a w całym postę-
„powaniu moim, nie uwodząc się względem
„przyjaźni, lub nienawiści, nad opłatę mi
„wyznaczoną, żadnych datków wyciągać,
„i przyjmować nie będę. Do tego wszyst-
„kiego obowiązuję się pod odpowiedzial-
„z osoby i majątku mego. Tak mi Panie
„Boże dopomóż.“ A wykonawszy takową
przysięgę obowiązki swoje rozpocznie.

8vo. Będzie także w sądzie appellacyjnym
prokurator fiskalny, czyli bezpieczeństwa,
który z obowiązku swego czynić ma prze-
ciw kryminalistom w sądzie appellacyjnym,
choćby strona swego prokuratora miała.
Prerogatywy i obowiązki iego są też same,
iaki zostały przepisane dla prokuratora,
pod opisem sądu ordynaryjnego mieyskiego
mieyscowego.

9no. A co się tycze stron do sądu *viâ
appellationis*, lub przeciwko sądowi uciążli-
wemu przychodzących, mogą czynić w są-
dzie appellacyjnym strony same przez siebie,
przez prokuratora, agenta, plenipotentę, lub
kogokolwiek innego na swym mieyscu przez
plenipotentą urzędową postanowionego.

10mo. Sąd appellacyjny wydziałowy sędzić
będzie ostatecznie, i bez dopuszczenia ap-
pellacyi, sprawy przychodzące z appellacyi,
lub przeciwko uciążliwemu sądowi od są-
dów mieyskich *primae instantiae* ze wszyst-
kich miast do swego wydziału należących,
a to sprawy nieprzewyższające waloru zło-
tych trzy tysiące, kary pieniężney złotych
sto ośmdziesiąt, i kary więzienia cywilnego
tygodni trzy; tudzież wszelkie sprawy pro-
stego długu do zapisów i skryptów ręcznych
viâ gravaminis przychodzące.

11mo. Co się zaś tycze spraw kryminal-
nych, sąd ten będzie sądem ordynaryjnym
primae instantiae dla osób iurydykcyi miey-
skiej z prawa podległych, pod iurydykcyą
tego wydziału będących, do którego krymi-
naliści ze wszystkich miast do wydziału na-
leżących, odsyłanemi i zapożyczanemi być
mają. Wszelkie wyroki sądu tego na wię-
zienie trzechetnie, i inne kary prawem kry-
minalnym opisane, *praeclisa appellatione* wska-
zywane i do exekucyi przywodzone będą.
Gdyby zaś szło o skazanie przestępcy na
dłuższe, lub wieczne więzienie, albo na

śmierć, sąd appellacyjny przeszedł sądowi
assessorskiemu dekret, i wywoły obwiniające,
a adwokat wydziałowy obrony za krymina-
listą do sądu appellacyjnego wnoszone,
i od exekucyi swego dekretu wstrzyma się,
dopóki rezolucyi od sądu assessorskiego nie
odbierze.

12mo. Pieczęć tego sądu będzie w Koronie
herb Koronny, a w Litwie Litewski, a pod
nim herb miasta wydziałowego z napisem:
„Sąd appellacyjny i kryminalny ordynaryjny
wydziału N.“ Pozwy zaś do tego sądu, tu-
dzież dekreta, ekstrakty, tranzakcyje będą
wychodzić pod tytułem królewskim.

13tio. Co się tycze exekucyi wyroków sądu
appellacyjnego wydziałowego, lub sprawy,
któraby potrzebowała na mieyscu inkwizy-
cyi, kalkulacyi, weryfikacyi, rozmiaru pla-
ców, i gruntów natury mieyskiej, i possessyi
mieyskiej będących, wybierze urzędy ławni-
cze miast do wydziału należących, będą oraz
urzędami wykonawczemi sądu wydziałowego
appellacyjnego, tudzież urzędem delegowa-
nym, ilekroć tego sąd appellacyjny uzna po-
trzebę, z tym warunkiem: iż sąd appella-
cyjny z podanych od stron ławników po
jednym obierze, a prezesa i iego zastępcę,
w przypadku nie zgodzenia się stron, se-
kretne wotami wyznaczy, i że sąd appella-
cyjny nie będzie mógł używać tego urzędu
na kommissye, który był użyty w pierwszej
instancyi, ieżeli przeciw niemu *viâ appella-
tionis*, lub iako przeciwko uciążliwemu urzę-
dowi są wyniesione skargi.

14to. Sędziowie appellacyjni wydziałowi
w przepisany komplecie dopóty urząd swój
sprawować będą, dopóki przez następnie wy-
branych sędziów zmienionemi, lub na nowo
obranemi nie zostaną. A co się tycze czasu
i dni odpoczynku, tenże sam służy sądowi
appellacyjnemu, który iest prawem dozwo-
lony dla sądów *primae instantiae*, wyjąwszy:
iż sąd appellacyjny mieć będzie odpoczynek,
od dnia dwudziestego Czerwca, do dnia dwu-
dziestego czwartego Sierpnia.

ARTYKUŁ VI.

O sądach assessorskich.

1mo. Sąd najwyższy appellacyjny, czyli as-
sessorowski, ieden dla Korony w Warszawie, drugi
dla Litwy w Wilnie, agitować się mający,
mieć będzie prezesami pieczętarzów w straży
nieumieszczonych, dwóch senatorów w Ko-
ronie, po iednym z każdej prowincyi, ie-
dnego senatora w Litwie, po czterech as-
sessorów z stanu rycerskiego z każdej pro-
wincyi, po czterech assessorów z miast
każdej prowincyi, którzy wraz z przydują-
cym w komplecie najmniej osób pięciu od
sądów mieyskich wszelkie sprawy *viâ appel-*

lationis, lub przeciwko uciążliwemu sądowi przychodzące, ostatecznie sędzić będą, stosownie do prawa o kommissyi policji w przewyższających liczbie assessorów stanu szlacheckiego. W sprawach zaś między szlachcicem a szlachcicem własności, i dochodów miejskich nie dotyczących się, komplet z samego stanu szlacheckiego składać się ma.

2do. Wszystkie sprawy w tym sądzie *unanimitate vel pluralitate* wotów głośnych w sentencyonarz na ten koniec sporządzony, zapisanych decydowane będą. Prezydujący *paritate* w sądzie assessorskim rozwiąże, a w jego nieprzytomności pierwszy z porządku assessor.

3tio. Assessorów *cum voto consultivo* w assessorji pieczętarz nominować będzie, po trzech z każdej prowincyi.

4to. Sąd assessorski mieć będzie pisarza *cum voto informativo*, którego sąd sekretne wotami z podających się kandydatów wybierze, który nie może być zmieniony, chyba za postąpieniem, odstąpieniem, lub odsądzeniem.

5to. W tym sądzie będzie regent z obowiązkiem zastępowania pisarza; powinności pisarza, regenta, kancelaryi, i woźnego, tudzież ich przysięgi będą też same, które się przepisały dla sądu appellacyjnego wydziałowego, i *primae instantiae*. Regenta, kancelaryę, i woźnych pieczętarz nominować będzie.

6to. Powinności metrykantów, i porządek metryk obojga narodów, każda *respectivè* assessorja przepisze, do których przyłączamy obowiązki, i jakie są przepisane dla pisarzy sądów ordynaryjnych *primae instantiae*, appellacyjnych wydziałowych, magistratów i syndyka względem protokołów, dozoru kancelaryi, *archivum* publicznego i sekretnego, tudzież ekstraktów. Nominacyę zaś metrykantów przy pieczętarzach zachowujemy.

7mo. Będzie także przy tym sądzie adwokat generalny, przez Nas Króla w straży na dwa lata nominowany, z wolnym potwierdzeniem onego. Obowiązki jego są następujące: 1mo. Mieć dozór nad wszystkimi adwokatami wydziałowemi, aby powinności swoje podług prawa pełnili. 2do. Wszystkich kryminalistów w sądzie assessorskim być obrońcą, w sprawach ubogich i sierot z appellacji od sądów miejskich, lub przeciwko uciążliwemu sądowi czynić, przeciwko sędziom *primae instantiae*, i appellacyjnym wydziałowym, przeciwko magistratom miast, i ich syndykom, jeżeli są oskarżeni o złe sprawowanie urzędów swoich, przeciwko adwokatom wydziałowym w sądzie assessorskim czynić. Dla czego adwokat generalny w sprawach sobie z urzędu poleconych, gdy w sądzie assessorskim przypadną, pod odpowiedzialnością pisać się powinien. Przysięga ad-

wokata generalnego też sama jest, iaka została przepisana dla adwokatów wydziałowych.

8vo. Sąd assessorski mieć będzie prokuratora, który z rozkazu sądu w sprawach kryminalnych przeciw obwinionemu, tudzież w sprawach bezpieczeństwa sądu i kancelaryi, czynić powinien.

9no. Kommissya policji będzie miała prokuratora przy sądzie assessorskim, z obowiązkiem przestrzegania całości funduszków miejskich i wszelkich innych, na wygodę, lub pomoc publiczną przeznaczonych.

10mo. Kommissya skarbowa będzie miała prokuratora skarbowego, dla przestrzegania imieniem skarbu, funduszków i dochodów Rzeczypospolitej.

11mo. Wszelkim zaś stronom wolno będzie w sądach najwyższych appellacyjnych czynić osobiście, lub przez plenipotentów, agentów, albo kogożkolwiek innego, przez urzędową plenipotencyę na ten koniec postanowionego, zawsze iednak nie słownie, ale na piśmie.

12mo. Sąd najwyższy appellacyjny assessorski sędzić będzie ostatecznie wszystkie sprawy, *viâ appellationis*, lub przeciwko uciążliwemu sądowi, z wszystkich miast do siebie przychodzące, których ostateczne rozpoznanie wyraźnym prawem powierzone nie zostało sądom potocznym i ordynaryjnym *primae instantiae*, lub sądom appellacyjnym wydziałowym. Także sprawy *officii* o złe sprawowanie się sądów ordynaryjnych miejskich, i appellacyjnych wydziałowych, magistratów i wójtów, względem których sprawy sąd assessorski jest sądem ordynaryjnym, i takowe sprawy *ex crudo* sędzić będzie: tudzież sprawy *officialistów* z magistratami i sądami, tak ordynaryjnemi, iako i appellacyjnemi, wyższy policyjne, czyli te, *viâ appellationis*, lub przeciw uciążliwemu sądowi, do sądu assessorskiego przyjdą; niemniej sprawy, o rozwiązanie zadanej nieważności, elekcji osobom magistrat składającym, sędziom appellacyjnym, tudzież sprawy o przestępstwa całe dzieło elekcji niszczące, podług opisu seymików ziemiańskich, prosto do sądów assessorskich, *respectivè* prowincyi, należeć będą. Nakoniec mniejsze przestępstwa na zgromadzeniach miejskich popełnione, stosownie do prawa, pod tytułem: „*Urządzenie wewnętrzne miast*“ do sądu wydziałowego należące, gdy przez appellacyę do sądów assessorskich wprowadzone zostaną.

13tio. Co się tycze spraw *cognitionis privilegiorum* własności i funduszków Rzeczypospolitej, własności i funduszków miast, w tych sąd assessorski, iako sąd ordynaryjny, ostatecznie wyroki swoje dawać będzie, czyliby szło o poznanie przywilejów iakiegokolwiek-bądź rodzaju, czyli o poznanie własności Rzeczypospolitej, lub własności którego-kol-

wiek miasta, albo wszelkiej innej publicznej rzeczy na wygodę, lub potrzebę w miastach przeznaczoney.

14to. Gdzieby sąd assessorski potrzebował w sprawach miejscowych kommissye wysłać, wyznaczać będzie urzędy ławnicze, z tym warunkiem, iaki się przepisał dla sądu appellacyjnego wydziałowego, naczynając po iednym ławniku z podanych od stron kandydatów, tudzież prezydującego i jego zastępcę, gdy się strony nie ugodzą, sekretne kreskami wybierze, tak, aby odtąd w kommissyach nie bywało więcej nad osób trzy; gdzieby zaś szło o kommissye między miastem a possessyjonatem ziemskim, tam sąd assessorski wyznaczać będzie na kommissarzów iednego mieszczanina, a dwóch z urzędu ziemiańskiego wykonawczego z kandydatów, których strony podadzą, prezesa zaś i jego zastępcę, w przypadku nie ugodzenia się stron, sąd przez sekretne wota wyznaczy. A gdzieby szło o kommissye między szlachcicem a szlachcicem z natury sprawy do sądu assessorskiego należącey, tam sąd assessorski z podanych kandydatów od stron po iednym kommissarzu wyznaczy, a prezesa i zastępcę jego, jeżeli się strony nie ugodzą, przez sekretne kreski wybierze.

15to. Do exekucyi dekretu sąd assessorski używać będzie urzędów wykonawczych miejscowych.

16to. Pieczęć sądu assessorskiego podług dawnego zwyczaju będzie Koronna w Koronie, a Litewska w Litwie, większa, lub mniejsza, podług tego, iak który pieczętarz sądom assessorskim prezydować będzie. Pozwy i wszelkie wyroki sądu tego, tudzież ekstrakty i rezolucye będą wydawane pod imieniem Nas Króla z podpisem prezydującego pieczętarza w formie dotąd używanej, którego podpisu odmówić nie może.

17mo. Assessorowie dopóty urząd swój sędziowski sprawować będą, dopóki przez nowo wybranych assessorów zmienionemi nie zostaną; co się zaś tycze czasu i dni odpoczynku, sąd assessorski odbywać się nie będzie. 1mo. Od dnia dwudziestego trzeciego Grudnia, do dnia drugiego Stycznia. 2do. W dni zapustne po Niedzieli *Quinquagesima* zwanej, aż do Czwartku wstąpiwszy w post. 3tio. Od Wielkiej Szrody, aż do Szrody po świętach Wielkanocnych. 4to. W Niedziele i święta, tudzież we wszystkie dni uroczyste dworu królewskiego. 5to. W dni czternastego i ośmnastego Kwietnia, tudzież w dzień trzeci Maia. 6to. W dni obrad zgromadzenia miejscowego i wydziałowego. 7mo. W dzień rozpoczęcia się seymu; akta sądu i kancelarye we wszystkie dni te mają być zamknięte, a od dnia pierwszego Czerwca, do dnia pierwszego Października same tylko sądy assessorskie ciągle odprawiać się nie

będą, akta zaś i kancelarye tego sądu w obec pisarza dekretowego i dwóch sędziów assessorskich zawsze otwarte być mają.

18vo. Każde zgromadzenie miejskie miejscowe cyrkularne, albo ogólne, tudzież każde zgromadzenie wydziałowe o swym dziele całkowitym, z przyłączeniem autentycznego aktu dzieła, pieczętarzowi w assessorji prezydującemu rapporta przesyłać ma, a to naziutrz po ukończonym dziele. Jeżeliby zaś to dzieło zgromadzenia nie odprawilo się podług przepisu prawa, lub jeżeliby zostało przez kogo zaskarżone, takowe zaskarżenia przesyłane być mają przy raporcie, a to najpóźniej dnia szóstego.

19no. Każdy sąd miejski miejscowy lub cyrkularny i potoczny natychmiast sądowi assessorskiemu donieść ma do prezydującego pieczętarza o rozpoczęciu swej iurydykcji, najmniej w dni sześć przy każdej zmianie z prawa przypadającej.

20mo. Każdy sąd miejski miejscowy obowiązany jest prezydującemu w assessorji dawać rapporta co kwartał o odsądzonych sprawach. 1mo. Wiele spraw, z których strony zgodne dekreta przyjęły? 2do. Od których nie appellowały? 3tio. Wiele takich, od których appellowały? 4to. W których sprawach appellacya niedopuszczona, a strony appellowały? 5to. Do którego sądu strony appellowały i w iakiej natury sprawach? 6to. Iaka jest percepta *iurium cancellariae*, iak nayrychley ułożyć się mających, tak z suscepty ekstraktów, iako i sądowych postępów.

21mo. Takowy rapport dawać jest obowiązany każdy sąd appellacyjny wydziałowy, przesyłając go do sądu assessorskiego w sposób takowy: 1mo. Wiele spraw, w których strony zgodzone dekreta przyjęły? 2do. Od których, iako przeciwko uciążliwemu sądowi, poszły do sądu assessorskiego, i iak wiele takowych spraw? Iaka jest percepta *iurium cancellariae* tak z suscepty ekstraktów, iako i z sądowych postępów.

22do. Adwokaci wydziałowi o elekcjach i rozpoczętych iurydykcyach, potem zaś co kwartał o porządku i postępkach sądowych, tudzież o sprawach do nich należących, obowiązani są donosić adwokatowi Naszemu generalnemu przy sądzie assessorskim od Nas Króla postanowionemu, adwokatowi zaś wydziałowym syndykowi miast także rapporta czynić mają.

23tio. Wszystkich zaś tych rapportów porządek i układ assessorja przepisze; też assessorja będzie obowiązana przepisać wszelkie formy tranzakcji, i postępowania w sądzie, tudzież obowiązki dla prokuratorów, agentów, i innych, którzyby zastępowali strony, same przez się w sądach niechające stawać.

ROZDZIAŁ II.

O sędziach.

ARTYKUŁ I.

O sędziach *primae instantiae*.

1mo. W mieście na cyrkuli, niepodzielnym, wójt, burmistrz, radny magistratu, i sędzia sądu cywilnego *primae instantiae*, powinien być possessyonał tego miasta, w którym urząd sprawuje, i w księgę possessyonałów wpisany.

2do. W mieście na cyrkuli podzielonym, prezydent, vice-prezydent, radni magistratu, wójtowie, burmistrze, i sędziowie cyrkularni *primae instantiae*, powinni być possessyonałami tego miasta, i w księgę possessyonałów miejskich wpisani, lecz nie koniecznie possessyonałami tego cyrkulu, w którym urząd sprawują.

3tio. Każdy sędzia miejski *primae instantiae*, tudzież sędzia w magistracie zasiadający, tym bardziej przydujący w sądach rzeczonych, powinien mieć lat dwadzieścia trzy skończonych wieku swego, powinien mieć majątek pod rozbiór wierzycielów nie oddany, i nie ma być *crimine notatus*, lub pod processem, ma mieć prawo i proces krajowy, niema być na żadnym urzędzie sądowniczym, lub wykonawczym ziemiańskim, tym bardziej nie ma zostawać w aktualnej służbie wojskowej. A ponieważ niektóre z tych warunków, w ciągu sprawowanych funkcji przez sędziego, mogą być niezachowane, przeto choćby sędzia, lub przydujący miał te wszystkie przymioty i kondycje, iakich po nim prawo wymaga, będąc wybranym, a potem w ciągu sprawowania swego urzędu, którego z nich nie zachował, jako to: gdyby majątek swój poddał pod rozbiór wierzycielów, gdyby o występki kryminalny do sądu był pociągnięty, i sprawa przeciw niemu w sądzie popierana była, gdyby przyszedł do pomieszczenia zmysłów, w pierwszych dwóch przypadkach, nie może urzędu swego sprawować, póki swych wierzycielów nie zaspokoi, i majątku nie oswobodzi, lub póki się z zarzutu kryminalnego nie oczyści, w trzecim póki do zdrowia nie przyjdzie. Równie sędzia lub przydujący w sądach miejskich cywilnych, gdyby postąpił na iaki urząd sądowniczy, lub wykonawczy ziemiański, od urzędu sędziego miejskiego tym samym odpada.

4to. W iednym składzie sądowniczym nie może zasiadać oyciec i syn, teść i zięć, dwaj bracia rodzeni, lub stryieczni rodzeni.

5to. Prezydentem, vice prezydentem, wójtem, i burmistrzem być nie może, kto

wprzód nie był na miejskim, lub ziemiańskim urzędzie od elekcji zawieszonym.

6to. Sędzia, lub przydujący w sądach miejskowych, iakiejkolwiek one są natury, nie może dłużej funkcji swojej sprawować, tylko przez lat dwa, chyba przez nową elekcją powtórnie był obrany, obrany zaś zrzekać się swego urzędu, ani go ustępować nie może.

7mo. Urzędnicy miejscy miejscowi, któregojkolwiek bądź sądu sędziowie, lub przydujący, w żadnym sądzie suspensy brać nie mogą, ale w każdym z osoby i majątku swego przez plenipotentów odpowiadać winni. Wszelako, gdyby potrzeba było wykonania przysięgi, wszelki sąd po dopełnieniu tej przysięgi odsyłać ich ma do miejsca, gdzie swój urząd sprawują. Toż prawo służy urzędowi wykonawczym miejskim miejscowym, wszelkim officyalistom, i sługom sądowym.

8vo. Każdy sędzia miejski miejscowy, bądź cyrkularny, burmistrz, wójt, tudzież prezydent, vice-prezydent, i radny po wyborze swoim przysięgę wykonać jest obowiązany w obecności ludu miejskiego, a to na tę rotę. — „Ja N. przysięgam Panu Bogu „Wszchemogącemu w Trójcy świętej Iedy- „uemu, iż spory między stronami do sądu „przychodzące, starać się będę z całej „możności ugadzać, a jeżelibym stron do „zgody przyprowadzić nie mógł, według „prawa pisanego i według dowodów w są- „dzie złożonych, sprawiedliwie sędzić będę, „żadnej stronie, w sporach sądowych bę- „dącej, rady dawać nie będę, sekretu izby „nie wydam, i w całym ciągu urzędowania „mego, Boga mając przed oczyma, podług „sumnienia mego, żadnym darem, datkiem, „obietnicą, lub nienawiścią nie uwiodę się. „Tak mi Panie Boże dopomóż, i niewinna „Syna Iego męka.“

9no. Takowa przysięga, na tablicy wielkimi literami napisana, powinna być zawieszona w izbie naprzeciw stołu sądowego, tak, aby ją wszyscy sędziowie widzieć, i z łatwością czytać mogli.

10mo. Każdy sędzia miejski miejscowy i cyrkularny, wiawszy czas i dni odpoczynku, ma znajdować się w miejscu sądowym o godzinie dziewiątej zrana i póty z izby sądowej nie oddalać się, dopóki się nie skończy sessya, a gdyby się spóźnił, lub przed ukończeniem sessyi oddalił się, ma w proporcją pensyi, tracić swoją dzienną nadgodę, iaka na niego przypada. Dłaczego w protokule, na ten koniec sporządzonym, ma być codziennie zapisywany czas rozpoczęcia sessyi, i przytomność sędziów.

11mo. Wytrącone pieniądze za nieprzytomność sędziów, nie mają być na przytomnych dzielone, ale odciągnięte zostaną co kwartał w kassie publicznej sądowej.

12mo. Żaden przeto sędzia od sądu oddalać się nie może pod karą wytrącenia pensyi codziennej za nieprzytomność, a pod karą odsądzenia od urzędu *et ab omni activitate* na lat sześć, gdyby komplet zrywał. Prawdziwa jednak choroba, którą świadectwem doktora dowieść jest obowiązany, nie tylko usprawiedliwiać powinna sędziego z jego w sądzie nieprzytomności, ale nadto nie ma go pozbawiać pensyi dziennej, jeżeli w miejscu sądowym zachorował.

13tio. Sędzia pod processem będący, nie może sprawować urzędu swego, gdy mu takowy proces przy rozpoczęciu urzędu sądowego zarzucony będzie, w czasie zaś funkcji otrzymaney, nie ma mu przeszkadzać do zasiadania w sądzie. Wszakże na majątku jego strona mająca proces, exekucją onego zyskować może. Gdyby zaś proces był do osoby, a strona exekucji onego żądała, w takowym przypadku sędzia od urzędu odpada. Równie, gdyby sędzia fortunę swoją miejską, lub ziemiańską na satysfakcją kredytorom oddał, albo gdyby kredytorowie przeciw niemu do sądu miejskiego, lub ziemiańskiego, po oddanie dóbr jego na satysfakcją udali się, i wyrok sądu na rozbiór fortuny zyskali, ma się natychmiast wstrzymać od urzędowania.

14to. Ponieważ sąd miejski miejscowy obowiązany jest do decyzji głośnemi wotami, przeto każdy sędzia, nie może się oddalać od izby sądowej, póki nie zapisze w protokule imienia swego na sentencji zapadłej. Dłaczego, gdy sprawa do decyzji przyjdzie, sessya solwowana być nie może, ani żaden sędzia z izby sądowej wychodzić nie ma, dopóki sprawa udecydowaną nie będzie, lub iaka kategoria, w której skład sprawy podzielenia icy wymaga, i sentencya w protokul zapisana przez sędziów przytomnych podpisana nie zostanie; każdy sędzia niezachowujący to prawo, ma być sądzony i karany tak, iak jest przepisano na sędziów zrywających komplet.

15to. Gdzieby nie zachodziła iednomyślność, tam większość wotów decydować ma; propozycje do wotowania każdy sędzia podawać może, a gdzieby nie zachodziła iednomyślność na propozycją, większość wotów między propozycjami decydować będzie, wszakże decyzje sędziów mają być tylko do uznania należytości, lub winy, a prawo bez żadnego tłumaczenia ma dać wyrok na uznaną należytość, lub winę; takowy sposób sądenia, zachowany być powinien w sprawach oczywistych, i zaocznych.

16to. Ponieważ przydujący w każdym sądzie, jest oraz sędzią składającym komplet, przeto, gdy sprawa przychodzić będzie do decydowania *pluralitate*, *votum* swoje z innemi sędziami dawać będzie, a tylko

w przypadku równości, też równość, iako przydujący, decyzją swoją na iedną, lub drugą stronę załatwi, kreskowanie zaś od ostatniego z porządku zaczynać się ma.

17mo. Iako na udecydowanej sentencji, prezes i sędziowie nie odchodząc z izby, podpisywać się są obowiązani, tak równie na dekrety prezes i sędziowie podpisywać się będą, na ekstraktach iednak sam tylko przydujący i pisarz dekretowy podpisywać się ma.

18vo. Sędzia sprawy syna lub córki sędzić nie będzie, tudzież własnej sprawy, do którejby z osoby, lub ewicyi należał, czyliby w niej był do sądu pozwany, lub nie.

19no. Sędzia, gdy przeciwko niemu przypadnie sprawa, w sądzie zasiadać na sprawie swojej nie ma, co mu iednak do sądenia spraw innych przeszkadzać nie będzie. Wolno iednak stronie mającej sprawę przeciw sędziemu miejscowemu lub cyrkularnemu, udać się do innego najbliższego sądu, tam sędziego zapoznać, lub udać się do sądu wydziałowego po wyznaczenie sądu któregojkolwiek *primae instantiae*, czego sąd appellacyjny stronie odmawiać nie może.

20mo. Sędzia w sprawie do rozpoznania przychodzącej, raz tylko wyrok wydawać może, który powinien być czyniony z wielkim namysłem stosownie do złożonych dowodów i prawa. Dla czego nie wolno jest sędziemu czynić żadnych popraw w sentencji, choćby iednomyślność zaszła. Illacye *ad omissa* niniejszym prawem we wszystkich sprawach znoszą się.

ARTYKUŁ II.

O sędziach wydziałowych.

1mo. Sędziom appellacyjnym wydziałowym też same obowiązki służą, które są przepisane dla sędziów *primae instantiae*.

2do. Sędzią appellacyjnym być nie może, kto nie jest possessyonałem w wydziale, i kto nie był wprzód na iakim urzędzie ziemiańskim, lub miejskim od elekcji zależącym.

ARTYKUŁ III.

O sądach assessorskich.

1mo. Sędziom assessorskim, czyli najwyższym appellacyjnym też same obowiązki służą, iakie są przepisane dla sędziów pierwszej instancji.

2do. Assessorowie na seymie obrani, przysięgę przed Nami Królem na rotę, iaka jest przepisana dla sędziów *primae instantiae*, wykonują. A jeżeliby który na elekcji nie był przytomny, taką przysięgę przed sądem, pierwszy raz zasiadając, wykonać ma.

3tio. Assessorom podającym się za kandydatów do elekcji, obiekcje mają być

zarzucane przed elekcyą, po elekcyi obiekyo czynione, szkodzić im nie mogą, chyba był process do osoby.

ROZDZIAŁ III.

Obmyślenie funduszu dla sędziów assessorskich, tak szlachty, iako mieszczan, dla sędziów mieyskich mieyscowych i appellacyinych, tudzież dla officyalistów, i sług tychże sądów w Koronie i w Wielkim Xięstwie Litewskim.

Chcąc aby wszyscy urzędnicy sądowi pierwszych, appellacyinych, wydziałowych, i najwyższych instancyi, tudzież ich officjaliści, i słudzy obowiązki swoje iak najszybciej dopełniali, przeto stanowimy najprzód: iż wszyscy sędziowie i officjaliści, dozorczy sądów *primae instantiae*, i słudzy będą mieli pensye roczne z funduszu niniejszym opisanego prawem.

1mo. Wszystkie memoryały, pozwy, dekreta, tranzakcyje, zgola wszystkie *actus* sądowe mają być zapisywane na papierze stęplowanym krajowym, ceny prawem opisanej, iak było dotąd.

2do. Kommissya skarbową, assessorya wraz z kommissyą policji, przez delegacye na ten koniec wyznaczone, ułożą iak najłatwiejsze sposoby, ażeby papier stęplowany wszędzie podług potrzeby znajdował się przy każdym sądzie pierwszych, appellacyinych, i najwyższych instancyi.

3tio. Assessorya dla wszystkich sądów, pierwszych i wyższych instancyi, ustanowi taxę od pieczęci, opłatę od wszelkich tranzakcyi, induct, i ekstraktów, i takową taxę, tudzież układ pensyi, stanom do approbaty, approbowane zaś wszystkim sądom do zachowania, poda.

4to. Wszystkie *adiudicata* kar, które sądy przez połowę przysądzać sobie zwykły, uchylamy, chcąc, aby urzędy sądowe, i ich officjaliści, tudzież słudzy, za samą tylko pracę, z opłaty papieru stęplowanego, pieczęci, tranzakcyi, induct, i ekstraktów nadgrode swoją mieli, nie zaś z kary, która dla zysku mogłaby narażać sędziów na zbytne stron ukaranie.

5to. Wszystkie pensye dla sędziów, lub officyalistów, i ich sług w sądach, pierwszych, appellacyinych, i najwyższych instancyi, tudzież kancelaryach rzeczonych sądów mieyskich, odtąd opłacane będą z dochodu wyż wymienionego; a ktobykolwiek z sędziów, lub officyalistów rzeczonych sądów dotąd na opłacie listy cywilney pensyą

swoją miał zabezpieczoną, tego pensyą, na opłatę prawem terazniejszym dla sądów oznaczoną, przenosiemy, i jeżeli na urządzenie zostanie.

6to. Dla sędziów assessorskich, i officyalistów, tudzież sług tego sądu, taką pensyą naznaczamy, iaka jest prawem opisana dla kommissarzów inszych kommissyi; a co się tycze sędziów niższych, ich officyalistów i sług, będzie zachowana proporcya, stosownie do urzędów i miast, w których też odbywają. Gdyby zaś percepta nie wystarczała na opłatę dla wszystkich sędziów, tedy w niedopłaceniu wszystkim równa proporcya ma być zachowana.

7mo. Kommissya skarbową wraz z assessoryą i policyą przez swych delegowanych ułoży sposób całej manipulacyi dochodu sądowego, tak iednak, aby skarb Rzeczypospolitey decessu nie miał na papierze stęplowanym, mając za prawidło, aby tylko sama assessorya z policyą i kommissyą skarbową o papier stęplowany, i o inne sądowe opłaty czyniła *immediatę*, a zaś niżsi dozorczy czynili *mediatę* przez swą *respectivę* najwyższą zwierzchność, do czego tym magistraturom takowe podaiemy prawidła. *1mo.* Ażeby percepta nie mogła być inaczej ciągnięta, tylko z protokołów sądowych i kancelaryi, tudzież z assygnacyi i rewersów na papier stęplowany wydanych. *2do.* Expensa zaś odciągnięta będzie z ustanowionego raz na zawsze etatu, którego odmieniać nie będzie nigdy wolno bez wiadomości i pozwolenia seymu.

8vo. Cokolwiek od ustanowioney opłaty zbywać będzie dochodu, ten corocznie, przy zakończonych rachunkach między magistraturami, oddany być ma do skarbu publicznego, a kommissye skarbowe takowy dochód w percepcie dochodów Rzeczypospolitey co seym podawać będą, który to dochód ma być odkładany na zabezpieczenie oznaczoney pensyi sędziowskiej. Gdyby zaś się pokazało, iż superata przewyższa roczną opłatę dla wszystkich tych sędziów, w ten czas połowa jego zachowaną, a druga na inne potrzeby Rzeczypospolitey użytą być może.

9no. Urzędy wykonawcze, podług ustanowionego raz na zawsze przez assessoryą przepisu, kosztem stron sprowadzających opłacane być mają.

Stanisław Natęcz Małachowski ref: w. K. seymowy i konfederacyi prowincyi Koronnych marszałek.

Kazimierz xiąże Sapieha generał artt: Litt: marszałek konfederacyi Wo Xa Littgo.

Wojciech Leszczyński Skarszewski biskup Chełmski i Lubelski wyznaczony z senatu z prowincyi Małopolskiej do deputacyi kon-

styt: Antoni xzę Jabłonowski kasztelan Krakowski deputat z senatu z Małopolski. Franciszek Antoni na Kwilczu Kwilecki kasztelan Kaliski deputowany do konstytucyi z senatu z prowincyi Wielkopolskiej. Tadeusz Mostowski kasztelan Raciążki deputowany z senatu z prow: Wielkopolskiej. Stanisław Kostka Potocki poseł Lubelski dep: do kon: z prow: Małopolskiej. Jan Ossoliński starosta i poseł Drohicki deputowany z prowincyi Małopolskiej. Adam Littawor Chreptowicz poseł Nowogrodzki deputowany z prowincyi Wo Xa Litt. Józef Weysenhoff deputowany z prow: Litewskiej poseł Inflantski. Józef Radzicki podkomorzy i poseł ziemi Zakroczym. deputo: do konst: z prowincyi Wielkopolskiej. Jan Łuszczewski poseł Sochaczewski, deputowany z prowincyi Wielkopolskiej. Post cуж constitutionis etc. (Zakończenie jak wyżej.)

CCCXLVIII.

Actum etc. die octava mensis Octobris A. D. 1791-mo.

Oblata. (jak wyżej.)

Osoby wybrane pluralitate votorum na assessorów do assessoryi Koronney i Wo Xa Litewskiego.

Z senatu

z prowincyi Małopolskiej.

Do assessoryi Koronney w. Potocki kasztelan Lubelski.

z prowincyi W. X. Lit.

Do assessoryi Litewskiej w. Chmara woiewoda Miński.

z prowincyi Wielkopolskiej.

Do assessoryi Koronney w. Oborski kasztelan Ciechanowski.

Z stanu rycerskiego

z prowincyi Małopolskiej.

Do assessoryi Koronney. Uur: Michał Sobański podstoli Winnicki. Antoni Standnicki starosta Zatorski. Felix Strzembosz szambelan J. K. Mci. Antoni Michalczewski.

z prowincyi W. X. Lit.

Do assessoryi Litewskiej. Uur: Walenty Górecki woyski Wileński. Marcin Suński podstarosta Grodzki Oszmiański. Jó-

zef Łappa kommissarz cywilno-woyskowy Wileński. Jan Woyniłowicz podkomorzy Nowogrodzki.

z prowincyi Wielkopolskiej.

Do assessoryi Koronney. Uur: Adam Kiński chorąży Czerski. Piotr Łączyński stolnik Gostyński. Wincenty Woyczyński cześnik Bielski. Antoni Brochocki szambelan J. K. Mci.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CCCXLIX.

Actum etc. (jak wyżej.)

Oblata. (jak wyżej.)

Przedłużenie czasu rozpoczęcia assessoryi W. X. Litewskiego.

Gdy prawem seymu terazniejszego miasto Wilno dla assessoryi Wielkiego Xięstwa Litewskiego przeznaczone zostało; przeto My Król, za zgodą seymuiących Rzeczypospolitey stanów, termin rozpoczęcia teyże assessoryi do dnia 15. Novembra terazniejszego roku przedłużamy.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CCCL.

Actum etc. (jak wyżej.)

Oblata. (jak wyżej.)

Rezolucya względem tymczasowego kompletu kommissyi woyskowej,

Gdy nam doniesionym zostało, iż prawem przepisanej kommissyi woyskowej nie ma kompletu, przeto zalecamy urodzonym seymowemu i konfederacyi obojga narodów marszałkom, aby donieśli straży, iż jest wola Naszą, ażeby stany zostały w przeciągu dwóch tygodni uwiadomione, za co w teyże kommissyi nie było kompletu, tudzież o nieprzytomnych osobach kommissyą składających, i o przyczynach ich nieprzytomności; tym czasem zaś obowiązki dla kommissyi woyskowej przepisane w komplecie osób pięciu, niedłużey iednak iak do dnia 27 miesiąca i roku bieżących dopełniać dozwalamy. To zaś pozwolenie, że na potym prawu o komplecie ustanowionemu ubliżać nie ma deklarujemy.

Stanisław Natęcz Małachowski ref: w. K.

seymowy i konfederacyi prowincyi Koronnych marszałek.

Kazimierz xiąże Sapięha generał art: Lit: marszałek konfederacyi Wo. Xa. Litgo.

Wojciech Leszczye Skarszewski biskup Chełmski y Lubelski wyznaczony z senatu z prow. Małopolskiej. Antoni xiąże Jabłonowski kaszt. Krak. deputat z senatu z Małopolski m. p. Antoni Giełgud starosta grlny Xtwa Zmudzkiego deputowany do konstytucyi z prowincyi W. X. Lit. Franciszek Antoni na Kwileczu Kwilecki kasztelan Kaliski deputowany do konstytucyi z senatu z prow. Wielkopolskiej mp. Tadeusz Mostowski kaszt. Raciążki deputowany z senatu z prow: Wielkopol. Jan Ossoliński starosta y poseł Drohycki deputowany z prow. Małopolskiej. Tomasz Wawrzecki chorąży W. X. Lit. poseł Braślawski deputow. do konstytucyi. Adam Rupeyko sędzia ziemski y poseł Xa Zmud: deputowany do konstytucyi. Adam Littawor Chreptowicz poseł Nowogrodz. deputowany z prow. W. X. Lit. Walenty Sobolewski starosta y poseł Warszawski deputowany z prowincyi Wielkopolskiej. Józef Radzicki podk. y poseł Zakroczym. deputat. do konst. z prow. Wielk. Jan Łuszczewski poseł Sochaczewski deputowany z prow. Wielkopolskiej. Post cujus constitutionis etc. (Zakończenie jak wyżej.)

CCCLI.

Actum etc. die undecima mensis Octobris A. D. 1791-mo.

Oblata. (jak wyżej.)

Deklaracya względem wartości, i kursu złota.

My Król, wraz z stanami seymującemi, po uczynionym nam z nakazu prawa przez kommissyą skarbu Koronnego, wspólnie z ww. podskarbiemi Litewskimi, i delegowanemi od kommissyi skarbowey Litewskiej przełożeniu, stanowimy: 1mo. Czerwone złote, te istotnie za dobre w swej wewnętrznej wartości, i wadze, w szacunku złotych ośmnaście uznaiemy, które do czystości swoiey, dwadzieścia trzy karaty i granów siedm, a w wadze siedmdziesiąt dwa i pół essów trzymać będą; a z iedney grzywny Kolońskiej złota szesćdziesiąt siedm czerwonych złotych wybiiane w mennicy Naszey będą. 2do. Jako zaś złoto uważane jest iak towar, a ogłoszenie wewnętrznej wartości wybitego złota, jest powinnością władzy rządowey, nakazuujemy: aby kommissyie skarbowe według przepisu o srebrney

monecie zagranicznej, w miarę potrzeby ogłaszały szacunek podług powyższego prawidła, i przy uniwersałach swoich sztychowane wyobrażenia złota zagranicznego przyłączały, a podług tego ogłoszenia i wagi, kassy publiczne odbierać, i wydawać też złoto będą, dla czego zalecamy kommissyom skarbowym, ażeby gricthy do ważenia złota, do kommissyi wojewódzkich, do kancelaryi rządowych, miast wolnych Rzeczypospolitey, do komor, exakcyów, i wszędzie, gdzie uznają potrzebę, rozesłały. 3tio. Obrzwanie, fałszowanie, lub innemi wynalazkami uszkadzanie wartości złota, stosownie do dawniejszych praw, za występki główne uznaiemy, i obrzawców, fałszerzów, lub innemi wynalazkami uymuiących wartości złota, tudzież dodających do tego sposoby, i narzędziów, kryminalnie karanych mieć chcemy. 4to. Złotu oberzniętemu, nawet obrączkowemu, wagi sprawiedliwej nie maiącemu, szacunku legalnego zabramy, wolno iednak ie będzie właścicielowi oddać do kass, do exakcyów, lub do kassy mennicy, dopłacając za niedoważone essy, za każdy pogroszy miedzianych siedm i pół, a przyjęte do kass czerwone złote oberznięte, natychmiast w obecności właściciela przecięte, i z kass skarbowych do mennicy oddawane bydź mają. 5to. Jako zaś złoto wychodzić może za granicę państwa Rzeczypospolitey, tak oberzniętych czerwonych złotych, równie z ważnym złotem, wywozu dozwalamy. Nakoniec mieć chcemy, aby oddawane, bądź do skarbu, bądź do mennicy czerwone złote oberznięte, za dopłaceniem essów brakujących, kosztem skarbu do ostatniego Lutego roku tysiąc siedmset dziewięćdziesiątego drugiego przebiiane były. 6to. Gdy zaś po ostatnim dniu miesiąca Lutego tysiąc siedmset dziewięćdziesiątego drugiego roku, czerwone złote oberznięte oddawane będą na przebiecie, prócz do opłaty za niedoważające essy, na koszta menniczne grosz srebrny iedni na czerwonym złotym dodawany będzie. 7mo. Wszystkim, a mianowicie handlującym pieniędzmi, wydawać i brać czerwonych złotych oberzniętych, nie inaczej, iak podług wagi i przepisanej wartości, surowo zakazuujemy: a takie czerwone złote oberznięte, gdyby sprowadzone z zagranicy, i sposobem prawem nie zakazanym postrzeżone były, konfiskacie za przekonaniem sądowym podlegać mają, z przysądzeniem trzeciej części onych dla delatora.

Stanisław Natęcz Małachowski ref. w. K. seymowy i konfederacyi prowincyi Koronnych marszałek.

Kazimierz xiąże Sapięha generał art: Litt: marszałek konfederacyi W. X. Littgo.

Wojciech Leszczye Skarszewski biskup

Chełmski i Lubelski wyznaczony z senatu z prowincyi Małopolskiej. Antoni xę Jabłonowski kasztelan Krakowski deputat z senatu z Małopolski. Jan Ossoliński starosta i poseł Drohicki deputowany z prowincyi Małopolskiej. Adam Rupeyko sędzia ziem: xstwa Zmudz: i poseł deputowany do konstytucyi. Józef Radzicki podkom: i poseł zi. Zakrocz: deput: do konst.: z prowincyi Wielkopol: manu propria. Jan Łuszczewski poseł Sochaczewski deputowany z prow: Wielkopolskiej. Post cujus constitutionis etc. (Zakończenie jak wyżej.)

CCCLII.

Actum etc. (jak wyżej.)

Oblata. (jak wyżej.)

Porównanie gatunku podatków w Koronie i w W. X. Litt:

Przychylając się do żądania uu: posłów W. X. Litt. końcem ustanowienia równości podatkowania, iednomyślnie oświadczonych. My Król, za zgodą stanów seymujących stanowimy, iż odtąd stanowca W. X. Litewskiego, te tylko rodzaje podatków, i w takim sposobie opłacać będzie, które i iak w Koronie opłacane będą; tego zaś prawa exekucyą od raty Marcowey następującego tysiąc siedmset dziewięćdziesiątego drugiego roku naznaczymy.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CCCLIII.

Actum etc. die duodecima mensis Octobris A. D. 1791-mo.

Oblata. (jak wyżej.)

Wyznaczenie sądów seymowych w okoliczności niżej wyrażoney.

Na doniesienie Mniszcha marszałka wielkiego Koronnego, iż z obowiązku urzędu swego przytrzymał urodzoną Zaiączkowską i iey męża, iako obwinionych o występki przeciwko seymowi, My Król za zgodą seymujących stanów sprawę tę do sądów seymowych odsyłamy, zalecając urodzonym instygatorom obojga narodów ściagać w sądach seymowych też osoby o występki pomieniony oskarżone.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CCCLIV.

Actum etc. (jak wyżej.)

Oblata. (jak wyżej.)

Zalecenie uur: seymowemu i konfederacyi obojga narodów marszałkom.

Na trzech letnie blisko urodzonego Józefa Narbutta sekretarza konfederacyi Wielkiego Xięstwa Litewskiego pełnione w terażniejszym seymie prace i zasługi, przyzwoity wzgląd mając. My Król za zgodą skonfederowanych Rzeczypospolitey stanów, zlecamy urodzonym seymowemu i konfederacyi obojga narodów marszałkom, aby assygnacyą do wypłacenia z skarbu Wielkiego Xięstwa Litewskiego na sumę 30 tysięcy złotych Polskich dla tegoż urodzonego Narbutta sekretarza konfederacyi Litewskiej wydali, i skutek oney kommissyi skarbu Wielkiego Xięstwa Litewskiego zalecili.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CCCLV.

Actum etc. (jak wyżej.)

Oblata. (jak wyżej.)

Zalecenie uur: seymowemu i konfederacyi obojga narodów marszałkom.

My Król, za zgodą seymujących stanów, przez wzgląd tymczasowy na ciągłą pracę rocznią urodzonego Antoniego Siarczyńskiego, sekretarza seymowego i konfederacyi Koronney, zlecamy urodzonym marszałkom seymowemu i konfederacyi obojga narodów wydanie assygnacyi do kommissyi skarbu Koronnego dla tegoż urodzonego seymowego i konfederacyi Koronney sekretarza na sumę 18 tysięcy złotych Polskich. Takż dla osób kancelaryi seymowey ciągle przez rok cały bez żadaey zapłaty pracujących na sumę złotych Polskich 20 tysięcy, i takową wraz złączoną 38 tysięcy złotych Polskich sumę, aby tenże skarb Koronny natychmiast wypłacił, mieć chcemy.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CCCLVI.

Actum etc. die vigesima secunda mensis Octobris A. D. 1791-mo.

Oblata. (jak wyżej.)

Zaręczenie wzajemne obojga narodów.

Ku wieczney pamięci sprawy niżej opisanej. My Stanisław August z Bożej łaski i woli narodu Król Polski, Wielki Xiążę Litewski, Ruski, Pruski, Mazowiecki, Żmudzki, Kijowski, Wołyński, Podolski, Podlaski, Inflantski, Smoleński, Siewierski i Czerniechowski: za zgodą panów rad senatu, tak duchownych, iakc i świeckich, oraz posłów ziemskich Korony Polskiej i Wielkiego Xięstwa Litewskiego, bacząc ustawicznie na powinność Naszą, ku wspólney oyczyźnie swej, Rzeczypospolitej Polskiej, którey wszystkę ozdobę, pożytek popolity, a naywięcej umocnienie od niebezpieczeństwa tak wewnętrznego iak zewnętrznego, opatrzyć powinniśmy; mając przy tym przed oczyma chwalebny, a obojemu narodowi bardzo należny związek i społeczność aktem unij przez przodki Nasze po tylokrotnie na wieczne czasy, za wspólnym obydwóch narodów, tak Korony Polskiej, iako i Wielkiego Xięstwa Litewskiego zezwoleniem, uczynioną, i dotąd uprzejmością, a statecznością oboiey strony dzierżaną, stanowimy: iż iako jedną, powszechną i nieoddzielną ustawę rządową, całemu państwu Naszemu, Koronie Polskiej i Wielkiemu Xięstwu Litewskiemu służącą mamy, tak tymże jedynym rządem i wojsko Nasze wspólne i skarby w ieden nierozłączny skarb narodowy połączone, rządzone mieć chcemy; a to pod następującymi warunkami. 1mo. Kommissyą wojskową i kommissyą skarbową obojga narodów równa połowa osób z Korony, a druga równa połowa osób z Wielkiego Xięstwa Litewskiego składać mają; a zaś skład kommissy policiei, co do liczby osób onę składających, iako skutek dobrowolnego zezwolenia Wielkiego Xięstwa Litgo nie ma nigdy służyć za *praeiudicatum*, dla tegoż Wielkiego Xięstwa Littgo i owszem wszystkie magistratury, któreby Rzeczpospolita w późniejszym czasie inne, a obu narodom wspólne stanowić miała, w tych wszystkich liczba równa osób, tak z Korony iako i Wielkiego Xięstwa Littgo mieszczona być ma. 2do. Wielkie Xięstwo Litewskie mieć będzie takąż samą liczbę ministrów i urzędników narodowych, oraz z temiż tytuły i obowiązki, iak Korona kie-

dykolwiek mieć będzie. 3tio. W kommissyach wojskowej i skarbowej prezydencya koleją będzie raz przy Litwie, drugi raz przy Koronie z równym wymiarem czasu. 4to. Kassa skarbowa z publicznych Rzeczypospolitej Litewskich dochodów w Wielkim Xięstwie Litewskim ma zostawać. 5to. Sprawy kommissy skarbowej sądowi powierzone, co się tycze Litwy, mieć będą sąd swój z osób w kommissyą niewchodzących ustanowiony w Wielkim Xięstwie Litewskim, podług osobnego na to prawa: a te wszystkie rzeczy tu postanowione i obwarowane, My Król, za zgodą skonfederowanych stanów, znając być potrzebne i obojemu temu narodowi tak Koronie Polskiej iako i Wielkiemu Xięstwu Littmu, iako iedney, wspólney a nierozdzielney Rzeczypospolitej pożyteczne, uznaiemy być artykułami aktu unij tychże narodów, oraz trwałość i nienaruszenie onych, przez akt niniejszy waruiemy, utwierdzamy i umacniamy warunkiem, utwierdzeniem i umocnieniem takim, iakie mamy w akcie unij Korony Polskiej i Wielkiego Xięstwa Littgo: a iako, My Król za artykuł *pactorum conventorum* to wszystko sobie poczytuemy, tak i następcom Naszym toż wszystko *inter pacta conventa*, ku zaprzysięganiu umieszczanym mieć chcemy.

Stanisław Nałęcz Małachowski ref: w. K. seymowy i konfederacji prowincji Koronnych marszałek.

Kazimierz xiążę Sapięha generał art: Litt: marszałek konfederacji W. X. Litt:

Wojciech Leszczye Skarszewski biskup Chełmski i Lubelski, wyznaczony z senatu z prowincji Małopolskiej do deputacji konstytucyjney. Józef Korwin Kossakowski bisk: Infl: i Kurlan: koadiutor bis: Wil: Antoni xże Jabłonowski kasztelan Krakowski deputat z senatu z Małopolski. Symeon Kazim: Szydłowski kasztelan Żarnowski deputowany z senatu prowincji Małopolski manu propria. Kazimierz Konst: Plater kasztelan głhu Trockiego deputat z senatu W. X. Littgo manu propria. Franciszek Antoni na Kwilczu Kwilecki kasztelan Kaliski deputowany do konstytucyi z prowincji Wielkopolskiej z senatu manu propria. Alexander Linowski poseł wdztwa Krak: deputowany z prow: Małop. Jan Ossoliński starosta i poseł Drohicki deputowany z prowincji Małopolskiej. Józef Zabięto poseł z xięstwa Żmudzkiego deputow: do konstytucyi. Józef Weyssenhoff poseł Inflantski deputowany z Wo Xwa Littgo. Adam Littawor Chreptowicz poseł Nowogrodzki deputowany z prowincji Wo Xa Littgo. Celestyn Sokolnicki stolnik i poseł Poznań: deputowany do konstytucyi z prow: Wielk: Józef Radzicki podkomorzy i poseł zi: Zakr: deput: do konstyt: z prowincji Wielkopolskiej

manu propria. Adam Rupejko sędzia ziem: i poseł X. Z. dep. do konst. Post cuius constitutionis etc. (Zakończenie jak wyżej.)

CCCLVII.

Actum etc. (jak wyżej.)

Oblata. (jak wyżej.)

Przedłużenie gotowości ksiąg ziemiańskich.

Gdy czas prawem do wygotowania ksiąg ziemiańskich zamierzony przychodzi; a też księgi w dość znaczney liczbie będące drukarnie dotąd wygotować nie zdołały: przeto wygotowanie onych, przez kommissyę woiewódzkie do dnia ostatniego Grudnia w roku terażniejszym przedłużamy, i aby na ten czas koniecznie wygotowane były, mieć chcemy. A zaś dla uchronienia zwłoki w zapisywaniu w tychże księgach possessy ziemiańskich i samychże obywateli, kommissyom woiewódzkim zalecamy, aby tym czasem z taryff po grodach wszystkie podług prawa possessy ziemiańskie w swoich oddziałach będące, przez alfabet ułożone spisaly i oneż podług rozdziałów woiewództw, ziem i powiatów, prawem terażniejszego seymu ustanowionych, dla rychlejszego w wydrukowane, i przesyłać miane księgi ziemiańskie przyniesienia przygotowały; a na odbierane takowe księgi ziemiańskie, gdy ie kommissyą skarbową przesze, oneyże rewersa kommissyę woiewódzkie wydawać mają.

Stanisław Nałęcz Małachowski ref: w. K. seymowy i konfederacji prowincji Koronnych marszałek.

Kazimierz xiążę Sapięha generał art: Litt: marszałek konfederacji W. Xa Littgo.

Wojciech Leszczye Skarszewski biskup Chełmski i Lubelski wyznaczony z senatu z prowincji Małopolskiej. Józef Korwin Kossakowski bisk: Infl: i Kurl: koad: bisk: Wil: Antoni xże Jabłonowski kasztelan Krakowski deputat z senatu z Małopolski. Symeon Kazim: Szydłowski kasztelan Żarnowski deputowany z senatu prowincji Małopolski mpr. Kazimierz Konst: Plater kasztelan głhu Trockiego deputat z senatu W. X. Litt: do konstytucyi. Jan Ossoliński starosta i poseł Drohicki deputowany z prowincji Małopolskiej. Józef Weyssenhoff poseł Inflan. deputowany z prowincji Litewskiej. Celestyn Sokolnicki stol. i poseł Poznań. deputowany z prowincji Wielkopolski do konstytucyi. Józef Radzicki podkomorzy i poseł ziemi Zakroczym.

deputo: do konst: z prowincji Wielkopol. mp. Post cuius constitutionis etc. (Zakończenie jak wyżej.)

CCCLVIII.

Actum etc. (jak wyżej.)

Oblata. (jak wyżej.)

Zalecenie sądom Naszym assessorskim Koronnym.

Ponieważ doniesiono nam iest, że w assessoryi Koronnej bardzo wiele znajduje się spraw zaległych w registrach dawnych, naybardziej zaś w registrach *fisci*, Magdeburgskim, *expulsionum*, *incarceratorum*, i *remissionum*, tudzież w innych prawem 1764. 1766. i 1776, przez powyższe ordynacye ustanowionych, a świeżo zapadłe prawo obowiązało sąd assessorski do ciągłego sądenia samych tylko spraw między miastami i starostami, przeto niechcąc tamować dla nikogo biegu sprawiedliwości, zalecamy sądowi Naszemu assessorskiemu Koronnemu, ażeby względem spraw do takowych registrarów należących przez szczególną deklaracyą osobne urządzenie ułożył. A ponieważ dla takowego urządzenia zmniejszony będzie czas prawem dla spraw między miastami a starostami przeznaczony, przeto deklarujemy, iż sprawy rzeczzone, dopóty sądzone być mają, dopóki zupełnie załatwione nie będą.

(Podpisy i zakończenie jak w konstytucyi: „Zaręczenie wzajemne o. n.“ na str. 316.)

CCCLIX.

Actum etc. (jak wyżej.)

Oblata. (jak wyżej.)

Przyspieszenie dzieła deputacji dla xięstw Kurlandyi i Semigalii wyznaczonej.

Gdy deputacya dla xięstw Kurlandyi i Semigalii wyznaczana dzieła swojego zakończyć nie mogła dotąd, dla niezupełney gotowości stron, zaskarżenia nawzajem przeciw sobie zanaszających, i nadto teyże deputacyi zaleconym zostało, aby roztrząsnęła zaskarżenia względem krzywd i ubliżenia prawom, miast xięstwa Kurlandzkiego, i Semigalskiego służącym, przeto My Król, za zgodą skonfederowanych stanów, zalecamy tak wszelkim stronom, aby przekładania skarg i odpowiedzi iuż daley nie zpaźniali,

iako też deputacyi, aby w czasie 3ch miesięcy gotową opinią do stanów przyniosła, do której uformowania wielmożnych pieczętarzów obojga narodów do wspólnej pracy z deputowanymi wzywamy.

(Podpisy i zakończenie jak w konstytucyi: „Przedłużenie gotowości ksiąg ziem.“ na str. 317.)

CCCLX.

Actum etc. (jak wyżej.)

Oblata. (jak wyżej.)

Deklaracja tymczasowa względem egzekucyi dekretów sądo- wych grodzkich województwa Łęczyckiego.

Gdy obywatele województwa Łęczyckiego egzekucyi dekretów sądowych z przyczyny śmierci grodzkiego starosty zyskiwać nie mogą, ile iż jego urzędy w swojej zostawione zostały egzekwowania mocy; przeto My Król, wraz z skonfederowanymi Rzeczypospolitej stanami, widząc potrzebną dla tychże obywateli dekretów egzekucyą, stanowimy, aby osoby urzędem burgrabstwa i subdelegacyi przez niegdy urodzonego Łuszczewskiego starosty Łęczyckiego zaszczytowane, egzekucyą dekretów sądowych tymczasową do dalszego urzędowania Naszego w tymże województwie czyniły.

(Podpisy i zakończenie jak w konst: „Zarządzenie wzajemne“ na str. 316.)

CCCLXI.

Actum etc. die vigesima sexta mensis Octobris A. D. 1791-mo.

Oblata. (jak wyżej.)

Zalecenie uur: seymowemu i konfederacyi obojga narodów marszałkom.

My Król, za zgodą stanów, zlecamy urodzonym seymowemu i konfederacyi obojga narodów marszałkom, aby donieśli straży: iż jest wolą Naszą, żeby ta ministrom rządowym Rzeczypospolitej za granicą znajdującym się z woli stanów, nakazała stawienie się w przeciągu trzech miesięcy od daty niniejszego zalecenia, do pełnienia swoich obowiązków, i wykonania przysięgi na ustawę rządową roku teraźniejszego zaszłą; niemniej zalecała kommissyi wojskowej obojga narodów, żeby ta ordynansem swoim

ściągnęła w tymże czasie wszystkich urlopowanych oficerów, którzy przysięgi na tęż ustawę rządową niewykonali, oraz aby też straż doniosła seymowi o tych, którzyby w czasie przepisany woli stanów niedopełnili.

Stanisław Natęcz Małachowski ref. w. K. seymowy i konfederacyi prowincyi Koronnych marszałek.

Kazimierz xiążę Sapięha generał art: Litt: marszałek konfederacyi W. Xa. Littgo.

Wojciech Leszczyński Skarszewski biskup Chełmski i Lubelski wyznaczony z senatu z prowincyi Małopolskiej. Józef Korwin Kossakowski bisk. Infl. i Kurl. koad. bisk. Wil. Kazimierz Konst: Plater kasztelan generału Trockiego wyznaczony z senatu W. X. Litt: do deputacyi seymowej. Franciszek Antoni na Kwilczu Kwilecki kasztelan Kaliski deputowany do konstytucyi z senatu z prowincyi Wielkopolskiej manu propria. Alexander Linowski p. w. Krak: deputowany z prowincyi Małopol: Jan Ossoliński starosta i poseł Drohicki deputowany z prowincyi Małopolskiej. Adam Rupeyko sędzia ziem: i poseł za Zmud: deputowany do konstytucyi z prowincyi W. X. Litt: Józef Weyssenhoff poseł Inflan. deputowany z prowincyi W. X. Litgo: Celestyn Nowina Sokolnicki stol. i poseł Poznanski deputowany do konstytucyi z pr. W. Walenty Sobolewski starosta i poseł Warszawski deputowany z prowincyi Wielkopolskiej. Józef Radzicki podkomorzy i poseł ziem: Zakroczym. deputo: do konstyt: z prowincyi Wielkopol. m. p. Jan Łuszczewski poseł Sochaczewski deputowany z prowincyi Wielkopolskiej. Post cuius constitutionis etc. (Zakończenie jak wyżej.)

CCCLXII.

Actum etc. die vigesima nona mensis Octobris A. D. 1791-mo.

Oblata. (jak wyżej.)

Approbacya funduszu szpitalów

Zinkowskiego i Hrumiackiego, w województwie Podolskim.

My Król, za zgodą stanów seymujących, fundusz dwóch szpitalów, jednego przy kościele parafialnym Zinkowskim z dziesięciu tysięcy złotych Polskich, a drugiego przy cerkwi wsi Hrumiace z ośmiu tysięcy zł. Pol., a to na utrzymywanie ubogich poddanych parafii Zinkowskiej, obrządku łacińskiego pracować nie mogących, przez wielobnego Krysypina Cieszkowskiego biskupa Ni-

censkiego i proboszcza Zinkowskiego, z ulokowaniem summ pomienionych na dobrach dziedzicznych w województwie Podolskim uczyniony, approbujemy, i też szpitale z ich funduszem dozorowi kommissyi policji obojga narodów poddajemy.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CCCLXIII.

Actum etc. (jak wyżej.)

Oblata. (jak wyżej.)

Kommissya skarbowa Rzeczypospolitej obojga narodów.

I.

Miejsce kommissyi.

Kommissya skarbowa obojga narodów, odbywać się ma w mieście rezydencji królewskiej.

II.

Skład kommissyi.

1mo. Kommissya skarbowa obojga narodów, składać się ma z podskarbi, i z sześciu senatorów, to jest: jeden z Korony alternatą, między prowincjami Koronnymi obierany, a drugi z senatorów Litewskich. 2do. Ośmiu z stanu rycerskiego, to jest: czterech z Korony, po dwóch z każdej prowincyi Koronnej, a czterech z Litwy. 3tio. Sześciu z plenipotentów miast na sejm, to jest: po dwóch z każdej prowincyi Koronnej, a dwóch z Litwy.

2do. Wszyscy kommissarze skarbowi, obierani będą na seymach ordynaryjnych co dwa lata z kandydatów; a na każdej takiej co lat dwie elekcji, kommissarze skarbowi, mogą być na dalszy czas znowu obrani.

3tio. Obrany na kommissarza skarbowego być nie może. 1mo. Kto nie ma od roku niewątpliwej possessyi dziedzicznej, z stanu rycerskiego ziemskiej, a obywatel miasta mieyskiej, respective swoiey prowincyi. 2do. Kto nie był choć raz na funkcji publicznej od elekcji zależącej. Wyśłużone lat 6, bez przerwy w skarbie Rzeczypospolitej na stopniu oficyalisty przy boku kommissyi, lub na stopniu superintendenta, kontraregistranta, i kassjera skarbowego, poczytane być mają, za odbycie funkcji publicznej. 3tio. Kto jest obowiązany aktualną służbą wojskową. 4to. Kto jest posłem na sejm.

4to. Prezesem w kommissyi skarbowej, będzie jeden z podskarbi. Podskarbiowie

Koronni i Litewscy, ułożą między sobą kolej prezydencyi, z równym wymiarem czasu, co do prezydencyi, między Koroną i Litwą. Gdyby żadnego podskarbiego przytomnego nie było, wtedy prezydować będzie pierwszy z porządku kommissarz Koronny, jeżeli kolej prezydencyi przypadnie na podskarbiego Koronnego; Litewski zaś, jeżeli kolej prezydencyi przypada na podskarbiego Litewskiego.

5to. Prezydujący z Korony i Litwy wyznaczać mogą po trzech assessorów, którzy po wykonaniu przysięgi na sekret izby, zasiadać będą w kommissyi cum voce consultiva, takowe jednak w kommissyi zasiadanie, nie ma być rozumiane za odbycie funkcji publicznej.

6to. Komplet kommissyi będzie następujący: w obiektach nie dotyczących się miast, i nie handlowych, komplet składać się ma z 5. najmniej osób, vocem decisivam w kommissyi mających, ze stanu szlacheckiego z którejkolwiek bądź prowincyi, a wtedy kommissarze mieyscy zasiadać będą w kommissyi cum voce consultiva; w obiektach zaś dotyczących się miast i handlowych, komplet kommissyi składać się ma z pięciu najmniej osób, vocem decisivam w kommissyi mających, a to bez różnicy, tak z osób szlacheckiego stanu, iako i z kommissarzów mieyskich: w obiektach zaś dotyczących się miast i handlowych, gdy będzie rzeczą o interes szczególnie miast Litewskich, kommissarze z plenipotentów miast Koronnych, w równej liczbie z Litewskimi decydować mają. A gdyby bądź Koronni, bądź Litewscy plenipotenci do kompletu swojego nie znajdowali się, kommissarze skarbowi z stanu szlacheckiego sami decydować będą.

7mo. Kommissarze brać będą pensyą roczną, przy tabelli expens publicznych oznaczoną; wypłacanie zaś takowey pensyi ma być w sposobie niżej opisanym. Podskarbiowie, ponieważ są pensyą ministrowską opatrzeni, do pensyi kommissarskiej nie należą.

8vo. Kommissya skarbowa mieć będzie dwóch pisarzy, jednego Koronnego, drugiego Litewskiego, który dotąd pod imieniem skarbnego przy kommissyi skarbowej Litewskiej zostawał. Tych pisarzy, w przypadku wakansu, kommissya obierać będzie iednomysłnością, albo większością wotów sekretnych. Pisarz powinien być osiadły, urząd jego dożywotni będzie, nikomu przedanym, ani ustąpionym być nie może. Dobrowolne urzędu tego złożenie, ma być kommissyi podane na piśmie, i w protokuł wpisane, wraz z rezolucyą kommissyi, po czym kommissya do elekcji nowego pisarza przystąpi. Obowiązki pisarza są: 1mo. Na sessjach kommissyi zasiadać cum voce

consultiva. 2do. Utrzymywać protokoły komisji. 3tio. Mieć zwierzchni dozór kancelaryi i *archivi* komisji. 4to. W sądach komisji pióro trzymać i dekreta pisać. Do komisji należeć będzie przepisanie szczególnych tym pisarzom obowiązków, oraz powierzenie iednemu z nich zwierzchniego dozoru kancelaryi i *archivi* komisji.

9no. Prócz pisarzy mieć będzie komisya przy boku swoim innych ieszcze officyalistów potrzebnych, których liczbę i płacę ułoży; a układ takowy seymowi do potwierdzenia poda, potwierdzonego zaś przez seym układu, odmieniać nie będzie mogła, tak co do liczby osób officyalistów, iak i co do płacy onych.

10mo. Żaden kommissarz w ciągu urzędowania swojego, zrzekać się, ani ustępować nie może, pod iakimkolwiek bądź pozorem funkcji swojej kommissarskiej; przez czas zaś urzędowania swego, ani kommissarz skarbowy, ani officyalista skarbowy w żadney inney funkcji byź nie mogą, i iey sprawować pod żadnym pozorem nie mają.

11mo. Podskarbiowie, kommissarze, i officyalisci komisji skarbowey, w żadnym sądzie suspensy brać nie będą mogli: a w przypadku potrzeby nakazania przysięgi podskarbim, kommissarzom, i officyalistom przy boku komisji zostającym, po iey dopełnienie wszelkie iurydykcyje odsyłać ich będą do miejsca, gdzie się komisya odbywa.

III.

Władza komisji.

Władzy komisji skarbowey, oddaemy ekonomikę publiczną, rząd skarbu Rzplitey, i dozór całości onego, wybieranie dochodów publicznych, prawem wyraźnym pod iey rząd oddanych, i tychże dochodów publicznych wydatek: dozór nad monetą, wybór officyalistów skarbowych, i zupełny rząd nad niemi, nakoniec sądowność w sprawach niżey wymienionych.

IV.

Granice władzy komisji.

1mo. Nie będzie wolno komisji, pod żadnym pozorem, ustanawiać podatków, i opłat iakichkolwiek bądź, wyraźnym prawem nie nakazanych; nie będzie wolno stanowić komor celnych, wewnątrz kraiu Rzplitey, albo iuż wystawionych daley utrzymywać; zaczyn wszelkie komory celne, przykomorki, i straże celne, między Koroną a Litwą, znosiemy; nie będzie wolno zamykać granic państwa Rzplitey, co się tycze handlu, i tamować wolności wywozu, lub przywozu pro-

duktów wszelkich i rękodziel; nie będzie wolno odmieniać instruktarzów celnych, *respectivè* granicznych ścian Rzplitey, przez seym potwierdzonych; nie będzie wolno w wybieraniu dochodów publicznych stanowić monopoliiów, prawem wyraźnym nie nakazanych; nie będzie wolno wybierać podatków, lub iakichkolwiek bądź opłat prawem nienakazanych, monetą, nie podług ogłoszonego w kraiu szacunku. Żaden z podskarbach i kommissarzów, ani officyalistów nie będzie mógł trzymać na siebie, ani przez subordynowane osoby, iakichkolwiek bądź dochodów Rzplitey. Gdyby zaś który z podskarbach lub kommissarzy chciał na siebie licytować w komisji dobra Rzplitey, wtedy w kole komisji znajdować się nie ma.

2do. Nie będzie wolno komisji, pod żadnym pretextem, używać dochodów Rzplitey, na żadne inne wydatki, tylko na te iedynie, które wyraźnym prawem są determinowane, ani funduszu na allewiacye pozwolonego na inny zamiar obracać, tylko iedynie według przeznaczenia onego; nie będzie wolno używać i wydawać na cokolwiek bądź, bez wyraźney woli seymu, remanentów pozostałych, od wydatków publicznych; nie będzie wolno zatrzymywać, lub przeciągać komukolwiek bądź, płacy z prawa należney, a mianowicie woysku, i wierzycielom Rzplitey, albo wypłacać monetą nie podług szacunku w kraiu ogłoszonego, wyiawszy zagraniczne długi Rzeczypospolitey, które podług umowy płacone byź powinny; nie będzie wolno pożyczać komukolwiek bądź z kassy skarbowey, lub monety w kassie będącey zamieniać.

3tio. Iako nakoniec wszelkie rozporządzenia, i działania komisji nie mają byź, tylko w dopełnieniu praw i ustaw seymowych Rzeczypospolitey, tak nigdy wolno iey nie będzie żadnego takiego rozkazu wydawać, któryby nosił na sobie akt prawodawstwa. To wszystko pod odpowiedzialnością w sądach seymowych.

V.

Szczególny opis władzy, i obowiązków komisji.

1mo. Do władzy komisji należy urządzenie administrowaney przez samych tylko officyalistów skarbowych manipulacji, czyli pewnego sposobu wybierania dochodów publicznych pod iey rząd oddanych, zawsze iednak stosownie do przepisów na seymie uchwalonych.

2do. Mocna będzie komisya czynić allewiacye w podatkach publicznych podług prawa.

3tio. Kassa dochodów Rzplitey Litewskich, zostawać ma w Wielkim Xięstwie Litewskim, tak, ażeby cyrkulacya pieniędzy go-

towych zatamowaną nie była przez wywózonych, czego urządzenie komisji skarbowey powierzamy.

4to. Do komisji należy stanowić nad granicą potrzebne komory, *observatoria*, i tych żaden dziedzic lub possessor dóbr, iakieykolwiek bądź natury, bronić iey tego nie ma, o miejscu iednak z dziedzicem, lub possessorem umówić się ma, koszt zaś na to potrzebnyłożyć będzie komisya ze skarbu publicznego, nie obowiązując nigdy dziedzica lub possessora do takowey expensy.

5to. Lubo prawem terażniejszym art: IV. paragrafu I. zabroniono iest komisji, stanowić komory celne wewnątrz kraiów państwa Rzplitey, dla wygody iednak handlujących mocna będzie komisya, stanowić w miastach, gdzie potrzeba handlu wymagać będzie, komory celne, w których towary, do tychże miast przychodzące za remisją z komor granicznych, będą opłacać cło, którego na komorach nadgranicznych nie opłacyli.

6to. Towary wszelkie, od których cło prawem naznaczone w nadgranicznych komorach raz opłacone będzie, żadney powtórney rewizyi, żadney powtórney cła opłacie, i wszelkicy melioracyi onego pod żadnym pozorem w całym kraiu państwa Rzplitey podlegać nie mają; wolno iednak komisji w instrukcyach officyalistom danych powtórne nakazywać rewizye, w przypadku pewnych o przemyceniu dowodów, nie inaczey wszelako, iak w ciągu dwóch niedziel od czasu expedycyi, ani daley iak o dwie mile od granicy państwa Rzplitey, a za uznanym w części lub w całości przemyceniem, komisya postępować ma podług prawa o konfiskatach.

7mo. Prócz opłat na komorach celnych wyraźnym prawem naznaczonych, żadne inne opłaty na tychże komorach wybierane nie będą, pod iakimkolwiek bądź pozorem i nazwiskiem, a ztym wszelkie dotąd bez prawa wybierane opłaty znosiemy, i zakazujemy.

8vo. Każdy wieździący do kraiów państwa Rzplitey, po opłaceniu cła w nadgraniczney komorze od towarów, iezeli iakie wieść będzie, wolen będzie iechać, gdzie mu się podoba, a wszelkie nakazy zostawiania *vadimoniorum* w takowych przypadkach znosiemy.

9no. Gdyby kto wprowadziwszy produkta kraiove za granicę, tychże produktów wprowadzonych nie mogąc wyprzedać, w ciągu sześciu miesięcy, nazad one wprowadzał do państwa Rzplitey, wtedy komisya nakaze wracać cło od powracających a odcłonych produktów.

10mo. Komisya uwalniać będzie od o-

platy cła wszelkie rzeczy sprowadzone z zagranicy na publiczno Rzplitey potrzeby, nie inaczey iednak, iak za podaną sobie na piśmie notą, od któreykolwiek rządowey Rzplitey komisji, w nocie tey wyszczególnione byź mają, co do gatunku i wielości, wszystkie te rzeczy mające przychodzić z zagranicy. Co żadney osobie, ani tym, które w magistraturach zasiadają, partykularnie służyć nie będzie, lecz iedynie o publicznych Rzplitey potrzebach rozumieć się ma.

11mo. Komisya skarbowa instruktarzo celne ułoży, ułożone seymowi do potwierdzenia poda, potwierdzone drukować każe, i do wiadomości publiczney poda we wszystkich woiewództwach i powiatach przez komisyye woiewódzkie; takowe instruktarze znajdować się powinny na każdej komorze celney, i każdemu przeieździącemu, któryby ie czytać chciał, komunikowane byź mają.

12mo. Tranzyta wszelkie przez kraie państwa Rzplitey ułatwione mieć chcemy. Potrzebne w tym celu urządzenia komisya ułoży, i do potwierdzenia seymowi poda, a przez seym potwierdzone, równie iak i instruktarze celne, ogłaszać będzie.

13tio. Wszystkie opłaty wewnątrz kraiu państwa Rzplitey na rzekach i ich brzegach od statków, wszelkich towarów, i produktów wodą płynących dotąd wybierane znosiemy, i aby nigdy żadne wybierane nie były, stanowimy. Co się zaś tycze opłat od grobel sypanych lub brukowanych, od mostów, i przewozów, te komisya skarbowa będzie mocna stanowić, podług osobnego na to prawa.

14to. Żaden z przeieździających, osobliwie kupcy, przymuszani nie będą iechać koniecznie traktem publicznym, tudzież przez mosty, i przewozy, od których opłata naznaczona będzie, wyiawszy miejsce i trakty, na granicach państwa Rzplitey przeznaczone do wiazdu i wyiazdu końcem rewizyi, i opłat celnych.

15to. Co się tycze czyszczenia rzek spławnych, znoszenia na nich iazów, i wszelkich przeszkód, wolność, i łatwość handlu tamujących, tudzież robienia kanałów i traktów publicznych, komisya skarbowa znosić się w tym będzie z komisją policyi.

16to. Obowiązkiem komisji będzie, urządzać fabryki Rzplitey pod iey rząd oddane, i takowych fabryk przychody, i rozchody, w dokładney tabelli seymowi podawać, wyiawszy te, które z zalecenia seymowego są, lub będą kompaniom oddane.

17mo. Powinnością komisji będzie, strzedz, podług szczególnych opisów prawa całości dóbr Rzplitey i funduszków publicznych pod rząd i dozór iey oddanych,

sprawy wszelkie tychże dóbr i funduszków tyczące się kommissya plenipotentom skarbowym pilnować nakaże w sądach, gdzie z prawa należy; a ci plenipotenci nie będą mogli godzić się ze stroną, bez wiadomości kommissyi. Na każdym ordynaryjnym seymie kommissya podawać ma drukowaną tabelę tychże dóbr i funduszków publicznych, z dokładnym wyszczególnieniem przez kogo, od którego czasu, i do jakiego czasu, oraz za jakim prawem, są, lub mają być posiadane.

18vo. Kommissya ułoży pewny sposób licytacyi wszelkich, w kommissyi odbywać się mających, i takowy układ seymowi do potwierdzenia poda.

19no. Dozorowi kommissyi skarbowey poruczamy Korony, i inne klejnoty Rzplitey, których nigdy, i nikomu nie wyda, bez wyraźnego rozkazu seymu.

20mo. Kommissya mieć będzie dozor nad mennicą, strzedz będzie, aby ta we wszystkim sprawowana była podług opisu praw iey służących, a mianowicie, aby stopa monety prawem oznaczona odmienianą nie była.

21mo. Kommissya stanowić będzie, i do wiadomości publiczney podawać w województwach i powiatach szacunek wewnętrzny monety zagranicznej, stosowny do stopy monety krajowej, nie inaczej jednak, aż wprzód trzema miesiącami przynajmniej wyda publiczne o tym ostrzeżenie.

22do. Monecie wszelkiej zagranicznej wchód i wychód wolny na granicach państwa Rzplitey broniony nie będzie. Zdawkowey, czyli bilonowey monecie wchód wolny nie ma być dozwolony. Fałszowaną monetę kommissya zabierać i konfiskować będzie.

23tio. Mocna będzie kommissya bądź z pośród siebie wybranych, bądź inne iakie osoby wysyłać do obieżdżania prowincyi, czyli repartycyi celnych, do weyrzenia w stan kass i fabryk Rzplitey, tudzież do nabycia innych potrzebnych rządowi swojemu wiadomości; w czym wszystkim żadney od nikogo przeszkody mieć nie będzie.

24to. Oprócz officyalistów przy boku kommissyi zostających, mieć ieszcze będzie kommissya officyalistów skarbowych na prowincyach, potrzebnych do wyboru i dozoru dochodów publicznych. Kommissya mocna będzie powiększać, lub umniejszać liczbę tych officyalistów, podług potrzeby. W zdarzeniu nieodbitey potrzeby powiększenia, lub umniejszenia liczby officyalistów na prowincyach, albo naznaczenia onym większey, lub mniejszey pensyi, przyczyna takowey rezolucyi kommissyi, być powinna dokładnie wyszczególniona w protokule.

25to. Do władzy kommissyi należy wybór wszystkich officyalistów skarbowych, tak

przy boku kommissyi, iako też i na prowincyach zostających, a to podług następujących przepisów: 1mo. Kommissya trzymać będzie wierną *conduite*-listę wszystkich officyalistów skarbowych, którą corok examinaować i weryfikować ma. 2do. Nie wolno umieszczać na żadnych wyższych stopniach officyalistów skarbowych począwszy od rewizora i pisarza, tylko z officyalistów w aktualney służbie skarbowey zostających, i w *conduite*-liście za zdanych i zasłużonych przez kommissyą uznanych. 3tio. Nikt nie może być officyalistą skarbowym, kto nie ma za sobą dostateczney ewikcyi w własnym majątku, albo w poręce. Podskarbi prezydujący, a w iego niebytności, podskarbi miejsce iego zastępujący, w niebytności zaś podskarbi, pierwszy z porządku wedle prawa prezydujący, podawać będzie na sessyi kommissyi kandydatów na wszystkie wakujące stopnie officyalistów skarbowych. Kommissya zaś w komplecie prawem przepisany decydować będzie przez sekretne wota przyjęcie, lub odrzucenie onych, a to póty, dopóki którego z podawanych kandydatów na miejsce wakujące nieprzyjmie. 4to. Gdyby na wakującą funkcją skarbową, i za taką przez kommissyą uznaną, podskarbi prezydujący w kommissyi, lub miejsce iego zastępujący, nie podawał kandydata w ciągu dwóch dni od czasu przyjęty poręki, wtedy pierwszy po nim z porządku ma to dopełnić.

26to. Dostateczność ewikcyi officyalisty nigdy nie będzie decydowana sekretnymi wotami, lecz zawsze głośnemi. Osoby kommissyą składające, przyjmujące niedostateczną ewikcyą, sami będą w odpowiedzi za uczynioną szkodę skarbowi; przeto obowiązkiem kommissyi iest, przeglądać kaucye, i strzedz onych pewności.

Poręcznikami być nie może: 1mo. Ten, komu prawo czynić tranzakcyi niedozwala. 2do. Kto w kommissyi skarbowey zasiada, wyiąwszy wezwanych assessorów. 3tio. Officyalista w jakimkolwiek bądź stopniu w usługach skarbu zostający.

27mo. Gdy kommissya dostrzeże iakąkolwiek choć najmniejszą szkodę skarbu przez officyalistę uczynioną, ma natychmiast uwiadomić poręcznika iego, czego gdyby nie uczyniła, albo należony, i dowiedziony decess na raty podzieliła, i poczekała, albo przestępnego officyalistę na miejscu funkcji zostawiła, wtedy nie już poręcznik, ale kommissarze komplet naówczas składający będą w odpowiedzi za szkodę skarbu. Wolno będzie poręcznikowi cofnąć daną za officyalistą porękę, o czym ówierć rokiem pierwej ostrzedz powinien kommissyą przez memoriał, póki zaś tego nie uczyni, w czasie i sposobie opisanym, póty do odpowiedzi

z poręki obowiązany będzie, równo iak i za każdą przez officyalistę szkodę uczynioną skarbowi, w przeciągu ówierci roku od daty podanego kommissyi memoriału.

28vo. Żaden officyalista funkcji swoiey skarbowey przedawać, ani ustępować nie może. Kommissyi zaś obowiązkiem będzie, podawać na każdym seymie ordynaryjnym deputacyi do examinu iey czynów wyznaczoney, registr dobrze wysłużonych officyalistów skarbowych.

29no. Kommissya będzie mieć rząd i władzę zupełną nad officyalistami skarbowemi; będzie obowiązana przepisywać im instrukcye; będzie mogła wyrokiem swoim oddać ich *in aeconomicis*, i sędzić kryminalnie w przestępstwach, do iey sądu należących, podług niższego opisu.

30mo. Milicya skarbowa będzie pod zwierzchnim rządem kommissyi, a pod szczególną kommendą prezydującego w kommissyi.

31mo. Wszystkie obwieszczenia kommissyi skarbowey być powinny zaraz i bez opłaty oblatowane we wszystkich aktach, ile razy tego kommissya żądać będzie, tudzież z ambon ogłaszane, i do drzwi kościelnych przybiłane.

32do. Żadne akta wzbraniane nie będą kommissyi do wyszukiwania wszelkich dokumentów tyczących się interesów skarbowych, od takowych zaś wypisów skarb więcej płaćć nie ma, iak po iednemu złotemu od arkusza.

VI.

Władza sądowa kommissyi.

1mo. Do sądu kommissyi skarbowey należą sprawy następujące: 1mo. O pokrzywdzenie i naruszenie skarbu Rzplitey w dochodach publicznych pod rząd i dozor kommissyi oddanych, tudzież o fałszowanie assynacyi kommissyi do kass skarbowych. 2do. O przestępstwa officyalistów skarbowych, tudzież o krzywdy przez officyalistów, i nawzajem officyalistom przez kogożkolwiek bądź wyrządzone, a to iedynie z powodu ich funkcji i obowiązków skarbowych. Wszelkie bowiem inne z officyalistami sprawy, ich funkcji i obowiązków skarbowych nie tyczące się, należeć mają do sądów właściwych podług prawa. 3tio. Sprawy handlowe między krajowemi i zagranicznymi osobami, wynikłe iedynie z niedotrzymania kontraktów handlowych. 4to. O zgwałcenie bezpieczeństwa iurydykcyi kommissyi, osób kommissarzów i officyalistów skarbowych, w miejscach, gdzie z urzędu znajdować się będą. 5to. W rodzajach takowych spraw, gdzieby wyznaczenie sądu zjazdowego na akta inkwizycyi, kalkulacyi lub weryfikacyi było potrzebne, takowe kommissya skar-

bowa naznaczać będzie, a urzędy zjazdowe przeciw prawu postępujące, poprawiwszy ich czyny, po ukaranie do sądu z prawa należnego odeszle.

2do. Żadnych innych spraw kommissya sędzić nie będzie mogła, choćby się kto podawał dobrowolnie pod iey sąd.

3tio. Sprawy do kommissyi należące przychodzić będą prosto do iey sądu. Sąd zaś kommissyi iest sądem *ultima instantiac*.

4to. Pomoc wojskowa nigdy odmówiona być nie ma do exekucyi wyroków kommissyi skarbowey, tudzież i not iey rekwizycyjalnych, ściągających się do officyalistów skarbowych.

5to. Co się zaś tycze prowincyi Litewskiej, sąd dla niey ustanowiony, zostawiamy do osobnego opisu prawa.

VII.

Porządek postępowania kommissyi.

1mo. Kommissya skarbowa zawsze, ciągle, i bez przerwy odbywać się będzie. Obrani kommissarze zaczną urządowanie swoje najpóźniej w sześć dni po obraniu, a póki ci na kommissyi nie zasiądą, kommissarze kończący funkcją, pełnić będą bez przerwy obowiązki prawem przepisane.

2do. Kommissya miewać będzie codzienną sessyę swoie, wyiąwszy dni świąteczne, w których, gdyby nagła wypadła potrzeba, wtedy, za obwieszczeniem przez prezydującego, kommissarze na nadzwyczajną sessyą ziechać się powinni.

3tio. Przy zaczęciu każdej sessyi przytomność podskarbi i kommissarzów, zapisana być ma; spóźnione zaś podskarbi lub kommissarzów na sessyą przybycie, tak ma być zapisane, aby wiadomość została, i o czasie spóźnionego na sessyą przybycia, i o przytomności osób przy każdej decyzji. Baczność na to całej kommissyi, a szczególniej prezydującemu, i trzymającemu protokół zalecamy. W przypadku, gdyby się komplet nie zebrał, przytomni kommissarze podpisami własnymi pilność swoieą zaświadczać.

4to. Żaden kommissarz oddać się nie ma bez pozwolenia kommissyi. W protokule zapisany będzie czas pozwolony kommissarzowi do oddalenia się. Kommissya strzedz będzie, żeby ieden przynajmniej kommissarz nad komplet zawsze był w miejscu kommissyi przytomny tak, ażeby do każdej decyzji kommissyi komplet był zapewniony. Podskarbiego z kolei swoiey zasiadającego obowiązkiem będzie, na każdej sessyi kommissyi znajdować się. Wszelko to kommissya w ordynacyi szczególney dokładnie przepisać ma.

5to. Podskarbiowie i kommissarze odbierać będą przy końcu kwartału czwartą część pensyi swojej roczney, pensye nieprzytomnych kommissarzów rozdzielać się mają na przytomnych, układ tego ma być zrobiony w ordynacyi. Gdyby zaś który z podskarbiów nie był przytomny na sessjach przez czas w ordynacyi kommissyi sobie przepisany, wtedy pensya jego ministrowska za ten czas w skarbie zostawać będzie. Karze potrącenia pensyi podpadać nie mają podskarbiowie i kommissarze ci, którzyby z wyrażnego zlecenia kommissyi w interessach skarbu oddaleni byli, i ci, którzyby z przychylny rzetelney choroby na sessjach kommissyi przytomni być nie mogli; rzetelność zaś choroby zaprzysięgą przed kommissją na pierwszej sessyi. Gdyby który kommissarz umarł, pensya jego przez niego nie dosłużona w skarbie publicznym zostanie.

6to. Wszelkie decyzje i rezolucye kommissyi, iednomyślnością, lub większością zdań, stanowione być mają. Równość zdań, przydujący rozwiąże. W sądach, po głosnych zdaniach, sekretne kreski iść mogą, gdyby który kommissarz ich żądał; w innych zaś wszystkich decyzjach i rezolucjach kommissyi, sekretne kreski miejsca nie mają; ale każdy decydujący, zaraz, nie wychodząc z izby, i własną ręką zapisze w sentencyonarzu rozpis, czyli zdanie swoje różne od większości zdań decydujących. Żadne iednak rozpisy nie będą mogły tamować skutku wszelkich decyzji i rezolucyi, większością zdań w kommissyi zapadłych.

7mo. Kommissya mieć będzie dwa sentencyonarze, ieden sądowy, drugi ekonomiczny: w pierwszym każda decyzja sądowa, w drugim wszystkie inne rezolucye, i czyny kommissyi zapisywane będą. Takowe sentencyonarze mają być utrzymywane przez dwóch kommissarzów, a wszyscy składający kommissją *cum voto decisivo* przytomni, podpisywać one będą na każdej sessyi. Nie podpisujący się w sentencyonarzu, a przytomny, rozumiany być ma za zgadzającego się z zapadłą rezolucją, i sam tylko rozpis, podług wyższego paragrafu uczyniony, zaświadczać będzie zdanie różne od większości.

8vo. Prócz sentencyonarzów, będą w kommissyi trzy protokoły; w iednym z nich noty, rezolucye, i wszystkie dzieła ekonomiczne kommissyi, w drugim dekreta wpisywane być mają *per extensum*. Przydujący podpisywać będzie obydwaj, nie wprzód iednak, aż po dokładney konfrontacyi z decyzjami, i rezolucjami w sentencyonarzu zapisanymi. Do takowych protokołów należące wpisy, być mają najpóźniej zrobione w dni ośm, od czasu zapisanej w sen-

tencyonarzu decyzji, lub rezolucyi: za niezachowanie przepisu tego, pisarz odpowie w kommissyi. Trzeci protokół będzie sekretny, w którym wpisywane być mają całkowicie wszystkie te ekonomiczne rezolucye, i dyspozycye kommissyi, które dla skutecznego wykonania muszą być w sekrecie do niejakiego czasu zachowane. Ten protokół sekretny, ieden z kommissarzów utrzymywać będzie, a wszyscy przytomni składający kommissją *cum voto decisivo* podpisywać go mają.

9no. Wszystkie memoriały, a oddzielnie rapporta, numerowane być mają. Na tych memoriałach i rapportach ieden z kommissarzów zapisywać będzie dzień podania onych, i dzień uczynionych na nie rezolucyi. Wszystkie memoriały i rapporta, kommissya ułatwiać ma porządkiem daty podania: te iednak, któreby prędsze wymagały rezolucyi, choćby później podane były, pierwey ułatwiane być mogą, jeżeli potrzeba tego uznana będzie przez większość zdań w kommissyi.

10mo. Wolno będzie kommissyi prace swoje między kommissarzów podzielić, którzy w swoich wydziałach przygotowane plany, rezolucye, i tym podobne dzieła *proiectivè* przynosić będą pod decyzją kommissyi. Rozkład takowy ma być zapisany w protokule.

11mo. Kassa generalna skarbowa, na trzy zamki zamknięta być powinna, do której klucze ieden będzie przy przydującym w kommissyi, inne zaś dwa, przy dwóch kommissarzach; tak, ażeby ani żadna percepta przyimowana nie była do kassy, ani żadna expens z niey niewydana, bez tych trzech osób, przy których klucze od kassy będą.

12mo. Wszystkie gatunki intrat skarbowych wciągane będą w rachunki skarbowe; żadna percepta przyjęta, a expens zaassygnowana nie będzie, bez wyraźney dyspozycyi kommissyi; kommissya zaś takowey dyspozycyi nie ma wydawać, aż po uczynionej pierwey przez siebie w komplecie zwyczajnym, lub przez kommissarzów od siebie wyznaczonych, dokładney weryfikacyi i konfrontacyi z istotną perceptą.

13tio. Assygnacye do kass prowincjonalnych z woli kommissyi wydawane, podpisywane być mają przez tych, przy których są klucze od kassy generalney, i przez superintendenta kassy.

14to. Trzymający klucze od kassy, wypłacać będą raz na tydzień superintendentowi kassy assygnowane przez kommissją pieniądze, a to podług wyraźnych dyspozycyi kommissyi. Pozostałe od wydatku pieniądze przy sobie złożyć każą do kassy. Tygodniowy bilans kassy, przez siebie podpisany, kommissyi podawać mają.

15to. Wszystkie uniwersały, obwieszczenia i noty kommissyi wychodzić będą pod tytułem: *Kommissya skarbowa obojga narodów*, a przez podskarbiego przydującego w kommissyi podpisane być mają, który gdyby przytomnym nie był, pierwszy z porządku kommissarz podpisze. W każdym zaś uniwersale ma być wymienione prawo, na mocy którego, uniwersał wychodzi. Wszelkie inne dyspozycye, rezolucye, i assygnacye kommissyi ekstraktem z protokołu wydane będą. Wypisy zaś z protokołu sekretne stwierdzone być mają podpisem przydującego.

16to. Pieczęć kommissyi skarbowey będzie: *herb obojga narodów* z napisem. Takowa pieczęć przykładana być ma do wszystkich expedycji publicznych i ekstraktów, dla dania im większey uroczystości.

17mo. Wszelkie z kancelaryi kommissyi ekstrakty z korektą i pieczęcią darmo wydawane być mają, wyiawszy dekreta, od których płacono być ma po złotemu od arkusza.

18vo. Wreszcie kommissya skarbowa ułoży ordynacją stosowną do niniejszego prawa, i tę do potwierdzenia seymowi poda.

VIII.

Powinności i stosunki kommissyi względem seymu.

1mo. Kommissyi skarbowey obojga narodów powinnością będzie na każdym seymie ordynaryjnym. 1mo. Zdawać sprawę ze wszelkich czynów swoich, tudzież z przychodów i rozchodów skarbu Rzeczypospolitey pod iey rząd oddanych, a to przed deputacją tym końcem z seymu wyznaczoną, podług opisu w rozdziale o seymie. 2do. Podawać seymowi wydrukowane tabelle wzmiankowane w wyższych artykułach rozdziału tego. A nadto wydrukowane tabelle wszelkich przychodów i rozchodów skarbu Rzplitey pod iey rząd oddanych, z wyszczególnieniem kosztów w percepcyi; tabelłę długów wszelkich Rzeczypospolitey opłaconych, i do opłacenia zostających; nakoniec tabelłę bilansu handlowego.

2do. Wolno będzie każdemu obywatelowi do deputacyi examinującey czyny kommissyi podawać na piśmie, z podpisem ręki własney, zarzuty i zażalenia swoje na kommissją. Lecz delacya obywatela na kommissją o iey czyny urzędowe, iść nie może; wyiawszy osobiste występki tych, którzy w kommissyi zasiadają, a to w przypadkach i sposobie w rozdziale o sądach przepisany.

3tio. Gdyby z relacyi deputowanych okazał się czyn iaki naganny; seym podług okoliczności i gatunku przewinienia, czyn ta-

kowy kommissyi albo nagani, i iey rozporządzenie, czyli rezolucye skassuie, albo oskarżone osoby kommissją składające pozwać każe instygatorom narodowym do sądów seymowych po rozsądzenie i ukaranie.

4to. Ponieważ we wszystkich czynach i rezolucjach kommissyi ekonomicznych, rozpisy wolne zostawiliśmy; przeto, gdy oskarżone osoby kommissją składające pozwane będą z woli seymu na sądy seymowe, też osoby winne będą zdania swoje rozpisem usprawiedliwiać.

5to. Jeżeli czyny kommissyi nie okażą się naganne, albo w sądach seymowych usprawiedliwione zostaną, seym da kommissyi zaświadczenie i zakwitowanie z dokładnym remanentu opisaniem.

IX.

Obowiązki i stosunki kommissyi względem straży.

1mo. Kommissya skarbowa powinna wiernie donosić królowi w straży o wszelkich czynach swoich, a to przesyłając rapporta na ręce ministra skarbu w straży. Gdyby zaś minister odebranego rapportu królowi w straży, naydaley na pierwszej sessyi, nie podał, wtedy kommissya prosto do kancelaryi straży przesać zwój raport powinna będzie; oprócz zaś zwyczajnych doniesień i rapportów, powinnością będzie kommissyi, na każde zapytanie i żądanie króla w straży, dać dokładną odpowiedź i explikacyą, oraz informacyą w tym wszystkim, w czym wiadomym być zechce.

2do. Wszystkie decyzje króla w straży z podpisem ministra iednego, do posłuszeństwa obowiązują ią będą; w przypadku zaś, gdyby kommissya, odebrawszy takie zlecenie przez decyzją króla w straży, osądziła większością głosów, też zalecenie być przeciwnym prawu, *provisoriè* posłuszna będąc w wykonaniu takowey decyzji, podać nieodwłocznie uwagi swoje królowi w straży; a gdyby król nie skłaniał się do tych uwag, ma upraszać króla o zwołanie seymu; gdyby zaś król seymu nie zwołał, ma o to podać na piśmie żądanie swoje marszałkowi seymu, pod odpowiedzią seymowi.

3tio. Wszelkie żądania, zapytania, zalecenia, odpowiedzi, explikacye, słowem, wszelkie wzajemne między królem w straży, a kommissją czynności, mają być podawane na piśmie, z podpisem przytomnych komplet składających w kommissyi.

X.

Stosunki kommissyi skarbowey z Innemi rządowemi Rzeczypospolitey kommissjami, tudzież z kommissjami wojewódzkimi.

1mo. Kommissya skarbowa w każdej rzą-

dowey Rzplitey kommissyi szukać może pomocy, informacyi i wzajemnego zniesienia się, czy przez pisma, czy przez wyznaczone z grona swego do konferencyi osoby, czego gdy uzna potrzebę, przeszle do niey żądanie swoje przez notę, z dokładnym wyłożeniem rzeczy, o którą iść będzie; wzajemne na wszelkie do siebie od innych Rzpltey kommissyów przesyłane noty, kommissya skarbowa powinna będzie, bez zwłoki, dawać odpowiedź na piśmie; nie odmawiając w niczym potrzebney pomocy, iaka z prawem i władzą iey udzieloną, zgadzać się będzie.

2do. Prawidła stosunków kommissyi skarbowey, względem kommissyów woiewódzkich, są opisane w rozdziale o kommissyach woiewódzkich.

Przysięga kommissarzów.

Obrani kommissarze w obecności króla i stanów seymujących, a nieprzytomni, w miejscu iurydykcyi kommissyi, wykonają przysięgę, której rota będzie następująca.

„Ja NN. przysięgam Panu Bogu Wszechmogącemu, w Trójcy świętey Iedynemu, na to: iż pensyi zagranicznej nie biorę, i brać nie będę: iż wybrany na urząd kommissarza skarbowego, całości dochodów publicznych rządowi kommissyi skarbowey poleconych, wiernie dostrzegać, a od uszczerbku i iakiegokolwiek onych uszkodzenia, bronić będę. Tychże dochodów, ani na co innego, tylko na wydatki prawem przepisane, ani więcey nad opis prawem używać nie dopuszczę: iż sprawy sądom kommissyi skarbowey polecone, podług Boga, praw, sprawiedliwości i dowodów, sądzić będę: sekret izby dochowam, i wszelkie obowiązki i powinności prawem urzędowi temu przepisane, gorliwie i rzetelnie dopełnię: władzy większey nad prawo sobie pozwalać, a prawem pozwoloney, na złe używać nie będę: zgola, w całym urzędowaniu moim, nie uwodząc się żadnymi względami, przyjaźnią, lub nienawiścią, darów żadnych i obietnic nie przyjmując, Boga, prawo, i sprawiedliwość za iedny cel mieć będę: Tak mi Panie Boże dopomóż, i niewinna Syna Iego męka.“

Podskarbiowie, oprócz wykonaney na dostojność ministra przysięgi, powtórny raz, przy pierwszym zasiadaniu swoim w kommissyi, przysięgną przed nią na rotę wyżej przepisaną.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CCCLXIV.

Actum etc. die secunda mensis
Novembris A. D. 1791-mo.

Oblata. (jak wyżej.)

Rozkład woiewództw, ziem, i powiatów, z oznaczeniem miast, a w nich mieysc konstytucyjnych dla seymików w prowincyach Koronnych i Wielkiego Xięstwa Litewskiego.

W każdej prowincyi, to iest: Małopolskiej, Litewskiej, i Wielkopolskiej, liczbę posłów porównywiąc do liczby osób sześćdziesiąt ośmiu, powiększoną mieć chcemy.

Prowincya Mało-Polska.

I.

Woiewództwo Krakowskie obierać będzie posłów ośmiu; w tym woiewództwie oznaczają się cztery seymiki: 1mo. Dla powiatu Krakowskiego i xięstwa Siewierskiego, miasto Kraków w kościele farnym świętey Anny. 2do. Dla powiatu Proszowskiego miasto Proszowice w kościele farnym. 3tio. Dla powiatu Xięskiego miasto Żarnowiec w kościele farnym. 4to. Dla powiatu Lelowskiego miasto Częstochowa Stara w kościele farnym. Na każdym z tych wyrażonych seymiku, po dwóch posłów obieranych będzie; deputackie zaś seymiki corocznie alternatą z całego woiewództwa odprawować się będą, zaczynając pierwszy seymik od miasta Krakowa; ponieważ zaś toż woiewództwo ma dwie kommissye porządkowe cywilno-wojskowe, to iest: iedną dla powiatu Krakowskiego i Proszowskiego, do których i xięstwo Siewierskie przyłącza się, a drugą dla powiatów Xięskiego i Lelowskiego; przeto dla kommissyów powiatu Krakowskiego, Proszowskiego, i xięstwa Siewierskiego w Krakowie kommissarzów świeckich ośmiu, a w Proszowicach ośmiu obieranych byź ma. A dla kommissyów powiatu Xięskiego i Lelowskiego, obieranych byź ma kommissarzów w Żarnowcu ośmiu, i w Częstochowie Starey ośmiu. Duchowni zaś kommissarze alternatą obierani byź powinni, to iest: gdy na dwóch seymikach kommissarze świeccy do iedney kommissyi obierani będą, a duchownych kommissarzy po trzech prawo obierać przeznaczyło, przeto duchowni na kommissarzów do iedney kommissyi, raz na iednym seymiku, a następnie na drugim obierani byź mają, który porządek

w alternacie zawsze zachowany byź ma. A lubo podług prawa o *Seymikach* w artykule IV. i V. ustanowionego, żaden szlachcic głosu, ani *votum* na seymiku mieć może, tylko w tey ziemi lub powiecie, w którym będzie miał aktualną którąkolwiek prawem wyszczególnioną possessyą, ostrzega się iednak, że szlachcic mający possessyą dziedziczną, w którymkolwiek powiecie w tym woiewództwie leżącym, w każdym z tych powiatów w całym woiewództwie do funkcyi i urzędów obranym byź może.

II.

Woiewództwo Sandomirskie obierać będzie posłów ośmiu. W tym woiewództwie cztery seymiki oznaczają się. 1mo. Dla powiatu Sandomirskiego miasto Opatów w kościele farnym kollegiackim. 2do. Dla powiatu Radomskiego i ziemi Stężyckiej, miasto Radom w kościele farnym w rynku będącym. 3tio. Dla powiatu Wiślickiego, i Pilźnińskiego, miasto Stobnica w kościele farnym. 4to. Dla powiatu Opoczyńskiego i Chęcińskiego w mieście Opocznie w kościele farnym. Na tych seymikach obywateli po dwóch posłów na seym obierać będą. Deputackie zaś seymiki zawsze w mieście Opatowie dla całego woiewództwa odprawować się mają. A kommissarze porządkowi cywilno-wojskowi do każdej kommissyi, w tym mieyscu obierani będą, gdzie są oznaczone seymiki. A że powiat Sandomirski z powiatem Wiślickim iedną mają kommissyą porządkową cywilną-wojskową; przeto powiat Sandomirski w mieście Opatowie ośmiu, a na powiat Wiślicki w mieście Stobnicy ośmiu świeckich kommissarzy obierać się będzie; duchowni zaś kommissarze w tych dwóch powiatach alternatą obierani byź powinni, raz wszyscy na iednym seymiku, drugi raz na następnym. Powiat zaś Radomski w mieście Radomiu, a ziemia Stężycka w mieście Stężycy w kościołach farnych obierać będą, urzędników i kommissarzów cywilno-wojskowych w tydzień po seymikach poselskich; a wiele razy urząd elekcyiny zawakuie, tak w powiecie Radomskim, iako w ziemi Stężyckiej, termin seymikom takowym elekcyinym we dwa tygodnie po odbytych którychkolwiek seymikach woiewództwa Sandomirskiego wyznaczamy. A lubo podług prawa o *seymikach* w artykułach IV. i V. ustanowionego, żaden szlachcic głosu, ani *votum* na seymiku mieć nie może, tylko w tey ziemi lub powiecie, w którym będzie miał aktualną którąkolwiek prawem wyszczególnioną possessyą, ostrzega się iednak,

że szlachcic mający possessyą dziedziczną w którymkolwiek powiecie, lub ziemi, w tym woiewództwie leżącej, w każdym z tych powiatów, lub ziemi, w całym woiewództwie do funkcyi i urzędów obranym byź może.

III.

Woiewództwo Kiiowskie będzie miało posłów ośmiu, i tym końcem, dzieli się na cztery powiaty, to iest: 1mo. Na powiat Kiiowski. 2do. Na powiat Żytomirski. 3tio. Na powiat Owrucki. 4to. Na powiat Naddnieprski.

1mo. Powiat Kiiowski składać się będzie z parafiów następujących: 1. Berdyczów. 2. Kodnia. 3. Kotelnia. 4. Leszczyn. 5. Iwnica. 6. Chodorków. 7. Korosteszów z tey strony rzeki Teterewi. 8. Iwanków podług taryffy dziesiątego grosza. 9. Makarów. 10. Białopole. 11. Białylówka. 12. Biała Cerkiew. 13. Pohrebyszcze. 14. Pawołocz. 15. Brusilów. 16. Krasnopol. 17. Rokitno.

2do. Powiat Żytomirski składać się będzie z parafiów następujących: 1. Cudnów. 2. Żytomierz. 3. Korostoszewskiej reszta z tamtey strony Teterewi. 4. Uszomir podług taryffy dziesiątego grosza. 5. Lubarska parafia po Słucz. 6. Iwankowskiej reszta podług taryffy dziesiątego grosza. 7. Troianów. 8. Malin. 9. Horbulówka.

3tio. Powiat Owrucki składać się będzie z parafiów następujących: 1. Owrucz. 2. Chabne. 3. Czarnobyl. 4. Wielodniki. 5. Uszomirskiej parafii reszta podług taryffy dziesiątego grosza. 6. Zwiakelskiej część po Słucz. 7. Koreckiej część po Słucz. 8. Narodycze. 9. Olesk. 10. Ostroladowicze.

4to. Powiat Naddnieprski składa się z parafiów następujących: 1. Stawiszcz. 2. Lisianka. 3. Wysyłówka. 4. Chwastów. 5. Byszów. 6. Mosznia. 7. Wołodarka. 8. Ryzyszczów. 9. Borszczaiówka. 10. Czechryn. 11. Czerkassy. 12. Smiła. 13. Bohusław. Te iednak włości, które między woiewództwami Kiiowskim i Braclawskim są w sporze granicznym, lubo są dołożone w obydwóch tychże woiewództw rozdziałach, wszelako ubliżenia żadnego nieść nie powinny żadnemu z tych woiewództw, i w sądzeniu przeszkody, dopóki deputacya od stanów wyznaczona, finalney decyzyi względem granic tych woiewództw nie położy. Temu woiewództwu z wyrażonych czterech powiatów składającemu się, naznaczają się cztery seymiki. 1mo. Dla powiatu Kiiowskiego miasto Pawołocz w kościele farnym. 2do. Dla powiatu Żytomirskiego miasto Żytomierz w kościele farnym. 3tio. Dla powiatu Owruckiego miasto Owrucz

w kościele po-jezuickim Bazylijskim. 4to. Dla powiatu Naddnieprskiego miasto Bohusław w kościele farnym Łacińskim. Na tych seymikach w rzeczonych powiatach obywatele po dwóch posłów na seym obierać będą: deputackie zaś seymiki w tych wszystkich czterech powiatach, tym porządkiem jak są ułożone, alternatą dla całego województwa odprawować się będą, zaczynając pierwszy seymik od powiatu Kiiowskiego w mieście Powołoczy. Ponieważ powiat Żytomirski, i powiat Owrucki, ma osobne swoje kommissye porządkowe cywilno-wojskowe, przeto do tych kommissyi kommissarze w swoich *respectivè* powiatach w miastach Żytomierzu, i Owruku obierani będą. A że kommissya porządkowa cywilno-wojskowa Kiiowska, jest także prawem ustanowiona, przeto do tej kommissyi w powiecie Kiiowskim kommissarzy świeckich ośmiu, i w powiecie Naddnieprskim, podobnie kommissarzy ośmiu obywateli obierać będą. Duchowni zaś kommissarze w tych dwóch powiatach alternatą obierani być mają, raz wszyscy na jednym seymiku, drugi raz na następnym, a z tej przyczyny kommissyi Kiiowskiej odtąd miejsce w mieście Powołoczy, jako właściwym powiatowi Kiiowskiemu, naznaczamy. Do której kommissyi obywatele tegoż powiatu Kiiowskiego i Naddnieprskiego należeć mają. A lubo podług prawa o seymikach w artykułach IV. i V. ustanowionego, żaden szlachcic głosu ani *votum* na seymiku mieć nie może, tylko w tej ziemi lub powiecie, w którym będzie miał aktualną którąkolwiek prawem wyszczególnioną *possessyą*, ostrzega się iednak, że szlachcic mający *possessyą* dziedziczną w którymkolwiek powiecie w tym województwie leżącym, w każdym z tych powiatów w całym województwie do funkcyi i urzędów obranym być może.

IV.

Ziemia Chełmska z powiatem Krasnostawskim, będzie miała posłów dwóch. Na seymiki dla tej ziemi, wraz z powiatem Krasnostawskim, generalnie wszystkie, oznaczają się miasto Chełm w kościele xx. Piarów.

V.

Województwo Wołyńskie, które składa się z pryncypalnych trzech powiatów, to jest: Łuckiego, Włodzimirskiego, i Krzemienieckiego, i które w powiecie Włodzimirskim oznaczało także województwo Czerniechowskie w dwóch powiatach, to jest: Czerniechowskim, i Nowogrodzkim, dzielić się teraz będzie na sześć powiatów, to jest: 1mo. Na powiat Łucki. 2do. Na powiat Krzemieniecki. 3tio. Na powiat Włodzimirsko-Czer-

niechowski. 4to. Na powiat Horyński, któremu od rzeki *Horyń* te nazwisko nadaie się. 5to. Na powiat Włodzimirsko-Nowogrodzki. 6to. Na powiat Nadślucki, któremu od rzeki *Ślucz*, te nazwisko nadaie się.

1mo. Powiat Łucki obeymować i składać się będzie z parafii następujących: 1. Beresteczko. 2. Derażnia. 3. Dorohostaie. 4. Dubno. 5. Łuck. 6. Nieświcz. 7. Targowica. 8. Złoczowka. 9. Wiszenki. 10. Klewań. 11. Koblin. 12. Lipin. 13. Ołyka. 14. Sokule. 15. Torczyn. 16. Kisielińskiej parafii część, podług taryffy dziesiątego grosza, iak do Łucka oplaca.

2do. Powiat Krzemieniecki obeymować i składać się będzie z parafii następujących: 1. Białogrodka. 2. Kołodno. 3. Krupiec. 4. Krzemieniec. 5. Ptycza. 6. Podkamień. 7. Wiśniowiec. 8. Białozurka. 9. Jamopol. 10. Kuniów. 11. Kozin. 12. Olexinie. 13. Radziwiłłów. 14. Szumsk.

3tio. Powiat Włodzimirsko-Czerniechowski obeymować i składać się będzie z parafii następujących: 1. Koniuchy. 2. Horochów. 3. Skurecz. 4. Poryck. 5. Zabłocce. 6. Litowirsk. 7. Swoyczów. 8. Sielce. 9. Łokacze. 10. Zaturce. 11. Kisielińskiej parafii reszta, tak iak podatek dziesiątego grosza do Włodzimierza oplaca. 12. Włodzimierz. 13. Turzysk. 14. Kowel. 15. Kołkowska parafia z tej strony Styru.

4to. Powiat Horyński obeymować i składać się będzie z parafii następujących: 1. Alexandrya. 2. Horyngrod. 3. Krzywlin. 4. Stepań. 5. Taykury. 6. Tuczyn. 7. Bereznica. 8. Międzyrzecz. 9. Równe. 10. Szpanów. 11. Zwiachel. 12. Korzec. 13. Ostrog.

5to. Powiat Włodzimirsko-Nowogrodzki obeymować i składać się będzie z parafii następujących: 1. Czartorysk. 2. Hulewiczów. 3. Hołoby. 4. Kazimirka. 5. Mielnica. 6. Nabrusieck. 7. Włodzimirzec. 8. Buceń. 9. Maciejowska parafia w tych wsiach, iakie do powiatu Włodzimirskiego w taryffie dziesiątego grosza zapisane. 10. Kamień Koszyrski. 11. Kołkowska parafia za Styrem. 12. Bereźne.

6to. Powiat Nadślucki, który aż do granicy województwa Kiiowskiego rozciągać się ma, obeymować i składać się będzie z parafii następujących: 1. Bazalia. 2. Lubar. 3. Łabun. 4. Ostropol. 5. Zasław. 6. Polonne. 7. Kupiel. 8. Teofipol. 9. Kulczyny. 10. Lachowce. 11. Łanowce. 12. Ożohowce. 13. Stary Konstantynów. 14. Wołoczyska. 15. Horodyszcze. Temu województwu Wołyńskiemu obeymującemu w sobie razem województwo Czerniechowskie, a składającemu się z sześciu powiatów, naznacza się sześć seymików. 1. Dla powiatu Łuckiego, miasto Łuck w kościele katedralnym. 2. Dla

powiatu Krzemienieckiego, miasto Krzemieniec w kościele xięży Franciszkanów. 3. Dla powiatu Włodzimirsko-Czerniechowskiego, miasto Włodzimierz w kościele katedralnym Ruskim. 4. Dla powiatu Włodzimirsko-Nowogrodzkiego, miasto Rafałówka w kościele farnym. 5. Dla powiatu Horyńskiego, miasto Równe w kościele farnym. 6. Dla powiatu Nadśluckiego, miasto Krasylów w kościele farnym. Na tych seymikach obywatele w każdym powiecie dwóch posłów na seym obierać będą, a posłów ośmiu będzie pod tytułem województwa Wołyńskiego, zaś pod tytułem województwa Czerniechowskiego oznaczać się posłów czterech; w powiatach Łuckim, Krzemienieckim, Horyńskim, i Nadśluckim obierani posłowie, pod tytułem województwa Wołyńskiego zostaną. Zaś w powiatach Włodzimirsko-Czerniechowskim i Włodzimirsko-Nowogrodzkim obierani posłowie, pod tytułem województwa Czerniechowskiego będą. Ponieważ zaś też województwo Wołyńskie ma trzy kommissye porządkowe cywilno-wojskowe, to jest: Łucką, Krzemieniecką, i Włodzimirską, przeto do kommissyi Łuckiej, obywatele powiatu Łuckiego w mieście Łucku kommissarzów świeckich ośmiu, a obywatele powiatu Horyńskiego w mieście Równym kommissarzów ośmiu. Zaś do kommissyi Włodzimirskiej obywatele powiatu Włodzimirsko-Czerniechowskiego w mieście Włodzimierzu kommissarzów ośmiu, a w mieście Rafałowce obywatele powiatu Włodzimirsko-Nowogrodzkiego kommissarzów ośmiu, i naostatek do kommissyi Krzemienieckiej, obywatele powiatu Krzemienieckiego w mieście Krzemieńcu kommissarzów ośmiu, a w mieście Krasylowie obywatele powiatu Nadśluckiego kommissarzów ośmiu obierać na seymikach będą. A że do kommissyi duchownych kommissarzów po trzech prawo obierać przeznaczyle; przeto duchowni na kommissarzów w powiatach *respectivè* do których kommissyi obierani będą alternatą, raz na iednym seymiku zupełnie, a następnie na drugim obierani być mają. A powiaty i obywatele do tych kommissyów iurydykcyi należeć będą, które przez nich do obierania terażniejszym prawem są przeznaczone. Deputackie zaś seymiki Wołyńskie, tak, iak kommissye porządkowe odprawują się, w miastach Łucku, z powiatem Horyńskim, i w Krzemieńcu z powiatem Nadśluckim, w kościołach wyżey wyrażonych z alternatą naznaczaia się. A dla województwa Czerniechowskiego seymiki deputackie w mieście Włodzimierzu w kościele oznaczonym stanowią się. A lubo podług prawa o seymikach w artykułach IV. i V. ustanowionego, żaden szlachcic głosu, ani *votum* na seymiku mieć nie może, tylko w tej ziemi lub powiecie, w którym będzie

miał aktualną którąkolwiek prawem wyszczególnioną *possessyą*; ostrzega się iednak, że szlachcic mający *possessyą* dziedziczną w którymkolwiek powiecie, w tym województwie leżącym, w każdym z tych powiatów w całym województwie do funkcyi i urzędów obranym być może.

VI.

Województwo Podolskie, będzie miało posłów ośmiu, i tym końcem dzieli się na cztery powiaty. 1mo. Na ziemię Kamieniecką. 2do. Na powiat Czerwonogrodzki, dla którego część ziemi Kamienieckiej oznacza się. 3tio. Na powiat Latyczowski. 4to. Na powiat Rowski, dla którego część powiatu Latyczowskiego wydziela się, a któremu powiatowi od rzeki *Rów* to imie nadaie się.

1mo. Ziemia Kamieniecka obeymować i składać się będzie z parafii następujących: 1. Kamieniec. 2. Zwaniec. 3. Czerca. 4. Smotrycz. 5. Sołodkowce. 6. Tynna. 7. Zalesce. 8. Dunaiowce. 9. Mukarów. 10. Sokulce. 11. Uszyca. 12. Kitaygród.

2do. Powiat Czerwonogrodzki obeymować, i składać się będzie z parafii następujących: 1. Czarnokozińce. 2. Orynin. 3. Zbrzyś. 4. Kutkowce, czyli Usiatyn. 5. Satanów. 6. Grodek. 7. Komanów. 8. Felsztyn. 9. Skazińce. 10. Szarawieckiej parafii część podług taryffy dziesiątego grosza, iak oplaca do Kamieńca.

3tio. Powiat Latyczowski obeymować i składać się będzie z parafii następujących: 1. Pików. 2. Chmielnik. 3. Nowy Konstantynów. 4. Latyczów. 5. Sieniawa. 6. Międzyboż. 7. Mikołajów. 8. Czarno-Ostrow. 9. Derażnia. 10. Michałkowce. 11. Michałpol. 12. Proskirów. 13. Wońkowce. 14. Szarawieckiej parafii część podług taryffy dziesiątego grosza, iak oplaca do Latyczowa.

4to. Powiat Rowski obeymować i składać się będzie z parafii następujących: 1. Mohylowskiej parafii tyle, ile do powiatu Latyczowskiego należy. 2. Iaryszów. 3. Ożaryńce. 4. Łuczyniec. 5. Snitków. 6. Kopaygród. 7. Czerniełowce. 8. Bar. 9. Wierzbowce. 10. Mezyrów. 11. Zamiechów. 12. Zinków. 13. Szarograd. Temu województwu składającemu się z czterech wyrażonych powiatów. cztery seymiki naznacza się. 1. Dla ziemi Kamienieckiej, miasto Dunaiowce w kościele farnym. 2. Dla powiatu Czerwonogrodzkiego, miasto Grodek w kościele farnym. 3. Dla powiatu Latyczowskiego, miasto Latyczów w kościele Dominikańskim. 4. Dla powiatu Rowskiego, miasto Bar w kościele xięży Bazylianów. W tych powiatach obywatele na każdym seymiku po dwóch posłów obierać będą. Deputackie zaś seymiki z ziemi Kamienieckiej i powiatu Czerwonogrodz-

kiego w Dunaiowcach, a z powiatu Latyczowskiego, i z powiatu Rowskiego, w Latyczowie odprawiać się będą. A że woiewództwo Podolskie ma dwie kommissye porządkowe cywilno-woyskowe, to jest: iedną Kamieniecką w Kamieńcu, a drugą Latyczowską w Latyczowie, przeto do kommissyi Kamienieckiej w Dunaiowcach kommissarzów świeckich ośmiu, a w Grodku ośmiu, i podobnie do kommissyi Latyczowskiej w Latyczowie kommissarzów ośmiu, a w Barze ośmiu, obywatele obierać będą. Że zaś duchownych kommissarzów prawo po trzech do iednej kommissyi obierać przeznaczycyło, przeto duchowni na kommissarzów w powiatach *respectivè*, do których kommissyów obierani będą alternatą na iednym seymiku zupełnie, a następnie na drugim obierani byđź mają. A lubo podług prawa o seymikach w artykułach IV. i V. ustanowionego, żaden szlachcic głosu, ani *votum* na seymiku mieć nie może, tylko w tey ziemi, lub powiecie, w którym będzie miał aktualną którąkolwiek prawem wyszczególnioną possessyą; ostrzega się iednak, że szlachcic mający possessyą dziedziczną w którymkolwiek powiecie w tym woiewództwie leżącym, w każdym z tych powiatów w całym woiewództwie do funkcyi i urzędów obranym byđź może.

VII.

Woiewództwo Lubelskie, będzie miało posłów sześciu. Temu woiewództwu trzy seymiki wyznaczają się *1mo*. Dla ziemi Lubelskiej, miasto Lublin, w kościele xięży Dominikanów. *2do*. Dla ziemi Łukowskiej, miasto Łuków w kościele xięży Bernardynów. *3tio*. Dla powiatu Urzędowskiego, miasto Urzędów w kościele farnym. Na każdym z tych seymików dwóch posłów obywatele obierać będą. Obieranie zaś deputata na trybunał z całego woiewództwa alternatą następować ma, w Lublinie, w Łukowie, i Urzędowie. A że ziemia Lubelska z powiatem Urzędowskim iedną ma kommissyą porządkową cywilno-woyskową: przeto w Lublinie kommissarzów świeckich ośmiu, a w Urzędowie ośmiu, obieranych będzie. Duchowni zaś kommissarze alternatą obierani byđź powinni, raz wszyscy w Lublinie, drugi raz w Urzędowie; a ziemia Łukowska do swoiey kommissyi całą liczbę z kommissarzów obierać będzie. A lubo podług prawa o seymikach w artykułach IV. i V. ustanowionego, żaden szlachcic głosu, ani *votum* na seymiku mieć nie może, tylko w tey ziemi, lub powiecie, w którym będzie miał aktualną którąkolwiek prawem wyszczególnioną possessyą; ostrzega się iednak, że szlachcic mający possessyą dziedziczną w którymkolwiek powiecie w tym woiewództwie leżącym, w każdym

z tych powiatów w całym woiewództwie do funkcyi i urzędów obranym byđź może.

VIII.

Woiewództwo Bełzkie, w obrębie tym, iak się znajduie, wraz z ziemią i powiatami do niego należącemi, obierać będzie posłów na seym dwóch, a wszystkim seymikom tego woiewództwa z wyborem iednego deputata na trybunał naznacza się miasto Dubienka w kościele farnym. Z przyczyny zaś szczupłości tego woiewództwa, obywatele w ziemi Chełmskiej, lub w woiewództwie Wołyńskim, dziedziczne tylko possessye mający, które przez ekstrakty z księgi ziemiańskiej wyięte, na tychże seymikach dowodzić mają, nie tylko do seymikowania w tymże woiewództwie Bełzkim prawo mieć będą, ale też do wszelkich urzędów i funkcyi przypuszczają się, a na wzajem obywatele szlachta mający dziedziczną possessyą aktualną w obrębie woiewództwa Bełzkiego, i w księdze ziemiańskiej znajdującą się, do funkcyi i urzędów w ziemi Chełmskiej, i woiewództwie Wołyńskim prawo mieć będą.

IX.

Woiewództwo Podlaskie, będzie miało posłów sześciu. Temu woiewództwu naznacza się trzy seymiki. *1mo*. Dla ziemi Drohickej, miasto Drohiczyn w kościele farnym. *2do*. Dla ziemi Mielnickiej, miasto Mielnik w kościele farnym zamkowym. *3tio*. Dla ziemi Bielskiej, miasto Brańsk w kościele farnym. Deputackie zaś seymiki w obieraniu deputata na trybunał, w Drohiczynie, Mielniku, i Brańsku z alternatą odprawować się będą podług dawnego zwyczaju.

X.

Woiewództwo Braclawskie, będzie miało posłów ośmiu, i tym końcem dzieli się na cztery powiaty. *1mo*. Na powiat Braclawski. *2do*. Na powiat Winnicki. *3tio*. Na powiat Zwinogrodzki. *4to*. Na powiat Nadbohski. *1mo*. Powiat Braclawski składać się będzie z parafii następujących. 1. Braclaw. 2. Kopiowska. 3. Tulczyn. 4. Tomaszpol. 5. Miaszkowka. 6. Raszków. 7. Czeczelnik. 8. Iozefgrad Bałta. 9. Z Kraśniańskiej parafii zamykającej klucz Szpikowski i Peczarski. 10. Niemierowskiej parafii część z miastem i wsiami następującemi: miasto Niemierów, wieś: Raczki, Muchowce, Biowce, Berzowka, Bluchawcie, Sieliszczce, Teleiowka, Medweża, Kunawa, Ruban, Chwastowce, Czepielowka, Sztępaszki, Salawince, Buczynka, Hrynenki, Saszki, Nikiporowce, Sorokotiażyńce, Korowayna, Potok, Manasterek, Hunka.

2do. Powiat Winnicki składać się będzie z parafii. 1. Winnica. 2. Ianów. 3. Pików. 4. Przyłuka. 5. Woronowica. 6. Woroszyłowka. 7. Tywrów. 8. Lityn. 9. Brahiłów. 10. Morachwa. 11. Czernieiwce. 12. Pohrebyszcze ile z prawey strony Rossi do woiewództwa Braclawskiego należy. 13. Krasne, oprócz części należących do powiatu Braclawskiego. 14. Niemierowskiej parafii reszta, prócz co wyżey do powiatu Braclawskiego wyłączone zostało. 15. Zorniszczce. 16. Ilince.

3tio. Powiat Zwinogrodzki zawierać będzie parafie. 1. Zwinogród. 2. Tetyiów. 3. Wołodarka. 4. Lisianka. 5. Smiła. 6. Mosznia. 7. Stawiszczce.

4to. Powiat Nadbohski będzie się składał z parafiiów. 1. Granów. 2. Oratów. 3. Manasterzyska. 4. Humań. 5. Hołowaniesko. Te iednak włości, które między woiewództwami Kiiowskim i Braclawskim są w sporze granicznym, lubo są dołożone w obydwóch tychże woiewództwach, wszelako ubliżenia żadnego nieść nie powinny żadnemu z tych woiewództw, i w sądzeniu przeszkody, dopóki deputacya od stanów wyznaczona finalney decyzji względem granic tych woiewództw nie położy. Temu woiewództwu z czterech wyrażonych powiatów składającemu się, cztery seymiki wyznaczają się. 1. Dla powiatu Braclawskiego, miasto Braclaw w kościele farnym. 2. Dla powiatu Winnickiego, miasto Winnica w kościele Dominikańskim. 3. Dla powiatu Zwinogrodzkiego, miasto Zwinogrodka w kościele czyli cerkwi, parafialnym. 4. Dla powiatu Nadbohskiego, miasto Granów w kościele farnym. W tych powiatach obywatele na każdym seymiku po dwóch posłów obierać będą. Seymiki zaś deputackie koleją w Braclawiu, Winnicy, i Zwinogrodce, odprawować się będą, zaczynając koley od Braclawia. Podobnie seymiki na urzędy elekcyjne, i kommissarzów porządkowych cywilno-woyskowych tylko w Braclawiu, Winnicy, i Zwinogrodce, odbywać się mają. Dla kommissyi powiatu Zwinogrodzkiego, miysce w mieście Zwinogrodce naznacza się. Dla czego też kommissya z Braclawia do Zwinogrodki przenieść się ma. A lubo podług prawa o seymikach w artykułach IV. i V. ustanowionego, żaden szlachcic głosu ani *votum* na seymiku mieć nie może, tylko w tey ziemi lub powiecie, w którym będzie miał aktualną którąkolwiek prawem wyszczególnioną possessyą; ostrzega się iednak, że szlachcic mający possessyą dziedziczną w którymkolwiek powiecie w tym woiewództwie leżącym, w każdym z tych powiatów w całym woiewództwie do funkcyi i urzędów obranym byđź może.

Prowincya Wielkiego Xięstwa Litewskiego.

W Wielkim Xięstwie Litewskim równie, iak każda z prowincyów Koronnych, na powiatów trzydzieści i cztery podzielonym, co do miast, i miysce w onych, na seymiki niemniej szczególnych dezyderiów przez posłów oświadczonych mieć chcemy i stanowimy.

I.

W woiewództwie Wileńskim. Powiat Wileński w swoich granicach iak dotąd był pozostały po Wilią, seymikować będzie w Wilnie na zamku, i posłów dwóch wybierać.

Powiat Oszmiański podzielony na dwa powiaty, Oszmiański i Zawileyski, będzie miał za granicę przedzielaającą ieden od drugiego rzekę Wilią, a otdąd powiat Oszmiański będzie się składał z parafiiów: Wołożyńskiej, Pierszajskiej, Trabskiej, Holszańskej, Lebidzieskiej, Horodziłowskiej, Markowskiej, Oborskiej, Oszmiańskiej, Iwieyskiej, Dudzkiej, Lipniskiej, Zygmunciskiej, Gieranońskiej, Dziewieniskiej, Hermaniskiej, Trokielskiej, Surwiliskiej, Grayzyskiej, Krewskiej, Ostrowieckiej, Solskiej, Smogońskiej, Sobotnickiej, Zuprańskiej, Nalibodzkiej, Zabrzekskiej, Łoskiej, Chozowskiej, i Wiśniewskiej; seymikować zaś będzie ten powiat w Oszmianie na zamku, i na seymy dwóch posłów wybierać.

Powiat Zawileyski z parafiami do niego oddzielenemi: Swirańską, Biemielićką, Bystrzycką po prawey stronie Willi, Daniuśzewska, Swirską, Niestaniską, Kościeniewską, Hoduciską, Komayską, Sorokpolską, Daugieliską, Łyntupską, Święciańską, Poszumieńską, Twerecką, Zadziwską, Postawską, Łuczayską, Miadzialską, Kurzeniecką, Woystomską, Zodziską, Duniłowicką, Wołkołacką, Parafianowską, Bucławską, Dokszycką, Głębocką, Dolhynowską, i Kobylnicką; seymikować będzie w Postawach w kościele parafialnym, i tamże dwóch posłów wybierać na seymy.

Powiat Lidzki z iednego na dwa podzielony, pod nazwiskami *Lidzki*, i *Eyszyski*, zawierać w sobie będzie, co do powiatu Lidzkiego parafie: Lidzką, Białohrudzką, Ielcieniską, Zyrmuńską, Wasiliską, Zołudzką, Rozańską, Lacką, Nowodworską, Iszczolską, i Wiewiorską; seymikować będzie w Lidzie w kościele xięży Karmelitów, i wybierać dwóch posłów.

Powiat Eyszyski z parafiami: Eyszyską, Raduńską, Nacką, Bieniakońską, Osowską, i Zabłocką, seymikować będzie w Eyszyskach w kościele parafialnym, i podobnie dwóch posłów wysyłać na seymy.

Powiat Wilkomirski w swojej całości, iak był dotąd; przy dawnym mieście Wilkomierzu, a w nim co do miejsca na seymiki, w zamkowym budynku Eperieszynskim, i przy dwóch posłach na seymy wybieranych, pozostanie.

Powiat Brasławski podobnie niedzielący się, i w swojej całości pozostający, na seymiki miasto Brasław, a w nim po dawnemu szopę na zamku mieć będzie, i dwóch posłów wybierać.

II.

W województwie Trockim. Powiat Trocki podzielony na Trocki i Merecki, w pierwszym mieć będzie parafie: Nowotrocką, Starotrocką, Olkieniacką, Hanuszyską, Piwoszuńską, Wysokodworską, Uzugoseką, Butrymańską, Olicką, Zyzmorską, Poporską, Zośleńską, Giegużyńską, Kozakiską, Iewieńską, Sumiliską, Kietuwiską, Rudnicką, i część parafii Stakliskiej i Punińskiej w taryfie Trockiej pomieszczoną; seymikować zaś będzie w mieście Trokach na zamku, i dwóch posłów wybierać.

Powiat Merecki nowy z parafiami: Merecką, Marcinkańską, Daugowską, Niemonoyską, Mirosławską, Sereyską, Matelską, Święto-Iezierską, Siemnienską, Łoździeyską, Urdomińską, Kalwaryską, Puńską, Lubowską, Wizańską, Grazyką, Kretkopolską, Bartnicką, i Poiewońską; seymikować będzie w mieście Mereczu w kościele parafialnym, i dwóch posłów na seymy wysyłać.

Powiat Grodzieński, iako nie dzielący się, na dawnym miejscu w mieście Grodzie seymikować będzie, nie w zamku iednak, lecz w kościele po-Iezuickim do czasu, i dwóch posłów, iak zawsze, wysyłać będzie na seymy.

Powiat Kowieński podzielony na dwa powiaty, *Kowieński*, i *Preński*, a z tych pierwszy ma w sobie zawierać parafie: Kowieńską, Bapowską, Kieydańską, Opitołską, Wędegiogolską, Zeymeńską, Skorulską, Kurmiałowską, Rumszyską i Łabunowską, seymikować w mieście Kownie w kościele parafialnym, i dwóch posłów na seym wybierając.

Powiat Preński składać się mający odtąd z parafii: Preńskiej, Łankieliskiej, Wierbołowskiej, Olwickiej, Wilkowiskiej, Ludwinowskiej, Daukszańskiej, Kieturwłockiej, Udryańskiej, Rumbowickiej, Balwierzyńskiej, Bartnickiej, Ieźmińskiej, Doruniskiej, Pilwiskiej, Poniemuńskiej, Wisztynieckiej, Nowomiejskiej, i drugiej części parafii tak Punińskiej, iako też Staklickiej w taryfie iak dotąd Konińskiej najdujących się, seymikować będzie w Prenach w kościele parafialnym, i dwóch posłów na seymy wysyłać.

Powiat Upiński w swojej dawnej całości

pozostający, seymikować ma podawnemu, co do miasta, w Poniewiezu, lecz nie w zamku, ale w kościele xx. Piarów, dwóch posłów wybierając.

III.

Xięstwa Żmudzkiego podział powiatów i parafii na trzy seymikowe powiaty, czyli repartyce, Rosieński, Szawelski i Telszewski.

W powiecie Rosieńskim powiaty i parafie te będą: Eyragolski, Wilkiński, powiatu Wielońskiego trakt Poniemoński po odłączeniu klucza Beysagolskiego, tegoż powiatu trakt Datnowski, powiat Iaswoński, powiatu Tendziagolskiego część w parafii Gryniskiej, iako to: dobra ziemskie Gryniskie z plebanją, i ich wsiami, dobra Nataycie, Postrowiec, Poszyle, Auksztole, Tendziagoła, Burbiszki, okolicy Woodydy, Meyliszki, i Tronkinie, dwa starostwa Dyrgaycie i Koyrayny, powiat Rosieński po odłączeniu części do Szawel, powiat Widuklewski po odłączeniu części przyległej do Szawel, powiat Kroski po odłączeniu podobnie części przyległej do Szawel, powiat Korszewski, powiat Poiurski, powiat Retowski; seymikować będzie ten powiat Rosieński w Rosieniach w kościele xięży Piarów, dwóch wybierając posłów.

W powiecie Szawelskim te oznaczają się powiaty, i parafie: Szawelski, Berżański, powiatu Wielońskiego trakt Laudański, do którego klucza Beysagolski w tymże trakcie położony, powiat Tendziagolski po odłączeniu wymienionych części do powiatu Rosieńskiego, powiatu Widuklewskiego części w trzech parafiach, mianowicie Radziwilińskiej, dwie okolice Szlacheckie Poberze i Zarnie, trzy obręby: Pakalniszki, Ianowiczki i Gankie, w parafii Szawlańskiej dobra ziemskie Szawlany z folwarkami Murowane Szawlany, Dykleryszki także z folwarkami, z plebanją Szawlańską, i ich wsiami, dobra Sutkiszki, Suliki, Paleki i Paleczki, Zastarcie i Szklaryszki, w parafii Cytowiańskiej dobra Cytowiany i Pogryżowo, z powiatu Kroskiego części w parafii Kurtowiańskiej, iako to: dobra po-Iezuickie Poszawsze, dobra ziemskie Kiewnary, Bochdaniszki, Poszysze, Podubis ieden i drugi, weie od Podubisia, dobra Krasnogayliszki ze wsiami ur: Gorskiego, dobra Wilaycie, Stulgie, Menżykie, okolicy Wilaycie czyli Brzezińskie, Tarucie, Kantucie, Pruszyńskie, Połukaie, Derbucio czyli Kombari, Pikuże, Poszwentupie, Woweryszki czyli Suwartowo, Czeszniszki, Zukiszki, Akszeliszki, Grymzy, Okmiany, i Audenie czyli Iurgaycie, powiat Uszweński, powiat Korklański, powiaty Wielkich i Małych Dyrwian, powiat Birzynański, z powiatu Rosieńskiego części, iako to: dobra

Poszokornie i okolica Budraycie; seymikować ten powiat Szawelski ma w Szawlach w kościele parafialnym, i dwóch posłów wybierać będzie.

W powiecie Telszewskim, te przepisują się powiaty: powiaty Telszewski, Wieszwiański, Potumszewski, Płotelski, Gondyński, Medyniański, Zorański, Powondeński, Tworski, Szawdowski, i Połongowski; a seymikować będzie ten powiat Telszewski w mieście Telszach w kościele xięży Bernardynów, i po dwóch obierać będzie posłów.

IV.

Z województwa Smoleńskiego i powiatu Starodubowskiego exulantskie seymiki, (na których obywatele, tak z possessyi exulantskich, iako też imion podług prawa im służących, nie inaczej iednak, iak z dziedzictw i possessyi w Wielkim Xięstwie Litewskim aktualnych, seymikować będą) odbywać się mają w Olicie w kościele parafialnym, co do exulantów Smoleńskich, w Zyzmorach zaś w kościele równie parafialnym, co do exulantów Starodubowskich, i w każdym z tych dwóch miast i miejsce po dwóch posłów osobno Smoleńskich, osobno Starodubowskich, na seymy wybierać wyżej wspomnieni obywatele będą.

V.

Województwo Połockie nie iuż w Uszaczu, lecz w mieście Czasznikach, a w nim w kościele Dominikańskim seymikować będzie, i dwóch posłów na seymy wysyłać, warując dla obywatelów tegoż województwa, aby na najpierwszym seymiku dogodniejsze miasto wybrali *per vota secreta*, a to *per laudum* za konstytucyine wzięte będzie.

VI.

Województwo Nowogrodzkie, co do powiatu tegoż nazwiska podzielone na powiaty, Nowogrodzki i Słuczorzski, będzie miało w pierwszym parafie: Nowogrodzką, Wsielubską, Niechniewicką, Sienienską, Horodyską, Woroncząską, Staroielnieńską, Stółwicką, Myską, Daręwską, Iszkolską, Kroszyńską, Mirską, Mikołajewską, Połonecką, Swierzeńską, Snowską, Stoiatycką, Zadnieyską, Nieświsłą, i Krzywoszyńską; seymiki w tym powiecie odprawować się będą, w Nowogrodzku na zamku, i z nich wysyłani dwaj posłowie na seymy być mają. Powiat nowy Słuczorzski składać się będzie z parafii, Hłuskiej, Słuckiej, Kopylskiej, Cimkowieckiej, Kleckiej, Lachowickiej, i Niedźwiedzkiej, a seymiki tegoż powiatu odprawować się mają w Słucku

w kościele parafialnym, i dwóch posłów na seymy tenże powiat wysyłać będzie.

Powiat Słonimski w dawnej całości swojej, seymikować będzie w Słonimie w kościele xięży Bernardynów, i dwóch posłów na seymy posyłać.

Powiat Wołkowyski nie podzielony, takóž seymiki odprawiać będzie w Wołkowysku w kościele po-Iezuickim, i dwóch posłów wybierać.

VII.

Województwa Witebskiego seymiki determinują się w mieście Czerei w kościele parafialnym, na których oprócz obywatelów Witebskich, którzy do taryffy dziesiątego grosza wpisanymi zostali: exulanci Witebscy z imion zakordonowanych, i ci, którzy do xięgi ziemiańskiej wpisanymi zostaną, do wotowania, *et ad eligibilitatem* przypuszczeni być powinni, ci tylko, którzy w Wielkim Xięstwie Litewskim prawnymi są dziedzicami, albo possessorami.

Powiat Orszański tegoż województwa Witebskiego, w takiej, iak dzisiaj całości, seymikować będzie w Chołopieniczach w sądowej izbie, a po dwóch posłów na seym z każdego seymiku, tak Witebskiego, iak i Orszańskiego wysyłać obywatele będą.

VIII.

W województwie Brzeskim Litewskim, powiat Brzeski Litewski, iest podzielony na dwa: Brzeski i Kobryński. W pierwszym zamykać ma następujące parafie: Włodawską, Sławatycką, Opolską, Wisznicką, Bialską, Pratuliską, Pieszczacką, Kodeńską, Mrozowicką, Czarnowczycką, Wysocką, Mieleczycką, Kamieniecką, Szereszewską, Komarowską, Wohińską, Huszczańską, Łomaską, Ianowską, Małowagorską, Horbowską, Stawską, Wistycką, Wołczyńską, Brzeską, Wielamowską, Wierchowicką, Pruzańską, i część parafii Zbirowskiej po prawej stronie Muchawca od Kobrynia do Brześcia; seymikować ten powiat będzie w Brześciu w kościele po-Iezuickim, i dwóch posłów wybierać. Powiat nowy Kobryński zawierać będzie parafie: Kobryńską, Dywińską, Horodecką, część Bruszewickiej parafii z possessyami podług taryffy do województwa Brzeskiego należącymi, Sichniewicką, Bereską, Sielecką, Kiwatycą, i część parafii Zbirowskiej po lewej stronie rzeki Muchawca od Kobrynia do Brześcia, a seymikować będzie ten powiat w mieście Kobryniu, w kościele parafialnym, i dwóch posłów na seym wysyłać.

Powiat Piński przedzielający się na Piński i Pińsko-zarzeczny, za granicę mieć będzie

następujący powiatów przedział, iako to: począwszy od rzeki Prypeci z ziemi Chełmskiej wpływającej, aż do jeziora Nobelskiego, ztamtąd rzeką Strumieniem do miejsca równającego się z początkiem rzeki Prypeci Gniłey, daley też ostatnią, aż do wpadu oney do Styru, Styrem aż do Prości, która od wsi Chwedor przez rzekę Styry przechodzi, i nazywa się Przewłoką, tą Prością daley aż do rzeki Strumienia, Strumieniem do wsi Berezców, gdzie się zaczyna Prypeć Wielka, a tą rzeką aż do granicy Mozyrskiej; po lewey stronie którego granicznego przedziału cokolwiek obywatelów nayduie się, seymikować będą w Pińsku w kościele xięży Franciszkanów, i posłów dwóch wysyłać na seymy.

Cała druga strona prawa, powiatem będzie Pińsko-zaręcznym, którego seymiki odprawować się mają w Płotnicy w kościele parafialnym Łacińskim, dokąd obywatele przez *laudum* wygodniejszego dla siebie nie wybiorą miejsca; posłów zaś takż dwóch powiat Pińsko-zaręczny, wysyłać na seymy będzie miał prawo.

IX.

Województwo Mińskie w dawney całości swoiey ma seymikować w Mińsku w kościele po-Iezuickim, dwóch posłów na seymy wybierając.

Powiat Mozyrski seymikować będzie w Mozyrzu na sali zamkowej, i posłów dwóch wybierać.

Powiat Rzeczycki seymikować ma w Bobruysku w kościele po-Iezuickim, i wysyłać będzie dwóch posłów na seymy.

X.

Xięstwa Inflantskiego exulanci składający się z familii Inflantskich podług dawnego tychże rytterbanku, i tych, którzy do xięgi ziemiańskiej wpisani będą, iako też i szlachta Kurlandzka z possessyi Kurlandzkiej, seymikować mają w Hłukszcie w domu na to udziałnym, i posłów dwóch wysyłać na seymy będą. Powiatowi zaś Piltyńskiemu iako niewątpliwie do władzy i zwierzchności Rzeczypospolitey należącemu, miejsce na seymiki w mieście Hasenpoth naznaczamy w kościele parafialnym, na którym dwóch posłów, podług prawa terażniejszego o seymikach, obywatele powiatu Piltyńskiego obierać mają, a ci przy posłach Inflantskich, równie w składzie posłów Wielkiego Xięstwa Litewskiego, miejsca swoje mieć będą.

Dogadziąc też prowincjonalnym Wielkiego Xięstwa Litewskiego żądaniom przez posłów wszystkich ziemskich przełożonym, stanowimy nadto, iż gdziekolwiek kościoły,

lub inne miejsca naznaczonymi zostały, te konstitucyinami miejscami nie będą iak do czasu, pokąd domy wygodne dla aktów seymikowych, albo szopy wielkie na placach zamkowych w królewsczych, a w dziedzicznych miastach na placach nadanych tymże aktom wieczyscie, wystawionemi nie zostaną. Dla dopełnienia czego obywatele z właścicielami uczynią postanowienia przez *lauda* powiatowe, i kommissyi porządkowey swoiego powiatu końcem przypilnowania exekucyi takoweż powierzą. Stanowimy oraz dla wygody obywatelów, aby tygodniem przed zaczęciem aktu seymikowego, i pokąd trwać ten będzie, w dowożeniu wszelkiej sufficyencyi, żadna nie działa się przeszkoda przez właściciela miasta, seymikowi niniejszym prawem wyznaczonego, i żadne monopolia obywatelów nie ciążyły. Wreszcie nowe powiaty do wszelkich prerogatyw dawnym powiatom służących, a mianowicie co do urzędów powiatowych, przypuszczamy w mocy i granicach formy rządowey.

Prowincya Wielko-Polska.

I.

Województwo Poznańskie. To województwo składać się będzie z trzech powiatów, z iedney ziemi, a powiat Poznański, oprócz parafii niżej od niego odłączonych, odbywać będzie obrady swoje seymikowe w Poznaniu w kościele po-Iezuickim.

Powiat Kościański, oprócz parafii poniżej odłączonych, odbywać będzie seymiki poseselskie i relacyjne w Kościanie w kościele farnym.

Powiat Międzyrzeczycki, zastępując miejsce powiatu Wałeckiego, odbywać będzie seymiki poseselskie i relacyjne w Międzyrzyczu w kościele farnym. Do którego powiatu z powiatów Poznańskiego i Kościańskiego następujące parafie przyłączamy: Międzyrzycz, Międzychód, Kopanica, Sieraków, Kwilecz, Lutom, Pniewy, Chrypsko, Łęszce, Lewice, Lubacz, Lwowek, Wierzbo, Łagowice, Bledzew, Rokitno, Goray, Przytoczna, Pszczewo, Swierzyna, Kalewa, Starydwór, Chociszew, Paradyz, Trzciel, Witomyśl, Kargowa, Babimost, Broyce, Bukowiec Mały, Opalenica, Grodzisk, Kręski, Zbąszyn, Kamieniec, Kębłowo, Niatek, Rakoniewice, Ruchoć, Wielichowo, Wolsztyn, Kosieczyn.

Ziemia Wschowska seymikować będzie w mieście Wschowie w kościele farnym, do której od powiatu Kościańskiego odłączają się parafie następujące: Brenno, Czestrem czyli Goloiowko, Chwałkowo, Dubin, Mieyska Górka, Gołaszyn, Krobia, Konary, Kołaczko-wice, Kaszczór, Łaszczyn, Leszno, Markowo,

Niepard, Poniec, Pepów, Pakosław, Przement, Rydzyna, Radomsko, Sarnowa, Skoraszowice, Szkaradów, Włoszakowice, Zakrzewo.

II.

Województwo Kaliskie składać się będzie z czterech powiatów, to iest: Kaliskiego, Konińskiego, Pyzdrskiego, i Szrodzkiego na miejsce Nakielskiego zabranego, z których powiatów, Kaliski zostaje w swoiey całości, i powiat formować będzie. Koniński zostaje się w swoiey całości, oprócz parafii poniżej do powiatu Pyzdrskiego przyłączonych, i drugi powiat formować będzie. Pyzdrski, do którego parafie następujące: Brzostków, Biezdziadów, Lgów, Radlin, Zerków, Dembno, Nowe Miasto, Mieszków, Jarocin, Wilkowsia, Pogorzela, Potarzyca, Rozdrażew, Nosków, Borzęciczki, Góra, Szymanowice, Bardo, Bieganów, Bredzew, Graborzew, Mielżyn, Pyzdry, Staw, Strzałków, Sokolniki, Słupca, Wszembosz, Siemborowo, Ciężen, Młodeiewo, Skarboszewo, Września, Biechów, Gozdowo, Czeszew, Górka Targowa, Ostrów, Namarzewo, Grabowo, Nekla, Kułaczków, Opatówek; od powiatu zaś Konińskiego do tegoż powiatu Pyzdrskiego przyłączają się parafie następujące: Trąbaczyn, Zagorów, Koszuty, Kowalewo Duchowne, Krolików, tudzież od powiatu Kaliskiego do tegoż powiatu Pyzdrskiego przyłączają się parafie: Kretków, Rzegocin, Szymanowice, Grab z wsiami do nich należącymi, należąc będą, i z tych się trzeci powiat formować będzie. *Czwarty powiat* Szrodzki: do powiatu Szrodzkiego należąc będą parafie następujące, przedtem do powiatu Pyzdrskiego należące: Baszków, Benice, Bagrowo, Borek, Cerekwica, Chwałków, Golina, Janków, Jaraczew, Jutroszyn, Kobierno, Kobylin, Koźmin, Krotoszyn, Lutogniew, Mokronos, Panienska, Pogorzela, Rusko, Starogród, Siedlemin, Wietków, Wielowieś, Wyganowo, Zduny, Szymanowice, Zagorów Królewskie, Bnin, Giecz, Grodziszewko, Gałowo, Iwno, Krerowo, Kurnik, Koszuty Szlacheckie, Mączniki, Mądre, Miłostaw, Murzynowo, Nietrzonowo, Niezamyśl, Rumieyki, Siedlec, Snieciska, Solec, Szoda, Winna Góra, Zieleniec, Kaczanów. W tych powiatach, iako to: powiat Kaliski w Kaliszu w kościele Kanoników Regularnych. Powiat Koniński w Koninie w kościele farnym. Powiat Pyzdrski w Pyzdrach w kościele farnym. Powiat Szrodzki w Szrodzie w kościele farnym, po dwóch posłów obierać, i seymiki relacyjne odbywać będą.

III.

Województwo Gnieźnieńskie składać się będzie z powiatów dwóch, to iest: Gnieźnieńskiego, i Keyńskiego: z tych powiat Gnieźnieński w Gnieźnie w kościele farnym; powiat Keyński w mieście Wągrowcu w kościele farnym, po dwóch posłów obierać, i seymiki relacyjne odbywać będzie.

A co się tyczy seymików kommissarskich, deputackich, gospodarskich, tudzież obierania urzędników wojewódzkich pod wybór całego województwa obywatelów przychodzących, ustanawiamy, iż pomienione trzy województwa, to iest: Poznańskie w Poznaniu, Kaliskie w Kaliszu, Gnieźnieńskie w Gnieźnie, wraz z powiatami *respectivè* do każdego województwa należącymi, każde deputata iednego; kommissarzów zaś do kommissyów cywilno-wojskowych województwo Poznańskie, to iest: powiat Poznański, i Międzyrzeczycki do iedney, województwo Kaliskie do iedney, województwo Gnieźnieńskie do iedney, zaraz po seymikach deputackich odbywszy seymiki gospodarskie, urzędników wojewódzkich pod wybór przychodzących, każde województwo w swoim stołecznym mieście obierać będzie. Powiat zaś Kościański z ziemią Wschowską do drugiej kommissyi, w tydzień po seymikach deputackich, i gospodarskich, w mieście Kościanie szesnastu kommissarzów wybierać, i seymik gospodarski odbywać będzie. Ziemia zaś Wschowska, iako swoich oddzielnie urzędników mająca, we dwie niedzieli po ukończonych seymikach deputackich w mieście Poznaniu, obierać swoich urzędników ma w Wschowie.

IV.

Województwo Sieradzkie składać się będzie z powiatów czterech: Sieradzkiego, Szadkowskiego, Piotrkowskiego, i Radomskiego: z tych powiat Sieradzki, i Szadkowski seymikować będzie w Szadku w kościele farnym, i dwóch posłów obierać, tudzież seymiki relacyjne w tymże miejscu odbywać; powiat Piotrkowski i Radomski, seymikować będą w Piotrkowie w kościele farnym, tamże dwóch posłów obierać, i seymiki relacyjne odbywać. A co się tyczy seymików deputackich, te alternatą, iednego roku w Sieradzu w kościele xięży Dominikanów, drugiego roku w Piotrkowie w kościele farnym, trzeciego roku w Wieluniu w kościele farnym kollegiackim w czasie przepisany obierać będą. Ziemia zaś Wieluńska z powiatem Ostrzeszowskim seymiki wszystkie prawem wyznaczone, tudzież deputackie z alternaty na nią przypadającej,

w mieście Wieluniu w kościele farnym kolegiackim odbywać będzie. A co należy do urzędów wojewódzkich obieralnych, ile razy urząd takowy przed seymikiem deputackim lub poselskim zawakuie, elekcyja onegoż w tygodniu po ukończonych rzeczonych seymikach, zawsze w mieście stołecznym Sieradzu w kościele parafialnym odprawować się będzie. Ziemia zaś Wieluńska osobne urzędy elekcyjne mająca, przy dawnym swym miejscu seymikowania w Wieluniu zostaje, i obierać będzie urzędników w czasie dla województwa Sieradzkiego przepisany.

V.

Województwo Łęczyckie składać się będzie z czterech powiatów: Łęczyckiego, Orłowskiego, Brzezińskiego, i Inowłodzkiego. Powiat Łęczycki i Orłowski, oprócz parafii niżej do powiatów Brzezińskiego, i Inowłodzkiego wyłączonych, seymikować będzie w Łęczycy w kościele farnym, dwóch posłów wybierać, i seymiki relacyjne odbywać. Powiaty Inowłodzki, i Brzeziński seymikować będą w Brzezicach, z parafiami do nich przyłączonymi, w kościele farnym, i dwóch posłów obierać, tudzież seymiki relacyjne odbywać; do tych zaś powiatów Inowłodzkiego, i Brzezińskiego parafie następujące od powiatu Łęczyckiego przyłączają się, iako to: Gieczno, Modlno, Zgierz, Bałdów, Kazimierz, Kalów, i Poddebice, z wsiami do tych parafii należącymi. A co się tyczy seymików kommissarskich, deputackich, wyboru urzędników wojewódzkich pod elekcyje podchodzących, i gospodarskich, całe województwo z powiatami do niego należącymi, w Łęczycy oneż odbywać będą, obierając urzędników, zawsze po odbytych seymikach gospodarskich.

VI.

Województwa Brzeskie Kujawskie i Inowrocławskie. Województwo Brzeskie Kujawskie, oprócz powiatu Radzieiowskiego, pozostały reszty Kruszwickiego, oraz parafii poniżej do województwa Inowrocławskiego przyłączonych, w mieście w Brześciu Kujawskim w kościele farnym, dwóch posłów obierać będzie, i tamże seymiki relacyjne odbywać.

Województwo Inowrocławskie, iako to: powiaty Inowrocławski, i Radzieiowski, reszta pozostałego Kruszwickiego, tudzież z parafiami: Straszewską, Konecką, Łowickowską, Zbrachlińską, i Nieszawską, w mieście Radzieiowie w kościele farnym, posłów dwóch obierać będzie, i tamże seymiki relacyjne odbywać, nie ubliżając niczyemu prawu,

bądź województwa Inowrocławskiego, bądź ziemi Dobrzyńskiej do miasta Nieszawy w obrębach jego lokacji. Seymiki zaś deputackie, gospodarskie, i elekcyjne wspólnie ie obydwu województwa, iednego roku w Brześciu Kujawskim, drugiego roku w Radzieiowie, w kościołach farnych, zachowując alternatę, w czasie prawem oznaczonym, odbywać będą. Że zaś województwa Poznańskie, Kaliskie, Gnieźnieńskie, Sieradzkie, Łęczyckie, Kujawskie, i Inowrocławskie warują sobie, co się tyczy do tych tylko województw, iż obywatel w powiecie własnego województwa possessyą, prawem na terażniejszym seymie przepisaną mający, może byź w całym województwie na funkcye, i urzędy *eligibilis*. Przeto warunek ten przez województwa wyżey wyrażone uczyniony, za prawo deklarujemy, i *eligibilitatem* obywatelowi w powiecie własnego województwa possessyą mającemu, w całym tylko własnym województwie przyznajemy. Które prawo co do województw, Mazowieckiego, Rawskiego, Płockiego, i ziemi Dobrzyńskiej ściągać się nie ma.

VII.

Ziemia Dobrzyńska. Seymiki ziemi Dobrzyńskiej odprawiać się będą raz na zawsze w mieście J. K. Mości Lipnie w kościele parafialnym, na których też ziemia z trzech powiatów, to jest: Dobrzyńskiego, Lipińskiego, i Rypińskiego, obierać będzie posłów dwóch, deputata iednego, tudzież urzędy elekcyjne; niemniej odbywać będzie seymiki wszystkie, iako to: kommissarzów porządkowych cywilno-wojskowych, relacyjne, i gospodarskie, a to podług przepisu prawa, czas i odbywanie seymików warującego.

VIII.

Województwo Płockie: 1mo. Obywatele z powiatów, Płockiego, Bielskiego, i Sierpskiego, mają obierać posłów dwóch w mieście Bielsku, i w kościele tegoż miasta parafialnym. 2do. Obywatele z powiatów, Raciążkiego, i Płońskiego mają obierać dwóch posłów w mieście Raciążu, w kościele tegoż miasta parafialnym. Co się zaś tyczy obierania deputata, kommissarzów cywilno-wojskowych, i innych urzędników elekcyjnych, łącznie wszyscy obywatele z powyższych pięciu powiatów Płockich, będą wspólnie razem tamże w mieście Raciążu obierać. 3tio. Obywatele z powiatów Szreńskiego, Niedzborskiego, i Mławskiego, w ziemi Zawskrzyńskiej sytuowanych, mają obierać posłów dwóch, deputata, kommissarzów cywilno-wojskowych, tudzież wszystkie urzędy

elekcyjne *respectivè* tych trzech tylko powiatów mają się odbywać w mieście I. K. Mości Mławie, w kościele parafialnym pod tytułem świętej Trójcy, pod rządem xięży Missyonarzów zostającym. A że z całego województwa Płockiego ieden tylko deputat na trybunał Koronny bywa, i jest co rok obierany, dogadzając więc równoważności wszystkich województwa obywatelów, urzędzeniem takowym stanowimy, aby gdy przez dwa roki deputat w mieście Raciążu będzie obierany, trzeciego następnie roku, w mieście I. K. Mości Mławie był obrany, mieć chcemy, i takową alternatę do zachowania nazawsze utrzymujemy, z preferencyą iednak do wszystkich funkcjów i urzędów elekcyjnych, dla obywateli tych powiatów, z których w miastach seymiki swoje odprawiać się będą, zaczynając zawsze od powiatów Płockich; seymiki zaś gospodarskie tak w powiatach Płockich, iako i ziemi Zawskrzyńskiej (chociażby z alternaty nie wypadło deputata obierać) co rok udziałane mieć chcemy, na których wszelkie elekcyjne urzędy odbywać się mają, tudzież i seymiki relacyjne w czasie przypadającym.

IX.

Xięstwo Mazowieckie. Ponieważ województwo xięstwa Mazowieckiego z dziesięciu ziem złożone, we wszystkich ziemiach ma swoich urzędników cywilnych i sądowych, z którymi każda ziemia u siebie seymikując, po dwóch posłów wybiera, i wybierać będzie, elekcyjne urzędników, i inne seymiki prawami warowane odbywa, i odbywać będzie; zacych takowy zwyczaj seymikowania dla ziem xięstwa Mazowieckiego zostawując, i prawem wieczystym zapewnając, ustanawiamy, iż wszystkie seymiki, iako to: poselskie, kommissyów porządkowych, deputackie, gospodarskie, relacyjne, tudzież elekcyjne na urzędy obieralne wakujące, prawami dotąd ustanowione, lub ustanowić się mające, w tym czasie, i porządku, iak ich prawa przepisały, każda ziemia u siebie odprawiać, i odbywać będzie porządkiem następującym: Ziemia Czerska w Czarsku, w kościele parafialnym. Ziemia Warszawska w Warszawie, w kościele oo. Bernardynów na Krakowskim przedmieściu. Ziemia Wizka w Wiznie, w kościele parafialnym. Ziemia Wyszogrodzka w Wyszogrodzie, w kościele parafialnym u oo. Miechowitów. Ziemia Zakroczymska w Zakroczymiu, w kościele farnym. Ziemia Ciechanowska w Ciechanowie, w kościele farnym. Ziemia Łomżyńska w Łomżie, w kościele farnym pod tytułem świętego Michała. Ziemia Rożańska w Rożanie, w kościele parafialnym. Ziemia Liwska w Liwie, w kościele parafialnym. Ziemia Nurska

w Ostrowiu, w kościele parafialnym. Żo zaś toż xięstwo Mazowieckie dotąd całym generałem deputatów dwóch w Warszawie obierało, teraz zaś takowe obieranie deputatów do ziem swoich z alternatą zwrócić żąda; przeto do takowego żądania urodzonych posłów całego generała xięstwa Mazowieckiego przychylając się, konstytucyą tysiąc siedmset sześćdziesiąt ósmego roku, generałem deputatów obierać nakazującą, uchylamy, a konstytucyą tysiąc siedmset sześćdziesiąt czwartego roku, po ziemiach z alternaty obierać zalecającą, reasumując: obieranie deputatów do ziem zwracamy, która alternata ponieważ teraz na ziemi Łomżyńskiej i Rożańskiej stanęła, zacych z mocy niniejszego prawa alternata obrania deputatów od tychże ziem zaczynać się będzie. Ponieważ seymiki szczególne na elekcyjne urzędników pod wybór obywatelstwa przychodzących, prawami dawniejszemi za obieralnych uznanych, lub prawami nowemi znać się mających, oddzielnie wyznaczane nie będą, pewność zaś elekcyj takowych urzędników niewątpliwa byź powinna; zacych zabezpieczając wszystkie ziemie xięstwa Mazowieckiego, i powiat Zambrowski, o wyborze rzeczonych urzędników, ustanawiamy; iż iezeliby urząd iakowy, lub urzędy elekcyjne w któreykolwiek ziemi zakwowały, tedy na takowy urząd lub urzędy, osobę lub osoby, nazajutrz po skończonym seymiku gospodarskim, co rok podług prawa w każdej ziemi przypadającym, obywatele tej ziemi, gdzie urząd lub urzędy wakują, sposobem w prawie na terażniejszym seymie przepisany, wybierać powinni będą: z ostrzeżeniem, iż iezeliby więcej urzędów elekcyjnych wakowało iak ieden, tedy nie razem wszystkie, lecz *consecutivè* ieden po drugim, obierane byź powinny w dniach następujących, aby po odbytych elekcyi iedney urzędnika, zaraz druga zaczynała się. A co się tyczy powiatu Zambrowskiego do ziemi Łomżyńskiej należącego, i swoje własne ziemstwo mającego, ustanawiamy, iż w przypadku wakującego urzędu ziemskiego sądowego, lub urzędów, powiat Zambrowski w tydzień po odbytych seymikach gospodarskich w Łomżie, takowy urząd, lub urzędy w Zambrowie obierać będzie. Gdy ziemia Zakroczymska i Ciechanowska żąda zapewnienia alternaty odprawowania się kommissyji porządkowej cywilno-wojskowej, tak, iżby kommissya ziemi Zakroczymskiej pierwsze lat dwie w Zakroczymiu, drugie lat dwie w Nowym Mieście, kommissya zaś Ciechanowska, pierwsze lat dwie w Ciechanowie, drugie lat dwie w Prasnyszu odprawowały się; zacych takową alternatę dla tych ziem zabezpieczając, iż podług niey kommissye porządkowe cywilno-wojskowe odprawować się

zawsze będą, waruiemy. A iako prawem obwarowano iest, iż ci tylko *ad activitatem dandorum suffragiorum et ad eligibilitatem* na funkcyje, i urzędy w ziemiach, a to *respectivè* w każdym należą, którzy w xiędze ziemiańskiej *respectivè* ziemi swojej są zapisani, tak waruiemy, iż ci, którzyby w woiewództwie Mazowieckim possessyie swoje mieli, w tey tylko ziemi, gdzie possessyie swoje mają, obierać, i obranemi na funkcyje bydź mogą, w innych zaś ziemiach, gdzie possessyie swojej nie mają, ani *ad activitatem*, ani *ad eligibilitatem* należeć nie będą, oprócz senatorów generalnych tegoż woiewództwa, do których ta excepcya ściągają się nie będzie.

X.

Woiewództwo Rawskie. Seymiki ziem woiewództwa Rawskiego poselskie, i wszelkie elekcyine, w swoich ziemiach, i dawnych mieyscach zostawiają się, iako to: w ziemi Rawskiej w Rawie, w kościele po-Iezuickim, dziś pod dozorem xięży Kanoników grobu Chrystusa Pana będącym. Ziemi Sochaczewskiej w Sochaczewie, w kościele xięży Dominikanów. Ziemi Gostyńskiej w Gąbinie, w kościele farnym. Co się iednak tyce seymików deputackich, reasumując konstytucyę konwokacyjną roku tysiąc siedmset sześćdziesiąt czwartego, te seymiki alternatą w każdej ziemi odprawować się mają, zaczynając od ziemi Sochaczewskiej, z tym warunkiem, iż na seymiki tylko deputackie, obywatele trzech ziem woiewództwa Rawskiego zieżdzać mogą, *activitatem* tamże mieć będą. A gdyby w tey ziemi, na którą alternata przypadła, i pretendenta possessyonata z teyże nie było, na ten czas z innych ziem z tegoż woiewództwa, obywatel possessyonat wybranym na deputata bydź może. Co do seymików gospodarskich, te w każdej ziemi, chociażby w niey alternata seymiku deputackiego nie przypadła, nazaiutr po dniu seymikom deputackim wyznaczonym, odprawiać się mają, na których po ułatwieniu materyi, iakie i dla którego seymiku gospodarskiego wypadną, urodzeni posłowie *respectivè* swoich ziem, relacyą z odbytych czynności seymów zdawać będą powinni. Co się zaś tyce seymów gotowych, relacye z tych w każdej *respectivè* ziemi na seymikach prawem oznaczonych, zdawane bydź mają.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CCCLXV.

Actum etc. (jak wyżej).

Oblata. (jak wyżej.)

Zapisywanie xiąg Ziemiańskich prowincyi Koronnych, i W. X. Lit.

Prowincya Mało-Polska.

Kommissya cywilno wojskowa Krakowska, w Krakowie agitująca się, ma zapisywać xięgi ziemiańskie powiatu Krakowskiego z xięstwem Siewierskim, i powiatu Proszowskiego. Kommissya cywilno-wojskowa Lelowska w Szczekocinach agitująca się, ma zapisywać xięgi ziemiańskie powiatu Xiąskiego i Lelowskiego. Kommissya cywilno-wojskowa Sandomirska w Szydłowie agitująca się, ma zapisywać xięgi ziemiańskie powiatów Sandomirskiego, Wiślickiego, i Piłźnińskiego. Kommissya cywilno-wojskowa Radomska, w Radomiu agitująca się, ma zapisywać xięgi ziemiańskie powiatu Radomskiego. Kommissya cywilno-wojskowa Stężycka, w Stężycy agitująca się, ma zapisywać xięgi ziemiańskie ziemi Stężyckiej. Kommissya cywilno-wojskowa Opoczyńska w Opocznie agitująca się, ma zapisywać xięgi ziemiańskie powiatów Opoczyńskiego, i Chęcińskiego. Kommissya cywilno-wojskowa Kiiowska w Żytomierzu agitująca się, ma zapisywać xięgi ziemiańskie powiatów Kiiowskiego, Żytomierskiego, i Naddnieprskiego. Kommissya cywilno-wojskowa Owrucka w Owruczu agitująca się, ma zapisywać xięgi ziemiańskie powiatu Owruckiego. Kommissya cywilno-wojskowa Chełmska w Chełmie agitująca się, ma zapisywać xięgi ziemiańskie ziemi Chełmskiej, i powiatu Krasnostawskiego. Kommissya cywilno-wojskowa Wołyńska w Łucku agitująca się, ma zapisywać xięgi ziemiańskie powiatów Łuckiego, i Nadhoryńskiego. Kommissya cywilno-wojskowa Włodzimierska w Włodzimierzu agitująca się, ma zapisywać xięgi ziemiańskie powiatów Włodzimiersko-Czerwiechowskiego, Włodzimiersko-Nowogrodzkiego. Kommissya cywilno-wojskowa Krzemieniecka w Krzemieńcu agitująca się, ma zapisywać xięgi ziemiańskie powiatów Krzemienieckiego, i Nadśluckiego. Kommissya cywilno-wojskowa Kamieniecka Podolska w Kamieńcu agitująca się, ma zapisywać xięgi ziemiańskie ziemi Kamienieckiej Podolskiej, i powiatu Czerwonogrodzkiego. Kommissya cywilno-wojskowa Latyczewska w Latyczewie agitująca się, ma zapisywać xięgi ziemiańskie powiatów Latyczewskiego,

i Rowskiego. Kommissya cywilno-wojskowa Lubelska w Lublinie agitująca się, ma zapisywać xięgi ziemiańskie ziemi Lubelskiej, i powiatu Urzędowskiego. Kommissya cywilno-wojskowa Łukowska w Łukowie agitująca się, ma zapisywać xięgi ziemiańskie ziemi Łukowskiej. Kommissya cywilno-wojskowa Bełzka w Dubience agitująca się, ma zapisywać xięgi ziemiańskie powiatu Dubienieckiego. Kommissya cywilno-wojskowa Podlaska w Drohiczyne agitująca się, ma zapisywać xięgi ziemiańskie ziemi Drohiczyckiej. Kommissya cywilno-wojskowa Mielnicka w Mielniku agitująca się, ma zapisywać xięgi ziemiańskie ziemi Mielnickiej. Kommissya cywilno-wojskowa Bielska w Tykocinie agitująca się, ma zapisywać xięgi ziemiańskie powiatów Bielskiego, i Brańskiego. Kommissya cywilno-wojskowa Braclawska w Braclawiu agitująca się, ma zapisywać xięgi ziemiańskie powiatów Braclawskiego, i Nadbohskiego. Kommissya cywilno-wojskowa Winnicka w Winnicy agitująca się, ma zapisywać xięgi ziemiańskie powiatu Winnickiego. Kommissya cywilno-wojskowa Zwinogrodzka w Zwinogrodce agitująca się, ma zapisywać xięgi ziemiańskie powiatu Zwinogrodzkiego.

Prowincya Wielko-Polska.

Kommissya cywilno-wojskowa Poznańska w Poznaniu agitująca się, ma zapisywać xięgi ziemiańskie powiatów Poznańskiego, i Międzyrzeckiego. Kommissya cywilno-wojskowa Kościańska w Kościanie agitująca się, ma zapisywać xięgi ziemiańskie ziemi Wschowskiej, i powiatu Kościańskiego. Kommissya cywilno-wojskowa Kaliska w Kaliszu agitująca się, ma zapisywać xięgi ziemiańskie powiatów Kaliskiego, Konińskiego, Pyzdrowskiego, i Szrodzkiego. Kommissya cywilno-wojskowa Gnieźnińska w Gnieźnie agitująca się, ma zapisywać xięgi ziemiańskie powiatów Gnieźnińskiego, i Kcyńskiego. Kommissya cywilno-wojskowa Sieradzka w Sieradzu agitująca się, ma zapisywać xięgi ziemiańskie powiatów Sieradzkiego, i Szadkowskiego. Kommissya cywilno-wojskowa Piotrkowska w Radomsku agitująca się, ma zapisywać xięgi ziemiańskie powiatów Piotrkowskiego, i Radomskiego. Kommissya cywilno-wojskowa Wieluńska w Wieluniu agitująca się, ma zapisywać xięgi ziemiańskie ziemi Wieluńskiej, i powiatu Ostreszowskiego. Kommissya cywilno-wojskowa Łęczycka w Łęczycy agitująca się, ma zapisywać xięgi ziemiańskie powiatów Łęczyckiego, Inowłodzkiego, Brzezińskiego, i Orłowskiego. Kommissya cywilno-wojskowa Brzeska-Kuiawska w Brześciu Kuiaw-

skim agitująca się, ma zapisywać xięgi ziemiańskie powiatów Brzeskiego-Kuiawskiego, Kowalskiego, i Przedeckiego. Kommissya cywilno-wojskowa Inowroclawska w Radzieiowie agitująca się, ma zapisywać xięgi ziemiańskie powiatów Inowroclawskiego, Radzieiowskiego, i Kruszwickiego resztę z tey strony. Kommissya cywilno-wojskowa Dobrzyńska w Lipnie agitująca się, ma zapisywać xięgi ziemiańskie powiatów Dobrzyńskiego, Lipińskiego, i Rypińskiego. Kommissya cywilno-wojskowa Płocka w Raciążu agitująca się, ma zapisywać xięgi ziemiańskie powiatów Płockiego, Bielskiego, Sierpskiego, Raciążkiego, i Płońskiego. Kommissya cywilno-wojskowa Zawkrzyńska w Mławie agitująca się, ma zapisywać xięgi ziemiańskie powiatów Szreńskiego, Niedzoborskiego i Mławskiego. *Xięstwo Mazowieckie.* Kommissya cywilno-wojskowa Czerska w Czersku agitująca się, ma zapisywać xięgi ziemiańskie ziemi Czerskiej. Kommissya cywilno-wojskowa Warszawska w Warszawie agitująca się, ma zapisywać xięgi ziemiańskie ziemi Warszawskiej. Kommissya cywilno-wojskowa Wizka w Wiznie agitująca się, ma zapisywać xięgi ziemiańskie ziemi Wizkiej, i powiatu Wąsoskiego. Kommissya cywilno-wojskowa Wyszogrodzka w Wyszogrodzie agitująca się, ma zapisywać xięgi ziemiańskie ziemi Wyszogrodzkiej. Kommissya cywilno-wojskowa Zakroczyńska w Zakroczymiu agitująca się, ma zapisywać xięgi ziemiańskie ziemi Zakroczymskiej. Kommissya cywilno-wojskowa Ciechanowska w Ciechanowie agitująca się, ma zapisywać xięgi ziemiańskie ziemi Ciechanowskiej, i powiatu Prasnyskiego. Kommissya cywilno-wojskowa Łomżyńska w Łomży agitująca się, ma zapisywać xięgi ziemiańskie ziemi Łomżyńskiej, i powiatów Kolińskiego, Zambrowskiego, i Ostrołęckiego. Kommissya cywilno-wojskowa Rożańska w Makowie agitująca się, ma zapisywać xięgi ziemiańskie ziemi Rożańskiej. Kommissya cywilno-wojskowa Liwska w Liwie agitująca się, ma zapisywać xięgi ziemiańskie ziemi Liwskiej. Kommissya cywilno-wojskowa Nurska w Ostrowie agitująca się, ma zapisywać xięgi ziemiańskie ziemi Nurskiej, i powiatu Kamieńczykowskiego, i Ostrowskiego. Kommissya cywilno-wojskowa Rawska w Rawie agitująca się, ma zapisywać xięgi ziemiańskie ziemi Rawskiej, i powiatu Bielskiego. Kommissya cywilno-wojskowa Sochaczewska w Sochaczewie agitująca się, ma zapisywać xięgi ziemiańskie powiatów Sochaczewskiego, i Mszczonowskiego. Kommissya cywilno-wojskowa Gostyńska w Gąbinie agitująca się, ma zapisywać xięgi ziemiańskie powiatów Gostyńskiego, i Gąbińskiego.

Prowincya Wielkiego Xięstwa Litewskiego.

Kommissya cywilno-woyskowa agitująca się w Wilnie, zapisywać ma xięgi ziemiańskie powiatu Wileńskiego. Kommissya cywilno-woyskowa agitująca się w Oszmianie, zapisywać ma xięgi ziemiańskie powiatu Oszmiańskiego. Kommissya cywilno-woyskowa agitująca się w Lidzie, zapisywać ma xięgi ziemiańskie powiatów Lidzkiego i Eyszyskiego. Kommissya cywilno-woyskowa agitująca się w Wilkomierzu, zapisywać ma xięgi ziemiańskie powiatu Wilkomierskiego. Kommissya cywilno-woyskowa agitująca się w Brasławiu, zapisywać ma xięgi ziemiańskie powiatu Brasławskiego. Kommissya cywilno-woyskowa agitująca się w Trokach, zapisywać ma xięgi ziemiańskie powiatów Trockiego i Mereckiego. Kommissya cywilno-woyskowa agitująca się w Grodnie, zapisywać ma xięgi ziemiańskie powiatu Grodzieńskiego. Kommissya cywilno-woyskowa agitująca się w Kownie, zapisywać ma xięgi ziemiańskie powiatów Kowieńskiego, i Preńskiego. Kommissya cywilno-woyskowa agitująca się w Poniewieżu, zapisywać ma xięgi ziemiańskie powiatu Upińskiego. Kommissya cywilno-woyskowa xięstwa Żmudzkiego agitująca się w Rosieniach, zapisywać ma xięgi ziemiańskie powiatów Rosieńskiego, i Telszewskiego. Kommissya cywilno-woyskowa agitująca się w Szawlach, zapisywać ma xięgi ziemiańskie powiatu Szawelskiego. Kommissya cywilno-woyskowa Połocka agitująca się w Uszaczu, zapisywać ma xięgi ziemiańskie województwa Połockiego. Kommissya cywilno-woyskowa agitująca się w Nowogrodku, zapisywać ma xięgi ziemiańskie powiatów Nowogrodzkiego, i Słuczońskiego. Kommissya cywilno-woyskowa agitująca się w Słonimie, zapisywać ma xięgi ziemiańskie powiatu Słonimskiego. Kommissya cywilno-woyskowa agitująca się w Wołkowysku, zapisywać ma xięgi ziemiańskie powiatu Wołkowyskiego. Kommissya cywilno-woyskowa województwa Witebskiego agitująca się w Czerei, zapisywać ma xięgi ziemiańskie województwa Witebskiego. Kommissya cywilno-woyskowa powiatu Orszańskiego agitująca się w Cholo-pieniczach, zapisywać ma xięgi ziemiańskie powiatu Orszańskiego. Kommissya cywilno-woyskowa województwa Brzeskiego-Litewskiego agitująca się w Brześciu-Litewskim, zapisywać ma xięgi ziemiańskie powiatów Brzeskiego, i Kobryńskiego. Kommissya cywilno-woyskowa Pińska agitująca się w Pińsku, zapisywać ma xięgi ziemiańskie powiatów Pińskiego, i Pińsko-Zarzeczego. Kommissya cywilno-woyskowa województwa Mińskiego agitująca się w Mińsku, zapisywać ma xięgi ziemiańskie powiatu Mińskie-

go. Kommissya cywilno-woyskowa powiatu Mozyrskiego agitująca się w Mozyrzcu, zapisywać ma xięgi ziemiańskie powiatu Mozyrskiego. Kommissya cywilno-woyskowa powiatu Rzeczyckiego agitująca się w Bobruysku, zapisywać ma xięgi ziemiańskie powiatu Rzeczyckiego.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CCCLXVI.

Actum etc. die septima mensis
Novembris A. D. 1791-mo.

Oblata. (jak wyżej.)

Dozwolenie pomnożenia fundacyi
dla szpitala
w miasteczku Opatowku.

Gdy z powodu litości z ludzkością połączoney wielebny Szymon Drykowski kanonik Łowicki summe 4,000 złł. Pol. na pomnożenie fundacyi szpitala w miasteczku Opatowku w województwie Kaliskim sytuowanym, zapisać i z prowizyi ulokować oświadcza; My Król, za zgodą stanów tak chwalebna intencją zatwierdziwszy, dozór eksekucyi tey fundacyi kommissyi policji polecamy.

Stanisław Natęcz Małachowski ref: w. K. seymowy i konfederacyi prowincyi Koronnych marszałek.

Kazimierz xiąże Sapieha generał art: Litt: marszałek konfederacyi Wo Xa Littgo.

Woyciech Leszczye Skarszewski biskup Chełmski i Lubelski wyznaczony z senatu z prowincyi Małopolskiej. Józef Korwin Kossakowski biskup Infl: i Kur: koad: bis: Wil: Antoni xże Jabłonowski kasztelan Krakowski deputat z senatu z Małepolski. Alexander Linowski p. w. Krak: deputowany z pro: Mał. Antoni Ledochowski wodziec i poseł wodztwa Czergo deputowany. Józef Kocielił poseł Oszmiański deputowany z W. X. Litt: Józef Weysenhoff poseł Inflantski deputowany z prowincyi Litewskiej. Celestyn Sokolnicki stol: i poseł Poznań: deputowany do konst: z prow: W. Polskiej. Jan Nepomucen Zboński p. z Dobrzyń: deput: z prowincyi Wielkopol: mp. Walenty Sobolewski starosta i poseł Warszawski deputowany z prowincyi Wielkopolskiej. Józef Radzicki podkomorzy i poseł z Zakroczym: deput. do kons: z prowincyi Wielkopol: mp. Jan Łuszczewski poseł Sochaczew-

ski deputowany z prowincyi Wielkopolskiej. Post cujus constitutionis etc. (Zakończenie jak wyżej.)

CCCLXVII.

Actum etc. (jak wyżej.)

Oblata. (jak wyżej.)

Zalecenie uum.
seymowemu i konfederacyi
oboyga narodów marszałkom,

Na żądanie nayiaśniejszego elektora Saskiego w nocy pod dniem 23. Października roku bieżącego przełożone, aby końcem roztrząśnienia i oświecenia wątpliwości, iakieby nayiaśniejszy elektor upatrzeć mógł przed przystąpieniem do traktowania o artykuły *pactorum conventorum*, zobopólne przez wyznaczone osoby nastąpiło porozumienie; zalecamy uum. seymowemu i konfederacyi oboyga narodów marszałkom donieść Nam Królowi w straży, że z woli nayiaśniejszych stanów, ku dogodzeniu wzwyż wzmiankowanemu żądaniu wyznaczone są osoby, to jest urodzeni xiąże Czartoryski generał ziem Połdolskich poseł Lubelski i Małachowski starosta Opoczyński minister Rzeczypospolitey przy dworze Drezdeńskim, które to pomienione osoby włożonego przez stany seymujące dopełniwszy obowiązku, o skutku czynności swojej seymującym stanom doniosą.

Stanisław Natęcz Małachowski ref. w. K. seymowy i konfederacyi prowincyi Koronnych marszałek.

Kazimierz xiąże Sapieha generał art. Lit. marszałek konfederacyi W. X. L.

Woyciech Leszczye Skarszewski biskup Chełmski i Lubelski wyznaczony z senatu z prow. Małopolskiej. Józef Korwin Kossakowski bis. Infl. i Kur. koad. bis. Wil. Antoni xże Jabłonowski kaszt. Krak. deputat z senatu z Małepolski. Franciszek Antoni na Kwilczu Kwilecki kaszt. Kaliski deputowany do konstytucyi z senatu z prow. Wielkopolskiej mp. Jan Ossoliński starosta i poseł Drohycki deputowany z prow. Małopolskiej. Antoni Ledochowski wojewodziec i poseł wodztwa Czergo deputowany. Adam Rupeyko sędzia ziem. i poseł X. Żmudz. deput. do konst. z prow. W. X. L. Adam Littawor Chreptowicz poseł Nowogrodzki deputowany z W. X. Litt. Celestyn Nowina Sokolnicki stol: i p. P. deputowany do konstytucyi z p. W. Walenty Sobolewski starosta i poseł Warszawski deput. z prow. Wielkopolskiej. Tomasz Nowowieski łowczy i poseł Wyszogr. deputo-

wany z prow. Wielkopolskiej mp. Józef Radzicki podkom. i poseł z Zakroczym. deput. do konst. z prow. Wielkopol mp. Post cujus constitutionis etc. (Zakończenie jak wyżej.)

CCCLXVIII.

Actum etc. die octava mensis
Novembris A. D. 1791-mo.

Oblata. (jak wyżej.)

Deklaracya względem osób
podających się
do magistratur rządowych.

Każdy seymik elekcyiny poselski, po odbytem wyborze posłów, obowiązany będzie, każdemu żądającemu z obywatelów województwa swojego, ziemi lub powiatu z stanu rycerskiego iedynie cywilnego, possessyą, zdolność i stopień, podług prawa mającemu dać zaświadczenie, na żądanie iego, za którym ten zapisywać się mocen będzie do przyszłego wyboru na seymie na kandydata do magistratur rządowych, do których się poda, to jest: do kommissyi, bądź policyiney, bądź skarbowey, bądź woyskowej oboyga narodów, albo sądów assessorskich Koronnych, czy Litewskich; takowe zaświadczenie województwa ziemi lub powiatu obywatela mający podawać się za kandydatów do laski będą, a z pomiędzy nich prowincjonalne sessye, podług prawa o seymie, wybierać mają, w którym to wyborze przekonanie posłów wiązany być nie może, i wybor obywatela zaświadczenie mającego z któregokolwiek bądź seymiku, zostawiamy każdemu posłowi wolny, oraz z kończących funkcy swoje, jeżeli się który z nich do laski poda, *respectivè* magistratury, w której zasiadał, wolność zupełną wybierania zostawiamy bez zaświadczenia seymikowego.

Stanisław Natęcz Małachowski ref. w. K. seymowy i konfederacyi prowincyi Koronnych marszałek.

Kazimierz xiąże Sapieha generał art: Litt: marszałek konfederacyi Wo Xa Littgo.

Woyciech Leszczye Skarszewski biskup Chełmski y Lubelski wyznaczony z senatu z prowincyi Małopolskiej. Józef Korwin Kossakowski bisk: Infl: i Kur: koad. bis: Wil. Antoni xże Jabłonowski kasztelan Krakowski deputat z senatu z Małepolski. Alexander Linowski p. w. Krak: deputowany z prow: Małopol Antoni Ledochowski wodziec i poseł wodztwa Czergo deputowany. Józef Kocielił poseł Oszmiański deputowany z W. X. Litt:

Józef Weyssenhoff poseł Inflantski deputowany z prowincyi Litewskiej. Celestin Sokolnicki stol: i poseł Poznan: deputowany do konst: z prow: W. Polskiej. Jan Nepomucen Zboński p. z. Dobrzyń: deput: z prowincyi Wielkop. z mp. Walenty Sobolewski starosta i poseł Warszawski deputowany z prow. Wielkopolskiej. Józef Radzicki podkomorzy i poseł z. Zakroczym. deput. do konst: z prowincyi Wielkop. mp. Jan Łuszczewski poseł Sochaczewski deputowany z prowincyi Wielkopolskiej. Post cuius constitutionis etc. (Zakończenie jak wyżej.)

CCCLXIX.

Actum etc. die nona mensis Novembris A. D. 1791-mo.

Oblata. (jak wyżej.)

Deklaracya względem następujących przez kommissyą skarbową Rzeczypospolitey oboyg narodów urzędzeń.

1mo. Gdy dozór koron w Krakowie będących kommissy skarbowej Rzeczypospolitey oboyg narodów oddaliśmy, przeto kommissya wybierze z pomiędzy siebie delegowanych, którzy z Warszawy do Krakowa zechawszy, registr takowych koron i znamion spiszą, Nam Królowi i stanom podadzą, dla dozoru zaś skutecznieszego trzy klucze od składu koron w sposobie o kassie generalnie opisanym urządzają, a czwarty zaś klucz kustosz Koronny utrzymywać ma od tychże koron pod równą odpowiedzialnością: klejnoty zaś i inne mobilia Rzeczypospolitey służące przez samą kommissyą tu w Warszawie pod trzema kluczami strzeżone być mają. *2do.* Wyłączywszy terazniejszym prawem niektóre rodzaje spraw od sądu kommissy skarbowej, też sprawy do sądów ordynaryjnych odsyłamy, zaczęte iednak sprawy w kommissyach skarbowych, a do ich władzy sądzenia podług dawniejszych praw należące, w Koronie w kommissy skarbu oboyg narodów, w Litwie zaś w sądzie udzielnym skarbowym kończone być mają podług prawa o tymże sądzie. Miastu zaś Leszno forum teyże kommissy podług osobney z dziedzicem konwency zabezpieczamy, i jeżeli to forum podług wyraźnych przywilejów sądowi assessorskiemu nienależy. *3tio.* Zlecamy kommissy skarbowej oboyg narodów, aby instruktarze celne przeyrzała, i stosownie do potrzeb handlu i aktualnego szacunku projekt instruktarzy nowych Nam Królowi i stanom do approbacy podała,

a fundusz akeydensowy od złotego i wagi do opisu instruktarza wybierać dozwalamy. *4to.* Układ kommissy skarbowej w wysyłaniu aplikantów skarbowych do uczenia się nauk mineralogicznych, mechaniki, hydrauliczki potwierdzamy; i aby kommissya skarbowa oboyg narodów 6. uczniów kosztem publicznym tych nauk uczyć kazała, tudzież potrzebnych maszynistów sprowadziła, mieć chcemy. *5to.* Wybieranie opłaty kwitowego, wizowego i cetnarowego na cłach do dalszey decyzy stanów zostawujemy, a iako prawem takowe opłaty nie były dotąd nakazane, tak procedera z tego źródła wynikię na wzajem uchylamy; szelągowe zaś w Wielkim Xięstwie Litt: przy podatkach importowane pod dalszym rządem kommissyów woiewódzkich tak iak w Koronie zachowujemy.

Podpisy z wyjątkiem Alexandra Linowskiego, a dodaniem: „Kazimierz Konst. Plater kaszt: genlu Trockiego deput. z senatu W. X. Litt. do konst.“, też same jak w konstytucyi poprzedniej. Zakończenie również jak w poprzedniej.

CCCLXX.

Actum etc. die decima quinta mensis Novembris A. D. 1791-mo.

Oblata. (jak wyżej.)

Wyznaczenie deputacy dla woiewodztwa Kiiowskiego i Braclawskiego.

Przychylając się do przełożenia urodzonych posłów woiewodztw Kiiowskiego i Braclawskiego, iż potrzeba zachodzi oddziału woiewodztw tychże z sobą graniczących, a to dla ułożenia onym księgi ziemiańskiej, My Król, za zgodą stanów, końcem prędszego załatwienia między temi woiewodztwami ciągnących się sporów granicznych, wyznaczamy deputacyą z senatu z prowincyi Małopolskiej j. w. xięcia Jabłonowskiego kasztelana Krakowskiego, z prowincyi Litewskiej wo Suchodolskiego kasztelana Smoleńskiego, z prowincyi Wielkopolskiej wo Mikorskiego kasztelana Rawskiego. Z stanu rycerskiego z prowincyi Małopolskiej urch: Sołtyka Krakowskiego, Krzuckiego Wołyńskiego, Radziwińskiego Czerniechowskiego posłów; z prowincyi Litewskiej urch: Kościakowskiego Wilkomirskiego, Karpia Żmudzkiego, Gieysztoro Trockiego posłów; z prowincyi Wielkopolskiej urch: Sokolowskiego Inowrocławskiego, Gomolińskiego Wizkiego, Szymanow-

skiego Wyszogrodzkiego posłów, którzy tu w Warszawie w komplecie naymniej osób pięciu dnia 18 Novembra roku terazniejszego 1791. dzieło swoje rozpoczną, w stan kwestyi dozwalaiać wszelkich obron wniyda, dokumenta, dekreta, i prawa stron obydwóch rozpoznaia, i całą tę sprawę podług dowodów słuszności, i wymagających do oddziałów woiewodztw i tychże powiatów okoliczności rozsądzą, nie wdaiąc się w żadne granic partykularnych rozpoznanie, którym dzieło teyże deputacyi żadnego uszkodzenia przynosić nie ma, taryffy ościennych dobr nieprzecinaiać żadnego miasta i wsi ułożą, które to taryffy sporządzone, że wieczny tymże woiewodztwom podział i granice oznaczać będą, stanowimy.

Stanisław Natęcz Małachowski. ref: w. K. seymowy i konfederacyi prowincyi Koronnych marszałek.

Kazimierz xiąże Sapieha generał art: litt: marszałek konfederacyi W. X. Littgo.

Wojciech Leszczye Skarszewski biskup Chełmski i Lubelski wyznaczony z senatu z prow. Małopolskiej. Kazimierz Konst. Plater kaszt. głu Trockiego wyznaczony z senatu W. X. Litt. do konstytucyi Alexander Linowski p. w. Krak. deputowany z prow. Małopol. Jan Ossoliński starosta i poseł Drohycki deputowany z prow. Małopol. Antoni Ledochowski wodzic i poseł wojctwa Czergo deputowany. Tomasz Waurzecki poseł Braclawski deput. do konst. Walenty Sobolewski starosta i poseł Warszawski deput. z prow. Wielkopolskiej. Tomasz Nowowieski łowczy i poseł ziemi Wyszog. deput. z prow. Wielkop. mp. Józef Radzicki podkomorzy i poseł z. Zakroczym deput. do konst. z prow. Wielkop. mp. Jan Łuszczewski poseł Sochaczewski deput. z prow. Wielkop. Post cuius constitutionis etc. (Zakończenie jak wyżej.)

CCCLXXI.

Actum etc. die decima octava mensis Novembris A. D. 1791-mo.

Oblata. (jak wyżej.)

Dozwolenie weryfikacyi dymów.

Po uczynionym Nam Królowi i stanom od kommissy skarbu Koronnego przełożeniu, iż liczne zachodzą skargi na mylne taryffy dymów przez lustratorów od kommissyów cywilno-wojskowych zapisanie, stanowimy. *Primo:* gdzie zachodzą takowe skargi, kommissya skarbowa naznaczać będzie w przytomności officyalistów skarbowych na grun-

cie przez kommissy cywilno-wojskowe weryfikacye, po których uskuteczionych zachodzące kwestye ułatwi; do takowych zaś weryfikacyi, ci kommissarze cywilno-wojskowi, na których dzieła skargi zachodzić będą, wyznaczeni bydź nie mogą. *Secundo:* Czynienie zaskarżeń na mylne taryff spisane, i tychże poprawa tylko do dnia pierwszego Maia tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt drugiego roku przyszłego trwać będą. Po którym dniu normalna taryffa dymów sporządzona przez żaden sposób poprawie podlegać nie będzie, aż do czasu oznaczonego nowej rewizyi dymów, a to podług prawa pod tytułem: *Lustracya dymów i podanie ludności* w roku tysiąc siedmset ośmdziesiąt dziewiątym zapadłego. *Tertio:* Bonifikacyą, iaka z powodu mylnych taryff wypadać będzie, czynić kommissy skarbowej oznaczamy. *Quarto:* Gdzieby zaś wsie przez lustratorów nie były lustrowane, i do taryffy zapisane, takowych wsiów dziedzice, i possesorowie donieść o tym kommissyom cywilno-wojskowym nieodwłocznie, pod karą dwostey opłaty, powinni. A kommissy cywilno-wojskowe do takowych wsiów lustracye zesła, i zlustrowane do taryffy zapiszą, i dla odebrania zaległej należitości skarbowey do kommissy skarbu Koronnego odesła. *Quinto:* Te zaś zalecenie równie przez kommissyą skarbu Wielkiego Xięstwa Litewskiego, nim osoby składaiące też kommissyą do składu kommissy skarbowej oboyg narodów wniyda, ma bydź dla prowincyi Litewskiej, co do wyznaczenia weryfikacyi taryff mylnych, wykonane. *Sexto:* Takowe zaskarzenie*) wstrzymywać nie ma dzieła koekwacyjnego. ani onemu przeszkadzać dokończenia.

Stanisław Natęcz Małachowski ref. w. K. seymowy i konfederacyi prowincyi Koronnych marszałek.

Kazimierz xiąże Sapieha generał art: Litt: marszałek konfederacyi Wo Xa Littgo.

Wojciech Leszczye Skarszewski biskup Chełmski i Lubelski wyznaczony z senatu z prowincyi Małopolskiej. Józef Korwin Kosakowski bisk: Infl: i Kur: koad: bisk: Wil. Antoni xże Jabłonowski kasztelan Krakowski deputat z senatu z Małeypolski. Alexander Linowski p. w. Krak: deputowany z prow: Małopol. Jan Ossoliński starosta i poseł Drohicki deputowany z prowincyi Małopol. Antoni Ledochowski poseł woiewodztwa Czer: deputowany z prowinc: Małopol. Jzef. Zabieło poseł z xięstwa Żmudzkiego deputowany do konstytucyi. Adam Rupeyko sędzia ziem: i poseł

*) W oryginalnym wyraz ten przekreślony, a jakaś późniejsza ręka natomiast wpisała słowa: „zaś rządzenie“.

X. Z. deput: do konst: z prowincji W. X. L. Jan Nepom: Zboński p. z. Dobrzyń: deput: z prowincji Wielkopol: mpp. Walenty Sobolewski starosta i poseł Warszawski deputowany z prowincji Wielkopolskiej. Tomasz Nowowiecki łowczy i poseł Wyszog: deputowany z prowincji Wielkopol: Józef Radzicki podkomorzy i poseł ziemi Zakroczym: deputowany do konst: z prowincji Wielkopol: mpp. Post cujus constitutionis etc. (Zakończenie jak wyżej.)

CCCLXXII.

Actum etc. die decima nona mensis Novembris A. D. 1791-mo.

Oblata. (jak wyżej.)

Zalecenie kommissyom skarbowym oboysa narodów.

Na uczynione Nam Królowi i stanom przełożenie, że rezolucye na doniesienia o poczynionych przez kommissye do odbierania wyznań intraty pomyłkach, dla krótkości czasu do rozważenia tychże doniesień oznaczonego, ułatwione być nie mogły, postanawiamy. Imo. Rezolucye na doniesienia o poczynionych przez kommissye podatkowe pomyłkach dotąd zaskarżonych, i do piętnastego Stycznia roku przyszłego tysiąc siedemset dziewięćdziesiąt drugiego zaskarżyć się mogących, kommissye skarbowe oboysa narodów w ciągu naydaley trzech miesięcy ułatwią. 2do. Kommissye skarbowe oboysa narodów, gdy w taryffach przysłanych od kommissyów podatkowych dostrzegą; że nie są wyrażone summy duchowne wyderkaffowe do opłaty podatków Rzeczypospolitey, lub o takowych summach też kommissye skarbowe doniesienia odbiorą, zarekwirują kommissye wojewódzkie, aby obwieściwszy właścicielów dóbr, na których summy podległe podatkowaniu znajdują się, takowe wyderkaffowe summy do podatkowania były wciągnięte.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CCCLXXIII.

Actum etc. (jak wyżej.)

Oblata. (jak wyżej.)

Warunek do prawa pod tytułem: Dopełnienie sprawiedliwości.

Gdy prawem na seymie terażniejszym

w roku niniejszym pod tytułem „Dopełnienie sprawiedliwości“ zapadłym, do rozsądzenia sporów prawnych między urodzonym starostą Owruckim z iedney, a szlachtą obywatelami powiatu Owruckiego z drugiej strony kilkudziesiąt letnim czasu przeciągiem toczących się, sąd z pomiędzy obywatelów województwa Kiiowskiego na naypierwszych seymikach wybierać się mianych złożony, determinowaliśmy; przeto warujemy, iż do sądu pomienionego osoby, w sprawę tę między urodzonym starostą a szlachtą Owrucką wchodzące, obranemi być nie mogą, a w przypadku obrania, ci sądzić takowey sprawy, że nie mogą, postanawiamy.

Podpisy także jak w konstytucji „Dozwolenie weryfikacyi dymów“ na str. 343—344, z wyjątkiem podpisów: Antoniego księcia Jabłonowskiego i Aleksandra Linowskiego. Zakończenie też samo jak w poprzedzających.

CCCLXXIV.

Actum etc. die trigesima mensis Novembris A. D. 1791-mo.

Oblata. (jak wyżej.)

Przyspieszenie obrania kommissarzów skarbowych oboysa narodów.

My Król, za zgodą stanów seymujących, chcąc, aby prawo w swoiey exekucyi niezawodnie zachowane było, elekcyą kommissarzów skarbowych oboysa narodów od dnia pierwszego Marca, roku następnego tysiąc siedemset dziewięćdziesiąt drugiego, nieodzwonnie determinujemy.

Stanisław Natęcz Małachowski ref: w. K. seymowy i konfederacyi prowincji Koronnych marszałek.

Kazimierz księże Sapięha generał artt: Litt: marszałek konfederacyi Wo Xa Littgo.

Woyciech Leszczye Skarszewski biskup Chełmski i Lubelski wyznaczony z senatu z prowincji Małopolskiej. Józef Korwin Kosakowski bisk: Infl: i Kur: k. b. W. Kazimierz Konst: Plater kasztelan głu Trockiego deputowany z W. X. Litt: do konstytucyi. Alexander Linowski po. wo. Krak: deputowany z prow: Małop. Jan Ossoliński starosta i poseł Drohicki deputowany z prowincji Małopolskiej. Antoni Ledochowski wodzic: i poseł wodtwa Czergo deputowany. Jzf Zabieko poseł z Xięstwa Zmudzkiego deputowany do konstytucyi. Adam Rupejko sędzia ziem: i poseł X. Z. deput: do konst: z prowincji

W. X. L. Celestyn Sokolnicki stol: i poseł Poznański deput: do konsty: z prowincji W. Polskiej. Walenty Sobolewski starosta i poseł Warszawski deputowany z prowincji Wielkopolskiej. Józef Radzicki podko: i poseł z Zakroczy: deputt. do konst: z prowincji Wielkopol: mpp. Post cujus constitutionis etc. (Zakończenie jak wyżej.)

CCCLXXV.

Actum etc. (jak wyżej.)

Oblata. (jak wyżej.)

Zalecenie kommissyom skarbowym oboysa narodów.

Gdy prawem seymu terażniejszego pod tytułem „Zareczenie wzajemne oboysa narodów“ połączenie skarbow iuz nastąpiło; w celu więc iak nayprędzszego uskutecznienia tego prawa, zalecamy kommissyi skarbu Litewskiego, ażeby szczególnie zatrudniła się rozrządzeniem podatków tych: które w miesiącu Decembrze i Styczniu wchodzić do skarbu zwykły, tudzież wypłaceniem woysku kwartału Decembrowego, a to dopełniwszy, kommissya skarbu Litewskiego ma sporządzić rachunek przychodów i rozchodów od daty wykalkulowanych iuz przez deputacyą rachunków, do dnia dwudziestego Stycznia roku następnego tysiąc siedemset dziewięćdziesiąt drugiego, z którym to rachunkiem też kommissya stanąć ma tu w Warszawie na dzień pierwszy Fobruarii tegoż roku następnego tysiąc siedemset dziewięćdziesiąt drugiego: stanąwszy zaś, rachunek oddać do deputacyi examiniującej, a sama w celu zapadłego prawa z kommissyą skarbu Koronnego na tymże dniu złączyć się obowiązana będzie. Taż kommissya skarbu Litt: wraz z kommissyą skarbu Koronnego dopełni wszelkie rozrządzenia w podatkach, według prawa seymu i roku terażniejszego pod tytułem „Porównanie gatunku podatków w Koronie i w W. X. Litt“, co nastąpić ma przed wpływem nowych podatków z raty Marcowey, aby nowo wybrani kommissarze z nich się stanom seymującym rachowali.

Podpisy też same jak w poprzedniej konstytucyi z wyjątkiem Celestyna Sokolnickiego, a dodaniem: „Adam Littawor Chreptowicz poseł Nowogrodzki deputowany z W. X. Litt:“.

CCCLXXVI.

Actum etc. (jak wyżej.)

Oblata. (jak wyżej.)

Warunek względem xięstwa Siewierskiego.

Ponieważ przez ustanowienie xięgi ziemiańskiej dla xięstwa Siewierskiego, obywatele szlachta tegoż xięstwa z obywatelami Rzeczypospolitey w prerogatywach ziemiańskich iednoczą się, ażeby więc toż wcielenie się xięstwa Siewierskiego obywatelów, równe swobody i prerogatywy im czyniące, do równych obowiązków obywatelskich pociągało, stanowimy, i mieć chcemy: ażeby prócz iuz zajętych na skarb narodowy dochodów, kommissya skarbu narodowego, wszelkie percepcye dochodów publicznych iakoto: cła, czopowe, papier stęplowany, tabakę, opłatę od rzezi, i inne urządziła; kommissyi zaś porządkowey powiatu Krakowskiego zlecamy: ażeby ta, stosując się do prawa wyznaczającego ofiarę podatku wieczystego z dóbr ziemiańskich, duchownych i mieyskich, podług prawideł dla kommissyów do ofiary dziesiątego grosza przepisanych, z tegoż xięstwa, bądź przez podawanie się obywatelskie, bądź przez lustracye dopełniła, dymów i ludności konskrypcyą zrobiła, z których to dymów bądź mieyskich bądź wieyskich, podatek podymnego w równey wielości opłacany będzie, iak w powiecie Krakowskim, do którego iurydykcyi sądowniczey obywatelstwo tegoż xięstwa przyłączamy.

(Podpisy i zakończenie jak w konstytucyi: „Przyspieszenie obrania kommissarzów skarbowych o. n.“ na str. 344—345.)

CCCLXXVII.

Actum etc. (jak wyżej.)

Oblata. (jak wyżej.)

Sprawiedliwość dla szlachty niżej wyrażonych.

Gdy Nam Królowi i stanom seymującym doniesiono iest przez deputacyą wyznaczoną pod tytułem „Przyspieszenie sprawiedliwości“ iż szlachta w xięstwie Mazowieckim w ziemiach Łomżyńskiej, Rożańskiej, w parafiach Gąssowskiej, Sieluńskiej, Rzekońskiej,

Goworowskiej na wsiach Chelsty, Cisk, Korczaki, czyli Klenczany, Damięty, Grabowo, Nogawki, czyli Mierzeiewo, Bobino, Stronia-wy, Gierwaty, Daniłowo w ziemi Łomżyńskiej w powiecie Ostrołęckim, Rupino, Gołębie, Ogonowo, czyli Zagnanowo, Grzymały, czyli Młynarze, Ochenki, Gierwaty, Modzele, Śledzie, Długoleka, Cholynowo, Rogale, Kocki, Chrzązaki w ziemi Rożańskiej leżących, osiadłości swe ziemskie z nadań xiążąt Mazowieckich ma i dzierży, a tylko z obojętnych przywilejów wyrazów pod iurydykcyą proboszczów Płockich, oraz opłatę onymże, i kapituły Płockiej weszła, przeto znosząc takowe wątpliwe *) przywilejów wyrazy, rzeczoną szlachtę na dobrach ziemskich mieszkającą, z pod wszelkiej władzy iurydykcyi i podatowania proboszczów Płockich i kapituły wymiemy i odtąd też szlachta tak do iurydykcyi krajowej ziemiańskiej, i wszelkich prerogatyw, iako i do podatku publicznego należeć szczególnie ma, a w tym celu xięgi w Sieluniu będące do possessyi szlacheckich regulujące się przemieść do kancelaryi ziemskiej Rożańskiej, w przeciągu dwóch miesięcy od daty prawa tego, pod przysięgą dozor nad temi xięgami mającego, nakazujemy; przy rozgraniczeniu zaś zdarzyć się mogącym między wioskami i okolicami szlacheckimi wyżey wspomnionymi, przywileje, za iakimi posiadają i dokumenta własność szlachecką dziedziczną probującą, za prawidło służący mają. Nakoniec inne wszelkie spory z okoliczności tej między proboszczem Płockim i kapitułą z iedney a szlachtą wyżey wspomnioną z drugiej strony dotąd zaszłe, wiecnie umarzamy.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CCCLXXVIII.

Actum etc. die tertia mensis Decembris A. D. 1791-mo.

Oblata. (jak wyżej.)

Rozgraniczenie normalne w Wielkim Xięstwie Litewskim.

ARTYKUŁ I.

Skład komisyyów granicznych.

1mo. Chcąc ukrócić pienie w sprawach granic zakłóconych, zabezpieczyć dziedzicom i possessorom majątki tychże, iakiebykolwiek były one natury, a w tym wszystkim spokojności publiczney chcąc zaradzić skutecznie z oszczędzeniem krwi niewinney wy-

*) Wyraz ten później dopisany.

lewu, którą granice często zbroczone bywały; My Król, wraz z stanami skonfederowanymi na iednogłośne żądanie posłów Wielkiego Xięstwa Litewskiego, stanowimy rozgraniczenie normalne dóbr wszelakiego gatunku, bez wyłączenia żadnych, całego Wielkiego Xięstwa Litewskiego, a na ten koniec we wszystkich województwach, i powiatach seymikami nadanymi, między sobą oddzielonych, a składających się z parafiów, właściwie do tychże należących dla każdego komisyyą graniczną udzielną naznaczamy.

2do. Każde województwo, czyli powiat na dniu 14tym Lutego roku 1792. zebrać się na seymik, według prawa mający, po dopełnieniu innych elekcyi na urzędy nawet w nowych powiatach, według osobnego prawa, i po odbyciu gospodarstwa miejscowego czynności, komisarzy granicznych wybierze pluralitate wotów sekretnych, iezeliby na kogo iednogłośno nie nastąpiło zezwolenie, a to podług następujących prawideł.

3tio. Rozciągłość województwa, czyli powiatu, a w nich parafii większa, czyli mniejsza liczba, wielość kłótni granicznych, i szlachowicie mnóstwo współ-obywatelom iednego województwa, albo powiatu zebranych naydokładniey wiadomo, decydować na każdym seymiku będą powinny liczbę potrzebnych komisarzy, których w ogólności kaźden seymik naymniey dwunastu wybierze, wyiawszy województwo Witebskie, któremu dosyć będzie trzech, i województwo Smoleńskie, xięstwo Inflantskie, niemniey powiat Starodubowski, które żadnych komisarzy granicznych potrzebować nie będą.

4to. Wyższa komisarzy liczbą nad osób 12. przez obywatelów województwa, lub powiatu za potrzebną uznana, powinna być zawsze w progressyi osób po trzy więcej pomnażana, to iest: 15. 18. 21. 24. i tak daley, a to stosownie do kompletów, które się niżej przepisują.

5to. Komisarzami być mogą od woli obywatelów wybrani iednomyślnością, czyli większością sekretnych głosów senatorowie, i urzędnicy własnego województwa, albo powiatu, niemniey senatorowie i urzędnicy tych województw, albo powiatów, które swych komisyyi własnych mieć nie będą, albo małej liczby komisarzy potrzebują. Wreszcie i obywatele nie urzędnicy, byle kaźdy obrany komisarz z stanu był szlacheckiego, nie mający żadney *criminis* noty, i w województwie, czyli powiecie, gdzie obranym zostanie, miał possessyą, a z komisarzy porządkowych, iezeliby który na komisarza granicznego był wybranym, na tego miejsce obywatele zaraz na seymiku innego wybierają.

6to. Doczesne to urządowanie, w którym

potwierdzenie, albo odmiana, co lat dwie na seymikach elekcyjnych obywatelów woli zostawie się zupełnie, nie będzie wymagało przywilejów żadnych, i komisarzy graniczni wybrani, w *laudum* województwa, albo powiatu swego instrument upoważniający ich urządowanie mieć będą, w którym *laudum*, w iakim porządku zapisanymi zostaną, w takim starszeństwo między nimi uważane być powinno.

7mo. Wybrani obywatele na komisarzy granicznych, zaraz na seymiku przysięgę wykonaą przed zgromadzonemi obywatelami rotą, iako niżej.

8vo. Kompletą teyże komisyyi granicznej, kaźdego województwa, bądź powiatu, będą trojakię, podług udzielnych obowiazków, które się niżej teyże komisyyi granicznej przepisują, to iest: pierwszy ze wszystkich osób komisarzy wybranych, który się nazywać będzie *plenum* komisyyi; drugi komplet appellacyjny z siedmiu koniecznie komisarzy składać się mający; trzeci wydziałowy z osób komisarzy wybranych trzech, oprócz arbitrów, iako niżej.

9no. W kaźdym z trojakię rodzaju kompletów, *primus ex ordine*, gdzie senatora nie będzie w *laudum* województwa, albo powiatu; zapisany, prezydować ma, a ostatni albo *à medio* kompletu uproszony komisarz, pióro i protokół trzymać będzie, w przypadku równości zdań, ostatni z porządku, decydującego nie powinien mieć głosu.

10mo. Wszystkie sprawy samego tylko rozgraniczenia tyżące się, nie zaimując żadnych sukcesyinych, exdywizorskich i oaktorstwach odbywać się, i kończyć będą w komisyyach granicznych.

11mo. Każda komisyya iurydykcyą swoją w mieście seymikowi przez prawo naznaczonym, zaraz po obrorze siebie zafunduje, a trwałość nie dłuższa będzie, iak do 1. Maia, roku 1797. Prędyż zaś będzie się mogła zakończyć, gdy spraw granicznych do rozsądzenia, w którym powiecie nie stanie.

12mo. W przeciągu lat przepisanych, gdyby komisarz który zszedł z tego świata, na naypierwszym seymiku województwo, czyli powiat, dobierze innego na miejsce zmarłego, a kiedyby termin seymiku był daleki, i w ciągu rozpoczętych pracy sądów oddzielni kompletami, ażeby dzieło graniczne ze szkoda obywatelów zatrzymane nie było przez śmierć rozrywającą komplet, *plenum* nawet komisyyi, chociaż z trzech-czwartych części wszystkich komisarzy złożone, iak nayrychley ostrzeżone przez prezydującego w tym komplecie, w którym zamrze komisarz, a do miasta seymikowego zebrane, tymczasowego komisarza obrać będzie mogło, którego seymik naypierwszy potwierdzić, albo zmieć mocen będzie, i podobnie *ple-*

num na miejsce chorego obłożnie tymczasowego komisarza obrorze, a tak wybrani przysięgę wykonać mają dla komisarzy granicznych przepisaną, i ostatnie miejsce, iako nowo przybyli, zasięda.

13tio. Podobnie *plenum* komisarzy granicznych wszystkich tymczasowego komisarza obrać będzie mogło w czasie rozpoczętych sądów wydziałowych, iezeliby długa, a tym bardziey niebezpieczna choroba komplet rozrywała.

ARTYKUŁ II.

O czynnościach poprzedzić małych wyład geometrów na granice.

1mo. Prawo niniejsze nieodwlocznie po oblatowaniu onego do wszystkich komisyyów wojewódzkich rozesłane, a przez te po wszystkich parafiach publikowane w treści, która wszędzie przez plebanów, i parochów ogłoszona będzie, ma moc pierwszych uniwersałów ostrzegających, ażeby obywatele mieli się wszyscy w gotowości do okazania komornikom granic swoich, ile możności pewnych, i wszędzie ugodzonych.

2do. Komisyya kaźda graniczna, po ufundowaniu iurydykcyi swojej w mieście i czasie, iako wyżej, ponowi uniwersalem ostrzeżenie powszechności obywatelów województwa, czyli powiatu swojego, że przystępuje do exekucyi tego prawa.

3tio. Do pierwszego Maia, roku 1793. zostawie się czas obywatelom do zakończenia sporów granicznych przez ugodliwe tranzakta, czyli przez decyzye sądu przyjacielskiego polubownie obranego, a oprócz tego sądu, albo ultymarnych instancyi *in ordine* ostatecznego tylko dekretu, kiedy zgodnie strony do nich pójść zechcą, wszelkie sprawy o dyfferencye graniczne wymiują się zupełnie z pod iakich bądź iurydykcyi krajowych, od daty zaraz tego prawa. A co się tyżące spraw między miastami wolnemi a possessorami królewsczyzn, czyli administracyą dóbr stołu Naszego, lubo w czasie przepisany przez prawo sąd zadworny przyimować i rozsądzać takowe mocen będzie; w kategoriach iednak granic rozpoznania, i ustanowienia wiecznych, przez remissy odsyłać będzie do komisyyów granicznych.

4to. Ażeby między duchownymi a ziemskimi, nawet i natury mieyskiej dobrami, spory graniczne w tym czasie wolnym, ułatwionemi być mogły, władza wykonawcza Nas Króla, w straży starać się o to będzie, ażeby *beneplacitum* ogólne na kray wyrobione, umocowało iak nayrychley przewielebnych biskupów, i wielebnych opatów, niemniey kapituły wszelkie, nakoniec starszeństwo zakonne, ażeby domy i klasztory obojey płci osób zakonnych, niemniey plebani

mogli zamiany szachownic ugodliwie, bądź kompromissami dopełniać.

5to. Obywatel każdy, iakieykolwiek natury dzierzący dobra, bądź wieczyście, bądź docześnie, duchowny, czyli świecki, w mocy prawa niniejszego od czternastego Lutego począwszy w roku 1792. do dnia ostatniego Lutego w roku 1793. złoży w kancellaryi granicznej swojego *respectivè* województwa, albo powiatu w oryginałach, a chociażby i w kopiach, wiernie, i co do słowa z oryginałów wypisanych, z podpisem własnej ręki na każdej kopii, wszelkie dokumenta do granic tylko stosujące się, czyli własnych, czyli cudzych dóbr za rewersami regenta aktowego złożenie, bądź w oryginałach, bądź w kopiach zaświadczałemi; administracya zaś dóbr stołowych, i plenipotenci skarbowi, tam wszędzie w województwach i powiatach, gdzie dobra ziemiańskie graniczą z ekonomiami stołu Naszego, czyli z innemi królewsczyznami, oryginały dokumentów granicznych wszelkich, rewizye dóbr stołowych, lustracye królewsczyzn, mappy i inwentarze do granic służące *in authentico* komportować będą; od czasu zaś rozpoczętego rozmiaru, wszelkie dokumenta graniczne, bądź w oryginałach komportowane, bądź w kopiach złożone *in fundis respectivè* dóbr, do których stosują się, naydować się będą powinny, a sprzeciwieństwo niniejszemu prawu punktowi siedzeniem wieży niedziel sześciu ukaranym będzie.

6to. Jeżeliby obywatel który, w różnych województwach i powiatach był osiadłym, albo dla funkcji publiczney oddalonym będąc, sam osobiście nie mógł dopełnić obowiązku powyższego, ma przysiąc w naybliższej sobie kancellaryi ziemiańskiej, jeżeli w kraiu, albo w iakiey bądź kancellaryi, jeżeli za granicą, na wierne zalecenie posłuszeństwa temu prawu plenipotentom użytym, a urzędownie umocowanym, i jako wierne plenipotentom tymże, dokumenta wszelkie zaleci komportować, a przy złożeniu świadectwa takowey przysięgi wykonaney, ciż plenipotenci dopełnią względem złożenia, cokolwiek obowiązkiem pryncypałów tychże jest w powyższym punkcie.

7mo. Kancellarye kommissyów granicznych wzajemnie siebie ostrzegać powinny będą, względem dokumentów przez obywatelów złożonych, a do dóbr cudzego powiatu regulujących się, i podobnie obywatelów informować.

8vo. Złożenie w kopiach, iako wyżey, dokumentów granicznych, wymagać będzie konieczney komportacyi samych oryginałów *in fundis* przed sądem kompletu wydziałowego, a czy to w kancellaryi kommissyi granicznych każdego województwa, albo powiatu, czyli przed sądem kompletu wydziałowego

przysięga na realną komportacyą, podług aryngi poniższej dokonana będzie przez obywatelów, czyli tychże umocowanych prawnie plenipotentów, przez umocowanych od skarbu, i administracyi dóbr stołu Naszego, przez kapitularną osobę, co do dokumentów *ex archivo diaecesano*, i przez osobę magistratową, co do dokumentów mieyskich.

9no. Każdego województwa, albo powiatu, dawniey instrumentowani komornicy, naukę i praktykę ziemomierską posiadający, użytymi będą wszyscy, ile województwo, czyli powiat, potrzebować onych będzie, według następującego punktu; jeżeliby zaś kommissya graniczna każdego województwa, albo powiatu, tyle subiektów nie znalazła, ile potrzebować będzie, do Nas Króla w straży odwołać się powinna będzie przez memoriał, abyśmy bądź z szkół publicznych, bądź z kórów artylleryi zdadne, wybrawszy subiekta, wszędzie, gdzie do kompletu potrzebnych komorników, geometrów zabraknie, takowych nadesłali.

10mo. Liczba kommissarzów granicznych, w iakiey ci przez obywatelów każdego województwa, czyli powiatu, wybranymi będą, dycydować powinna liczbę komorników, geometrów, a to w tey proporcji, ażeby, ile kompletów z trzech osób, na iakie kommissye graniczne podzielone będą do rozszadzenia sporów granicznych, tyle komorników, geometrów, było, a nad wzwyż wymienionych, w każdym województwie, czyli powiecie, po dwóch bydź powinno przynajmniej zbywających, dla zastąpienia mogącego zachorować, albo umrzeć w czasie pomiaru, i dla przypadku oddalenia źle dopełniającego swóy obowiązek.

11mo. Dla dopełnienia tego wszystkiego, co w powyższych punktach pomieszczonym zostało, ponieważ przytomności nieprzestanej kommissyi granicznej w mieście seymikowym potrzeba będzie, *plenum* kommissyi każdego województwa, czyli powiatu, po za fundowaniu iurydykcyi swoiey, tak zmownie, czyli przez losy rozdzieli czas całoczny zasiadania między siebie, ażeby bez żadney przerwy, trzech zawsze było kommissarzów przytomnych.

12mo. Każda czynność kommissyi granicznej w komplecie trzech osób w mieście seymikowym przytomney, *unanimitate*, czyli *pluralitate*, decydowana bydź powinna, z zapisaniem wszystkiego regularnym do protokułu, który ieden z kommissarzów trzymać będzie, a który protokuł przez komplet kończący swoje siedzenie, kompletowi przybywającemu, zdany bydź powinien, po podpisaniu owego przez wszystkich 3ch kommissarzy z mieysca iurydykcyi oddalających się.

13to. Regent aktowy, przez *plenum* kommissyi *pluralitate* wotów sekretnych wybrany,

który przez cały ciąg kommissyi granicznej powinien bydź ieden, z miasta seymikowego oddalać się nie będzie, dla potrzebnego w każdym czasie przyjmowania komportacyi dokumentów, w oryginałach, bądź w kopiach składanych, za rewersami przez tegoż regenta wydawać się zawsze mającemi, dla wprowadzenia do aktów granicznych dokumentów, przez obywatelów wnoszonych, i ekstraktami wydawania tym, którzyby onych żądali, dla dozoru nakoniec całego *archivum* granicznego.

14to. Regent aktowy wzwyż wspomniony, po wybraniu siebie z pomiędzy obywatelów dobrze osiadłych, przysięgę wykona na wierne wypełnianie wszelkich obowiązków, podług roty po niżej przepisanej, a dla pomocy będzie tenże mógł przybierać dla siebie vice-regentów i namieśników aktowych według potrzeby, za których wierność, iako też za bezpieczeństwo całego *archivum*, sam będzie w odpowiedzi.

15to. W czasie od pomiaru i sądownictwa wolnym, to iest: od pierwszego ufundowania iurydykcyi, przez *plenum* kommissyi granicznej do 1go Maia, roku 1793. kompleta szczególny teży kommissyi, bez przerwy w mieście seymikowym przytomne, wszelką gotowość do pomiaru granic przysposobią, a na ten koniec od władzy wykonawczey Nas Króla w straży dopraszać się będą nadesłania prętów sznurowych żelaznych iednakowych co do miary, ażeby podług takowego wzoru wszędzie równego, wcześniej komornicy przysposobili się na sznury i półsznurki żelazne, które kommissye graniczne wyryfikować nie omieszkaia, ażeby z nadesłanym wzorem, iak nayregularniey były stosowne.

16to. Sprowadzenie mappów szczególnych przez każdego komornika geometrę wydziałowego, sporządzonych na ogólne województw, czyli powiatów, a z tych uformowanie mappy prowincyi całego Xięstwa Litewskiego, gdy iednakowey także miary potrzebuie, podobnie kommissya graniczna każdego województwa, czyli powiatu, szukać u władzy wykonawczey Nas Króla w straży będzie skali sobie nadesłaną bydź mającey, i dopilnuie, ażeby podług teży geometrowie wszyscy, swoje szczególne regulowali skale.

ARTYKUŁ III.

Obowiązki kommissyów w czasie pomiaru.

1mo. Przed 1. Maia roku 1793. tygodniami dwoma, kommissya graniczna w tym komplecie osób trzech, na których z kolei wypadnie, bytność w mieście seymikowym na ten czas, obwieści *plenum* wszystkich współ-kommissarzów o potrzebie ziechania się do miasta seymikowego, a to *plenum* zgro-

madzone tygodniem przed 1. Maia roku 1793. ponowi uniwersałem swoim ostrzeżenie obywatelów swego województwa i powiatu, względem gotowości do pomiaru, wpisując dla wiadomości powszechney do tegoż uniwersału *respectivè* parafiów, które do którego komornika wydziału zdeterminowanemi zostały, i kolej, którą geometra kaźden uważać będzie powinien w dopełnieniu obowiązku swego.

2do. W sam dzień 1. Maia roku 1793. z wyprawionych komorników, kaźden w naypierwszym majątku swego wydziału rozpoczając pomiar granicy powinien będzie, podług artykułu następującego prawa tego normalnego rozgraniczenia, którego exemplarz drukowany kaźdemu komornikowi swemu, kaźda kommissya graniczna dać będzie powinna.

3tio. Po wysłaniu komorników, kommissye graniczne tak równie kontynuować swe zasiadanie będą z kolei między kommissarzami, iak ta do daty 1. Maia roku 1793. uważaną była, aby przytomność w kommissyi zawsze osób trzech bez limity naymniejszey i przerwy*) rezolwowała przypadki zdarzyć się mogące komornikom, i przez tych donaszone, aby nakazywała mocą niniejszego prawa właścicielom i possessorom opornym posłuszeństwo onemu, rekwizycye o *brachia militaria* w przypadku oporu czyniła, i to wszystko dopełniała, co w następujących punktach iest postanowionym względnie obowiązków kommissyi granicznej przepisanych.

4to. W czasie pomiaru przysłane od komorników rapporta, względem nalezionych przez tychże dyfferencyów, oraz mapki szczególny kommissya graniczna regentowi aktowemu oddawać powinna będzie, z pilnością nad tym, aby porządnie ów regent te wszystkie układał, podług repartycji parafiów do wydziału kaźdego komornika determinowanych.

5to. W czasie tymże i przez cały ciąg pomiaru, odbierać będzie kommissya graniczna zaskarżenia obywatelów na komorników, jeżeli ci dawać będą do tego powody i sprawiedliwości dokładney wymiaru nie ubliży, iuż przez upomnienie, iuż nawet przez odsądzenie od pensyi, i oddalenie od roboty przestępujących, z przeciagnieniem kar nawet osobistych wieży, albo wskazów na majątek tychże, jeżeli przewiniienia przykładnego wyroku potrzebowalyby, iszkody udzielane powrócenia tychże wymagałyby.

6to. W zdarzoney sprawie obywatela z komornikiem wydziałowym albo na szkodę czyią przekupionym przez drugiego, bądź wymagającym niesłusznie tak od obywatelów, iako też tychże poddanych datku, jeżeliby osobistości komornika kommissya potrzebowala do explikacyi, nie inaczej od roboty

*) W oryginalu słowo to poprawiono na „pierwey“.

odrywać też będzie powinna, iak zsyłając innego na miejsce obwinionego, aby pomiar spóźnienia w potrzebnym pośpiechu nie cierpiał.

ARTYKUŁ IV.

Przepis dla komorników geometrów.

1mo. Komornik geometra każdy, bądź przez podkomorzego swojego powiatu wybrany i instrumentowany dawniej, bądź od władzy wykonawczej przysłany, po odbytych egzaminie przez wyznaczonych od szkoły głównej egzaminatorów i świadectwie sobie danym, iako naukę mierniczą posiada, po wykonaniu przysięgi rotą poniżej umieszczoną przed kommissją graniczną tego województwa, albo powiatu, przez którą do pomiaru użytym zostanie, i po zweryfikowaniu aktualności sznura i skali zgadzać się punktualnie mających z przysłanymi od Nas Króla w straży wcześniej, aniżeli na dniu 1. Maia roku 1793. rozpocznie dzieło obowiązku swojego, obwieści tygodniem possessora dóbr, i z tymże graniczącym na koło, od których pocznie robotę, aby gdzie, iuż do wycinania trybów, iuż do wysadzania rectiliniów, i do ciągnięcia sznura potrzebni będą do pomocy, znajdowali się na granicy ludzie, iuż ażeby, bądź dziedzic, bądź possessor, czyli plenipotent pokazał też granicę i podobnie zawsze tygodniem pierwej komornik geometra każdy obwieszczać będzie tego, którego majątek następnie ieden po drugim odgraniczać onemu z kolei przyjdzie.

2do. W zwyż rzeczonyj kolei, komornik każdy uważać ściśle będzie według przepisu sobie od kommissji granicznej podanego, a ta podług wydziałów, na iakie się podzieli, wpisze każdemu komornikowi z taryffy wyięte parafie, i w tychże majątki, z uwagą na to, aby przeskakowania nie było: i taką koleją szły dobra i majątki, w iakiej aktualnie znajdują się iedne koło drugich sytuowaniami.

3tio. Ziechawszy komornik geometra *ad fundum* majątku najpierwszego, iezeli na piśmie oddane mieć sobie będzie zaświadczenie przez współ graniczących podpisane, iako żadney między sobą nie mają dyfferency, poydzie ze sznurem wzdluż teyże przez dziedzica, bądź possessora, bądź tychże plenipotent, bądź nakoniec przez włóścian okazany, przemierzając każdej ściany długość, i zarazem kopce dawne, iezeli popsute odnawiając, w tych wszakże tylko miejscach, gdzie dawne czyli popsute znajdzie, a nowe wysypując nie daley ieden od drugiego, iak o pięć sznurów, a w kaźden nowy kopiec materyał trwały, zepsuciu nie podległy wkopując, na angułach, gdzie potrzeba będzie, sypać ma komornik kopce wyższe, a to wszystko na ziemi, uczyniwszy w około pier-

szego majątku, który przemierzać począł, przeniesie podług skali sobie wydanej, i w czasie, iako niżey, na mapę, wyrażając na niey długość duktów granicznych, miarę angułów, miejsca kopców, tak starych, iak nowych, brzegi iezior, iezeli te czynić będą granice, biegi rzek i rzeczek, pozycyą miasta, miasteczka, wsi, dworu, podług położenia tychże przez domiar do nich, czyli też przez intersekcye, a caley granicy oprócz tego dokładną obwodnicę opisze.

4to. Odgraniczywszy iedną majątność, tym samym sposobem odgraniczy i drugą, oraz te wszystkie, które w swoim wydziale mieć będzie w miejscach iednak, gdzie między wydziałem iednego komornika, a wydziałem drugiego w iednym województwie, czyli powiecie będzie dukt graniczny niesprzeczny do prowadzenia, komornik iednego wydziału wezwie komornika drugiego wydziału, i wspólnie dukt między dobrami niesprzecznie graniczącymi między sobą poprowadzą, oraz to wszystko, co w punkcie wyższym wyrażono, dopełnią.

5to. W miejscach, gdzie granice dóbr przez iednego wydziału komornika wymierzonych wchodzą w województwo sąsiedzkie, albo powiat, komornik tego województwa, albo powiatu, z komornikiem drugiego wydziału, bądź też i powiatu, lubo wspólnie niesprzeczną poprowadzi granicę, i iako wyżey kopcami ią oznaczy, rzeczoną iednak granicę do swojej mapy ten komornik wciągnie, w którego wydziale *fundum* dóbr mierzonych leży.

6to. Gdzie ściany dóbr we dwóch sąsiadujących województwach, albo powiatach leżących, są zarazem granicą tychże województw, albo powiatów, podobnie komornicy wydziałów *respectivè* swoich, wspólnie taką granicę niesprzeczną obmierzą i kaźden rzeczoną granicę, iako wojewódzką, czyli powiatową na mapę wydziału swojego wciągnie.

7mo. W województwach i powiatach pogranicznych, gdzie *respectivè* wydziałów swoich komornicy prowadzić będą dukta granic z innemi państwami stykających się, mają być ostrożni, ażeby nie uczynić nowej kwestyi w granicach narodowych, i prowadzić ciż dukt będą powinni, według znaków granicze kraiów Rzeczypospolitey determinujących, nie syjąc żadnego kopca nowego, ani słupa żadnego nie wkopując tam, gdzie onego nie było; gdzie zaś znalezionemi będą kopce, albo słupy dawne nie odnawiając tych bez zniesienia się z dziedzicem, albo possessorem graniczącej cudzego państwa ziemi z possessyą Wielkiego Xięstwa Litewskiego.

8vo. Gdzieby między granicami Wielkiego Xięstwa Litewskiego, a sąsiedzkimi była granica w dyfferency, mają komornicy *res-*

pectivè wydziałów swoich, takowe pod dyskwizycyą będące miejsca obmierzyć tylko za zgłoszeniem się do graniczącego, bez sypania, albo stawiania znaków granicznych, kontynuując daley pracę tam, gdzie sprzeczki nie ma, a o dyfferencyi kaźdey znalezionej podobnego gatunku, komornik kaźden *respectivè* swojej kommissji granicznej *rapportować* będzie winien z przyłączeniem mapki, i tak dokładnem opisaniem rodzaju teyże dyfferencyi, aby kommissya graniczna w obiekcie takowej donieść iak nayrychley i iak naydokładniey mogła władzy wykonawczej Nas Króla w straży o teyże znalezionej dyfferencyi, którey przez negocjacye zaradzić będzie Naszym staraniem.

9no. W obiekcie zadysputowanych granic między Wielkim Xięstwem Litewskim, a Xięstwem Kurlandzkim, nie pierwej komornicy wydziałów pogranicznych z Kurlandją na dyfferencye do przemierzenia tych ziada, aż kiedy possessorów dóbr Kurlandzkich ostrzegą, aby się na granicy znajdowali, i albo wspólnie z użytymi przez obywatelów Kurlandzkich, obydwu dukta graniczne przemierzają, albo w niebytności geometrów Kurlandzkich, sami całą robotę dopełnią, i mapki do swych *respectivè* kommissjów odeszłą.

10mo. W żadnym przypadku, komornik zatrzymywać się w robocie, do której iest wyznaczonym, nie może; gdyby zachorował, albo umarł, inny komornik zaraz na tegoż miejsce przez kommissyą graniczną *respectivè* województwa, albo powiatu, gdzieby takowy przypadek zdarzył się, posłanym być powinien; a nadto kaźdy z komorników do pomiaru granicy aktualnie użyty, dobrać sobie będzie mógł aplikanta, nabytą w szkołach teorią posiadającego nauki pomierzezy, którego kommissya graniczna użyć też będzie mogła na miejsce zmarłego komornika, po odbytych, iako wyżey, egzaminie i wykonaney przysiędze.

11mo. Oprócz choroby, a tym bardziey śmierci komornika, ażeby pomiar normalny przez nieprzewidziane przeszkody zastanowionym nigdy nie był, mieć chcemy: 1. Aby ziechawszy na prowadzenie duktów komornik, kiedyby pomimo obwieszczenia possessorowi uczynionego, nie znalazł tenże gotowości, i pilności do okazania granicy przez dziedzica, bądź possessora, bądź plenipotent, miał prawo przyległych wiosek, gospodarzów obydwu majątności z sobą graniczących wezwać, i za okazaniem przez tychże granicę wyprowadzić i przemierzyć. 2. Kiedyby i wioski, czy to z zakazu pańskiego, czy przez własne nieposłuszeństwo, do okazania granicy, przystawić gospodarzów nie chciały, aby komornik doniósł zaraz o tym kommissji granicznej swojego województwa, albo po-

wiatu, a ta nieodwłocznie zesłała *brachium militare* do wiosek opornych, którego *brachium* kommandy naybliższe o nie rekwirowane odmawiać nie będą powinny nigdy kommissji. 3. Aby w przypadku dyfferencyi w granicach, czy to ieden komornik w swoim wydziale, czy komornicy dway w wydziałach oddzielnych, dukta zaprzeczone obeszli, też na mapki pownaszali, i dokładny *rapport* o znalezionej dyfferencyi do swych kommissjów granicznych odesłali, a to wszystko dopełniwszy, dalszy obwód granicy kontynuowali. 4. Aby nakoniec komornik kaźdego wydziału, bądź dobrowolnie, bądź poniewolnie wyprowadziwszy dukt graniczny przez włóścian obostronnych okazany, iezeli ten pod żadną nie podpada kwestyą, kopce usypał, podług powyższych przepisów i mapę sporządził, niemniej obwodnicę opisał, a takowa granica wieczną być ma między dziedzicami, czyli possessorami.

12mo. Gdzie komornik znajdzie granicę dóbr, bądź pomieszaną, bądź zakwestyonowaną z powodu szachownic, takowe wszystkie bez opuszczenia naymniejszey, bądź sam, iezeli w swoim wydziale one znajdzie, bądź z drugim komornikiem, iezeli też szachownice we dwóch wydziałach znajdą się, wymierzy, albo wymierzą, z dystynkcyą dobroci gruntu i tego wszystkiego, co pomnażać może szacunek iedney szachownicy nad drugą, chociażby co do miary nie wiele różniły się, a po dopełnieniu tego, właścicielom proponować będą, albo będzie zamianę w proporcji obszerności i dobroci, nie zważając iakiebykolwiek były te dobra i possessye natury, a za skłonieniem się właścicieli ziemiańskich do zgody, przez zamianę, podług aktu ugodliwego między temiż właścicielami podpisanego, linia graniczna zdeterminowaną, okopcowaną, i na mapę wciągniąną zostanie. W przypadku zaś nie zgodzenia się właścicieli na zamianę, obmierzonych tylko szachownic mapki do kommissji granicznej *respectivè* swego województwa, albo powiatu komornik kaźden odeszle.

13tio. Gdzie się zdarzy, że dziedzic iedney majątności, trzyma cudzą ościenną, bądź w zastawie, bądź dekretem exdywizyi doczesney sobie przyznaną, a dziedzic tey zastawionej, albo exdywidowanej possessyi, ani sam, ani przez plenipotentę do okazania granic nie stanąłby, komornik nie spuszczać się na iednostronne ukazanie granicy przez dziedzica faworyzować sobie mogącego, ma wezwać ludzi gospodarzów z wiosek przytykających, tak dziedzicznych, iako też zastawnych, czyli dekretem exdywizorskim przysądzonych, i według tych okazania granicze przemierzyć.

14to. Gdzie rozgraniczane będą dobra dziedziczne z królewską, bądź stołową, bądź

dożywnią, bądź emfiteutyczną, tam zesłany od administracyi, albo dworzanin skarbowy przy possessorze, gdzie z dobrami duchownymi, z possessyami po-leszickimi, wreszcie i z possessyą terytoryalną miasta szlaby ta wspólna z dziedzictwem szlacheckim granica, sami possessorowie, czy plenipotenci ich prowadzić komorników będą; a gdyby tych nie było, wsie chociażby nawzajem przytykające się, wezwane do okazania granicy konieczne być powinny, albo z pomocą wojskową przynaglone, jeżeliby komornik oporu doświadczył ze strony włościów, osobliwie dóbr, bądź królewskich, bądź duchownych, bądź mieyskich.

15to. Gdzie granica będzie między majątnością dziedziczną, a królewską w possessyi tego, czyta jest majątność dziedziczna zostająca, takowej granicy possessor, ani jako dziedzic, ani jako dzierżawca królewszczyzn, ani jako emfiteuta, i nietylko sam, ale nawet i plenipotent jego, okazywać komornikowi nie będzie mógł w niebytności pewnych dokumentów też granicę oznaczających, lecz gospodarze wsiów i dziedzicznych, iuż królewskich, między sobą graniczących.

16to. W dobrach, których dziedzice są małoletniemi pod opieką, lub *impotentes* pod kuratelą, opiekunowie i kuratorowie sami, czyli przez umocowanych od siebie, w dobrach zaś pod dożywociem kobiet będących, dziedzice sami, lub przez plenipotentów, granice okazywać mają komornikowi, a w niebytności tych plenipotentów, prawnie umocowanych, prowadzony będzie przez włości obustronne.

17mo. Dobra na exdywizye, bądź doczesne, bądź wieczne odesłane, a przed wyjazdem komorników nie exdywidowane, co do obwodu generalnego tylko, i granic z ościennymi wymierzone i okopcowane będą.

18mo. Gdzie okolica possessyi szlacheckiej przyjdzie do rozgraniczenia, komornik bez mitrżenia czasu podziałem sznurów, między szczególnymi dziedzicami teyże okolicy, obwód sam szczególnie obmierzy, i kopcami tenże osypie; gdzieby zaś wewnątrz były w tychże okolicach szlacheckich, zakłócenia w miedzach granicznych, te szczególnie przemierzy, i na mapę wciągnawszy, do kommissyi odeszle, końcem rozsądzenia przez komplet wydziałowy, w czasie swoim.

19no. Gdzie lasy są wspólne, do kilku dziedziców należące, takowych obwód tylko graniczny wymierzy komornik, a kopcami nieinaczej osypie, iak kiedy wszyscy wspólnicy, których wprzód obwieścić powinien będzie, odgraniczenia wiecznego potrzebować zechcą; w przypadku albowiem, iżby który z wspólników, wydziału dla siebie potrzebował lasu, obwód szczególnie przemie-

rzony przeniesie na mappy, i też do kommissyi granicznej odeszle z raportem wyszczególniającym. 1mo. Czyli las wspólny jest między współdziedzicami gruntu pod lasem będącego, którego exdywizya, bądź całkowita, bądź przez iednego żadaną byłaby. Albo 2do. czyli ziemia pod lasem będąca wspólnym do dziedzictwa cudzego należy, lub do własności publicznej w królewszczyznach, czy to stołowych, czy dożywnych, czy też emfiteutycznych, a wstępy szczególnie do lasu bez prawa, do ziemi należałyby się innym obywatelom.

20mo. Ieziora, bądź wspólne, bądź wstępne, podobnie przez komorników uważanemi być powinny, i każde z takowego gatunku iezioro, czy to na granicy będące, czyli też wewnątrz majątności sytuowane, przez każdego komornika w około obmierzone być powinno, z wiadomością, iak wiele toni, iaki gatunek ryby poławia się.

21mo. Miasta wolne wszędzie w swoich *respectivè* wydziałach komornicy, co do tychże miast terytoriów, w iakiej obszerności one znajdą, odgraniczą od innych possessyów, iuż dóbr dziedzictwa publicznego, w których się te znajdują, iuż majątków udzielnych, acz do miast tychże należących, lecz natury ziemskiej będących, iuż od włościów dziedzicznych tych panów i dziedziców ziemskich, którzyby osadę miasteczkową wolnością nadali, i *territorium*, takowemu miasteczkowi oddzielili.

22do. Gdzie komornik znajdzie u właściciela majątku, albo possessora mapę, bądź z rozkazu tegoż sporządzoną, bądź sądownie approbowaną tam, gdzie majątek exdywidowany został po między kredytorów; dla ukrócenia roboty, a zatym i przyspieszenia skutku, będzie mógł tylko w wybranych przez siebie mieyscach weryfikować, jeżeli akuratanie jest zrobioną, czyli też przez linie dwie węglami prostymi krzyżując się, a od granicy do granicy dyrekcyą kardynalnych wiatrów przecięte konfrontować z aktualną ziemią pozycyą, a znalazłszy, że są z wymiaru akkuratnego zrobione, bez przemierzania nowego, takowe mappy do swojej wprowadzi, wyjąwszy iednak: 1mo. Jeżeli obwód graniczny nie będzie w iakich mieyscach zadysputowany, bo w ów czas powinien będzie sam przemierzyć dyfferencyą, podług powyższego opisu. 2do. Jeżeli granica, lubo pewna, znaków iednak dawnych odnowienia, i kopców cale nowych sypania potrzebować będzie, a w ów czas przechodzić będzie powinien ze sznurem dla dopełnienia, względem odległości kopca od kopca, wyżey postanowionego prawa.

23tio. Gdzie granica niesprzeczna idzie rzeczką, albo ruczajem, tam wszędzie komornik akkuratnie wymierzy bieg oney,

a bądź sam ieden, bądź z komornikiem drugiego wydziału, sypać będzie, albo będą kopce na brzegach obudwuch tey rzeczki, czyli ruczaju tak, aby z każdej strony odległość kopca od kopca była, podług powyższej determinacyi.

24to. Gdzie rzeka spławna odgranicza iedną majątność od drugiej, tam podobnie w swoim biegu, wymierzona tak akkuratnie będzie przez komornika każdego z wysypaniem kopców na obydwóch brzegach, iak wyżey opisano; a chociażby taż rzeka spławna przez majątność przechodziła, komornik wzdłuż oney przejdzie sznurem dla umieszczenia na mappie generalnej całego teyże biegu.

25to. Jeżeliby przez komornika znalezione były na granicy bagna, czyniące dyfferencyą między właścicielami dla tego tylko, iż niepodobienstwo sypania kopców, albo zatwierdzenia pewnych znaków nie determinowaną czyniło granicę, obwód oney obcyść będzie powinien, i całą bagna sytuacją wnieść na mapę, a tę do kommissyi granicznej odesłać.

26to. Wszędzie komornik granicę wymierzający, perswazyami starać się będzie nakłaniać właścicieli, ażeby w suchych mieyscach i lasach, raczy liniami prostymi, aniżeli krętymi szła granica, i na ten koniec powinnością jego będzie, gdy strony zezwolą, aby prosto linie, z iak najsćisłszą kompensacyą, prowadzone były, ile możności iak najmniej angulów pomnażając.

27mo. Kopce ordynaryjne na granicach bocznych wysokości być powinny sążnia, a trzy sążnie mieć w około spodu okręgu, piętowo zaś wysokości łokci cztery, a u spodu w około łokci 12. ile zaś pięć granic schodzących się będzie, tyle takich kopców w kątach pięty każdej wysypać będzie powinien komornik, jeżeli gdzie ich nie znajdzie, albo dawne odnowienia potrzebować będą, od woli zaś będzie każdego właściciela, jeżeli na to expensować zechce, zamiast kopców, słupy kamienne, albo murowane stawiać, dla uczynienia tym pewniejszą granicę: podobnie od woli właściciela każdego będzie zakopywać w górze każdego kopca słup drewniany, z narzniętym na nim numerem kopca takim, iaki z kolei od każdej pięty na mappie zaznaczonym zostanie; mogą też być od woli właściciela miasto słupów drewnianych, kamienie wielkie z narzniętym numerem, a w kopcach piętowych zakopywane tablice miedziane, z napisem roku, miesiąca i dnia, wysypanego kopca, i dziedzica ziemi, co wszystko wyszczególnić, i opisać w obwodnicy będzie powinien komornik.

28vo. Na błotach i bagnach obszerności znaczney, gdzieby znaków granicznych nie

było, granica prostymi liniami zdeterminowana będzie w podziale błota, albo bagna, na części między wszystkich współgraniczących, a właściciele graniczący z sobą owym bagnem, wzajemnym sumptem wybić kanał graniczny obowiązani są. Jeżeliby iednak która strona do sumptu przyłożyć się nie chciała, i tego oporu dowód był w niepodpisaniu konwencyi dobrowolney do rąk komornika geometry oddaną być mającej, kopce przez komorników wysypane być powinny na obu brzegach bagna dla znaków, z kądem i dokąd linia prosta graniczna ma swoją dyrekcyą. Gdzieby zaś załamywać się musiała linia na bagnie samym, tam w angule każdym, pod kopcem dno mocne palami powinno być za staraniem komornika, a kosztem opierającego się kanałowi właściciela zrobione takie, aby kopiec nad bagnem wyniesiony, widzialnym i znacznym był granicy znakiem.

29no. Oprócz zupełnej pomocy we wszystkim komornikom udzielanej, właściciele dóbr i possessorowie powinni być odmawiać wygody tymże komornikom, którey wszakże każdy komornik nie ma pretendować, iak dla siebie i aplikanta, oraz służącego, i na koni parę.

30mo. Komornik każdy czasu letniego i pogody nie powinien używać, iak dla wypełnienia obowiązku przemiaru, śpiesząc, ile będzie mógł, pracę rozgraniczenia, iuż w przemiarze granic, iuż w osypywaniu tey kopcami, słotne zaś i niesposobne do pracy dni obracać będzie na rysowanie mappów, i opisywanie obwodnic, albo w domach właścicieli, jeżeli ci zezwolą, albo w mieście seymikowym, gdzie kommissya graniczna przebywać, z mocy niniejszego prawa, będzie.

31mo. Żaden komornik przed dopełnieniem zupełnym przemiaru granic w całym wydziale sobie naznaczonym, obeymować się nie będzie mógł prywatnym obowiązkiem przemiaru wewnątrz majątków, oprócz rzek spławnych, i takimi być mogących, miast i dworów, które w ciągu obchodu granicznego, czy to przez linie domiercze, czyli przez intersekye wprowadzać na mappy powinien; a po skończonej nawet z powołania i obowiązku publicznej pracy, zawsze prywatną opuścić będzie powinien robotę, gdy zawołany będzie do oświecenia sądu, albo dekret granicę pienną determinujący exekucyi przez niego dopełnionej potrzebować będzie.

32do. Komornik każdy skończywszy rozgraniczenia wszystkie w swoim wydziale, mappy granic i obwodnice wszystkie dóbr tego wydziału poda kommissyi granicznej swego woiewództwa, albo powiatu, okaże całą robotę, i wszystkie dyfferencye na szczególnych mappkach wyrysowane.

33tio. Komornik każdy pensyi mieć będzie

dzie na rok zł. polskich iako niżej, za pracę swoją, odpowiadać też będzie za przestąpienia niniejszej instrukcyi w kommissyi granicznej województwa, albo powiatu, gdzie użytym zostanie; a po skończoney robocie caley bez nagany, jeżeli nie szlachcic, nobilitowanym zostanie; a szlachcic z rodu, gratyfikacyą otrzyma rangi officerskiej dla noszenia munduru artylleryi, jeżeli nie był w służbie i rangi stopniem wyższej, jeżeli iuż był officyerem.

ARTYKUŁ V.

Obowiązki kommissyów granicznych w kompletach wydziałowych.

1mo. Po zakończoney komorników pracy na granicach, kommissya graniczna każdego województwa, bądź powiatu, zbierze się *in pleno*, wszystkich bez excepcyi osób obwieszczonemi bydź mających przez ten komplet, który się w mieście seymikowym naydować będzie w ówczas, kiedy ostatni z komorników o pracy swey dokończoney osobiście doniesie.

2do. Kommissarze, odebrawszy od komorników wydziałowych, bądź województwa, bądź powiatu swojego mappy dyfferencyów w granicach między obywatelami, które okopowanemi zupełnie bydź nie mogły, rozdziela się na tyle kompletów, ile jest wydziałów i tak, ażeby w każdym trzech kommissarzów znajdowało się, aby w iednym komplecie ociec z synem, bratem, albo szwagrem, dwóch blisko sobie spokrewnionych nie było, a nadewszystko, aby żaden swojej własney sprawy, czyli też pryncypała sobie równego, któremu bądź pensyą, bądź plenipotencyą byłby obowiązany, nie był sędzią, a według tak zrobioney repartyey, kaźden komplet od regenta aktowego mappy, papieru, i dokumenta wszelkie, stosowne do pracy, która wyiazdu tychże będzie celem, odbierze, i regentowi swemu, szczególnemu powierzy.

3tio. Tym sposobem rozdzieliwszy się *plenum* kommissyi, zostawi regenta aktowego w mieście seymikowym dla pilnowania aktów, i wydawania z onych, czego tylko potrzebować będą obywatele, a kompleta wydziałowe po obwieszczeniu o dniu wyruszenia się swojego, i o porządku przedsięwziętym dla dopełnienia obowiązków, zieżdzać będą *ad funda*, i na mieysca dyfferencyino tym porządkiem, iak komornicy szli ze sznurem.

4to. Komplet wydziałowy kaźden, nayprzód *in fundo* kaźdego dziedzica, bądź possessora, ma się rozpytywać ściśle, jeżeli nie ma skargi na komornika, który graniczył, o niewykonanie, lub złe wykonanie tego prawa, czy nie podał w dyfferencyą duktu niezaprzeczonego, czy nie osypał kopcami duktu nie-

rozsądnego, a w dyfferencyi będącego, czy nie ukrzywdził kogo, uwiedziony korrupcyą, lub faworem? i takowe, lub tym podobne skargi sobie doniesione otrzymawszy, zaraz *in fundo* od ukarania przykładnego komornika źle czyniącego, lub obywatela niesłusznie skarżącego, pocznie iuryzdykcyą.

5to. Po dopełnieniu takowey sprawiedliwości, komplet wydziałowy zieżdzie na granicę, bądź pienną, bądź pewną, i okopowaną dla rewizyi, jeżeli dopełnił komornik na niey obowiązków sobie prawem przepisanych? i dla obiechania duktów dyfferencyinych, a z niemi stosownie mapppek tychże przez komorników przygotowanych?

6to. Kiedy komplet wydziałowy po dopełnieniu tego, co powyżey, przystępować będzie do rozsądnienia dyfferencyi między stronami graniczącemi, bądź na samey granicy, bądź *in fundo* tego dziedzica, czyli possessora, którego granica w około werifikuie się, strona kaźda granicząca, będzie miała wolność przydania od siebie arbitra, czyli przyiaciela iednego polubownie, i chociaźby z obcych powiatów przybranego, który *decisive* równo z innemi kommissarzami zdanie swoje w rozsądnieniu granicy dawać będzie mógł.

7mo. Przydani od stron arbitrowie po iednemu tylko bydź powinni od kaźdey strony sprawę graniczną mającey i pod wyrok kompletu wydziałowego przypadającej; a chociaźby bądź wszystkie strony, bądź którakolwiek arbitrow, czyli arbitra nie lokowała, sami kommissarze w komplecie swoim sądzić mocni będą, między dwoma dyfferencyi, o ściany zatym graniczne między dwoma współ-graniczącemi, dway tylko lokowanemi będą arbitrowie; a w sporach o pięty graniczne tylu bydź może lokowanych arbitrow, ile będzie possessyi klinami z sobą stykających się.

8vo. Rozsądnienie kaźdey dyfferencyi *pluralitate* zdań następować ma, komplet i z kommissarzów i z arbitrow przynajmniej trzech składać się powinien, między któremi przyzdujący powinien być konieczny z kommissarzów. W przypadku *paritatis*, ostatnia kreska ma być uchylona, nie żadnego iednak z arbitrow, ale kommissarza z kompletu wydziałowego sprawie przytomnego.

9no. Komornik wydziału przez siebie obmierzonego przytomnym bydź powinien tam wszędzie, gdzie sąd wydziałowy naydować się będzie, iuż dla informacyi sądu, iuż dla explikacyi z zarzutów przeciwno niemu uczynionych, iuż dla exekucyi wyroku kommissarskiego.

10mo. Arbitrowie bydź mogą osoby duchowne, w dyfferencyach osobliwie tyczących się dóbr duchownych, mogą też bydź i mieyskiego stanu w tych sporach granicznych, które interessować będą miasto wolne w oko-

liczności tegoż *territorium* lokalnego, albo wsi do miasta należącey; a w zdarzonych dyfferencyach między królewsczyzną, a dobrami innego rodzaju, czyli też między dobrami dziedzictwa publicznego assystencya dworzanina skarbowego wszędzie, i zawsze dla ocalenia dóbr Rzeczypospolitey nakazuje się, pomimo arbitra, lub arbitrow, których dzierżawcy iakiego bądź gatunku królewsczyzn, będą mieli prawo lokowania wedle wyboru swojego.

11mo. Komplet wydziałowy kaźden kommissyi granicznej pierwey, aniżeli spory do rozsądnienia przedsięwzie, starać się powinien strony między sobą zakłócone granice mające w sposobie przyjacielskim kombinować, a gdy dobrowolności nie znajdą, po dopełnieniu iuramentu przez strony na sprawiedliwą komportacyą, jeżeli ta w kancelaryi granicznej w oryginałach nie poprzedziła, po oddaniu sobie dokumentów przy summarusach tychże, i *meritach* sprawy na piśmie podanych, po wizyi duktów, examinie świadków i odpowiedziach na zarzuty wzajemnie, czy to na piśmie, czy przez strony dopełnionych, bez przerwy i tracenia czasu iak nayrychley odbywać sprawy będą; i sentencye ferować, nie dopuszczając żadnych dilacyi *copiarum* spraw albo munimentów, które ninieyszym prawem dla rychlejszego odbycia rozgraniczenia normalnego za niepotrzebne *tantisper* uznaiemy.

12mo. Wolna będzie stronom z wyroku nie ukontentowanym appellacya od kompletu wydziałowego kommissyi, do kompletu appellacyjnego teźże kommissyi granicznej w sprawach wszystkich przechodzących kwestyą włok trzech, pod dyfferencyą graniczną będących, possessya iednak po założoney appellacyi przy stronie tey, której sąd przysądzi, pozostanie; a w sprawach z komornikami o krzywdy przez tychże obywatelom poczynione sąd kompletu wydziałowego, w skład którego arbitrowie wchodzić nie mają bez appellacyi ostateczny wyda wyrok.

13tio. Po ogłoszonym wyroku kompletu wydziałowego, chociaźby appellowanym, a tym bardziey nieappellowanym, według decyzyi komornik wydziałowy granicę wytknąć, i teź osypać zaraz będzie powinien z przydaną sobie pomocą woyskową, jeżeliby się kto temu opierał.

14to. Kompleta wydziałowe sprawy graniczne i o nie użytki szczególnie rozsądzać będą, z odesłaniem spraw *iuris* i uczynkowych do sądu ziemiańskiego, nie zważając na wybiegi tych, którzyby rozgraniczać się niecheąc, zaprzeczali aktorstwo dóbr i w takim przypadku kategorią granicy rozsądzać; co sprawie o aktorstwo *praeiudicare* nie ma w sądzie przyzwoitym, a osobliwie w kwestyach między dobrami ziemskimi, a kró-

lewszczyznami; które jeżeli w kategoriach *iuris* assessorskiego nie będą mieli wyroku ostatecznego, granice oznaczającego, komplet wydziałowy wieś ziemską, od wsi królewskiej odgraniczy podług używalności; a sprawę o aktorstwo do sądu przyzwoitego odeszle.

15to. Kaźdego obywatela własność, bądź possessya, gdy zupełnie obmierzoną i okopowaną zostanie, komplet wydziałowy przy wyrokach, jeżeli iakie będą przewodnicę przez komornika sporządzoną, a przez siebie podpisaną odda temu, czyia własność, albo possessya, pewnością granicy wieczney zagruntowaną zostanie.

16to. Komplet wydziałowy kaźden dla nieuciążania obywatelów, powinien bydź iak naymniej ludzi i koni z sobą zabierać, a kommissarze tam wszędzie, gdzie będą, oprócz wygody nie wymyślney, i żywności odpowiadającej majątkowi właściciela, czyli possessora, żadney opłaty osobney za pracę, a tym mniej darów wymagać nie będą powinni, pod refuzyą *in altero tanto* w sądach ziemiańskich; naywiększa zaś liczba koni dla całego kompletu, wraz z kancelaryą w dwunastu determinuje się.

17mo. Kompleta wydziałowe wszystkie pospieszać powinny dopełnienie obowiązków swoich tak rychło, ażeby z datą 1go Października, roku 1796. całe Wielkie Xięstwo Litewskie było zupełnie i normalnie rozgraniczone.

ARTYKUŁ VI.

Obowiązki kompletu appellacyjnego.

1mo. *Plenum* kommissyi granicznej sądem będzie appellacyjnym dla tych wszystkich spraw, które wywołanemi przez obywatelów zostaną po wyrokach sądów wydziałowych.

2do. Zacznie się ta iuryzdykcyą appellacyjna kommissyi granicznej na dniu 1 Października roku 1796. i starać się będzie bez przerwy przez cały czas iesieni i zimy następującey do 1. Maia, roku 1797. wszystkie odsądzić sprawy. Jeżeliby zaś kompleta wydziałowe przed wzwyz wymienionym terminem pracę swoją dokonały, będzie mogła taż kommissya graniczna *in pleno* i wprzód iuryzdykcyą appellacyjną począć, to jest: zaraz po zakończonych sądach wydziałowych wszystkich, *respectivè* województwa, czyli powiatu.

3tio. Komplet iuryzdykcyi tey appellacyjney będzie w osobach siedmiu pod przyczyną pierwszego senatora, albo urzędnika w porządku *in laudo* zapisanego; sentencyonarz w oney trzymać będzie wybrany z koła, a w przypadku *paritatis*, ostatniego *votum pro nullo* poczytane będzie.

4to. Regenci wydziałowi, zdadzą regen-

towi aktowemu protokoly wydziałów, i od funkcyi swoich uwolnionemi zostaną.

5to. Sprawy pod sąd appellacyjny przychodzić mające, zapisane będą w protokolu sądowy porządkiem wydziałów, a w tych porządkiem, iak w sądach wydziałowych odchodziły.

6to. Zaden z kommissarzów w komplecie appellacyjnym wyroku przez siebie ferowanego w sądzie wydziałowym, nie będzie mógł przesądzać w appellacyjnym sądzie.

7mo. Ten sąd appellacyjny rewizyą szczególnie czynić będzie, sprawy examinując, jeżeli zgodnie z dokumentami i inkwizycjami miejscowemi dekreta ferowane były, jeżeli sąd wydziałowy nie popełnił występkę *convulsionis legum*, dla czego strona appellująca nie będzie mogła żadney nowej kategorii wprowadzać, ani z takim dokumentem stanąć, którenby nie był w komplecie wydziałowym do probacyów, lub reprobacyów użytym. Jeżeli zaś skarga appellującego obywatela, bez examinu na miejscu obeyść się nie mogła, delegować będzie sąd appellacyjny z pomiędzy współkolegów, iednego wraz z komornikiem na expensie żądającego zjazdu takowego, a przegrywająca strona oprócz tego, co w art: V. punkcie 14. opisano, na powrót takowego expensu *in duplo* przez pół do kassy granicznej, a przez pół na pożytek strony wygrywającej wskazaną będzie.

8vo. Sąd graniczny w komplecie appellacyjnym, gdy wszystkie sprawy do siebie wywołane przesądzi, nie pierwey zakończy urzędowanie, i kommissarze do domów roziahać się będą mogli, aż za podpisaniem wszystkich mappów szczególnych i protokółów wszystkich, które do archiwum granicznego pod dozorem podkomorzego każdego województwa, lub powiatu być mającego, oddadzą, dla czego w przeciagu czasu, który zabrać będzie musiał sąd komorniczy, wszystkie mappy wypisać powinni będą.

9no. Wyługa publiczna obywatelów za kommissarzów obranych, osobliwie, kiedy w ciągu wszystkich lat będzie który na też usług bez przerwy, da onemu przed wszystkimi innymi preferencyą do wyższych stopniów i zaszczytów podchlebiających słusnie ambicyi wolnego obywatela, i województwa, oraz powiaty, na seymikach elekcyjnych będą powinny mieć najpierwszy wzgląd na tych współbraci swoich, którzy się na pracowite urzędowanie poświęcili, a oprócz tego w mocy każdego województwa bądź powiatu obywatelów zostawujemy, jeżeli z dobrowolney na seymikach *per laudum* postanowioney składki zechcą ci mieć kommissarzów swoich zapłaconych rocznie.

10mo. Ponieważ województwa Witebskiego kommissya graniczna z trzech osób tylko

składać się będzie, przeto tam tylko w przypadku appellacji ta isć powinna będzie do kompletu appellacyjnego powiatu Orszańskiego, i *plenum* tej kommissyi granicznej wybierać będzie tym czasowego kommissarza na miejsce zmarłego, jeżeliby termin seymiku Witebskiego był daleki.

11mo. W sprawach miast wolnych, lub wsi tychże pod prawem ziemiańskim nie będących, gdy od kompletu wydziałowego appellacja założona będzie, komplet appellacyjny składać się będzie najmniej z trzech kommissarzów ziemiańskich, a dwóch kommissarzów mieyskich, tak wybranych i przysięgłych, iak pod artykułem VIII. niżej przepisuje się, a co tych kommissarzów i w sprawach szczególnie z miastami mogą strony łączyć po iednemu z arbitrow dobranych, którzy rotą kommissarzów granicznych przed sądem przysięgę wykonać będą powinni.

ARTYKUŁ VII.

Prawidła sądu dla kommissyi granicznej.

1mo. Gdzie dokumenta graniczne zgodne z znakami i położeniem miejsca, okazą sądowi granicę, sąd według tych dokumentów i dowodów granicę przysądzi.

2do. Gdzie dokumentów żadnych nie będzie, albo produkowane, wątpliwemi, zawodnemi i z położeniem miejsca nie zgadzającymi, okazać się, sąd przychylić się ma do prawa proskrypcyi na używalności dziesięcio-letney bez przerwy, i nie zaprzeczoney fundującej się.

3tio. Gdzieby ani dokumenta, nie nie probowały, ani świadectwa, ani używalności przez dziesięć lat nie było żadney, albo ta była zaprzeczona, wątpliwa, lub obustronna, sąd ziemię dyfferencyną na równe części rozdzieliwszy, każdej stronie część przyległą przysądzi.

4to. Tam tylko sąd do poparcia pewności dokumentów, czyli świadectw przysięgę naznaczy, gdzie dokumenta, albo świadectwa nie będą zupełnie konwinkującymi, a nikomu przysięgi wyrokiem swoim nie nakaze na to, do czego by się strona z wiadomości pewney sama nie zabierała.

5to. Wszystkie dekreta w sprawach szczególnie granicznych, po appellacji przed sąd starosty, marszałka, kasztelana, wojewody, wyrokami trybunalskimi odesłane, a przez tychże ultymarnie wydane, niemniej exdywizorskie nieappellowane lub po appellacji zamilczane; w myśli statutu a nadewszystko kompromissowe dekreta nie będą mogły pod żadnym pretextem być przesądzonemi, a tym bardziej zniszczonemi wyrokami kommissyi granicznej, oprócz przypadku szczególnie wydanego wyroku podobnego po pu-

blikacji tego prawa, któren wyrok za niebyły poczytany będzie, pod ten iednak prawa punkt niepodpadaia dekreta assessorskie między miastami wolnemi, a wsiami; bądź w królewszczyznach, bądź w ekonomiach będącemi, i takowe dekreta ostatecznie wydane w mocy swey zupełney zachowują się.

6to. Wszystkie dekreta podkomorskie nie zaappellowane, bądź po appellacji zamilczane w myśli statutu podobney ważności, co do kategorii granic i według wyroków tychże kommissye graniczne konkludować między obywatelami spory graniczne mają; rozeznawać zaś podkomorskie dekreta te tylko będą mogły kommissye graniczne, od których appellacji założoney, dalszemu biegowi sprawy termin 1. Maia roku 1793. stanął na przeszkodzie, podług niniejszego prawa i w tych szczególnie spraw gatunkach kompleta bądź wydziałowe, bądź appellacyjne wszystkie kategorie dekretami podkomorskimi objęte rozeznawać i decydować będą mogły.

7mo. Sprawy exdywizyjne między kredytorami, i dalsze między konsukcessorami nie będą należały *ad forum* kommissyów granicznych; a przeto w tych gatunkach spraw, obywatele w sądach zwyczajnych rozprawiać się będą mogli zawsze, a za rekwizycyą o mappy do kommissyi granicznej, ta ekstraktami wydawać będzie mogła za opłatą po złot: 1. od włoki do kassy kommissyi granicznej wniesionym być mającym.

8vo. Ponieważ ustanawiające się kommissye graniczne, iak nayrychley pokóy do całego xięstwa Litewskiego wprowadzić powinny, a duchowi niniejszego prawa zupełnie przeciwnym będzie, gdy obywatele kłótnie graniczne dokumentami, dowodami prawnymi, i znakami granicznymi nie wsparte wznawiać zechcą; przeto kommissye graniczne nie tylko takowe między sąsiadami dyfferencye za nieważne decydować będą, lecz przytym ukarzą stronę takowe dyfferencye wznawiającą, albo przeciwnie determinacji punktu trzeciego w art: drugim, a przeto bezprawnie rozpoczęte, winą złotych 90. do kassy kommissyi, za każdą włokę pod dyfferencyą poddaną.

9no. W sporach o granice zadysputowane między possessorami krajowemi, a potencyi sąsiadującej, sąd graniczny nie inaczej rozsądzenie przedsięwzięmie, iak w przypadku, jeżeliby po nastąpioney negocjacji przez Nas Króla kommissya bilateralna uznana była, i potencya sąsiadująca na kommissarzów wydziału, w którym takowy przypadek zdarzy się, przystanie; w czym czekać będzie skutku negocjacji też kommissya.

10mo. W sporach o granice zadysputowane z Kurlandją, kompleta wydziałów tych,

które z tym xięstwem graniczą, ostrzedz będą powinni sędziów Kurlandzkich pogranicznych, aby razem i wspólnie dyfferencye, iakie będą, rozstrzygli; a w sądeniu za prawidło mieć będą to wszystko, co przepisano za regułę kommissyi do rozgraniczenia Kurlandyi w roku 1766. *titulo: Odnowienie granic etc.* naznaczoney; w przypadku zaś appellacji, iuz nie sąd graniczny appellacyjny, lecz sąd naywyższy relacyjny, ostatnią będzie ferować decyzyą, i podług tej granica na wieczne czasy determinowaną i okopcowaną zostanie.

11mo. Iako w sporach między obywatelami różnych wydziałów, ten komplet wydziałowy będzie sądem właściwym pierwszey instancyi, w którego objęciu *fundum*, albo znaczniejszy będzie majątek pienną granicę mający, tak komplet appellacyjny tej kommissyi granicznej ostatni ma ferować wyrok, z której był komplet wydziałowy, a podobne prawidło będzie uważane w sporach między obywatelami różnych województw, albo powiatów; a co się tycze miast wolnych, iuz z ziemiańskimi, tak świeckimi, iako też duchownymi dobrami, iuz z drugim miastem wolnym pienną granicę mających, podobnie weśrodku prowincyi uważanym i dopełnionym być powinno, iak w artykule VIII. przepisano, co do granic między Koroną a Litwą.

12mo. Odesłane przez komorników kategorie wspólnych, albo wstępnych lasów sądy, graniczne następującym sposobem rozstrzygać będą: 1mo. Jeżeli las iest wspólny między współdziedzicami iedney natury, a chociażby i natury Rzeczypospolitey dóbr z nadania, bądź przedzący wynikającej, ten exdywidowanym będzie w proporcji części dóbr, którą każdy współdziedzic z natury swego aktorstwa posiada, a to prawidło służyć ma i dla tych, którzyby nabyli od współdziedzica początkowego wspólność lasu z ziemią oryginalnym dzielczym, albo z nadania urosłym dokumentem postanowioną. 2do. Jeżeliby kto używalność miał tylko przez wstęp do lasu zawarowaną sobie bez znaydowania się w nim i bez wyrazu dziedzictwa gruntu, to *beneficium* powierzchniowe, jeżeliby aktor onego nie pozwolił, na spłacenie siebie z onego, powinno być przyznane do tej części tylko lasu, do której iuryzdator mógł mieć prawo. 3tio. Używanie przez wstępy lasu na fundamencie powierzchniowego *beneficium*, iako wyżey, przez dekret determinowane być powinno, według prawideł poniższych. 4to. Wstępy szlacheckie do lasów w królewszczyznach, lub ekonomiach, nieinaczej do dziedzictwa i gruntu razem dawać powinny prawo, iak za przywilejami, lub nadaniami *ante unionem* wyrobionemi, konstytucjami późniejszymi, de-

kretami ultymarnemi, ciągłą używalnością, i za dokumentami takowe nadania dziedziczne oczywiście dowodzącemi. 5to. Wszelkie dokumenta po unii dowodzące wstępy szlacheckie do lasów w królewskich, albo ekonomiach, bez prawa seymu nadanie approbującego, za *beneficia* powierzchniowe być powinny tylko poczytane, a takich wstępów spłacenie przez skarb publiczny, jeżeliby nie było przyjęte przez ziemianina, wówczas dekretem komisyya graniczna zatwierdzi ów wstęp następującym sposobem.

13tio. Każden las, do którego mają prawo wstępny bez tytułu dziedzictwa ziemi. 1. Według gatunku drzewa podzielonym być powinien na rodzaje, ażeby dębowe od sosnowych, lub te obydwa rodzaje od czarnych lasów, były zupełnie oddzielone, a każdy rodzaj na tyle kwater był podzielony, ny, ile potrzebuje drzewa każdego gatunku z wspomnianych czasu do wzrostu, aby do budowy był zdrotnym. 2. Z iedney kwatery wstępny będą mogli brać drzewo tak na budowę, jako też przy widgu leśniczych dworu, w granicach którego las będzie wstępny, ażeby tak rzeczonemu dworowi, jako też innym wstępnikom nie działa się krzywda przez iednego całą kwatere wyciąć mogącego. 3. Ta zaś reguła przepisana będzie dekretem sądu granicznego dla uwiecznienia lasów, z przepisem na fundament tego prawa wyraźnym, aby dziedzic nawet lasu na szkoda wstępników i bez poprzedzonego spłacenia onym prawa wstępu nieważyl się nigdy wycinać do ostatniego pnia lasów swoich. 4. Wstępy jezior kommissarze graniczni według dokumentów, dowodów i używalności rozsądzą, mając wzgląd na rodzaj początkowego tychże wstępów nadania, jeżeliby dla pokoiu wiecznego między wstępnikami spłacenie ieden drugiemu prawa dobrowolnie nie nastąpiło.

14. Gdzieby szachownice nie ugodzone przez kompensacyą do rozsądzenia przed sąd graniczny przychodziły, te: 1. Sąd, jeżeli między dobrami, bądź królewskimi, bądź temi, a ekonomicznymi naidowałyby się, zniszczy zupełnie wyrokiem swoim przez sprawiedliwą kompensacyą, mając wzgląd na gatunek ziemi, albo lasu na niey rónącego. 2. Między dziedzicznymi, a królewskicznymi szachownicami, będzie się starał sąd kombinować strony, ażeby dobrowolnie na kompensacyą zgadzały się, a w przypadku niezgodzenia się, dekretem takowe kompensacye uzna, co się ma rozumieć i o szachownicach równie między dziedzicznymi świeckimi, a duchownymi, jako też między ziemskimi, a mieyskimi dobrami.

15. Oprócz tych szczególnych punktów, wreście kommissyie graniczne trzymać się

będą przepisu statutu Wielkiego Xięstwa Litewskiego w tym wszystkim, co niniejszemu prawu przeciwnym nie będzie.

ARTYKUŁ VIII.

Przepis szczególniejszy dla kommissyów granicznych względem granic między Koroną a Litwą.

1mo. Gdzie geometrom wydziałowym przydzie granice przemierzać bądź zgodne, bądź pienne między obywatelami Koronnym i Litewskim z sobą graniczącymi, nie pierwej niż geometrowie Litewscy dopełniać zaczęną obowiązków artykułem IV. przepisanych, aż po obwieszczeniu obywatelów Koronnych najmniej dwoma tygodniami przed ziachaniem na granicę, aby ciż obywatele Koronni ostrzeżeni, strzegli całości swojej granicy. Nie będą zaś geometrowie Litewscy inaczej sypać kopców, jak według przepisu poniższego i mapy szczególnie granicy spornej delineować będą.

2do. Gdzie granice między obywatelami prowincyi a prowincyi zachodzie będą piene, tam do sędziego wydziału Koronnego komplet wydziałowy Litewskiego powiatu *respectivè* possessyi obywatela odgraniczać się mającego, kommissarza iednego delegować będzie, a ten kommissarz Litewski z sędzią granicznym Koronnym zniósłszy się, i strony na niedziel sześć pierwej obwieściwszy, wspólnie z arbitrami stron obydwoch, czyli z arbitrem z iedney strony obecnym, lub bez arbitrow, gdy od stron posadzonemi nie będą, z dokumentów granicznych, dowodów wszelkich i świadectw rozsądzą.

3tio. Gdzieby trzeciego lub czwartego wydziału narożnikiem dobra stykały się, tam dway osobnych wydziałów Koronnego i Litewskiego sędziowie, którzy pierwej do rozsądzenia ściany granicznej obwieszczą i ziadą wraz z arbitrami, jako wyżey, stron, lub arbitrem obecnym, albo i bez arbitrow nieobecnych, od właścicielow, bądź possessorów narożnikami stykających się lokowanych, rozpoznaią i spór graniczny rozsądzą.

4to. W przypadku różności, albo równości zdań sędzią graniczny z wydziału Koronnego, i kommissarz z wydziału Litewskiego delegowany, losy ciągnąć będą, a który z nich do decyzji los weźmie, ten *paritatem* rozwiąże.

5to. Jeżeli strony dekretem pierwszym nieukontentowane, albo którakolwiek ze stron o granice prawujących się, założą, czyli założy appellacyą przed sypaniem kopców, sąd *primae instantiae* z sędziego granicznego Koronnego i kommissarza Litewskiego wraz z arbitrami, czyli bez nich złożony, takowej appellacyi dopuścić będzie powinien, i od sypania kopców wstrzymać się.

6to. O dekrete wypadłym (w którym dzień założony appellacyi zapisany być powinien), informowane kommissyie tak Koronne jak Litewskie *respectivè* wydziałów, w których strony rozsądzone miały spór graniczny, po złożeniu sobie dekretu, po dwóch kommissarzów sekretne kreskami, a z pomiędzy nie składających kompletu wybranych, wyznaczą dzień ziechania na grunt pienny od dnia założony appellacyi czterdziesty drugi; albo gdyby ten padał na zimową porę, na pierwszy Maia determinować będą, i o takowym wyznaczeniu wzajemnie siebie i strony też kommissyie obwieszczą.

7mo. Wyznaczeni kommissarze ziechawszy na grunt w terminie iako wyżey, większością zdań wraz z arbitrami z każdej strony po iednemu posadzonemi, i rotą kommissarzom przepisana przysiędzą mającemi obecnymi, lub arbitrem obecnym, albo i bez nich, gdy przez strony posadzonemi nie będą; granice ostatecznie rozsądzą; a w przypadku różności, albo równości zdań, ciągnąć będą losy sami kommissarze, i który z nich los do decyzji weźmie, ten równość zdań rozwiąże, a takowe granice wiecznie trwałemi być mają.

8vo. Miasta wolne i wieś ich pod iurydykcyą ziemianką nie będące, w iedney prowincyi, woiewództwie, albo powiecie leżące, mające spory graniczne z dobrami ziemskimi szlacheckimi, bądź duchownymi w drugiey prowincyi, woiewództwie, albo powiecie będącemi, sędzić się mają na gruncie w pierwszej instancyi przed sędzią granicznym Koronnym i kommissarzem Litewskim delegowanym z arbitrami, albo bez arbitrow, gdy ich strony nie posadzą, iako wyżey jest przepisano.

9no. W przypadku appellacyi, kommissyia graniczna tey prowincyi wydziału, w którym miasto spór mające, albo wieś tegoż pod iurydykcyą ziemianką nie będące leżą, dzień tylko przepisze i obwieści iako wyżey, do ziechania na grunt dla dwóch kommissarzów mieyskich, a z pomiędzy siebie żadnego nie wybierze; druga zaś kommissyia, pod którą zwierzchnością dobra bądź duchownych, bądź świeckich obywatelów ziemiankie leżą, trzech kommissarzów z pomiędzy nie składających kompletu i *per vota secreta* wybierze, a ci kommissarze wspólnie z mieyskimi na grunt ziadą, nie zważając na nieprzytomność którychkolwiek, i w komplecie chociażby trzech, to jest: dwóch kommissarzów ziemiankich, a iednego mieyskiego, nie uważając też na niestawienie się którejkolwiek strony, sprawę ostatecznie rozsądzą, i w przypadku różności albo różności zdań, kommissarze tylko ziemianscy ciągnąć będą, iako wyżey, losy do rozwiązania oney.

10mo. Kommissarze mieyscy mają być

obrani przez miasto spór mające, z osób bądź szlacheckiego, bądź mieyskiego stanu, byle nie z pomiędzy mieszkańców tego miasta, ani z tych, którzyby w onym na mieyskie zapisali się, a takowi kommissarze do sprawy wybrani, przysięgę wprzód na gruncie przed kommissarzami ziemiankami wykonać będą powinni, rotą dla kommissarzów przepisana, aniżeli zasiadą.

11mo. Gdzie między miastem a miastem wolnemi, lub ich wsiami pod iurydykcyą ziemianką nie będącemi, w prowincjach zaś dwóch leżącemi, appellacya od pierwszej instancyi nastąpiła, tam zaraz sąd tey pierwszej instancyi, czas ziechania kommissarzom mieyskim od założony appellacyi w niedziel sześć, albo na dzień pierwszy Maia, podług powyższego punktu, oznaczy, a ci kommissarze mieyscy, od każdego miasta po dwóch, sposobem wyżey wyrażonym, wybrani, i na gruncie w obliczu stron przysiędzą mający, ten sąd appellacyiny *ultimae instantiae* składać, sprawy takowe appellacyjne załatwiać będą w ścianach i narożnikach tylko swoich miast i wsiów, a w przypadku równości bądź różności zdań, ci kommissarze, mieyscy, ciągnąć będą losy do rozwiązania kresk.

12mo. Gdzieby ściany pomienionych miast i wsiów przytykały do narożnika w sporze będącego dobr ziemiankich, bądź duchownych, bądź świeckich, tam i w tey szczególnie kategorii o narożnik kommissarze ziemianscy od kommissyji pod której iurydykcyą takowy sporny narożnik znajduje się, wyznaczeni, złączywszy się z kommissarzami mieyskimi, tak, aby najmniej trzech było ziemiankich, a dway mieyscy, spory granicznego narożnika, sposobem wyżey przepisany zaspokajać mają.

ARTYKUŁ IX.

Dokończenie i aryngi przysług.

1mo. W przypadku, żeby którykolwiek possessor szkodował co w granicach z okazyi nieoddanych dokumentów w czasie, wolno mu będzie do lat dziesięciu, od daty zakończony granicznej kommissyji, zapoznać stronę oporną do sądu ziemiankiego, tego woiewództwa, lub powiatu, w którym dobra leżą, do których dokumenta stosują się, a ten sąd zesławszy weryfikacyą *ad fundum*, jeżeli znajdzie, że dokumenta dokładnie do obrony granic służyły, i że ich nieoddanie sprawiło szkodę w granicach possessorowi, ma tę szkodę otaxować, i wartość iey w pieniądzech przysądzić na stronie, która krzywdy stała się okazyą.

2do. Po normalnym rozgraniczeniu wszystkich possessyi Wielkiego Xięstwa Litewskiego przez kommissyie graniczne, i po zło-

zeniu mapp w aktach podkomorskich, gdziekolwiek pośledniy dział między successorami, lub wieczysta taxa między kredytorami rozdrabiać będzie na części dobra iakie, iednym obrębem, i iedną mappą, w ograniczeniu normalnym objęte, granice takowych części na ziemi kopcami oznaczone przez sąd podkomorski na mappę przeniesione być mają, i *per supplementum* w aktach podkomorskich przy mappie pryncypalney składane być powinny, a takowe mappy z obwodnicami równie, iak i same normalne ograniczenia wolne od wymownia ekstraktami obywatelom być mają.

Rota przysięgi dla kommissarzów.

„Ja N. przysięgam Panu Bogu Wszechmogącemu w Trójcy świętej Iedynemu na to, iż wezwany od współ-obywatelów do posługi publiczney, wiernym będę w sprawowaniu urzędu, i sprawiedliwym, tak w sądzie, iako też w determinowaniu granic i w dopełnianiu wszelkich prawa przepisów, nie mając w celu urzędowania moiego, iak samą i szczególną sprawiedliwość świętą, i nie dając się niczym uwodzić, bądź przyjaźnią, bądź nienawiścią, bądź darami, bądź pogroźkami, nie radząc stronom w niczym, ani się bojąc nikogo, nad zgrzyzołę własnego sumnienia, a przed oczyma samą tylko sprawiedliwość, złożone dokumenta granicę pewną stanowiące, znaki niesprzeczne, dowody, iakie z prawa dostatecznymi będą, a nadewszystko prawa kraiowe, tak statutu, iak rozgraniczenia tego normalnego za iedne prawidła mieć będę, a iako sprawiedliwie przysięgam, tak mi Panie Boże dopomóż“.

Rota przysięgi regenta.

„Ja N. przysięgam, iż sprawiedliwie według Boga, prawa kraiowego, wedle stron przekładania w brzmieniu dokumentów, i podług oczywistości znaków, nie przykładając, uymuiąc, albo przemieniając, iuz radzić sądowi, iuz pisać wyroki tegoż będę, nie uważając na różnicę stanów i dostojności, na bogatego, lub ubogiego, na przyjaciela, lub nieprzyjaciela, na krewnego, albo cudzego, nie dając się powodować, ani przyjaźnią, ani nienawiścią ani darami, ani boiaźnią, w trzymaniu *archivum* granicznego bacznym na całość onego będę, a w wydawaniu z tegoż ekstraktów, niczego nie podpiszę, a tym mnie pieczęcią sądową umocnić nie odważę się, coby się aktualnie w xięgach i protokółach sądowych nie znajdowało, a nadto kassy mnie powierzonej, wiernie strzedz będę, nie odprawiając nikomu z obywatelów kwitu na najmniejszą importowaną summę, i nie

„zabierając na siebie nic z percepty, którą równie, iako i expens, wiernie zapisywać mam. A iako sprawiedliwie przysięgam, tak mi Panie Boże dopomóż“.

Rota przysięgi komorników.

„Ja N. przysięgam Panu Bogu Wszechmogącemu w Trójcy świętej Iedynemu, iż użyty przez kommissyą graniczną N. za wolą prawa, do rozmiaru granic normalnego, w najsćcisleyszym mieć będę obowiązkowi dopełnienie instrukcyi w prawie umieszczonej, żadną proźbą, groźbą, ani tym bardziej datkiem uwodzić się nie będę na szkodę obywatela iakiego, bądź stanu, ani na szkodę dziedzictwa publicznego, sumiennie i poczciwie funkcji moiej obowiązki dopełniając, submitując się oraz wszelkim z prawa przepisanyim za przestępstwa w pomiarze karom; iako zaś pokój powszechny i dobro kraiu wiecznotrwałe w wypełnianiu obowiązków moich chcę mieć w celu, nie uważając na względy przypadkowe, nie dając się uwodzić, ani boiaźnią, ani przyjaźnią, ani tym bardziej chciwością, tak mi Panie Boże dopomóż, i niewinna Syna Iego Męka“.

Rota przysięgi aktorów przed sądem kompletu wydziałowego.

„Ja N. przysięgam Panu Bogu Wszechmogącemu w Trójcy św. Iedynemu, iako dokumenta wszelkie do granic dóbr N. służące, wiernie zebrane, i w oryginałach iakie się tylko u mnie znajdują, komportuję, a żadnego z onych na krzywdę współgraniczących nie zataiłem, wierną komunikacją wszystkich, tak do własnych moich, iako też do cudzych dóbr służących dokumentów granicznych w kopiach co do słowa z oryginałów przepisanych w kancelaryi granicznej N. w posłuszeństwie prawu normalnego rozgraniczenia złożyłem, i w całym dalszym ciągu rozgraniczenia się moiego, wedle Boga i sumnienia, bez szukania nieczyjey krzywdy postępować będę, tak mi Panie Boże dopomóż i niewinna Syna Iego Męka“.

Rota przysięgi aktorów nie mogących osobiście komportacyi dopełnić.

„Ja N. przysięgam Panu Bogu Wszechmogącemu w Trójcy św. Iedynemu, iako dokumenta wszystkie, bądź do granic dóbr moich N. bądź do cudzych, w *archivum* moim znajdujące się, plenipotentowi mojemu N. wiernie zebrać, i bądź w oryginałach komportować, bądź w przepisanych, wiernie co do słowa kopiach w kancellar-

„ryi granicznej powiatu N. złożyć zaleciłem, niemniej dukta rzetelnie prowadzić bez szkody współsasiadujących, ani sam przez siebie, ani przez subordynowane osoby fałworu u sądu nie iednałem, i iednać plenipotentowi nie rozkazałem, temuż korumpować świadków, w iakim bądź sposobie zabroniłem, tak mi Panie Boże dopomóż, i niewinna Syna Iego Męka“.

Stanisław Natęcz Małachowski ref. w. K. seymowy i konfederacji prowincyi Koronnych marszałek.

Kazimierz xiąże Sapięha generał art: Litt: marszałek konfederacji W. X. Littgo.

Wojciech Leszczycki Skarszewski biskup Chełmski i Lubelski wyznaczony z senatu z prowincyi Małopolskiej. Kazimierz Konst: Plater kasztelan głu Trockiego wyznaczony z senatu W. X. Litt: do deputacyi seymowej. Jan Ossoliński starosta i poseł Drohiczyński deputowany z prowincyi Małopolskiej. Antoni Ledochowski wdziec i poseł wdztwa Czergo deputowany z prowincyi Małopolskiej. Adam Rupeyko sędzia ziem: i poseł x. Z. deput: do konst: z prowincyi W. X. L. Jan Nepomucen Zboński p. z. Dobrzyń: deput: do konsty: z prow: Wielkop: manu propria. Józef Radzicki podkomorz i poseł ziemi Zakroczymskiej: deputowany do konstytucyi z prowincyi Wielkopol: manu propria. Post ejus constitutionis etc. (Zakończenie jak wyżej.)

CCCLXXIX.

Actum etc. die quinta mensis Decembris A. D. 1791-mo.

Oblata. (jak wyżej.)

Rozgraniczenie dóbr wszelkiej natury w prowincjach Koronnych.

Gdy spory graniczne naysposobliwiej wzruszały spokojność sąsiedzką ziemianką, uszczerbiały ekonomikę kraiową, a przeciągłym i kosztownym processem wycieńczały majątki obywatelskie; przeto My Król wraz z stanami Rzeczypospolitej te szkodliwe skutki umarżając, własność każdego ziemi strzegącymi znakami oznaczoną, a ztąd spokojność obywatelską chcąc na zawsze mieć ugruntowaną: *powszechne normalne rozgraniczenie* miast, miasteczek i wsiów wszelkiej natury, w prowincjach Koronnych, uchwalamy w prawidłach następujących.

1mo. Ustanawiamy osobne woiewódzkie kommissyje graniczne *ultima instantiae* przez

lat cztery trwać mające, i mieysca im dla woiewództw osobnym prawem wyznaczamy, które ostatecznie rozsądzać sprawy graniczne, w poznanie natury dóbr królewskich wdawać się nie mają; lecz takowe spory, tudzież o dobra mieyskie przed rokiem terażniejszym 1791 rozpoczęte, tylko assessoria iak naysprzedzay rozsądzić i ukończyć powinna; zaś o własność dóbr ziemskich między ziemskimi obywatelami sądy przyzwoite spory rozsądzać będą.

2do. Wszystkie woiewództwa ziemie i powiaty na seymiki zebrawszy się, z pomiędzy senatorów, urzędników, i obywatelów przytomnych, przez kreski sekretne sposobem w prawie o elekcyach przepisanyim w liczbie dziesięciu kommissarzów granicznych w tym woiewództwie, lub powiecie osiadłych, na dwa lata obiorą, a po dwóch latach wolność innych obrania, lub tych w części, albo całkowicie zatwierdzenia, zachowuje się.

3tio. Dwie osoby iednego imienia i iednymże herbem pieczętujące się, tudzież oyciec z synem, teść z zięciem, szwagier z szwagrem, i osoby sąd ziemianki składające, nie mniej osoby od kogożkolwiek pensyjonowane, nie mogą być obranymi za kommissarzów granicznych; a z kommissarzów cywilno-wojskowych, ieśli który na kommissarza granicznego obrany zostanie, kommissyje cywilno-wojskowe innego sobie obiorą.

4to. Na tymże zaraz seymiku, i tymże samym sposobem, sędziów granicznych osiadłych, stosownie do powyższego punktu trzeciego, obiorą; których sędziów liczbę do potrzeby i rozległości woiewództwa, ziemi i powiatów, stosować dozwalamy.

5to. Pod kondemnata zostający, tak na kommissarza, iako też sędziego granicznego, obierany być nie może, a po obraniu i przysiędze dopełnionej otrzymana kondemnata szkodzić nie ma.

6to. Obrani kommissarze i sędziowie zaraz na seymiku przed zagaiającym przysięgę, rotą niżej przepisaną, wykonają, a po wykonaniu przysięgi, iuz od funkcji swej odstępować nie mogą.

7mo. Kommissarze na mieysce prawem oznaczone na dzień pierwszy Września roku następnego 1792. ziechawszy się, po ufundowanej iurydyceki ułożą między sobą kompleta, wyznaczając do każdego kompletu pięć osób, tak iednak, aby z iedney ziemi lub powiatu, nie mogło być w iednym komplecie więcej kommissarzów, iak dwóch, oprócz, gdzieby mniej powiatów było; a komplet sądowy przynajmniej z pięciu osób składać się ma.

8vo. Czas każdego kompletu kommissyje oznaczy, a te kompleta, i czas odmieniane

bydź nie mają: osoby zaś iednego kompletu, w innych kompletach pod żadnym pozorem zasiadać nie mogą, i pod czas ustępu znajdować się; w zdarzeniu przedłużonej sprawy w iednym komplecie, następny komplet do kończenia zaczętej sprawy przeszkadzać nie może, lecz następne sądzić zacznie.

9no. Też kommissye do pisania dekretów i trzymania aktów, obiorą regenta osiadłego i instygatora sądowego, choćby nie osiadłego *secretis votis*, którzy przysięgą, rotą przez kommissyą dla nich przepisać się mającą, w obliczu kommissyi wykonają.

10mo. Ieden registr sądowy spraw z appellacyi przychodzących dla każdej ziemi, lub powiatu osobny, a zaś ogólny spraw z kommissarzami do drugiego kompletu odłożonych, ustanowi ordynacyą, i należytość kancelaryi od wpisów i ekstraktów, ułoży.

11mo. Skalę iednakową do mapp, kommissya skarbowa obojga narodów ułoży i wyda.

12mo. Sentencyonarz, w którym wyroki wszelkie zapisywane bydź mają, ieden z kommissarzy trzymać będzie, sekretne miotami do każdego kompletu, przez ten komplet obrać się miay.

13tio. Każda kommissya, wzięwszy wypis z xiąg ziemiańskich, na rozkaz iey przez kancelaryą autentycznie wydać miany, rozdzieli woiewództwa, ziemie, i powiaty na tyle części, czyli wydziałów z parafii składających się, ile jest obranych sędziów granicznych; te wydziały liczbą oznaczy, i regentowi zleci na osobnych kartkach wydziały napisać, z wyrażeniem liczby do nich przywiązanej; takowe kartki równo zwinięte, w naczynie lub worek otwor mały u góry mający, włoży, a przydujący z rejestru sędziów koleją imię i nazwisko sędziego granicznego ogólnie czytać będzie, a za każdym imieniem sędziego przeczytaniem, dziecię około lat pięć mające przez kommissyą wezwane, kartkę wyciągnie, a wydział wyciągniony przeczytanemu sędziemu do rozgraniczenia w nim miast, miasteczek, i dóbr wszelkiej natury kommissya poleci. — W przypadku zabrakowania kompletu dla śmierci, lub choroby kommissarzów granicznych, którą zaprzysiądz winien, kommissarze obecni z następnego kompletu, wymowianiem gałki odmiennej, iak wyżej, zastępcę losem obiorą, i natychmiast o wybraniu onegoż doniosą, a ten z następnego kompletu kommissarz, aż do skończenia tegoż kompletu, sądzić będzie; to zaś wybranie od sądzenia w następującym komplecie tegoż kommissarza uwalniać nie ma.

14to. Podkomorzowie i komornicy graniczni, gdy za kommissarzów, lub sędziów

obranami nie zostaną, do tej czynności należeć nie mają.

15to. Wszyscy wszelkich dóbr dziedzice, lub possessorowie w różnicy granice mający, i prędszego rozsądzenia żądający podadzą memoriał do własnej kommissyi, z wyrażeniem, w której ziemi, powiecie, i parafii leżą dobra, oraz które ich ściany, i narożniki rozgraniczeniu podlegają?

16to. Pomienione memoriały stron w kommissyi ułożą; kommissya każdemu sędziemu granicznemu registr memoriałów do iego wydziałów stosujący się, podług daty spisany odda, i zaleci, aby podług niego, nayprzód dobra w memoriale wyrażone, kolejno iedne po drugich, za obwieszczeniem stron ościennych i narożnych uczynić mianym, i do ksiąg własnego powiatu na tygodni sześć wniesionym, dobra w memoriale wyrażone rozgraniczyli.

O komportacyi dokumentów i przysięgach.

W dobrach stołowych plenipotent administracyi; w dobrach królewskich dotąd possessor uprzywilejowany; w dobrach takiejże natury królewskich, z dobrami ziemskimi granicznych, w possessyi tego, czyie są dobra ziemskie, zostających, plenipotent od kommissyi skarbu Koronnego zesłany; w dobrach duchownych, podług dawnego zwyczaju, kanonicy, przełożeni, prokuratorowie, possessorowie; w dobrach ziemskich dziedzice, a za małoletnich opiekunowie; za będących w kurateli kuratorowie; w dobrach tychże ziemskich, zastawie, lub dożywociu podległych, dziedzice, possessorowie, dożywotnicy, lub ieden z nich; w dobrach dekretami *potioritatis* obiętych, lub spór o dziedzictwo mających, possessorowie; w wsiach na części podzielonych, possessorowie, lub ieden z nich; w dobrach niedzielnych brat lub siostry, w possessyi będący; w dobrach miejskich, umocowany od magistratu ieden z miasta, dokumenta graniczne komportować mają tym sposobem:

Każdy dobra ziemiańskie, królewskie i duchowne w dwóch, lub więcej woiewództwach mający, powinien będzie przed aktami naybliższymi ziemiańskimi, przysięgę wykonać; „Iako dokumenta wszystkie do „granic dóbr moich NN. z sąsiadami zachodzących należące, wiernie zebrałszy, przez „summaryusz spisany, podpisany, i do xiąg „teraz wniesiony oneż plenipotentowi zaufania mego wartemu oddałem, żadnego dokumentu nie utaiłem, i niewiem, gdzieby „się ich więcej znajdowało; i iako zleciłem „tymże plenipotentom, lub plenipotentowi „mojemu, aby dukta rzetelnie prowadzili, „cudzego gruntu bynajmniej nie zajmowali; „i iako ani sam przez siebie, ani przez sub-

„ordynowane osoby faworu u sądu, bądź „darami, bądź obietnicami, nie iednałem, „i iednać nie będę“.

Nie mniey stanowimy, aby archiwista każdy, gdzie iest trzymany, przysięgł przed aktami naybliższymi ziemiańskimi na tę rotę: „Iako dokumenta wszelkie, którekol- „wiek tylko do granic dóbr pryncypała mo- „iego, z dobrami sąsiedzkiemi służyć mogą, „rzetelnie zebrałem, i w summaryusze wier- „nie wprowadziłem, nie nie utaiłem, i gdzie- „by ich więcej było, niewiem; a wyszuka- „ne rzetelnie plenipotentowi, lub plenipo- „tentom do każdego dóbr oddałem“.

Ekstrakty tych przysięg, i dokumenta graniczne summaryuszem spisane, plenipotent autentycznie umocowany na gruncie w sądzie złożony, wykona przysięgę: „Iako „dokumenta wszystkie mnie od pryncypała „do dóbr NN. powierzone rzetelnie kompor- „tuje, żadnego nie utaiłem, i niewiem aby „więcey gdziekolwiek takowych dokumen- „tów znajdować się miało“.

Tenże plenipotent, lub inna osoba od strony przysłana, zastępując pryncypała, albo też i sama przytomna strona dukta wypro- wadzi, wyroki sądowe skuteczni, przysięgę na nieuścienie przez siebie, albo kogo innego, nie namówienie świadków, wykona. W iednym zaś tylko woiewództwie, lub ziemi dobra mający, sami przysięgać mają dziedzice, lub possessorowie zastawni lub doży- wotni na gruncie, tak na rzetelną komportacyą dokumentów, nie utaienie ich, i że nie wiedzą gdzieby się więcej takowych dokumentów znajdować miało; i iako ani sami przez siebie, ani przez subordynowane osoby, faworu u sądu bądź darami, bądź obietnicami nie iednali, i iednać nie będą; iako też na nieuścienie świadków. Gdyby w dwóch wydziałach ziem i powiatów iednego woiewództwa, w iednymże czasie takowa przysięga przypadała; tedy dziedzic lub possessor, wzięwszy zaświadczenie od sędziego granicznego iednego wydziału, poszła do sędziego wydziału innego, który sędzia raz tylko termin do niedzieli sześciu odłoży, a do rozgraniczenia innych dóbr postępować będzie; possessor zastawny lub doży- wotni, dziedzica o nadchodzącym terminie rozgraniczenia uwiadomić koniecznie o- bowiązany.

Chorobą złożony dziedzic lub possessor, w iednym lub dwóch, czyli więcej woiewództwach dobra mający, przed sędzią granicznym wydziału tego, w którym chory znajduje się, lub przed którymkolwiek sędzią ziemiańskim przysięgę w miejscu choroby wykona, rotą dla tych, którzy w ró-

żnych woiewództwach dobra mają przepisa- ną, dodawszy: „iako dla choroby ziechać „na granicę nie mogę“. Zaświadczenie o przy- siędze takowej plenipotent umocowany pi- smem ręcznym przed sędzią granicznym na gruncie złoży, i dopełni obowiązki wyżej dla plenipotentów przepisane. Posłowie zaś do dworów zagranicznych, i sekretarze legacyi, aktualnym obowiązkiem zajęci, w kra- ju nie znajdujący się, za granicą przed ta- mecznym urzędem, lub przez plenipotentów wyraźnie do tego umocowanych, przysięgę dopełnić podług wyższego opisu obowiązani są.

O mappach.

Tam gdzie zachodzą spory i sąd o gra- nice, mappa graniczna zrobiona bydź po- winna; a gdzie przez sędziego, lub przyia- ciół granice ugodzone, lub kompromissami ukończone, albo bez appellacyi rozsądzone zostaną, mappy udziałanie do woli stron z- stawiamy. Tak zaś zgodnie ustanowione granice, lub bez appellacyi osądzone, i sporządzone mappy, do akt kommissyi *respe- ctive* podane, i tam zapisane, za trwałe i nie- wzruszone mieć chcemy.

O arbitrach na gruncie.

Strony ościenne i węgielne co do swych kategorii, po iednemu arbitrze na grunt sprowadzą, którzy pod obowiązkiem sumnie- nia bez przysięgi, wraz z sędzią granicznym zawsze przydować mającym, moc sądzenia mieć będą.

O rozsądzeniu spornych granic.

Sędzia graniczny na grunt ziechawszy wraz z arbitrami, lub od którejkolwiek strony z iednym, albo sam, gdy strona żadna arbitra nie posadzi, bez zwłoki (prócz wy- żej wyrażonego odłożenia) niedozwalając: komportacyą dokumentów granicznych pod przysięgą, przez kogo należeć będzie, na- każe, dukta i inkwizycyę z świadków od każdej strony po dwunastu wiary godnych przysięgłych, występkiem kryminalnym nie notowanych, lub w mniejszej liczbie, gdy się strony na to zgodzą, wyprowadzi; a ka- żdy przez sędziego o stawienie świadków obwieszony, stawić świadków pod karą stu grzywien, za każdego nie stawionego świadka niezwłocznie zapłacić się powinna, obowiązany. Strona zaś granicząca drugiey stronie żądanych świadków nie stawiająca w sprawie upadać będzie, chyba gdyby na niemożność stawienia świadka przysięgę wy- konała. Mappę jeżeli sędzia sam będzie geo- metrą odrysuje, a jeżeli nie, tedy geome-

trze, czyli geometrom od stron, czyli strony sprowadzonym, takową mapę sporządzić żleci, one z ziemią sprawdzi, a gdzieby się z położeniem niezgadzała, poprawić geometrze, czyli geometrom nakaże, zgodną z położeniem ziemi wraz z arbitrami czyli arbitrem obecnymi podpisze, granice rozpozna, podług prawa inkwizycyi i dokumentów rozsądzi, a gdy żadna strona, appellacyi do kommissyi nie założy, kopce wysypie, dawne gdzieby były odnowi. Dekreta podług prawa niewzruszone, ugody autentyczne, prawidłem będą do sypania i odnawiania kopców.

O ugodzie granic.

W tym czasie, gdzie sędziowie w memoriałach wymienione granice rozsądzać będą, dziedziców i possessorów dóbr ziemiańskich, duchownych i mieyskich, lub wcześniej za umowieniem się wspólnym, obowiązujemy, aby oni sami między sobą granice ugodą, lub sądem polubownym ułatwili, kopcami oznaczyli przez przyjaciół uproszonych, którym na ten raz moc sypania kopców daemy, znową zaś trzeciego nie pokrzywdzali, pod nieważnością ugody na szkodę w tąż ugodę, lub sąd polubowny niewchodzącego wymierzoney.

Dalsza czynność sędziów granicznych i arbitrow.

Sędziowie graniczni po ułatwieniu granic w memoriałach wyszczególnionych, udadzą się do rozgraniczenia innych w swym wydziale dóbr wszelkiej natury memoriałami nieobjętych, oneż żadnych nieomiłając, z arbitrami, lub sami, gdy arbitrow nie będzie, rozgraniczą, kopcami oznaczają, a gdzie kopce 15, lat nie mające, lub nowo za dekretami, czyli ugodami usypane zostaną, odnawiać ich nie będą, wszelako dekreta, i ugody w swoje dzieła ingrossować mają. Sędziowie graniczni z arbitrami na gruncie wszelkie wyroki większością zdań stanowiąc mają. Równość zdań sędzia graniczny, jako prezydujący, rozwiąże, każdy iednak arbiter inaczej rozumiejący zdanie swoje wyrazić może, i one podpisze.

O appellacyach.

Appellacya do kommissyi granicznej iedynie tylko po przysądzeniu duktu przed sypaniem kopców dopuszczoną być ma.

O dekretach zaocznych.

Sędziowie graniczni ziechawszy na grunt, nie zważając na niestawienie się którejkolwiek strony, z dokumentów i świadectw

stron, czyli strony stawiającej i possessyi, sumiennie i sprawiedliwie sądzić będą, a po osądzeniu sprawę takową do kommissyi granicznej, dla ostatecznego dekretu odeszłą, a tam gdy utwierdzenie tego aktu zaocznego, czyli z obopólnego stron stawienia się, czyli zaocznie zajdzie, na ten czas na grunt po usypanie kopców sędziogo zeszlą, który one posypie, i na ostatnim kopcu zaprzyśiądz samey tylko stronie, dukt zyskuiący nakaże, na rotę takową. „Iako dukt między „dobrami NN. z dowodów przeświadczaiących sumnienie i charakter mój, a nie „z chęci pokrzywdzienia i uszkodzenia są „dowi okazałem“. To zaś dzieło za niewzruszone poczytane zostanie. Gdzieby zaś wątpliwość obydwóch duktoów sąd z dowodu i świadectw przysięgłych uznał, w ten czas bez przysięgi podług sumnienia sprawę rozsądzi. Sędzia gdy w wydziale swoim mieć będzie dobra, i w nich sporną granicę, doniesie kommissyi, a ta inszego sędziogo wyznaczy, do rozgraniczenia takowych dóbr.

O granicach między wydziałami.

W miejscach, gdzie między wydziałem, a wydziałem iednego województwa granice zachodzić będą, który sędzia graniczny przędzey obwieści, i ziedzie, ten granice załatwi.

Gdzie granice między obywatelami prowincyi a prowincyi, lub województwa i województwa zachodzić będą, tam sędziowie graniczni, a w W. X. Litewskim kommissarz wydziałów stykających się, po iednemu z każdego wydziału iedney i drugiej prowincyi, albo iednego, lub drugiego województwa zniósłszy się z sobą, i strony obwieściwszy na niedziel sześć, wspólnie z arbitrami stron obydwóch, czyli arbitrem z iedney strony obecnym, lub bez arbitrow (gdy od stron posadzonemi niebędą) granice z dokumentów i świadectw rozsądzą, i zaspokoją; a gdzieby trzeciego, lub czwartego wydziału różnych prowincyi, albo województw węgielnikiem, albo narożnikiem, dobra stykały się, tedy ci dway osobnych wydziałów sędziowie, którzy pierwey do rozsądzenia ściany granicznej obwieszczą i ziada, wraz z arbitrami (iako wyżey) stron, lub arbitrem obecnym, albo i bez arbitrow nieobecnych, narożniki lub węgielniki z trzecim bądź i z czwartym wydziałem dóbr stykające się, rozpoznaią i rozsądzą. A w przypadku równości zdań, sędziowie sami graniczni losy ciągnąć będą, a który z nich los, do decyzji weźmie, ten *paritatem* rozwiąże. Gdyby zaś strony, lub strona appellacyą założyły przed sypaniem kopców, sędzia każdy takowej appellacyi do własney kommissyi dopuści, i dzień, którego był dekret przeczy-

tany, i appellacya założona, w dziele swoim zapisze, a kommissya każda po dwóch kommissarzy sekretnymi kreskami kompletu natenczas nieskładających wyznaczy, i dzień ziechania na grunt od dnia przeczytania dekretu czterdziesty drugi przeznaczy, i jeżeliby zaś ten dzień padał na zimową porę, tedy go przeniesie na 1go Maia, i o takowym wyznaczeniu obydwie kommissye wzajemnie siebie obwieszczą. Wyznaczeni zaś kommissarze ziechawszy na grunt, niezważając na nieprzybycie drugich kommissarzy, byle ich tylko dwóch ziechało, wraz z arbitrami od stron, lub strony posadzonemi, i rotą kommissarzów przysiądz mającemi obecnymi, lub arbitrem obecnym, albo bez nich, gdy przez strony posadzonemi nie będą, tudzież nie zważając na niestawienie się którejkolwiek strony, granicę ostatecznie większością zdań rozsądzą; w przypadku równości zdań ciągnąć będą losy sami kommissarze, a który z nich los do decyzji weźmie, ten równość zdań rozwiąże; a takowe granice wiecznie trwale być mają. W przypadku choroby, lub śmierci którego z czterech wyznaczonych kommissarzy, każda *respectivè* kommissya innego zaraz na to miejsce wyznaczy.

Miasta wolne, i wsie ich w iedney prowincyi, w województwie, albo powiecie leżące, mające spory graniczne z dobrami ziemskimi lub duchownymi, w drugiej prowincyi, województwie albo powiecie będącemi, sądzić się mają na gruncie w pierwszej instancyi przed sędziami, lub sędzią granicznym, z arbitrami, albo bez arbitrow, gdy ich strony nie posadzą; (iako wyżey jest przepisano).

W przypadku appellacyi, kommissya graniczna tey prowincyi, województwa, lub powiatu, w którym miasta wolne, lub ich wsie leżą, dzień tylko przepisze, iako wyżey, ziechania na grunt dla sędziów dwóch mieyskich; a z pomiędzy siebie kommissarza już wybierać nie będzie. A ci sędziowie mieyscy mają być obrani przez miasto z osób stanu szlacheckiego, lub mieyskiego, byle nie z pomiędzy mieszkańców tego miasta, ani z tych, którzy przyjęli prawo mieyskie w tym mieście, i przysięgę na gruncie przed kommissarzami granicznymi lub kommissarzem wykonają rotą dla kommissarzy przepisaną. Druga zaś kommissya, pod której zwierzchnością dobra te duchowne, czyli ziemskie leżą, trzech kommissarzy z pomiędzy siebie kompletu na ten czas nieskładających, i czas przeznaczywszy (iako wyżey) wybierze; a ci kommissarze wspólnie z sędziami mieyskimi na grunt ziada, niezważając na nieprzytomność innych kommissarzy lub sędziów, byle ich tylko było z kommissarzy dwóch, a z sędziów mieyskich ieden, nie uważając na niestawienie się któ-

reykolwiek strony, sprawę ostatecznie rozsądzą; w przypadku równości zdań, kommissarze tylko ciągnąć będą (iako wyżey) losy do rozwiązania równości.

A gdzie między miastem, a miastem wolnym, lub ich wsiami, appellacya od pierwszej instancyi nastąpi, tam zaraz sąd tey pierwszej instancyi, czas ziechania sędziów mieyskich appellacyjnych od czasu przeczytania dekretu w niedziel sześć oznaczy; a ci sędziowie mieyscy od każdego miasta po dwóch sposobem wyżey wyrażonym wybrani, i na gruncie w obliczu stron, czyli strony przysiądz mający, ten sąd appellacyjny *ultima instantiae* składać, i sprawy takowe appellacyjne, załatwiać będą w ścianach, i narożnikach, tylko swoich miast i wsiów; a w przypadku równości zdań ci sędziowie mieyscy ciągnąć będą losy do rozwiązania równości kreszek.

Gdzieby zaś ściany pomienionych miast i wsiów ich przytykały do narożnika, w sporze będącego dóbr duchownych, albo ziemskich, tam kommissarze od kommissyi własney, pod której iurydykcyą takowy sporny narożnik znajduje się, wyznaczeni złączwszy się z sędziami mieyskimi, tak aby gdzie trzech kommissarzy ziemiańskich, dwóch sędziów mieyskich, a gdzie dwóch kommissarzy, tam ieden sędzia mieyski łączyli się, i w takowym komplecie iedną osobą z kommissarzy ziemiańskich nad sędziów mieyskich przewyższającym, spory granicznego narożnika sposobem wyżey przepisany zaspokoić mają.

W środku zaś iednego województwa, miasta wolne mające granice z dobrami duchownymi lub ziemskimi, gdy od pierwszej z gruntu spornego instancyi appellacya do kommissyi wojewódzkiej założona będzie, miasta do swojej sprawy granicznej dwóch sędziów (sposobem iak wyżey) wybranych w kommissyi granicznej posadzą, z ktorymi trzech kommissarzów granicznych, z arbitrami, lub bez arbitrow, gdy ich strony nie zasadzą, a bądź iednym przez którąkolwiek stronę sprowadzonym, sprawę tylko z miastem lub jego wsią rozsądzą większością zdań; a w przypadku równości zdań, kommissarze graniczni sami losy ciągnąć będą, a wyciągający do decyzji los, równość zdań rozwiąże. Kommissye dla takowych spraw mieyskich osobny registr ustanowią.

Moc rozpoznania trudności.

Sędziowie graniczni w trudnościach po rezolucyą do własney kommissyi udadzą się; w przypadku, ktoby nieposłuszeństwo prawu wszczynął, czynności na gruncie sędziów granicznych tamować ważył się, kommissya za doniesieniem sędziogo pomoc wojskową

od kommissyi woyskowej wyiednaną posyłać będzie, i stronę tamującą podług gatunku zdrożności ukarze. — Deklarujemy, iż wszystkie graniczne sprawy między wszelkiej natury dobrami, w iakichkolwiek iurydykcyach, magistraturach i sądach trybunalskich zawisłe, do tego normalnego sądu zwracamy, które to sądy, będą miały moc rozpoznawać dekreta, te jednak, które podług praw do rozpoznania należą. Sprawy zaś przez kompromissa ukończone, nieporuszone mieć chcemy, i zapisami kompromissarskimi opisane tamże w sądzie kompromissarskim ukończone być mają. Gdzieby zaś dwie sentencye niezgodne, sobie przeciwne, przez superarbitra i arbitrow wydane były; takowe sprawy do rozpoznania sądowni kommissarskiemu podajemy.

O sprawach z appellacyi.

Kommissya graniczna każda po zapisaniu komparycyi w sprawach appellacyjnych, zaleci stronom, aby względnie one swych kategorii pojednemu arbitrow natychmiast w kommissyi posadzili, to zaś posadzenie w sądzie appellacyjnym arbitrow tak się rozumieć ma; iż strona ościenna, na iedno miejsce narożnika, czyli węgielnika, z węgielnym sąsiadem, lub z węgielnymi sąsiadami zgadzająca się, i iednoż trzymająca, iednego tylko arbitra, a nie więcej lokować mają; arbitrow zaś, lub arbitrowie od różniącego się narożnika posadzeni, po osądzeniu węgielnika w dalsze rozsądzenie ścian między stronami pryncypalnie czyniącymi wdawać się nie będą. A ci arbitrowie przysięgę dla kommissarzów przepisaną wykonawszy, kategorye stron tylko swoich, z kommissarzami sędzić będą.

Kommissya każda sprawy appellacyjne sędzić będzie na stole z mappy, dokumentów i świadectw; po skończonych sporach każdej sprawy, pięciu kommissarzów na ustępie ciągnąć będą losy z naczynia, lub z worka, w którym trzy gałki białe, a dwie czarne włożą się, a którzy kommissarze wezmą gałki białe, tę sprawę w raz z arbitrami *respectivè* do kategorii posadzonemi, osądzą. Ci zaś, którzy czarne wybiorą, zdanie tylko doradzające w sprawie mieć będą; a po decyzji kommissya na grunt sędziego granicznego, dla sypania kopców, i na ostatnim kopcu wysłuchania przysięgi rotą wyżey przepisaną, zesze. A gdyby, mappa, i dzieło zaskarżone były, w ten czas, kommissya do sprawdzenia kommissarzów dwóch, z kompletu pod ów czas nie sądzącego oznaczy, którzy dopełniwszy przepisów kommissyi, sprawę do kommissyi po rozsądzeniu odeszła.

Wolno iednak wprzód stronom bez ciągnięcia losów zgodnie wybrać z pięciu kommissarzów trzech, do sądzienia sprawy z arbitrami, lub bez arbitrow; a gdy się nie ugodzą, strona iedna, gdy arbitra swego w kommissyi posadzi, a druga nie, tedy czterech kommissarzów, losem białe gałki wyciągający, z arbitrami sprawę osądzą, a piąty kommissarz gałkę czarną biorący, zdanie doradzające tylko mieć będzie. Gdyby strony obydwie w kommissyi arbitrow nie posadziły, tedy wszystkie pięciu kommissarzów sprawę sędzić będą, i w ten czas ciągnięcie losów miejsca nie ma.

Kommissarz graniczny w tym komplecie, w którym zasiada, w sprawie własney, żony i dzieci swoich, oycy, stryja i brata rodzonych, szwagra, teścia i zięcia, ani z ewikcyi, gdzieby przez granicę wieś odpadała, sędzić się nie może; lecz ta do przyszelego kompletu odłożona zostanie, a komplet następujący z rejestru spraw z kommissarzami odłożonych, najpierwey sędzić zacznie. Toż się ma rozumieć i o sędziach granicznych w którym przypadku kommissya innego wyznaczyć na żądanie strony powinna.

W województwach pogranicznych, gdzie będą granice stykać się z innemi państwami, sędziowie graniczni mają być baczni, aby nowej kwestyi w granicach narodowych któżkolwiek nie uczynił; o dyfferencyi zaś każdej pogranicznej, zdarzyć się mogącej, sędziowie graniczni donoszą kommissyi granicznej, a kommissya uwiadomi straż natychmiast o potrzebie traktowania o rozgraniczenie. — Co się tycze spraw czynkowych szczególnie z okoliczności granic na gruncie spornym zaszłych, i z pretensyi tego spornego gruntu pochodzących, takowe sprawy, po rozsądzeniu sprawy granicznej, i wysypaniu kopców, w miejscu zdarzonego uczynku, sędziowie graniczni na gruncie za poprzedzającymi świadectwami, przysięgami i kalkulacją, z wolną do kommissyi granicznej appellacją rozsądzą. *Non praeiudicando* prawu 1768. *de violata possessione* gruntów zapadłemu, według którego stronie, *violatam possessionem* mającej w sądach ziemiańskich wolna droga czynienia zostawuie się. A kommissye graniczne sprawy pomienne, z appellacyi przychodzące, ostatecznie rozpoznają i zaspokoją. Co się tycze nadgrody za prace tak kommissarzom, iako i sędziom granicznym, tę na seymikach ich elekcyi województwa, ziemie i powiaty obmyślą i oznaczą.

Po ukończeniu w czasie wyżey oznaczonym całego dzieła wszystkie akta graniczne, i mappy kommissye graniczne w dozór sądów ziemiańskich oddać, obowiązane będą.

Rota przysięgi dla kommissarzów granicznych.

„Iako sprawy z appellacyi przychodzące podług prawa, sprawiedliwości, i dowodów, także inkwizycyi rozsądzać będę, na bogatego, i ubogiego, przyjaciela i nieprzyjaciela, żadnego względu i różnicy mieć nie będę, podarunków żadnych, w dobrach lub pieniądzech gotowych, bądź w kartach, albo zapisach, lub rzeczach ruchomych, ani przed, ani pod czas, ani po funkcyi od nikogo, na zysk domu mego brać i przyimować nie będę. Spraw do sądu kommissyi granicznej przychodzących praktykować, ich żadnemu kolledze w żaden sposób rekomendować, ani prosić nie będę, a w sądzie samego P. Boga, prawo, sprawiedliwość, dowody przed oczyma mieć, a z nich przekonania sumnienia mego słuchać, i obowiązki prawem na mnie włożone, wiernie i pilnie wykonywać będę.“

Rota przysięgi dla sędziów granicznych.

„Iako spory i dukta stron wiernie opiszę, świadectw dokładnie słuchać będę, one tak, iako świadek zeznawać będę, nie nie przydając ani uymuiąc, wiernie zapiszę. Sprawy graniczne i uczynkowe podług Boga, prawa i sprawiedliwości, dokumentów, świadectw, a z nich przekonania sumnienia sądzić będę; na bogatego i ubogiego, przyjaciela i nie przyjaciela żadnego względu i różnicy mieć nie będę, podarunków żadnych w pieniądzech gotowych, dobrach, kartach, zapisach, lub rzeczach, ani przed, ani pod czas, ani po funkcyi od nikogo nie przyimę, i obowiązki funkcyi moiej wiernie dopełnię.“

Dekreta zaś wszystkie i cały process Polskim ięzykiem pisane być mają.

(Podpisy i zakończenie jak w konstytucyi poprzedzającej z wyjątkiem podpisu Kaźm: Konst: Platera).

CCCLXXX.

Actum etc. die nona mensis Decembris A. D. 1791-mo.

Oblata. (jak wyżej.)

Deklaracya względem manifestów,

Gdy za powodem rostopności i ludzkości, najpierwszym prawodawstwem staraniem być powinno, przez wcześnie, a przezorne nie-

przywoitościom, i przewinieniom zapobieżenie, ochraniać władzę swoją od potrzeby onym zaradzania z trudnością i surowością; nieodstępni od takowego prawidła, My Król, wraz z stanami seymującymi przedsiębiorając ostrzodki ostrzeżenia w niniejszych okolicznościach potrzebnego, deklarujemy: Iż ktoby do akt publicznych, manifesta, protestacye, przeciw aktualnie odprawiającemu się seymowi, i przeciw *Ustawie rządowej* odtąd ważył się wnosić, lub ktoby takowe manifesta ważył się do akt publicznych w państwach Rzeczypospolitey przyimować, takowy za burzyciela spokojności publiczney niniejszym prawem uznany, do sądów seymowych, podług prawa na seymie terażniejszym uchwalonego, zapozwanym być powinien, i iako wzruszający spokojność publiczną karany będzie. Dlaczego przyimowanie takowych manifestów, protestacyi, wszystkim kancelaryom i sądom zakazujemy, pod karami dopiero wymienionemi; manifesta zaś, protestacye, gdziekolwiek w państwach Rzeczypospolitey, przeciw *Ustawie rządowej*, lub uchwałom seymu terażniejszego dotąd zaniezione i przyięte, za niebyłe deklarujemy. Aby zaś wszelkim złośliwym tłumaczeniom deklaracyi trzeciego Maja roku niniejszego zapadłej, koniec uczynić, wolny głos na obradach obywatelskich, i wolne tłumaczenie się z swego sposobu myślenia, wszędzie i zawsze, każdemu w szczególności obywatelowi, podług przeszłych i na terażniejszym seymie warowanych praw, nayuroczyściey zapewniamy, i że takowy głos na seymie oświadczony, do akt podać każdy iest mocen, ostrzegamy.

Stanisław Natęcz Małachowski ref: w. K. seymowy i konfederacyi prowincyi Koronnych marszałek.

Kazimierz ziąże Sapieha generał art: Litt: marszałek konfederacyi W. Xa Littgo.

Wojciech Leszczye Skarszewski biskup Chełmski i Lubelski wyznaczony z senatu z prowincyi Małopolskiej. Józef Korwin Kosakowski bisk: Infl: i Kurl: koad: bisk: Wil: Antoni zże Jabłonowski kasztelan Krakowski deputat z senatu z Małeypolski. Kazimierz Konst: Plater kasztell: głtu Trockiego wyznaczony z senatu W. X. Litt: do deputacyi seymowej. Jan Ossoliński starosta i poseł Drohicki deputowany z prow: Małopol: Adam Rupeyko sędzia ziem: i poseł X. Z. deputowany z prowincyi W. X. L. Józef Weyssenhoff poseł Inflantski deputowany z prowincyi W. X. Liteuskiego. Jan Nepomucen Zboiński P: Z: Dobrzyń: deput: z prowincyi Wielkop. mp. Post cujus constitutionis etc. (Zakończenie jak wyżej.)

CCCLXXXI.

Actum etc. die vigesima tertia mensis Decembris A. D. 1791-mo.

Oblata. (jak wyżej.)

Zasady do urzadzania na sprzedaż wieczystą królewsczyzn.

1mo. Wszystkie królewsczyzny, w jakiegokolwiek będące nomenklaturze, na części podzielone, na wieczyste dziedzictwo sprzedane mieć chcemy.

2do. Ta sprzedaż przez licytację ma się odprawić.

3tio. Najwięcej dający utrzyma się przy dziedzictwie wylicytowanym.

4to. Prawa uprzywilejowanych, lub ich prawa nabywców zabezpieczamy w ten sposób: dożywotnikom połowę intraty, expectantom półtory kwarty, emfiteutom ósmą część intraty, iaka się z najwyższej okaże licytacji, upewniamy. Maiącym summy na starostwach prawami przyznane, a później nie zniesione, zalecamy kommissy skarbowey; aby one wypłaciła właścicielom, z kapitałów przy licytacji zebranych. Starostwa w summach na kilka dożywciołów nadane, równie sprzedane być mają, z warunkiem połowy intraty z licytacji wynikłej, do wygaśnięcia ich praw. Lenności natury nie ziemskiej, lustracyami objęte i kwartę. płacące, sprzedanemi, iak inne starostwa, mieć chcemy, warując im połowę intraty z licytacji wynikłej, podług służącego im prawa.

5to. Gdy skarb publiczny najprędzszego potrzebuje zasilenia, a Rzplta ma niezaprzeczone prawo do nayrzetelniejszey w królewsczyznach intraty, prawem sobie zastrzeżoney, łącząc sprawiedliwość z temi widokami, chcemy: aby possessorowie królewsczyzn od raty Marcowey roku 1792. trzy kwarty opłacali, expectanci półczwartey, emfiteuci cztery kwarty, podług lustracyi 1789. i tak daley aż do uskutecznioney sprzedaży królewsczyzn, z tym iednak solesnym warunkiem: iż jeżeli w lustracyi ścisłej mającey nastąpić okaże się, iż trzy kwarty przez nich składane zmniejszyły połowę prawie im należącą, wtedy skarbowi Naszemu zaraz naddatek, iaki się po każdej okaże racie, powrócić im zalecamy; a przeciwnie, jeżeli te trzy kwarty niedochodziły połowy, tedy possessor skarbowi ma dopłacić; równie ma się rozumieć o innych possessorach, podług prawa im służącego: którzy zaś sądziliby się nad prawo sobie przyznanego dochodu być uciążonemi, takowi przysięgą ewinkować będą realność intraty; któ-

ryby zaś possessor żądał spłacenia siebie, temu naznaczamy siedmioletnią intratę, a dla mających *ius in solidum* dziesięcioletnią, iaka po lustracyi nastąpić mającey okaże się; a takowe spłacenie przez skarb nie pierwey, iak po sprzedaniu teyże samey królewsczyzny przez licytację, dopełnione będzie.

6to. Wylicytowane królewsczyzny dawniey przez kommissyą skarbową na licytacji publiczney na lat pięćdziesiąt, zlecamy kommissy skarbowey, żeby ie sprzedała tym na dziedzictwo, którzy przez licytację ie otrzymali, lub ich prawa nabywcom, jeżeli dadzą dziesiątą część wartości, podług licytacji dawniey otrzymaney *pro titulo: haereditatis*. Gdyby iednak który possessor wylicytowaney królewsczyzny za przykrą znajdował tę proporcję, i niechciał nabyć dziedzictwa, tedy prawo iego święte, dobrą i publiczną wiarą nabyte, nienaruszone zabezpieczamy.

7mo. Końcem docieczenia i ustanowienia najwyższej dóbr Rzptey wartości, stanowimy: aby na najpierwszych seymikach z każdego powiatu, prawo seymikowania mającego, po iednym lustratorze wybrano. Tych kommissya skarbowa podzieli na pięćdziesiąt iedna lustracyi, do każdej iednego lustratora z ramienia swego doda, królewsczyzny wszystkie w proporcji dymów i bliskości mieysca, na równe części, ile możność, podzieli, losami ciągniętymi publicznie między lustracye porozdaie, najsćcisłyszą lustrowania regułę przepisze, rozmiar gruntów i mapp doskonałych zrobienie nakaże. Iak prędko która lustracya w iednym starostwie dzieła swego dokończy, ta zaraz do kommissy skarbowey odeszle. Tych, gdy się zbierze przynajmniej dziesięć w Koronie, i dziesięć w Litwie, kommissya skarbowa uniwersałami ostrzeże, iż lustracya starostw NN. iest ukończona, że w tym, a tym czasie licytacja ich rozpocznie się w Koronie w Warszawie, w Litwie w Wilnie. Tak *successivè* postępować ma sobie kommissya skarbowa z innymi starostwami wylustrowanemi, z tą iednak ostrożnością, żeby razem zbyt wiele licytowanych starostw ceny ich nie zmniejszyło.

8vo. Assessoryom nakazujemy, aby spory o dochody i obowiązki między miastami i aktualnemi possessorami uprzywilejowanemi ostatecznie osądziły. Równie referendaryom nakazujemy, aby spory między temiż possessorami, a włościanami zachodzące, zachowując świątobliwość i nienadwężenie ich prawa, przywileie i nadania ostatecznie ukończyły.

9mo. Żeby ewikcyą dóbr ziemiańskich nie obciążać, każdy, kto wylicytuie królewsczyznę, piątą część iey wartości z lustracyi wynikłą zaraz złożyć przy licytacji powinien; ta ma być rękoymią punktualnego wypła-

cania wiecznego procentu. Za lasy zaś osobno przedane, kupujący ma cały kapitał złożyć. Piątej części złożoney, takie chcemy mieć użycie: połowa z niey zostanie się w skarbie Rzptey, a drugą połowę weźmie uprzywilejowany dożywotni possessor za pewną ewikcyą. Po śmierci zaś iego zaraz ta połowa zwrócona być powinna do skarbu Rzptey. Gdyby licytujący uchybił iedney raty zapłacić, i aż do terminu drugiey toż wypłacenie odwłócił, to utraci i piątą część złożoną i dziedzictwo nabyte, a w tym przypadku złożona uprzywilejowanemu possessorowi połowa piątej części, iego stanie się własnością: królewsczyzna zaś pod temiż samemi warunkami na nową pójdzie licytację. Opłata z tych nowo nabytych dziedzictw składać się ma czterema ratami, pieniędźmi dobrymi, kurrencyą w kraju mającemi, *in Ianuario, Aprili, Iulio et Octobri*. Część z procentu należąca possessorowi uprzywilejowanemu, ma być dla niego przez nowego dziedzica złożona w kommissy cywilno-woyskowej, w której iurydykcyi znajduie się królewsczyzna i od tey wzięwszy zaświadczenie na piśmie z złożoney raty dla uprzywilejowanemu possessorowi, pójdzie do kommissy skarbowey z wypłaceniem raty z procentu Rzptey należący, i oraz okaże zaświadczenie kommissy cywilno-woyskowej, iako należącą część uprzywilejowanemu possessorowi w mieyscu prawem oznaczonym złożył. Gdyby tego zaświadczenia w kommissy skarbowey nie pokazał, ta mu kwitu z zapłaconey raty dać nie powinna. Gdyby zaś który uprzywilejowany possessor, połowy piątej części kapitału wniesionego do siebie przyjąć, i ewikcyi zapisywać nie chciał, lub nie mógł, kommissya skarbowa pięć procentów od niey wypłacać iemu będzie.

10mo. Iak nayuroczystszemi chcemy mieć zabezpieczone warunkami prawa nowych dziedzictw z sprzedaży królewsczyzn wynikające, iako zupełnie we wszystkich z dobrami ziemiańskimi porównanych.

11mo. Królewsczyzny nad morzem leżące, a w których kommissya skarbowa uznałaby możność założenia portu, przedanemi być nie mają.

12mo. Każdy nabywający dziedzictwem królewsczyznę, *titulo: porękawiczego*, od każdego tysiąca wartości 18. złotych złożyć przy licytacji powinien, tego kapitału użycie kommissya skarbowa na nadgrode lustratorom, geometrom i officialistom od siebie przydanym, w miarę ich pracy, i na tych wydatki do zakończenia dzieła na każdym seymie podawać będzie.

13tio. Dzieła ukończonego trzy exemplarze lustratorowie zrobić powinni; iednu na gruncie zostawić, drugi do kommissy cy-

wilno-woyskowej, a trzeci do kommissy skarbowey oddać.

14to. Chcemy mieć zawarowane iak najsćcisley, iż ani summ na dobrach zostających, lub w gotowiznie złożonych, ani procentów od nich opłacanych na nic innego użyć nie będzie wolno, tylko iedynie na potrzeby woyska; nigdy zaś na żadne dary i gratyfikacye. W iednym tylko szczególnie przypadku, to iest: w przypadku woyny już deklarowaney, wolno będzie seymowi podnieść część pewną kapitału do dóbr przywiązanego; a to podług szczególnego opisu.

Stanisław Nalecz Małachowski ref: w. K. seymowy i konfederacyi prowincyi Koronnych marszałek.

Kazimierz ziąże Sapięha generał art: Litt: marszałek konfederacyi W. X. Litt:

Wojciech Leszczye Skarszewski biskup Chełmski i Lubelski, wyznaczony z senatu z prowincyi Małopolskiej. *mp. Alexander Linowski p. w. Krak: deputowany z prowincyi Małopolskiej. Jan Ossoliński starosta i poseł Drohicki deputowany z prowincyi Małopolskiej. Antoni Ledochowski wodzic i poseł wodztwa Czergo deputowany z prowincyi Małopolskiej. Tomasz Wawrzecki poseł Braślawski deputowany do konstytucyi. Józef Weysenhoff poseł Instantski deputowany do konstytucyi z prowincyi Wo Xa Litt: Józef Kocięł poseł Oszmiań: deputowany do konstytucyi z prowincyi W. X. Litt. Adam Rupeyko sędzia ziem: i poseł X. Z. deputowany z prowincyi W. X. L. Walenty Sobolewski starosta i poseł Warszawski deputowany z prowincyi Wielkopolskiej. Jan Łuszczewski poseł Sochaczewski deputowany z prowincyi Wielkopolskiej. Post cuius constitutionis etc. (Zakończenie jak wyżej.)*

CCCLXXXII.

Actum etc. die vigesima quarta mensis Decembris A. D. 1791-mo.

Oblata. (jak wyżej.)

Zalecenie uur. marszałkom seymowemu i konfederacyi obojga narodów.

My Król, za zgodą skonfederowanych Rzpltey stanów zalecamy uur. seymowemu i konfederacyi o. n. marszałkom, aby ci donieśli I. K. Mści w straży, iżby kommissya woyskowa o. n. zawiadomioną została, że iest wolą stanów seymujących, aby taż kommissya woyskowa o. n. summy 45 tysięcy zł.

P. z abcugów gaź hetmańskich za nie wysiedzenie kwartału do prezdywania w teyże kommissyi wyznaczonego w kassie swej znajduącej się, użyła na zasilenie uur. Kościuszki generał maiora *ad interim* dywizyą Braclawską kommanderującego, Brodowskiego szeffa *ad interim* dywizyą Wielkopolską kommanderującego, i Orłowskiego generał maiora kommandanta fortecy Kamienieckiej, w bonifikacyi na ten raz nadzwyczajnych expens do których są pociągnięni.

Stanisław Nałęcz Małachowski ref. w K. seymowiy i konfederacyi prowincyi Koronnych marszałek.

Kazimierz xiąże Sapieha generał art. Lit. marszałek konfederacyi W. X. Litt.

Wojciech Leszczye Skarszewski biskup Chełmski i Lubelski wyznaczony z senatu z prowincyi Małopolskiej. Kazimierz Konst. Plater kasz. głu Trockiego wyznaczony z senatu W. X. Lit. do konstytucyi. Jan Ossoliński starosta i poseł Drohycy deputowany z prowincyi Małopol. Adam Lattawor Chreptowicz poseł Nowogrodzki deputowany do konstytucyi z Wo. Xa. Litt. Józef Radzicki podkomorzy i poseł zi: Zakroc. deput.: do konst. z prowincyi Wielkop. m. p. Post eius constitutionis etc. (Zakończenie jak wyżej.)

ROK 1792.

CCCLXXXIII.

Actum etc. die decima mensis Januarii A. D. 1792-do.

Oblata. (jak wyżej.)

Sąd ziemiański.

ARTYKUŁ I.

O miejscach sądu ziemiańskiego.

1mo. Miejsca na sądy ziemiańskie wyznaczamy następujące, iako to: w prowincyi Małopolskiej w województwie Krakowskim, dla powiatu Krakowskiego i Proszowskiego, oraz i xięstwa Siewierskiego, w *Krakowie*; dla powiatów, Xięskiego i Lelowskiego, w *Lelowie*.— W województwie Sandomirskim, dla powiatu Sandomirskiego, w *Sandomirzu*; dla powiatu Wiślickiego, w *Nowym Korczyniu*; dla powiatu Chęcińskiego i Opoczyńskiego, w *Chęcinach*; dla powiatu Radomskiego, w *Radomiu*; dla ziemi Stężyckiej, w *Stężycy*.— W województwie Kiiowskim, dla powiatu Kiiowskiego i Zytomirskiego, w *Zyto-*

mierzu; dla powiatu Owruckiego i Naddnieprskiego, w *Owruclu*; w ziemi Chełmskiej z powiatem Krasnostawskim, w miastach *Chełmie i Krasnymstawie*, alternatą, zaczynając alternatę od *Chełma*.— W województwie Wołyńskim, dla powiatu Łuckiego, Włodzimirsko - Nowogrodzkiego i Horyńskiego, w *Łucku*; dla powiatu Krzemienieckiego i Nadśluckiego, w *Krzemieńcu*; dla powiatu Włodzimiersko-Czerniechowskiego, w *Włodzimierzu*.— W województwie Podolskim, dla ziemi Kamieniockiej i powiatu Czerwonogrodzkiego, w *Kamieńcu*; dla powiatu Latyczowskiego i Rowskiego w *Latyczowie*.— W województwie Lubelskim, dla ziemi Lubelskiej i powiatu Urzędowskiego, w *Lublinie*; dla ziemi Łukowskiej, w *Łukowie*.— W województwie Bełzkim, w *Dubience*.— W województwie Podlaskim, dla ziemi Drohickej, w *Drohiczynie*; dla ziemi Mielnickiej, w *Mielniku*; dla ziemi Bielskiej, w *Tykocinie*.— W województwie Braclawskim, dla powiatu Braclawskiego i Nadbohskiego, w *Braclawiu*; dla powiatu Winnickiego, w *Winnicy*; dla powiatu Zwinogrodzkiego, w *Zwinogrodce*.— W prowincyi Wielkopolskiej, w województwie Poznańskim, dla powiatu Poznańskiego i Międzyrzeckiego, w *Poznaniu*; dla powiatu Kościańskiego i ziemi Wschowskiej, w *Kościanie i Wschowie*; zaczynając od Kościany alternatę, gdzie złączenie powiatu Kościańskiego i ziemi Wschowskiej obywatela sędzić się będą.— W województwie Kaliskim, dla powiatu Kaliskiego i Konińskiego, w *Kaliszu*; dla powiatu Pyzdrowskiego i Szredzkiego, w *Pyzdrach*.— W województwie Gnieźnińskim, dla powiatu Gnieźnińskiego i Kcyńskiego, w *Gnieźnie*.— W województwie Sieradzkim, dla powiatów Sieradzkiego i Szadkowskiego, w *Sieradzu*; dla powiatów Piotrkowskiego i Radomskiego, w *Piotrkowie*; dla ziemi Wieluńskiej i powiatu Ostrzeszowskiego, w *Wieluniu*.— W województwie Łęczyckim, dla powiatów Łęczyckiego, Orłowskiego, Brzezińskiego, i Inowłodzkiego, w *Łęczycy*.— W województwie Brzeskim-Kuiawskim, z powiatami Brzeskim, Przedeckim, Kowalskim i Radziejowskim, w mieście *Brześciu-Kuiawskim i Radziejowie*.— W województwie Inowrocławskim w mieście *Podgórzu*.— W ziemi Dobrzyńskiej, dla powiatów Dobrzyńskiego, Lipińskiego, i Rypińskiego, w mieście *Lipnie*.— W województwie Płockim, dla powiatów Płockiego, Bielskiego, Raciążkiego, Sierpskiego, i Płońskiego, w *Raciążu*; dla ziemi Zawkrzyńskiej, dla powiatów Sreńskiego, Niedzbarskiego, i Mławskiego, w *Mławie*.— W xięstwie Mazowieckim, dla ziemi Czerskiej, powiatów Czerskiego i Garwolińskiego, alternatą, w *Czersku i Garwolinie*; dla powiatów Wareckiego i Groieckiego, w *Warce i Groy-*

cu, takąż alternatą; dla ziemi Warszawskiej, w *Warszawie*; dla Wizkiej, w *Wiznie*; dla Wyszogrodzkiej, w *Wyszogrodzie*; dla ziemi Zakroczymskiej, z alternatą, iak dotąd, w *Zakroczymiu i Nowym-Mieście*; dla ziemi Ciechanowskiej z alternatą, iak dotąd, w *Ciechanowie i Prasnyszu*; dla ziemi Łomżyńskiej, w *Łomzie*; dla ziemi Rożańskiej z alternatą, iak dotąd, w *Rożanie i Makowie*; dla ziemi Liwskiej, w *Liwie*; dla ziemi Nurskiej, w *Ostrowiu*.— W województwie Rawskim, dla ziemi Rawskiej, w *Białej, i Rawie*, alternatą; dla ziemi Sochaczewskiej, w *Sochaczewie*; dla ziemi Gostyńskiej, w *Gostyninie i w Gąbinie* z alternatą. — A w prowincyi Wielkiego Xięstwa Litewskiego, mieysca na sądy ziemiańskie, tam oznaczamy, gdzie seymiki teyże prowincyi są prawem przeznaczone.

2do. Domy sądowe, które w mieyscach na sądy ziemiańskie wyż wyznaczonych aktualnie znajduią się, służyć na dal mają, iak dotąd do odprawiania sądów, składu aktów ziemiańskich, i kancelaryi: w mieyscach zaś, w którychby domów takowych nie było, te iak nayrychley wystawione bydź mają, a to z funduszu, który przez osobną uchwałę naszą obmyślemy, tak na wystawienie gdzie trzeba będzie, iako też i na trzymywanie wszystkich domów sądowych; domy takowe do żadnego partykularnego zamiaru, lub mieszkania, od kogożkolwiek używane bydź nie mają.

3tio. Również obmyślemy fundusz na wystawienie i utrzymywanie domów na areszta, wieże, i więzienia.

4to. Dla opatrzenia bezpieczeństwa domów sądowych, iako też i więzień, straż potrzebną dawać mają to komendy woyska Rzeczypospolitey, które w mieyscach sądowych konsystować będą. A nadto dawać będą wartę do izby sądowej w czasie odprawiających się sessyi sądowych, nigdy iednak strażo i warty takowe używane nie będą do domów i mieszkań sędziowskich partykularnych, w czym wszystkim kommissya woyskowa wyda kommendom potrzebne instrukcy i ordynanse.

5to. Bebezpieczeństwo ogólne, tak dla samego sądu aktualnie odprawiającego się, iako też szczególne w mieyscu sądowym dla osób sądowych, dla officyalistów sądowych, zgoła dla wszystkich pod bokiem sądu znajdujących się, waruiemy, podług praw wszystkim iurydykcyom służących.

ARTYKUŁ II.

O liczbie sędziów sąd ziemiański składających, tudzież o czasie i sposobie wybierania tychże sędziów.

1mo. Każdy sąd ziemiański, składać się będzie z sędziów dziesięciu.

2do. Wszyscy ci sędziowie obierani będą co cztery lata na seymikach deputackich, na każdej takiej elekcyi dawni sędziowie na nowo obranemi bydź mogą.

3tio. Co się tyce kondycyi do wyboru na urząd sędziego, prawo o seymikach pod artykułami VI. i VII. zachowane mieć chcemy przy elekcyi sędziów ziemiańskich, z następującym ostrzeżeniem: *1mo.* Nie mogą być obrani na sędziów do iednego całkowitego składu sądowego dwie osoby iednego imienia, oraz teść z zięciem. *2do.* Nie mogą bydź obrani na sędziów ci, którzy są *crimine notati* po kondemnacie, lub dekrete, choćby nieostatecznym. *3tio.* Nie może bydź na sędziego obrany ten, któryby był od urzędu sędziowskiego odsądzony przez wyrok sądu naywyższej instancyi. *4to.* Na posłów i deputatów na trybunał nie będzie wolno obierać więcej, iak dwie osoby z iednego całkowitego składu sądowego, to jest: iednego na posła, i iednego na deputata. *5to.* Sprawowanie dotąd urzędu wykonawczego *officium executivum* zwanego, ma bydź liczone przy elekcyi sędziów ziemiańskich za odbycie funkcyi publiczney.

4to. Również przy elekcyi sędziów ziemiańskich zachowane mieć chcemy przepisy prawa o seymikach w artykule VIII., co do sposobu podawania się na kandydatów: w artykule X. co do rugów tychże kandydatów; w artykułach XII. i XIII. co do sposobu, oraz porządku elekcyi i wotów sekretnych.

5to. Sędzia obrany nie będzie potrzebował przywileiu dotąd zwyczajnego, ale na mieyscu przywileiu, odbierze *laudum* seymikowe, który służyć mu będzie za dowód elekcyi iego; sędziowie obrani wykonają nieodwłocznie w mieyscu elekcyi przysięgę, na rotę prawem przepisaną.

6to. Każdy sędzia może w przeciągu lat czterech urzędowania swego złożyć swój urząd sędziowski, z tym iednak warunkiem, aby szczęścią niedzielami przed następującymi seymikami zapisał w aktach ziemiańskich złożenie urzędu swego sędziowskiego, dopóki iednak nowy na mieysce iego sędzia wybrany nie będzie, obowiązki urzędu swego sędziowskiego pełnić winien.

7mo. Gdyby w przeciągu czteroletniego urzędowania sędziowskiego umarł który sędzia, został senatorem, ministrem, kommissarzem rządowym, lub postąpił na wyższy iaki urząd czynny, albo wszedł w aktualną służbę woyskową, wtedy na mieysce iego inny obrany bydź ma na pierwszych następujących seymikach.

ARTYKUŁ III.

O władzy sądu ziemiańskiego.

1mo. Sądy te ziemiańskie, będą sądami pierwszey instancyi zawsze gotowemi; od tych

sądów iść będzie podług przepisów prawa, appellacya do trybunałów głównych, *respective* każdej prowincyi.

2do. Sądy te ziemiańskie pierwszey instancyi, będą sądami na te wszystkie sprawy, które dotąd do sądów ziemskich, i grodzkich należały.

ARTYKUŁ IV.

O obowiązkach sądu i sędziów ziemiańskich.

1mo. Sądów ziemiańskich trzy będą kadencye. 1wsza: od dnia 1go Kwietnia, do dnia ostatniego Czerwca *inclusivè*. 2ga: od dnia 1go Przędziernika, do dnia ostatniego Grudnia *inclusivè*. 3cia: od dnia 1go Stycznia, do dnia ostatniego Marca *inclusivè*; każda z tych kadencyi zaczyna się od dnia sobie naznaczonego, choćby nawet w dzień święteczny, trwać będzie bez przerwy do dnia ostatniego tymże prawem naznaczonego. Gdyby jednak sprawy na jedną kadencję przypadające wszystkie odsądzone zostały, wtedy wolno będzie sędziom teyże kadencyi roziechać się nieinaczey jednak, iak pod warunkiem niżej opisanym.

2do. Na odpoczynek sądowy naznaczany w każdym roku miesięcy trzy, to jest: Lipiec, Sierpień, i Wrzesień.

3tio. Sędziowie obrani ziechawszy na rozpoczęcie sądów dnia 1. Kwietnia podzielią się na dwa kompleta, tak, ażeby pięciu sędziów do iedney kadencyi przywiązanych było; rozkład takowy osób na kadencye zrobią sędziowie między sobą iednomyślnością, albo większością wotów sekretnych, i w protokule sądowym zapiszą.

4to. Sędzia z drugiego kompletu, nie będzie mógł w czasie nie swojej kadencyi, ani zasiadać, ani decydować w sądzie, ani w izbie sądowej w czasie namowy znajdować się. Sędzia w czasie kadencyi, nawet do której jest wyznaczonym, należeć nie może do decyzji tey sprawy, w której przytomnym nie był na obu stronnym wywodzie.

5to. Komplet do sądenia najmniejszy będzie z osób trzech.

6to. Prezydować będzie ten z sędziów aktualny komplet składających, który jest pierwszym z porządku elekcyi w *laudum* zapisany.

7mo. Sędzia aktualny komplet składający, nie może być z miejsca ruszany, czyli od sądenia sprawy iakiey wyłączany, tylko w przypadkach: 1mo. W swojej własney sprawie będąc stroną czyniącą, bądź powodową, bądź odwodową. 2do. Będąc od drugiey strony pociągniętą, a wyrokiem sądu do tey sprawy połączoną. 3tio. W sprawach rodziców, braci rodzonych, i dzieci.

8vo. Gdy z porządku wołanych wpisów przypadać będzie sprawa, przez którą sę-

dziowie aktualny komplet składający, byliby w sprawę zaięci, tak, że komplet aktualny sądowy nie byłby dostateczny, wtedy sąd przy aktoracie takowym zapisawszy świadectwo, iż w tey sprawie kompletu sądowego nie było, dalsze następujące wpisy wołać i sądzić ma. Za złożeniem zaś kompletu, aktoracat z powyższym świadectwem zostawiony, wołać i sądzić powinien przed innemi wszystkiemi sprawami. Jeżeliby zaś sędziowie cały sąd ziemiański składający, byli zaięci do sprawy iakiey, tak, iżby ciż sędziowie w któreykolwiek kadencyi, kompletu prawem przepisanego, składać nie mogli, i dla tey przyczyny sprawa takowa nie mogłaby być sądzoną, na ów czas sprawa takowa odesłana być powinna do trybunału *respectivè* swojej prowincyi, *pro determinatione fori*.

9no. Kondemnata otrzymana na sędziu w czasie sędziowskiej funkcyi jego, byleby nie była w kryminalney sprawie, tamować nie będzie sędziemu sprawowania urzędu jego sędziowskiego.

10mo. Każda decyzja sądu iednomyślnością, albo większością zdań stanowiona będzie; w przypadku równości zdań, sędziowie aktualny komplet składający, ciągnąć będą losy, a który z nich wezmie los do decyzji, ten równość zdań rozwiąże.

11mo. Sąd ziemiański mieć będzie osobny protokół rozpisowy, w którym sędziowie zdania swoje przeciwne większości, zapisywać powinni z podpisem ręki własney, a to na teyże samey sessyi, i nie wychodząc z izby sądowej. Rozpis iednak takowy nie ma nie ubliżać wyrokowi sądu większością zdań zapadłemu.

12mo. Żaden sędzia w czasie ustępu, czyli namowy, wychodzić z izby sądowej nie ma, dopóki dekret promulgowany nie będzie; nikt w czasie teyże namowy znajdować się w izbie sądowej nie będzie mógł, tylko same osoby sądowe aktualny komplet składające; tudzież pisarz sądowy, lub miejsce jego zastępujący.

13tio. Sessyo sądowe będą tylko raz na dzień, od godziny ósmey ranney, do godziny pierwszey z południa. Dnie wolne od sessyi będą niedziele i święta, także dnie w czasie odbywających się seymików, i trzy dni po seymikach, a to w miejscu, gdzie się seymiki odbywają. Waruiemy iednak, iż tak oznaczone dnie i godziny wolne od sessyi sądowych przerywać nie mają raz rozpoczętoy namowy.

14to. W inne zaś dnie, każdy sędzia obowiązany będzie przychodzić punktualnie na sessye sądowe o godzinie prawem wyższym oznaczoney, i na teyże sessyi aż do skończenia iey znajdować się. I dla tego mieć chcemy, ażeby przytomność każdego sędziogo,

tak co do dnia sessyi, iako też i iey godziny wiernie zapisywaną była. Na zrywających komplet rygor prawa rozciągamy, nieprzytomność zaś sędziogo zrywającego komplet, z przyczyny choroby, ma być przez tegoż sędziogo zaprzysiężona.

15to. Gdyby w czasie kadencyi sądów, kiedy sędziowie po odsądzeniu spraw wszystkich na teyże kadencyę przypadających roziają się, zdarzyła się sprawa iaka, bądź cywilna, bądź kryminalna, wtedy pisarza aktowego obowiązkiem będzie uwiadomić sędziów do teyże kadencyi należących, o potrzebie ziechania się ich, którzy to sędziowie za odebraniem uwiadomienia takowego, obowiązani będą ziechać się natychmiast do miejsca sądom ich przeznaczzonego, i sprawę przypadającą bez odwołki sądzić. Gdyby zaś w czasie miesięcy do odpoczynku sądowego, podług punktu drugiego tegoż artykułu, zdarzyła się sprawa iaka kryminalna, wtedy pisarza aktowego obowiązkiem będzie uwiadomić sędziów następujący komplet składających, którzy odebrawszy takie uwiadomienie, zaraz ziechać, i sprawę takową bez odwołki sądzić powinni.

16to. Każdy sąd ziemiański kończący kadencję swoją, przesyłać będzie rapporta do króla przez ministra pieczęci w straży o registrach i sprawach odsądzonych, oraz do sądenia zostających, nie wymieniając iednak osób w sprawy wchodzących, tudzież rapporta o przytomności sędziów i zachowaniu kompletu, takowe rapporta sąd każe wciągać do ksiąg sądowych.

17mo. Ciż sędziowie ziemiańscy, *respectivè* prowincyi, będą sprawować urząd wykonawczy, dotąd *officium executivum* zwany, będą exekwować dekreta trybunalskie, i innych wszystkich iurydykcyi, będą mocni exekwować dekreta sądów ziemiańskich, choćby innego woiewództwa, ziemi, lub powiatu, tradycye na mocy dekretów wszelkich iurydykcyi czynić może sędzia któregolwiek woiewództwa, ziemi, lub powiatu, *respectivè* prowincyi.

18vo. Sędziowie dekreta exekwujący, nie mają nic więcej od stron wymagać nad to, co w urzędzeniu około tego dla nich wyznaczone będzie.

19no. Chociażby który z sędziów na drugie cztery lata nie był znowu obrany, iednakże wykonywać mocen będzie te dekreta, na wykonanie których w czasie funkcyi swojej sędziowskiej, z któregokolwiek sądu był wyznaczonym.

20mo. Każdy sąd ziemiański mieć będzie pieczęć z herbem swego woiewództwa, ziemi lub powiatu, z napisem: Pieczęć woiewództwa, ziemi lub powiatu N.

ARTYKUŁ V.

O wyborze pisarza sądu ziemiańskiego i lego obowiązkach.

1mo. Każdy sąd ziemiański mieć będzie pisarza swego, ten pisarz obierany będzie na lat siedm, przez cały przytomny skład sądowy iednomyślnością, albo większością wotów sekretnych; kondycye do wyboru na pisarza sądów ziemiańskich, mają być zachowane też same, które są przepisane w prawie o seymikach, pod artykułem VI. i VII. do wszystkich urzędów elekcyjnych.

2do. Obowiązki pisarza są następujące: 1. Zasiadać w sądzie, lecz *sine voce decisiva*. 2. Zapisywać przytomność sędziów, tak co do dnia, iak też i godziny sessyi sądowych. 3. Protokoły sądowe i registra utrzymywać, dekreta w Polskim ięzyku pisać, i napisane z rozkazu sądu czytać, i te żądającey stronie wydawać. 4. Wpisy przyjmować, te zaraz, skoro przez stronę za okazaniem relacyi pozwów podane będą, do regestrów wpisywać. 5. Tranzakcyje wieczyste przed sądem przyznawane do ksiąg wciągać.

3tio. Pisarz zawsze przytomnym na sądach być powinien, wyiawszy, gdyby z przyczyny nieuchronney potrzeby za pozwoleniem sądu, był oddalony, lub w przypadku choroby, a wtedy sąd wyznaczy tymczasowego zastępcę jego, który na rotę pisarza ma przysiądz.

4to. Pisarz ten, nie będzie mógł odmówić stronie żądającej ekstraktu, bądź dekretu, bądź iakowey sentencyi w sprawie zapadłej, i nie może należeć do exekucyi żadnych dekretów.

5to. Pisarz ten będzie pod zwierzchnim rządem sądu, którego jest pisarzem; tenże sąd może go odsądzić od funkcyi, za niedopełnienie obowiązków jego prawem przepisanych, wszakże z wolną appellacyą do trybunału; w przypadku iednak sądu takiego na pisarza, komplet aktualny sądowy obwieścić winien wszystkich sędziów, do całkowitego składu sądu ziemiańskiego należących, a za ziechaniem się sędziów w komplecie najmniey pięciu osób przystąpi do sądenia sprawy takowej.

6to. Gdyby pisarz umarł, był odsądzony, zrzekł się przed sądem funkcyi swojej, albo na wyższy urząd postąpił, wtedy komplet aktualny sądowy ostrzeże wszystkich sędziów do całkowitego składu sądu ziemiańskiego należących, i po takowym ostrzeżeniu za ziechaniem się sędziów w komplecie najmniey pięciu osób, obierze innego na miejsce jego do czasu nowej elekcyi, co lat siedm z mocy prawa tego przypadający.

ARTYKUŁ VI.

O wyborze pisarza aktowego i jego obowiązkach.

1mo. Każdy sąd ziemiański mieć będzie pisarza aktowego, pisarz ten obrany będzie na seymikach deputackich. Kondycye elekcyi jego są też same, które są przepisane w prawie o seymikach, pod artykułami VI. i VII. do wszystkich urzędów elekcyjnych.

2do. Pisarz ten będzie pod zwierzchnim dozorem sądu: mieć ma potrzebnych dla pomocy sobie przysięgłych regentów i kancelarzy, za których będzie sądowi w odpowiedzi.

3tio. Urząd pisarza tego będzie dożywotni, i na jego miejsce inny obrany być nie może, tylko po śmierci, postąpieniu, odstąpieniu, lub odsądzeniu za przewinienie; nie może jednak pisarz ten postąpić, ani odstąpić, dopóki nie uczyni sprawy z urzędowania swego, nie zda w całości archiwum, i od sądu ziemiańskiego zakwitowanym nie będzie.

4to. Pisarz ten nie będzie mógł odstąpić od swego urzędu, tylko szczęścią niedzielami przed następującymi seymikami, a to przez oświadczenie sądowi ziemiańskiemu na piśmie podane, które to oświadczenie w protokół sądowy wciągnięte być powinno.

5to. W przypadku śmierci pisarza aktowego, lub odsądzenia jego przed przypadnięciem seymików, sąd ziemiański ma obrąć tymczasowego pisarza z regentów jego, który obowiązki do urzędu jego przywiązane sprawować będzie powinien, dopóki nowy pisarz na następujących seymikach obrany nie będzie.

6to. Pisarza aktowego szczególnym obowiązkiem będzie: 1. Mieć w pilnym dozorze archiwa i kancelarye. 2. Aktykacye, przyznania i suscepty w Polskim języku przyjmować, tudzież i tranzakcyę wszelkie, w czasie nieprzytomności sądu. 3. Ekstrakty wydawać. 4. Xięgi w najlepszym porządku utrzymywać. 5. Mieć zwierzchni dozór nad regentami i kancelaryzjami, zgoła co tylko do bezpieczeństwa i porządnego utrzymywania archiwum ziemiańskiego należy, i co szczególniejszym prawem przepisano mu będzie, to wszystko dopełniać obowiązkiem będzie pisarza aktowego.

7mo. Pisarz aktowy na seymikach obrany, obeymie zaraz pod rząd swój archiwa, tak ziemskie, jakoteż archiwa do kancelaryi grodzkiej dotąd należące. Każdy zdający archiwum pisarzowi temu powinien mu podać dokładny regestr spisanych ksiąg, pisarz przyjmujący archiwum, zweryfikuje regestr takowy, zweryfikowany podpisze własną ręką, sposobem rewersu i do oblaty poda; gdy tym sposobem obeymie archiwum, poda sądowi całkowity regestr ksiąg przyjętych, a sąd

wyznaczy z grona swojej osoby w liczbie, jaką za potrzebną uzna do zweryfikowania takowego rejestru, po zweryfikowaniu zaś dokładnym, regestr cały podpisze, i do oblaty podać każe. Sądu zaś obowiązkiem szczególnym odtąd będzie, przy końcu każdej kadencji rewidować protokoły zapisywanych tranzakcyi przez czas kadencji, i takowe protokoły zasummowawszy, podpisywać.

ARTYKUŁ VII.

O wyborze i obowiązkach instygatora sądów ziemiańskich.

1mo. Każdy sąd ziemiański mieć będzie instygatora, którego sam iednomyślnością, albo większością zdań obierze.

2do. Obowiązkiem instygatora będzie czynić w imieniu i z rozkazu sądu, w sprawach bezpieczeństwa sądu, i w sprawach kryminalnych, choćby delatora nie było, i to wszystko dopełniać, co mu tenże sąd w obowiązkach jego przepisze.

ARTYKUŁ VIII.

O ustanowieniu woźnych.

1mo. Sąd każdy ziemiański będzie miał dwóch woźnych, których sam iednomyślnością, albo większością wotów obierze. Gdyby który obywatel żądał u sądu ustanowienia woźnego iakiego, sąd mocen będzie to uczynić, a po uczynionym dokładnym examinie osoby na urząd woźnego przez obywatela zaleconey, i wysłuchaniu prawem przepisanej iemu przysięgi, wyda mu autentyczny instrument.

2do. Woźni mogą być iakieykolwiek kondycyi, byle byli ludźmi dobrej wiary, nie podpadali żadnemu zarzutowi karę kryminalną za sobą ciągnącemu, i umieli czytać i pisać. Woźni zaś dotąd już kreowani, przy pełnieniu obowiązków swoich zachowują się.

3tio. Powinnością woźnego będzie dopełniać te wszystkie obowiązki, które prawa szczególne urzędowi jego przepisują.

ARTYKUŁ IX.

Rota przysięgi sędziego.

„Ja N. przysięgam Panu Bogu Wszechmogącemu w Trójcy świętej Iedynemu, iż „obrani na urząd sędziego, spory między „stronami do sądu przychodzące, według „prawa pisanego, i według dowodów w są- „dzie złożonych, a nie według wiadomości „swoiey, nie przydając ani uymując, spra- „wiedliwie sędzić będę, żadney stronie w spo- „rach sądowych będącey, rady dawać nie „będę, darów żadnych i obietnic, ani przez

„siebie, ani przez inne osoby od stron są- „dzących się, pod żadnym pozorem, ani „przed sprawą, ani w czasie sprawy, ani po „sprawie nie przyjmę, sekretu izby nie wy- „dam, w wykonywaniu dekretów i innych „sądowych wyroków, podług prawa i prze- „pisu tychże dekretów i wyroków zachowam „się, zapłata od takowych obowiązków taką „tylko kontentować się będę, iaka przez „prawo iest ustanowiona, większey ani wy- „magając, ani dobrowolnie ofiarowanej przy- „mując, i w całym ciągu urzędowania mo- „iego, pilnując we wszystkim prawa, Boga „mając przed oczyma, podług sumnienia „mego, nieczym nie uwodząc się, zdanie moie „w każdej sprawie dawać będę; tak mi „Panie Boże dopomóż i niewinna Syna Iego „męka.

Rota przysięgi pisarza sądowego.

„Ja N. przysięgam Panu Bogu Wszech- „mogącemu w Trójcy świętej Iedynemu, „iako obowiązków urzędu mego niniejszym „prawem opisanych, ściśle dopełniać będę, „i wszystkie stron spory, wniesienia i do- „wody pilnie zważać i w nich podług prawa „pisanego i dowodów w sądzie złożonych „doradzać, wszystkie rezolucye sądowe, tak, „iak z iednomyślności lub większością zdań „wypadną, w protokół wciągać, podług nich „dekreta układać, wpisy podług prawa przy- „mować będę, sekretu izby nie wydam, za- „dney stronie prawującey się rady dawać „nie będę, zgoda w całym urzędowaniu mo- „im samego Boga przed oczyma mając, pra- „wa i przepisy jego za prawo mieć będę, „tak mi Panie Boże dopomóż i niewinna „Syna Iego męka.

Rota przysięgi pisarza aktowego.

„Ja N. przysięgam Panu Bogu Wszech- „mogącemu w Trójcy świętej Iedynemu, „iako powinności urzędu mego niniejszym „prawem przepisanych, wiernie i pilnie do- „pełniać będę, wszystkie zlecenia od sądu „mnie dane, skutecznie, i onym posłusznym „będę, nad wyznaczoną prawem opłatę, wię- „kszey wyciągać, ani dobrowolnie nawet ofia- „rowanej przyjmować nie będę, i w całym „urzędowaniu, prawo i przepisy jego za pra- „widło mieć będę, co wszystko obowiązuję „się dopełnić, pod odpowiedzialnością z osoby i ma- „jątku mego, tak mi Panie Boże dopomóż „i niewinna Syna Iego męka.

Rota przysięgi instygatora sądu.

„Ja N. przysięgam Panu Bogu Wszech- „mogącemu w Trójcy świętej Iedynemu, „iako sądowi we wszystkich nakazach do „mnie ściągających się, posłuszny będę, też

„nakazy i rezolucye sądowe dopełnię i usku- „tecznie, oraz wszelkie obowiązki niniejszym „prawem dla mnie przepisane, wykonywać „iak nayściśley będę, tak mi Panie Boże „dopomóż i niewinna Syna Iego męka.

Rota przysięgi woźnych.

„Ja N. przysięgam Panu Bogu Wszech- „mogącemu w Trójcy świętej Iedynemu, „iako sądowi we wszystkich jego rozkazach „do mnie ściągających się posłuszny będę, „też rozkazy i rezolucye sądowe, mnie do „położenia, lub oznajmienia stronom zlecone, „tymże stronom oddawać, i do najbliższy „ich wiadomości, iaka tylko z mey strony „dopełniona być może, donosić, oraz ze- „znania położonych i oznajmionych, nay- „wierniey, bez żadney przewłoki czynić, „opłaty większey nad wyznaczoną prawem „od stron wymagać nie będę, zgoła wszystkie „powinności niniejszym prawem przepisane, „nayściśley dopełniać, pod odpowiedzialnością są- „dowi z osoby i majątku mego obowiązuję „się, tak mi Panie Boże dopomóż i niewinna „Syna Iego męka.

Stanisław Natęcz Małuchowski ref: w. K. seymowy i konfederacyi prowincyi Koronnych marszałek.

Kazimierz xiąże Sapięha generał art: Lit: marszałek konfederacyi Wo. Xa. Litgo.

Woyciech Leszczye Skarszewski biskup Chelmski i Lubelski wyznaczony z senatu z prowincyi Małopolskiej do deputacyi konstytuc. Kazimierz Konst: Plater kaszt: głu Trockiego wyznaczony z senatu W. X. Lit: Jan Ossoliński starosta i poseł Drohicki deputowany z prowincyi Małopolskiej. Tomasz Wawrzecki poseł Brastawski deputowany do konstytucyi. Jan Nepomucen Zboński p. z. Dobr: deput: z prowincyi Wielk: Post cujus constitutionis etc (Zakończenie jak wyżej.)

CCCLXXXIV.

Actum etc. (jak wyżej.)

Oblata. (jak wyżej.)

Deklaracya o sądach ziemiańskich w prowincyach Koronnych.

My Król wraz z skonfederowanymi Rzeczypospolitey stanami deklarujemy, niżeli ordynacya i proces sądowy *per codicem iuris civilis et criminalis*, ustanowione będą, sądy ziemiańskie po wyborze swym na seymikach wedle przepisu prawa zapadłego nastąpić mianym rozpoczynawszy w czasie, i miejscach

iuż oznaczonych, swą iurydykcyą, tym czasem wedle ordynacyi dawnymi prawami przepisanej, tak, iak dotąd sądy ziemskie i grodzkie rządziły się, co do wpisów kondemnat, dekretów, i exekucyi processu, sprawować się mają; co zaś do postępowania sądowniczego następujący ma być zachowany przepis.

1mo. Pozwy wychodzić będą z terminem czteroniedzielnym, rachując od zeznania przed przypadającą sprawą.

2do. Zapozwy rekonwencyonalne, byle w iedney sprawie, choćby najpóźniej wydane, legalność mieć będą.

3tio. Cały process i tranzakcyje w Polskim języku czynione być mają, a akt sądowy codziennie zapisywany będzie.

4to. Opłata kondemnat i processu będzie taka, iaka dotąd była w ziemstwie z redukcją oney na złote Polskie.

5to. Stan sprawy, czyli iudukty stron, na nie repliki, konkluzye, tudzież summaryusze, na piśmie sądowi podawane będą, przez same strony, lub swych plenipotentów.

6to. Wpisy w registrach ziemskich, i grodzkich, gdzie załagłe znajdują się, do iednych registrów porządkiem lat, i kadencyi wpisywane, i przez nowy sąd podpisane będą.

7mo. Sprawy, w iakim porządku w regestrze są wpisane, w takim do sądenia brane będą.

8vo. Na iakim stopniu stanął process, w grodzie lub ziemstwie, od takiego w nowym ziemiańskim sądzie z pozwów, iakie wydane, lub przez sąd zachowane były, rozpoczęty być powinien.

9no. Regestra sądowe te będą. 1. Regestr ordynaryiny dla wszystkich spraw. 2. Regestr taktowy wraz z expulsiyinem dla spraw cywilnych, czynkowych i expulsiyinych. 3. Regestr kryminalny dla spraw kryminalnych i o bezpieczeństwo zgwałcone sądu, lub osób w sądzie siedzących. 4. Regestr *executionum processus*. 5. Regestr *paenalium*.

10mo. 1. Nayprzód sędzić się będzie regestr kryminalny, i żadne inne regestra i sprawy przed nim brane być nie mogą. 2. Regestr taktowy spraw cywilnych, czynkowych z expulsiyinami, aż do odsądzenia ich. 3. Regestr ordynaryiny, który zawsze ustaie, gdy się wydarza sprawa kryminalna, lub czynkowa. 4. Regestr *executionum* i *paenalium* w każdym ostatnim dniu sądowym, każdego tygodnia brany będzie, choćby iaka sprawa nie była dokończona.

11mo. Exekucya dekretów trybunalskich, tudzież ziemskich i grodzkich dotąd zapadłych, i do czasu tylko nowych sędziów wybrania zapaść mających, przez exystujące dotąd urzędy tak ziemskie, iako i grodzkie, odbywana być ma; po wyborze zaś nowych

sędziów i ich przysiędze, iuż tylko ciż nowo obrani sędziowie exekwować będą.

12mo. W wszelkich sprawach z kodescensyi, tak z trybunałów, iako i sądów ziemiańskich przychodzących, ma służyć i dla prowincyów Koronnych prawo, tysiąc, siedmset ósmdziesiąt czwartego tytułu: *Process sądowy w Wielkim Xięstwie Litewskim*, i podług artykułu VII. tegoż prawa tytułu: *Inkwizycye, kalkulacye, i weryfikacye*, zupełnie zachowane być powinno.

13tio. W sprawach *iuris*, prócz *simplicis debiti* na iedney kadencyi raz tylko w iedney sprawie stronom przychodzić wolno będzie.

14to. Strony powodowe, na którą kadencyą zapozwą, w czasie teyże kadencyi naydalej do niedziel dwóch wpiszy z swych pozwów zrobić, pod upadkiem takowych terminów będą obowiązane.

15to. Które woiewództwa, ziemie, lub powiaty życzyłyby sobie powiększyć, lub w miejscach osobnych, prócz wyżej wyrażonych, oddzielny sąd ziemiański oznaczyć, albo na inne miejsca przenieść, czyli alternatę sądenia ustanowić, albo ustanowioną odmienić, to wszystko mocni będą obywatele na naypierwszych seymikach, dla swey dogodności, co do ziem, lub powiatów, iednomyślnie, albo większością głosów ułożyć, i takowy układ do potwierdzenia seymowi przez posłów swych podać.

16to. Posłowie i kommissarze cywilnowoyskowi, funkcyje swoje aktualnie odbywający, na sędziów ziemiańskich, lustratorów, i kommissarzy do rozgraniczenia wybierani być mogą.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CCCLXXXV.

Actum etc. (jak wyżej.)

Oblata. (jak wyżej.)

Deklaracya o sądach ziemiańskich w Wielkim Xięstwie Litewskim.

Opisawszy prawem osobnym skład sądów ziemiańskich, nizeli *in codice* spraw cywilnych i kryminalnych według prawa na terażniejszym seymie ustanowionego; widziciec będziemy przepisane temuż sądowi reguły i prawidła; tym czasem dla wszystkich sądów ziemiańskich w Wielkim Xięstwie Litewskim do pewnego postępowania ordynacyą ustanawiamy następującą.

1mo. Każdy sąd ziemiański do sądenia spraw swojej iurydykcyi podległych mieć

będzie cztery regestra: *Pierwszy*. Cywilny. *Drugi*. Summaryiny. *Trzeci*. Taktowy ordynaryiny. *Czwarty*. Taktowy extraordynaryiny.

Do regestru cywilnego, będą należeć te wszystkie sprawy, które dotąd po ziemstwach i grodach z opisu prawa mieściły się w regestrze ordynaryiny.

Do regestru summaryinego, wpisywane będą sprawy, które takoz według nauki prawa tak w ziemstwach, iako też w grodach sądzone były z tegoż regestru.

Do regestru taktowego ordynaryinego, należeć będą sprawy. 1mo. O zgwałcenie bezpieczeństwa sądu i wszystkich osób na sądy ziemiańskie przybyłych, nie inaczej iednak, tylko gdyby to zgwałcenie zdarzyło się w mieście, w którym trwa iurydykcyja.

2do. O przestępstwa na seymikach, które prawo terażniejszego seymu sądom ziemskim rozpoznawać kazało. 3tio. Z officialistami sądowemi, z którymi sąd zleci instygatorowi swojemu o przestępstwa *in officio* prawem postępować. 4to. Z palestrantami plenipotentami i woźnami według prawa roku 1784. ieżliby tych strony o zdradę i niepilność skarżyły. 5to. Sprawy urzędników exekwujących dekreta, ieżliby ci podczas exekucyi lub expedyowania aktów osobiście pokrzywdzonymi zostali. 6to. Sprawy nakoniec te wszystkie, które dotąd z regestru *incarceratorum* sędzić się mogły.

Do regestru extraordynaryinego taktowego, nie inne będą należeć sprawy, tylko *pure* kryminalne z popełnionego zabójstwa wynikię, gdziekolwiek w okręgu i granicach iurydykcyi sądu ziemiańskiego zdarzone, bez podciągania iednak spraw dyfferencyinych, i innych wszelkich, które do osobnych regestrów należą.

2do. Wołanie tych regestrów chcemy mieć taką koleją:

Regestr cywilny, porządkiem wpisów aż do odsądzenia sprawy oczewistey.

Potym regestr summaryiny, takoz porządkiem aż do przywołania wpisów iedney kadencyi sądowey.

Regestr taktowy ordynaryiny, wołać się może zawsze *in tractu* spraw, z pierwszych dwóch regestrów sądzących się; bardziey iednak i koniecznie wołać się porządkiem wpisów powinien, podczas sprawy oczewistey z regestru cywilnego, lub summaryinego przypadley.

Regestr extraordynaryiny taktowy, chcemy mieć wołany w każdym czasie, i podczas każdej sprawy z któregokolwiek regestru zawołaney. Zaraz skoro tylko będzie w tym regestrze wpisany aktorat, z którego sąd nie pierwey do sądenia spraw drugich zwracać się będzie, tylko po odsądzeniu wszystkich spraw w tym regestrze znajdujących

się. Do tego samego regestru będą wpisywane sprawy kryminalne o *zabójstwa* w czasie nie bytności kadencyów zdarzone, na których sądenie winien będzie urząd zieżdzać według prawa o sądzie ziemiańskim zaszłego.

3tio. Tak do regestru cywilnego, iako też summaryinego, może być *ex identitate* łączona każda sprawa, bądź to z regestru ordynaryinego taktowego, bądź to z extraordynaryinego; lecz przeciwnie nigdy z *dwóch pierwszych* i pod żadnym pretextem łączona być nie może sprawa, do sprawy z regestru taktowego ordynaryinego i extraordynaryinego sądzący się pod nieważnością dekretów, i pod karą na stronę i palestranta w konstytucyi roku 1784. opisaną.

4to. Wpisywanie aktoratów, do regestrów ninieyszą deklaracyą ustanowionych, ma następować za poprzedzającymi według prawa pozwami, w tym sądzie ziemiańskim, do którego iurydykcyi będą sprawy podlegać, wpisane zaś *incompetenter* będą ściagać na stronę karę ewokacyi i *nullitatem* zyskanych *in contumaciam* wyroków.

5to. Sposób wydawania i zeznawania pozwów niemniey termin za niemi rozprawy zachowuie się ten sam, iaki dotąd do każdego gatunku spraw był opisany przez prawa. Co się iednak tyeze spraw *pure* kryminalnych do regestru *extraordynaryinego taktowego* przynależących, w tych termin do rozprawy, od podania pozwu naznacza się za dwie niedziele.

6to. Sprawy, które po ustaniu iurydykcyi grodowey do ziemiańskiego teraz przechodzą sądu, *niemniey i te*, które w nowych powiatach podpadać będą, uformowanym w nich nowym sądom ziemiańskim. *Nakoniec i te*, które w swoich dawnych powiatach zostaną, a z przeszłych regestrów za nowemi pozwami przeniosą się do regestrów teraz ustanawiających się, mają być zachowane w tym samym stopniu *litispendencyi* w iakim są dotąd.

7mo. Dillacye w sprawach według rodzaju, stopnie kondemnowania i sposób tychże kondemnat znoszenia, takze według spraw rodzaju, exekwowanie dekretów oczewistych i kontumacyinych, expedyowanie, aktów inkwizycyi, kalkulacyi weryfikacyi, tudziez aktów *taxy* i *exdywizyi*, poddawanie dotychże aktów, przez strony urzędników, i sposób ich wyznaczania przez iurydykcyje, obzrądek zyskiwania pomocy woyskowej za dekretami, za którymi exekucye, tradycye, i inne akta na gruncie następować powinny.

Pisanie dekretów, tak dillacynych, iako też oczewistych, niemniey kontumacynych, z wyrażeniem obecności na sprawie samych strón, lub plenipotontów do pilnowania tychże spraw zlecenie mających, sposób zakładania appellacyów i wolność ich dopuszczania, według spraw gatunku. Przyznawanie i aktykacya tak podczas sądów, iako też i w czasie niebytności sądów. Nakoniec sposób *in principali* rozwiązywania sporów wszelkich *tam in causis iuris, quam facti*, mają być zachowane i stosowane do poprzedzających praw prowincyi W. Xięstwa Litewskiego do póty, póki *codex* spisany i za prawo przyjęty nie będzie.

8vo. Sprawy z trybunałów wysłane, mają się kończyć w tym sądzie ziemiańskim, do którego remissa zaszła, te zaś które były z trybunałów wysłane do grodu, mają być podobnie rozsządane w sądzie ziemiańskim tego województwa, lub powiatu, do którego wprzód grodu odesłane były.

9no. Obywatele tych województw i powiatów, które się rozdzieliły na tym seymie, lubo z possessyów swoich podlegać będą tey iurydykcyi sądu ziemiańskiego, pod którą według oddziału będą sytuowane ich possessye, mogą iednak wszelkie swoje tranzakcyje przyznawać, aktykować, manifesta zanosić, w którymkolwiek sądzie ziemiańskim, tych rozdzielonych powiatów, z warunkiem wszakże, aby tranzakcyje ile wieczyste, według dawnych praw, tam były przeniesione, gdzie leżą te dobra, na które tranzakcyje służą, tudzież, aby intromissye wszelkie tam się zeznawały podobnie, gdzie dobra położenie swe mają.

10mo. Dochody sądom ziemiańskim i sędziom, niemniey kancelaryi, zostawujemy te same, iakie według praw dawnych należały ziemstwu, a to dopóty, nim się te przez osobną ustawę opiszą.

11mo. Zachowując wzgląd dla urzędników dawnych, przeszły sąd ziemski składających, którzy po obraniu siebie przez obywatelów, byli też zaszczytzeni przywilejem od Nas Króla do sprawowania swych urzędów *ad vitae tempora, aut ad ascensum*, tych przeto w sądzie ziemiańskim, w jakim *immediate* siedzieli, na pierwsze lat cztery przy urzędzie sędziów ziemiańskich zostawujemy, między temi, oraz i przeszłych pisarzy ziemskich, nie już przy urzędzie pisarstwa, lecz *circa activitatem* sędziów ziemiańskich, zachowujemy. Do nich przeto obywatele dobiorą na seymikach, tyle osób, ile do kompletowania zupełnego sądu, według prawa terażniejszego wymagać będzie potrzeba;

po skończonych zaś tych czterech latach, choćby z nich, którzy obranemi nadal na sędziów ziemiańskich nie byli, iednak przy tytule i urzędzie exekutoryalnym do śmierci swoiey, *vel ad ascensum* będą zostawać, pod odpowiedzialnością, atoli, ieśliby się gdzie na sprawowaniu aktów, lub exekucyów pokazali wykraczającymi przeciw prawu; podobnie urzędników grodzkich, kredensa dotąd mających zachowujemy, także przy urzędzie exekutoryalnym póki żyć będą, lub na wyższy stopień przeydą, ci od których kredensowanymi byli, albo też póki ci sami urzędnicy na inny urząd postąpią.

12mo. Sędziowie, którzy się obiorą w nowo rozdzielonych powiatach, niemniey wszyscy tychże nowych powiatów urzędnicy, będą należec *ad turnum* tego województwa, lub powiatu, od którego stanęły oddziały, na wszelkich iednak zjazdach publicznych urzędnicy dawnego powiatu, lub województwa, według stopnia swego mieć będą pierwsze miejsce przed urzędnikami tego powiatu, który przez oddział późniejszy wziął swoje nastanie.

13tio. A iako w województwach i powiatach nierozdzielonych senator i urzędnik elekcyiny miejscowy, że iest *respectivè* swego województwa i powiatu, pierwszy z porządku do zagaienia i prezydencyi na seymikach należy, tak w powiatach rozdzielonych, w których ieszcze urzędów niema ustanowionych, gdzieby ex-poseł, lub ex-deputat nie znajdował się, urzędnik elekcyiny, mający possessyą w nowo oddzielnym powiecie z dawnego prezydować podług pierwszeństwa będzie, w sądach zaś ziemiańskich przez pierwsze cztery lata będą prezydować dawni urzędnicy porządkiem swoich pierwszych stallów w każdym komplecie, w którym zasiadać im przyjdzie.

14to. Lubo w opisach sądu ziemiańskiego ustanowiliśmy, iż gdzieby domów sądowych, kancelaryów, archiwum, tudzież miejsce na arezsta, wieże i więzienia nie było, tam na ich wystawienie ma być obmyślony fundusz przez osobną uchwałę, niżeli iednak to do skutku przyjdzie, stanowimy tym czasem, aby w miastach, gdzie będą sądy ziemiańskie, a tych wszystkich miejsce nie będzie, sąd ziemiański z zwierzchnością miejscową o też domy ułożył się, i używał ich na swoje przeznaczenie, według potrzeby do póty, póki ich erekcyja z funduszu publicznego nie zaydzie, szczególnie zaś, co do miejsce na wieże cywilne i fundowe, gdzie tych do tąd niema, pierwsze destynowane będą do siedzenia w każdym domu, byle w mieście sądowym swoją exystencyą

mającym, drugie w miejscu od sądu wyznaczonym, a kosztem tym czasem, choćby strony wygrywającej erygować się mającym.

15to. Regentom, w iurydykcyach zasiadającym a aktualnie funkcyą regentowską sprawującym, funkcyą ich regentowska uważana będzie przy elekcyi sędziów ziemiańskich za odbycie funkcyi publiczney i za stopień do elekcyi na urząd sędziego przy innych kondycyach prawem opisanych.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CCCLXXXVI.

Actum etc. die undecima mensis Januarii A. D. 1792-do.

Oblata. (jak wyżej.)

Deklaracya tymczasowa względem sędziów ziemskich i kommissarzów granicznych.

Że prawo seymu trwającego o seymikach uchwalone oddaliło od wyboru na urzędy osoby nie mające dziedzicznej possessyi, prawo zaś względem sądu ziemiańskiego osoby w sądach ziemskich zasiadające na sędziów ziemiańskich obierać dozwala, po między którymi znajdować się mogą possessye tylko zastawne mający; zaczyn My Król, wraz z skonfederowanymi stanami przychylając się do żądania uur. posłów ziemskich, deklarujemy na ten raz, iż osoby takowe zastawne possessye mające, w sądach ziemskich zasiadające obranymi na sędziów ziemskich i kommissarzy granicznych być mogą.

Stanisław Natęcz Małachowski ref: w. K. seymowy i konfederacyi prowincyi Koronnych marszałek.

Kazimierz xiąże Sapieha generał art: Litt: marszałek konfederacyi Wo Xa Litto.

Woyciech Leszczyc Skarszewski biskup Chełmski i Lubelski wyznaczony z senatu z prowincyi Małopolskiej. Kazimierz Konst: Plater kasztelan głu Trockiego wyznaczony z senatu W. X. Lit. do deputacyi seymowej. Jan Ossoliński starosta i poseł Drohicki deputowany z prow. Małopol. Adam Littawor Chreptowicz poseł Nowogrodzki deputowany do konst. z W. X. Lit. Jan Nepomucen Zboński p. z. do deput. z prow. Wielkop. Post cujus constitutionis etc. (Zakończenie jak wyżej.)

CCCLXXXVII.

Actum etc. (jak wyżej.)

Oblata. (jak wyżej.)

Deklaracya o kommissyach cywilno-wojskowych Wielkiego Xięstwa Litt:

Ażeby powiaty prawem seymu niniejszego nowo rozdzielające się, równie z innemi mieli ciągłą exekucyą urzędów, które są przepisane dla kommissyów porządkowych, My Król, za zgodą stanów, deklarujemy, iż na następujących w miesiącu Lutym seymikach, każdy z tych powiatów z nowego rozdzielienia wynikłych, w miejscu prawem na seymiki sobie przepisany, zważywszy potrzebę własną, będzie mocen obierać kommissarzów porządkowych w liczbie prawem przepisanej. Którzy to obrani kommissarze funkcyje swoje sprawować będą do dnia osiemnastego Sierpnia, roku idącego tysiąc, siedmset, dziewiędziesiąt drugiego, iako do czasu na elekcyą tychże kommissarzów dla wszystkich województw i powiatów przeznaczonego, a w tym czasie ciż sami wybrani kommissarze potwierdzonemi nadal, lub odmienionemi być mogą.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CCCLXXXVIII.

Actum etc. (jak wyżej.)

Oblata. (jak wyżej.)

Deklaracya względem Podzamcza w obrębie miasta Wschowy leżącego.

Na uczynione Nam Królowi i stanom seymującym, od urodzonych posłów ziemskich prowincyi Wielko-Polskiej przełożenie, iż na sessyi prowincjonalney województw Wielkopolskich omyłką iurydyka Podzamcze zwana, w obrębie miasta Wschowy leżąca za miasto pod nazwiskiem „Nowa Wschowa“ policzoną została, a prawa seymu niniejszego, iedne pod tytułem „Urządzenie miast wolnych“ determinowało, iż rozległość miasta rozumieć się ma do ostatniego domu kończącego przedmieście, lub ulicę w całym okręgu, i niżey, iż każda część miasta, względem ogółu miasta, którego iest częścią, znaczyć będzie część iego nieoddzielną, ie-

dno ciało składająca. Drugie zaś pod tytułem „Miasta Nasze Królewskie“ ten w sobie zawiera warunek: Iurydyki świeckie, duchowne tudzież drobne miasteczka w obrębie lokalnym gruntów początkowie miastom nadanych potworzone, iak są dotąd w possessyi co do samey tylko sądowności i policyi znosimy, i owszem też iurydyki pod iurydykcyę magistratów miejskich poddaemy; przeto My Król za zgodą seymujących stanów toż Podzamecze omyłką miastem Nowa Wschowa nazwane, nie miastem oddzielnym, lecz iurydyką do obrębu miasta Wschowy podług dawney iey byłości należąca deklarujemy.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CCCLXXXIX.

Actum etc. (jak wyżej.)

Oblata. (jak wyżej.)

Deklaracya
względem konstytucyi 1764
seymu konwokacyjnego
pod tytułem „O popowiczach“.

Obiaśniając konstytucyą roku 1764. seymu konwokacyjnego pod tytułem „O popowiczach“ przez którą synowie kapłanów Ruskich prostey kondycyi, którzyby się do nauk lub rzemiosła w miastach nie aplikowali, za poddanych własnym kollatorom zostali przeznaczeni, z którey to konstytucyi źle rozumianey, tak sami kapłani w obrządku Ruskim unickim, iakoteż Greckim nieunickim, chociaż znajduią się iedni w stanie szlacheckim, drudzy w stanie wolnym miejskim przyzwoitey konsyderacyi nie mając, a synowie ich wcale w pogardzeniu będąc, zniechęceni w własney oyczyźnie w znaczney części z państw Rzeczypospolitey wynosić się zwykli, zaczym też konstytucyą tak deklarujemy.

1mo. Że charakter każdego duchownego w obrządku Ruskim i Greckim, iako nigdy urodzenia iego nie odmieniał, tak odmieniać nie ma, ale iezeli kapłan tego obrządku będzie z rodowitości swey szlachecc, tedy i potomstwo iego oboiey płci *ritus uniti* podług praw i przywileiów wiary św. katolickiey Rzymskiej panującey, a zaś *ritus nonuniti* podług praw imże pozwolonych, prerogatyw stanu szlacheckiego używać będzie, iezeli zaś będzie kapłan tegoż obrządku urodzony w stanie miejskim, tedy podobnież potomstwo iego, prerogatyw i zaszczytów wolnym

mieszczanom z praw narodowych służących, używać będzie.

2do. Gdyby zaś kapłan tego obrządku był wcale z kondycyi rolniczey, a za uwolnieniem od pana wyświęcony, tedy za odmianą stanu duchownego, i on sam i iego potomstwo płci oboiey, za ludzi wszelakoż wolnych poczytani będą i wolno tymże synom kapłanów Ruskich, bądź samym ich oycom, do obywatelstwa w miastach wolnych się inkorporować, possessyi w miastach nabywać i innych zaszczytów miejskich używać.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CCCXC.

Actum etc. (jak wyżej.)

Oblata. (jak wyżej.)

Dozwolenie ww. oo. Bazylianom
Włodzimirskim
prowincyi W. K. Litt.

kupna dóbr za summę 300 tysięcy
z. P. na utrzymywanie dalsze szkół
Włodzimirskich.

Zaradzając niedostatkowi zgromadzenia ww. oo. Bazylianów Włodzimirskich prowincyi Litewskiej, pilnie i przykładnie dających edukacyą młodzieży obywatelskiej przy szkołach Włodzimirskich, przez urodzonych posłów Wołyńskich i Czerniechowskich przełożonemu, iako niemającego stałego i pewnego funduszu na utrzymanie nauczycielów i domu z szkołami muruiącego się, My Król wraz z skonfederowanemi stanami pozwalamy prowincyi tegoż zgromadzenia nabydź dobra ziemskie za summę ze składek mającą się zebrać 300 tysięcy dla tegoż collegium Włodzimirskiego xięży Bazylianów.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CCCXCI.

Actum etc. die decima quarta
mensis Januarii A. D. 1792-do.

Oblata. (jak wyżej.)

Zalecenie uur. seymowemu i kon-
federacyi oboygą narodów
marszałkom.

My Król, za zgodą seymujących Rzeczypospolitey stanów, zalecamy uur. seymowe-

mu i konfederacyi oboygą narodów marszałkom, iżby ninieyszą wolą Naszą przenieśli do Nas Króla w straży, a tak byli o niey zawiadomieni ww. pieczętarze oboygą narodów to iest, że nobilitowanym na tym seymie czas do exportowania dyplomatów do sześciu miesięcy proroguiemy, i oneż w przeciągu sześciu miesięcy kancelaryom oboygą narodów wydawać dozwalamy.

Stanisław Nałęcz Małachowski ref. w. K. seymowey i konfederacyi prowincyi Koronnych marszałek.

Kazimierz xiążę Sapieha gen. art. Litt. marszałek konfederacyi Wo Xa Litt.

Kazimierz Konst. Plater kasztelan głu Trockiego wyznaczony z senatu W. X. Lit: do deput. seymowey. Alexander Linowski p. w. Krak: deputowany z prow: Małopol. Tomasz Wawrzecki poseł Brastawski deputowany do konst. z prow. W. X. Litt. Walenty Sobolewski starosta i poseł Warszawski deputowany z prow. Wielkopolskiej. Post cuius constitutionis etc. (Zakończenie jak w poprzednich.)

CCCXCII.

Actum etc. (jak wyżej.)

Oblata. (jak wyżej.)

Approbacya inkorporacyi
probostwa parafialnego Rawskiego
xx. Kanonikom Regularnym
sacri sepulchri Christi.

Inkorporacyą probostwa farnego Rawskiego *salvo moderno possessore* xx. Kanonikom Regularnym *sacri sepulchri Christi* szkół publicznych w Rawie uczącym, z obowiązkiem sprawowania przez nichże *curam animarum perpetuam* w całej parafii do tegoż kościoła należącey, przed kilku laty uczynioną approbiując, tymże dwie wioski tegoż kościoła funduszowe Rzeczków i Orłagórę w powiecie Bielskim położone, iako od kościoła odległe, i z sobą nie połączone sprzedać, a inne dobra wygodniejszye, dla tegoż kościoła nie w wyższej iednak cenie nad 100. tysięcy zł. kupić *salvo beneplacito sct. sedis aplice* pozwalamy, a to za wiadomością i dozorem kommissyi edukacyjney co do ubezpieczenia funduszu szkołom Rawskim tą konstytucyą utwierdzonego.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej w konstytucyi pod tytułem: „Pozwolenie oo. Bazylianom i t. d.“ na str. 380.)

CCCXCIII.

Actum etc. (jak wyżej.)

Oblata. (jak wyżej.)

Wzgląd dla ur. de Pichelsztein.

My Król za zgodą stanów przez wzgląd na 22 letnie usługi w urzędzie tłumacza pogranicznego Stanisława de Pichelsztein ku Nam i Rzplitey wiernie odbyte, tegoż Stanisława de Pichelsztein z potomstwem onego do kleynotu szlachectwa Polskiego przypuszczamy, a to bez opłaty stępla.

(Podpisy i zakończenie jak w poprzedzającej.)

CCCXCIV.

Actum etc. die vigesima prima
mensis Januarii A. D. 1792-do.

Oblata. (jak wyżej.)

Sąd trybunalski Koronny.

ARTYKUŁ I.

O mieyscach sądów trybunalskich.

1mo. W każdej prowincyi będzie odtąd sąd trybunalski *supremae instantiae* osobny i oddzielny; to iest w prowincyi Wielkopolskiej w Piotrkowie, w prowincyi Małopolskiej w Lublinie.

2do. Trybunały te zaczynac się będą dnia 1. Maia, a konczyć dnia ostatniego Marca. 3tio. W trybunale Piotrkowskim sędzić się będą województwa prowincyi Wielkopolskiej, to iest: Poznańskie, Kaliskie, Gnieźnieńskie, Kujawskie z Inowrocławskim, ziemia Dobrzyńska, województwo Sieradzkie z ziemią Wieluńską, Łęczyckie, Płockie, Mazowieckie, i Rawskie.

4to. W trybunale Lubelskim sędzić się będą województwa, i ziemie prowincyi Małopolskiej; iako to Krakowskie, Sandomirskie, Lubelskie, Kiiowskie, ziemia Chełmska, województwo Wołyńskie, województwo Podolskie, Belzkie, Podlaskie, Braclawskie i Czerniechowskie.

5to. W miastach ninieyszym prawem na trybunały przeznaczonych, domy sądowe aktualnie w nich znajdujące się, iak dawniey, tak i na przyszłość do odprawiania sądów, składu aktów trybunalskich, i kancelaryi użyte bydź mają; a nigdy do żadnego partykularnego zamiaru, lub mieszkania od kogokolwiek używane nie będą.

6to. Dla opatrzenia bezpieczeństwa domów sądowych, iako też i więziń, straż potrzebną dawać mają te komendy wojska Rzeczypospolitey, które w miejscach trybunalskich konsystować będą: a nadto dawać będą wartość do izby sądowej w czasie odprawiających się sessyi sądowych; do czego kommissya wojskowa wyda potrzebne instrukcje i ordynanse.

7mo. Bebezpieczeństwo ogólne tak dla samego sądu aktualnie odprawiającego się, iako też szczególne w miejscu sądowym dla osób sądowych, i officjalistow, tudzież dla wszystkich pod bokiem sądu znajdujących się, waruiemy podług praw wszystkim iurydykcyom służących.

ARTYKUŁ II.

O liczbie deputatów sąd trybunalski składać mających.

Każden sąd trybunalski składać się będzie z 25ciu deputatów, których województwa, ziemie i powiaty podług sposobu niżej przepisanego wybierać będą.

ARTYKUŁ III.

O miejscu, czasie, i sposobie wybierania deputatów duchownych i świeckich.

1mo. Każde województwo na seymikach w dniu 14. Lutego, zachowując alternatę ziem i powiatów, wybierać będzie po dwóch deputatów z osób świeckich, to iest: województwo Poznańskie wybierze dwóch do Piotrkowa, województwo Kaliskie dwóch do Piotrkowa, województwo Gnieźnieńskie dwóch do Piotrkowa, Sieradzkie dwóch do Piotrkowa, ziemia Wieluńska i ziemia Dobrzyńska każda po jednym deputacie do Piotrkowa, województwo Łęczyckie dwóch do Piotrkowa, województwo Brzeskie Kujawskie z Inowrocławskim dwóch do Piotrkowa, województwo Płockie dwóch do Piotrkowa, księstwo Mazowieckie dwóch do Piotrkowa, województwo Rawskie dwóch do Piotrkowa.

W prowincyi Małopolskiej województwo Krakowskie wybierze dwóch do Lublina, województwo Sandomierskie dwóch do Lublina, województwo Kijowskie dwóch do Lublina, województwo Bełzkie z ziemią Chełmską dwóch do Lublina, województwo Wołyńskie dwóch do Lublina, województwo Podolskie dwóch do Lublina, województwo Lubelskie dwóch do Lublina, województwo Podlaskie dwóch do Lublina, województwo Braclawskie dwóch do Lublina, województwo Czarniechowskie dwóch do Lublina.

2do. Deputaci mają być wybierani, podług opisów znajdujących się w punkcie

3cim i 4tym artykułu II. prawa o sędziach ziemiańskim.

3tio. Obierać także będą województwa z zachowaniem alternaty po jednym deputacie duchownym z każdej kapituły *respectivè* prowincyi na seymikach deputackich.

4to. Porządek obierania deputatów duchownych z kapituł po województwach następujący przepisujemy: z kapituły Gnieźnieńskiej obierać będzie iednego roku województwo Gnieźnieńskie, drugiego roku Sieradzkie. Z kapituły Kujawskiej iednego roku województwo Brzeskie Kujawskie z Inowrocławskim, drugiego roku ziemia Dobrzyńska. Z kapituły Krakowskiej iednego roku województwo Krakowskie, drugiego roku Sandomirskie. Z kapituły Poznańskiej iednego roku województwo Poznańskie, drugiego roku Kaliskie. Z kapituły Płockiej iednego roku województwo Płockie, drugiego roku Łęczyckie. Z kapituły Łuckiej iednego roku województwo Wołyńskie, drugiego roku Podlaskie. Z kapituły Chełmskiej iednego roku ziemia Chełmska, drugiego roku województwo Lubelskie, z kapituły Kijowskiej iednego roku województwo Kijowskie, drugiego roku Czarniechowskie, z kapituły Kamienieckiej iednego roku województwo Podolskie, drugiego roku Braclawskie, z kollegiaty Warszawskiej iednego roku księstwo Mazowieckie, drugiego roku województwo Rawskie.

5to. Tak deputaci duchowni, iako i świeccy natychmiast po wybraniu siebie, wykonać powinni niżej przepisana przysięgę.

ARTYKUŁ IV.

O wyborze officjalistów i sług trybunalskich.

1mo. Każdy trybunał mieć będzie dwóch pisarzów dekretowych, iednego aktowego, dwóch instygatorów sądu, i czterech woźnych.

2do. Pisarz aktowy obierany będzie sekretkami głosami, przez sąd trybunalski, a to z kandydatów, których po iednym każde województwo *respectivè* prowincyi na teraźniejszym seymiku wybrać ma; kondycye do wyboru na pisarza aktowego sądów trybunalskich mają być zachowane też same, które są przepisane w prawie o seymikach pod artykułem VI. i VII. do urzędów elekcyjnych.

3tio. Sposób elekcyi pisarza aktowego następujący będzie: prezydujący rozdać każdemu deputatowi regestr kandydatów od województw podanych, każdy deputat przywołany od prezydującego imię żądane od siebie do wyboru kandydata na pisarstwo aktowe podkreśli, tak podkreślony regestr złoży w naczynie elekcyjne; gdy elekcyja zakończy się, prezydujący w przyto-

mności dwóch deputatów, iednego świeckiego, drugiego duchownego pierwszych z porządku, wszystkie rejestra przeliczy, wota każdemu służące na osobney karcie spisze, i kandydata najwięcej wotów zyskującego pisarzem aktowym ogłosi.

4to. W przypadku *paritatis votorum* elekcyja na osoby tylko *in paritate* zostające przez los rozwiązana będzie, a to w ten sposób: w naczynie do tego sporządzone włoży prezydujący równe gałki, i iednego koloru, w liczbie ile osób, *in paritate* zostaje, między którymi iedna gałka odmiennego koloru być powinna, a dla której osoby przy czytaniu iey imienia dobytą będzie gałka odmiennego koloru przez dziecię do tego użyte, ten pisarzem aktowym ogłoszony zostanie.

5to. Pisarz aktowy będzie pod zwierzchnim dozorem sądu trybunalskiego, mieć ma potrzebnych dla pomocy sobie kancelarzystów, za których będzie sądowi w odpowiedzi.

6to. Urząd pisarza aktowego będzie dożywotni, i na iego miejsce inny obrany być nie może, tylko po śmierci, postąpieniu, odstąpieniu, lub odsądzeniu za przewinienie; nie może iednak pisarz aktowy postąpić, ani odstąpić, dopóki nie uczyni sprawy z urzędowania swego, nie zda w całości *archivum*, i od sądu trybunalskiego zakwitowany nie będzie.

7mo. W przypadku śmierci pisarza aktowego, lub odsądzenia iego, trybunał pod ów czas sądzący się, ma obrać tymczasowego pisarza i oraz donieść województwom swiego wydziału, aby te na najbliższym z prawa przypadającym seymiku wybrały kandydatów do urzędu tego.

8vo. Pisarze dekretowi mają być wybierani przez sąd trybunalski przy reasumpcyi onegoż, a to z kandydatów sześciu, których po trzech województwa *respectivè* prowincyi kolejno podawać będą, kolej ta w prowincyi Małopolskiej zaczynać się ma od województw Krakowskiego i Sandomirskiego, w prowincyi Wielkopolskiej od Poznańskiego i Kaliskiego. Urząd pisarzów dekretowych wraz z kończącym się trybunałem kończyć się będzie. Pisarze dekretowi bez wotum decydującego w izbie zasiadać będą.

9no. Elekcyja pisarzów dekretowych z kandydatów od województw podanych podług opisów w punkcie 3. 4. artykułu tego zawartych odbywać się powinna.

10mo. W przypadku śmierci lub choroby przed dokończeniem trybunału, na którego z pisarzów dekretowych, pisarz aktowy miejsce iego zastąpić powinien.

11mo. Pieczęć trybunałów obydwóch prowincyi będzie orzeł z napisem, dla trybunału Wielkopolskiego: *Pieczęć trybunału pro-*

wincyi Wielkopolskiej. Dla Małopolskiej: *Pieczęć trybunału prowincyi Małopolskiej.* Pieczęć ta pod strażą pisarza aktowego zostawać będzie.

12mo. Instygatorowie sądu wybierani będą przez sąd trybunalski przy reasumpcyi onegoż, a funkcye ich wraz z kończącym się trybunałem kończyć się będą.

3tio. Woźni mogą być iakieykolwiek kondycyi, byle byli ludźmi dobrej sławy, umieli czytać, i pisać, i nie podpadali żadnemu zarzutowi karę kryminalną za sobą ciągnącemu. Wybierani będą przez sąd trybunalski, a raz obrani nie będą mogli być odmieniani, lub inni na ich miejsce wybierani, tylko po śmierci pierwszych, dobrowolnym odstąpieniu, lub oddaleniu za przewinienie.

ARTYKUŁ V.

O władzy sądu trybunalskiego.

1mo. Trybunały sędzić będą wszystkie sprawy od sądów ziemiańskich z województw, ziem, i powiatów, *respectivè* do każdego należących, albo przez odwołanie się stron, albo przez zarzut uczynienia uciążliwości przychodzące; a ieden dekret oczwisty iednomyślnie, lub za zgodą trzech części przeciwko czwartey zapadły kończyć będzie sprawę.

2do. Dekreta trybunalskie, tudzież wszelkie tranzakcyje w trybunale zeznawać się mające, nieinaczej, tylko w oyczystym języku pisane być mają.

ARTYKUŁ VI.

O komplecie sądu trybunalskiego.

W sprawach wszelkich cywilnych tak prawnych, iak uczynkowych komplet sądu trybunalskiego składać się będzie z dziewięciu deputatów.

ARTYKUŁ VII.

O obowiązkach sędziów, i sądu trybunalskiego.

Deputaci duchowni, i świeccy ziechawszy do miejsc sobie przeznaczonych na dzień rozpoczęcia trybunału, i zszedłszy się do izby sądowej, po odbyciu pierwej zwykłego nabożeństwa, pod prezydencyą pierwszego z porządku województw deputata, załatwią rugi, względnie obiekcyi, iakieby się zdarzyć mogły przeciwko deputatom, i tychże obiorowi nieprawnemu, przez decyzją *in ocluso* tych tylko deputatów, przeciwko którym żadnego nie będzie zarzutu, iako zaś obiekcya od decyzji rugów usuwać każdego deputata będzie, tak tym bardziej i od prezydencyi na rugach, a w takim przypadku ten z porządku województw pre-

zydować będzie deputat, przeciwko któremu żadney nie będzie obiekcji.

2do. Po załatwionych rugach, przystąpi izba do wyboru officyalistów sądowych, a po obraniu tychże, i po odebraney od obranych przysiędze, na dwa składy w osobnych izbach sędzić mające rozdzielią się tak, aby skład iedney izby naywięcey z 13. oznaczał się osób, a to przez wyciągnięcie losów, którzy w którym składzie zasiadać będą.

3tio. Ciągnięcie losów następującym sposobem odbywać się powinno: Pierwszy z porządku województw deputat wrzuci w wazon do tego przygotowany tyle kałkułów, ile znajdować się będzie deputatów przytomnych w mieyscu trybunału, połowa z tych kałkułów oznaczona będzie liczbą 1. druga połowa oznaczona będzie liczbą 2. Deputaci duchowni porządkiem starszeństwa kapituł, i świeccy porządkiem pierszeństwa województw, wyciągać będą ieden po drugim kałkuły, a którzy wyimają kałkuły z liczbą 1. ci rozsądzą będą sprawy prawne; deputaci zaś wyciągający kałkuły z liczbą 2. rozstrządać będą sprawy uczynkowe.

4to. Ciągnięcie kałkułów, czyli odmiana składów w osobnych izbach sędzić mających co miesiąc odbywać się powinno, dla czego gdyby w której izbie przypadła sprawa przy końcu miesiąca, któraby przed zamierzonym czasem do ciągnięcia kałkułów ukończoną bydź nie mogła, izba od sądzienia tej sprawy wstrzymać się powinna.

5to. Gdyby zaś sprawa kryminalna zdarzyła się, na ten czas obydwie izby łączyć się będą, do póty iednak takowe łączenie nie nastąpi, dopóki w obydwóch izbach wyroki w rozpoczętych sprawach nie będą ogłoszone.

6to. W każdej izbie ieden z deputatów będzie cenzorem siedzącym przy prezydującym: Obowiązkiem jego szczególniejszym będzie. 1mo. Dostrzegać, aby sprawiedliwe było konnotowanie zdań deputatów w kreskowaniu głośnym. 2do. Po każdym kreskowaniu sekretnym rachować z prezydującym wota bądź *affirmative* bądź *negative* dane. 3tio. Pilnować, aby pisarz dziennik, w którym konnotowany będzie czas w schodzeniu się na sessye deputatów, wiernie zapisywał.

7mo. Sposób elekcyi prezydującego i cenzora następujący przepisujemy. W każdej izbie przed rozpoczęciem sądów, w środku oneyże postawione będzie na stole w obecności arbitrow naczynie blaszane taki tylko otwór z boku mające, ażeby się ręka dziecinna wcisnąć mogła, do którego prezydujący, a przy pierwszym ciągnięciu deputat pierwszy z porządku województw po okazaniu, publiczności, że jest próżne tyle gałek białych równey wielkości iedną po drugiej przytomności wszystkich przez otwór

wpuszczać będzie, ile osób w składzie izby odrachuje, pilnie wszakże dostrzegając tego, ażeby między owemi gałkami dwie tylko były udzielne literami znaczone, to jest iedna literą P. a druga literą C. To wypełniwszy prezydujący każe sobie podać listę deputatów w składzie izby znawdujących się: a gdy ci mieysca swoje zasiada, prezydujący głośić zacznie porządkiem województw i kapituł imiona i przewiska deputatów; przy każdym głośzeniu imienia i przewiska dziecie nie mniej iak pięć lat i nie więcej iak siedm lat mające, wymować będzie z naczynia po iedney gałce; a ta publiczności przez instygatora okazaną i przez tegoż prezydującemu przyniesioną będzie, ten na liście sobie od kancelaryi podaney zapisze, i tak kolejno dobywane przez dziecie gałki zapisywać ma obok przewiska głośzonego deputata póki obydwie gałki, co literami oznaczone będą, z naczynia wydobytemi nie zostaną. Co gdy się dopełni ten z deputatów prezydującym ogłoszony będzie, przy którego czytaniem przezwisku dziecie wyciągnęło gałkę z literą P. ten zaś cenzorem, przy którego głośzonym przezwisku dziecie wyciągnęło gałkę z literą C. Takowe ciągnięcie kałkułów co tydzień odbywać się powinno. A co się powiedziało o elekcyi prezydującego i cenzora w izbach dwóch, toż samo ma się rozumieć i w ten czas, kiedy obydwie izby łączyć się będą.

8vo. Deputaci duchowni i świeccy wszyscy *cum voto decisivo* zasiadać będą.

9no. Sessye sądowe będą tylko raz na dzień od godziny ósmey ranney, do drugiej z południa.

10mo. Dnie wolne od sessyi będą: 1. Niedziele i święta. 2. Od dnia 24. Grudnia, do dnia 2. Stycznia. 3. Od soboty przed zapustney do czwartku pierwszego w poście. 4. Od środy Wielkiego tygodnia do pierwszej środy po Wielkiej nocy. 5. Dzień trzeci Maia.

11mo. W inne zaś dnie każdy sędzia punktualnie na sessye sądowe o godzinie prawem wyższym oznaczoney, schodzić się, i na niey aż do skończenia siedzieć obowiązany będzie.

12mo. Deputaci świeccy brać będą pensyi ze skarbu Rzeczy po dziesięć tysięcy zł: Pol: które im nie *anticipative*, ale *decurive* wypłacane będą.

13tio. Deputat spóźniający się godziną na sessyą utraci z pensyi dziewięć zł: Pol: spóźniający się dwoma godzinami, utraci ośmnaście zł: trzema godzinami utraci dwadzieścia siedm zł: czterema godzinami, utraci trzydzieści sześć zł: a gdyby na całej sessyi niebył, utraci siedmdziesiąt dwa złote, a za opuszczenie drugiej sessyi utraci dwieście piędziesiąt dwa złote, za o-

puszczenie trzech sessyi utraci pięćset cztery złote; i tak daley postępując utracić będzie, a gdyby cały tydzień na sessyi nie był od funkcyi odsądzony zostanie.

14to. Żadna przyczyna uwalniać nie może deputata od zasiadania na sessyi, prócz choroby, dla której, jeżeliby komplet do sądzienia być nie mógł, choroba, że była prawdziwą, i że dla niey żadnym sposobem niemógł być deputat na sessyi iedney lub więcej, przysięga potwierdzona nieodpuszczenie być powinna, a w takim iedynie przypadku pensyi deputat za nie przytomność swoją na sessyi nie utraci.

15to. Deputat pod iakimkolwiek pozorem, prócz prawdziwey choroby, o której wyżej, zrywający komplet samym uczynkiem odpada od funkcyi, i traci prerogatywę czynnego obywatela na lat trzy. Duchowny równie zrywający komplet przez lat trzy w kapitule zasiadać nie będzie, i dochód z niey na siebie przypadający przez trzy lata tracić będzie.

16to. Deputat komplet składający nie może być z mieysca ruszany, czyli od sądzienia sprawy iakowey wyłączany, tylko w przypadkach. 1. W swoiey własney sprawie, będąc stroną czyniącą. 2. Będąc od drugiej strony pociągniętą, lub do sprawy iakozkolwiek należącą. 3. W sprawach rodziców, brać rodzonych, i dzieci.

17mo. Każdy deputat w czasie funkcyi swoiey naymniej przez trzy kwartały zasiadać powinien, dla czego żaden z deputatów nie będzie mógł oddalać się od trybunału, tylko za pozwoleniem izby; a izba nie może dać na dłuższy czas deputatowi pozwolenia, iak na dwa miesiące.

18vo. Każda sprawa cywilna, bądź prawna, bądź uczynkowa, do sądu trybunalskiego przychodząca, iednomyślnością, lub większością zdań decydowaną bydź ma, deputat sentencyonarz trzymający natychmiast sentencyą bądź z iednomyślności, bądź z większości głosów wypadła wpisze; a deputaci drudzy wraz z nim oneż podpiszą. Sentencya takowa w protokuł wpisana za przywołaniem z ustępu stron ogłoszoną być ma.

19no. Jeżeliby sentencya w sprawie iakowey, bądź z iednomyślności, bądź z trzech części wotów przeciwko czwartey zapadła, dekret podług niey uformowany, byle oczewisty, będzie ostateczny, i nie wzruszony. W sprawach zaś takich, w którychby prosta tylko większość, lub równość zdań zapadła, i strona na takowey decyzji nieprzestawała, sąd ma sobie następującym sposobem postąpić: postawione będą na stole w obydwóch izbach wazon, prezydujący wrzucą w też wazon tyle kałkułów, ile będzie w izbach pod ówczas przytomnych de-

putatów, z tą tylko różnicą, iż w izbie tej, w której sprawa sądzoną była, pięć tylko będzie kałkułów czerwonego koloru, w izbie zaś drugiej sześć kałkułów tegoż koloru bydź powinno. Deputaci tak duchowni porządkiem starszeństwa kapituł, iako i świeccy porządkiem pierszeństwa województw, wyciągać będą z wazonów kałkuły, a którzy wyciągną kałkuły czerwonego koloru, ci do rozsądzienia sprawy, w której, albo iednomyślności, albo większości zdań trzech części przeciwko czwartey niebyło, należeć będą. Deputaci tym sposobem do rozsądzienia powtórnego sprawy wybrani zysać się na tychmiast do iedney izby powinni, i przeczytawszy indukty i repliki, które odtąd już nie słowne, ale na piśmie podawane będą, przeyrząwszy dokumenta, lub inkwizycye, przystąpią do ferowania sentencyi, a czyliby ta iednomyślnością, lub większością głosów zapadła, dekret podług niey uformowany będzie nie wzruszony.

20mo. Żaden deputat ani podczas sprawy zaczętey, ani w czasie ustępu do póki decyzya sprawy zupełna nie nastąpi, wychodzić z izby sądowej niema.

21mo. Każdy sąd trybunalski obowiązany będzie dawać raporta co kwartał do straży. 1. Którzy deputaci w przyściu na sessye spóźniali się, lub wcale na nich nie byli. 2. Wiele spraw iest odsądzonych. 3. Wiele ieszcze do rozsądzienia pozostaie. Dla czego sporządzony będzie protokuł, w którym nic innego pisano nie będzie, iak tylko: Deputaci NN. zesłi się na sessyą dnia NN. o godzinie N. Sądziła się sprawa NN. z NN. i NN. z NN. Protokuł ten co dziennie przez deputatów i pisarza podpisany będzie, i nikomu do przeyrzenia broniony być nie ma.

ARTYKUŁ VIII.

Rota przysięgi deputata.

„Ja N. przysięgam Panu Bogu Wszchemogącemu w Trójcy świętey Iedynemu na to, iż wybrany na deputata wedle Boga i wedle praw prowincyom Koronnym słujących, według żaloby i odporu stron, a nie według wiadomości moiey, nie nie przykładając ani uymuiąc, sprawiedliwie i sumiennie sędzić będę, bez względu na bogatego i ubogiego, na przyziaciela, krewnego, i na nieprzyziaciela, na krajowego, czy na cudzoziemca, nie powodując się ani przyjaźnią, ani nienawiścią, ani bojaźnią, ani ponętą iakich bądź darów, nie wymagając ani spodziewając się żadney nagrody, nie radząc stronie, ani się lękając pogroźek, nie uwodząc się instancją ustną, ani listowną, owszem wszelkie listy instancyonalne u łaski składać obowiązuję się. Zgoła samego Boga, prawo krajowe, i prze-

„pisy jego przed oczyma mając. podług sumnienia zdanie moje w każdej sprawie dawać będę, żadney też nie opuszczę sądowey sessyi, oprócz iedney obłożney choroby, i kiedy w myśli prawa dla nagley i nie zmyśloney potrzeby, wolność oddalenia się na czas otrzymam; w przypaść mogącey na mnie z losu kolei tak prezydencyi, iako też cenzoryi, ściśle, opisy tego urzędowania dopełnię, a iako sprawiedliwie przysięgam, tak mi Panie Boże dopomóż i niewinna Syna Iego męka“.

Rota przysięgi pisarza sądowego.

„Ja N. przysięgam Panu Bogu Wszechmogącemu w Trójcy św. Iedynemu iako obowiązku urzędu mego prawem opisanych ściśle dopełniać będę, przytomność deputatów na sessyi konnotować wiernie będę, i wszystkie stron spory, wniesienia i dowody pilnie zważać, w nich podług praw pisanego i dowodów w sądzie złożonych doradzać, wszystkie rezolucye sądowe, tak iak z iednomysłności lub większości zdań wypadną, w protokół wciągać, wpisy podług prawa przyjmować będę, sekretu izby nie wydam, żadney stronie prawującej się rady dawać nie będę, zgoła w całym urzędowaniu moim samego Boga przed oczyma mając, prawo i przepisy za prawo mieć będę, tak mi Panie Boże dopomóż i niewinna Syna Iego męka“.

Rota przysięgi pisarza aktowego.

„Ja N. przysięgam Panu Bogu Wszechmogącemu w Trójcy św. Iedynemu, iako powinności urzędu mego dla pisarzy aktowych przepisane, wiernie i pilnie dopełniać będę, wszystkie zlecenia od sądu mnie dane uskutecznię, i onym posłuszny będę, nad wyznaczoną prawem opłatę większey wyciągać, ani dobrowolnie nawet ofiarowanej przyjmować nie będę, i w całym urzędowaniu prawo i przepisy jego za prawo mieć będę, co wszystko obowiązuję się dopełnić pod odpowiedzialnością z osoby i majątku mego, tak mi Panie Boże dopomóż i niewinna Syna Iego męka“.

Rota przysięgi instygatora sądu.

„Ja N. przysięgam Panu Bogu Wszechmogącemu w Trójcy świętey Iedynemu, iako sądowi we wszystkich nakazach do mnie ściągających się posłuszny będę, też nakazy i rezolucye sądowe dopełnię, i uskutecznię, oraz wszelkie obowiązki dla instygatorów sądu przepisane wykonywać iak najszybciej będę, tak mi Panie Boże dopomóż i niewinna Syna Iego męka“.

Rota przysięgi woźnych.

„Ja N. przysięgam P. Bogu Wszechmogącemu w Trójcy św. Iedynemu iako sądowi we wszystkich jego rozkazach do mnie ściągających się posłuszny będę, też rozkazy i rezolucye sądowe mnie do położenia, lub oznajmienia stronom zleczone, tymże stronom oddawać i do najbliższej ich wiadomości, iak tylko z mey strony dopełniona być może, donosić, oraz zeznania położonych i oznajmionych najwierniej bez żadney przewłoki czynić, opłaty większey nad wyznaczoną prawem od stron wymagać nie będę; zgoła wszystkie powinności prawem przepisane najszybciej dopełniać pod odpowiedzialnością sądowi z osoby i majątku mego obowiązuję się; tak mi Panie Boże dopomóż i niewinna Syna Iego męka“.

Stanisław Natęcz Małachowski. ref: w. K. seymowy i konfederacyi prowincyi Koronnych marszałek.

Kazimierz xiążę Sapieha generał art: litt: marszałek konfederacyi W. X. Littgo.

Wojciech Leszczye Skarszewski biskup Chełmski i Lubelski wyznaczony z senatu z prowincyi Małopolskiej do deputacyi konstytucyjney. Józef Korwin Kossakowski bisk. Infl. i Kur. koad. bis. Wil. Michał Odrowąż Strasz poseł z wztwa Sandomirskiego z prowincyi Małopolskiej deputowany do konstytucyi. Adam Littawor Chreptowicz poseł Nowogrodzki deputowany do konstytucyi z W. X. Lit. Jan Nepomucen Zboiński p. z. Dobrz. deput. z prowincyi Wielkopolskiej mp. Walenty Sobolewski starosta i poseł Warszawski deputowany z prow. Wielkopolskiej. Tomasz Nowowiecki łowczy i poseł ziemi Wyszogr. deputowany z prowincyi Wielkopolskiej. mp. Józef Radzicki podkom. i poseł z Zakroczy. deput. do konst. z prowincyi Wielkopolskiej. mp. Post cuius constitutionis etc. (Zakończenie jak wyżej.)

CCCXCV.

Actum etc. (jak wyżej.)

Oblata. (jak wyżej.)

Sąd trybunalski w Wielkim Xięstwie Litewskim.

Zaradzając potrzebom przez posłów ziemskich Wielkiego Xięstwa Litewskiego przedłożonym, a odmiany składu trybunału dotąd byłego, niemniej dostateczniejszego obowiązków tegoż opisu żądających; My Król wraz z stanami skonfederowanymi mieć chcemy, i stanowiemy, co następuje.

ARTYKUŁ I.

O mieyscu trybunałów Litewskich, i o zarządzeniu tak bezpieczeństwa, iako też powadze tychże.

1mo. Mieyscem będzie dla trybunału głównego ziemskiego w Wielkim Xięstwie Litewskim miasto Wilno, a w nim dom sądowy w zamku, expensem skarbu publicznego wyreparowanym bydź mający, stosownie do prawa niniejszego, i z tegoż funduszu utrzymywany; a dom takowy do żadnego partykularnego zamiaru, lub mieszkania od kogożkolwiek używanym bydź nie ma.

2do. W tym samym mieście Wilnie po konkluzyi trybunału głównego ziemskiego, sądzić się będzie udzielnie trybunał duchowny, albo sąd ultymarny *compositi iudicii*.

3tio. Kommissyi woyskowej obojga narodów zalecamy, ażeby bądź użyciem chorągwi trybunalskiej, dotąd temuż najwyższemu sądowi przywłaszczoney, bądź innym żołnierzem kraiowym izby sądowe assystencyą przyzwoitą, a wieże i więzienia przyzwoitą strażą opatrywała, i końcem uskutecznienia tego prawa, ordynanse potrzebne wydała.

ARTYKUŁ II.

Skład trybunałów, i wewnętrzny tycbże porządek.

1mo. Trybunał główny ziemski składać się będzie z deputatów, których każdy seymik Wielkiego Xięstwa Litewskiego, tak w dawnych woiewództwach i powiatach, iak z podzielenia się nowo wynikłych, odtąd po iednemu tylko wybierać ma w myśli prawa o seymikach, między którymi deputatami w liczbie trzydziestu czterech bydź mającemi, w każdym przypadku kolei niniejszym prawem nakazanej, tey prawidłem ma bydź prawo rozkładu seymików, i w nim porządek umieszczony powiatów, tak dawnych, iak nowo z podzielenia się wynikłych w każdym woiewództwie.

2do. Urzędnikami trybunału głównego ziemskiego będą: prezydujący, censor i pisarz, a officyalistami tegoż regenci, i instygatorowie, oprócz woźnych, sług sądowych.

3tio. Deputaci wybrani, i zaprzysięgli zaraz po wyborze swoim na seymiku rotą poniżej przepisaną, zjechać się będą obligowani, wszyscy do Wilna na poniedziałek po pierwszym Maia zaraz przypadający, tak roku terażniejszego 1792. iak i podobnie w dalszych latach, i nie oddalając się, bydź koniecznie przytomnymi przez cały czas iurydykcyi, oprócz choroby iedynie obłożney, której realność po wyzdrowieniu, przysięgą na pierwszej sessyi sądowey usprawiedliwić każdy deputat, i za każdym choroby obłożney zdarzeniem, winien będzie.

4to. Na dniu, iako wyżej, chociażby święto

przypadało, *plenum* wszystkich deputatów do izby sądowey zebrane, po odbyciu pierwey zwykłego nabożeństwa, pod prezydencyą deputata z kolei woiewództw i powiatów, która się co rok odmiieniać będzie, a od woiewództwa Wileńskiego pocznie się, załatwi rugi względnie obiekcyi iakieby się zdarzyć mogły przeciwko deputatom, i tychże obiorowi nieprawemu przez decyzją *in occluso* tych tylko deputatów, przeciwko którym nie będzie żadnego zarzutu. Iako zaś obiekcya od decyzji rugów usuwać każdego deputata będzie, tak tym bardziej od prezydencyi na rugach z kolei iako wyżej, a w tym ostatnim przypadku ma bydź przy lasce trybunalskiej ten z porządku woiewództw, lub powiatów deputat, który nie będzie pod obiekcją, a w następnym roku podobna na rugach prezydencya nie w górę powracać, lecz kontynuowaną w dalszej kolei być ma i powinna będzie.

5to. Po odbyciu rugów, przystąpi *plenum* do obrania sobie losem prezydującego, i censora, na pierwszy tydzień, a to w sposobie, iż wo śródku izby sądowey, i w obecności arbitrów postawione będzie na stole naczynie blaszane, otwór z boku mające taki tylko, ażeby się ręka dziecinna wcisnąć mogła, do którego przy lasce będący deputat, po okazaniu publiczności, że jest próżne, tyle gałek białych równey wielkości, iedną po drugiej w przytomności wszystkich przez otwór wpuszczać będzie, ile osób *plenum* składających odrachuje, pilnie wszakże dostrzegając tego, ażeby między owemi gałkami, dwie tylko były udzielnemi literami znaczone, iedna, to jest literą: P. a druga literą: C; to wypełniwszy deputat czasowie prezydujący podaną sobie mieć będzie, z przygotowania w kancelaryi listę deputatów wszystkich, z których po iednemu mieysce swoje zasiadłszy, gdy każdego deputata podobnie na swoim mieyscu siedzącego porządkiem woiewództw i powiatów głosić pocznie, dziecię do lat siedmiu najstarsze dobywać po iedney gałce będzie, a ta publiczności przez instygatora okazana, iaką będzie, i przez tegoż prezydującemu przyniesiona. Ten na liście sobie od kancelaryi podanej zapisze, i tak kolejno dobywane przez dziecię gałki, zapisywać ma obok imienia głoszonego deputata; póki obydwie gałki, co literami oznaczone będą z naczynia wydobytemi nie zostaną. Co gdy się dopełni, ten z deputatów za przywołaniem przewiska, którego gałka pod literą: P, dobytą zostanie za prezydującego, a drugi pod literą: C, za censora ogłoszonemi będą; po czym dalsze wyciąganie gałek ustanie i deputat przy lasce czasowo będący, zakonotowawszy wypadłą z losu elekcyą, ustąpić mieysca nowo obranemu prezydentowi winien będzie.

6to. Po obraniu prezydującego na pierwszy tydzień, *plenum* trybunału głównego ziemskiego odsądzać zaraz poocześnie sprawy prawem niniejszym *pleno* szczególnie oddane, poczynając od tych, które z przyczyny *paritatis*, do rezolucyi, *ante omnes causas* z przeszłego trybunału kompletu pozostaną, a w najpierwszą sobotę, oprócz święta w ten dzień przypadającego, po rozpoczętej iurydyce trybunału głównego, *plenum* na dwie izby podzieli się.

7mo. Dzielić się będzie *plenum* na dwie izby, tym zawsze porządkiem, iż do naczynia w punkcie piątym opisanego, i porządkiem tamże wypisanym prezydujący, wsypie tyle gałek, ile jest osób *plenum* składających, z których połowę, to jest 17. kompletu największego, a w każdej izbie być mającego numerowaną będzie liczbą: 1. a druga, liczbą 2. Wołanie porządkiem deputatów, którzy w czasie wyciągania losów nie powinni być nigdy ze swoich wyruszać się mieysc, i dobywanie przez dziecię gałek kolejno zapisywane, niemniej przez prezydującego, z jakim numerem, na którego z deputatów wypadnie gałka z losu, i zakonotowanie przez prezydującego aktu rozdziału, po wydobyciu przez dziecię wszystkich gałek, w podobnym porządku i akuratności odbytemi być powinny, iak w punkcie 5. ostrzeżonym zostało, a po ogłoszeniu przez prezydującego, którzy deputaci do której izby losom przeznaczonemi zostali, akt podziału takowego, w protokół sądowy wpisanym zostanie.

8vo. Kiedyby z przypadku choroby, albo innego niespodziewanego trafu, co wszystko przysięgą potwierdzonym będzie trzydziestu czterech deputatów *in pleno* naydowałoby się nie miało, a przeto przytomni na dwie równe części rozdzielonemi być nie mogli, gałek numerowanych liczbą 1. będzie zawsze jedną więcej do naczynia wrzuconych, ażeby tym sposobem komplet w izbie pierwszej jedną osobą przewyższał drugiey izby komplet.

9no. W najpierwszy poniedziałek, oprócz święta przypaść mogącego, po rozdzieleniu się deputatów na izby przez losy, kompleta każdej izby oddzielne od obioru losem pomiędzy sobą prezydować mającego i censora poczną, tych urzędników swych sposobem iak w punkcie piątym wybiorą i sędzić poczną, co niniejszym prawem każdej izbie, do sądenia oddzielnie przeznaczonym zostało; komplet wszakże w każdej izbie z losu *in pleno* wypadły, nie będzie ustawiczny w iednych osobach, lecz po ciągłym sądeniu, aż do przebiegu naydaley tygodni czterech, gdy się na początku tygodnia piątego naydaley zbierać będą, na nowo kompleta *pleni*, co piąty tydzień przemiana kom-

pletów w izbach dopełniać się będzie losem i sposobem iako wyżej.

10mo. Na początku naydaley piątego tygodnia po pierwszym rozdzieleniu się trybunału na izby, *plenum* ze wszystkich deputatów zbierać się będzie, i w podobney kolei tygodniów aż do końca, nie inaczej iednak, iak po publikacyi wyroku w każdej izbie, ażeby sprawiedliwość z szkodnego dla stron wycięczenia nie cierpiała; dla czego każda z dwóch izb oddzielne, a czasowe kompleta składająca, przez wzajemną ku sobie atencją będzie powinna po zakończeniu sprawy, a przy wypływanu czwartego tygodnia, chociażby przez dni kilka na siebie oczekiwać, bez przedsiębrania sprawy długiego czasu potrzebującej.

11mo. Po przebyciu każdego tygodni czterech w izbach oddzielnych, deputaci na początku piątego tygodnia naydaley, gdy się zbiorą *in pleno*, i gdy dopełnią w sądeniu spraw tego, co prawem niniejszym iest postanowiono, zakończy zawsze *plenum* sessye swoje z konkluzją tygodnia nowym deputatów podziałem, przez losy podług punktu siódmego, a to się tak punktualnie dopełniać będzie, chociażby z przerwaniem sprawy *in pleno* rozpoczętej, ażeby co pięć tygodni *plenum* i czynności w izbach odbywały się z przebywaniem deputatów w izbach oddzielnie przez tygodni naydaley cztery, a resztę czasu do wypływu całych pięciu tygodni na sąd i czynności *in pleno* zabierając.

12mo. Trybunał główny ziemski, tak *in pleno*, iak w obu izbach codziennie na sessye zgromadzać się będzie, i każdy z deputatów obowiązek swój sędziowski pilnie bez uchybienia żadney godziny od ósmey ranney, aż do pierwszej godziny po południu dopełniać, oprócz świąt, dni niedzielnych, i miesięcy wakacyjnych.

13tio. Na końcu czterdziestego piątego tygodnia po dopełnieniu przez trybunał główny ziemski punktualnie, i bez przerwy tego wszystkiego, co niniejszym prawem iest nakazany, *plenum* tegoż trybunału na to się szczególnie zbierze, aby z losu sześciu deputatów wybranych zostało, którzy koło trybunału duchownego *compositi iudicii* składać mają, a ten wybór następującym dopełni się sposobem: iż w liczbie gałek odpowiadającej wielości deputatów wszystkich, sześć będzie różnego koloru od innych, i te przez dziecię z formalnościami w punkcie piątym opisanemi z naczynia wydobytych destynować będą deputatów do koła duchownego, za ogłoszeniem których, przez prezydującego wydobytemi zostaną.

14to. Wypadli z losu w liczbie sześciu deputaci pozostać koniecznie obligowanemi będą przez czas cały sądenia, a do tych ze stanu świeckiego, sześciu innych deputa-

tów stanu duchownego przyłączyć się ma, aby komplet koła duchownego trybunału w równey zawsze, tak osób świeckich, iako i duchownych liczbie złożony, przez miesiące wakacyjne trybunału głównego ziemskiego nie przerwanie sądeniem spraw sobie przywłaszczonych, przez niedziel siedm zatrudnił się.

15to. Deputatami duchownemi same tylko będą kapitularne osoby, to iest: z kapituły Wileńskiej dwie, z kapituły Żmudzkiej dwie, z Inflantskiej i Smoleńskiej po iedney osobie z wyboru tychże kapituł, wraz z biskupami onych czyniącemi, a tak wyznaczone osoby kapitularne w poniedziałek czterdziestego szóstego tygodnia po rozpoczęciu się trybunału głównego ziemskiego, chociażby święto przypadało przed zgromadzonemi nateczas obywatelami, publicznie przysięgę wykonają, podług roty dla deputatów przepisanej, po której wykonaniu, do obrania prezydującego sposobem w punkcie 5-tym opisanym, toż całe koło trybunału duchownego przystąpi, i prace sądowe rozpoczną.

16to. Deputaci wszyscy, oprócz duchownych, płatnemi być mają, w proporcji pilności, i zasiadania swojego, rachując na rok ieden po złotych dziesięć tysięcy.

ARTYKUŁ III.

O prezydujących w trybunałach.

1mo. Prezydującym tak *in pleno*, iak w każdej izbie trybunału głównego ziemskiego oddzielnie i podobnie w trybunale *compositi iudicii* ten będzie, który w kolei tygodniowej, z losu wypadły siedzieć będzie przy lasce na mieyscu dotąd byłych trybunałskich marszałków, i przy tym stole, u którego tylko zasiadać mają wraz z prezydującym, censor i pisarz trybunałscy w porządku takim, aby censor między prezydującym był po prawey stronie siedzącym, i pisarzami na lewey stronie tegoż censora mieysce dla siebie mieć mającemi.

2do. *In pleno* prezydujący z pomiędzy wszystkich wybrany będzie losem, a w każdej izbie z pomiędzy deputatów z losu oddzielonych, wyiawszy chorobę, która nieprzytomnego z tej przyczyny od prezydencyi i losowania na nią uwalniać powinna.

3tio. Co tydzień, ostatnia w onym sessya odłożoną przy końcu być powinna, tak w każdej z izb trybunału głównego ziemskiego, iako też w komplecie koła duchownego, na wybór prezydować mającego w tygodniu następnym, a takowey co tydzień następować mającej zawsze prezydującego zmianie, bądź publiczney, bądź na ustępie, nie będzie nigdy na przeszkodzie, ani ciąg sprawy nieskończoney, ani namowa z iednego na drugi tydzień przechodząca; *in pleno* zaś

trybunału głównego wybór prezydować mającego w poniedziałek na początku sessyi, oprócz święta przypadającego, dopełniać się będzie powinien.

4to. W komplecie koła duchownego, prezydencya, gdy co tydzień odmieniać się ma, ta bądź na duchownego, bądź na świeckiego, iak z losu wypadnie, z mocy prawa niniejszego przypadać może.

5to. Deputat, bądź duchowny, bądź świecki, przy lasce będący, a przeto w swoim tygodniu prezydujący nie będzie miał w sądeniu wyższej i znaczniejszej nad innych prerogatywy; do obowiązków zaś tegoż prezydującego należeć będą z urzędu. 1. Dawanie głosów stronom, lub przez te uproszonym, bądź prawnie ich umocowanym plenipotentom do czytania produktów i replik związane ułożonych, i nie inaczej, iak w drukach sądowi podawanych. 2. Podawanie kołowi propozycyi *ad turnum*, bądź głośne, bądź sekretne. 3. Konnotacya wraz z censorem wotów głośnych. 4. Rachowanie z tymże censorem kalkułów sekretnych. 5. Ogłoszenie *in ocluso unanimatis*, bądź *pluralitatis*, albo *paritatis* zdań deputatów. 6. Zapisywanie decyzyi w stronnicy protokołu swojej. 7. Podpisywanie się nakoniec na najpierwszym mieyscu do tych aktów, które w tygodniu prezydencyi jego wychodzić będą, albo do tych wyroków, które stronom wydawane będą, a w czasie iego prezydencyi wypadły.

6to. Jeżeliby propozycya *ad turnum* przez prezydującego uformowana, bądź w ogule sprawy mniejszej, bądź w kategorii sprawy na też podzieloney, za dostateczną uznana nie była przez komplet sądzący, i bądź iedna, bądź kilka naprzeciw uformowanych przez deputatów było propozycyi, prezydującego obowiązkiem będzie zaraz dać *turnum* sekretny na propozycyą od laski ułożoną, czyli ma być przyjętą, albo nie? a takowy *turnus* w następującym odbywać się będzie sposobie: iż naczynie drewniane na wzór szafki zrobione, środkiem przedział od góry do dołu mające, i sukmem wewnątrz wybite, z boku iednego od góry szyję tak przestronną mające, aby wotującego ręka cała zmieścić się mogła a przytym franką dla zupełnego ukrycia ruszenia ręki opatrzone, na stole prezydującego przy krzyżu postawione będzie, z rąk zaś prezydującego tegoż kolledzy po iednemu z mieysca swojego wyruszając się w koley woiewództw i powiatów, za przywołaniem siebie, brać po iedney gałce kolejno mają, którą nie wpróżd wotujący do któregokolwiek bądź z przedziałów pod napisami *affirmative* i *negative* będących podług swojego przekonania wrzuci, aż publicznie wszystkim pokaże, że iedną ma sobie tylko daną gałkę. Nakoniec deputat każdy

po daniu tym sposobem zdania swojego sekretnego pokazać znowu powinien rękę swą próżną, dla świadectwa, iż gałkę wrzucił, i powrócić na swoje miejsce obligowanym będzie, a którego nie pierwej deputatowi każdemu wyruszyć się będzie wolno, aż po zakończonym turnowaniu się, dla dopilnowania prezydującego, kiedy wydobyte z szafki kalkuły rachować z censorem będzie.

7mo. W przypadku, iżby propozycja *ad turnum* od łaski podana, większością nie utrzymała się, a koło sądu nie zgodziło się na jedną propozycją z pomiędzy kilku w sprawie, czyli w kategorii podanych, podobnie *turnus* sekretny miejsce mieć powinien między temiż propozycjami.

8vo. Prezydującego deputata będzie też powinnością, aby pilnował oszczędności czasu w niedozwalaniu żadnych w tłumaczeniu sprawy słownych dysceptacji, aby akcesorya nie inaczej, iak na piśmie i razem wszystkie z obu stron podawane bywały, aby wreszcie dostrzegał ścisłego dopełnienia wszelkich formalności prawem trybunałom przepisanych, a przykładem z siebie pobudzał kolegów do regularności w zieżdżaniu się na sądy podług prawa.

9no. Kiedyby izby obydwie trybunału głównego przy wypływanu czwartego tygodnia nie mogąc nowego wołania przedsiębrać dla boiaźni, aby sprawa długiego nadto nie zabierała czasu, rychley aniżeli na początku piątego tygodnia *in pleno* zebrały się, w ów czas z obu prezydujących, oddzielnie w izbach tymczasowie, bo do końca tylko tygodnia swojego *in pleno* prezydować będzie, który z rzędu wyższego powiatu jest deputatem.

10mo. Nie będą odtąd dependowały od prezydującego, ani wybór rejestru do przywołania z onego sprawy, ani między sprawami iednego rejestru przeskakiwanie porządku, w iakim aktoraty umieszczone zostaną, ani też zapisywanie od woli spraw do rejestru taktowego, lecz po każdej sprawie z rejestru iednego oczewiście przesądzoney, może być wzięty drugi do wołania, a z taktowego chociaż *in tractu* sprawy wprowadzoney z innego rejestru przywołanym być może wpis, nie inny iednak, iak z porządku przypadający.

11mo. Prezydujący każdy, wyższy od deputata nie będzie miał pensyi, a na absencyą dwoistemu ukaraniu podlegać będzie, w proporcji ustanowionego wytrącenia pensyi; iedyna choroba prezydującego iak i deputata obłożna, na najpierwszej sessyi zaprzysiężona od tego ukarania uwolni, a w każdej prezydującego niebytności, przez czas tegoż urzędowania deputat *ex turno* województw i powiatów po nim następujący, miejsce prezydującego czasowie obeymie.

ARTYKUŁ IV.

O censorach trybunalskich.

1mo. Ieden z deputatów podług dawnego zwyczaju będzie censorem przy prezydującym zawsze siedzącym.

2do. Censor podobnie iak i prezydujący ieden *in pleno*, a oddzielny w każdej izbie głównego trybunału, przemieniać się co tydzień będzie przez obior losu w punkcie siódmym artykule II. opisanym.

3tio. Censora obowiązkami nayszczególniejszymi będą: 1. Dostrzeganie ażeby sprawiedliwe konnotowanie było zdań deputatów w turnowaniu się głośnym. 2. Czułość, aby w czasie turnowania się sekretnego mniej, ani więcej gałek przez prezydującego rozdanych nie było od liczby deputatów sądczych, dla czego pudełko z gałkami będzie przy censorze, i niepierwej z onego prezydujący dobywać ma iedną po drugiej gałkę, aż po przeliczeniu przez censora, aby wielość onych, do wielości deputatów stosowaną była. 3. Po każdym też odbytym *turnum* sekretnym, obowiązkiem censora będzie, aby wraz z prezydującym rachował wota, iuz *affirmative*, iuz *negative* dane, dla czego od dwóch drzwiczek szafki, za otworzeniem których, oddzielnie też wota wysypane będą, klucze dwa między prezydującego i censora rozdzielić się mają. 4. Nakoniec censor pilnować też i pisarza będzie, aby ten obowiązkom swoim zadosyć czynił.

4to. Censora też nayszczególniej tak w trybunale głównym, iak i w kole *compositi iudicii* obowiązkiem będzie: utrzymywanie porządnego dyaryusza, prezencyi kolegów na sądach z wymienieniem, o której godzinie który deputat przybędzie, i przez iak wiele dni nieprzytomnym zupełnie będzie, a co tydzień taki dyaryusz utrzymywany, przez zmienić się mającego censora w końcu każdego tygodnia podpisany być ma.

5to. W kole *compositi iudicii* censorem będzie zawsze ieden z deputatów świeckich za prezydencyi duchownego, i przeciwnie; dla czego w wyborze przez losy na prezydencyą koła duchownego podług punktu piątego artykułu II. między dwónastą gałkami, iedna tylko będzie z literą P. pomieszczona, a po wybraniu prezydującego zaraz drugi wybór następować ma censora pomiędzy sześciu gałkami, iedną z literą C. umieszczając, i przy dobywaniu onych, albo duchownych, albo świeckich tylko deputatów mianując, dla dopełnienia tego prawa, aby za prezydencyi świeckiego był duchowny censorem, i przeciwnie.

6to. Censor równą deputatowi mieć będzie pensyą, i równemu absencyi wytrąceniu podlegać, oprócz choroby obłożney, którą iak

deputat, zaprzysięże na najpierwszej sessyi, a w zdarzeniu teyże następującej z kolei województw i powiatów, deputat miejsce chorego do nowej elekcji zastąpi.

ARTYKUŁ V.

O pisarzach trybunalskich.

1mo. Pisarzów trybunał główny ziemski będzie miał dwóch, po iednemu w każdej izbie, a tych województwa i powiaty w kontynuacyi tey kolei, iaka z dawnego prawa przepisana została, wybierać będą, z tą iednak z mocy niniejszey ustawy różnicą, iż lubo na trybunał następny powiaty Braślawski i Nowogrodzki wybierać mają pisarzów, do tych iednak wzyż rzeczony powiaty dobiórą ieszcze i po iednym deputacie, a podobnie i nadal każdy z tych dwóch powiatów na którego kolej pióra wypadnie, dwie wybierać zawsze będzie osoby w myśli prawa o seymikach, iedną na deputata, drugą na pisarza.

2do. Pisarz trybunalski będzie na cały rok w każdej izbie bez wotum iednak decydującego, a obowiązkami tegoż będą: straż naywyższa nad regentami i kancelaryą trybunalską, straż pieczęci, z których iedna, tak *pleno* iak i izbom głównego trybunału służyć ma pod herbem Pogoni, i z napisem: *Pieczęć trybunału głównego ziemskiego W. X. Litt.*: a druga izbie koła duchownego pod takąż Pogonią z napisem: *Pieczęć sądu compositi iudicii W. X. Lit.*

3tio. Pisarz trybunalski doglądać nayszczególniej będzie wierności, tak w trzymaniu aktów trybunalskich, iako też w zapisywaniu w swoiey protokołu stronnicy wszelkich decyzji wiernie.

4to. W czasie *pleni* ten z pisarzów dwóch trybunalskich będzie sprawował funkcją, z którego repartycji rejestrów sprawa pod decyzją przywołaną zostanie; obydwu wszakże pisarze w kole zasiadać będą mogli.

5to. Pisarze trybunalscy zastępować odtąd będą funkcją dawną podskarbiów trybunalskich, i w tym obowiązku trzymać będą rejestr przychodów i wydatków skrzynki trybunalskiej, do którego wszystkie odtąd kopy i *inra cancellariae* wchodzić mają.

6to. Pisarz trybunalski, iako podskarbi po komunikacji sobie przez censora uczynioney, wszystkich absencyów pierwej, aniżeli deputatom *decursivè* opłaci pensye ze skrzynki, odtrącać tymże absencye ma w następującym sposobie, iż za godzinę omyloną odtrąci się zł: 9. za dwie zł: 18. za trzy zł: 27. za cztery zł: 36. za całą sessyą uchybioną zł: 72. za dwie sessyie zł: 252. za trzy sessyie zł: 504. i tak daley postępując aż do omylenia całego tygodnia, w którym zdarzeniu deputat przysięgą nie ewin-

kujący choroby, od całej pensyi i funkcyi odsądzony zostanie.

7mo. Pisarz każdy trybunalski równą mieć będzie pensyą, iak i każdy z deputatów pod utratą w proporcji powyższej, oprócz przypadku choroby, którą równie iak i deputat przysięgą usprawiedliwić będzie winien; w czasie zaś choroby pisarza, ieden z regentów losem *pleni*, albo w iakiey bądź z izbów trybunalskich wybrany, miejsce tegoż zastąpi.

8vo. Po wypłynieniu tygodni wszystkich trybunału głównego z pisarzów dwóch, ten do pióra koła duchownego pozostanie w czasie miesiąców wakujących, na którego los wypadnie.

9no. Pisarze obydwu trybunalscy, przy rozpoczęciu się trybunału przysięgą wykonałą podług roty poniższej.

ARTYKUŁ VI.

O officyalistach i sługach trybunalskich.

1mo. Regentów trybunał główny ziemski mieć będzie naywięcej sześciu, po trzech do każdej izby, a tych *plenum* trybunału *per vota secreta* wybierze z pomiędzy kandydatów podających się, i naywięcej za sobą kresek mających.

2do. Obrany regent każdy będzie docześnie na rok, a przeto każdemu kompletowi trybunału *in pleno* zostawie się moc, albo potwierdzenia dawnych, albo wybrania dla siebie nowych regentów.

3tio. Kandydatami do regencyi będą tylko szlachta possessyonaci, i naukę prawa posiadający.

4to. Regenci trybunalscy w zupełney powolności będą zawsze winni tym pisarzom trybunalskim, do których przyłączonemi zostaną, a do koła duchownego ci tylko należyć będą regenci, którzy pod starszeństwem mającego mieć pióro w trybunale duchownym przez ciąg trybunału głównego byli.

5to. Po każdo-roczney konkluzji trybunału głównego, pisarz za pomocą regentów porządnie ułożone akta trybunalskie odda pisarzowi aktowemu Wileńskiemu.

6to. Regenci trybunalscy będą mieć pensyi po zł: 4000. a za to nie na siebie z obwencyów kancelaryi obracać nie mają, lecz w całym biegu sądczego się trybunału wszystkie przychody do skrzynki generalney trybunalskiej odkładać.

7mo. Regenci trybunalscy po wybraniu siebie, przysięgą wykonałą rotą, iaka niżej.

8vo. Instygatorów trybunał główny ziemski będzie miał dwóch po iednemu do każdej izby przysięgłych rotą, iako niżej, i pensyonowanych po zł: 1000. na rok.

9no. Instygatorów sąd główny wybierze, i ci dożytnymi będą; z których na pre-

miany kolejno ieden assystować będzie trybunałowi duchownemu.

10mo. Instygatorów obowiązkiem będzie pilnować więzie i więzienia, ażeby zawsze należytą straż miały, a o postrzeżony w tey mierze niedbałości, prezydującemu raportować, za rozkazem sądu zapisywać instancje przeciwko rażącym bezpieczeństwu sądu własnego, i osób tenże sąd składających, i aresztować oraz z woli sądu obwinionych kryminalnie za obrazę bezpieczeństwa, bądź osób tegoż tylko swojego sądu. Dopełniać nakoniec urządowanie dawniejsze subkollektorów w exekwowaniu kop sądowych.

11mo. Woźnych trybunał główny będzie miał dwóch pensyonowanych po zł: 600. z mundurem, i dożywotnich, których sąd wybierze, i instrumentować będzie, a ci bez żadney noty być mający, i szlachta *praeferibiliter* nad innych, zaprzysięgną, według roty statutowej.

ARTYKUŁ VII.

Moc i granica władzy trybunałów głównego i compositi iudicii.

1mo. Trybunał główny ziemski będzie sądem najwyższym, od wyroków którego żadna i nigdzie iść nie będzie mogła *appellacya*, będzie sądem ultimarnym dla wszystkich ziemian po *appellacyi* w sądach ziemiańskich całego W. X. Litt: założoney i dopuszczoney tak w sprawach prawnych, iako też uczynkowych, będzie iedynym i ostatcznym sądem karzącym wszystkich sędziów w sądach ziemiańskich zasiadających, tak za gwałt w złamaniu wyraźnym prawa wyrokiem oczewistym swoim, iako też za przestępne w urządowaniu, tychże obeyscie się podług osobnego w deklaracyi warunku w tey mierze.

2do. Trybunałowi główn: ziem: W. X. Litt: też same zachowujemy rejestra spraw do ustanowienia nowego *codicem civilem et criminalem* iakie dotąd trybunałowi główn: były przywłaszczony, oprócz rejestru *sprzeciwieństwa*, i *obligowego*, w których wpisane sprawy przed prawem niniejszym przywołać, następnym trybunałom nakazując, nowego takich rejestrów formowania zakazujemy.

3tio. Trybunał główny ziemski żadney sprawy pod nieważnością dekretów swoich (które za niebyłe *exnunc* deklarujemy) w sądach ziemiańskich nie decydowaney wprzód, przyjmować nie ma, a z mocy tey ustawy, i z powodu oney kassując rejestr *obligowy*, i sądom ziemiańskim tenże szczególnie pod tytułem *summarynego* w deklaracyi odzielney przywłaszczony tego gatunku sprawy, gdy będą wywołane do rejestru *appellacyi* nego wpisywać zlecamy, a co się tycze spraw

dotąd, do rejestru *sprzeciwieństwa* wpisanych, to odtąd w innych pozostałych rejestrach mieścić się mają, stosownie do tego w sądach ziemiańskich rejestru, z którego wyrokowi *sprzeciwienie* się nastąpiło.

4to. Ponieważ podział dotąd województw i powiatów W. X. Litt: na repartyce podwojone każdego rejestrów księgi wprowadził do trybunału, każdej więc izbie trybunału głównego, podług niniejszey ustawy po iedney z każdego rodzaju rejestrów księdze przywłaszczamy, takim sposobem, iż cokolwiek na trybunale Wileńskim było wołanym i odsądzanym, dla województw i powiatów do kadencyi Wileńskiej przyłączonych, to wszystko pod sąd i iurydykcyą izby pierwszej oddaemy, i podobnie pod sądem i iurydykcyą izby drugiej, to wszystko zostawać ma odtąd, co pod wyrok trybunału kadencyi Grodzieńskiej podchodziło, i województwa, oraz powiaty do kadencyi teyże oddzielone interessowało, stanowiąc nadto: iż nowo z podzielenia się wynikłe powiaty, do tey *respectivè* izby należeć będą, do której należały województwo i powiaty, z których całości te nowo ustanowione wynikły.

5to. *Pleno* trybunału głównego ziemskiego, iedynie przywłaszczonymi mieć chcemy. 1. Sprawy *ex paritate* zawieszony a *pro resolutione* teyże odesłane i przed wszystkimi innymi do decyzji brane bydz mające. 2. Sprawy kryminalne karę śmierci ciągnące, bądź z *appellacyi* od sądów ziemiańskich przechodzące, bądź z występku pod sądami popełnionego wynikłe, i bezpieczeństwo, oraz osoby sąd składające interessujące. 3. Rejestr *remissyiny*, a w nim sprawy *pro determinatione fori*.

6to. W przypadku *paritatis* w izbach trybunału oddzielnych, tak w dwóch pierwszych *turnach* głośnych, iako też w trzecim *sekretnym*, gdy już dalszemu *turnowaniu* się mieysca nie będzie, i którakolwiek bądź z izb, gdzie takowa *paritas* stanęłaby, *ad plenum pro resolutione* zawieszony sprawę odesłać powinna, *plenum* po informacyi sobie przełożoney *in ocluso*, przez kancelaryą za rozdaniem produktów i replik, które były w sprawie, i za oświeceniem siebie w treści sprawy *paritate* zawieszoney przez kolegów tey izby, gdzie *paritas* stanęła do *turnowania* się zaraz przystąpi podwóynego głośnego, i *sekretnego* trzeciego, i jeżeliby były żądaniem, a *pluralitate* zdań wyrezolwowawszy *paritatem*, wyrok swój kończący sprawę wyda, jeżeliby zaś po trzech *turnach* i *in pleno paritas* zdań stanąć miała, w ów czas sprawa do przyszedłego trybunału i tegoż *plenum* odesłaną zostanie.

7mo. Wolność zostawujemy stronom *przybliżenia* dla siebie decyzji *żądającym*, ażeby

przez zgodną i przez obie strony podpisaną subiekcyą *żądali a pleno*, izby tegoż *paritas* losem rezolwowaną była, a na ten czas, ile deputatów *plenum* składających będzie, tyle gałek wrzuconych ma bydz do naczynia, z pomiędzy których iedna tylko odmiennego koloru na zawołanie deputata podług punktu 5. artykułu I. gdy wydobyta przez dziecie zostanie, temu deputatowi rezolucya *paritatis*, przyznana będzie tym kształtem, iż iego *votum pro nullo* poczytane zostanie. W kole zaś *compositi iudicii* nie inaczej *paritas* rezolwowowaną bydz będzie mogła, iak przez następnym kompletem trybunału duchownego.

8vo. Tak *in pleno*, iak i w obu izbach i w kole trybunału duchownego *suspendować* zdania swojego nie powinien żaden deputat, i w kolei swojej dać *votum* obowiązany będzie. W przypadku *paritatis* w sprawie od kilku kategorii, z których inne *pluralitate* odsądzonymi zostaną, zawieszonymi do rezolucyi te tylko będą kategorye, w których nastąpiła *paritas*, bez tamowania, tak ogłoszenia, iako też wydania wyroków w kategoryach odsądzonych.

9no. Te tylko rezolucye *paritatis in pleno* odbywać się będą *in ocluso*, podług punktu powyższego, które pod iednym kompletem trybunału głównego z izb oddzielnych *ad plenum* odesłanymi zostaną, w tych albowiem sprawach, które z iednego trybunału na drugi przechodzić będą musiały, indukty i repliki w sposobie wprowadzenia wszelkich innych spraw i w otwartey izbie zostawujemy.

10mo. Sprawy z rejestru *remissyiny*go przywoływać się mające, aby długiego nie zabierały czasu, mieć chcemy, tych odbywanie *in ocluso*, i przez *memoryały*, produkowaniem przez strony *determinationem* szukając taryff szczególnie *zaprzysiężonych*, a *potioritatem* *possessy* naylepiej *probiujących*, i dowodów implikowanego całego sądu ziemiańskiego, gdy z tey przyczyny *żądane* będzie wyznaczenie innego sądu.

11mo. Trybunał koła duchownego nie tylko sprawy o fundusze, dziesięciny i *ad ius patronatus* stosujące się, a tak z sądów ziemiańskich *per appellationem* wywołane, iako i sprawy *determinationis fori* w tychże *gatunkach*, i o *apostazy*, lecz też same ma sobie *zostawione* *gatunki* spraw, iakie ostatnimi prawami onemu należne zostały.

12mo. Nie inaczej ma trybunał główny ziemski w izbie każdej *słuchać* sprawę, iak w osób *naymniey iedynaście*, co iednak nie ma bydz powodem, aby z przyczyny takowego kompletu *deputacyi*, pomimo prawa *absentować* się mogli, oprócz *obłożney* choroby, i *zezwolenia iednostaynego*, bądź *in pleno*, bądź w obu izbach na *pisemnie* przez wszystkich *deputatów* podpisanego, a każdemu z tych *deputatów* danym być mającego

koniecznym, któryby oprócz choroby legalną *absentowania* się, dowiódł *potrzebę*; na *zrywającego* zaś komplet *wzwyż* wymieniony w osobach *iedenastu*, karę *wskazujemy carentiae activitatis* na lat sześć.

ARTYKUŁ VIII.

Stosunek trybunału ze strażą.

Sąd trybunałski, tak główny ziemski, iako też duchowny, obowiązani będą dawać *rapporta* do straży, co kwartał. 1. Którzy *deputacyi* w *przyściu* na *sessyie* spóźniali się, lub *wcale* na nich nie byli. 2. Wiele *spraw* jest *odsądzonych*. 3. Wiele *ieszcze* do *rozsządzenia* pozostaie, a każdy *rapport* takowy, po kwartale *in pleno* trybunału *czytany*, i przez *prezydującego* na ten czas *podpisany* do *protokołu* *wciągniony* bydz powinien.

ARTYKUŁ IX.

Rota przysięgi deputata.

„Ja N. przysięgam Panu Bogu Wszchemogącemu w Trójcy ś. Iedynemu, na to: iż wybrany na *deputata* wedle Boga, i wedle *praw* *Xięstwu* Litt: *służących*, według *żałoby* i *odporu* stron, a nie według *wiadomości* moiey, nie nie *przykładając*, ani *uymując*, *sprawiedliwie* i *sumiennie* *sądzić* będę, nie *folgując* *wysokim* i *nizkim* *stanom* na *dostojnościach* i *urzędach* *będącym*, *bezwzględnie* na *bogatego* i *ubogiego*, na *przyjaciela*, *krewnego*, i na *nieprzyjaciela*, na *kraiowego*, czy *czudzoziemca*, nie *powodując* się ani *bojaźnią*, ani *ponętą* *darów* *iakich* bądź, nie *wymagając*, ani *spodziewając* się *żadney* *nagrody*, nie *radząc* *stronie*, ani się *lękając* *pogrózek* lub *pomsty*, *lecz* *samego* Boga, *sprawiedliwość*, *prawa* *kraiowe* przed *oczyma* *mając*, i bez *przedzienia* *czystym*, a *własnym* *sumnieniem* *rzządzając* się, i *wszelkie* *nawet* *instancyonalne* *listy* u *laski* *składając* *przrzekając*, *żadney* też nie *opuszczę* *sądowej* *sessy*, i w *każdey* z nich *pilnie* *słuchać* *spraw* będę, oprócz *iedney* *obłożney* choroby, i *kiedy* w *myśli* *prawa* dla *nagłej* a nie *zmyślony* *potrzeby* *wolność* *oddalenia* się *na* *czas* *otrzymam*. W *przypaść* *mogącey* *na* *mnie* z *losu* *kolei* *tak* *prezydencyi*, iako *też* *ensorsy*, *ściśle* *opisy* *tego* *urzędowania* *dopełniać*, z *całą* *gorliwością* będę. A iako *sprawiedliwie* *przysięgam*, tak mi *Panie* „Boże *dopomóż* i *niewinna* *Syna* *Iego* *męka*.”

Rota przysięgi pisarza.

„Ja N. przysięgam Panu Bogu Wszchemogącemu w Trójcy ś. Iedynemu na to, iż wybrany od *obywatelów* na *pisarza* try-

„bunalskiego wedle Boga i prawa W. X. „Litt: służącego i wedle mówienia, oraz „sporów stron nie nie przykładając ani u- „mując, edukta wszystkich spraw zapisywać „i według sentencji bądź *ex unanimitate*, „bądź *ex pluralitate* wypadłej, wyroki są- „dowe bez przydania niczego i obojętnych „wyrazów umieszczania do protokołu wpi- „sywać, i z tegoż wiernie, co do słowa gło- „sić będę, w zapisywaniu wpisów do rege- „strów podchlebiać nikomu nie będę, a w przy- „mowaniu wszelkich aktów do ksiąg, i w wy- „dawaniu z tychże widymusów, ekstraktów, „bądź excerptów wiernie i bez żadney zdra- „dy dopełniać obowiązek mój z prawa mam „i powinien będę, w tłumaczeniu, gdy od „sądu rekwirowanym będę, bez względu na „bogatego bądź ubogiego, na krownego, przy- „iaciela, bądź nieprzyiaciela, bez boiaźni „zemsty lub nadziei nagrody wiernie wy- „stawiać treści spraw będę, skrzynkę try- „bunalską strzedz, przychody do niej i wszel- „kie z teyże wydatki zapisywać, a nie ina- „czej deputatom pensye opłacać, iak w myśli „prawa mam i powinien będę, a iako to „wszystko co obowiązkiem moim przez prawo „opisanym zostało, ściśle dopełnię, tak mi „Panie Boże dopomóż i niewinna Syna Iego „męka.“

Rota przysięgi Instygatora.

„Ja N. przysięgam P. Bogu Wszechmo- „gącemu w Trócy ś. Iedynemu, na to: iako „sądowi we wszystkich nakazach do mnie „ściągniętych się posłuszny będę, też nakazy „i rezolucye sądowe dopełnię i skutecznie, „oraz wszelkie obowiązki dla instygatorów „sądu przepisane wykonywać iak najsćisley „będę, tak mi Panie Boże dopomóż i nie- „winna Syna Iego męka.“

Rota przysięgi woźnych.

„Ja N. przysięgam Panu Bogu Wszech- „mogącemu w Trócy ś. Iedynemu na to, „iż iako woźny mam wiernie i cnotliwie na „tey posłudze sądowej zachować się, pozwy „i wszelakie listy urzędowe sprawiedliwie „i pilnie odnosić i oddawać, kładąc one na „dobrach albo oczewiście do rąk oddając, „nadto od obywatelów użyty, co sprawiedli- „wie widzieć i słyszeć będę, gwałty, boie, „rahy i szkody oglądawszy, prawdziwe świa- „dectwa w tey mierze podpisywać, i zezna- „wać będę, i wszystko, co do urzędu mego „prawem iest nakazanym, bez wymagania „opłat i bez żadney prywaty nie dla boiaźni, „ani nadziei, lecz dla dopełnienia woli tylko „prawa skutecznie będę, tak mi Panie „Boże dopomóż i niewinna Syna Iego męka.“

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CCCXCVI.

Actum etc. (jak wyżej.)

Oblata. (jak wyżej.)

Deklaracya względem porządnego odbycia seymików na dniu czternastym Lutego tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt drugiego przypadających dla Wielkiego Xięstwa Litewskiego.

Niżeli Nam Królowi, i zgromadzonym stanom przydzie ustanowić ogólnie o wszyst- „kich urządach, tym czasem seymikom „w Xięstwie Litewskim na dniu czterna- „stym Lutego roku tysiąc siedmset dzie- „więćdziesiąt drugiego następującym, takowo „co do elekcyów przepisujemy urządzenie. „Seymiki te według zapadłego iuz prawa za- „cząć się mają od elekcyi deputata na try- „bunał, po seymikach deputackich, następo- „wać ma seymik gospodarski. Po odbytych „seymiku gospodarskim, następować mają „elekcye urzędów elekcyinych, gdzieby one „wakujące znajdowały się po województwach „i powiatach dawnych, w powiatach zaś nowo „rozdzielonych obierać się będą podkomorzo- „wie i chorążowie, po tych obranych nastę- „pować ma elekcyja sądów ziemiańskich. Po „sądach ziemiańskich elekcyja sądu graniczne- „go. Po sądzie granicznym wybierać się bę- „dzie lustrator do starostw, a na ostatku kom- „missarze cywilno-woyskowi wybierani będą „po nowych powiatach, z myśli prawa o tym „zapadłego.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CCCXCVII.

Actum etc. (jak wyżej.)

Oblata. (jak wyżej.)

Prorogacya dla deputacyi do interessów Kurlandzkich wyznaczoney.

My Król, za zgodą seymujących Rzpltey „stanów, czas nakazanego iuz deputacyi, do „interessów Kurlandzkich wyznaczoney, przy- „niesienia pod decyzją stanów swey opinii „do dnia 2. miesiąca Kwietnia roku bieżącego „1792. bez żadney dalszey zwłoki proro- „gujemy.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CCCXCVIII.

Actum etc. (jak wyżej.)

Oblata. (jak wyżej.)

Deklaracya dla prowincyów Koronnych względem porządnego odbycia seymików w dniu 14. Lutego 1792. roku przypadających.

W PROWINCYI MAŁOPOLSKIEY.

Województwo Krakowskie.

Powiaty: Krakowski, Proszowski i xię- „stwo Siewierskie, seymikować będą w Kra- „kowie, i obiorą deputatów dwóch, i iednego „duchownego z kapituły Krakowskiej, zacho- „wując alternatę przyszley elekcyi deputatów „dla powiatów Xiążskiego, i Lelowskiego, kom- „missarzów granicznych 5, lustratorów do „starostw 2, sędziów ziemiańskich 10, pisa- „rza ziemiańskiego aktowego iednego, kan- „dydatów na pisarstwo trybunalskie dekreto- „we trzech, kandydata na pisarstwo aktowe „trybunalskie iednego, wszystkich osób dwa- „dzieścia pięć.

Powiaty: Xiążski i Lelowski w *Częstocho- „wie* obiorą sędziów ziemiańskich dziesięciu, „pisarza aktowego ziemiańskiego iednego, „kommissarzów granicznych pięciu, lustrato- „rów do starostw dwóch, wszystkich osób „ośmnaście.

Województwo Sandomierskie.

Powiaty Sandomierski, Wiślicki, Radom- „ski, ziemia Stężycka, tudzież powiaty Opo- „czyński, i Chęciński seymikować będą w O- „patowie, i obiorą deputatów 2, kommissa- „rów granicznych dziesięciu, lustratorów do „starostw czterech, kandydatów na pisarstwo „dekretowe trybunalskie trzech, kandydata „na pisarstwo aktowe trybunalskie iednego, „w liczbie osób dwadzieścia. Na tych seymi- „kach powiat Sandomierski, po roziechaniu „się obywatelów innych powiatów i ziemi, „obierze sędziów ziemiańskich 10, pisarza „aktowego ziemiańskiego iednego, wraz osób „iedenaście. Inne zaś powiaty po skończonym „generalnym seymiku w Opatowie, w nie- „dziel dwie wybiorą sędziów ziemiańskich „i pisarzów aktowych, to iest:

Powiat Wiślicki w *Stobnicy* sędziów zie- „miańskich 10, pisarza aktowego ziemiańskie- „go 1, ogółem osób 11.

Powiat Radomski w *Radomiu* sędziów „ziemiańskich 10, pisarza aktowego ziemiań- „skiego 1, w liczbie osób 11.

Ziemia Stężycka w *Stężycy* obierze sę- „dziów ziemiańskich 10, pisarza aktowego „ziemiańskiego 1, wszystkich osób 11.

Powiaty Opoczyński i Chęciński w *Opo- „cznie* sędziów ziemiańskich 10, pisarza akto- „wego ziemiańskiego iednego, wszystkich o- „sob 11.

Województwo Kiiowskie.

Powiat Kiiowski i Żytomirski w *Żytomie- „rzu* dnia 14. Lutego obierze deputatów wo- „iewódzkich 2 i 1 duchownego z kapituły „Kiiowskiej, zachowując alternatę dla powia- „tów Owruckiego i Nad-Dnieprskiego; kom- „missarzów granicznych 5, lustratorów do sta- „rostw 2, kandydata na pisarstwo aktowe try- „bunalskie 1, sędziów ziemiańskich 10, pisa- „rza aktowego ziemiańskiego 1, wszystkich „osób 22.

Powiat Owrucki i Nad-Dnieprski w *Owru- „czu* dnia 14. Lutego obierze kommissarzów „granicznych 5, lustratorów 2, sędziów 10, „pisarza aktowego ziemiańskiego 1, wszyst- „kich osób 18.

Ziemia *Chelmska* i powiat Krasnostawski „dnia 14. Lutego w *Chelmie* obierze deputa- „ta świeckiego iednego i drugiego ducho- „wnego z kapituły Chelmskiej, kommissa- „rów granicznych 5, lustratora 1, kandydata „na pisarstwo aktowe trybunalskie 1, sędziów „ziemiańskich 10, pisarza aktowego ziemiań- „skiego 1, razem osób 20.

Województwo Bełskie.

Dnia 14. Lutego obierać będzie w *Du- „bience* deputata 1, kommissarzów granicznych „5, lustratora 1, sędziów ziemiańskich 10, pi- „sarza aktowego ziemiańskiego 1, ogółem o- „sob 18.

Województwo Wołyńskie.

Powiat Łucki i Horyński dnia 14. Lute- „go w *Łucku* obierze kommissarzów grani- „cznych 4, lustratorów 2, sędziów ziemiań- „skich 10, pisarza ziemiańskiego aktowego 1, „w liczbie osób 17.

Powiat Krzemieniecki i Nad-Słucki w *Krze- „mieńcu* dnia 14. Lutego obiorą z alternaty „w tym roku przypadającej deputatów wo- „jewódzkich dwóch, i 1 duchownego z kapi- „tuły Łuckiej, kommissarzów granicznych 4, „lustratorów 3, kandydata na pisarza akto- „wego trybunalskiego 1, sędziów ziemiańskich

10, pisarza aktowego ziemiańskiego 1, wszystkich osób 22.

Wolewództwo Podolskie.

Ziemia Kamieniecka i powiat Czerwonogrodzki obiorą w *Dunaiewcach* dnia 14. Lutego, deputatów wojewódzkich 2 i 1 duchownego z kapituły Kamienieckiej, zachowując alternatę dla powiatów Latyczewskiego i Rowkiego, kommissarzów granicznych 5, lustratorów 2, kandydata na pisarstwo aktowe trybunalskie 1, sędziów ziemiańskich 10, pisarza aktowego ziemiańskiego 1, ogółem osób 22.

Powiat Latyczewski i Rowski, obiorą dnia 14. Lutego w *Latyczowie*, kommissarzów granicznych 5, lustratorów 2, sędziów ziemiańskich 10, pisarza ziemiańskiego aktowego 1, ogółem osób osmnaście.

Wolewództwo Lubelskie i powiat Urzędowski.

Obiorą dnia 14. Lutego w *Lublinie* deputatów wojewódzkich 2, kommissarzów granicznych 7, lustratorów 2, kandydata na pisarza aktowego trybunalskiego 1, sędziów ziemiańskich 10, pisarza aktowego ziemiańskiego 1, wszystkich osób 23.

Ziemia Łukowska dnia 14. Lutego obierze w *Łukowie* kommissarzów granicznych 3, lustratora 1, sędziów ziemiańskich 10, pisarza aktowego ziemiańskiego 1, wszystkich osób 15.

Woiewództwo Podlaskie.

Ziemia Drohicza dnia 14. Lutego obierać będzie w *Drohiczynie* kommissarzów granicznych 4, lustratora 1, sędziów ziemiańskich 10, pisarza aktowego ziemiańskiego 1, wszystkich osób 16.

Ziemia Mielnicka dnia 14. Lutego, obierać będzie w *Mielniku* kommissarzów granicznych 2, lustratora 1, sędziów ziemiańskich 10, pisarza aktowego ziemiańskiego 1, wszystkich osób 14.

Ziemia Bielska w *Brańsku* dnia 14. Lutego z alternaty w tym roku przypadającej obierać będzie w Brańsku deputatów 2, kommissarzów granicznych 4, lustratora 1, sędziów ziemiańskich 10, pisarza aktowego ziemiańskich: 1, kandydata na pisarza aktowego trybunalskiego 1, wszystkich osób 19.

Wolewództwo Bractawskie.

Powiaty: Bractawski, Nadbohski, Zwiniogrodzki i Winnicki dnia 14. Lutego obierać będą w *Winnicy* deputatów 2, kommissarzów granicznych 10, lustratorów do starostw 4, sędziów ziemiańskich 30, pisarzów

aktowych 3, kandydata na pisarstwo aktowe trybunalskie 1, wszystkich osób 50.

Wolewództwo Czerniechowski.

Powiaty: Włodzimirsko - Czerniechowski, i Włodzimirsko - Nowogrodzki dnia 14. Lutego w *Włodzimierzu* obiorą deputatów 2, kommissarzów granicznych 3, lustratorów do starostw 2, kandydata na pisarza aktowego trybunał: 1, sędziów ziemiańskich 10, pisarza aktowego ziemiańskiego 1, ogółem osób 19.

PROWINCYA WIELKOPOLSKA.

Wolewództwo Poznańskie.

Powiaty Poznański i Międzyrzecki obierać będą dnia 14. Lutego w *Poznaniu* deputatów wojewódzkich 2, i duchownego 1 z kapituły Poznańskiej, zachowując alternatę przyszłej elekcji dla powiatu Kościańskiego i ziemi Wschowskiej, kandydata na pisarstwo aktowe trybunalskie 1, kandydatów na pisarstwo dekretowe trybunalskie 3, kommissarzów granicznych 5, lustratorów do starostw 2, sędziów ziemiańskich 10, pisarza ziemiańskiego 1, wszystkich osób 25.

Powiat Kościański i ziemia Wschowska obierać będzie dnia 14. Lutego w *Kościanie*, kommissarzów granicznych 5, lustratorów 2, sędziów ziemiańskich 10, pisarza aktowego ziemiańskiego 1, wszystkich osób 18.

Woiewództwo Kaliskie.

Powiaty Kaliski i Koniński, obierać będą dnia 14. Lutego w *Kaliszu* deputatów 2, zachowując alternatę dla powiatu Pyzdrskiego i Srzedzkiego, kandydatów na pisarstwo dekretowe trybunalskie 3, kandydata na pisarstwo aktowe trybunalskie 1, kommissarzów granicznych 5, lustratorów do starostw 2, sędziów ziemiańskich 10, pisarza aktowego ziemiańskiego 1, wszystkich osób 24.

Powiaty Pyzdrski i Srzedzki.

Dnia 14. Lutego obierać będą w *Pyzdrach*, kommissarzów 5, lustratorów 2, sędziów ziemiańskich 10, pisarza aktowego ziemiańskiego 1, ogółem osób 18.

Woiewództwo Gnieźnieńskie.

Dnia 14. Lutego obierać będzie w *Gnieźnie*, deputatów wojewódzkich 2, i duchownego 1 z kapituły Gnieźnieńskiej, kandydata na pisarstwo aktowe trybunalskie 1, kommissarzów granicznych 10, lustratorów do starostw 2, sędziów ziemiańskich 10, pisarza aktowego ziemiańskiego 1, ogółem osób 27.

Wolewództwo Sieradzkie.

Powiaty Sieradzki i Szadkowski, obierać będą dnia 14. Lutego w *Sieradzu* deputata 1, kandydata na pisarstwo aktowe trybunalskie 1, kommissarzów granicznych 5, lustratorów do starostw 2, sędziów ziemiańskich 10, pisarza aktowego ziemiańskiego 1, ogółem osób 20.

Powiaty Piotrkowski i Radomski dnia 14. Lutego obierać będą w *Piotrkowie* deputata 1, kommissarzów granicznych 5, lustratorów 2, sędziów ziemiańskich 10, pisarza aktowego ziemiańskiego 1, w liczbie osób 19.

Ziemia Wieluńska z powiatem Ostrzeszowskim, obierać będzie dnia 14. Lutego w *Wieluniu* deputata 1, kommissarzów granicznych 10, lustratora 1, sędziów ziemiańskich 10, pisarza aktowego ziemiańskiego 1, w liczbie osób 23.

Wolewództwo Łęczyckie.

Obierać będzie dnia 14. Lutego w *Łęczycy* deputatów 2, kandydata na pisarstwo aktowe trybunalskie 1, kommissarzów granicznych 10, lustratorów 2, sędziów ziemiańskich 10, pisarza aktowego ziemiańskiego 1, wszystkich osób 26.

Wolewództwo Brzeskie Kujawskie, wraz z Inowrocławskim.

Obierać będzie dnia 14. Lutego w *Brześciu Kujawskim*, deputatów wojewódzkich 2, i duchownego 1 z kapituły Kujawskiej, kandydata na pisarstwo aktowe trybunalskie 1, kommissarzów granicznych 10, lustratorów 2, sędziów ziemiańskich 20, pisarzów aktowych ziemiańskich: 2, ogółem osób 38.

Gdyby zaś obywatelom obydwóch woiewództw Brzeskiego Kujawskiego i Inowrocławskiego zdawało się dogodniej mieć sąd ziemiański złączony, wtedy przy wyborze 10 sędziów ziemiańskich: i jednego pisarza aktowego ziemiańskich: zostaną.

Ziemia Dobrzyńska obierać będzie dnia 14. Lutego w *Lipnie*, deputata 1, kommissarzów granicznych 10, lustratora 1, kandydata na pisarstwo aktowe trybunalskie 1, sędziów ziemiańskich 10, pisarza aktowego ziemiańskiego 1, w liczbie osób 24.

Wolewództwo Płockie.

Powiaty Płocki, Bielski, Raciążki, Płoński, Sierpski dnia 14. Lutego obierać będą w *Raciążu*: deputatów wojewódzkich 2, i jednego duchownego z kapituły Płockiej, zachowując alternatę dla ziemi Zawskrzyńskiej z swymi powiatami, kommissarzów

granicznych 5, lustratora 1, kandydata na pisarstwo aktowe trybunalskie 1, sędziów ziemiańskich 10, pisarza aktowego ziemiańskiego 1, wszystkich osób 21.

Ziemia Zawskrzyńska wraz z powiatami Szrzeńskim, Niedzborskim, i Młaskim obierać będzie dnia 14. Lutego w *Mławie* kommissarzów granicznych 5, lustratora 1, sędziów ziemiańskich 10, pisarza aktowego ziemiańskiego 1, in summa osób 17.

Xięstwo Mazowieckie.

Ziemia Czerska obierać będzie dnia 14. Lutego w *Gorze* kommissarza granicznego jednego, lustratora jednego, sędziów ziemiańskich 20, pisarzów aktowych ziemiańskich dwóch; razem osób 24.

Ziemia Warszawska obierać będzie w *Warszawie* dnia 14. Lutego kommissarza granicznego jednego, lustratora jednego, sędziów ziemiańskich: dziesięciu, pisarza aktowego ziemiańskich: jednego, wszystkich osób 13.

Ziemia Wizka w *Wiznie* obierać będzie dnia 14. Lutego kommissarza granicznego jednego, lustratora 1, sędziów ziemiańskich dziesięciu, pisarza aktowego ziemiańskiego jednego, wszystkich osób 13.

Ziemia Wyszogrodzka w *Wyszogrodzie* obierać będzie dnia 14. Lutego kommissarza granicznego jednego, lustratora jednego, sędziów ziemiańskich dziesięciu, pisarza aktowego jednego, w liczbie osób 13.

Ziemia Zakroczyńska w *Zakroczyminiu* obierać będzie dnia 14. Lutego kommissarza granicznego jednego, lustratora jednego, sędziów ziemiańskich dziesięciu, pisarza ziemiańskiego jednego, razem osób 13.

Ziemia Ciechanowska dnia 14. Lutego obierać będzie w *Ciechanowie*, kommissarza granicznego jednego, lustratora jednego, sędziów ziemiańskich dziesięciu, pisarza aktowego jednego, razem osób 13.

Ziemia Łomżyńska w *Łomży* obierać będzie dnia 14. Lutego z alternaty w tym roku przypadającej deputatów, świeckiego jednego i duchownego drugiego z kapituły Warszawskiej, kandydata na pisarza aktowego trybunalskiego jednego, kommissarza granicznego jednego, lustratora jednego, sędziów ziemiańskich: dziesięciu, pisarza aktowego ziemiańskich: jednego, wszystkich osób 16.

Ziemia Rożańska w *Rożanie* obierać będzie dnia 14. Lutego deputata świeckiego

iednego, kommissarza granicznego iednego, lustratora iednego, sędziów ziemiańskich dziesięciu, pisarza aktowego ziemiańskiego iednego, w liczbie osób 14.

Ziemia Liwska w *Liwie* obierać będzie dnia 14. Lutego kommissarza granicznego iednego, lustratora iednego, sędziów ziemiańskich dziesięciu, pisarza aktowego ziemiańskiego iednego, w liczbie osób 13.

Ziemia Nurska w *Ostrowiu* obierze dnia 14. Lutego kommissarza granicznego iednego, lustratora iednego, sędziów ziemiańskich dziesięciu, pisarza aktowego ziemiańskich dziesięciu, w liczbie osób 13.

Województwo Rawskie.

Województwo Rawskie z trzech ziem składające się teraz w alternacie na ziemię Sochaczewską przypadającej w *Sochaczewie* dnia 14. Lutego roku 1792. obierze 2 deputatów na trybunał Kor: prowincyi Wielkopolskiej, iednego kandydata na pisarza aktowego trybunalskiego; że zaś byłoby niemożnością i wielkim obywatelów zatrudnieniem, zaraz po seymiku deputackim nazajutrz zieść się do swoich ziem *respectivè* na seymiki gospodarskie elekcyjne, przeto stanowimy, aby w tej ziemi na którą alternata obierania deputatów przypada, seymik gospodarski i elekcyjne zaraz po skończonym seymiku deputackim odprawiał się. Drugie zaś ziemie na które alternata pomieniona nie przypada, nie już nazajutrz po skończonym seymiku deputackim, ale dnia 24. Lutego w miejscu seymikowi oznaczonym rzeczony seymiki gospodarskie i elekcyjne odbywać będą. — Ziemia zatym Rawska w *Rawie* na seymiku swoim gospodarskim dnia 24. Lutego roku 1792. obierze czterech kommissarzów granicznych, oraz sędziów granicznych w liczbie podług potrzeby, niemniej sędziów ziemiańskich dziesięciu, i iednego lustratora, iako też pisarza aktowego ziemiańskiego. Ziemia Sochaczewska w *Sochaczewie* po skończonym seymiku deputackim obierze trzech kommissarzy granicznych i podług potrzeby sędziów granicznych, także sędziów ziemiańskich dziesięciu, i iednego lustratora; iako też iednego pisarza aktowego ziemiańskiego. A wszystkie ziemie na tych seymikach, deputackim, gospodarskich i elekcyjnych, dopełniać będą to wszystko, co do uskutecznienia względnie każdego seymiku

z prawa wynika. — A że wybór czterech kommissarzy granicznych teraz od ziemi Rawskiej zaczyna się, więc takowa kolej z swego porządku dla każdej ziemi, dokąd sąd normalny graniczny trwać będzie, zastrzega się.

Dzień zaś 24. Lutego każdej ziemi generału u siebie nie mającej, seymikom gospodarskim elekcyjnym na zawsze oznacza się. — A senatorowie tego województwa na każdym seymiku tych ziem *activè* zasiadać, na kommissarzów granicznych, deputatów, i wszystkie elekcyjne funkcyjne obieranymi być mogą.

Gdy prawo, pod tytułem: *Rozgraniczenie dóbr wszelkiej natury w prowincjach Kor:* na tychże zaraz seymikach, i tymże sposobem sędziów granicznych obrać przepisało, liczbę zaś tych sędziów do potrzeby i rozległości województw, ziem, i powiatów stosować dozwoliło, przeto obywatele po dopełnionym wyborze urzędników niniejszą deklaracją wskazanych, do elekcyi sędziów granicznych, w liczbie, iaką za potrzebną uznają, przystąpią. Mieysca zaś kommissaryów granicznych następujące wyznaczamy.

W prowincyi Małopolskiej:

w województwie Krakowskim *Kraków*.
w województwie Sandomirskim *oznaczenie mieysca, wyborowi seymików wojewódzkich zostawie się.*

w wództwie Kiiowskim. *Żytomierz*.
w ziemi Chełmskiej. *Chełm*.
w wództwie Wołyńskim. *Luck*.
w wództwie Czerniechów: *Włodzimierz*.
w wództwie Podolskim. *Kamieniec Podolski*.
w wództwie Lubelskim. *Lublin*.
w wództwie Bełzkim. *Dubienka*.
w wództwie Podlaskim. *Siemiatycze*.
w wództwie Braclawskim. *Winnica*.

W prowincyi Wielkopolskiej:

w wództwie Poznańskim. *Poznań*.
w wództwie Kaliskim. *Kalisz*.
w wództwie Gnieźnieńskim. *Gniezno*.
w wództwie Sieradzkim. *Szadek*.
w ziemi Wieluńskiej. *Wieluń*.
w wództwie Łęczyckim. *Łęczyca*.
w wództwie Brzesk: *Kuiaw: i Inowrocławskim Brzeście Kuiaw*.
w ziemi Dobrzyńskiej. *Lipno*.
w wództwie Płockim. *Raciąż*.
w księstwie Mazowieckim. *Pułtusk*.
w wództwie Rawskim. *Łowicz*.

(*Podpisy i zakończenie jak wyżej.*)

CCCXCIX.

Actum etc. die vigesima quarta mensis Januarii A. D. 1792-do.

Oblata. (jak wyżej.)

Exekucya remiss w dobrach na taxę i exdywizyą oddanych.

Gdy prawo normalnego rozgraniczenia w Wielkim Xięstwie Litewskim, celem zapobieżenia kollizyi, i wszelkiej zwłóce w powszechnym rozgraniczeniu, wstrzymało exekucyą remiss na sądy graniczne wypadłych, ieszcze nieuskuteczionych, przez co remissy na exdywizyą dóbr w taxę oddanych, z włożonym na urzędy wyznaczone obowiązkiem poprzedzającego dóbr ograniczenia, a po dokonany rozgraniczeniu na pewney i przyznanej ziemi kredytorów kolokowania z krzywdą wierzycielów i spóźnieniem dla nich satysfakcyi mitrężone w exekucyi być mogą, przeto My Król za zgodą stanów mieć chcemy, aby remissy na ograniczenie taxę, i exdywizyą dóbr odłużonych zaszłe, w przeciągu dwóch lat przez urzędy wyznaczone uskutecznonymi zostały.

Stanisław Natęcz Małachowski ref. w. K. seymowy i konfederacyi prowincyi Koronnych marszałek.

Kazimierz xiąże Sapięha generał art: Litt: marszałek konfederacyi Wo Xa Littgo.

Woyciech Leszczyc Skarszewski biskup Chełmski i Lubelski wyznaczony z senatu z prowincyi Małopolskiej. Józef Korwin Kosakowski bisk: Infl: i Kur: koad: bisk: Wil. Alexander Linowski p. w. Krak. deputowany z prow. Małopol. Józef Zabięto poseł z Xięstwa Zmudzkiego deput. do konst. Józef Weysenhoff poseł Inflantski deputowany z W. X. Lit. Józef Radzicki podkomorzy i poseł ziemi Zakroczym. deput. do konst. z prowincyi Wielkopol. mp. Post cujus constitutionis etc. (Zakończenie jak wyżej.)

CD.

Actum etc. (jak wyżej.)

Oblata. (jak wyżej.)

Deklaracya względem deputatów trybunału głównego Wielkiego Xięstwa Litewskiego.

Zachowując prawa deputatów do obecności na sądach trybunalskich obowiązujące;

My Król za zgodą stanów postanawiamy, iż obywatele na seymikach zgromadzeni, nieprzytomnych deputatów na urzędy ziemiańskie i kommissarstwo graniczne na ten ieden raz obierać mogą, a ta elekcyja ważną będzie.

(*Podpisy i zakończenie jak wyżej.*)

CDI.

Actum etc. die vigesima quinta mensis Januarii A. D. 1792-do.

Oblata. (jak wyżej.)

Zmniejszenie ceny stempla od kart kraiovych do gry.

Gdy kommissya skarbowa Koronna przedłożyła Nam Królowi i stanom skonfederowanym, że między innemi fabrykami w kraiu powstającymi założona iest w Warszawie nowa fabryka kart do gry, a ta bez niższenia ceny stempla, i ułatwienia różnych przeszkód i trudności utrzymać się żadną miarą nie może; przeto cenę stempla na kartach bądź w tej fabryce, bądź gdzie indziej w kraiu wyrabianych i wyrabiać się mogących od talii iedney Francuzkich, lub pod innym nazwiskiem cudzoziemskich do złoto iednego, a od Polskich do groszy 15tu niżsamy; zagraniczne karty przy opłacie prawem seymu terażniejszego ustanowionej zastawiając; zlecamy nadto kommissyi skarbowey ażeby zupełną manipulacyą podatku tego urządziła, a to w względzie, tak pomnożenia dochodów skarbu publicznego, iako i ułatwienia wszelkich przeszkód, i trudności pomienionym fabrykom niedogodnych. Równie aby i inne fabryki w kraiu będące, i wprowadzić się mogące z pożytkiem dla kraiu rozkrzewionemi i kwitnąciami być mogły, zlecamy teyże kommissyi skarbowey wynaydowanie środków do tego zamiaru dających, i ułatwienie przeszkód wzrost fabrykom tamujących.

Stanisław Natęcz Małachowski ref. w. K. seymowy i konfederacyi prowincyi Koronnych marszałek.

Kazimierz xiąże Sapięha generał art: Litt: marszałek konfederacyi Wo Xa Littgo.

Woyciech Leszczyc Skarszewski biskup Chełmski i Lubelski wyznaczony z senatu z prowincyi Małopolskiej. Kazimierz Konst. Plater kasztelan głu Trockiego wyznaczony z senatu W. X. L. do deputacyi seymowej. Michał Odrowąż Strasz poseł wództwa Sandomirskiego deputowany do konstytucyi z prow. Małopol. Adam Littawor Chreptowicz

poseł Nowogrodzki deputowany do konstytucji z W. X. Lit. Walenty Sobolewski starosta i poseł Warszawski deputowany z prow. Wielkopolskiej. Józef Radzicki podkomorzy i poseł ziemi Zakroc. deput. do konst. z prow. Wielkopolskiej mp. Jan Łuszczewski poseł Sochaczewski deputowany z prow. Wielkopolskiej. Post cuius constitutionis etc. (Zakończenie jak wyżej.)

CDII.

Actum etc. (jak wyżej.)

Oblata. (jak wyżej.)

**Warunek tymczasowy dla
województw
Kiiowskiego, Wołyńskiego
i Czerniechowskiego.**

Lubo w prawie blisko zapadłym pod tytułem: „Deklaracya dla prowincyów Koronnych względem porządnego odbycia seymików w dniu 14 miesiąca Lutego roku 1792. przypadających“ dla województwa Kiiowskiego seymiki oddzielne wyznaczaliśmy, to jest w Żytomierzu, i Owruca, że iednak obywatele tego województwa żądają, aby na ten ieden raz razem seymikować mogli w Żytomierzu, przeto dogadzając ich żądaniu na złączenie seymików zezwalamy, i miasto Żytomierz na też seymiki wyznaczamy. A że w tymże prawie takż mylnie nastąpiło to, iż dla województw Wołyńskiego i Czerniechowskiego na kommissye graniczne dla sądzenia dwa miasta są wyznaczone, to jest Łuck i Włodzimierz, zaś obydwie te województwa 10ciu tylko podług prawa obierać mają kommissarzy granicznych, a podług przepisu tegoż prawa komplet najmniej z 5. osób składać się powinien, i województwo Czerniechowskie Sch tylko wybiera kommissarzy granicznych; przeto poprawując też omyłkę na sądzenie się kommissyi granicznej dla obydwóch województw miasto Łuck oznaczamy.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CDIII.

Actum etc. (jak wyżej.)

Oblata. (jak wyżej.)

Rewizya sancitów sekretnych.

My Król, za zgodą skonfederowanych Rzezypospolitey stanów, deputacyą do zrewido-

wania sancitów sekretnych, od roku 1768. do roku 1776. inclusive wysłanych w metrykach obojga narodów znajdujących się, wyznaczamy z senatu z prowincyi Małopolskiej w. Alexandrowicza wojewodę Podlaskiego, z prowincyi W. X. Litt. wo Kossakowskiego wojewodę Witebskiego, z prowincyi Wielkopolskiej przewielebnego Szembeka xcia biskupa Płockiego, z stanu rycerskiego z prowincyi Małopolskiej uurch Skorkowskiego Sandomirskiego, Rybińskiego Kiiowskiego posłów, z prowincyi Wo X. Litt. uurch Siwickiego Trockiego, Sylwestrowicza Żmudzkiego posłów, z prowincyi Wielkopolskiej uurch Brezę Gnieźniańskiego, Zielińskiego generała wojsk Koronnych Płockiego posłów, która to deputacya, Nam Królowi i stanom seymującym po odbytey rzeczony rewizyi relacyą uczynić ma.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CDIV.

Actum etc. (jak wyżej.)

Oblata. (jak wyżej.)

**Approbacya funduszu niżey
wyrażonych.**

Zapatrując się na chwalebne i pożyteczne kościołowi, oyczyźnie, i ludzkości fundusze, tak zeszłego iw. Jana Klemensa Branickiego kasztelana Krakowskiego, hetmana Wielkiego Koronnego dla sióstr miłosierdzia Białostockich roku 1768. dnia 29. Września i roku 1770. dnia 15. Października, iako i uurch. Elżbiety Ebschelowiczowej, i Jana Cichockiego pułkownika roku 1785. dnia 15. Lutego, oraz wielebnych xx. Jana Daniszewskiego kanonika Inflandzkiego roku 1785. dnia 31. Lipca, i Jana Kantego Antoniewicza kanonika Łowickiego podług przyznania xiędza Ignacego Oskierki kanonika Wileńskiego roku 1787. dnia 31. Marca dla tychż sióstr miłosierdzia, tudzież dla konwentu Choroskiego wielebnych xx. Dominikanów fundusze ś. p. wo Mikołaja Stefana Paca wojewody Trockiego roku 1654. dnia 2. Października i iw. Jana Klemensa Branickiego kasztelana Krakowskiego hetmana Wielkiego Koronnego roku 1730. dnia 10. Września i roku 1764. dnia 15. Marca, a dla szpitala przy tym konwencie w Choroszczy będącego fundusz tegoż iw. Branickiego na 13tu ubogich roku 1768. dnia 27. Lipca, tudzież dla szpitala kościelnego Tykocińskiego takż na 13tu ubogich pod tąż samą datą, i dla wielebnych xx. Missionarżów Tykocińskich roku 1768. dnia 3. Października

nika i roku 1769. dnia 15. Listopada uczynione, My Król za zgodą stanów też fundusze na wieczne czasy, potwierdzamy.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CDV.

Actum etc. die vigesima octava mensis Januarii A. D. 1792-do.

Oblata. (jak wyżej.)

**Deputacya do redakcyi praw
seymu terażniejszego.**

Gdy przez długi seymowania naszego przeciąg, ustawy terażniejsze iedne dokończone nie są, drugie późniejszymi prawami uchylone lub podniesione zostały, przeto chcąc, aby iak najlepszy porządek w uchwałach seymu terażniejszego mógł być ułożony, na części przyzwoite materyom podzielony i aby się w nich żadna między prawami niezynadawała kontrydykeya, do porządnej redakcyi praw seymu terażniejszego, z senatu przewielebnego Szembeka xcia biskupa Płockiego, wo. Kołłataja podkanclerzego Koronnego, wo Chreptowicza podkanclerzego W. X. Litt., z stanu rycerskiego z prowincyi Małopolskiej uu. Troianowskiego Podlaskiego, z prowincyi Litewskiej Weysenhoffa Inflantskiego, z prowincyi Wielkopolskiej Zakrzewskiego Poznańskiego posłów wyznaczamy, którzy porządkiem materyi wszystkie prawa i uchwały ułożą, przeciwnie między sobą zgodzą, uchylone wyimają, a tak ułożone całe dzieło Nam Królowi i stanom skonfederowanym przyniosą wraz z dokładną konfrontacyą oryginalnych ustaw.

Stanisław Natęcz Małachowski ref. w. K. seymowy i konfederacyi prowincyi Koronnych marszałek.

Kazimierz xiąże Sapięha general art: Litt: marszałek konfederacyi W. X. Littgo.

Wojciech Leszczye Skarszewski biskup Chełmski i Lubelski wyznaczony z senatu z prowincyi Małopolskiej. Michał Odroważ Strasz poseł wozdztwa Sandomirskiego deputowany do konst. z prowincyi Małopol. Adam Littawor Chreptowicz poseł Nowogrodzki deputow. do konst. z W. X. L. Józef Weysenhoff poseł Infl. deput. do konst. z W. X. L. Walenty Sobolewski starosta i poseł Warszawski deput. z prow. Wielkopolskiej. Józef Radzicki podk. i poseł ziemi Zakroc. deput. do konst. z prow. Wielkopolskiej mp. Jan Łuszczewski poseł Sochaczewski deput. z prow. Wielkopolskiej. Post cuius constitutionis etc. (Zakończenie jak wyżej.)

CDVI.

Actum etc. (jak wyżej.)

Oblata. (jak wyżej.)

Wyznaczenie funduszu na kancelaryą straży.

Stosownie do prawa a z mocy iego do przepisanej przez Nas Króla ordynacyi kancelaryi straży, na pensyą składających teyż straży kancelaryą, tudzież na iey nieuchronnie potrzebne wydatki, sumę 178 tysięcy złotych, ze skarbu narodowego corocznie płacić się mającą, wyznaczamy.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CDVII.

Actum etc. (jak wyżej.)

Oblata. (jak wyżej.)

**Porównanie pensyi metrykanta
Litewskiego
z pensyą metrykantów
Koronnych.**

My Król za zgodą stanów seymujących pensyą metrykanta Litewskiego do pensyi metrykantów Koronnych porównywamy, to jest dla każdego roczney pensyi po zł. 6. tysięcy wyznaczamy, a zaś *inra cancellariae* metryk obojga narodów, assessorye obojga narodów na fundusz powszechny sądowy, podług prawa na terażniejszym seymie zapadłego, urządzają.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CDVIII.

Actum etc. (jak wyżej.)

Oblata. (jak wyżej.)

**Wyznaczenie funduszu
dla officyalistów
i na expensa extraordinaryine
policyi obojga narodów**

My Król za zgodą stanów seymujących po wysłuchaniu żądania podanego przez kommissyą policyi obojga narodów względem potrzebnego funduszu na zapłatę offi-

cyalistów i expensa extraordinaryine, wyznaczamy na to summę ogólną pięććroć czterdzieści tysięcy z. P., to jest 440 tysięcy dla officyaliów, a 100 tysięcy na expensa extraordinaryine, i kommissyi skarbowey oboygą narodów zalecamy, aby też summę 540 tysięcy z. P. za kwitami kommissyi policyi corocznie kwartałami *decursive* zaczynając od ustanowienia teyże kommissyi wyplacała, z której to summy też kommissya policyi w każdym seymie *ex asse* rachować się ma.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CDIX.

Actum etc. (jak wyżej.)

Oblata. (jak wyżej.)

Wyznaczenie funduszu dla kancelaryi i marszałka prezydującego w kommissyi policyi oboygą narodów.

My Król za zgodą stanów seymujących potwierdzając układ płacy oddzielney kancelaryi prezydującego w kommissyi policyi, przez wielmożnego marszałka wielkiego Koronnego sporządzony, i Nam do potwierdzenia podany, zalecamy kommissyi skarbowey oboygą narodów, aby summę z. P. 25 tysięcy wynoszącą, za kwitami prezydującego w kommissyi policyi corocznie kwartałami *decursive*, zaczynając od dnia rozpoczęcia oddzielnych obowiązków tegoż prezydującego, wyplacała.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CDX.

Actum etc. (jak wyżej.)

Oblata. (jak wyżej.)

Zalecenie sądom ziemiańskim względem długów żydowskich.

Nim nastąpi urządzenie ludu Żydowskiego, w kraich Rzeczypospolitey mieszkającego, My Król razem z stanami seymującymi, uznaliśmy za potrzebę uwiadomić się pierwej o ilości długów, przez kahały Żydowskie zaciągniętych, przeto za zgodą powszechną stanowimy. *Imo.* Uur. seymowy i konfederacyi oboygą narodów marszałkowie przenoszą wolę stanów seymujących do Nas Króla w straży, ażeby wydany był uniwersał

obwieszczaający wszystkich kredytorów kahalnych, iż na zlikwidowanie długów kahalnych naznaczony jest sąd w każdym województwie i powiecie od dnia 10. Kwietnia roku 1792, rozpocząć się mający, na którym terminie, aby każdy z wierzycielów sam o sobiście lub przez umocowanego od siebie, z dokumentami realność długu probującymi *sub amissione causae* stawał przed sądem tegoż województwa czy powiatu, w którym leży kahał, długowi *respectivè* opisów uległy. *2do.* Takowy uniwersał ma bydź niezwłocznie do wszystkich województw, i powiatów rozesłany, z zaleceniem aby po parafach był publikowany; ażeby zaś i wierzycielów zagranicznych doszedł wiadomości przez gazety publiczne ma bydź ogłoszony. *3tio.* W każdym województwie, ziemi lub powiecie obrani sędziowie ziemiańscy ci, którzy kompletu na pierwszą kadencyą do sądzenia spraw ziemiańskich wyznaczonego składać nie będą, rozpoczną sądy likwidacyne długów kahalnych od dnia 10. Kwietnia roku 1792. w mieście na sądy ziemiańskie przeznaczonym, i takową likwidacyą nieprzerwanie ciągnąć będą aż do zupełnego wszystkich długów obrachowania kahałów *respectivè* swego województwa czy powiatu położonych. *4to.* Ażeby te likwidacye długów kahalnych naydaley do dnia 15. Czerwca roku terażniejszego ukończone były, sędziowie likwidatorowie obrachowywać będą mogli, choć pojedynczo rozdzielni, długi te, w których sprzeczka o wielość summy lub procentu między stronami nie zaydzie; te zaś tylko, w których się strony zgadzać nie będą, w komplecie zupełnym sądowi ziemiańskiemu przepisany zacydują ostatecznie. *5to.* Sędziowie likwidować nayprzód mają długi kahalne dawniejsze dekrety poprzedniczo zapadłemi objęte, i ich w mocy nienaruszoney zostawia, i tych długów dawnych osobną tabellę ułożą. *6to.* Po obrachowaniu zaś długów dawnych, likwidować będą długi późniey po dekretych *liquidationis* zacygnięte, onych rzetelność rozpoznają, nie legalne sądownie uchylą, procenta od tych summ, gdzieby się pokazały wyżey nad przepis prawa brane, z kapitałów wytrąca, a na przyszłość procent podług prawa zawaruią nie wdaiąc się w nakazywanie opłaty. Takowe ukończone oblikwidacye do akt ziemiańskich oddadzą, a ekstrakty ich do kommissyi skarbowey oboygą narodów naydaley na dzień 15. Czerwca roku 1792. odeszłą, kosztem kahała każdego, który się likwidować będzie. *7mo.* Gdy zaś zostanie zakończona likwidacya długów, sędziowie przystąpią do oblikwidacyi funduszów wszystkich, które się znajdują w kahałach na opłatę długów, i takową oblikwidacyą funduszów, wraz z likwi-

dacyą długów do kommissyi skarbowey oboygą narodów odeszłą, a to na powyższy termin, w tym zaś przeciągu czasu wszelkie exekucye dekretów wstrzymane bydź mają co do opłacenia kapitałów. Odtąd zaś nie wolno będzie kahałom żadnych długów zacygać pod przypadkiem kapitałów, tym którzyby kahałom summy iakie pożyczili.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CDXI.

Actum etc. die trigesima mensis Januarii A. D. 1792-do.

Oblata. (jak wyżej.)

Deklaracya względem osób wojskowych nieprzysięgłych i zniesienie buław polnych.

Gdy wny Seweryn Rzewuski hetman polny Koronny i ur. Szczęsny Potocki generał artylleryi Koronney na rozkazy Nasze stali się nieposłusznymi, nadto tenże w hetman Rzewuski przez lat 18. obowiązkom urzędu swego zadosyć nie czynił, przeto My Król za zgodą stanów seymujących buławę polną Koronną za wakującą deklaruiemy, i obydwie buławy polne znosiemy; nakazuiemy oraz kommissyi wojskowej oboygą narodów, aby też na mieysca uro. Potockiego generała, iako też i na mieysce innych officyerów, którzy za ordynansami przysięgi na konstytucyą nie wykonali, innych podług starszeństwa, i zdatności Nam Królowi fortragowała.

(Podpisy też same jak w poprzedniej konstytucyi z wyjątkiem Józefa Radzickiego. Zakończenie jak wyżej.)

CDXII.

Actum etc. (jak wyżej.)

Oblata. (jak wyżej.)

Obiaśnienie prawa pod tytułem sąd trybunalski w Wielkim Xięstwie Litewskim.

Ponieważ w artykule V. prawa o sędzie trybunalskim w W. X. Litewskim wybór pisarzów na kadencyą przyszłą w roku 1792. przypadającą, napisany na powiaty Brasławski, i Nowogrodzki następować powinien na Lidzki i Brasławski, zatym dogadzając spra-

wiedliwości, przypadającą kolej pisarstwa na powiaty Lidzki i Brasławski zachowaną ninieyszą deklaracyą My Król za zgodą stanów skonfederowanych Rzeczypospolitey mieć chcemy.

(Podpisy i zakończenie jak w przedostatniej konstytucyi pod tyt.: „Zalecenie sądom ziem: względem długów żydow:”).

CDXIII.

Actum etc. die trigesima prima mensis Januarii A. D. 1792-do.

Oblata. (jak wyżej.)

Zalecenie uur. seymowemu i konfederacyi oboygą narodów marszałkom.

Chcąc, aby wierne świadectwo czynów seymu ninieyszego nie tylko współ żyjący powszechności wiadome zostało, ale i późniejszym czasem w drukach dochowane bydź mogło, a przełożono iest Nam Królowi i zgromadzonemu stanom, iż wydanie dyaryuszu seymu tak długiego, prywatnym kosztem podjęte bydź nie może, przeto uur. seymowemu i konfederacyi oboygą narodów marszałkom zlecamy przenieść wolę Naszą do Nas Króla w straży, iżby zalecono było kommissyi skarbowey oboygą narodów, aby ta zwykłym sposobem w wydawaniu konstytucyi seymowych, koszt na druk rzeczowego dyaryuszu, za kwitami ur. seymowego i konfederacyi Koronney sekretarza łożyła, a wydany do wszystkich kancelaryów ziemiańskich rozeszła, i każdemu z osób seym składających po iednym exemplarzu wydała.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CDXIV.

Actum etc. (jak wyżej.)

Oblata. (jak wyżej.)

Osoby do examinu kommissyi edukacyiney w roku 1788 i 1792 wyznaczone.

W roku 1788.

Z senatu:

z prowinoi Małopolskiej.

W. Ankwicz kasztelan Sandecki.

z prowincyi W. X. Lit.

W. Szczyt kasztelan Brzeski Litewski.

z prowincyi Wielkopolskiej.

W. Łoś wojewoda Pomorski.

Z stanu rycerskiego:

z prowincyi Małopolskiej.

Uur. Krasiński starosta Opinogórski poseł Podolski. Czacki podczasy Koronny poseł Czerniechowski.

z prowincyi Wo Xa Littgo

Uur. Zabieło marszałek i poseł Kowieński. Niemcewicz poseł Inflantski.

z prowincyi Wielkopolskiej.

Uur. Radzymiński sędzia ziemski i poseł Gnieźniński. Mokronoski szambelan I. Kr. Mci poseł Wyszogrodzki.

W roku 1792.

Z senatu:

z prowincyi Małopolskiej.

W. Szydłowski kasztelan Żarnowski.

z prowincyi Wielkopolskiej.

W. Brzostowski kasztelan Mazowiecki.

Z stanu rycerskiego:

z prowincyi Małopolskiej.

Ur. Sołtyk expodstoli Koronny poseł Krakowski.

z prowincyi W. X. Lit.

Ur. Tyzenhaus chorąży poseł Wileński.

z prowincyi Wielkopolskiej.

Ur. Bolesz rotmistrz kawalerii narodowej poseł Poznański.

Stanisław Natęcz Małachowski ref. w. K. seymowy i konfederacyi prowincyi Koronnych marszałek.

Kazimierz xiążę Sapięha generał art: Litt: marszałek konfederacyi Wo Xa Littgo.

Woyciech Leszczyc Skarszewski biskup Chełmski i Lubelski wyznaczony z senatu z prowincyi Małopolskiej do deputacyi. Antoni Ledochowski wodzic i poseł Czernichski z prow. Małopolskiej deputowany. Adam Littawor Chreptowicz poseł wodztwa Nowogrodzkiego deputowany do konstytucyi z W. X. Lit. Józef Weyszenhoff poseł Inflantski deputowany do konstytucyi z W. X. Lit. Walenty Sobolewski starosta i poseł Warszawski deputowany z prow. Wielkopolskiej. Józef Radzicki

podk. i poseł z Zakroc. deput. do konst. z prow. Wielkopolskiej. Post cuius constitutionis etc. (Zakończenie jak wyżej.)

CDXV.

Actum etc. (jak wyżej.)

Oblata. (jak wyżej.)

Osoby do deputacyi w roku 1790
wyznaczoney

do roztrząśnienia projektu
reformy Żydów
przydane w roku 1792.

Z senatu.

Wżny Kołłatay podkancelerzy Koronny. Iasnie wielmożny xże Radziwiłł wojewoda Wileński.

Z stanu rycerskiego.

Uur. Linowski szambelan I. K. Mci poseł Krakowski. Xże Czartoryski stolnik Litewski poseł Wołyński. Rzędkowski podczasy i poseł Gostyński.

Z plenipotentów mieyskich.

Z wydziału Sandomirskiego I. P. Sapałski syndyk tegoż miasta.

Z wydziału Płockiego I. P. Łyszkiewicz radzca miasta tegoż.

Z wydziału Kowieńskiego I. P. Fergis kraicy powiatu tegoż.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CDXVI.

Actum etc. (jak wyżej.)

Oblata. (jak wyżej.)

Limita seymu.

Przychylając się do prosby uur. posłów ziemskich, My Król za zgodą stanów seymujących sessye seymowe do dnia 15. miesiaca Marca roku bieżącego prorogujemy, a zatym i elekcyą kommissarzów skarbowych, od dnia 1. Marca prawem determinowaną, na tenże dzień 15. Marca roku niniejszego przeciągamy.

Stanisław Natęcz Małachowski ref. w. K. seymowy i konfederacyi prowincyi Koronnych marszałek.

Kazimierz xiążę Sapięha generał art. Lit. marszałek konfederacyi W. X. L.

Woyciech Leszczyc Skarszewski biskup Chełmski i Lubelski wyznaczony z senatu z prow. Małopolskiej. Michał z Białaczowa Odrowąż Strasz poseł wodztwa Sandomirskiego deputowany do konstytucyi z prow. Małopol. Adam Littawor Chreptowicz poseł Nowogrodzki deput. do konst. z W. X. Lit. i t. d. jak w poprzedniej konstytucyi. (Zakończenie jak wyżej.)

CDXVII.

Działo się w Warszawie i t. d. dnia siedmnastego Marca r. P. 1792.

Oblata. Do urzędu i akt ziemiańskich Warszawskich osobiście przyszedłszy w. Antoni Siarczyński I. K. Mci seymowy i konfederacyi Koronney sekretarz do tychże akt konstytucyą niżej wyrażoną podał, którey takowa następie osnowa:

Wyznaczenie czasu na przyięcie delegacyi od województw ziem i powiatów, tudzież dopełnienie votum w założeniu kościoła Opatrzności Boskiej.

Gdy z największą pociechą odbieramy wiadomość, iż województwa, ziemie i powiaty, tak przez delegacye osobne do Nas Króla i stanów seymujących, iako też przez posłów swoich pragną oświadczyć rzetelne ukontentowanie z nowej ustawy i rządu na dniu trzecim Maia roku przeszłego tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt pierwszego zapadłey, i takowe życzenie przez lauda z ostatnich seymików podług nowego prawa odbytych, w wyrazach sercu Naszemu oycowskiemu nayprzychylniejszych oświadczyły.

Przeto My Król nayusilniey pragnąc, abyśmy we wszystkich sprawach Naszych rzetelny szacunek i przywiązanie dla ukochanego Nam narodu okazywali, przyięcie takowych delegacyi pragniemy z Naszey strony okazać zaszczyć uroczystością. Aby zaś tak liczne delegacye poświęconego seymowym robotom czasu nie zabrały, dzień trzeci przyszłego miesiaca Maia na generalną audyencyą przeznaczamy, iako dzień ten, w którym podobalo się Naywyższemu światu Rządcy, uszczęśliwił Królestwo Polskie przez danie wolnego, dobrego i trwałego rządu. Na ten koniec My Król wraz z seymującymi stanami w całej okazałości królewskiej audyencyą delegowanym od województw, ziem i powiatów na dniu rzezonym trzeciego Maia przeznaczamy, w którym to dniu chcąc nay-

powiniensze Bogu zastępów złożyć podziękowanie, za wydzwignienie z ucisku i nieszczęść narodu Polskiego, i postanowienie w stopniu niepodległości, przyrzeczone votum dopełniemy przez założenie pierwszego kamienia na kościół Naywyższej Opatrzności. Do którey to uroczystości mieysce wygodne przeznaczymy, a wielmożni marszałkowie narodowi potrzebny obrządek przepiszą.

Stanisław Natęcz Małachowski ref. W. K. seymowy i konfederacyi prowincyi Koronnych marszałek.

Kazimierz xiążę Sapięha generał art: Lit: marszałek konfederacyi Wo. Xa. Litgo.

Woyciech Leszczyc Skarszewski biskup Chełmski i Lubelski wyznaczony z senatu z prowincyi Małopolskiej do deputacyi konstytucyjn. Antoni xże Jabłonowski kasztelan Krakowski deputat z senatu z Małepolskiej. B. Walicki wojewoda generał ziem Rawskich deputowany do konstytucyi z senatu prowincyi Wielkopolskiej mp. Alexander Linowski p. w. K. deputowany z prow. Małopolskiej. Adam Littawor Chreptowicz poseł wctwa Nowogrodzkiego deputowany do konstytucyi z W. X. Litgo. Józef Weyszenhoff poseł Inflantski deputowany do konstytucyi z prowincyi W. X. Litt. Jan Łuszczewski poseł Sochaczewski deputowany z prowincyi Wielkopolskiej. Po wpiśaniu zaś niniejszey konstytucyi oryginal teyże napowrót podaiący odebrał.

CDXVIII.

Działo się itd. dnia dwudziestego drugiego Marca r. P. 1792.

Oblata. (jak wyżej.)

Deklaracya o seymikach powiatu Pińsko-Zarzeczego.

Przychylając się do żądania i proźby obywatelów powiatu Pińsko-Zarzeczego, My Król za zgodą skonfederowanych stanów mieć chcemy, iż odtąd rzezonny powiat nie iuz Pińsko-Zarzeczonym, lecz Za-Pińskim mianowany będzie, dla którego na obrady i iurydykcyę miasto Stolin tym czasem do przyszłych seymików poselskich przeznaczamy, na których to seymikach obywatele tegoż powiatu po obraniu posłów nazaiutrz toż miasto Stolin, albo nadal do obrad i iurydykcyi zostawiają, alboliteż dogodniejsze mieysce niż Stolin iednomysłnością, czyli większością wotów sekretnych przez gałki wybiorą; a tak uchwalone mieysce ma bydź konstytucyjnym i w nim obrady i iurydykcyę odbywać się maia.

Stanisław Natęcz Małachowski ref: w. K.

seymowy i konfederacyi prowincyi Koronnych marszałek.

Kazimierz ziąże Sapieha generał artt: Litt: marszałek konfederacyi Wo Xa Littgo.

Woyciech Leszczyc Skarszewski biskup Chełmski i Lubelski wyznaczony z senatu z prowincyi Małopolskiej do deputacyi konstytucyjney. Waleryan Stroynowski podkomorzy Buski poseł wołyński z Małopolski deputat do konstytucyi. Michał Odrowąż Strasz kommissarz graniczny i poseł wództwa Sandomirskiego deputowany do konstytucyi z prowincyi Mało-Polski. Adam Littawor Chreptowicz poseł Nowogrodzki deputowany do konstytucyi z Wo Xa Littgo. Walenty Sobolewski starosta i poseł Warszawski deputowany z prowincyi Wielkopolskiej. Tomasz Nowowiecki łowczy i poseł ziemi Wyszogrodz. deputowany z prowincyi Wielkopol. Józef Radzicki podkomorzy i poseł z Zakroc. deput. do konstyt. prowincyi Wielkopol. mp. Po wpi-saniu zaś niniejszey konstytucyi itd. (Zakoń-czenie jak wyżej.)

CDXIX.

Działo się itd. (jak wyżej.)

Oblata. (jak wyżej.)

Wzgląd na geometrów.

Gdy do rozgraniczenia normalnego, iako też lustracyi królewsczyzn na czynności i usłudze publiczney geometrów wiele zależy, a na przywileiu geometrów cena stępla jest podrożona, przeto zachęcając młódz do ćwiczenia się w geometryi, a wydoskonalonym sposobność do otrzymania przywileiów ułatwiając, cenę stępla na przywileie geometrów do czerwonego złotego iednego My Król za zgodą stanów zmniejszamy.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CDXX.

Działo się itd. (jak wyżej.)

Oblata. (jak wyżej.)

Zalecenie

**urodzonym pisarzom aktowym
Poznańskiemu i Kaliskiemu.**

Gdy powiaty Gnieźnieński z Keyńskim, tudzież Pyzdrski na twierdzy prawa oddzielne sądy ziemiańskie na zawsze, a zaś powiat Koniński też sądy na ten raz ustanowiły, a tych powiatów Gnieźnieńskiego, Keyń-

skiego, Nakielskiego, tudzież Konińskiego i Pyzdrskiego osobne w archiwach, tak powiatu Poznańskiego, iako też Kaliskiego znajdują się xięgi, przeto dogadzając potrzebie obywatelów wyżey wyrażonych powiatów, My Król za zgodą skonfederowanych stanów zalecamy urodzonym pisarzom aktowym powiatów Poznańskiego i Kaliskiego, ażeby na pierszą rekwizycją urodzonych pisarzy aktowych, mianowicie Gnieźnieńskiego księgi wszelkie powiatów Gnieźnieńskiego, Keyńskiego i Nakielskiego właściwe, i na żądanie równe pisarza aktowego Konińskiego księgi osobne Konińskie, naostatek na rekwizycją pisarza aktowego Pyzdrskiego księgi oddzielne Pyzdrskie z archiwów swoich wydali.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CDXXI.

Działo się itd. (jak wyżej.)

Oblata. (jak wyżej.)

**Dogodzenie prózbum obywatelów
prowincyi Małopolskiej
z seymików dnia czternastego Lu-
tego 1792. roku odbytych zanie-
sionym.**

Dogadzając prózbum obywatelów prowincyi Małopolskiej różnych województw, ziem i powiatów z seymików, dopiero dnia czternastego Lutego tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt drugiego roku odbytych, przez urodzonych posłów ziemskich zaniesionych, My Król za zgodą stanów deklarujemy: iż elekcyje osób na rzeczonych seymikach nastąpione na kommissarzów i sędziów granicznych, sędziów ziemiańskich, pisarzy aktowych i lustratorów, chociażby które z nich nie miały za sobą kondycyi wszystkich prawem przepisanych, ważne na ten ieden raz zostaną. A co się tycze szczególnych żądań województw, ziem i powiatów, na mocy deklaracyi seymu terażniejszego uczynionych, te następującym sposobem załatwiają się.

W województwie Sandomirskim sąd ziemiański oddzielny dla powiatu Opoczyńskiego w mieście Opocznie stanowi się, zaś dla powiatu Chęcińskiego podobnie sąd oddzielny ziemiański w mieście Chęcinach przeznacza się. Elekcyje sędziów dla powiatu Opoczyńskiego zatwierdzą się, dla powiatu Chęcińskiego obieranie na potym sędziów ziemiańskich w mieście Chęcinach postanawia się. Ziemi Stężycykiej dozwala się obra-

nie liczbę sędziów granicznych podług potrzeby na seymikach poselskich w Radomiu przypadających.

W województwie Ruskim powiatowi Krasnostawskiemu osobne sądy ziemiańskie w mieście Krasnymstawie i do tych sądów obranie sędziów na nappierwszych seymikach dozwala się, odbytą zaś inż elekcyją pisarza aktowego Krasnostawskiego zatwierdzamy podług opisu laudum; dla parafii na Polesiu Chełmskim leżących ustanowienie aktów w Ratnie wolne będzie; dla kommissy granicznej z dziesięciu kommissarzy w Chełmie obranych składającej się alternata między Chełmem a Krasnymstawem wedle opisu laudum ustanawia się.

W województwie Wołyńskim dla powiatu Horyńskiego sąd ziemiański osobny i akta w mieyscu seymikom oznaczonym, to jest w mieście Rowne stanowi się. Aby zaś obywatelom tegoż powiatu uczynić przyspieszenie w sprawowaniu sprawiedliwości końcem obrania sędziów ziemiańskich, tudzież sędziów granicznych i pisarza aktowego, seymik extraordinaryiny na dzień piętnasty miesiąca Maia w roku terażniejszym tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt drugim w mieście Łucku wyznacza się, dozwalając na ten ieden raz wybrać osoby na sędziów ziemiańskich i pisarza aktowego, choćby funkcyi ieszcze żadney nie odbyli, byle zdatnych i possessye dziedziczne mających, na sędziów zaś granicznych, chociażby dożywotnie, lub zastawne tylko possessye wedle opisu prawa mających i podobnie choćby funkcyi ieszcze nie odbyli. Stanowi się oraz, aby w następnych czasach obierania sędziów ziemiańskich, do oddzielnych sądów powiatu Horyńskiego do Rownego, i do oddzielnych sądów powiatu Łuckiego do Łucka, na iednych seymikach w Łucku razem zawsze w terminie prawem oznaczonym przez obywatelów obydwóch tych powiatów następowało. Inne zaś seymiki w mieyscach prawem oznaczonych odbywać się mają; także dla powiatu Nadśluckiego sąd oddzielny ziemiański stanowi się, do którego sądu obywatele na nappierwszych seymikach gospodarskich w Krzemieńcu przypadających sędziów w liczbie prawem przepisanej i pisarza aktowego obiorą. A iakie mieysce dla tegoż sądu ziemiańskiego na powiat Nadślucki postanowionego obywatele na tychże seymikach przez laudum oznaczają, tam tenże sąd ziemiański kadencye swoje zawsze sądzić będzie; w województwie Podolskim w celu przyspieszenia obywatelom tegoż województwa sprawiedliwości seymiki dla ziemi Kamienieckiej i powiatu Czerwonogrodzkiego do miasta Dunaiowce, zaś dla powiatów Latyczewskiego i Rowskiego do miasta Latyczowa na dzień siódmy miesiąca Maia roku tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt

drugiego wyznaczają się, na których to seymikach obywatele w Dunaiowcach sędziów ziemiańskich, a w Latyczowie sędziów ziemiańskich i pisarza aktowego w sposobie prawem dla seymików przepisany wyborą. Oraz jeżeli obywatele oddzielnych sądów dla powiatu Rowskiego uznają potrzebę, podobnie obranie sędziów ziemiańskich i pisarza aktowego, oraz oznaczenie mieysca dogodnego dla tychże sądów dozwala się, wybranie sędziów ziemiańskich i pisarzy aktowych na seymikach teraz oznaczonych z osób, chociażby funkcyi publiczney ieszcze nie odbyli, byle dobra dziedziczne bądź in potioritate albo zastawne opłacając ofiary złotych sto posiadali, na ten iedynie raz wolne będzie.

W województwie Podlaskim obiór sędziów ziemiańskich Bielskich w liczbie dwudziestu i dwóch aktowych pisarzy z przeznaczeniem na każdą repartycyą, to jest Brańską i Tykocką po dziesięciu sędziów udzielnych stwierdzając dwudziestu sędziów ziemiańskich i dwóch pisarzy aktowych w czasie z prawa oznaczonym ziemi Bielskiej odtąd obierać dozwala się; aby zaś akta z Goniądza przenaszane nie były, będzie obowiązkiem pisarza aktowego repartycyi Tykockiej utrzymywać przy nich regenta do przyjmowania wszelkich tranzakcyi oprócz wieczystych, przewiezienie aktów ziemskich z Bielska do archiwum Branskiego w naylepszym porządku i bezpieczeństwie dozwala się, a to kosztem który obywatele na nappierwszym seymiku dla siebie obmyślą.

Rozkład sądów ziemiańskich ziemi Drohiczyckiej na seymiku w teyże ziemi pod dniem czternastym Lutego w roku bieżącym uczyniony na miasta Drohiczyń i Sokołów, oraz powiększenie liczby sędziów do osób dwudziestu, tudzież i dwóch pisarzy, na ten raz approbiując, po upłynionych lat czterech stanowimy dla dogodności obywatelów ziemi Drohiczyckiej stosownie do przełożenia urodzonych posłów teyże ziemi, ażeby alternata naydogodniejsza stosownie do woli obywatelów na seymikach przeszłych elekcyjnych sędziów ziemiańskich została pomiędzy Drohiczyńem i Sokołowem. — Akta zaś w obydwu tych miastach pod iednymże pisarzem aktowym obrać się na lat cztery mającym a oddzielnymi regentami mieć chcemy. Przychylając się oraz do żądania obywatelów ziemi Drohiczyckiej przełożonego przez urodzonych posłów zezwalamy, aby niedostarczających siedmiu sędziów granicznych na nappierwszych seymikach obywatele obrać mogli rozciągając dla nich dobrodzieystwo prawa pod dniem dziewiętnastym Marca roku bieżącego zapadłego, za nim zaś na następującym nappierwszym seymiku poselskim rozłożone zostaną parafie tak przed Buźne iako i za Buźne do którego sądu czy w Sokoło-

wie czy w Drohiczyńcu należeć mają, rzeka Buk ma bydź granicą w ziemi Dohickiej, którzy za Buźni obywatele do sądu w Drohiczyńcu, a przed Buźni obywatele do sądu w Sokołowie należeć będą. A że z powodu rozróżnienia zdań obywatelskich na seymikach względem rozkładu sądów jako i innych okoliczności wielorakie zaniesione zażalenia zostały, przeto te uchylamy i ztąd wynikłe nieporozumienie się na zawsze umarzamy.

W województwie Braclawskim, gdy obieranie zupełne osób na kommissarzy sędziów granicznych, sędziów ziemiańskich, pisarzy aktowych i lustratorów do rezolucyi Nas Króla i stanów zawieszono zostało, przeto temuż województwu i powiatom w tymże województwie będącym seymik extraordynaryny na dniu szesnastym Kwietnia w roku terażniejszym tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt drugim oznacza się, dozwalając na kommissarzów i sędziów granicznych, sędziów ziemiańskich, pisarzy aktowych i lustratorów na ten ieden raz choćby z osób na funkcjach publicznych ani urzędach wykonawczych nie będących, byle z possessyontów dziedziców iakikolwiek podatek, lub zastawników najmniej złotych sto przed rokiem do skarbu Rzeczypltey opłacających, służbą prywatną nieobowiązanych w liczbie prawem przepisanej obrać.

W województwie Bełzkim dla obrania sędziów granicznych i sędziów ziemiańskich do liczby prawem przepisanej seymik na dzień dwudziesty czwarty Kwietnia roku terażniejszego tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt drugiego oznacza się, dozwalając na ten ieden raz wybrać osoby choćby na funkcji żadney ieszcze nie byli, byleby possessye dziedziczne, lub zastawne mieli z obywatelów województwa Ruskiego lub Wołyńskiego, wedle opisu prawa; rozgraniczenie zaś województwa Bełzkiego kommissy granicznej ziemi Chełmskiej nakazujemy.

W województwie Czerniechowskim uskutecznią elekcyę dla powiatów Włodzimirsko-Nowogrodzkiego sędziów ziemiańskich, granicznych i pisarza aktowego utwierdza się, a miejsce na sądy ziemiańskie temuż powiatowi też same które dla seymików jest postanowione, to jest miasto Rafałówka oznacza się, w którym i sędziowie ziemiańscy na potym obierani będą. Sądy zaś swoje ziemiańskie sąd tenże na dniu piętastym Maia roku terażniejszego rozpocznie. Iako z przyczyn nieuchronnych, że do wielu czynności razem wiele osób obierać przychodzi, zwolnienie kondycyi dla osób na urzędy elekcyjne na ten tylko raz ieden dozwala się, tak najmocniej ostrzegamy, iż terażniejsze dozwolenie bynajmniej na potym naruszać nie

może w niczym prawa o seymikach w całym swoim opisanu będącego.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CDXXII.

Działo sie itd. (jak wyżej.)

Oblata. (jak wyżej.)

Dogodzenie prozom prowincyi Wielkopolskiej z seymików dnia czternastego miesiąca Lutego roku tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt drugiego odbytych zaniesionym.

Na proźbę obywateli prowincyi Wielkopolskiej różnych województw, ziem, i powiatów z seymików, dopiero dnia czternastego Lutego roku tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt drugiego odbytych, przez urodzonych posłów zaniesioną; My Król za zgodą skonfederowanych stanów deklarujemy: iż elekcyę osób na kommissarzów i sędziów granicznych *primae instantiae*, sędziów ziemiańskich, pisarzy aktowych, i lustratorów obranych, chociażby które z nich nie miały za sobą kondycyi prawem przepisanych, na ten raz utwierdzamy. A co się tycze szczególnych żądań województw, ziem i powiatów te następującym sposobem załatwiamy.

A najprzód alternatę powiatu Kościańskiego z ziemią Wschowską względem kolejnego odbywania sądów ziemiańskich raz w Kościanie, drugi raz w Wschowie, a to w tym sposobie (ażeby zaczynając pierwszą kadencją w powiecie Kościańskim, obywatele ziemi Wschowskiej, wraz z obywatelami powiatu Kościańskiego, i również na następuney zawsze z kolei sądów ziemiańskich w Wschowie kadencyi, obywatele powiatu Kościańskiego złącznie z obywatelami ziemi Wschowskiej potrzebną odnosili sprawiedliwość) zachowaną, tudzież utrzymywanie regenta przy kancelaryi Wschowskiej, dla przyjmowania tranzakcyi z dependencją od pisarza aktowego powiatu Kościańskiego, mieć chcemy.

Gdy zaś powiat Koniński, na zesłych w Kaliszu seymikach, oddzielnych dla siebie sędziów ziemiańskich wybrał, a przez *laudum* wraz z obywatelami powiatu Kaliskiego uchwalone, po ukończonych lat czterech łączyć się z powiatem Kaliskim, i ieden tylko sąd ziemiański w Kaliszu utrzymywać zaręczył, przeto takowe *laudum* powiatu Kali-

skiego z warunkami do tey alternaty ściągającymi się approbując, tey na przyszłość sądu ziemiańskiego dla dwóch powiatów Kaliskiego i Konińskiego złączności dozwalamy. Ze obywatele powiatu *Pyzdrowskiego* i *Szredzkiego* nieznalazszy nikogo na seymikach, świeżo w dniu czternastym miesiąca Lutego odeszłych, do odbywania powinności w sądzie *primae instantiae* granicznych, z osiadłych współ-ziomków swoich konkurującego, tychże sędziów *primae instantiae* granicznych nie obrali, i nawet do sprawowania obowiązków pisarza sądowego, również z possessyontów zabierającego się, nikogo nie widzą, przeto dogadzając potrzebie rzeczonych obywateli, wybrania osób do sądów *primae instantiae* granicznych na najbliższych seymikach poselskich nawet z nieosiadłych, aby tylko cnotą i zdolnością zaleconych, podobnie pisarza sądowego sądowi ziemiańskiemu, przy rozpoczęciu sądów ziemiańskich w Pyzdrach, dopuszczamy.

Dla powiatów zaś *Sieradzkiego* i *Szadkowskiego* alternatę sądów ziemiańskich, między Sieradzem i Szadkiem uchwałą seymikową ustanowioną, tudzież oddział kancelaryi pod iednym pisarzem aktowym, approbujemy.

Województwu Łęczyckiemu miasto wolne Rzeczypospolitey Zegrze na miejsce miasta Brzeziny dla powiatu Brzezińskiego i Inowłodzkiego, a zaś dla powiatu Orłowskiego miasteczko Orłów, iako uchwałą seymikową za dogodniejsze ku odbywaniu sądów ziemiańskich uznane, przeznaczamy, tudzież księgi dopiero wspomnionych powiatów Brzezińskiego, Inowłodzkiego i Orłowskiego właściwe i osobno w Łęczycy złożone przez pisarza aktowego powiatu Łęczyckiego, na rek wizycyę pisarza tychże powiatów, wydane mieć chcemy.

Gdy województwa *Brzeskie Kujawskie* i *Inowrocławskie* złączny ieden sąd ziemiański ustanowiły, i dla odbywania kolejno przez alternatę miejsca tymże sądom, to jest w *Brześciu Kujawskim* i w Radzieiowie uchwałą seymikową oznaczyły, przeto takowy sąd złącznie postanowiony, z zachowaniem na zawsze alternaty w sposobie przez sąd ziemiański ułożyc mianym, utwierdzamy, oraz suscepty w dawnych miejscach czyli powiatach dla wygody obywateli wspomnionych województw przez regentów, od pisarza aktowego generalnego dependujących, utrzymywać dozwalamy.

Dla województwa także *Płockiego* miejsca ku odbywaniu sądów ziemiańskich uchwałą seymikową oznaczone, to jest dla powiatów Płockiego i Bielskiego w Płocku, dla powiatu Sierpskiego w Sierpsku, a dla powiatów Raciążskiego i Płowskiego w Raciążu z za-

chowaniem następnie wyrażoney alternaty, to jest: ażeby w każdej kadencyi sądom ziemiańskim przepisanej w pierwszym miesiącu w Płocku, w drugim miesiącu w Sierpsku, a w trzecim miesiącu w Raciążu to sądy odbywały się, upewniamy.

Obywatelom ziemi *Czerskiej* i powiatu *Garwolińskiego* potrzebie dogadzając miasto Siennicę, iako tegoż powiatu pośrednicze, tudzież kościół oyców Reformatów w tym mieście będący, na odbywanie seymików gospodarskich i obieranie sędziów ziemiańskich w liczbie osób dziesięciu, tudzież kommissarzów porządkowych cywilno-wojskowych, na zawsze otdąd przeznaczamy, i gdy dopiero wspomnieni obywatele powiatu *Garwolińskiego*, tak sąd oddzielny ziemiański, iako też kommissyą porządkową cywilno-wojskową ciągle utrzymywać, przez urodzonych swych posłów zaręczaiać się; przeto końcem takowego iuż to sędziów ziemiańskich, iuż znowu kommissarzów porządkowych cywilno-wojskowych i sędziów dwóch granicznych, iuż na ostatek pisarza aktowego wyboru, dzień szesnasty miesiąca Kwietnia roku terażniejszego, a w następnych latach dzień czternasty miesiąca Lutego do takiego obioru determinując, mieć chcemy, ażeby wyżej wyrażeni obywatele powiatu *Garwolińskiego* ziechawszy się na dzień szesnasty miesiąca Kwietnia roku bieżącego osób pięć do osób piętastu w mieście Gorze na złącznych ziemi *Czerskiej* świeżo odbytych seymikach, iuż na sędziów ziemiańskich obranych, sposobem o elekcyach przepisany dobrali, czyli z teyże wraz złączoney dwudziestu sędziów liczby dziesięciu sędziów ziemiańskich dla tegoż powiatu *Garwolińskiego* oznaczyli, także pisarza iednego aktowego, tudzież osobną liczbę osób na kommissarzy porządkowych cywilno-wojskowych, i dwóch sędziów granicznych stosownie do prawa większością wotów, bądź iednomyslnością postanowili, i w następnych latach osobno tegoż powiatu *Garwolińskiego* obywatele, iżby osób dziesięć na sędziów ziemiańskich, oraz kommissarzów porządkowych cywilno-wojskowych w czasie, w prawie dla ogółu kraiu postanowionym, wybierali, i kancelaryą susceptową tudzież domy ku temu dogodne, przez urod. Antoniego Rudzińskiego wojewodzica Mazowieckiego, tegoż miasta Siennicy dziedzica, własnym kosztem wystawić ofiarowane, w porze i porządku doskonałym utrzymywali, oraz kadencye sądu ziemiańskiego stosownie do ustawy prawa, aby były ustanowione, warujemy: ta iednak odłączność powiatu *Garwolińskiego*, niema uwłaczać obywatelom powiatów *Groieckiego*, *Czerskiego* i *Wareckiego* starania się i obierania na funkcye sędziowskie i inne w powiecie *Garwolińskim*.

Alternatę ziemi Wizkiej ku odbywaniu sądów ziemiańskich raz w Wiznie drugi raz Wąsoszu przez laudum ustanowioną, z tym warunkiem, ażeby pomienione sądy ziemiańskie, raz w Wiznie przez niedziel sześć, drugi raz w Wąsoszu także przez niedziel sześć, zachowując na zawsze tę kolei, odbywały się, tudzież, ażeby obywatele powiatu Wizkiego obywatele powiatu Wąsoskiego, na kadencya powiatu Wizkiego, i nawzajem obywatele powiatu Wąsoskiego, obywatele powiatu Wizkiego pod ostrością prawa, o wywoływanie *extra forum* ustanowionego, za pozwami niepociągali, approbujemy, a akta ziemiańskie publiczne, aby tak dla powiatu Wąsoskiego, iako i w Wiznie dla powiatu Wizkiego, zawsze pod dozorem iednego pisarza aktowego znajdowały się, warujemy.

Sądów także ziemiańskich ziemi Zakroczymskiej alternatę kadencyami raz w Zakroczymiu drugi raz w Nowym Mieście, iako w mieyscach prawem przeznaczonych i uchwałą seymiku determinowanych, zepewniamy, oraz dla dwóch kancelaryi i archiwów z dawna w tej ziemi będących, a od siebie odległych pisarzów aktowych, iednego Zakroczymskiego, drugiego Nowomieyskiego podług żądania teyże ziemi zaniesionego, na ten reden raz mieć dozwalamy, na potym zaś regent kancelaryą drugą zarządzając będzie. Uchwałę również seymikową ziemi Ciechanowskiej, względnie rozłożenia kadencyi sądu ziemiańskiego i zalecenia sędziom przez tęż ziemię wybranym do przedziału każdej kadencyi, w alternacie między Ciechanowem a Przasnyszem postanowionej, na seymikach świeżo odbytych nastąpną, na zawsze potwierdzamy.

Ponieważ ziemia Łomżyńska z czterech powiatów, to iest: Łomżyńskiego, Zambrowskiego, Kolińskiego i Ostrołęckiego składająca się, sąd ziemiański na dwie repartyce dla dogodności obywatelów uchwałą podobnie seymikową rozdzieliła i sędziów ziemiańskich dwudziestu obrawszy, w teyże liczbie na zawsze w czasie prawem oznaczonym obierać determinowała, oraz inne urzędzenia, ku temu końcowi zmierzające, a dogodę obywatelom przynoszące iednomysłnością urządziła, i uporządkowała, a tey uchwały swojej seymikowej przez urodzonych swych posłów żąda; przeto pomienioną uchwałę ziemi Łomżyńskiej, iako z myślą prawa zgodną, pod tytułem: „Urządzenie wieczyste sądu ziemiańskiego ziemi Łomżyńskiej“ zawartą, w prawo zamieniwszy, w całej osnowie powagą prawa wzmacniamy, oraz do zachowania takowey uchwały obywatelów teyże ziemi na zawsze obowiązujemy.

Alternatę także między powiatem *Nurskim*

przez laudum teyże ziemi dla sądów ziemiańskich ustanowioną z tym ostrzeżeniem, ażeby pomienione sądy ziemiańskie rzeczoney ziemi *Nurskiej* pierwsze dwa miesiące w Nurze, a trzeci miesiąc z kolei w Ostrowiu zawsze odbywały się, i obywatele powiatów *Ostrowskiego*, iako też *Kamieńczykowski* do odpowiadania na kadencyi sądów powiatu *Nurskiego*, i nawzajem obywatele powiatu *Nurskiego* na kadencye powiatów *Ostrowskiego* i *Kamieńczykowski* pociągani nie byli, utwierdzamy, tudzież suscepty w Nurze, w *Kamieńczyku* i *Ostrowiu*, pod oddzielnymi regentami, od pisarza aktowego generalnego *Ostrowskiego* dependującymi, zachowane mieć chcemy.

W ziemi *Rawskiej* w powiecie *Bielskim* dnia pierwszego Kwietnia roku terażniejszego tysiącsiedmset dziewięćdziesiąt drugiego zaczyna się kadencya dla powiatu *Rawskiego* w *Rawie*, agitować się będzie przez pół kwartału, to iest do dnia piętnastego *Maja*, a dnia piętnastego *Maja* przeniesiona będzie do miasta *Białły*, na powiat *Bielski*, i tam expedyowaną będzie do dnia ostatniego *Czerwca*, równie i następnę kadencyę *Października* i *Stycznia* pół kwartału w *Rawie* na powiat *Rawski*, a drugie pół kwartału w *Białły* na powiat *Bielski*, agitować się będą, z ostrzeżeniem: iż *extra districtum* nikt pozwanym byż nie może. Kancellarye iedna w *Rawie* dla powiatu *Rawskiego*, druga w *Białły* dla powiatu *Bielskiego* nieustannie według dawnego prawa i zwyczaju, a te pod dozorem pisarza aktowego i osobnemi regentami zostawać powinny.

Ziemi również *Sochaczewskiej* ułożoną, w czasie seymików deputackich w dniu czternastym i dwudziestym czwartym *Lutego* odbytych, alternatę w tym sposobie: ażeby sędziowie ziemiańscy, odbywszy sądy swoje na każdej kadencyi w *Sochaczewie* przez dwa miesiące, zieżdzali zawsze na dzień pierwszy każdego trzeciego miesiąca do *Mszczonową*, dla odsądzania spraw między obywatelami powiatu *Mszczonowskiego*, zachowaną mieć chcemy, nieodeymuiąc iednakowoż wolności obywatelom powiatu *Mszczonowskiego* promowania swoich spraw w *Sochaczewie*, co niema służyć obywatelom *Sochaczewskim* z obywatelami *Sochaczewskimi* w *Mszczonowie*.

Na ostatek alternatę między *Gostyninem* i *Gąbinem* przez uchwałę seymikową ustanowioną z tym warunkiem: ażeby obywatele tak ziemi *Gostyńskiej*, iako też powiatu *Gąbińskiego*, bądź w *Gostyninie*, bądź w *Gąbinie* sprawiedliwość odbierali, zatwierdzamy, i susceptę w *Gąbinie* przez regenta, od pisarza aktowego *Gostyńskiego* dependującego, utrzymywać dozwalamy, z tym iednak ostrzeżeniem, ażeby po wyszłych każdych

trzech leciech protokoły z *Gąbina* do *Gostynina* dla bezpieczniejszego składu przewidziane były.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CDXXIII.

Działo się itd. dnia dwudziestego *Marca* r. P. 1792.

Oblata. (jak wyżej.)

Deklaracya względem seymików na dniu czternastym *Lutego* tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt drugiego odbytych w prowincyi *Wielkiego Xięstwa Litewskiego*.

Dogadzając prósbom obywatelów prowincyi *Litewskiej* różnych woiewództw i powiatów z seymików dnia czternastego *Lutego* roku terażniejszego odbytych, przez urodzonych posłów ziemskich zaniesionych, My Król za zgodą stanów seymujących deklarujemy, iż elekcye osób na rzeczonych seymikach nastąpione, na deputatów, kommissarzów granicznych, sędziów ziemiańskich i lustratorów, chociażby osoby przez elekcyę wybrane nie miały za sobą kondycyi prawem przepisanych, za ważne na ten iedynie raz zostaną.

Stanisław Natęcz Małachowski ref: w. K. seymowy i konfederacyi prowincyi *Koronnych marszałek*.

Kazimierz xiążę *Sapieha* generał art: *Litt*: marszałek konfederacyi *W. Xa Littgo*.

Kazimierz Konst: *Plater kasztelan głtu Trockiego* do deputacyi seymowey z *senatu W. X. Litt*: wyznaczony. *Michał Odrowąż Strasz* kommissarz graniczny i poseł wdztwa *Sandomierskiego* deputowany do konstytucyi z prowincyi *Małopolski*. *Józef Weysenhoff* poseł *Inflantski* deputowany do konstytucyi z prow: *W. X. Littgo*. *Walenty Sobolewski* starosta i poseł *Warszawski* deputedowany z prowincyi *Wielkopolskiej*. *Tomasz Nowowieski łowczy* i poseł ziemi *Wyszogrodzkiej* deputowany z prowincyi *Wielkopolskiej*. *Józef Radzicki* podkomorzy i poseł ziemi *Zakroczymskiej* deputowany do konstytucyi z prowincyi *Wielkopolskiej* m. p. Po wpisaniu zaś niniejszej konst: itd. (Zakończenie jak wyżej.)

CDXXIV.

Działo się itd. dniu dwudziestego ósmego *Marca* r. P. 1792.

Oblata. (jak wyżej.)

Deklaracya o sądach trybunalskich w prowincyach *Koronnych*.

My Król, wraz z skonfederowanemi *Rzeczypospolitey* stanami, deklarujemy: iż niżeli ordynacya i process sądowy *per codicem iuris civilis et criminalis*, ustanowione będą, sądy trybunalskie w czasie i mieyscach prawem iuz oznaczonych, rozpocząć się mające, co do postępowania sądowicznego, następujący zachować mają przepis:

Imo. Nie będą przyjmować żadnych spraw, któreby wprzód w sądach pierwszey instancyi ostatecznie rozsządzone nie były, wyjąwszy tylko sprawy w artykule ósmym, prawa o seymikach w punkcie pierwszym i drugim wyszczególnione, niemnię sprawy bezpieczeństwa ogólne, tak samego sądu. iako i osób sędziowskich, tudzież officialistów, osób pod bokiem sądu znajdujących się naruszające, nadto sprawy z kommissją cywilno-woyskową, i sądem którymkolwiek w sprawie wszelkiego gwałtu prawa, iako też sprawy *pro determinatione fori* do trybunału przychodzące.

2do. Pozwy do tego sądu wychodzić będą z terminem sześciu-niedzielnym, rachując od zoznania przed przypadającą sprawą.

3tio. Zapozwy rekonwencyonalne nawet w popieraniu, byle w teyże samej sprawie na dobrach i summach, czyli do rąk położone, choćby najpóźnię wydane, legalność mieć będą.

4to. Accessoria, iakie tylko strona do wnoszenia mieć będzie, te razem na piśmie wnieść, które sąd po odebranych od strony, również na piśmie usprawiedliwieniu, razem rezolwować będzie. Gdzieby zaś konwikcyja podług dawnego prawa była przewidziona, gdyby strona i odstąpiła, sąd iednak nie zważając na iey odstąpienie, do decyzji sprawy przystąpi.

5to. Stan sprawy, czyli indukty stron, na nie repliki, konkluzye, tudzież summaryusze, w każdej sprawie na piśmie każdemu sędziemu przez same strony, lub ich plenipotentów podawane, i podpisywane będą.

6to. Regestra spraw te będą: *Imo*. *Appelacyiny*, dla spraw prawnych *causae iuris*. *2do*. *Determinationis fori*, dla spraw w artykule czwartym, w punkcie ósmym, prawa o sędziach ziemiańskim wyszczególnionych, tudzież sukcesyinych i *potioritatum*, gdy dobra

pod konkurs majątek poddającego w różnych powiatach, województwach, lub prowincjach leżeć będą: te jednak sprawy konkursowe, które już w trybunale rozpoczęły się, w tymże trybunale kończone być mają. *3tio.* Regestr będzie taktowy dla spraw uczynkowych cywilnych, *causae facti.* *4to.* Expulsyiny dla spraw expulsyinych. *5to.* Kryminalny dla spraw kryminalnych. *6to.* *Directi mandati*, dla spraw w artykule ośmnastym prawa o seymikach w punkcie pierwszym i drugim wyszczególnionych, tudzież dla spraw naruszających bezpieczeństwo ogólne sądu i osób sędziowskich, niemniej officjalistów, i wszystkich osób pod boki sądu znajdujących się. A gdzie trybunał dekretem rzecz pewną przysądza, tam zaraz exekucją dekretu wskazuje, które wskazanie exekucyi, miejsce *executionis* dekretu zastąpi.

7mo. Sprawy z rejestru appellacyjnego i *determinationis fori*, rozsądzone będą w izbie pierwszej, spraw prawnych; z rejestru taktowego i expulsyinego w izbie drugiej spraw uczynkowych; z rejestru zaś kryminalnego i *directi mandati*, sprawy przed wszystkimi innemi do rozsądzenia brane być powinny, a na sądzenie onych, obydwie izby łączyć się mają.

8vo. Wpisy w rejestrach trybunalskich, gdzie dotąd zaległe znajdują się, do rejestrów wyżej oznaczonych, porządkiem lat, wpisane być mają; a sprawy, w jakim porządku w rejestrze wpisane będą, w takim porządku do sądzenia brane być powinny, z tym jedynym tylko warunkiem: iż sprawy w rejestrze *expulsionum* znajdujące się, przed wszystkimi do rozsądzenia brane być mają; jedna zaś kondemnata w sprawach expulsyinych otrzymana, dostateczną będzie konwikcyą. I to także ostrzega się: iż appellacya do trybunału w sprawach expulsyinych założona, exekucyi dekretu ziemiańskiego wstrzymywać nie może.

9no. Nowe wpisy przyjmowane od pisarzy sądowych nie będą, tylko za okazaniem relacyi.

10mo. Strony pozywające do trybunału, najdalej w niedziel cztery po zeznanej relacyi, wpisy z swych pozwów zrobić powinny, pod upadkiem takowych terminów, pisarze zaś w rejestrach wpisów, codzien akt zapisywać powinni.

11mo. Ilacye wszelkie do przeczytanego dekretu zabraniają się, pod karą na wnoszących czterech tygodni więzy górnej; pisarz zaś w izbie siedzący pod tąż karą przypominać powinien przy decyzji, żeby wszystkie kategorye udecydowane były. Cenzor także pilnie tego dostrzegać powinien, aby każda kategorya do sądu wprowadzona, od tegoż sądu rezolucyą otrzymała.

12mo. Dla dania potrzebnego czasu stro-

nom w przygotowaniu do spraw wszystkich na piśmie induct i replik, trybunał prowincyi Małopolskiej przed rozdzieleniem się na dwa składy w osobnych izbach sędzić mające od dnia pierwszego Maia, aż do dnia dwudziestego pierwszego tegoż miesiąca, sprawy kryminalne z rejestru kryminalnego dawnicy *incarceratorum* zwanego, rozsądzać będzie, co tylko iedynie na ten raz służyć ma.

13tio. Rejestra wojewódzkie, co do spraw prawnych, następującym sposobem urządzamy; a najprzód w prowincyi Małopolskiej od dnia pierwszego Maia, do dnia dwudziestego pierwszego tegoż miesiąca, sędzić się będą sprawy z rejestru kryminalnego. Od dnia dwudziestego pierwszego Czerwca, sprawy województwa Krakowskiego. Od dnia dwudziestego pierwszego Czerwca, do dnia dwudziestego pierwszego Lipca, województwa Czerniechowskiego. W tym rejestrze mieścić się mogą sprawy województw Kiiowskiego, Wołyńskiego i Braclawskiego. Od dnia dwudziestego pierwszego Lipca, do dnia dwudziestego ósmego Sierpnia, województwa Sandomirskiego. Od dnia dwudziestego ósmego Sierpnia, do dnia dwudziestego ósmego Września województwa Braclawskiego. Od dnia dwudziestego ósmego Września, do dnia dwudziestego ósmego Października województwa Kiiowskiego. Od dnia dwudziestego ósmego Października, do dnia dwudziestego ósmego Listopada województwa Wolyńskiego. Od dnia dwudziestego ósmego Listopada, do dnia dwudziestego ósmego Grudnia województwa Podolskiego. Od dnia dwudziestego ósmego Grudnia, do dnia dwudziestego pierwszego Stycznia ziemi Chełmskiej. Od dnia dwudziestego pierwszego Lutego województwa Podlaskiego. Od dnia dwudziestego pierwszego Lutego, do dnia dwudziestego pierwszego Marca województwo Lubelskiego. Od dnia dwudziestego pierwszego Marca, aż do ostatniego Marca województwa Bełzkiego. Gdyby zaś w którym z wyliczonych rejestrów spraw do sądzenia zabrakło, następujący po nim rejestr, za wydaną wprzód deklaracyą sądową, do sądzenia, brany być ma. Układ terażniejszy rejestrów wojewódzkich prowincyi Małopolskiej, nie powinien derogować pierwszeństwu województw teyże prowincyi.

14to. Podział rejestrów wojewódzkich w trybunale prowincyi Wielkopolskiej następującej, stanowimy: Od dnia pierwszego Maia, do dnia pierwszego Czerwca sędzić się będą sprawy województwa Poznańskiego. Od pierwszego Czerwca, do pierwszego Lipca województwa Kaliskiego. Od pierwszego Lipca, do dwudziestego tegoż miesiąca, województwa Gnieźnieńskiego. Od dwudziestego Lipca,

do pierwszego Września województwa Sieradzkiego z ziemią Wieluńską. Od pierwszego Września, do ósmego Października województwa Łęczyckiego. Od ósmego Października, do ósmego Listopada województwa Kuiawskiego z Innowrocławskim. Od ósmego Listopada, do piętnastego Grudnia województwa Płockiego z ziemią Zawskrzyńską i z ziemią Dobrzyńską. Od piętnastego Grudnia, do dwudziestego Lutego xięstwa Mazowieckiego. Od dwudziestego Lutego, do ostatniego Marca województwa Rawskiego.

15to. Gdy listy instancyonalne w sprawach do deputatów pisane u laski złożone będą, natychmiast każda izba nakaże instygatorowi swemu, tak wyrabiającego, iako i piszącego listy instancyonalne, zapozwać przed siebie, i tak na wyrabiającego, iako i piszącego, karę ósmset złotych Polskich, i dwóch niedziel więzy rozciągnie.

16to. Zapobiegając zdarzać się mogącemu przekupstwu sędziów, każdego przekupującego uwalniamy od rygoru prawa, lecz w ten czas tylko, gdy sam wyda, i neodpartemi dowodami przekona w sądzie przekupionego od siebie deputata; na deputatów zaś przekupionych karę konstytucyą tysiąc siedmset sześćdziesiąt ósmego, przepisana, zatwierdzamy.

17mo. Ordynacye pisane, punkta uchwalonego prawa powtarzające, albo nad prawo wydane, illacye ustne i na piśmie bez pozwów z szkodą strony nieobwieszczoney, i wszelkie bezprawa prawu i powadze sądu przeciwnie, dotąd kiedykolwiek praktykowane, niemniej tumulty, krzyki, muzyki po ulicach, iako i gry azardowe zabraniają się pod karami z rejestru *directi mandati*, za doniesieniem kogokolwiek, albo sądowego instygatora, rozciągnąć się mającemi.

Ustawę tę po wszystkich kancellaryach sądów ziemiańskich rozesłaną, oblatowaną, na sądach przez woźnych publikowaną, i dla uwiadomienia obywatelów wszędzie na drzwiach sądowych przybitą mieć chcemy.

Stanisław Natecz Małachowski ref: w. K. seymowy i konfederacyi prowincyi Koronnych marszałek.

Kazimierz xiąże Sapięha generał art: Litt: marszałek konfederacyi W. X. Litt:

Woyciech Leszczye Skarszewski biskup Chełmski i Lubelski wyznaczony z senatu z prowincyi Małopolskiej do deputacyi konstytucyiny. Antoni xża Jabłonowski kasztelan Krakowski deputat z senatu z Małopolskiej mp. Waleryan Stroynowski podkomorzy Buski, poseł Wołyński z Małopolski deputat do konstytucyi. Jan Ossoliński starosta i poseł Drohicki deputowany z prow: Małopolskiej Józef Weyssenhoff poseł Instantski deputowany z prowincyi Litewskiej. Tomasz Nowowiecki towczy

i poseł ziemi Wyszogrodz: deputowany z prowincyi Wielkopol: Józef Radzicki podkom: i poseł zi: Zakroczym: deput: do konst: z prowincyi Wielkopoll: mp. Po wpisaniu zaś niniejszej konst: i t. d. (Zakończenie jak wyżej.)

CDXXV.

Działo się itd. (jak wyżej.)

Oblata. (jak wyżej.)

Warunek

dla powiatu Chęcińskiego.

Dogadzając żądaniu obywatelów powiatu Chęcińskiego mieć chcemy, aby prawo tytuło: „Dogodzenie prózom obywatelów prowincyi Małopolskiej“ z seymików dnia czternastego Lutego odbytych zaniesionym, na dniu dziewiętnastym miesiąca i roku bieżących zapadłe, a szczególnie województwa Sandomirskiego, powiatu Opoczyńskiego tyczące, względem zatwierdzenia sądu i sędziów, równie i powiatowi Chęcińskiemu służyło.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CDXXVI.

Działo się itd. (jak wyżej.)

Oblata. (jak wyżej.)

Deklaracya na rzecz ur: Tymana.

Gdy przez omyłkę podano urodzonego Adama Tymana rotmistrza gwardyi konney Litewskiej w rządzie osób wojskowych do nobilitacyi, który od przodków swoich tym się już dawno zaszczyca kleynotem, przeto My Król i skonfederowane Rzeczypospolitey stany uwalniamy tegoż urodzonego Adama Tymana z pod konstytucyi nobilitacyi dnia dziewiątego Grudnia tysiąc siedmset dziewięćdziesiątego roku zapadłej.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CDXXVII.

Działo się itd. (jak wyżej.)

Oblata. (jak wyżej.)

Odłożenie na ten raz elekcyi wydziałowych.

Gdy zgromadzenia wydziałowe przypadają na dzień dziewiątego Maia roku bieżącego,

a kommissye porządkowe wojewódzkie, stosownie do ustawy Rządowej i opisów kommissyi Rządowych, nie są jeszcze urządzone i poprawione, przeto takowe zgromadzenia wydziałowe do dnia ostatniego miesiąca Lipca roku teraźniejszego odkładamy, na którym terminie elekcyje, tymże zgromadzeniom wydziałowym z prawa nakazane, odprawiać się będą powinny.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CDXXVIII.

Działo się dnia trzydziestego pierwszego Marca r. P. 1792.

Oblata. (jak wyżej.)

Zapewnienie wielebnych księży Benedyktynów Pułtuskich.

Gdy wielebni księża Benedyktyni, na wezwanie kommissyi edukacyjnej i chęcią usługi publicznej, przeniesieniem z klasztoru Płockiego, dawnej swojej fundacji prawem zabezpieczonej, do miasta Pułtuska, a tam do kollegium i szkół po zniesionym zakonie Iezuickim pozostałych, też szkoły, podług przepisów edukacji narodowej pilnie utrzymują, aby byli bezpieczni swojego dawnego funduszu, do rezydencji pod ów czas w Płocku przywiązanego, tenże z nadanym do kommissyi edukacji grontem w Pułtuskim zapewniamy.

Stanisław Natęcz Małachowski ref. w K. seymowej i konfederacji prowincyi Koronnych marszałek.

Kazimierz wiąże Sapięha generał art. Lit. marszałek konfederacji W. X. Litt.

Wojciech Leszczyński Skarszewski biskup Chełmski i Lubelski wyznaczony z senatu z prowincyi Małopolskiej do deput. konstytucyj. Kazimierz Konst. Plater kasztelan generału Trockiego z senatu W. X. Lit. do konstytucyj. wyznaczony. Bazyl Walicki wojewoda generał ziem Rawskich deputowany do konstytucyj. Michał Odrowąż Strasz kommissarz graniczny i poseł województwa Sandomirskiego z prowincyi Małopolskiej do konstytucyj. Walerjan Strojnowski podkomorzy Buski poseł Wołyński z Małopolski deputat do konstytucyj. Jan Ossoliński starosta i poseł Drohiczyński deputowany do konstytucyj. z prow. Małopolskiej. Adam Littauer Chreptowicz poseł Nowogrodzki deputowany do konstytucyj. z Wo. Xa. Litt. Walenty Sobolewski starosta i poseł Warszawski deputowany z prowincyi Wielkopolskiej. Józef Radzicki podkomorzy i poseł z:

Zakroc. deputowany do konstytucyj. z prowincyi Wielkopolskiej m. p. Po wpisaniu zaś niniejszej konst. itd. (Zakończenie jak wyżej.)

CDXXIX.

Działo się itd. (jak wyżej.)

Oblata. (jak wyżej.)

Wyplacenie należności za wybudowanie koszar zaległej.

My Król za zgodą stanów deklarujemy, iż nim Nam przyjdzie rozstrząsać długi i obmyślić fundusz na zapłacenie tychże długów, przez kommissyą lokacyjną na wybudowanie koszar zaciągniętych, a w tabelli deputacyi, z seymu do examinowania teyże kommissyi wyznaczonej, umieszczonych, zalecamy kommissyi skarbowej obojga narodów, aby summy trzy w tabelli rzeczony deputacyi umieszczone, to jest: *pierwszą*, dwadzieścia pięć tysięcy dwieście osmdziesiąt dwa złotych i groszy dwadzieścia dwa i pół rzemieślnikom zaległą, *drugą* pięćdziesiąt tysięcy osmdziesiąt siedemdziesiąt dziewięć złotych urodzonemu Zawadzkiemu podpułkownikowi inżynierów, z kontraktu wreszcie po uskuteczniionych przez niego kondycjach w wybudowaniu koszar, jako fundusz opłacenia rzemieślnikom należącą, *trzecią* summę księżom Paulinom z kontraktu wynikającą, za okazaniem tegoż kontraktu natychmiast zapłaciła; ostrzegamy zaś, iż gdy za zniesieniem się kommissyi policji obojga narodów z magistratem Warszawskim będzie wynaleziony fundusz na zapłacenie długów, na wybudowanie koszar zaciągniętych, wtedy summa do wyplacenia teraz przez kommissyą skarbową nakazana, powrócona być ma skarbowi z tego funduszu.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CDXXX.

Działo się itd. (jak wyżej.)

Oblata. (jak wyżej.)

Ocalenie funduszu wielebnych panien Wizytek klasztoru Krakowskiego.

Ocalając fundusz wielebnych panien Wizytek w Krakowie, od przewielebnego niegdy Małachowskiego, biskupa Krakowskiego, księcia Siewierskiego uczyniony, przez podział kraju uszczuplony, zamiar edukacji panien

świeckich mający, dla dopełnienia wyrazonego zamiaru, My Król za zgodą seymujących stanów konwentowi temu, kupienia dziedzictwem wsi Giegułtów i Troiedyn przez siebie posiadanych dozwalamy.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CDXXXI.

Działo się itd. (jak wyżej.)

Oblata. (jak wyżej.)

Wyznaczenie pensji dla sądów assessoryi obojga narodów.

Gdy układ *iurium cancellariae* i ułożenie manipulacji, tak papieru stęplowanego, iako i wszelkiego sądowego dochodu, nie może być tak prędko do skutku przywiezionym, a sądy assessoryi Koronney od dnia pierwszego Oktobra roku zeszłego tysiąc siedemset dziewięćdziesiąt pierwszego, Litewskiej zaś od czasu rozpoczęcia swych czynności, obowiązki swoje pilnie dopełniając; przeto My Król wraz z skonfederowanymi stanami, naczynamy tymże sądom assessorskim, następujące z skarbu Rzeczypospolitej pensye. Dla każdego assessora, *cum voce decisiva* po złotych dziesięć tysięcy, dla pisarza (uchylając pensyą dawniejszą prawem tysiąc siedemset sześćdziesiąt ósmego roku oznaczoną) złotych dziesięć tysięcy, dla dwóch regentów po złotych sześć tysięcy dwieście, dla adwokata ieneralnego sześć tysięcy złotych, dla prokuratora sądowego cztery tysiące złotych, która to pensya ze skarbu publicznego każdemu z tych obowiązki swe dopełniającemu wyplaconą być ma, rachując od czasu wyżej determinowanego. Inni zaś officjaliści *ex iuribus cancellariae* opłaconemi być mają, która to summa, po ułożeniu opłaty od papieru stęplowanego *et ex iuribus cancellariae*, iako z funduszu na ten koniec prawem przeznaczonego, skarbowi powróconą zostanie.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CDXXXII.

Działo się itd. (jak wyżej.)

Oblata. (jak wyżej.)

Przeniesienie seymików poselskich powiatu Brzezińskiego i Inowłodzkiego do miasta Zegrza.

My Król, za zgodą skonfederowanych Rzeczypospolitej stanów, dla dogodności powiatu

Brzezińskiego i Inowłodzkiego przenosimy seymiki poselskie z miasta dziedzicznego Brzezin do miasta wolnego Rzeczypospolitej Zegrza.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CDXXXIII.

Działo się itd. (jak wyżej.)

Oblata (jak wyżej.)

Deklaracya o sądach trybunalskich w Wielkim Xięstwie Litewskim.

I.

Ustanowiwszy powyższą ordynacyą trybunału w Wielkim Xięstwie Litewskim, My Król wraz z stanami seymującymi mieć chcemy, aby onże odprawiał się, stosownie do prawideł nowej ustawy, a wdalszych punktach niniejszym prawem nie obiętych, stosownie do statutu Wielkiego Xięstwa Litewskiego i konstytucyj niniejszą ustawę poprzedzających, dopóki kodex spraw cywilnych i kryminalnych, przez Nas Króla i stany seymujące wydany nie zostanie; i na ten koniec ustanawiamy rejestra sądowe trybunału głównego Wielkiego Xięstwa Litewskiego, iedne z nich oznaczamy szczególne do izb oddzielnych, drugie ogólne do izby in pleno trybunału należące iako to:

Rejestra starych wpisów w izbach oddzielnych.

1mo. Appellacyiny. *2do.* Sprzeciwieństwa. *3tio.* Officii. *4to.* Extraordynaryiny taktowy. *5to.* Obligowy. *6to.* Taktowy ordynaryiny.

Rejestra starych wpisów w izbie in pleno.

1mo. Registr remissyiny. *2do.* Registr incarcerationum. Podział tych regestrów na izby trybunalskie ten oznaczamy. Do izby pierwszej należeć będą rejestra te, które należały do trybunału repartycji Litewskiej w Wilnie sądzącego się. Do drugiej trybunału izby należyć będą te, które należały do repartycji Ruskiej w Grodnie odprawianej. Oprócz regestrów remissyiny i incarcerationum obojga repartycji, z których sprawy in pleno trybunału w złączonej izbie do sądenia przeznaczamy. Porządek tychże regestrów brania, z nich spraw wołania, i sądenia następujący postanawiamy. Najprzód registr appellacyiny, potem sprzeciwieństwa, toż extraordynaryiny taktowy do odsądenia iedney oczywistej, z każdego w kolei wymienionego rejestru, dopiero obligowy do odsądenia wpisów iedney kadencyi trybunalskiej, a zaś registr ordynaryiny taktowy w każdym

czasie, osobliwie w ciągu każdej z innego rejestru sprawy koniecznie brany i chociażby żadnej rekwizycji od stron nie było, do ostatniego wpisu porządkiem przewoływany być powinien. Sprawy z tychże rejestrów, które *per sententiam paritatis* po tej ustawie odchodzić będą, należeć mają do rejestru nowego *paritatis*, poniżej przydałego się. Rejestra remissyiny spraw determinacyjnych, iako też *incarceratorum* spraw kryminalnych starych wpisów *in pleno*, w czasie i sposobie przez ordynacyą trybunalską opisanym, porządkiem wołane i sądzone będą.

Rejestra nowych wpisów w Izbach oddzielnych.

Znosząc dwa rejestra, pierwszy sprzeciwienia, drugi obligowy, odtąd sprawom o sprzeciwienie dekretem trybunalskim bądź oczywistym, bądź kontumacyjnym, rejestr ten sam, z którego dekret zapadnie, i podobnie o sprzeciwienie dekretem z rejestrów sprzeciwienia, iako równie i o kontrawencyą dekretem, samym tylko oczywistym z rejestrów obligowych w trybunale zapadłym, jeżeliby po ukończeniu starych wpisów miało zdarzyć się rejestr appellacyjny przeznaczając, nieukończone obligowe sprawy po dekretach akcesoryjnych, i kontumacyjnych trybunalskich, do sądów ziemiańskich *in eodem iuris gradu* odsyłamy, i ażeby po przewołaniu starych wpisów w rejestrach obligowych, tego rodzaju sprawy do trybunału pod karą ewokacji wprowadzane nie były, lecz przez sądy ziemiańskie, do których z przepisu *ubiquinarii fori* od wierzyciela zaydzie cytacja, rozsądzonemi mieć chcemy.

W zmniejszonej zaś liczbie rejestra nowe następnę stanowią.

1mo. Rejestr appellacyjny na sprawy same appellowane od sądów tak ziemskich i grodzkich wyszłe, iako też od ustanowionych ziemiańskich wychodzić mające, niemniej o kontrawencyę dekretem oczywistym i kontumacyjnym, z tegoż rejestru zaszłym, i o sprzeciwienie dekretem w sprawach z rejestrów skassowanych zapadłym, wedle powyższej dystynkcji oprócz appellowanych spraw kryminalnych z rejestrów *incarceratorum* dawniejszych i extraordinarynego taktowego, od sądów ziemiańskich przychodzących, które w trybunale *in pleno* należeć będą do rejestrów *incarceratorum*.

2do. Rejestr officii z urzędnikami ziemiańskimi grodzkimi i kommissarzami porządkowemi w sprawach, do odpowiedzi ich w trybunale obowiązujących, wedle poniższego odpowiedzialności urzędzenia, niemniej o praktyki z marszałkiem i cenzorami seymikowemi, w materyach prawem o seymikach przepisanych, i o kontrawencyę dekretem z tegoż rejestru zaszłym.

3tio. Rejestr taktowy ordynaryiny na sprawy pokomissyjne i inne przeznaczonemu onego z opisu prawa właściwe, iakoteż o kontrawencyę dekretem z niego zapadłym.

4to. Rejestr taktowy ordynaryiny, do którego mają należeć sprawy: *1mo.* Z deputatami, urzędnikami i officyalistami trybunalskimi, o wszelkie ich z obowiązków urzędowania przestępstwa, przez ordynacyą trybunalską opisane, iako też w materyi dowodzącej się korrupcyi z temiż osobami. *2do.* O leżących deputatów, urzędników, officyalistów i sług sądowych, niemniej stron, o wszelkie też zgola excessa w samym domie sądowym. O gwałt zaś wszelki pod trybunalem, któryby nie w izbie ani w domie sądów trybunalskich wydarzył się, podobnie o wszelkie, od kogożkolwiek, komużkolwiek w czasie sądów ziemiańskich w okręgu sądowego miasta pod trybunalem poczynione, niepierwej takowego gatunku sprawy do rejestru tego w trybunale umieszczonemi być mogą, tylko po rozsądzeniu finalnym, sądu ziemiańskiego miejscowego i zaszły od niego appellacji. Sprawy o kryminalny w okręgu miasta tegoż pod czas trybunału, w czasie niesądzącego się sądu ziemiańskiego, równie iako i na każdym miejscu, jeżeliby się kiedy wydarzyły, należeć mają do tegoż sądu ziemiańskiego, na czas ekstrakadencyiny zbierać się obowiązane, i rejestru extraordinarynego taktowego, po appellacji zaś do rejestru *incarceratorum* w trybunale. *3tio.* Do tegoż rejestru taktowego należeć będą sprawy z palestrantami, plenipotentami w sprawach sądowych attentuiącemi, i woźnami trybunalskimi, iako też po appellacji od sądów pierwszej instancyi z temiż osobami i nazwami onym z rekonwencyonalności o wetowe kary z obwiniającemi, iako też o kontrawencyę dekretem z tegoż rejestru zapadłym.

Rejestra nowych wpisów w Izbie *in pleno*.

1mo. Rejestr *paritatum*, do którego będą wpisywane sprawy z nowych po tej ustawie wyroków, z rejestrów bądź starych, bądź nowych zapadających, nietylko z odesłania *ad plenum pro resolutione* sprawy *paritatis*, lecz i w przypadku *eiusdem paritatis in pleno* na drugi trybunał. Sprawy zaś, w których przed tą ustawą zapadły dekreta *paritatis*, z dawniejszych wpisów na nowy rejestr *paritatis* nie będą przenosić się *ad plenum*, lecz przy swoim starym wpisie z porządku przywołanym, przez właściwą izbę oddzielną rozwiązywane być mają. W przypadku *paritatis* w izbie oddzielnej, i w takich *ex paritate* sprawach z dawnych wpisów odesłane być powinny *ad plenum* izby, a *ex pleno paritatis* na trybunał następnę wedle

urządzenia ordynacyi trybunału i powyższego wyrazu.

2do. Rejestr kommissyiny, do którego mają należeć sprawy o udeterninowanie sądu ziemiańskiego w tych szczególnie wydarzeniach.

1mo. Kiedyby szło o dobra w różnych województwach i powiatach z iednych dokumentów lub z iednego źródła pochodzące.

2do. Kiedyby liczba sędziów ziemiańskich do sprawy wpływająca komplet sądowy na nią zrywała. W czym iako strony tak i trybunał mają się zachować, wedle opisu i prawideł ordynacyi trybunalskiej.

3tio. Rejestr *incarceratorum*, do którego sprawy same tylko kryminalne o zabójstwa po appellacji od sądów ziemiańskich, bądź extraordinarynych, bądź z ordynaryjnych taktowych na trybunał wywołane, i z niego porządkiem wpisów rozsądzane będą. Porządek wpisywania się do rejestrów trybunalskich, ten sam ma być zachowany, iaki jest w trzecim, czwartym i piątym punktach dla sądów ziemiańskich opisany, wyłączwszy szczególności samym tylko ziemiańskim sądom właściwe. Porządek brania rejestrów tą koleją następować ma: najprzód rejestr appellacyjny, potem rejestr officii, toż rejestr extraordinaryny taktowy, a z nich każdy niedłużej będzie brany, tylko do odsądzenia iedney oczywistej sprawy, rejestr zaś taktowy ordynaryiny, w ciągu każdej sprawy, z powyższych rejestrów sądzący się, koniecznie powinien być brany, aż do odsądzenia ostatniego wpisu sprawy. Porządek wołania wpisów, porządkiem w rejestrach numerowanych foliów zachowany być powinien. Porządek sądzania spraw na izby ten sam służyć będzie, iaki służył podzielonym na kadencyę repartycom; w izbie pierwszej sędzić się mają sprawy właściwe trybunalskie te, które należały do repartycyi Litewskiej trybunału ziemskiego w Wilnie sądzącego się; w izbie drugiej do sądzienia należeć będą te, które sądziły się na repartycyi Ruskiej Grodzieńskiej, oprócz spraw *in pleno* wyłączonych do izby pierwszej należących. Porządek wołania i sądzienia spraw z rejestrów *in pleno* oddanych, zachowany będzie wedle prawideł urządzających ordynacyą o trybunale. Sprawy po dekretach determinacyjnych trybunalskich, gdy odsądzone zostaną przez sąd ziemiański, i wywołane przez appellacyą do trybunału, należeć będą do izby repartycyą zajmującej, w której sąd ziemiański dekret appellowany składający, znayduie się. Spraw z rejestrów ordynaryjnych taktowych, których dotąd wpisy na obie przenosiły się repartyce, jeżeliby były zajęte procederem, mają należeć do tej repartycyi na izby podzielonej, na której ostatni dekret zapadł.

A jeżeliby były procederem nie zajęte, choćby wpisy znaydowały się stare, mają należeć do tej repartycyi i izby do której należy miejsce uczynku. Nie będzie zatem nikomu się godziło pod żadnym pretextem, ani z dawnych wpisów repartycyi niewłaściwey umieszczonych w rejestrach spraw utrzymywać, ani extra rejestrum wpisanych popierać, ani na nowo żadnych wpisów przeciw temu porządkowi wynosić, a ktoby mimo ten porządek, albo do niewłaściwego rejestru wpisał się, lub niewłaściwo sprawę trybunałowi w rejestrach trybunalskich utrzymywał, za przywołaniem aktoratu sąd tentował, lub też z przestąpieniem tego porządku stronę kondemnował, winien zostanie kar ewokacyjnych, za każde tego porządku przestąpienie, to jest sześciu niedziel wieży, sta kop i zwrotu expensów prawnych stronie pociągnionej, czego trybunał tak w oddzielnych izbach, iako też *in pleno* dostrzegać, a w przewinieniu karami ewokacyjnemi przy zwróceniu sprawy, bądź do właściwego sądu, bądź do właściwych rejestrów stronę zawiniającą karać obowiązany. Każdemu wolno będzie łączyć swe aktoraty z rejestrów, bądź extraordinaryjnych, bądź ordynaryjnych taktowych do rejestrów appellacyjnych z iedności sprawy, przeciwnie iednak z rejestrów appellacyjnych, i innych do taktowych łączyć nie wolno pod nieważnością dekretów i karą na tentujących w konstytucyi tysiąc siedmset ósmdziesiąt czwartego roku opisaną. Trybunały nadto iako tego porządku pilnie dostrzegać obowiązane, tak żadney do siebie nienależącej sprawy przypuszczać, ani rozsądzać sprawy appellowane, w kategorię nieappellowane wdawać się żadney mocy mieć nie będą.

II.

Objaśnienie procedencyi.

Ponieważ spór o procedencyą mówienia w sprawie wiele zajmował czasu, zabiegając temu stanowiąmy, iż strona od dekretu pierwszej instancyi appellująca, iako strona powodowa najprzód winna będzie produktem usprawiedliwiać powody swojego appellowania przez dowody sprawę samą usprawiedliwiające, a strona kontentująca się dekretem, na to odpowiadać powinna przez wzajemny produkt, i wzajemne tym porządkiem repliki odbywać się mają. W sprawach zaś przez obie strony, bądź w całości, bądź w kategoriach i punktach zaappellowanych porządek w trybunale mówienia i postępowania ten sam ma być zachowany, iaki był na sądzie pierwszej instancyi od którego appellowano.

III.

Oblaśnienie odpowiedzialności urzędników
w trybunale z registrów officii.

Szukając fundamentów tych, na którychby sprawiedliwość sparta trwale kwitnąć i wzrost swój brać mogła, gdyśmy już przeznaczili odpowiedzialność w trybunale urzędnikom, *ex iudicato, et ex gesto officio* przez ustawę ordynacyi o trybunale, a nieupatrując innego środka w dogodzeniu sprawiedliwości nad objaśnienie i przeniesienie ogólnych wyrazów prawa na szczególne onego urzędzenia; z tego względu My Król za zgodą stanów seymujących, w czym *ex iudicato et ex gesto officio* urzędy odpowiadać mają tak postanawiamy:

Co do odpowiedzialności ex iudicato. 1mo. Jeżeli sąd pierwszy instancyi po dekrete swoim finalnym appellacyi, które prawa pozwalają, wyrokiem swym wzbronił. *2do.* Jeżeli po promulgacie dekretu swojego tenże sąd wyrok swój przeformował. *3tio.* Jeżeli po dekrete swym zaapelowanym sąd pierwszy instancyi w sprawie tej, w której prawo appellacyi dopuszcza, wyrokiem swym wykonanie przysięgi nakazywał, zaprzysięgać dozwalał, lub oney słuchał.

Co do odpowiedzialności ex gesto officio.

1mo. Jeżeli sędzia ziemiański na odprawowanie sądów ziemiańskich i kommissarz cywilno-wojskowy na czas swojej kadencyi nieziachał, i przez cały ciąg swojego kompletu nieznaydował się, a tego ani chorobą przez przysięgę, ani legalnością przez dowody nie usprawiedliwił.

2do. Jeżeli sąd ziemiański porządku registrów w przywoływaniu i sądzeniu z niego spraw nie zachował.

3tio. Jeżeli urzędnik dekret eksekwujący na eksekucyi dekretów nie wedle prawa zachował się, przez coby z obowiązków urzędowania swojego wykroczył.

4to. Jeżeli sędzia o korupcyą był przekonany.

5to. Jeżeli przed udecydowaniem całkowitej sprawy i przed podpisaniem sentencyonarza z namowy wychodził, lub do namowy kogo wprowadzał.

6to. Jeżeli komplet sądowy umyślnie niebytnością swą zerwał, lub na ten koniec zerwania kompletu z koła wyszedł.

7mo. Jeżeli zagajający urzędnik seymik i cenzorowie wedle opisu prawa o seymikach położonego nie zachowali się lub ony przestąpili.

8vo. Jeżeli kommissarze cywilno-wojskowi z pewnej wiadomości niepossessyona-

tów, a zatym od seymikowania wyłączonych, do księgi ziemiańskiej przeciw prawu wprowadzili, lub gdyby opuszczonego possessyona do księgi ziemiańskiej wpisać nie chcieli, albo na uszkodzenie czyie iednym datę prawa possessyą stanowiącego wymieniali, innym possessyą nielegalną przez parcjalność zapisywali.

9no. Jeżeli possessyona iednego podatku opłacającego, i opłatę kwitem dowodzącego, albo i całą okolicę szlachty, wpisując do księgi ziemiańskiej opuścili, lub niewłaściwym nazwiskiem zapisali, a to *mala fide* czynili na uszkodzenie.

10mo. Jeżeli kommissarze cywilno-wojskowi w sprawy władzy swojej niepowierzone wdawali się, a w tych rodzajach wymienionych przestępstw, jeżeli rozpisem nieusprawiedliwili się, za wymienione i wyszczególnione *ex iudicato et ex gesto officio* wykroczenia sędzia, kommissarz, i każdy urząd pierwszej instancyi w trybunale do odpowiedzialności obowiązany, jeżeli pewnymi i iasnymi dowodami przekonany postępkiem prawa został, ma być karany.

Ex iudicato iako to: za wykroczenie w pierwszym i trzecim punktach, jeżeli w sprawie cywilney na niedziel sześć wieży cywilney i zwrot expensów z tej okazjiłożonych wskazany być ma: jeżeli w sprawie kryminalney, kara wieży fundowej puł roku. Za przestępstwo w drugim punkcie od urzędu oddalony i do powrotu szkód wynikających obowiązany zostanie.

Ex male gesto officio za wykroczenia, w pierwszym piątym i szóstym punktach wieży cywilney na urząd dwanaście niedziel, za wykroczenie w drugim punkcie sześć niedziel wieży cywilney. Za wykroczenie w trzecim punkcie, kara wedle ważności winy rozciągać się powinna: wszelako jeżeli zabójstwa i kryminału nie ciągnęło za sobą, kara sześć niedziel wieży cywilney, przy nadgroźdzeniu szkód i expensów przewyższać nie ma. Za występki w czwartym punkcie korupcyi kara odsądzenia na zawsze *ab omni activitate* i za wartość wziętej korupcyi złożenie we trójnasób solucyi na szpital do kassy policyiney miejscowej. Za wykroczenie w siódmym punkcie kara wedle ustawy o seymikach. Za wykroczenie w ósmym, dziewiątym i dziesiątym punktach, sześć niedziel wieży cywilney i zwrot expensów przez stronę zawiniającą, wzajemnie jeżeli strona urzędnika i kommissarza cywilno-wojskowego rozpisem usprawiedliwionego, albo w rzeczy nieznaczącej z obowiązków urzędowego wykroczenia, lub w rzeczy niewinnej nad powyższe opisanie obwiniwszy, sama winną być się okazała, lub iasnymi i pewnymi dowodami o przestępstwo w tym nieprzekonała, takowemuż ukaraniu iakiego

na urządzie żądała, sama ulegać i one zność powinna.

Kara na korrumpującego. Strona korrumpująca sędzię z pomocnikami oney korupcyą roznoszącami, gdy będzie o winę iasnemi przekonana dowodami, nietylko tymże karom, co i skorumpowany sędzia podpaść będzie, co się równie i na pomocników rozciągać powinno, lecz nadto iako pryncypał winy bez żadney folgi za dowodem słusznym pułrokiem wieży, *in fundo* w iednymże sądzie bez żadney zwłoki ma być karany.

Określenie delacyi. Dozwalamy każdemu publiczney delacyi na występki z urzędu publiczność dotykające. Występki zaś publiczność dotykające w następujących szczegółach wyliszają się: *1mo.* Niedopuszczenie w sprawie kryminalney od dekretu appellacyi. *2do.* Nieziedzanie na kadencye tak sędziów ziemiańskich, iako też kommissarzów cywilno-wojskowych. *3tio.* Zerwanie kompletu sądowego. *4to.* Niezachowanie porządku ordynacyi registrów. Inne zaś powyższym opisem zajęte wykroczenia z urzędu rozumieć się mają za krzywdy szczególne, w których temu tylko wolno będzie szukać sprawiedliwości, kto z ubliżenia oney czuć się będzie pokrzywdzonym. Delator za dowiedzeniem, któregokolwiek z wymienionych rodzajów występku publiczność dotykającego, zyskiwać będzie na zawiniającym w proporcycą wieży każdotygodniowej, to jest od tygodnia wieży cywilney złotych sto, od fundowej złotych dwieście na zysk swój, prócz powyższej kary, i oprócz expensów, które zawiniający delatorowi zwrócić obowiązany. Żadnemu iednak ani z delacyi publiczney ani z szczególney instancyi do sądu przychożącemu, gdy zawołana zostanie z registru sprawa tego, nie mówić nie wolno będzie, póki nie złoży dowodu niewątpliwej possessyi swojej na odpowiedź dostarczającej, lub nieuści się dobrze osiadłą poręką odpowiedzialności wyrównyującą. A iako każdemu w swojej tylko szczególney i własney krzywdzie, godzić się wolno, tak w przypadkach wykroczeń z urzędu pod publiczną, delacyą określonymi szczegółami oddanych, nikomu nie będzie wolno, ani przed dekretem, ani po dekrete, żadney stanowić ugody, opisu, ani kwitacyi wydawać, pod nieważnością tego wszystkiego, i pod winą rozciągnięcia *ad publicam delationem* kary równey na kwitującego, iaka z winy zakwitowanego podług powyższego opisu wypada.

IV.

Przeniesienie aktów trybunalskich do miasta
sądowego Wilna.

Ponieważ registra sądowe, księgi inkwizycyi, i wszelkie akta trybunalskie dla są-

dzenia się trybunału w Nowogródku, Mińsku i Grodnie tamże przy aktach ziemskich dotąd swą rozrzuconą lokacyą mają, które ażeby przez pisarzów miejscowych aktowych ziemiańskich do miasta sądowego Wilna w przeciągu trzech tygodni, a nayedalej w przeciągu inchoacyi trybunału w Wilnie do kancelaryi ziemskiej Wileńskiej pod registrami przeniesione i za rewersem pisarza aktowego ziemiańskiego Wileńskiego złożone zostały, pod rygorem kary na nieposłusznych prawu nakazujemy, i lokacyą tak tymże iako i następnym aktom trybunalskim, przy konkluzyi trybunału ordynacyą urządzonych, za rewersem pisarza miejscowego aktowego *in archivo* kancelaryi ziemskiej Wileńskiej na zawsze przeznaczamy. Koszt zaś na przeniesienie terażniejszych aktów pisarzom przenoszącym one ze skrzynki trybunalskiej, iaka następnym prawem urządzona zostanie, ma być wrócony.

V.

Oblaśnienie appellacyi.

Wolne appellacye, wedle statutu i konstytucyi tysiąc siedemset sześćdziesiąt czwartego roku czynione, w trzecim dniu po promulgacyi dekretu w pryncypalnej sprawie zapadłego, dopuszczone od sądów ziemiańskich do trybunału głównego Wielkiego Xięstwa Litewskiego, w gatunkach spraw onemu przepisanych, iako też w udzielnych gatunkach spraw prawami oznaczonych do trybunału duchownego, mieć chcemy: oprócz wyłączających się poniższymi punktami spraw, od których niewolne appellacye wedle statutu i konstytucyi seymowych iako to: *1mo.* Od dekretów za wszelkimi inskrypcyami summownemi ręcznymi. *2do.* Od zeznaney dekretem oczewistym reindukcyi w sprawie expulsyiney. *3tio.* Od zasądzoney extradycyi poddanych bądź wyszłych, bądź wyprowadzonych. *4to.* Od dekretu oczewistego odsądzającego possessyą zarewersowaną wedle urzędzenia ustawy o seymikach. *5to.* Od dekretu w sprawach mniejszey importacyi, któraby pięćset złotych nie dochodziła. *6to.* Od dekretów akcesoryinych, któreby pryncypalnego wyroku nie składały. W tych sześciu wyszczególnionych powyższych rodzajach spraw, appellacyi od dekretów ziemiańskich zabraniamy, z tym iednak ostrzeżeniem; iż gdyby przy odsądzeniu sprawy w pierwszym punkcie nad iściznę, i nad niekwestyonowany procent prawny, w drugim punkcie nad zwrot possessyi wybitemu, w trzecim nad nakazaną extradycyą osób zbiegłych, lub wyprowadzonych wskazaniem pretensyi kwestyonowanych, albo płaceniem za nie summ i expens nieproporcjonalnych uciążono, wolność w tych przypadkach, stro-

nie uciążliwość czującej, appellacyi do trybunału zachowuje się.

VI.

Ustanowienie komunikacji produktów i replik.

Oszczędzając czas, który tak przez długie stawanie w sprawach, jako też przez niegotowość stron częstokroć z ubliżeniem oczekującym sprawiedliwości, bywał mitrężony; mieć chcemy: aby komunikacja produktów wcześniej przygotowanych we wszystkich, a mianowicie sukcesyjnych, kompetitorskich i exdywizorskich sprawach, nawzajem między rozprawiającymi się stronami dopełnioną (była) w następującym sposobie: strona przynosząca pozew swój do wpisu aktoratu, obowiązana produkt swojej sprawy z dostatecznym oney przełożeniem, wyszczególnieniem dat i treści z dokumentów, w kancelaryi sądu tego, do którego ze sprawą przychodzi, złożyć, a strona druga odbierająca z kancelaryi tenże produkt, winna nawzajem tegoż czasu swój także produkt w teyże kancelaryi z podobnymże dat i rzeczy dostatecznym wyjaśnieniem deponować, co wszystko dopełniono być powinno za rewersami pisarza dekretowego i stron odbierających od niego produkta, najmniej dwoma tygodniami przed przypadnieniem sprawy. Pisarza zatym dekretowego obowiązkiem będzie dyaryuszu, czyli protokołu udzielonego komunikacyjnego, utrzymywania rewersów i kwitacyów, do niego z oddających się i odbierających produktów zapisywania, replik też wzajemnych komunikacyjna, w czasie odchodzących produktów dopełnioną być powinna. Komunikacja zaś dokumentów między stronami, bądź przy produkcji, bądź przy replice żądana, nigdy nawzajem odmówiona, ani mitrężona być nie powinna: co ma być zachowano we wszelkich subselliach.

VII.

Objaśnienie pomocy wojskowej za dekretami executionum.

Gdy prawo seymu terażniejszego, za dekretami oczewistemi *ultima instantiae* i kontumacyjnemi *ultima convictionis*, pomoc wojskową zyskiwać pozwalające, ani poprzednicze ustawy tysiąc siedmset sześćdziesiąt ósmego i tysiąc siedmset osmdziesiąt czwartego, do teyże pomocy wojskowej stanowiąc, nieobjaśniły, w jakim stopniu dekreta kontumacyjne mają się brać, za dekreta *ultima convictionis*. Z obawy zaś prawa tysiąc siedmset sześćdziesiąt czwartego roku o exekucjach wydanego wyraża się trudność rozumienia dekretów kontumacyjnych *captati temporis* za dekreta *ultima convictionis*

nis kiedy za niemi po dwókrótnej tentacyi niedopuszczonej do sądu stronę oporną poznać każę, a po pierwszej, ani po drugiej tentacyi pomocy wojskowej nieprzeznacza. Zabiegając w tym wszelkim obojętnościom, i chcąc, aby iak najkrótszym processem sprawiedliwość wymierzona była, stanowiąmy: iż dekret kontumacyjny w porządku drugi w sprawach *summarii processus* statutem Litewskim i konstytucjami wyszczególnionych, a zaś w sprawach iakieykolwiek natury po dekretach oczwistych appellacyi nieuległych pierwszy dekret teyże instancyi, po appellacyi też do trybunału pierwszy także dekret kontumacyjny tegoż sądu trybunalskiego. W sprawach niesądzonych sukcesyjnych, o kognicyą praw, przywileiów na dobra leżące i o aktorstwo onych, trzeci w porządku dekret kontumacyjny, w których pierwszy kroć raz zapisuje się *captatum tempus*, są dekretami *ultima convictionis*, za którymi iako świadectwa o należnej za niemi tradycyi do odzyskania pomocy wojskowej od sądu tego w którym wypadły i wypadać będą, mają być wydawane, tak i pomoc wojskowa do skutecznej za niemi tradycyi tyle razy, ile potrzeba od wojsk w najbliższej zrzeczności konstytuujących, na rekwiżycyą urzędnika czekwującego, aby dodawana była, nakazujemy. Co się zaś tycze kar za sprzeciwieństwo takim dekretom ustawami opisanych, tych po dopełnionej z pomocą wojskową tradycyi, wolność poszukiwania stronie konwinkującej na stronie skonwinkowanej, współ z wydatkami prawnymi w sądzie tym, w którym process przewidziany, zachowujemy. Sąd zaś każdej w sączeniu win kontrawencyjnych, w punktach niniejszym prawem nieodmienionych zachować się obowiązany stosownie do reguły konstytucyą tyśiąc siedmset sześćdziesiąt czwartego o exekucjach postanowionej.

VIII.

Objaśnienie limitu trybunału głównego Wielkiego Xięstwa Litewskiego koła ziemskiego

Trybunały główne Wielkiego Xięstwa Litewskiego ziemskie ciągle bez przerwy, wyjąwszy dni niedzielne i święta przez czterdzieści sześć tygodni sędzić się będą wedle ordynacyi o nich postanowionej; w końcu zaś czterdziestego szóstego tygodnia, w dniu ostatnim powszednim limitować się mają. Prezydenci w oddzielnych izbach z przytoinnemi każdej izby deputatami registra sądowe i protokoły zakonnotują, raporta do straży podpiszą. Po czym izba druga z pierwszą złącząwszy się, i tam pod prezydencyą pierwszej izby zwykle uczyniwszy pożegnanie, kończyć będą w kościele zamkowym

przez *Te Deum laudamus* na dziękczynieniu Bogu za szczęśliwość Króla i Rzeczypospolitej.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CDXXXIV.

Działo się itd. dnia siedemnastego Kwietnia r. P. 1792.

Oblata. (jak wyżej.)

Gotowość do obrony pospolitej.

Żaden wolny naród nie znalazł nigdy skutecznej obrony swobód własnych, jeżeli iey nie szukał w własnej swej enocie i sile. W tych celną naszą położywszy ufność, ziednoczeni w celu obrony całości swobód, i niepodległości naszej, oświadczamy; najprzód iak nayuroczyściej przed Bogiem i wszystkimi narodami, że przeciwko nikomu wojny zaczepnej podnosić nie myślimy, że wszystkich sąsiadów przyjaźni i spokojności dotąd między nami i day Boże na zawsze trwającą wysoce szanujemy; lecz iedynie troskliwi o całość krajów w Rzplitej, wolności i niepodległości naszej, o utrzymanie tey ustawy rządu naszego, która powszechną narodu wolą poświęcona, ma w obronie swojej życie i majątek każdego obywatela. Nadto uważając, że się znajdujemy w tym czasie i położeniu politycznym, w którym negocjacje między dworami w okolicznościach dzisiejszych zachodzące, wymagają z naszej strony, ażebyśmy względem nas, co do bezpieczeństwa krajów Rzplitej, niepodległości narodowej i szczęśliwej konstytucyi naszej, ile w nas jest, przydali negocjacyom wagi i konsyderacyi, a w przypadku nadspodziewanym mieli gotową obronę, ustanawiamy:

1mo. Ażeby Król Iegomość, któremu ustawa rządu naszego powierza władzę wykonawczą, użył tymże prawem powierzony sobie władzy w całej iey rozciągłości iak naydzielniej i nayskuteczniej ku opatrzeniu obrony narodowej przez takie siłami zbrojnymi Rzplitej kierowanie i onychże użycie, iakie do tego celu być może nayprzystoitsze.

2do. Poruczymy Królowi Iegomości sprowadzenie iednego, dwóch lub trzech generałów z zagranicznej służby w sztuce wojennej z umiejetności doświadczonych, oraz umieszczenie ich w wojsku Rzplitej w stopniach naywyżey kommanderujących z opatrzeniem potrzebnej rangi i przyzwoitego onymże żołdu i nadgrody. Nadto wyborowi Króla Iegomości polecamy sprowadzenie

i nominowanie officyerów do korpusów artylleryi i indzynieryi, również za granicą ówicznych i w sztuce wojennej biegłych.

3tio. Polecamy kommissyi skarbowey obozga narodów aby, za uznaniem potrzeby przez Króla Iegomości w straży i zaleceniem onegoż, negocjowała nieodwłocznie kredyt, bądź w kraiu, bądź zagranicą, ile gdzie, i iak z mniejszym kosztem mieć może na summę trzydzieści milionów złotych Polskicy, poddając pod hypotekę bezpieczeństwa tego kredytu fundusz z przedaży starostw wniyść mający, którego to kredytu pewność i bezpieczeństwo niniejszym prawem zaręczamy.

4to. Dozwalamy Królowi Iegomości w straży z summ w skarbie Rzplitej będących i przez zaciągnięty kredyt wchodzić mających, użyć *ad concurrentiam* dziewięciu milionów na potrzebne przygotowania obrony narodowej, a to pod odpowiedzialią i ministra w straży podpisującego, i osób którym takowe wydatki powierzone będą, jeżeliby co z tey summy na inny iaki obiekt, a nie na przygotowanie obrony narodowej użytym było. W przypadku zaś zaczęcia od kogożkolwiek bądź przeciwko Rzplitej (czego niech Bóg uchwowa) czy to przez deklaracyą, czyli iakimkolwiek bądź innym sposobem aktualnej wojny; dozwalamy I. K. Mei w straży użyć *ad concurrentiam* reszty summy kredytem zaciągnięć się mającej na obronę wojenną, podobnym sposobem pod odpowiedzialią i ministra w straży podpisującego, i osób, którym takowe wydatki powierzone będą, jeżeliby co z tey summy na inny iaki obiekt a nie na potrzeby wojny użytym było.

5to. Po upłynionym dwumiesięcznym czasie ministrowie w straży donoszą stanom Rzplitej seymującym, choćby za wniesieniem iednego z seymujących, o nastąpnym użyciu pieniędzy według powyższego przepisu, a rachunek seymującym stanom podany będzie *ex asse* ze wszelkich użytych pieniędzy.

Stanisław Nałęcz Małachowski ref: w. K. seymowy i konfederacyi prowincyi Koronnych marszałek.

Kazimierz xiaże Sapięha generał art: Litt: marszałek konfederacyi Wo Xa Litto.

Woyciech Leszczyt Skarszewski biskup Chełmski i Lubelski wyznaczony z senatu z prowincyi Małopolskiej, do deputacyi konst: Waleryan Stroynowski podkomorzy Buski poseł Wołyński z Małopolski deputat do konstytucyi. Stanisław Kostka Potocki poseł Lubelski dep: do kon: z prow: Małopolskiej. Antoni Ledochowski wodzic: i poseł wojewodztwa Czerniechowskiego deputowany z prow: Małopolskiej. Adam Littawor Chreptowicz po-

seł Nowogrodzki deputowany do konstytucji z Wo Xa Lit. Jan Łuszczewski poseł Sochaczewski deputowany z prowincji Wielkopolskiej. Po wpisaniu zaś niniejszej konst: itd. (Zakończenie jak wyżej.)

CDXXXV.

Działo się itd. (jak wyżej.)

Oblata. (jak wyżej.)

Warunek dla urodzonego Daniela Tołłokońskiego Paszkiewicza.

Przychylając się tak do proźby urodzonych posłów Wielkiego Xięstwa Litewskiego, iako też mając wzgląd na dowody świadczące o starożytności domu i imienia Tołłokońskich Paszkiewiczów, My Król za zgodą skonfederowanych stanów urodzonego Daniela Tołłokońskiego Paszkiewicza, znosząc z niego wszelkie abusus, dotąd przez osiadłość i handel w mieście Wilnie wydarzone, onegoż wraz z jego potomstwem do wszelkich prerogatyw stanowi szlacheckiemu służących przywracamy i od wszelkich zarzutów szlachectwu jego szkodzących mocą prawa terazniejszego zasłaniamy.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CDXXXVI.

Działo się itd. (jak wyżej.)

Oblata. (jak wyżej.)

Wdzięczność dla urodzonego xięcia Adama Czartoryskiego posła Lubelskiego.

My Król za zgodą stanów seymujących, wdzięczni urodzonemu xięciu Adamowi Czartoryskiemu posłowi Lubelskiemu, za gorliwie podjętą i również dopełnioną usługę obywatelską w interesach publicznych Rzeczypospolitej z nayiaśniejszym elektorem Saskim, po uczynionej przed Nami relacji poselstwa jego, mieć chcemy za iednomyślną zgodą, aby taż wdzięczność Nasza w zbiorze ustaw seymowych umieszczona była.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CDXXXVII.

Działo się itd. (jak wyżej.)

Oblata. (jak wyżej.)

Uwolnienie a scartabellatu urodzonego Daniela Skowrońskiego.

Gdy urodzony Daniel Skowroński, przez wdzięczność Rzeczypospolitej za otrzymany klejnot szlachectwa w negocjacji Drezdeńskiej, przy urodzonym xiążęciu Adamie Czartoryskim pośle Lubelskim, powinność sekretarza sprawował, przeto My Król wraz z stanami Rzeczypospolitej, mając na baczniu rekomendacją, tak od ministra interessów zagranicznych, iako też zaletę urodzonego xięcia Adama Czartoryskiego posła Lubelskiego, temuż urodzonemu Danielowi Skowrońskiemu daną, i chcąc skłonność naszą ku ich żądanemu okazać zamiarowi, tę chęć dobrą nadgradzając, a do dalszej usługi sposobiąc a scartabellatu urodzonego Daniela Skowrońskiego z całym jego potomstwem bez opłaty stępla uwalniamy i wszelkich dobrodzieystw z prawa pozwolonych używać dozwalamy.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CDXXXVIII.

Działo się itd. (jak wyżej.)

Oblata. (jak wyżej.)

Wyznaczenie deputacyi do ułożenia projektu wypraw obronnych.

Chcąc ułatwić decyzją wszelkich materii dążących do przygotowania obrony krajowej, My Król za zgodą stanów wyznaczamy deputacją z osób następujących, to jest z prowincji Małopolskiej urodzonego xiążęcia Czartoryskiego posła Lubelskiego, z prowincji Wielkiego Xięstwa Littgo urodzonego Wawrzeckiego posła Braślawskiego, z prowincji Wielkopolskiej urodzonego Brezę posła Gnieźnińskiego; która deputacja wraz z kommissją wojskową obojga narodów, i od niey do ułożenia etatu delegowanemi, w sposobie dla kraju naymniey uciążliwym, do obrony i wygody jego nayzdaciejszym, a do wewnętrzney spokojności naystosowniejszym, projekt wypraw obronnych podług sposobności województw ułożyć

i takowy do approbacyi lub reprobacyi stanów seymujących nadaley za niedziel dwie poda.

Stanisław Nałęcz Małachowski ref. w. K. seymowy i konfederacyi prowincyi Koronnych marszałek.

Kazimierz xiąże Sapięha generał art: Litt: marszałek konfederacyi W. Xa. Littgo.

Wojciech Leszczycki Skarszewski biskup Chełmski i Lubelski wyznaczony z senatu z prowincyi Małopolskiej. Antoni xiąże Jabłonowski kasztelan Krakowski deputat z senatu z Małej Polski. Jan Ossoliński starosta i poseł Drohycki dep. z prow. Małopol. Józef Weyssenhoff poseł Inflantski dep. do kon. z prow. Wo Xa Litt. Jan Łuszczewski poseł Sochaczewski deput. z prow. Wielkopolskiej. Po wpisaniu zaś niniejszej konstytucyi itd. (Zakończenie jak wyżej.)

CDXXXIX.

Działo się itd. dnia dwudziestego pierwszego Kwietnia r. P. 1792.

Oblata. (jak wyżej.)

Deklaracya doczesna.

Na przełożenie nam władzy wykonawczej, iż w coraz widoczniejszej potrzebie Rzeczypospolitej do gotowości ku obronie powszechnej, użycie w takowym rzeczy położeniu sił zbrojnych krajowych wymaga, mianowicie co do artykułów niżej wyrażonych, szczególniejszych przepisów, My Król wraz z seymującemi stanami, dopóki niniejsza potrzeba obrony krajowej i nadzwyczajnych środków przez nas za trwającą uznana będzie ustanawiamy.

1mo. Aby w celu obrony stotysięczne wojsko prawem determinowane do skutku i zupełności doprowadzone niezwłocznie było, Króla Imci w straży upoważniamy, iżby rekrut in natura z dóbr wszelakiego gatunku, w proporcji iuz na dzisiejszym seymie oznaczony, przez Króla w straży rekwirowany i do korpusów przeznaczony został.

2do. Nominowanie, odwołanie, i przedstawienie komendantów do korpusów wojska, podług rzetelnych potrzeb obrony krajowej Królowi Imci w straży poruczamy.

3tio. Zupelne dopełnianie rekwizycyów generałów kommanderujących (ordynansami i instrukcyami od kommissyi wojskowej obojga narodów do tego umocowanych) przez kommissye porządkowe, przez magistraty miast, a w naglących potrzebach, nawet przez zwierzchności miejscowe, tak w dobach dawniey królewskie zwanych, iako

ekonomicznych, duchownych i dziedzicznych nakazujemy, ilekroć pomienione generałów kommanderujących rekwizycye ściągac się będą. 1mo. Do dostarczenia za opłatą gotową przy transmarszach szczególnych korpusów żywności furazów podług ceny przez kommissye porządkowe w miarę żołdu żołnierza ustanowionej, tudzież podwód, i koni podług taxy prawem oznaczonej. 2do. Do paletowania wedle potrzeby na dostawienie w magazynach oznaczyć się mających, bez żadney zwłoki maki, krup, owsa, siana, słomy, drzewa za kwitami generałów kommanderujących lub od nich kommanderowanych. 3tio. Do użycia miejsc obronnych lub do zmocnienia ku obronie sposobnych, tudzież miejsc potrzebnych na obozy, lazarety, składy, i magazyny z przystawieniem do tychże miejsc potrzebnego robotnika, podwód i materyałów. 4to. Do ułatwienia przepraw, grobel, mostów, czynienia zasieków i zalewów.

4to. Baczni na obronę pospolitą, ale równie względni na własność każdego obywatela ostrzegamy indemnizacją i opłatę, którą każdemu właścicielowi Rzeczypospolita zapewnia, za dostarczanie potrzeb w przypadkach rekwizycyów generałów kommanderujących, niniejszą ustawą dozwolonych, a w tym celu nakazując, aby takowe rekwizycye pod iakimkolwiek bądź nazwiskiem uskutecznione, przez kogo tyćże się będzie, składane były w kommissyach porządkowych, że do uznania onych i powrócenia właścicielom należytości, osobna wyznaczona będzie seymowa kommissya nayroczyściej zapewniamy.

Stanisław Nałęcz Małachowski ref. w. K. seymowy i konfederacyi prowincyi Koronnych marszałek.

Kazimierz xiąże Sapięha gen. art. Litt: marszałek konfederacyi Wo Xa Litt.

Kazimierz Konstanty Plater kasztelan generału Trockiego do deputacyi seymowej wyznaczony z senatu Wo Xa Littgo. Alexander Linowski p. w. Krak. deputowany z prow. Mał. Waleryan Stroynowski podkomorzy Buski poseł Wołyński z Małopolski deputat do konstytucyi. Tomasz Wawrzecki poseł Braśl. deputowany do konstyt. z prow. Wo Xa Litt. Józef Weyssenhoff poseł Inflantski deputowany do konstytucyi z prow. Wo Xa Litt. Józef Radzicki podkomorzy i poseł zi. Zakroczymskiej deputowany do konstyt. z prowincyi Wielkopolskiej mp. Jan Łuszczewski poseł Sochaczewski deputowany z prowincyi Wielkopolskiej. Po wpisaniu zaś niniejszej konst: itd. (Zakończenie jak w poprzednich.)

CDXL.

Działo się itd. (jak wyżej.)

Oblata. (jak wyżej.)

**Umieszczenie w wojsku
Rzeczypospolitey
dwudziestu officyerów z służby
zagranicznejey.**

Chcąc powiększyć liczbę officyerów zdanych w wojsku Rzeczypospolitey dozwalamy Królowi legomości, nie rugując nikogo z rangi i miejsca swego, umieścić w wojsku Rzeczypospolitey dwudziestu officyerów z zagranicznejey służby, na placach otwartych lub otworzyć się mogących, zaczawszy od rangi kapitańskiej w piechocie, a rotmistrzowskiej w kawalerji do rangi pułkowniczej, zdadnością i praktyką dystyngowanych, wybór takowy zasadzamy na ufności, którą w przywiązaniu Króla do kraju a z tym w gorliwej Jego chęci polepszenia wojska pokładamy.

(Podpisy i zakończenie jak w poprzedzającej.)

CDXLI.

*Działo się itd. dnia dwudziestego
czwartego Kwietnia r. P. 1792.*

Oblata. (jak wyżej.)

**Zrzeczenie się
przez Nayaśniejszego Pana
kollacyi we wsiach
dóbr królewskie zwanych.**

Gdy starostwa i wszelkie królewszczyzny prawem dzisiejszego seymu przemieniają się na dobra dziedziczne ziemiańskie, My Król nieznając miłszy dla serca Naszego ofiary, iak ustąpienie z prerogatyw Naszych dla dobra kochanego nam narodu, i świętość korony Naszey nie na wielości prerogatyw, lecz na znaczeniu i szczęściu jego zakładając, o chcąc oraz zachęcić do nabywania dóbr takowych i miłszy ich dziedzictwo przyszłym właścicielom uczynić, *ius patronatus* we wszystkich wsiach dóbr królewskich, dotąd nam służące, dobrowolnie odstępujemy i tylko ie sobie w miastach dawniey Naszych królewskich a dziś wolnych Rzeczypospolitey zachowujemy. Za te łaskawe przez Króla Imci prawa swojego

przez *pacta conventa* mu zawarowanego odstąpienie, my stany zgromadzone wieczną w sercach naszych zapisujemy pamięć; chcąc zaś rzetelną wdzięczność naszą skutkiem okazać, oświadczamy, iż sumę złotych sto tysięcy ze skarbu Rzeczypospolitey obojga narodów corocznie wypłacać, do życia temu, komu Jego Królewska Mość z krwi swey nadać zechce, dozwalamy i zabezpieczamy.

Stanisław Nałęcz Małachowski ref: w. K. seymowy i konfederacyi prowincyi Koronnych marszałek.

Kazimierz xiążę Sapięha generał art: Lit: marszałek konfederacyi Wo. Xa. Litgo.

Wojciech Leszczye Skarszewski biskup Chełmski i Lubelski wyznaczony z senatu z prowincyi Małopolskiej. Waleryan Stroynowski podkomorzy Buski poseł Wołyński z Małopolski deputat do konstytucyi. Jan Ossoliński starosta i poseł Drohicki deputowany z prowincyi Małopolskiej. Tomasz Warzecki poseł Braślawski deputowany do konstytucyi z prowincyi Wo Xa Litt. Adam Litawor Chreptowicz poseł Nowogrodzki deputowany do konstytucyi z Wo Xa Litt. Walenty Sobolewski starosta i poseł Warszawski deputowany z prowincyi Wielkopolskiej. Józef Radzicki podkomorzy i poseł ziemi Zakroczym. deputt. do konst. z prow. Wielkop. Po wpiśaniu zaś niniejszey konst: itd. (Zakończenie jak wyżej.)

CDXLII.

*Działo się itd. dnia dwudziestego
szóstego Kwietnia r. P. 1792.*

Oblata. (jak wyżej.)

**Urządzenie wieczyste króle-
wshczyzn.**

ARTYKUŁ I.

Przez wzgląd na powszechne dobro Rzeczypospolitey naszey, i całej powszechności narodowej, My Król za zgodą skonfederowanych Rzeczypospolitey stanów, nieodzownym wyrokiem stanowimy: aby wszystkie dobra w Koronie i Litwie, królewshczyznami zwane, w iakieykolwiek bądź nomenklaturze, dotąd pod ogólnym prawem własności, czyli dziedzictwa Rzeplitey zostające, przedane były na wieczyste dziedzictwa obywatelskie, a to w czasie i sposobie niżej opisanym, warując: iż prawa doczesne czyiekolwiek, na tychże królewshczyznach rozciągające się, ocalone mieć chcemy, podług niższych ustawy tey opisów.

ARTYKUŁ II.

Zaręczenie nienaruszoney pewności nabytego królewshczyzn dziedzictwa, oraz porównanie nowych dziedzictw z dawnymi dziedzictwami, co do ciężarów publicznych, i wszystkich praw ziemiańskich.

Uważając, iż wszelka własność obywatelska, mianowicie zaś własność ziemiska nieruchomości, ani pomysłności obywatelów należycie nie ustanawia, ani w ogóle bogactwa krajowego w miarę wielkości swojej waloru nie ma, jeżeli prawem na zawsze nieporuszonem stałość iey zabezpieczoną nie będzie; przeto:

1mo. Na czele tego prawa naszego, względem przemiany teraźniejszey królewshczyzn w dobra ziemskie dziedziczne, kładniemy to główne prawo wiary publiczney, spokojności obywatelskiej, i bezpieczeństwa tychże majątków, iako istotną zasadę powszechnego kredytu, przemysł krajowy ożywiającego, zaręczając nayuroczyściey nieporuszone na zawsze utrzymywanie teraźniejszey dóbr królewskich przedaży. Nadto warujemy: iż odtąd wszelkie z tego źródła pochodzące prawa własności, i dziedzictwa, równie za niewątpliwe i niezaprzeczone w całym narodzie naszym utrzymywane byđz mają, iak wszystkie inne dziedzictwa.

2do. Królewshczyzny tym prawem zamienione na dziedzictwa szczególne obywatelskie, żadney na potym różnicy od innych wszelkich dóbr ziemiańskich w rozkładzie ciężarów publicznych podlegać nie mają; przeto w przedaży królewshczyzn na dziedzictwa ziemiańskie wszystkich nabywców ostrzeżonych mieć chcemy: że te dobra zaraz od przemiany własności ich ogólney w własność szczególną obywatelską, oprócz wszelkiej opłaty za wartość dziedzictwa skarbowi Rzeplitey, podług niższych prawa tego opisów należącey, równy ziemiański podatek, iak inne dobra ziemiańskie, znosić będą, a na przyszłość od iednakowego rozkładu ciężarów publicznych, jeżeliby iakie z prawa powszechnego wypadały, wyięte byđz nie mają; iako też nawzajem, pod żadnym pozorem większych nad dawne ziemiańskie dobra podatków nigdy narzuconych mieć nie będą mogły.

3tio. Nie będzie wolno odtąd, pod żadnym pozorem, na seymach żadnych wnosić naruszenie w czymkolwiek takowych przedaży; nie będzie wolno Nam Królowi, ani następcom Naszym w propozycjach od tronu, do obrad seymowych podawanych, nie podobnego umieszczać, pod warunkiem uznania takowych propozycyi za krok, gwałt bezpieczeństwa publicznemu przynoszący: nie będzie wolno w żadney instrukcyi dla posła od wyborców iego służyć mającey, nie ta-

kowego rzeczonym przedażom ziemskim przeciwnego umieszczać, pod warunkiem nie legalności wyboru posłów, którzyby w takowe instrukcyje opatrzeni byli; nakoniec nie będzie wolno na seymie żadnym, czyli to w złączeniu izb obydwóch, czyli po rozłączeniu onych, żadnemu z seymujących, pod iakimkolwiek bądź pozorem, wprowadzać takie materji, któraby naruszała takową, przedaż, i porównanie zupełne tych nowych dziedzictw z dawnymi dziedzictwami, pod surowością wyłączenia natychmiast z liczby seymujących, i odesłania do sądów seymowych po ukaranie za wzruszenie spokojności publiczney.

4to. Porównujemy nowe dziedzictwa z dawnymi dziedzictwami, we wszystkich prawach ziemiańskich, a mianowicie co do rozkładów ciężarów publicznych, i ten warunek mieszczony będzie w paktach konwentach do zaprzysiężenia przez królów następców Naszych.

5to. Chcąc oraz zachęcić do nabywania wszelkich królewshczyzn, i miłszy ich dziedzictwo przyszłym właścicielom uczynić, *ius patronatus* we wszystkich wsiach dóbr królewskie zwanych, dotąd Nam Królowi służące, dobrowolnie odstępujemy, i tylko ie sobie w miastach, dawniey królewskie zwanych, a teraz wolnych Rzeczypospolitey, zachowujemy.

ARTYKUŁ III.

Załatwienie wszelkich sporów prawnych i granicznych w królewshczyznach, poprzedzające przedaż onych na dziedzictwa.

Przed uskutecznieniem przedaży królewshczyzn na wieczyste dziedzictwa obywatelskie, dopełnione mieć chcemy to, co następuje:

1mo. Iako assessoryom zalecone iest załatwienie wszelkich sporów prawnych między królewshczyznami, a miastami wolnemi, tak równie prawem niniejszym zalecamy tymże assessoryom, aby wszelkie spory prawne między królewshczyznami a inney natury dobrami, tudzież między królewshczyznami, a królewshczyznami o własność czyli o naturę dóbr rozsądziły, i ostatecznie ukończyły, przed czasem prawem niniejszym do przedaży królewshczyzn zamierzonym. W których to sprawach między królewshczyznami, a inney natury dobrami, wedle dawnych praw, w województwach Kiiowskim, Wołyńskim, Podolskim i Braclawskim dziedzictwa wszelkie nienaruszone byđz mają, w których possessya niewątpliwa, *ante et post hosticum* okazana będzie. Gdzieby iednak lustratorowie spraw takowych ukończonemi nie zostali, niezwłocznie o tym uwiadomiją assessorye, które takie sprawy przed innemi

sprawami rozsądzić obowiązane będą, a to w przeciągu trzech miesięcy od zakończonej lustracji.

2do. Wszelkie spory o granice między królewsczyznami, a inney natury dobrami, nie wyłączając tych nawet, które są appellowane do assessoryi, a w nich dotąd nieukończone, załatwione będą ostatecznie przez sąd rozgraniczenia normalnego, podług przepisu osobnego na to prawa. Sprawy iednak, w których z dekretów assessorskich odbyte już są kommissye nie zaocznie, ale z stawiającymi stronami, i to po ostatecznym ich ukończeniu, zatrzymując sypanie kopców, są zaappellowane, takowe sprawy graniczne w assessoryi skończone byź mają.

3tio. Wszelkie sprawy między miastami wolnemi, a królewsczyznami, bądź o grunta, bądź o inne użytki, z iedney, lub drugiey strony zaprzeczone, ukończone byź mają przez assessorye przed sprzedaż królewsczyzn, a to w przeciągu trzech miesięcy.

4to. A ponieważ starostwie na mocy lustracji odbierając z królewsczyzn dochody przez lustratorów przysięgłych, z nakazów seymowych oznaczonych, im podane, kwartę z nich postanowioną skarbowi na dochód publiczny opłacili; przeto czyniąc sprawiedliwość, tak w dochowaniu wiary publiczney, w której dochody z królewsczyzn lustracyami postanowione, przez possessorów wybierane były, iako oceniając skarb w tym, co już do niego weszło, i przecinając ztąd wszelką do skarbu ewikcyą, stanowimy: iż possessorowie królewsczyzn już pozwani, i ieszcze zapozwani byź mogący, gdy z powodu nadaney przywilejami lokacyinemi miastom propinacyi i wszelkich dochodów odsądzeni od nich będą, w żadnym sądzie, pod żadnym pretextem, nie będą obowiązani do kalkulacyi, z tych prowentów, które lustracyami były im dozwolone; te zaś procenta, które nad lustracje były przez starostów arbitralnie wybierane, z tych kalkulacyą czynić mają; a co się tycze prowentów i propinacyi mieyskich, za kontraktami przez miasta komużkolwiek od roku 1776. wypuszczonych, takowe procenta podług kontraktów dotąd zaległe, miastom wypłacone mieć cheemy.

5to. Wszelkie spory o grunta, swobody, tudzież o daniny i powinności włościan w królewsczyznach osiadłych, ostatecznie rozwiązane byź mają przed sprzedaż królewsczyzn, przez referendarye obojga narodów, podług osobnego o nich prawa.

6to. Gdyby podług wyższych artykułu tego punktów, to iest: pierwszego, trzeciego, czwartego, żadna strona takowych spraw, czyli to w assessoryi, czyli w referendaryi, przed sprzedaż królewsczyzn nie dochodziła; wtedy sprawy te, ile się ściągają do poży-

tków stron, za upadłe na zawsze poczytane zostaną; ile zaś różnicę czynić mogą w dochodzie publicznym Rzepltey, lustratorowie w następującym artykule opisani, dostrzegają będą, aby rzecz z dowodów odkryta i uznana została w sądzie przyzwoitym, podług artykułu tego opisów, pierwey, niżeli uchwalona tym prawem sprzedaż królewsczyzn w skutku nastąpi. Po której żadne już spory podniesione byź nie mogą, i Rzeplta żadnego sobie do nich zwrotu, ani swoim prawem nabywcom nie zostawie.

ARTYKUŁ IV.

O lustratorach i ich pomocnikach.

1mo. Urząd lustratorów na seymikach obranych trwać będzie przez czas prawem niniejszym zamierzony, do zupełnego ukończenia dzieła im powierzonego. Na mieysce zmarłego, lub długą chorobą złożonego lustratora, ma byź obrany nowy lustrator na pierwszych seymikach następujących; lustratorem byź może każdy obywatel w xiędze ziemiańskiej zapisany, choćby na żadney funkcji publiczney ieszcze nie był, aby tylko zdatność istotną do tego dzieła potrzebną posiadał. Lustratora usługa będzie mu służyć za stopień do funkcji i urzędów.

2do. Kommissya skarbowa dla podobieństwa i stosowności gospodarstwa województw, takowe uczyni wydziały do lustracji: W pierwszym wydziale umieści województwo Poznańskie, Kaliskie, i Gnieźnieńskie. W drugim: Krakowskie, Sandomirskie, prócz ziemi Stężyckiey, i Sieradzkie. W trzecim: Mazowieckie, Łęczyckie, Inowrocławskie, Brzeskie Kujawskie, ziemię Dobrzyńską i Rawskie. W czwartym: Kiiowskie i Braclawskie. W piątym: Wołyńskie, Podolskie, Bełzkie, i Czerniechowskie. W szóstym: Wileńskie, Trockie, i xięstwo Żmudzkie. W siódmym: Połockie, Mińskie, Nowogrodzkie, Witebskie i Mścislawskie. W ósmym: Lubelskie, Podlaskie, Brzeskie Litewskie, ziemię Chełmską, i Stężycką. Kommissya w pomienionych wydziałach obranych lustratorów losami wyznaczy po dwóch do lustrowania królewsczyzn, i dodawać trzeciego od siebie będzie, który wspólnie z pierwszymi dwoma komplet zawsze składać będzie. Stosownie do tegoż prawa, dawać im będzie instrukcyje i informacye, z dokładnym obowiązków ich wyszczególnieniem. Lustratorowie zaś, zasięgać mają od kommissyi skarbowey wszelkiey potrzebney wiadomości, rady i pomocy, a nadto obowiązani będą donosić kommissyi, podług iey żądania, o stanie roboty sweoy.

3tio. Kommissya skarbowa użyje lustratorów, nayprzód do zlustrowania i urzędze-

nia wszystkich królewsczyzn wakujących. Porządek zaś, czyli kolej lustracji i urzędzenia w każdym wydziale królewsczyzn nie wakujących ułoży następującym sposobem: spisie na osobnych biletach królewsczyzny oddzielne każdego wydziału, tak rozdzielone bilety królewsczyzn w każdym wydziale, włożywszy w osobne naczynie przyzwoite, losem wyciągać każe, a iakim porządkiem wyciągnięte będą w każdym wydziale królewsczyzny, na biletach zapisane, takimże samym porządkiem i koleją podawać ie będzie do lustracji, w każdym wydziale, lustratorom tegoż wydziału. Porządek takiey lustracji królewsczyzn, losem oznaczony, ma byź zapisany w protokule kommissyi.

4to. Gdyby którzy uprzywilejowani possessorowie bez kolei z losu wypadającej podali dzierżawy swoje kommissyi skarbowey do prędszego urzędzenia i przedania, tedy kommissya przed innemi królewsczyznami z losu wypadłemi urzędzać ie zaleci, i w porządku niżej opisanym licytować będzie. Co wszystko naydaley w przeciągu lat trzech koniecznie dokończyć powinna.

5to. Dobranie i ugodzenie potrzebnych lustratorom ziemiomierców, pisarzów i innych tym podobnych pomocników, światłu i cnoście samey kommissyi skarbowey poruczamy.

ARTYKUŁ V.

Szczególne urzędzenia poprzedzające sprzedaż królewsczyzn, a w tym szczególne obowiązki lustratorów.

1mo. Ogólną powinnością czasowego urzędu lustratorów, iest doskonałe urządzenie królewsczyzn, do rozprzedania onych na wieczność; co w następujących szczegółach objaśniamy: 1. Lustratorowie obowiązani będą pilnować zupełnego ukończenia wiszących iakichkolwiek sporów prawnych między królewsczyznami, i dobrami ziemiańskimi, tudzież między królewsczyznami a królewsczyznami, między miastami wolnemi, czyli to o własność, czyli o prawdziwą granicę, według wyższego artykułu III. Dla zupełney zaś pewności granic, między królewsczyznami, a dobrami inney natury, tudzież między królewsczyznami, a miastami wolnemi, dopilnują ciż lustratorowie, aby królewsczyzny wszystkie, tam nawet, gdzieby sporów granicznych nie było, dokładnie rozgraniczone, i pewnymi znakami granicznymi oznaczone były w całkowitych obwodach swoich. 2. Gdzieby iakie spory nieułatwione należeli, doniosą o tym niezwłocznie kommissyi skarbowey, a ta dopilnować ma przez plenipotentów i officyalistów skarbowych, aby spory takowe ostatecznie ułatwione zostały w sądach, gdzie z prawa należy. 3. Kommissysye

porządkowe obowiązujemy, aby na żądanie tych lustratorów we wszystkim pomocą były, co do zupełnego urzędzenia królewsczyzn, tym prawem przepisanego, dążyć będzie.

4. Wewnętrzny stan osiadłości na niewzruszonych zasadach urzędzą: mając za fundament ich prawa i nadania, tudzież mając to w widoku, aby los włościan i rolników, uczynili pomyślnym i stałym, a oraz, aby w tey samey poprawie losu włościan, wynaleźli nowe źródła powiększenia wartości dóbr, dla przyczynienia skarbowi publicznemu dochodu.

2do. Co się tycze szczególnego urzędzenia wewnętrzney królewsczyzn osiadłości, lustratorowie obeymą nayprzód stan gruntów, i dla tego zaczną od geometrycznego rozmierzenia kaźdey królewsczyzny, z wyszczególnieniem gruntów ornych, i łąk, pastwisk, i lasów, tudzież z oznaczeniem wszędzie różnicy ziemi dobrej, średniey i podłej, nakoniec granice używalne między wsiami, bądź iedney królewsczyzny, bądź inney przyległej, na mappie znaczone byź mają. Gdzieby lustratorowie znaleźli mappy dokładne, stosowne do terażniejszego przepisu prawa, bądź kosztem starostów, bądź miast, albo włościan przez geometrów przysięgłych, bądź z dekretów sporządzone, tedy takowe mappy przez geometrów sprawdzwszy, i do skali generalney zastosowawszy, iako rzecz przyspieszającą robotę, przyimają, a kommissya skarbowa iako za robotę ułatwioną, wyznaczoną nadgodę z porękawicznego, w proporcycą tegoż porękawicznego, tym, którzy na te mappy koszt łożyli, wypłaci, a do skarbu z postanowionego porękawicznego, od kupującego na rzecz skarbu odbierze. Tym czasem zaś, kiedy geometrowie zatrudnieni będą robotą swoią, w przeciągu tego czasu sami lustratorowie używszy przybranych pomocników, weydu w rozpoznanie działów gruntowych włościańskich, i łąków dworskich, ile z opisów podawczych, i lustracyjnych inwentarzów, iakoteż i z wybadania od gromad dociec będą mogli. Wyciągną ztąd zupełny opis podziału gruntów kaźdey osady, iaki iest w terażniejszym używaniu, poznaią prawo, i nadania włościańskie, a co znajdą dowodnego, porządnie u siebie zapiszą. Wypytaią się o wszelkie powinności, i zwyczaie, o daniny, opłaty, iakie rzeczywiście są w używaniu w królewsczyznach. Te u siebie znosić będą z powinnościami w inwentarzach podawczych, i lustracyjnych zapisanemi. Dochody z arend, czyli propinacyi karczemnych i z innych źródeł wszelkich, iakie się gdzie znajdują, dowodnie poznać mają, i zapisać. Nakoniec, iaka może byź szczególna kaźdych dóbr zaleta, z posady, z przyległości miast i portów, lub z innych szczegółów, kaźdemu

miejsu właściwych, wartość dziedziczną przynosić mogących, to wszystko w opisie swoim umieszczają, aby w czasie gotowe u siebie znaleźli wiadomości, z których dalsze rozporządzenia wypadać będą.

3to. Zasięgną także dokładnej wiadomości w każdym powiecie, iaka w różnych okolicach zwyczajem powszechnym ustanawia się sena różnych powinności i danin z dóbr ziemskich na wieczystą sprzedaż? iaki wzrost wzięła ta cena od lat kilku i kilkunastu? wymiarkują do iakiego stopnia mogłaby być podniesioną ta cena, w okolicznościach pomysłnych kraju naszego, w czasie pomnożonej konkurencji do wolnego nabywania prawem dziedzicznym dóbr ziemskich; użyją i tey pilności, aby corocznie ziechali na miejsce publicznych kontraktów obywatelskich, gdzie uważać będą, iak się zwykle ustanawia między obywatelami, wieczysta cena dóbr ziemskich, z iakich źródeł, i w iaki sposób rachują się intraty, iaki jest pokup na dobra? wyrozumiewać będą z światłych i cnotliwych obywateli, do iakiego stopnia słuszną ceną dziedzictwa królewskiego doprowadzoną być może? Wszelkie zaś takowe wiadomości, porównania i obserwacje, czyli uwagi swoje własne w porządnym opisanu zachowają, aby z nich w czasie korzystali dla należytego wynalezienia szacunku dóbr, gdy będą podawane do licytacji.

4to. Gdy dzieło wymiaru geometrycznego każdej królewskiej w całości zakończone będzie, i mapa w zupełnym porządku złożona zostanie od geometrów, wtedy lustratorowie sami, używając do pomocy geometrów, rachmistrzów i pisarzów, zniesą wielkość gruntów włościańskich i dworskich z podania sobie już wiadomą i opisaną z rzeczywistą rozległością przez geometrów wynalezioną. Dostrzegą zaraz z tego porównania, co za układ wypada w nowym urzędzeniu takowych pomiarów stosownie do prawdziwej rozległości gruntów, a z drugiej strony względnie do liczby gospodarzów rolników, każdą osiadłość składających. Zachowają z zupełną dobrą wiarą i sprawiedliwością, co z prawa, oraz nadań pewnych i prawnych należeć komu znaleźli. Lecz dla powszechnego i wspólnego dobra każdej osady, i dla stałych korzyści, każdego włościanina, takie wszędzie pomiary gruntów zrobić każą, iakich miejscowy porządek wyciągać będzie, ocalając każdemu własność gruntową, iaka komu służyła z nadania dowiedzionego, co do iey wartości; lecz gdzie potrzeba, używając słusznej zamiany. Rolnikom nie dostateczny grunt posiadającym, nadadzą więcej roli z wolnych i pustych gruntów, zachowując, w tym przynależny wzgląd i na miarę potrzeb rolnika, i na miarę ciężarów do roli przywiązanych,

5to. W każdej wsi pomiary rolnicze, i grunta wszelkie do każdego wydziału gospodarskiego przyłączone, iako w inwentarzu dokładnym, który za podawczy przysłemu dziedzicowi służyć ma, opisane będą, tak na polach i miejscach wszelkich oznaczone być mają znakami trwałymi, których odnawianie w pewnych czasach każdej gromadzie wiejskiej zlecone będzie. Też same pomiary i wydziały mappa geometryczna wskazywać ma, które po dwa exemplarze do każdego oddziału sporządzone być mają, aby jeden oddany był przysłemu nabywcy, a drugi, aby w archiwum komisji skarbowej był zachowany.

6to. Wszystkie królewskie podzielne być mają na części, to jest: na folwarki i wsie oddzielne, iedney osady włościan na pół nieprzedzielając, w takim porządku, aby podzielnie rozprzedane być mogły, i razem w tym celu, aby rozłączone części osobno ocenione, i do taryff skarbowych wpisane, chociaż przez iednego nabywcę zakupione teraz będą, mogły na potym z łatwością rozdzielać się w sprzedażach, spadkach i działach obywatelskich. Z tego też powodu starać się będą lustratorowie dzielić królewskie na najmniejsze, ile być może, części do sprzedania, z tym iednak warunkiem: aby każdy folwark, czyli części osobne zagospodarowanie składać mające, dostateczną wygodę gospodarską względem samego dziedzica, i względem osiadłości gromadzkiej, w ograniczeniu swoim znajdować mogły, nie dopuszczając takich podziałów, z których wynikałoby zmniejszenie wartości rozerwanych części, iaką one w złączeniu swoim mieć mogą, i nadal dla dziedzica i w czasie sprzedaży na podniesienie ceny wieczystej dla skarbu publicznego. Te przestrogi w szczególności rozciągamy do kuźnic wszelkich i innych takowych fabryk, które bez zwykłej pomocy przyłączonych wiosek i lasów upadaćby musiały. Warujemy nadto: iż w takowym podziale królewskich na części osobne, do przedania łączone nie będą w iedną część, ani dwa folwarki; ani też te kawałki królewskich, które się z sobą nie stykają, lecz są otoczone dobrami innej natury. Nakoniec lustratorowie zajmować nie mają w grunta królewskich do sprzedania tych wszystkich gruntów w królewskich, które naydą, albo nadane kościołom iakim i cerkwiom, tak unickim iako nie unickim, albo w spokojnym onych używaniu dotąd dzierżane. Wszelkie zaś dochody kościołom i cerkwiom, tak unickim, iako nie unickim należące się w królewskich wyłączane być mają z ogólnych intrat królewskich. A gdzieby kościoły lub cerkwie parafialne tak unickie, iako nie unickie, tylko potrzebowały nadania iakiego gruntu, lub

połączenia onego w iedno, to komisja skarbową wraz z komisją porządkową miejscową na przełożenie zwierzchności duchowney, w miernej proporcji, uznawszy z lustracji potrzebę, nadać będzie mogła. Nadanie zaś takowe przechodzić nie ma trzech włók gruntu, włokę iedną na zamian trzech pól przeznaczając.

7mo. Zalecamy także lustratorom wydziału województw Kiiowskiego, i Braclawskiego, aby zniósłszy się z przewielebnym biskupem Kiiowskim, i komisjami porządkowymi wyż rzeczonych województw, w dobrach dawniej królewskie zwanych w tymże województwie Kiiowskim i Braclawskim leżących, miejsce dwadzieścia cztery oznaczyć na ufundowanie kościołów parafialnych obrządku łacińskiego; w każdym z tych miejsc lustratorowie oznaczą grunta, podług sposobności miejsca, na poświętne kościoła, na cmentarz oddzielny, rezydencją kapłanów, szkołę parafialną, i inne budowy potrzebne, tudzież na ogród, pole, i łąkę w trzech włokach zawierające się; ustanowią pewny, i niezawodny coroczny dochód z intrat ogólnych w kwocie złotych trzy tysiące, a sporządzone takowe dzieło, lustratorowie przesłają do komisji skarbowej obojga narodów, która po skutecznieniu zupełnym, *respectivè* tych miejsc, prawa teraźniejszego we wszystkich iego opisach, dochód takowy z dokładnym inwentarzem na rzecz funduszu zwierzchności duchowney poda i we wszystkim prawo pod tytułem: *Kościoły parafialne Łacińskie dycecyji Kiiowskiej*, w tey okoliczności nastąpię, komisja skarbową skuteczną.

8vo. Gdzieby zaś były lasy, bory, błota, i grunta puste, a zbywające od zwyczajnej potrzeby podzielonych części królewskich, te jeżeli sposobne nie są do wyrabiania towarów leśnych handlowych, oddzielone być mają do osobnej sprzedaży, choć i na włoki; zaś lasy i bory sposobne do wyrabiania towarów handlowych, i do ustanowienia porządnego gospodarstwa lasowego, aby tym pewnie zachowane były, im porządniej będą mogły być używane, nie mają być dzielone na drobne kawałki, ale na dostateczne do porządnego gospodarowania części i rozległości, według gatunku drzew, posady lasów, bliskości rzek spławnych i przyległości okolic; a komisja skarbową natychmiast zaleci possessorom królewskich, aby lasy niszczone nie były, pod odpowiedzialnością, używanie ich tylko wolne na gruntowe potrzeby, i na potrzeby fabryk, lub tartaków, lustracją opisane, dozwalając. Także, gdzie kontrakty z skarbem zasły do terminu oznaczonego, komisja też kontrakty w całości zachowa, a odtąd żadnych czynić nie ma. Gdzie wstępy, czyli wręby do lasów mają

dobra dawniejsze ziemiańskie przez prawa, lub przywileje nadane, lustratorowie, uważając proporcją między dobrami, do których las należy, a dobrami które mają wręb, czyli wstęp nadany, w myśl prawa im służącego, oddzielać część lasu dla dóbr wstęp, czyli wręb mających, i takową swą opinią uczynionego oddziału lasu komisji skarbowej donoszą, która tę opinią potwierdzi, lub stosownie do prawa poprawi. Tak podzielone folwarki, czyli różne części królewskie, tudzież lasy, bory, i błota do podzielonego sprzedania wniesione być mają na oddzielne mapy geometryczne, a każda część w całym określeniu swoim wieczystymi granicami oznaczona zostanie.

9no. Co się tycze opisu powinności danin i opłat włościańskich, iakie przysłym dzieciom należeć mają, te wyciągną z nadań pewnych i prawnych, iakie tymże włościanom służą, wedle objaśnienia przez inwentarze lustracyjne i przez dekreta referendarskie, lub assessorskie, stosownie do pomiaru gruntów, iakie przy każdym znajdą, albo z wolnych i pustych ról naddadzą, czyli powiększą: nakoniec ciężary publiczne dotąd nad równość dóbr ziemiańskich przez włościan w królewskich wnoszone, w daninę i opłatę gruntową przemienią, zaciągając do czynszów pół podymne, a za uchylony podwójny zaciąg do wojska (do którego rekrut z ludności ustanawiamy) oraz za szczególny ciężar stanowisk wojskowych i szarwarków nadzwyczajnych w potrzebach rządu, już odtąd nie do królewskich przywiązany, ale bez różnicy do całego kraju rozciągniony, opłatę, czyli daninę przyzwolą z słusznym umiarkowaniem postanowią, i do powinności gruntowych przyczynią, stosując się w tey mierze do instrukcji, iaką od komisji skarbowej mieć będą. Dla ustanowienia zaś tych słusznych powinności, danin i opłat, ile onych różne odmiany w urzędzeniu gruntów włościańskich na wieczność wyciągać mogą, zwłaszcza gdzie nadania prawne, iako i dekreta referendarskie, albo nie zasły, albo nie do przypadku należą, uważać będą lustratorowie zwyczaj województw, powiatów i okolic różnych, stosownie do wielkości i dobroci gruntu, oraz szczególnych korzyści miejscowych. Bacność także mieć będą na stan włościan, i na stan rolnictwa dworskiego, aby w rozkładzie powinności gruntowych w czynszach, w daninach produktowych i w robociźnie, tak sposobności włościan, iak i potrzebie gospodarstwa dworskiego dogodzili. Gdzie robocizna dla dworu, mniej potrzebna, z przyczyny liczniejszej osiadłości wsiów, a szczupłości łań dworskich, albo cale nie używana okazałaby się, opłata zaś od gromad w samych pieniądzech zdawałoby się zawodna,

dla pewności stałej intraty, tam zbożową daninę, mianowicie żyta, ięczmienia, i innych produktów dla dziedziców przygodnych, lub w części, lub w całości, z pewnego pomiaru gruntów oznaczają. Wolno jednak będzie ułożyć się dziedzicowi o takowe produkta przez ugodę dobrowolną, na kwotę pieniężną, a takowe ugody pod prawa powszechne, stałość dobrowolnych kontraktów zabezpieczające, podpadać mają.

10mo. Dla utrzymania w przyzwoitej sile rolnictwa krajowego i samych rolników, pomiary gruntów rolniczych lustratorowie tak rozróżnią w opisanu inwentarskim, aby wydziały gospodarzów rolników zawsze utrzymywane były w pewnej nie rozerwaney całości, również także działki pół rolników, co stosownie do różnych prowincyów i woiewództw rozumieć się ma, gdzie różne podziały na włoki, lub na grunta pługowe poczwórne i parowe, albo inaczej zwane są w używaniu, ostrzegając: iż po zmarłym oycu grunt jego od pewnej miary w drobniejszy rozdział iść niepowinien.

11mo. Iako wszyscy włościanie osiedli w tych dobrach dotąd dziedzictwu Rzplitey podległych, prawem własności wieczystey granta sobie nadane posiadają, które onym z ich potomkami służą, i przy takich prawach na zawsze zachowani być mają z przywiązaniem do każdego wydziału gruntowego obowiązkiem, tak z mocy tegoż prawa własności, gdyby który z włościan grunt swój innemu sprzedać chciał, to iemu wolno będzie, aby tylko dziedzicowi okazał, że dostatecznego zastępnika na swoim miejscu osadza, i grunt nad oznaczoną z mocy tegoż prawa, miarą nie zmniejszony iemu zostawie; na co dziedzic przyzwolenie swoje na piśmie wyda bez żadney opłaty, aby to służyło nowemu nabywcy gruntu, za dowód prawny otrzymaney własności wieczystey tego samego gruntu i całego obeyscia po pierwszym osiągnięciu.

12mo. Innym ludziom na gruncie osiadłym, którzy nie tak z rolnictwa, iako z innego zarobku żyją, i rzemiosłem iakim, lub innym przemysłem bawiąc się, bez trzymywania roli, dorobek swój pomnażać mogą, jednak w pomoc do żywności i wygody swojej, część iaką gruntu utrzymują, albo otrzymać żądają na ogrody, sady, łąki, iako i na małe obsiewy zbożowe, prawem nadania wieczystego, bez przeszkody dworom i gromadom takowe grunta służyć mają za słuszną opłatę czynszu lub inney daniny, czyli robocizny iakiey, która ma być wyznaczoną względem każdej części. Częściami gruntu, było nie mniej na jednego przypadało iak ćwierć włoki na trzy pola, dzieci po rodzicach dzielić się mogą, i w każdym czasie takowe części podzielnie wło-

ściciel, za wiadomością dziedzica, komu innemu sprzedać iest mocen, z warunkiem opłacenia przez nabywcę czynszu, bądź daniny, albo pełnienia powinności, iaka z każdej części należy. Wszyscy zaś ludzie gruntu nie trzymający, i pod żadnym kontraktem nie zostający, wolni od wszystkich obowiązków włościańskich, względem przyszłego dziedzica zostawać mają, iedynie tylko zwierzchności miejscowej podlegając, dopóki na gruncie zostawać będą.

13tio. Gdzie propinacya w przywileju lokacyinym miastom wolnym nadaną być okaże się, tam na zysk ogólny całego miasta, iako własność publiczna i powszechna miejska, zostawiona będzie, i lustrwana, ani do summaryuszu intrat przez lustratorów wprowadzona być nie ma. Lecz gdzie w przywilejach lokacyinych propinacya miastom pozwoloną okaże się, z obowiązkami opłacania kapszczyzny, czyli garcowego, kotłowego, warowego, słodowego lub młynowego od pewnej iakiey miary zboża wyrobionego, lub trunku wyszynkowanego, tam cały dochód z propinacyi lustratorowie podług lustracyów na rzecz skarbu, i uprzywilejowanych possessorów wyciągną, oraz do summaryuszu intrat każdej królewskiej przyłączą. Również intraty starościńskie z czynszów mieyskich, i z innych źródeł wynikające, i pod różnemi nazwiskami będące, wszelkimi dowodami mają być wyjaśnione, i stosownie do zapadłego prawa o miastach mają być ustanowione. Zatem w szczegółach swoich, ile ich zamyka się w obrębie gruntu mieyskiego, będą wpisane, i do summaryuszu intrat każdej królewskiej osobno przyłączone.

14to. Po ustanowieniu powinności, danii i opłat wszelkiego rodzaju od włościan z każdego pomiaru należnych, i z wszelkiego nadania wynikających, po urządzeniu zupełnym przyszło-podawczego każdej wsi inwentarza, przystąpią lustratorowie do ułożenia ceny wszelkich danin i robocizny lub wysiewów, iaka w każdym miejscu według prawideł wżwyz przepisanych na wieczystą sprzedaż dóbr stanowić się może. Ztąd wyrachowaną na pieniądze sumę wyciągną i wszelki inny dochód z czynszów, z arend, z propinacyi, albo z kuźnic, czyli innych fabryk, i iakichkolwiek źródeł gruntowych wynikający opiszą. Nakoniec z tego wszystkiego summaryusze intraty w gatunkach swoich mianowanej ułożą, i dochód całkowity w ogólną sumę ściągną, względnie do każdej części, albo folwarku, iak z rozdziału sprzedażnych części i z ograniczenia wypadło. Ocenią przyzwoicie wartość lasów, borów, błot, i gruntów pustych do osobnego przedania oddzielnych, podług punktu 6. tegoż artykułu. Dołożą ieszcze w tym sum-

maryuszu, jeżeli które dobra szczególną iaką zaletę mają z przyległości rzek spławnych, miast handlowych, albo z bliskości sąsiedzkiego pogranicza, przez co słuszną ich cena podniesiona być może.

15to. Tym sposobem dopełniwszy dzieła lustracyi każdej królewskiej, lustratorowie, zaraz po ukończeniu onego, przeszłą do kommissyi skarbowey obojga narodów ieden egzemplarz dzieła lustracyi przez siebie podpisany, z przyłączeniem do każdej oddzielnej części summaryuszu; a drugi także złożą w kancelaryi kommissyi porządkowej miejscowej ziemi, lub powiatu, do którego zlustrowana królewskiej należy; trzeci zaś na gruncie zostawiają.

ARTYKUŁ VI.

Porządek sprzedaży królewskiej iuz urządzonych.

Wszystkie królewskiej, które podług wyższego opisu zlustrowane i urządzone zostaną, kommissya skarbowa obojga narodów przedawać ma na wieczyste dziedzictwa, a to w miejscu, w czasach, i w sposobie iak następuje.

1mo. Miejsca do tej sprzedaży przeznaczą się w Koronie Warszawa, w Litwie Wilno. A ta sprzedaż ma się zawsze odbywać przez licytacyą, w której ten zyska pierwszeństwo dziedzictwa, kto najwyższą cenę ofiarować będzie, przy dopełnieniu przepisanych tym prawem warunków.

2do. Sposób licytacyi używany będzie taki, iaki nowym prawem o licytacyach publicznych opisany zostanie.

3tio. Urządzone i na części podzielone królewskiej wakujące, najpierw do licytacyi podane będą, tudzież i te, które uprzywilejowani dzierżawcy, czyli ich prawa nabywcy, nie czekając kolei z losu wypadającej, sami do przedszego urzędzenia i przedania dobrowolnie podali. Po tych zaś, królewskiej inne, które z losu do urzędzenia w kolei wypadły, według artykułu IV. punktu 3go.

4to. Kommissya skarbowa obojga narodów zawsze przed terminem licytacyi, przynajmniej na trzy miesiące, ogłaszać ma w uniwersałach, iakie królewskiej, w którym woiewództwie i powiecie leżące, na iakie części podzielone, a z nich każda część wiele dochodu, wiele osady, wiele ludności, wiele włok ziemi zawiera, przychodzić mają do następnej licytacyi. Takowe uniwersały kommissya skarbowa podać najprzód rozkaże do aktów publicznych Warszawskich, a potem rozsyłać one będzie do kommissyi porządkowej, a przez nie do parafii *via cursoria*. Nadto poda także kommissya obwie-

szczenie do gazet; i oprócz tego wypis rzezy z uniwersałów wyciągnięty, do druku podany przy gazecie rozdać każe. A z przesłanych uniwersałów zaświadczenie odbierać będą kommissye, tak skarbowa, iako i porządkowe.

5to. Na ieden termin przynajmniej dzie sięć królewskiej w Koronie, i tyleż w Litwie, kommissya skarbowa do licytacyi poda.

6to. W Warszawie sama kommissya skarbowa obojga narodów w składzie swoim skutecznieć będzie przypadające na terminach licytacye, z pomocą officyalistów swoich, a nawet z pomocą lustratorów według swojego wyboru, jeżeli tego znajdzie potrzebę. Do Litwy zaś wybierze kommissya przez vota sekretne z składu swojego dwóch kommissarzów prowincyi Litewskiej, i dwóch z prowincyi Koronnych, którym w pomoc i lustratorów i officyalistów skarbowych oznaczy. Ci na termina prawem oznaczone znajdować się powinni w Wilnie z wszelką gotowością do rozpoczęcia licytacyi w dniu przepisany; i te odbywać będą tak, iak sama kommissya w Warszawie.

7mo. Rozdzielnie części królewskiej w podziałach swoich urządzone i opisane, rozdzielnie także mają być licytowane i do taryff skarbowych zaciągnięte, chociażby, ieden nabywca zakupił więcej części, godząc się o cenę podzielnie, czyli rozdzielnie licytuując część każdą; a wolno będzie ubiegać się do tego nabycia wszystkim obywatelom, którym prawa krajowe wolnego nabywania dóbr ziemskich dozwalaiają.

8vo. Cudzoziemcy także bądź szlachta, bądź mieszcianie, którzyby w Polszcze osieść chcieli, zrzekłszy się do życia swego wszelkiej służby u monarchów zagranicznych, bądź woyskowej, bądź cywilney, będą mogli zakupić dobra rzeczzone podług warunków w tym prawie zawartych; którzyby zaś z cudzoziemców nabyli dóbr tej natury w Polszcze lub w Litwie, tedy po nabyciu przed przyściem do possessyi, mają przysiądź na wierność Rzplitey, a po pięciu latach zasiedzialości w kraju, indygenaty, lub nobilitacye bez odmówienia na seymie otrzymają, i wszelkich swobód, prerogatyw, i urzędów szlacheckich, z mocy prawa tego, wszelkie uczestnictwo w zupełnej równości z szlachtą krajową mieć będą z potomkami swoimi, chociaż przed przyściem ich do krajów Rzplitey urodzonymi. Gdyby zaś z wyż wyrażonych cudzoziemców kupił który dobra tej natury na samym pograniczu, tedy dóbr takowych na pograniczu leżących nie będzie mógł sprzedać, tylko obywatelowi, któremu prawo pozwala nabywania dóbr. Królewskiej nad porzem leżące, a w których kommissya skarbowa uznałaby mo-

żność założenia portu, przedane być nie mają.

9no. Intrata z propinacji, czynszów, osypów, i wszelkich danin, lub robocizn, z miast dekretami sądów assessorskich na gotową opłatę otaxowana, nie ma być sprzedana, lecz prosto do skarbu od czasu zapadłych dekretów czterema ratami wnoszona. Grunta zaś, i wóytostwa, które sąd assessorski w lokacjach miast na rzecz skarbu przysądzi, gdy przez licytacją sprzedane będą, natury własności mieyskiej nie zmieniają. Wzajemnie, gdzieby w miasteczkach dziedzicznych części królewskie znajdowały się, te przez licytacją sprzedane, przy naturze własności ziemskiej zachowane będą. Te zaś grunta królewskie, które są przez starostów posiadane, a nie wchodzą w obręb lokacji miasta, chociaż z gruntami mieyskimi stykają się, mają być osobno odłączone i sprzedane, sposobem dziedzictw. Grunta zaś i wóytostwa w wolnych miastach, które są dziedzicznym prawem posiadane, i przywilejami przed-uniowemi zabezpieczone, iako naturę dóbr dziedzicznych mające, w prawach swoich nienaruszone zostaną.

ARTYKUŁ VII.

Wypłacenie należących skarbowi summ, za kupione królewsczyzny, i użycie tychże summ.

1mo. Kupujący iakąkolwiek część, albo więcej części z królewsczyzn, stosownie do zamiaru tego prawa piątą część wartości, czyli ceny, iaka przez lustrację wynaleziona zostanie, i przez kommissją podana będzie, wniesić ma zaraz po licytacji kupionej przez siebie królewsczyzny do skarbu Rzeczypospolitej. Od resztującej zaś summy szacunkowej i licytacyjnej wraz zachowanej, napotym procent do skarbu opłacać ma. Kupujący zaś osobną część boru, lub lasu handlowego, całą sumę za wartość tego lasu, dziedzictwa, i ziemi wniesić ma do skarbu.

2do. Wniesienie do skarbu piątej części za dobra, iako i zupełnej ceny za oddzielne lasy, rozumieć chcemy, bądź w opłacie natychmiast gotowych pieniędzy, bądź w kaucyjach, bądź w pewnych skryptach, czyli obligacjach obywatelskich w dostatecznej ewikyci na dobrach ziemskich, z terminem oddania summy i procentu od niej piątego, w rok nappóźniej; co gdyby na terminie oddane nie było, ma być exekwowane sposobem delaty na dobrach ewikyci poddanych; którego prawidła kommissya skarbowa pod odpowiedzialnością z każdej osoby przestrzegać ma.

3tio. Summę za cenę dóbr przy każdej

królewsczyźnie zostającą, w zwyczajnym u nas rachunku, z proporcji procentu pięć od sta, czyli za procent roczny, licząc na wieczność prowent dwudziestoletni wyciągniętą, powiększoną mieć chcemy w proporcji zniżenia procentu od pięciu do czterech od sta, iaki od summ wszystkich, które po uczynionym wyżej odtrąceniu na tych dobrach zostaną, na zawsze oznaczamy: przeto summy kapitalne na tychże dobrach zostające, przyczynieniem iedney czwartej części powiększone być mają tak, aby w kupnie dóbr za prowent iednoroczny liczony był na wieczność prowent dwudziestopięcioletni, a od summ tak wyrachowanych, niewięcej, iak po cztery od sta na przyszłość bez żadney na zawsze odmiany.

4to. Dziedzice dóbr teraz od Rzeczypospolitej w dziedzictwa przemienionych, co rok opłacać będą w czterech ratach, to iest: w miesiącach, Styczniu, Kwietniu, Lipcu, i Październiku, zaczawszy w ćwierć roku, od objęcia dóbr w dziedziczne posiadanie, a to zawsze pod zwykłym rygorem delaty, wedle opisu prawa.

5to. Nadto dla słusznego zwrócenia skarbowi Rzeczypospolitej łożonych kosztów na urządzenie królewsczyzn w porządku wieczystej sprzedaży, zkaąd i dla nabywców nowych dziedzictw nie pospolite wynikają korzyści, zwłaszcza kiedy z nabyciem dóbr geometryczne mappy bez osobnego kosztu mieć będą, każdy nabywca nowy dziedzic, zamiast zwykłego porękawicznego po zł: 18. od każdego tysiąca złotych zupełnej summy, iaka za wartość dóbr wypadnie, zaraz przy licytacji swojej do skarbu wniesie: tranzakcyę zaś wieczyste kommissya skarbowa obojga narodów bez opłaty stęplowanego papieru sporządzi, a zapis pozostały na dobrach summy, także bez opłaty stęplowanego papieru od kupniacego odbierze, i do akt przyzwoitych dobrom podać każe.

6to. Szacunkowy kapitał z sprzedaży królewsczyzn wynikający, i na tych dobrach zachowany, zasób skarbu gotowego oznaczać będzie, i iedynie w gwałtownej potrzebie na obronę kraiu, w przypadku wojny już deklarowanej, w części dziesiątej ruszony być może, lecz nie inaczej, tylko za poprzedzającym wyrokiem seymu iednomysłnością, albo większością zdań. W żadnym zaś innym przypadku użycie iakiejkolwiek części tego skarbu mieysca mieć nie ma, a władza wykonawcza, nigdy pod żadnym pozorem dotykać się tego kapitału domysłem swoim mocna nie będzie, pod surowością praw *de crimine peculatus* przepisanych. Podobnież dochód cały z procentu od kapitału tego na dobrach zachowanego, po wyśściu, lub uspokoieniu praw uprzywilejowanych possessorów, iedynie, i szcze-

gólnie na potrzeby woyska Rzeczypospolitej, i utrzymanie onego prawem niniejszym przeznaczamy. Również na ten koniec przeznaczamy, i procenta od summ, które z opłacenia piątej części wartości dziedzictwa do skarbu weyda.

7mo. Aby zaś nienaruszone zachowanie tego skarbu, szczególnie na obronę powszechną w zasób odłożonego, iak najmocniej zabezpieczone być mogło, i aby w powszechnej ufności narodu utwierdzone zostało; warujemy wyraźnie: iż na żadne dary, na żadne iakiejkolwiek nadgrody, albo ofiary, nie tylko komukolwiek z powodu iakiej bądź zasługi, ale ani Nam Królowi, i następcom tronu, w żadnym składzie seymu, skarb ten naruszonym być nie może, pod tą samą ścisłością warunków, iakimi pewność i stałość tych nowych dziedzictw podług artykułu II. ubezpieczona została.

8no. W przypadku użycia kapitału tego, w części iakiej na obronę kraiu, iedynie za wyrokiem seymu, iako iest w poprzedzającym punkcie ostrzeżono, nie inaczej kommissya skarbowa wyciągnąć będzie mogła przeznaczoną summę, tylko w równym rozkładzie na wszystkie dobra teraz w ziemianką własność przemienione, tak, aby w iednakowym uproporcyonowaniu pewnej ilości od sta, każdy dziedzic z summ szacunkowych część upłacił, względnie do każdego oddziału dóbr taryffami wyszczególnionych, i to nie od razu, lecz w pewnych oznaczonych przez kommissją czasach dostatecznie przedłużonych, i sposobności gospodarskiej dogadzających, tudzież z powiną bacnością na to, aby ogólna w kraiu cyrkulacya pieniędzy żadnego gwałtownego wzruszenia nie ucierpiała; ile zaś summ szacunkowych upłaconych będzie, od tyła procent już na potym odpadnie, o czym dziedzice kwitami kommissyi skarbowej każdemu z osobna oddziałowi dóbr służącymi zapewnieni być mają.

9no. Kiedy zaś skarb publiczny w czasie następnym zwrócenia podniesione summy na te same dobra, w takim rozkładzie, iak były podniesione, dziedzice na odwrót przyiąone powinni być, aby w iednym zawsze porządku, i w całości ten skarb gotowy, przy tych samych dobrach zostawał. Przeto, iezeli tym czasem w mieyscu podniesionych summ dziedzice dług iaki zaciągnęli, ten dług zwróconemi od skarbu publicznego summami zniesiony będzie.

ARTYKUŁ VIII.

Wymiar nadgrody dla lustratorów.

1mo. Po dopełnionym dziele sprzedaży królewsczyzn, lustratorowie wymierzoną mieć

będą pracy swojej nadgrode z porękawicznego poprzedzającym artykułem oznaczonego; iaka zaś summa z tego porękawicznego wypadnie, tę razem zliczoną kommissya skarbowa podzieli między lustratorów, geometrów i officyalistów z ramienia swego przydaanych, w proporcją wielkości i doskonałości pracy każdego, takową iednak nadgrode kommissya skarbowa w części *anticipative* zaliczyć może z skarbu lustratorom, geomtrom, i officyalistom tego żądającym, a takowego wydatku tabelę na każdym seymie podawać będzie.

ARTYKUŁ IX.

Wymiar sprawiedliwości dla uprzywilejowanych dzierżawców, i ich prawa nabywców.

Ocalenie sprawiedliwości dla starostów i wszelkich uprzywilejowanych dzierżawców, którzy królewsczyzny posiadają, lub do osiągnięcia ich po zeyściu terażniejszych dożywoćników służące sobie mają prawa, tudzież ich prawa nabywcom, tym sposobem dopełnione mieć chcemy:

1mo. Wszyscy uprzywilejowani dzierżawcy królewsczyzn, lub ich prawa nabywcy nie będą ruszeni z possessyi królewsczyzn swoich, dopóki w porządku tym prawem przepisane przedaży wieczyste nie nastąpi.

2do. Po nastąpionej przedaży, należytość ich ocalona im będzie albo w dochodzie corocznym iak im służy, albo w ogólnym opłaceniu dożywoćnia, czyli innego prawa doczesnego, z wolnością dla nich, aby sami obrali, co zechcą, w sposobie i pod warunkami, iak następuie.

3tio. Przystając na dochodzie corocznym, dopóki ich prawa nie zgasną, w iakiej proporcji z mocy przywilejów, i prawa na terażniejszym seymie zapadłego, dochód z królewsczyzn posiadali, w takiej samej proporcji zupełną część z intrat mieyskich, iakie się z nowej lustracji okażą, i z dochodu procentowego od summy za dziedzictwo wsiów, iaka za zupełną wartość dóbr przez licytacją ustanowiona będzie, zachowaną sobie mieć będą na wszystek czas, iaki ich prawa i przywileje zaięły, to iest: uprzywilejowani prawem lennym, czyli na pokolenia mający proste prawo dożywoćnia, lub na więcej dożywoćniów rozciągające się nadania, zupełnie połowę odbierać będą, aż do wyśścia służących im praw. Mający prawo expektatywy, gdy przydą do użycia prawa swego, półtory ćwierci. Emfiteuci, którzy są w possessyi ósmą część, równie emfiteuci, którzy nie są ieszcze w possessyi, gdy przydą do użycia prawa swego, ósmą część dochodu odbierać będą; lecz z przedaży lasów i borów oddzielnych od gospo-

darskiej potrzeby dóbr, iako przywilejami pod użytkowanie dzierżawców nie zajętych, żadnego udziału, ciż uprzywileiowani mieć będą.

4to. Tę należność odbierać będą, którzy zechcą, prosto ze skarbu publicznego pod odpowiedzialnością kommissyi, która mocą prawa tego obowiązana będzie stosować się do żądania i układu uprzywileiowanych, czyli ich prawa nabywców, iaki oni sami w czasie podadzą, to jest: czyli zechcą być płatni z kassy generalney, czyli przez assygnacye kommissyi do kassy prowincjonalnych; albo gdy żądać będą potrącenia sobie tej należności w podatkach iakichkolwiek z dóbr ich do skarbu publicznego corocznie płaconych, i zrobią w tym celu stan i układ z kommissyą skarbową, na co szczególny protokół czyli księga rachunkowa przez kommissyą skarbową ustanowiona będzie, i zamiana przyzwoitych kwitów nawzajem następować ma.

5to. Którzy zaś uprzywileiowani, i ich prawa nabywcy obiorą sobie wypłacenie należności swojej przez nowych dziedziców, ci dla większej pewności swojej zarekę mieć będą w części summy wniesioney przez nowych nabywców dóbr do skarbu Rzeczypospolitey, odpłaceniem piątej części wartości szacunkowej dziedzictwa, gdy dostateczną okazać ewikcyą. A ta summa przy nich zostanie, aż do zgaśnięcia ich prawa. Po którym do skarbu publicznego powrócona będzie, pod exekucyą sposobem delaty, na dobrach tej ewikcyi podległych.

6to. Przeznaczając zaś na wspomnioną zarękę pewności dochodu dla dożywców połowę summy z piątej części wartości dziedzictwa wniesioney do skarbu, co oznacza względnie do połowy dochodu dożywcownikowi należnego, prowent czteroletni, iak się z przyszłej lustracyi okaże. Więc w równej proporcji dla mających prawo expektatywy, z teyże summy przez nabywcę do skarbu wniesioney, gdy przyjdą do użycia prawa swego, udział na równą dla nich zarękę wyznaczamy, to jest: półtory ćwierci z teyże wniesioney za wartość dziedzictwa summy. Emfiteutom nakoniec w possessyi będącym, i emfiteutom, którzy ieszcze do użycia prawa swego przyść mają, w teyże proporcji dochodu im służącego pół ćwierci, czyli iedną część ósmą z rzeczoney summy od nabywców dóbr do skarbu wchodzącej, równie w zarękę ich dochodu, przy okazaniu należytego bezpieczeństwa, odebrać dozwalamy.

7mo. Ile zaś komu należy procentu, po odtrąceniu tey ilości, iaka z prowizyi od summy przy każdym zostającej wychodzi, to nowi dziedzice z pokazania od kommissyi skarbowey, na odpowiadających tej na-

leżytości prowentach oznaczonego, przepisaniem tą ustawą ratami upłacać będą uprzywileiowanym, czyli ich prawa nabywcom, składając należący im prowent w kommissyi porządkowej własnego powiatu, i biorąc od kommissyi zaświadczenie, wraz z kwitem od uprzywileiowanych; bez złożenia zaś takiego świadectwa dopełnionej dla uprzywileiowanych opłaty, przy płaceniu przepisanych w artykule VII. rat skarbowych, ciż nowi dziedzice kwitu w exakcyi zyskać nie będą mogli, i delacie do exekucyi wojskowej podpadać będą. A w tym przypadku uprzywileiowani, mając zawód od nowych dziedziców, mocni będą potrącić sobie należność swoją z summy za rękomyją onym służącej. Ci zaś nowi dziedzice dopełnić tej ewikcyi, wszelako obowiązani będą, czego gdyby nie dopełnili, i aż do terminu drugiej raty toż wypłacenie odwlekli, tedy uprzywileiowani mając w ręku swoich, czyli pod zapisem na użytek swój sumnę, z tey sobie wszystkie zawiedzione raty potrąca. Ieżeli zawodni dziedzice w drugim roku końca z niemi nie uczynią, i zupełnie ich nie zaspokoją, albo o zrzczenie się doczesnego ich prawa dobrowolney z niemi ugody nie zrobią; tedy przekonani o to od zawiedzionych w kommissyi skarbowey *processu summario*, z rejestru skarbowego, który w przeciągu trzech miesięcy ostatecznie skończony być powinien, przez dekret teyże kommissyi dziedzictwo tych części utracą, z których przekazany dla uprzywileiowanych prowent zawiedli, a reszta summy u uprzywileiowanych pozostałej, w nadgodę powiększonego zawodu, i prawnych wydatków własnością ich zostanie. Kommissya zaś te same dobra na nowo licytować będzie, w sposobie, i pod warunkami tą ustawą przepisaniem. Takimże sposobem na nowo dla uprzywileiowanych procent zabezpieczy, albo ze skarbu publicznego oznaczy; gdy oni sami tak zechcą, według punktu 4go tego artykułu.

8vo. Chociażby zaś summa na rękomyją dla uprzywileiowanych przeznaczona w skarbie Rzplitey została, dla nie okazanej przez nich ewikcyi; iednak z tey samey summy skarb publiczny tak nadgradzać ma uprzywileiowanym poniesiony od nowych dziedziców zawód, iak inni co summy w zarękę wzięli, i według punktu poprzedzającego sami sobie z przepisu tego prawa nadgodzili.

9no. Kiedy uprzywileiowani dzierżawcy, lub ich prawa nabywcy, sami przez licytacją otrzymaiają dziedzictwem królewsczyznę, którą posiadali, albo iey część iaką, używać będą dobrodzieystwa tego prawa w odpłaceniu piątej części szacunkowej za wartość dziedzictwa zachowując przy sobie część

teyże summy, w proporcji punktem szóstym tego artykułu opisaney, gdy tylko okażą przed kommissyą skarbową dostateczną ewikcyą, z mocy której po zgaśnięciu praw ich doczesnych, następcy ich lub ewiktorowie tey sumnę do skarbu publicznego wnieść zaraz obowiązani będą, pod ostrością exekucyi, sposobem delaty na dobrach ewikcyi podległych. Takowi zaś uprzywileiowani possessorowie, lub ich prawa nabywcy, którzy przez licytacją otrzymaiają królewsczyznę, należącą tylko podług prawa część do skarbu wnosić będą, a swoją należność sobie zachowaią.

10mo. Którzy z uprzywileiowanych dzierżawców, lub ich prawa nabywców żadać będą opłaty dożywcia swojego, czyli wspólnych, albo następnych dożywców dla ich potomstwa służących, ci zaraz po odbytey dóbr, które oni posiadaią, lustracyi, oświadczyć to mają na piśmie przed lustratorami, i wziąć od nich na to zaświadczenie. A lustratorowie przy złożeniu w kommissyi skarbowey dzieła kaźdey lustracyi, złożą i te żądania od uprzywileiowanych podane. Kommissya zaś w osobny protokół takowe uprzywileiowanych dzierżawców żądania zapisze. W niesposobności oświadczenia takowych żadań przed lustratorami, naydalej przed licytacją, podać ie mają ciż uprzywileiowani do samey kommissyi skarbowey, którzy zaś później podawaćby się chcieli do przyjęcia summy za dożywcia, lub inney natury prawa doczesne mający, dobrodzieystwa tego zyskiwać nie będą.

11mo. Opłata praw uprzywileiowanych dzierżawców, taka się postanawia. Za proste poiedyncze dożywcie prowent siedmioletni, iaki lustracya w porządku przedaży dopełniona wynaydzie, względnie do połowy całkowitego dochodu, z prawa uprzywileiowanemu należney; gdzie zaś zachodzi *ius in solidum*, czyli prawo dwóch osób męża i żony, wspólnie dożywciami zaszczyconych, bądź to przez wspólny przywilej dla obojga małżonków razem służący, bądź przez osobny przywilej *iuris communicativi* wspólność prawa, czyli prawo na przeżycie nadaiący, tam prowent takowyż z lustracyi wynaleziony dziesięcioletni opłacony będzie; ostrzegamy iednak, iż gdy skarb prawo uprzywileiowane dożywcia spłaci, dopóty następnego prawa spłacać nie będzie, póki prawo spłacone nie zgaśnie, który porządek względem expektantów, emfiteutów, w possessyi będących, i tych, którzy ieszcze w possessyi nie są, zachowany być ma. Nakoniec co do dzierżaw królewsczyzn, bądź prawem lennym nadanych, bądź do wybrania summ wypuszczonych, i z mocy prawa przez dekreta ostatniey instancyi przyznanych, tym possessorom zostawie się wol-

ność osobnego ugodzenia się z kommissyą skarbową obojga narodów o opłatę ogólną służących sobie podług praw, i nadań, dożywców; gdyby zamiast corocznego prowentu im służącego, raczey sumną kapitalną prawa swoje opłacone mieć chcieli, w takowe ułożenia z pomienionymi possessorami wchodzić kommissya skarbowa obojga narodów na użytek skarbu mocna będzie. Maiący zaś prawo expektatywy za dożywcie poiedyncze, prowent półtory ćwierci im służący, także za lat siedm w ogólney opłacie dożywcia swego mieć będą.

12mo. Emfiteutowie, lub ich prawa nabywcy z nadania seymu 1775. prawa swoje mający, którym z uchwały seymu terażnieyszego część ósma dochodu służy, bądź oni dawniey, bądź też późniey do posiadania dóbr przyszli, ieżeli zechcą, dziesięcioletni prowent sobie służący, za całkowite swoje prawo mieć będą wypłacony. A ci, których prawa emfiteutyczne ieszcze skutku nie wzięły, na tenczas takową opłatę zyskiwać będą mogli, kiedy iuż istotny skutek ich prawa otrzymaćby miały, po zgaśnięciu praw innych rozciągających się na teyże królewsczyźnie.

13mo. Te zaś summy z prowentu siedmioletniego, czyli dziesięcioletniego za dożywcia oznaczone wypłacać będzie kommissya uprzywileiowanym po sprzedaniu królewsczyzn, które oni posiadali, z summ przez nabywców do skarbu wnoszonych za dziedzictwo tychże królewsczyzn w odpłaceniu od nich piątej części wartości lustracyiney.

14mo. Gdy uprzywileiowani dzierżawcy, lub ich prawa nabywcy, podawszy się za żadających opłaty dożywcia, potem królewsczyzny iakowe zalicytuiają, bądź te, które sami posiadali, bądź inne, a w odpłaceniu piątej części wartości dziedzictwa tym prawem przepisanej, przekazać zechcą skarbowi Rzeczypospolitey sumnę szacunkową swojego dożywcia, albo część oney według przypadku potrzeby, w iakiey się znaydą; kommissya skarbowa do takiego ich układu przychylić się obowiązana będzie, aby tylko w tym czasie królewsczyzny przez nich posiadane, do licytacyi także przychodziły. A gdy kommissya skarbowa obojga narodów podług prawa terażnieyszego spłaci dożywcia uprzywileiowanych possessorów królewsczyzn, nie będzie mogła połowy spłaconey im intraty póty expensować, póki summy na spłacenie włożoney, zupełnie z tychże intrat nie odzyszcze, i tym końcem summy z intraty po spłaconych dożywcia do skarbu przychodzące, obywatelom dostateczną ewikcyą mającym na procent oddawać będzie.

15mo. Królewsczyzny kontraktem emfiteutycznym przez kommissyą skarbową sposobem licytacyi, z mocy prawa na lat 50.

wypuszczone, też kommissya sprzeda na dziedzictwo tym, którzy je przez licytacyą otrzymali, lub ich prawo nabywcom, jeżeli za wartość dziedzictwa, zamiast nowej licytacyi, naddadzą dziesiątą część wyżej nad intratę, iaką rzeczonym kontraktem przyjęli; wszystkie zaś inne warunki i uroczystości względem tej przedaży zachowane będą, iak względem innych królewskich, nakoniec części według podziału w taryfę wpisane być mają. Gdyby jednak, którzy z takowych possessorów za kontraktem kommissyi danym królewskimi posiadających, ten warunek naddania 10tej części uciążliwym dla siebie znaleźli, i nie życzyliby sobie otrzymać w ten sposób dziedzictwo, a żądali by utrzymać się przy kontrakcie, tedy prawo ich na obustronnej ugodzie, a razem i na urzędowej czynności zasadzone, w całości zachowane im będzie, i dopiero po wyśnięciu ich kontraktu te dobra sposobem terażniejszą ustawą przepisany, sprzedane być mają. W królewskich, które przez licytacyą na lat 50 w dzierżawę przez kommissye skarbowe są puszczone, i których dziedzictwo aktualnie przez licytacyą possessorowie nabyć nie chcą, owszem przy emfiteutycznym kontrakcie zostać pragną, lustratorowie żadnych odmian czynić nie mają. Przeto inwentary w takowych królewskich do licytacyi sporządzone, w swej mocy utrzymane mieć chcemy.

16mo. Summy obywatelom z strony Rzeczypospolitej na królewskich prawem terażniejszego seymu upewnione, po dopełnieniu tychże królewskich przedaży, właścicielom summ ze skarbu Rzeczypospolitej publicznego wypłacone mieć chcemy; te zaś summy, które jeszcze pod roztrząsanie stanów przyjąć mają, do czasu rezolucyi stanów zawieszamy.

17mo. Kredytorowie, którzy za dekretami przysądzone mają summy przez tradycyą zaięli, i trzymają aktualnie starościńskie possesye, iako po zupełnej konwikcyi, i bez formowania nowego, składane w kommissjach porządkowych intraty uprzywilejowanych possessorów za kwitami swemi, odbierać mają, aż do wybrania summ przez dekreta przysądzonych. Z tych także summ, które na spłacenie praw uprzywilejowanych possessorów użyte będą, kommissya skarbowa należytość tradycyjnych intrat starościńskich possessorów zaspokoić powinna.

ARTYKUŁ X.

Podwyższenie tymczasowego dochodu z królewskich, jeżeli sprzedaż i przemiana ich w dziedzictwo nastąpi.

Gdy Rzeczpospolita niezaprzeczone ma pra-

wo do najrzetelniejszej z królewskich, iako dotąd dziedzictwa publicznego intraty prawami sobie zastrzeżonej, i ostatnim prawem seymu terażniejszego w pewnej proporcji względem różnych dzierżaw, i za różnymi prawami posiadanych, oznaczonej, a z przyczyny, niedostatecznych sposobów, dotąd użytych, zupełnego dochodu skarbowi swemu należnego nie odbierała, i dopiero przez przedaż tych dóbr na wieczność sposobem licytacyi, do najszybszego ocalenia własności swojej przychodzić ma, więc dla zbliżenia tym czasem dochodu skarbowego do słusznej miary prawami przepisanej, podwyższoną mieć chcemy opłatę z królewskich w sposobie następującym:

1mo. Dzierżawy królewskich, prostym prawem dożywocia, bądź pojedynczego, bądź wspólnego, albo za przywilejem na przeżycie, lub też prawem lennym, czyli na pewną liczbę dożywców służącym królewskimi posiadający, którzy z mocy prawa na terażniejszym seymie zapadłego połowę intraty, czyli dwie kwarty opłacali, od następującej raty Marcowej roku bieżącego 1792. trzy kwarty w zwykłych dwóch ratach, to jest w Marcowej i Wrześniowej corocznie opłacać będą, dopóki przedaż tych królewskich terażniejszym prawem przepisana nie nastąpi. Takimże porządkiem i do takiegoż zamiaru czasu posiadający królewskimi za prawem expectatywy, pół czwartej kwarty do skarbu wnosić mają, a emfiteutowie z nadania seymu roku 1775. prawo mający zupełnie cztery kwarty płacić będą. Co wszystko rozumiane i rachowane być ma stosownie do lustracyi roku 1789.

2do. Gdyby który possessor uprzywilejowany, czyli jego prawa nabywca znalazł się być uciążonym, przez to podwyższenie opłaty dochodu publicznego z królewskich, tak, iżby to przechodziło istotną połowę od dożywców należącą, iako też istotnie półtrzeciej kwarty od expectantów oznaczone, czyli nakoniec, istotnie półczwartej kwarty należące od emfiteutów; tedy mniemający się być uciążonym uprzywilejowany possessor, ma się *ex asse* z lat trzech ostatnich przed kommissją skarbowa kalkulować i na rzetelność tej kalkulacyi zaprzysiądz, bądź przez siebie, bądź przez kommissarza swego, na rotę następującą: „Ja „NN. przysięgam Panu Bogu wszechmogącemu w Trójcy świętej ledynemu, iako „rzetelnie registra wszelkie do okazania intraty z królewskich NN. komportowawcą i nie na szkodę skarbu nie zataiłem. „Tak mi Panie Boże dopomóż.“ Po odebraniu takowej kalkulacyi, i wykonaniu przysięgi, kommissya skarbowa poda exakcyom do wybierania takowej intraty, połowę,

czyli półtrzeciej kwarty, albo pół czwartej kwarty.

3tio. Gdzie zaś uprzywilejowani dzierżawcy znosić będą przepisane tym artykułem podwyższenie opłaty do skarbu publicznego, bez użycia dozwolonego środka okazania rzetelnej intraty, i stwierdzenia onej przysięgi, doczekując oznaczonej do urzędzenia królewskich w porządku przedaży lustracyi, tam dopełniona w czasie też lustracyi prawidłem będzie do słusznego pomiarkowania między skarbem publicznym, a uprzywilejowanymi dzierżawcami, lub ich prawa nabywcami. Jeżeli się to okaże, iż znoszone przez uprzywilejowanych podwyższenie intraty przewyższało należny od nich dochód w półowie, albo w półtrzeciej kwarty, czyli nakoniec w półczwartej kwarty, względem istotnej intraty, tedy kommissya skarbowa powróci im ze skarbu publicznego wszelki naddatek; przeciwnie też oni dopłacą skarbowi publicznemu, jeżeli lustracya okaże, iż w rzeczonym podwyższeniu jeszcze dożywcownicy istotnej połowy, albo expectanci pół trzeciej kwarty, lub nakoniec emfiteutowie pół czwartej kwarty niedosięgnęli, a to rachując od raty Marcowej roku terażniejszego 1792.

4to. W tych królewskich, które urzędzeniu i lustracyi w porządku przedaży nie podpadają, gdy ich dziedzictwo już jest prawami nadane, i utwierdzone, lecz zostają pod przywilejami do zgaśnięcia praw dożywców, opłacają do skarbu Rzeczypospolitej dwie kwarty, i terażniejszemu podwyższeniu teży opłaty podlegają, wolno będzie uprzywilejowanym, lub ich prawa nabywcom użyć dozwolonego środka okazania prawdziwej intraty punktem drugim tego artykułu opisanego; jeżeliby przyczynienie do dwóch kwart trzeciej kwarty zgodnie z lustracyą roku 1789. przechodziło istotną połowę dochodu królewskich w ich posiadaniu będących; a tym sposobem ustanowioną prawdziwą połowę intraty do zgaśnięcia praw dożywców skarbowi publicznemu opłacać będą: albo gdy zechcą, żądać mogą od kommissyi skarbowej wyznaczenia szczególnej lustracyi, końcem wynalezienia istotnej połowy dochodu, w sposobie takim, iak zwyczaj jest w województwie każdym, lub w powiecie wyciągania intraty, i podawania onej arendownym dzierżawcom.

Stanisław Natęcz Małachowski ref. w. K. seymowy i konfederacyi prowincyi Koronnych marszałek.

Kazimierz ziąże Sapieha generał art: Litt: marszałek konfederacyi Wo Xa Littgo.

Wojciech Leszczyc Skarszewski biskup Chełmski i Lubelski wyznaczony z senatu

z prowincyi Małopolskiej do deputacyi konstyt: Kazimierz Konst: Plater kaszt. głu Trockiego do deputacyi seymowej z senatu W. X. Litt: wyznaczony. Alexander Linowski p. w. Krak: deputowany z prow: Małopol. Walerjan Stroynowski podkomorzy Buski poseł Wołyński z Małopolski deputat do konstytucyi. Jan Ossoliński starosta i poseł Drohicki deputowany z prowincyi Małopolskiej. Adam Littawor Chreptowicz poseł Nowogrodzki deputowany do konstytucyi z W. X. Lit. Walenty Sobolewski starosta i poseł Warszawski deputowany z prowincyi Wielkopolskiej. Józef Radzicki podkomorzy i poseł Zakroczym: deput: do konst: z prowincyi Wielkopolskiej mp. Po wpisaniu zaś niniejszej konst: i t. d. (Zakończenie jak wyżej.)

CDXLIII.

Działo się itd. dnia dwudziestego ósmego Kwielnia r. P. 1792.

Oblata. (jak wyżej.)

Oznaczenie pensyi dla kommissarzów kommissyi policyi obojga narodów.

Uskuteczniac deklaracyą naszą w ustanowieniu kommissyi policyi obojga narodów prawem seymu terażniejszego oświadczoną, My Król za zgodą stanów skonfederowanych każdemu kommissarzowi kommissyi policyi obojga narodów pensyi rocznej po złotych Polskich dziesięć tysięcy wyznaczamy, i żeby takowe pensye w summie razem złączony kwartałami *decursive* za kwitami kommissyi policyi, zaczynając od ustanowienia onej, były wypłacane, kommissyi skarbowej obojga narodów zalecamy.

Stanisław Natęcz Małachowski. ref: w. K. seymowy i konfederacyi prowincyi Koronnych marszałek.

Kazimierz ziąże Sapieha generał art: litt: marszałek konfederacyi W. X. Littgo.

Wojciech Leszczyc Skarszewski biskup Chełmski i Lubelski wyznaczony z senatu z prowincyi Małopolskiej do deputacyi konstytucyjnej. Antoni z Jabłonowski kasztelan Krakowski deputat z senatu z Małopol. Walerjan Stroynowski podkomorzy Buski poseł Wołyński z Małopol. Adam Littawor Chreptowicz poseł Nowogrodzki deputowany do konstytucyi z Wo Xa Litt. Jan Łuszczewski poseł Sochaczewski deputowany z prowincyi Wielkopolskiej. Po wpisaniu zaś niniejszej konstytucyi itd. (Zakończenie jak wyżej.)

CDXLIV.

Działo się itd. (jak wyżej.)

Oblata. (jak wyżej.)

**Kościół parafialny Łaciński
w diecezji Kiiowskiej.**

Za przełożeniem Nam Królowi i stanom seymuicym przez przewielebnego Kaspra Kolumnę Cieciszowskiego biskupa Kiiowskiego i Czerniechowskiego, z cnoty i przykładnego urzędu pasterskiego sprawowania nam zaleconego i znanego, potrzeby ufundowania kościołów parafialnych obrządku Łacińskiego w województwach Kiiowskim i Braclawskim, w miejscach dwudziestu czterech, w dobrach dawniej królewskich za zniesieniem się z przewielebnym biskupem i kommissyami porządkowymi tychże województw, zalecamy urodzonym lustratorom królewskich oznaczyć w każdym z tych miejsc grunta podług sposobności miejsca, na poświętne kościoła, na cmentarz oddzielny, rezydencją kapłanów, szkołkę parafialną, i inne budowy potrzebne, tudzież na ogród, pole i łąkę w trzech włokach zawierające się, ustanowić pewny i niezawodny coroczny dochód z intrat ogólnych w kwocie złotych trzech tysięcy. Sporządzone przez siebie takowe dzieło przesyła do kommissyi skarbowey obojga narodów, która po uskutkowaniu zupełnie *respectivè* tych miejsc, prawa pod tytułem: „Urządzenie wieczyste królewskich dochód takowy z dokładnym inwentarzem na rzecz funduszu przez officyalistę swego zwierzchności duchowney poda. Ta zaś w przeciągu pierwszych sześciu lat cały prowent na budowę i porządki kościoła oraz wystawienie domów iak wyżej obróci, po czym biskup Nam Królowi osoby zdadne do prezentowania poda i co z prawa kościoła należy dopełni; od funduszu tych warunków opłatę dwadzieścia od sta prawem ostrzeżoną i aby dziesięcin żadnych xięża plebani nieodbierali w tych parafiach stano-
wiemy.

(Podpisy i zakończenie jak w poprzedniej konstytucyi.)

CDXLV

*Działo się itd. dnia pierwszego
Maia r. P. 1792.*

Oblata. (jak wyżej.)

**Deklaracya
względem sessyi obrządkowej
na dniu trzecim Maia
1792 roku.**

Stosownie do uchwały seymu niniejszego pod tytułem: „Wyznaczenie czasu na przyjęcie delegacyi od województw ziem i powiatów“, My Król za zgodą skonfederowanych stanów, sessyą *mere* obrządkową, a w niwczym prawodawczą ani stanowiącą, na dzień trzeci Maia podług ułożonego porządku, z mocy prawa przez marszałków narodowych odprawić się mającą, w kościele xięży Missyonarzów przeznaczamy. A sessyą seymową na dzień siódmy Maia na miejsce zwyczajne w izbie *solita praxi* solwować determinujemy.

Stanisław Natęcz Małachowski ref. w. K. seymowy i konfederacyi prowincyi Koronnych marszałek.

Kazimierz xięże Sapieha generał art. Litt. marszałek konfederacyi Wo. Xa Litt.

Woyciech Leszczye Skarszewski biskup Chełmski i Lubelski, wyznaczony z senatu z prowincyi Małopolskiej do deputacyi konstytucyjney mp. Symeon Kazimierz Szydlowski kasztelan Żarnowski deputowany z senatu prowincyi Mało-Polski mp. Waleryan Stroynowski podkomorzy Buski poseł Wołyński z Małopolski deputat do konstytucyi. Stanisław Potocki gen. ar. Kor. poseł Lubelski dep. do kon. z prow. Małopolskiej. Tomasz Wawrzecki poseł Braclawski deputowany do konstytucyi z Wo. Xa Litt. Jan Nepomucen Zboiński deput. z prow. Wielkop. do konst. mp. Po wpisaniu zaś niniejszey konstytucyi itd. (Zakończenie jak wyżej.)

CDXLVI.

*Działo się itd. dnia siódmego
Maia r. P. 1792.*

Oblata. (jak wyżej.)

**Uformowanie dwóch pułków
Tatarskich,
dwóch Kozackich, i czterech bata-
lionów ochotników.**

Poprzednicy nasi w wyprawach Rzeczypospolitey męstwa i wierności narodu Tatar-

skiego, tylekroć skutecznie doznawali, którego My Król wraz z zgromadzonemi stanami w niniejszey do obrony pospolitey gotowości, podobnież wzywając, stanowimy: aby dwa pułki, każdy z pięciuset koni złożony, z stosowną liczbą officyerów i namięśników z tegoż narodu były uformowane, którym żóld roczny z pułkami przedniey straży oznaczamy, a na zaciąg z koniem, ryszunkiem, i umundurowaniem, na jeden raz po złotych trzysta pięćdziesiąt na głowę, z skarbu wypłacić, za kwitami kommissyi wojskowej obojga narodów dysponujemy. A że użyteczność lekkiey tak iazdy iako i piechoty w wojskach zagranicznych doświadczona, pierwsza przez zaciąg Ukraińskich Kozaków, druga przez formowanie batalionów ochotników czyli freykorów, w woysku naszym równie uskutecziona byđ może; zatym co do pierwszey: dwa pułki Kozackie, każdy z tysiąca koni złożony, z przyzwoitą liczbą właściwych takowemu gatunkowi żołnierza officyerów, sotników, attamanów, w płacy do pułków w przedniey straży porównanych ustanawiamy, i niezwłoczny zaciąg nakazujemy, przeznaczając na zaciąg iednego z koniem, ryszunkiem, i ubiorem, po złotych trzysta, a na żóld i całoroczne każdego Kozaka utrzymanie, przez kommissyą wojskową obojga narodów miesięcznie rozłożone złotych trzysta pięćdziesiąt. Co do drugiey: cztery bataliony ochotników z przyzwoitą liczbą officyerów, z płacą zaś, opatrzeniem zupełnym, i kosztem na pierwszą erekcyą w batalionach pieszych praktykowanemi, erygować przeznaczamy, na werbunek ludzi do tychże freykorów, ugoda i zaręczenie pewności z podeymującemi się tego zaciągu poprzedzić powinny, w sposobie gdzie indziey używanym, a wraz ochronie skarbu naydogodniejszym.

Stanisław Natęcz Małachowski ref. W. K. seymowy i konfederacyi prowincyi Koronnych marszałek.

Kazimierz xięże Sapieha generał art. Litt. marszałek konfederacyi Wo. Xa Littgo.

Woyciech Leszczye Skarszewski biskup Chełmski i Lubelski wyznaczony z senatu z prowincyi Małopolskiej do deputacyi konstytucyjney. Antoni Ledochowski poseł Czerniecki z prow. Małop. dep. Tomasz Wawrzecki poseł Braclawski deputowany do konstytucyi z W. X. Litt. Jacek Puttkamer poseł deputowany do konstytucyi z prowincyi W. X. Litt. Józef Weyszenhoff poseł Inflantski deputowany do konstytucyi z Wo. Xa Litt. Adam Littawor Chreptowicz poseł Nowogrodzki deputowany do konstytucyi z Wo. Xa Litt. Jan Nepomucen Zboiński p. z Dobrzyń: deputowany do konstytucyi z prow. Wielkop. Józef Radzicki podkom. i poseł z.

Zakroczym. deputat z prowincyi Wielkop. do konstytucyi mp. Po wpisaniu zaś niniejszey konstytucyi itd. (Zakończenie jak wyżej.)

CDXLVII.

*Działo się itd. dnia siódmego
Maia r. P. 1792.*

Oblata. (jak wyżej.)

**Wdzięczność urodzonym
delegowanym
od województw ziem i powiatów.**

Gdy każda posługa publiczna daie obywatelom pełniącym ją prawo do względów rządowych, milszey zaś ani dla Nas Króla, ani dla stanów Rzeczypospolitey seymuiczych nie ma nad tę, którey urodzeni delegowani podięli się o doniesieniu Nam o powszechney województw, ziem i powiatów radości z ustawy rządowej, tudzież o szczerym narodu całego przywiązaniu do niey, przeto My Król wraz z skonfederowanemi stanami oświadczać wszystkim urodzonym delegowanym wdzięczność Naszą za podięte ich prace stauowimy, aby tymże urodzonym delegowanym, którzy ieszcze nieodbyli funkcyi publiczney, wypelniony urząd delegowanych, za odbycie funkcyi publiczney służył.

(Podpisy i zakończenie jak w poprzedniej konstytucyi, z wyjątkiem Józefa Weyszenhoffa.)

CDXLVIII.

Działo się itd. (jak wyżej.)

Oblata. (jak wyżej.)

Opatrzanie generałów kommanderuiących, i nadanie im mocy aprobowania kriegsrechtów i standrechtów.

Chcąc każdego wojskowego w przyzwoite potrzeby opatrzyć, i karność wojskową obstrzyć, ustanawiamy: aby stosownie do wojsk zagranicznych racye i porcye dawniejszym regulaminem dla officyerów przepisane, oraz fundusze na expens stołową generałom oddzielnemi korpusami kommanderuiącym, podług następującej tabelli wydawane i opłacane były; wchodząc zaś w potrzeby nieuchronne i koszta nieodbite urodzonych generałów lieutenantów trzema korpusami od-

dzielnymi formować się mającymi, kommanderować mających, onym przykładem innych wojsk na początku teraźniejszej wyprawy końcem ekwipowania się, każdemu po dwa tysiące czerwonych złotych na ten raz wyznaczamy, z funduszu dziewięciu milionów na obronę pospolitą przeznaczonych. Nadaiemy oraz generałom kommanderującym, w czasie przedsięwziętej obrony krajów, moc approbowania kriegsrechtów i standrechtów w iazdzie inclusive namiestników, w piechocie zaś i artylleryi inclusive unter-officyerów, i

ober-feyerwerkerów, zaczynając od szeregowych i gemeynów. Całe zaś to urządzenie, iako doczesne nie będzie przeszkodą do układu i decyzji etatu wojskowego, podług woli stanów seymujących.

(Podpisy i zakończenie jak w przedostatniej konstytucyi pod tyt.: „Uformowanie dwóch pułków Tatarskich i dwóch Kozackich“ itd.)

CDXLIX.

Działo się itd. (jak wyżej.)

Oblata. (jak wyżej.)

Porcyce chlebowe i racye furazowe na konie iezdne, iuczne,
i powozowe,
regulaminem służby obozowej przeznaczone.

	Dla generałów		Dla kawalerji i inżynierów		Dla piechoty i artylleryi	
	porcyce	racye	porcyce	racye	porcyce	racye
Generał głównym korpusem kommanderujący	24	40	—	—	—	—
Generał-lieutenant	12	28	—	—	—	—
Generał-maior	7	21	—	—	—	—
Szeff i brygadyer	—	—	6	16	6	16
Pułkownik i vice-brygadyer	—	—	4	11	4	10
Pod-pułkownik	—	—	4	10	4	9
Maior	—	—	4	10	4	9
Kwatermistrz	—	—	2	4	2	3
Audytor	—	—	2	4	2	3
Adiutant	—	—	2	4	2	3
Sztabs-chirurgus	—	—	2	4	2	3
Dywizjonalny, lub batalionowy chirurgus	—	—	1	2	1	2
Kapelan	—	—	2	4	1	3
Bereyter	—	—	1	3	—	—
<i>wo chorągwiach i kompaniach.</i>						
Rotmistrz od lekkiej iazdy i kapitan	—	—	3	6	1	3
Sztabs-rotmistrz i sztabs-kapitan	—	—	3	6	1	3
Porucznik	—	—	2	4	1	2
Pod-porucznik	—	—	2	4	1	2
Chorąży	—	—	2	4	1	2
Konduktor	—	—	1	1	—	—
Wóz chorągwiany, lub namiotowy	—	—	1	4	1	4

Na expens stołową przez ciąg iedney kampanii:

Generał wojskiem kommanderujący - - - - - zł: 36,000.
Generał lieutenant oddzielnym korpusem kommanderujący - - - - - „ 18,000.
Generał-maior oddzielnym korpusem kommanderujący - - - - - „ 10,000.

Całe zaś to urządzenie, iako doczesne, nie będzie przeszkodą do układu i decyzji etatu wojskowego, podług woli stanów seymujących.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CDL.

Działo się itd. dnia iedynastego
Maja r. P. 1792.

Oblata. (jak wyżej.)

Obiaśnienie hypoteki na pożyczkę
summy trzydziestu milionów
złotych Polskich,
i upewnienie niezawodności
wypłat
tak prowizji iako i kapitału.

Gdy w celu negocjowania, bądź w kraiu, bądź za granicą, pożyczki summ aż do trzydziestu milionów złotych Polskich, które dopełnienie poleciliśmy kommissji skarbu obojga narodów za uznaniem potrzeby, i zaleceniem Nas Króla w straży oznaczyliśmy, na hypotekę takowym summom zapisać się mającą starostwa czyli fundusz z sprzedaży tychże starostw wnieść mający do skarbu Rzeczypospolitej, zaręczając razem ogólnie tym samym prawem pod dniem szesnastym Kwietnia roku bieżącego zapadłym; tego kredytu pewność i bezpieczeństwo teraz dla zupełniejszego utwierdzenia ufności wierzycielów na przełożenie uczynione Nam od kommissji skarbowej obojga narodów wyjaśniając, wspomniony fundusz szczególnej hypoteki na starostwach wskazany i przeznaczony, tak iak on iest w sposobie rozciągnięty i niezawodny, deklarujemy: iż pewność i bezpieczeństwo tej hypoteki, oraz niezawodność opłat tak prowizji iako i kapitału w czasie wierzycielom Rzeczypospolitej zwracać się mających, według umowy, iaka, gdzie, kiedy i z kim zachodzi, czyli zachodzić będzie, równie do ogólnej wartości tych ogromnych dóbr Rzeczypospolitej na sprzedaż wieczystą przeznaczonych, i do

summ w gotowiznie z teyże sprzedaży do skarbu wchodzić mających przywieznie się, iako też do wszelkich dochodów, które skarb Rzeczypospolitej obojga narodów i teraz z tych starostw odbiera, i następnie w czasie sprzedaży, czyli po sprzedaży, albo z dóbr od przyszłych dziedziców, albo w procencie od summ odbierać będzie; dla tego razem najmocniej zalecamy kommissji skarbu Rzeczypospolitej obojga narodów, aby z tych funduszy i z tych dochodów przed wszelkimi innymi wydatkami nappierwej z niezawodną punktualnością tak prowizje iako i kapitały, z mocy prawa hypotekowane, wierzycielom, według ugody z każdym, opłacała, i podległym zwierzchności swojej officyalistom opłacać zaleciła, a pewność, bezpieczeństwo i niezawodność tego wszystkiego do wszelkich ogólnie dochodów Rzeczypospolitej rozciągamy.

Stanisław Natęcz Małachowski ref. w. K. seymowy i konfederacji prowincji Koronnych marszałek.

Kazimierz xiążę Sapięha generał art. Lit. marszałek konfederacji W. X. L.

Wojciech Leszczye Skarszewski biskup Chełmski i Lubelski wyznaczony z senatu z prowincji Małopolskiej do deputacji konstytucyjnej. Alexander Linowski p. w. Krak: deputowany do konstytucji z prowincji Mał. Józef Kocięł poseł Oszmiański deputowany do konstytucji z prowincji Wo: Xa: Litt: Jacek Puttkamer poseł Miń: deputowany do konstytucji z prowincji Wo: Xtwa Litt: Adam Littawor Chreptowicz poseł Nowogrodzki deputowany do konstytucji z Wo: Xa: Litt. Jan Nepomucen Zboński p. z. Dobrzyń: deput: z prowincji Wielkop: Józef Radzicki podkomorzy i poseł zi: Zakroc: deputat do konst: z prowincji Wielkopol: mp. Jan Paweł Łuszczewski poseł Sochaczewski deputowany z prowincji Wielkopolskiej. Po wpisaniu zaś niniejszej konstytucji i t. d. (Zakończenie jak wyżej.)

CDLI.

*Działo się itd. dnia dwunastego
Maja r. P. 1792.*

Oblata. (jak wyżej.)

**Wymiar obywatelskiej
sprawiedliwości
ku powszechnej kraiu obronie.**

Iako istotną trwałości narodu zasadą jest ogólna wszystkich obywatelów o dobro kraiu troskliwość, tak z powodów teyże powszechnej troskliwości nadarzające się uszkodzenia, powinny być wzajemnie równym dla wszystkich wydziałem, aby i powszechna oyczynny pomysłność była interesem każdego obywatela i dobro każdego interesem wszystkich; chcąc przeto tym wspólnym obywatelskiej gorliwości ogniwem połączyć wszystkich ziemi Polskiej mieszkańców do powszechnej i wzajemnej kraiu obrony; My Król za zgodą seymujących stanów, iak nauroczyściey zaręczamy, iż w przypadku wtargnienia woysk cudzoziemskich w granice nasze spustoszenia gruntowe, czyichkolwiek majątków obywatelskich w każdej kraiu stronie przez spalanie miast i wsiów, albo rozproszenie osiadłego w nich ludu, braterską całego narodu składką indemnizowane zostaną, do czego po uśmierzeniu wojny na nayspierwszym seymie nadzwyczajna kommissya do weyrzenia i sprawiedliwego zlikwidowania wyznaczoną będzie; aby zaś obok względów dla dobrych obywateli była położona cecha różnicy dla odrodných synów oyczynny, tymże samym prawem stanowimy: iż w przypadku nadarzoney wojny, ieśliby który z Polaków został przekonany o występku publiczny podług artykułów prawa o sądach seymowych, albo też przeciw prawu pod tytułem: „Deklaracya względem manifestów“ postąpił, tedy osoba jego podług przepisów prawa karana będzie, majątek zaś cały natychmiast w sekwestr skarbu publicznego objętym zostanie, i w nim zostawać będzie do śmierci przekonanego o przestępstwa wyżej wzmiankowane.

Stanisław Natęcz Małachowski ref. w. K. seymowy i konfederacyi prowincyi Koronnych marszałek.

Kazimierz xiążę Sapięha generał artt. Litt. marszałek konfederacyi Wo Xa Littgo.

Woyciech Leszczyc Skarszewski biskup Chełmski i Lubelski wyznaczony z senatu z prowincyi Małopolskiej do deputacyi konstytucyjney. Alexander Linowski p. w. Krak: deputowany z prowincyi Małopolskiej. Michał Odrowąż Strasz poseł wdztwa Sandomirskiego

do konstytucyi z prowincyi Małopolski deputowany. Jacek Puttkamer poseł wctwa Miń. deputowany do konstytucyi z prowincyi Wo Xa Littgo. Józef Weyssenhoff poseł Infant. deputowany z Litwy. Jan Nepomucen Zboiński p. z. Dobrzyńskiej deputowany z prow. Wielkopolskiej. Walenty Sobolewski starosta i poseł Warszawski deputowany z prowincyi Wielkopolskiej. Józef Radzicki podkomorzy i poseł z. Zakroczymskiej deput. do konstytucyi z prowincyi Wielkopolskiej mp. Po wpisaniu zaś niniejszey konstytucyi itd. (Zakończenie jak wyżej.)

CDLII.

Działo się itd. (jak wyżej.)

Oblata. (jak wyżej.)

Wyznaczenie deputacyi do przeyrzenia etatu woyskowego.

My Król, za zgodą seymujących Rzeczypospolitey stanów, do przeyrzenia etatu przez kommissyą woyskową oboyna narodów, z nakazu nas stanów sporządzonego, wyznaczamy deputacyą z osób następujących, to jest z prowincyi Małopolskiej ur. Sołtyka posła Krakowskiego, z prowincyi Wo Xa Littgo ur. Wawrzeckiego posła Brasławskiego, z prowincyi Wielkopolskiej ur. Kiekiego koniuszego wielkiego Koronnego posła Zakroczymskiego, która to deputacya po przeyrzeniu wspomnionego dzieła, opinią swoją przed nas stany seymujące przemieść ma.

(Podpisy i zakończenie jak w poprzedniej konstytucyi.)

CDLIII.

*Działo się itd. dnia piętnastego
Maja r. P. 1792.*

Oblata. (jak wyżej.)

**Zalecenie kommissyi skarbu
Rzeczypospolitey oboyna narodów
względem użycia summ
na magazyny składanych.**

Prawem pod tytułem: *Gotowość do obrony* *pospolitey*, na dniu szesnastym Kwietnia, roku bieżącego zapadłym, zaleciwszy kommissyi skarbowey oboyna narodów, zaciągnięcie trzydziestu milionów złotych, celem łatwiejszego tych zleceń uskutecznienia, My Król za zgodą stanów dozwalamy teyże kommissyi skarbowey użyć sposobem pożyczanym

summ po kassach wojewódzkich i powiatowych, tak w prowincyach Koronnych, iako też w Wielkim Xięstwie Litewskim znajdujących się po złotemu z dymu na magazyny składanych; któreto summy, kommissya skarbowa oboyna narodów biorąc, wydać ma każdej kommissyi porządkowej zaświadczenie wielość summy biorącej się wyrażające, według którego zaświadczenia następnie w rzędzie zaspokoienia długów zaciągnionych, summy te każdemu województwu, ziemi lub powiatowi też kommissya skarbowa z ogólnych dochodów Rzeczypospolitey powrócić obowiązana będzie.

Stanisław Natęcz Małachowski ref. w. K. seymowy i konfederacyi prowincyi Koronnych marszałek.

Kazimierz xiążę Sapięha generał artt. Litt. marszałek konfederacyi Wo Xa Litt.

Woyciech Leszczyc Skarszewski biskup Chełmski i Lubelski wyznaczony z senatu z prowincyi Małopolskiej do deputacyi konstytucyjney. Symeon Kazim. Szydłowski kasztelan Żarnowski deputowany z senatu prowincyi Małopolskiej mp. Alexander Linowski p. w. Krak: deputowany z prowincyi Małopolskiej. Józef Kocięł poseł Oszmiański deputowany do konstytucyi z Wo Xa Littgo. Tomasz Wawrzecki poseł Brasławski deputowany do konstytucyi z Wo Xa Littgo. Jacek Puttkamer poseł Min. deputowany do konstytucyi z Wo Xa Littgo. Jan Nepomucen Zboiński p. z. Dobrzyń. deputowany z prowincyi Wielkopol. Walenty Sobolewski starosta i poseł Warszawski deputowany z prowincyi Wielkopolskiej. Po wpisaniu zaś niniejszey konstytucyi itd. (Zakończenie jak w poprzednich.)

CDLIV.

Działo się itd. (jak wyżej.)

Oblata. (jak wyżej.)

**Wdzięczność dla urodzonego
Zboińskiego
posła ziemi Dobrzyńskiej.**

My Król za zgodą stanów seymujących wdzięcznie przyjmujemy ofiarę urodzonego Iana Nepomucena Zboińskiego posła Dobrzyńskiego, który majątku z opatrności od przodków swych udzielonego chcąc część ku dobru własney oyczyny w czasie tak nagłej potrzeby oddać, summę czterdzieści tysięcy złotych Polskich na pożytek woyskowy ofiaruje, i też summę natychmiast na majątku swym zabezpiecza, od której coroczny procent po pięć od sta za kwitem

kommissyi woyskowej oboyna narodów w czasie terażniejszym, grożący nam óściennej wojny, dla wsparcia potrzebujących a mężnie przy obronie konstytucyi trzeciego Maja obstaających, w czasie zaś powszechnej w kraiu spokojności do kassy inwalidów wypłacić obowiązue się. Tym celem gdy szpital erygowany będzie rzeczony kapitał czterdzieści tysięcy złotych Polskich bądź sam przez siebie bądź przez successorów swych na pierwsze opatrzenie szpitala takowego oddać i wyliczyć obowiązue się.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CDLV.

Działo się itd. (jak wyżej.)

Oblata. (jak wyżej.)

**Wdzięczność dla wielmożnego
xięcia Iózefa Lubomirskiego
kasztelana Kiiowskiego.**

Ofiarę czterech armat sześciofuntowych Nam Królowi i stanom Rzeczypospolitey przez wo xięcia Iózefa Lubomirskiego kasztelana Kiiowskiego uczynioną wdzięcznie przyjmujemy.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CDLVI.

Działo się itd. (jak wyżej.)

Oblata. (jak wyżej.)

Wyprawy obronne.

Uskuteczniąc obronę pospolitą, stosownie do praw poprzedniczych i teraz wychodzącego przy tym prawie uniwersału, My Król wraz z stanami zgromadzonemi, zaufani w enocie narodu, w przysiędze utrzymania ustawy rządowej i sukcesyji tronu, krwią, życiem, i majątkiem, nie lękamy się bynajmniej domowych zamieszek, ale raczey zapobiegając, ażeby za wtargnieniem (czego broń Boże) nieprzyjaciół iakowych, liczne milicje nadworne zabrane, i przeciwko oyczynnie obrócone nie zostały, stanowimy:

1mo. Wszystkie milicje nadworne, gdziekolwiek będące, i pod iakimkolwiek pretekstem, przed ustawą prawa niniejszego uzbroione, od tego momentu mają być niniejszym prawem na żołd Rzplitey poddane kommandantom *respectivè* tym, których My

Król do kommanderowania wojskiem regularnym wyznaczaliśmy.

2-do. Polecamy przeto władzy wykonawczej obroną kierującej, żeby wydała rozkazy do wspomnianych kommandantów, aby natychmiast wszystkie uzbrojone milicje, objęte przez nich były, i podług potrzeby rozdysponowane.

3-to. Gdyby zaś właściciel który w służbie swojej mający podobny lud zbrojny, czyli milicją, nie chciał onych użyć do pospolitej obrony, i poddać kommandantom na żołd krajowy, kommandanci takowe milicje dezarmować, broń i moderunek zabrać, i ceną sprawiedliwą właścicielowi onej zapłacić powinni. Gdyby się kommandanci o wależ i cenę broni ugodzić z obywatelami nie mogli, kommissye porządkowe cenę postanowią.

4-to. Gdyby zaś właściciel który nie chciał przyjąć zapłaty za broń swoją, a żądał po wyszłej obronie mieć ją w naturze powróconą, kommandanci broń takową przyjmując, w rewersie cenę każdej z osobna sztuki wyrażać mają; żeby po skończonej potrzebie gotowości do obrony i obrony samej; właściciel pozostałą broń w naturze odebrał, a za zginione sztuki znalazł zapłatę, podług ceny w rewersie kommandantów oznaczonej.

5-to. Pod to prawo dezarmowania milicji nadwornych, nie ma się podciągać zabieranie broni domowej obywatelom, którą z potrzeby domowej u siebie zachowują.

6-to. W miastach i miejscach potrzebujących bezpieczeństwa, kommandanci do liczby najwięcej czterdziestu żołnierzy na całą majątność, za rewersem dziedziców, zostawić będą.

7-mo. Ordynacye, dostawienia chorągwi i ludzi ordynackich obowiązane, dopełniać obowiązków powinny.

8-vo. Gdyby ktokolwiek takowemu urzędzeniu śmiał sprzeciwić się (czego nie możemy po nikim spodziewać się) wtedy kommandanci użyją siły na dopełnienie i skuteczenie niniejszego prawa, niczyiej niegwałcącego własności, ale istotnie do bezpieczeństwa wewnętrznego, i do porządkowej obrony potrzebnego.

9-mo. Polecamy władzy wykonawczej, aby układała się z obywatelami mającymi milicje, składające się z ludzi, którzy z gruntów posiadanych są obowiązani do odbywania milicyjnych powinności, lub gdy ich nie pełnią, płacenia właścicielom pewnych podatków; takowym obywatelom władza wykonawcza stratę dochodów z ruszenia tych milicji wynikającą corocznie przez cały czas obrony nadgradzać i wypłacać, a milicje na obronę woenną pod subordynacją wojskową wzięść każę; któryby zaś właściciel

takowych gruntowych milicji dozwolić nie chciał, do pospolitej obrony; broń iey całą i moderunek zupełnie i nieodwłocznie wydać za cenę sprawiedliwą powinien, a nadto na piśmie zaręczyć kommandantom za ludzi będzie obowiązany, że nigdy przeciwko oyczyźnie i rządowi służyć nie będą.

10-mo. Gdy wychodzące przy tym prawie uniwersały wzbudzą zapewne czułość wspólnego narodu do wsparcia pospolitej obrony, chcąc iey środki widzieć porządne, bezpieczne, spokojności wewnętrznej dogodne, a zatym skuteczne; zalecamy kommissyom porządkowym, aby rozsyłając po parafiach uniwersał przy tym prawie wychodzący, zalecieli plebanom czytanie onego z ambon, i zachęcanie parafianów do pospolitej obrony, uwiadomiły oraz obywatelów o potrzebie i sposobie czynienia i przyjęcia ofiar dobrowolnych, iakie komu wyświadczyć oyczyźnie będzie się zdawało. Spodziewamy się: iż w krajach Rzeczypospolitej nie będzie żadnego, tak mało czułego obywatela, któryby w czasie powszechnego niebezpieczeństwa, do utrzymania niepodległości narodowej, podług swojej możności, nieprzyłożył się; lecz żeby te szacowne ofiary korzyść sprawowały publiczną, czas i porządek czynienia, My Król za zgodą stanów przepisujemy.

11-mo. Ktokolwiek swoim kosztem i własnym całym opatrzeniem, chce służyć obronie krajowej, ma w przeciągu miesiąca od publikaty uniwersału w kommissyi porządkowej *respectivè* swego powiatu, lub mieszkania za ochotnika zapisać się, że sam osobą swoją iedną, lub z wielu ludźmi, nie potrzebując niczego od rządu, we dwa tygodnie od czasu zawołania kommissyi porządkowej, w niej stanie, podejmując się służby regularnej pod zwierzchnością i subordynacją wojskową, lub ludzi swoim kosztem przystawić się mających, poddając przez całą wojnę, lub przez czas zamierzony; kommissya porządkowa na czas krótszy nad iedną przynajmniej kampanią niczyiego zapisywania się nieprzyjmie, ale na czas prawem pozwolony zapisujących się obywatelów, lub kosztem swoim ludzi stawiających w pierwszą tabelłę ochotników o własnym uzbrojeniu, moderunku, koniu, koscie, prowiancie, i furazju służyć mających z tyłu ludźmi, i końmi, iak się kto zapisze, wciągnie.

12-mo. Ktokolwiek na swoim koniu, uzbrojeniu, moderunku, ale na żołdzie skarbowym służyć osobiście, lub z ludźmi oświadczy się, i zapisze się, kommissya porządkowa wszystkich tych podług reguły powyższej, co do czasu stawiania i służby, do drugiej tabelli wciągnie.

13-to. Ktokolwiek o swoim odzieniu, ale

na koniu, uzbrojeniu, moderunku i żołdzie skarbowym osobiście służyć oświadczy się i zapisze, kommissya porządkowa wszystkich tych podług reguły powyższej, co do czasu stawiania i służby, do trzeciej tabelli wciągnie.

14-to. Ktokolwiek ludzi ubranych, uzbrojonych, z końmi i z całym moderunkiem, ale na żołd skarbowy przystawić zapisze się; kommissya porządkowa wszystkich tych podług reguły powyższej, co do czasu stawiania i służby, do czwartej tabelli wciągnie.

15-to. Ktokolwiek sam osobiście służyć, ani ochotników dostaćby nie mógł, a chciałby inno podług swojej możności dać wsparcie obronie pospolitej, ma złożyć w którejkolwiek kommissyi porządkowej, co ofiarować *in instanti* życzy i może. Jeżeliby zaś czasu na to potrzebował, ma się zapisać w kommissyi porządkowej *respectivè* swego mieszkania, lub powiatu, że w przeciągu dwóch tygodni od czasu rekwizycji, przystawi do niej tyle pieniędzy, sztuk broni, iaką kto ma w domu, pałaszów, pistoletów, prochu; ołowiu, furazju, prowiantu, rzeczy na nadgodę służyć mogących, najlepiej dystyngującym się wojskowym w obronie, zgoła wszystko, co kto ma w domu, i też obronie poświęcić pragnie, kommissya porządkowa tych wszystkich wraz z ich ofiarami w piątą tabelłę wciągnie. Takowe dobrowolne ofiary, gdy niecierpią zawodu, każdy zapisujący się poddać się ma delacie, i nieodwłocznej za uchybieniem ekucyi żołnierskiej tey kommandy, która przy każdej kommissyi porządkowej zostanie, iako po skutek dobrej woli, pospolitej obronie poświęconey.

16-to. Kommissya porządkowa po wyściu czterech tygodni od publikaty wychodzącego przy tym prawie uniwersału, pięć tabel w górze wyrażonych dokładnie opisujących, liczbę ludzi do osobistej służby obronie pospolitej i do dostawienia zapisanych, liczbę koni, broni, amunicyi, pieniędzy, prowiantów, i furazjów, zgoła wszystkiego, co kto złoży i zapisze, z wyrażeniem osób ofiarujących, dla zapisania w księgę praw publicznej dla nich wdzięczności, do kommissyi wojskowej obojga narodów przesła.

17-mo. Kommissya wojskowa tabelłę generalną tego wszystkiego nieodwłocznie ułoży, i odda Nam Królowi w straży, mającemu powierzone kierowanie obrony krajowej.

18-vo. My Król podług okoliczności w bliskości miejsca i potrzeby, takowe wsparcia obywatelskie do kommandantów wyznaczonych nad wojskiem aplikować będziemy, z których kommandanci iak najściślej kalkulować się mają.

19-no. Gdy kommandant u kommissyów

porządkowych o ochotników i ofiary złożone na pospolitą obronę, na piśmie zarękuje; każda kommissya porządkowa, w przeciągu dwóch tygodni, wszystkich zapisanych ochotników, i wszystkie zapisane ofiary obywatelskie zgromadzi, każdego ściągniętego ochotnika przysięgi wysłucha na to: „Iako „za ochotnika ofiarując się, Nam Królowi, „Rzeczypospolitej, ustawie rządowej, i zwierzchności wojskowej, do którejkolwiek aplikowanym zostanie, wiernym i posłusznym będzie, iako do czasu, na który zapisał się, służby pospolitej obrony nie porzuci, a subordynacyi wojskowej zupełnie „poddając się, gdziekolwiek potrzeba iść „im każę, kommandzie wyznaczonej podległym będzie, i gwałtowności żadnej nikomu z obywatelów nie uczyni.“

20-mo. Po przyjętej przysiędze kommissya porządkowa oficerowi od kommandanta z eskortą zesłanemu ochotników i ofiary za rewersem odda. Ochotnicy pod kommandą oficyera zesłanego zachowując ściśle dla niego subordynacją, w całym marszu, gdy staną na miejscu swego przeznaczenia, wykonają powtórnie zwykłą żołnierską przysięgę, i aż do czasu, na iaki kto zapisał się, do formalnej służby będą obowiązani. A po skończonym czasie ochotniczej służby, równie pod eskortą do kommissyi swojej porządkowej, z kąd wyszli, odprowadzonymi będą.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CDLVII.

Działo się itd. dnia ósmnastego
Maja r. P. 1792.

Oblata. (jak wyżej.)

Wdzięczność dla urodzonego Karola de Manteufel.

Gdy urodzony Karol de Manteufel obywatel xięstwa Żmudzkiego z gorliwością patriotycznej ku obronie krajowej dwanaście sztuk arnat trzech funtowych do arsenału Rzeczypospolitej ofiarował; przeto My Król wraz z stanami seymującymi tę urodzonego de Manteufel ofiarę z czułą wdzięcznością przyjmując w xiędze ustaw seymowych pamięć onej umieszczoną mieć chcemy.

Stanisław Natęcz Małachowski ref. w. K. seymowy i konfederacyi prowincyi Koronnych marszałek.

Kazimierz xiąże Sapieha generał art: Litt. marszałek konfederacyi Wo Xa Littgo.

Woyciech Leszczyc Skarszewski biskup

Chełmski i Lubelski wyznaczony z senatu z prowincyi Małopolskiej do deputacyi konstytucyjney. Alexander Linowski p. w. Krak. deputowany z pr. Małopolskiej. Józef Kocięł poseł Oszmiański deputowany do konstytucyi z Wo Xa Littgo. Adam Littawor Chreptowicz poseł Nowogrodzki deputowany do konstytucyi z Wo Xa Littgo. Jacek Putkamer poseł wctwa Miń. deputowany do konstytucyi z Wo Xa Littgo. Jan Nepomucen Zboiński p. z. Dobrzyńskiej deputowany z prowincyi Wielkopolskiej. Walenty Sobolewski starosta i poseł Warszawski deputowany z prowincyi Wielkopolskiej. Po wpisaniu zaś niniejszey konst: i t. d. (Zakończenie jak wyżej.)

CDLVIII.

Działo się itd. (jak wyżej.)

Oblata. (jak wyżej.)

Nagroda dla urodzonego
Adama Mikołaja Mędrzeckiego.

Przechylając się do wniesioney proźby deputacyi Greko-orientalnych i dyssydentów wyznaczoney, My Król za zgodą stanów urodzonego Adama Mikołaja dwóch imion Mędrzeckiego kleynotem szlachectwa na terażniejszym semie zaszczyconego od opłaty stępla i a scartabellatu uwalniamy.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CDLIX.

Działo się itd. (jak wyżej.)

Oblata. (jak wyżej.)

Wydanie papierów
obywatelom prowincyi Litewskiej
służących
z składu monasterów Greko-
nieunitów
też prowincyi.

My Król, za zgodą seymujących stanów przechylając się do proźby urodzonych posłów prowincyi Wielkiego Xięstwa Litewskiego, zalecamy urodzonym marszałkom seymowemu, i konfederacyi obojga narodów przenieść do Nas Króla w straży niniejszą wolą naszą, to jest, iżby przez Nas Króla w straży zalecono było przełożonym i prokuratorom monasterów Greko-nieunitów prowincyi Litewskiej, ażeby ci, dokumenta

i papiery do dóbr i granic tey prowincyi obywatelom służące, a w ich monasterach złożone, iakie mieć mogą dostatecznie pod rejestrem i pod iuramentem sądowym rekwirującym onych kancelaryom normalnych sądów granicznych za rewersem wydali.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CDLX.

Działo się itd. dnia dziewiętnastego Maja r. P. 1792.

Oblata. (jak wyżej.)

Postanowienie dla nayiaśniejszey
Maryi Krystyny xiężniczki
Polskiej
córci nayiaśniejszych
Karola królewicza i Franciszki
z Krasieńskich
królewiczowey Polskiej.

Wspomnieniem szanownym iest zawsze dla narodu panowanie królów z nayiaśniejszego domu Saskiego, w słodkiej są zachowane pamięci przymioty nayiaśniejszego xięcia imci Karola królewicza Polskiego, któremi (przytomnie bawiąc się w Polsce) uymować umiał sobie serca obywatelów, dając stale niemylnie dowody przywiązanego serca i wysokiego swego poważania dla narodu Polskiego, a naysilniejszy z nich był ten, gdy z rodowitey i cney krwi szlacheckiey tego kraiu wybrał dla siebie małżonkę, z tych tedy przyczyn Maryi Krystynie, córci nayiaśniejszego Karola królewicza Polskiego, tudzież nayiaśniejszey Franciszki z domu Krasieńskich, królewiczowey Polskiej, a nayiaśniejszego Augusta III króla Polskiego wnuczce ze krwi przodków swoich xiężniczce Polskiej, My Król i skonfederowane Rzeczypospolitey seymujące stany niniejszym prawem zabezpieczamy też nayiaśniejszey Maryi Krystynie xiężniczce Polskiej, dożycie połowey pensyi, to iest siedmziesiąt dwa tysiące po długim życiu nayiaśniejszego Karola królewicza imci i małżonki iego i też sumę po zeyściu ich regularnie za kwitem wspomnioney xiężniczki Polskiej wypłaconą mieć chcemy.

Stanisław Natęcz Małachowski ref: w. K. seymowey i konfederacyi prowincyi Koronnych marszałek.

Kazimierz xiążę-Sapieha generał art: Litt: marszałek konfederacyi W. Xa Littgo.

Symeon Kaz. Szydłowski kasztelan Żarnow. deput. z senatu prow. Mał. do kon. mp.

Alexander Linowski p. w. Krak. deput. z pr. Mał. Stanisław Potocki p. Lubelski dep. do kon. z prow. Małopol. gen. artt. Kor. Józef Kocięł p. Oszmiań. dep. do kon. z W. X. Litt. Jacek Puttkamer p. Min. dep. do kon. z prow. W. X. L. Józef Weyssenhoff p. Infant. dep. do kon. W. X. L. Walenty Sobolewski s. i p. Warszaw. dep. z p. Wielk. mp. Po wpisaniu zaś niniejszey konst: itd. (Zakończenie jak wyżej.)

CDLXI.

Działo się itd. dnia dwudziestego drugiego Maja r. P. 1792.

Oblata (jak wyżej.)

Kommenda I. K. Mci
nad woyskiem Rzeczypospolitey.

Zagrożeni wojną przez deklaracją imieniem nayiaśniejszey Imperatorowey całej Rossyi na dniu ósmnastym bieżącego miesiąca Maja podaną; stosownie do ustawy rządowey, my stany seymujące Królowi Imci rozrządzenie naywyższe siłami zbroynemi kraiwemi od dnia dzisiejszego oddaemy, a w tym celu tak kommissyą woyskową obojga narodów, iak i woysko *directe* do posłuszeństwa rozkazom i ordynansom I. K. Moci obowiązuemy, udzielając moc I. K. Mci czynienia armistycyów, kapitulacyi woyskowych, zamiany niewolników, wydawania listów *salvi conductus* woynnych, paszportów, dozwoleń przechodu woyskom alianta, lub przyjacielską pomoc I. K. Mci i Rzpltey ofiarującego; zgola wszelkich woynnych tranzakcyi, wyiawszy finalny układ traktatu pokoju, który woli i decyzji nas stanów seymujących zostawiamy. W celu nakoniec zachęcenia woyska Rzpltey do dzieł nadzwyczajnie walecznych i rycerskich; nobilitacye za sprawy przez się woienne, promocye bez fortragu, i nadgrody pieniężne z summy na to osobno przeznaczyc się mającey, a to wszystko Królowi Imci w czasie teraz aktualnie toczącey się wojny powierzamy.

Stanisław Natęcz Małachowski ref: w. K. seymowey i konfederacyi prowincyi Koronnych marszałek.

Kazimierz xiążę Sapieha generał artt: Litt: marszałek konfederacyi Wo Xa Littgo.

Symeon Kazim: Szydłowski kasztelan Żarnowski deputowany z senatu prowincyi Małopol. do konstytucyi mp. Stanisław Potocki poseł Lubelski dep: do kon: z prow: Małopol. gen: art. Kor: Jan Ossoliński

starosta i poseł Drohicki deputowany z prowincyi Małopol. Józef Kocięł poseł Oszmiański deputowany do konstytucyi z W. X Litt: Adam Littawor Chreptowicz poseł Nowogrodzki deputowany do konstytucyi z Wo Xa: Litt: Jan Nepomucen Zboiński p. z. Dobrzyń: z prowincyi W. mp. Po wpisaniu zaś niniejszey konstytucyi itd. (Zakończenie jak wyżej.)

CDLXII.

Działo się itd. (jak wyżej.)

Oblata. (jak wyżej.)

Załatwienie żądań obywatelów
Polskich
Greko-nieunitów i Dyssydentów.

Odebrawszy tak od deputacyi do ułożenia projektów względem Greko-orientalnych i dyssydentów, iako też od kommissyi na kongregacyą Greko-orientalną Pińską od Nas Króla i stanów seymujących wyznaczoney, doniesienie wszelkie, stosujące się do stanu obywatelów Polskich Greko-nieunitów, a ztąd uznawszy potrzebę ustanowienia w państwach Rzpltey stałego dla nich cerkiewnego rządu; przeto ułożone w roku przeszłym tysiąc siedmset, dziewiędziesiątym pierwszym na generalney kongregacyi przez plenipotentów Greko-nieunitkich urządzenie cerkiewne, a przez zwyż rzeczoną deputacyą wraz z delegowanymi od kongregacyi roztrzasane, i Nam podane, approbuemy, polecając władzy wykonawczey, ażeby pomienione urządzenia cerkiewne stopniami przyzwotemi do skutku doprowadzić starała się. Podobnież urządzenia kościelne dla dyssydentów Polskich przez wyż rzeczoną deputacyą wspólnie z delegowanymi od dyssydentów obojey konfessyi ewangelickiey ułożone approbuemy, i wraz z protokołem deputacyi w metrykach Koronnych złożone mieć chcemy. A iż takowe urządzenia kościelne Greko-nieunitów i dyssydentów religii panującey przeciwności czynić niemaia, postanawiamy: iż co się tyczy zabezpieczenia funduszów cerkiewnych, wszelkie dobra i summy funduszowe, cerkwie i monastery aktualnie w possessyi nieunitów zostające, przy nich nienaruszenie pozostać maia. Te zaś dobra funduszowe i cerkwie, które iuż są do jedności kościoła przyłączone, nigdy do nieunitów wracać niemaia, a prawa obywatelskie, *quo ad ius patronatus et collationis* zabezpieczamy.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CDLXIII.

Działo się itd. (jak wyżej.)

Oblata. (jak wyżej.)

Dopełnienie deklaracji o sądach trybunalskich w prowincjach Koronnych.

1mo. Dopełniając przepisana dawniej dla trybunałów deklaracją stanowimy: iż dwa dekreta zaoczne po dostatecznej konwikcyi zapadłe (co iednak do dawniej zapadłych dekretów rozciągać się niema) będą niewruszone, i gdyby która strona do takowej sprawy należąca, lub z iakiegokolwiek źródła wpływ mająca niestawiła się, a pozew podług prawa wyniesionym była zajęta, iuż pod żadnym pretextem wzruszać takowego dekretu zaocznego niebędzie mogła. Gdyby iednak kto w innej prowincyi znajdował się, i zupełnie o sprawie wiadomości nie miał, i na to przed sądem przysięgę wykonał, w tenczas mocen będzie czynić przeciwko wypadłym zaocznym dekretem.

2do. Do regestrów dawniejszą deklaracją w trybunałach ustanowionych regestr *executionum* i *poenaliūm* dodaiemy. W pierwszym mieścić się będą wpisy dla ekzekucyi processów z dawniejszych dekretów trybunalskich, oraz z dekretów niższych iurysdykcji w sprawach tych, w których mocą prawa appellacye zabronione, tudzież z dekretów kompromissarskich z inskrypcji osobiście, albo przez opiekuna, lub specjalnego umocowanego urzędownie zeznaney, *pluralitate* stosownie do prawa, tysiąc siedmset siedmdziesiąt szóstego nastąpnionych, nadto o wstrzymanie ekzekucyi processu w poniższych sądach *primae instantiae* otrzymanego, w sprawach tych, w których też iurysdykcyę podług prawa appellacyi dopuszczać powinny, a przecieź oney niedopuszczaia. W *poenaliūm* mieścić się będą sprawy z kommissjami cywilno-wojskowemi, z officyalistami, tylko *de male gesto officio* zapozwanemi, a nigdy w tym regestrze nie będą umieszczone sprawy z sędziami o uciążliwość w sądzeniu; nakoniec do tego regestru należeć będą wpisy o niewypłacenie win sądowych. Regestr *executionum* w izbie pierwszej czyli spraw prawnych, *poenaliūm* w izbie drugiej czyli w izbie spraw czynkowych co Sobota do sądzenia (nie zważając nawet na nieukończenie sprawy iakowej) brany będzie.

3tio. Deklarujemy, iż te tylko sprawy z regestru *incarceratorum* przed wszystkiemi innemi do rozsądzenia brane być powinny,

które albo będą *recentis criminis*, albo w których winowayca w areszcie przytrzymany będzie, albo nakoniec w których instygator z mocy konstytucyi tysiąc siedmset ośmdziesiąt czwartego czynić powinien; wszystkie zaś inne nieprzyzwoicie w tym regestrze umieszczone będzie miał moc trybunał odsyłać *cum poenalitate* pięciuset złotych do właściwych regestrów, nawet gdyby strony regestru nieexcypowały.

4to. Sprawy tyczące się bezpieczeństwa trybunału i osób pod bokiem tegoż sądu znajdujących się z propozycyi *in vim termini tacti* sądzone być mają.

5to. Wpisy w dawniejszych regestrach przed-wojewódzkim ordynarynym i *mixti fori* znajdujące się, gdyby w iednym roku zrobione były w przeniesieniu onych następujący ma być zachowany porządek. 1. Umieścić należy wpisy z regestru przed-wojewódzkiego. 2. Z regestru ordynarynego. 3. Z regestru *mixti fori*. 4. Z regestru *remissowego*.

6to. Na sądzenie spraw z regestru *determinationis fori*, trzy dnię przy końcu każdego regestru wojewódzkiego naznaczamy. A gdyby w tym regestrze wpisów nie było, sprawy z regestru appellacyjnego sądzone być mają.

7mo. Wszystkie expensa izby sądowej, i opłata officyalistów sądu, tym czasem z skrzynki trybunalskiej zaspokaiana być ma, dlaczego trybunał dwóch z pomiędzy siebie deputatów wybierze, i podskarbiego do odbierania grzywien postanowi, którzyto deputaci rachunek z przychodu i wydatków co pół-roku zdawać obowiązani będą przed kommissją skarbową, lub też delegowaną od niej osobą.

8vo. Zapobiegając wszelkiej zwłoce w rozsądzeniu spraw, i obmyślając stronom sposób w wygotowaniu na piśmie indukt i replik, regestr *communicationis* w trybunałach przez pisarzów aktowych utrzymywać się mający postanawiamy. W którym to regestrze konnotować będą pisarze aktowi składanie przez strony indukt i replik; sposób zaś w składaniu indukt i replik następujący przepisujemy: każda strona rozsądzić się pragnąca przed rozpoczęciem każdego regestru na dni dziesięć, i w ciągu sądzenia się tegoż regestru *meritum* sprawy swojej za wydanym sobie od pisarza bez wszelkiej opłaty rewersem złożyć powinna; takowe *merita* spraw na nayıpierwszą rekwizycją stronom przeciwnym, lub ich obrońcom nayıwięcej na dni dwa (równie za danym pisarzowi aktowemu rewersem) komunikowane być powinny, a to celem wygotowania na piśmie repliki u tegoż pisarza aktowego przed sprawą złożyć się mającej.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CDLXIV.

Działo się itd. dnia dwudziestego szóstego Maia r. P. 1792.

Oblata. (jak wyżej.)

Deklaracja względem stanu terażniejszego Rzeczypospolitey.

Odebrawszy deklaracją Rosyiską obrażającą wolność i niepodległość Rzeczypospolitey, przymuszeni iesteśmy przez niniejszą uchwałę ogłosić następujące urządzenie, i one do wszystkich województw, ziem i powiatów rozesać.

1mo. Stan terażniejszy deklarujemy za stan aktualney obrony przeciw wojsku i rządowi Rossyi.

2do. Ponieważ wojsko Rosyiskie od daty deklaracji przez ministra Rosyiskiego podaney, stało się wojskiem nieprzyjacielskim; przeto obwieszczamy wszystkich obywatelów Polskich, iż prawa krajowe i obowiązki, które własney winni oyczyźnie, więcej im służyć w tym wojsku, nie pozwalają, wzywamy ich zatem, aby opuściwszy wojsko nieprzyjacielskie, spieszyli się na łono swojej oyczyzny, która o ich szczęściu i losie nie zapomni: gdyby zaś znaleźli się tacy, którzyby w wojsku Rosyiskim służyć, przeciwko oyczyźnie broń nieśli, tych od obywatelstwa i wszelkich jego prerogatyw oddalamy, jeżeli od daty niniejszey uchwały w przeciągu dziewięciu tygodni wojska Moskiewskiego nie opuszczą, i do państw Rzeczypospolitey nie powrócą, takowych Polaków za nieprzyjaciół oyczyzny deklarujemy, i kary na nich, iako *contra perduelles*, rozciągamy.

3tio. Tych wszystkich, którzy pierwsi za granicą, bądź w kraju zrobili spisek przeciw seymowi i przyzwoitey władzy Rzeczypospolitey, a nie odstąpiliby od niego w przeciągu sześciu tygodni od oblaty prawa niniejszego, przed któremikolwiek aktami w państwach Rzeczypospolitey, bądź przed kommissjami porządkowemi, lub tegoż odstąpienia przez list do króla w straży, czyli do urodzonych seymowego i konfederacyi obojga narodów marszałków, w tymże czasie nie przysłali, tych za nieprzyjaciół oyczyzny deklarujemy, i kary na nich, iako *contra perduelles*, rozciągamy. Dla czego sądy seymowe bez wszelkich stopniów prawa, na zalecenie pilne władzy wykonawczej, i na stawanie urodzonych instygatorów narodowych, lub w niemożności ich użycia, przez zastępców onychże od władzy wykonawczej

postanowionych (których pod utratą *activitatis* na całe życie, i pod karami *contra perduelles* do tego obowiązujemy) kary ogłaszać mają, a władza wykonawcza ekzekucyi tychże kar dopełniać ma.

4to. Również ostrości i kary przez sądy seymowe ogłoszone mieć chcemy na tych, którzyby później, to iest: od czasu zapadłego prawa niniejszego, dotąd za granicą lub w kraju pisali się do takowego spisku, a dla tych przeciąg trzech tygodni, podobnież od ustawy prawa niniejszego do odstąpienia, w sposobie iako wyżej opisanym, dozwalamy; ci zaś, którzyby po wyściu zamierzonych tu trzech tygodni do rzezonego spisku pisali, lub w iakikolwiek sposób łączyli się, oświadczonego tym prawem dobrodzieystwa używać nie mają.

5to. Tych Polaków, którzy do spisku namawiali i namawiać będą, którzy o pomoc i wojsko obce prosić wazyli się, i do wprowadzenia onego dali okazyją (iako to w deklaracyi przez posła Rosyiskiego podaney iasnie się okazuje), albo którzyby wojska Rzeczypospolitey do wojska nieprzyjacielskiego namawiać lub przeprowadzać śmieli, tudzież którzyby z wojskiem Rosyiskim państwa Rzeczypospolitey naieżdzali, za nieprzyjaciół oyczyzny deklarujemy. Stanowimy przeto, iż od wszelkich prerogatyw obywatelskich oddaleni, od czci i sławy odsądzeni, i na karę śmierci skazani być powinni. Dobra ich natychmiast w sekwestr kommissya skarbowa obojga narodów weźmie, a sądy seymowe podług tego prawa wyrok swój przeciwko nim wydadzą.

6to. Co się tycze podeyrzanych o związki skryte z nieprzyjacielem, lub inne zarzuty, do sądów seymowych należące, w tych sądy seymowe na doniesienie władzy wykonawczej i stawanie urodzonych instygatorów narodowych, czyli ich zastępców processem zwyczajnym postępować mają.

7mo. Na ten koniec ustanawiamy sądy extraordinaryne seymowe z osób NN. którym szczególny przepisemy postępowania sposób.

8vo. Zabezpieczając wszelką spokojność dla obywateli, i chcąc, aby nieustanne czuwanie rządu powściągało wszystkich od swywoli i przestępstw, w takowym czasie zagęścić się mogących, nakazujemy, i przez miłość oyczyzny zachęcamy, wszelkie sądy pierwszej i ostatney instancyi, aby wszystkim w swych przyzwoitych kompletach obowiązkami swoje pełniły, nawet *extra cadentiam*, przeto i na takowy czas *extra cadentiam* sądy pierwszej i ostatney instancyi dogodne ku temu kompleta między sobą ułożyć mają, tak, aby podług takowego porządku pilnie sądzili i z mieysca swego nie oddalali się.

9no. Równie kommissye porządkowe i najwyższe rządowe, aby w swym przyzwoitym komplecie nieprzerwanie obowiązki swoje pełniły, zalecamy pod utratą *activitatis* na lat dziesięć, którey karze tak sędziowie, iako i kommissarze komplet zrywający podlegać będą.

Stanisław Natęcz Małachowski ref. w. K. seymowey i konfederacyi prowincyi Koronnych marszałek.

Kazimierz xiążę Sapięha generał art. Litt. marszałek konfederacyi W. X. Littgo.

Wojciech Leszczye Skarszewski biskup Chełmski i Lubelski wyznaczony z senatu z prowincyi Małopol: do deputacyi konstytucyi. Michał Odrowąż Strasz poseł wostwa Sandomirskiego z prowincyi Małopolski do konstytucyi deputowany. Józef Kocięł poseł Oszmiański deputowany do konstytucyi z W. X. Litt. Tomasz Wawrzecki poseł Brastawski deputowany do konstytucyi z W. X. Litt. Adam Littawor Chreptowicz poseł Nowogrodzki deputowany do konstytucyi z Wo. Xa Litt. Walenty Sobolewski starosta i poseł Warszawski deputowany z prowincyi Wielkopolskiej. Józef Radzicki podkom. i poseł z Zakroc: deput. do konst. z prow. Wielkopol: mp. Jan Łuszczewski poseł Sochaczewski deputowany z prowincyi Wielkopolskiej. Po wpisaniu zaś niniejszey konstytucyi itd. (Zakończenie jak wyżej.)

CDLXV.

Działo się itd. (jak wyżej.)

Oblata. (jak wyżej.)

Pobór generalny.

Gdy wolność i niepodległość Rzeczypospolitey, gdy prawa iey władza od spisku buntowniczego obcą wspartego bronią zagrożoną została; przeświadczeni jesteśmy, iż w tak gwałtowney oyczyzny potrzebie wszyscy obywatele kosztujący słodczy wolnego rządu, chętną ofiarę z majątków swoich uczynią na obronę praw i zaszczytów pospolicich. W tym przekonaniu o powszechney obywatelów gorliwości, do ratowania napastowanej wojną niesprawiedliwą oyczyzny, na zasilenie skarbu i utrzymywanie gotowych sił dla odparcia obcego gwałtu, pobór generalny stanowimy.

1mo. Ze wszystkich dóbr ziemiańskich, duchownych i świeckich, do podatku, który kto podług praw o gatunku ofiary dziesiątego grosza opłaca, każdy na pobór zapłaci

po dziesięć od sta, z dochodu swego, tak, iż kto płacił dotąd dziesięć od sta, zapłaci na ten raz dwadzieścia, kto płacił dwadzieścia od sta, zapłaci trzydzieści, kto płacił trzydzieści od sta zapłaci czterdzieści.

2do. Obywatele, którzy z małych dziecięctw swoich nie płacą ofiary dziesiątego grosza, złożą do skarbu drugie kominowe, czyli podymne.

3tio. Miasta wolne Rzeczypospolitey zapłacą także drugie kominowe, czyli podymne.

4to. Włościanie z wszelkich dóbr świeckich i duchownych, ziemiańskich i królewskich, tudzież stolu Naszego zapłacą półkominowe czyli pół-podymne.

5to. Żydzi podwójne pogłówne płacić powinni. Wybieranie i rozkład tego poboru na raty, władzy wykonawczey oddaemy: który, gdyby dla nie ukończoney wojny miał być powtórzonym tedy My Król na zarządzenie tey potrzebie Rzeczypospolitey seym zwołamy.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CDLXVI.

Działo się itd. (jak wyżej.)

Oblata. (jak wyżej.)

Nagroda dzieł walecznych.

Im więcej obrona konstytucyi i niepodległości naszej zawisła, od waleczności i męstwa wojska naszego, tym chętniej My Król za zgodą skonfederowanych Rzeczypospolitey seymujących stanów przychylając się do zapadłego prawa pod tytułem „Komenda I. K. Mei nad wojskiem Rzeczypospolitey“ stanowimy, iż milion pięććroć sto tysięcy złotych Polskich z skarbu Rzeczypospolitey naznaczamy dla wszystkiego stopnia żołnierzy, którzyby w grożącej nam teraz wojnie dzielności swey nadzwyczajne dali dowody: nagroda takowa ma być Nam Królowi przez kommissyą złożoną z officerów do decyzyi podana. Wdowy zaś i sieroty zginionych wżełkiego stopnia żołnierzy w tey wojnie nappierwsze prawo do tego funduszu mieć będą, to jest: do życia połowy gaży od mężów odbieraney używać mają; gdyby zaś wojny nie było, fundusz ten miliona pięććroć sto tysięcy złotych Polskich, lub po skończoney wojnie summa z tegoż funduszu pozostała, w skarbie Rzeczypospolitey zostawać ma, i na żadne nagrody obrócona być nie powinna.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CDLXVII.

Działo się itd. (jak wyżej.)

Oblata. (jak wyżej.)

Wdzięczność dla xiążąt Macieia kasztelana Wileńskiego i Dominika podkomorzycy Wielkiego Xięstwa Litewskiego Radziwiłłów.

Gdy Nam Królowi z stanami Rzeczypospolitey doniesiono jest, iż wielmożny xiążę Maciey Radziwiłł kasztelan Wileński z najwyższej gorliwości swey obywatelskiej, idąc torem właściwego patriotyzmu przodków i domu iego, będąc opiekunem małoletniego xięcia Dominika Radziwiłła podkomorzycy Wielkiego Xięstwa Litt., z iego własności ofiarował broń, armaty, zamki, i to wszystko, co tylko na obronę służyć oyczyźnie może, niemniej z swojej strony wspaniale zrobił ofiary. Przeto my stany seymujące mile przyjmując tę w. xięcia Macieia Radziwiłła kasztelana Wileńskiego i opiekuna małoletniego podkomorzycy Wielkiego Xięstwa Litt. oświadczenie, zapisuiem mu wdzięczność naszą, a razem deklaruiemy, że takowe oddane dobrowolnie, broń, armaty, amunicye podług registrów i świadectw kommissyi cywilno-woyskowej odbierającej pokazanych, w pokoju wszystko zapłacić, co *in natura* oddanym być nie mogło upewniamy. Zamki zaś gdyby były w wojnie zruynowane poreparować i ludzi do służby woyskowej oddanych, którzyby wojnę przeżyli powrócić deklaruiemy.

(Podpisy i zakończenie jak w konstytucyi: „Deklaracya“ itd. na str. 449.)

CDLXVIII.

Działo się itd. dnia dwudziestego siódmego Maia r. P. 1792.

Oblata. (jak wyżej.)

Obiaśnienie prawa sądów ziemiańskich dla prowincyi Wielkiego Xięstwa Lit.

Zaradzając omylnemu tłómaczeniu prawa o sądach ziemiańskich postanowionego,

i szkodliwej dla obywatelów kollizyi między pisarzami aktowemi i dekretowemi, a ztąd wpływającemu aktów ziemiańskich rozdzieleniu, My Król. za zgodą stanów, deklaruiemy dla prowincyi Wielkiego Xięstwa Litto. iż pisarz aktowy w każdym woiewództwie i powiecie przez obywatelów wybrany, iako jest z mocy prawa stróżem aktów wszelkich, tak do niego tylko szczególnie należeć ma wpisywanie w xięgi aktowe wszelkich dokumentów, i wydawanie z tychże xiąg stronom potrzebującym ekstraktami, u pisarza zaś dekretowego sam tylko protokuł dekretowy być powinien, i drugi protokuł przyznań, w który transakcyje przyznania w czasie sądów ziemiańskich czyniące się zapisywane być mają zwyczajnie z podpisem ręki przyznającego. Po zapisaniu zaś w protokule przyznania czynionego, i po zakonnotowaniu dokumentu przyznanego przez sąd też przyznanie przyjmujący, sam dokument autentyczny oddany być ma *ad archivum* pisarza aktowego dla wciągnięcia go w xięgi aktowe, i dla wydawania onegoż *per extractum* stronom rekwirującym. A po skończoney każdej kadencyi protokuly wszelkie i registra sądowe do pisarza aktowego przeniesione być mają.

Stanisław Natęcz Małachowski ref. w. K. seymowey i konfederacyi prowincyi Koronnych marszałek.

Kazimierz xiążę Sapięha generał art. Litt. marszałek konfederacyi W. X. Litt.

Wojciech Leszczye Skarszewski biskup Chełmski i Lubelski wyznaczony z senatu z prowincyi Małopolskiej. Kazimierz Konst. Plater kasztelan głu Trockiego wyznaczony z senatu Lit do deputacyi seymowey. Alexander Linowski p. w Krak: deputowany z prow. Małopolskiej. Michał Odrowąż Strasz poseł wdzstwa Sandom: z prowincyi Małopolskiej deputowany. Stanisław Potocki poseł Lubelski depu: do konst. z prow. Małopolskiej gen: art: Kor. Tomasz Wawrzecki poseł Brastawski deputowany do konstytucyi z W. X. Litt. Adam Littawor Chreptowicz poseł Nowogrodzki deputowany do konstytucyi z Wo. Xa. Litt. Józef Radzicki podkomorzy i poseł z Zakroc. deput do konstyt. z prow. Wielkopol: mp. Jan Łuszczewski poseł Sochaczewski deputowany z prowincyi Wielkopolskiej. Po wpisaniu zaś niniejszey konst: itd. (Zakończenie jak wyżej.)

CDLXIX.

*Działo się itd. (jak wyżej.)**Oblata. (jak wyżej.)*

**Zawarowanie etatu wojskowego
tudzież namieśników
i towarzystwa
w całej kawaleryi.**

Etat nowy przez deputacyą z seymu wyznaczoną, z annotacyami, przez nią odmienionemi lub przydanemi, roztrząsany i poprawiony, służyć ma Nam Królowi za prawo urzędzenia wojska. Przecież zastawujemy sobie tegoż etatu poprawę w zgromadzonych stanach, ostrzegając nayuroczyściey, iżby z namieśników i towarzystwa żaden bez sądu lub dobrej swojej woli oddalony od służby niebył, nawet w czasie poróconego pokoju.

(Podpisy i zakończenie też same jak w poprzedniej konstytucyi, z wyjątkiem podpisów posłów: Stanisława Potockiego i Tomasza Wawrzeckiego.)

CDLXX.

*Działo się itd. dnia trzydziestego pierwszego Maia r. P. 1792.**Oblata. (jak wyżej.)*

Sąd seymowy extraordinaryiny.

1mo. Stosownie do deklaracyi dnia dwudziestego czwartego od nas uchwaloney sąd seymowy extraordinaryiny ustanawiamy, który przez cały przeciąg niniejszey obrony trwać ma i znajdować się zawsze w tym miejscu, gdzie My Król z strażą znajdować się będziemy.

2do. Sąd seymowy extraordinaryiny składać się będzie z pięciu osób, to iest dwóch z senatu a trzech z stanu rycerskiego, które natychmiast z podanych kandydatów *per vota secreta* wybrane byđz maia.

3tio. Komplet tego sądu naymniey z osób trzech składać się ma, a pierwszy z porządku przytomny przydować będzie.

4to. Po obraniu i nieodwołcznym przysięgi wykonaniu, wedle roty w prawie o sądach seymowych przepisaney, nadzwyczajni sędziowie seymowi w przeciągu naydaley dni czterech iurydykcyą swoją rozpoczną, iednego z grona swego do trzymania sentencyonarza, oraz pisarza sądów swoich ie-

dnomyślnością lub większością wotów sekretnych obiorą i zaraz nieodwołcznie sprawy, iezeli się iakie z zalecenia władzy wykonawczej znajdą, sądzić będą.

5to. Do składu tego sądu referendarze narodowi należeć nie maia.

6to. Do sądu tego należeć będą wszystkie sprawy wytknięte. 1mo. w prawie pod tytułem: „Sądy seymowe“. 2do. w „Deklaracyi“ pod dniem dwudziestym czwartym Maia zapadley.

7mo. W tych przypadkach, w których deklaracya pod dniem dwudziestym czwartym Maia zapadła, uchyla wszelkie stopnie prawa, extraordinaryiny sąd seymowy bez poprzedzających pozwów, akcessoryów a nawet proklamacyów, iako iuż tyle razy wspomnianą deklaracyą dopełnionych, samę sprawę za zaleceniem władzy wykonawczej natychmiast osądzi i ostatecznym dekretem wskaże na winowayców kary przepisane w prawie pod tytułem „Sądy seymowe“ i w deklaracyi dnia dwudziestego czwartego Maia zapadley.

8vo. W innych zaś sprawach do sądu tego należących, a ze zlecenia władzy wykonawczej przychodzących, termin pozwu (który z iedną pieczęcią kancelaryi Koronney lub Litewskiej wydanym byđz może) dla przytomnych w kraiu do niedziel trzech skracamy, względem zaś nieprzytomnych w kraiu lub znajdujących się w miejscu przez wojsko nieprzyjacielskie zaiętych stanowimy, iż ci od daty proklamacyi, zamiast pozwu od sądu wydaney, w przeciągu niedziel sześciu stawić się przed tymże sądem powinni, a w przypadku niestawienia się nawet i zaoznie sądeni byđz maia.

9no. Kiedykolwiek wypadnie potrzeba inkwizycyi, to cały sąd w komplecie swoim wyprowadzać będzie. Eksekucya wyroków w sądzie tym zapadłych do władzy wykonawczej należeć będzie.

10mo. Cokolwiek niniejszym prawem i deklaracyą pod dniem dwudziestym czwartym Maia zapadłą nie iest obięte, lub się onym nie sprzeciwi, w tym wszystkim sąd seymowy nadzwyczajny postępować ma wedle przepisu prawa o sądach seymowych.

**Osoby do sądu extraordinaryiny seymowego
pluralltate votorum wybrane.**

Z senatu:

Wielmożny Rybiński kasztelan Owrucki.
Wielmożny Daszkiewicz kasztelan Mściłowski.

Z stanu rycerskiego.

Urodzony Strasz poseł Sandomirski. Uro-

dzony Jelski poseł Starodubowski. Urodzony Łubieński poseł Sieradzki.

(Podpisy i zakończenie te same jak w konstytucyi na str. 451, pod tytułem: „Obiaśnienie prawa sądów ziem: itd. z wyjątkiem posłów: Kazimierza Konstantego Platera, Stanisława Potockiego i Tomasza Wawrzeckiego.)

CDLXXI.

*Działo się itd. (jak wyżej.)**Oblata. (jak wyżej.)*

**Deklaracya względem osób
o bunty oskarżonych.**

Gdy z doniesień deputacyi do examinowania sprawy osób o bunty oskarżonych wyznaczoney, okazuje się, iż xiądz Sadkowski, archimandryta Słucki, Alexy Czerniawski domownik i sekretarz iego, x. Stefan Simonowicz, niemniey x. Rubinowicz paroch Pankowiecki i Andruch Bednarz ze wsi Gielczyniec o niewierność ku Rzeczypospolitey i przestępstwa przeciw prawom krajowym i spokojności publiczney obwinieni na sąd zasluguia, przeto My Król, za zgodą stanów, rozsądzenie tey sprawy do spokojniejszego czasu zachowuiąc, wyżej pomienione osoby w dalszym areszcie zatrzymane mieć chcemy. A x. Wissarion ihumen Medwedowski przysięgi na wierność Rzeczypospolitey odmawiający do uspokojenia terażniejszey wojny w kraiu zatrzymany, a potym do Rossyi oyczynny swojej odesłany być ma. Inne zaś osoby wraz z xiędzem Sadkowskim aresztowane, iako to: x. ihumena Ostroskiego, Skułowskiego i Barszczewskiego kancelarzyków konsystorskich, tudzież Łukasza Kopyścińskiego służącego tegoż x. archimandryty, którym żadne przewinienie nie iest dowiedzione wolnemi z obowiązkiem wykonania przysięgi na wierność Rzeczypospolitey deklaruiemy; x. Jana Białozora protopopa Słuckiego. x. Iridiona Obłońskiego parocha Kopyłskiego, x. Jana Baranowskiego parocha Pohoskiego, x. Hrehorego Rasławskiego protopopa Dawidgrodzkiego, x. Filipa Szotkowicza parocha Lennickiego, Bazylego Birkowicza dziaka iego, tudzież Kiryana Kozakiewicza dziaka i Jakuba parobka zmarłego x. Daszkiewicza parocha Wyźniańskiego, niemniey Jana Boczkowskiego i Andrzeia Łupyny, lubo w zarzutach niedostatecznie usprawiedliwionych, przez wzgląd iednak na siedzenie ich dotąd w więzieniu oraz na instancyą delegowanych plenipotentów nieunickich do naywyższego konsystorza Greko-nie-

unickiego pod strażą odesłanych i za kaucyą tegoż konsystorza po wykonaney przysiędze na wierność Rzeczypospolitey uwolnić zalecamy. Dopełnienie tey woli naszey, tak co do uwolnienia iednych, iako do zatrzymania drugich, tudzież przyzwoite z funduszu extraordinaryinyne opatrzenie tak zatrzymanych iako i uwolnionych, władzy wykonawczej polecamy razem i nadgrodenie tym, którzy na utrzymywanie więzionych w Nieświeżu więźniów expensa łożyli.

(Podpisy i zakończenie te same, jak w konstytucyi p. t.: „Obiaśnienie prawa sądów ziemskich itd.“ na str. 451, z wyjątkiem posłów: Kazimierza Konstantego Platera i Tomasza Wawrzeckiego.)

CDLXXII.

*Działo się itd. (jak wyżej.)**Oblata. (jak wyżej.)*

**Urządzenie archiwum Słuckiego
nieunickiego.**

Za przelożeniem od deputacyi do indagowania oskarżonych o bunty wyznaczoney, że archiwum konsystorza Słuckiego nieunickiego, tu do Warszawy sprowadzone, nie iest ieszcze dla wielkości swojej dostatecznie przeyrzane i zregestrowane, a przeyrzenie te w celu wydania papierów do interesów duchownych ściągających się koniecznie iest potrzebnym. Przeto My Król za zgodą stanów zlecamy władzy wykonawczej, ażeby uskutecznienie tey regestracyi powierzyła urodzonemu Ignacemu Tańskiemu sekretarzowi deputacyi indagacyiney dawszy mu do tego przepisy, aby te archiwum pod dyrekcyą iego przez tłumaczów ięzyka Ruskiego było zrewidowane, na części swoje względem oddzielności materyi w tych papierach znajdujące się podzielone, te, których tłumaczenia potrzeba uznana będzie, na Polski ięzyk przekopowane i wszystkie osobnemi regestrami co do udzielnosci materyi spisane, tudzież, aby taż władza wykonawcza wyznaczyla przyzwoitą do uskutecznienia całego dzieła tego expensę. Uważając pracę ciągłą w teyże deputacyi urodzonego Ignacego Tańskiego onemuż summę trzynaście tysięcy złotych Polskich, tudzież urodzonemu Manugiewiczowi tłumaczowi złotych dwa tysiące ze skarbu Rzeczypospolitey obojga narodów na ten raz wypłaconą mieć chcemy.

(Podpisy i zakończenie jak w poprzedzującej konstytucyi.)

CDLXXIII.

*Działo się itd. (jak wyżej.)**Oblata. (jak wyżej.)***Wsparcie obrony krajowej.**

W celu uczynienia lżejszym ciężar publiczny przez wspólne wszystkich dołożenie się do niego nakazujemy, aby wszyscy pensye cywilne ze skarbu obojga narodów biorący, dziesięć grosz od tychże pensyi w skarbie na potrzeby wojenne zostawiali, wyjąwszy ministrów przy obcych dworach aktualnie będących, a prawo niniejsze w czasie tylko wojny teraźniejszej, równie iak oznaczony pobór, moc swoją mieć będzie.

Stanisław Nałęcz Małachowski ref. w. K. seymowy i konfederacji prowincji Koronnych marszałek.

Kazimierz wiąże Sapięha generał art: Litt: marszałek konfederacji W. Xa. Littgo.

Wojciech Leszczyński Skarszewski biskup Chełmski i Lubelski wyznaczony z senatu z prowincji Małopolskiej. Alexander Linowski p. w. Krak. deputowany z prowincji Małopolskiej. M. Odrowąż Strasz poseł województwa Sandomirskiego z prowincji Małopolskiej deputowany. Adam Littawor Chreptowicz poseł Nowogrodzki deputowany do konstytucji z Wo Xa Litt. Józef Radzicki podkomorzy i poseł z Zakroczymskiej deputat do konstytucji Wielk. Jan Łuszczewski poseł Sochaczewski deputowany z prowincji Wielkopolskiej. Po wpisaniu zaś niniejszej konstytucji itd. (Zakończenie jak wyżej.)

CDLXXIV.

*Działo się itd. (jak wyżej.)**Oblata. (jak wyżej.)***Deklaracja względem kassy obozowej.**

Gdy z okoliczności w której kray nasz znajduje się, ku dostateczniejszej onego obronie osądzieliśmy nieodbitnie potrzebne uformowanie trzeciego obozu, do którego pospieszyli w osobie Naszej Królewskiej postanowiliśmy, w tych przeto widokach zalecamy kommissyi skarbu obojga narodów, aby uformowała kassę obozową przy boku Naszym znajdować się mającą, któraby na

potrzeby, z okoliczności wojny wypadające, podług zleceń Naszych w straży, stosownie do prawa czyniła wydatki; taż kommissya skarbu obojga narodów wyznaczy osoby, którym dozór i zawiadowanie takowej kassy obozowej powierzy i sposób komunikacji z sobą przepisze, zlecamy niemniej teyże kommissyi skarbu obojga narodów, aby pieniądze w kassach Rzeczypospolitey prowincyi Wielkiego Xięstwa Litewskiego, od wypłaconego żeldu dla wojska pozostające, tak dla bezpieczeństwa summ takowych, iako też dla łatwiejszego onemi dysponowania tu do Warszawy i do kassy generalney niedwólcnie sprować zleciła.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CDLXXV.

*Działo się itd. (jak wyżej.)**Oblata. (jak wyżej.)***Zalecenie urodzonym referendarzom Koronnym.**

Kiedy nie przyszło nam opisać iurydykcyi referendaryi Koronney, a deklaracya wszystkim iurydykcyom kontynuowanie sądów zaleciła, tudzież urządzenie królewskiej na teraźniejszym seymie ustanowione iak najprędzszego rozważenia spraw w tychże sądach wymaga, przeto pozwalamy urodzonym referendarzom Koronnym, aby nawet *extra cadentiam* sądy i iurydykcyę swoją kontynuowali.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CDLXXVI.

*Działo się itd. (jak wyżej.)**Oblata. (jak wyżej.)***Opatrzanie Króla Imci na wyprawę wojenną.**

Na teraźniejszą do obozu Króla Imci wyprawę, stosownie do dawnych Rzeczypospolitey zwyczajów, summę dwa miliony złotych wyznaczamy, którą skarb obojga narodów za rekwizycjami Króla Imci w takowej wyprawie podejmować przymuszony będzie.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CDLXXVII.

*Działo się itd. (jak wyżej.)**Oblata. (jak wyżej.)***Przyspieszenie obywatelskiego bezpieczeństwa.**

Gdyby nad wyprawy obronne prawem już ustanowione, spokojność bezpieczeństwo i obrona którego województwa ziemi lub powiatu wymaga jeszcze zebrania się i uzbrojenia się obywateli tegoż województwa. ziemi lub powiatu wtedy bądź na żądanie samychże obywateli, bądź za uznaniem potrzeby tego przez Króla Imci Król Imci mocen będzie przepisać takowego uzbrojenia się porządek i mianować osoby pensyonowane *respectivè* swoich ziem i powiatów, i województw od przewodnictwa z zupełną instrukcyą obronie i porządkowi dogodną, z wyraźną odpowiedzialnością z osoby i majątku za krzywdy lub szkody, gdyby iakie, czyli przez też do przewodnictwa mianowane osoby czyli przez tych, którzy pod ich kommandą zostawać będą, udziałane były a cała ta uchwała w czasie tylko aktualnie toczący się wojny moc swoją mieć będzie.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CDLXXVIII.

*Działo się itd. (jak wyżej.)**Oblata. (jak wyżej.)***Wzgląd dla urodzonego Antoniego Oskierki.**

Chcąc urodzonego Antoniego Oskierkę bywszego kommandanta kawalerii narodowej Wielkiego Xięstwa Litewskiego, mieć w teraźniejszych okolicznościach czynnym i do posługi krajowej zdaniem naszym, My Król wraz z seymuacami stanami od kondemnaty w kommissyi skarbu Wielkiego Xięstwa Litewskiego roku tysiąc siedmset ośmdziesiąt ósmego dnia dziewiętnastego Kwietnia na tymże urodzonym Oskierce zyskaney uwalniamy *et omnimodam activitatem* temuż przywracamy, opinię zaś deputacyi dalszemu seymu naszego rozstrząśnieniu zostawiamy.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CDLXXIX.

*Działo się itd. (jak wyżej.)**Oblata. (jak wyżej.)***Nadgroda dla kancelaryi seymowej.**

Osoby w kancelaryi seymowej w liczbie dwunastu pracujące, należną opatrując nadgrodą onymże do podziału przez urodzonego sekretarza seymowego i za kwitem jego summę dwadzieścia tysięcy złotych z skarbu Rzeczypospolitey obojga narodów naczynamy, oraz z tychże w kancelaryi seymowej pracujących na otwartych kommissyi rządowych miejscach za świadectwem tegoż urodzonego sekretarza umieszczonych mieć chcemy. Temu zaś urodzonemu seymowemu i konfederacyi Koronney sekretarzowi, nim przyzwolony pracy i zasługom jego wzgląd okazemy, dwadzieścia tysięcy złotych wyznaczamy. A z tym niniejszej woli naszey do Nas Króla w straży przeniesienie urodzonym seymowemu i konfederacyi obojga narodów marszałkom zalecamy.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CDLXXX.

*Działo się itd. (jak wyżej.)**Oblata. (jak wyżej.)***Pomnożenie obrony krajowej.**

My Król wraz z stanami skonfederowanymi Rzeczypospolitey niechcąc opuszczać żadnych środków, któremi siły krajowe obronne pomnożyć można, postanawiamy użyć ludzi pod imieniem Kurpików, w starostwie naszym Ostrołęckim leśnictwie Kupiskim i innych miejscach osiadłych, lub wyrobkiem bawiających się, do publiczney teraz potrzeby, dlatego chcąc, aby zaciąg onychże wolny i uzbrojenie porządnie stało się, nadajemy im kommandanta z rangą pułkownikowską, iako też officerów i unterofficerów, potrzebnych tak do bronienia puszczy samey, iako i do wyprowadzenia z niej ochotników, zwierzchności zaś wszelkie, tak starościńskie, iako też inne miejscowe, do których to bliższej wiadomości i urzędzenia należeć może, obligujemy do czynienia wszelkiej p. mocy i łatwości, któreby zaciąg wolny i uzbrojenie pomienionych do obrony miejscowej i powszechney

użyć się mających ludzi zręcznych i ochotczych do wojny, pod imieniem Kurpików do skutku przywieść mogły, warując zawsze karność wojskową i subordynacją wyższemi prawami obostrzoną, oraz indemnizacją, komu będzie należała, tak za czynsze od takowych Kurpików osiadłych powinno, iako też za koszta dla naiemników i wyrobników z przyczyni terażniejszego zaciągu wyłożyć się mogące.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CDLXXXI.

Działo się itd. (jak wyżej.)

Oblata. (jak wyżej.)

Składka dobrowolna na powszechną obronę oyczyzny.

Ułatwiając sposób dobrowolnych składek na powszechną obronę oyczyzny i chcąc one mieć w należytych porządku zbierane, postanawiamy, aby w każdym mieście wolnym Rzeczypospolitey, iako też w innych miastach i miasteczkach ziemiańskich, duchownych kassy publiczne, czyli karbony patryotyczne przez magistraty czyli inne zwierzchności mieyscowe, ustanowione zostały przy ogłoszeniu istotnego zamiaru tego ustanowienia, po wsiach zaś, przy kościołach i cerkwiach wszelkiego wyznania, a w miastach większych, w mieyscach publicznych rozrywek; te skarby utrzymywane być mają pod dozorem trzech przysięgłych osób i pod troiakim kluczem, w każdym mieyscu mają być oznaczone dnie, a w dniach pewne godziny, mianowicie przy kościołach i cerkwiach dnie świętne, w których mieysce tych kass publicznych otwarte będzie i dozorczy poprzysiężeni przytomni z protokołem do zapisywania kto i iak wiele ofiaruje, z wolnością iednak utajenia imion i wielości ofiary, kto potajemnie w zamkniętą skarbonę włożyć zechce; gdzie składki będą znaczniejsze, co tydzień przeniesione być mają do kassy kommissyi porządkowej własnego powiatu z wypisaniem rachunku pod tytułem właściwym każdemu mieyscu, a kwit od kommissyi ma być dany, a takowe kwity zewsząd u exaktorów prowincjonalnych w czasie exakcyów składane będą za rewersem wyrażającym ilość kwitami zaświadczoną i ztamtąd do kommissyi skarbowey do kontraregistrancyi generalney mają być przesyłane; w mieyscach, gdzie składki nie tak znaczne być mogą, co dwa tygodnie, albo przynajmniej raz w miesiąc takowe z przeniesieniem do kassy kommissyi porząd-

kowej następować będzie, kommissye zaś porządkowe dwa razy w miesiąc kommissyą skarbu oboygą narodów Rzeczypospolitey o ilości znajdujących się w każdej kassie ofiar zawiadomią; to urządzenie, kommissya skarbowa przy stosownym do rzeczy uniwersale po całym kraiu rozeszle i ostrzeżenia swoje ściągające się do najlepszego tych kass patryotycznych porządku dołoży.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CDLXXXII.

Działo się itd. (jak wyżej.)

Oblata. (jak wyżej.)

Wdzięczność dla miast xięstw Kurlandyi i Semigalii.

My Król z zgodą stanów ofiarę dwunastu armat trzechfuntowych przez miasta xięstw Kurlandyi i Semigalii nam uczynioną mile przyjmujemy i wdzięczną pamięć w księdze ustaw seymowych umieszczamy.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CDLXXXIII.

Działo się itd. (jak wyżej.)

Oblata. (jak wyżej.)

Oznaczenie pensyi dla kommissarzów skarbowych plenipotentów mieyskich i porównanie pensyi podskarbiego nadwornego Koronnego z pensyą podskarbiego nadwornego Litewskiego.

Gdy już prawem seymu terażniejszego oznaczyliśmy pensye dla kommissarzy policyi wojskowej, skarbowey i assessoryi magistratur, przeto My Król, za zgodą stanów seymujących, pensyą dla wszystkich kommissarzów skarbowych oboygą narodów, tak z stanu rycerskiego, iako i plenipotentów mieyskich, każdemu po złotych Polskich dziesięć tysięcy wyznaczamy. Pensyą zaś podskarbiego nadwornego Koronnego z pensyą terażniejszą podskarbiego nadwornego Wielkiego Xięstwa Litewskiego porównujemy.

Stanisław Natęcz Małachowski ref. w.

K. seymowy i konfederacyi prowincyi Koronnych marszałek.

Kazimierz xiążę Sapieha gen. art. Litt. marszałek konfederacyi Wo Xa Litt.

Kazimierz Konstanty Plater kasztelan generalu Trockiego wyznaczony z senatu Littgo do deputacyi seymowej. Wojciech Leszczye Skarszewski biskup Chełmski i Lubelski wyznaczony z senatu z prowincyi Małopolskiej. Alexander Linowski p. w. Krak. deputowany z prowincyi Małopolskiej. M. Odrowąż Strasz poseł wojewodztwa Sandom. z prowincyi Małopolski deputowany. Stanisław Potocki poseł Lubelski dep. do kon. z prov. Małopolskiej generał artt. Kor. Adam Littawor Chreptowicz poseł Nowogrodzki deputowany do konstytucyi z Wo. Xa. Litto. Józef Radzicki podkomorzy i poseł z. Zakroc. deputat do konstytucyi z Wielkop. mp. Jan Łuszczewski poseł Sochaczewski deputowany z prowincyi Wielkopolskiej. Po wpisaniu zaś niniejszey konst. itd. (Zakończenie jak w poprzednich.)

CDLXXXIV.

Działo się itd. (jak wyżej.)

Oblata. (jak wyżej.)

Kommissya wojskowa oboygą narodów.

ARTYKUŁ I.

Mieysce kommissyi.

Kommissya wojskowa oboygą narodów w mieście rezydencyi królewskiej, gdzie seymy odprawiać się będą, agitować się ma.

ARTYKUŁ II.

Skład kommissyi.

1mo. Kommissya wojskowa składać się będzie z iednego hetmana, to iest ministra belli Koronnego lub Litewskiego, nie będącego pod ów czas w straży i z czternastu kommissarzów, to iest dwóch senatorów, sześciu wojskowych, sześciu cywilnych.

2do. Wszyscy kommissarze wojskowi sposobem przepisanym w prawie o seymikach, na sessyach prowincjonalnych obrani będą, co dwa lata na seymach ordynarynych, to iest czterech cywilnych i trzech wojskowych, z zachowaniem alternaty dla Korony, w tym sposobie, iż do iednego składu kommissyi, dwóch z Małey Polski cywilnych, i dwóch wojskowych, a dwóch cywilnych z Wielkiej Polski, i ieden wojskowy; następnie zaś dwóch z Wielkiej Polski cywilnych i dwóch wojskowych,

a dwóch z Małey Polski cywilnych i ieden wojskowy obieranemi być mają.

3tio. Wojskowym w aktualney służbie będącym zaczawszy od rangi pułkownika *inclusive* aż do najwyższych wojskowych stopniów za kandydatów podawać się wolno będzie, po zameldowaniu się kommissyi wojskowej, która takowego podania się na kommissarza wzbraniać nie ma. Kommissya zaś, gdyby przeciwko któremu z takowych kandydatów wojskowych miała obiekcją ze służby iego wynikającą, powinna będzie na piśmie u laski złożyć do roztrząśnienia w czasie elekcyi podług artykułu XXII. w prawie *titulo*: Seymy.

4to. Na kommissarza nikt obranym być nie może. *1mo.* Kto niema dziedzicznej possessyi przed rokiem nabytey. *2do.* Nie może być obranym z cywilnych, kto nie był choć raz na funkcyi publiczney od elekcyi zależącej. Cywilnemu, który wyszedł z wojska Rzeczypospolitey, sześć lat w nim służywszy, w aktualney służbie w randze officyera, odbyta służba takowa liczona być ma za odbytą funkcyą publiczną. *3tio.* Nikt obranym być nie może, kto niema skończonych dwudziestu trzech lat wieku swego. *4to.* Nikt obranym być nie może, kto w czasie elekcyi iest posłem na seym. *5to.* Z iednego imienia dwóch kommissarzów wojskowych być nie może.

5to. Na każdej nowej elekcyi wszyscy kommissarze dawni na nowo obrani być mają.

6to. Prezydować będzie w kommissyi hetman, to iest: minister belli, a w nieprzytomności iego pierwszy z porządku kommissarz cywilny, zachowując alternatę między Koroną i W. X. Litt.

7mo. Komplet najmniej z pięciu kommissarzów naznaczamy, rozwiązanie równości kresek do przyzdującego należeć będzie.

8vo. Żaden kommissarz w ciągu urzędowania swego zrzekać się, ani ustępować pod jakimkolwiek pozorem nie może funkcyi swojej kommissarskiej, ani do drugiej funkcyi przed skończeniem kommissarskiej obranym być nie może, niechcący zaś być obranym powtórnie, ma to na piśmie oświadczyć marszałkowi seymowemu przed elekcyą. W przypadku śmierci kommissarza, My Król w straży nominować będziemy tego, który z pomiędzy kandydatów przy obraniu kommissarzów miał najwięcy wotów, *respectivè* prowincyi.

ARTYKUŁ III.

Ogólny opis władzy kommissyi i ley rządu nad wojskiem.

1mo. Rząd wojska ogólny i potoczny, przestrzeganie iego służby, podług opisów

wojskowych, trzymanie ścisłej subordynacji, karność jego, zapłata podług przepisu etatu, fortagowanie, lustracje i likwidacje, dostrzeganie kompletu korpusów, opatrywanie potrzeb wojska z funduszków etatem przeznaczonych, gospodarstwo wojskowe, mu-sztra, przepisy służby polowej, obozowej i garnizonowej, podług regulaminu przez Nas Króla i stany seymujące approbowane-go, należy do władzy kommissyi.

2do. Wszyscy wojskowi w aktualnej służbie znajdujący się, w etacie umieszczeni i całe wojsko, winno iest kommissyi posu-szeństwo i najsłabszą subordynacją, to iest, iey ordynansom na piśmie, tudzież wszelkim teyże kommissyi rezolucyom. Niemniej należą do władzy kommissyi wszyscy na funduszu inwalidowym umieszczeni offi-cyerowie, unterofficyerowie i gemeyni, któ-rych użyć można zawsze będzie. Osoby kan-cellaryja kommissyi wojskowej składające, będą także pod zupełną władzą kommissyi wojskowej.

3tio. Kommissya wojskowa przestrze-gać będzie, aby od zacczęcia wiosny, korpusy szczególnie zgromadzały się dla czynienia exercerunków, oprócz których rewie, czyli obozy exercerunkowe corocznie, za wiadomo-ścią Nas Króla w straży formowane będą, na które summa dwakroć sto tysięcy zło-tych Polskich, co rok, za kwitem kommis-syi wojskowej odbierana, użyta będzie, *salvo calculo* przed stanami Rzeczypospolitey.

4to. Officyerów z wojska wysłanych, a nie podług przepisu regulaminu mundur noszą-cych, równie, iako i te osoby, któreby nie-prawnie znaków iakich wojskowych używać ważyły się, będzie władzą kommissyi, przed sąd swój zapożywać i karać.

ARTYKUŁ IV.

Co do ekonomiki wojskowej.

1mo. Kommissya wojskowa całość fundu-szów do kass korpusowych przez siebie na perceptę assygnowanych, oraz remanento-wych pilnie dostrzegać, likwidacją ścisłą odbierać będzie, a to w sposób następujący. Co kwartał, generał artylleryi i każdy ge-nerał dywizyją kommanderujących, lub miejsce jego zastępujący przy raporcie powinny o stanie aktualnym dywizyi swojej, stan kassy każdego korpusu swej dywizyi kom-missyi przesyłać będzie, co rok zaś w Pa-ździerniku, lub tyle razy, ile tego kommis-sya potrzebę znajdzie, ukończwszy obli-kwidowanie wszystkich kass swojej dywizyi, przez kwatermistrza dywizyonalnego, który do kancelaryi generała artylleryi i genera-łów dywizyami kommanderujących dodany byź ma, takową likwidacją podpisem swoim stwierdzoną przez tegoż dywizyonalnego

kwatermistrza do kommissyi odeszle, i za rzetelność takowych likwidacyi, w odpowie-dzi kommissyi będzie tenże generał kom-menderujący, lub miejsce jego zastępujący, kommissya zaś wojskowa likwidacye kwar-talne przez generała artylleryi i przez ge-nerałów dywizyami kommanderujących, lub ich miejsce zastępujących, podpisane i prze-słane z generalnemi rapportami i rotami skonfrontuie, roztrząśnie i zadecyduje z za-notowaniem aktualnego remanentu do na-stępującego kwartału.

2do. Płaca wojskowa przez kommissyą wojskową co kwartał podpiswana i wyia-śniona będzie, dla przesłania rekwizycyi, podług etatu po żoład do kommissyi skarbo-wey. Po skończonym każdym kwartale kom-missya wojskowa billans generalny perce-pty, expensy i remanentów wszelkiej na-tury formować będzie i ten Nam Królowi w straży podawać.

3tio. Kommissya wojskowa w likwidacyi na potrzeby wojska z funduszków etatem przeznaczonych cztery podziały pryncypalne uczyni, to iest: 1. Summ na żoład kwartal-ny. 2. Summ na ubiór, uzbrojenie żołnierza i remontę kawaleryi. 3. Summ na furazę całego wojska. 4. Summ na wydatki amu-nicyjne, i wszelkie do etatu polowego i wo-iennego należące.

4to. W pierwszym podziale kommissya wojskowa czynić będzie rekwizycye do kommissyi skarbowey obozga narodów o żoład kwartałny na komplet etatem prze-znaczony, assygnacye uregulowane z kom-missyą skarbową, względnie do miejsc konsystencyi korpusów, przesyłać będzie do korpusu artylleryi i indzinierów na ręce generała artylleryi, do dywizyi na ręce generałów temiz dywizyami kommander-ujących, a generałowie dywizyami kommen-derujący przesyłać będą do kommissyi wojskowej kwity sobie dane od kommen-dantów korpusowych z oddanych im na żoład assygnacyi. Żołnierz nigdy delatą, ale zawsze gotowemi pieniędzmi płacony byź ma, które wcześniej do kass korpu-sowych wpływać powinny, aby żołnierz *de-cursive* należytości swojej nieodbierał; wsze-lako delaty przez wojsko za rekwizycyą kom-missyi skarbowey, niedwócznie dla skarbu exekwowone będą, sposobem w prawie prze-pisanym.

5to. W drugim podziale kommissya woy-skowa, rekwirowane od skarbu obozga na-rodów summy, przeznaczone na ubiór, uzbro-jenie żołnierza, oraz remontę kawaleryi, za kwitami swoimi do kassy wojskowej ogólnej wnosić ma, i likwidacją ogólną z percept, expensy remanentów i wszelkich rekwizytów czynić będzie.

6to. W trzecim podziale umieści summy

i zsyпки na furaz generalny koni wojsko-wych, które podług urządzenia w osobnych opisach pod dozorem kommissyi zostawać mają.

7mo. W czwartym podziale summy po-trzebne na wszelkie wydatki ammunicyjne, artylleryją, ludwisarnią, pontony, roboty in-żenierskie, budowanie fortec, magazynów, staien dla kawaleryi, wysłanie officyerów za granicę, utrzymywanie koszar inwalidów, rekwirowane za kwitami kommissyi wojsko-wey ze skarbu obozga narodów, podług fun-duszków na to wyznaczonych.

8vo. Do robienia zaś planów fortec no-wych, lub reparacyi dawnych, i exekucyi tychże planów, gdy fundusz na to od sta-nów wyznaczony będzie, kommissya wyzna-czy osobną kommissyą, pod prezydencyą generała artylleryi i officyerów od inżenie-rów i artylleryi, takowe zaś plany, do ap-probaty lub reprobaty króla w straży odda, a pilność dostrzegania rachunków do kom-missyi wojskowej należeć będzie.

ARTYKUŁ V.

Co do sprawiedliwości.

1mo. Sąd kommissyi wojskowej będzie sądem *ultimae instantiae*; do sądu kommis-syi wojskowej należeć będą sprawy:

1mo. Sprawy między wojskowemi z słu-żby wojskowej wynikające, tudzież sprawy officyalistów kommissyi wojskowej obwi-nionych o przestępstwa z ich służby po-chodzące, takowe sprawy sądzone będą podług praw wojskowych. 2do. Sprawy o krzywdy wzajemne między wojskowemi a cywilnemi przychodzące, podług prawa z apellacyi do sądu kommissyi wojskowej, w sądzie tym wskazywać będą kary na osoby wojskowe podług praw wojskowych, a na osoby cywilne podług praw cywil-nych.

2do. Kommissya wojskowa niebędzie uży-wać w sądeniu processu cywilnego, ale cały tenże process przez memoriały na pi-śmie odbywać się ma. W miejscu kommis-syi od czasu memoriału za sześć dni odpow-iedz stronom wyznacza się, a w kraiu naydalej za sześć tygodni, zalecamy teyże kommissyi, aby *codicem militare*, czyli ar-tykuły wojskowe ułożyła, przy których cały sposób sądowego postępowania, w wojsku przepisany będzie, tak co do sądów w kor-pusach i dywizyach, iako też w kommissyi wojskowej, stosownie do terażniejszego prawa. Dzieło tak potrzebne kommissya wojskowa iak nayrychley przyspieszy, a iak Nam Królowi i stanom seymującym do ap-probaty podane zostanie, i teyż approbatę zyska, będzie obowiązywać każdego taką

mocą, iak wszelkie prawa Rzeczypospo-litey.

ARTYKUŁ VI.

Co do porządku postępowania kommissyi.

Kommissya wojskowa mając sobie powie-rzony rząd ogólny nad wojskiem w urzą-dzeniu swoim, cztery ma pryncypalne obie-ktu, według których czynności swoje, dla porządnego i spieszego działania, między siebie podzielić powinna.

1mo. Rząd wojska ogólny i potoczny, co zawiera exekucyą regulaminu, dostrzeganie urządzenia podziału dywizyów, stałej dyz-lokacyi, przez seym approbowancy, prze-strzeganie kompletu wojska, rewizya rap-portów, lustracyi i likwidacyi od generała artylleryi i od generałów kommanderują-cych, przysłanych dla skonfrontowania rzetelności roll wojskowych, na ich zapytania rezolucye, forsztellacye, urlaupy w czasie pokoju naydalej na sześć miesięcy dla ge-nerałów kommanderujących, iako też i dla innych officyerów meldujących się przez po-winne stopnie, oraz wszystkie ordynanse z okoliczności wypadające.

2do. Opatrzanie potrzeb wojska, to iest rekwirowanie o płacę kwartałną, teyże roz-dział podług dyslokacyi, ubiór żołnierza i ekwipaż konia, uzbrojenie onegoż, opa-trzenie ammunicyją, żywność żołnierza i fu-razowanie konia, urządzenie i użycie fun-duszków na to etatem przeznaczonych, opa-trzenie fortec, arsenałów bronią, magazy-nów mundurem, lederwerkiem, zapasnemi polowemi rekwizytami, wozami ammunicyo-nalnemi, remontą kawaleryi, opatrzanie la-zaretów i piekarni, potrzeby korpusu artyl-leryi i inżynierów, potrzeby ludwisarni, fabryk ammunicyonalnych, budowle i opatrzanie koszar, kwater urządzenie, inwalidy, zgoła wszystkie materye ekonomiczne; i likwida-cya wszelkich wydatków na potrzeby całego wojska.

3tio. Wymiar sprawiedliwości tak co do karności wewnętrznej, iako też co do beś-pieczństwa i spokojności obywatelskiej, co zawiera sprawy między wojskowemi ze słu-żby, ucisk podkomendnego, sprawy honoru i uczynkowe, wyznaczenie kommissyi na wy-stępnych przeciw służbie i subordynacyi, kriegsrechtu, rozsądenia spraw obywatelów z wojskowemi w uczynionych krzywdach i wojskowych z obywatelami o wzajemne krzywdy w sprawach z apellacyi podług prawa przychodzących, zgoła wszystkie ma-terye sądownicze, należące do sądu kom-missyi wojskowej podług powyższych pra-wa tego opisów.

4to. Związek z królem w straży i z ma-gistraturami rządowemi, co zawiera decy-

zye od Nas Króla w straży, rapporta i czynności wszelkie w skutku naszych zaleceń, rekwizycye i zalecenia do kommissyi porządkowych, oraz na memoriały obywatelów rezolucye.

5to. Stosownie do takowego podziału czynności kommissyi wojskowej, rozdział kommissarzów ma być czyniony na cztery wydziały. Do pierwszego: dwóch wojskowych, jeden cywilny, do drugiego: dwóch wojskowych, jeden cywilny, do trzeciego: jeden wojskowy, czterech cywilnych, do czwartego: jeden wojskowy dwóch cywilnych, oddzieleni być mają; ci szczególniejszą wiadomością obiektów swojej czynności zatrudnić się, przychodzące expedyce do udziału swojego należące roztrząsać; rezolucye przygotować i do decyzji pleno przynosić powinni będą.

6to. Lubo wszyscy kommissarze na sesjach kommissyi *in pleno* zawsze czynnie zasiadać mają, jednak jeden kommissarz z każdego wydziału koniecznie w tym komplecie znajdować się powinien.

7mo. Kommissya mieć będzie pięć protokółów, jeden na materye rządu wojska, na materye opatrzenia potrzeb wojska i na materye związku z królem w straży, tudzież magistraturami rządowemi. Ten protokół trzymać będzie jeden kommissarz. Drugi na materye związku z kommissyami porządkowemi. Ten protokół trzymać będzie drugi kommissarz.

Trzeci protokół sądowy, czyli na materye wymiaru sprawiedliwości. Ten protokół trzymać będzie trzeci kommissarz. Czwarty protokół sekretny na materye sekretu do czasu potrzebuiące.

W protokołach zaś zwyczajnych powinno być zakonnotowane odesłanie do protokołu sekretnego. Materye sądowe do protokołu sekretnego nigdy odsyłane nie będą. Piąty protokół rozpisywany; hetman, to jest minister belli i kommissarz inne zdanie od większości mający, lub podający propozycyę, która przyjęta nie była, ma zapisać, a to natychmiast swój rozpis w protokole rozpisywym. W protokole zwyczajnym takowy rozpis przy decyzji zakonnotowany być powinien. Żadne jednak rozpisy nie będą mogły tamować skutku wszelkich decyzji i rezolucyi większością zdań w kommissyi zapadłych; te dwa ostatnie protokoły to jest czwarty i piąty trzymać będzie czwarty kommissarz, a protokoły zawsze zostawać mają w kancelaryi i nigdy do prywatnych domów brane być nie powinny.

8vo. Wszystkie te protokoły cały przytomny komplet podpisywać powinien.

9no. Przy zaczęciu każdej sessyi przytomność hetmana, to jest ministra belli i kommissarzy, ma być zapisana w dzienniku na

to umyślnie sporządzonym, spóźnione zaś ich przybycie na sessyę, lub wyjście z niej także ma być zapisywane, aby wiadomość została, kto na decydowaniu jakiej materyi był przytomny. Ten dziennik trzymać i podpisywać będzie prezydujący na sessyi, w przypadku, gdyby się komplet niezebrał, pilność przytomnych kommissarzy w tymże dzienniku zapisana będzie.

10mo. Prócz tego mieć będzie kommissya cztery dzienniki, po jednym do każdego wydziału wyż wzmiankowanego, to jest: jeden dziennik na materye rządu wojska. Drugi dziennik na materye opatrzenia potrzeb wojska. Trzeci dziennik na materye sądowe, czyli wymiar sprawiedliwości. Czwarty dziennik na materye związku z królem w straży i magistraturami rządowemi. W tych dziennikach zapisywać będą pod numerami i datami, materye i papiery *respectivě* do każdego wydziału należące; obok których konnotowane być mają zapadłe na nie decyzye i rezolucye kommissyi z wyrażeniem numeru i daty teyże rezolucyi lub decyzji w protokołach zapisanych. Jeden kommissarz z każdego wydziału trzymać będzie dziennik takowy, do wydziału jego należący, a prezydujący na sessyi wraz z trzymającym dziennik podpisywać go będą.

11mo. Dyspozycye wszystkie do wojska, ordynanse, rekwizycye, assygnacye, kwity, korespondencye z królem w straży i magistraturami rządowemi, decyzye sądowe, zgoda wszystkie decyzye *in pleno* kommissyi zasze, i *in publicum* do wykonania wychodzące przez prezydującego i kommissarza dziennik trzymającego, do którego wydziału co należeć będzie, tudzież po niżej przez sekretarza wydziałowego podpisane, pod pieczęcią kommissyi expedywane będą, ekstrakty zaś przez pisarzy *relative* wydziału lub sekretarzy podpisywane z pieczęcią kommissyi wychodzić mają.

12mo. Kommissya wojskowa sessye swe cztery w tygodniu odbywać powinna, od godziny dziewiątej z rana do drugiej po południu, w Poniedziałek, Środę, Czwartek i Sobotę, w inne zaś dni od sessyi wolne, mają się odbywać sessye wydziałowe, dla przygotowania tego, co *in pleno* wniesione i decydowane być ma. Prócz tych sessyi kommissya mieć będzie w każdym tygodniu dwie sessye przedpołudniowe w godzinach zwyczajnych jedynie na odsądzenie kriegsrechtów: sessye jednak extraordynaryjne, ile tego potrzeba wyciągać będzie, za wezwaniem prezydującego na piśmie składane być mają.

13tio. Kommissarze w każdym wydziale przytomność swoją tak rozłożyć powinni, żeby dwóch, a koniecznie jeden znajdowało się w jednym udziale, w udziale zaś sądo-

wniczym trzech nieustannie koniecznie być powinno; któryby zaś w wyznaczonym czasie nie siedział, lub na swoje miejsce drugiego z tegoż wydziału nieuprosił, a przez to komplet zrywał, takowy całoroczną pensyę utraci. Gdyby zaś hetman to jest minister belli w kommissyi nie zasiadał, i obowiązku swego niepełnił, lub gdyby mając pozwolenie od króla w straży oddalenia się na czas pewny, tenże czas przedłużył, tedy pensyę swą całoroczną utraci, a w przypadku, gdyby cały rok w kommissyi nie zasiadał, urząd jego przez to samo wakujący zostanie. Choroba jednak prawdziwa, tak hetmana, to jest ministra belli, iako i kommissarza, jeżeli przy pierwszym zasiadaniu będzie zaprzysiężona w kommissyi, uwalniać ich będzie od rygoru terażniejszego prawa.

14to. Wszystkie dekreta, rezolucye i iakiejkolwiek bądź ekstrakta, z korektą i pieczęcią wydawane być mają bez żadney opłaty

15to. Na ustępach w czasie rezolucyów i decyzji kommissyi osoby tylko kommissyą składające, znajdować się będą, i ci, którzyby przez kommissyą zawołani byli.

16to. Kancellarya kommissyi wojskowej składać się będzie z osób następujących, to jest: dwóch pisarzy, z których jeden rządca kancellaryi, drugi zawiadywać dochodami i rozchodami całej kassy kommissyiney będzie, czterech sekretarzy, jeden regent expedycji, jeden audytor generalny, dwóch oberaudytorów, jeden buchalter, jeden kontraregestrant, jeden archiwista, jeden subaltern archiwisty, dwunastu kancellarzystów, dwunastu kopistów. Tak złożoną kancellaryę kommissya urzędzi podług gatunku czynności swoich i wydziałów wżwyż wymienionych. Co się tycze wyboru osób na kancellarzystów i kopistów, kommissya w zdarzonych wakanasach, po postąpieniu zasłużonych aktualnych osób kancellaryę kommissyi składających, będzie dawać pierwszeństwo zasłużonym i zdatnym w wojsku Rzeczypospolitey zachowując proporcycę prowincyi.

17mo. Stosując się do wyższych przepisów kommissya wojskowa ordynacyę szczególną swego sposobu postępowania, z przepisaniem dokładnym obowiązków dla officyalistów i kancellaryi swojej ułoży, i Nam Królowi w straży do potwierdzenia poda.

ARTYKUŁ VII.

Granice władzy wojskowej.

1mo. Kommissya wojskowa etatu w najmniejszym punkcie co do płacy, formacyi korpusów, liczby generałów sztabu, officyerów i głów odmieniać, nowych rang kreować,

i na nie ani fortragować, ani forsztelować nie może.

2do. Funduszów na potrzeby wojska, etatem determinowanych kommissya wojskowa przeznaczenia odmieniać, i żadnych assygnacyi do kass korpusowych wydawać, ani officyerom żadnych arbitralnych abcułów czynić nie będzie mogła.

3tio. Władza kommissyi wojskowej, bynajmniej nieścięga się do stanu cywilnego, nie może przeto kommissya żadnych, i pod żadnym pretextem wydawać obywatelom rozkazów, którzy do posłuszeństwa iey obowiązani być nie mogą.

4to. Niebędzie wolno kommissyi wojskowej żadnych spraw cywilnych, *ex vi inscripti fori*, do innych sądów z opisu praw należących, a iey sądowi prawem niniejszym nieoddanych, przywłaszczać sobie i sądzić pod nieważnością dekretów.

5to. Niebędzie wolno kommissyi dawać rozkazów wojskom Rzeczypospolitey do wkroczenia w kraje państw obcych, chyba za wolą seymu, albo w potrzebie obrony napastowanych granic Rzeczypospolitey przez obce wojska.

6to. Niebędzie wolno kommissyi rozkazywać, lub dozwalać kommandom imać i więzić obywatela osiadłego, bez uczynionej o to rekwizycyi od iurydykcyi sądowych lub urzędów, którym prawo takowe rekwizycye czynić pozwala, wiawszy przypadki *recentis criminis*, buntu i rokoshu, kup swywołnych, rozboiu, gwałtu i kradzieży.

ARTYKUŁ VIII.

Stosunek kommissyi z seymem.

1mo. Kommissya bezpieczeństwa seymu, izb seymowych, senatorskiej i poselskiej pod odpowiedzialnością z osob i majątków strzedz powinna.

2do. Kommissyi powinnością będzie, podawać co dwa lata na początku seymu ordynaryinego, wydrukowane tabelle wojska, liczbę głów i koni, percept i expensy pieniędzy na toż wojsko, i te oddawszy deputacyi wyznaczonej od stanów do examinowania, zdawać będzie przed nią sprawę z kompletu wojska, oraz z wszelkich czynów, ordynansów i rezolucyi swoich, podług opisu prawa w rozdziale o seymie, składając przed też deputacyę wszystkie dzienniki i protokoły, nawet i sekretne.

3tio. Minister w straży będący, tudzież hetman, to jest minister belli w kommissyi prezydujący, winni są explikacyę seymowi na każdą rekwizycyę w materyach wojskowych, która także może być czyniona przez delegowanych od teyże kommissyi wojskowej

4to. Wolno będzie każdemu obywatelowi do deputacyi examinującej czyny kommissyi, podawać na piśmie z podpisem ręki własnej, zarzuty i zażalenia na kommissyę.

5to. Gdyby z relacyi deputowanych okazał się iakowy czyn kommissyi naganny, lub nad władzę prawem dozwoloną zrobiony, seym podług okoliczności gatunku przewinienia, takowy kommissyi postępek albo nagani, rozrządzenia czyli rezolucye skassuie, albo do sądów seymowych osoby wykraczające, o rozsądzenie i ukaranie, instygatorem narodowym zapozwać każe.

6to. Między innymi przestępstwami kommissyi, i te główne liczone być mają. 1mo. Gdyby kommissya odważyła się użyć siły zbrojney na otoczenie seymu, bądź do sklonienia, bądź do gwałcenia woli seymujących, albo do zatamowania wniścia osobom seym składającym, do izb im właściwych, wtedy pod sąd seymowy podpadnie podług prawa o seymach pod artykułem XXIV i prawa o sądach seymowych. 2do. Gdyby kommissya zaniedbała dopełnienia prawa o seymikach pod artykułem IX. punktem I. co do wystąpienia kommendom z miysce obradom seymikowym przeznaczonych, albo użyła siły zbrojney na gwałcenie obrad seymikowych, i osób też obrady składających, wtedy podpadnie sądowi seymowemu i karom, iakie w prawie o seymach pod artykułem XXIV. na gwałcących bezpieczeństwo seymowe są przepisane. 3tio. Gdyby kommissya użyła siły zbrojney, na gwałcenie bezpieczeństwa magistratur, tak rządowych, iak sądowych, lub osób one składających, podlegać będzie w sądach seymowych tymże karom wyżey opisanym. 4to. Gdyby kommissya przeciwko prawu terażniejszemu pod artykułem IV. punktem 6. miała i więziła obywatela osiadłego, podlegać będzie w sądach seymowych karze pół roku więzy *in fundo*.

7mo. Delacya obywatela partykularnego na kommissyę, o iey czyny urzędowe iść nie może, wyjąwszy osobiste występki tych, którzy w kommissyi zasiadają, a to w przypadkach i sposobie w rozdziale o sądach seymowych przepisanych.

8vo. Ponieważ we wszystkich rezolucyach i czynnościach kommissyi rozpisz wolne zostawujemy; przeto w przypadku pozwania kommissyi, z woli seymu na sądy seymowe, kommissarze winni będą rozpisem zdanie swoje usprawiedliwić.

9no. Jeżeli czyny kommissyi nie okażą się naganne, albo w sądach seymowych usprawiedliwione zostaną, seym da kommissyi zaświadczenie, i kwit z dokładnego iey urzędowania.

ARTYKUŁ IX.

Stosunek kommissyi z strażą.

1mo. Kommissya wojskowa powinna co kwartał oddawać królowi w straży bilans percepty i expensy na wojsko, tudzież rapporta i tabellę komputu wojska i dyslokacyi iego, jeżeli w czym nie zaszło w posturkach, kommendach, lub leżach odmiany. Co miesiąc zaś czynić iey będzie rapporta o wszelkich czynach swoich z przyłączeniem wypisu przytomności kommissarzy na sesyach.

2do. Oprócz kwartalnych i miesięcznych raportów, powinnością będzie kommissyi na każde zapytanie i żądanie straży dać dokładną odpowiedź, explikacyą lub informacyą, w tym wszystkim w czym uwiadomionym być zechce.

3tio. Wszystkie zalecenia króla w straży do kommissyi z podpisem ministra iednego przesłane, kommissya dopełniać powinna będzie, gdyby iednak kommissya sądziła, że zalecenie króla w straży iest przeciwne prawu, *provisorie* posłuszną będąc w wykonaniu takowey decyzyi, poda nieodwłocznie uwagi swoje z wytłómaczeniem powodów, dla których to zalecenie przeciwnym być prawu rozumie, a gdyby król w straży nie skłaniał się do tych uwag, ma upraszać króla o zwołanie seymu, gdyby zaś król seymu nie zwołał, ma oto podać żądanie swoje marszałkowi seymowemu, który natychmiast seym zwołać ma pod odpowiedzialnością seymowi z majątku i osoby. Kommissya wojskowa iak winna we wszelkich okolicznościach posłuszeństwa decyzyi króla w straży, tak w przypadkach iedynie tych, to iest: bronienia zjazdów na seymiki i seymy, iako też zgwałcenia bezpieczeństwa seymików i seymów, tudzież rozpoczęcia zaczepney wojny, wolna będzie kommissya wojskowa od dopełnienia posłuszeństwa takowey decyzyi króla w straży.

4to. Wszystkie żądania, zapytania, zalecenia, odpowiedzi, explikacye, słowem: wszystkie wzajemne między królem w straży, a kommissyą czynności, mają być na piśmie z podpisem prezydującego i przytomnych kommissarzów.

5to. Proiekta do ulepszenia, wydoskonalenia i opatrzenia wojska, kommissya układać i królowi w straży przed seymem podawać będzie.

ARTYKUŁ X.

Stosunek kommissyi z innymi kommissyami rządowymi.

1mo. Kommissya wojskowa winna iest skutecznie rekwiżycyę kommissyi rządo-

wych we wszystkich zdarzeniach, w których według opisu prawa do exekucyi ich dekretów pomoc wojskowa iest potrzebną.

2do. Kommissya wojskowa rekwirować może w każdej rządowej Rzeczypospolitey kommissyi pomocy, informacyi i wzajemnego zniesienia się, czy to przez pisma, czyli przez wyznaczone z grona swego do konferencyi osoby; czego, gdy uzna potrzebę, przeszle do niey żądanie swoje przez notę z przyłączeniem rzeczy, o którą iść będzie; wzajemnie na wszystkie do siebie od innych rządowych Rzeczypospolitey kommissyi przesłane noty, kommissya winna będzie bez odwłoki dawać odpowiedzi, nieodmawiając w niczym potrzebney pomocy, iaka z prawem i władzą iey zgadzać się będzie.

3tio. Stosunek kommissyi wojskowej, względem kommissyów porządkowych, względem otaxowania kwater dla stabs-officerów, iako i innych okoliczności iest dokładnie opisany w rozdziale o kommissyach porządkowych.

ARTYKUŁ XI.

Stosunek kommissyi z iurydykcyami sądowymi.

1mo. Ułatwiając obywatelom prędką exekucyą dekretów, składanie w kommissyi wojskowej kommitteruiącym generałom dekretów *executionis*, manifestów supersessyi, i listu urzędnika, registra wpisów o pomoc wojskową, registr *irritae possessionis*, i komunikacyą memoriału illacye, indukty patronów, względem dodania, lub cofnienia pomocy wojskowej znosimy, stanowiąc natomiast, aby każdy sąd, mający prawo ferować dekret *executionis*, stronie zyskującej go, lub urzędnikowi do exekucyi wyznaczonemu oddawał rekwiżycyą do sztabu najbliższego, podług opisu prawa, o ordynansowanie unter-offycera i dwóch gemeynów do assistencyi urzędnikowi w niey wymienionemu, do tradycyi dóbr na czas zamierzony. Kommandant sztabowy odebrawszy takową rekwiżycyą, i tę w protokule zakonnotowawszy, natychmiast bez żadney zwłoki wydać powinien ordynans. W przypadku naruszenia possessyi, lub gwałtownego odparcia pomocy wojskowej, sąd powtórzy rekwiżycyą z wyrażeniem liczby potrzebnego żołnierza, który to żołnierz powinien czynić exekucyą, iaka mu sąd przepisze, a sąd rekwiżujący i urzędnik exekwujący, obywatelowi za uciążenie w odpowiedzi będą; w Litwie zaś podług prawa na terażniejszym seymie o exekucyi dekretów ustanowionego.

2do. Wojsko w miyscach, gdzie się sądy agitują, konsystuiące, powinno sądom assistować, a nie osobom sądowym, bezpieczeństwo sądów na urzędową rekwiżycyą

wspierać, do przyprowadzenia więźniów dekretowanych, byż pomocą wtedy, gdy policya niebędzie w stanie o nich się ubezpieczyć, gdy opatrzenie żywności więźniów, przez tego, kto ich wojsku za dekretem oddaie, z kommitteruiącym ułatwione zostanie. Wczym kommissya wojskowa stosownie generałom kommitteruiącym przesle rozkazy.

ARTYKUŁ XII.

Przysięga kommissarzów.

Obrani kommissarze wojskowi wykonaia następuiać przysięgę w obecności króla i stanów seymujących, a nieprzytomni w miyscu iurydykcyi.

„Ja NN. przysięgam Panu Bogu Wszchem, mogącemu w Trójcy świętey Iedynemu, na to: iż pensyi zagranicznej nie biorę, i brać nie będę, iż obowiązki urzędu mego kommissarskiego, tak ogólne, iako i szczególne, z pilnością i naywiększą usilnością dopełniać będę, iż wydoskonalenia wojska i oszczędności w wydatkach na niego pilnować będę, funduszków na wojsko przeznaczonych, ani sam krzywdzić, ani innym pozwalać nie będę, likwidacyi wszelkiey wojska i sprawiedliwości rachunków ściśle dozierać będę, karności i subordynacyi podług prawa i artykułów wojskowych ściśle i bez względów na kogożkolwiek przestrzegać będę, sekretu izby dotrzymam, siły zbrojney narodowej, przeciw Rzeczypospolitey nie użyję, i w przypadku takowego niebezpieczeństwa, władzę naywyższą ostrzegę, wojska nie wezmę, i ordynować niebędę na przeszkodzenie, lub tamowanie obrad publicznych, na zatrzymanie lub postrach osób urzędowych, na ucisk obywatela, słowem na dopełnienie któregokolwiek występku w prawie tym, pod punktem szóstym, artykułem VIII. wymienionego, sprawy do sądu kommissyi wojskowej podług prawa przychodzące, wedle prawa i sprawiedliwości sądzić będę, prawa wiernie służyć będę, ani sobie nad prawo nie więcej nie pozwolę, słowem, urząd mój według Boga, prawa i sprawiedliwości, pilnie, pracowicie, i gorliwie, bez uwodzenia się żadnemi względami, przyiaźnią, lub nienawiścią, sprawować będę, tak mi Panie Boże dopomóż i niewinna Syna Iego męka.“

ARTYKUŁ XIII.

Pensya.

Dwóch hetmanów, to iest ministrów belli, każdy po sześćdziesiąt tysięcy złotych, ośmiu kommissarzów cywilnych, każdy po dziesięć tysięcy złotych, sześciu kommissarzów wo-

skowych, każdy po pięć tysięcy złotych, dwóch pisarzów, każdy po dwanaście tysięcy złotych, czterech sekretarzy każdy po ośm tysięcy złotych, jeden regent expedycji sześć tysięcy złotych. Ieden audytor generalny ośm tysięcy. Dwóch ober-audytorów, każdy po cztery tysiące złotych. Ieden buchalter ośm tysięcy złotych. Ieden kontraregistrant cztery tysiące złotych. Ieden archiwista pięć tysięcy złotych. Ieden subaltern archiwisty trzy tysiące złotych, dwunastu kancelaryzistów, każdy po trzy tysiące złotych, dwunastu kopistów po dwa tysiące złotych.

(Podpisy te same, jak w poprzedniej konstytucyi, z wyjątkiem posłów: Stanisława Potockiego i Adama Littawora Chreptowicza.) (Zakończenie jak wyżej.)

CDLXXXV.

Działo się itd. dnia trzydziestego pierwszego Maja r. P. 1792.

Oblata. (jak wyżej.)

Xięstwa

Kurlandyi i Semigalii.

Zachowując xięstwa Kurlandyi i Semigalii w związkach subiekcyi roku tysiąc pięćset sześćdziesiąt pierwszego, potwierdzamy wszystkie prawa, przywileje, swobody, wolności, tak i. w. xiążęciu, iako też szlachcie, miastom i wszystkim tychże xięstw obywatelom służące, szczególniej zaś potwierdzamy inwestytury xiążęce, przywileje szlachecki poprzednika naszego Zygmunta Augusta króla, przywilej xcia Gottarda, formę rządową, pactum między iw. niegdy xciem Ernestem Ianem dnia ósmego Czerwca tysiąc siedmset trzydziestego siódmego i akt kompozycji między terażniejszym iw. xciem Piotrem uczyniony, niemniej wszystkie decyzje kommissarskie, uchwały i ustawy zgodnie z prawami fundamentalnymi; ponieważ zaś między innymi konstytucyi tysiąc siedmset siedm dziesiąt szóstego artykułami, to iak naysolennie ostrzeżone zostało, iż gdyby się zdarzył przypadek niedoskonałego albo wątpliwego tłómaczenia tego wszystkiego, coby albo prawa fundamentalne xięstw Kurlandyi i Semigalii, albo też ustawy, tak powaga iw. xcia panującego, iako też prerogatywy stanu rycerskiego tychże xięstw obejmujące dotyczyło, że wtedy nam iako *supremo et directo dominio*, niewłaczając nic prawom fundamentalnym, wysłuchawszy kogo potrzeba i rozpoznawszy kwestyą, władza tych wszystkich trudności tłómaczenia

przynależy; przeto wysłuchawszy relacyi przez deputacyą do interesów Kurlandzkich wyznaczony, o tym wszystkim, o co się stan rycerski Kurlandzki uskarżał, i na co podobne zażalenia iw. xiąże zanosił, uczynionej, stosownie do publicznego dobra xięstw rzeczonych Kurlandzkiego i Semigalskiego, niemniej zagrozenia nadal złemu tłómaczeniu praw fundamentalnych, My Król z stanami zgromadzonemi stanowimy następujące artykuły:

1mo. Iak dotąd, tak i na potym ziazdowi Kurlandzkemu służyć będzie moc nad obiectkami rządzenia się wewnątrznie dotykającymi, naradzenia się, exekucyi praw fundamentalnych, od kogo należeć będzie dopominania się, i projektów na to wszystko, coby potwierdzenia *supremi dominii* wyciągało, a ku wygodzie kraiu i obywatelów bez nadwężenia władzy *dominii supremi* służyć mogło, tworzenia. Który to ziazd co dwa lata wcześniej przed seymem Polskim iw. xiąże zwoływać będzie wedle prawa *formulae regiminis*. W przypadku zaś nieprzytomności, małoletności, słabości, lub śmierci panującego xięcia, konsyliarze podług formy teyże rządowej ustanowieni to samo dopełnić będą obowiązani.

2do. Zwołanie ziazdów nadzwyczajnych podług opisu całkowitego paragrafu dwudziestego siódmego formy rządowej iw. w. xiążętom w Kurlandyi panującym iak teraz tak i na potym służyć będzie.

3tio. Co dwa lata ziazd Kurlandzki na dwa tygodnie przed seymem Polskim zaczynać się powinien, i dlatego listami cyrkularnymi, wraz z przyłączonymi deliberatoryami, wszystkim i każdemu z osobna powiatowi przesłać się mającymi, ma być obwieszony, aby każdy powiat iednomyślnością, lub większością głosów obrał deputatów, i tym stosownie do deliberatoryów dał instrukcyę, wszystkie zaś deliberatoria i uciążliwości, któreby miały być na zieżdzie publicznym traktowane, do kancelaryi xiążęcey mają być podawane, z kąd do wszystkich powiatów w czasie prawem przepisany, nawet podług uchwały publiczney tysiąc siedmset sześćdziesiąt trzeciego z przyłączonymi względem nich uwagami przesłane być powinny. Sprawy iednak szczególne i sądowe między partykularnym a partykularnym za obiekt do deliberacyi na ziazdach przyjmowane, ani do powiatów rozsyłane niebędą.

4to. Po zaczęciu się ziazdu Kurlandzkiego na piętnaście dni przed seymem Polskim, i po wybraniu marszałka stanu rycerskiego podług dawnych zwyczajów, tak propozycyę od iw. xięcia, iako też uciążliwości stanu rycerskiego ułatwane będą, i nad temi wzajemne przekładania żądań i zażaleń

bez zwłoki czynić się powinny. Gdyby zaś skargi dłuższego potrzebowały roztrząśnienia, wtedy odpowiedzi wraz z replikami oboicy strony w czterech naydaley tygodniach ukończone być mają, po którego czasu upłynieniu, gdyby się strony zgodzić nie mogły, ziamtąd *ad dominium supremum* udadzą się.

5to. Cokolwiek od stanu rycerskiego iw. xiążęciu albo za uciążliwość podanym byłoby, albo za rezolucyą tegoż stanu poczytanym być miało, to wszystko przez większość wotów deputatów uchwalone być powinno, a ninowcey skarga albo żądanie stanu rycerskiego za prawne uznane będzie, póki się wprzód deputaci na to *unanimitate* albo większością wotów niezgodzą; wota te podług porządku powiatów marszałek stanu rycerskiego rachować będzie.

6to. Ułatwizy obiektu deliberatoryami obięte, a szczególniej kiedy żadna niezostanie przyczyna udania się *ad supremum dominium*, wolno będzie zgromadzeniu deputatów na zieżdzie będących, razem iednak z iw. xiążęciem zakończyć ziazd przed koncem seymu Polskiego prawodawczego, nigdy atoli ziazd ten niebędzie mógł trwać dłużej nad cztery miesiące od zaczęcia swego, ziazd zaś nadzwyczajny nigdy przeciągu czterech tygodni nieprzesząpi.

7mo. Uchwały ziazdu Kurlandzkiego zwyczajnego, albo nadzwyczajnego nigdy inowcey mocy wszystkich obowiązującej nienabędą, dopóki *laudum* przez iw. xięcia z konsyliarzami konstytucyinemi, przytomnemi z iedney, a przez marszałka ziazdowego wraz z deputowanemi z drugiey strony podpisane nie zostanie. Deputowani *laudum* powinni podpisywać, gdy nawet materye traktowane, czy iednomyślnością, czy większością przyjętemi były; które iednak materye przez większość wotów deputatów, albo na deliberacyą do powiatów wziętemi byłyby, albo też dla potrzebnego *supremi dominii* potwierdzenia zawieszonymi zostały, z tych żadne mocy, ani obowiązującej, ani nakazującej mieć niebędą, ani nawet w *laudum* umieszczonymi być nie będą mogły. Gdy zaś limitowanie ziazdów nie jest na prawach ugruntowane, iednostronne też limitowanie prawom fundamentalnym sprzeciwia się, przeto stosownie do myśli tychże praw fundamentalnych xięstwom Kurlandyi i Semigalii służących, wszystkie limity ziazdu Kurlandzkiego, od czasu zgromadzenia się iego dnia dziewiętnastego Lutego tysiąc siedmset ośmdziesiątego dziewiątego roku*) iednostronnie uczynione niszcemy, i uchwały z nich utworzone za żadne i nikogo nie obowiązujące poczytuemy.

*) Wyraz dodany przez wydawcę — w oryginale nie ma go.

8vo. Iako zaś w przypadku niezgodzenia się iw. xięcia z ziazdem stanu rycerskiego w iakichkolwiek obiektach na tymże zieżdzie przedsiębranych, i przeto *ad supremum dominium* do decyzji zawieszonych, osobno każda strona przez swoich delegowanych uciążliwości lub żądania przekładać może, dla którego powodu też delegowani tak iw. xięcia, iako i stanu rycerskiego przyjęci i wysłuchani zostali oddzielnie *a supremo dominio*; tak chcąc zaradzić, aby akt kompozycyi tysiąc siedmset siedm dziesiąt szóstego roku,*) a szczególniej punkt iego piąty różnemu względem *supremi dominii* i ducha, w iakim tenże akt, przez toż *supremum dominium* potwierdzony został, niepodlegał tłómaczeniu, stanowimy, iż iedynie w obiektach tak praw fundamentalnych, iako też całości xięstw Kurlandyi i Semigalii dotyczących, osobnych przełożeń interesów na zieżdzie publicznym Kurlandzkim nietraktowanych w stanach Rzeczypospolitey zgromadzonych, oddzielnego wyrabiania się nie dopuścimy, ani osobnych delegowanych słuhać będziemy. A oprócz wymienionej ninowcey excecpcyi, zawsze wolno będzie iw. xiążęciu, albo ziazdowi Kurlandzkemu, nawet przez osobnych delegowanych poszukiwać rezolucyi i decyzji w zażaleniach wzajemnie między temiż stranami zayść mogących.

9no. Przy starostach wyższych pod czas odbywania sądów zamkowych dla wykonania iurydykcyi im powierzonej i bezpieczeństwa publicznego w miejscach ich iurydykcyi podległych, żołnierze konsystuicyi czyli zamkowi *Schloss-Soldaten* zwani zawsze być powinni i na rekwizycyą starosty wyższego kommandanci ich do użycia sądowego przystawiać powinni. Służący dworsko mieyskiego stanu, a nawet żołnierze, publiczne występki popełniający, do sądu tychże starostw należą, w występkach zaś względem służby woyskowej żołnierze wszyscy podlegają sądowi woyskowemu przez iw. xiążęcia zwyczajem woyskowym ustanowionemu.

10mo. Nominowanie na wszystkie publiczne i za takie przez prawa fundamentalne poczytane urzędy x. Kurlandzkiego podług osnowy inwestytur prosto od woli iw. xięcia, co do wyboru na nie osób zdatnych będzie zależało prócz assessorów do starostów wyższych, na których urzędy podług decyzji kommissarskiej (roku*) tysiąc siedmset siedm nastego ziazdu Kurlandzkie wraz z naywyższymi konsyliarzami, po trzech kandydatów na każdego miejsce zalecenia będą miały prawo, a z tych kandydatów wybór osób na assessorów od upodobania iw. xięcia będzie

*) Nie ma w oryginale.

należać. Nad urzędy zaś prawami dla księstw Kurlandyi i Semigalii ustanowione, żadnych innych ani osobno, ani razem iw. księciu z ziazdem Kurlandzkim przez *laudum* bez potwierdzenia *supremi dominii* tworzyć nie jest wolno. Co się zaś tycze pensyi, stanowimy: iż ich ani iw. księże na stan rycerski na zieżdzie swoim na dochody dóbr lennych wkładać nie będzie mocen, bez dobrowolnego zezwolenia tej strony, której dochodów pensye te dotykałyby.

11mo. Collegium konsyliarzów konstytucyjnych w księstwach Kurlandyi i Semigalii składać się będzie zawsze z osób paragrafem pierwszym formy rządowej oznaczonych, których nominacya w czasie zeyścia iednego lub drugiego z nich, w przypadku małoletności, choroby lub śmierci iw. księcia do tego zgromadzenia będzie należeć.

12do. Iako też collegium konsyliarzów przez czas małoletności, choroby, albo w przypadku śmierci iww. książąt wykonywania praw dostrzegać winno, i tegoż obowiązkiem jest starać się o to, aby wszyscy w przywilejach i swobodach swoich zachowani byli, a przez czas trwającego rządu księcia, podług przysięgi przestrzegać go mają konsyliarze, aby nie nie przedsiębrał, coby prawem *dominii supremi*, albo obywatelom księstw uszczerbek przynosiło, tak objaśniając paragraf czwarty formy rządowej, której wątpliwe tłumaczenie często pokóy w Kurlandyi mięsza, stanowimy, iż podług tego paragrafu czwartego formy rządowej, lubo konsyliarze w paragrafie pierwszym nominowani (którzy pod rządem księcia być powinni) podczas iego nieprzytomności w księstwie, iurydykcyje i sądy odbywać, mandaty, sentencye, i inne administracyi obowiązki imieniem księcia, aż do iego śmierci wypełniać mają, i dla tego według tychże administracyi obowiązków z dopełnieniem praw fundamentalnych rządzić księstwami imieniem księcia, i wszystko to wykonywać powinni, w czym sam księże trzymać się prawideł prawem przepisanych ma w obowiązku, a czego dla niebytności swojej dopełnić nie może; nigdy iednak konsyliarze ani sami, ani wraz chociażby z ziazdem stanu rycerskiego, niebędą mogli przywłaszczyć sobie władzy do czynienia tego, co od wolnego mniemania i upodobania księcia zawisło i dla tego księciu wolno ekonomii rozrządzenie służy na fundamencie *dominii utilis*, konsyliarze w przypadku niebytności księcia, iako stróżowie tylko lenna, rozrządzeń i ułożen względem ekonomii przez księcia uczynionych ściśle dopełniać, a od nowych wstrzymywać się, i dochody książęce po odrzuceniu pensyi, komu i jakie te należą, oraz expensy na to, co zachowanie stanu wewnętrznego księstw wyciągałoby, do rozrządzenia samego

księcia zachować powinni, w przypadku zaś małoletności, obłąkania zmysłów, lub śmierci księcia, gdyby konsyliarze znaleźli konieczną potrzebę wznowienia, lub odmiany iakiey w administracyi ekonomii, o tym wprzód nam, iako *supremo dominio* doniosą, potrzebę użytek i prawność takiego wznowienia lub odmiany pokażą, i onęż nieinaczej iak za zezwoleniem naszym skutecznią.

13tio. Dekreta wszystkie w sądach naszych relacyinych za nieodmienne podług prawa fundamentalnego deklaruiąc, nietylko w obiektach przez też dekreta ostatecznie osądzonych, ściśle wykucyją onych, ale też i wszystkich mandatów reskrytem od władzy naszej najwyższej wykonawczej podług praw przepisu w czasie potrzeby wyjść mogących, wypełnienie zalecamy. Zostawiamy iednak wolność czuiącemu się byź ciśnionym przez reskryt za złą informacją wydany, udania się albo do sądów relacyinych w sprawach cywilnych lub kryminalnych albo do zgromadzonych Rzeczypospolitey stanów w obiektach politycznych prawodawstwa tyczących się.

14to. Ponieważ iasnie wielmożny księże Ernest Jan paktem tysiąc siedmset trzydziestego siódmego roku, obowiązał się dobra feudalne, albo w zarządzenie ekonomią, albo w dzierżawę, albo na koniec w zastawę szlachcie *praeferibiliter* wypuszczać, przy mocy nienaruszoney takowego dobrowolnie wziętego obowiązku przez księcia, a dla szlachty wygody zostawuujemy obie strony znosząc fałszywe, i *dominium utile* nadwężające, tłumaczenie, aby dobra feudalne w takim rozrządzeniu ekonomicznym zostawały, w iakim też były w czasie *pacti* tysiąc siedmset trzydziestego siódmego roku.

15to. Podobnie uchwale ziazdu Kurlandzkiego w roku tysiąc siedmset osmdziesiątym, w paragrafie siódmym, nadając moc prawa obowiązującego strony, które się na też uchwałę zgodziły, a mianowicie iw. książęciu w dopełnieniu uchwał dawniejszych pod latami tysiąc sześćset osmdziesiąt czwartego i tysiąc sześćset dziewięćdziesiąt drugiego, względem pomieszkań dla starostów wyższych i niższych, oraz więzieniów mieć chcemy, aby skutecznienie w przeciągu lat czterech nastąpiło, zostawuując starostom wyższym i niższym niemającym ieszcze pomieszkania, aby się z iw. księciem ugodzili, względem pewney zapłaty roczney, dopóki niestaną w terminie oznaczonym domy, i aby według ugody regularnego dochodzenia sobie takowej opłaty domawiać się co rok mogli.

16to. Gdy władza iww. książąt Kurlandyi i Semigalii w inwestyturach nadana oryginalnie w paktach *subiectionis* naydujących się w słowach „*Si quid porro illustritati eius,*

vendendum, impignorandum, permutandumve fuerit, super hoc illustritati eius libertatem facultatemque concedimus, ita scilicet, ut ad nos serenissimosque successores nostros, primo loco de eo referatur, nobisque optio detur, si talem oppignorationem ipsi acceptare voluerimus, seu minus tum illustritati eius liceat cui volet.“ zaprzeczoną byź nie może, z takowej zaś władzy wynikł zwyczaj nadawania dóbr lennych przez książąt Kurlandyi i Semigalii, począwszy od pierwszego książęcia Kurlandzkiego za konfirmacją królewską; przeto My Król, zachowuując opcyą i moc konfirmacyi, *venditionis, oppignorationis vel permutationis*, a wdzięcznie przyimując recess od prawa lennością nadawania przez iw. książęcia uczyniony; co się tycze przywileiów wiecznego nadania, te za poprzedzającym żądaniem książąt Kurlandzkich nieinaczej iak za zgodą zgromadzonych seymuących stanów, że na przyszłość wydawane będą, waruujemy. Wydane zaś wszystkie wieczne nadania z *massy feudi ducalis* tak przez poprzedników naszych, iako i przez Nas Króla uczynione, na mocy których donataryusze iakiegobądź stanu też dobra iuż posiadają, które w konsygnacyi dóbr dzieicznych są spisane, i z których iuż *ad vexillum nobilitatis* kontrybucye są składane, za zgodą stanów seymuących approbujemy, i takowe nadania wieczyste, za niewzruszone wiecznemi czasy mieć chcemy.

17mo. Tak zaś z utrzymaniem praw fundamentalnych księstwom Kurlandzkim i Semigalskim służyących w poprzednich punktach postanowiwszy, na przełożone proźby przez delegowanych od szlachty Kurlandzkiej w grawaminie dwunastym pomieszczone, aby kommissya seymowa do Nitawy zesłaną była z przyniesioney nam przez deputacyą do interessów Kurlandskich opinii, o potrzebie wysłania takowej kommissyi przekonani zostawszy, po zdeklarowaniu przez Nas Króla z senatu wielmożnych Platera Trockiego, Zboińskiego Płockiego, Sobolewskiego Czerskiego, kasztelanów. Z stanu rycerskiego urodzonych: Gliszczynskiego, Poznańskiego, Kochanowskiego Sandomirskiego, Brezy Gnieźnińskiego, Sobolewskiego Warszawskiego, Rupeyki Żmudzkiego, Ołędzkiego Żmudzkiego, Niemcewicza Brzeskiego Litewskiego, Niemcewicza Inflantskiego, Szymanowskiego Rawskiego, Szymanowskiego Sochaczewskiego, Miaskowskiego Kaliskiego, posłów wraz z stanami zgromadzonymi mocą *supremi dominii* nad księstwami Kurlandskim i Semigalskim zaleconym mieć chcemy i stanowimy, aby ciż wielmożni i urodzeni kommissarze w komplecie naymniey osób pięciu, opatrzeni naszymi instrukcyami w czasie naysposobniczym stanąwszy w Nitawie tamże podług opinii deputacyi, i obiektów

w teyże zawartych, a punktami powyższymi niniejszego prawa niepostanowionych, zlecone sobie dzieło w iak naykrótszym sposobie skutecznili, to wszystko, co regencya w niebytności iw. Piotra Birona, książęcia Kurlandyi i Semigalii była postanowiła, a czemu tenże iw. księże po przybyciu swoim do kraiu sprzeciwił się, i przed Nas Króla skargi swoje w roku tysiąc siedmset osmdziesiątym siódmym zaniósł, na mieyscu rozeznała, weryfikacyą, iuż stanu dóbr zastawionych przy wyjeździe iw. książęcia, iuż układów kamery tegoż, iezeli iakie były, iuż szczeólniejszych dyspozycyi, iuż lokalnego obeyrzenia potrzebną dopełnili, konsyliarze najwyższych, których imieniem tylko stan rycerski czyni, albo do odpowiedzi za nich obowiązanych, dokładnie i dostatecznie wysłuchali, a takowe przypadki w niebytności iw. książęcia nastąpione rozpoznawszy, one finalnie podług praw fundamentalnych, i konwencyi Gdańskiej księstwom Kurlandyi i Semigalii służyących, za przykładem w dawniejszych czasach a nayszczególniey w roku tysiąc sześćset siedmnaście, tysiąc sześćset czterdziestym drugim i w roku tysiąc siedmset siedmnaście finalnie rozsądził; dowodów konsyliarzy najwyższych względem zadaney deteryoracyi dóbr lennych, iako i odwodów iw. książęcia, i do tego ściągających się wzajemnych zażaleń wysłuchali, oraz gdyby którąbądź strona, kwestyą względem długów lenna wprowadzić miała, też długi i źródła, z którego wypłynęły, wyexaminowali, a należące się niezaspokoione, zaspokoić nakazali, a przy mającey się dowodzie zadaney deteryoracyi lenna, każdemu obywatelowi księstwa Kurlandyi i Semigalii szczeólne przypadki do dowiedzenia deteryoracyi mającemu interwencyi dozwolili, i takowe wzyż wyrażone *facta* rozsądził, tudzież z iw. książęciem iako i z stanem rycerskim potrzebne środki przedsięwzięli, do skutecznienia prawa względem sądu pogranicznego między Wielkim Księstwem Litewskim a księstwem Kurlandyi i Semigalii przez nas postanowionego; a takowe ugodzone umowy równie i inne wspólne układy z zezwolenia stron pochodzące i do dobra ogólnego kraiu dające, a bez nadwężenia władzy i powagi najwyższego zwierzchnictwa nastąpić mogące podług sposobu i zwyczaju dawnych kommissyi do aktu swego kommissyinego wpisali, a tym sposobem stałą i na zawsze niewzruszoną spokoyność księstwom Kurlandyi i Semigalii przywrócili *iuribus dominii supremi in omnibus salvis et salva approbatione* Nas Króla i stanów seymuących.

Stanisław Nalecz Małachowski ref. w. K. seymowy i konfederacyi prowincyi Koronnych marszałek.

Kazimierz xięże Sapięha generał art: Litt: marszałek konfederacji Wo Xa Littgo.

Alexander Linowski p. w. Krak: deputowany z prowincyi Małopolskiej. Adam Lit-tarow Chreptowicz poseł Nowogrodzki de-putowany do konstytucyi z Wo Xa Littgo. Józef Radzicki podkomorzy i poseł Zakroczymski deputat do konstytucyi z prow: Wielkopolskiej. Po wpisaniu zaś niniejszey konst: itd. (Zakoń-czenie jak wyżej.)

CDLXXXVI.

Działo się itd. (jak wyżej.)

Oblata. (jak wyżej.)

Deklaracya względem miast Kurlandskich.

Na uciążliwości, które od miast xięstw Kurlandyi i Semigalii do roztrząśnienia de-putacyi przez Nas Króla i stany zgromadzone wyznaczoney podane były, ponieważ ze stro-ny stanu rycerskiego Kurlandskiego dla za-klóceń wewnętrznych z racyi seymu Mitaw-skiego nielegalnie limitowanego, dokładna odpowiedź na wszystkie miast zażalenia wy-iaśnić przyczyn i źródeł zkąd uciążliwości poszły, nie mogła, a przeto zarządzenie na-dal w myśli praw fundamentalnych, trudne iest w tym czasie, przeto My Król wraz z zgromadzonemi stanami reasumując wszy-ście prawa od czasu subiekcyi tymże mia-
stom xięstw Kurlandskiego i Semigalskiego nadane, a osobliwie roku tysiąc siedmset siedmdziesiąt piątego w punkcie czwartym determinujące, aby z delegatami od miasta naradzanie się o przyzwolonych i skutecznych środkach, naprawienia *abusus* i zniesienia uciążliwości nastąpiło, i w punkcie trzynastym tegoż samego roku prawa wyraźnie przepisujące, aby dla dobra i wygody Rzeczypolitey z kwitnącego stanu miast i utrzy-
mania w nich handlu coraz bardziey przy-
czyniane były, tymże przywileie, ile to bez uszczerbku trzeciego stać się będzie mogło, i aby nigdy na zjazdach publicznych Kurlandskich nie stanowiącym niebyło w okoli-
czności miast, mimo ich wiedzy i zezwolen-
nia; My Król wraz z stanami deklarujemy tymczasowie, iż kommissya do xięstw Kurlandskiego i Semigalskiego determinowana wniyść będzie powinna w rozebranie ściśle wszelkich uciążliwości przeciw prawom i prze-
wileiom miast, między któremi i kategoria *Iakobsztadzka* mieć miejsce powinna nastą-
piona, a na ten koniec niniejszą deklaracyą tożże kommissyi zalecamy, ażeby *forma iudiciaria* wszystkim stałym uciążliwo-
ściom, i praw nadużyciom koniec uczyniła,

stosownie do recessu seymu Kurlandskiego roku tysiąc sześćset sześćdziesiąt drugiego, w którym wzajemne tak miast do stanu ry-cerskiego, iako też tego stanu ostatniego do miast *gravamina* i pretensye pod sąd *supremi dominii* odesłane zostały, iak zaś nadal dopełnionym byźdby mogło prawo wyraźne roku tysiąc siedmset siedmdziesiąt piątego, zakazujące czynienia w rzeczy miast bez nich na seymach Kurlandskich, zalecamy i to kommissyi teyże samey, aby wraz z iw. xięciem i stanem rycerskim w seymie swoim zebrany, tudzież z delegowanemi od miast ugodliwe w tey mierze obmyśliła środki *salva approbatione* aktu kompozycyi przez Nas Króla i stany, iako też *salvis per omnia iuribus supremi dominii*.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CDLXXXVII.

Działo się itd. (jak wyżej.)

Oblata. (jak wyżej.)

Deklaracya względem przewielebnego biskupa Inflantskiego.

W zażaleniach, podanych przez przewie-
lebnego Józefa Kossakowskiego biskupa In-
flantskiego, w obiektach wiary i duchowień-
stwa w xięstwach Kurlandyi i Semigalii ty-
czących się, ponieważ deputacya iuz dla małego czasu, iako też dla niezupełnych na zażalenia odpowiedzi, zdania i opinii przy-
nieść nie mogła; przeto My Król wraz z sta-
nami dla winnego prawowierność obowiązku, deklarujemy: iż co się tycze podanych za-
żaleń w ciągu uporządkowania w obie-
ktach duchownych, nieprzepuścimy spra-
wiedliwego postanowienia, i w materyi re-
ligii naszej panującej, oraz duchowienstwa *respectivè* xięstw Kurlandskiego i Semigal-
skiego.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CDLXXXVIII.

Działo się itd. (jak wyżej.)

Oblata. (jak wyżej.)

Deklaracya względem xięcia Birona.

Lubo konstytucyą tysiąc siedmset siedm-
dziesiąt piątego, *titulo*: „Xięstwa Kurland-
skie i Semigalskie“, pod punktem piątym

zniesione iest wszystko to: co się stało prze-
ciwko prawności testamentu *codicillorum*
i instrumentowi cessayi iw. xięcia niegdy Ia-
na Ernesta Birona, wszelako, gdy ta mate-
rya iest zupełnie sądownicza; przeto My
Król za zgodą zgromadzonych stanów dekla-
rujemy, że strona sądząca się byźd ukrzy-
wdzoną, może udać się do sądu przyzwoi-
tego, a taż konstytucya tysiąc roku*) siedm-
set siedmdziesiąt piątego w niczym decyzyi
całkowitey sprawy przeszkadzać niema.

(Podpisy i zakończenie jak wyżej.)

CDLXXXIX.

Działo się itd. (jak wyżej.)

Oblata. (jak wyżej.)

Limita seymu.

Gdy terażniejsze okoliczności przeciwnie
nayszczerszym usiłowanom, niedozwalaia
nam ukończyć, tak rychło dzieła seymowa-
nia naszego, iakośmy sobie uchwałą seymo-
wą zamierzeli, gdy seymowi dwoistym wy-
borem posłów upoważnionemu, pod węzłem
konfederacyi zostaiącemu, i od całego na-
rodu za swe dzieła na seymikach uwielbio-
nemu iest zadana nieprawość przez pismo
od ministra Rossyjskiego na dniu ósmnastym
Maja, tysiącznego siedmsetnego dziewięć-
dziesiątego drugiego roku podane, którym
wtargnienie do państw Rzeczypospolitey
woyska Rossyjskiego zapowiedział; o ia-
kimsi spisku, niewiedzieć gdzie, kiedy,
i przez kogo sporządzonym i uknowanym,
doniósł, gdy nadto w tymże piśmie wyra-
żona iest nadzieia, że wszystkie kroki zba-
wienne seymu dzisiejszego, które Rossya
urazaiącemi ią nazywa, poprawione byźd
maia przez zgromadzenie nowego seymu,
że woyska Rossyjskie wchodzą w kraie
Rzeczypospolitey, dla uskutecznienia tako-
wego dzieła, gdy przez to samo iasno od-
krytym iest zamysł wymuszania zbroyną
mocą na obradach obywatelskich instru-
kcyi, przeciwnych przekonaniu powszechnemu
i woli narodu; która niedawno w spo-
sobie nayswobodniejszym i nayuroczystszym
ustawy seymu tego poświęciła; widząc w tym
wszystkim oczywisty zamach na zgwałcenie
niepodległości i wolności narodowi Polskiemu
właściwej i naydroższej, czuiemy w so-
bie ściśle powinność, dla utrzymania po-
wagi i samowładności Rzeczypospolitey,
która rzezonym pismem znieważoną zo-
stała, oraz dla bezpieczeństwa całego kraiu,
konfederacyi naszej nierozwiązywać, owszem
tę i seym ściśle z całym narodem spojony,
do dalszego prorogować czasu. Wyciąga tego

*) Wyraz dodany P. W.

po Nas znieważona godność seymu i całego
narodu, wyciąga bezpieczeństwo swobod
i wolnego obywateli głosu, gdyby teraz pod
bronią obcą seymiki elekcyjne odprawiać
się miały. Interessa z nayiaśnierzszym ele-
ktorem Saskim niedokończone, które po-
trzebuią zupełney seymu władzy w swych
decyzyach. Gdy woyska Rossyjskie w kraie
Rzeczypospolitey wtargnęły, nie można zo-
stawić narodu bez samowładności władzy
prawodawczej, do której należy zarządzać
o całości powszechny i niepodległości Rzecz-
ypospolitey. Nareszcie gdy Bóg lituiący
się sad naszą niewinnością i czystością za-
miarów do uszczęśliwienia narodu naszego
dążących, dał nam prędko sposobność, przy-
wrócenia wszystkiego do spokojności i trwa-
łego pokoju, aby seym w zupełney swey
władzy prawodawczej zostawał. Z tych więc
tak ważnych przyczyn seym i konfederacyą
ninieyszą pod laskami urodzonych Stanisła-
wa Małachowskiego referendarza Wielkiego
Koronnego, i xięcia Kazimierza Sapięhy ge-
nerała artylleryi Litewskiej seymowego
i konfederacyi oboygą narodów marszałków,
z ciągłą cnotą i doświadczoney obywatel-
stwem obrady nasze kierującemi w podwo-
ionym składzie posłów proroguiemy do ukoi-
czenia woyny, do oswobodzenia kraiu z żoł-
nierza nieprzyacielskiego, i do ostatecznego
dopełnienia pacyfikacyi, przez tenże seym*)
pod ninieyszym związkim konfederacyi zo-
staiący; a tak prorogowany limituiemy, o-
strzegając w każdym czasie zwołanie onego
na miejsce nayrzęcznieysze, gdy tego iaka
nagła okoliczność prędkiego zaradzenia po-
trzebuią wymagać będzie. A że tym sa-
mym prawem seymiki poselskie na dniu
ósmnastym Sierpnia tysiącznego siedmsetnego
dziewięćdziesiątego drugiego przypadające,
z powodów wyżej wyrażonych odkładaia
się, na których kommissye cywilno-woysko-
we obrane byźd miały, przeto skład tera-
żniejszy kommissyów cywilno-woyskowych
do dalszego seymu woli przedłużamy. Ró-
wnie i zgromadzenia wydziałowe mieyskie
na dzień ostatni Lipca naznaczone, wstrzy-
mujemy do dalszey woli seymu, a tymcza-
sem sądy wydziałowe mieyskie i plenipo-
tentów od miast w ich funkcjach i obowią-
zkach zupełnie utrzymujemy. Chcąc zaś
mieć sprawiedliwość wolną, przemocy nie-
przyacielskiej niepodległą, sąd normalnego
rozgraniczenia w tych prowincyach, które
woyska Rossyjskie naszły, do czasu pokoju
odkładamy, każdego obywatela przy posses-
syi podług prawa ubeścięcamy i tego iak
nayılniey dostrzegać wszystkim sądom ziem-
mianskim zalecamy. Stanowiemy oraz, iż
sądy ziemianskie w tych tylko woiewódz-

*) Wyrazu „seym“ niema w oryginale.

twach i powiatach, w które nieprzyjaciel nie wkroczy, sędzić mają sprawy uczynkowe *expulsionum, violentiarum, exemptionum*, tudzież obligowe, prostego długu, inne zaś sprawy cywilne; wyciągające trudney i niebezpieczney w czasie wojny komportacyi dokumentów, do zakończenia teyże wojny odkładać będą. Iak tylko do woiewództwa i powiatu którego nieprzyjaciel weydzie, równo z czasem wtargnienia, sądy trybunalskie, ziemiańskie i wszelkie inne (oprócz sądów mieyskich mieyscowych) ustawać mają, i gdyby przez przymus nieprzyjaciela, mimo terażniejszo prawo były gdzie złożone, wszelkie ich wyroki i czynności, iako pod bronią nieprzyjacielską zaszły, za wymuszone i nie ważne deklarujemy. Żadne zatym sprawy z woiewództw i powiatów, w których nieprzyjaciel znayduwać się będzie, ani w sądzie ziemiańskim, ani w trybunale, bądź oczywiście, bądź *in contumaciam* sądzone nie będą, pod nieważnością zupełną wszelkich wyroków. Nadto wszystkim osobom woyskowym i ochotnikom pod komendę i ciągłą subordynacyą poddającym się, mającym na piśmie świadectwo od generała kommanderującego, iż aktualną służbę w obronie Rzeczypospolitey pełnią, we wszystkich sprawach w sądach cywilnych do brodzieystwa suspensy pozwalamy.

Stanisław Nałęcz Małachowski ref. w. K. seymowy i konfederacyi prowincyi Koronnych marszałek.

Kazimierz siałże Sapieha generał artt. Litt. marszałek konfederacyi Wo Xa Litt.

Woyciech Leszczye Skarszewski biskup Chełmski i Lubelski, wyznaczony z senatu z prowincyi Małopol. Alexander Linowski p. w. Krak. deputowany z prow. Małopol. M. Odrowąż Strasz poseł wdztwa Sandom.: z prowincyi Małopolskiej deputowany. Adam Litawor Chreptowicz poseł Nowogrodzki deputowany do konstytucyi z Wo Xa Littgo. Józef Radzicki podkom.: i poseł zie: Zakr: deputat z prowincyi Wielkopol. mp. Jan Łuszczewski poseł Sochaczewski deputowany z prowincyi Wielkopolskiej. Po wpisaniu zaś niniejszey konstytucyi itd. (Zakończenie jak wyżej.)

CDXC.

Akcesa JWW. Senatorów w ciągu Seymu do Konfederacyi uczynione*).

1788 roku dnia 15 Października w grodzie Warszawskim JW. Miera Kasztelana Infantskiego, Orderów Polskich Kawalera. Tegoż r. i dnia JW. Jana Kwileckiego

*) W dniu 28 stycznia roku 1791 przystąpili w znacznej liczbie posłowie wszystkich województw

Kasztel: Międzyrzeckiego, Orderów Orła Białego i S. Stanisława Kawalera.

Tegoż r. dnia 16. Października, JW. Stanisława Kostki Pruszyńskiego Klna Zytmirskiego, Orderu S. Stanisława Kawalera.

Tegoż r. i dnia JW. Maxymiliana Brono Sierakowskiego Klna Płockiego, Orderów Orła Białego i S. Stanisława Kawalera.

Tegoż r. i dnia JW. Konstantego Hrabu Bnińskiego Kasztel: Chełmińskiego, Orderów Polskich Kawalera.

Tegoż r. i dnia 16 Października w Metyce Koron. JW. Kaietana Sierakowskiego Kaszt: Słońskiego.

Tegoż r. dnia 17 Października w grodzie Warszaw: JW. Franciszka de Zelonka Zelińskiego Klna Bieckiego, Orderów Polskich Kawalera.

Tegoż r. i dnia JW. Kaietana Bystrznowskiego Klna Małogoskiego, Orderu S. Stanisława Kawalera.

Tegoż r. dnia 18 Października JW. Jacentego Jezierskiego Klna Łukowskiego, Orderu S. Stanisława Kawalera.

Tegoż r. i dnia JW. Jana z Dukli Mieszkwicz Przyłuskiego Klna Brzezińskiego Orderu S. Stanisława Kawalera.

Tegoż r. dnia 27 Paźdz. JW. Pawła Popiela Klna Sandomirskiego, Orderów Polskich Kawalera.

Tegoż r. i dnia JW. Czapskiego Wwdy Chełmińsk: Ord: Orła Białego Kawalera.

Tegoż r. dnia 29 Października JW. Teodora Szydłowskiego Wwdy Płockiego. Orderów Polskich Kawalera.

Tegoż r. dnia 3. Listopada JW. Karola Stanisława na Ołyce i Nieświeżu Xcia Radziwiła Wwdy Wileńskiego.

Tegoż r. dnia 15. Listopada JW. Antoniego Biesiekierskiego Klna Kowalskiego. Tegoż r. dnia 20. Listopada JW. Piotra Małachowskiego Wwdy Krakowskiego.

Tegoż r. dnia 28. Listopada JW. Jmć X. Joz. Rybińskiego Bisk: Kuiaw: i Pomorsk.

Tegoż r. dnia 9. Grudnia JW. JX. Adama Naruszewicza Biskupa Smoleńskiego.

Tegoż r. dnia 23. Grudnia JW. Franciszka Xawerego Branickiego Hetmana W. Koron: Orderów Polskich Kawalera.

1789 Roku dnia 9. Stycznia JW. Hiero-

do aktu konfederacyi generalnej z d. 7 paźdz. 1788. Akces ich wydrukowano na str. 205 §. CCXLI w całej rozciągłości, w porządku chronologicznym wedle daty oblatowania, stosownie do systemu przyjętego w niniejszym tomie. Akcesy zaś powyższe senatorów pojedynczo przystępujących do związku w różnych terminach czasu, tak wczesniejsze jak późniejsze, podajemy w skróceniu w jednym ciągu. Opuszczając aryngę oblaty zawsze niezmiennie powtarzającą się oraz końcową formułkę akcyi, dajemy z każdego aktu jedynie datę i nazwisko dla oszczędzenia miejsca i łatwiejszego przeglądu.

nima Xcia Sanguszka Wwdy Wołyńskiego, Orderów Polskich Kawalera.

Tegoż r. dnia 26. Stycznia JW. Michała Hrabu Borha Wwdy Bełzkiego.

Tegoż r. dnia 21. Lutego JW. Mich: Hieron: Podoskiego Klna Dobrzyńskiego.

Tegoż r. dnia 30 Marca JW. Adama La sockiego Klna Sochaczewskiego.

Tegoż r. dnia 2. Lipca JW. Aleksandra Lubomirskiego Klna Kiiowskiego. videnda decessu.

Tegoż r. dnia 13 Sierpnia JW. JX. Adama Kraszińskiego: Bisk: Kamienieckiego.

1790. roku dnia 17 Marca JW. Stanisława Dąbskiego Wwdy Brzeskiego Kuiawskiego.

Tegoż r. dnia 9. Września JW. Teodozego Rostockiego Arcy-Biskupa Kiiowskiego, Metropolity całej Rusi.

Tegoż r. dnia 4 Listopada JW. Antoniego Rybińskiego Klna Owruckiego.

Tegoż roku dnia 6. Grudnia JW. Dyonizego Mniewskiego Kasztelana Brzeskiego Kuiawskiego.

Tegoż roku i dnia JW. Mostowskiego Kasztelana Raciążkiego.

Tegoż roku dnia 9. Grudnia Xcia Imci Radziwiła Wojewody Wileńskiego.

Tegoż roku dnia 15. Grudnia Xcia Jmci Antoniego Stanisława Czetwertyńskiego Kasztelana Przemyśkiego.

Tegoż roku i dnia JW. Hrabu Miera Wwdy Pomorskiego.

Tegoż r. dnia 22 Grudnia Xcia Imci Jozefa Lubomirskiego Kasztelana Kiiowskiego.

Tegoż roku dnia 28. Grudnia Kazimierza Konstantego hrabiego Platara Kasztelana Generała Trockiego.

Tegoż roku i dnia J. O. Macieja Księcia Radziwiła Kasztelana Wileńskiego.

1791. roku 10. Stycznia Biskupa Smoleńskiego Gorzeńskiego.

Tegoż roku dnia 31. Stycz. Jana Dunina Karwickiego Vice-Brygadiera Wojska koronnego posła województwa Sandomirskiego.

Tegoż roku dnia 7 Lutego Adama Rzewuskiego Kasztelana Witebskiego.

Tegoż roku dnia 7 Lutego Xcia Xawerego Sapiechy Wojewody Smoleńskiego.

Tegoż roku dnia 17 Lutego Wojciecha Leszczye Skarszewskiego Biskupa Chełmskiego i Lubelskiego.

Tegoż roku dnia 17 Września Macieja Kazimierza Oskierki Marszałka Powiatu Morszyskiego i Posła

Antoniego Oskierki Starosty Bohrymowskiego posła na sejm z powiatu Rzeczyckiego i sędziego sejmowego.

Tegoż roku dnia 23 Września Tomasza Łappy Pisarza Ziemskiego Posła Powiatu Starodubowskiego Sędziego Sejmowego.

1792. roku dnia 10 Maja Ignacego Daszkiewicza Kasztelana Województwa Mscisławskiego.

Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.

INDEX

Algebra, J.W. Burdette
...
...

INDEX.

INDEX.

- Absolutoryum** dla departamentu wojsk. 11. XIII.—34. XIV. patrz Depart. wojsk.
— dla deputacyi do interesów zagran. 271. CCCIV. p. Deputacya do inter. zagr.
— dla komisyj skarbu Kor. i Lit. 13. XIX i XXI. — 35. XV i XVI. p. Kwit.
- Activitas** p. Restytucya *ad activitatem* Os-
kierki byłego kom. kaw. nar. Lit.
- Administracya** dochodów tabaczych przez
komisyą skarbu. 35. XV. — 135. CIV. — 157. CXVII.
- Agronomiczne** projekta komisji porządkowej
cyw. wojsk. 141. CIX₅.—154. CXIII.
- Akces** do Konfederacyi gen. z d. 7 paźdz.
r. 1788. 205. CCXLI.
- Akt** Konfederacyi gen. z d. 7 paź. r. 1788. 46. I.
— rozgraniczenia Ukrainy od Noworosyi:
4. VII.
— unii Korony z W. Ks. Lit. 316. CCCLVI.
- Akta** sądów ziemskich p. Sądy ziemskie.
- Allewiacya** podatków p. Podatki.
- Alternata** sejmów p. Sejm.
- Alumnat** patrz Fundusz i fundacye na alum.
- Ambasador** Rosyi: Nota ambas. Rosyi do
marszałka sejmu. 25. I. p. Nota.
- Amunicya** p. Wojsko.
- Aplikanci** skarbowi p. Komisya skarbu.
- Aprobacya** elekcij sejmikowych p. Sejmiki.
— funduszu p. Fundusz.
— konwencyi p. Konwencya.
— przywilejów Tatarów w Kor. i W. Ks.
Lit. 40. XXXI. patrz Tatarzy.
— rozgraniczenia p. Rozgraniczenie.
— transakcyi granicznej między Polską
a Śląskiem. 5. VIII. — 37. XX.
- Arcybiskupi** ob. obrządków:
— miejsce w senacie arcybiskupa gr. kat.
kijowskiego, metropolity Rusi. 176.
CLII.
— pensya arcybiskupów ob. obrz. 105,
LXXVII—174, CLI. p. Prymas.
- Archiwum** sądowe p. Sądy gr. i ziem.
— sądów na prawie niemieckiem. 288.
CCCXXX.
— komisji porząd. cyw. wojsk. kor. patrz
Komisyje porządk.
— słućkie nieunickie p. Urządzenie archi-
wum Słućkiego nieunic.
- Arenda** dóbr biskupich krak. 104. LXXVII.
- Arenda** podatku od rzezi 213. CCLVIII.
patrz Podatek.
- Areszt** na towary przez komisye porząd. 141.
CIX. — 155. CXIII.
- Arsenał** rzpltej p. Wojsko.
- Artykuły** praw fundamentalnych Kurlandyi
p. Kurlandya.
- Assessor** deputacyi sejmowej p. Sejm.
- Assessor** sądowy p. Sądy.
- Assygnacye** sum na wojsko p. Wojsko.
— sum na ekspensa posłów do dwor.
zagran. 177. CLIV.—270. CCCIII. p.
Posłowie do dwor. zagr.
- Audyendya** u króla delegacyi województw,
ziem i powiatów. 439. CDXLVII.
- Awans** wojskowy p. Wojsko.
- Bataliony** grodzieński, skarbu kor. i ocho-
tników patrz Wojsko.
- Bazylianie**: Fundacya klasztoru xx. Bazyl.
w Hermanowicach 196. CCXXIII.

Bazylianie: Włodzimirscy 380. CCCXC. p. Szkoły i Zakony.
— Fundusz na cerkiew w Bobowni xx. Bazyl. 199. CCXXIX.

Benedyktyni Pułtusey: Fundacya w Płocku. 44. CDXXVIII. nadto patrz Zakony i Szkoły.

Berlin: układy handlowe z dworem berlińskim. 23. XLI. p. Komis. gran.

Bielak generał: prezenta na szarżę generał-majora amployowanego. 166. CXXXIII.

Biron ks. kurlandzki p. Deklaracya do ks. Birona.

Biskupi i biskupstwa:
— Arenda dóbr biskupowi-nominat. krakow. 179. CLXIII.
— Arenda dóbr biskupstwa krakow. 104. LXXVII.
— Dobra biskupstwa krak. 104. LXXVII.
— Dobra funduszowe bisk. inflanckiego 180. CLVII.
— Dokumenta dóbr bisk. 105. LXXVII.
— Dokumenta dóbr biskupstwa krak. 104. LXXVII.
— Fundusz na erekcyą biskupstwa tarnowskiego 37. XIX.
— Kościoły rz. kat. dyecezyi kijowskiej 438. CDXLIV.
— Kuźnice biskupstwa krak. 103. LXXV. 287. CCCXXIX. patrz oraz Fabryki.
— Lustracya dóbr biskupstwa krak. przez komisya skarbu kor. 104. LXXVII.
— Lustracya dóbr zawakowanych biskupstw 105. LXXVII.
— Mapy dóbr biskupich 105. LXXVII.
— Oddanie trzech wsi za Przemszą w dochód biskupom krak. 179. CLXIII.
— Pensya biskupów oboj. obrząd. 104. LXXVII. — 105. LXXVII. — 174. CLI. — 176. CLII.
— Podział dyecezyj gr. kat. 176. CLII.
— Podział dyecezyj rz. kat. 175. CLI.
— *Subsidium charitativum* 73. XLIV.— 104. LXXVII. p. także Kościół.

Bobrujsk patrz Siedziba kom. porządk.

Bonifikacya ekspens generałów komenderujących patrz Wojsko.
— za dobra kordonami zabrane 203. CCXXXV.

Borowscy p. Sąd w sprawie Ożarowskiego.

Branicki Fr. Ks. hetman W. kor.: Restytucya czci. 38. XXII.

Broń krajowa, zagraniczna p. pod Wojako.

Brześć Lit. p. Czopowe z miasta Brześcia.

Budżet Rzpłtej: 272. CCCVIII patrz oraz Deputacya do ułożenia projektu ekonomiki rzpltej.

Buławy polne: zniesienie buław pol. 401. CDXI.

Bunty: Oskarżeni o bunty. 4. XLIV. — 76. L.

Cerkiew xx. Bazylianów w Bobowni 199. CCXXIX. patrz Fundusz na cerkiew.

Cerkiew ś. Jana w Kamieńcu 181. CLXX. p. Fundusz cerkwi św. Jana.

Cerkiewne urzędnia Greko-nieunitów p. Kongregacya.

Cesarstwo niemieckie: Zniesienie poborów od furmanów z cesarstwa niem. 5. X.

Chłopi 221. CCLXVII. p. Ustawa rządowa z r. 1791. (3go maja).

Chorągiew węgierska trybunału Lit. 178. CLIX.

Cło 342. CCCLXIX. 5. patrz pod Komisye porządkowe; oraz pod Negocycyie z dworem Berlińsk.

— na granicach wschodnich rzpltej 23. XLIII.

Chartoryski ks. Adam patrz Uznanie zasług.

Czerńcy nieunitcy: wydalenie z granic rzpltej czerńców. 74. XLIV.

Częstochowa: lustracya starostw i garnizonu fortecy Częst. 101. LXVII.

Czopowe patrz Podatki oraz p. Król.

Dąbrowski Tomasz tow. kaw. nar. 41. XXXII. p. Nagroda waleczności.

Decreta executionis w Kor. 15. XXV. p. Proces.

Deklaracya do ks. Birona 468. CDLXXXVIII.
— na zażalenia miast Kurlandyi. 468. CDLXXXVI.
— o manifestach przeciw ustawie rządowej. 367. CCCLXXX.
— o obronie narod. 432. CDLXXI.
— o osobach oskarżonych o bunty 74. XLIV.—76. L.
— o prawach fundament. Kurlandyi i Semigalii. 464. CDLXXXV.
— stanów o nabożeństwie z powodu konstytucyi z dnia 3 maja r. 1791. 438. CDXLV.

— tymczasowa o procesach i sądach 231. CCXCI. p. Proces.

— tymczasowa o wyborze sędziów ziemiańsk. i komisarzów granicznych. 379. CCCLXXXVI.

Dekrety ekonomiczne Komisji skarbu patrz Komisya skarbu.
— kryminalne sądów Marszałkowskich p. Zakaz ekstradycyi dekretów sądu Marszałkowskiego.

Delegacya do egzaminu oskarżonych o bunty. 453. CDLXXI.
— Województw, ziem i powiatów do króla. 405. CDXVII.

Departament wojskowy patrz Wojsko:

Deputacya dla spraw ks. Kurlandyi i Semigalii. 211. CCCXLIX.
— do egzaminu Komisji skarbu kor. p. Kom. skar. kor.
— do egzaminu Komisji skarbu ob. nar. patrz Komisya skarbu o. n.
— do egzaminu Komisji skarbu W. Ks. Lit. p. Komisya skarbu W. Ks. Lit.
— do egzaminu Komisji wojskowej p. Komisya wojskowa.
— do interesów duchow. 105. LXXVII 134. CI.
— do napisania kodeksu cyw. i kar. dla Korony. 289. CCCXXXIII.
— do napisania kodeksu cyw. i kar. dla W. Ks. Lit. 290. CCCXXXIV.
— do redakcyi praw sejmu (czteroletniego). 401. CDV.
— do rewizyi sancitów sekretnych w metrykach o. n. 400. CDIII.
— do rozgraniczenia wojew. braclawskiego i kijowskiego. 342. CCCLXX.
— do rozpatrzenia etatu wojska. 442. CDLI.
— do rozpatrzenia intrat m. Warszawy 134. CIII.
— do rozpatrzenia projektu reformy żydów. 177. CLVIII. p. Żydzi.
— do rozpatrzenia rachunków i długów koszar warszawskich 200. CCXXXIII.
— do rozpatrzenia przywilejów proboszczów płockich 213. CCLVI.
— do ułożenia budżetu rzpltej. 272. CCCVIII.

Deputacya do zagr. interesów czyli do ułożenia instrukcyi posłom na dwory zagran. i nadzoru. 60. XVIII.

— Absolutoryum deput. int. zagr. z czynności 271. CCCIV.

— Dwór berliński: nagroda Zabłockiemu urzędnikowi legacyi. 170. CXXXIX.

— Ekspensy nadzwyczajne deput. do int. zagr. 177. CLIV.

— Instrukcyja dla posłów rzpltej. zagran. 00. XVIII.

— Kancelarya deput. int. zagr. 71. XXXVII.

— Korespondencya posłów rzpltej przy dworach zagran. 60. XVIII.

— Osoby deputatów do inter. zagr. 61. XXI.

— Poseł rzpltej na dwór Berliński. 173. CXLVII.

— Poseł rzpltej na dwór Hiszpański. 183. CLXXXI.

— Poseł rzpltej na dwór Francuski 183. CLXXXI.

— Poseł rzpltej do stanów Holenders. 170. CXLI.

— Posłowie rzpltej na dwory zagran. 57. XI. 4.

— Rota przysięgi deputata do int. zagr. 60. XVIII.

— Rota przysięgi posłów rzpltej zagr. 270. CCCII.

— Wyznaczenie sumy 1,500.000 złp. na interesa zagran. 270. CCCIII. p. Sprawy zewnętrzne.

Deputacya do ułożenia projektu ekonomiki kraju. 180. CLXVI. —
— do ułożenia projektu formy rządu 107. LXXXIII.
— do ułożenia projektu koekwacyi podatków. 168. CXXX. p. Podatki.
— do ułożenia projektu obrony narodowej. 422. CDXXXVIII.
— do ułożenia projektu opodatkowania m. Warszawy. 157. CXV.
— do ułożenia projektu ustawy o sejmikach p. Sejmiki.
— do ułożenia projektu ustawy polit. dla nieunitów i dyssydentów 201. CCXXXIII.
— koekwacyjna p. Podatki.
— konstytucyjna patrz Deputacya sejmowa.
— sejmowa dawniej konstytucyjna. 227. CCLXXXV.

Długi kahałów żydowskich 402, CDX₅. p. Żydzi.
— królewskie p. Król.

- rzpltej p. Hipoteka długu rzpltej; oraz Fundusz na umorzenie długów rzpltej.
- rzpltej xx. Radziwiłłom p. Uspokojenie długu rzpltej xx. Radziwiłł.
- Dobra biskupie p. Biskupi i biskupstwa.**
- Byszewo: zwrot dóbr Ożarowskim. 273. CCCXII.
- Dobra dziedziczo-lenne 231. CCLXXXIX.**
- p. Spory o dobra te; oraz Podatek z dóbr dziedz.-len.
- egzulantów wojew. Smoleńsk. 39. XXV.
- funduszowe bisk. inflanckiego 180. CLVII.
- kapituły katedr. krakowskiej: podatek z dóbr kap. krak. 174. CLI.
- kapituły sandom.: zamiana dóbr. 173. CXLVI.
- Kawalerów Maltańskich: podatek z dóbr Kaw. Malt. 96. LIV.
- kościelne dyssydentów i nieunitów: podatek 99. LXI.
- lenne p. Dobra dziedziczo-lenne.
- pojezuickie: podatek z dóbr pojez. 95. LII.
- rozgraniczenie dóbr ziem. w Kor. 361. CCCLXXIX.
- Szawulicha p. Odesłanie sprawy o dobra Szaw. do sądu assesor.
- w Polsce pozostałe duchowieństwa zakordonowanego 110. XCIII. p. Komisya skarbu kor.
- zabrane kordonami: bonifikacya za dobra kord. zabr. 203. CCXXV.
- Dobrowolna ofiara na potrzeby rzpltej 59. XVII. p. Ofiara dobrowolna.**
- Dokumenta dóbr biskupich p. Biskupi i biskupstwa.**
- monasterów grecko-nieunickich p. Nieunici.
- nieostępowane p. Podatek stępowy.
- Dowództwo najwyższe nad wojskiem rzpltej Króla 447. CDLXI.**
- Drogi lądowe i wodne p. Komisye porządkowe.**
- Druk dyaryusza sejmowego p. Sejm.**
- Duchowieństwo nieunickie p. Nieunici.**
- gr. kat. i rz. kat. w Kor. i Lit. 174. CLI.
- zakordonowane p. Dobra duchow. zakord.
- Dwór Berliński: układy handlowo-celne 23. XLI.**

- Dwory zagran. p. Sprawy zewnątrz. i Deput. inter. zagran.**
- Dyaryusz sejmowy p. Druk dyaryusza.**
- Dycezye: nowy podział dyec. gr. kat. i rz. kat. 176. CLII. — 175. CLI.**
- Dyplomy indygenatu 195. CCXVI.**
- nobilitacyi 381. CCCXCI.
- z kancelaryi koron. 70. XXXV. 4.
- Dyssydenci i Nieunici. 11. XII.**
- Dywizya podolska i ukraińska: wcielenie 300. uzbrojonych kosztem Jakóba Potockiego do dywizyi podol. lub ukr. 146. CLXXV.**
- Edukacya dzieci królewskich 224. CCLXVII.**
- Egzakcyja podatków p. Podatki.**
- Egzamin czynności komisji wojsk. p. Komisya wojsk.**
- rachunków komisji skarbu p. Komisya skarbu itd. odnośne rubryki.
- Egzaminatorowie oskarżonych o bunt 76. L.**
- Egzekucya dekretów sądowych: pomoc wojska. 55. XI₃. patrz oraz Sądy.**
- remis w dobrach na eksdywizyą danych. 399. CCCXCIX.
- podatków z dóbr ziem. 135. CVI.
- procesów p. Proces.
- ustawy o miastach wolnych rzpltej 297. CCCXXXVIII.
- Egzempcyje od podatków wieczystych patrz Podatki.**
- Egzulanci wojew. smoleńskiego 39. XXV.**
- Ekonomika wewnętrzna kraju 180. CLXVI.**
- Ekspensy ekstraordynaryjne deputacyi do interesów zagran. 177. CLIV.**
- ekstraordynar. policyi o. n. 401. CDVIII.
- skarbu o. n. patrz Skarb o. n.
- Eksportacya przywilejów w W. Ks. Lit. 70. XXXV. 1—4.**
- Elekcyje wydziałowe patrz Miasta.**
- sejmikowe p. Sejmiki.
- Elektor saski: poselstwo rzpltej. do elekt. 341. CCCLXVII.**
- Erekcya biskupstwa tarnowskiego 37. XIX.**
- Etat wojska nar. 112. XCVII. patrz Wojsko.**
- Ewakuacya magazynów zboża rosyjskich 98. LIX. oraz pod Wojsko.**
- Fabryki broni. 103. LXXV.**
- kos 287. CCCXXIX.
- solne 211. CCL.

- tabaczne W. Ks. Lit. 157. CXVII.
- wojenne w Kuźnicach biskupstwa krak. 103. LXXV.
- patrz oraz pod Komisye porządkowe cyw. wojsk. i Komis. skarb.
- Filipony: nakaz wydalenia z granic rzpltej Filiponów. 74. XLIV.**
- Forma rządu: zasady do poprawy formy rządu. 157. CXVIII.**
- Francya: Poseł rzpltej do Francyi 183. CLXXXI.**
- Fundacya Aleks. Bogusza alumnatu i szkoły w Bielsku Podlaskim 200. CCXXII.**
- alumnatu ruskiego i ormiańskiego w Kamieńcu Podolskim 180. CLXIX.
- klasztoru panien miłosierdz. w Kocku i Siemiatyczach 197. CCXXIII.
- klasztoru xx. Bazylianów w Hermanowicach 196. CCXXIII.
- kościoła farnego xx. Kanoników Regul. w Ozieranach 290. CCCXXXVI.
- mansyonaryi dla edukacyi ubogiej młodzieży szlach. w Stwołowicach x. Walerjana Dziurdziowicza 180. CLXVIII.
- na szpital w Opatówku ks. Szymona Drykowskiego 340. CCCLXVI.
- na szpital w Pułtusk 197. CCXXIV.
- na szpitale i zakony 400. CDIV.
- opata trzemeszyńskiego na szkoły, alumnat i szpital w Trzemesznie 100. LXV.
- szpitalu Dzieciątka Jezus w Wilnie 196. CCXXII.
- w Płocku Benedyktynów Pułtuskich, 414. CDXXVIII.
- Fundusz cerkwi św. Jana w Kamieńcu Pod. 181. CLXX.**
- dla rodzin poległych w wojnie patrz t. Wojsko.
- na cerkiew xx. Bazylianów w Bobowni i 199. CCXXIX.
- na ekspensy policyi o. n. 401. CDVIII.
- na ekwipowanie generałów. 439. CDXLVIII.
- na erekcyą biskupstwa tarnowsk. 37. XIX.
- nagród waleczności 110. XC. p. Wojsko.
- na kancelaryą straży 401. CDVI. p. Straż.
- na rekrutacyą p. Wojsko.
- na wojsko 104. CXVIII. p. Wojsko.
- na umorzenie długów królewskich 14. XXII.

- na umorzenie długów rzpltej 15. XXIII — 36. XVI.
- pensyjny urzędników, oficyalistów i sług sądów miejskich 312. CCCXLVII. III. p. Sądy miejskie.
- seminarjów obojga obrządków 73. XLII. — 176. CLII.
- szpitalów Hrumiackiego i Zińkowskiego (w województwie podolskiem) 318. CCCLXII. p. Szkoły; Zakony.
- Funkcyja deputatów w Koronie p. Zastrzeżenie pełniącym funkcyje publ. deput.**
- Furaż dla wojska p. Wojsko.**
- Furażowanie wojska przez komisye porząd. 137. CIX₃— 150 CXIII₃.**
- Garnizony p. Wojsko.**
- Generałowie komenderujący p. Fundusz na ekwipowanie gen.**
- Generałowie z wojsk zagranicznych patrz Wojsko.**
- Geometry 406. CDXIX. oraz pod Sprzedaż królewszczyzn.**
- Glejty mieszczanom: zakaz wydawania glejtów mieszcz. miast. dziedz. 276. CCCXLII.**
- Goniączyn (Gołęcin) p. Hipoteka długu na dobrach Goniączyn.**
- Gorzeński: przysięga w grodzie warszawskim na poznań. podkomors. 219. CCLXIV.**
- Granice wschodnie rzpltej p. Cło na granicy wsch. rzpltej.**
- rzpltej p. Transakcyja graniczna.
- W. Ks. Lit. p. Ubezpieczenie granic Lit. wojskiem pod Wojsko.
- Greko nie-unici p. Nieunici.**
- Grodno p. Czopowe z m. Grodna.**
- Gwardye o. n. patrz Wojsko.**
- Handel rzpltej. p. Komisye porządkowe.**
- wschodni rzpltej: Kompania pol. wschod. handlu. 24. XLIV.
- negocyacye z dworem Berlińskim 23. XLI.
- Hipoteka długów rzpltej 110. XCIV.**
- na dobrach Goniączyn 229. CCLXXX.
- na starostwie Bystrzyckim 273. CCCXI.
- na starostw. Krasnoeielskim 273. CCCX.
- na starostw. Lubelskim 229. CCLXXXI.
- na starostwie Ostrowskim. — 229. CCLXXXIII.

- na starostwie Soleckim 214. CCLX.
- na wsi Sobótce (w wojew. Łęczyckim) 229. CCLXXIX.
- pożyczki rzpltej 97. LVI—441. CDL.
- Hiszpania:** poseł rzpltej do Hiszp. 183. CLXXXI.
- Holandya:** Poseł do stanów Holender. 170. CXLJ.
- Hrabiowie państw. rzyms:** nadanie indygenatu. 191. CCV.
- Jabłonowski ks.** Stan. poseł rzpltej. na dwor. Berlin. 191. CCV.
- Jazy na Narwi** 274. CCCXIII.
- Jezirowice:** Uchylenie sumy dłużnej. 214. CCLXI.
- Incompatibilitas:** uchylenie incompatibilitatis. szlachectwa z przemysłem. 195. CCXV.
- funkcji poselskiej z komisarską i asesorską 277. CCCXXIII.
- Indemnizacya dóbr zakordonowanych** 203. CCXXXV.
- za ofiary przy rozgraniczeniu. Śląska i Polski. 37. XX.
- szkód wojennych 442. CDLI.
- Indygenat** 24. XLV. — 135. CV. — 189. CXCVI. — 192. CCVII. — 193. CCVIII. — 193. CCXII. — 195. CCXVIII. — 195. CCXIX. — 277. CCCXXIV.
- hrabiów państwa rzyms. 191. CCV.
- osób wojskowych 192. COVI. — 199. CCXXVIII.
- Ostrzeżenie o indygenatach. 193. CCXI.
- Inkorporacya probostwa Rawskiego** 381. CCCXCII. p. Kanonicy Regularni.
- Instrukcyja dla deputacyi koekwacyjnej p. Deputacya koekwacyjna.**
- dla komisji wojskowej p. Komisya wojskowa.
- lustratorom dymów p. Podatki.
- poselska p. Sejm.
- dla posłów do dworów zagranicznych p. Deputacya do ułożenia instrukcyi posłom do dworów zagranicznych.
- Instruktarze celne** 342. CCCLXIX. 3.
- Instrumentacya urzędników sądowych p. Sądy grodzkie.**
- Intabulacya pensyj zagranicznych i bonifikacyj za dobra kordonami zabrane.** 203. CCXXXV.

- Interesa zagraniczne p. Deputacya do ułożenia instrukcyi posłom do dworów zagran.**
- Jurydyka Podzamcze miasta Wschowy:** Wcielenie do miasta Wschowy.
- Jurydykcyi marszałkowskiej lustracya dochodów i wydatków.** 134. CIII.
- Jus aggratiandi króla na śmierć skazanych** 266. CCC.
- Izby sejmujące:** odroczenie złączenia izb sejm. r. 1786. 39. XXVII.
- Kadeci z wojsk zagranicz.** 61. XX. 15.
- Kadencye komisji porządk. ziemi Bialskiej.** 163. CXXVIII.
- Kadencye:** p. Sąd, Sejm itd.
- Kaduki:** podatek z kaduków. 97. LVII.
- Kahały żydowskie** 402. CDX. 5. p. Żydzi.
- Kancelarya deputacyi do interes. zagran.** 71. XXXVII.
- grodzka i ziemska w Telszach w ks. Żmudz. 173. CXLVIII.
- komisji porząd. w Koronie. p. Komis. porząd.
- koronna. 70. XXXV. 4.
- marszałka policyi oraz fundusz na kanc. marszałka. 272. CCCV. — 402. CDIX.
- sejmowa 315. CCCLV.
- straży — 272. CCCV. — 401. CDVI.
- Kandydaci do magistratur rządowych.** 341. CCCLXVIII.
- Kanonicy Regularni** 381. CCCXCII.
- Kapituła Krakowska:** podatek z dóbr kap. krak. 174. CLI.
- Sandomierska 173. CXLVI. p. Zamiana dóbr.
- Kara śmierci za zbrodnię stanu** 203. CCXXXV.
- śmierci i prawo ułaskawiania. 266. CCC. p. Król.
- Karty (do gry) krajowe.** 399. CDI.
- Kasa obozowa.** 454. CDLXXIV.
- Kasy regimentowe** 57. XII. 10.
- wojskowe. 178. CLX — 182. CLXXV.
- Kawalerzy Maltańscy:** podatek z dóbr. 96. LIV.
- Kawalerya narodowa kor. zaciąg kaw. nowy** 70. XXXVI.
- nar. — 76. XLIX — 110. XC. — 160. CXXII patrz Rangi w kaw. nar.

- Klasztor Bazyljanów w Hermanowicach (pow. Brasławski)** 196. CCXXIII.
- Klasztory mendicantium:** zwolnienie od podatku. 133. C.
- zakordonowane i lokacya sum tychże klasztorów. 110. XCIII. — 111. XCV. patrz pod Fundacya i Fundusz.
- Klejnoty rzpltej i korony.** 342. CCCLXIX.
- Klerycy gr. kat. i ormiańscy** 180. CLXIX.
- Kodeks cywilny i karny dla Korony** 289. CCCXXXIII.
- cyw. i karny dla W. Ks. Lit. 290. CCCXXXIV.
- Komenda króla nad gwardyami o. n.** 61. XX. 15.
- Komenda najwyższa króla nad wojskiem rzpltej.** 447. CDLXI.
- Komisarze rzpltej na kongregacyę greko-orient.** 212. CCLV.—228. CCLXXVIII.
- Komisya brukowa w Warszawie.** 134. CIII.
- Komisya edukacyi narodowej:**
- Absolutoryum dla komis. eduk. 10. IV. — 11. VI. — 15. XXIV.
- Egzamin czynności komis. eduk. 15. XXIV. — 37. XVIII.
- osoby do exam. kom. eduk. w r. 1788. wyznaczone. 403. CDXIV.
- osoby do exam. kom. eduk. w r. 1792. wyznaczone. 404. CDXIV.
- osoby wybrane komisarzami eduk. 403. CDXIV.
- Potwierdzenie komisarzy eduk. do dalszego mianowania 37. XVIII.
- Komisya do rozpatrzenia praw i przywilejów szlachty, miast i sołtystw ks. Siewierskiego** 175. CLI.
- Komisye graniczne dla powiatu Pińskiego.** 299. CCCXLI.
- Komisye graniczne wojewódzkie Koronne** 361. CCCLXXIX.
- Apelacye do kom. granicz. kor. — 364. CCCLXXIX. — 366. CCCLXXIX.
- Arbitrowie na gruncie 363. CCCLXXIX.
- Czynność sędziów granicz. i arbitrow 364. CCCXXLIX.
- Dekreta zaoeczne sędziów granicznych kor. 364. CCCLXXIX.
- Granice między wydziałami. 364. CCCLXXIX.
- Komisarze granicz. 379. CCCLXXXVI.
- Kompletu komisji gran. kor. 361. CCCLXXIX. 7.

- Komportacya dokumentów do komisji granicz. 362. CCCLXXIX.
- Mapy graniczne. 363. CCCLXXIX.
- Regent komisji gran. kor. 362. CCCLXXIX. 9.
- Rota przysięgi dla komis. gran. kor. 367. CCCLXXIX.
- Rota przysięgi dla sędziów gran. kor. 367. CCCLXXIX.
- Rota przysięgi komportacyjnej. 362. CCCLXXIX.
- Rozgran. dóbr ziem. wszelkiej natury w Kor. 361. CCCLXXIX.
- Rozsądzenie spornych granic 363. CCCLXXIX.
- Sędziowie komisji gran. kor. 361. CCCLXXIX. 4.
- Skład kom. gr. 361. CCCLXXIX. 2—3.
- Ugoda o granice 364. CCCLXXIX.
- Układy handlowe z dwor. Berlińsk. 23. XLI.
- Władza komisji gran. kor. 365. CCCLXXIX.
- Komisye graniczne Wielkiego Ks. Litew.** 346. CCCLXXVIII.
- Czynności komis. w czasie pomiarów 349. CCCLXXVIII. Art. III.
- Czynności wstępne kom. gran. 347. CCCLXXVIII. Art. II.
- Instrukcyja dla komorników — geometrów 350. CCCLXXVIII. Art. IV.
- Instrukcyja o granicach między Koroną a Litwą 358. CCCLXXVIII. Art. VIII.
- Obowiązki komisji gran. w komplecie apelacyjnym. 355. CCCLXXVIII. Art. VI.
- Obowiązki kom. gran. w kompletach wydziałowych. 354. CCCLXXVIII. Art. V.
- Prawidła sądu komisji granicznej 356. CCCLXXVIII. Art. VII.
- Rota przysięgi aktorów przed sądem kompletu wydziałowego. 360. CCCLXXVIII. Art. VII.
- Rota przysięgi aktorów przez plenipotentów. 360. CCCLXXVIII. Art. IX.
- Rota przysięgi komisarzy granicz. 360. CCCLXXVIII. Art. IX.
- Rota przysięgi komorników gran. 360. CCCLXXVIII. Art. IX.
- Rota przysięgi regenta komis. gran. 360. CCCLXXVIII. Art. IX.

- Skład komis. gran. 346. CCCLXXVIII. Art. I.
- Komisya mennicza. 36. XVII.**
- Komissye podatkowe wojew. ziem. i powiat.** (do exam. intrat z dóbr ziem.) 77. LI.
- Apelacya od dekretów komis. podat. 135. CVI.
- Deputacya koekwacyjna. 163. CXXX. 174. CL. — 182. CLXXIV. — 184. CLXXXIII.
- Dopełnienie lustracyi dymów. 171. CXLIII.
- Instrukcyja dla komisyj podatkowych. 92. LI.
- Lustracya dymów 101. LXIX.
- Lustracya królewsczyzn. i starostw. 100. LXVI.
- Osoby na komisarzy podatkowych wybrane 77. LI.
- Przydanie nowych członków kom. podat. do lustracyi starostw wojewodz. Trockiego. 106. LXXX.
- Rota przysięgi dla komisarzy podat. 92. LI.
- Taryfy podatkowe 135. CVI.
- Uwolnienie komisarz. podat. od objekeyi processami. 101. LXVI.
- Uznanie funkcyi komis. podatkowych za stopień zasługi do wyższych funkcyi. 185. CLXXXVIII.
- Weryfikacya dymów 343. CCCLXXI.
- Wymiar podatków przez pomiar pol. w wojew. lubelskim i podlaskim. 103. LXXIV.
- Zaskarżenia przeciw zarządzeniom komisyj podat. 135. CVI.
- Zlecenie egzekucyi podatków z dóbr i uzupełnienie taryf podatkowych. 135. CVI.
- Komisya policji ob. nar. 277. CCCXXVI.**
- Fundusz dla oficyalistów i na wydatki ekstraordynar. policji. 401. CDVIII.
- Fundusz na kancelaryę i marszałka kom. policji. 402. CDIX.
- Granice władzy komisji polic. 278. CCCXXVI. III.
- Kancelaryja kom. polic. 272. CCCV.
- Obowiązki marszałka prezydującego w kom. polic. 285. CCCXXVI. XIV.
- Obowiązki zastępcy marszałka w kom. polic. 285. CCCXXVI. XIV.

- Osoby wybrane komisarzami policji w r. 1791. 289. CCCXXXII.
- Porządek postępowania kom. polic. 283. CCCXXVI. IX.
- Pensya komisarzy kom. policji 402. CDXLIII.
- Rota przysięgi komisarzy polic. 285. CCCXXVI. XIII.
- Sąd nadzwyczajny kryminalny kom. polic. dla Warszawy. 286. CCCXXVI. XVI.
- Sądy szczególne kom. polic. w Warszawie. 286. CCCXXVI. XV.
- Skład kom. policji. 277. CCCXXVI. I.
- Stosunek kom. polic. do innych komisyj rządowych i wojewódzkich 285. CCCXXVI. XII.
- Stosunek komisji polic. do sejm. 284. CCCXXVI. X.
- Stosunek komisji polic. do straży 284. CCCXXVI. XI.
- Władza kom. polic. 278. CCCXXVI. II.
- Władza kom. polic. nadzorcza nad bezpieczeństwem i spokojnością kraju. 279. CCCXXVI. IV.
- Władza kom. polic. co do wygod miast wolnych rzpltej. 281. CCCXXVI. VII.
- Władza kom. polic. nadzorcza nad bezpieczeństwem i spokojnością miast wolnych rzpltej. 280. CCCXXVI. V.
- Władza kom. polic. co do wygody ogólnej całego kraju. 281. CCCXXVI. VI.
- Władza sądowa komisji polic. 282. CCCXXVI. VIII.

Komisye porządkowe cywilno-wojskowe województw, ziem i powiatów w Koronie 146. CXIII.

- Deklaracya okom. porząd. 232. CCXCII.
- Dopełnienie lustracyj dymów 171. CXLIII.
- I. Sprawy cywilno-wojskowe kom. porządkowych:
- Kwaterowanie. 149. CXIII. 1.
- Rekrutowanie. 150. CXIII. 2.
- Sądy cyw.-wojsk. 152. CXIII. 4.
- Zakładanie magazynów wojskow. 150. CXIII. 3.
- II. Sprawy ekonomiczne komisji porządkowych:
- Badanie kraju ekonomiczne. 155. CXIII. 6.
- Fabryki krajowe. 155. CXIII. 6.

- Interwencya przy odeceniu, aresztowaniu towarów. 155. CXIII. 4, 5.
- Kopalnie. 155. CXIII. 6.
- Kioskrypcya ludności. 153. CXIII. 1.
- Lustracya ceł i myt. 154. CXIII. 3.
- Lustracya dróg lądowych i wodnych. 154. CXIII. 3.
- Lustracya fundacyj dobroczynnych i szpitalów. 156. CXIII. 8.
- Nadzór nad egzakecyą podatków. 154. CXIII. 3.
- Oświata ludowa 156. CXIII. 7.
- Szkoły parafialne 156. CXIII. 2.
- Projekty agronomiczne. 154. CXIII.
- Znoszenie się z komisją skarbu w sprawach ekonomicznych 155. CXIII. 7.
- Kasa komisyj porząd. kor. 148. CXIII.
- Komplet komisyj porząd. 148. CXIII. 3.
- Nadużycie władzy przez komisarzy kom. porząd. cyw. w Kor. i W. Ks. Lit. 326. CCCLXIV.
- Nieobecność komisarza porząd. kor. nieusprawiedliwiona. 148. CXIII.
- Ordynacya dla komisyj porząd. kor. 146. CXIII.
- Oznaczenie liczby komisarzy kom. porząd. w Kor. i W. Ks. Lit. 326. CCCLXIV.
- Połączenie komisyj porządkowych kor. 148. CXIII.
- Przedłużenie funkcyj komis. porząd. 232. CCXCII.
- Przygotowanie do ułożenia ksiąg ziemiańskich 240. CCXCV.
- Przedłużenie czasu do sporządzenia ksiąg ziemiańskich 272. CCCVI.
- Regent kom. porząd. kor. 148. CXIII.
- Rota przysięgi komisarzy porząd. kor. 147. CXIII.
- Sessye komisyj porząd. kor. 148. CXIII.
- Siedziby urzędowe komisyj porząd. 147. CXIII.
- Zapisywanie do ksiąg ziem. prowiney koron. wedle powiatów. 338. CCCLXV.
- Komisye porządkowe W. Ks. Litewskiego 136. CIX.**
- Dopełnienie lustracyi dymów. 171. CXLIII.
- Kadencye kom. porząd. 137. CIX.
- Odpowiedzialność komisji przed trybunałem o nadużycie władzy 188. CXCH.

- Ordynacya dla komis. porz. W. Ks. Lit. 136. CIX.
- Oznaczenie liczby komisarzy kom. porząd. w W. Ks. Lit. i Kor. 326. CCCLXIV.
- Protokół czynności kom. porząd. 137. CIX.
- Przedłużenie funkcyi komisarzom porząd. w Kor. i W. Ks. Lit. 232. CCXCII.
- Poświadczenie kom. porząd. sprowadzenia rodzin rolniczych z zagranicy przez de Verny. 196. CCXIV.
- Rejent kom. porząd. 137. CIX.
- Rezolucye kom. porząd. 188. CCXCII.
- Rota przysięgi dla komisarzy porząd. 137. CIX.
- Siedziby urzędowe komisyj porząd. 136. CIX.
- Skład komisyj porząd. 136. CIX.
- Zakres działania:
- I. Sprawy cywilno-wojskowe komisyj porządkowych: 1) Furażowanie wojska 137. CIX. 3. 2) Kwaterowanie 137. CIX. 3) Rekrutowanie 138. CIX. 2. 4) Sądy cywilno-wojskowe. 139. CIX. 4.
- II. Sprawy ekonomiczne komisyj porządkowych: 1) Kioskrypcya ludności. 140. CIX. 1. 2) Egzakecyja podatków 140. CIX. 2; 3) Projekty ekonomiczno-agronomiczne 141. CIX. 3; 4) Nadzór dróg lądowych, wodnych; handel, cło, myto 141. CIX. 3. 5) Interwencya administracyjna w sprawach o zaaresztowanie towarów. 141. CIX. 5. 6) Nieusprawiedliwie cło 141. CIX. 4; 7) Nadzór fabryk, kopalń, rękodziel. 142. CXIX. 6; 8) Znoszenie się z komisją skarbową. 142. CIX. 7; 9) Nadzór nad szkołami parafialnymi i zakładanie szkół 142. CXIX. 8; 10) Lustracya szpitalów 142. CXIX. 9; 11) Ustanowienie miar i wag 142. CXIX. 10; 12) Podatek na potrzeby kancelaryi kom. porz. 142. CIX. 11.
- Zapisywanie do ksiąg ziemiań. wedle powiatów w W. Ks. Lit. 320. CCCLXX.
- Wybór komisji porząd. cyw. wojsk. W. Ks. Lit. w powiatach powstałych z nowego podz. 379. CCCLXXXVII.
- Komisya porząd. cyw. wojsk. ziemi Bielskiej 163. CXXVIII.**

Komisya porządk. cyw. wojsk. ziemi Mielnickiej 160. CXX.

- Komisya skarbu Koronnego 24. XLIV. — 64. XXIX. — 71. XXXIX. — 97. LVI. — 104. LXXXII. — 110. XCII. — 111. XCV. — 135. CIV. — 166. CXXXII. — 177. CLV. — 179. CLXII. — 194. CCXIV. — 195. CCXVI. — 209. CCXLIII. — 209. CCXLIV. — 210. CCXLVIII. — 211. CCLI. — 231. CCLXXXVII. — 274. CCCXIII. — 275. CCCXVII. — 275. CCCXIX. — 287. CCCXXIX. — 314. CCCLI.
- Absolutoryum z czynności. 14. XXI. 35. XV.
 - Administracya fabryki tytoniu. 35. XV. — 135. CIV.
 - Administracya loteryi. 35. XV.
 - Deklaracya o uniwersałach skar. kor. o monecie 300. CCCXLIII.
 - Dozór koron i klejnotów rzpltej. 342. CCCLXIX. 1.
 - Egzamin czynności rachunkow Kom. skarb. 35. XV.
 - Lokacya sum klasztorów i księży zakord. 111. XCV.
 - Lokacya sum z subskrypcyi 59. XVII. 3.
 - Lustracya dóbr, domów i rzeczy przez prymasa rozrządzonych. 110. XCII.
 - Lustracya starostw nadanych na garnizon i fortecę Częstochowską przez kom. wojsk. Kor. 101. LXVII.
 - Sąd kom. skarbu kor. 342. CCCLXIX. 3.
 - Opłata od dyplomu indygenatu 197. CCXVI.
 - Poświadczenie markietanom czyli kupcom rossyj. zatrudnienia. 74. XLIV.
 - Pretensye skarbu kor. do prowentów z mostu darow. niegdyś Ponińskiemu 200. CXXXI.
 - Sprzedaż dóbr w Polsce leżących duchownych zakordonowanych. 109. LXXXVIII.
 - Uwolnienie od opłaty stęplowej od indygenatu. 194. CCXIV.
 - Wypłata sum na wojsko za assygnacyami kom. wojsk. ob. nar. 74. XLIII. 209. CCXLII.
 - Zlecenie przedłożenia stanom sejm. projektu o starostwach królowi nadanych w r. 1768 i r. 1785. 231. CCLXXXVII.

- Zlecenie zaciągnięcia pożyczki zagran. na potrzeby wojska 62. XXII. — 64. XXIX.
 - Zlecenie wydania wyroku o tamach na Narwi w sprawie między miastem Serockiem a Kozłowskim 274. CCCXIII.
 - Zlecenie wypłaty sumy na potrzeby garnizonu i koszar warszawskich, oraz utrzymanie więźniów w fortecy Kamieńca Podolsk. 132. XCIX. — 12. XV.
 - Zwrot podatku protunkowego m. Skaryszowa 175. CCCXVII.
- Komisya skarbu W. Ks. Lit. 64. XXX. — 75. XLVIII. — 106. LXXVIII. — 157. CXVII. — 177. CLVI. — 179. CLXIII. — 212. CCLIV. — 272. CCCVII. — 273. CCCIX. — 274. CCCXIV. — 275. CCCXIII.
- Absolutoryum dla komisji z czynności. 13. XIX. — 13. XX.
 - Administracya fabryki tytoniu 157. CXVII.
 - Lustracya dóbr, funduszków i sum po duchowieństwie w kordon rosyjski odpadłem. 110. XCIII.
 - Lustracya dyniow. 101. LXIX.
 - Likwidacya sum na starostwach i królewczynach 275. CCCXIII.
 - Osoby wybrane do Komis. skarbu Lit. 155. CXV.
 - Rozkład podat. 345. CCCLXXV.
 - Zaciągnięcie pożyczki na wojsko. 64. XXX.
 - Załatwienie pretensyi skarbu W. Ks. Lit. do podskarbiego 13. XVIII.
 - Zlecenie wypłaty sum na wojsko za assygnacyami kom. wojsk. 209. CCXLII.
 - Zlecenie kom. skar. odbywania czynności bez przerwy. 75. XLVIII.
 - Zlecenie wypłaty pensyi subalteronom rady nieust. 272. CCCVII.
 - Zlecenie wypłaty powiększonego żołdu 3-mu pułkowi przedniej straży Lit. 75. XLVI.
 - Zlecenie wypłaty sumy na etat wojska. 14. XLII.
 - Zrównanie pensyi marszałka W. Ks. Litew. z pensją marszałków kancl. hetm. W. 13. XX.
- patrz nadto Komisya skarbu ob. nar. Komisya skarbowo ob. nar. 59. XVII. — 132. XCIX. — 135. CVI. — 209. CCXLII —

226. CCLXX — 299. CCCXL — 319. CCCLXIII. — 342. CCCLXIX. — 344. CCCLXXII. — 345. CCCLXXV. — 414. CDXXIX. — 442. CDLIII.
- Absolutoryum kom. sk. Kor. 135. CIV.
 - Examin czynności komis. sk. 209. CCXLIV.
 - Granice władzy kom. sk. ob. nar. 320. CCCLXIII. iv.
 - Dekrety i rezolucye ekonom. kom. skar. ob. nar. 209. CCXLIV.
 - Komisarzy skarbowi i plenipotenci z miast.
 - Obowiązki komisji skarbowej 323. CCCLXIII. v.
 - Osoby wybrane do kom. skar. kor.
 - Porządek postępowania 323. CCCLXIII. vii.
 - Prorogacya kadencyj kom. skarbu W. Ks. Lit. 75. XLVIII.
 - Opodatkowanie sum duchow. wyderkafowych 344. CCCLXII. 3.
 - Rachunki kom. skar. Kor. 211. CCLI.
 - Rachunki kom. skar. W. Ks. Lit. 212. CCLIV. 345. CCCLXXV.
 - Rachunki kom. skar. ob. nar. 179. CLXIV.
 - Rota przysięgi komisarzy kom. skarb. 326. CCCLXIII. x.
 - Sąd kom. skar. ob. nar. 342. CCCLXIX.
 - Sąd kom. skar. Kor. w sprawach stęplowych. XXXIV. 2. 3.
 - Siedziba kom. skar. ob. nar. 319. CCCLXIII.
 - Skład komisji skarbowej o. n. 319. CCCLXIII. ii.
 - Stosunek kom. skar. o. n. do komisji rządowych i komisji wojewódz. 325. CCCLXIII.
 - Stosunek komisji skar. o. n. do seymu 325. CCCLXIII. viii.
 - Stosunek komisji skar. o. n. do straży 325. CCLXIII. ix.
 - Stypendya naukowe zagraniczne dla aplikantów skar. 342. CCCLXIX. 4.
 - Termin elekcyi komisarzy skar. o. n. 344. CCCLXXIV.
 - Władza komisji skarbowej o. n. 320. CCCLXIII. v.
 - Władza i obowiązki szczegółowe kom. skar. o. n. 320. CCCLXIII. v.

- Władza sądowa kom. skar. o. n. 323. CCCLXIII. vi.
 - Załatwienie reklamacyj podatkowych kom. o. n. 344. CCCXXII. i.
 - Złączenie kom. skarbu. W. Ks. Lit. z kom. skar. koronną. 345. CCCLXXV.
 - Zlecenie kom. skarbu kor. zaciągnięcia pożyczki zagranicznej na potrzeby wojska. 82. XXII.
- Komisaryat wojskowy. 166. CXXX. — 204. CCXXXVIII.
- Komisya wojskowa ob. nar. 52. V; — 53. VII. 53. VIII. — 54. IX. — 55. X. — 55. XI. — 58. XV. — 59. XVI. — 557. CDLXXXIV.
- Absolutoryum dla kom. wojsk. 58. XV.
 - Assygnacye do komis. skarbu sum na kompamenta. 287. CCCXXVIII.
 - Czas urzędowania członka komisji wojsk. 59. XVI.
 - Dokompletowanie etatu wojska 57. XII. 10.
 - Egzamin czynności komis. wojsk. 58. XV.
 - Godziny urzędowe sessyj kom. wojsk. 54. VIII. 4.
 - Granice władzy nad wojskiem. 461. CDCXXXIV. vii.
 - Kadencye kom. wojsk. 53. VII. 1.
 - Kary za wykroczenia i występki komisarzy wojsk. 58. XV. 1, 2, 3, 4, 5.
 - Komplet kom. wojsk. 55. IX. 6.
 - Komplet tymczasowy kom. wojsk. ob.
 - Lustracya kas wojskowych 178. CLX. — 313. CCCL.
 - Lustracya wojska przez kom. wojsk. 64. XXVI. — 178. CLX.
 - Miejsce urzędowania komisji wojsk. 59. XVI. o. n. 457. CDLXXXIV. i.
 - Obieralność do kom. wojsk. 53. VII. 1.
 - Odpowiedzialność kom. wojsk. przed sądem sejmowym. 58. XV. 11.
 - Odpowiedzialność sądowa osob. wojsk. 196. CCXX.
 - Ordynacya komisji wojsk. 53. VII. — 53. VIII. — 53. IX. 54. X. — 54. XI. — 54. XII. — 55. — 56. 57.
 - Osoby do komisji wojsk. o. n. wybrane. 62. XXIV.
 - Pensya komisarzy wojsk. 61. XIX. 13. — 463. CDLXXXIV. xiii.
 - Pisarz kom. wojskowej. 61. XIX. 14.
 - Płaca wojska. 57. XII. 9.

- Pomoc wojskowa przy egzekucji dekretów sąd. 55. XI. 8.
- Porządek postępowania komis. wojsk. o. n. 459.
- Prezydowanie w kom. wojsk. — 53. VII. 1. — 54. VIII. 3.
- Protokół komisji wojsk. 59. XVI.
- Przestępstwa komisji wojsk. i osob. składających ją 58. XV. ¹¹.
- Regenci kom. wojsk. 61. XIX. ¹⁴.
- Regent likwidacyjny koronny komisji wojsk. 61. XIX. ¹⁴.
- Rota przysięgi komisarzy wojsk. o. n. 463. CDLXXXIV. Art. XII.
- Rota przysięgi członków komis. wojskowej. o. n. 53. VIII. ².
- Rota przysięgi kom. wojskowej i wojska o. n. 63. XXVI.
- Rząd nad wojskiem komisji wojsk. ob. nar. 458. CDLXXXIIIIV.
- Sądy kom. wojskowej. 55. X. ⁷. 453. CDLXXXIV. Art. V.
- Skład komisji wojskowej. 53. VII. 1. 457. CDLXXXIV. Art. II.
- Stosunek kom. wojsk. o. n. do jurysdykcyi sądowych. 463. CDLXXXIV Art. XI.
- Stosunek kom. wojsk. o. n. do innych rządowych komisji 46. CDLXXXIV. Art. X.
- Stosunek kom. wojsk. o. n. do sejm. 461. CDLXXXIV Art. VIII.
- Stosunek kom. wojsk. o. n. do straży 462. CDLXXXIV. Art. IX.
- Władza komisji wojsk. 54. IX. ⁵.
- Władza kom. wojsk. podczas bezkrólewia. 58. XV.
- Wybór deputowanych do egzaminu komis. wojsko. 58. XV.
- Zakres działania kom. wojskow. o. n. 457. CDLXXXIV Art. III.
- Zakupno zboża do magaz. wojsk. 166. CXXII.
- Zlecenie likwidacyi kas. wojsk. 182. CLXXV.
- Zlecenie komisji wojsk wcielenia 300 zbrojnych ofiarowanych przez Jakuba Potockiego do dywizyi podolskiej lub ukraińskiej. 146. CLXXV.
- Zlecenie kom. wojsk. werbunku strzelców do regimentów pieszych polowych 179. CLXV.

- Zlecenie dochodzenia nieporządków i uszczerbów skarbu w korpusach wojsk. o. n. 181. CLXXI.
- Zarząd komisji wojsk. o. n. ekonomiką wojsk. 458. CDLXXXIV. Art. IV.
- Zlecenie ułożenia projektu ulepszenia wojska 226. CCLXXI.
- Zlecenie komisji wojsk. o. n. zaciągu nowego piechoty 74. XLIII.
- Zlecenie zaopatrzenia wojska w amunicję 75. XLVI.
- Zlecenie kom. wojsk. opatrzenia wojskiem granic W. Lt. ks. 143. CX.
- Zlecenie ułożenia tabeli komputu wojska przez kom. wojsk. 62. XXIII.
- Zlecenie zaciągu nowego 2-go korpusu artyler. i regim. pieszych. 101. LXIII.
- Zlecenie zaopatrzenia wojska w broń 62. XXIII. — 102. LXXI. — 166. CXXXV. 135. CVII. — 226. CCLXXI.
- Zrównanie płacy 3-ech pułków przedniej straży Lit. z nowozacięż. 75. XLVI.
- Kompania polska wschodniego handlu** 24. XLIV.
- Kompetencya sądów ekstrakadencyjnych W. Ks. Lit.** 97. LV.
- Komput wojska i tabela komputu** patrz p. Wojsko.
- Kondemnaty na sejmujących p. Sejm.**
- Kongregacya generalna greko-nieunitów w Pińsku.** 212. CCLII. — 228. CCLXXVIII.
- Konfederacya: akces do konf. nowoobranych w r. 1790 posłów** — 185. CCXXXVII. 197. CCXXV. — 206. COXLI. — 470. CDXC.
- prorogacya konfeder. 184. CLXXXVI.
- Konskrypcya ludności w Kor. i W. Ks. Lit.** 1012. LXIX — 153. CXIII. — p. Komis. porząd.
- Konstytucye sejm. Warsz. z 30 wrz. r. 1782.** od str. 1—6.
- sejm. Grodzień. z 4 paź. 1784. od str. 7—24.
- sejm. Warszaw. z d. 2 paźdz. 1786 r. od str. 30—41.
- sejm. pod związkiem konfed. w Warszawie od 7 paźd. 1788 do d. 31 maja r. 1792. od str. 46—471.
- Konsystorz greko-nieunitów.** 212. CCLII—228. CCLXXVIII.
- Konwikty ubogich studentów: egzempcyja od podatków** 73. XLII.

- Konwencya handlowa między Rossyą a Kurlandją z r. 1784.** 23. XL.
- o pożyczkę między komis. skarbu kor. a Prot. Potockim, Tepperem, Schulzem i Arndtem. 23. XL. — 71. XXXIX. 97. LVI.
- o pożyczkę między kom. skarbu W. Ks. Lit. a Prot. Potockim, Kabritem, Tepperem, Schulzem i Arndtem 106. LXXVIII.
- o pożyczkę w Holandyi, 188. CXIII.
- Konwent Sulejowski, zamiana dóbr** 173. CXLVI.
- Kopalnie soli pod rządem kom. porządk.** 155. CXIII. ^c.
- lustracya salin przez kom. porządk. 155. CXIII. ^c.
- Korespondencya posłów przy dworach zagr.** 60. XVIII.
- Korony rzpltej. i klejnoty.** 342. CCCLXIX. ¹.
- Kościół w Ozieranach (powiat Rzeszycki)** p. Fundacya kościoła.
- Opatrzności Boskiej w Warszawie. — 405. CDXVII.
- Kościóły rz. kat. w dyecezyi Kijowskiej.** 438 CDXLIV.
- Kościuszko Tad.** 112. XCVI.
- Koszary Warszawskie** 32. XCIX. — 200. CCXXXIII. — 414. CDXXXIX.
- Kraków: uwolnienie od podymnego.** 133. C.
- Kredyt na obronę narod.** 421. CDXXXIV. 4.
- Król:**
 - Adjutanci aktualni króla i awans ich wojskow. 106. LXXIX.
 - Audyencya delegacyi wojewodz. ziem i powiatów 439. CDXLVIII.
 - Awans w wojsku. 159. CXIX.
 - Batalion grodzieński Królewski: wcielenie w komput wojsk rzpltej. 107. LXXXII.
 - Długi króla p. niżej Fundusz.
 - Dowództwo najwyższe nad wojskiem rzpltej 447. CDLXI.
 - Edukacya dzieci król. 224. CCDXVII.
 - Fundusz na spłatę długów królewskich 14. XXII.
 - Ius aggratiandi na śmierć skazanych. 266. CCC.
 - Kara śmierci za zbrodnie stanu i prawo łaski króla 203. CCXXXV.
 - Komenda króla nad gwardyami 61. XX ¹⁵.

- Likwidacya sum na starostwach i królewsk. przez kom. skar. Lit. 275. CCCXIII.
- Milicye króla wcielenie ich do wojska rzpltej. 107. LXXXII.
- Nobilitacye patrz pod Nobilitacye.
- Następstwo tronu za życia króla: układy o to 183. CLXXII — 184. CLXXIV.
- Ofiara króla z czopowego miast stołowych król: Brześć Lit. i Grodna na potrzeby wojska Lit. 72. XL.
- Opatrznie króla na wyprawę wojenną 454. CDLXVI.
- Subsidiu charitativum z Kor. i Lit. na lat 10 na fundusz umorzenia długów król. 14. XXII.
- Władza wykonawcza króla p. Ustawa rządowa z d. 3 maja 1791.
- Zawarowanie królowi całości dochodów wszelkich z dóbr stołowych 72. XL.
- Królewszczyzny: Lustracya królewsk.** 100. LXIV.
- podatki z królewszczyzn. 73. XLII.
- sprzedaż wieczysta królew. 368. CCCLXXXI. — 424. CDXLII.
- Krygsrecht: uwolnienie od rygoru krygsrechtu.** 110. LXXXIX.
- Książę Biron** 468. CDLXXXVIII.
- Księga ziemiańska.** 240. CCXCV — 317. CCCLVII.
- Księstwo Kurlandyi p. Kurlandya.**
 - Mazowieckie. patrz Sądy grodz. i ziem.
 - Siewierskie. 175. CLI. — 345. CCCLXXVI.
- Kupno dóbr przez Bazylianów Włodzimierskich.** 380. CCCXC.
- dóbr przez Wizytki Krakowskie 414. CDXXX.
- Kupcy (markietanie) moskiewscy w Polsce: poświadczenie zatrudnienia.** 74. XLIV.
- Kurlandya i Semigalia.** 211. CCXLIX. 219. CCLXIII. — 227. CCLXXIV. — 276. CCCXX. — 290. CCCXXXV. — 317. CCCLIX. — 394. CCCXCVII. — 456. CDLXXXII. — 464. CDLXXXV. — 468. CDLXXXVIII.
- Kurlandzki książę: posiłki zbrojne Polsce.** 75. XLV.
- Kurlandzkie miasta: deklaracya o zażaleniach miast Kurl.** 468. CDLXXXVI.

- Kurs złota i wartość** 314. CCCLI.
— monety srebrnej 36. XVII.
- Kuźnice biskupstwa Krak.** 287. CCCXXIX.
p. Fabryki.
- Lasy** w królewskich patrz Sprzedaż wie-
czysta królewsz.
- Lenne** dobra: podatek z lennych dóbr. 321.
CCLXXXIX.
— dobra Tatarów w Kor. i W. Ks. Lit: za-
miana na dziedziczne. 40. XXXI.
- Lenności** W. Ks. Lit.: Uznanie dóbr lennych
Lit. za dziedziczne. 159. CXXXVII. —
274. CCCXIV.
- Lenność** w Łopatynie zamieniona na wie-
czność. 273. CCCIX.
- Leszno** ulgi w podatkach dla spalania się
342. CCCLXIX.
— pozwolenie mieszkańcom Leszna spalo-
nego zamieszkania i sprawowania rze-
miosł w sąsied. miastach 177. CLVII.
- Liberum veto**: uchylenie lib. veto. 222.
CCLXVII. VI.
- Likwidacya** długów kahałów żydowskich.
402. CDX. 3. p. Żydzi.
— kas wojskowych przez kom. wojskową,
182 CLXXV.
— sum na starostwach i królewskich
275. CCCXIII.
- Limita** sejmu. — 298. CCCXXXIX — 404.
CDXVI. — 469. CDLXXXIX.
- Listy**: uchwała tajemnicy listowej. 89. LXII.
- Lokacya** funduszu cerkwi św. Jana gr. kat.
w Kamieńcu na dobrach ziemskich
180. CLXX.
— sum klasztorów i księży zakordonowa-
nych. 111. CXV.
- Łopatyn**: zamiana lenności na wieczność.
273. CCCIX.
- Loterya** w zarządzie kom. skarbu Kor. 35. XV.
- Lustracya** dóbr biskupstwa krakow. przez
komis. skar. kor. 104. LXXVII.
— dóbr zawakowanych biskupstw. 105.
LXXVII.
— dóbr po duchownych w kordon ros-
syjski odpadłych 110. XCIII.
— dóbr przez prymasa rozrządzonych.
110. XCII.
— dymów 101. XIX. — 171. CXLIII.
— dróg lądowych i wodnych. p. pod kom.
porządk.
— jurysdykcji marszałkowskiej i Komi-
syi brukowej w Warszawie 134. CIII.

- kas wojskowych. przez komis. wojsk.
178. CLX.
— kopalń solnych przez kom. skar. o. n.
211. CCL.
— królewskich i starostw. 100. LXIV.
— starostw do fortecy i garnizonu Często-
chowy należących. 101 LXVII.
— starostw wojewódz. Trockiego. 106.
LXXX.
— szpitalów. patrz Komis. porządk.
— wojska przez komisją wojskową. 64.
XXVI. — 178. CLX.

Marszałek sejmu i konf. patrz Sejm.

Miary p. Komisye porządkowe.

Miasta i mieszczanie w Koronie i W. Ks. Lit:

- apelacyjne 217. CCLXIII. III.
— deklaracya o exekucyi prawa o mia-
stach wol. rzpltej 297. CCCXXXVIII.
— delegaci sejmowi miast Gdańska i To-
runia 217. CCLXIII. II. 12.
— elekcyje miejskie miejscowe i wydzia-
łowe 291. CCCXXXVII.
— fundusz dla sędziów, oficyalistów i sług
sądów miejskich w Kor. i W. Ks. Lit.
312. CCCXLVII. III.
— kanonie i prelatury dla mieszczan 217.
CCLXIII. II. 10.
— kary na zmyślających posesye ziem-
skie 217. CCCLXIII. II. 13.
— kasyer miejski 291. CCCXXXVII.
— komisarze miejscy w komisjach po-
rząd. cyw. wojsk. 217. CCLXIII. II. 11.
— ławnicy sądów miejskich. 217 CCLXIII.
— Mieszczanie 221. CCLXVII. III.
— Nabywanie dóbr ziemskich przez mie-
szczan. 217. CCLXIII. II. 5.
— Nobilitacya mieszczan dobra ziem-
skie posiadających. 217. CCLXIII. II. 6, 7.
— Nobilitacya plenipotentów sejmowych
z miast. 217. CCLXIII. II. 4.
— Obywatele miejscy w służbie wojsk.
i cywilnej 217. CCLXIII.
— Plenipotenci miast na sejmach 216.
CCLXIII. II. 2.
— Pomnożenie liczby miast apelacyjnych
w W. Ks. Lit. 288. CCCXXXI.
— Prawidła ogólne zgromadzeń i elekcyi
miejskich. 304. CCCXXXVII.
— Prawidła ogólne o urządach miejskich.
294. CCCXXXVII. IX.
— Prerogatywy mieszczan 216. CCLXIII.
II.

- Przyjęcie prawa miejskiego. 216.
CCLXIII. I. 8-10.
— Przywileje lokacyjne miast. 215.
CCLXIII. I. 3.
— Relacye plenipotentów miejskich na
sejmy i deputatów do zgromadzenia wy-
działowego. 293. CXXXVII. VIII.
— Sądy miejskie. 217. CCLXIII. III. 1-10.
— Sądy miejskie apelacyjne. 218.
CCLXIII. III. 6. — 296. CCCXXXVII.
XVI.
— Sądy miejskie apelac. wydziałowe 306.
CCCXLVII. V.
— Sądy miejskie najwyższe apelac. czyli
assessorskie 307. CCCXLVII. VI.
— Sądy miejskich magistratów. — 218.
CCLXIII. III. 5. — 304. CCCLXVII. IV.
— Sądy miejskie miejscowo w miastach
w Kor. i W. Ks. Lit. 296. CCCXXXVII.
— Sądy pierwszej instancji w miastach
na cyrkuly nie podzielonych 302.
CCCXLVII. I.
— Sądy pierwszej instancji w miastach na
cyrkuly podzielonych 304. CCCXLVII.
II.
— Sądy potoczne wójtowskie 304.
CCCXLVII. III.
— Sędziowie assessorscy czyli sądu naj-
wyższego apelacyjnego 311. CCCXLVII.
III.
— Sędziowie pierwszej instancji sądów
miejskich. 310. CCCXLVII. I.
— Sędziowie wydziałowi sądów apelacyj-
311. CCCXLVII. II.
— Skład ludu miejskiego. 291.
CCCXXXVII. I.
— Skład, obowiązki i władza urzędów cyr-
kułowych miejskich. 296. CCCXXXVII.
XIV.
— Skład, obowiązki i władza urzędów
miejscowych, ogólnych w miastach
na cyrkuly podzielonych. 296.
CCCXXXVII. XV. XVI.
— Skład, obowiązki i władza urzędów
w miastach niemających cyrkulów.
294. CCCXXXVII. X. — XIV.
— Uchwały zgromadzeń ludu miejskiego.
293. CCCXXXVII. VII.
— Urządzenie wewnętrzne miast wolnych
w Kor. i W. Ks. Lit. 291. CCCXXXVII.
— Urzędy wydziałowe, miejskie. 296.
CCCXXXVII. XVI.

- wolne rzpltej — dawniej królewskie 214.
CCLXII. — 215. CCLXIII. — 221.
CCLXVII. III. — 291. CCCXXXVII.
— Zakaz wydawania glejtów mieszczan-
om miast dziedz. szlach. 276. CCCXXII.
— Zakładanie miast. 215. CCLXIII. 5. 6.
— Zasady do projektu o miastach. 214.
CCLXII.
— Zgromadzenia i elekcyje miejskie. 291.
CCCXXXVII. II. III.
— Zgromadzenia i elekcyje miejskie, miej-
scowe. 292. CCCXXXVII. IV.
— Zgromadzenia i elekcyje miejskie wy-
działowe. 292. CCCXXXVII. V.
Miejsce w senacie arcybiskupów Kijow. gr.
kat. 176. CLII. p. Arcybiskup.
- Milicya** królewska 107. LXXXII.
- Milicye** nadworne (prywatne) 443. CDLVI.
- Minister** rezydent Pruski. str. 43 i 44.
- Ministerya** rzpltej: zmniejszenie liczby mi-
nistrów rzpltej. 183. CLXXX.
- Ministrowie** rzpltej: nakaz ministrom rzpltej.
powrotu z zagranicy i wykonania przy-
sięgi na ustawę rządową 318. CCCLXI.
- Monastery** greko-nieunickie 446. CDLIX.
- Moneta** srebrna 36. XVII.
— zagraniczna 298. CCCXL. — 300.
CCCXLIII.
— złotej monety obrzynanie. 314. CCCLI.
- Myta** patrz Komisya porządk. kor.

- Nagroda** dla kancel. sejm. 455. CDLXXIX.
— za gorliwość w służbie 450. CDLXVI.
— waleczności dla towarzyszy i szere-
gowych kawaleryi nar. 110. XC.
— waleczności Tomaszowi Dąbrowskiemu
tow. kaw. nar. 41. XXXII.
— za waleczność. 450. CDLXVI.
- Nadużycie** władzy urzędowej kom. wojsk.
cyw. w ks. Lit. 188. CXCII.
- Należytość** za budowę koszar. warsz. 414.
CDXXIX.
— skarbową z procentów mostu warszaw.
zawarowanych niegdyś ks. Adamowi
Ponińskiemu. 200. CCXXI.
- Namiestnicy** w chorąg. kaw. nar. 76. XLIX.
— w pułkach przedniej straży. 76. XLIX.
- Następstwo** tronu za życia króla 183. CLXXII.
184. CLXXXIV.
- Negocjacye** handlowo-celne z dworem Berlin.
23. XLI.
— z dworami zagran. 60. XVIII.

- Nieporządk w wojsku. 181. CLXXXI p. Komis. wojsk.
- Nieunic: 74. XLIV. — 99. LXI. — 201. CCXXXIII. — 212. CCLII. — 212. CCLIII. — 212. CCLV. — 228. CCLXXVIII. — 380. CCCLXXXIX. 447. CDLXII.
- Nietykalność poselska 185 CLXXXIX.
- Nominacya ks. Michała Lubomirskiego generał-leyt. 170. CXLI.
- Nota marszałka sejmu do ministra rezydenta Pruskiego 43.
- marszałka sejmu do Stackelberga ambasadora Rosyjsk. 42.
 - Buchholtza ministra rezydenta Pruskiego. 27.
 - Stackelberga ambasadora Rosyjsk. 25.
- Nowo-Rosyi akt rozgraniczenia od Ukrainy polskiej. 4. VII.
- Nuncyusz Papieski 105. LXXVII.
- Nobilitacye 170. CXXXVIII. — 170. CXXXIX. 189. CXCVI. — 189. CXCVII. — 190. CXCIX. — 190. CC. — 190. CCI. — 191. CCIII. — 191. CCIV. — 192. CCIX. — 194. CCXIII. — 381. CCCXIII.
- Daniela Szczerbiny atamana Kozaków kornińskich 193. CCX.
 - mieszczan. 217. CCLXIII. II. 5.
 - plenipotentów miejskich na sejm. 217. CCLXIII. II. 6. 7.
 - wojskowych. 198. CCXXVI. — 190. CCII. — 199. CCXXVII.
- nadto patrz Ostrzeżenie o nobilitacyach.
- Obrona aktualna przeciw Rosyi 449. CDLXIV.
- kredyt na obronę nar. 421. CDXXXIV. 4.
 - narodowa. 422. CDXXXVIII. — 423. CDXXXIX.
 - pospolita. 421. CDXXXIV.
 - powiększenie sił obrony rzpltej 52. III.
 - składki dobrowolne na obronę rzpltej 444. CDLVI.
- Obrzynanie monety złotej. 298. CCCXL.
- Obywatele powiatu Pińskiego i parafii Dawidgrodeckiej: nadanie prawa ziemskiego dobrom dziedzic. 299. CCCXLI.
- Oddanie trzech wsi za Przemszą w dochód biskupom Krakowskim. 179. CLXIII.
- Odesłanie sprawy o dobra Szawulicha do sądów Assesoryi kor. 230. CCLXXXV.
- sprawy o dobra Kaźmirzowska Słoboda,

Kuźmicze i Pokalicze do assesoryi Lit. 274. CCCXV.

- spraw o dobra dziedziczo lenne do sądów assesorskich koronnych. 231. CCLXXXIX.
 - sprawy Bonawent. Klityńskiego do tryb. Lubel. 183. CLXXVIII.
 - sprawy Strońskiego z Popielem do Komisji skarbu koron. 275. CCCXVI.
- Odpowiedź ministra rezydenta Pruskiego na notę marszałka sejmu str. 44.
- marszałka sejmu na notę ministra rezyd. Pruskiego. str. 28.
 - marszałka sejmu na notę ambasadora Stackelberga str. 26.
 - Stackelberga na notę marszałka sejmu. str. 42.
- Odroczenie złączenia izb sejmujących r. 1786. 39. XXVII.
- Ofiara dla rzpltej. z armat przez Karola de Manteufel obywatela ks. Zmudz. 445. CDLVII.
- armat przez ks. Józefa Lubomirskiego Kaszt. Kijow. 443. CDLV.
 - armat przez rycerstwo ks. Kurlandyi i Semigalii 290. CCCXXXV.
 - armat przez ks. Kazimierza Sapiechę gen. art., starostę i posła wojew. Brzeskiego. 12. XVII.
 - dobrowolna na obronę pospolitą. 444. CDLVI. 10—20.
 - dobrowolna na potrzeby naglące rzpltej 59. XVII.
 - większego podatku przez Walickiego wojewodę Rawsk. 173. CXLVI.
 - króla z czopowego z miast Grodna i Brześcia Lit. na wojsko 72. XL.
 - miast ks. Kurlandyi i Semigalii 456. CDLXXXII.
 - pieniężna dla powiększenia dochodów skarbu przez Jana Potockiego posła Poznań. 109. LXXXVI.
 - regimentu pieszego wystawionego kosztem przez ks. Kar. Radziwiłła 108. LXXXV.
 - na potrzeby wojska książąt Radziwiłłow. 451. CDLXVII.
 - na potrzeby wojska Jana Zboińskiego Nep. posła Dobrzyńsk. 443. CDLIV.
 - regimentu pieszego wystawionego kosztem Potockiego wojewody Ruskiego 12. XVI.

- uzbrojonych 300 przez Joachima Potockiego star. Trębowelsk. 145. CXII.
 - Nestora Kazim. ks. Sapiehy na rzecz skarbu W. ks. Lit. z sum należnych mu od tegoż skarbu. 107. LXXXI.
 - wieczysta z prowincyi na powiększenie sił. zbroj. 73. XLII.
 - pieniężna na skarb kor. z strony Jędrzeja Zamojskiego ordynata 205. CCXXXIX.
- Oficerowie niezaprzyśiężeni na ustawę rządową z d. 3. maja r. 1791 zagrożeni wykluczeniem z armii. 403. CDXI.
- urlopowani: nakaz złożenia przysięgi na ustawę rządową. z d. 3. maja 1791. r. 318. CCCLXI.
 - wojsk zagranicznych. 61. XX. 15. — 424. CDXL.
 - wysyłanie oficerów na rewie zagran. wojskowe. 226. CCLXXII patrz Wojsko
- Oficyaliści policyi o. n. patrz Komisya policyi.
- Opaci Bazylianów: uchylenie rezolucyi Rady Nieustaj. o opatach Bazyl. 10. VII.
- Opatrzanie króla na wyprawę wojenną 454. CDLXXVI.
- bezpieczeństwa województw Ruskich. 71. XXXVIII.
- Opłata od dyplomu indygenatu 195. CCXVI.
- od przywilejów w W. Ks. Lit. 68. XXXV.
 - kwitowego: zakaz pobierania kwit. 100. LXIII.
 - szelągowego w W. Ks. Litew. 342. CCCLXIX. 5. p. Podatki.
- Ordynacya Sułkowskich 230. CCLXXXVI.
- Ormiański obrządek 180. CLXIX. p. Fundacya na alumnat ob. orm.
- Osadnicy z zagranicy 63. XXV.
- Oskarżenie o bunt. 74. XLIV. — 453. CDLXXI
- Oskierko Ant. były komendant kaw. nar. W. Ks. Lit. 455. CDLXXVIII. p. Restytucya do czyn. służby.
- Osoby wybrane do deput. do inter. zagran 60. XVIII.
- do dep. koekwacyjnej. 165. CXXX.
 - do exam. kom. wojsk. 165. CXXXI.
 - do exam. kom. eduk. w r. 1788 wyznaczone 403. CDXIV.
 - do exam. kom. eduk. w r. 1792. wyznaczone. 404. CDXIV.
 - do kom. skarbu kor. 4. IV—10. V—33. IV.

- do kom. skarbu W. Ks. Lit. 4. V—10. IV—33. IV.
 - do kom. policyi. 289. CCCXXXII.
 - do kom. wojsk. 62. XXIV.
 - naplenip. miejsk. z miast. 299. CCCXLII.
 - do rady nieust. 1. I.—7. I.—30. I.
 - do sądów zadwor. kor. wybrane r. 1786 —33. VI.
 - do sądów zadw. W. K. Lit. 33. VII.
 - sędziami sejmowymi wybrane. 2. II. 2. III.—8. II.—8. III.—31. II.—31. III. 98. LIX. — 99. LX.
 - do ułożenia projektów formy rządu wybrane. 107. LXXXIII.
 - za deputatów do ułożenia instrukcyi posłom do dworów zagran. 61. XXI.
 - do examinu oskarżonych o bunt. 76. L.
- Ostrzeżenie o indygenatach. 193. CCXI.
- o nobilitacyach. 193. CCXI.
 - o rezolucyi Rady Nieustaj. z dnia 24 sierp. r. 1784 o datkach dysydydentów na zbory i pastorów. 11. XII.
- Oświata ludowa patrz Komisye porządk. cyw. wojsk.
- Ożarówscy: zwrot dóbr Ożarowskim. 273. CCCXII.
- Ożarowski Piotr, kaszt. wojnicki patrz Sąd w sprawie Ożarowskiego.
- Pałac Brylowski rzpltej w Warszawie na sprzedaż oddany. 209. CCXLIII.
- Panny Miłosierne 196. CCXXXIII.
- Papier stęplowy. 66. XXXIV.
- Parafia Dawidgrodecka patrz Powiat Piński.
- Pastorowie dysydydentów: datki na zbory i pastorów. 11. XII.
- Paziowie króla p. Wojsko.
- Pensya arcybiskupów ob. obrządków. 105. LXXVII. — 174. CLI.
- biskupów ob. obrząd. 105. LXXVII—174. CLI.
 - biskupa krakows. 104. LXXVII.
 - dożywotnia dla Maryi Krystyny córki królew. Karola. 446. CDLX.
 - komisarzów policyi o. n. 437. CDXLIII.
 - komisarzów skarbowych z plenipotentów miast. — 456. CDLXXXIII.
 - marszałka w. Lit. zrównana z pensją marszałków, kanclerzów, hetmanów w. kor. 13. XX.
 - metrykanta kor. 401. CDVII.
 - metrykanta w. ks. Lit. 401. CDVII.

- ofycjalistów policji o. n. 401. CDVIII.
- podskarbiego nadw. kor. i W. Ks. Lit. 456. CDLXXXIII.
- sędziów, ofycjalistów i sług sądów miejskich. 312. CCCXLVII. III.
- subalternów deputacyi koekwacyjnej. 272. CCCV.
- subalternów Rady Nieust. 272 CCCVII. p. Rada nieust.
- urzędników kancelaryi Straży. 401. CDVI. patrz oraz Straż.
- urzędników sądów Assessoryi ob. nar. 415. CDXXXI.
- Pensye zagraniczne.** 203. CCXXXV. p. Intabulacya pensyi zagr.
- zagraniczne wojskowe. 203. CCXXXV.
- Precepty skarbu ob. nar.** 272. CCCVIII patrz Budżet rzpltej. oraz Komis. Skarbu.
- Piechota:** zaciąg piechoty nowy. 74. XLIII.
- Pieczętarze koronni:** Zlecenie tymżo i deputatom podat. m. Warszawy. 157. CXV.
- o. n. Zlecenie przejrzenia pretensyi biskupa Inflanc. 180. CLXVII.
- Pisarz aktowy i dekretowy sąd. ziemiańskich** patrz Sądy ziemiańskie.
- departamentu wojskowego. patrz Rada nieustaj.
- Pisarze polni o. n.:** Zlecenie lustracyi wojska. 178. CLX.
- Plenipotenci miast wydział. Małopolski** 299. CCCXLII.
- miast wydziałow. Wielkopolski 299. CCCXLII.
- miast wydziałowych W. Ks. Lit. 300. CCCXLII.
- Płaca wojska** — 57. XII. — 104. LXXVII.
- Pobor generalny na obronę ojczyzny.** 450. CDLXV.
- od furmanów z cesarstwa Niemiec. zniesiony 5 X.
- Poczta.** 102. LXX.
- Podatki.** 65. XXXI.
- czopowego 109. LXXXVII.
- dziesiątego grosza. 210. CCXLVII.
- dziesiątego grosza od pensyi. 454. CDLXXIII.
- konsumpcyjny od rzezi. 213. CCLVIII.
- na potrzeby wojska W. Ks. Lit. 65. XXXIII.
- od kaduków. 97. LVII.
- od papieru stęplowanego w Kor. 66. XXXIV.

- od przywilejów w W. Ks. Lit. 68. XXXV.
- od sum wyderkafowych. 344. CCCLXXII. 2.
- podymnego 162. CXXV.
- podymnego na potrzeby wojska. 65. XXXII.
- podymnego z miast kor. i W. Ks. Lit. 162. CXXVI.
- pogłównego od Żydów w Kor. i W. Ks. Lit. 162. CXXIV.
- protunkowy miasta Skaryszewa. 275. CCCXVII.
- protunkowy miasta Warszawy 179. CLXII.
- wieczysty z dóbr ziemskich duchownych i królewsczyzn na powiększenie wojska. 73. XLII.
- wieczysty z dóbr ziem. 135. CVI.
- z dóbr dziedziczo-lennych. 231. CCLXXXIX.
- z dóbr kapituły katedr. krakow. 74. XLII.
- z dóbr kawalerów Maltańskich. 96. LIV.
- z dóbr kościołów dyssydentów i nieunitów 99. LXI.
- z dóbr po-jezuickich. 95. LII.
- z miasta Warszawy z jurydykami 157. CXVI.
- z miast król. Kor. i W. Ks. Lit. 133. C.
- z skór. 134. CII.
- z starostw prawem ziemskim nadanych. 168. CXXXVII. — 168. CXXXVIII.
- z ks. Siewierskiego. 345. CCCLXXVI.
- podatków allewiacye. 275. CCCXIX. — 342. CCCLXIX.
- podatków ściąganie 171. CXLII.
- wymiar patrz Lustracya królewsczyzn.
- Zrównanie w podatkach dóbr poduchownych zakordonowanych z dobrami ziemsk. 109. LXXXVIII.
- Zakaz pobierania opłat przy importacyi podatku. 100. LXIII.
- Zrównanie podatków w Kor. i W. Ks. Lit. 315. CCCLII.
- Poddanie Tatarów w Kor. i W. Ks. Lit.** prawu ziemskiemu 40. XXXI.
- Podkomorstwo Nowogrodzkie:** przywrócenie do tytułu podkom. Nowogr. 24. XLVI.
- Podoficerowie kaw. nar. i pułków przedniej straży.** 76. XLIX.
- Podskarbi nadwor. Kor. i W. Ks. Lit. p. Pensya podskarbiego.**

- Podział nowy kom. cyw. woj. ziemi Białskiej** na dwie kadencye: w Brańsku i Tykocinie. 163. CXXVIII.
- nowy dyecezyi grecko-kat. 176. CLII.
- nowy dyecezyi rz. kat. 175. CLI.
- województw Małopolskich na powiaty. 326. CCCLXIV.
- województw Wielkopolskich na powiaty. 334. CCCLXIV.
- województw W. Ks. Lit. na powiaty. 331. CCCLXIV.
- Pogorzelcy m. Leszna.** 177. CLV.
- Pogotowie wojska.** 135. CVII.
- Policya** patrz Komisya Policji ob. nar.
- Pomnożenie miast apelacyjnych p. Miasta.** — obrony krajowej. 455. CDLXXX.
- Pomoc wojskowa przy egzekucji dekret. sąd.** 55. XI. 8.
- Poniatowski ks. J.** 112. XCVI.
- Poniński Ks. Adam.** 182. CLXXVI — 200. CCXXXI. patrz Sąd sejmowy.
- Popowicze.** 380. CCCLXXXIX.
- Porcye chlebowe dla wojska.** 440. CDXLIX.
- Porządek obrad sejmowych.** 202. CCXXXIV. patrz Sejm.
- odbywania sejmików w Koronie. 395. CCCXCVIII. p. Sejmiki.
- odbywania sejmików w W. Ks. Lit. 394. CCCXCVI. patrz Sejmiki.
- rekrutacyi w Kor. W. Ks. Lit. 143. CXI.
- subskrypcyj ofiar dobrowolnych na potrzeby nagłe ojczyzny. 59. XVII.
- Posel rzpltej do dworu Berliń.** 173. CXLVII.
- do dworu Hiszpańsk. 183. CLXXXI.
- do dworu Francusk. 183. CLXXXI.
- do dworów zagranicznych 57. XIV.
- do stanów Holenderskich 170. CXL.
- przysięga posłów do dwor. zagr. 270. CCCII. patrz Deputacya do interesów zagr.
- Poselstwo rzpltej. do elektora Saskiego** 341. CCCLXVII.
- Posiłki zbrojne ks. Kurlan.** 75. XLV.
- Poświadczenie zatrudnienia markietanom rosyjsk.** 74. XLIV.
- Powiat książki: siedziba Kom. porząd. cyw.;** wojsk. Szczecin 163. CXXIX.
- Lelowski: siedziba kom. cyw. wojsk. 163. CXXIX.
- Piński: zawarowanie prawa ziemskiego obywatelom powiatu Pińskiego 299. CCCXLI.

- Rzczycki p. Siedziba kom. porząd.
- Starodubowski patrz Egzulanci powiatu Starod.
- Powiększenie czopowego od trunków zagr.** 109. LXXXVII.
- siły zbrojnej w Kor. i W. Ks. Lit. 52. III.
- Przywrócenie prawa szafunku krzesłami senatorskimi i ministeryami królowi.** 183. CLXXIX.
- Pożyczka rzpltej** 441. CDL. — 421. CDXXXIV. 3.
- rzpltej zagraniczna na potrzeby wojska 62. XXII. — 64. XXIX. — 188. CXCHII.
- Skarbu Kor. na potrzeby wojska. 64. XXIX. — 71. XXXIX. — 97. LVI.
- Skarbu Lit. na potrzeby wojska 64. XXX. — 106. LXXVIII.
- Prawa fundamentalne Kurlandyi** patrz Kurlandya.
- kardynalne niewzruszone rzpltej. 203. CCXXXVI.
- Prawo ziemskie zawarowane wsiom dziedzicznym powiatu Pińskiego parafii Dawidgrockiej** 299. CCCXLI.
- Prawo króla ułaskawiania skazanych na śmierć.** 266. CCC. p. Król.
- Prezenta gener. Bielaka na szarżę generał-majora amployowanego.** 166. CXXXIII.
- Ks. Württembergskiego Ludw. na szarżę generał-lieut. 170. CXXI.
- na stopień majorów kaw. nar. 132. XCVIII.
- Proboszcz Płocki:** uchylenie jurysdykcyi proboszczów Płockich. 213. CCLVI.
- Prohostwo Rawskie** 381. CCCXCII.
- Projekt ustawy zasadniczej o miastach** 214. CCLXII.
- Proces Bonawentury Klityńskiego.** 102. LXXII — 183. CLXXVIII.
- sądowy w Kor. i W. Ks. Lit. p. Sądy.
- *Decreta executionis* w Kor. 19. XXVIII. p. Sądy.
- Projekty agronomiczne i ekonomiczne komisji porząd. cyw. wojsk.** patrz Komisya porząd.
- Prorogacya czasu dla sporządzenia ksiąg ziemiańsk.** 272. CCCVI. — 317. CCCLVII.
- sejmku bez terminowa. — 57. XIII.
- sejmku do 15. grud. r. 1788. 52. VI.
- Prusy** patrz Minister-rezydent Pruski, oraz Deputacya do inter. zagr.

Prymas: Lustracja dóbr rozrządzonych przez prymasa 110. XCII.

Przedłużenie czasu dla czynności deputacji do interes. duchow. 134. CI.
— czasu dla czynności deputat. koekwacyj. 164. CXXX. — 184. CLXXXIII.
— konfederacji 184. CLXXXVI.

Przekroczenia stepowe 68. XXXIV. 2, 3. patrz Podatek.

Przeniesienie siedziby komis. rząd. wojsk. cyw. powiatów księskiego i lelowskiego do Szczecina 163. CXXIX.
— Sejmików poselskich powiatu Brzezińskiego i Inowłodzkiego do miasta Zgierz 415. CDXXXII.

Przydanie członków nowych komisji lustrac. starostw wojew. Trockiego 106. LXXX.
— komisarzy podatk. do egzaminu intrat dla ziemi Bielskiej. 102. LXXIII.
— osób do deputacji sejmowej 227. CCLXXV.

Przyjęcie ofiary patrz Ofiara.

Przymierze rzpltej odporne z dworem Berlińskim. 167. CXXXV.

Przysięga oficerów urlopowanych na ustawę rządową z r. 1791. (3go maja). 318. CCCLXI.
— posłów do dwor. zagr. 270. CCCII.
— na wierność duchowieństwa nieunięckiego 74. XLIV.
— Gorzeńskiego na podkomorstwo Pozn. w grodzie Warszaw. 219. CCLXIV.
— wojska ob. nar. 63. XXVI. patrz pod Wojsko.

Przywileje królewskie patrz Podatekstepłowy.
— miast w Kor. i W. Ks. Lit. 156. CXIV.
— we W. Ks. Lit. 68. XXXV. patrz Podatek od przywilejów.

Przywrócenie do tytułu podkomorstwa Nógwrodzkiego successorów Jana Niezabitowskiego. 24. XLVI.

Pułki kozackie. 438. CDXLVI.
— piesze 179. CLXV.
— polowe 108. LXXXIV.
— przedniej straży w Koronie. — 70. XXXVI — 76. XLIX.
— przedniej straży w W. Ks. Lit. 72. XLI — 75. XLVI.
— Tatarskie 438. CDXLVI. patrz nadto pod Wojsko.

Rachunki komisji skarbu Kor. 211. CCLI.

— komisji skarbu W. Ks. Lit. 212. CCLIV. — 345. CCCLXXV.

Radziwiłł Ks. Karol szefem regimentu. 108. LXXXV.

Rada Nieustająca. 64. XXVII.:
— Absolutoryum za czynności Rady Nieustającej. 4. VI. — 10. VI.
— Egzamin czynności Rady Nieustającej. 4. VI. — 10. VI.
— Fundusz Rady Nieust. na ekspensy przy egzekucji wojsk. dekretów sądowych. 17. XXV.
— Osoby wybrane do Rady Nieustaj. 1. I. — 7. I.
— Uchylenie rezolucji Rady Nieust. z d. 24 sierpnia 1784 r. o nakładaniu bezprawnem opłat na osoby wyzn. augsb. przez konsystorze lub synody dyssyd. 11. XII.
— Uchylenie rezolucji Rady Nieustaj. o opatach Bazylianów. 10. VII.
— Uchylenie rezolucji Rady Nieustającej o pisarzach depart. wojsk. 10. VIII.
— Uchylenie rezol. Rady Nieust. o spadkach po duchownych. 10. IX.
— Uchylenie rezol. Rady Nieust. o zakazie reindukcji w odjęciu dóbr duchownych od posesorów. 10. X.
— Uchylenie uniwersału Rady Nieust. o egzekucji procesów. 11. XI.
— Wypłata płac zaległych subalternom Rady Nieustaj. przez Kom. skarbu Lit. 272. CCCVII.
— Zniesienie nieodwołalne Rady Nieustającej. 64. XXVIII.
— Zlecenie Radzie Nieustającej układów z dworem wiedeńskim dotyczące się posiadłości obywat. w krajach J. Ces. M. 23. XLII.

Rangi w kawalerji narod. 160. CXXII.
— wojskowe: sprzedaż rang. 160. CXXII.

Raporty Komis. wojsk o stanie wojska 136. CVII 1-6.

Ratyfikacja aktu rozgraniczenia Ukrainy polskiej od Nowo-Rossyi 4. VII.
— konwencji handlowej, granicznej Rossyi z Kurlandją i Semigalią r. 1784. — 23. XL.

Reasumpcyja komisji granicz. dla powiatu Pińskiego 39. XXVI.

Redukcyja monety zagranicznej, — 298. CCCXL. — 300. CCCXLIII.

Reforma żydów. 177. CLVIII. — 404. CDXV. patrz Żydzi.

Referendaryja koronna. 454. CDLXXV.

Regencyja 224. CCLXVII. IX.

Regiment pieszy Ks. Karola Radziwiłła 108. LXXXV.

Regulamin dla wojska 57. XII. 10.

Rehabilitacyja patrz Restytucyja szlachectwa.

Rękodzieła patrz Komisya porząd. cyw. wojsk.

Rekrutacyja 63. XXV. patrz Fundusz na rekrutacyą — oraz Porządek rekrutacji i pod Wojsko.

Rekrutacyja patrz Kom. porząd. cyw. wojsk.

Rekwizycyja do księcia Kurlandji o przystawienie rzpltej 500 piechoty. 75. XLV.

Rekwizyty wojskowe 160. CXXII.

Relacye posłów przy dworach zagranicznych. 60. XVIII.

Religia panująca 220. CCLXVII. i. p. Ustawa rządowa.

Remuneracyja dla sekretarza konfed. Lit. Józefa Narbuta. 315. CCCLIV.
— dla sekretarza sejmowego i konfed. koron. Antoniego Siarczyńskiego. 315. CCCLV.
— dla urzędników kancelaryi sejmowej 315. CCCLV.

Restytucyja Oskierski Ant. byłego komendanta kaw. nar. W. ks. Lit. ad activitatem 455. CDLXXVIII.
— czci Branickiemu Fr. Ks. Hetman. W. Kor. 38. XXII.
— szlachectwa 190. CXCVIII — 195. CCXVII — 422. CDXXXV.

Rewie zagraniczne. 226. CCLXXII. patrz pod Wojsko.

Rezolucyie ekonomiczne Kom. skarbu 209. CCXLIV.
— rady nieustaj. patrz Rada nieustaj.

Rezydent Pruski p. Minister rezydent Pruski.

Rossya p. Ratyfikacyja konwencji handl. Rossyi.

Rota przysięgi dla deputatów do egzaminu oskarżonych o bunt. 76. L.
— przysięgi depart. wojsk. 51. II.
— przysięgi deputacji. do ułożenia instr. dla posłów do dwor. zagr. 60. XVIII.
— przysięgi deputacji koekwacyjnej. 165. CXXX.
— przysięgi komisarzy do egzaminu intrat z dóbr ziemsk. 92. LI.

— przysięgi lustratorów dymów, 172. CXLIII.

— przysięgi posłów do dworów zagran. 270. CCCII.

— przysięgi sędziów sejmowych 99. LX.

— przysięgi urzędników pocztowych. 102. LXX.

Rozgraniczenie dóbr w Koronie. 361. CCCLXXIX. patrz Komisye granicz. wojewódz. Koron.
— Dóbr W. Ks. Lit. patrz Komisye graniczne W. Ks. Lit.
— Między Szląskiem a Polską 37. XX.
— Ukrainy Polskiej od Noworossyi patrz Akt rozgraniczenia.
— Województw vide Deputacyja do rozgraniczenia.

Rozpis w sentencyonarzu komisji porząd. cyw. wojsk. 188. CXCII.

Rozsądzenie ważności sejmików komisars. Łomżyńskich 161. CXXIII.

Rząd czyli władze publ. 221. CCLXVII. v.
— kancelaryi sądowych w Ks. Mazowiec. 232. CCXCIII.
— sądu apel. Krak. nad archiwum aktów prawa niemiec. 288. CCCXXX.

Rugi nowobraných posłów. 197. CCXXV.

Ruski język: tłumacz ruskiego języka. 170. CXXXVIII.

Ryszczunek wojenny. 226. CCLXX.

Sądy assessorskie 182. CLXXVII. — 230. CCLXXXV. — 231. CCLXXXVIII. 317. CCCLVIII.
— Assesorowie deszydenci w sądach asses. Kor. 212. CCLIII.
— Odroczenie sądów assessor. ob. nar. 301. CCCXLV.
— Ordynacyja sądów assessorskich i miejskich. 301. CCCXLVII.
— Osoby wybrane assessorami w Kor. i W. Ks. Lit. 313. CCCXLVIII.
— Pensya dla sądów assessor. ob. nar. 415. CDXXXI.
— Prorogacyja rozpoczęcia assessoryi W. Ls. Lit. 313. CCCXLIX.
— Zlecenie ułożenia ordynacyi sądów assessor. ob. nar. 301. CCCXLVI.

Sądy cywilno-wojskowe komis. porząd. patrz Komisye porząd.
— graniczne. 446. CDLIX.

Sądy grodzkie i ziemskie:

- Archiwa sądowe 406. CDXX.
- Deklaracja tymczasowa o egzekucji dekr. sądowych grodzkich woj. Łęczyckiego. 318. CCCLX.
- Deklaracja tymczasowa o procesie sądowym 231. CCXCI.
- Deklaracja tymczasowa o sądach grodz. i ziem. w Kor. i Ks. Lit. 231. CCXCI.
- Dozwolenie nowej kadencji ziem. w wojew. Kaliskiem 186. CXC.
- Dozwolenie tymczasowe pisarzowi otwarcia aktów ziem. woj. Łęczyckiego 301. CCCXLIV.
- Proces sądowy: Decreta executionis sądów Kor. 15. XXV.
- Egzekucja sądowa w W. Ks. Lit. 19. XXIX.
- Inkwizycje w W. Ks. Lit. 21. XXXVI.
- Kalkulacje i weryfikacje W. Ks. Lit. 21. XXXVI.
- Kondemnaty W. Ks. Lit. 20. XXXII.
- Patronowie W. Ks. Lit. 20. XXXIV.
- Pozwy w W. Ks. Lit. 38. XXIV.
- Proces illegalny. Kor. 18. XXVII.
- Proces dostatecznie otrzymany w Kor. 17. XXVI.
- Proces sądowy w W. Ks. Lit. 19. XXX.
- Sesje sądowe w W. Ks. Lit. 21. XXXV.
- Ubezpieczenie kadencji sądowych. w Ks. Lit. 20. XXXIII.
- Trybunał główny W. Ks. Lit. 20. XXXVI.
- Trybunał koła ziemskiego 21. XXXVII.
- Trybunał duchowny W. Ks. Lit. 22. XXXVIII.
- Instrumentacja przez starostę urzędników sądów grodz. Krzemienieck. 219. CCLXV.
- Instrumentacja przez starostę urzędników sąd. grodz. woj. Kijowskiego 277. CCCXXV.
- Odroczenie na raz jeden kadencji sądów grodz. i ziem. w Kor. 186. CXC.
- Prorogacja funkcji sąd. grodz. i ziem. W. Ks. Lit. 232. CCXCII.
- Rząd tymczasowy kancelarii sądów ziem. w Ks. Mazowieck. 232. CCXCIII.
- Sądy grodzkie ekstrakadencyjne kry-

- minalne jednej osoby sądowej z dwoma surrogatami wojewódz. Braclawskiego Kijowskiego i Wołyńskiego 96. LIII.
- Sądy grodz. ekstrakad. krym. dla powiatu Braclawskiego i Wilkomirskiego 219. CCLXIII.
- Ustanowienie grodz. ziem. kancelarii w Telszach dla powiatów Ks. Zmudzkiego Telszowskiego i Połogawskiego 173. CXLVIII.
- Ustanowienie surrogatów w sądach ziem. Kor. 232. CCXCIII.
- Zmiana kadencji sądów grodz. wdz. Nowogrodzkiego 196. CCXXI.
- Zmiana kadencji sąd. grodz. i ziem. niektórych wój. i pow. W. Ks. Lit. 38.
- Zmiana kadencji sąd. grodz. i ziem. woj. Trock. 23. XXXIX.
- Zarządzenie na czas wakancji sąd. ziem. 287. CCCXXVII.
- Zmiana kadencji sądów ziem. Liwskich 39. XXVIII.
- Zmiana kadencji sądów Czernskich. 39. XXIX.
- Zmiana kadencji sądów ziemsk. Zakroczymskich 39. XXIX.

Sądy miejskie i assessorskie 301. CCCXLVII.

- patrz nadto pod Miasta.
- Sąd sejmowy. 99. LXII. — 203. CCXXXV. 243. CCXCVII. — 315. CCCLIII.**
- Osoby sędziów sejmowych. 2. II. — 8. II. — 31. II. — 31. III. — 98. LIX. 249. CCXCVIII.
- Porządek prawny sądów sejm. 246. CCXCVII. XII.—XXIX.
- Skład sądów sejm. 243. CCXCVII. I.—VI.
- Sprawy należące do sądów sejm. 244. CCXCVII. VII.—XI.

Sąd sejmowy ekstrakadencyjny 452. CDLXX.

- Sąd sejmowy w sprawie Bonawentury Klityńskiego. 102. LXXII. — 183. CLXXVIII.
- Sąd sejmowy w sprawie Ad. Ponikowskiego 98. LVIII. — 182. CLXXVI.
- w sprawie Ożarówskiego z Borowskimi o wieś Kościany. 40. XXX.
- w sporach szlachty pow. Owruckiego ze starostą 344. CCCLXXIII.

Sąd trybunalski kor. 381. CCCXCIV.

- Deklaracja o postępowaniu sądowniczym w tryb. kor. 411. CDXXIV.

- Deklaracja o sądach trybunalskich kor. 448. CDLXIII.
- Komplet sądu trybunalskiego kor. 383. CCCXCIV. VI.
- Liczba deputatów tryb. koron. 382. CCCXCIV. II.
- Miejsca sądów trybunalskich kor. 381. CCCXCIV. I.
- Obowiązki sędziów tryb. koron. 383. CCCXCIV. VII.
- Roty przysięg deputatów, oficyalistów i sług tryb. kor. 385. CCCXCIV. VIII.
- Władza sądu trybunalskiego kor. 383. CCCXCIV. V.
- Wybór oficyalistów i sług tryb. kor. 382. CCCXCIV. IV.
- Wybór deputatów duchown. i świeck. sądu tryb. kor. 382. CCCXCIV. III.
- Sąd trybunalski W. ks. Lit. 386. CCCXCV.**
- Censorzy tryb. Lit. 390. CCCXCV. IV.
- Deklaracja o wyborze deputatów tryb. Lit. 399. CD.
- Duchowny tryb. Lit. 22. XXXVIII.
- Koło ziemskie tryb. głów. Lit. 21. XXXVII.
- Miejsce tryb. Lit. 387. CCCXCV. I.
- Oficyaliści i słudzy tryb. Litew. 391. CCCXCV. VI.
- Ordynacja dla tryb. W. ks. Lit. 415. CDXXXIII.
- Pisarze tryb. Lit. 391. CCCXCV. V. — 403. CDXII.
- Prezydujący w trybunale Litew. 389. CCCXCV. III.
- Roty przysięgi deputatów, oficyalistów i sług tryb. Lit. 393. CCCXCV. IX.
- Skład tryb. Lit. 387. CCCXCV. II.
- Stosunek tryb. Litew. do straży. 393. CCCXCV. VIII.
- Władza tryb. Lit. 392. CCCXCV. VII.

Sąd ziemiański 370. CCCLXXXIII.

- Czas i miejsce sądów ziem. małopolsk. 407. CDXXI.
- Czas i miejsce sąd. ziem. wielkopolsk. 408. CDXXII.
- Deklaracja tymczas. o kandydatach na sędziów ziem. 379. CCCLXXXVI.
- Instygator sądu ziemiańskiego 374. CCCLXXXIII. VII.
- Miejsca sąd. ziem. 370. CCCLXXXIII. I.
- Obowiązki sędziów ziemiańskich. 372. CCCLXXXIII. IV.

- Ordynacja tymczas. dla sądów ziemiań. kor. 375. CCCLXXXIV.
- Ordynacja tymczas. dla sądów ziemiań. Lit. 376. CCCLXXXV.
- Pisarz sądu ziemiańskiego 372. CCCLXXXIII. V.
- Pisarz aktowy sądu ziemiańskiego. 374. CCCLXXXIII. VI.
- Roty przysięg sędziów, oficyalistów i sług sądu ziemiań. 374. CCCLXXXIII. IX.
- Skład sądu ziemiańskiego 371. CCCLXXXIII. II.
- Władza sądu ziemiańskiego 371. CCCLXXXIII. III.
- Woźni sąd. ziemiańskiego 375. CCCLXXXIII. VIII.

Sądy ziemiańskie W. ks. Lit. 451. CDLXVIII.

- Sejm gotowy 243. CCXCVI. — 251. CCXCIX. III. — 262. CCXCIX. XX.**
- konstytucyjny ekstraordinaryjny. 241. CCXCVI.
- Kadencje sejmu kon. extraord. 241. CCXCVI. II.
- Materje obrad sejmu kon. extraord. 241. CCXCVI. VI.
- Porządek obrad sejmu kon. extraord. 241. CCXCVI. IV. VII.
- Siedziba sejmu kon. extraord. 241. CCXCVI. I.

Sejm ordynacyjny. 250. CCXCIX.

- Alternata sejmu. 250. CCXCIX. I.
- Akces posłów do konf. 197. CCXXV.
- Assynacja dla sekretar. sejmu Kor. Jana Łuszczewskiego 189. CXC.
- Assynacja dla oficyalistów kancelarii sejmowej 189. CXC.
- Czas składania sejmów. 250. CCXCIX. II.
- Czas zwołania sejmu. 176. CLIII.
- Czas trwania sejmów. 250. CCXCIX. III.
- Decyzja projektów sejmowych 259. CCXCIX. XVI. XVII.
- Deputacja sejm. do redakcji praw. 401. CDV.
- Deputacje sejmowe. 227. CCLXXV.
- Deklaracja o sessyi obrządk. 438. CDXLV.
- Druk dyaryusza sejm. 403. CDXIII.
- Dokończenie sejmu ordynar. 262. CCXCIX. XIX.

- Elekcyje na sessjach prowinc. sejm. 264. CCXCIX. xxii.
- Elekcyje sędziów sejmowych. 255. CCXCIX. xii.
- Limita sejm. 298. CCCXXXIX. — 404. CDXVI. — 469. CDLXXXIX.
- Kondemnaty na sejmujących stante functione 185. CLXXXIX.
- Miejsce konstytucyjne sejmów 250 CCXCIX. i.
- Nieobecność króla na sesjach sejmowych 104. LXXVI.
- Nietykalkość sejmujących 252. CCXCIX. vi.
- Objekcyje przeciw nowoobranym posłom 197. CCXXV.
- Obowiązek bytności na sejmach ministrów, posłów i senatorów 251. CCXCIX. v.
- Obowiązki deputacyi sejmowej. 258. CCXCIX. xv.
- Ostatnie złączenie izb obydwóch sejmujących 262. CCXCIX. xix.
- Otwarcie sejm. 252. CCXCIX. vii.
- Prawa kardynalne sejm. pod konf. 203. CCXXXVI.
- Porządek obrad sejmowych po rozłączeniu izb. 259. CCXCIX. xvi.
- Porządek sejmowy do złączenia izb. 253. CCXCIX. ix.
- Porządek sejmowy w izbach złączonych 255. CCXCIX. xi. xii.
- Prorogacya złączenia izb sejm. 39. XXVII.
- Prorogacya sejm. 52. VI. — 262. CCXCIX. xviii.
- Relacye deputacyj sejmowych. 256 CCXCIX. xiv.
- Rewizya sancitów sekretnych. 400. CDIII.
- Rozkład materji obrad i czasu. 204 CCXXXVII.
- Rota przysięgi dla deputatów do komis. edukac. 254. CCXCIX. x.
- Rota przysięgi dla deputatów do komis. skarb. 255. CCXCIX. x.
- Rota przysięgi dla deputatów do komis. policji 254. CCXCIX. x.
- Rota przysięgi dla deputatów do komis. wojskow. 254. CCXCIX. x.
- Rota przysięgi dla deputatów do komis. do straży 254. CCXCIX. x.
- Rota przysięgi dla deputatów do komis. sejmowych 254. CCXCIX. x.
- Rozkład czasu i materji sejm. 205. CCXXXVII.
- Rugi sejmowe 252. CCXCIX. viii.
- Sessye sejmowe 103. LXXVI. — 263. CCXCIX. xxi.
- Sessye prowinc. sejm. 264. CCXCIX. xxii.
- Skład sejm. 250. CCXCIX. iv.
- Suspenza sądowa dla posłów 185. CLXXXIX.
- Ubezpieczenie prawa o sejmach. 265. CCXCIX. xxiii.
- Uchylenie suspenzy sądowej dla sejmujących 252. CCXCIX. vi.
- Udzielanie głosów w sejmie. 262. CCXCIX. xxii.
- Władza prawodawcza sejm. 221. CCLXVII. vi.
- Wnoszenie projektów na sejm. 255. CCXCIX. xiii.
- Wybór deputacyi sejmowych 254. CCXCIX. x.
- Wybór marszałka sejm. 253. CCXCIX. ix.
- Wybór wice-marszałka 261. CCXCIX. xviii.
- Występki przeciw sejmowi 265. CCXCIX. xxiv.
- Zakończenie sejm. ordynaryjn. 261. CCXCIX. xix.
- Zarządzenie porządku izby 202. CCXXXIV.
- Zarzuty ministrom, posłom, senatorom. 252. CCXCIX. vii.
- Zlecenia sejmowe straży. 261. CCXCIX. xviii.

Sejmiki. 233. CCXCIV.

- Czas sessyj sejm. 233. CCXCIV. iii.
- Czas zwoływania sejm. posel. 176. CLIII.
- Deklaracya o sejmikach z dnia 14 lutego 1792. 394. CCCXCVI. — 395. CCCXCVIII.
- Deputacya do ułożenia prawa o sejmikach. 209. CCXLV.
- Elekcyja marszał. sejm. i assessorów w Kor. W. ks. Lit. 235. CCXCIV. xi.
- Instrukcyje sejm. dla posłów 185. CLXXXVII. — 237. CCXCIV. xiv.
- Kadencyje sejm. 233. CCXCIV. ii.

- Kandydaci do elekcyj sejm. 234. CCXCIV. vi.
- Kary w przestępstwach przeciw sejm. 239. CCXCIV. xviii.
- Księgi ziemian. sejmik. 240. CCXCIV.
- Miasta konstytucyjne dla sejmików 233 CCXCIV. i. — 326. CCCLXIV.
- Nieważność sejm. w całości lub części 238. CCXCIV. xvii.
- Porządek elekcyj i głosowania tajnego 236. CCXCIV. xii. xiii.
- Porządek sejmikowania 234 CCXCIV. ix.
- Potwierdzenie elekcyj sejm. z d. 14 lut. 1792. — 411. CDXXIII. — 413 CDXXV.
- Rota przysięgi marszałka i assessorów sejm. 240. CCXCIV. xxi.
- Rugi kandydatów d. 235. CCXCIV. x.
- Rugi osób koła porządkowego s. 235. CCXCIV. x.
- Sposób podawania się na kandydatów do elekcyj. sejmik. 234. CCXCIV. viii.
- Uchylenie ustaw dawniejszych o sejm. 239 CCXCIV. xx.
- Uprawnieni do głosowania i wyboru czynnego na sejm. 234. CCXCIV. iv.
- Wybór nowych posłów na sejmikach elek. — 185. CLXXXVI.
- Wykluczeni od wyboru biernego na sejmikach 234. CCXCIV. vii.
- Wykluczeni od głosu i wyboru na sejm. 234. CCXCIV. v.
- Zaświadczenia sejmikowe kandydatów do magistratur rząd. 341. CCCLXVIII.
- Sejmiki deputackie wojewo. Witebskiego 172. CXLV.
- Gospodarskie 238. CCXCIV. xv.
- Łomżyńskie. 161. CXXIII.
- Poselskie powiatu Brzezińskiego i Inowłodzkiego 415. CDXXXII.
- powiatu Pińsko-Zarzecznego. 405. CDXVIII.
- Relacyjne, 188. CCXCIV. — 238. CCXCIV. xvi.
- wojew. Kijowskiego, Wołyńskiego i Czernichowskiego. 400. CDII.
- Sekwestracya dóbr. 442. CDLI.
- Semigalia patrz Kurlandya.
- Senatorskie krzesła 183. CLXXIX.
- Siedziba kom. cyw. wojsk. powiatu Księskiego i Litews. 163. CXXIX.
- kom. cyw. wojsk. powiatu Rzeszyckiego. 160. CXXI.
- Sieroty po wojskowych. 450. CDLXVI.
- Siewierskie ks. 104. LXXVII. — 175. CLI. — 345. CCCLXXVI.
- Skarb kor. i Lit. patrz Komis. skarbu.
- Skarbiec rzpltyj. 342. CCCLXIX. i.
- Scartabellat 199. CCXXX. — 422. CDXXXVII. — 446. CDLVIII.
- Składka dobrowolna na obronę powszechną 456. CDLXXXI.
- Słask pruski 5. VIII. —
- Sledztwo z oskarżonymi o bunt. 77. L. Sól. 211. CCL.
- Spory przy wymiarze podatków. 135. CVI. — skarbowe. 275. CCCXVI.
- Sprzedaz wieczysta królewsczyzn. 368. CCCLXXXI. — 424. CDXLII.
- rang wojsk. 11. XIV. — 61. XX. ¹⁵.
- Starostwa 168. CXXXVI. — 168. CXXXVII.
- Bystrzyckie 273. CCCXI.
- Kolskie 231. CCXC.
- Krasnosielskie 273. CCCX.
- Lubelskie 229. CCLXXXI.
- nadane królowi w r. 1768 i 1775. — 231. CCLXXXVII.
- Niechworowskie. 226. CCLXIX.
- Odolanowskie. 230. CCLXXXIV.
- Ostrowskie. 229. CCLXXXIII.
- Owruckie. 344. CCCLXXXIII.
- Soleckie. 214. CCLX.
- Stawiszyńskie. 229. CCLXXXII.
- wojew. Trockiego. 106. LXXX.
- Stempel na przywileje geom. 406. CDXIX. — od kart krajowych 399. CDI.
- Straż prawa. 266. CCCI.
- Czynność króla w st. 267. CCCI. ii.
- Fundusz na kancelaryę straży. 401. CDVI.
- Obowiązki marszałka sejm. w straży 269. CCCI. v.
- Obowiązki ministrów w st. 267. CCCI. iii. iv.
- Obowiązki wice-marszałka w st. 269. CCCI. v.
- Odpowiedzialność ministrów w straży 269. CCCI. iv.
- Rota przysięgi ministrów w str. 269. CCCI. vi.
- Rota przysięgi sekretarzów w straży. 270. CCCI. vii.
- Sekretarz straży. 270. CCCI. vii.

- Skład str. pr. 266. CCCL. 1.
Strzelcy pułków piesz. pol. 179. CLXV
Stypendya zagraniczne dla aplikantów skarbowych 342. CCCLXIX. 4.
Subalterni deputacyi koekwacyjnej p. 272. CCCV.
Subsidium charitativum 73. XLII
 — z dóbr. bisk. Kraków. 104. LXXVII.
Subskrypcya ofiar dobrowolnych patrz Porządek subskrypcyi of. dobr.
Sukcesya po duchownych patrz Rada nieusta.
Sumaryusze podatkowe 135. CVI.
Sumy hipoteczne na królewsczyznach i starostwach. patrz Hipoteka.
 — na etat wojska W. Ks. Lit. 12. XV.
 — na interesa. zagran. i nieprzewidziane potrzeby rzpltej. 270. CCCIII.
 — na kampaenta wojskow. 287. CCCXXVIII.
 — na magazyny 443. CDLIII.
 — na potrzeby wojsk. 132. XCIX.
Suspensa sądowa dla posłów stanu wojsk. p. Sejm.
Szafunek senatorsk. krzesłami i ministeryami 183. CLXXIX.
Szarże wojska o. n. patrz Sprzedaż szarż Wojsko.
Szczekociny siedzibą kom. cyw. wojsk. pow. Księsk. i Lel. 163. CXXIX.
Szelągowe w Ks. Lit. 342. CCCLXIX. 5.
Szeleżne na potrzeby kancel. kom. porząd. cyw. wojsk. w Kor. 156. CXIII. 10.
Szkody wojną spowodowane 442. CDLI.
Szkoły paraf. Kom. porząd. 73. XLII.
 — w Bielsku Podlaskim 200. CCXXXII.
 — Włodzimirske OO. Bazylianów. 380. CCCXC.
Szlachectwo. 220. CCLXVI.
 — patrz Restytucya szlachectwa.
Szlachta — ziemianie. 220. CCLXVII. II.
 — Parafii Szeluńskiej, Gąsowskiej Goworowskiej i Rzekuńskiej 213. CCLVI.
 — Pow. Owruckiego. 344. CCCLXXIII.
 — Siewiersk. ks. patrz Siewiers.
 — ziemi Łomżyńskiej i Rożańskiej patrz Uchylenie jurysdykcji Proboszcza Płockiego.
Szpital w Pułtusku. 197. CCXXIV.
Szpitałe publiczne i klaszt. mendic. uwolnienie od podatku 73. XLII. patrz Kom. porząd. oraz Fundacye.

- Tabaczna fabryka w W. Ks. Litew.** 157. CXVII.
Tabela komputu wojsk. 62. XXIII.
Tajemnica listów. 102. LXX.
Tamy na Narwi. 274. CCCXIII.
Targi w mieście Czyżewie (Mazowsze). 228. CCLXXVI.
Taryfy podatkowe 135. CVI. — 210. CCXLVII. — 343. CCCLXXI. — 344. CCCLXXII.
Tatarzy w kor. i W. Ks. Lit. 40. XXXI. — 438. CDXLVI.
Tłomacz do ekspedycy ruskich 170. CXXXVIII.
Transakcy graniczne 5. VIII. — 5. IX.
Trunki zagraniczne: czopowe 109. LXXXVII.
Trybunał Kor. i W. Ks. Lit. patrz Sądy trybunalskie.
Tytoń. patrz Tabaczna fabryka.
Uchylenie długów i sum rzpltej 214. CCLXI. — 226. CCLXIX. — 229. CCLXXXII. 231. CCXC.
 — juryzdykcyi proboszczów Płockich nad szlachtą. 345. CCCLXXVII.
 — konstytucyi r. 1775 o staros. Odolanowsk. 230. CCLXXXIV.
 — konstytucyi roku 1768 tit: „Porządek sejmowania“. 210. CCXLVI.
 — rezolucyj Rady nieustaj. patrz Rada Nieustająca.
 — suspenzy dla wojskowych pełniących funkcy publ. 196. CCXX.
 — suspenzy sąd. dla ministrów, senatorów i posłów. 185. CLXXXIX.
Układy Rady Nieust. z dwor. Wiedeń. 23. XLII.
Ukraina Polska. 4. VII.
Uniwersał o wyborze następcy tronu. 183. CLXXXII.
 — kom. skar. kor. 300. CCCXLIII.
Unia kor. z W. Ks. Lit. patrz Akt Unii.
Urządzenie archiwum Słuckiego nieunikiego. 453. CDLXXII.
 — cerkwi grecko-nieunit. i koś. dysydent. 447. CDLXII.
 — wieczyste królewsczyzn patrz Sprzedaż.
Uspokojenie długu XX. Radziwiłłom. 15. XXIII.
Ustawa rządowa z dnia 5 maja 1791. 220. CCLXVII. — 367. CCCLXXX.

Uzbrojenie powszechne 455. CDLXXVII.
Uznanie zasług x. Czartoryskiego. 422. CDXXXVI.

Wagi patrz Kom. porząd.

Warszawa:

- Deputacya do rozpatrzenia intrat m. Warszawy. 134. CIII.
 — Deputacya do ułożenia projektu opodatkowania m. Warsz. 157. CXV.
 — Deputacya do wejrzenia w rachunki i długi na koszary Warszawskie. 200. CCXXXIII.
 — Dochody Warszawy. 134. CIII.
 — Garnizon i koszary Warsz. 132. XCIX.
 — Komisya brukowa. m. Warsz. 134. CIII.
 — Podatek protunkowy Warszaw. 179. CLXII.
 — Podatek. 400,000 zł. pol. z Warsza. 157. CXVI.

Wakancye sądów ziemskich Kor. patrz Sądy gr. i ziem.

Wcielenie jurydyki Podzamecze do m. Wscho wa. 379. CCCLXXXVIII.

Weryfikacya dymów. 343. CCCLXXI.

Wizytki Krakowskie 414. CDXXX.

Władza prawodawcza 221. CCLXVII. VI.

— sądowicza 224. CCLXVII. VIII.

— wykonawcza 222. CCLXVII. VII.

Włóścianie 221. CCLXVII. IV.

Województwo Braclawskie i Kijowskie patrz Deputacya do rozgraniczenia.

Województwa w Kor. i W. Ks. Lit.: podział ziem i powiatów 326. CCCLXIV.

Wojsko:

- Amunicya 75. XLVI.
 — Arsenaly rzpltej 226. CCLXX.
 — Assygnacye sum na wojsko 74. XLIII.
 — Awans w wojsku 61. XX. 15. — 106. LXXIX. — 110. XCI. — 111. XCVI. — 132. XCVIII. — 159. CXIX. — 160. CXXII. — 174. CXLIX.
 — Batalion grodzieński 107. LXXXII.
 — Batalion skarbu Kor. 108. LXXXIV.
 — Bataliony ochotników 438. CDXLVI.
 — Bielak generał. 166. CXXXIII.
 — Bonifikacya ekspens generałów. 439. CDXLVIII.
 — Broń krajowa 103. LXXV.
 — Broń zagraniczna 62. XXIII. — 226. CCLXX.
 — Buławy polne: zniesienie 403. CDXI.

— Chorągiew węgierska tryb. Lit. 178. CLIX.

— Deklaracya aktualnej obrony przeciw Rossyi. 449. CDLXIV.

— Deklaracya o siłach zbrojnych. 423. CDXXXIX.

— Departament wojskowy 11. XIII. — 34. XIV. — 52. IV. 181. CLXXIII.

— Deputacya do przejrzenia etatu wojsk 442. CDLII.

— Deputacya do ułożenia projektu obrony narodowej. 422. CDXXXVIII.

— Dokompletowanie werbunków 136. CVIII.

— Dowództwo najwyższe króla. 447. CDLXI.

— Dywizya Podolska i Ukrainka. 12. XVI. — 145. CXII.

— Etat wojska ob. nar. 12. XV. — 34. XIV. — 112. XCVII. — 442. CDLII.

— 452. CDLXIX.

— Fabrykacya broni 103. LXXV.

— Fortecy: Częstochwa i Kamieniec Pod. 63. XXVI. — 101. LXVII.

— Funkcye poselskie wojskowych. 227. CCLXXIII.

— Fundusz dla rodzin poległych. 450. CDLXVI.

— Fundusz na ekwipowanie generałów komend. 439. CDXLVIII.

— Fundusz nagród za waleczność. 450. CDLXVI.

— Fundusz na rekrutacyą w Kor. i Lit. 63. XXV.

— Fundusz na wojsko. 12. XV. — 104. LXXVII. — 178. CLXI.

— Furaż dla wojska. 137. CIX. 3. — 150. CXIII. 3. — 209. CCXLII. — 440. CDXLIX.

— Garnizon Częstochowski 101. LXVII.

— Generałowie komenderujący. 439. CDXLVIII.

— Generałowie z służby zagranicz. 421. CDXXXIV. 2.

— Gotowość do obrony pospolitej. 421. CDXXXIV.

— Gwardye o. n. 61. XX. 15. — 107. LXXXII.

— Indemnizacya szkód wojennych. 442. CDLI.

— Indygenaty osób wojskowych patrz Indygenat.

- Kadeci z wojsk zagran. 61. XX. ¹⁵.
- Kampamenta wojska o. n. 287. CCCXXVIII.
- Kasa obozowa. 454. CDLXXIV.
- Kasy regimentowe. 57. XII. ¹⁰.
- Kasy wojskowe. 178. CLX. -- 182. CLXXV.
- Kawalerya nar. Kor. i Lit. 35. XV. — 70. XXXVI. — 72. XLI. — 76. XLIX. — 110. XC. — 160. CXXII.
- Komisya wojskowa patrz pod Komisya wojskowa.
- Kościuszko Tadeusz generał. 112. XCVI.
- Korpus artylerji. 101. LXVIII.
- Korpus inżynierów kor. 109. LXXXVI.
- Kurpików zaciąg (ze star. Ostrołęckiego). 455. CDLXXX.
- Kwaterowanie wojska. 137. CIX. ³. — 149. CXIII. ¹.
- Liczba wojska 52. III. — 162. CXXVII.
- Likwidacya kas wojsk. 182. CLXXV.
- Ludwisarni założenie. 103. LXXV.
- Lustracya kas wojsk. 178. CLX.
- Lustracya wojska. 64. XXVI. — 178. CLX.
- Magazyny wojsk. zboża. 166. CXXXII.
- Mianowanie generał. x. Józefa Poniatowskiego, Michała Zabiełę, Jana Sufczyńskiego, Tadeusza Kościuszki, Józefa Orłowskiego. 112. XCVI.
- Mianowanie oficerów. 57. XII. ¹⁰.
- Milicya król. 107. LXXXII.
- Milicje nadworne (prywatne). 443. CDLVI.
- Nagroda waleczności. 41. XXXII.
- Obrona narodowa 452. CDLXX. — 456. CDLXXXI.
- Ochotnicy na obr. kraju. 444. CDLVI.
- Ofiara króla z czopowego m. Brześcia i Grodna na potrzeby wojsk Lit. 72. XL.
- Ofiary na rzecz wojska patrz pod Ofiary.
- Oficerowie niezaprzyśiężeni na ustawę rządową z r. 1791: Zagrożenie wykluczenia z armii. 318. CCCLXI.
- Oficerowie urlopowani: nakaz przysięgi na ustawę rząd. z r. 1791. 318. CCCLXI.
- Oficerowie wojsk zagranicz. 61. XX. ¹⁵. — 424. CDXL.
- Opatrzenie wojska bronią i ryszuntkiem wojennym. 135. CVII. — 226. CCLXX.
- Opatrzenie króla na wyprawę wojenną 454. CDLXXVI.
- Opatrzenie garnizonu i koszar warszawskich 132. XCIX.
- Pensye generałów komenderuj. 439. CDXLVIII.
- Pensye zagraniczne wojskowych. 203. CCXXXV.
- Pisarze polni ob. nar. 178. CLX.
- Płaca wojska. — 57. XII. ⁹. — 104. LXXVII.
- Pobór generalny dla obrony rzpltej. 450. CDLXV.
- Podatki na powiększenie wojska. 73. XLII.
- Podoficerowie kawaler. nar. i posiłków przedniej straży. 76. XLIX.
- Podwyższenie żołdu kawaleryi. 209. CCXLII.
- Pogotowie wojska 135. CVII.
- Porcy chlebowe dla wojska. 440. CDXLIX.
- Porządek rekrutacyi w Kor. i W. Ks. Lit. 143. CXI.
- Powiększenie siły zbrojnej w Kor. i w. Ks. Lit. do 100,000. wojska 52. III.
- Pożyczka rzpltej na potrzeby wojska. patrz pod Pożyczka.
- Prezenta przez Kom. wojsk. generała Bielaka na szarżę generała - majora amployowanego 166. CXXXIII.
- Prezenta Lud. Ks. Württemberg. przez kom. wojsk. na szarżę generała majora 170. CXLI.
- Prezenta na stopień majorów kaw. nar. 132. XCVIII.
- Przysięga urlopowanych oficerów na ustawę rządową z d. 3-go maja r. 1791. 318. CCCLXI.
- Przysięga wojska o. n. na konstyt r. 1791. 63. XXVI.
- Pułki kozackie 438. CDXLVI.
- Pułki piesze 179. CLXV.
- Pułki polowe 108. LXXXIV.
- Pułki przedniej straży w Koronie. 70. XXXVI. — 76. XLIX.
- Pułki przedniej straży w W. Ks. Lit. 72. XLI. — 75. XLVI.
- Pułki tatarskie. 438. CDXLVI.
- Rangi w kawaleryi. nar. 160. CXXII.
- Rang wojskowych sprzedaż. 61. XX. ¹⁵.

- Raporty kom. wojsk. o urządzeniu wojska. 136. CVII. ¹⁻⁶.
- Regiment kosztem ur. Potockiego wojew. Rus. wystawiony 12. XVI.
- Regiment pieszy kosztem ks. Karola Radziwiłła. 108. LXXXV.
- Regulamin dla wojska. 57. XII.
- Rekrutacya 63. XXV. — 162. CXXVII.
- Rekwizyty wojskowe 166. CXXXII.
- Restytucya ad activitatem Oskierki. 455. CDLXXVIII.
- Rewie zagraniczne 226. CCLXXI.
- Ryszuntki wojenny 226. CCLXX.
- Sieroty po wojskowych 450. CDLXVI.
- Siła zbr. 73. XLII. — 225. CCLXXVII. ^{XI}.
- Sledztwo kom. wojsk. o nieporządku w korpusach wojsk. nar. 181. CLXXI.
- Sposobienie oficerów do wiadomości wojennych patrz wyżej Rewie zagr.
- Sprzedaż rang wojskowych. 61. XX. ¹⁵.
- Sprzedaż szarż w wojsku o. n. 11. XIV.
- Strzelcy pułku piesz. pol. 179. CLXV.
- Sumy na etat wojska W. Ks. Lit. 12. XV.
- Sumy na kampamenta wojsk. ob. nar. 287. CCCXXVIII.
- Sumy na magazyny wojsk. 443. CDLIII.
- Sumy na potrzeby wojska. 132. XCIX.
- Tabela komputu wojska. 62. XXIII.
- Uchylenie suspenzy sądowej dla wojskowych pełniących funkcyę publ. 196. CCXX.
- Umieszczenie oficerów i kadetów z obcych służb. w wojsku o. n. 61. XX. ¹⁵. 159. CXIX.
- Ulepszenie wojska. 181. CLXXII. — 226. CCLXXI.
- Urządzenie gwardyi o. n. i milicyi królewskiej. 107. LXXXII.
- Urządzenia wojska przez kom. wojsk. 135. CVII.
- Uwolnienie od rygoru krygsrechtu. kap. art. Napiorkowskiego i por. Smolińskiego 110. LXXXIX.
- Uwolnienie wojskowych pełniących funkcyę posłów od służby 227. CCLXXIII.
- Uzbrojenie powsz. 455. CDLXXVII.
- Uzbrojenie wojska W. Ks. Lit. 102. LXXI.
- Weielenie batalionu grodzieńskiego król. do wojsk rzpltej 107. LXXXII.
- Weielenie milicyi król. do wojsk rzpltej 107. LXXXII.
- Weielenie regimentu ks. Radziwiłła Kar. w komput wojska W. Ks. Lit. 108. LXXXV.
- Wdowy po wojskowych. 450. CDLXVI.
- Werbunek wojskowy. 136. CVIII. — 179. CLXV.
- Wykluczenie z armii oficerów niezaprzyśiężonych na konstyt. z 1791. r. (5go maja) 403. CDXI.
- Wyprawy obronne. 443. CDLVI.
- Wyprawa wojenna. 454. CDLXXVI.
- Zaciągi nowe wojska. 70. XXXVI. — 72. XLI. — 74. XLIII. — 101. LXVIII.
- Żold. 75. XLVI. — 76. XLIX. — 178. CLIX.
- Zabezpieczenie dóbr egzulantom woj. Smoleński. powiatu Starodubowskiego. 39. XXV.
- Zakaz ekstradycyi dekretów krymin. sądów Marszałkowskich. 37. XXI.
- Zakony: p. Fundacya i Fundusz.
- Zakaz wywozu skór niewyprawnych 213. CCLVIII.
- Zamiana dóbr kościelnych. 173. CXLVI.
- Zasady poprawy formy rządu 157. CXVIII.
- Zbory dyssydentów patrz Nieuniaci.
- Zbrodnia stanu 203. CCXXXV.
- Złoto: kurs 36. XVII. — 314. CCCLI.
- Zsypka zboża na wojsko 178. CLXI. — 186. CXCI.
- Żmudź 173. CXLVIII.
- Żydzi. 162. CXXIV. — 177. CLVIII. — 402. CDX₅ — 404. CDXV.

Przedruk techniką typograficzną
wykonany w Zakładach Graficznych w Katowicach
z egzemplarza udostępnionego
przez Bibliotekę Narodową w Warszawie
Wydano w nakładzie 800 egzemplarzy
na zamówienie Zjednoczenia Księgarstwa

Wydawnictwa Artystyczne i Filmowe
Warszawa 1980

WRAF *Reprint*

Wielka księga
Wielka księga
Wielka księga
Wielka księga
Wielka księga
Wielka księga
Wielka księga
Wielka księga
Wielka księga
Wielka księga

1875

